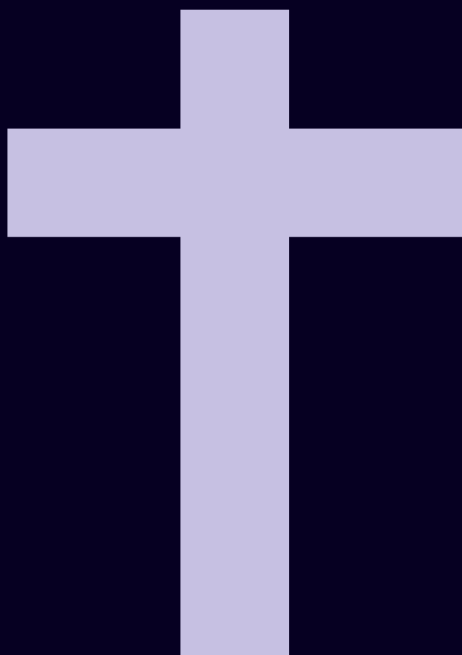

North Tanna New Testament

The New Testament in the North Tanna Language of Vanuatu

North Tanna New Testament
The New Testament in the North Tanna Language of Vanuatu
Le Nouveau Testament dans la langue du Nord Tanna de Vanuatu

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: North Tanna

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents.

For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-03-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 25 Aug 2023 from source files dated 22 Nov 2019

46e9a2b5-26b8-5301-a079-623f3a20ef8b

Contents

MATIU	1
MAK	60
LUK	96
JON	158
WƏK MĪN	207
ROM	260
1 KORIN	286
2 KORIN	308
KALESIA	323
EFESAS	334
FILIPAE	342
KOLOSĪ	348
1 TESALONAEKA	355
2 TESALONAEKA	360
1 TIMOTĪ	363
2 TIMOTĪ	371
TAETAS	376
FILIMON	380
HIPRUS	382
JEMES	406
1 PITA	413
2 PITA	421
1 JON	425
2 JON	433
3 JON	435
JUT	437
NOL ƏPƏN	440

Matiu

Namnusən Təwır Rəha İesu Kristo Itəm Matiu Təmäte Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Matiu

?Pah təmäte naoa u? Matiu təmäte naoa u. In etəm tuelef kit rəha İesu. Nərgin kit min u Lifae. Matiu in etəm Isrel itəm tatos məni rəha takis rəha kapman rəha Rom. Məto İesu təmaun-in məmə in otuwa rəhan kit etənim.

?Təmäte tatuwin kəm pah? Təmäte naoa u tatuwin o netəm Isrel, məto təmäte e nəghatən Kris itəm tahmen əm e Bislama rəha netəm min rafin ikin əh.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmäte? Naoa u tatilpin Oltesteman ne Niutesteman məto-inu in tatəghat-in tepət e nəghatən rəha ien min rəha Uhgin aupən itəm kəmäte e Oltesteman. E nian rəha İesu, netəm Isrel kəmoatatig ahgin kapman rəha Rom. Kəmoatəsaahgin suah kit itəm otuwa mosmegəh ilat. Koataun-in suah u məmə Kristo, o Mesaea.

?Təmäte naoa u o naka? Matiu təmäte naoa u məmə otən-iarəp wır məmə İesu in Kristo (Mesaea), etəm itəm Uhgin tınəmən rəkis məmə otəpanahl-ipa məmə otuwa mosmegəh Isrel. Matiu tənəghat-in nəghatən tepət rəha Uhgin e Oltesteman itəm ien min kotəghat-in İesu, kən matəgətun məmə nəghatən min u kotiet-pa e nəmegəhən rəha İesu. Kən Matiu tolkeike məmə netənim okotitun məmə İesu in Kig itəm in ilis e kig min rafin.

Tipi İesu Kristo rat min

(Luk 3:23-38)

¹ Inu nərgi tipi İesu Kristo rat min, kit in Kig Tefit, kən kit min in Epraham.

² Epraham in tata rəha Aisak,

kən Aisak in tata rəha Jekop,

kən Jekop in tata rəha Juta ne pian min,

³ kən Juta in tata rəha Peres ne Sera, rəhalau mama u Temar,

kən Peres in tata rəha Hesron,

kən Hesron in tata rəha Ram,

⁴ kən Ram in tata rəha Aminatap,

kən Aminatap in tata rəha Nason,

kən Nason in tata rəha Salmon,

⁵ kən Salmon in tata rəha Poas u rəhan mama Rehap,

kən Poas in tata rəha Opet u rəhan mama u Rut,

kən Opet in tata rəha Jese,

⁶ kən Jese in tata rəha Kig Tefit.

Kən Kig Tefit in tata rəha Solomon u rəhan mama in pətan rəha Uria aupən,

⁷ kən Solomon in tata rəha Rehopoam,

kən Rehopoam in tata rəha Apia,

kən Apia in tata rəha Asa,

⁸ kən Asa in tata rəha Jehosafat,

kən Jehosafat in tata rəha Jehoram,

kən Jehoram in pipi rat rəha Usia,

⁹ kən Usia in tata rəha Jotam,

kən Jotam in tata rəha Ahas,

kən Ahas in tata rəha Heseikia,

¹⁰ kən Heseikia in tata rəha Manase,

kən Manase in tata rəha Amon,
kən Amon in tata rəha Josaea,

¹¹ kən Josaea in tata rəha Jekonaëa ne pian mìn, kən uarisig lan, tikimír mìn rəha noanol mìn rəha Isrel kəmotəmík ilat motuwín Papilon məmə ilat okotuwa slef mìn rəhalat.

¹² Kən inu nərgi pipi mìn itəm təmətuoun e nian noanol mìn rəha Isrel kəmotuwín Papilon.

Jekonaëa in tata rəha Sealtiel,
kən Sealtiel in pipi rəha Serupapel,

¹³ kən Serupapel in tata rəha Apiut,
kən Apiut in tata rəha Eliakim,

kən Eliakim in tata rəha Asor,

¹⁴ kən Asor in tata rəha Satok,

kən Satok in tata rəha Akim,

kən Akim in tata rəha Eliut,

¹⁵ kən Eliut, in tata rəha Eleasar,

kən Eleasar in tata rəha Matan,

kən Matan in tata rəha Jekop,

¹⁶ kən Jekop in tata rəha Josep u iərman rəha Meri.

Kən Meri təmíləs Iesu, kən kətaun-in məmə Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa.

¹⁷ Təmətuoun e Epraham mətəarus-pən Kig Tefit, pipi rat mìn əm u neen kəməte rəkis nərgilat, ilat fotin. Kən təmətuoun mìn e Kig Tefit mətəarus-pən noanol mìn rəha Isrel kəmotuwín Papilon, pipi rat mìn ilat rafin fotin. Kən təmətuoun mìn e noanol mìn rəha Isrel kəmotuwín Papilon mətəarus-pən Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa, pipi rat mìn ilat rafin fotin.

Naiirən rəha Iesu Kristo (Luk 2:1-7)

¹⁸ Inu namnusən rəha naiirən rəha Iesu Kristo. Mama rəha Iesu, nərgin u Meri, kinən rəkis məmə okos rəhan kətim kan məmə otətəu-pən suah kit, nərgin u Josep. Məto e nian kəsueamən əh muatig kitiah, kən Josep təsuwinən əh mehm, məto Narmin Rəha Uhgin tinol məmə Meri tinəpək-əpək rəkis. ¹⁹ Kən rəhan iaguíhl Josep in etəm ətuatip, kən tatətəlig-in məmə otapəs Meri, məto in təsolkeikeən məmə otol Meri taulis, kən nikin təht məmə otəsən-iarəpən kəm netəmim.

²⁰ Məto nian nikin təmatəht məmə in otol nətəligən əh, kən nagelo kit rəha Iərəmərə təmuwa ron e napilaiirən mən-ipən kəm in məmə, “Josep, mipi Tefit rat. Onəkəsəginən məmə onakit Meri məmə in rəham pətan, məto-inu suakəku əh tətətig lan, in təmisi-pən əm o Narmin Rəha Uhgin. ²¹ Kən in otíləs nətín kit iərman, kən onəkaun-in nərgin məmə Iesu məto-inu in otosmegəh rəhan mìn netəmim e nolən tərat mìn rəhalat.”* ²² Natimnat mìn rafin əh kəmotuwa kol əm nípahrienən e nəghatən rəha Iərəmərə itəm rəhan kit ien təmən aupən ikin məmə, ²³ “Pətan əkəku kit itəm iərman təsuwinən əh ron, otəpəs məwig, kən paníləs nətín kit iərman, kən okaun-in nərgin məmə Emanuel,” inu nípətin təmə, “Uhgin tətətig kitat mìn.”

²⁴ Kən nian Josep təmaiir, kən təmətəu-pən əm nəghatən rəha nagelo rəha Iərəmərə. Kən təmuwin mit Meri muwa e rəhan latuənu məmə rəhan pətan, ²⁵ məto in təməsuwinən əh mehm matuwín matuwín mətəarus-pən Meri tiləs nətín iərman. Kən Josep təmaun-in nərgin məmə Iesu.

1:11: 2 King 22–24; 2 Kron 36:10; Jer 27:20 **1:12:** Esra 3:2 **1:18:** Luk 1:27,35 * **1:21:** Iesu, nípəti tatən məmə, “Iərəmərə tatosmegəh” **1:21:** Luk 1:31; 2:21 **1:23:** Aes 7:14 **1:25:** Luk 2:21

2

Netəm-iasol kəmotairahgin Iesu

¹ Iesu təmaiir əpəh nītən rəha Jutia e taon Petlehem e nian Kig Herot Asol in təmatəramərə lan. Kən uarisig ikin, netəm-iasol min neen kəmotisi-par isəu motuwa Jerusalem. Kotenatig wir e nənən nīpəti məhau min. Kən motuwa motətapəh məmə, ² “?Suakəku u in hiə, itəm in təmaiir məmə in kig rəha netəm Isrel? Emotehm rəhan məhau təmə əpəh par, kən ekoatuwa məmə ekotos-ipən nisaiiən kəm in.”

³ Nian Kig Herot Asol təməto nəghatən əh, ilat netəm Jerusalem nikilat rafin təmərat. ⁴ Kən təmargəfimin pris asol min ne iəgəhun min rəha Lou rəha nəfakən rəha netəm Isrel, kən matətapəh olat məmə, “?Kristo itəm Uhgin tənəmən rəkis məmə otahl-ipa, in otaiir hiə?” ⁵ Kən kəmotən-ipən kəm in məmə, “In otaiir əpəh taon Petlehem e nītən rəha Jutia. Məto-inu ien kit rəha Uhgin aupən, təməte tol min-nulan məmə, ⁶ ‘Ik Petlehem əpəh e nītən Jutia, okol kəsənən məmə ik nat əpnəpin e netəm-iasol min əpəh ikin Jutia, məto-inu etəm-iasol kit otisi-pən lam, kən in otatehm wir rəhak min netəm Isrel tahmen-pən e etəm tatehm wir rəhan sipsip min.’”

⁷ Kən Kig Herot Asol təmaun-in netəm kotenatig wir e nənən nīpəti məhau min kotuwa tuəfimin anion ilat, matətapəh olat məmə məhau əh təmə ətuatip e nian naka, kən kəmotən-ipən nian rəha məhau kəm in. ⁸ Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Otuwin Petlehem motegəs-in wir suakəku. Nian onəkotehm un, kən nakotos nəghatən lan motuwa məmə io min ekuwin mos-ipən nisaiiən kəm in.”

⁹⁻¹⁰ Nian kəmotəto nəghatən əh, kəmotiet motuwin, kən motehm məhau ilouin itəm kəmotehm əpəh par. Nian kəmotehm min məhau əh, nikilat təmagien təmagien. Kən məhau un təmaupən-in ilat muwin matətul ətuatip əh suakəku ilouin tətəpəl ikin. ¹¹ Kən kəmotuwin əh imə, motehm suakəku ilau rəhan mama Meri. Kən kəmotisin nulilat moatos-ipən nisaiiən kəm suakəku əh. Kən kəmotielig nautə e rəhalat kətim min itəm nəmtilat tiəkis, moatos-ipən kəm in. Kəmoatos-ipən iaen u kol tatipit-ipit, ne nat kit min itəm nəmiəwin təwir nian katuwan e nigəm, nərgin u frankinsens, ne fomat itəm nəmiəwin təwir, nərgin u mir.

¹² Kən Uhgin təmən-iəhau ilat e napilairən məmə okəsotitəlig-pənən o Kig Herot Asol. Kən inəh ilat kəmotawilək-in Kig Herot motuwin-pən e suatip pisin moatuwin iməlat ikin.

Josep ne Meri kəmiəlas Iesu məhlagim məhaluwin əpəh Ijip

¹³ Nian netəm kotenatig wir min u kəmotiet rəkis minoatuwin, kən nagelo kit rəha Uhgin təmuwa miet-arəpa o Josep e napilairən matən-ipən kəm in məmə, “Ətul uəhai, mīləs suakəku ilau rəhan mama, onəkəhlagim məhaluwin əpəh Ijip. Kən onatəhlatig əh-ikin mətoarus-pən io əm ekən-ipinə min kəm ik məmə onəkəhalitəlig-pa min, məto-inu otəsuwəhən, Kig Herot Asol team-in suakəku u məmə otohamnu.”

¹⁴ Kən əmun e nian əh lapin, Josep təmətul mīləs suakəku ilau rəhan mama məhlagim mətəhaluwin əpəh Ijip. ¹⁵ Kən kəmətəhlatig e nīməptən əh mətoarus-pən Kig Herot Asol otimis. Nat u tinuwa məmə otol nīpahrienən e nəghatən itəm İəramərə təmən rəkis aupən e nəghatən rəha ien kit tatən min-nulan məmə, “Əmaun-in nətik iərman məmə otiet rəkis Ijip.”

Mopael min rəha Kig Herot Asol kəmotəhamnu nisualkələh nəman

¹⁶ Kən e nian Kig Herot Asol təmitun məmə netəm kotenatig wir e məhau min kəməsotolən nəwian motawilək-in motagim, kən nikin təmahmə pik agin. Kən in təmahl-ipən rəhan mopael min məmə okotuwin Petlehem ne ikin min rafin titəlau lan, məmə okoteam-in nisualkələh iərman min itəm rəhalat nup təsaprəkis-inən nup kəiu, kən okotohamnu ilat rafin. In təmitəpun nup kəiu nəhlan məto-inu nikin təməht məmə nian

ətuatip əh itəm netəm kotenatig kəmotehm məhau lan. ¹⁷ Natimnat min u təmol nəghatən u tuwa mol nıpahrienən lan itəm ien Jeremaea tinəmən rəkis aupən ikin məmə, ¹⁸ “Netəm Rama kəmotəto pətan kit tətəsək tətəsək məto-inu tatəto tərət ağin. Pətan əh in Rejel, in tətəsək o rəhan nisualkələh. Kən məsolkeikeən məmə suah kit otuwa məghat miləs-ipər min rəhan nətəligən məto-inu rəhan min nisualkələh kinotimis rafin.”*

Josep ne Meri ne suakəku kəməhaliet İjip məhalitəlig-pən Nasaret

¹⁹ Uarisig e nian Kig Herot Asol təmiş, məto Josep ne Meri ne suakəku katəhlatig əh əpəh İjip, kən nagelo kit rəha Uhgın təmuwa o Josep e napılairən kit matən-ipən kəm in məmə, ²⁰ “Josep. Ətul miləs suakəku ne rəhan mama kən məhalitəlig-pən e nəptən əh İsrel, məto-inu netəm min u kəmotolkeike məmə okotohamnu suakəku, ilat kinotimis rəkis.” ²¹ Kən Josep təmətul miləs suakəku əh ne rəhan mama, kən məhalitəlig-pən min e nəptən əh İsrel.

²² Məto nian Josep təməto məmə Akeleas təmos nəme rəhan tata Kig Herot Asol matərəmə e Jutia, kən in təməgin nitəlig-pənən Jutia. Kən Uhgın təməghat kəm Josep e napılairən kit min məmə in otəsuwinən Jutia, kən təmiet muwin ikin pisin e nitən asol Kalili. ²³ Kən kəməhaluwin mətəhlatig nitən əh Kalili e taon kit, nərgin u Nasaret, məmə otol nəghatən rəha ien min rəha Uhgın aupən otuwa mol nıpahrienən. İlat kəmotən-ipən məmə, “Okotən məmə in etəm Nasaret.”

3

Jon Baptais tətəmnus-iarəp nəghatən rəha Uhgın

(Mak 1:1-8; Luk 3:1-9, 15-17;

Jon 1:19-28)

¹ Nup min neen tinuwa minuwın rəkis, kən Jon Baptais təmiet-arəpa, kən mətəmnus-iarəp nəghatən rəha Uhgın əpəh Jutia ikin taruən-aruən ikin, ² matən məmə, “Otəuhlin itəmat e rəhatəmat nolən rat min, kən motuwın o Uhgın, məto-inu, nian itəm Uhgın otərəmə e netənim rafin tinatuwa iuəhkır.” ³ Jon Baptais u, itəm Aesea, ien rəha Uhgın aupən, təmatəghat-in məmə, “Suah kit tətəun əpəh ikin taruən-aruən ikin matən məmə, ‘İtəmat, otol əpen-əpenə rəha İərəmə, kən motol rəhan suatip tətəuatip.’”

⁴ Jon tatuwin e natimnat itəm kəmol e nıməme nat megəh kit katən məmə kamel, kən rəhan kətət kəmol e nuwigı kau, kən nigin nagwənən, tatun pitip ne nahui sukapak.*

⁵ Kən netənim tepət kəmotisi-pən Jerusalem, ne ikin min nitən Jutia, ne ikin min iuəhkır o nəhau əh Jotan, kəmotuwa məmə okotəplan Jon. ⁶ Kən kəmotən-iarəp rəhalat nolən rat min, kən in təmol baptais elat e nəhau əh Jotan.

⁷ Məto nian Jon təməplan məmə Farisi min ne Satusi min tepət kəmotuwa məmə otol baptais elat, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “!İtəmat nəkotahmen e təgəluə min! Rəhatəmat nolən teko-eko. ?Nikitəmat təht məmə okəmə nəkoatol əm baptais u, kən onəkotəgim tənin nalpınən ne neməha rəha Uhgın itəm otuwa? !Kəp! ⁸ Otol natimnat itəm koatəgətun məmə nəmotəuhlin nətəligən rəhatəmat, motapəs pahrien nolən rat min, kən motuwın o Uhgın.

⁹ “Kən sotən atipən kəm itəmat e nausitən məmə itəmat nəkotətuatip əm məto-inu itəmat noanol min rəha Epraham. !Kəp! Inu nat əpnəpın əm. İatən kəm itəmat məmə nat əpnəpın kəpiel min əm, məto Uhgın titun nəuhlinən ilat kotuwa noanol min rəha

2:18: Jer 31:15 * **2:18:** E ves u, nərgin u Retiel, tatətul o mama min rafin rəha İsrel. **2:23:** Aes 11:1; 53:2; Luk 2:39; Jon 1:45 **3:2:** Mat 4:17; Mak 1:15 **3:3:** Aes 40:3 * **3:4:** Jon tatuwin e natimnat itəm tahmen e rəha ien Elaija təmatuwın lan aupən.

(2 King 1:8, Sek 13:4). Netəm İsrel, nikilat təmataht məmə Elaija otitəlig-pa min e nətueintən nian kit min məmə otol əpen-əpenə e netənim o nuwamen rəha Kristo (Mal 4:5-6). Uarisig, İesu təmuhapık lan məmə Jon in ien kit tahmen e Elaija itəm niki netənim tatəht məmə otuwa min. (Mat 11:14, 17:10-13). **3:4:** 2 King 1:8 **3:7:** Mat 12:34; 23:33

Epraham.[†] ¹⁰ Məto-inu roiu ne, Uhgín tınətul matip rəkis məmə otahtil-pən nig əpəh e nəukətin. Kən okəmə nig kit təsoe-inən noan itəm təwır, kən in otahtil mərakin-pən e nigəm.

¹¹ “Roiu, iatol baptais etəmat e nəhau məto-inu, itəmat nəmotəuhlin rəhatəmat nətəligən o nolən rat min rəhatəmat. Məto etənim kit otuwa itəm rəhan nəsanənən ne nəpətən taprəkis-in io. Kən io ləhau agin, esahmen-pənən məmə ekiləs rəhan put tahmen e rəhan iolwək. Kən suah əh, in otol baptais etəmat e Narmin Rəha Uhgín ne nigəm. ¹² In tatətul matip o nakilən nolən rəha netənim məmə otoor netənim, tahmen-pən e etəm tətəsum matoor nagwənən təwır ne nagwənən tərət. Tatos nagwənən təwır matuwın latuənu. Məto tətərakin-pən nagwənən tərət e nigəm asol itəm tatuəp namnun təkə.”

*Jon təmol baptais e Iesu
(Mak 1:9-11; Luk 3:21-22)*

¹³ Kən Iesu təmiet e nitən Kalili muwa e nəhau Jotan məmə Jon otol baptais lan. ¹⁴ Məto Jon tatən-iahau əskasik in mən-ipən məmə, “Tətuatip əm məmə ik onəkol baptais lak. ? Tahro natuwa məmə ekol baptais lam?” ¹⁵ Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Kəp. Pəs otol nəhlan roiu. E nolən əh, kilau okioal nat kit itəm Uhgín tolkeike.” Kən Jon təmegəhan-in.

¹⁶ Kən Jon təmol baptais e Iesu, kən roiu agin Iesu təmə e nəhau, kən əmun nego e neai təmərah, kən təməplan Narmin Rəha Uhgín təmeiuiəu-pa tahmen e mak, kən məpələh-pər lan. ¹⁷ Kən nəwia Uhgín təməsi-pən e neai matən məmə, “Inu nətik keike itəm iakolkeike pək, kən nıkik tagien pık ron.”

4

*Setan təmos-ipən-os-ipən
kəm Iesu
(Mak 1:12-13; Luk 4:1-13)*

¹ Kən Narmin Rəha Uhgín təməghat-pən e niki Iesu məmə in otuwın əpəh ikin taruən-aruən ikin məmə Setan otos-ipən-os-ipən kəm in. Kən Iesu təmuwın ikin. ² Kən Iesu təməpəs nagwənən o nian foti, e nərauiəgən ne lapin, kən uarisig lan nəumis təmus pık. ³ Kən Setan təmuwa minatos-ipən-os-ipən kəm Iesu mən-ipən kəm in məmə, “Okəmə ik Nəti Uhgín, ən-ipən kəm kəpiel min pəs kotəuhlin ilat motuwa motol pıret lan.”

⁴ Məto Iesu təmuhalpın nəghatən rəha Setan məmə, “Kəməte e Naoa Rəha Uhgín məmə, ‘Netənim okol kəsotatigən e nagwənən əm, məto okotatig e nəghatən min rafin itəm tətisi-pən o Uhgín.’ ”

⁵ Kən Setan təmit Iesu mian əpəh Jerusalem, e nətuei nimə əpəh ilis agin e Nimə Rəha Uhgín, ⁶ kən mən-ipən kəm Iesu məmə, “Okəmə ik Nəti Uhgín, ətipən əpəh ləhau e nisip, məto-inu Naoa Rəha Uhgín tatən məmə, ‘Uhgín otən-ipən kəm rəhan nagelo min məmə okoatehm wir ik, kən motiləs əm ik ilis e nelmilat məmə nəkəsorinən nelkəm məsin ne e kəpiel.’ ”

⁷ Kən Iesu təmuhalpın nəghatən rəha Setan məmə, “Naoa Rəha Uhgín tatən min məmə, ‘Okol nəkəsotos-ipən-os-ipənən kəm rəhatəmat İəməmə Uhgín məmə otol nat kit, kən məmə onəkotəplan məmə in tətətig itəmat min, o kəp.’ ”

⁸ Kən Setan təmit min Iesu mian əpəh ilis e nitot asol, kən təməgətun in e kantri min rafin e nətueintən, ne nəsanənən rəhalat, ne natimnat wır agin min rafin itəm kotatig lan, ⁹ kən təmən-ipən kəm Iesu məmə, “Natimnat rafin min əh, oekos-ipinə kəm ik məmə onatəməmə olat, okəmə nəkisin-pa nulim kən məfak-pa kəm io.”

[†] **3:9:** Netəm Isrel, nıkilat təht məmə in nat asol məmə ilat noanol pahrien rəha Isrel, məto nat asol e niganəmti Uhgín məmə netənim okotəkəike kəuhlin rəhalat nətəligən kən motol nəwian. **3:9:** Jon 8:33,39; Rom 4:12 **3:10:** Mat 7:19; Luk 13:6-9 **3:11:** Jon 1:26-27,33; Wək 1:5 **3:16:** Jon 1:32 **3:17:** Sam 2:7; Aes 42:1; Mat 12:18; 17:5; Luk 9:35 **4:1:** Hip 2:18; 4:15 **4:2:** Eks 34:28 **4:4:** Dut 8:3, Kol 1:16-17 **4:6:** Sam 91:11-12 **4:7:** Dut 6:16

¹⁰ Kən Iesu təmuhalpən rəhan nəghatən məmə, “!Uwīn isəu, Setan! Naoa Rəha Uhgīn tatən məmə, ‘Onəkotəfak əm kəm rəhatəmat Iərəməre Uhgīn, kən in əm, onəkotol əm rəhan nətəligən.’ ”

¹¹ Kən Setan təmagīm mapəs Iesu, kən nagelo mīn kəmotuwa motasitu lan.

*Iesu tīnətuoun matən-iarəp nəghatən rəha Uhgīn
e nītən Kalili
(Mak 1:14-15; Luk 4:14-15)*

¹² Kən e nian əh, kəmaskəlīm Jon Baptais kiləs-ipən e kalapus. Kən nian Iesu təməto nəghatən lan, kən in təmīet muwīn e nītən Kalili. ¹³ Kən təmapəs natīgən Nasaret, kən mīet muwīn əpəh ləhau e taon kit, nərgīn u Kapaneam, iuəhkīr o Lek Kalili, kən mətətig ikin əh e nītən asol rəha noanol mīn rəha Sepulun ne Naptali aupən. ¹⁴ Təmuwīn ikin əh məmə nəghatən rəha ien Aesea otuwa mol nīpahrienən lan itəm təmən aupən məmə, ¹⁵ “Nəptən rəha noanol rəha Sepulun, ne nəptən rəha noanol rəha Naptali tatəməhl e suatīp tatuwīn e lek Kalili, entənīpən-pən e nəhau Jotan. Inu nītən asol Kalili, ima Iaihlua mīn. ¹⁶ Netəm ikin kəmotətig e napīnəpən, məto kəmotəplan nəhag-əhagən asol kit. Kən tīnātīan, kən nəhag-əhagən asol təmasiəgəpīn ilat itəm kəmotətig e napīnəpən rəha nīmīsən u tatəfətāin ilat nian rafīn.”

¹⁷ Kən mətuoun e nian əh, Iesu təmatən-iarəp nəghatən rəha Uhgīn matən məmə, “Otəuhlin itəmat e rəhatəmat nolən rat mīn, kən motītəlig-pən o Uhgīn, məto-inu nərəməreən rəha Uhgīn tīnatuwa iuəhkīr.”

*Iesu təmaun-in netəmīm kuwīt məmə okotətau-pən in
(Mak 1:16-20; Luk 5:1-11)*

¹⁸ Iesu təmətaliwək e nīkalī Lek Kalili, kən məplan suah mīl kəiu ilau pian, Antru ne Saimon, u nərgīn kit mīn u Pita. Ilau katuərakīn net e Lek Kalili məto-inu ilau etəmīm mīl rəha niuwən nəm mīn. ¹⁹ Kən təmən-ipən kəm ilau məmə, “Uea, mətəu-pa io, muea rəhak etəmīm mīl, kən io ekol itəmlau nakuea etəmīm mīl rəha niuwən netəmīm məmə okotuwa rəhak mīn netəmīm.” ²⁰ Kən roiū agīn, ilau kəmuapəs rəhalau net, kən muətəu-pən.

²¹ Kən Iesu təməliwək muwīn noan məsīn mīn, kən məplan suah mīl kəiu mīn ilau pian, nərgīlau u Jemes ne Jon, nətī Sepeti mīl. Katuəpələh e nīpəgnoa pot iləhal rəhalau tata matuəhl wīr rəhalau net mīn, kən Iesu təmaun-in ilau məmə okuea mīauarisīg-in in.

²² Kən roiū agīn, ilau kəmuətul muapəs pot ne tata rəhalau, kən muətəu-pən Iesu.

*Iesu təməgətun netəmīm kən matol-wīr netəmīm e nīmīsən
(Luk 6:17-19)*

²³ Kən Iesu təməliwək ikin mīn rafīn e nītən Kalili, mətəgətun netəmīm əpəh e nīmə mīn rəha nuəfīmīnən, kən matən-iarəp namnusən təwīr rəha nərəməreən rəha Uhgīn kəm netəmīm, kən matol-wīr netəmīm itəm koatīmīs e nīmīsən rafīn, ne netəmīm itəm nīpətīlat tərət o nīmīsən rafīn. ²⁴ Kən namnusən e Iesu təmītəlau rafīn e profens ikin Siria, kən netəmīm kəmotəmīk netəmīm rafīn itəm koatīmīs motuwa o Iesu, rəhalat nīmīsən tol mīn-nulan: neen koatīmīs, neen nīpətīlat tītahmə, neen narmin rat tətətig elat, neen koatos nīmīsən rəha mənīg moataut, kən neen nīpətīlat məsīn təmīmīs. Məto Iesu təmol-wīr ilat. ²⁵ Kən nīmanīn netəmīm kəmotiet e nītən Kalili, ne ikin Tekapolis, ne Jerusalem əpəh Jutia, ne ikin pīsīn mīn neen əpəh Jutia, ne ikin mīn entənīpən-pən e nəhau Jotan, kən ilat rafīn kəmotuārisīg-in Iesu.

5

Əpəh ilis e nītot, Iesu təməgətun rəhan netəmīm itəm koatuarisīg-in in

¹ Nian Iesu tāmēplan nīmanin netāmim itēm koatātēu-pən in, kən in tāmūwīn əpəh ilis e nītot, kən mēpələh, kən rəhan netāmim itēm koatuarisig-in in, ilat kāmōtuwa. ² Kən minātuoun matəgəṭun ilat.

Netāmim itēm koatətig e nəwīrən pahrien

Iesu tāmən mēmə,

³ “Nakoatətig e nəwīrən pahrien nian nəkoatīləs-iəhau itəmat, moatən e nikitəmat mēmə nakoatəkul-pən əm e Uhgīn. In nəwīrən pahrien mətō-inu, itəmat netāmim rəha Uhgīn, kən in tatərəmərə etəmat.

⁴ Nakoatətig e nəwīrən pahrien nian nakoatasək kən nikitəmat tītahmə.* In nəwīrən pahrien mətō-inu, Uhgīn otos-iəhau nikitəmat.

⁵ Nakoatətig e nəwīrən pahrien nian nəsotos-ipər atipən itəmat. In nəwīrən pahrien mətō-inu, o nian kit Uhgīn otos-ipinə nətueintən kəm itəmat u rəhan mīn.

⁶ Nakoatətig e nəwīrən pahrien nian nakotolkeike pik e nikitəmat rafin agin mēmə nəmegəhən rəhatəmat okotətuatip e niganəmti Uhgīn. In nəwīrən pahrien mətō-inu, Uhgīn otol rəhatəmat nəmegəhən kotətuatip e niganəmtin.

⁷ Nakoatətig e nəwīrən pahrien nian nakotasəkitun netāmim. In nəwīrən pahrien mətō-inu, Uhgīn otasəkitun itəmat.

⁸ Nakoatətig e nəwīrən pahrien nian nikitəmat tətəuati məwīr. In nəwīrən pahrien mətō-inu, onəkotəplan Uhgīn.

⁹ Nakoatətig e nəwīrən pahrien nian itəmat netāmim rəha nələhəuən nəməlinuən. In nəwīrən pahrien mətō-inu, okaun-in itəmat mēmə nenəti Uhgīn.

¹⁰ Nakoatətig e nəwīrən pahrien nian nəkoatol natimnat itəm kotətuatip e niganəmti Uhgīn, kən netāmim koatol tərət kəm itəmat ron. In nəwīrən pahrien mətō-inu, itəmat netāmim rəha Uhgīn, kən in tatərəmərə etəmat.

¹¹ “Nakoatətig e nəwīrən pahrien nian netāmim koatol natimnat mīn tərət kəm itəmat mətō-inu itəmat netāmim rəhak, inəh koatən rat itəmat, kən moatərəkīn itəmat, kən moateiuə-in itəmat moatən nəghatən tərət mīn moatərəkīn itəmat lan. ¹² Nīpahrienən, netāmim kəmoatol nolən ahmen mīn əm kəm ien mīn aupən ikin itəm ilat koatol kəm itəmat. Kən otagien pik, mətō-inu nətəuən asol rəhatəmat tətətig əpəh e nego e neai.

Sol ne nəhag-əhagən

(Mak 9:50; Luk 14:34-35)

¹³ “Itəmat nəkotahmen e sol kəm netāmim rafin e nətueintən.† ?Mətō okəmə rəhan nətehenən tīnikə, otəhro muwa mətəhen mīn? Təsəwīr mīnən o nat kit mīn, okərakin, kən netāmim kotaliwək lan. ¹⁴ Itəmat nəhag-əhagən rəha netāmim e nətueintən. Taon itəm kəmol əpəh ilis e nītot, okol təsəhluəigən. ¹⁵ Kən etəmim kit tīkə mēmə otasiepən e lait, kən məfətain-iəhau e kətim. Kəp, nian tasiepən e lait, kən in otəkəike mətū-pər ikin lait tatəpələh ikin mēmə lait otasīgəpīn rafin nīpəgnoa nīmə o netāmim rafin. ¹⁶ Kən e nolən ahmen mīn əm, otol rəhatəmat lait e nəmegəhən rəhatəmat tasiə mēmə netāmim okotəplan wək wīr mīn itəm itəmat nəkoatol, kən ilat okotīləs-ipər nərgi tata Uhgīn itəm tətətig e nego e neai.”

Lou rəha Moses

¹⁷ Kən Iesu təmatəkəike matən-ipən kəm ilat mēmə, “Təsəwīrən mēmə nikitəmat otəht mēmə emuwa mēmə ekərakin Lou itəm Uhgīn təmos-ipən kəm Moses ne ien mīn aupən.

5:3: Aes 57:15 * 5:4: Iesu təsən ətuatipən ikin-u mēmə suah kit təmahro nīkin tītahmə. Kəm-naka nīkin tītahmə o nolən rat rəhan, o kəm-naka nīkin tītahmə mətō-inu suah kit təmīmīs, o kəm-naka in nat kit mīn. 5:4: Aes 61:2-3; Nol Əpən 7:17 5:5: Sam 37:11 5:6: Aes 55:1-2 5:10: 1 Pita 3:14 5:11: 1 Pita 4:14 5:12: 2 Kron 36:16; Wək 7:52 † 5:13: Sol tatol nagwənən tatətehen wīr, kən məsəratən. Təwīr mēmə nolən rəhatat otətasitu e netāmim mēmə ilat kotuwa netəm kotətuatip. Mətō tərət okəmə nolən rəhatat tatiuw-pən netāmim e nolən rat. 5:14: Jon 8:12; 9:5 5:15: Mak 4:21; Luk 8:16; 11:33 5:16: Efes 5:8-9; 1 Pita 2:12

!Kəp! Eməsuwamən məmə ekəra kin ilat, məto emuwa məmə ekol nīpəti nəghatən mīn əh okotuwa motol nīpahrienən. ¹⁸ Pahrien, iatən kəm itəmat məmə nīan nəptən ne neai kətuatig, kən Lou, in mīn otatig. Kən okol nat kit otəsikəən lan, nat əpnəpīn in leta əkəku agin, kən Lou otətul motol wək mətoarus-pa nəghatən mīn rafin rəha Lou kotuwa motol nīpahrienən lan. ¹⁹ Kən, o nat əh inəh, suah kit itəm tapəs Lou matəgətu n netəmim mīn məmə ilat mīn okotapəs, nat əpnəpīn in Lou kit ləhau agin, kən okotaun-in suah əh məmə in ləhau agin e nərəmə rəən rəha Uhgīn. Məto suah kit itəm tatol Lou mīn əh, matəgətu n netəmim lan, kən okotaun-in suah əh məmə in ilis agin e nərəmə rəən rəha Uhgīn. ²⁰ Iatən nəhlan kəm itəmat məto-inu, rəhatəmat nolən otəkəike mətuatip wīr agin e niganəmti Uhgīn, taprəkis-in nolən mīn rəha Farisi mīn ne iəgətu n mīn rəha Lou itəm nīkilat əm təht məmə kotətuatip wīr. Okəmə rəham nolən təsətuatip wīrən nəhlan, kən okol nəsuwīnən matig ahgin nərəmə rəən rəha Uhgīn.”

*Suah kit itəm neməha tatol
(Luk 12:57-59)*

²¹ Kən Iesu təmən mīn məmə, “Itəmat nəmotəto rəkis nəghatən itəm iəgətu n mīn kəmotən kəm pipi rat mīn rəhatəmat aupən. Ilat kəmotən məmə, ‘Əsotohamnuən etəmim,’ kən ‘Etəmim itəm təmohamnu itəm, otəkəike mətul e niganəmti kot mos nalpīnən.’” ²² Məto io iatən kəm itəmat məmə, ‡ okəmə suah kit neməha tatol o nat kit pian təmol, kən tətəuati p məmə suah əh itəm neməha təmol, otətul e niganəmti kot. Kən okəmə suah kit tatən rat pian, kən tətəuati p məmə in otətul e niganəmti kaonsel asol. Kən okəmə suah kit tətəu-iərmis-in suah kit, § kən tətəuati p məmə etəm təmən nəghatən əh otuwīn e nīgəm asol.

²³ “Kən o nat əh inəh, okəmə nīan natuwīn e olta e Nīmə Rəha Uhgīn məmə onəkosi pən nat kit kəm Uhgīn, məto ikin əh, nīkim tīnəht pian itəm tatol neməha kəm ik o nat kit nəmol kəm in itəm təsahmənən, ²⁴ əpəs pitən rəham nat əh, kən muwīn məplan pian muəg-ətuatip-in nətəligən rəhatəlau, muapəs nolə tīkīmīr, muea ioliti lau mīn, kən uarisig nəpanitəlig muwīn mos-ipən nat kit rəham kəm Uhgīn e olta əpəh e Nīmə Rəha Uhgīn.

²⁵ “Kən okəmə nəmol nat kit təsahmənən e etəmim kit, kən etəmim un tolkeike məmə otīləs ik muwīn e kot, təwīr məmə nakuwīn uəhai əm, nīan nəsianən əh e kot, kən muəg-ətuatip-in nīpəgnəmtin rəhatəlau pitən. Okəmə nakapəs, etəmim un otīləs-ipən ik e nelmī etəm tətakil nəghatən, kən etəm tətakil nəghatən otos-ipən ik e nelmī polis, kən polis otīləs-ipən ik e kalapus. ²⁶ Nīpahrienən iatən kəm itəmat məmə, okəmə tol nəhlan, okol nəsietən e kalapus mətoarus nakətou rafin agin nalpīnən rəham.”

Etəmim itəm tətəkləh-in pətan

²⁷ Kən Iesu tətəkəike matən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat nəmotəto rəkis nəghatən u məmə, ‘Itəmat itəm nəmotol marit rəkis, nəsotəkləh-inən nīpitan pisin mīn.’” ²⁸ Məto io, io iatən kəm itəmat məmə nīan suah kit itəm tīnol marit rəkis tətəplan pətan pisin kit matolkeike məmə otəkləh-in, kən in tīnol rəkis təfagə rat e nīkin, təhmen əm məmə in tīnəkləh-in pahrien. ²⁹ Okəmə niganəmtim tol ik natol təfagə, kən təwīr məmə nakīləs-irəkis mərəkin. Təməwīr məmə nīpətim məsin tīkə, taprəkis-in nīpətim rafin okəra kin-pən e nīgəm asol namnun tīkə. ³⁰ Kən okəmə nelməm tol ik natol təfagə, kən təwīr məmə nakətatip rəkis mərəkin. Təməwīr məmə nīpətim məsin tīkə, taprəkis-in nīpətim rafin okəra kin-pən e nīgəm asol namnun tīkə.”*

5:17: Rom 3:31 **5:18:** Luk 16:17; 21:33 **5:19:** Jem 2:10 **5:21:** Eks 20:13; Dut 5:17 ‡ **5:22:** Iesu təməsənən məmə Lou in tərət. Məto in tatən-iarəp lou itəm təwīr pik, kən matek niki netəmim. § **5:22:** Nəghatən u “tətəu-iərmis-in,” tətəghat-in nəghatən mīn təhmen e “Ik iərmis,” o “Ik ialmə,” o “Rəhm-kapə təpia,” o “Ik nəti iərmis.” **5:22:** 1 Jon 3:15 **5:23:** Mak 11:25 **5:27:** Eks 20:14; Dut 5:18 **5:29:** Mat 18:9; Mak 9:47 * **5:30:** Inu nīmā nəghatən itəm tətəgətu n məmə Iesu tolkeike məmə kitat okotəkəike motol wək əskasik o napəsən rəhatat nolən rat mīn. **5:30:** Mat 18:8; Mak 9:43

*Etənim itəm tətəpəs
rəhan pətan*

*(Mat 19:9; Mak 10:11-12;
Luk 16:18)*

³¹ Kən Iesu təməən min məmə, “Itəmat nəmotəto rəkis nəghatən u məmə, ‘Etənim itəm otəpəs rəhan pətan, in otəkəike mos-ipən naoa kit kəm in itəm tatəgətun məmə in tinapəs in.’ ³² Məto io, io iatən kəm itəmat məmə, okəmə pətan kit itəm təmol marit təsuwinən mehm suah pisin kit, məto rəhan iərman tatol tifos mətapəs in, kən suah un tatol təfagə rat. Kən okəmə pətan əh tatətu-pən suah pisin, kən pətan əh tatol təfagə, məto nəmkakiahən rəha iərman rəhan aupən. Kən suah u itəm tatit pətan əh, in min tatol təfagə.”

Noanawil min

³³ Kən Iesu təməən min məmə, “Nəmotəto rəkis nəghatən kit min itəm iəgətun min kəmotən kəm rəhatat pipi min aupən məmə, ‘Nəsotətgəhlən noanawil min rəhatəmat itəm nəmos, məto nəkotəkəike motol nat naka itəm nəmos noanawil lan kəm Uhgın məmə nəkotol.’ ³⁴ Məto io, io iatən kəm itəmat məmə, sotos əməən noanawil o nat kit məmə otol rəhatəmat nəghatən təskasik. Sotosən noanawil o nego e neai məto-inu ikin əh Uhgın tatəramərə lan, kən nolən əh tahmen məmə noatos noanawil o Uhgın. ³⁵ Kən sotosən noanawil o nətueintən məto-inu ikin əh Uhgın tatəramərə lan, kən nolən əh tahmen məmə noatos noanawil o Uhgın. Kən sotosən noanawil o Jerusalem məto-inu ikin əh in taon rəha Uhgın, u in Kig asol ikin, kən nolən əh tahmen məmə noatos noanawil o Uhgın. ³⁶ Kən sotosən noanawil o rəhatəmat-kəpə, məto-inu rəhatəmat nəsanənən tikə məmə nakotəuhlin noanutəmat kit tuwa mərueən o mapin. Uhgın əm tatəramərə e natimnat e nəmegəhən rəhatəmat. Kən nolən əh tahmen məmə noatos noanawil o Uhgın. ³⁷ Məto apəs rəhatəmat nəghatən nian rafin otən əm niphahrienən. Kən okəmə rəhatəmat nətəligən e nat kit in ‘əwəh,’ kən nakotən əm məmə, ‘əwəh.’ Kən okəmə rəhatəmat nətəligən e nat kit in ‘kəpə,’ kən nakotən əm məmə, ‘kəpə.’ Nəghatən min itəm kotəprəkis-in ‘əwəh’ o ‘kəpə,’ koatisi-pən e Setan.”

Nəlpinən

(Luk 6:29-30)

³⁸ Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Nəmotəto rəkis nəghatən kit məmə, ‘Okəmə suah kit tərəkən niganəmtim kit, kən netənim okotərəkin min niganəmtin kit. Kən okəmə suah kit tərəkən nəluəm kit, kən netənim okotərəkin min nəluin kit.’ ³⁹ Məto io, io iatən kəm itəmat məmə, nəsalpinən nəratən kəm etənim itəm təmol tərət kəm ik. Okəmə suah kit təhai ik mem nikapim matip, kən nakəkəike maləlin-pən min nikapim mol pəs tem min. ⁴⁰ Kən okəmə suah kit tiləs ik mian e kot, kən matəkəike ron ik məmə nakos-ipən rəham sot əkəku kəm in məmə otəg-ətuatip-in rəhatəlau nəratən, kən nakəkəike mos-ipən min rəham sot asol. ⁴¹ Kən okəmə mopaël kit rəha netəm Rom tatəkəike ron ik məmə nəkiləs rəhan kətim muwin kilometa kitəh, məto ik nakəkəike mīləs min muwin kilometa kit min tol kəiu. ⁴² Okəmə suah kit tateasiə-in ron ik, kən ik nakəkəike mos-ipən kəm in. Kən okəmə suah kit tolkeike məmə in otos rəham nat kit muwin kənu mos mītəlig min muwa, kən nəsanən məmə nakapəs, nakəkəike mos-ipən.”

*Nolən rəha nolkeikəən
tikimr min*

(Luk 6:27-28, 32-36)

⁴³ Kən Iesu təməən min məmə, “Nəmotəto rəkis məmə, ‘Onəkotolkeike rəhatəmat min, kən motətəhau tikimr min rəhatəmat.’ ⁴⁴ Məto io, io iatən kəm itəmat məmə onəkotolkeike rəhatəmat tikimr min, kən motəfak o netəm min u itəm koatol nəratən

kəm itəmat, ⁴⁵ kən nolən əh otəgəṭun məmə itəmat nenəti Uhgīn rəhatəmat itəm tətətiḡ ilis e nego e neai. Kən otol nəhlan məto-inu rəhatəmat tata Uhgīn təmol miṭgar tətasiəḡəpīn netəmiṃ itəm kotəwīr ne netəmiṃ itəm kotərat, kən in mətahl-ipa nuhuən kəm netəm min u itəm rəhalat nəmegəhən tətətiṭ, ne netəm min u itəm rəhalat nəmegəhən təsətiṭipən. ⁴⁶ ?Okəmə nakotolkeike əm netəm min u itəm kotolkeike itəmat, kən nikitəmat təht məmə Uhgīn otəṭou itəmat o nolən kit itəm təwīr? !Kəp! !Netəm min u itəm koatos məni rəha takis, itəm katən məmə netəm rat, ilat min kotolkeike ilat min! ⁴⁷ ?Kən okəmə nakotos əm itəmat min neen moatəghat kəm ilat min, məto tahro? ?Nikitəmat təht məmə nəkoatol nat kit itəm in təwīr taprəkis-in netəm əpnəpīn? Kəp. Netəmiṃ min itəm kəsotitunən Uhgīn, ilat min koatol nəhlan. ⁴⁸ Tol nəhlan, itəmat nenəti Uhgīn, nəkotəkəike motol nolən itəm in təwīr mətiṭip nian rafin, tahmen-pən əm məmə rəhatəmat Tata Uhgīn in tatol.”

6

Nolən min itəm təwīr kəm Uhgīn

¹ Kən Iesu təməṃ min məmə, “Sotolən məmə nəkotol nolən min itəm təwīr kəm Uhgīn məmə netəmiṃ okotəplan itəmat ron. Okəmə nəkotol məmə netəmiṃ okotəplan, kən Uhgīn əpəh e nego e neai otəsəṭouən itəmat ron.

Nolən itəm təwīr o nos-ipənən kəm ian-rat min

² “Tol nəhlan, okəmə nakotos-ipən nat kit kəm ian-rat min məmə nakotasitu elat, nəsolən e nolən rəha netəmiṃ itəm rəhalat nənən təwīr, məto nikilat tamkimik. Nian ilat kotasitu e ian-rat min, rəhalat iolwək min koatahl təwi moatol-arəp e nimə rəha nuəfiminən ne ihluə e suatip asol məmə netəmiṃ okotitun. Koatol nəhlan məmə netəmiṃ okotisiai-in ilat. Nipahrienən iatən kəm itəmat məmə, ilat kinotos rəkis nəṭouən rəhalat, inəh nisialiən rəha netəmiṃ. ³ Məto itəmat, okəmə nakotos-ipən nat kit kəm ian-rat min məmə nakotasitu elat, nəkotəkəike motol məmə netəmiṃ okəsotəplanən, nat əpnəpīn rəhatəmat min netəmiṃ. ⁴ Otol nəhlan məmə netəmiṃ okotəruru rəhatəmat nolən wīr min, kən rəhatəmat Tata itəm tətəplan rəhatəmat nolən anion min, in otəṭou itəmat o rəhatəmat nolən wīr min.”

Nolən rəha nəfakən (Luk 11:2-4)

⁵ Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Nian nakotəghat kəm Uhgīn e nəfakən, kən sotolən e nolən rəha netəmiṃ itəm rəhalat nənən təwīr, məto nikilat tamkimik. Netəm min əh, ilat kotolkeike məmə okotəṭul əpəh e nimə rəha nuəfiminən, ne ihluə e suatip asol, kən motəfak məmə netəmiṃ okotəplan motəto ilat. Nipahrienən iatən kəm itəmat məmə ilat kinotos rəkis nəṭouən rəhalat, inəh nisialiən rəha netəmiṃ. ⁶ Məto nian nakotəghat kəm Uhgīn e nəfakən, nakotuwin əpəh e nipəḡnoa nimə rəhatəmat, kən motahtosig e toa, kən motəfak kəm Uhgīn itəm tətətiḡ ikin əh itəm netəmiṃ kəsotəplanən itəmat. Kən rəhatəmat Tata itəm tətəplan rəhatəmat nolən anion min, in otəṭou itəmat o rəhatəmat nolən wīr min.

⁷ “Kən nian nakotəghat kəm Uhgīn e nəfakən, sotəḡəṭainən nəghatən min tepət tepət u nipəṭin tikə, tahmen e netəm kotəruru Uhgīn. Nikilat təht məmə rəhalat uhgīn min okotəto ilat o nəghatən min tepət itəm koatəfak moatən. ⁸ Sotolən məmə ilat ne, məto-inu uarisig nakotətapəh ron, məto rəhatəmat Tata Uhgīn tinitun rəkis nat naka itəm nakotoleike.

⁹ “Kən tol min-nəhlan, nian nakotəghat kəm Uhgīn e nəfakən, kən otəfak mihin nulan: ‘Tata rəhatəmat itəm nətətiḡ e nego e neai, pəs netəmiṃ kotisiai-in ik.

¹⁰ Pəs nərəməməən rəham tuwa, kən pəs nat itəm ik nakolkeike in otuwa mol nīpahrienən lan ikin-u e nətueintən, tahmen-pən əm ilis e nego e neai.

¹¹ Os-ipa nagwənən kəm itimat tahmen-in rəha nian roi.

¹² Kən aluin məsalpinən, nolən rat min rəhatimat, tahmen-pən əm məmə itimat ekotaluin məsotaskəlīm-iəkisən e nikitimat nolən rat min rəha netəmim itəm koatol nərātən kəm itimat.

¹³ Kən segəhan-inən itimat ekotuwīn ima nos-ipən-os-ipənən, ikin itəm mətə oekotakia motol nolən rat, mətə os-irəkis itimat e nelmi Setan.’

¹⁴ “Okəmə itəmat nəkotaluin, məsotaskəlīm-iəkisən e nikitəmat nolən rat min rəha netəmim itəm koatol kəm itəmat, kən rəhatəmat Tata Uhgin e nego e neai, in otaluin məsalpinən, rəhatəmat nolən rat min. ¹⁵ Mətə okəmə itəmat nəsotaluinən, motaskəlīm-iəkis e nikitəmat nolən rat min rəha netəmim itəm koatol kəm itəmat, kən okol rəhatəmat Tata Uhgin otəsaluinən kən malpin nolən rat min rəhatəmat.”

Nolən rəha nətuakəmən

¹⁶ Kən Iesu təmatən min məmə, “Nian nakotətuakəm motapəs nagwənən motəfak kəm Uhgin, sotolən niganəmtitəmat təpou tahmen-pən e netəm min u itəm rəhatəmat nənən təwīr, mətə nikilat tamkimik. Ilat koatol niganəmtilat tol pisin, məmə netəmim okotəplan ilat məmə nəumis tinus ilat, kən netəmim okotisiai-in ilat. Nīpahrienən iatən kəm itəmat məmə ilat kinotos rəkis nətouən rəhalat, inəh nisiaiən rəha netəmim. ¹⁷ Mətə nian nakotətuakəm motapəs nagwənən moatəfak kəm Uhgin, onəkotaikuas e niganəmtitəmat, kən motol-pən oel etəmat, ¹⁸ məmə netəmim okəotəplanən məmə nakotətuakəm motapəs nagwənən moatəfak kəm Uhgin, kən rəhatəmat Tata itəm tatəplan rəhatəmat nolən anion min, in otətou itəmat o rəhatəmat nolən wīr min.”

Nat təwīr əpəh e nego e neai

(Luk 11:34-36)

¹⁹ Kən Iesu təmatən min məmə, “Təsəwīrən məmə nəkotuargətain rəhatəmat nat wīr min e nətueintən u məmə rəhatəmat nautə otepət, mətə-inu e nətueintən u, wīn min kotitun nunən, kən namtəən titun nərəkinən natimnat min əh, kən iakləh min kotitun nəhapən rəhatəmat nimə motuwīn imə kakləh-in rəhatəmat natimnat. ²⁰ Mətə təwīr məmə nəkotuargətain rəhatəmat nat wīr min əpəh e nego e neai. Ikin əh wīn min kəsotunən, kən namtəən okol təsərəkinən natimnat min əh, kən iakləh min okol kəsotakləh-inən. ²¹ Iatən nəhlan mətə-inu, ikin pəhruən rəhatəmat natimnat wīr min koatəmahl ikin, mətə nian rafin nikitəmat otəkəike matəht natimnat min əh-ikin əh.

²² “Niganəmtim in tahmen e lait itəm tatos-ipən nəhag-əhagən kəm nīpətim. Okəmə niganəmtim mil kuəwīr, tahmen əm məmə nīpətim tərīoah e nəhag-əhagən. ²³ Mətə okəmə niganəmtim mil kuərat, tahmen əm məmə nīpətim in tərīoah e naluginən. ! Kən okəmə nəhag-əhagən e nīpətim in napinəp əmən, tahmen əm məmə ik nəkətatig e napinəpən asol agin-əh!*

²⁴ “Etəmim tikə itəm titun nuwamən in slef rəha etəm-iasol kəiu. Okəmə in tətalkut məmə otol nəhlan, kən otolkeike kit mol nəwian, kən metəhau kit məsolən nəwian. Okol nəsolən slef rəha Uhgin ne mənī e nian kitiah əm.”

Təsəwīrən məmə nakotətəlig-in pik

(Luk 12:22-31)

²⁵ Kən Iesu təməən məmə, “Kən o natimnat min əh, io iatən kəm itəmat məmə, təsəwīrən məmə nakotətəlig-in pik rəhatəmat nəmegəhən məmə onəkotun naka, kən motənim naka. Kən təsəwīrən məmə nakotətəlig-in pik nīpətitəmat məmə onəkotos hiə rəhatəmat

6:10: Luk 22:42 **6:12:** Mat 6:14-15; 18:21-35 **6:13:** Luk 22:40; Jem 1:13; Jon 17:15; 2 Tes 3:3; 2 Tim 4:18

6:14: Mak 11:25-26 **6:16:** Aes 58:5-9 **6:19:** Jem 5:1-3 **6:20:** Mat 19:21; Luk 18:22 * **6:23:** Nīpətim kit rəha “niganəmtim mil kuəwīr” təmə, ik etəm kit itəm nikim tagien o nasituan netəmim e rəham mənī. Kən nīpətim kit rəha “niganəmtim mil kuərat” təmə, ik iaumis kit.

napən. ?Nəukəti nəmegəhən rəhatimat tatəmegəh əm e nagwənən, o kəp? Kəp. ?Kən naka in nat asol o nipətitat, napən, o kəp? Kəp. ²⁶ Otəplan-tu mənig min itəm koatiwig moatan. İlat kəsotasumən, kən ilat kəsotələhəu-wirən nagwənən e nipəgnoa nimə, məto Tata rəhatəmat e nego neai, in tatos-ipən nagwənən kəm ilat. ?Kən e niganəmtin, nikitəmat təht məmə in tolkeike pik itəmat taprəkis-in mənig min? !Əwəh! ²⁷ ?Nikitəmat təht məmə rəhatəmat nətəligən pik titun nolən rəhatəmat nəmegəhən təfəməh? !Kəp! Nolən rəha nətəligən pik təsafin-pənən aua kitiaəh əm e rəhatəmat nəmegəhən.

²⁸ “?Kən təhrol nikitəmat tatəht pik napən onəkotuwın lan? Nikitəmat təht-tu nəgui nig min itəm koatəwiə əpnapin əm. İlat kəsotol pikən wək o nəhlən rəhalat napən. ²⁹ Məto ekən kəm itəmat məmə Kig Solomon, in etənim rəhan nautə tepət, kən rəhan napən itəm tatuwin-in, ilat kotəwir motaprəkis. Məto nəgui nig əpnapin min kotəwir taprəkis-in rəhan napən. ³⁰ Uhgin təmol manuwihl əpnapin əm təwir pik e nəgui nig min əh. Məto manuwihl əh in rəha nian kitiaəh əm, kən olawig kuwan e nigəm. ?Kən okəmə Uhgin tatol-wir manuwihl əh, kən nikitəmat təht məmə Uhgin otos-ipinə napən itəm nəkotəkəike motuwın lan? !Əwəh! In otol nəhlan. !Ei, rəhatəmat nahatətəən in təkəku agin!

³¹ “Tol nəhlan, təsəwirən məmə itəmat nakotətəlig-in pik məmə, ‘?Ekotun naka?’ o ‘?Ekotənim naka?’ o ‘?Ekotos hiə napən motuwın-in?’ ³² Sotətəlig-in pikən. Netəm itəm kotəruru Uhgin, ilat koatətəlig-in pik natimnat itəm tol nəhlan. Məto itəmat nenəti Uhgin min, kən rəhatəmat Tata əpəh e nego e neai, in titun məmə nəkotəkəike motos natimnat min əh. ³³ Məto pəs onəkotol nərəməərəən rəha Uhgin, ne nəmegəhən ətuatip itəm Uhgin tolkeike, ilau okuətul aupən e nəmegəhən rəhatəmat. Nian nəkotol nəhlan, kən Uhgin otos-ipinə min natimnat min əh kəm itəmat. ³⁴ Tol nəhlan, təsəwirən məmə nakotətəlig-in pik natimnat itəm onəkotəkəike motos olawig, məto-inu natimnat rəha olawig, ilat rəha olawig. Nəratən rəha nian kitiaəh, in tinahmen rəkis rəha nian kitiaəh.

7

Sotakilən nolən rəha suah kit min (Luk 6:37-38, 41-42)

¹ Okəmə nakotakil rat netənim, kən Uhgin otələhəu nəghatən rəha nalpənən rəhatəmat. ² Tol nəhlan məto-inu, nəghatən əskasik itəm nakoatən məmə suah kit in etəm rat, kən Uhgin otətəu-pən əm o nənən rəhatəmat nolən rat min. Okəmə nakotakil etənim e nolən itəm tətəuətəp, kən Uhgin otakil itəmat e nolən itəm tətəuətəp. Məto okəmə nakotakil rat netənim e nolən əskasik, kən Uhgin otakil itəmat e nolən ahmen min əm. ³ ?Təhro nakoatən nimismisi nig itəm tətətig e niganəmti piatəmat min, məto itəmat nəsotəplanən nig asol itəm tətətig e niganəmtitəmat? ⁴ ?Kən təhro nakoatən məmə, ‘Ei piak, pəs ekos-irəkis nimismisi nig e niganəmtim,’ məto nəsotəplanən nig asol e niganəmtitəmat? ⁵ !Rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat tamkimik! Otaupən, motos-irəkis nig asol e niganəmtitəmat, kən nəkotitun nəplan wirən nohrəkisən nimismisi nig itəm tətətig e niganəmti piatəmat min.

⁶ “Sotos-ipənən natimnat rəha Uhgin kəm kuri min, kən sotərakin-pənən rəhatəmat nat wir min kəm pikəs min.* Okəmə nəkotol nəhlan, kən ilat okotaliwək lan kən moteirair motus itəmat.”

Nolən ətuatip o nətapəh-inən nat kit o Uhgin (Luk 11:9-13; 6:31)

6:25: Fil 4:6; 1 Tim 6:6-8; 1 Pita 5:7 **6:26:** Mat 10:29-31; Luk 12:6-7 **6:29:** 1 King 10:4-7; 2 Kron 9:3-6 **6:32:** Mat 6:8 **6:33:** 1 King 3:11-14; Sam 37:4,25; Rom 14:17 **7:1:** Rom 2:1; 1 Kor 4:5; Jem 4:11-12 **7:2:** Mak 4:24
* **7:6:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “sotərakin-pənən rəhatəmat perel kəm pikəs min.” Perel u, in kəpiel kit itəm nəmtin tiəkis. Təməsi-pən e niki iarou. Kəm-naka, “kuri” ne “pikəs” katuəpsen-pən netəm rat.

⁷ Kən Iesu tāmatakəike matən māmā, “Ekən kəm itəmat māmā, otətapəh-in kəm Uhgin o natimnat, kən in otos-ipinə kəm itəmat. Kən otegəs-in pəs nakotehm. Kən otəht-əht toa pəs toa oterəh otəmat. ⁸ Ekən nəhlan məto-inu netəmim rafin itəm koatətapəh-in, kən okotos. Kən netəm min u itəm koategəs-in, kən okotehm. Kən netəmim itəm koatəht-əht toa, kən toa oterəh olat.

⁹ “?Itəmat pah, nian nətin tatətapəh-in pīret, məto in tatos-ipən kəpiel? !Kəp! ¹⁰ ?O, nian in tatətapəh-in nəm, məto in tatos-ipən sīnek? !Kəp! ¹¹ Nat əpnəpən itəmat netəmim rəha nətueintən nakotərat, məto nakoatos-ipən natimnat wir min kəm nenətitəmat min. !Məto Tata Uhgin e nego e neai, nolən rəhan in təwir pik maprəkis-in nolən rəhatəmat, kən nīpahrienən, in otos-ipən natimnat wir min kəm netəm min u itəm koatətapəh-in ron! ¹² Kən tol nəhlan, otol təwir kəm netəmim rafin e nolən min rafin itəm nakotolkeike māmā netəmim okotol min kəm itəmat. Inu nīpəti Lou itəm Uhgin təmos-ipən kəm Moses, ne nəukəti nəghatən itəm təmos-ipən kəm ien min aupən.”

Suatip kəiu
(Luk 13:24)

¹³ Iesu tāmən min māmā, “Itəmat onəkotəkəike motuwīn-pən e nafiluə itəm təkəku, məto-inu nafiluə itəm iahgin ne suatip itəm timətig əm tatuwīn o nərəkinən, kən netəmim tēpət koatuwīn-pən e nafiluə əh. ¹⁴ Məto nafiluə itəm təkəku, ne suatip itəm tiəkis tatuwīn o nəmegəhən, kən netəmim noan məsin əm okotəplan.”

Nig ilau noan
(Luk 6:43-44)

¹⁵ Kən Iesu tāmən māmā, “Oatəto wir itəmat o ien eiueiuə min. Ilat koatuwa moatəghat mətig e nolən əpou tahmen e sipsip, məto əpəh imə e nīkilat, ilat kotahmen e kuri iarupin. ¹⁶ Kən e nəmegəhən rəhalat, nəkotəplan noan, kən nəkotitun naka tətətig e nīkilat. Netəmim okol kəsotuwinən e nolkosik o iapil-iapil moatəhl noa nig itəm təwir mətehen tahmen e krep o fik. ¹⁷ Tol min-nulan, nig itəm təwir tatətoe-in noan itəm təwir, məto nig itəm tərət tatətoe-in noan itəm tərət. ¹⁸ Nig itəm təwir okol təsoe-inən noan itəm tərət, kən nig itəm tərət, okol təsoe-inən noan itəm təwir. ¹⁹ Nig min rafin itəm kəsotətoe-inən noalat itəm təwir, okəte rəkis ilat, kərakin-pən ilat e nigəm. ²⁰ Tol nəhlan, e nəmegəhən rəha ien eiueiuə min əh, onəkotəplan noan, kən nəkotitun naka tətətig e nīkilat.

²¹ “Sənəmā netəmim rafin itəm kotaun-in io motən māmā, ‘Iərəməərə, Iərəməərə,’ itəm ilat kotitun nuwinən motətig ahgin nərəməərən rəha Uhgin məto ilat min əm u itəm koatol nəwia rəhak Tata itəm tətətig e nego e neai. ²² E nian Uhgin otakil netəmim rafin, netəmim tēpət okotən kəm in māmā, ‘Iərəməərə, Iərəməərə! ?Tahro? ?Nəkītun o kəp māmā, itimat emotən-iarəp nəghatən rəham itəm nəmos-ipa kəm itimat, kən motəhg-iarəp narmin rat min e nərgəm, kən motol natimnat pispis min e nərgəm?’ ²³ Kən oekən-ipən ətuatip kəm ilat māmā, ‘Aupən ekəruru itəmat, kən u-roiu min ekəruru itəmat. ! Otuwīn isəu ron io, itəmat netəm noatol nolən tərət!’ ”

Etəmim kəiu kəmiailəkin nimə
(Mak 1:22; Luk 6:47-49)

²⁴ Kən Iesu təmol namnun rəhan nəghatən māmā, “Okəmā itəmat u itəm nəmotəto nəghatən min u rəhak kən moatol, kən onəkotahmen e etəmim itəm tenətig, in təmiləkin-pən nəukəti rəhan nimə e kəpiel. ²⁵ Kən nuhuən təməfik, kən naruəh taiu, kən nimətag asol telel moh nimə. Məto nimə təsietən məto-inu kəmiləkin-pən nəukətin e kəpiel. ²⁶ Okəmā itəmat u itəm nəmotəto nəghatən min u rəhak kən məsotolən, kən onəkotahmen

7:7: Mak 11:24; Jon 14:13; 15:7; 16:23-24 **7:8:** Jon 15:7; Jem 4:3; 1 Jon 3:22 **7:11:** Jem 1:17 **7:12:** Mat 22:39-40; Luk 6:31; Rom 13:8-10 **7:15:** Mat 24:24; Wək 20:29; 2 Pita 2:1 **7:16:** Kal 5:19-22; Jem 3:12 **7:19:** Mat 3:10; Luk 3:9; Jon 15:6 **7:20:** Mat 12:33 **7:21:** Luk 6:46; Jem 1:25 **7:23:** Luk 13:25-27; Sam 6:8; 2 Tim 2:19

e etəmim itəm təsətəlig-in wirən nolən natimnat kən in ialmäl, in təmiləkin-pən nəukəti rəhan nimə e niməkləkil əm. ²⁷ Kən nuhuən təməfik, kən naruəh taiu, kən nimətag asol telel moh nimə. Kən nimə təmiet, kən nian təmiet, məto təmərat agin.”

Nəghatən rəha Iesu, nəsanənən tətətig lan

²⁸ Kən nian Iesu təmol namnun rəhan nəghatən, kən netəmim narmilat təmiwig pik ron, ²⁹ məto-inu nian tatəgəton, sənəmə tahmen e rəhalat iəgəton min rəha Lou, məto rəhan nəghatən təfigəm, nepəten əh-ikin.

8

*Iesu təmol-wir suah kit təmos nimisən u leprosi
(Mak 1:40-45; Luk 5:12-16)*

¹ Nian Iesu təmeiuaui-pa e nitot, netəmim tepət kəmotətəu-pən. ² Kən suah kit nimisən u leprosi* təmol təmuwa ron, misin-pən nulin o Iesu, kən mən məmə, “Iərəməra, okəmə nakolkeike, kən nəkitun nol-wirən io kən mafəl rəkis namkimikən lak.” ³ Kən Iesu təməg-əfəməh-in nelmin mələhəu-pən lan, mən məmə, “Əwəh. Iakolkeike. Əwir-ta.” Kən roiu agin-əh, nimisən leprosi təmagim mikə lan. ⁴ Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Əsən-iarəpən natimnat min u kəm netəmim, məto uwın əm mehm pris kit pəs in tehm məmə nıpətim tinol min-nulan, kən os-ipən kəm in nat u itəm Lou rəha Moses təmən o suah kit itəm rəhan leprosi tinikə, kən netəmim okotitun məmə nıpahrienən nınəwir, kən rəham namkimikən tinikə.”

*Nahatətən rəha etəm-iasol kit rəha mopael min
(Luk 7:1-10)*

⁵ Kən Iesu təmuwin miet-arəpən əpəh e taon Kapaneam, kən etəm-iasol kit rəha mopael min rəha netəm Rom təmuwa məplan Iesu, kən mətasək-pən ron matən məmə, ⁶ “Iərəməra, rəhak iolwək tatimis, kən mətapıl əpəh e nimə rəhak, nıpətin rafin təmimis, kən tatəto tərət pik.” ⁷ Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Oekimnə mol in təwir min.”

⁸ Kən etəm-iasol rəha mopael min təmən-ipən kəm in məmə, “Iərəməra, io etəmim kit itəm esətuatipən, kən esahmenən məmə ik onəkuwa e rəhak nıpəgnoa nimə. Ən əm nəghatən kit, kən ekıtun məmə in otəto təwir min. ⁹ Ekitun məmə nimisən əh otəkəike mol nəwiam, məto-inu io min, rəhak netəm-iasol min kotərəməra lak, kən iatol nəwialat, kən mopael min neen əh-ikin itəm io ekərəməra elat. Okəmə ekən kəm kit məmə, ‘Uwin,’ kən tuwin. Kən okəmə ekən kəm kit məmə, ‘Wa,’ kən tuwa. Kən okəmə ekən kəm rəhak slef məmə, ‘Ol nat u,’ kən tol nat əh.”

¹⁰ Nian Iesu təməto nəghatən əh, kən narmin təmiwig pik ron, kən təmən-ipən kəm netəmim itəm koatuarisig-in məmə, “Nıpahrienən iakatən kəm itəmat məmə, suah u sənəmə in etəm Isrel. Kən nat əpnəpin noanol min rəha Isrel, məto esəhmən ilat kit itəm rəhan nahatətən təskasik tahmen-pən lan. ¹¹ Iatən kəm itəmat məmə netəmim tepət okotisi-pən e nıkalın par ikin ne e nıkalın pah ikin, okotuwa motəgwən kitəh e tepıl ilat Epraham, ne Aisak, ne Jekop əpəh e nərəməraən əpəh e nego e neai. ¹² Məto itəmat noanol rəha Isrel itəm Uhgin təmaupən mıtəpun itəmat məmə in otərəməra etəmat, in otəraikin-pən itəmat ihluə e napinəpən, kən ikin əh, netəmim okotasək kən moatəto tərət, kən moatəgətain nəluilat min.”

¹³ Kən Iesu təmən-ipən kəm etəm-iasol rəha mopael min məmə, “Atuwin. Rəham iolwək otəwir tol əm məmə inu ne nəmahatətə məmə Uhgin otol mihin.” Kən e nian ətuatıp əh, nıpəti iolwək rəha etəm-iasol rəha mopael min təmuwa məwir min.

7:29: Mak 1:22; Luk 4:32 * **8:2:** E Naoa Rəha Uhgin, nəghatən u “leprosi” tatəghat-in nimisən pisin pisin min rəha nuwigitəm. Nimisən min u tatəraikin nuwigitəm, kən Lou rəha Moses tatən məmə suah kit itəm təmos nimisən nəhlan, in tamkimik e nıganəmti Uhgin.

Afin Lev 13-14. **8:4:** Lev 14:1-32; Mat 9:30; Luk 17:14 **8:11:** Luk 13:29 **8:12:** Mat 22:13; 25:30; Luk 13:28

*Iesu tāmōl nīmīsən tepət kotawir min
(Mak 1:29-34; Luk 4:38-41)*

¹⁴ Kən Iesu tāmūwin e nimə rəha Pita, kən muwin imə mēplan uhu Pita tatəp-əp mēpəl. ¹⁵ Kən tāmāg-əfāmāh-in nelmin mek nelmi pətaguihl un, kən nətəp-əpən tāmāgim mikə, kən tīnətul. Kən minatol nagwənən nigī Iesu.

¹⁶ Kən ehnaipən in, netāmim kāmōtāmik netāmim tepət itəm narmin rat tətətig elat motuwa o Iesu, kən Iesu tāmāhg-iarəp narmin rat min e nəghatən əm rəhan, kən mol-wir netāmim rafin itəm koatimis. ¹⁷ Natimnat min əh tāmōl nəhlan māmə otol nəghatən rəha ien Aesea tuwa mol nīpahrienən lan, itəm tāmən aupən ikin māmə, “In tamos-irəkis nīmīsən min rəhatat, kən mol nīpətitat min itəm kotahmə, kotawir.”

*Etāmim kəiu kāmioalkeike māmə okiauarisig-in Iesu
(Luk 9:57-62)*

¹⁸ Kən nian Iesu tāmēplan nīmanin netāmim itəm koatitəlau in, kən tāmən-ipən kəm rəhan netāmim māmə okotuwin e nīkali lek entənipən-pən. ¹⁹ Kən iəgəton kit rəha Lou tāmūwa mən-ipən kəm in māmə, “Iəgəton. Hiə ikin onakatuwin-pən ikin, oekətəu-pən ik.”

²⁰ Məto Iesu tāmən-ipən kəm in māmə, “Kuri iarupin min, rəhalat nīpəg tatig o napilən, kən mənig min nīmaalat tatig o napilən. Məto Nəti Etāmim,[†] in rəhan nimə rəha napilən tikə māmə otuwin mapil ikin.”

²¹ Kən etāmim kit min rəha Iesu tāmūwa mən-ipən kəm in māmə, “Iərəməərə. Oekətəu-pən ik məto, pəs ekuwin pitən mītənīm rəhak tata.”

²² Məto Iesu tāmən-ipən kəm in māmə, “Ətəu-pa io. Netāmim itəm kəsotolən nəwia Uhgīn, in tahmen əm māmə ilat kīnotimis rəkis. Pəs ilat okotuwin motitənīm rəhalat netāmim itəm kāmōtīmīs.”

*Iesu tāmən-iəhau nīmətag asol e Lek Kalili
(Mak 4:35-41; Luk 8:22-25)*

²³ Kən Iesu tāmūwin e pot, kən rəhan min netāmim kotuwin ilat min. ²⁴ Kən təsuwəhən, nīmətag asol kit tətul kən minol peau-peau asol min e lek, kən nəhau tatəp-pən e pot, iuəhkīr əm pot tətāmnīm, məto Iesu tətəpəl. ²⁵ Kən kāmōtuwin motəhgaiir e Iesu motən-ipən māmə, “!Iərəməərə! !Osmegəh kitat! !Otəsuwəhən kotāmnīm!”

²⁶ Kən Iesu tāmən-ipən kəm ilat māmə, “?Təhro nakotəgin pik? Rəhatəmat nahatətəən təkəku aɡin.” Kən tāmətul mən-iəhau nīmətag ne peau-peau asol min. Kən nīmətag tāmurahl nelmin, kən tīnəməlinu tīnəməlinu. ²⁷ Kən netāmim rəha Iesu narmīlat tāmīwīg pik moatən māmə, “!Ei! ?Etāmim naka u? Nat əpnəpin nīmətag ne nəhau, məto ilau kətioal nəwian.”

*Iesu tāmāhg-iarəp narmin rat e etāmim kəiu
(Mak 5:1-20; Luk 8:26-39)*

²⁸ Kən nian Iesu tāmūwa mīet-pa entənipən-pən e lek, ikin Katara, kən etāmim kəiu itəm narmin rat min kotatig elau kāmīaīet-ərəpa māmə okuəplan Iesu. Ilau kāmīasipən e nīpəg kəpiel min, ikin katitənīm netāmim ikin. Ilau kuəsənən mətioh netāmim, kən netāmim koatəgin nuwin-pənən ikin. ²⁹ Kən əmun narmin rat min itəm kotatig elau kāmōtaget əfāmāh motən māmə, “!Ik Nəti Uhgīn! ?Nəmuwa māmə nakahrol itimat? ?Nəmuwa māmə nakol nalpinən kəm itimat itəm təsolən əh nian rəhan?”

³⁰ Iuəhkīr əm olat, pikəs min tepət əh-ikin kotəgwən, ³¹ kən narmin rat min kotasək-pən o Iesu motən māmə, “Okāmə nəkəhg-iarəp itimat, ahl-ipən itimat ekotuwin e pikəs min əh.”

8:17: Aes 53:4 [†] **8:20:** Nian Iesu tāmən nərgin u “Nəti Etāmim,” tatəghat-in atip in. Nərgin u tāmīet e Naōa rəha Daniel ne naōa pisin pisin min e Oltesteman. Kən nīpətin tāmə suah kit itəm tāmīsi-pən o Uhgīn kən matos nepətən rəha Uhgīn. **8:20:** 2 Kor 8:9 **8:24:** Sam 4:8 **8:26:** Mat 14:31; Sam 89:9 **8:29:** Mak 1:24; Luk 4:41

³² Kən Iesu tāmən-ipən kəm ilat māmə, “Otuwin.” Kən narmin rat min kəmotiet elau, motaiu motuwın e pikəs min, kən əmun pikəs min ilat rafin kəmotaiu moteiuaiu ikin təkul-əkul ikin, kən motiet-pən e lek motamnim. ³³ Kən netəmim itəm koatehm pikəs min, kəmotagim motuwın e taon motən-iarəp natimnat rafin, ne natimnat itəm Iesu təmol kəm suah mil itəm narmin rat min kotatig elau. ³⁴ Kən əmun netəmim rafin rəha taon kəmotuwa māmə okotəplan Iesu. Kən nian kəmotəplan in, kən kəmoatakəike əskasik kəm in māmə otəkəike miet əh-ikin əh.

9

*Iesu təmol-wir etəm
nıpətin təmimis*

(Mak 2:1-12; Luk 5:17-26)

¹ Kən Iesu təmuwin e pot muwin entənipən-pən e lek, kən miet-arəpa iman ikin, e taon Kapaneam. ² Kən netəmim neen kəmotiləs etəmim kit motuwa ron. Nıpətin məsin təmimis, kən mətəpil e rəhan nimitiwin. Kən nian Iesu təməplan rəhalat nahatətəən, kən tāmən-ipən kəm etəm tatimis un māmə, “Nətik, əsəginən. Rəham nolən rat min emos-irəkis rəkis.”

³ Kən nian kəmotəto nəghatən əh, iəgətun min neen rəha Lou kotən-ipən kəm ilat min māmə, “Nəghatən əh tərət. Suah əh tatəghat māmə otol māmə in Uhgin.”

⁴ Məto Iesu titun nətəligən rəhalat kən tāmən-ipən kəm ilat māmə, “?Tahro itəmat nakoatos nətəligən itəm tərət min-nulan? ⁵ ?In pəhruən timətig māmə oekən, māmə, ‘Emafəl rəkis rəham nolən rat min,’ o ‘Ətul maliwək?’” ⁶ Kən roiu ekol nat kit māmə nəkotitun māmə Nəti Etəmim tatos nepəten ikin-u e nətueintən māmə ofafəl rəkis təfagə rat min.” Kən in tāmən-ipən kəm suah əh tatimis māmə, “Ətul miləs rəham nimitiwin maliwək matuwın latuənu.” ⁷ Kən suah u tatimis təmətul maliwək matuwın latuənu. ⁸ Kən nian nimanin netəmim kəmotəplan nat əh, kən kəmotəgin, kən motənwiwi nərgi Uhgin itəm təmos-ipən nepəten kəm etəmim māmə otol nəhlan.

*Iesu təmaun-in Matiu
(Mak 2:13-17; Luk 5:27-32)*

⁹ Kən Iesu təmaliwək muwin məsin min, məplan suah kit, nərgin u Matiu. In etəmim itəm tatos məni rəha takis, kən tatəpələh ikin katətou-pən takis ikin. Kən Iesu tāmən-ipən kəm in māmə, “Uarisig-in io, muwa etəmim rəhak.” Kən in təmətul muarisig-in Iesu.

¹⁰ Kən Iesu təmuwin mətəgwən e nimə rəha Matiu, kən netəmim tepət rəha nosən məni rəha takis kəmotuwa, kən netəmim tepət itəm koatol təfagə rat† kəmotuwa, kən ilat kəmotuwa motəpələh motəgwən ilat Iesu ne rəhan netəmim. ¹¹ Kən nian Farisi min kəmotəplan nat əh, kən kotən-ipən kəm netəm rəha Iesu māmə, “?Tahro rəhatəmat iəgətun tətəgwən kələh ilat netəm koatos məni rəha takis ne netəm koatol təfagə?”

¹² Məto Iesu təməto rəhalat nəghatən kən tāmən-ipən kəm ilat māmə, “Etəmim itəm təsimisən təsuwinən məplan tokita. Məto etəmim u itəm tatimis, in otəkəike muwin məplan tokita. ¹³ Otuwin motegəs-in motol nıpəti nəghatən u pahrien itəm Naoa Rəha Uhgin tatən māmə,

‘Nat kit tatol nıkik tətəgien, inu māmə onəkotasəkitun netəmim, məto sənəmə rəhatəmat sakrifais min itəm nəkoatol moatos-ipa kəm io itəm tatol nıkik tətəgien.’‡

9:1: Mat 4:13 **9:4:** Luk 9:47; Jon 2:25 * **9:5:** Okəmə Iesu titun nol-wirən suah kit, kən tatəgətun māmə tatos nəsanənən o Uhgin māmə ofafəl rəkis nolən rat min rəha netəmim. **9:6:** Jon 17:2 † **9:10:** Farisi min, ilat kəmoatətəu-pən wir agin-əh Lou rafin itəm Uhgin təmos-ipən kəm Moses māmə Moses otos-ipən kəm netəm Isrel. Kən ilat koatətəu-pən wir min nəghatən min itəm kəmotisi-pən e Lou rəha Moses, məto netəmim əm kəmotol, sənəmə Lou ətuatip min rəha Uhgin. Kən Farisi min, katən māmə netəmim rafin itəm kəsotətəu-pənən lou əlkələh min əh, ilat iol təfagə. **9:11:** Luk 15:2 **9:13:** Hip 10:8; Hos 6:1-6; Maeka 6:6-8; 1 Saml 15:22 ‡ **9:13:** Nian Uhgin tāmən nəhlan, nıpətin māmə in otapəs rəhalat sakrifais min məto-inu nəratən tətətig e nıkilat. Uhgin tāmən māmə ilat kotəkəike motasəkitun netəmim.

Iatən tol min-nulan mato-inu eməsuwamən məmə ekaun-in netəm min u itəm nikilat təht məmə kinotətuatip rəkis məmə okotuarisig-in io, mato emuwa məmə ekaun-in netəm min u, netəm nol təfagə məmə okotuarisig-in io.”

*Nolan rəha napəsən nagwənən o Uhgin
(Mak 2:18-22; Luk 5:33-39)*

¹⁴ Kən netəmim rəha Jon Baptais kəmotuwa motəplan Iesu motən-ipən kəm in məmə, “Əplan-tu. Itimat ekotətuakəm motapəs nagwənən motəfak kəm Uhgin, kən Farisi min, ilat min koatol mihin. ?Məto təhrol e rəham netəmim kəsotolən nəhlan?”

¹⁵ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Nian netəmim koatol marit rəha suah kit, kən in tətətig e nagwənən rəhan ilat in min neen, nikitəmat təht məmə in min neen okotasək? !Kəp! Məto nian əh-ikin itəm tatuwa məmə netəmim okotiləs-irəkis etəmim itəm katol nagwənən rəhan. Kən e nian əh, in min neen kotitun napəsən nagwənən.

¹⁶ “Kən etəmim kit tikə məmə otos nimismisi niməhan wi kit, kən məhlətain-pən e niməhan oas rəhan itəm təməhap, mato-inu okəmə tol nəhlan, kən nimismisi niməhan wi titun nəhapən niməhan oas, kən ikin təməhap ikin aupən titun nuwamən mol iahgin pik agin.

¹⁷ “Kən etəmim kit tikə məmə otos wain itəm kəmol wi, kən miuw-pən e pətəl oas u təkəsik itəm kəmol e nuwigə nani. Okəmə tol nəhlan, kən wain otəhləpik, kən pətəl otəhap, kən wain otəhtəg, kən pətəl otərat. § Məto wain itəm kəmol wi okəkəike kiuw-pən e pətəl itəm kəmol wi timətmətig, kən wain ne pətəl katuəməhl wir.”*

*Pətagwəhl kit itəm tatimisi ne pətan əkəku kit itəm tənimisi
(Mak 5:21-43; Luk 8:40-56)*

¹⁸ Nian Iesu tatən-ipən natimnat min əh kəm ilat, etəm-iasol kit tuwa misin-pən nulin o Iesu məmə, “Nətik pətan əkəku tənimisi roiu əm. Məto wa, mələhəu-pən nelməm lan, kən otəmegəh min.” ¹⁹ Kən Iesu təmətul ne rəhan netəmim, motuarisig-in suah un motuwın.

²⁰ Kən əmun pətan kit əh-ikin itəm tatos nimisən rəhalat nıpitan nian rafin əm, minos nup tuelef. † Kən pətan əh təmisi-pən e məntaa Iesu ikin, kən mea-pən mek nıpəgnəmti kot məsin rəhan, ²¹ təmol nəhlan mato-inu tatən atip kəm in məmə, “Okəmə ekek əm rəhan kot, kən rəhak nimisən otol namnun.”

²² Kən Iesu təmeirair məplan pətan əh, kən mən-ipən kəm in məmə, “Nətik pətan, əsəginən. Rəham nahatətən təmol ik ninəwir min.” Kən e nian əh, rəhan nimisən təkikə.

²³ Kən nian Iesu təmuwa miet-arəpa e nimə rəha etəm-iasol əh, kən təmuwın imə məplan netəmim koatahl nau motan napuən lan rəha nimisən, kən netəmim kəmoatasək pik. ²⁴ Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Otiet motuwın isəu, mato-inu pətan əkəku un təsimisən, mato in tətəpəl əm.” Kən ilat kəmotalah e Iesu. ²⁵ Məto nian netəmim kəmotiet motuwın ihluə, kən tuwın imə, maskəlīm nelmi pətan əkəku, kən pətan əkəku un təmətul.

²⁶ Kən namnusən rəha nat u təmaiu mitəlau rafin e nəptən əh.

Iesu təmol-wir iganəmtin rat kəiu

²⁷ Kən nian Iesu təmiet ikin əh, mato iganəmtin rat mil kəiu kəmuətəu-pən in, kən mətuagət əfəməh məmə, “!Mipi Kig Tefit, asəkitun itimlau!”

²⁸ Nian Iesu tinuwın əpəh imə, kən iganəmtin rat mil kuea ron. Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, “?Itəlau nətuahatətə məmə ekitun nol-wirən niganəmtitəlau, o kəp?” Kən ilau kuən-ipən məmə, “Əwəh, Iərəməre.”

²⁹ Kən Iesu təmələhəu-pən nelmin e niganəmtitəlau mən-ipən məmə, “Uhgin otol-wir niganəmtitəlau mato-inu nəmuahatətə lan.” ³⁰ Kən niganəmtitəlau tinəwir kən kinatuəplan

9:14: Luk 18:12 § 9:17: Afin futnot e Luk 5:37 * 9:17: Iesu təmən nəhlan məmə in otəgəhun ilat məmə rəhan nəgəhunən in tuwiwi mol pisin e nəgəhunən rəha Farisi min ne iəgəhun min rəha Lou. † 9:20: Lou təmən məmə nimisən u leprosi təmol pətan əh tamkimik, kən okəmə tatek suah kit, kən in min otamkimik. 9:21: Mat 14:36 9:27: Mat 20:29-34

nat. Kæn Iesu tæmæn-ipæn æskasik kæm ilau mæmæ, “Onæsuæn-iaræpæn natimnat min u kæm netæmim.” ³¹ Mæto ilau kæmiaiet mian, kæn muæn-iaræp namnusæn ræha Iesu tuwin mitælau e ikin min rafin e næptæn u.

Iesu tæmæhg-iaræp narmîn rat e etæm tæruru næghatæn

³² Nian suah mil u kæmiaiet, netæmim kotilæs etæmim kit tæruru næghatæn motuwa o Iesu. Suah æh in tæruru næghatæn mæto-inu narmîn rat tætatig lan. ³³ Kæn Iesu tæmæhg-iaræp narmîn rat e suah æh, kæn tinatæghat. Kæn nimanin netæmim narmilat tæmiwig pik ron, kæn motæn mæmæ, “Suah kit tæsæplanæn nat kit tol nulan æpæh Isrel nian kit ne.”

³⁴ Mæto Farisi min kæmotæn mæmæ, “Tatos næsanænæn o etæm-iasol ræha narmîn rat min mæmæ otæhg-iaræp narmîn rat min.”

Iesu nîkin tæmahmæ pik o netæmim

³⁵ Kæn Iesu tæmaliwæk matuwîn e taon ne latuænu min rafin, kæn matægætun æpæh e nipægnoa nimæ min ræha nuæfiminæn, matæn-iaræp namnusæn tæwir ræha næræmæææn ræha Uhgîn, kæn matol-wir netæmim rafin itæm koatimis, ne netæmim rafin itæm nipætilat tærat koatæwir. ³⁶ Nian tæmæplan nimanin netæmim tinepæt pik, kæn nîkin tæmahmæ pik olat mæto-inu kinotos pik nahmææn, kæn motæruru nasitu-atipæn e ræhalat næmegæhæn, kinotahmen e sipsip min itæm etæmim tikæ o nehman ilat. ³⁷ Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæm ræhan min netæmim mæmæ, “!Otæplan-tu! Nagwænæn tepæt æpæh e nasumæn itæm kinotimætæ, mæto iolwæk min noan mæsin æm kotæulæk-in. ³⁸ Kæn otæfak-pæn o etæm-iasol ræha nasumæn mæmæ otahl-ipa iolwæk min tepæt mæmæ okotuwîn kæulæk-in nasumæn ræhan.”

10

Netæm tuelef ræha Iesu

(Mak 3:13-19; Luk 6:12-16)

¹ Kæn Iesu tæmaun-in netæm tuelef ræhan kotuwa kitæh, kæn mos-ipæn næsanænæn kæm ilat mæmæ ilat kotitun næhg-iaræpæn narmîn rat min e netæmim, kæn motitun nol-wiræn nimisæn min rafin, ne netæm min u nipætilat tæmærat.

² Kæn inu nærgi netæm tuelef ræha Iesu: in taupæn Saimon, u nærgin kit min un Pita; ne tæhan Antru; ne Jemes ne pian Jon, næti Sepeti mil; ³ ne Filip ne Patolomiu; ne Tomas ne Matiu, etæmim ræha nosæn mæni ræha takis; ne Jemes næti Alfeas; ne Tateas; ⁴ ne Saimon u kætæun-in mæmæ Selot; * ne Jutas Iskariot u tæmegæhan-in-pæn Iesu tuwin e nelmi ræhan tikimîr min.

Iesu tæmahl-iaræp ræhan netæmim tuelef

(Mak 6:7-13; Luk 9:1-6)

⁵ Kæn nian Iesu tæmahl-iaræp ræhan netæmim tuelef mæmæ okotuwîn motol wæk ræhan, tæmaupæn mæghat kæm ilat mæmæ, “Itæmat onæsotuwînæn o netæm min un sænæmæ noanol min ræha Isrel, kæn mæsotuwînæn e taon kit ræha netæm Sameria, ⁶ mæto onækotuwîn o noanol min ræha Isrel itæm kotahmen e sipsip min koatæue. ⁷ Kæn nian nako-tuwîn, nækotækæike motæn-iaræp mæmæ, ‘Nian itæm Uhgîn otæramææ e netæmim rafin lan, tinatuwa iuæhkîr.’

⁸ “Kæn itæmat nækotækæike motol netæm koatimis kotæwir min. Kæn itæmat nækotækæike motol netæm kæmotimis kotæmegæh min. Kæn netæmim itæm leprosi tatol ilat, nækotækæike motol nipætilat tuwa mæwir min. Kæn netæmim itæm narmîn rat tætatig elat, itæmat nækotækæike matæhg-iaræp narmîn rat min kotuwîn isæu olat. Kæn næsanænæn itæm næmos, næmæsotosæn næmtin. Kæn onækotækæike motol wæk æm, netæmim okæsætouæn

9:30: Mat 8:4 **9:33:** Mak 2:12 **9:34:** Mat 12:24; Mak 3:22; Luk 11:15 **9:35:** Mat 4:23; Mak 1:39 **9:36:**

Nam 27:17; 1 King 22:17; Sek 10:2; Mat 14:14; Mak 6:34 **9:37:** Luk 10:2 **10:1:** Mak 6:7; Luk 9:1 * **10:4:** Selot in suah kit itæm in tatætul æskasik o kantri ræhan. Æplan e tiksonari. **10:6:** Jer 50:6 **10:7:** Mat 3:2; 4:17; Luk 10:9,11

itamat lan. ⁹ Nian nakotuwın, nəsotosən mənı. ¹⁰ Kən məsotəmikan rəhatəmat kətim mın. Kən natımnat itəm nakoatuwin-in, in əm un, məsotos mınən iahgoau kit mın. Kən məsotosən put, ne kasikin rəhatəmat mın. İatən nəhlan məto-inu tətuatıp əm məmə katos-ıpən kəm iolwək mın natımnat itəm tətuatıp o natigən rəhalat.

¹¹ “Nian nakotuwın e taon kit o latuənu kit, nəkotəkəike motehm etəmim kit itəm nıkin tagien məmə nakotuwın mətatig itəmat mın, kən nakoatatig ikin əh mətoarus-pən nian nakotiet mın. ¹² Nian nakotuwın kətatig e nimə kit, nəkotəkəike kəghat wır kəm ilat məmə, ‘Nəməlinuən tətətig otəmat.’ ¹³ Kən okəmə netəmim e nıpəgnoa nimə u, nıkilat tagien məmə okotos itəmat, kən pəs rəhatəmat nəghatən rəha nəməlinuən tətətig olat. Məto okəmə nıkilat təsagienən otəmat, nəkotəkəike motos nəghatən rəha nəməlinuən moatuwin.

¹⁴ “Kən okəmə netəmim neen kəsotolkeikeən məmə okotit itəmat nakotuwın e rəhalat nıpəgnoa nimə, o kəsotətəlig-inən rəhatəmat nəghatən, kən nian nəkoatiet e nimə rəhalat, o rəhalat latuənu, nəkotəkəike motohapispis rəkis nısip e nelkıtəmat məmə ilat okotıtun məmə nəmotəuhlin-pən məntaatəmat olat. ¹⁵ Nıpahrienən iatən kəm itəmat, e nian itəm Uhgın otakil netəmim, nalpınən rəha netəm mın əh in otəskasik pık maprəkis-in nalpınən rəha netəm kotərat aupən e taon mil əh, Sotom ne Komora.”

Netəmim okotol tərət kəm netəmim rəha İesu

¹⁶ Kən İesu təmətəkəike matən məmə, “Otətəlig-in-tu. Etəhl-ıpən itəmat nakoatuwin tahmen e sipsip mın itəm kəmotuwın ilugın e kırı iarupın mın. Onəkotəkəike motenatig wır tahmen e malikim, kən itəmat motan mətig tahmen e mənig mak. ¹⁷ Onakoatəto wır itəmat o netəmim, məto-inu ilat okotıləs itəmat məmə nəkoatətul e nıganəmıti kaonsel rəhalat, kən okotalis itəmat əpəh imə e nimə rəha nuəfımınən.

¹⁸ “Kən məto-inu itəmat netəmim rəhak, okotewkəkan itəmat nakotuwın motətul e nıganəmıti etəm-iasol mın rəha kapman mın, ne kig mın məmə onəkotən-ıarəp nəghatən təwır rəhak e nıganəmıtilat, kən e nıganəmıti İaihlua mın. ¹⁹ Nian ilat okotuwa motıləs itəmat, kən nıkitəmat təsəht pıken məmə onəkotuwın motən məmə naka, o nakotəhrol nulan motəghat. Nəsotəginən məto-inu Narmın Rəha Uhgın, in otos-ıpinə nəghatən itəm onəkotən e nian ətuatıp əh. ²⁰ Nəsotəginən məto-inu sənəmə itəmat onəkotəghat, məto Narmın Rəha rəhatəmat Tata, otos-ıpinə nəghatən kəm itəmat məmə nakoatən-ıarəp.

²¹ “Netəmim okotegəhan-in-pən pialat ətuatıp mın kəm rəhalat tıkimır mın məmə okotohamnu ilat, kən tata mın okotol mihin mın kəm nenətilat ətuatıp mın, kən nısualkələh okotətul motol nolən ahmen mın əm kəm rəhalat tata mın ne mama mın məmə okotohamnu ilat. ²² Netəmim rafın okotetəhau itəmat o nərgək. Məto etəm otətul əskasik mətoarus-pən natımnat mın un okotol namnun, kən Uhgın otosmegəh. ²³ Nian okotol tərət kəm itəmat e taon kit, kən nakotiet motagım motuwın e taon pısın kit mın. İatən pahrien kəm itəmat məmə okol nəsotuwın rafınən e taon mın rəha İsrəl mətoarus-pən Nəti Etəmim in otuwa mın.

²⁴ “Netəmim itəm koatətəlig-in, okol kəsotaprəkis-inən rəhalat iəgəhun, kən iolwək mın, okol kəsotaprəkis-inən rəhalat etəm-iasol. ²⁵ Netəm katəgəhun ilat, kotəkəike motagien məmə okotuwa motahmen e iəgəhun rəhalat, kən iolwək mın kotəkəike motagien məmə okotuwa motahmen e etəm-iasol rəhalat. İo, io etəm-iasol rəha nimə. Okəmə netəmim neen kotən rat io məmə io Pıelsepul, u nərgın kit rəha Setan, kən okol tahmen mın əm e iolwək mın rəha nimə rəhak.”

Etəmim rəha İesu təsəginən etəmim (Luk 12:2-7)

10:9: Luk 10:4 **10:10:** Luk 10:7; 1 Kor 9:14 **10:12:** Luk 10:5-6 **10:14:** Luk 10:10-12; Wək 13:51 **10:15:** Mat 11:24; Jaj 7 **10:16:** Luk 10:3; Rom 16:19 **10:20:** Mak 13:9-11; Luk 12:11-12; 21:12-15 **10:20:** Jon 14:26
10:21: Jon 14:26 **10:24:** Luk 6:40; Jon 13:16; 15:20 **10:25:** Mat 9:34; 12:24; Mak 3:22; Luk 11:15

²⁶ Kən Iesu tāmən māmə, “Tol nəhlan, əsotəginən netəmim. Natimat itəm netəmim koatəfətain, Uhgin otiləs-iarəpa ikin tagəhag ikin, kən natimnat itəm netəmim koatəhluaig-in, Uhgin otiləs-iarəpa, netəmim rafin kotəplan. ²⁷ Natimnat itəm iatən kəm itəmat e napinəpən, itəmat onəkotəkəike motən-iarəp min e nəhag-əhagən, kən natimnat itəm iatən anion, itəmat onəkotəkəike motən-iarəp asol e niganəmti netəmim.

²⁸ “Sotəginən netəmim itəm kotitun nohamnuən nipətitəmat, məto okol kəsotohamnuən narmitəmat. Məto nəkotəgin Uhgin itəm titun nərəkinən nipətitəmat ne narmitəmat e nigəm asol. ²⁹ Otəplan-tu. Mənig əlkələh min, netəmim koatol-salim-in mənə əkəku əm. Məto okəmə rəhatəmat Tata Uhgin təsegəhan-inən ilat, okol kit təsimisən. ³⁰ Kən noanutəmat e rəhatəmat-kapə, Uhgin tətəfin rafin ilat. ³¹ !Tol nəhlan, sotəginən! Uhgin tolkeike pik itəmat taprəkis-in mənig əlkələh min əh.

³² “Tol nəhlan, okəmə etəmim otən-iarəp nərgək e niganəmti netəmim, kən io min iatən-iarəp nərgin e niganəmti rəhak Tata e nego e neai. ³³ Məto okəmə etəmim otən-iarəp e niganəmti netəmim māmə in sənəmə rəhak, kən ekən-iarəp e niganəmti rəhak Tata e nego e neai māmə in sənəmə rəhak.

³⁴ “Nikitəmat təsəhtən māmə emuwa māmə ekələhəu nəməlinuən e nətueintən. Eməsuwamən māmə ekələhəu nəməlinuən, məto emuwa māmə ekol netəmim kotəmu. ³⁵ Iatən nəhlan məto-inu emuwa māmə ekol iərman otol timəht ilau rəhan tata, kən pətan otol timəht ilau rəhan mama, kən pətan otol timəht ilau uhun, ³⁶ kən etəmim otol tikimər ilat atip rəhan min.†

³⁷ “Kən etəmim itəm tolkeike pik rəhan tata ne mama taprəkis-in io, in təsahmenən māmə otuwa rəhak etəmim. Kən etəmim itəm tolkeike pik netin iərman o pətan taprəkis-in io, in təsahmenən māmə otuwa rəhak etəmim. ³⁸ Kən etəmim itəm təsiləsən rəhan nig kəməluau muarisig-in io,‡ in təsahmenən māmə otuwa rəhak etəmim. ³⁹ Kən etəmim itəm tatol pik wək əm māmə rəhan nəmegəhən e nətueintən u in otəwır, otəmkarəpən e nəmegəhən pahrien. Məto etəmim itəm otimis o nərgək, in otos nəmegəhən lilin.

⁴⁰ “Kən etəmim itəm tatos itəmat e nikin agien, kən tahmen əm māmə tatos io e nikin agien. Kən etəmim itəm tatos io e nikin agien, kən tahmen əm māmə tatos etəm u itəm təməhl-ipa io. ⁴¹ Kən etəmim itəm tatos e nikin agien ien rəha Uhgin, məto-inu in titun māmə suah u in ien rəha Uhgin, in otos nətouən lan, tahmen əm e itəm ien min koatos. Kən etəmim itəm tatos e nikin agien etəm ətuatip, məto-inu in titun māmə in etəm ətuatip, in otos nətouən lan, tahmen əm e etəm ətuatip. ⁴² Kən etəmim itəm tatos-ipən nəhau ətəp noan-məsın əm kəm rəhak etəmim, məto-inu in titun māmə rəhak etəmim, nat əpnəpın rəhak etəmim in ləhau agin, nipahrienən iatən kəm itəmat māmə, okol təsəmkarəpənən e rəhan nətouən.”

11

Iesu ne Jon Baptais (Luk 7:18-35)

¹ Nian Iesu tinol namnun nəgətunən rəhan netəm tuelef, təmiet ikin əh muwın e taon min e nitən Kalili, matəgətun netəmim kən matən-iarəp nəghatən rəha Uhgin kəm ilat.

² E nian əh, Jon Baptais tətətig e kalapus, kən in təməto namnusən e wək itəm Iesu tatol. Kən təməhl-ipa rəhan neen netəmim kotuwın motətapəh ron māmə, ³ “?Tahro? ?Ik u

10:26: Mak 4:22; Luk 8:17 **10:28:** Rom 8:31; Jem 4:12 **10:31:** Mat 6:26 **10:33:** Luk 12:8-9 **10:36:** Maeka 7:6; Luk 12:51-53; † **10:36:** Nuwamən rəha Iesu otol māmə netəmim okotoor ilat min məto-inu, neen okotahatətan lan, məto neen okəsotahatətan lan, kən moatətəhau. **10:37:** Luk 14:26-27 ‡ **10:38:** Nipəti nəghatən rəha Iesu sənəmə rəhan netəmim okotəkəike kimis e nig kəməluau tahmen əm lan. Nipəti nəghatən u māmə kitat rafin kitiah kitiah kotəkəike motegəhan-in māmə Uhgin otol nəwian e nəmegəhən rəhatat. Okəm-naka netəmim okotol nəratən kəm kitat, okəm-naka kitat okotimis o nərgin, o kəm-naka nəratən min əh otəsuwamən e nəmegəhən rəhatat. Kitat kotəruru, məto kotətul matip əm o natigən e nəmegəhən itəm Uhgin tolkeike. **10:39:** Mat 16:24-25; Mak 8:34-35; Luk 9:23-24; 17:33; Jon 12:25 **10:40:** Mak 9:37; Luk 10:16; Jon 13:20

etəm kəmatən aupən məmə suah kit otuwa, o itimat ekoatəsaḡin etəmim kit mīn məmə otəpanuwa mīn?”

⁴ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Otuwin motəplan Jon motən-ipən nat naka itəm nəmotuwa motəto kən motəplan: ⁵ netəm nīḡanəmtilat təpīs kīnoatəplan nat. Kən netəmim itəm nelkīlat tərāt kīnotəto təwīr kən mīnotaliwək. Kən netəm mīn u kəmotos nīmīsən leprosi, nuwigīlat tīnəwīr. Kən netəm mīn u matəlḡilat təmalu, roiu matəlḡilat tīnoag, kən netəm mīn u kəmotīmīs, kīnotəmegəḡ mīn. Kən ian-rat mīn, roiu əḡ suah kit tīnatən-iarəp namnusən təwīr kəm ilat. ⁶ Etəmim otatig e nəwīrən pahrien okəmə in təsəhlmanən rəḡan nahatətəən lak o natīmnat itəm io ekol.”

Iesu təməḡhat-in Jon Baptais

⁷ Nian netəmim rəḡa Jon koatitəlig, kən Iesu tīnətuoun matəḡhat-in Jon kəm netəm mīn u koatəpələḡ əḡ-ikīn, matən məmə, “?Aupən, nəmotuwīn ikīn taruən-aruaḡ ikīn məmə nəkotəplan naka? ?Nəmotuwīn məmə nəkotəplan suah kit tahmen e nuwig itəm nīmətag tətəhləpīk-əhləpīk əpnəpīn əm? Kəp. ⁸ ?Kən tahro itəmat nəmoatiet, məmə nəkotəplan suah kit itəm tatuwin e napən wīr nəmtīn tīəkīs? Kəp. Netəm kotuwīn e napən wīr tol nəḡlan, nian rafīn kotatig e nīmə rəḡa kīḡ. ⁹ ?Kən tahro itəmat nəkoatiet, məmə nəkotəplan ien kit? Əwəḡ, nīpahrienən, kən etəmim əḡ in ilīs taprəkīs-in ien. ¹⁰ Inu etəm Naoa Rəḡa Uḡḡin təmatəḡhat-in nian Uḡḡin təmən məmə, ‘Otəplan-tu. Iatahl-ipīnə rəḡak iahləpīs itəm otos rəḡak nəḡhatən. In otaupən-in ik məmə otol əpən-əpənə e rəḡam suatip.’

¹¹ Nīpahrienən iatən kəm itəmat, etəmim tīkə itəm təmaiir e nətueintən in ilīs taprəkīs-in Jon Baptais, kən mətə etəm ləḡau aḡin e nərəməərəən rəḡa Uḡḡin, in ilīs taprəkīs-in Jon.* ¹² E nian Jon Baptais təmətuoun matən-iarəp nəḡhatən rəḡa Uḡḡin mətəarus-pa roiu, nərəməərəən rəḡa Uḡḡin in təkāsīk məmə otol wək matuwīn. Kən netəmim itəm kotəkāsīk kotalkut pīk məmə okotuwīn motatig aḡḡin. ¹³ Iatən nəḡlan mətə-inu, aupən aḡin mətəarus-pa nian rəḡa Jon, nəḡhatən mīn rəḡa Lou itəm Uḡḡin təmos-ipən kəm Moses, ne nəḡhatən mīn rəḡa ien mīn rəḡa Uḡḡin, koatən-iarəp nərəməərəən rəḡa Uḡḡin. ¹⁴ Kən okəmə nīkītəmat tagīen məmə nakotos nətəligən u, ekən məmə Jon in Elaija itəm in ien kit aupən kəmatən məmə otuwa. ¹⁵ Etəm matəlḡin tatig, təwīr məmə in otətəlig-in wīr kən mītun nəḡhatən mīn u.

¹⁶ “?Netəm mīn u itəm koatatig roiu, ilat kotəḡrol nulan? Ilat kotahmen e nīsualkələḡ itəm koatəpələḡ ikīn katol maket ikīn moatakuhl motaun-in ilat mīn neen məmə, ¹⁷ ‘Itimat emotahl nau kəm itəmat məmə onakoatol danīs rəḡa nāḡienən lan, mətə itəmat nəkəsotolən danīs. Kən itimat emoatasək eiuə rəḡa nīmīsən, mətə nəsotasəkən kitat mīn itimat.’ ¹⁸ Iatən nəḡlan mətə-inu Jon təmuwa, kən matətuakəm mətəpəs nāḡwənən matəfak kəm Uḡḡin, kən məsənīmən wain. Kən netəmim kotən məmə, ‘Suah əḡ, narmīn rat kit tətətig lan.’ ¹⁹ Mətə nian io, Nəti Etəmim, emuwa kən mətəḡwən kən matənīm wain, kən netəmim kotən məmə, ‘Otəplan-tu, suah əḡ in etəmim rəḡa nāḡwən pīkən ne etəmim rəḡa nāpīsən, kən motan kələḡ ilat netəmim rəḡa nosən mənī e takīs, ne netəmim itəm nol təfəḡə.’ Mətə netəmim itəm koatətəu-pən nītunən rəḡa Uḡḡin koatol wək wīr mīn. Kən wək wīr mīn əḡ koatəḡətun məmə nītunən rəḡa Uḡḡin in nīpahrienən.”

Nahməən asol otuwa (Luk 10:13-15)

²⁰ Kən Iesu təməḡhat əskāsīk e netəm e taon mīn əḡ itəm in təmol nat pīspīs tēpət ikīn e nīḡanəmtilat. Təməḡhat nəḡlan mətə-inu ilat kəsotəḡḡlinən nətəligən rəḡalat o

11:5: Aes 35:5-6; 61:1 **11:10:** Mal 3:1; Luk 1:76 * **11:11:** Ves u tatən məmə wək rəḡa Jon, in wək itəm tatos nīsiaiən. In tatol əpən-əpənə suatip rəḡa Kristo itəm Uḡḡin otahl-ipa, kən in tatən-iarəp məmə Kristo tīnatuwa. Wək u in wək asol. Kən Jon in etəm-iasol mətə-inu in tatos wək əḡ. Mətə nat kit itəm in təwīr taprəkīs-in wək rəḡa Jon, in məmə suah kit tatuwa etəm rəḡa Uḡḡin nian in tətəḡatətə e Iesu Kristo. **11:13:** Luk 16:16 **11:14:** Mal 4:5; Mat 17:10-13; Mak 9:11-13 **11:19:** Mat 9:14

rəhalat nolən rat min. ²¹ Təmən məmə, “!Itəmat netəm Korasin, kəsi, nahməən asol otuwa otəmat! !Itəmat netəm Petsaeta, kəsi, nahməən asol otuwa otəmat! Məto-inu emol pap nat pispis tepət e taon rəhatəmat! Kən okəmə emol natimnat min əh əpəh Taea ne Saeton aupən, okol netənim əh-ikin əh kəmotəuhlin rəhalat nətəligən e nolən rat min, kən ilat kəmotuwın e natimnat rat motuwın moatəpələh e nəmtap e nigəm motəgəhun məmə koatəto tərət agin o rəhalat nolən rat min.

²² Məto iatən kəm itəmat məmə e nian əh itəm Uhgin otol nalpinən kəm netənim, nalpinən rəhatəmat in otəskasik, maprəkis-in nalpinən rəha netəm Taea ne Saeton aupən ikin. ²³ “?Kən itəmat netəm Kapaneam, nikitəmat təht məmə Uhgin otələs-ipər itəmat e ikin rəha nisaiian əpəh e nego e neai? !Kəp! Məto Uhgin otəhlman itəmat nakotuwın ləhau agin, imə naulisən, məto-inu emol nat pispis tepət e taon rəhatəmat. Kən okəmə emol natimnat min əh əpəh Sotom, kən netəm ikin kəmotəuhlin rəhalat nətəligən, kən okol Uhgin təməsərəkənən Sotom, kən təmətatig əm mətoarus-pa u-roiu. ²⁴ Məto iatən kəm itəmat məmə e nian əh itəm Uhgin otol nalpinən kəm netənim, nalpinən rəhatəmat in otəskasik, taprəkis-in nalpinən rəha netəm Sotom aupən ikin.”

Itəmat itəm ninotəpou
(Luk 10:21-22)

²⁵ Kən e nian əh, Iesu təməfak matən məmə, “Tata Uhgin, ik Iərəməmə rəha natimnat rafin ilis e neai ne ləhau e nətueintən. Iatənwiwi ik məto-inu nəməhluaig-in nıpəti natimnat min u e niganəmti netənim itəm kotenatig motitun wir nat. Kən nəmol-arəp kəm netənim itəm kotahmen-pən əm e nisualkələh məmə okotitun wir. ²⁶ Əwəh, Tata, inu nat kit itəm nakolkeike.”

²⁷ Kən Iesu təmətəkəike matən kəm ilat məmə, “Rəhak Tata təmos-ipa nitunən rafin agin kəm io. Kən suah kit tikə itəm titun wir io u Nəti Uhgin, məmə io pah ətuatip. Məto Tata Uhgin əm titun. Kən suah kit tikə itəm titun wir Uhgin, məto io pisin əm u Nəti Uhgin, ekitun, ne netənim itəm io emitəpun məmə ekol-arəp Tata Uhgin kəm ilat.

²⁸ “Otuwa ron io, itəmat itəm nəkotol pik wək kən ninotəpou o natipa-inən katipa əfigəm min, kən ekos-ipinə namegən.† ²⁹ Pəs kotalis rəhak katipa, kən pəs iakaupən məgəhun itəmat lan. Iatən nəhlan məto-inu io etəm mətig, kən rəhak nətəligən in ləhau. Kən onəkotos namegən e rəhatəmat nəmegəhən. ³⁰ Tol nəhlan məto-inu rəhak wək ekos-ipinə kəm itəmat in timətig, kən rəhak katipa in toigoig.”

12

Iərəməmə rəha Sapat
(Mak 2:23–3:6; Luk 6:1-11)

¹ Kən e nian əh e Sapat kit, Iesu ne rəhan min netənim kəmotaliwək motuwın-pən e nasumən rəha wit, nat kit tahmen e rais, kən rəhan netənim nəumis təmus ilat, kən kəmotəhl noa wit kən motun. ² Məto nian Farisi min kəmotəplan ilat, kən kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, “!Ei, əplan-tu! Rəham netənim koatol nat kit itəm koatətgəhl Lou rəha Sapat.”

³ Kən Iesu təməni-pən kəm ilat məmə, “?Nəmotafin o kəp, nat naka itəm Kig Təfit təmol aupən, nian in ne rəhan min netənim nəumis təmus ilat? ⁴ In təmuwın imə e Nimə Tapolen Rəha Uhgin, kən mos pıret mun itəm pris min kinotos-ipən rəkis kəm Uhgin. Kən nolən əh tatətgəhl Lou, məto-inu pıret əh, Lou tatən məmə pris min əm kotitun nunən. ⁵? Kən nəmotafin e Lou o kəp, məmə nian rafin e Sapat, pris min əpəh e Nimə Rəha Uhgin,

11:22: Aes 23; Esik 26-28; Joel 3:4-8; Amos 1:9-10; Sek 9:2-4 **11:23:** Jen 19:24-28; Aes 14:13-15 **11:24:** Mat 10:15; Luk 10:12 **11:25:** 1 Kor 1:26-29 **11:27:** Mat 28:18; Jon 1:18; 3:35; 10:15; 17:2 † **11:28:** Nəghatən u ‘natipa-inən katipa əfigəm min’ tatəghat-in Lou rəha netəm Isrel itəm kotahmen e nat təfigəm məto-inu Lou min u, ilat kotəskasik pik, kən tiəkis o nolən. **11:28:** Jer 31:25 **11:30:** 1 Jon 5:3 **12:1:** Dut 23:25 **12:2:** Eks 20:10
12:4: 1 Saml 21:1-6 **12:4:** Lev 24:5-9

ilat koatol wək rəhalat itəm tatətgəhl Lou rəha Sapat? Məto Uhgin tatəplan məmə nat əh in tətuatip əm. ⁶ Məto iatən kəm itəmat məmə suah kit u ikin-u in ilis taprəkis-in Nimə Rəha Uhgin. ⁷ E Naoa Rəha Uhgin, in tatən məmə, 'Nat kit tatol nīkik tətəgien, inu məmə onəkotasəkitun netəmim, məto sənəmə rəhatəmat sakrifais min itəm nəkoatol moatos-ipa kəm io itəm tatol nīkik tətəgien.' Okəmə nəkotitun nīpəti nəghatən u, kən netəm min u itəm kotətuatip, okol nəsotakilən ilat motən məmə ilat koatol nolən rat. ⁸ Iatən nəhlan məto-inu io, Nəti Etəmim, io Iərəməərə rəha Sapat."

⁹ Kən Iesu tēmiet ikin əh, maliwək matuwīn əpəh imə e nimə rəha nuəfiminən rəhalat. ¹⁰ Kən əmun ikin əh, suah kit əh-ikin nelmin tēmimis, təsəg-ətuatip-inən. Kən kəmotətapəh o Iesu məmə, "?Tahro? ?In tətuatip e Lou məmə e Sapat, etəmim titun nol-wirən etəmim itəm tatimis?" Ilat kəmotətapəh ron məto-inu koategəs-in nat tərət kit rəha Iesu itəm ilat okotiləs-ipən in e kot ron.

¹¹ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Okəmə itəmat kit rəhan kit sipsip, kən sipsip un tiwig-pən e noakimil e Sapat, nīkitəmat təht məmə suah əh otuwīn miuw-pər-pa min? !Əwəh! Otəkəike muwīn miuw-pər. ¹² !Məto etəmim, in nat keike taprəkis-in sipsip! Kənu, in tətuatip əm e Lou məmə natol nat itəm təwir e Sapat."

¹³ Kən təmən-ipən kəm etəm nelmin tēmimis məmə, "Əg-ətuatip-in-tu nelməm." Kən təməg-ətuatip-in nelmin, kən nelmin tinuwa minəwir agin min, tinahmen e nelmin kit min. ¹⁴ Məto Farisi min kəmotiet motuwīn ihluə minəotəte noa ron məmə okotohamnu Iesu.

Iolwək itəm Uhgin təmitəpun

¹⁵ Kən Iesu təmitun nətəligən rəhalat, kən tēmiet ikin əh. Kən netəmim tepət kəmotuarisig in. Kən in təmol-wir nīmīsən rafin rəhalat kotuwa motəwir min. ¹⁶ Kən təmən-iəhau ilat məmə okəsotən-iarəpən in kəm netəmim min. ¹⁷ Natimnat min əh kəmotiet məmə nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgin otuwa mol nīpahrienən lan. Uhgin təmos-ipən kəm ien Aesea u aupən o nən-iarəpən məmə,

¹⁸ "Inu iolwək rəhak itəm io enitəpun rəkis, iakolkeike pik in, kən nīkik tagien pik ron.

Kən io oekol məmə Narmin Rəhak otuwa marioah lan.

Kən in otən-iarəp nolən ətuatip rəhak ne nosmegəhən rəhak e niganəmti netəmim e nəptən pisin pisin min.

¹⁹ Okol in təsərgəhəuən kən məsəgət əfəməhən, məsəghat pikən ikin netəmim kotərgəfimin ilat min ikin.

²⁰ In etəm mətig,

kən in otol təwir kəm netəmim itəm koatəpou kən rəhalat nəsanənən tikə.*

In otol nəhlan mətoarus-pa nolən itəm in tətuatip, otol win e nolən itəm tərət.

²¹ Kən netəm u sənəmə noanol min rəha Isrel, ilat okotələhəu-pən əskasik rəhalat nətəligən tətətig lan, məmə in otosmegəh ilat."

Iesu ne Pielsepul

(Mak 3:20-30;

Luk 11:14-23; 12:10)

²² Kən netəmim kəmotiləs suah kit motuwa kəm Iesu itəm niganəmtin təpis kən təsəghatən məto-inu narmin rat kit tətətig lan. Kən Iesu təmol-wir min, kən suah əh

12:5: Nam 28:9-10 **12:6:** Mat 12:41-42 **12:7:** Hos 6:6; Mat 9:13 **12:10:** Luk 14:3 **12:12:** Luk 14:5
12:14: Jon 5:16 **12:16:** Mat 8:4; Mak 3:12 **12:18:** Mat 3:17 * **12:20:** Nəghatən Kris ətuatip rəha ves 20 tatən məmə, "Okol təsətgəhlən nuwig kit itəm təmeko, kən okol təsəmkəmis agin-əhən wik rəha lait itəm tətəhaniəm əm." **12:21:** Aes 42:1-4

tənatəplan nat kən minatəghat. ²³ Kən netəmim rafin narmilat təmiwig motən məmə, “? Okəmə naka suah u in Mipi Kig Tefit itəm Uhgın təməni məmə otahl-ipa?”

²⁴ Kən nian Farisi min kəmotəto nat əh ne nəghatən lan, kən kəmotən məmə, “Suah əh tatəhg-iarəp narmin rat min e nəsanənən əm rəha Pielsepul u etəm-iasol rəha narmin rat min.”

²⁵ Məto Iesu titun nətəligən rəhalat, kən təməni-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə netəmim e kantri kit koatoor ilat min, kən okotərəkin rəhalat kantri. Kən tahmen-pən əm e taon kit o latuənu kit, okəmə netəmim kotoor ilat min, kən okotərəkin taon un o latuənu un.

²⁶ “Kən okəmə Setan tatəhg-iarəp narmin rat min rəhan e netəmim, kən tatol atip əm tiki mir kəm in. ?Kən otahro nulan, rəhan nəməməən otətul? ²⁷ ?Kən okəmə io iatəhg-iarəp narmin rat min e nəsanənən rəha Pielsepul, kən tahro e rəhatəmat min netəmim? ?Ilat koatəhg-iarəp narmin rat min e nəsanənən rəha pah? ?Rəha Setan? Kəp. Kən tərət məmə nakoatən məmə io iatol nəhlan. Tol nəhlan, rəhatəmat netəmim okotakil nəghatən min rəhatəmat, motən məmə in neiuəuəən. ²⁸ Məto okəmə iatəhg-iarəp narmin rat min e nəsanənən rəha Narmin Rəha Uhgın, kən nəməməən rəha Uhgın tinuwa rəkis otəmat.

²⁹ “Kən ekən e suatip kit min tol nulan məmə, etəmim kit tika məmə titun nuwinən e nimə rəha etəmim kit itəm təsanən məmə otəmik rəhan natimnat. Məto otaupən məlis ətain etəm u itəm təsanən, uarisig təpanuwın imə məmki-rəkis rəhan natimnat.

³⁰ “Etəm u itəm təsuarisig-inən io, in rəhak tiki mir. Kən etəm u itəm təsargətainən sipsip min, in tatoor ilat kotagim atit. ³¹ Tol nəhlan iatən kəm itəmat məmə, Uhgın otafəl rəkis nolən rat min rafin pisin pisin,† ne nəghatən rat min rafin pisin pisin itəm netəmim koatən lan, məto otol nalpinən kən məsaluinən nəghatən rat min itəm netəmim koatən e Narmin Rəhan. ³² Kən okəmə etəmim tatən rat io, Nəti Etəmim, kən Uhgın otaluin kən məsalpinən. Məto etəmim itəm tatən rat Narmin Rəha Uhgın, Uhgın okol təsaluinən nian kit, e nətueintən u, ne e nian itəm tatuwa.‡

³³ “Okəmə nig in təwır, kən noan in təwır, okəmə nig in tərət, kən noan in tərət. Tol nəhlan məto-inu itəmat nəkotəplan əm e noa nig məmə nig in təwır o nig in tərət. § ³⁴ ! Itəmat nəkotahmen e sinek! Itəmat noatol nolən eko-eko, kən itəmat netəm nakotərat. Okol nəotənən nat təwır kit, məto-inu nian etəmim tatəghat, tatən əm nat naka itəm tərəoah e nikin. ³⁵ Etəmim itəm nətəligən təwır tərəoah e nikin, nian rafin in tatən nat itəm in təwır. Kən etəmim itəm nətəligən rat tərəoah e nikin, nian rafin in tatən nat itəm tərət. ³⁶ Iatən kəm itəmat məmə e nian Uhgın otakil netəmim lan, netəmim okotəkəike kən-iarəp kəm in məmə tahro ilat kəmoatən nəghatən rat əpnapin min rafin rəhalat. ³⁷ Tol nəhlan, in otakil rafin nəghatən pisin min rəhatəmat, məmə itəmat netəm kotətuatip o netəm kotərat.”

Nəmtətin rəha Jona

(Mak 8:12; Luk 11:29-32)

³⁸ Kən iəgəhun min neen rəha Lou ne Farisi min kəmotən-ipən kəm in məmə, “Iəgəhun. Ekotolkeike məmə ekotəplan nəmtətin kit itəm tapispis itəm ik onəkol.”;

³⁹ Məto təməni-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat netəm roiu ne, nakotərat, nəmotapəs rəhatəmat nahatədən o Uhgın, tahmen e pətan kit tapəs rəhan iərman matətəu-pən suah pisin. Kən roiu nakotolkeike məmə ekol nəmtətin kit itəm otəgəhun məmə emisi-pən o Uhgın. Məto Uhgın otos-ipən əm nəmtətin kitiəh əm, kən inəh nəmtətin rəha ien əh Jona.

12:24: Mat 9:34; 10:25 **12:28:** Wək 10:38; 1 Jon 3:8 **12:30:** Mak 9:40; Luk 9:50 † **12:31:** Uhgın tətəfəl rəkis nolən rat min nian netəmim kotəuhlin rəhalat nətəligən kən moatətapəh-in məmə in otaluin məsalpinən rəhalat nolən rat min. **12:31:** Hip 6:4-6 ‡ **12:32:** Netəmim neen kotən məmə nəghatən u tatəghat-in netəm min u itəm kəmoatən məmə Iesu tatol-wir netəmim e nəsanənən rəha Setan. Tahmen əm məmə ilat kotaun-in məmə Narmin Rəha Uhgın in Setan. Netəmim neen min kotən məmə nəghatən u tatəghat-in netəmim itəm kəsotahatədən əh e Iesu, kən motapəs wək rəha Narmin Rəha Uhgın. § **12:33:** Nipəti nəghatən rəha Iesu məmə in etəm təwır məto-inu tatol əm natimnat wir min. **12:33:** Mat 7:16-20 **12:34:** Mat 3:7; 15:18; Luk 3:7; 6:43-45 **12:38:** Mat 16:1; Luk 11:16; Jon 6:30 **12:39:** Jona 1:17; Mat 16:4; Mak 8:12

⁴⁰ Tahmen əm məmə Jona tāməmahl e nian kisil lapin ne nərəuiəgən e nərpi nəm asol, kən Nəti Etəmim, in otəmahl nian kisil lapin ne nərəuiəgən əpəh e niki nəptən.

⁴¹ “E nian əh itəm Uhgın otakil netəmim rafın, kən netəm Nineva aupən, ilat okotətul motən-iarəp məmə itəmat noanol rəha Isrel nakotərat. Okotitun nənən nəhlan məto-inu nian ilat kəmotəto nəghatən rəha ien əh Jona, ilat kəmotəuhlin rəhalat nətəligən o rəhalat nolən rat mın. Kən otəplan-tu, suah kit itəm ilis taprəkis-in Jona tinuwa. ⁴² Kən e nian əh itəm Uhgın otakil netəmim rafın, kən kwin rəha nəptən pis ikin, in otətul mən-iarəp məmə itəmat netəm nakotərat. Otitun nənən nəhlan məto-inu, in təmiet e nıkalın nəptən əpəh isəu agın, kən maliwək muwa məmə otəto nəghatən rəha Kig Solomon itəm tenatig wır. Kən otəplan-tu, suah kit itəm ilis taprəkis-in Kig Solomon tinuwa.

⁴³ “Nian narmin rat tiet e etəmim, kən in otuwın maliwək mətan əpəh ikin nig ne niamitə tikə ikin, kən nəhau tikə ikin, mategəs-in ikin otatig mameg ikin, məto təsəplanən. ⁴⁴ Kən tən atip əm kəm in məmə, ‘Ekitəlig-pən e rəhak nimə itəm emisi-pən ikin.’ Kən nian tuwa məplan nimə, etəmim tikə ikin, kən kəmafəl, kən məlin wır natimnat. ⁴⁵ Kən tuwın mit narmin rat sepin mın itəm kotərat pik taprəkis-in in, kən motuwın imə motatig, kən natigən rəha suah əh roiu tərət pik taprəkis-in rəhan natigən itəm aupən. Kən kotahmen əm e itəmat netəm kotərat itəm nəkotatig roiu.”

Mama rəha Iesu ne pian mın

(Mak 3:31-35; Luk 8:19-21)

⁴⁶ Nian Iesu tatəghat əh kəm netəmim, kən rəhan mama ne pian mın koatətul əpəh ihluə moatətapəh-in məmə okotəghat kəm in. ⁴⁷ Kən etəmim kit təmən-ipən kəm Iesu məmə, “Rəham mama ne pian mın əpəh ihluə koatətul. Ilat kətolkeike məmə okotəghat kəm ik.”* ⁴⁸ Kən Iesu təmən-ipən kəm suah əh itəm təmən-iarəp məmə, “?Pah u rəhak mama, kən pah u piak mın?” ⁴⁹ Kən mæg-ətuatip-in-pən nelmin mægətun-pən rəhan netəmim, kən mən məmə, “!Inu rəhak mama ne piak mın! ⁵⁰ İatən nəhlan məto-inu pah u tatol nəwia rəhak Tata əpəh ilis e nego e neai, in piak, ne winik, ne rəhak mama.”

13

Nimaa nəghatən e nəptən

(Mak 4:1-20; Luk 8:4-15)

¹ E nian ətuatip əh, Iesu təmiet e nimə muwın matəpələh əpəh iuəhkir e nıkalı Lek Kalili. ² Məto-inu netəmim tepət kəmotuwa kətul kətəlau in, kən in təmuwın e bot kit matəpələh. Kən netəmim kəmoatətul ipar. ³ Kən in təmən-ipən natimnat tepət kəm ilat e nimaa nəghatən mın.

Təmən məmə, “Etəmim kit təmuwın məmə oteatəgtəg rəhan nıkuti wit əpəh e rəhan nasumən. ⁴ Kən nian təmərakin-rakin rəhan nıkuti wit, neen kəmotisas-pən e suatip, kən mənig mın kəmotuwa motun ilat rafın. ⁵ Kən nıkuti wit neen kəmotisas-pən e nəptən itəm kəpiel iuəhkir əm. Kəmotəwiə uəhai əm məto-inu nəptən noan məsin əm. ⁶ Məto nian mitgar tər, kən məhg ilat koatauke-auke məto-inu nokilat təseiuiu pikən. ⁷ Kən nıkuti wit neen kotisas-pən e niki nəlkosik, kən nian nıkuti wit kotəwiə məto nəlkosik tətatu-atu ilat kən kəmotamıs. ⁸ Kən nıkuti wit neen mın kəmotisas-pən e nəptən itəm təwır, kən kəmotə-in noalat, neen noalat wan-hanrit, neen noalat sikiste, neen noalat tate. ⁹ Etəm matəlgın tatig, təwır məmə in otətəlig-in wır kən mitun nəghatən mın u.”

¹⁰ Kən netəm rəha Iesu kəmotuwa motətapəh ron məmə, “?Tahro natəghat kəm netəmim e nimaa nəghatən mın?”

¹¹ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “İatən nəhlan məto-inu itəmat un, Uhgın təmerəh e suatip otəmat məmə itəmat onəkotitun nəghatən anion mın rəha nərəməərən

12:40: Jona 1:17 **12:41:** Jona 3:5 **12:42:** 1 King 10:1; 2 Kron 9:1 **12:45:** Luk 11:24-26; 2 Pita 2:20 * **12:47:** E kopi oas mın neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghtən Kris aupən, ves 47 tikə. **12:50:** Rom 8:29 **13:2:** Luk 5:1-3

rəha Uhgin. Məto ilat əh, Uhgin təməserəhən e suatip nulan olat. ¹² Tol nəhlan məto-inu, etəm u itəm rəhan əh-ikin nitunən, Uhgin otos-ipən min nitunən kəm in, kən rəhan nitunən in otepət pik. Məto etəm u itəm rəhan nitunən tikə, Uhgin otos-irəkis rafin rəhan nitunən itəm nikin təht məmə in tatos. ¹³ Iatəghat e nimaa nəghatən kəm ilat məto-inu ilat koatəplan pap məto kəsotitunən, kən ilat koatəto pap məto kəsotitun wırən. ¹⁴ Nəmegəhən rəhalat tatol nəghatən rəha ien Aesea tatuwa matol nıpahrienən lan. In təmən məmə, 'Okəatəto, moatəto, moatəto, məto okol kəsotitunən.

Kən okəatəplan, moatəplan, moatəplan, məto okol kəsotitunən nian kit.

¹⁵ Tol nəhlan məto-inu nikilat tinuwa məskasik,

kən kınətpou-in nətəlig-inən,

kən motahtosig-in nıganəmtilat.

Okəmə təsolən nəhlan, okəm-naka ilat okəatəplan e nıganəmtilat,

kən ilat okəatəlig-in e matəlgilat,

kən nikilat otəmət-mətig,

kən okotitun,

kən okətuəhlin-pa ilat ron io məmə ekosmegəh ilat.'

¹⁶ Məto itəmat u, Uhgin təməwte-in rəhan nəwırən kəm itəmat, kən nian nəkotəplan, nəkotitun, kən nian nəkotəto, nəkotitun. ¹⁷ Nıpahrienən iatən kəm itəmat məmə, ien min tepət ne netəm ətuatip min tepət kəmotolkeike pik məmə okəatəplan nat naka itəm nakoatəplan, məto kəsəatəplanən. Kən motolkeike pik məmə okəatəto nat naka itəm nakoatəto, məto kəsəatətoən."

¹⁸ Kən Iesu təmətəkəike matən məmə, "Itəmat otətəlig-in wır-tu məmə nəkotitun nıpəti nimaa nəghatən rəha etəm u itəm təmərakin nikuti wit. ¹⁹ Nikuti wit itəm təmisas e suatip, in tahmen e etəmim itəm tətə nəghatən rəha nərəmərəən rəha Uhgin, məto in təsitunən. Kən Setan tuwa mos-irəkis uəhai əm nəghatən əh itəm təmuwın e nikin.

²⁰ "Kən nikuti wit itəm təmisas-pən e nısip itəm kəpiel iuəhkir əm, in tahmen e etəmim itəm tatəto nəghatən rəha Uhgin, kən mos e nikin agien, ²¹ məto nokin təseiuaiu pikən, kən tatətul əm o nian əkuəkir əm. Nian nəsəsauən, o nəratən tuwa e nəmegəhən rəhan o nəghatən əh, kən təmə uəhai əm e rəhan nahatətoən.

²² "Kən nikuti wit itəm təmisas-pən e niki nəlkosik, in tahmen e etəmim itəm tətə nəghatən rəha Uhgin, məto rəhan nətəligən tatuwın pik o natımnat rəha nətueintən, kən in tolkeike məmə rəhan nautə otepət, kən nətəligən min əh kotatu-atu nəghatən rəha Uhgin, kən nəghatən əh təsoe-inən noan.

²³ "Məto nikuti wit itəm təmisas-pən e nəptən wır, in tahmen e etəmim itəm tətə nəghatən rəha Uhgin kən mitun nıpətin. Kən e nəmegəhən rəhan, in otoe-in noan, nian neen noan wan-hanrit, nian neen noan sikiste, kən nian neen noan tate."

Nimaa nəghatən e manuwıhl itəm tərət

²⁴ Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit min kəm ilat matən məmə, "Nərəmərəən rəha Uhgin, in tahmen e etəmim kit itəm təmərakin nikuti wit e rəhan nasumən. ²⁵ Məto nian in ne rəhan min netəmim kəmoatəpıl, rəhan kit tikimır təmuwın mərakın nikuti manuwıhl rat min e rəhan nasumən, kən magım. ²⁶ Kən nikuti wit wır min kəmotəwıə motol iahgin motol noalat. Məto e nian əh, nikuti manuwıhl rat min kəmotər min motuwa motol iahgin.

²⁷ "Kən slef min rəha etəmim əh, kəmotuwa motəplan in, motən məmə, 'Etəm-iasol. ? Nikuti wit min itəm nəmərakın e rəham nasumən, ilat nikuti wit wır min əm, o kəp? ?

13:12: Mat 25:29; Mak 4:25; Luk 8:18; 19:26

13:15: Aes 6:9-10; Jon 12:40; Wək 28:26-27

13:17: Luk 10:23-24

13:22: Luk 12:16-21; 1 Tim 6:9-10,17

Məto tahro nikuti manuwihl rat min kinotər?’ ²⁸ Kən təməni-ipən kəm ilat məmə, ‘Tikimər kit təmol nat əh.’

“Kən rəhan slef min kotən-ipən kəm in məmə, ‘Məto tahro? ?Nakolkeike məmə itimat ekotuwin kew rəkis manuwihl rat min əh?’

²⁹ “Məto təməni-ipən kəm ilat məmə, ‘Kəpə. Otapəs. Okəmə itəmat nakotuwin kew rəkis manuwihl rat min, kən məta nakotew rəkis min wit wir min. ³⁰ Pəs ilau kərən əm kuər mətoarus-pən wit tinimətə. Kən ekən-ipən kəm netənim itəm okotəulək-in wit məmə ilat okotaupən motew rəkis manuwihl itəm tərət motəlis o nərakin-pənən e nigəm. Uarisig okotəulək-in wit wir min moatənik moatuwa e nipağnoa nimə rəhak itəm katəlin nagwənən ikin.’ ”

Nimaa nəghatən e

*nikuti mastat**

(Mak 4:30-32; Luk 13:18-19)

³¹ Kən İesu təmuəh nimaa nəghatən kit min kəm ilat məmə, “Nərəməərəən rəha Uhgın in tahmen e nikuti mastat itəm etənim təmos muwin məfe e rəhan nasumən. ³² Nikuti mastat əh in nətin ağin, məto nian in otəwiə, in otuwa iahgin tahmen e nig kit, kən mənig min itəm koatiwig ilis okotuwa motol nimaalat e nelmin min.”

Nimaa nəghatən e is

(Mak 4:33-34; Luk 13:20-21)

³³ Kən İesu təmuəh nimaa nəghatən kit min məmə, “Nərəməərəən rəha Uhgın in tahmen-pən e is noan məsin itəm pətan kit tətətkin e flaoa tepət itəm kəmol-pən e pesin asol, kən tətəhl flaoa rafin tətəsis matol iahgin.”

³⁴ Natimnat min əh rafin, İesu təmuəh nimaa nəghatən lan kəm netənim. Nipahrienən məmə təməsənən nat kit kəm ilat okəmə təməsuəhən nimaa nəghatən. ³⁵ Nölən əh təmol nəghatən rəha ien aupən tatuwa matol nipahrienən lan. Təməni məmə, “Ekən-iarəp rəhak nəghatən e nuəhən nimaa nəghatən min. Ekən-iarəp natimnat itəm eməhluaig-in ilat nian emətuoun matol nətueintən mətoarus-pa u-roiu.”

İesu təməni nipaği nimaa nəghatən e manuwihl

³⁶ Kən İesu təmiet rəkis e netənim, kən muwin e nipağnoa nimə kit. Kən rəhan min netənim kəmotuwa ron motətapəh məmə, “Ən-tu kəm itimat nipaği nimaa nəghatən e manuwihl itəm təmə e nasumən.”

³⁷ Kən İesu təməni-ipən məmə, “Etənim itəm təməraikin nikuti wit e nasumən, inu io, Nəti Etənim. ³⁸ Kən nasumən, in nətueintən, kən nikuti wit wir min, ilat u netənim rəha Uhgın itəm tətərəməə elat. Kən manuwihl rat min, ilat netənim rəha Setan. ³⁹ Kən tikimər itəm təmuwin məraikin manuwihl rat, in Setan. Kən nian okəulək-in nasumən, in namnun nian, kən netənim itəm koatəulək e nasumən, ilat u nagelo min. ⁴⁰ Okotənik manuwihl rat motan-ətip e nigəm, nölən əh tahmen əm e namnun nian.

⁴¹ “Io Nəti Etənim, ekəhl-ipinə nagelo min rəhak okotuwin ikin iatərəməə ikin, motoe rəkis natimnat rafin ne netənim rafin itəm koatiuw-pən netənim o nölən təfagə rat min. ⁴² İlat okotəraikin-pən ilat e nigəm asol, kən ikin əh netənim okotasək kən moatəgətain nəluilat min. ⁴³ Kən netəm kotətuatip okotasə tahmen e mit e nəməərəən rəha rəhalat Tata Uhgın. Etəm matəlgin tatig, in otəkəike mətəlig-in wir nəghatən min u.”

Nimaa nəghatən e bokis məni itəm tətəhluaig

⁴⁴ Kən İesu təmətəkəike matən məmə, “Nərəməərəən rəha Uhgın in tahmen e bokis məni kit itəm tətəhluaig e nəptən kit. Kən etənim kit təmətan məplan bokis məni əh, kən tatig

* **13:30:** Mastat in nig itəm katol-pən nikutin e nagwənən məmə tətəpien wir. Nikutin in natiəkəku ağin. **13:35:** Sam 78:2 **13:40:** Sam 78:2 **13:41:** Mat 24:31; 25:31; Mak 13:27 **13:42:** Mat 8:12 **13:43:** Mat 8:12

mitənim min. Nikin təmagien pik, kən təmuwin mol-salim-in natimnat rafin rəhan, kən mos-nəmtin nəptən əh.”

Nimaa nəghatən e kəpiel perel

⁴⁵ Kən Iesu təmən məmə, “Nərəməərən rəha Uhgın in tahmen e etənim itəm tategəs-in natimnat, kən matol-salim-in min. Kən in tategəs-in kəpiel wir min nəmtilat tiəkis, katən məmə perel. ⁴⁶ Nian təməplan perel kit itəm təwir pik agin, kən in təmuwin mol-salim-in rəhan natimnat rafin, kən muwin mos-nəmtin perel əh kən miləs rəhan.”

Nimaa nəghatən e net rəha niuwən nəm

⁴⁷ Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Nərəməərən rəha Uhgın in tahmen e nian netənim koatəra kin-pən net əpəh itəhəi moatos nəm pisin pisin min lan. ⁴⁸ Nian net tinərioah e nəm, kən kotiuw-par net, kən motoor nəm min motaii-pən nəm wir min e kətim asol min rəhalat, məto okotəra kin nəm itəm kotərat. ⁴⁹ Kən e namnun nian, nagelo min okotuwa motos-irəkis netənim itəm kotərat o netənim itəm kotətuatip, ⁵⁰ kən motəra kin-pən netəm kotərat e nigəm asol, kən ikin əh netənim okotasək moatəgətain nəluilat.

⁵¹ “?Itəmat nəkotitun natimnat min un, o kəp?” Kən ilat kəmotən kəm in məmə, “Əwəh.” ⁵² Kən təmən kəm ilat məmə, “Tol nəhlan, iəgətin min rafin rəha Lou itəm kəməgətin wir ilat e nərəməərən rəha Uhgın, kotahmen e etəm-iasol rəha nimə itəm rəhan nautə tepət. Kən nian kit in tatos-irəkis nat wi e rəhan nautə, kən nian kit min tatos-irəkis nat oas.”†

Ien itəm kəsisiiai-inən (Mak 6:1-6; Luk 4:16-30)

⁵³ Nian Iesu tinol namnun nuəhən nimaa nəghatən min əh, kən təmiet ikin əh, ⁵⁴ muwin iman ikin. Kən təmatəgətin netənim əpəh e nimə rəha nuəfiminən, kən narmilat təmiwig, kən kotən məmə, “?Suah u təmiləs hiə nenatigən əh ne nəsanənən əh o nolən nat pispis min? ⁵⁵ Suah əh, kitat kotitun wir in. ?In neti etənim itəm tatol nimə, o kəp? ? Kən rəhan mama, in Meri, kən pian min ilat Jemes, ne Josep, ne Saimon, ne Jutas, o kəp? ⁵⁶ ?Kən rəhan kaka min kitat min ilat, o kəp? ?Təmos hiə nitunən o nolən natimnat min əh?” ⁵⁷ Kən nikilat təsagienən ron kən motəuhlin məntaalat ron.

Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə suah kit in ien, netənim rafin koatisiiai-in. Məto rəhan min netənim əpəh latuənu ne rəhan min netənim e nipəgnoa nimə rəhan, ilat əm kəsotisiiai-inən.”

⁵⁸ Kən təməsolən nat pispis tepət ikin əh, məto-inu ilat kəsotahatətəən lan.

14

Kig Herot Antipas təməghat o Iesu

(Mak 6:14-29; Luk 9:7-9)

¹ E nian əh, Kig Herot Antipas u tatərəməərə e nitən Kalili, təməto namnusən rəha Iesu. ² Kən təmən-ipən kəm rəhan etəm-iasol min məmə, “Suah u in Jon Baptais itəm təməmegəh min e nimisən. Tol nəhlan tatos nəsanənən əh o nolən nat pispis min.”

Nimisən rəha Jon Baptais

³⁻⁴ Herot Antipas təməghat nəhlan məto-inu in təmohamnu rəkis Jon Baptais. Inu namnusən e nimisən rəha Jon Baptais, tol min-nulan.

Aupən ikin, Kig Herot Antipas təmakləh-in Herotias u pətaguıhl rəha pia Herot u, Filip Kitiəh. Kən Jon təmən-ipən kəm in məmə, “Təsətuatipən məmə nəkiləs pətan u, məto-inu nakatətgəhl Lou.” Kən Herot Antipas təmaskəlim Jon o Herotias, məlis ətain, miləs-ipən

13:50: Mat 13:42; Luk 13:28 † **13:52:** Kəm-naka nəghatən u ‘nat oas’ tatəghat-in nəghatən rəha Uhgın itəm kəməte rəkis e Naə Rəha Uhgın əpəh e Oltesteman, kən nəghatən u ‘nat wi e rəhan nautə’ tatəghat-in nəgətin wi rəha Iesu.

13:54: Jon 7:15 **13:55:** Jon 6:42 **13:57:** Jon 6:42

e kalapus. ⁵ Herot Antipas tolkeike māmā in otohamnu Jon, mato tāmāsolān mato-inu tatāgin netāmim. Ilat koatisiai-in Jon moatān māmā in ien kit.

⁶ Māto nian kit, Herot Antipas tāmōl lafet kit rāha nian tāmāiir lan, kēn pētan ākēku, nēti Herotias, tāmōl danis aupen e niganāmti netāmim rafin. Kēn rāhan nolān danis tāmōl Herot Antipas nīkin tāmūwīn pīk lan, ⁷ kēn tol nāhlan, in tāmān-iākis mos noanawīl māmā in otos-ipān nat naka itām pētan ākēku āh tolkeike. ⁸ Kēn Herotias tāmāghat kām nētīn, kēn nētīn tāmān-ipān kām Herot Antipas māmā, “Os rāhn-kapē Jon Baptais e plet kit muwa ikin-u mos-ipa kām io roiu.” ⁹ Kēn kīg, nīkin tēpou. Māto tāmān-ipān kām rāhan netāmim māmā ilat okotol nāwia nēti Herotias, mato-inu o rāhan noanawīl ne nēniākisān itām tāmōl e niganāmti netāmim. ¹⁰ Kēn tāmāhl-ipān netāmim neen kotuwīn e kalapus, kēn ilat kāmōtātātip rākis rāhn-kapē Jon ikin āh, ¹¹ motālāhau-pān e plet kit, motos motuwa, motos-ipān kām nēti Herotias, kēn in tāmōs-ipān kām rāhan mama. ¹² Kēn netāmim rāha Jon kāmōtuwīn motilās nīpētīn motuwīn motitānim, kēn motuwīn motān-ipān kām Iesu.

*Iesu tāmāgwān netāmim
faif-taosan*

(Mak 6:30-44; Luk 9:10-17; Jon 6:1-14)

¹³ Nian Iesu tāmāto namnusān āh, kēn tāmātipān e bot kit muwīn āpāh ikin kīkē-kīkē ikin. Māto nian nīmanin netāmim kāmōtitun ikin tāmūwīn ikin, ilat kāmōtiet e rāhalat latuānu mīn motaliwāk ipar motuarisig-in Iesu. ¹⁴ Nian Iesu tāmūwar, tāmāplan nīmanin netāmim tēpāt, kēn nīkin tāmāhmā olat matakeike ilat, kēn mōl-wīr nīmīsān mīn rāhalat.

¹⁵ Kēn ehnaipān iuāhkir o napināpān, rāhan mīn netāmim kāmōtuwa ron moatān māmā, “Ikin-u, ikin kīkē-kīkē ikin, kēn otāsūwāhān talugin. Ahl-ipān nīmanin netāmim māmā okotuwīn latuānu mīn motos-nāmtīn nīgīlat neen nagwānān.”

¹⁶ Kēn Iesu tāmān-ipān māmā, “Kēp. Otāpās ām ilat kotatig, kēn itāmat ām otagwān ilat.”

¹⁷ Māto kāmōtān-ipān kām in māmā, “Itīmat ekoatos ām pīret faif ne nām kāiu.”

¹⁸ Kēn tāmān māmā, “Otos motuwa kām io.” ¹⁹ Kēn mān-ipān kām netāmim māmā okotāpālāh lāhau e mānuwīhl. Kēn tāmōs pīret faif ne nām kāiu āh, masīpār āpāh e neai, matāfak-pān ron, kēn māmkas pīret. Kēn tāmōs-ipān kām rāhan mīn netāmim, kēn ilat kotos-ipān kām nīmanin netāmim. ²⁰ Kēn ilat rafin kāmōtagwān, nārpīlat tasis. Kēn nīmīsmīsī nagwānān itām kāmōtapās, netāmim rāha Iesu kāmōtāiī-pān e kētīm asol ilat tuelef itām kāmōtār kār wīr. ²¹ Kēn netāmim itām kāmōtagwān, nāman ām tahmen e faif-taosan, mato kāsafīnān nīpitan ne nīsualkālāh.

*Iesu tāmāliwāk e nāhau
(Mak 6:45-52; Jon 6:16-21)*

²² Kēn Iesu tāmān kām rāhan netāmim māmā ilat okotātipān e bot motaupān moatuwīn entānīpān-pān e lek, mato in otāhl-ipān netāmim kotītālig-pān imālat mīn ikin. ²³ Nian tīnāhl-ipān rākis netāmim, kēn muwīn āpāh ilis e nītōt kit in pīsīn ām, māmā otāfak. Nian tīnalugān, Iesu pīsīn ām āh-ikin, ²⁴ mato bot tīnuwīn rākis ilugin e lek, kēn tīnatīlās pīkēn nīmātag, kēn peau-peau mīn kīnoatōh bot.

²⁵ Kēn lapīn iuāhkir o nīanān, Iesu tāmāliwāk e nātuei nāhau muwa olat. ²⁶ Māto nian netāmim rāha Iesu kāmōtāplan in tātāliwāk e nātuei nāhau, kēn kāmōtāgin pīk moatān māmā, “!Ei, narmī etāmim kit!” Kēn kāmōtāsāk āfāmāh mato-inu koatāgin.

²⁷ Māto uāhai ām, Iesu tāmāghat kām ilat māmā, “!Ei, nīkitāmat tātul māha-māha. Io āpāh. Sotāginān!”

²⁸ Kēn Pita tāmā, “Iārēmārā, okāmā ik pahrien, kēn aun-in io ekāliwāk e nātuei nāhau mīnā.”

²⁹ Kēn Iesu tāmān-ipān māmā, “Wā.”

Kən Pita tiet e nətuei bot, kən maliwək e nətuei nəhau matuwīn o Iesu. ³⁰ Məto nian tāməplan nīmətag, kən nīkin tāməgīn pīk, kən mīnətuoun mətəmnīm mətəsək-pən o Iesu matən məmə, “!İərəmərə, asitu lak!” ³¹ Kən roiu agin, Iesu təmea-pən maskəlīm Pita, kən mən-ipən kəm in məmə, “Ik rəham nahatətəən təkəku agin. ?Təhro rəham nahatətəən təkəku lak?” ³² Kən nian kəmuətipən e bot, kən nīmətag təmuraħl nelmin. ³³ Kən ilat e nətuei bot kəmos-ipən nīsiaiian asol kəm in moatən məmə, “Pəhrien, ik Nəti Uħgin.”

³⁴ Nian kīnotuwīn entənipən-pən, kəmotuwar e nəptən Kenesaret. ³⁵ Kən nian netəmīm əh-ikin əh kīnotitun Iesu, kotəhl-ipən nəghatən tuwīn mītəlau o netəmīm e latuənu mīn rafin əh-ikin. Kən kəmos rəhalat mīn netəmīm itəm koatīmīs motuwa o Iesu, ³⁶ kən kəmotəkəike o Iesu məmə ilat itəm koatīmīs okotek əm nīpəgnəmti kot rəhan. Kən ilat rafin itəm kəmotek nīpəgnəmti kot rəhan, rəhalat nīmīsən təkəkə, kən kəmotəwīr.

15

Nat itəm tatol etəmīm tamkīmīk (Mak 7:1-23)

¹ Kən Farisi mīn neen ne iəgətun mīn neen rəha Lou kəmotisi-pən Jerusalem motuwa o Iesu. Kən motətapəh ron məmə, ² “?Təhro rəham netəmīm koatətgəhl kastom rəhatat itəm rəhatat pipi mīn aupən kəmotəgətun kitat lan? Ilat kotəgwən, məto kəsotaupənən motaikuas e nelmilat.”

³ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Məto təhro itəmat mīn nakoatətgəhl Lou rəha Uħgin o naskəlīm əskasikən kastom rəhatəmat? ⁴ İatən nəhlan məto-inu, Uħgin təmən məmə, ‘Nəkotəkəike motīsiai-in rəhatəmat tata ne mama,’ kən təmən mīn məmə, ‘Etəmīm itəm otəghat rat e rəhan tata o mama, okəkəike kohamnu.’ ⁵ Məto itəmat nakotən məmə, okəmə suah kit rəhan kit mənī əh-ikin itəm in titun nasituən e rəhan tata ne mama lan, in titun nənən kəm ilau məmə, ‘Kəsi, emələhəu pīsīn mənī u məmə rəha Uħgin,’ ⁶ kən okol in otəsīsiai-inən rəhan tata, kən məsos-ipənən mənī u kəm in. E nolən əh, itəmat noatol nəghatən rəha Uħgin tatol nat əpnəpīn lan, məto-inu itəmat nakotolkeike məmə nakotəskəlīm kastom rəhatəmat mīn əm. ⁷ !Rəhatəmat nənən təwīr, məto nikitəmat tamkīmīk! İen Aesea təməghat-in itəmat ətuatip nian təmatən-iarəp nəghatən rəha Uħgin itəm tatən məmə,

⁸ ‘Netəm mīn u koatīsiai-in io e nohlīlat əm, məto nīkilat isəu ron io,

⁹ Rəhalat nolən rəha nəfakən ron io in nat əpnəpīn əm, kən nian koatəgətun, koatən məmə nəghatən mīn rəhak, məto in nəghatən mīn rəha netəmīm əm.’ ”

¹⁰ Kən Iesu təmaun-in netəmīm məmə okotuwa ron, kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Otətəlig-in-tu, kən motitun nat u. ¹¹ Nat naka itəm katun, təsolən etəmīm tamkīmīk e nīganəmti Uħgin, məto nat naka itəm tatiet e nohli etəmīm, in tatol etəmīm tamkīmīk e nīganəmti Uħgin.”

¹² Kən rəhan netəmīm kotuwa ron moatətapəh məmə, “?Nəkītun məmə Farisi mīn, nīkilat tərət nian kəmotəto nəghatən əh?” ¹³ Kən təmən-ipən məmə, “Nīg mīn rafin itəm rəhak Tata əpəh e nego e neai təməsəfəən, okew-pər ilat nokin. ¹⁴ Apəs ilat. Ilat koatit netəmīm, məto nīganəmtīlat təpīs. Okəmə etəmīm itəm nīganəmtīn təpīs tit etəmīm kit mīn itəm nīganəmtīn təpīs, kən ilau kərən okīaiwig-pən e noakīmīl.”

¹⁵ Kən Pita təmən-ipən kəm in məmə, “Ən-tu nīpəti nīmāa nəghatən kəm itəmat.”

¹⁶ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?İtəmat rəhak netəmīm, məto itəmat mīn nəsoititunən əh? ¹⁷ ?Nəkōtītun o kəp məmə, nat naka itəm tatuwīn e nohli etəmīm meīuāiu e nərpīn, kən mīet mīn e nīpəti etəmīm? ¹⁸ Məto natīmnat itəm tatīsi-pən e nīki etəmīm kən

matiet e nohli etāmim, matol etāmim tātāmkimik e niganāmti Uhgin. ¹⁹ Tol nāhlan mato-inu, natimnat itām tatīsi-pān e niki etāmim kotol nulan: nātēligān tērat min; nohamnuān etāmim; naklēh-inān pātan; nīpitan ne nāman ne, koatit anion ilat min; naklēhān; nāghat eiūān e netāmim; nān ratān nārgi etāmim. ²⁰ Inu natimnat itām tol etāmim tātāmkimik e niganāmti Uhgin, mato okāmā suah kit tēsaikuasān nelmin kān mētagwān, inu tēsolan in tamkimik e niganāmti Uhgin.”

*Nahatātān rēha
pātan Iaihlua
(Mak 7:24-30)*

²¹ Kān Iesu tāmiet ikin āh, kān muwīn ikin itām taon kāiu āh, Taeā ne Saeton katuāmāhl ikin. ²² Kān pātan kit āh-ikin, Iaihlua u pātan Kenan, tāmūwa ron mētāsāk āfāmāh māmā, “Iērāmārā, Mipi Tefit, asēkitun io. Narmin rat kit tēskasik tēmatig e nētik pātan mātērākin in.”

²³ Māto Iesu tāsān-ipān agin-āhān nāghatān kit kām in. Kān rāhan netāmim kotuwa moatākēike ron, mōtān māmā, “Ahl-ipān in isēu, mato-inu tētāsāk āfāmāh matuarisig-in kitat.”

²⁴ Kān Iesu tāmān-ipān kām ilat māmā, “Kāmāhl-ipā ām io o sipsip min rēha noanol rēha Isrel itām kāmōtāluē.” ²⁵ Māto pātan āh tāmūwa misin nulin aupān e Iesu matān māmā, “Iērāmārā, asitu lak.” ²⁶ Kān Iesu tāmān-ipān māmā, “Tēsātuatipān māmā ekos nagwānān nīgi nisualkālāh, kān mārākin-pān kām kuri min.”* ²⁷ Kān pātan u tāmān-ipān māmā, “Ōwāh, Iērāmārā. Māto kuri min koatun nimismisi nagwānān itām tāmīsas e tepil rēha iērāmārā min rēhalat.” ²⁸ Kān Iesu tāmān-ipān māmā, “Ei, pātan. !Rēham nahatātān in iahgin! Nat naka itām nakolkeike, otuwa mol nīpahrienān.” Kān roiu agin, netin pātan tāmāwīr.

Iesu tāmōl-wīr nimisān tepāt

²⁹ Kān Iesu tāmiet ikin āh maliwāk e nīkali Lek Kalili. Kān mār muwīn āpāh ilis e nitot kit kān matāpālāh. ³⁰ Nīmanin netāmim kāmōtuwa ron, moatāmīk netām min u itām nelkīlat tāmāfaiu-āfaiu, ne netām niganāmtīlat tēpis, ne netām nīpētīlat māsīn tāmīmis, ne netām kotāruru nāghatān, ne nimisān pīsīn pīsīn min. Kān mōtālin-pān ilat iuāhkīr o Iesu, kān tāmōl-wīr ilat. ³¹ Kān nīmanin netāmim narmīlat tāmīwīg nīān kāmōtāplan netām kotāruru nāghatān kīnōtāghat, ne netām nīpētīlat māsīn tāmīmis kīnōtāwīr, ne netām nelkīlat tāmāfaiu-āfaiu kīnōtālīwāk, ne netām niganāmtīlat tēpis kīnōtāplan nat. Kān moatānwīwi Uhgin rēha Isrel.

*Iesu tāmāgwān netāmim
fo-taosan*

(Mak 8:1-10)

³² Kān Iesu tāmāun-in rāhan netāmim kotuwa ron, tāmān-ipān kām ilat māmā, “Nīkīk tīnāhmāh pīk o netāmim min u. Kitat min ilat o nīān kīsīl āh-roiu, kān nat tīkā māmā okotun. Esolkeikeān māmā ekāhl-ipān ilat koatuwīn, nāūmis tus ilat, mōtān, neen kotīmīs-eāh āpāh e suatīp.”

³³ Kān rāhan netāmim kotān-ipān kām in māmā, “?Okotos hīā pīret u ikin-u, ikin taruān-aruān ikin itām tahmen māmā okotāgwān nīmanin netāmim lan?”

³⁴ Kān Iesu tāmān-ipān kām ilat māmā, “?Pīret kuwāh u nakoatos?”

Kān kotān-ipān māmā, “Ekoatos pīret sepīn ne nām ākēku noan māsīn ām.”

³⁵ Kān Iesu tāmān-ipān kām nīmanin netāmim māmā okotāpālāh e nāptān. ³⁶ Kān tāmōs pīret ilat sepīn, ne nām ālkālāh, kān māfak-pān lan, kān māmkas ilat, mōs-ipān kām rāhan netāmim min, kān kotos-ipān kām netāmim. ³⁷ Kān ilat rafīn kāmōtun nārpīlat tāsīs. Kān netāmim rēha Iesu kotāli-pān nīmīsmīsī nagwānān itām kāmōtun kapās e kētīm

15:24: Mat 10:6 * 15:26: Nāghatān u ‘nisualkālāh’ tatāghat-in netām Isrel, kān nāghatān u ‘kuri’ tatāghat-in Iaihlua min. 15:31: Mak 7:37 15:32: Mat 14:14

asol ilat sepin, kəmotər kər wir. ³⁸ Netənim itəm kəmotun, nəman ilat fo-taosan, məto kəsafinən nīpitan ne nisualkələh. ³⁹ Kən Iesu tahl-ipən nīmanin netənim koatuwin, kən in təmətipən e bot muwin ikin Makatan.

16

Farisi mīn ne Satusi mīn koatətapəh o nəmtətin kit
(Mak 8:11-13; Luk 12:54-56)

¹ Kən Farisi mīn ne Satusi mīn kəmotuwa o Iesu, kən kəmotəghat əuhlin kəm in məmə otol kəm ilat nəmtətin kit rəha nego e neai, inu nat pispis asol itəm otəgəhun məmə Uhgīn təmahl-ipa in.* ² Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nian tīnehnaipən, nakotən məmə, ‘olawīg tərəuiə, məto-inu napuə tinasia.’ ³ Kən laulaugin nakotən məmə, ‘Nuhuən otəfik, məto-inu napuə tinasia mītəlau.’ Nəkotitun nənən nīpəti nəmtətin mīn e nīmal napuə itəm tatiet, məto nəkotəruru nənən nīpəti nəmtətin itəm nəkotəplan əh-roiu.

⁴ “Itəmat netəm roiu ne, nakotərat, itəmat netəm Isrel nəmotapəs rəhatəmat nahatətəən o Uhgīn, tahmen e pətan kit tapəs rəhan iərman matətəu-pən suah pisin. Kən roiu nakotolkeike məmə ekol nəmtətin kit itəm otəgəhun məmə emisi-pən o Uhgīn. Məto Uhgīn otos-ipən əm nəmtətin kitəh əm, kən inəh nəmtətin rəha ien əh Jona.” Kən təmapəs ilat matuwin.

Is rəha Farisi mīn ne Satusi mīn
(Mak 8:14-21)

⁵ Nian Iesu ne rəhan mīn netənim kəmoatuwin entənipən-pən e Lek Kalili, rəhan netənim kəmotaluin məmə okotos pīret neen. Kən nian kīnotuwin entənipən-pən, ⁶ kən təmən-ipən kəm rəhan netənim məmə, “Onakoatəto itəmat o is rəha Farisi mīn ne Satusi mīn.”

⁷ Kən kəmoatən-ipən kəm ilat mīn məmə, “Tatəghat nəhlan məto-inu kəmotaluin nəmīkən pīret neen.”

⁸ Məto Iesu tinitun rəhalat nətəligən, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Ei, rəhatəmat nahatətəən təkəku agin. ?Təhro nakoatən-ipən kəm itəmat mīn məmə pīret tikə otəmat? ⁹ ?Nəsotitunən əh, o kəp? ?Nīnotaluin pīret faif u itəm emagwən netənim faif-taosan lan, kən uarisig, nəmotaii-pən nīmismisi nagwənən itəm kəmapəs e kətim asol kuwəh? ¹⁰ ?Kən nīnotaluin pīret sepin u itəm emagwən netənim fo-taosan lan, kən uarisig, nəmotaii-pən nīmismisi nagwənən itəm kəmapəs e kətim asol kuwəh? ¹¹ ?Təhro itəmat nəsotitunən məmə esəghat-inən pīret? Oatəto itəmat o is rəha Farisi mīn ne Satusi mīn.” ¹² Kən e nian əh, ilat kəmotitun məmə in təsəghat-inən is rəha nolən pīret məmə okoatəto ilat ron, məto okoatəto ilat o nəghatən mīn itəm Farisi mīn ne Satusi mīn koatəgəhun netənim lan.

Pita təmən məmə Iesu in Kristo
(Mak 8:27-30; Luk 9:18-21)

¹³ Nian Iesu təmuwa ikin Sisaria Filipae, mən-ipən kəm rəhan netənim məmə, “? Netənim kotən məmə pah u io, Nəti Etənim?”

¹⁴ Kən kotən-ipən məmə, “Neen koatən məmə ik Jon Baptais, neen koatən məmə ik ien Elaija, kən neen koatən məmə ik ien Jeremaea, o ien kit aupən ikin.”

¹⁵ Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Məto təhro etəmat? ?Nakotəmə pah u io?”

¹⁶ Kən Saimon Pita təmən-ipən məmə, “Ik Kristo itəm Uhgīn təmən məmə otahl-ipa, ik Nəti Uhgīn itəm tətətig matəmegəh.”

¹⁷ Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Uhgīn təmawte-in rəhan nəwīrən kəm ik, Saimon nəti Jona, məto-inu sənəmə etənim əm təmol-arəp nat u kəm ik, məto rəhak Tata əpəh e nego e neai itəm təmol əp nat u kəm ik. ¹⁸ Kən ekən-ipinə kəm ik məmə ik Pita, u nīpətin

* **16:1:** Farisi mīn ne Satusi mīn, nikilat təht məmə Iesu təruru nolən nəmtətin kit, kən netənim okotəplan məmə in tāsisi-pən e Uhgīn. **16:1:** Mat 12:38; Luk 11:16 **16:4:** Mat 12:40; Jona 1:17 **16:6:** Luk 12:1 **16:9:** Mat 14:17-21 **16:10:** Mat 15:34-38 **16:14:** Mat 14:1-2; Mak 6:14-15; Luk 9:7-8 **16:16:** Jon 6:69 **16:17:** Kal 1:15-16

tāmā kəpiel. Kən ekiləkin rəhak niməfak e kəpiel u, kən okol nəsanənən rəha nimisən† otəsaprəkis-inən. ¹⁹ Ekos-ipinə kəm ik nepətan itəm tatisi-pən o Uhgīn əpəh e nego e neai. Kən əpəh e nego e neai, Uhgīn tīnegəhan-in rəkis nəwiam itəm onakən e nətueintən. Nian onakahtosig-in nat kit, o onategəhan-in nat kit, kən otol mihin.” ²⁰ Kən mən-ipən əskasik kəm rəhan netəmim məmə okəsotən-ipənən kəm suah kit məmə in Kristo itəm Uhgīn təmən məmə otahl-ipa.

*Iesu təmən-iarəp
rəhan nimisən
(Mak 8:31–9:1; Luk 9:22-27)*

²¹ E nian əh, Iesu təmətuoun matən-iarəp kəm rəhan netəmim məmə in otəkəike muwīn Jerusalem, kən etəm-iasol min rəha noanol rəha Isrel, ne pris asol min, ne iəgətan min rəha Lou, okotol in tətə nahməən e nəratən tepət, kən okotohamnu in, kən uarisig e nian kisil, in otəmegəh min e nimisən.

²² Kən Pita tos pisin Iesu, kən mətuoun matən-iahau matən məmə, “Iərəməra, Uhgīn otəkəike mahtosig-in nat əh. !Nat əh okol təsuwamən mol nīpahrienən lan!”

²³ Kən Iesu talalin mən-ipən kəm Pita məmə, “!Setan! !Uwīn isəu ron io! Ik nətahtosig-in io. Rəham nətəligən sənəmə nətəligən rəha Uhgīn, məto in nətəligən rəha netəmim əm.”

²⁴ Kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan netəmim məmə, “Etəmim itəm tolkeike məmə otuarisig-in io, otəkəike maluin atip in, kən mīləs rəhan nig kəməluau mətəu-pa io. ²⁵ Tol nəhlan məto-inu, etəmim itəm tatol pik wək əm məmə rəhan nəmegəhan e nətueintən u in otəwīr, otəmkarəpən e nəmegəhan pahrien. Məto etəmim itəm otimis o nərgək, in otos nəmegəhan lili. ²⁶ ?Okəmə etəmim kit tatos rafin natimnat e nətueintən, məto uarisig lan otimis kən təsosən nəmegəhan lili, in təmol win e nat kit təwīr, o kəp? Kəp. Okol suah əh təsos-ipənən nat kit kəm Uhgīn məmə Uhgīn otos-ipən nəmegəhan lili kəm in. ²⁷ Tol nəhlan məto-inu, io Nəti Etəmim epanuwa itimat nagelo min e nəsanənən ne nepətan əhag-əhag asol rəha Tata rəhak, kən ekos-ipən nətouən kəm netəmim rafin e wək ətuatip itəm kəmotol. ²⁸ Iatən-ipinə nīpahrienən məmə netəmim neen koatətul ukin-u itəm kəsotimisən motəmegəh əm nian Nəti Etəmim u in kig, otuwa məmə in otərəməra e natimnat rafin.”

17

*Nipəti Iesu təmuwa mol pisin
(Mak 9:2-13; Luk 9:28-36)*

¹ Nian sikis tinuwa minuwīn rəkis, Iesu tit Pita, ne Jemes, ne Jon u pia Jemes, mit iləhal motuwīn əpəh ilis e nitot əfəməh, ilat pisin əm. ² Kən ikin əh, nīpəti Iesu təməuhlin muwa mol pisin. Rəhn-kapə təmasiə məhag-əhag tahmen e mitgar, kən rəhan natimnat tinuwa məruən məhag-əhag. ³ Roiu agin, Moses ne Elaija kəmiaet-arəpa mətəhaləghat iləhal Iesu.

⁴ Kən Pita təmən-ipən kəm Iesu məmə, “Iərəməra. Təwīr məmə itiməhal eməhaluwa ikin-u. Okəmə nakolkeike, ekiləkin makeen kisil u ikin-u, rəham kit, kən rəha Moses kit, kən rəha Elaija kit.”

⁵ Nian Pita təmatəghat əh, mal napuə itəm təhag-əhag təmuwa malpin ilat, kən kəmotəto nəwia suah kit təmiet e mal napuə matən məmə, “Inu nətik itəm iakolkeike pik. Nikik tagien pik ron. !Əhalətəlig-in in!”

⁶ Nian suah mīləhal əh kəməhaləto nəghatən əh, kəməhalisi-pər məhalitənīm-pən rəhaləhal-kapə e nəptən məhaləgin pik. ⁷ Məto Iesu təmuwa mek iləhal matən məmə,

† 16:18: Nat u tatəghat-in nian suah kit təmimis, məto nimisən, rəhan nəsanənən tikə o etəmim itəm tətəhatə e Uhgīn. 16:18: Jon 1:42; Efes 2:20 16:24: Mat 10:38; Luk 14:27 16:25: Mat 10:39; Luk 17:33; Jon 12:25 16:26: Mat 4:8-9 16:27: Sam 62:12; Prov 24:12; Mat 25:31; Rom 2:6; Nol Əpən 22:12 17:2: 2 Pita 1:16-18 17:5: Dut 18:15; Sam 2:7; Aes 42:1; Mat 3:17; Mak 1:11; Luk 3:22

“Əhalətul. Əsəhaləginən.” ⁸ Nian kəməhlasipər, məsəhaləplanən suah kit, məto İesu pisin əm.

⁹ Nian kəmoteiuaiu-pa e nitot, İesu təməni kəm iləhal məmə, “Əsəhalənən kəm etəmim kit nat naka itəm nəməhaləplan mətoarus-pən Nəti Etəmim otəmegəh min e nımışən.”

¹⁰ Kən kəməhalən-ipən məmə, “?Məto tahro iəgətun min rəha Lou koatən məmə Elaija otəkəike maupən muwa min?”*

¹¹ Kən İesu təməni-ipən məmə, “Nipahrienən məmə Elaija otəkəike maupən muwa məmə otol-wir min natimnat rafin. ¹² Məto ekən-ipinə kəm itəməhal məmə, Elaija tinuwa rəkis, məto netəmim kəsotitunən in, kən motol tərət lan. E nolən ahmen min əm, Nəti Etəmim otəto nəhmən e nelmilat.” ¹³ Kən rəhan netəmim kinotitun məmə tatəghat-in Jon Baptais kəm ilat.

*İesu təməhg-iarəp narmin rat e suakəku kit
(Mak 9:14-32; Luk 9:37-45)*

¹⁴ Nian kinotiet-pa o nimanin netəmim, suah kit tuwa misin nulin aupən-in İesu, ¹⁵ kən məmə, “İərəməra, asəkitun nətik. Tətaut, kən matəto pik nəhmən lan. Nian tepət tatiet-pən e nigəm, matiet-pən ləhau e nəhau. ¹⁶ Emiləs muwin o rəham netəmim, məto kotəruru nol-wirən.”

¹⁷ Kən İesu təməni-ipən məmə, “Ei, itəmat netəm roiu nəsotahatətən, kən ninotuwin isəu o suatip rəha Uhgın. ?Onəghan nəpanotitun? ?Oekətətig kitat min itəmat mətoarus nian naka? Otiləs suakəku motuwa kəm io.” ¹⁸ Kən İesu təməghat əskasik kəm narmin rat, kən tiet e suakəku, kən roiu agin suakəku təməwir.

¹⁹ Kən rəhan netəmim kəmotuwa kətul pisin ilat İesu, kən motətapəh ron məmə, “?Tahro itimat ekotəruru nəhg-iarəpən narmin rat?”

²⁰ Kən İesu təməni-ipən kəm ilat məmə, “Məto-inu rəhatəmat nahatətən təkəku əm, təsahmenən. Məto iakatən pahrien kəm itəmat məmə, okəmə rəhatəmat nahatətən əh-ikin, nat əpnəpin tahmen e nikuti mastat u nətin agin, kən nəkotitun nəni-ipənən kəm nitot u məmə, ‘Otiet u ikin-u, muwin ikin əh,’ kən nitot otiet, kən nat kit tikə itəm itəmat nəkotəruru nolən.”†

²² Nian kəmotuwa kitiaəh əpəh Kalili, İesu təməni-ipən kəm ilat məmə, “Io Nəti Etəmim, suah kit otegəhan-in-pən io e nelmi tikimər min. ²³ Netəmim okotohamnu io, kən uarisig e nian kisil, Uhgın otosmegəh min io e nımışən.” Kən rəhan netəmim kəmotəto tərət pik agin o nəghatən əh.

Takis rəha Nimə Rəha Uhgın

²⁴ Nian İesu ne rəhan netəmim kəmotuwa Kapaneam, netəmim rəha nosən mənə rəha takis rəha Nimə Rəha Uhgın, kəmotuwa o Pita motən məmə, “?Tahro? ?Rəham iəgətun tatəto takis u, o kəp?”

²⁵ Kən Pita təməni-ipən məmə, “Əwəh, tatəto.”

Nian Pita təmuwin e nipəgnoa nimə, kən İesu təmaupən məghat matən kəm in məmə, “?Saimon, nikim təht mə naka? ?Kig min rəha nətueintən koatos takis o pah, koatos o rəhalat min netəmim, o netəm pisin min?”

²⁶ Pita təməni-ipən məmə, “Koatos o netəm pisin min.”

Kən İesu təməni-ipən məmə, “Kən tol nəhlan, netəm rəha kig kəsotətouən. ²⁷ Məto kitat kəsotolkeikən məmə kotol ilat kotəto tərət otat. Kən tol nəhlan, təwir məmə ik onəkuwin

* **17:10:** Nian Uhgın təməghat kəm iləhal əpəh e nitot, iləhal kəhalitun məmə İesu in Kristo itəm otuwa. Kən kəhalitun məmə Elaija otəkəike maupən muwa min, məto kəsəhaləplanən məmə Elaija təmuwa mol əpen-əpenə natimnat rafin. Tol nəhlan, rəhalat nətəligən tinol nəruuən, məto-inu İesu itəm in Kristo tinuwa rəkis, məto Elaija təsuwamən əh.

17:10: Mal 4:5 **17:11:** Mal 4:5-6 **17:12:** Mat 11:14 **17:13:** Luk 1:17 **17:19:** Mat 10:1 † **17:20:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, kəsəteən ves 21 u: Məto suah kit itəm tolkeike məmə otəhg-iarəp narmin rat min nəhlan, in otəkəike matəfak kən matətuakəm. **17:20:** Mat 21:21; Mak 11:23; Luk 17:6; 1 Kor 13:2 **17:22:** Mat 16:21 **17:24:** Eks 30:13; 38:26

əpəh ləhau e lek, məra kin rəham nīpien o niuwən nəm. Nəm itəm nakaupən miuw, nakəhap nīpəagnoan, kən onəkəplan mənī silfa kit tahmen-in nətouən takis. Os muwīn mos-ipən kəm ilat o nətouən rəhalau takis.”

18

*Etəm-iasol e nərəməərən
rəha Uhgīn*

(Mak 9:33-37; Luk 9:46-48)

¹ E nian əh, netəmim rəha Iesu kəmotuwa ron motətapəh ron məmə, “?Pah u in etəm-iasol e nərəməərən rəha Uhgīn?”

² Kən Iesu taun-in suakəku kit tuwa mətul ilugin elat, ³ kən mən məmə, “Pahrien iatən kəm itəmat məmə okəmə nəsotəuhlinən itəmat motuwa motahmen e nīsualkələh, okol nəsotuwinən motatig ahgin nərəməərən rəha Uhgīn. ⁴ Tol nəhlan, pah u otīləs-iəhau atip in tahmen e suakəku u, in etəm-iasol e nərəməərən rəha Uhgīn.

⁵ “Okəmə suah kit in ləhau tahmen e suakəku u, kən etəmim kit nīkin tagien o nosən suah u muwīn e nīpəagnoa nimə rəhan, kən okəmə tatol e nərgək, kən tahmen məmə tatos io mīn e nīkin agien.

⁶ “Məto okəmə etəmim kit tatiuw-pən rəhak kit etəmim u tahmen e suakəku əh, məmə otol nolən rat, kən suah əh, Uhgīn otol nalpīnən asol kəm in. Kən nalpīnən əh otəskasik taprəkis okəmə kətu-pən kəpiel kit e nentou, kən kəra kin-pən əpəh itəhəl lokamnīm məmə otamnīm.

⁷ “Kəsi, nahməən asol otuwa o netəmim rəha nətueintən, itəm koatos-ipən-os-ipən kəm netəmim məmə okotol təfagə rat. Nos-ipən-os-ipənən mīn əh okotəkəike motuwa. Məto kəsi, nahməən asol otuwa o suah u itəm in suatip rəha nərātən əh. ⁸ Okəmə nelməm o nelkəm tol ik natol təfagə, kən nakəte rəkis məra kin. Məto-inu təwīr pīk məmə nian nakuwīn e nego e neai, nelkəm kit o nelməm kit tikə, taprəkis-in məmə ik nataskəlīm nelməm kərən mil ne nelkəm kərən mil əh-ikin, kən kəra kin-pən ik e nīgəm itəm tatuəp namnun tikə. ⁹ Okəmə niganəmtīm tol ik natol təfagə, kən asul-irəkis məra kin. Məto-inu təwīr pīk məmə nian nakuwīn e nego e neai, niganəmtīm kit tikə, taprəkis-in inu məmə ik nataskəlīm niganəmtīm kərən mil, kən kəra kin-pən ik e nīgəm asol itəm tatuəp namnun tikə.”

*Nimaa nəghatən o sipsip
itəm təməluə
(Luk 15:3-7)*

¹⁰ Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Nəkotəkəike moatītun wīr məmə nəsotehm-iəhauən netəmim rəhak mīn itəm kotahmen e nīsualkələh, məto-inu iatən kəm itəmat məmə nagelo mīn itəm koatehm ilat, nian rafin ilat koatətul e niganəmti rəhak Tata u tətatig əpəh e nego e neai məmə okotən-iarəp ilat kəm Uhgīn.*

¹² “?Nikitəmat təht məmə naka? ?Okəmə etəmim kit rəhan sipsip wan-hanrit, kən kitiah təluə mətən, kən suah əh otol naka? In otapəs ilat nainti-nain əpəh e nītōt, kən muwīn megəs-in itəm un itəm təməluə. ¹³ Kən okəmə təməplan, iatən pahrien kəm itəmat məmə, nīkin otagien o sipsip u kitiah əm, taprəkis-in ilat u sipsip nainti-nain itəm kəsotəluəən. ¹⁴ E nolən ahmen mīn əm, rəhatəmat Tata əpəh e nego e neai, in təsolkeikəən məmə rəhan kit suakəku otuwīn məluə.”

*Pīam itəm tatol nərātən
kəm ik
(Luk 17:3)*

18:1: Luk 22:24 **18:3:** Mat 19:14; Mak 10:15; Luk 18:17 **18:5:** Mat 10:40; Luk 10:16; Jon 13:20 **18:6:** Mak 9:42; Luk 17:1-2 **18:8:** Mat 5:29-30 **18:9:** Mak 9:43-48 * **18:10:** E naoa oas agin tepət rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən ikin, ves 11 tikə. In tatən məmə, “Kən io, Nəti Etəmim, emuwa məmə ekosmegəh ilat u itəm kəmotəluə.” **18:10:** Hip 1:14

¹⁵ Kən Iesu tāmən māmə, “Okāmə piam kit tol nolən rat kit kəm ik, uwīn məplan itəlau pisin əm, kən nakən-ipən nat naka itəm təmol təsətuatipən. Okāmə tatətəlig-in ik, rəham nəghatən otol in tatitəlig-pa min nakuəwīr otəlau min. ¹⁶ Məto okāmə təsətəlig-inən ik, os etəmim kitiah o kəiu məhaluwīn min məhaləplan māmə nəghatən min rafin itəm onəkotən, okotitun māmə ilat rafin nīpahrienən əm. ¹⁷ Məto okāmə təsətəlig-inən ilat, ən-ipən kəm niməfak. Məto okāmə təsətəlig-inən niməfak, kən niməfak otəplan in tahmen e İaihlua o etəmim rəha nosən mənī e takis.

¹⁸ “İatən pahrien kəm itəmat māmə, əpəh e nego e neai, Uhgin tīnegəhan-in rəkis nəwīatəmat itəm nakotən e nətueintən. Nian nəkoatahtosig-in nat kit o nəkoategəhan-in nat kit, kən otol mihin.

¹⁹ “Kən iatən min kəm itəmat māmə, okāmə itəlau kəiu nakuən nəghatən kit muəlis e nat kit itəm nakətuətapəh ron o Uhgin, kən rəhak Tata əpəh e nego e neai otol nat naka itəm nakətuətapəh ron. ²⁰ Tol nəhlan məto-inu, ikīn pəhruən etəmim kəiu o kisil kəhaluwa kitiah e nərgək, io itəmat min ilat.”

Nimaa nəghatən e etəmim itəm təsaluinən kaon rəha suah kit

²¹ Kən Pita təmuwa o Iesu kən mətapəh ron māmə, “İərəməra. ?Ekaluin nolən tərət itəm piak təmol kəm io mau kuwəh? ?Mau sepīn tahmen, o?”

²² Kən Iesu tāmən-ipən māmə, “İakən-ipinə kəm ik māmə, sənəmə mau sepīn əm, məto mau sepīnte-sepīn.†

²³ “Nəkəkəike mol nəhlan məto-inu nəərəməraən rəha Uhgin in tol nulan. Kig kit tolkeike māmə otəplan-tu kaon min itəm rəhan netəmim kəmotol kəm in māmə ilat okotətou. ²⁴ Nian tīnətuoun wək əh, kotiləs rəhan kit iolwək motuwa ron itəm təmol kaon iahgin iahgin, tahmen e ten-taosan talen.‡ ²⁵ Məto suah əh tīnəruru nətouən, kən tol nəhlan, kig tāmən māmə okol-salim-in in, ne rəhan pətan, ne rəhan nisualkələh, ne rəhan natimnat min rafin māmə otətou rəhan kaon.

²⁶ “Kən rəhan iolwək təmeiuiəu misin nulin aupən in. Kən matəkəike ron matən-ipən kəm in māmə, ‘Awi. ?Nəkitun nos-ipamən nian əkuəkīr məsin kəm io māmə ekətou rafin rəhak kaon?’ ²⁷ Kən rəhan etəm-iasol təmasəkitun in, kən mapəs rafin rəhan kaon māmə otəsətouən nian kit ne, kən megəhan-in māmə otuwīn.

²⁸ “Məto nian iolwək u təmuwīn, kən məplan etəmim kit u təmol kaon kəm in, wan-hanrit tenarius.§ İlau kərən iolwək mil kətioal wək kitiah əm rəha etəm-iasol. Kən iolwək itəm etəm-iasol təmaluin rəhan kaon, in təmaskəlim itəm u kit kəmətioal wək kələh, kən matəmkətip nentou, matən māmə, ‘!Ətou-pa rəham kaon itəm nəmol kəm io!’

²⁹ “Kən iolwək un itəm təmol kaon kəm in, teiuiəu misin nulin matəkəike ron matən māmə, ‘Awi. ?Nəkitun nos-ipamən nian əkuəkīr məsin kəm io māmə ekətou rəhak kaon?’

³⁰ “Məto in təmə, kəp. Kən təmuwīn mən māmə okiləs suah u kan kiləs-ipən e kalapus mətoarus-pa otətou rafin rəhan kaon min itəm təmol. ³¹ Nian iolwək min neen kəmotəplan nat əh, nikilat təmahmə pik ron, kən motuwīn motən-ipən kəm etəm-iasol natimnat rafin itəm kəmotəplan.

³² “Kən etəm-iasol təmaun-in iolwək un tuwa tāmən-ipən kəm in māmə, ‘İk iolwək itəm tərət agin. Emapəs rafin rəham kaon məto-inu nəmatəkəike ron io. ³³ ?Tahro nəsasəkitunən suah u natioal wək itəlau min, tahmen-pən əm e itəm emol kəm ik?’ ³⁴ Kən neməha təmol etəm-iasol, kən tāmən māmə okiləs kan kiləs-ipən e kalapus māmə etəm tatehm kalapus otol nalpīnən kəm in mətoarus-pən otətou rafin rəhan kaon itəm təmol.”

18:15: Luk 17:3; Kal 6:1 **18:16:** Dut 19:15; Jon 8:17 **18:18:** Mat 16:19; Jon 20:23 **18:19:** Mak 11:24; Jon 15:7 † **18:22:** Nipətin rəha “mau sepīnte-sepīn” māmə kitat kotəkəike motaluin nəratən rəha suah kit nian rafin, namnun tikə. **18:22:** Luk 17:4 ‡ **18:24:** Ten-taosan talen - Wan talen tahmen e faif-milian vatu. Kən mənī rafin u, ten-taosan talen tahmen e fifti-taosan-milian vatu. § **18:28:** Roiu, wan-hanrit tenarius tahmen e wan-hanrit-taosan vatu. **18:34:** Mat 5:25-26

³⁵ Kən nian Iesu təmol namnun nimaa nəghatən, təməni-ipən kəm ilat məmə, “Kən e suatip kitiah əm, rəhak Tata əpəh e nego e neai, otol kəm itəmat rafin, okəmə nəsotaluin pahrienən nəratən itəm piatəmat min koatol kəm itəmat.”

19

Iərman ne pətan kətuapəs ilau min
(Mak 10:1-12; Luk 16:18)

¹ Nian Iesu təmol namnun nənən natimnat min u, təmiet Kalili muwin nitən Jutia entənipən-pən e nikali nəhau Jotan. ² Kən nimanin netəmim kəmotuarisig-in in motuwın əh-ikin əh, kən təmol-wir ilat e nimisən min.

³ Kən Farisi min neen kəmotol noa eko-eko məmə otiuw-pən Iesu o nənən nəghatən kit itəm təsətuatipən. Kəmotuwa o Iesu motən məmə, “?Lou tatən məmə iərman titun napəsən rəhan pətan o nat əpnəpin əm kit, o kəp?”

⁴ Kən təməni-ipən məmə, “?Nəmotafin o kəp məmə, e nətuounən muwin mətoarus-pa u-roiu, Ughin u itəm təmol netəmim rafin, təmol iərman ne pətan? ⁵ Kən Suah u təməni məmə, ‘O nat əh in əh, iərman otəpanapəs rəhan tata ne mama, kən mətuatig ilau rəhan pətan. Kən ilau okuea nipətilau kitiah.’ ⁶ Kən roiu, ilau sənəmə kəiu, məto kitiah əm. Ughin tinilpin ilau kinuea minioal kitiah, kən o nat əh, pəs etəmim kit okol təsətatipən rəhalau natigən.”

⁷ Kən Farisi min kotən-ipən məmə, “?Məto tahro Moses təməni məmə etəmim titun nos-ipənən naoa kit kəm rəhan pətan o napəsən, kən mahl-ipən tatuwin?”

⁸ Kən Iesu təməni-ipən məmə, “Moses təmegəhan-in itəmat noanol rəha Isrel məmə onəkotapəs rəhatəmat nipitan min məto-inu rəhatəmat-kapə təskasik pik. Məto aupən, təməsolən nulan. ⁹ Məto iakatən kəm itəmat məmə, okəmə suah kit tatol tifos mətapəs rəhan pətan itəm təməsətəu-pən anionən iərman pisin kit, kən suah u mit pətan pisin, tahmen əm məmə in tətəkləh-in pətan əh, mateguafəl rəhan pətan ətuatip.”

¹⁰ Kən netəmim rəha Iesu kotən kəm in məmə, “Okəmə natigən rəha iərman ne pətan təskasik pik nulan, təwir məmə iərman ne pətan okəsioalən marit.”

¹¹ Kən Iesu təməni-ipən məmə, “Sənəmə netəmim rafin okotitun nosən nəghatən u, məto netəm min əm un itəm kəmos-ipən nəghatən u kəm ilat, in rəhalat əm. ¹² Tol nəhlan məto-inu, netəmim neen okəsotolən marit o nat pisin pisin min. Kit okol təsolən marit məto-inu nipətin məsin tərət nian təmaiir. Kit okol təsolən marit məto-inu netəmim kəmotərəkən nipətin məsin. Kən kit tatən atip məmə in otəsölən marit məmə otol wək rəha nərəmərən rəha Ughin. Etəmim itəm titun nosən nəghatən u, in təike mos.”

Iesu təməfak o nisualkələh
(Mak 10:13-16; Luk 18:15-17)

¹³ Kən netəmim kəmotəmik nisualkələh motuwa o Iesu məmə otələhəu-pən nelmin elat, kən məfak olat. Məto netəmim rəha Iesu kəmotən-iəhau ilat. ¹⁴ Məto Iesu təməni-ipən məmə, “Pəs nisualkələh kotuwa ron io, sotən-iəhauən ilat, məto-inu nərəmərən rəha Ughin in rəha netəmim min u kotol nulan.” ¹⁵ Kən təmələhəu-pən nelmin elat, kən miet ikin əh.

Etəm aluə itəm rəhan
nautə tepət

(Mak 10:17-31; Luk 18:18-30)

¹⁶ Kən suah kit təmuwa o Iesu məni-ipən məmə, “İəgətun. ?Io ekəkəike mol wək naka itəm in təwir məmə ekos nəmegəhan lilin?”

¹⁷ Kən Iesu tāmən-ipən māmə, “?Tahro nakatətapəh ron io o nat naka itəm təwir? Suah kitiah əm itəm in təwir. Okəmə nakolkeike māmə nakos nəmegəhən lilin, ətəu-pən nəghatən min rəha Lou.”

¹⁸ Kən suah u tāmən-ipən māmə, “?Lou min pəhrəuən?”

Kən Iesu tāmən-ipən māmə, “Sohamnuən etəmim, kən məsakləh-inən pətan, kən məsakləhən, kən məseiueiuəən e kot, ¹⁹ kən misiai-in rəham tata ne mama, kən molkeike ik kit tahmen əm māmə nakolkeike atip ik.”

²⁰ Kən etəm aluə u tāmən-ipən māmə, “Natimnat rafin un iakatol. ?Nat naka min əh-ikin itəm eməsolən?”

²¹ Kən Iesu tāmən-ipən māmə, “Okəmə nakolkeike māmə rəham nolən otətuatip agin, uwın mol-salim-in rəham nautə, kən mos-ipən məni lan kəm ian-rat min. Kən ik onakos natimnat wir əpəh e nego e neai. Kən wa, mətəu-pa io.”

²² Nian etəm aluə təməto nəghatən əh, kən təmagim matuwın nıkin təpou mətə-inu rəhan nautə tepət.

²³ Kən Iesu tāmən-ipən kəm rəhan min netəmim māmə, “Ekatən pahrien māmə, tiəkis o etəmim itəm rəhan nautə tepət māmə otuwın matig ahgin nərəməərən rəha Uhgın. ²⁴ Kən iatən min kəm itəmat māmə, tiəkis māmə kamel otuwın-pən e nıpəg nitel, mətə tiəkis pik māmə etəm rəhan nautə tepət otuwın matig ahgin nərəməərən rəha Uhgın.”

²⁵ Nian netəmim rəha Iesu kəmotəto nəghatən əh, narmilat təmiwig pik, kən motən-ipən māmə, “?Kən pah titun nosən nəmegəhən lilin?”

²⁶ Kən Iesu təplan ilat kən mən māmə, “Nat u, okol etəmim təsolən. Mətə Uhgın, in titun nolən natimnat rafin.”

²⁷ Kən Pita tāmən-ipən māmə, “Emotapəs natimnat rafin māmə ekotətəu-pən ik. ?Nat naka u, o nian kit in rəhatimat?”

²⁸ Kən Iesu tāmən-ipən kəm ilat māmə, “İatən pahrien kəm itəmat māmə, e nian itəm natimnat rafin okotəuhlin motuwa motuwiwi, kən Nəti Etəmim otəpələh e rəhan jea rəha kig itəm in təhag-əhag məwir agin, kən itəmat un itəm nəmoatətəu-pa io, onəkotəpələh min e jea rəha kig ilat tuelef, kən motərəməərə e noanol min ilat tuelef rəha Isrel. ²⁹ Kən netəmim rafin un itəm kəmotapəs rəhalat nimə min, o pialat min, o wınilat min, o rəhalat tata o mama, o nenətilat min, o rəhalat nəptən min o nərgək, Uhgın otos-ipən natimnat min əh tepət pik agin kəm ilat, kən mos-ipən nəmegəhən lilin kəm ilat. ³⁰ Mətə netəmim tepət itəm koatətul aupən e nətueintən roiu, okotuwa motətul uarisig e nəmegəhən itəm otuwa. Kən netəmim təpət itəm koatətul uarisig e nətueintən roiu, okotuwa motətul aupən e nəmegəhən itəm otuwa.”

20

Nimaa nəghatən e iolwək min əpəh e nasumən

¹ “Tol nəhlan mətə-inu nərəməərən rəha Uhgın tahmen e etəm-iasol kit rəha nasumən. Təmiet laulaugin agin māmə otegəs-in netəmim okotuwa motol wək e rəhan nasumən.

² Kən in tāmən māmə otətou ilat kitiah kitiah wan tenarius* e nian kitiah, kən mahl-ipən ilat kotuwın e rəhan nasumən.

³ “İuəhkır nain klok laulaugin, təmiet muwın e maket məplan netəmim neen koatətul məsotolən nat kit. ⁴ Kən tāmən-ipən kəm ilat māmə, ‘İtəmat min, otuwın motol wək əpəh e rəhak nasumən, kən ekətou itəmat e məni itəm tətəuatip.’ ⁵ Kən kəmotuwın.

“Kən iuəhkır o tina, təmiet muwın mol nat kitiah əm, kən mol min e tri klok ehnaipən.

⁶ Kən iuəhkır e faif klok ehnaipən, təmiet muwın məplan netəmim neen min koatətul əpnapın əm. Kən tāmən-ipən kəm ilat māmə, ‘?Tahro nəkoatətul ikin-u nian apiəpiə kit,

19:17: Lev 18:5; Luk 10:28 **19:18:** Eks 20:13-16; Dut 5:17-20 **19:19:** Eks 20:12; Lev 19:18 **19:26:** Job 42:2

19:28: Mat 25:31; Luk 22:30; Nol Əpən 3:21 **19:30:** Mat 20:16; Luk 13:30 * **20:2:** Tenarius kitiah in tahmen e nətouən rəha wək o nian kitiah. Roiu, wan tenarius tahmen e wan-taosan watu.

məsotolən nat kit?’ ⁷ Kən kotən-ipən məmā, ‘Məto-inu suah kit təsegəs-inən itimat məmā ekotol wək rəhan.’ Kən təmən-ipən kəm ilat məmā, ‘Itəmat min otuwīn kol wək e rəhak nasumən.’ Kən ilat kəmotuwīn.

⁸ “Nian tinehnaipən, etəm-iasol rəha nasumən təmən-ipən kəm rəhan etəmim itəm tatehm rəhan iolwək min məmā, ‘Aun-in iolwək min kotuwa, nakos-ipən rəhalat mənī. Nakətuoun mətou netəm itəm kəmotuwa uarisig muwīn mətəarus netəm kəmotəupən motol wək.’

⁹ “Kən iolwək min itəm kəmotuwa motol wək e faif klok, kəmotuwa kən təmətou ilat wan tenarius kitīāh kitīāh. ¹⁰ Tol nəhlan, netəm min u itəm kəmotəupən kol wək, nīkilat təht məmā okotos mənī taprəkīs-in itəm min u kəmotol wək uarisig. Məto ilat kitīāh kitīāh kəmos min əm wan tenarius. ¹¹ Nian kəmos mənī, kən kəmoatəghat-əghat kəm ilat min məmā nīkilat təsagienən o mənī, kən motən-ipən kəm etəm-iasol rəha nasumən məmā, ¹² ‘Netəm min u itəm kəmotol wək uarisig, kəmotol wək əm e aua kitīāh əm, məto ik nəmətou itimat min ilat tahmen-ahmen əm. Məto itimat emotol wək asol e nərauīə əskasik e nian apiəpiə.’

¹³ “Məto etəm-iasol təmən-ipən kəm ilat kit məmā, ‘Io kit. Esaklāh-inən ik. ?Nəmən məmā nakol wək o wan tenarius, o kəp? ¹⁴ Os rəham mənī matuwīn. Iakolkeike məmā ekətou etəm u itəm təmol wək uarisig tahmen əm lam. ¹⁵ Rəhak u mənī. ?Ekītun nolən nəhlan nat naka itəm iakolkeike, o kəp? ?Natətəhak olat məto-inu io iakəwīr olat?’ ”

¹⁶ Kən nian Iesu təmol namnun nimaa nəghatən, təmən-ipən kəm ilat məmā, “Tol nəhlan, etəm tətuarisig otaupən, kən etəm tətəupən otuarisig.”

Iesu təmən-iarəp

rəhan nīmīsən

(Mak 10:32-34; Luk 18:31-34)

¹⁷ Kən nian Iesu təmatuwīn Jerusalem, təmos rəhan netəmim tuelef motətul pīsīn, kən təmən-ipən kəm ilat məmā, ¹⁸ “Koatuwīn əpəh ilis Jerusalem, kən io Nəti Etəmim, okegəhan-in-pən io kəm pris asol min ne iəgəhun min rəha Lou. Kən okotiūw-iarəp io məmā ekimis, ¹⁹ kən motiləs-ipən io kəm Iaihlua min məmā okotəsan lak, kən motalis motoh, kən motətu-pər io e nīg kəməluau məmā ekimis. Kən uarisig e nian kīsīl, kən Uhgīn otosmegəh min io e nīmīsən.”

Nətapəhən rəha mama kit

o Iesu

(Mak 10:35-45)

²⁰ Kən pətan rəha Sepeti, tīləs nətilau mil muwa mīsīn-pən nūlīn o Iesu, matətapəh-in nat kit ron. ²¹ Kən Iesu təmən-ipən məmā, “?Nakolkeike naka?”

Kən pətan təmən-ipən məmā, “Pəs nakegəhan-in məmā nətik mil u, ilau kərən kit otəpələh e nīkaləm matip, kən kit təpələh e nīkaləm mol, ikin min rəha nəsanənən ne nīsiaiīən, nian natəramərə lan.”

²² Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmā, “Nəkuəruru nat itəm natuətapəh ron. ?Tahro? ?Itəmlau, nīkitəlau təht məmā nəkuahmen məmā kitəhal kəhalətul e nīgəm rəha nuwīgī nien itəm io ekəike mətul lan?”† Kən kuən-ipən kəm Iesu məmā, “Əwəh, ekiatun.”

²³ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmā, “Pəhrien, onakuəkəike muənīm-pən e rəhak kap rəha nətoən nahməən. Məto o nəpələhən e nīkalik matip ne mol, sənəmā rəhak məmā ekən. Ikin mil əh, ilau rəha netəm min u itəm Uhgīn təmol əpən-əpənə olat.”

²⁴ Nian netəmim ten min rəha Iesu kəmotəto nəghatən əh, kən neməha təmol pik ilat o suah mil ilau pian. ²⁵ Məto Iesu taun-in ilat kotuwa kitīāh, kən mən-ipən kəm ilat məmā, “Nəkotītun rəkīs nolən rəha netəm-iasol rəha Iaihlua min. Ilat koatol təskasik

20:8: Lev 19:13; Dut 24:15 **20:16:** Mat 19:30; Mak 10:31 **20:18:** Mat 16:21; 17:22-23 **20:21:** Mat 19:28; Luk 22:30 † **20:22:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmā, “?Itəmlau, nīkitəlau təht məmā nəkuahmen məmā kitəhal okəhalənīm kələh e kap rəha nətoən nahməən itəm io ekəike mənīm lan?” **20:22:** Mat 26:39; Jon 18:11

pik kəm rəhalat netəmim min. Kən rəhalat kapman min koatol ilat kotəməhl ləhau e nərəməərən rəhalat. ²⁶ Məto itəmat, okol nəsolən nəhlan. Məto okəmā itəmat kit tolkeike māmā otuwa in etəm-iasol kit rəhatəmat, in otəkəike muwa tahmen e iolwək kit rəhatəmat, ²⁷ kən okəmā itəmat kit tolkeike māmā otətul aupən etəmat, in otəkəike muwa slef rəhatəmat. ²⁸ Nolən əh tahmen əm lak, Nəti Etəmim. Eməsuwamən māmā netəmim okotol wək rəhak, məto emuwa māmā ekol wək rəhalat, kən ekos-ipən rəhak nəmegəhən māmā ekikis ilat e rəhalat nolən rat min.”

Iganəmtin rat mil

kəmuəplan nat

(Mak 10:46-52; Luk 18:35-43)

²⁹ Nian Iesu ne rəhan min netəmim kəmoatiet e taon Jeriko, nimanin netəmim kəmotətəu-pən in. ³⁰ Kən iganəmtin rat mil kəiu katuəpələh e nīkali suatip, kən nian kəmuəto māmā Iesu taliwək e suatip matuwa, kən kəmuagət əfəməh muən māmā, “!İərəməərə, Mipi Tefit, asəkitun itimlau!”

³¹ Kən məto, nimanin netəmim koatən-İəhau ilau, motən-ipən māmā kəsuağət pikən, məto ilau kuagət pik agin min māmā, “!İərəməərə, Mipi Tefit, asəkitun itimlau!”

³² Kən Iesu tətul maun-in ilau, mən-ipən māmā, “?Nakioalkeike māmā ekol naka kəm itəlau?”

³³ Kən kuən-ipən māmā, “İərəməərə, ekioalkeike māmā ekuəplan nat.”

³⁴ Kən Iesu təmasəkitun ilau, kən mek niganəmtilau. Kən roiu agin, kinatuəplan nat, kən matuətəu-pən Iesu.

21

Iesu təmuwın əpəh Jerusalem mol əp māmā in Kig

(Mak 11:1-11; Luk 19:28-40;

Jon 12:12-19)

¹ Nian kinotuwa iuəhkır o Jerusalem, kinotuwa Petfas e Nitot Rəha Nig U Olif, kən Iesu tahləpis rəhan etəmim kəiu, ² kən mən-ipən kəm ilau māmā, “İan əpəh e latuənu aupən etat, kən ikin əh, nakuəplan togki kit kəmərüətain ilau nətin. Kən nəkiakis ilau muasig muea kəm io. ³ Okəmā suah kit tən nat kit kəm itəlau, nəkuən-ipən kəm in māmā İərəməərə tolkeike ilau, kən otəpanahl-ipa ilau e nian əh.”

⁴ Nat u təmuwa māmā in otol nəghatən naka itəm ien təmən otuwa mol nıpahrienən. İen təmən māmā,

⁵ “Otən-ipən kəm Nətin Pətan Saeon* māmā,

‘Otəplan-tu, rəhatəmat kig tatuwa otəmat,

rəhan nətəligən in ləhau,

kən mətasuə e togki,

ne togki u in nətin əm.’ ”

⁶ Kən etəmim mil rəha Iesu kəmian mioal nat naka itəm Iesu təmən māmā okioal.

⁷ Kəmuasig togki ne nətin, kən muəfətain noankawi togki mil e rəhalau kot min, kən Iesu təpələh-pər lan. ⁸ Nimanin netəmim tepət koatəpən rəhalat kot min əpəh e suatip, kən neen kotəte nimali nig min, kən motəpən ilat e suatip. ⁹ Kən nimanin netəmim itəm kotaupən e Iesu, ne nimanin netəmim itəm kotuarisig-in Iesu, koatagət əfəməh moatən māmā,

“!Hosana† o Mipi Tefit!

!İərəməərə Uhgın tətətig ilau suah u itəm tatuwa e nərgin!

!Hosana o Uhgın əpəh ilis e nego e neai!”

20:25: Luk 22:25-26 **20:26:** Mat 23:11; Mak 9:35 **20:28:** Luk 22:27; Fil 2:7 * **21:5:** Nəghatən u “Nətin Pətan Saeon” tatəghat-in netəm Jerusalem. **21:5:** Sek 9:9 † **21:9:** Nıpəti nəghatən u “Hosana” təmə, “ənwiwi.”
21:9: Sam 118:26

¹⁰ Nian Iesu tāmiet-arəpa Jerusalem, netāmim rafin əh-ikin nikilat təmaut, kən moatən nəghatən tepət moatətapəh məmā, “?Pah u?”

¹¹ Kən nīmanin netāmim kotən məmā, “Inu ien Iesu, rəha Nasaret, əpəh e nitən Kalili.”

Iesu əpəh e Nimə Rəha Uhgin

(Mak 11:15-19; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22)

¹² Kən Iesu təmuwin əpəh imə e Nimə Rəha Uhgin, kən məhg-iarəp netāmim itəm koatol-salim-in ne moatos-nəmtin natimnat əh-ikin məmā okotol sakrifais lan. Kən mahwin tepil min itəm kətauwluin mənī ikin, kən mahwin jea min rəha netəm min u koatol-salim-in ioen min. ¹³ Kən mən-ipən kəm ilat məmā, “Kəməte e Naəa Rəha Uhgin məmā, ‘Rəhak nimə, okaun-in məmā nimə rəha nəghatən kəm Uhgin e nəfakən,’ mətə itəmat nəmotol məmā in ‘nimə rəha iakləh min.’ ”

¹⁴ Kən iganəmtin rat min ne netəm nelkilat təməfaiu-əfaiu kəmotuwa ron əpəh e Nimə Rəha Uhgin, kən tol-wir ilat. ¹⁵ Mətə nian pris asol min ne iəgətun min rəha Lou kəmotəplan nat wir min itəm in təmol, kən motəplan min nisualkələh koatəgət əfəməh əpəh e Nimə Rəha Uhgin, moatən məmā, “!Hosana o Mipi Tefit!” neməha təmol ilat. ¹⁶ Kən kotən-ipən kəm Iesu məmā, “?Nakatəto nat naka itəm nisualkələh koatən, o kəp?” Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmā, “Əwəh. ?Nəmotəfin, o kəp, nəghatən suah kit təmen kəm Uhgin itəm tatən nulan məmā, ‘E nöhli nisualkələh agin ne nisualkələh mətmətig, nəmol məmā ilat okotənwiwi ik’?”

¹⁷ Kən təməpəs ilat miet Jerusalem muwin e taon Petani, mapil ikin.

Nig kit fik təmauke-auke

(Mak 11:12-14, 20-26)

¹⁸ Laulaugin agin, Iesu təmatitəlig-pən Jerusalem, kən nəumis tinus. ¹⁹ Kən təməplan nig u fik e nikali suatip, kən təmuwin ron mətə təsəplanən noan kit, tatəplan əm nimalin. Kən təmən-ipən kəm nig u məmā, “!Okol nəsoe minən!” Kən roiu agin, nig təmauke-auke.

²⁰ Nian rəhan netāmim kəmotəplan nat əh, kən narmilat təmiwig, kən motən-ipən kəm Iesu məmā, “?Tahro nig əh fik təmauke-auke uəhai əm nəhlan?”

²¹ Mətə Iesu təmən-ipən məmā, “Iatən-ipinə nīpahrienən məmā okəmā nakoatos nahatətən, kən rəhatəmat nətəligən təsolən kəiu, nəkotitun nolən nat naka itəm emol e nig u fik. Mətə sənəmā in əm əh, nəkotitun nən-ipənən kəm nitot əh məmā, ‘Uwin mamnim əpəh itəhai,’ kən otol nəwiatəmat. ²² Okəmā nakotahatətə, kən onəkotos nat naka itəm nakoatətapəh-in e nəfakən.”

Nətapəhən o nepətən

rəha Iesu

(Mak 11:27-33; Luk 20:1-8)

²³ Iesu təmuwin e Nimə Rəha Uhgin, kən nian təmatəgətun, pris asol min ne netəm-iasol rəha netəm Isrel, koatuwa ron motən-ipən məmā, “?Natol natimnat min u e nepətən rəha pah? ?Kən pah təmos-ipinə nepətən un?”

²⁴ Kən Iesu təmən-ipən məmā, “Iakətapəh-in-pinə nəghatən kit kəm itəmat. Okəmā nakotos-ipa nəghatən kit, kən ekən-ipinə kəm itəmat məmā nepətən naka itəm ekatol natimnat min u lan. ²⁵ ?Nepətən rəha Jon təmisi-pən hiə o nolə baptais? ?Təmisi-pən e nego e neai, o rəha netāmim əm?”

Kən kəmotən-ipən kəm ilat min məmā, “Okəmā kotən məmā, ‘Nepətən rəha Jon təmisi-pən e nego e neai,’ kən otən məmā, ‘?Mətə tahro nəsotənən nīpahrienən lan?’ ²⁶ Mətə okəmā kotən məmā, ‘Rəha netāmim əm,’ kitat koatəgin netāmim, mətə-inu nikilat təht məmā Jon in ien kit rəha Uhgin.”

²⁷ Tol nəhlan, kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, “İtimat ekotəruru.” Kən Iesu təməni-ipən kəm ilat məmə, “Kən io mən, okol ekəsənən kəm itəmat məmə e nepətən naka ekatol natimnat mən u lan.”

Nimaa nəghatən e suah mil kəiu

²⁸ Kən Iesu təməni-ipən məmə, “?Tahro? ?Nikitəmat tatəht məmə naka? Suah kit, nətin iərman kəiu. Kən təmuwin mən-ipən kəm itəm iahgin lan məmə, ‘Nətik, uwin mol wək u-roiu əpəh e nasumən.’ ²⁹ Məto nətin təməni-ipən məmə, ‘İakapəs.’ Kən matig məuhlin mən rəhan nətəligən, kən muwin e nasumən.

³⁰ “Kən tata tuwin o nətin itəm təkəku, mən-ipən mən kəm in nat kitəh əm. Kən nətin təməni-ipən məmə, ‘Əwəh, tata, ekuwin,’ məto təmapəs-pən e nasumən.

³¹ “?Otən-tu məmə suakəku mil u in pəhrən, təmol nəwəia rəhan tata?”

Kən kəmotən-ipən məmə, “Suakəku itəm iahgin lan.”

Kən Iesu təməni-ipən kəm ilat məmə, “Əwəh, in ətuatip. Kən iakatən-ipinə nıpahrienən məmə, netəm koatos məni rəha takis, ne nıpitan rəha suatip koatuwin e nərəmərən rəha Uhgın əpən etəmat, ³² məto-inu Jon təmuwa otəmat məmə otəgəhun suatip rəha nolən ətuatip, kən məto itəmat nəsotənən nıpahrienən lan, məto netəm koatos məni rəha takis, ne nıpitan rəha suatip kəmotən nıpahrienən lan. Kən nəmotəplan pap nat əh, məto nəməsotəuhlinən itəmat e rəhatəmat nolən rat mən, kən məsotənən nıpahrienən lan.”

Nimaa nəghatən e netəmim rat itəm koatehm nasumən

(Mak 12:1-12; Luk 20:9-19)

³³ Kən Iesu tatəkəike matən məmə, “Otətelig-in-tu nimaa nəghatən kit mən. Etəm-iasol kit rəha nasumən, təmol nasumən kit e nol kit katən məmə krep, u katol wain lan. Kən mol fenis e kəpiel muwin mıtəlau lan. Kən mol ikin kit o nolən nəme naliwək-aliwəkən e noa krep məmə nahuin otaiu kən kol wain lan. Kən mol nimə kit itəm in ilis məmə etəmim otaiu lan matehm wir nasumən o nat megəh mən ne netəmim. Kən təmegəhan-in-pən nasumən kəm netəmim məmə okotasum lan, kən motoor noa krep, məsin rəhan, məsin rəhalat. Kən miet muwin o naliwəkən ik pisin kit. ³⁴ Nian krep tinəmarəg, kən tahl-ipən rəhan slef mən məmə okotuwin e nasumən rəha krep, motətapəh o netəm koatol wək e nasumən məmə okotos-ipən rəhan krep məsin kəm ilat.

³⁵ “Məto netəm koatol wək e nasumən kəmotaskəlim rəhan slef mən, kən motoh kit, motohamnu kit, motaht e kəpiel itəm tatol kisil lan. ³⁶ Kən tahl-ipən mən slef mən neen kotuwin olat, ilat tepət taprəkis-in itəm əpən mən. Kən netəm koatol wək e nasumən kotol tərət kəm ilat e nolən ahmen mən əm itəm kəmotol kəm netəm əpən. ³⁷ Namnun agin, tahl-ipən nətin iərman tuwin olat, kən mən məmə, ‘İlat okotəkəike motisiai-in nətik.’

³⁸ “Məto nian netəm koatol wək e nasumən kəmotəplan nətin, kən kotən-ipən kəm ilat mən məmə, ‘İnu nəti etəm-iasol itəm otərəmərə e nasumən nian rəhan tata otimis. Pəs kotuwin motohamnu mən, kən motərəmərə e nasumən rəhan.’ ³⁹ Kən kəmotaskəlim motatipin-iarəp e nasumən, kən motohamnu.”

⁴⁰ Kən nian Iesu təmol namnun nimaa nəghatən, kən təməni məmə, “?Tol nulan, nian etəm-iasol rəha nasumən otuwa, kən otol naka kəm netəmim itəm təmegəhan-in nasumən kəm ilat?”

⁴¹ Kən kəmotən-ipən məmə, “Otərək-rəkin agin-əh netəm rat mən əh, motohamnu ilat. Kən uarisig, təpanegəhan-in rəhan nasumən əh tuwin e nelmi netəm pisin neen, kən e nian ətuatip itəm krep tatəmarəg, ilat okotos-ipən noan məsin rəhan.”

⁴² Kən Iesu təməni-ipən kəm ilat məmə, “?Nəmotəfin Naoa Rəha Uhgın u, o kəp? Tatən məmə, ‘Kəpiel u itəm netəm rəha niləkinən nimə kəsotolkeikeən motapəs, in tinuwa kəpiel keike o nolən nimə. İərəmərə təmol nat u,

kən in nat təwir agin e niganəmtitat.’

⁴³ Tol nəhlan, iatən kəm itəmat məmə nəməməən rəha Uhgín okoh-rəkis otəmat, kən kos-ipən kəm netənim min u itəm okotol noalat. ⁴⁴ Okəmə suah kit otisi-pər e kəpiel u, kəpiel otətarerəh-ətarerəh, məto okəmə kəpiel otisi-pər lan, otəpələh-ərən in.”[‡]

⁴⁵ Nian pris asol min ne Farisi min kəmotəto nimaa nəghatən itəm Iesu təmuəh, kən kinotitun məmə tatəghat-in ilat. ⁴⁶ Kən kinotegəs-in suatip kit məmə okotiləs Iesu lan kan e kalapus, məto koatəgin nimanin netənim, məto-inu netənim koatən məmə in ien kit.

22

Nimaa nəghatən e nagwənən asol rəha marit

¹ Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit min kəm ilat məmə, ² “Nəməməən rəha Uhgín in tahmen e kig kit itəm təmol əpen-əpenə e nagwənən asol o marit rəha nətín. ³ Kən mahl-ipən rəhan iolwək min məmə okotuwin o netənim min u itəm təmahl-ipən rəkis nəghatən olat məmə okotuwa o nagwənən rəha marit. Məto kotən məmə kol kəsotuwamən.

⁴ “Kən tahl-ipən rəhan iolwək neen min, mən-ipən kəm ilat məmə, ‘Otuwin motən-ipən kəm netəm min u itəm emahl-ipən rəkis nəghatən olat məmə, enol əpen-əpenə rəkis e rəhak nagwənən. Rəhak kau min ne nəti kau min rəhak itəm kotəhg-əhg wir, emoh rəkis ilat, kən natimnat rafin tinahmen. Otuwa e nagwənən rəha marit.’

⁵ “Məto kəsotətəlig-inən iolwək min, kən motagim min, kit tatuwin e rəhan nasumən, kit tatuwin e rəhan stoa. ⁶ Kən neen kotaskəlim iolwək min rəhan, motol tərət kəm ilat, kən motohamnu ilat. ⁷ Kən kig, neməha təmol pik. Kən tahl-ipən rəhan mopael min kotuwin, kən motohamnu netənim min u itəm kəmotohamnu rəhan iolwək min, kən motasiepən e rəhalat taon asol.

⁸ “Kən mən-ipən kəm rəhan iolwək min məmə, ‘Kinol əpen-əpenə rəkis e nagwənən rəha marit, məto netəm min u itəm emahl-ipən rəkis nəghatən olat, nolən rəhalat təsahmenən məmə okotuwa. ⁹ Tol nəhlan, otuwin əpəh e suatip asol min kən motən-ipən kəm netənim əpnəpin rafin itəm nakoatəplan məmə okotuwa e nagwənən rəha marit.’ ¹⁰ Kən iolwək min kəmotuwin əpəh e suatip asol min, kəmotuəfimin netənim rafin itəm kəmotəplan ilat, netənim itəm kotəwir ne netəm itəm kotərat, kən ikin kətagwən ikin təmərioah e netənim.

¹¹ “Məto nian kig təmuwa məplan netənim, təməplan etənim kit əh-ikin itəm təsuwinən e natimnat rəha marit. ¹² Kən kig təmən-ipən məmə, ‘?Io kit, nəmahro? ? Nəmuwa imə məto nəməsuwinən e natimnat rəha marit?’ Kən suah u tinəruru nuhalpinən nəghatən rəhan.

¹³ “Kən kig təmən-ipən kəm rəhan min netənim məmə, ‘Okotəlis ətain nelmin ne nelkin, kən motəraikin-iarəp əpəh e naluginən itəm ikin kətasək ikin, kən katəgətain nəluitem ikin.’ ”

¹⁴ Kən Iesu təmatəkəike mən məmə, “Tol nəhlan məto-inu netənim tepət, kətahl-ipən nəghatən olat, məto noan məsin əm itəm katitəpun ilat.”

Takis rəha Kig Sisa

(Mak 12:13-17; Luk 20:20-26)

¹⁵ Kən Farisi min kəmotiet motuwin motol noa eko-eko min məmə otiuw-pən Iesu o nənən nəghatən kit itəm təsətuatipən. ¹⁶ Kən kotahl-ipən rəhalat netənim kotuwin o Iesu ilat netənim rəha pati rəha Herot. Kən motən-ipən məmə, “Iəgəhun. Ekotitun məmə ik etəm ətuatip, kən matəgəhun ətuatip pahrien suatip rəha Uhgín. Nəsolan məmə nətəligən rəha netənim okotiuw rəkis rəham nətəligən, məto-inu natol tahmen-ahmen əm kəm netənim rafin, okəmə in etəm-iasol o etəm əpnəpin əm. ¹⁷ Kən ən-tu kəm itəmat rəham nətəligən e nat u. ?Tətuatip məmə okətou-pən takis kəm Kig Sisa, o kəp?”

21:42: Sam 118:22-23; Rom 9:33; 1 Pita 2:6-8 [‡] **21:44:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, nəghatən rəha ves 44 u tikə. **22:6:** Mat 21:35 **22:13:** Mat 8:12; 25:30; Luk 13:28 **22:15:** Mak 3:6

¹⁸ Məto Iesu tinitun rəhalat nətəligən rat min, kən təməni-ipən kəm ilat məmə, “! Rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat tamkimik! ?Tahro nakotalkut məmə nəkotol noa eko-eko ron io? ¹⁹ Otəgətun-tu məni itəm katətou takis lan.” Kən kotos məni* motuwa kəm in, ²⁰ kən təməni-ipən kəm ilat məmə, “?Narmi pah u, kən nərgi pah u e məni u?”

²¹ Kən kotən-ipən məmə, “Kig Sisa.”

Kən Iesu təməni-ipən kəm ilat məmə, “Naka u rəha Kig Sisa, otos-ipən kəm Kig Sisa. Kən naka u rəha Uhgin, otos-ipən kəm Uhgin.”

²² Nian kəmotəto nəghatən əh, narmilat təmiwig. Kən kəmotapəs Iesu motagim.

Nian Uhgin otosmegəh netənim e nimisən

(Mak 12:18-27; Luk 20:27-40)

²³ E nian əh inəh, Satusi min kəmotuwa o Iesu. Ilat koatən məmə netənim okəsotəmegəh minən e nimisən. Kən kotən-ipən kəm Iesu məmə, ²⁴ “İəgətun. Moses təməni kəm itimat məmə, okəmə etənim otimis kən məsiləsən nətin kit, kən pian otəkəike mit nəutahlimis əh məmə otıləs suakəku o niuw-pərən nərig rəha pian itəm tənimis.

²⁵ “Kən ikin əh imatimat ikin, netəm ilat pialat min ilat sepin. Itəm təmaupən maiir təmol marit, kən mimis, məsiləsən nətin kit, kən pian itəm tatol kəiu lan tit nəutahlimis.

²⁶ Kən in min tənimis məsiləsən nətin kit, kən itəm tatol kisil lan ne ilat rafin muwin mətoarus-pən itəm tatol sepin, kəmotol nat kitəh əm. ²⁷ Kən əmun, nəutahlimis timis. ²⁸ ? Tol nəhlan, ən-tu kəm itimat məmə, e nian itəm Uhgin otosmegəh netənim lan e nimisən, pətan əh in rəha pah, məto-inu ilat rafin əh sepin kəmotol marit e pətan əh?”

²⁹ Kən Iesu təməni-ipən kəm ilat məmə, “İtəmat nəmotən-arəpən e rəhatəmat nəghatən məto-inu nəsotitunən Naoa Rəha Uhgin ne nəsanənən rəhan. ³⁰ Nian Uhgin otosmegəh netənim e nimisən, kən netənim okəsətolən marit, okotahmen e nagelo min əpəh e nego e neai. ³¹ ?Nəmotafin o kəp, Naoa Rəha Uhgin itəm tatəghat-in nian Uhgin otosmegəh netənim e nimisən? Tatən məmə, ³² ‘Io Uhgin rəha Epraham, io Uhgin rəha Aisak, kən io Uhgin rəha Jekop.’ In sənəmə Uhgin rəha netəm kəmotimis, məto in Uhgin rəha netənim itəm koatəmegəh, tahmen-pən min e təs miləhal.”

³³ Nian nimanin netənim kəmotəto nəghatən əh, narmilat təmiwig e nəgətunən rəhan.

Lou itəm in ilis pik

(Mak 12:28-34)

³⁴ Nian Farisi min kəmotəto məmə Iesu təməni-ipən Satusi min e rəhan nəghatən, kən Farisi min kəmotuwa kitəh. ³⁵ Kən kit itəm titun pik Lou, təməni-ipən nəghatən kit kəm Iesu məmə Iesu otən nəghatən kit təsətuatipən, məmə, ³⁶ “?Lou pəruən rəha Uhgin u in ilis pik?”

³⁷ Kən Iesu təməni-ipən məmə, “Nakəkəike molkeike İəməmə Uhgin rəham e nikim rafin, ne nəmegəhən rafin rəham, ne nətəligən rafin rəham. ³⁸ Inu in Lou itəm tətaupən kən in ilis pik. ³⁹ Kən Lou itəm tatol kəiu lan, in iuəhkir tahmen əm, məmə, ‘Nakəkəike molkeike ik kit tahmen əm məmə nakolkeike atip ik.’ ⁴⁰ Kən Lou mil u kəiu, ilau nəukəti Lou rafin, ne naoa rəha ien min rafin aupən.”

Kristo in nəti pah

(Mak 12:35-37; Luk 20:41-44)

⁴¹ Kən e nian Farisi min kotuəfimin ilat min, kən Iesu təməni-ipən məmə, ⁴² “?Nikitəmat təht məmə naka, e Kristo itəm Uhgin təməni məmə otahl-ipa? ?In tatisi-pən e noanol rəha pah?”

Kən ilat kotən-ipən məmə, “In noanol rəha Təfit.”

* **22:19:** Məni itəm kəmos motuwa in koen məni kit, nərgin u ‘tenarius,’ itəm tahmen e wan-taosan vatu. **22:21:** Rom 13:7 **22:23:** Wək 23:8 **22:24:** Dut 25:5 **22:32:** Eks 3:6 **22:37:** Dut 6:5 **22:39:** Lev 19:18; Mat 7:12 **22:40:** Rom 13:10; Kal 5:14 **22:42:** Jon 7:42

⁴³ Kən Iesu tāmən-ipən māmə, “Məto tahro e Tefit, itəm tatəghat e narmin rəha Uhgín, tətəun-in Kristo māmə ‘Iəramərə.’ Məto-inu tatən māmə,

⁴⁴ ‘Iəramərə tāmən kəm rəhak Iəramərə māmə,

“Əpələh e nīkalik e nelmək matip, ikin rəha nəsanənən ne nisiaiian,

mətoarus ekiləs-iəhau rəham tīkimir min ləhau e nelkəm.” ’

⁴⁵ ?Kən okəmə Tefit tətəun-in Kristo māmə ‘rəhak Iəramərə,’ kən otahro māmə Kristo in mipi Tefit rat?” ⁴⁶ Kən etəmim kit təsuhəlpinən nəghatən rəha Iesu. Kən e nian əh matuwín, kəmotəgin o nətapəh-inən nəghatən kit min tol min-nəhlan.

23

Nahməən asol sepin

itəm otatuwa

(Mak 12:38-40;

Luk 11:37-54; 20:45-47)

¹ Kən Iesu tāmən-ipən kəm nimanin netəmim ne rəhan min netəmim māmə, ² “İəgəṭun min rəha Lou ne Farisi min koatos nepəṭən māmə okotən-iarəp Lou rəha Moses kəm itəmat. ³ Tol nəhlan, nəkotəkəike motətəu-pən kən motol natimnat rafin itəm koatən kəm itəmat. Məto nəsotolən nat naka itəm koatol, məto-inu ilat kəsotolən nat naka itəm koatən-iarəp. ⁴ Koatəkəike o netəmim māmə okotətəu-pən lou əskasik min itəm kotahmen e katipa əfigəm, məto okol kəsotos-ipənən noanelmīlat māmə okasitu elat.

⁵ “Natimnat rafin itəm ilat koatol, koatol əm māmə netəmim okotəplan. Nəkotitun paos itəm netəmim kəmotaii-pən nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgín ikin, kənu motəlis rəhalat-kapə ne nelmīlat lan.* Məto rəha iəgəṭun min rəha Lou ne Farisi min, rəhalat paos in iahgín taprəkis. Kən nəkotitun nol əlkələh min itəm koatəkul-pən e nīpəgnəmti kot min, itəm tatəgəṭun māmə etəmim in təskasik o nətəu-pənən Lou. Məto rəha iəgəṭun min rəha Lou ne Farisi min, rəhalat nol kaifəməh pik. ⁶ Kən e lafet min, ilat kotolkeike ikin rəha nisiaiian, kən əpəh e nimə rəha nuəfiminən, ilat kotolkeike māmə okotəpələh ima netəm-iasol min ikin. ⁷ Kən e ikin katol maket ikin, ilat kotolkeike māmə netəmim kotən təwir kəm ilat, kən motəun-in ilat māmə ‘Rapai’ u nīpəṭin təmə ‘etəm in ilis.’† ⁸ Məto sotolən māmə netəmim okotaun-in itəmat māmə ‘Rapai, u etəm in ilis,’ məto-inu rəhatəmat Etəm-iasol kitiah əm, kən itəmat piatəmat min. ⁹ Kən sotaun-inən suah kit u e nətueintən māmə, ‘Tata, etəm katisiai-in,’ məto-inu Tata rəhatəmat kitiah əm əpəh ilis e nego e neai. ¹⁰ Kən sotolən māmə netəmim okotaun-in itəmat māmə, ‘İəgəṭun,’ məto-inu rəhatəmat İəgəṭun kitiah əm, Kristo itəm Uhgín tāmən māmə otahl-ipa. ¹¹ Etəm u in ilis etəmat, in iolwək rəhatəmat. ¹² Tol nəhlan məto-inu, etəmim itəm otos-ipər atip in, Uhgín otələs-iəhau, kən etəmim itəm otos-iəhau atip in, Uhgín otələs-ipər.

¹³ “!Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat iəgəṭun min rəha Lou, ne Farisi min! !Rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat tamkīmik! Nakotahtosig-in o netəmim suatip o nuwínən

22:44: Sam 110:1; Mat 26:64 **23:3:** Mal 2:7-8 * **23:5:** paos - inu bokis əkəku kit kəmol e nuwigi kau. Kəmotəṭe rəkis əlkələh nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgín motaii-pən lan (Eks 13:1-10,11-16;

Dut 6:4-9; 11:13-21). Netəmim kəmotol nəhlan məto-inu kəmotolkeike māmə otol nəghatən itəm tətəṭig e Dut 6:8 ne 11:18. Kən nəman rafin rəha noanol rəha İsrəl itəm kinotos rəkis nup tatin, ilat okotuwin e paos min əh nian təpət, kən nian rafin e nian rəha nəfakən. Katəlis e nīpinəgin ne nelmin mol e nol kəmol e nuwigi kau. E nəghatən İnglis, katən paos min əh, “phylacteries.” **23:5:** Eks 13:9; Nam 15:38-39; Dut 6:8; Mat 6:1 † **23:7:** Okəmə iəgəṭun rəha Lou təmalıwək matuwa iuəhkır ron ik, nakətul e nisiaiian, kən nakatən təwir kəm in, maun-in in māmə, “etəm-iasol,” o “Tata,” o “Rapai.” Kən noanol rəha İsrəl kətaun-in rəhalat iəgəṭun asol min itəm ilat ilis pik māmə “Rapai,” u nīpəṭin təmə “etəm in ilis” o “etəm tatəmik netəmim.” **23:11:** Mat 20:26; Mak 9:35; Luk 22:26 **23:12:** Job 22:29; Prov 29:23; Luk 14:11; 18:14

matig ahgin nərəmərən rəha Uhgin, məto itəmat nəsutuwınən, kən nəsotegəhan-inən məmə netəmim okotuwın ikin, nat əpnapın ilat kotolkeike məmə okotuwın.‡

¹⁵ “!Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat iəgətun min rəha Lou, ne Farisi min! !Rəhatəmat nənən təwır, məto nikitəmat tamkimik! Nikitəmat tagien əm məmə nakotuwın isəu e nego, o e naliwəkən əm o nuwınən e nəptən pisin pisin min məmə nakotiuw-pa etəmim kitiah əm e nəfakən rəhatəmat. Məto nian suah kit tatos nolən min əh rəhatəmat, kən tatuwa etəm rat taprəkis-in itəmat, kən nəmotol məmə in otəkəike mos nalpınən rəha nigəm asol taprəkis-in itəmat.

¹⁶ “!Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat itəm noatit netəmim məto niganəmtitəmat təpis! Itəmat nakoatən məmə, ‘Okəmə suah kit tatos noanawıl o Nimə Rəha Uhgin məmə otol rəhan nəghatən tatətul-iəkis, okəmə təsolən, məto in nat əpnapın əm. Məto okəmə suah kit tatos noanawıl o iaen u kol tatipit-ipit rəha Nimə Rəha Uhgin, kən in otəkəike mol nəwian itəm təmos noanawıl ron.’ ¹⁷ !Itəmat netəm nakotalmə, niganəmtitəmat təpis! ?Naka u in ilis, iaen u kol tatipit-ipit, o Nimə Rəha Uhgin itəm tatol kol tasim? ¹⁸ Nakotən min məmə, ‘Okəmə suah kit tatos noanawıl o olta, in nat əpnapın əm. Məto okəmə suah kit tatos noanawıl e sakrifais itəm tatəpələh lan, kən in otəkəike mol nəwian itəm təmos noanawıl ron.’ ¹⁹ !Itəmat netəm niganəmtitəmat təpis! ?Naka u in ilis, sakrifais o olta itəm tatol sakrifais tasim? ²⁰ Tol nəhlan, etəm tatos noanawıl e olta, pahrien, tatos noanawıl e olta ne natimnat rafin itəm tatəpələh lan. ²¹ Kən etəm tatos noanawıl e Nimə Rəha Uhgin, pahrien tatos noanawıl e Nimə Rəha Uhgin ne Suah u tətətig ikin. ²² Kən etəm tatos noanawıl e nego e neai, pahrien tatos noanawıl o jea rəha kig u in rəha Uhgin, kən tatos noanawıl o Suah u tatəpələh-pər lan.

²³ “!Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat iəgətun min rəha Lou, ne Farisi min! !Rəhatəmat nənən təwır, məto nikitəmat tamkimik! Nəkoatətəu-pən lou əlkələh min moatos-ipən tait rəha rəhatəmat nimali nig nəmiəwılətatəpien u katos-ipən e nagwənən, katən məmə min, ne til, ne kumin. Məto nakotapəs nat asol e Lou, inu etəm tatol tətəuatip kən mahmen-ahmen əm kəm netəmim, kən mətasəkitun netəmim, kən tatol nian rafin nat naka itəm təike matol. Təwır nəkoatol lou əlkələh min, məto nəkotəkəike moatol lou asol min, məto kəp, nəsolən. ²⁴ !Itəmat noatit netəmim məto niganəmtitəmat təpis! !Itəmat netəmim noategəs-in miminao e rəhatəmat kap məmə ko nəsotərgeən, məto nəkotərge nat megəh asol u kamel!

²⁵ “!Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat iəgətun min rəha Lou, ne Farisi min! !Rəhatəmat nənən təwır, məto nikitəmat tamkimik! Nakotafəl ihluə e kap ne plet, məto əpəh imə tamkimik, kotərioah e nagwənən ne nənimən itəm nəmotakləh-in, o natimnat itəm nəmos məto-inu itəmat iaumis min kən nian rafin nəkoatol əm natimnat rat min itəm tətətig e rəhatəmat nətəligən. ²⁶ !Itəmat Farisi min, niganəmtitəmat təpis! Otaupən kafəl əpəh imə e kap ne plet, kən ihluə min in təwır təsamkimikən.

²⁷ “!Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat iəgətun min rəha Lou, ne Farisi min! !Rəhatəmat nənən təwır, məto nikitəmat tamkimik! Nəkotahmen e suwıt rəha netəm kəmotimis itəm kəmuəh e pen ruən. Ihluə, netəmim kotəplan məmə təwır, məto əpəh imə tərrioah e nikilkili netəm kəmotimis, ne natimnat rafin itəm tamkimik. ²⁸ E nolən ahmen min əm, ihluə, e nolən rəhatəmat, netəmim kotəplan məmə itəmat nəkotətəuatip. Məto imə, e nikitəmat, nakotərioah e nəghatən nakotən məsolən, ne nolən rat agin min.

²⁹ “!Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat iəgətun min rəha Lou, ne Farisi min! !Rəhatəmat nənən təwır, məto nikitəmat tamkimik! Nakotiləkin nimə e kəpiel rəha suwıt rəha ien

‡ **23:13:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, nəghatən rəha ves 14 u tikə. Tatən məmə, “Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat iəgətun min rəha Lou, ne Farisi min. !Rəhatəmat nənən təwır, məto nikitəmat tamkimik! Nakotakləh-in natimnat rəha nəutahlimis min, məto nian kitiah əm, nəkotol nəfakən əfəməh min məmə netəmim okotisai-in itəmat. E nolən əh, rəhatəmat nalpınən otəskasik təhmin min.” **23:16:** Mat 15:14

23:22: Aes 66:1; Mat 5:34 **23:23:** Lev 27:30; Maeka 6:8 **23:25:** Mak 7:4 **23:27:** Wək 23:3 **23:28:** Luk 16:15

min aupən ne netəm kotətuatip, kən moatol nəhlip e kəpiel kən moatol malə-malə lan. ³⁰ Kən nakotən-ipən məmā, ‘Okəmā itimat emotatig e nian min rəha tipitat min, okol itimat eməsotasituən elat motohamnu ien min.’ ³¹ E nəghatən əh, nakoatən-iarəp məmā itəmat noanol ətuatip min rəha tipitimat min aupən itəm kəmotohamnu ien min əh, kən nakotahmen-ahmen əm elat. ³² Kən təwir əm, itəmat otəkəike motol namnun wək itəm tipitəmat min kəmotətuoun.

³³ “!Itəmat sinek min, ne neti sinek min! ?Nikitəmat tatəht məmā okol nakotagim e nalpənən e nigəm asol? !Kəp! ³⁴ Tol nəhlan, ekahl-ipinə ien min, ne netəm kotenatig, ne iəgətun min. Neen, itəmat onəkotohamnu ilat motətu-pər elat e nig kəluau, neen onəkotalis motoh ilat əpəh e nimə rəha nuəfiminən rəhatəmat, kən neen nakotitəp ilat kotiet e taon kit motiet motuwīn e kit. ³⁵ Kən tol nəhlan, itəmat onəkotos nalpənən rəha netəmim itəm kəmotohamnu netəmim rafin itəm kotətuatip, itəm tətəuoun e Epel itəm in tətəuati, muwīn mətəarus-pən Sekarəea, nəti Perekia, itəm tipitəmat min kəmotohamnu e Nimə Rəha Uhgīn ilugīn e olta ne nimə. ³⁶ Iatən pahrien kəm itəmat məmā, nalpənən rafin u otuwa o netəm rəha Isrel itəm kotatig roi.

³⁷ “!Awe, netəm Jerusalem, netəm Jerusalem! Itəmat nakotohamnu ien min rəha Uhgīn, kən netəmim itəm Uhgīn təmahlipa kəm itəmat, nəkotahtimnu ilat e kəpiel apin, inəh netəm u rəha Uhgīn itəm koatos nəghatən rəhan. Nian tepət iatəg-əfəməh-in nelmək məmā iatəmīk-əfīmīn wīr itəmat matos wīr itəmat, tahmen-pən e mənig itəm tatu nenətīn min e nikwīn, mətə itəmat nikitəmat təsagienən ron kən motapəs io. ³⁸ Otəplan-tu. Uhgīn tinapəs itəmat, rəhatəmat nimə nəratən otoh, kən nat otikə ikin. ³⁹ Kən ekən kəm itəmat məmā, nat əh in nīpahrienən mətə-inu onəsotəplan minən io mətəarus nakotən məmā, ‘!Iərəməə Uhgīn tətətig ilau suah u itəm tatuwa e nərgīn!’ ”

24

*Nəmtətin min rəha
namnun nian
(Mak 13:1-37; Luk 21:5-36)*

¹ Iesu tāmīet e Nimə Rəha Uhgīn maliwək matuwīn, kən rəhan min netəmim kotuwa motən-ipən kəm in məmā otəplan-tu nimə min u əpəh e Nimə Rəha Uhgīn. ² Kən Iesu tāmən-ipən məmā, “Əwəh, otəplan-tu nimə min əh. Nīpahrienən iatən kəm itəmat məmā nimə min əh netəmim okotəhap-əhap kəpiel min elat. Okol kəpiel kit təsəməhlin e nəmeen.”

³ Kən uarisig lan, Iesu təmalīwək ilat rəhan netəmim motuwīn əpəh e Nitot Rəha Nig U Olif kən matəpələh. Kən rəhan netəmim kotuwa pisin əm ron motən-ipən məmā, “?Otən-tu məmā natimnat min u okotuwa e nian naka, kən nəmtətin naka otol-arəp məmā rəham nuwamən ne namnun nian tinuwa iuəhkīr?”

⁴ Kən Iesu tāmən-ipən kəm ilat məmā, “Oatehm wīr itəmat məmā etəmim kit otəseiua-inən itəmat, ⁵ mətə-inu netəmim tepət okotuwa motos nərgək moatən məmā, ‘Io Kristo itəm Uhgīn tāmən məmā otahl-ipa,’ kən okoteiua-in netəmim tepət. ⁶ Onəkotəto nam-nusən rəha nəluaginən min, kən onəkotəto nəghatən əpnəpīn min məmā netəmim koatəluagin. Mətə nakoatehm wīr itəmat məmā nəsotəginən. Natimnat min əh otəkəike motuwa motol nīpahrienən lan, mətə namnun nian otəpanuwa. ⁷ Noanol min okotoh noanol min, kən kantri min okotoh kantri min. Nəumis otan, kən namig otəloal ikin min tepət. ⁸ Natimnat min əh, nətuounən əm rəha nəratən, tahmen e pətan itəm tinətuoun matəto nahməən o neməkən.

23:31: Wək 7:52 **23:33:** Mat 3:7; 12:34; Luk 3:7 **23:35:** Jen 4:8; Hip 11:4 **23:35:** Sek 1:1 **23:35:** 2 Kron 24:21 **23:38:** 1 King 9:7-8; Jer 22:5 **23:39:** Sam 118:26; Luk 13:34-35 **24:2:** Luk 19:44 **24:5:** Mat 24:23-24; 1 Jon 2:18

⁹ “E nian min əh, netənim okotegəhan-in-pən itəmat məmə okol nəratən kəm itəmat, kən kohamnu itəmat, kən netənim rəha noanol min rafin okotetəhau itəmat məto-inu o nərgək. ¹⁰ Kən e nian min əh, netənim tepət okotapəs rəhalat nahatətən, kən okotegəhan-in-pən ilat min e nelmī tikimīr min rəhalat, kən motetəhau ilat min, ¹¹ kən ien eiueiua min okotuwa moteiua-in netənim tepət. ¹² Məto-inu nəratən tinatəpət, iuəhkīr netənim rafin rəhalat nolkeikeən o Uhgin otikə, ¹³ məto etənim itəm otətul əskasik mətoarus namnun nian, kən Uhgin otosmegəh in. ¹⁴ Kən namnusən təwir əh rəha nəramərən rəha Uhgin, okən-iarəp ikin min rafin e nətueintən, məmə suatip əh-ikin rəha kantri min rafin o nətəlig-inən, kən namnun nian otuwa.

¹⁵ “Ien u Taniel təməghat-in nat kit katən məmə, ‘nat itəm Uhgin tatetəhau, kən matol Nimə Rəha Uhgin tamkimik’ (nian nakotafin, otətəlig-in nīpətin). Tol nəhlan, nian nat tərət əh tatətul e Nimə Rəha Uhgin, ¹⁶ kən itəmat itəm nəkotatig Jutia, nakotiet motagim motuwīn motəhluaig e nitot min. ¹⁷ Okəmə etənim tətəmeg ihluə e rəhan nimə, okol təsuwīnən imə mos min rəhan natimnat. ¹⁸ Okəmə etənim əpəh e nasumən rəhan, okol təsitəlig-pənən latuənu mos rəhan kot. ¹⁹ !Kən kəsi o nīpitan u itəm kotəpik-əpik, ne nīpitan itəm kotəpinahin nīsuəlkələh e nian əh, məto-inu ilat okotəto tərət pik agin! ²⁰ Təwir nakotəfak məmə onakəsotagimən e nəratən əh e nian rəha nətəpən, o e nian rəha Sapat, ²¹ məto-inu e nian əh, nəratən asol otuwa itəm etənim təməsəplanən tol mihin nəhlan əpən mətoarus-pa u-roiu, kən okol nəratən asol kit tol nəhlan otəsuwa minən nian kit tahmen e in əh. ²² Kən okəmə Uhgin təsətətipən nian rəha nəratən əh, okol etənim kit təməsəmegəhən. Məto Uhgin otətətip nian əh o rəhan min netənim itəm təmītəpun rəkis ilat.

²³ “E nian əh, okəmə suah kit otən-ipinə kəm itəmat məmə, ‘!Otəplan-tu, inu Kristo itəm Uhgin təmən məmə otəpanahl-ipa!’ o ‘!In əpəh!’ sotənən nīpahrienən lan, ²⁴ məto-inu netənim neen okotuwa motən məmə ilat Kristo, ne ien eiueiua min okotuwa, kən ilat okotol nəmtətin asol min, ne nat pispis min məmə okoteiua-in netənim, kən okotalkut məmə okoteiua-in netənim itəm Uhgin təmītəpun rəkis ilat, okəmə ilat kotitun nolən. ²⁵ Nikitəmat otəkəike matəht wir nəghatən min u itəm emən rəkis kəm itəmat, uarisig natimnat min u okotuwa motol nīpahrienən lan.

²⁶ “Tol nəhlan, okəmə suah kit tən kəm itəmat məmə, ‘In əpəh, ikin taruən-aruən ikin,’ əsotuwinən. O suah kit tən məmə, ‘In ikin-u e nīpəg noa nimə,’ sotənən nīpahrienən lan, ²⁷ məto-inu nian Nəti Etənim otitəlig-pa min, otuwa uəhai əm, kən netənim rafin okotəplan, tahmen e nīpitan itəm təmīpit masiəgəpin rafin neai. ²⁸ Nian nat megəh kit təmimis, nəkotəplan kuəriə min kotuwa məmə okotun. E nolən ahmen min əm, nian nəkotəplan nəmtətin min əh, nəkotitun məmə otəsuwəhən ekuwa min.

²⁹ “Nian ətuatip nəratən əh otol namnun, kən
 ‘mitgar otəpis agin,
 kən məwig otəsəmilhən minən,
 kən məhau min okotisas e neai,
 kən Uhgin otəloal e nəsanənən min əpəh e neai.’*

³⁰ “E nian əh, nəmtətin rəha Nəti Etənim otol-arəp e neai, kən noanol min rafin e nətueintən okotasək e nəginən. Kən okotəplan io, Nəti Etənim ekuwa e nimal napuə e neai e nəsanənən ne nəpətan əhag-əhag asol rəha Uhgin itəm otasiə mītəlau lak. ³¹ Kən ekahl-ipən rəhak nagelo min kotiet nian okotəto təwi otasək əfəməh, kən ilat okotuwin

24:9: Mat 10:22 **24:11:** Mat 24:5,24; 1 Jon 4:1 **24:13:** Mat 10:22 **24:14:** Mat 28:19 **24:15:** Dan 9:27; 11:31; 12:11 **24:17:** Luk 17:31 **24:21:** Dan 12:1 **24:23:** Mat 24:5 **24:24:** Dut 13:1-3; 2 Tes 2:8-9; Nol Əpən 13:13-14 **24:26:** Luk 17:23-24 **24:27:** Mat 24:37-39 **24:28:** Luk 17:37 **24:29:** Aes 13:10; 34:4; Esik 32:7; Joel 2:10,31; 2 Pita 3:10; Nol Əpən 6:12-13 * **24:29:** Məta “nəsanənən min əpəh e neai” tatəpsen-pən narmin min, o kəm-naka natimnat tahmen-pən e mit ne məwig əpəh e neai. **24:30:** Dan 7:13; Sek 12:10; Nol Əpən 1:7

ikin min rafin e nātueintən, motos-irəkis rəhak netəmim itəm Uhgin təmitəpun rəkis ilat, kən kuəfimīn ilat kitiah.

³² “Nikitəmat otəkəike matəht nig u fik.† Nian ətuatip itəm nelmin min kinotətuoun katəwīə, kən nimalin min kinoatəget, itəmat nəkotitun məmə nian əh inəh itəm nako-tasum lan rəhatəmat. ³³ Kən e nolən ahmen min əm, nian nəkotəplan nəmtətin min əh, onəkotitun məmə otəsuhəhən ekuwa min roiu agin. ³⁴ Iatən pahrien kəm itəmat məmə netəmim itəm kotatig u-roiu, okol kəsotimis rafinən mətoarus natimnat min əh okotuwa kol nīpahrienən lan.‡ ³⁵ Neai ne nātueintən okiakə, məto nəghatən min rəhak okol kəsotikəən.”

Etənim tikə itəm titun nuwamən rəha Iesu Kristo

³⁶ Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Suah kit təsītunən nian o aua ətuatip rəha natimnat min əh. Nagelo min əpəh e neai kotəruru, kən io min Neti Etənim ekəruru. Məto Tata Uhgin əm in titun nian ətuatip əh. ³⁷ E nian io Nəti Etənim ekuwa lan, otahmen e nian rəha Noah aupən ikin itəm netəmim kəsotol əpen-əpenəən ron. ³⁸ E nian əh, itəm naruəh təsaiuən əh, netəmim koatəgwən, moatənim, moatol marit, inəh natimnat rafin kəmoatol e nəmegəhən rəhalat, mətoarus-pən Noah təmuwin imə e nīpəgnoa nego rəhan, ³⁹ kən ilat kinotəruru nat naka otuwa mətoarus-pa naruəh təmaiū məmīk ilat rafin. In əh otol tahmen əm e nian Nəti Etənim otuwa. ⁴⁰ Etənim kəiu e nasumən, kən okos kitiah, kapəs kitiah. ⁴¹ Pətan kəiu katuəpələh kitiah matioal nagwənən, kən okos kitiah, kapəs kitiah.

⁴² “Tol nəhlan, nəkotəkəike motaiir, məto-inu nəkotəruru nian naka rəhatəmat Iəramərə otuwa lan. ⁴³ Məto nəkotəkəike motitun nat u. Okəmə etəm-iasol rəha nimə titun nian ətuatip lapin itəm iakləh otuwa, kən in otəkəike mətaiir matehm wir nimə məmə iakləh otəsəhapən muwin imə. ⁴⁴ Kən itəmat min onəkotəkəike moatətul matip, məto-inu Nəti Etənim otuwa e aua əm itəm nikitəmat təsəhtən.

⁴⁵ “Nikitəmat otəkəike matəht wir nolən rəha iolwək itəm in tenatig kən tətəskəlīm wir wək rəhan kən məsapəsən. Etəm-iasol təmələhəu məmə iolwək əh otəramərə e rəhan min rafin iolwək min məmə in otos-ipən nagwənən kəm ilat e nian ətuatip. ⁴⁶ Kən okəmə etəm-iasol otuwa məplan etəm tətəramərə e iolwək min rəhan, kən matol-wir rəhan wək, kən otos-ipən nətouən kit kəm suah əh. ⁴⁷ Iatən-ipinə nīpahrienən məmə etəm-iasol əh otələhəu in təramərə e natimnat rafin rəhan. ⁴⁸ Məto okəmə iolwək əh, in etəm rat, kən nikin otəht məmə, ‘Rəhak etəm-iasol təsuwamən nuwəh,’ ⁴⁹ kən mətuoun matoh iolwək min neen, kən muwin magwən mənim ilat netəm kotapis. ⁵⁰ Kən etəm-iasol rəha iolwək əh otuwa e nian ne aua itəm iolwək nikin təsəhtən məmə rəhan etəm-iasol otuwa lan. ⁵¹ Etəm-iasol əh otol nalpinən asol kəm iolwək əh kən mərakin-pən ikin rəha netəm rəhalat nənən təwir, məto nikilat tamkimik. Ikin əh, netəmim okotasək moatəgətain nəluilat.”

25

Nimaa nəghatən o nīpitan əlkələh ilat ten

¹ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “E nian itəm rəhatəmat Iəramərə otuwa min, nəramərəən rəha Uhgin otol nəhlan. Nīpitan əlkələh* ilat ten kəmotiet lapin məmə okotuwin e marit kit, kən moatəsahgin etəm otol marit otuwa mos rəhan pətan muwin e rəhan nimə, əpəh ikin katol lafet ikin. Ilat ten kəmos rəhalat lait. ² Faif kotalməl, kən faif kotenatig. ³ Nīpitan min u ilat faif itəm kotalməl kəmos rəhalat lait min, məto

24:31: 1 Kor 15:52; 1 Tes 4:16 † **24:32:** Nig u fik tahmen e naip. ‡ **24:34:** Suatip kit min rəha nəuhlinən ves 34 tatən məmə, “Iatən pahrien kəm itəmat məmə noanol u rəha Isrel otəsikəən mətoarus natimnat min əh okotuwa motol nīpahrienən lan.” **24:34:** Mat 16:28 **24:35:** Mat 5:18 **24:36:** Wək 1:7; 1 Tes 5:1-2 **24:37:** Jen 6:5-8 **24:39:** Jen 7:21-23; Luk 17:26,27 **24:42:** Mat 25:13 **24:43:** Luk 12:39-40; Nol Əpən 16:15 **24:47:** Mat 25:21,23 **24:51:** Luk 12:42-46 * **25:1:** Nīpitan əh, kəsotolən əh marit. Koatos nup tuente ne. **25:1:** Luk 12:35; Nol Əpən 19:7

kəsotosən karasin məsin min o niuw-pənən e lait. ⁴ Məto nıpitan min u ilat faif itəm kotenatig kəmos rəhalat lait min, kən motos min karasin məsin o niuw-pənən e rəhalat lait. ⁵ Kən etəm otol marit təsuwa uəhaiən, kən napılən tinatos ilat koatiuw nəm, kən minotapıl.

⁶ “Kən lapın agin, suah kit təmagət əfəmäh məmə, ‘!Etənim itəm otol marit tatuwa u-roiu! !Otuwa motəplan!’

⁷ “Kən nıpitan əlkələh u ilat ten kəmotaiir motuarin asol rəhalat lait min. ⁸ Kən nıpitan itəm kotalməl kotən-ipən kəm nıpitan itəm kotenatig məmə, ‘!Awı! Otos-ipa rəhatəmat məsin karasin məto-inu rəhatimat karasin e rəhatimat lait kinotamır, otəsuwəhən kotəpis.’

⁹ “Məto nıpitan itəm kotenatig kotən-ipən kəm ilat məmə, ‘!Kəp! Karasin min u kəsotahmenən o kitat rafin. Məto otitəlig motuwın motos-nəmtin rəhatəmat neen karasin əpəh e stoa.’

¹⁰ “Məto nian nıpitan itəm kotalməl kəmotaliwək motitəlig moatuwin o karasin, kən etəm itəm otol marit təmuwa. Kən nıpitan əlkələh itəm koatətul matip, kəmotuwın ilat min e nəgwənən rəha marit, kən motuwın imə. Kən kahtosig e toa.

¹¹ “Uarisig, nıpitan əlkələh itəm kotalməl kəmotitəlig-pa motaun motəmə, ‘!Etəm-iasol, etəm-iasol! !Egəhan-in itəmat ekotimnə imə!’

¹² “Məto etəm otol marit təmən-ipən kəm ilat məmə, ‘!atən-ipinə pahrien məmə, io ekəruru itəmat.’ ”

¹³ Kən nian İesu təmol namnun nimaa nəghatən, təmən-ipən kəm ilat məmə, “Tol nəhlan, itəmat nəkotəkəike motaiir, məto-inu nəkotəruru nian ne aua rəha rəhatəmat İərəməyə otuwa lan.”

Nimaa nəghatən e iolwək e mənı kışıl

¹⁴ Kən İesu təmuəh nimaa nəghatən kit min məmə, “Ekən min məmə e nian itəm rəhatəmat İərəməyə otuwa min, nəərəməyə rəha Uhgin otol nəhlan. Etəm-iasol kit təmol əpen-əpenə məmə otaliwək muwin e nəptən pisin kit muwin isəu. Kən maun-in rəhan iolwək min kotuwa, kən tələhəu-pən e nelmilat rəhan mənı min məmə okotol nat kit lan.

¹⁵ Təmos-ipən tətəu-pən nitunən rəhalat məmə okotol wək lan. E etənim kitəh, təmos-ipən kətim faif kəmotər-motərioah e mənı, u mənı tepət pik agin. Kən kit min, təmos-ipən min kətim kəiu tahmen əm, u mənı tepət pik. Kən kit min, təmos-ipən kətim kitəh tahmen əm, u mənı tepət.† Kən etəm-iasol təmıet muwin e rəhan naliwəkən.

¹⁶ Kən iolwək itəm təmos kətim faif təmuwin uəhai əm mol bisnes lan, kən təmos min kətim faif min. ¹⁷ Kən tahmen-ahmen əm, iolwək itəm təmos kətim kəiu, təmuwin mol bisnes lan, kən mos min kətim kəiu min. ¹⁸ Məto iolwək itəm təmos kətim kitəh, in təmuwin mel noakimil məhluaigin-pən mənı rəha rəhan etəm-iasol ikin.

¹⁹ “Kən nup tepət tinuwa minuwın, kən etəm-iasol rəha iolwək min u tinitəlig-pa, kən maun-in rəhan iolwək min məmə otəplan-tu məmə ilat kəmotol naka e mənı min itəm təmos-ipən kəm ilat. ²⁰ Iolwək itəm təmos kətim faif, təmuwa matos kətim faif min itəm təmos, mətul e niganəmti etəm-iasol məmə, ‘Etəm-iasol. Aupən nəmələhəu-pən kətim faif e nelmək. Kən emol bisnes lan, kən mos min iahgoau kətim faif u.’

²¹ “Kən etəm-iasol təmən-ipən kəm in məmə, ‘Nəmol təwir, kən ik iolwək təwir itəm nataskəlim wir wək rəham kən məsapəsən. Nəmol təwir nəhlan e natimnat min əh noan məsin, kən ekələhəu ik nəkərəməyə e natimnat tepət. !Wa imə matig ahgin nagienən rəha etəm-iasol rəham!’

25:11: Luk 13:25-27 **25:12:** Mat 7:23 **25:13:** Mat 24:42 † **25:15:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, təmos-ipən “talen” pisin pisin min kəm ilat, faif talen, ne tu talen, ne wan talen. Faif talen tahmen e tuente-faif-milian watu. Tu talen tahmen e ten-milian watu. Kən wan talen tahmen e faif-milian watu. **25:15:** Rom 12:6 **25:21:** Mat 24:45-47; Luk 16:10

²² “Iolwək itəm tamos-ipən kətim kəiu kəm in, tamuwa mən-ipən məmə, ‘Etəm-iasol. Aupən nəmələhəu-pən kətim kəiu e nelmək. Kən emol bisnes lan, kən mos mən iahgoau kətim kəiu u.’

²³ “Kən rəhan etəm-iasol tāmən-ipən məmə, ‘Nəmol təwir, kən ik iolwək təwir itəm nataskəlim wir wək rəham kən məsapəsən. Nəmol təwir nəhlan e natimnat mən əh noan məsin, kən ekələhəu ik nakərəməmə e natimnat tepət. !Wa imə, kuagien!’

²⁴ “Iolwək itəm kəmos-ipən kətim kitəh kəm in, tamuwa mən-ipən məmə, ‘Etəm-iasol. Ik etəm nakatakəike pik o netəmim. Kən ik natos nagwənən e nasumən itəm nəməsasum-inən, kən matəhl noa nig e nig itəm nəməsəfəən. ²⁵ Kən eməgin ik, məmə okəmə emərəkin rəham məni, kən onəkol nalpinən asol kəm io, kən emos rəham məni muwin məhluaig-in e nisip. Ah, inu rəham məni.’

²⁶ “Kən rəhan etəm-iasol tāmən-ipən məmə, ‘!Ik iolwək rat, ik iəlpah! Ik nəkitun rəkis məmə iakatos nagwənən e nasumən itəm esasum-inən, kən matəhl noa nig e nig itəm eməsəfəən. ²⁷ ?Tahro nəsuwinən mələhəu-pən rəhak məni e bank, u in nimə rəha nələhəuən məni? Okəmə nəmol nəhlan, nian emətəlig-pa, ekuwin mos rəhak məni, kən ekos məni məsin mən itəm bank otos-ipa.’ ²⁸ Kən etəm-iasol tāmən-ipən kəm rəhan iolwək pisin məmə, ‘Os-irəkis məni ron mos-ipən kəm iolwək u itəm tamos kətim faif, ²⁹ mətə-inu etəmim u itəm tinos rəkis nat kit mol wək lan tuwa mepət, kən okos-ipən neen mən, rəhan natimnat tepət. Məto etəmim itəm təsolwəkən rəhan tuwa mepət, okos-irəkis rafin natimnat ron. ³⁰ Kən iolwək u iəlpah itəm təruru nolən nat təwir kit, ərakin-pən ihluə e napinəpən, ikin əh kətasək ikin katəgətain nəluitem.’ ”

Sipsip mən ne nənī mən

³¹ Kən Iesu tāmən-ipən məmə, “Nian Nəti Etəmim otuwa e nepətan əhag-əhag ne nəsanənən rəhan, ilat nagelo mən rafin, in Kig, kən in otəpələh e rəhan jea rəha Kig matərəməmə e nəsanənən ne nepətan əhag-əhag rəhan. ³² Netəmim rafin e noanol mən rafin e nətueintən, okotuəfimin ilat mən e niganəmtin, kən in otoor netəmim tahmen e etəmim itəm tatehm sipsip mən tatoor sipsip mən ne nənī mən. ³³ In otoor sipsip mən kotuwa kan e nelmin matip, kən nənī mən okotuwin e nelmin mol.

³⁴ “Kən Kig otən-ipən kəm netəm mən un e nelmin matip məmə, ‘Otuwa, itəmat u itəm Uhgin təməwte-in rəkis rəhan nəwirən kəm itəmat. Otuwa motos nat naka u itəm Uhgin təmələhəu pisin rəhatəmat. Otuwa motatig ahgin nərəməməən rəhan itəm təmol əpen-əpenə lan aupən təpanol nətueintən. ³⁵ Otuwa motos, mətə-inu nian nəumis təmus io, nəmotos-ipa nagwənən ekun; kən emətoaoa, nəmotos-ipa nəhau ekənim; kən io iapispis, nəmotit io kotuwin e rəhatəmat latuənu; ³⁶ kən rəhak napən tikə, kən nəmotos-ipa napən kəm io; kən matimis, nəmotəhm wir io; kən emətətig e kalapus, nəmotuwa kuag-pənin io.’

³⁷ “Kən netəm kotətuatip okotən-ipən kəm in məmə, ‘?Iərəməmə, nian naka emotəplan ik nəumis təmus ik, kən emotəgwən ik; o nəmoaoa, kən emotos-ipinə nəhau məmə nakənim? ³⁸ ?Nian naka emotəplan ik iapispis, kən emotit ik motuwa latuənu; o rəham napən tikə, kən emotos-ipinə napən kəm ik? ³⁹ ?Nian naka emotəplan ik nakatimis, o nəmətatig e kalapus, kən emotimnə kuag-pənin ik?’

⁴⁰ “Kən Kig otən-ipən məmə, ‘Iatən-ipinə niphahrienən məmə nat naka itəm nəmotol kəm piak mən u kit, nat əpnəpin in ian-rat, mətə nəmotol kəm io.’

⁴¹ “Kən in otən-ipən kəm netəm mən u e nelmin mol məmə, ‘Otuwin isəu ron io. Uhgin tinələhəu rəkis rəhatəmat nalpinən. Otuwin e nigəm asol itəm tatuəp namnun tikə u Uhgin təmol rəha Setan ne nagelo mən rəhan. ⁴² Otuwin isəu mətə-inu nian nəumis təmus io, nəsotos-ipamən nagwənən kit məmə ekun; kən emətoaoa, nəsotos-ipamən nəhau

məmə ekənim; ⁴³ kən io iapispis, nəsoṭaun-inən io məmə ekuwa latuənu; kən rəhak napən tikə, nəsoṭos-ipamən napən kit rəhak; kən ematimis, mətətig e kalapus, nəsoṭuwamən kuag-pənin io.’

⁴⁴ “Kən ilat min okotən-ipa məmə, ‘!Iərəmə! ?Nian naka itəm emotəplan ik nəumis təmus ik, o mətəoa, o ik iapispis, o rəham napən tikə, o nəmatimis, o nəmətatig e kalapus kən eməsoṭimnə kuag-pənin ik?’

⁴⁵ “Kən in otən-ipən kəm ilat məmə, ‘!atən-ipinə pahrien kəm itəmat məmə, okəmə nəməsoṭasituən e piak min u kit, nat əpnəpin in ian-rat, mətə nəməsoṭolən kəm io.’

⁴⁶ “Kən ilat okotuwən motos nalpənən itəm namnun tikə. Mətə netəmim kotətuatip okotos nəmegəhən liliin.”

26

Nalpəkauən o nohamnuən Iesu

(Mak 14:1-2; Luk 21:1-2; Jon 11:45-53)

¹ Nian Iesu təmol namnun nəghatən min əh kəm rəhan netəmim, kən mən-ipən kəm ilat məmə, ² “Nəkotitun məmə lafet rəha Nuhagego-inən* otuwa, nian kəiu əm əh-ikin. Kən io, Nəti Etəmim, okegəhan-in-pən io məmə okətu-pər e nig kəməluau.”

³ Kən pris asol min ne netəm-iasol rəha noanol rəha Isrel kəmotuəfimin ilat min e nimə rəha pris asol ağin u nərgin u Kaeafas. ⁴ Kən moatəlpəkəu məmə okotaskəlim Iesu e nolən eko-eko, kən motəhamnu in. ⁵ Mətə motən məmə, “Sənəmə e nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən, okol mətə netəmim kotəh ilat min.”

Pətan kit təmau Iesu e nat pien-pien

(Mak 14:3-9; Jon 12:1-8)

⁶ Nian Iesu əpəh e Petani e nimə rəha suah əh, nərgin u Saimon u leprosi təmol, ⁷ kən pətan kit təmuwa ron mos senta kit u nəmtin tiəkis, kəmiuw-pən e pətəl kəmol e kəpiel itəm nəmtin tiəkis, katən məmə alapasta. Nian Iesu tatəpələh e tepil mətəgwən, kən pətan u təmau rəhn-kapə e senta un.

⁸ Nian netəmim rəha Iesu kəmotəplan nat əh, nəməha təmol ilat, motən məmə, “?Təhro katərəkin nat u? ⁹ Senta u, kitun nol-salim-inən, kən kos mənə asol lan, kos-ipən kəm ian-rat min.”

¹⁰ Mətə Iesu tinitun nəghatən itəm koatən, kən mən-ipən kəm ilat məmə, “?Təhro noatən rat pətan u? In təmol nat təwīr ağin kəm io. ¹¹ Ian-rat min nian rafin kotətig itəmat min ilat. Mətə io, okol esatigən kitat min itəmat nian rafin. ¹² Nian təməhtəg-pən e nīpətik, təmol məmə otol əpen-əpenə o nītənimən io. ¹³ !atən pahrien kəm itəmat məmə, ikin min rafin e nətueintən itəm okən-iarəp namnusən təwīr u, kən okəkəike kən-iarəp min nat naka itəm pətan u təmol, kən nikilat otatəht min in.”

Pris asol min kəmotətou Jutas məmə otegəhan-in-pən Iesu e nelmi rəhan tikimīr min

(Mak 14:10-11; Luk 22:3-6)

¹⁴ Kən netəm tuelef u kit rəha Iesu, nərgin u Jutas Iskariot, təmuwən məplan pris asol min, ¹⁵ kən mən-ipən məmə, “?Onəkotos-ipa naka kəm io okəmə ekegəhan-in-pinə Iesu kəm itəmat?” Kən kəmotəfin mənə ilat rafin tate itəm kəmol e silfa. ¹⁶ Kən tətəuon e nian əh, Jutas təmətegəs-in suatip məmə otegəhan-in-pən Iesu e nelmi rəhan tikimīr min.

Namnun nagwənən

(Mak 14:12-25; Luk 22:7-23; Jon 13:21-30; 1 Kor 11:23-26)

25:46: Dan 12:2; Jon 5:29 * **26:2:** lafet rəha Nuhagego-inən in ‘Pasova’ e nəghatən Bislama. **26:2:** Eks 12:1-27; Mat 20:18 **26:7:** Luk 7:37-38 **26:11:** Dut 15:11 **26:15:** Sek 11:12; Jon 11:57

¹⁷ Nian e nātuounən itəm rəha lafet rəha Pret U Is Tikə Lan, netəmim rəha Iesu kəmotuwa motən-ipən kəm in məmā, “?Nakolkeike məmā itimat ekotol əpen-əpenə hiə rəham nagwənən rəha lafet rəha Nuhagego-inən məmā nakagwən ikin?”

¹⁸ Kən Iesu təmən-ipən məmā, “Otuwin əpəh e taon, kən onəkotəplan suah kit itəm ekən kəm itəmat, kən nakotən-ipən kəm in məmā, ‘Iəgəṭun tatən məmā: Nian itəm Uhgīn təmitəpun rəkis məmā rəhak, tinuwa iuəhkīr. Kən ekol lafet rəha Nuhagego-inən kitiah itimat rəhak netəmim mīn e rəham nimā.’ ” ¹⁹ Tol nəhlan rəhan netəmim kəmotol nat naka itəm Iesu təmən məmā okotol o nol əpen-əpenən o nagwənən rəha lafet rəha Nuhagego-inən.

²⁰ Nian tinehnaipən, Iesu tatəpələh ilat rəhan netəmim tuelef əpəh e tepīl. ²¹ Kən nian kəmotagwən, kən təmən-ipən kəm ilat məmā, “Tatən pahrien kəm itəmat məmā itəmat kit otegəhan-in-pən io e nelmi tikimīr mīn rəhak.”

²² Kən nikilat tinəpou, kən moatən-ipən kəm Iesu kitiah kitiah məmā, “?Eh, Iərəməra, pah u? ?Io?”

²³ Kən Iesu təmən-ipən məmā, “Etəmim itəm otegəhan-in-pən io e nelmi tikimīr mīn rəhak, in rəhak kit itəm tatos nigin pīret mos-ipən meer e plet kitiah əm itimlau mīn.†

²⁴ Io, Nəti Etəmim, iatuwin e suatip rəhak, tahmen-ahmen əm e nəghatən kəməte lak. ! Məto kəsi, nahməən asol o etəm u itəm otegəhan-in-pən Nəti Etəmim e nelmi rəhan tikimīr mīn! Təwir pik agin məmā təməsaiir-əmən.”

²⁵ Kən Jutas u etəm otegəhan-in-pən Iesu e nelmi rəhan tikimīr mīn təmən-ipən məmā, “Iəgəṭun. ?Pah əh? ?Io?”

Məto Iesu təmən-ipən məmā, “Əwəh, ik. Ik atip nəməən.”

²⁶ Nian kəmoatagwən, Iesu təmos pīret, məfak ron, məmkas, mos-ipən kəm rəhan netəmim, mən-ipən məmā, “Otos motun, inu nīpətīk.”

²⁷ Kən mos kap wain, məfak ron, mos-ipən kəm rəhan netəmim, mən-ipən məmā, “Otənim, itəmat rafin. ²⁸ Inu nitak itəm tatol məmā nəniəkisən rəha nasituən in tatəṭul matəmegəh. Nitak u okəhtəg o netəmim tepət məmā otafəl rəkis rəhalat nolən rat mīn.

²⁹ Iatən pahrien kəm itəmat məmā ekəsənim mīnən wain u mətoarus nian itəm ekənim wain wi kitat mīn itəmat əpəh e nərəməraən rəha Tata rəhak.”

³⁰ Nian kəmotan napuən əfak kit, motiet motuwin e Nitot Rəha Nig U Olif.

Iesu təmən-iarəp məmā

Pita otapəs in

(Mak 14:26-31; Luk 22:31-34;

Jon 13:36-38)

³¹ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmā, “O lapin əm u, nakotapəs rəhatəmat nahatətəən lak o nat naka itəm okol lak. Naoa Rəha Uhgīn itəm təkəike mol nīpahrienən, təmən məmā,

‘Io ekohamnu etəmim itəm tatehm sipsip mīn, kən sipsip mīn okotan kitiah kitiah.’

³² Məto nian ekəmegəh mīn e nīmīsən, iakaupən muwin əpəh Kalili, kən itəmat nəpanotuarisig.”

³³ Kən Pita təmən-ipən məmā, “Mətan, ilat rafin okotapəs rəhalat nahatətəən lam, məto io, kəp, esapəsən rəhak nahatətəən lam nian kit ne.”

³⁴ Kən Iesu təmən-ipən kəm Pita məmā, “Iatən-ipinə pahrien kəm ik məmā, lapin əm u, uarisig mənig təpanimnən, onakən mau kisil məmā nəkəruru io.”

³⁵ Məto Pita tən məmā, “Nat əpnapin ekəkəike mīmīs kilau mīn ik, okol ekəsənən məmā ekəruru ik.” Kən rəhan rafin netəmim kotən mīn tahmen e Pita.

26:17: Eks 12:14-20 † **26:23:** E nian rəha Iesu, nian netəmim kotagwən kələh, in nəmtətin məmā rəhalat niel in təwir. **26:23:** Sam 41:9 **26:28:** Eks 24:8; Jer 31:31-34; Sek 9:11; 1 Kor 10:16 **26:30:** Luk 22:39; Jon 18:1

26:31: Sek 13:7; Jon 16:32 **26:32:** Mat 28:7,16 **26:34:** Mat 26:69-75

Iesu tāmāfak əpəh Ketsemani
(Mak 13:32-42; Luk 22:39-46)

³⁶ Kən Iesu ne rəhan netəmim kəmotuwın ikin kit katən māmə Ketsemani, kən tāmən-ipən kəm ilat māmə, “Oatəpələh ikin-u, pəs io ekuwın ikin əh məghat kəm Uhgın e nəfakən.” ³⁷ Kən təmit Pita ne nəti Sepeti mil ilat min, kən nıkin tınahmə pık, kən tınəto tərət. ³⁸ Kən tāmən-ipən kəm iləhal māmə, “İakəto nıkkik tınahmə pık, iuəhkır ekımis lan. İtəməhal ətəhləpələh ukın-u, mətəhlaiir kitat min io.”

³⁹ Kən muwın noan məsin əm, meıuıu mısın-pən rəhn-kapə e nısip matəfak, matən māmə, “Rəhak Tata, okəmə suatıp kit min əh-ikın o rəham nalpəkəuən, pəs nakohrəkis ron io nəratən itəm tatuwa. Məto sənəmə nakol nəwıak, məto nakol nəwıam.”

⁴⁰ Kən təmitəlig-pa məplan iləhal kətəhlapıl. Kən tāmən-ipən kəm Pita māmə, “? Tahro nəşəhlaiirən kitat min io o aua kitiəh əm ne? ⁴¹ Atəhlaiir kən mətəhaləfak māmə nəşəhaluwınən ima nos-ipən-os-ipənən. Nikitəməhal tolkeike, məto nıpətıtəməhal təpou.”‡

⁴² Kən mitəlig-pən min matəfak mətau kəıu, matən māmə, “Rəhak Tata, okəmə ekəkəike mos nəratən itəm tatuwa, kən pəs nakol nəwıam.”

⁴³ Kən nıan təmitəlig-pa, təməplan iləhal kınəhlapıl məto-inu napılən tınos iləhal. ⁴⁴ Kən tapəs iləhal mitəlig-pən min matəfak mətau kısıl, matən əm nəghatən kitiəh əm.

⁴⁵ Kən mitəlig-pa mən-ipən kəm iləhal māmə, “? Nəkətəhlapıl əh mətəhlameg, o? Əhaləplan-tu, aua tınatuwa iuəhkır, kən io Nəti Etəmim, okegəhan-in-pən e nelmi netəm nol təfagə rat. ⁴⁶ !Əhalətul-ta, koatuwın! !Etəmim u tatuwa itəm otegəhan-in-pən io e nelmi rəhak tikimır min!”

Tikimır min rəha Iesu kəmotıləs motaskəlim
(Mak 14:43-50; Luk 22:47-53;
Jon 18:2-11)

⁴⁷ Nıan Iesu təmatəghat-əh, Jutas, in etəm tuelefkit rəha Iesu, təmıet-arəpa ilat nımanın netəmim itəm koatəmık naip asol rəha nəluaginən ne kəsou-əsou. Pris asol min ne netəmiasol rəha noanol rəha İsrel kəmotahl-ipa ilat. ⁴⁸ Jutas tāmən-ipən rəkis nəghatən kəm ilat māmə, “Pah u itəm ekətuilim-pən lan, kən nakotaskəlim in.” ⁴⁹ Kən roıu agın, Jutas təmaliwək muwın o Iesu mən-ipən māmə, “!Təwır, İəgətun!” kən mətuilim-pən lan.

⁵⁰ Kən Iesu tāmən-ipən māmə, “Io kit, ol nat naka itəm nəmuwa ron.”

Kən netəmim kəmotaliwək motaskəlim Iesu māmə okotıləs-ipən e kalapus. ⁵¹ Kən etəmim kit rəha Iesu təmea-pən miuw rəkis rəhan naip asol rəha nəluaginən, kən moahın naip tətə-rəkis matəlgi slef rəha pris asol agın.

⁵² Kən Iesu tāmən-ipən kəm in māmə, “Aii-pən rəham naip e nəmeen, məto-inu netəm min u itəm koatoahın naip, okotımıs e naip. ⁵³ ?Nıkim təht māmə ekəruru naun-inən rəhak Tata, kən roıu agın otahl-ipa nagelo min taosan tepət tepətŞ māmə okotasıtu lak? ⁵⁴ Məto okəmə ekol nəhlan, okol Naoa Rəha Uhgın otəsuwamən mol nıpahrienən lan, itəm tatən māmə otuwa tol nəhlan.”

⁵⁵ E nıan əh, Iesu tāmən-ipən kəm nımanın netəmim māmə, “? Tahro nəmotuwa motəmık naip asol min ne kəsou-əsou min? ?Nikitəmat təht māmə io iatol nəluaginən o nahwınən kapman, o? !Kəp! Nıan rafın iakatəpələh əpəh e Nımə Rəha Uhgın matəgətun netəmim, kən nəsotuwamən motaskəlim io. ⁵⁶ Məto natımnat min əh rafın tınuwa mol nıpahrienən lan māmə Naoa Rəha Uhgın itəm ien min aupən kəmotətə otuwa mol nıpahrienən lan.” Kən rəhan min netəmim kəmotapəs in motagım.

26:38: Jon 12:27 ‡ 26:41: Iesu tolkeike māmə iləhal okəhalətul-ıəkıs məşəhalapəsən rəhalat nahatətəən lan. Afın min ves 31-35. 26:46: Jon 14:31 26:51: Jon 18:26 26:52: Jen 9:6; Nol Əpən 13:10 § 26:53: Nəghatən Kris ətuatıp tatən māmə, “kampani rəha nagelo tuelef,” itəm tahmen e nagelo sepınte-tu-taosan. 26:55: Luk 19:47; 21:37

*Iesu tæmatul e
niganæmti kaonsel*

(Mak 14:53-65; Luk 22:54-55, 63-71; Jon 18:12-14, 19-24)

⁵⁷ Netæm min u itæm kæmotaskælim Iesu, kæmotilæs motuwîn o Kaeafas u in pris asol agin. Ikin æh, iægætun min ræha Lou ne netæm-iasol min ræha noanol ræha Isrel, koatuwa motuæfimîn ikin. ⁵⁸ Mæto Pita tætan tælig-tælig matuarisig-in Iesu, muwîn æpæh e latuænu ræha pris asol agin. Kæn tæmuwîn æpæh e iat matæpælæh ilat mopael min mæmæ otæplan-tu mæmæ okol naka e Iesu.

⁵⁹ Pris asol min ne netæmim rafin ræha kaonsel koategæs-in næghatæn eiueiuæ min e Iesu mæmæ okotohamnu in o næghatæn min æh. ⁶⁰ Mæto kæsothæplanæn nolæn rat kit ræhan o næghatæn eiueiuæ min ræha netæmim, nat æpnæpin næghatæn eiueiuæ min tepæt kæmotiet.

Kæn æmun, etæmim kæiu kuea aupæn, ⁶¹ kæn muæn-iaræp mæmæ, “Suah u tæmatæn mæmæ titun nærækinæn Nimæ Ræha Uhgin, kæn milækin min e nian kisil æm.”

⁶² Kæn pris asol agin tætul mæn-ipæn kæm Iesu mæmæ, “?Tahro næsæghatæn? ?Tahro e næghatæn min æh itæm koatæn-iaræp tatilæs pikæn ik?” ⁶³ Mæto Iesu tæpnæpin æm mæsæghatæn.

Kæn pris asol agin tæmæn-ipæn kæm in mæmæ, “Onakækæike mos noanawil kit e Uhgin itæm tatæmegæh, kæn mæn-iaræp nîpahrienæn kæm itimat mæmæ ik Næti Uhgin ne Kristo itæm Uhgin tæmæn mæmæ otahl-ipa, o kæp.”

⁶⁴ Kæn Iesu tæmæn-ipæn mæmæ, “Æwæh, tol æm mæmæ inu næmæn mihin ne. Mæto ekæn-ipinæ kæm itæmat rafin mæmæ, e nian itæm otuwa, onækotæplan io Næti Etæmim ekatæpælæh e nikalîn matip ræha Uhgin u Etæm Tæsanæn Agin, kæn mateiuaiu-pa e neai e nimal napuæ.”

⁶⁵ Kæn pris asol agin tæmæhap ræhan napæn mæto-inu tatæto tærat o næghatæn ræha Iesu, kæn mæn mæmæ, “!Tatæghat rat e Uhgin!* ?Tahro mæmæ suah kit min tækæike mæghat min lan? Otætælig-in-tu, næmotæto næghatæn rat æh. ⁶⁶ ?Nikitæmat tæht mæmæ naka?”

Kæn kæmotæn-ipæn mæmæ, “Otækæike mimis.”

⁶⁷ Kæn kæmotagæh æpnæpin æm niganæmtin, kæn motaht e nelmilat. Neen kotem e nelmilat, ⁶⁸ kæn motæn-ipæn mæmæ, “Ei, Kristo. ?æn-iaræp e næsanænæn ræha Uhgin mæmæ pah tæmoh ik?”

Pita tæmæn mæmæ tærru Iesu

(Mak 14:66-72; Luk 22:56-62; Jon 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ E nian æh, Pita tatæpælæh ihluæ e iat ræha nimæ, kæn iolwæk kit pætan ækæku tuwa ron mæn-ipæn kæm in mæmæ, “Ik min u, næmatuarisig-in Iesu, etæm Kalili.”

⁷⁰ Mæto Pita tæmæn-iamnin kæm ilat rafin mæmæ, “Iækærru nat un itæm nakatæn.”

⁷¹ Kæn maliwæk muwîn e ket ræha iat, kæn ikin æh pætan ækæku kit min tæmæplan in, kæn tæmæn-ipæn kæm netæmim ikin æh mæmæ, “Suah u kit u tæmatuarisig-in Iesu Etæm Nasaret.”

⁷² Mæto Pita tæmæn-iamnin æskasik min mos noanawil mæmæ, “!Iækærru suah æh!”

⁷³ Tæsuwæhæn, netæm min u koatætul ikin æh kotuwîn o Pita motæn-ipæn mæmæ, “Pahrien mæmæ ik kit æh, mæto-inu nolæn ræha næghatæn ræham tahmen æm elat.”

⁷⁴ Kæn tinætuoun maun-in næratæn min koatîsi-pæn o Uhgin moatuwa ron okæmæ teiuæ. Kæn tæmos noanawil mæmæ, “!Iækærru suah æh!”

Kæn roiu agin, mænig tæmimnæn. ⁷⁵ Kæn Pita nîkin tæht næghatæn itæm Iesu tæmæn kæm in mæmæ, “Uarisig mænig otimnæn, onakæn mau kisil mæmæ nækærru io.” Kæn Pita tæmiet muwîn ihluæ, kæn tæmasæk tæmasæk.

26:61: Jon 2:19-21 26:63: Aes 53:7; Mat 27:12 26:64: Sam 110:1; Dan 7:13; Mat 24:30 * 26:65: Etæm-iasol ræha pris min tæmæn mæmæ Iesu tæmæn rat Uhgin mæto-inu Iesu tætan mæmæ in tahmen æm e Uhgin. 26:65: Mat 9:3; Jon 10:33 26:66: Lev 24:16; Jon 19:7 26:67: Aes 50:6; 53:5 26:75: Mat 26:34

27

*Jutas tamaril atip in**(Mak 15:1; Luk 23:1-2; Jon 18:28-32)*

¹ Laulaugin agin, pris asol min rafin ne etəm-iasol min rəha netəmim kəmotuəfimin min motəte noa məmə okotətəu-pən suatip naka o nohamnuən Iesu. ² Kəmotəlis in, kən motiləs motuwın motəhlman-pən e nelmi Pailat, kapman rəha Rom.

³ Nian Jutas u etəm təmegəhan-in-pən Iesu e nelmi rəhan tikimir min, təməplan məmə kəmotiww-iarəp Iesu məmə otimis, nikin tinahmə pik o nat naka itəm təmol, kən təmik məni tate əh itəm kəmol e silfa, məmki-pən kəm pris asol min ne etəm-iasol min rəha noanol rəha Isrel. ⁴ Kən mən-ipən məmə, “Emol təfagə mətə-inu emegəhan-in-pən e nelmi tikimir min suah kit itəm təsolən nat tərət kit.”

Kən kotən-ipən məmə, “Inu nat əpnapin əm otəmat. Nat kit rəham əm.”

⁵ Tol nəhlan, Jutas təməraikin-pən məni əpəh e Nimə Rəha Uhgın, kən in miet magim muwın maril atip in.

⁶ Kən pris asol min kəmotuwın motuwər məni, kən motən məmə, “Təsətuatipən e rəhatat Lou məmə okotələhəu-pən məni u ilat məni rəha Nimə Rəha Uhgın, mətə-inu kəmos-nəmtin nita etəmim lan.” ⁷ Kən koatən məmə okotos məni əh kən kos-nəmtin nəptən kit u aupən katən məmə, “nəptən rəha suah kit itəm tatol sospən e nəptən,” kən koatən məmə okatitənim iapispis min ikin. ⁸ Tol nəhlan, muwa mətəarus-pa u-roiu, netəmim kotaun-in nəptən əh məmə, “Nəptən Rəha Nita.” ⁹ Kən nəghatən naka itəm ien Jeremaea təməən aupən, təmuwa mol nıpahrienən lan. Təməən məmə, “Kəmos məni tate əh itəm kəmol e silfa, inu nəmtin itəm netəm Isrel kəmotən o suah u, ¹⁰ kən koatos məni əh məmə okotos-nəmtin ‘nəptən o nolən sospən,’ tahmen əm məmə İəramərə təməən kəm io.”

*Iesu təmətul e nıganəmti Pailat**(Mak 15:2-15; Luk 23:3-5, 13-25; Jon 18:33-19:6)*

¹¹ Kən Iesu təmuwın mətul e nıganəmti Pailat, kən təmətapəh ron məmə, “?Ik kig rəha netəm Isrel?”

Kən Iesu təməən-ipən məmə, “Ik nəməən mihin.”

¹² Nian pris asol min ne etəm-iasol min rəha Isrel koatən-iarəp nəghatən min e Iesu, mətə Iesu təsuhəlpinən rəhalat nəghatən. ¹³ Kən Pailat təməən-ipən kəm in məmə, “?Nakatəto nəghatən min itəm koatən tatiləs pikən ik, o kəp?” ¹⁴ Mətə Iesu təpnapin əm məsəghatən məsuhəlpinən nəghatən kit ilat katən, kən Pailat, narmin təmiwig pik.

¹⁵ Kən e nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən, in nolən rəha kapman məmə otahl-iarəp etəmim kit e kalapus itəm nımanin netəmim kəmotən. ¹⁶ E nian əh, etəm kit tatəməhl e kalapus, nərgin u Parapas. Kən netəmim rafin kotitun məmə in təmol tərət pik agin. ¹⁷ Kən nian nımanin netəmim kinotuwa, kən Pailat təmətapəh olat məmə, “?Nakotolkeike məmə ekahl-iarəp pah e kalapus tiet matuwın, Parapas, o Iesu, kətaun-in məmə Kristo?” ¹⁸ Təməən nəhlan mətə-inu in titun məmə kəmotegəhan-in-pən Iesu e nelmin mətə-inu koatetəhak o Iesu.

¹⁹ Nian Pailat tatəpələh e jea rəha nakilən nəghatən, rəhan pətan tahl-ipən nəghatən kəm in məmə, “Suah un təsolən nat tərət kit. Əsolən nat kit lan, mətə-inu emapılaiir lan, kən roiu iatəto tərət agin ron.”

²⁰ Mətə pris asol min ne netəm-iasol rəha noanol rəha Isrel kəmotəghat kəm nımanin netəmim məmə okotəuhlin nətəligən rəhalat. Kən ilat kəmotətapəh o Pailat məmə otahl-iarəp Parapas, kən kotohamnu Iesu.

²¹ Kən Pailat təmətapəh olat məmə, “?Suah mil u, in pəhruən lan ekahl-iarəp?”

Mətə nımanin netəmim kəmotən-ipən məmə, “Parapas.”

²² Kən Pailat tāmən-ipən māmə, “?Kən oekahro Iesu u kətaun-in mə Kristo?”

Kən nīmanin netəmim rafin kəmotən-ipən māmə, “!Okətu-pər e nig kəluau otimis!”

²³ Kən Pailat tāmən-ipən kəm ilat māmə, “?O naka? ?Təmöl nat tərət naka?”

Məto nīmanin netəmim kəmotagət əfəmäh, motən māmə, “!Okətu-pər in e nig kəluau otimis!”

²⁴ Kən nian Pailat təməplan māmə okol təsələhəuən nəghatən rəhalat, kən ilat kīnoatətul matip o nəmouən, kən tos nəhau maikuas e nelmin aupən e nīmanin netəmim, kən mən-ipən kəm ilat māmə, “Nəghatən kit rəhak tikə o suah u, māmə nitan otəmähl-pa lak. ! Nīmīsən rəhan tatəmähl-pinə e nelmitəmat!”

²⁵ Kən netəmim rafin kəmotən māmə, “!Pəs nitan təmähl-pa otimat ne nīsualkələh min rəhatimat min!”

²⁶ Kən Pailat təmähl-iarəp megəhan-in-pən Parapas kəm ilat. Məto tāmən māmə okalis Iesu, kən təmegəhan-in-pən in māmə okətu-pər e nig kəluau māmə otimis.

Mopael min kəmoatol milə e Iesu

²⁷ Kən mopael min rəha Pailat kotiləs Iesu motuwīn əpəh imə e nīmə asol rəha kapman, katən māmə Praetorium. Kən kəmotəun-in rafin mopael min kotuwa kitəlau lan. ²⁸ Kən motəmki-rəkis rəhan natimnat, motuwīn-in-pən kot tasiə kit kəm in, tahmen e kot rəha kig kit. ²⁹ Kən motuarin-uarin nol itəm tol nihlən-nihlən motol hat lan, motəfauin-pən e rəhn-kapə Iesu motol milə lan māmə in hat rəha kig kit. Kən motələhəu-pən noanig kit e nelmin matip, kən motisin nulilat aupən in, motol milə lan, motən-ipən māmə, “!Ekotisiai-in ik, kig rəha netəm Isrel!” ³⁰ Kən motagəh lan, kən motiləs noanig motoh rəhn-kapə lan mau tepət. ³¹ Nian kinotol rəkis milə lan, kən motəpeg rəkis kot tasiə, motuwīn-in-pən min rəhan natimnat. Kən motiləs motuwīn māmə okotətu-pər e nig kəluau māmə otimis.

Kəmətu-pər Iesu e nig kəluau

(Mak 15:21-32; Luk 23:26-43;

Jon 19:17-27)

³² Nian kəmoatuwin, motəplan etəm Saerin kit, nərgin u Saimon, kən moatəkəike kəm in māmə otiləs nig kəluau. ³³ Kəmotuwa ikin kit katən māmə, Kolkota, u nipətin tatən māmə Louipil-uipil. ³⁴ Ikin əh kəmotəmki-pən wain kəm Iesu itəm kəmeapətip e nat tarip. Məto nian Iesu təmənīm asgəwin, kən mapəs nənimən. ³⁵ Nian kəmətu-pər e nig kəluau, kən moturin taes o rəhan natimnat. ³⁶ Kən moatəpələh moatuag-pən moatehm Iesu ikin əh. ³⁷ Ilis e rəhn-kapə, kəmotəte nipəgnəmtin nənən. Tatən nəhlan māmə, INU IESU, KIG RƏHA NETƏM ISREL. ³⁸ Kən etəmim kəiu itəm kətioh netəmim mətuakləh-in rəhalat natimnat, kəmətu-pər ilau e nig kəluau, kit e nikalīn matip, kit e nikalīn mol. ³⁹ Kən netəm min u itəm kəmotaliwək motuwa moatuwin, motən-ipən nəghatən rat kəm Iesu, moturin-urin rəhalat-kapə, ⁴⁰ moatən māmə, “Nəmatən māmə onakərəkīn Nīmə Rəha Ughin kən ik pisin əm miləkīn o nian kisi. !Osmegəh atip ik! !Kən eiuaui e nig kəluau okəmə ik Nəti Ughin pahrien!”

⁴¹ E nolən ahmen min əm, pris asol min, ne iəgətin min rəha Lou, ne netəm-iasol min rəha noanol rəha Isrel kotol milə lan, ⁴² motən māmə, “Təmosmegəh netəmim, məto okol təruru nosmegəh atipən in. In kig rəha Isrel. Okəmə tatite atip e nig kəluau, kən okotən nipahrienən lan. ⁴³ Tətahatətə e Ughin. Pəs Ughin tiləs-irəkis in əh-roiu okəmə in tolkeike, məto-inu tāmən māmə in Nəti Ughin.” ⁴⁴ E nolən ahmen min əm, iətgəhl lou mil itəm kəmətu-pər iləhal min in e nig kəluau, katuən-ipən nəghatən rat tepət kəm in.

Iesu tinimis

(Mak 15:33-41; Luk 23:44-49;

Jon 19:28-30)

⁴⁵ Kən e tuelef klok matoarus-pən tri klok, napinəpən təmeiuaiu mirəfin nat. ⁴⁶ Kən iuahkir e tri klok ehnaipən, Iesu təmasək əfəməh mən məmā, “!Eloi, Eloi! ?Lama sapaktani?” u nīpətin tāmā, “!Uhgin rəhak, Uhgin rəhak! ?Tahro nakatapəs io?”

⁴⁷ Nian netənim neen itəm kəmoatətul əh-ikin kəmotəto təmasək əfəməh nəhlan, kən kotən məmā, “In tətəun-in Elaija.”

⁴⁸ Roiu aɡin, kit təmaiu muwin mīləs nat kit tame-ame tahmen e katən,* kən mau e wain u tagin, maru e nig, kən mīləs-ipən məmā Iesu otənim. ⁴⁹ Kən ilat min neen kotən-ipən məmā, “Apəs əm. Pəs koatəplan okəmā Elaija otuwa mosmegəh in, o kəp.”

⁵⁰ Kən nian Iesu təmasək əfəməh min, megəhan-in atip məmā otimis, kən rəhan namegən tiet.

⁵¹ E nian ətuatip əh, nīməhan itəm tatəkul e Nīmə Rəha Uhgin təməhap mol məsin kəiu, təmətuoun əpəh ilis muwa mol namnun əpəh ləhau. Namig təməloal, kən kəpiel min kəmotimismis. ⁵² Kən suwit min itəm kəmol e nīpəg kəpiel kəmotəhap motoag, kən netəm kotətuatip tepət itəm kəmotimis rəkis, kəmotəmegəh min. ⁵³ Kəmotiet e suwit min kəmol e nīpəg kəpiel, kən uarisig Iesu təməmegəh e nīmīsən, ilat kəmotuwīn əpəh Jerusalem motiet-arəp o netənim tepət.

⁵⁴ Kən nian etəm-iasol rəha mopael min rəha netəm Rom ilat netəm min u itəm kəmoatehm Iesu, kəmotəplan namig ne natimnat min əh, kəmotəgin pik, kən motən əfəməh məmā, “!Nīpahrienən, inu Nəti Uhgin pahrien!”

⁵⁵ Nīpitan tepət kəmoatətul isəu moatəplan. Aupən ikin kəmotiet Kalili moatətəu-pən Iesu moatasitu lan e nat pisin pisin min.† ⁵⁶ Ilat min neen u Meri Maktala, kən Meri u mama rəha Jemes ne Joses, kən mama rəha nəti Sepeti mil.

*Kəmitənim Iesu
(Mak 15:42-47; Luk 23:50-56;
Jon 19:38-42)*

⁵⁷ Etəm Aramatia u rəhan nautə tepət, nərgin u Josep, in etənim kit rəha Iesu. Nian tinatuwa iuahkir o napinəpən, ⁵⁸ təmuwin məplan Pailat, kən tətəpəh-in nīpəti Iesu, kən Pailat tegəhan-in nīpəti Iesu kəm in. ⁵⁹ Kən Josep təmīləs nīpəti Iesu muwin malpin e nīməhan ruən wi kit, nərgin u linen, ⁶⁰ kən mīləs muwin mīləs-ipən e suwit wi kəmel e kəpiel. Suwit u in rəha Josep. Kən məsəpəlpəlin-pən kəpiel asol kit mahtosig-in nīpəg kəpiel lan, kən matuwīn. ⁶¹ Meri Maktala, ne Meri kit min kətuəpələh əh iuahkir o suwit.

Mopael min itəm kəmoatehm nīpəg kəpiel

⁶² Nian əh, in nian katol əpen-əpenə o Sapat, kən kəmən lawigin e Sapat, pris asol min ne Farisi min kəmotuwīn motəplan Pailat. ⁶³ Motən-ipən məmā, “Etəm-iasol. Nīkitəmat tinəht məmā, nian suah əh, etəm rəha neiuən, təmatəmegəh əh, matən məmā, ‘Nian kisil otuwa muwin, kən Uhgin otosmegəh min io e nīmīsən.’” ⁶⁴ Tol nəhlan, ahl-ipən rəham neen mopael okotuwīn moatehm nīpəg kəpiel suwit matoarus-pən nian kisil tuwa muwin. Mətan, rəhan netənim okotuwā kakləh-in nīpətin, kən motən-ipən kəm netənim məmā təməmegəh min e nīmīsən. Kən neiuəiuən u, in otərat taprəkis-in itəm aupən.”

⁶⁵ Kən Pailat təmən-ipən məmā, “Otos mopael min, kən motuwīn motol natimnat rafin itəm nakotolkeike məmā okotol o nehm wīrən suwit e nīpəg kəpiel.” ⁶⁶ Kən kəmotuwīn moatehm wīr nīpəg kəpiel tol nulan, motələhəu-pən nəmtətin kit e kəpiel.‡ Kən kəmotələhəu mopael min məmā okoatehm ikin əh.

^{27:46:} Sam 22:1 * ^{27:48:} Nat u tahmen e nīmismis matres. ^{27:48:} Sam 69:21 ^{27:51:} Eks 26:31-33; Hip 10:19-20 † ^{27:55:} Nīpitan min əh kəmotasitu Iesu e nat pisin pisin min tahmen e nagwənən, ne nəhau, ne ikin rəha napilən. ^{27:55:} Luk 8:2-3 ^{27:58:} Dut 21:22-23 ^{27:60:} Aes 53:9 ^{27:63:} Mat 12:40; 16:21; Mak 9:31; 10:33-34; Luk 9:22; 18:31-33; Jon 2:19-21 ‡ ^{27:66:} Roiu, kitat kəsotitun ətuatipən məmā kəmol nəmtətin əh o nolən naka. Kəm-naka kəmalis nol kit itəm təmol mak lan, o kəm-naka u, kəmol e plasta. Məto netənim rafin kotitun məmā suah kit otəsīləs-irəkisən. Kən okəmā koatəplan nəmtətin məmā təməhapən, o təmiet rəkis, kən mopael min okotitun məmā suah kit təmāhwin rəkis kəpiel.

28

*Iesu tāmamegəh min
e nimisən*

*(Mak 16:1-8; Luk 24:1-12;
Jon 20:1-10)*

¹ E Sante laulaugin aḡin, * tāmātian məsian wīrən, Meri Maktala ne Meri kit min kāmian māmə okiauag suwit e nipəg kəpiel.

² Kən əmun, namig asol kit tāməloal mato-inu nagelo kit rəha Iərəməərə tāmēiuaui e nego e neai muwin e nipəg kəpiel, kən məsəupəlpəl-in rəkis kəpiel, kən matəpələh-pər lan. ³ In tətasiə tahmen e nipitən, kən rəhan natimnat min kotəruən tahmen e nahui noa nitəhai. ⁴ Mopael min kəmotəgin pīk, kən motasiəp-asiəp, narmilat tāmikə tahmen e netəm kəmotimis.

⁵ Kən nagelo tāmən-ipən kəm pətan mil māmə, “Suəginən, mato-inu ekitun māmə natuegəs-in Iesu itəm kəmətu-pər e nig kəluau. ⁶ Tikə u ikin-u. In tāmamegəh min e nimisən tahmen əm e inu tāmən mihin aupən. Uea muəplan ikin təmatəməhl ikin. ⁷ Kən ian uəhai, kən muən-ipən kəm rəhan netəmim māmə, ‘In tāmamegəh min e nimisən, kən in tətaupən-in itəmat matuwīn əpəh Kalili. Kən ikin əh, onəkotəplan in əh-ikin.’ Itəla, rəhak u nəghatən enən kəm itəmlau.”

⁸ Kən pətan mil kəmuagim uəhai əm e suwit e nipəg kəpiel, matuəgin, mato nikilau tətəgien, mətian māmə okuən-ipən kəm netəmim rəha Iesu. ⁹ Kən əmun, Iesu tiet-arəpa olau, mən-ipən māmə, “Təwīr.” Kən kəmuə o Iesu, muaskəlīm nelkin, kən muəfak kəm in. ¹⁰ Kən Iesu tāmən-ipən kəm ilau māmə, “Suəginən. Ian muən-ipən kəm piak min māmə okotuwīn Kalili. Ikin əh okotəplan io ikin.”

Nəghatən rəha mopael min

¹¹ Nian pətan mil kəmuəliwək mətian, kən mopael min əh neen kəmotuwīn e taon, kən motən-ipən kəm pris asol min natimnat rafin itəm kəmotəplan. ¹² Nian pris asol min kəmotuwīn motəplan netəm-iasol rəha noanol rəha Isrel, kən moatol noa kit motəlis nəghatən lan. Kən motos-ipən məni asol kəm mopael min, ¹³ motən-ipən kəm ilat māmə, “Nəkotən-ipən kəm netəmim māmə, ‘Rəhan netəmim kəmotuwa lapin nian itimat emotapil, motakləh-in nipətin motiləs motəgin.’ ¹⁴ Okəmə kapman otəto namnusən u, kən itimat ekotəg-ətuatip-in nəghatən u kəm in. Itəmat onəsotosən nəratən lan.” ¹⁵ Tol nəhlan, mopael min kəmos mən, kən motol tahmen-pən əm māmə kəmən mihin kəm ilat. Kən namnusən u təmuwin mitəlau e netəm Isrel muwa matoarus-pa roi.

*Iesu tāmiet-arəpa
o rəhan netəmim*

(Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23)

¹⁶ Kən netəm lepen rəha Iesu kəmotuwīn Kalili, motuwīn e nitot itəm Iesu tāmən kəm ilat māmə okotuwīn ikin. ¹⁷ Nian kəmotəplan in, kən kəmotəfak kəm in, mato neen rəhalat nətəligən tatol kəiu. ¹⁸ Kən Iesu tuwa olat, kən mən-ipən kəm ilat māmə, “Nepətan rafin rəha nego e neai ne nətueintən o nərəməərən, Uhgin təmos-ipa kəm io. ¹⁹ Tol nəhlan, otuwīn motiūw netəmim rəha noanol min rafin e nətueintən māmə okotuwa rəhak netəmim, kən motol baptais elat e nərgi Tata Uhgin, ne Nətin, ne Narmin, ²⁰ kən motəgətin ilat māmə okotətu-pən rafin nəghatən min itəm emən kəm itəmat. Kən nipahrienən, ekətatig kitat min itəmat nian min rafin matoarus namnun nian.”

* **28:1:** Nəghatən Kris ətuatip tatən māmə, ‘Nian Sapat tinol namnun, e nian itəm tətaupən e wik **28:6:** Mat 12:40; 16:21 **28:10:** Mat 26:32 **28:16:** Mat 26:32 **28:18:** Jon 13:3; Efes 1:20-22 **28:19:** Mak 16:15-16; Wək 1:8

Mak Namnusən Təwir Rəha Iesu Kristo Itəm Mak Təmäte Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Mak

?Pah təmäte naoa u? Jon Mak təmäte naoa u. In sənəmә etəm tuelef kit rəha Iesu. Məto katən mämә in fren wir kit rəha Pita itəm ilau katian ikin min tepət. Naoa rəha Wək Min tatən mämә in təmuwin ilau Pol e rəhan naliwəkən təmaupən mol, kən uarisig lan, təmuwin ilau Panapas.

?Təmäte tatuwin kəm pah? Kəmotən mämә Mak təmätatig Rom nian in təmäte naoa u, kən okəm-naka in ilau Pita, uarisig kohamnu Pita. Mak təmäte naoa u tuwin o iəfak min əpəh Rom u ilat Iaihlua min. Kitat kotitun nəhlan məto-inu in tatən-iarəp nıpəti nolən min rəha netəm Isrel itəm koatol. Kən e naoa u, təmäte nəghatən neen e nəghatən Arameik itəm netəm Isrel kinotitun rəkis. Məto in məuhlin nəghatən min u tuwa e nəghatən Kris itəm Iaihlua min əpəh Rom koatəghat lan.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmäte? E nian Mak təmäte naoa u, kən netəm Rom koatərəməre e nitən asol itəm titəlau-in Nitəhai Metiterenian. Rəhalat nəghatən kitəh əm, kən rəhalat suatıp kotəwir, kən rəhalat nolən o nahl-ipənən nəghatən min in təwir. Nian əh, in nian təwir o nən-iarəpən Namnusən Təwir rəha Iesu Kristo. E nian əh, Namnusən Təwir təmaiu uəhai əm e nitən pisin pisin min e suatıp min rəha Rom.

?Təmäte naoa u o naka? Mak tolkeike mämә otən-iarəp ətuatıp namnusən rafin rəha Iesu, mämә in pah, kən in təmol naka, kən matəgətun naka. Okəm-naka in tolkeike mämә otıləs-ipər nətəligən rəha iəfak min əpəh Rom, məto-inu netənim tepət kəmotol nəratən elat. Mak təmäte tepət e nian iəkis min itəm otəpanuwa e nəmegəhən rəha netənim rəha Iesu. Kən in təmən-iarəp nolən rəha Iesu mämә in min təmätatig e nian iəkis min.

*Jon Baptais təmol əpen-əpenə e suatıp
(Mat 3:1-12; Luk 3:1-18; Jon 1:19-28)*

¹ Inu nətuounən rəha Namnusən Təwir rəha Iesu Kristo, Neti Ughin. ² Ien rəha Ughin, nərgin u Aesea təmäte-pən mihin e naoa aupən. Ughin təmən mämә, “Otəplan-tu. Iatahl-ipinə rəhak iahləpis itəm otos rəhak nəghatən. In otaupən-in ik mämә otol əpen-əpenə e rəham suatıp.”

³ “Suah kit tətaun əpəh ikin taruən-aruən ikin matən mämә, ‘Itəmat, otol əpen-əpenə o suatıp rəha İərəməre, kən motol rəhan suatıp tətuatıp.’ ”

⁴ Kən tol nəhlan, Jon Baptais təmiet-pa ikin taruən-aruən ikin matol baptais e netənim, kən matən-iarəp nəghatən rəha Ughin kəm ilat mämә okotəkəike motəuhlin məntaalat o nolən rat min rəhalat, kən motuwin o Ughin, mämә in otafəl nolən rat min rəhalat. Kən e nəmtətin kit, okol baptais elat. ⁵ Netənim rafin rəha nitən əh Jutia ne taon əh Jerusalem, kəmotuwa motətəlig-in rəhan nəghatən kən motən-iarəp rəhalat nolən rat min, kən Jon təmol baptais elat əpəh e nəhau Jotan.

⁶ Jon təməsuwinən e natimnat wir. Rəhan natimnat tahmen əm e rəha ien u Elaija aupən. Rəhan natimnat kəmol e niməme kamel, kən rəhn kətəut kəmol e nuwigi kau, kən matun əm pitıp ne nahui sukapak e nıkinat. ⁷ Kən təmatən-iarəp kəm netənim mämә, “Suah kit u tətuarisig-in io, rəhan nəsanənən ne nepətən taprəkis-in io. Io ekəsahmen-in minən mämә ekeiuaiu mapeg rəkis rəhan put. ⁸ Ekatol baptais etəmat e nəhau, məto in otəpanol baptais etəmat e Narmin Rəha Ughin.”

*Jon təmol baptais e Iesu əpəh e nəhau Jotan
(Mat 3:13-17; Luk 3:21-22)*

⁹ E nian əh, Iesu təmietet əpəh Nasaret, latuənu kit rəha Kalili muwa. Kən Jon təmol baptais lan əpəh e nəhau Jotan. ¹⁰ Nian Iesu təməpəh əpəh e nəhau, kən masipər məplan nego e neai təməpəh, kən Narmin Rəha Uhgın təmeiuaui-pa ron tahmen-pən e mak. ¹¹ Kən nəghatən kit təmisi-pər əpəh e nego e neai matən min-nulan məmə, “Ik netik keike, ekolkeike pik ik, kən nikik tagien pik agin ron ik.”

Setan təmos-ipən-os-ipən

kəm Iesu

(Mat 4:1-11; Luk 4:1-13)

¹² Kən roiü agin-əh min, Narmin Rəha Uhgın təmit-ipən Iesu əpəh ikin taruən-aruən ikin, ¹³ ima nat iarupin min. Təmatig ikin mos nian fote. Nian min Setan tatos-ipən-os-ipən kəm in. Kən nagelo min kəmotasitu lan.

Iesu tinatətuoun matən-iarəp Namnusən Təwir

(Mat 4:12-17; Luk 4:14-15)

¹⁴ Nian kiniləs-ipən rəkis Jon e kalapus, Iesu təmuwin əpəh Kalili matən-iarəp Namnusən Təwir rəha Uhgın kəm netəmin. ¹⁵ Təməpəh məmə, “!Ure! !Rəhan nian tinuwa! !Nian rəha nəməməpən rəha Uhgın tinatuwa iuhkır! !Otəuhlin nətəligən rəhatəmat, motapəs pahrien nolən rat min, kən motuwin o Uhgın, kən motahatətə e Namnusən Təwir!”

Iesu təmaun-in etəmin kuwit rəha niuwən nəm

(Mat 4:18-22; Luk 5:1-11)

¹⁶ Nian Iesu təmətəliwək e nikali Lek Kalili, kən məplan suah mil kəiu, etəmin rəha niuwən nəm min, nərgilau u Saimon ne pian Antru. Kətuatip-in rəhalau net. ¹⁷ Kən Iesu təməpəh kəm ilau məmə, “Uea, mətəu-pa io, muea rəhak etəmin mil, kən io ekol itəmlau nakuea etəmin mil rəha niuwən netəmin məmə okotuwa rəhak min netəmin.” ¹⁸ Kən əmun kuapəs rəhalau net, kən muətəu-pən.

¹⁹ Kən Iesu təməliwək muwin təhmin min məsin, kən məplan neti Sepeti mil Jemes ne pian Jon katuəpələh e rəhalau pot matuəhl wir rəhalau net. ²⁰ Kən e nian əm əh inəh, Iesu təmaun-in ilau lan, kən kuətul muapəs rəhalau tata Sepeti ne rəhan iolwək min kotəpələh e nipəg noa pot, kən muətəu-pən Iesu.

Iesu təməhg-iarəp narmin rat e suah kit əpəh Kapaneam

(Luk 4:31-37)

²¹ Kən Iesu ne rəhan min netəmin kəmotuwin əpəh Kapaneam. Kən e nian rəha Sapat, Iesu tuwin əpəh e nimə rəha nuəfiminən mətəgətin netəmin. ²² Kən netəmin kəmotəto rəhan nəghatən, kən narmilat təmiwig pik ron məto-inu rəhan nəghatən təfigəm, nəpətan əh-ikin, kən maprəkis-in min rəha iəgətin min rəha Lou.

²³ Kən e nian əh, suah kit narmin rat tətətig lan təmuwa imə kən mətagət əfəməh məmə, ²⁴ “!Ik Iesu etəm Nasaret! ?Nəmuwa məmə onakahro itimat? !Okəmə naka nəmuwa məmə onakərəkın itimat! !Io enəmitun rəkis ik, ik Etəm Asim rəha Uhgın!”

²⁵ Kən məto Iesu təməpəh kəm narmin rat un məmə, “!Ah! Əsəghatən, miet e suah un.” ²⁶ Kən narmin rat təmol nipəti suah apon tasiəp-asiəp, magət əfəməh miet lan.

²⁷ Kən netəmin kəmotaut motən-ipən kəm ilat min məmə, “!Ei, naka u! Okəmə naka nəgətinən wi kit u. !Suah u tatos nəsanənən o nəghatən kəm narmin rat min, kən koatətəlig-in motol nəwian!” ²⁸ Kən kəmamnus ueiuehai əm Iesu, tuwin mapəköl əpəh e nitən Kalili.

Iesu təmol-wir netəmin tətəp

(Mat 8:14-17; Luk 4:38-41)

²⁹ Nian Iesu ne Jemes, Jon, Saimon, ne Antru kəmotiet e nimə rəha nuəfiminən, kən motaiu ətuatip əm kan əpəh latuənu rəha Saimon ne Antru ikin. ³⁰ Nian kəmotuwin, məto

uhu Saimon tatəp-əp, kən məpəl-pər e rəhan pet, kən kəmotən-ipən kəm Iesu məmə pətan əh tatimis. ³¹ Kən Iesu təmuwin mea-pən o nelmin kən tətul. Kən nəp-əpən tagim lan, kən tuwin matol nigilat nagwənən.

³² Tinehnaipən mit tinaht, nian rəha Sapat tinol namnun, kən netəm min u koatimis, ne netəm narmin rat tətətig elat, pialat min kəmotəmik ilat motuwa o Iesu. ³³ Netənim rafin e latuənu un kəmotuwa motargəfimin əm ilat min əpəh e nafiluə e nimə un rəha Saimon ne Antru. ³⁴ Kən Iesu təmol-wir netənim tepət u koatos nimisən pisin-pisin min kotəwir, kən məhg-iarəp narmin rat tepət e netənim, məto təmən-iahau narmin rat min məmə okəsotəghatən, məto-inu kinotitun rəkis məmə pah u Iesu.

Iesu təmatamnus-iarəp rəhan nəghatən əpəh Kalili

(Luk 4:42-44)

³⁵ Kən laulaugin agin, fetukai təsirən əh, Iesu təmiet muwin əpəh ikin netənim kotikə ikin matəfak. ³⁶ Kən Saimon ne in min neen kəmotuwin kateam-in. ³⁷ Nian kəmotəplan, kən kəmotən-ipən kəm in məmə, “Netənim rafin koteam-in ik.”

³⁸ Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kəpə. Pəs kotuwin əpəh e latuənu pisin min neen, ekamnus-iarəp rəhak nəghatən kəm netənim mapəköl məto-inu, nat əh in əh emuwa ron məmə ekol.”

³⁹ Kən muwin mapəköl rafin e nitən əpəh Kalili, mətamnus-iarəp rəhan nəghatən əpəh e nimə rəha nuəfiminən min, kən məhg-iarəp narmin rat min e netənim.

Iesu təmol-wir suah kit leprosi təmol

(Mat 8:1-4; Luk 5:12-16)

⁴⁰ Suah kit leprosi təmol təmuwa misin-pən nulin o Iesu mətasəkin-pən nəwirən ron məmə, “Okəmə nakolkeike, kən nəkitun nol-wirən io kən mafəl rəkis namkimikən lak.”

⁴¹ Kən Iesu nikin təmahmə pik ron, kən təməg-əfəməh-in nelmin mələhəu-pən lan, mən məmə, “Əwəh. Iakolkeike. !Əwir-ta!” ⁴² Kən roiu agin-əh, nimisən leprosi təmagim mikə lan, kən nipətin tinəwir, namkimikən tinikə. ⁴³⁻⁴⁴ Kən Iesu təmən-ipən əskasik kəm suah un məmə, “Əsən-iarəpən natimnat min u kəm netənim, məto uwin əm mehm pris kit pəs in tehm məmə nipətim tinol min-nulan, kən os-ipən kəm in nat u itəm Lou rəha Moses təmən o suah kit itəm rəhan leprosi tinikə, kən netənim okotitun məmə nipahrienən ninəwir, kən rəham namkimikən tinikə.” Kən mahl-ipən tatuwin.

⁴⁵ Məto suah un təmuwin kən mən-iarəp nat un kəm netənim min rafin mol Iesu təsuwinən e latuənu min məghat məto-inu nimanin netənim tepət pik koatətulosis-in. Kən o nat əh inəh, təmətan ikin netənim kotikə ikin. Kən netənim kotisi-pən əpəh ikin min rafin moatuwa ron.

2

Iesu təmol-wir suah kit nəwtain məsin təmimis

(Mat 9:1-8; Luk 5:17-26)

¹ Nian neen kinotuwa rəkis minotuwin, Iesu təmitəlig-pən min əpəh Kapaneam, kən nəghatən təmaiu muwin kəm netənim min məmə Iesu əpəh rəhan nimə. ² Kən netənim tepət kəmotuwa motər wir əpəh imə, ne ihluə ne, kən rum tikə o etənim kit min. Kən Iesu tatən-iarəp rəhan nəghatən kəm ilat.

³ Kən suah kuwit kəmotalis pialat kit motuwa o Iesu itəm nipətin məsin təmimis məpəl-pər e rəhan nimitiwin. ⁴ Nian kəmotuwa, məto netənim kinotər əpəh imə, kən okol kotəruru nuwinən kehm Iesu. Kən kotiləs motuwin əpəh ilis e nimə motos-irəkis nəhgi nimə məsin ətuatip əm əh Iesu tatətul ikin imə,* kən motəhlman-əhlman suah un tatite e nimitiwin rəhan muwin iuəhkir əm o Iesu. ⁵ Nian Iesu təməplan nahatətən

^{1:34:} Mak 3:10-12 ^{1:35:} Mat 14:23; Mak 6:46 ^{1:39:} Mat 4:23; 9:35 ^{1:43-44:} Lev 14:1-32 * ^{2:4:} E nian əh, kəmol nəhgi nimə neen e tael. Kən netəm min u kəmos-irəkis tael min neen məmə otol kuhal tahmen-in suah u itəm in tatimis.

rəhalat, kən tən-ipən kəm etəm tatimis un məmā, “Nətik, enos-irəkis rəkis nolən rat rəham.”

⁶ Məto iəgəṭun min neen rəha Lou kotəpələh əpəh imə, kən nikilat təməht məmā, ⁷ “?Tahro suah u tatən rat Uhgin? Nəghatən əh tərət. Uhgin əm titun nos-irəkisən nolən rat rəha etəmim. !Pah min titun nos-irəkisən!”

⁸ Kən roiu agin-əh, Iesu tiləs rəhalat nətəligən, kən məmā, “?Tahro nikitəmat tatəht pik natimnat min-nulan? ⁹ ?Itəm pəhruən timetig, itəm u məmā ekən-ipən kəm suah əh məmā, ‘Enos-irəkis rəkis rəham nolən rat,’ o itəm u timətig məmā, ‘Ətul, mīləs rəham nimitiwīn matuwīn?’ ¹⁰ Məto ekol nat kit məmā onəkotitun məmā io Neti Etəmim, iatos nepətən ikin-u e nətueintən o nos-irəkisən nolən rat rəha netəmim.” Kən məghat kəm suah əh məmā, ¹¹ “Iatən-ipinə kəm ik məmā, ətul, mīləs rəham nimitiwīn matuwīn imam ikin.” ¹² Kən əmun suah apon təmətul, mīləs rəhan nimitiwīn, maliwək matuwīn, kən ilat rafin kəmotəplan, motaut, narmīlat təmiwig ron kən motənwiwi Uhgin motəmā, “Ekəsotehmən əh nat kit tol min-nulan ne, nian kit.”

Iesu təmaun-in Lifae məmā otuwa muarisig-in
(Mat 9:9-13; Luk 5:27-32)

¹³ Iesu təmuwīn min mətaliwək əpəh e nīkalkal nəhau Lek Kalili, kən nīmanin netəmim kəmotuwa ron, kən tatəgəṭun ilat. ¹⁴ Kən təmaliwək matuwīn kən məplan Lifae neti Alfeas, in etəmim rəha nosən məni rəha takis, tatəpələh imə matol rəhan wək. Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmā, “Ətəu-pa io, muwa rəhak etəmim.” Kən əmun tətul muarisig-in.

¹⁵ Kən nian kit, Iesu təmuwīn mətagwən əpəh ima Lifae ikin ilat netəmim rəha nosən məni rəha takis, ne netəm nol təfagə rat neen. Kotagwən əm kitəh ilat Iesu ne rəhan min netəmim məto-inu netəmim tepət kotol təfagə rat nəhlan kotuarisig-in Iesu. ¹⁶ Iəgəṭun rəha Lou neen, ilat u Farisi. Kən neen kəmotəplan məmā Iesu tətagwən əm kitəh ilat nol təfagə min un, ne netəmim rəha nosən məni rəha takis, kən kotəpələh o netəmim rəhan min məmā, “?Tahro Iesu tətagwən əm kitəh ilat netəm koatol nəhlan?”

¹⁷ Kən Iesu təməto rəhalat nəghatən, kən təmən-ipən kəm ilat məmā, “Netəm min u kəsotimis-imisən kəsotuwinən o tokita, məto netəm min u koatimis-imis koatuwin ron. Io eməsuwamən o netəm min u kotəmā kīnotətuatip rəkis. Məto emuwa o netəm min u kotitun əm məmā ilat koatol nolən rat min.”

Kotapəs nagwənən o nəfakən
(Mat 9:14-17; Luk 5:33-39)

¹⁸ Kən e nian əh, netəmim min rəha Jon Baptais ne Farisi min kəmotapəs nagwənən motətuakəm o nəfakən kəm Uhgin. Kən netəmim neen kəmotuwa motən-ipən kəm Iesu məmā, “Əplan-tu, netəmim rəha Jon Baptais ne Farisi min kotətuakəm o nəfakən. ?Məto tahro rəham min kəsotolən mihin?”

¹⁹ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmā, “?Nian katol lafet lan rəha etəm tatol marit, kən iərman u otol marit tətətig əh ilat in min neen motol lafet, nikitəmat tatəht məmā otətuakəm motapəs nagwənən? !Kəpə! Nian tətətig əh ilat min, kən nikilat tətagien, motagwən əm. ²⁰ Məto nian əpəh ikin məmā okəpaniləs-irəkis suah əh lan, kən e nian əh in əh, in min neen nikilat otahmə ron, kən kəpanotətuakəm motapəs nagwənən.”

²¹ Kən təmatig mən min məmā, “Suah kit min okol təsəhl-pənən nīmismisi nīməhan wi kit e nīməhan oas itəm təmerəh. Okəmā otəhl-pən, kən nīməhan wi un titun nəhap asolən nīməhan oas un.

²² “Suah kit min okol təsiuw-pənən wain wi kit e nuwigi nat oas kit, məto-inu okəmā otuww-pən wain wi e nuwigi nat oas itəm təskasik, kən wain otapual-apual kən nuwigi nat oas un otahgig kən məhap, kən wain ne nuwigi nat un okuərat. Məto wain wi okiww-pən əm e nuwigi nat wi itəm timətmətig.”†

Netāmim min rāha Iesu kāmōtāhl wit e Sapat
(Mat 12:1-8; Luk 6:1-5)

²³ E nian kit e Sapat, Iesu ne rāhan min netāmim kāmotaliwāk motuwīn-pān āpāh e niki nasumān rāha wit, kān netāmim min rāha Iesu kāmōtāhl wit māmā okotun.

²⁴ Kān Farisi min u kotaskālim āskasik Lou rāha Moses kāmōtān-ipān kām Iesu māmā, “! Ei, āplan-tu! E Sapat, kāsāulākān āh e nasumān ne kāsōlān natimnat min nāhlan kotārākīn Lou. ?Tahro rāham netāmim min kōtol nāhlan?”

²⁵⁻²⁶ Iesu tāmuhālpīn rāhalat nāghatān māmā, “Okām-naka itāmat nakāsōtafinān āh nat u Tefit tāmōl aupān nian Apiata in pris asol agin rāha Uhgin. Itāmat ninōtafin rākis māmā Tefit nāumis tāmūs, kān tuwīn āpāh e Nīmā Tapolān rāha Uhgin, kān mīlās pīret asim u pris min ām koatun, kān in mīlās muwa motun ilat in min neen.”

²⁷ Kān tāmātig mān-ipān min kām ilat māmā, “!Kāmāsōlān Sapat māmā in nat figām kām netāmim, mātō kāmōl Sapat māmā otasitu elat kotameg! ²⁸ Tol nāhlan, io Neti Etāmim ekatārāmārā rafin e natimnat min, kān matārāmārā min e Sapat.”

3

Iesu tāmōl-wīr nelmi
suah kit tāmāfaiu

(Mat 12:9-14; Luk 6:6-11)

¹ E Sapat kit min, Iesu tāmītālig-pān min āpāh e nīmā rāha nuāfīmīnān kān māplan suah kit nelmin tāmimis, tāsāg-ātuatīp-inān. ² Nian Iesu tāmūwīn imā, kān netāmim kāmōtolkeike māmā okōtān iārākīn Lou lan, kān mōtalkālik wīr ron māmā okōtehū-tu māmā otol-wīr suah un e Sapat, o kēp. ³ Kān Iesu tāmān-ipān kām suah un māmā, “Ētul muwa u aupān,” kān tātul muwīn āpāh aupān. ⁴ Kān Iesu tāmāhai ilat māmā, “?Rāhatat Lou tāmā kotītun nolān naka e Sapat? ?Tāmā tawīr māmā okōtol nat wīr, o nat tārāt? ?Tawīr māmā okōtosmegāh netāmim, o tawīr māmā okōtohamnu netāmim?” Mātō kotāpnāpīn ām.

⁵ Kān Iesu tāmāsīpān māplan ilat, kān nemāha tol, kān nīkin tahmā olat mātō-inu rāhalat-kapē tiākis pīk. Kān mān-ipān kām suah un māmā, “Ēg-ātuatīp-in-tu nelmām.” Kān suah apon tāmāg-ātuatīp-in nelmin, āmun nelmin tawīr. ⁶ Kān Farisi min apon kāmōtiet mōtaiu ātuatīp ām motuwīn mōtāplan rāhalat tīkīmīr min e pati rāha Herot, mōtol ām kitīāh mōteam-in suatīp māmā okōtīlās Iesu mōtohamnu.

Nīmanin netāmim kāmōtuārisig-in Iesu

⁷ Iesu ne rāhan min netāmim kāmōtiet mōteiuaiu motuwīn āpāh e nāhau Lek Kalili. Nīmanin netāmim kāmōtuārisig-in ilat. Netām min un neen kāmōtisi-pān e latuānu rāhalat e nītān Kalili, ⁸ neen kotisi-pān āpāh e latuānu ālkālāh min ne Jerusalem rāha nītān āpāh Jutia. Neen min kāmōtisi-pis e nāwtain māsīn āpāh nītān Itumia ne e nāwtain nāhau Jotan entānīpān-pān matuwīn. Neen min kāmōtisi-pāhap āpāh ikīn min e taon mīl un Taea ne Saeton. Netām min un kīnōtātō rākis natimnat min un Iesu tatol ilat, kān kotuwa māmā okōtāplan.

⁹ Kān nīmanin netāmim kāmōtuwa pīk, kān Iesu tāmān-ipān kām rāhan min netāmim māmā okōtol-āpen-āpenā e pot kit māmā otuwīn māpālāh lan, māmā nīmanin netāmim okāsōtāhg-āhg pīkān in. ¹⁰ Mātō-inu tīnol-wīr rākis netāmim tepāt, kān netām min u kotīmīs āh kotāhg-āhg ilat min māmā okōtuwa iūāhkīr mōtek Iesu. ¹¹ Kān nian netāmim itām narmin rat min kotatig elat kāmōtāplan Iesu, kōteiuaiu aupān-in motorin ilat mōtagāt āfāmāh māmā, “!Ik Neti Uhgin!” ¹² Mātō Iesu tāmān-iāhau āskasik narmin rat min un māmā okāsōtān-iārāpān in kām netāmim.

Iesu tēmaun-in rēhan netām tuelef māmā okotuarisig-in
(Mat 10:1-4; Luk 6:12-16)

¹³ Kēn Iesu ne kāmōtuwīn āpāh e noanu nītot mīn, kēn tētaun-in netāmīm neen māmā okōtuwa ron. ¹⁴ Nīan kāmōtuwīn, kēn tēmītēpun rākīs ilat tuelef kēn mos-ipēr ilat māmā aposol mīn. In tāmēn mīn māmā netām mīn āh, ilat āh okotaliwāk ilat mīn, kēn in otahlēpis ilat kotuwīn motēn-iarēp namnusēn tēwīr kām netāmīm āpāh ikīn mīn, ¹⁵ kēn okotos mīn nepātēn ne nāsānēnēn o nāhg-iarēpēn narmin rat mīn e netāmīm.

¹⁶ Netām mīn u ilat u tēmītēpun ilat, ilat u, Saimon u Iesu tēmāhun-pēn mīn nārgīn kit mīn māmā Pita, ¹⁷ ne Jemes ne pian Jon neti Sepeti mil u Iesu tēmos-ipēn mīn nārgīlau tēhan māmā, “Poanejes,” nīpāti nāghatēn āh tēmā neti kaluēluā mil, mēto-inu nemāha tatol ueiuhai ilau, ¹⁸⁻¹⁹ ne Antru, Filip, Patolomiu, Matiu, Tomas, Jemes u neti Alfeas, Tateas, Saimon u kētaun-in māmā Selot,* ne Jutas Iskariot u tēmēgāhan-in-pēn Iesu e nelmi tikimīr mīn. Netām mīn āh ilat āh tuelef, Iesu tēmos-ipēr ilat.

Iesu ne Pielsepul
(Mat 12:22-32;
Luk 11:14-23; 12:10)

²⁰ Uarisig, tēmītēlig-pēn mīn latuēnu, kēn nīmanin netāmīm kāmōtuwa mīn ron, kēn Iesu ne rēhan mīn netāmīm kīnotāruru namegēn ne nagwēnēn ne. ²¹ Nīan rēhan mama ne kāmōtōto nāghatēn u katēn e Iesu, kēn motuwa māmā okotit-irākīs o netāmīm, mēto-inu netāmīm neen koatēn māmā Iesu nītalmāl.

²² Iēgētun mīn neen rēha Lou kāmōtisi-pēn āpāh Jerusalem motuwa kēn motāmā Pielsepul, u in etām-iasol rēha narmin rat mīn, in tētātīg e Iesu, kēn motāmā in tatos-ipēn nāsānēnēn kām Iesu māmā otāhg-iarēp narmin rat mīn e netāmīm.

²³ Kēn Iesu tēmaun-in ilat kotuwa iuhkīr ron kēn tatuāh nimāa nāghatēn kām ilat, māmā, “?Nikitāmat tātāht māmā okol Setan tēhg-iarēp atip Setan? !Kēp! ²⁴ Okāmā netāmīm e kantri kit koatoor ilat mīn, kēn okotārēkin rēhalat kantri, kēn nārēmārēn rēhan otisas mīkā. ²⁵ Kēn tahmen-pēn ām, e latuēnu kit, okāmā netāmīm lan koatoor ilat mīn, kēn okotārēkin agīn-āh latuēnu u. ²⁶ Kēn okāmā Setan tatāhg-iarēp narmin rat mīn rēhan e netāmīm, kēn tatol atip ām tikimīr kām in. ?Kēn otāhro nulan, rēhan nārēmārēn otātul? Wāk rēhan otisas mīkā.

²⁷ “Kēn okol iaklēh kit tēsuwīn āpnāpīnēn imā e rēha etām kēgin kit ikīn, mētaklēh-in natīmnat rēhan, mēto otākēike mēlis e nol, mēlēhēu u, kēn panuwīn maklēh-in rēhan natīmnat.

²⁸ “Ekātēn pahrien kām itāmat māmā tēfagā rat rafin rēha netāmīm, ne nāghatēn rat mīn itām ilat koatēn, Uhgin titun nos-irākīsēn. ²⁹ Mēto etām tatēn rat Narmin Rēha Uhgin, okol Uhgin tēsos-irākīsēn rēhan tēfagā rat. Tēfagā rat un otētātīg kitīāh lan mētātīg, okol tēsikēn.” ³⁰ Iesu tāmēn nēhlan mēto-inu kāmōtaupēn motēn māmā narmin rat kit tētātīg lan.

Mama rēha Iesu ne pian mīn
(Mat 12:46-50; Luk 8:19-21)

³¹ Kēn e nīan āh, mama rēha Iesu ne pian mīn kāmōtuwa, kēn moatātul ām āpāh ihluā kēn motahl-ipēn nāghatēn o Iesu māmā tuwa-tu mehm ilat. ³² Kēn nīmanin netāmīm kāmōtēpālēh kan keko-in Iesu, kēn kēn-ipēn kām Iesu māmā, “Ei, mama rēham ne pīam mīn āpāh ihluā, kotolkeike māmā okotehm-tu ik.”

³³ Kēn Iesu tāmēn-ipēn kām ilat māmā, “?Pah u rēhak mama ne piak mīn?” ³⁴ Kēn masipēn mēplan rafin ilat kēn māmā, “Otasipēn-tu. Itāmat u piak mīn ne rēhak mama ātuatip mīn. ³⁵ Netām mīn u koatol nēwīa Uhgin, ilat u piak mīn, ne rēhak kaka mīn, ne rēhak mama.”

3:16: Jon 1:42 3:17: Luk 9:54 * 3:18-19: Əplan-tu futnot e Mat 10:4. 3:22: Mat 9:34; 10:25 3:31: Mak 6:3; Jon 2:12; Wāk 1:14

4

Etəm tatəfe nikutin natimnat
(Mat 13:1-9; Luk 8:4-8)

¹ Kən Iesu təmitəlig-pən min əpəh e Lek Kalili matəgətun netəmim, məto nimanin netəmim kəmotuwa ron, motol məmə Iesu tuwin e pot. Kən pot un tatəmahl-pən e lek, kən Iesu tatəpələh-pən lan. Kən nimanin netəmim kəmotəpələh əpəh ipar e nikalkal lek.

² Kən Iesu tatuəh nimaa nəghatən min kəm ilat matəgətun ilat e natimnat tepət.

³ Təmən-ipən kəm ilat məmə, “Otətəlig-tu. Suah kit təmuwin məmə oteatəgtəg rəhan nikutin natimnat əpəh e rəhan nasumən. ⁴ Nian təmateatəgtəg rəhan nikutin natimnat, kən neen kotisas-pən əpəh e nikalkal suatip, kən mənig min kotuwa moaton rəkis. ⁵ Kən neen komotisas-pən əpəh e niki kəpiel, kən motəwiə uəhai əm məto-inu nisip noan məsin.

⁶ Kən nian nərauie təhg ilat kən kotauke-auke motamis, məto-inu nokilat təməseiuaiu pikən. ⁷ Kən neen kəmotisas-pən e niki nolkosik. Nian kəmotəwiə məto nolkosik tətəht-əsin ilat kən mətatu-atu-pən elat, kən kotəwiə rat kən məsotoeən. ⁸ Kən neen min kəmotisas-pən e nəptən wir, kən motəwiə wir motol iahgin, kən motoe-in noalat, neen noalat tate, neen noalat sikiste, neen noalat wan-hanrit.”

⁹ Kən Iesu təmatig mən-ipən min kəm ilat məmə, “Etəm matəlgin tatig, təwir məmə in otətəlig-in wir kən mitun nəghatən min u.”

Netəmim min rəha Iesu kotəmə otən-tu nipəti nimaa nəghatən u
(Mat 13:10-17; Luk 8:9-10)

¹⁰ Nian Iesu ne kəmotan pisin əm ilat rəhan netəmim tuelef ne netəm kotuarisig-in, kən kotəpəh ron o nuəhən nimaa nəghatən min. ¹¹ Kən Iesu təməni-pən kəm ilat məmə, “Itəmat un, Uhgın tatən-ipinə nəghatən anion rəhan kəm itəmat məmə in tatuwa məmə otərəmə e rəhan min netəmim. Məto netəm min u İaihlua min, kotəto əm nəghatən rəha Uhgın e nuəhən nimaa nəghatən. ¹² Nolen u tol min-nəhlan məmə,

‘Kotarəplan pap məto kəsotehmən,
moatəto pap, məto kəsotitunən,
kən məto-inu rəhalat-kapə tiəkis, kən ko kəpotitəlig motapəs rəhalat təfagə rat,
məmə Uhgın otos-irəkis rəhalat təfagə rat.’ ”

Iesu təməni-iarəp nipəti nuəhən nimaa nəghatən
(Mat 13:18-23; Luk 8:11-15)

¹³ Kən Iesu təməni-pən kəm ilat məmə, “?Okəmə naka itəmat nəkotəruru əh nuəhən nimaa nəghatən u? ?Itəmat nakotəmə onəkotəhro motitun min nipəti nuəhən nimaa nəghatən pisin pisin min rafin? Otətəlig-in wir-tu məmə nəkotitun.

¹⁴ “Nipəti nuəhən nimaa nəghatən e nikutin natimnat əh tahmen əm e nəghatən rəha Uhgın itəm katən-iarəp kəm netəmim, kən nisip tahmen e niki netəmim. ¹⁵ Netəmim neen koatəto, məto tahmen əm e nikutin natimnat u tatisas-pən e suatip. Nian koatəto nəghatən rəha Uhgın, məto Setan tuwa mos-irəkis ueiuəhai əm olat. ¹⁶⁻¹⁷ Kən neen koatəto, məto tahmen əm e nikutin natimnat un tatisas-pən e niki kəpiel nokilat təseiuaiu pikən. Nian koatəto nəghatən rəha Uhgın, koatos ueiuəhai əm e nagienən, məto təsatigən tuwəh e nikilat. Nian koatatig rat, o netəmim koatol tərət kəm ilat o nəghatən rəha Uhgın, kən koatəmə ueiuəhai əm e rəhalat nəmegəhən. ¹⁸ Netəmim neen min koatəto, məto tahmen əm e nikutin natimnat u tatisas-pən e niki nolkosik. Nian koatəto nəghatən rəha Uhgın, ¹⁹ məto rəhalat nətəligən tatuwin pik o natimnat rəha nətueintən, kən ilat kotolkeike məmə rəhalat nautə ne natimnat wir min otepət. Natimnat min u kotahmen e nolkosik tətəht e nikilat, mol kotəpou-in nolen nəghatən rəha Uhgın, kən məsotoe-inən noalat. ²⁰ Kən neen min koatəto, məto tahmen e nikutin natimnat u tatisas-pən e nəptən

wir. Nian koatəto nəghatən rəha Uhgín, kotos e níkilat pahrien, kən motoe-in noalat, neen tate, neen sikiste, kən neen wan-hanrit.”

Lait u itəm kəməfətain

(Luk 8:16-18)

²¹ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Pah tətasiépən e lait kən mətaii-pən e pesin, o tatəhtu-pən e nípəg pet? !Kəp! Kəsolan mihin. Nian nakotasiepən e lait, kən motətu-pər e tepíl məmə netəmim okotehm nat lan. ²² Nat katəfətain okəike kepík, kən ne nat tatəhluaig otəkəike miet-pa ikin təhag-əhag ikin. ²³ Etəm matəlgin tatig, təwir məmə in otətəlig-in wir kən mítun nəghatən mín u.”

²⁴ Kən matig mən-ipən mín kəm ilat məmə, “Otətəlig-in wir-tu. Etəm u tatəto rəhak nəghatən mətə tətətu-pənən, okol təsítun wir mínən. Mətə etəm un tatəto matətəu-pən, in otítun tepət məsin mín. ²⁵ Tol nəhlan mətə-inu, etəm u itəm rəhan əh-ikin nítunən, kən in tatətəu-pən, kən Uhgín otos-ipən mín nítunən kəm in, kən rəhan nítunən in otepət pik. Mətə etəm u itəm rəhan nítunən tíkə, Uhgín otos-irəkis rafín rəhan nítunən itəm níkin təht məmə in tatos.”

Nuəhən nimaa nəghatən e nísən níkutin natimnat

²⁶ Kən Iesu təmən mín məmə, “Nərəməərən rəha Uhgín tahmen e suah kit təmis níkutin natimnat əpəh e rəhan nasumən. ²⁷⁻²⁸ Lapín mín tuwín mətapíl, kən e nərauiəgən mín tuwín maliwək mətən, kən məsol mínən nat kit lan ne, mətə-inu nísip əm tatos-ipən niamitəən kəm in məmə otoe-in noan. Mətə níkutin nat un tinəwíə muwín mínol iahgin, mətə suah un təruru məmə təmahro min-nulan məwíə. Kən təmərget mol iahgin, kən mol-pən nimalín, kən moe matuwín matuwín, kən minimətə. ²⁹ Kən nian tinimətə, e nian əm əh inəh, suah apon tuwín mīləs rəhan nisa muwín matətə rəkis matəulək-in, mətə-inu nian ətuatíp rəhan tinuwa.”

Nuəhən nimaa nəghatən e níkuti mastat

(Mat 13:31-32; Luk 13:18-19)

³⁰ Kən Iesu təmən mín məmə, “?Nərəməərən rəha Uhgín tahro min-nulan? ?Karmə ekən naka məmə tahmen lan? ³¹ In tahmen e níkuti mastat. Mastat un in níg kit níkutin netín, netín, netín. In təkəku e níkuti níg mín rafín. ³² Mətə nian kəməfə, kən təwíə mol iahgin maprəkis-in níg mín itəm katəfə e nasumən, mol nelmín iahgin mín, kən məníg ilís mín kotuwa motol-pən niag-iagílat huə e tíkəmkəmən.”

Iesu təmatəgətun netəmim e nuəhən nimaa nəghatən

(Mat 13:34-35)

³³ Iesu təmatəgətun mihin nəhlan netəmim e nuəhən nimaa nəghatən tepət, mətə təmatən-ipən əm tahmen məmə okotítun. ³⁴ In təmatəgətun əm netəmim e nuəhən nimaa nəghatən mín əh tepət. Mətə nian kotan pisin əm ilat rəhan mín netəmim, kən tatən-iarəp nípəti nuəhən nimaa nəghatən kəm ilat.

Iesu təmən-íəhau nímətag asol ne nəhau ne

(Mat 8:23-27; Luk 8:22-25)

³⁵ Tínehnaipən, kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan mín netəmim məmə, “Pəs-tu kotuwín-tu əpəh entənipən-pən e lek u.” ³⁶ Kən kəmotapəs netəmim, kən rəhan mín netəmim kəmotuwín e pot mətə Iesu tinəmuwín rəkis matəpələh. Kən kəmotiləs Iesu e pot moatuwín ilat pot neen mín kotuarisig-in ilat. ³⁷ Kəmoatuwín əmun nímətag asol kit nahgin-nahgin tahmen əm e nalíp təmuwa. Kən peau-peau asol mín kotoralkin-pən əpəh e nípəgnoa pot, kən nəhau tinatər-pən e pot, kən pot natol o namnimən. ³⁸ Mətə Iesu əpəh uarisig tətəpíl əlu-əlu matauloga-pən e pelo kit. Kən rəhan mín netəmim kəmotaiu

motuwa motəhgaiir lan, motəmə, “!Ei, Iəgəṭun! !Tahro nıkim təsəhtən itimat ne, iuəhkır əm ekotimis!”

³⁹ Kən İesu təmaiir mətul matən-iəhau nimətag ne nəhau məmə, “!Nahmen! !Uameg-ta!” Kən nimətag təmurahl nelmin, kən peau-peau asol min apon kəmotikə, kən təməməlinu təməməlinu.

⁴⁰ Kən İesu təmən-ipən kəm rəhan min netənim məmə, “?Tahro nakotəgin pik nəhlan? Okəmə naka rəhatəmat nahatətəən tikə əh lak.”

⁴¹ Məto rəhan min netənim kinotəgin pik, kən motən-ipən kəm ilat min məmə, “!Ei nəman! ?Etənim naka u? Nat əpnapin nimətag ne nəhau, məto ilau kətioal nəwian.”

5

İesu təməhg-iarəp narmin rat e suah kit (Mat 8:28-34; Luk 8:26-39)

¹ İesu ne rəhan min netənim kəmotuwın motuwar əpəh entənipən-pən e Lek Kalili, əpəh ima netəm Kerasa. ² Nian İesu təmiet e pot, kən məplan suah kit təmisi-pən əpəh e nıpəg kəpiel min, ikin katitənim netənim ikin. Suah un narmin rat tətətig lan. ³ Suah un tətətig əm əpəh e suwit, okol kəsaskəlīmən, kən kəruru min nəlisən e nol o sen. ⁴ Nian tepət kotəlis nelmin ne nelkin ne e sen. Məto nian rafin tateatıp-eatıp sen, kən matoratıp-oratıp sen e nelmin ne nelkin ne, kən məsanən pik məsahmen-inən suah kit məmə otaskəlīm. ⁵ Kən lapın ne e nərauiəgən min ne nian rafin, in tətən əpəh e suwit, ne əpəh e nitot min, in pisin əm, mətagət əfəməh, kən matəte atıp əm in e kəpiel asilə min.

⁶ Nian suah un təmasipən-in İesu əpəh isəu tatuwa əh, kən təmaiı muwın meıuıı misin-pən nulin ron. ⁷⁻⁸ Kən mətagət əfəməh məmə, “!İesu, ik Nəti Uhgın İlis Agın! ? Nəmuwa məmə onakahro io?” Məto İesu təmə, “!Ik narmin rat, iet e suah un!” Məto narmin rat apon təmə, “!Ekateasiə-in e nərgi Uhgın məmə onakəsölən nalpinən kəm io!”

⁹ Kən İesu təmətapəh ron məmə, “?Ik nərgəm pah?” Məto təmə, “Nərgək u, Nımanin Tepət, məto-inu itimat tepət.” ¹⁰ Kən kəmotən-ipən əskasık kəm İesu məmə otəsahl-iarəpən ilat əh-ikin əh.

¹¹ İkin əh, pikəs min tepət tepət kotalu əpəh e nıkalı nitot un. ¹² Kən narmin rat min apon kəmotən-ipən kəm İesu məmə, “Kəsi, ahl-ipən-tu itimat ekotuwin o pikəs min əpəh, megəhan-in itimat ekotuwin motatig əpəh elat” ¹³ Kən İesu təmegəhan-in ilat məmə okotuwin, kən narmin rat min apon kəmotiet e suah apon motuwın əpəh e pikəs min. Kən pikəs min un kotahmen-in tu-taosan, kəmotaiı motuwın əpəh ikin təkul-əkul ikin, kən motiwig-pən əpəh ləhau e nəhau un motamnım.

¹⁴ Kən netənim itəm kəmotagwən pikəs min un, kəmotaiı motuwın motən-iarəp natun kəm netənim min əpəh e taon rəhalat, kən motən tuwin mapəkol əpəh latuənu min. Kən netənim tepət kəmotuwa məmə okotəplan-tu nat un məmə kəmahrol min-nulan. ¹⁵ Nian kəmotuwa o İesu, kən motəplan suah un narmin rat min kəmotatig lan aupən, tınapəs nalmələn kən minuwın e natımnat matəpələh, kən narmilat təmiwig ron kən motəgin. ¹⁶ Kən netəm min u kəmotehm nat ətuatıp e nıganəmtilat kəmotamnus nat un kəmotehm İesu təmol e suah un ne pikəs min kəm ilat min neen. ¹⁷ Məto netəm min u e nitən un kəmotən-ipən əskasık kəm İesu məmə otatuwin məsətulən əh iməlat ikin.

¹⁸ Kən nian İesu tınatitəlig-pən min məmə otuwın e pot, məto suah un narmin rat min kəmotatig lan, təmolkeike pik məmə otuwın ilat İesu ne, kən matən-ipən kəm İesu məmə, “Egəhan-in io, pəs ekımnə kitat min itəmat.”

¹⁹ Məto İesu təməsegəhan-inən, məto təmən-ipən kəm in məmə, “İtəlig-pən imam ikin, kən mamnus kəm netəm imam ikin nat naka itəm Uhgın ilis pik təmol kəm ik, kən məmə in təməsəkitun ik.”

²⁰ Kən təmuwin əpəh ikin Tekapolis matən-iarəp natımnat itəm İesu təmol kəm in. Kən nian netənim kəmotəto, kən kəmotaut pik ron.

*Pətagwəhl kit itəm tatimis ne pətan əkəku kit itəm tənimis
(Mat 9:18-26; Luk 8:40-56)*

²¹ Kən Iesu ne kəmotuwın min e pot motitəlig-pən entənipən-pa e lek, məto nimanin netənim kəmotuwa ron motitəlau in əpəh e nikalkal lek. ²² Kən suah kit, nərgin u Jaeras, in etəm-iasol kit rəha nimə rəha nuəfiminən, təməplan Iesu kən təmuwa misin-pən nulin ron. ²³ Kən təmatəpəh o Iesu matəkəike kəm in o nasituən məmə, “Rəhak pətan əkəku tatimis pik otəsuwəhən timis. !Awi, wa-tu kian nəkələhəu-pən nelməm lan pəs təwir məmegəh!” ²⁴ Kən Iesu təmətəu-pən suah un mətian, kən nimanin netənim tepət kəmotuarisig-in kitəlau lan katiləs-pikən-ləs-pikən.

²⁵ Kən pətan kit təmuwa o Iesu itəm tatos nimisən rəhalat nipitan nian rafin əm, minos nup tuelef. ²⁶ Kən təmuwın məplan tokita tepət, kən mərəkin rafin rəhan məni elat, məto wək rəhalat kəmotol tətə pik nahməən. Məto rəhan nimisən təməseiuaiuən, in təmər məsin min. ²⁷⁻²⁸ In təməto namnusan e Iesu, kən nikin təməht məmə, “Okəmə ekek əm rəhan kot, kən rəhak nimisən otol namnun.” Kən tol nəhlan, təmuwa maliwək muarisig-in ilat, misi-pən e məntaa Iesu ikin, kən mea-pən mek rəhan kot.

²⁹ Nian təkək kot rəha Iesu nəhlan, kən roiu min əm rəhan nimisən təmətul, kən təməto əm e nipətin məmə in tinəwir.

³⁰ Kən roiu min əm, Iesu təməto məmə nəsanənən məsin təmiet lan, kən təmeirair matəpəh məmə, “?Pah təkək rəhak kot?”

³¹ Kən məto rəhan min netənim kotəmə, “Ei, əplan-tu. Netənim koatiləs-pikən-ləs-pikən pik ik. ?Tahro nakatən nulan məmə, ‘pah təkək io?’”

³² Məto Iesu təmatəgəs-in məmə otehm-tu məmə pah təkək. ³³ Kən əmun pətan apon tinitun məmə nian in təkək kot rəha Iesu, rəhan nimisən tinikə. Tol nəhlan, minatəgin mətəsiəp-asiəp muwa meiuaiu misin-pən nulin o Iesu matən-ipən natimnat rafin kəm in. ³⁴ Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Nətik pətan, e rəham nahatətəən, ninuwa minəwir. Kən atuwın, pəs nəməlinuən rəha Uhgın tətətig ron ik. !Rəham nimisən tinikə!”

³⁵ Nian Iesu təmatəghat əh kəm pətan un, kən netənim neen kəmotisi-pən əpəh ima Jaeras ikin motuwa motən-ipən kəm Jaeras məmə, “Rəham pətan əkəku tinimis rəkis. Əsəlikiamtəən iəgətun.”

³⁶ Məto Iesu təməsətəlig-inən rəhalat nəghatən, kən mən-ipən kəm Jaeras məmə, “Əsəginən, məsolən nikim tərət. Ahatətə əm lak.”

³⁷ Kən Iesu təmən-iəhau netənim məmə okəsotuarisig-inən ilau, kən mit əm Pita ne Jemes ne pian Jon motuwın. ³⁸ Kən kəmotuwın əpəh ima Jaeras ikin motəplan netənim tepət kəmotuwa motasək moatəun-əun. ³⁹ Kən Iesu təmuwın əpəh imə mən-ipən kəm ilat məmə, “?Nakotagət pik nulan o naka? ?Kən motasək pik o naka? Pətan əkəku u təsimisən, tətəpəl əm.” ⁴⁰ Kən netənim kəmotalah-əmnu. Məto Iesu tahl-iarəp ilat məmə okotiet motuwın əpəh ihluə. Kən mit əm rəhan etənim miləhal ne mama ne tata rəha pətan əkəku un motuwın əpəh pətan əkəku un tatəməhl ikin. ⁴¹ Kən Iesu təmos nelmin, mən e rəhalat nəghatən məmə, “*Talita kum*,” nipəti nəghatən un təmə, “!Pətan əkəku, iatən-ipinə kəm ik məmə onakətul!”

⁴² Kən roiu min əm, pətan əkəku apon təmətul minataliwək. (Pətan əkəku un tinos nup tuelef.) Nian netənim kəmotəplan nat un Iesu təmol, kən narmilat təmiwig pik ron. ⁴³ Kən Iesu təmən-ipən əskasik kəm netəm min un məmə, “Onakəsotən-iarəpən nat un kəm suah kit.” Kən matig mən-ipən min kəm ilat məmə okotos-ipən nagwənən kit kəm pətan əkəku un tun.

6

*Netəm Nasaret
kəməsotisiai-inən Iesu
(Mat 13:53-58; Luk 4:16-30)*

¹ Iesu təmīet ikin-un kən rəhan min netənim kəmotətəu-pən motuwīn əpəh iman ikin.

² Kən e nian rəha Sapat, Iesu tuwīn əpəh e nimə rəha nuəfiminən matəgətun netənim. Kən netənim tepət itəm kəmotəto rəhan nəghatən, kəmotaut pik ron motəmə, “?Ei nəman, kəruru məmə suah əpəh təməmik hiə natimnat min əpəh? ?Kəruru məmə təmahrenatig nəhlan? ?O kəruru məmə təmahrol nəhlan matol nat pispis min əpəh?

³ Kitat kotitun əm məmə suah əh iol əm nimə. In neti Meri, pia Jemes, Joses, Jutas ne Saimon. Kən kitat rəhan kaka min kotatig.” Kən nikilat təsagienən ron kən motəuhlin məntaalat ron.

⁴ Məto Iesu təmə, “Ien rəha Uhgin katisiai-in pik ikin min rafin. Məto rəhan min əm, ne netəm iman ikin kəsotisiai-inən.”

⁵ Kən ikin əh, okol təsolən nat pispis kit ikin, məto rəhan əmun, titun nələhəu-pənən nelmin e netəm koatimis neen, kən kotəmegəh min. ⁶ Kən Iesu narmin təmiwig pik o netəm iman ikin məto-inu kəsotolkeikən məmə okotən nīpahrienən lan. Kən təmalīwək muwīn latuənu min rafin, matəgətun netənim.

*Iesu təmahl-ipən rəhan
netəm tuelef məmə okotuwīn
e nitən min*

(Mat 10:5-15; Luk 9:1-6)

⁷ Kən matig maun-in min rəhan netəm tuelef kotuwa ron, kən mahl-ipən ilat keiu-keiu. Təmos-ipən nəsanənən kəm ilat o nəhg-iarəpən narmin rat min e netənim. ⁸ Kən mən-ipən nəghatən u kəm ilat məmə, “Onəkəsotosən nat kit e rəhatəmat naliwəkən, məto onəkotos əm kasikin rəhatəmat. Onəsotosən mənī kit e paos rəhatəmat, kən məsotosən piret, o kətim, o nat kit. ⁹ Onəkotuwīn e put, məto onəsotosən sot kəiu.

¹⁰ Okəmə onəkotuwīn əpəh ima suah kit ikin, kən otapil əm e rəhan nimə motatig kətatig kətoarus motiet latuənu əh. ¹¹ Kən okəmə onəkotuwīn e latuənu kit, məto netənim neen kəsotolkeikən məmə okotit itəmat nakotuwīn e rəhalat nīpəgnoa nimə, o kəsotətəlig-inən rəhatəmat nəghatən, kən nian nəkoatiet e rəhalat latuənu, nəkotəkəike motohapispis rəkis nīsip e nelkitəmat məmə ilat okotitun məmə nəmotəuhlin-pən məntaatəmat olat.”

¹² Kən kəmotiet motuwīn motən-ipən kəm netənim məmə okotəuhlin nətəligən rəhalat, motapəs pahrien nolən rat min, kən motuwīn o Uhgin. ¹³ Kən motəhg-iarəp narmin rat min tepət e netənim, kən motol-pən oel e netəm min u koatimis, kən motol-wir ilat.

Kig Herot Antipas təmən Jon Baptais məmə tinəmegəh min

(Mat 14:1-2; Luk 9:7-9)

¹⁴ Kən Kig Herot Antipas təməto nəghatən rəha Iesu tinuwīn minapakol e nitən min rafin. Kən netənim neen kotəmə in Jon Baptais əpəh tinaiir-pa min mol tatos nəsanənən o nolən nat pispis min.

¹⁵ Məto netənim neen min kotəmə in Elaija, neen min kotəmə ien kit rəha Uhgin məto tahmen e ien min rəha Uhgin aupən.

¹⁶ Məto Kig Herot Antipas təməto, kən məmə, “Jon Baptais əpəh emətatip rəkis rəhn-kapə, məto tinəmegəh min.”

Nolən itəm Kig Herot Antipas təmohamnu Jon Baptais lan

(Mat 14:3-12; Luk 3:19-20)

¹⁷⁻¹⁹ Kig Herot Antipas təmən nəhlan məto-inu in təmol nat kit təsahmenən. Pian Filip təmatit pətan kit nərgin un Herotias mioal marit, kən Kig Herot Antipas tit-irəkis pətan

un ron mioal marit. Kən Jon təmatən-ipən kəm in məmə, “Nakatərəkən Lou. Təsahmenən məmə onakit pətan rəha piam.” Kən Herotias təməto nəghatən un kən metəhau Jon ron, kən molkeike məmə okohamnu, mətə kəp. Kig Herot Antipas təmolkeike məmə otol rəhan pətaguihl nikin tagien, kən mahl-ipən rəhan mīn netəmim kotuwīn motaskəlīm Jon kəlis ətain, kən kīlās kan kīlās-ipən e kalapus. ²⁰ Mətə Kig Herot Antipas tatisiai-in Jon mītun məmə in etəm asim, kən in etəm ətuatip kit mol tatehm wīr kən məsohamnuən. Nian tepət tətə nəghatən rəha Jon, kən tīnəruru əfəməh, mətə tolkeike məmə otatətəlig-in.

²¹ Matuwīn matuwīn Herotias tīnos rəhn matip Jon e nian kəmatol lafet lan rəha Kig Herot Antipas e nian təmaiir lan. Kig təmaun-in rafin netəm-iasol rəhan mīn, ne netəm-iasol rəha rəhan mopael mīn, ne netəm-iasol rəha netəm Kalili, məmə okotuwa motehm motəgwən.

²² Kən e nian əh, pətan əkəku un neti Herotias təmuwa imə matol tanis e niganəmtilat. Kəmotəplan təmol tanis kən nikilat təmagien pik ron. Kən kig apon təmən-ipən kəm pətan əkəku apon məmə, “Okəmə nakolkeike naka, nakətapəh-in ron io, kən ekos-ipinə kəm ik.”

²³ In təmən-iəkis kən mos noanawīl ron məmə, “Nat naka nakolkeike kən measiə-in ron io, ekos-ipinə. Nat əpnəpīn okəmə iahgin tahmen e nīpīlga rəhak natimnat, mətə ekəike mos-ipinə.”

²⁴ Kən pətan əkəku apon təmuwīn əpəh ihluə matətapəh o rəhan mama məmə, “? Mama, oekeasiə-in naka o kig?” Mətə rəhan mama təmə, “Uwīn measiə-in rəhn-kapə Jon Baptais.”

²⁵ Kən pətan əkəku apon təmaiū ueiūəhai əm muwīn əpəh imə o kig kən məmə, “Ekolkeike məmə onakīlās-ipa rəhn-kapə Jon Baptais u-roiu aḡin, kəmələhəu-pən e pilet kit.”

²⁶ Kən nat un təmol kig nikin tahmə pik, mətə okol təsapəsən, mətə-inu tīnəmos rəkis noanawīl e niganəmti netəmim u kəmotuwa o lafet. ²⁷ Kən mahl-ipən rəhan kit mopael məmə otaiū əm muwīn mīlās rəhn-kapə Jon Baptais muwa. Kən mopael apon təmuwīn əpəh e kalapus kən mətatip-rəkis rəhn-kapə Jon Baptais, ²⁸ kən mələhəu-pən e pilet kit mīlās muwa, kən mīlās-ipən kəm pətan əkəku apon, kən tīlās muwīn kəm rəhan mama.

²⁹ Nian netəmim mīn rəha Jon Baptais kəmotətə netəmim kəmotamnus nat un kəmol e Jon, kən kotuwa motīlās nīpətīn motuwīn motītənīm e nīpəḡ kəpiel rəha nolən suwīt.

*Netəm tuelefrəha Iesu kəmotitəlig-pa mīn ron
(Luk 9:10)*

³⁰ Kən aposol mīn rəha Iesu kəmotitəlig-pa mīn ron, kən motən-ipən natimnat rafin itəm kəmotol, ne nəghatən mīn itəm kəmotəḡətun netəmim lan. ³¹ Mətə netəmim tepət koatuwa moatuwīn moatiet moatuwīn, kən Iesu ne rəhan mīn netəmim kīnotəruru nagwənən ne nameḡən ne. Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Pəs-tu kotuwīn-tu əpəh ikin kit netəmim kotikə ikin, kən nakotameḡ məsīn.” ³² Kən ilat əm motuwīn e pot kit mīnotuwīn əpəh netəmim kotikə ikin.

*Iesu təmagwən nəman
faif-taosan
(Mat 14:13-21; Luk 9:11-17;
Jon 6:1-14)*

³³ Mətə netəmim tepət kəmotəplan ilat nian kəmotiet, kən motītun ilat. Kən kəmotiet e latuənu mīn motaiū kaupən-in ilat, motuwīn əpəh koatuwīn ikin. ³⁴ Nian Iesu təmuwar e pot məplan nīmanin netəmim tepət kīnəmotuwa rəkis, kən təmasəkitun ilat, mətə-inu kotahmen əm e sipsip mīn itəm etəmim tikə o nehmən ilat. Kən təmətul matəḡətun ilat e natimnat tepət.

³⁵ Tinehnaipən, kən netəmim rəha Iesu kəmotuwa motən-ipən kəm in məmə, “Tinətalugin, kən ikin-u kəsətigən ikin. ³⁶ Təwir məmə onakahl-ipən-ta netəmim koatuwin əpəh e latuənu min, ne əpəh ikin min, məmə okotos-nəmtin nigilat nagwənən.”

³⁷ Məto in təməni-ipən kəm ilat məmə, “Kəp, itəməhal əm. Nakəhlagwən netəm min əh.” Məto kotəmə, “!Naka! ?Nakəmə oekotuwin motərakin məni asol agin u tu-hanrit tenarius o nosən piret lan o nagwənən nimanin netəmim u?”*

³⁸ Məto Iesu təmə, “?Nakoatos piret kuwəh? Otuwin motehm.” Kəmotuwin motehm motəmə, “Piret faif, kən nəm kəiu.”

³⁹ Kən Iesu tən-ipən kəm rəhan min netəmim mə okotol netəmim kotəpələh e manuwihl amiəmitə fifti fifti ne uan-hanrit uan-hanrit, ⁴⁰ kən kəmotəpələh nəhlan fifti fifti ne uan-hanrit uan-hanrit. ⁴¹ Kən Iesu təmos piret faif ne nəm mil u kəiu, kən mətəg-pər əpəh e neai məfak ron, kən məmkas piret un məmki-pən kəm rəhan min netəmim məmə okotoor kəlin kəm netəmim. Kən matig mos min nəm mil u kəiu məmkas moor kəm netəmim. ⁴² Kən netəmim rafin kəmotun nərpiat tasis, ⁴³ kən motapəs nīmismisi piret un ne nəm mil un, kən netəmim min rəha Iesu kotaii-pən e kətim asol tuelef kotər wir. ⁴⁴ Kən netəm min u kəmotəgwən, nəman elat kotahmen e faif-taosan.

Iesu təmaliwək e

nətuei nəhau

(Mat 14:22-33; Jon 6:15-21)

⁴⁵ Kən roiu agin-əh min, Iesu təməni-ipən kəm rəhan min netəmim məmə okotiləs pot kit motaupən motuwin entənipən-pən əpəh ikin kit nərgin u Petsaeta, məto in otatig mahl-ipən paupən netəmim koatuwin iməlat min ikin-u panuwin. ⁴⁶ Nian tinauiatipin rəkis netəmim, mahl-ipən ilat koatuwin, kən muwin əpəh e nitot məmə otəfak.

⁴⁷ Kən tinətalugin, pot tinuwin əpəh ilugin ətuatip əpəh e lek, məto Iesu tətən pisin əm əpəh ipar. ⁴⁸ Kən məplan ilat kotasuə kitasuə məto kinotəpou məto-inu nīmətag tatoh ilat. Kən tinatian-ian, kən taliwək e nətuei nəhau matuwa. Təmaliwək muwa, iuəhkir əm taprəkis-in ilat.

⁴⁹⁻⁵⁰ Kən nian netəmim min rəha Iesu kəmotəplan taliwək e nətuei nəhau matuwa, kən nikilat təht məmə narmi suah kit. Kən ilat rafin kəmotəplan, kən motəgin katearig əfəməh. Məto roiu agin-əh əm, Iesu təməni-ipən kəm ilat məmə, “!Ei, nikitəmat tətul məhəməhə. Io u inu. Sotəginən!” ⁵¹ Kən muwin e pot məplan ilat moatəpələh, kən nīmətag təmurahl nelmin, kən kəmotaut pik ron, ⁵² məto-inu rəhalat-kapə tiəkis. Kəmotəplan pap Iesu təmagwən netəmim tepət e piret noan məsin əm, məto ilat kotəruru əh məmə in pah.

Iesu təmol-wir netəm koatimis əpəh Kenesaret

(Mat 14:34-36)

⁵³ Kəmotuwin entənipən-pən motuwar əpəh ikin kit nərgin u Kenesaret, kən motietain pot ikin. ⁵⁴ Nian kəmotuwar ikin əh, netəm ikin kəmotitun ueiuəhai əm məmə in Iesu. ⁵⁵ Kən kəmotaiu motuwin əpəh latuənu min moatən-ipən kəm netəmim. Kən nian kotəto məmə Iesu əh-ikin əh, koatəmik netəm koatimis e rəhalat pet motuwa ron. ⁵⁶ Kən ikin min rafin Iesu tatuwin-pən ikin e latuənu əlkələh, ne latuənu asol min, ne ikin min rafin titəlau, netəmim kotəmik netəm koatimis motiet katəlin əm ilat əpəh maket ikin. Kən kəmoatəkəike katən-ipən kəm Iesu məmə otegəhan-in ilat kotek əm nīpəgnəmti rəhan kot. Kən netəmim rafin u kəmotek rəhan kot, kən motəwir e rəhalat nīmisen.

7

Netəm-iasol min kəmotətəhau Iesu o kastom rəhalat

(Mat 15:1-9)

* **6:37:** Roiu, tu-hanrit tenarius tahmen e tu-hanrit-taosan vatu. **6:44:** Mak 8:1-9 **6:46:** Luk 5:16 **6:49-50:** Luk 24:37 **6:51:** Mak 4:39

¹ Kən Farisi min ne iægätun neen rəha Lou, kəmotisi-pən əpəh Jerusalem, motuwa moatəpələh ilat Iesu. ² Kən kəmotəplan məmə netəmim min rəha Iesu kəmotagwən kən məsotaikuas wirən e nelmilat e nolən rəha Farisi min.

³ Farisi min, ne netəm Isrel tepət, kəmoatətəu-pən ətuatip kastom rəha tipilat nuwəh min. Okəmə kəsotaikuas wirən e nelmilat un, kən kəsotagwənən. ⁴ Kən nian koatisi-pən e maket moatuwa, məsotagwənən pitən, motaupən kaikuas e nelmilat kən panotagwən. Kən moatətəu-pən natimnat tepət min nəhlan itəm kəmos o tipilat nuwəh min. Kən kastom ətuatip əh-ikin rəha naikuasən e sospən, ne panikin, ne pesin u kəmol e iaen.

⁵ Kən inu Farisi min ne iægätun min rəha Lou kotətapəh o Iesu məmə, “?Tahro rəham min netəmim kəsotətəu-pənən kastom rəha tipitat nuwəh min? ?Tahro kəsotaupənən motaikuas pitən e nelmilat u panotagwən?”

⁶ Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Aupən Aesea təmən-iarəp nəghatən rəha Uhgin kən məht ətuatip itəmat lan u rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat tamkimik. In təmən məmə,

‘Uhgin təmə netəm min u kotisiai-in io e nəghatən əm rəhalat, məto nikilat tətən-pən əh əpəh isəu.

⁷ Motəfak kəm io o nat əpnapin əm məto-inu ilat kotəgätun netəmim e lou itəm etəmim əm təmol motəmə lou rəha Uhgin, məto kəp.’ ”

⁸ Kən Iesu təmən min kəm ilat məmə, “Itəmat nakotapəs Lou rəha Uhgin moatətəu-pən əm kastom rəha etəmim.”

⁹ Kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Nakotausit pik o nolən apon rəhatəmat məmə nakotapəs Lou rəha Uhgin kən motətəu-pən atip əm kastom rəhatəmat. ¹⁰ Moses təmən məmə, ‘Onakisiai-in rəham tata ne mama. Okəmə suah kit tatəghat rat e rəhan tata ne mama, okəike kohamnu.’ ¹¹ Məto itəmat nakotən məmə, suah kit okəmə tapəs nasituən e rəhan tata ne mama kən mən-ipən kəm ilau məmə, ‘Rəhak u nat u ekəmə ekasitu etəlau lan, məto emələhəu əm məmə rəha Uhgin. Kən nat katos-ipən kəm Uhgin okol kəsol minən nat kit lan.’ ¹² Kən motatig moatən-iəhau min o nasituən e rəhan tata ne mama. ¹³ Məto e nolən əh, nakotəgätun netəmim e rəhatəmat kastom motol nəghatən rəha Uhgin tatol əm nat əpnapin lan. Kən natimnat min tepət min nəhlan itəmat nəkoatol.”

*Nat tol netəmim kotərat e niganəmti Uhgin
(Mat 15:10-20)*

¹⁴ Kən Iesu təmaun-in nimanin netəmim məmə okotuwa iuəhkir ron kən məmə, “Otətəlig-in wir-tu io məmə nəkotitun. ¹⁵ Nat etəmim tatərge təsolən etəmim tamkimik e niganəmti Uhgin, məto nat tatiet e niki etəmim tatol etəmim tamkimik e niganəmti Uhgin.”*

¹⁷ Nian Iesu təmiet e nimanin netəmim un kən muwin əpəh imə, kən rəhan min netəmim kotətapəh o nipəti nəghatən min un kəm in. ¹⁸ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə naka itəmat min rəhatəmat-kapə tikə. Onəkotəkəike motitun məmə natimnat itəm etəmim tatərge in tahmen əm e nat ihluə təsolən etəmim tərət e niganəmti Uhgin. ¹⁹ Məto-inu tərge kən təsuwinən e nikin, məto tatuwin e tipəin u, kən matiet min.” (E nəghatən əh Iesu təmən-iarəp məmə nagwənən rafin katun təwir e niganəmti Uhgin.)

²⁰ Kən məmə, “Məto nat itəm tatiet e niki etəmim, in tol etəmim tətamkimik e niganəmti Uhgin. ²¹ Məto-inu niki etəmim tatəht natimnat tərət tepət, ilat u: nipitan ne nəman ne, koatit anion ilat min; nakləhən; nohamnuən itəm; ²² nakləh-inən pətan rəha suah pisin; naumisən o natimnat; nolən rat min; neiuəən; nolən rəha nit əpnapin əmən nipitan ne

7:2: Luk 11:38 7:4: Mat 23:25 7:7: Aes 29:13 7:10: Eks 20:12; 21:17; Dut 5:16 * 7:15: E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, koatən ves 16 nəhlan: “Etəm matəlgin tatig, təwir məmə in otətəlig-in wir kən mitun nəghatən min u.” 7:15: Wək 10:14-15

nəman; netetən; nənən nıkal itəm; nausitən; nalmələn. ²³ Nələn rat min əh, ilat əh kotisi-pən e niki netəmim kən motol ilat kotamkimik e niganəmti Uhgin.”

Iesu təməhg-iarəp narmın rat e neti pətan kit

(Mat 15:21-28)

²⁴⁻²⁶ Kən Iesu təmıet ikin-un kən məsou pəhap muwin əpəh Fonisia, ima Iaihlua min e nitən rəha Siria, mətatig e nimə kit iuəhkir o taon u Taea, matəhluaig məsolkeikeən məmə netəmim okotitun məmə in tətatig əh-ikin əh, məto okol təsəhluaigən. Məto pətan kit əh-ikin, narmın rat tətatig e rəhan pətan əkəku. Pətan un təmaiir ikin əh, kən in təsəfakən, in Iaihlua. (Netəm Isrel kotəmə Iaihlua min kotahmen e kuri.) Nian təməto natımnat wır min itəm Iesu tatol ilat, kən tasək muwa misin-pən nulin ron məmə otəhg-iarəp narmın rat e rəhan pətan əkəku. ²⁷ Məto Iesu təmə, “Kəpə. Pəs kaupən kagwən nisualkələh. Təsəwirən məmə okərakin-pən nagwənən nigı nisualkələh kəm kuri min.”

²⁸ Məto pətan u təmə, “Nıpahrienən etəm-iasol, məto kuri min koatun əm nimismisi nagwənən nigı nisualkələh itəm kotisas-pən e nıpəg tepıl.”

²⁹ Kən Iesu təməni-pən ron məmə, “Məto-inu nəmuhalpin wır rəhak nəghatən, uwın-tu əpəh imam ikin məplan narmın rat tiniet rəkis e rəham pətan əkəku.” ³⁰ Pətan u təmaiı muwin iman latuənu məplan rəhan pətan əkəku tətəpıl-pər wır əm e rəhan pet, kən narmın rat tiniet rəkis lan.

Iesu təmol-wır suah kit matəlgin talu məruru nəghatən

³¹ Kən Iesu təmıet ikin-un ima netəm Taea kən muwin-pən əpəh Saeton matuwın əpəh e nəhau Lek Kalili, məto təmuwin-pən əpəh Tekapolis ikin. ³² Kən netəmim kəmotit suah kit matəlgin talu kən məruru nəghatən motuwa məmə Iesu otələhəu-pən nelmin lan pəs tətə təwır. ³³ Kən Iesu təmit suah un mian əpəh isəu məsin o netəmim, kən mıləs-ipən noa nelmin e matəlgin kən magəh nelmin† mələhəu-pən e nami suah un. ³⁴ Kən masipər əpəh e neai, kən mamegahl ron e rəhan nəghatən məmə, “!Efata!” Nıpətin təmə, “!Əwır-ta!” ³⁵ Kən əmun suah un tinatəto nat, kən namin tinəwır minatəghat wır.

³⁶ Kən Iesu təməni-iahau ilat məmə okəsotənən nat un kəm netəmim. Məto nian Iesu təmatəkəike kəm ilat, kən ilat kəmotəkəike kən-iarəp kəm netəmim. ³⁷ Kəmotaut pik ron motəmə, “Natımnat rafın itəm tatol, məto in təwır pik agin. Netəm u matəlgilat talu kınəotəto nat, ne netəm kotəruru nəghatən kınəotəghat.”

8

*Iesu təmagwən
netəmim fo-tausan*

(Mat 15:32-39)

¹ E nian kit min netəmim tepət kəmotuwa min ron, kən məto, nigilat nagwənən tinikə. Kən Iesu təmaun-in rəhan min netəmim kotuwa kən tən-ipən kəm ilat məmə, ² “Nıkik tinahmə pik o netəm min əpəh məto-inu, kəmotuarisig-in io minotos rəkis nian kisil, kən roiu əh, nigilat nagwənən tinikə. ³ Okəmə ekahl-ipən ilat koatuwin əh-roiu, kən niganəmtilat otapın e suatıp, kən sueıuei otoh ilat, məto-inu kəməsotagwənən nuwəh, kən neen kəmotisi-pən əpəh isəu.”

⁴ Kən rəhan min netəmim kəmotətapəh ron məmə, “?Okəmik hiə pıret tahmen-in nagwənən ilat? İkin-u taruən-aruən ikin, netəmim kəsotatigən ikin.”

⁵ Kən Iesu təmətapəh olat məmə, “?Nakoatos pıret kuwəh?” Məto kotəmə, “Sepin.”

⁶ Kən təməni-pən kəm netəmim məmə okotəpələh, kən mos pıret un məfak matən-ipən tagkiu ron kəm Uhgin, kən məmkas mos-ipən kəm rəhan min netəmim məmə okotoor kəlin kəm netəmim, kən kəmotol mihin. ⁷ Kən kəmos min nəm əlkələh neen ka, kən Iesu təfak ron kən mos-ipən min kəm ilat məmə okotoor kəlin kəm netəmim. ⁸⁻⁹ Kən netəm min

† 7:33: E nian min əh, netəmim nıkilat təht məmə nahui noan in tahmen e mərisin kən tətəsitə e nımisən. 7:36: Mak 1:43-45 7:37: Aes 35:5

u Iesu tãmagwãn ilat kotahmen e fo-tausan, kãmotun nagwãnãn nãrpilat tasis, kãn kapəs nimismisi nagwãnãn, kãn kãii-pãn e kipəhau sepın kotər. ¹⁰ Kãn Iesu tahl-ipãn netãmim koatuwin iməlat min ikin. Kãn ilat rəhan min netãmim kãmotuwin e pot kan əpəh e nitən Talmanuta.

Farisi min kãmotən mãmə okotehm nãmtətin kit

(Mat 16:1-4)

¹¹ Kãn Farisi min neen kãmotuwa o Iesu moatərgəhəu kãm in motən-ipãn kãm in mãmə otol-tu nãmtətin asol kit pəs kotitun mãmə in tãmisi-pãn pahrien o Uhgin, o kəp. ¹² Kãn Iesu nĩkin tãməpou, kãn mamegahl ron kãn mãmə, “?Karmə tahro netəm min u-roiu ne kotəmə okotəplan-tu nãmtətin kit? Məto iatən pahrien kãm itəmat mãmə okol kəsolən nãmtətin kit kãm itəmat.”

¹³ Kãn mapəs ilat motuwin e pot kan əpəh e nĩkali nəhau lek entənipən-pən.

*Is rəha Farisi ne is rəha
Kig Herot Antipas*

(Mat 16:5-12)

¹⁴ Rəhan min netãmim kãmotaluin nãmikən pĩret məto kãmos əm kitiaə əm motuwin e pot. ¹⁵ Kãn Iesu tãmataəhag kãm ilat mãmə, “Otehm wir itəmat o is rəha Farisi min ne is rəha Herot Antipas.”

¹⁶ Kãn kãmotən-ipãn kãm ilat min mãmə, “Tatən nəhlan məto-inu kãməsotəmikən pĩret.”

¹⁷ Kãn məto Iesu tĩnitun rəhalat nətəligən kãn mən mãmə, “?Tahro nakoatən nəghatən əh mãmə nəməsotəmikən pĩret? ?Tahro itəmat nəkəsotehmən əh kãn məsotitunən əh? !Rəhatəmat-kapə tiəkis! ¹⁸ Niganəmtitəmat u ikin. ?Tahro nəkəsotehmən nat? Kãn matəlgitəmat u ikin. ?Tahro nəkəsotətoən nat? Ekitun mãmə okəmə naka nĩnəmotaluin natimnat itəm kinotuwa rəkis. ¹⁹ ?Nian emos pĩret əh faif məmkas mos-ipãn kãm netãmim min əpəh faif-tausan kotun, kãn uarisig nəmotaii-pãn nĩmismisin e kətim asol kuwəh?” Məto kotəmə, “Tuelef.”

²⁰ Kãn tãmətapəh min olat mãmə, “?Kãn nian emos pĩret əh sepın mãmə ekos-ipãn kãm netəm min əpəh fo-tausan kotun, kãn uarisig nəmotaii-pãn nĩmismisin e kətim asol kuwəh?” Məto kotəmə, “Sepın.”

²¹ Kãn tãmətapəh olat mãmə, “?Məto itəmat nəkotəruru əh io?”

Iesu tãmol-wir suah kit niganəmtin tãpis

²² Kãn kãmotuwar əpəh ikin kit katən mãmə Petsaeta, kãn netəm ikin kãmotit suah kit niganəmtin tãməpis motuwa kãn kətasək ahgin Iesu mãmə otələhəu-pãn nelmin lan.

²³ Kãn Iesu tãmos nelmi suah un mian isəu məsin o latuənu kãn tagəh niganəmti suah un* kãn mələhəu-pãn nelmin mil lan, kãn mətəpəh ron mãmə, “?Nĩnitun nehmən nat o kəp?”

²⁴ Məto suah un tãmasipər kãn mãmə, “Ekatəplan netãmim məto kotahmen əm e nig min məto in əmun kotaliwək.”

²⁵ Kãn Iesu tãmatig mələhəu-pãn min nelmin mil e niganəmti suah un, kãn tĩnitun nəplan wirən natimnat minapəs noapoapən. ²⁶ Kãn Iesu tãmahl-ipãn mãmə otatuwin iman ikin məto tãmən-iəhau mãmə otəsuwın-pənən əh latuənu əh-ikin.

Pita tãmən-iarəp mãmə Iesu in Mesaəa ilouin

(Mat 16:13-20; Luk 9:18-21)

²⁷ Kãn Iesu ne rəhan min netãmim kãmotiet motəsou pəhap motuwin e latuənu min u iuəhkĩr o nat əpəh Sisaria Filipae. Nian kãmootuwin e suatip kãn tatətapəh olat mãmə, “?Otən-tu mãmə netãmim kotəmə pah u io?”

²⁸ Məto rəhan min netãmim kotəmə, “Netãmim neen kotəmə ik Jon Baptais. Neen min kotəmə ik Elaija. Neen min kotəmə ik ien kit rəha Uhgin aupən.”

8:8-9: Mak 6:35-44 **8:12:** Mat 12:39; Luk 11:29 **8:15:** Luk 12:1 **8:17:** Mak 6:52 **8:19:** Mak 6:41-44

* **8:23:** Afın-tu futnot e Mak 7:33. **8:28:** Mak 6:15

²⁹ Kən təmətapəh olat məmə, “?Məto itəmat nakotəmə pah u io?” Kən Pita təmə, “Ik Mesaea ilouin, itəm Uhgın təmənen məmə otəpanahl-ipa.”

³⁰ Kən Iesu təmənen-iaəhau əskasik ilat məmə, okəsotən-iarəpən in kəm suah kit.

Iesu təməghat-in

rəhan nımışən

(Mat 16:21-23; Luk 9:22)

³¹ Kən təmətəgətun ilat kən matən məmə, “Io Neti Etənim oepənəto nahməən o natımnat tepət. Netəm-iasol rəha netəm Isrel, ne pris asol mın, ne iəgətun mın rəha Lou okotetəhau io, kən motohamnu io, məto oekos nian kışil un, kən panəmegəh mın.”

³² Təmənen wır pap kəm ilat, məto Pita təmit Iesu mian əpəh e nıkali suatıp kən matən-iaəhau əskasik məmə otəsəghatən nəhlan. ³³ Kən məto Iesu təmasıpən məplan rəhan mın netənim, kən mən-ipən kəm Pita məmə, “!Ik iərmis Setan asol, agim muwın isəu lak! Rəham nətəligən sənəmə rəha Uhgın, məto rəha etənim əm.”

Naulis-inən nən-iarəpən Iesu kəm netənim

(Mat 16:24-28; Luk 9:22-27)

³⁴ Kən Iesu təmaun-in rafin netənim ne rəhan mın netənim məmə okotuwa ron, kən təmənen məmə, “Okəmə suah kit təmə otuarisig-in io, otəkəike maluin atıp in, kən mıləs rəhan nig kəməluau muarisig-in io. ³⁵ Etənim itəm tolkeike məmə otosmegəh rəhan nəmegəhən e nətueintən u, kən otakiah e rəhan nəmegəhən lilin. Məto etəm otimis ron io ne Namnusən Təwır rəhak, in otos nəmegəhən lilin. ³⁶ ?Okəmə etənim kit tatos rafin natımnat e nətueintən, məto uarisig lan otimis kən təsosən nəmegəhən lilin, in təmol win e nat kit təwır, o kəp? Kəp. ³⁷ Okol suah əh təsos-ipənən nat kit kəm Uhgın məmə Uhgın otos-ipən nəmegəhən lilin kəm in.

³⁸ “Netəm kotalis-in nən-iarəpən io ne rəhak nəghatən kəm netəm kotapəs nəfakən motol təfagə rat, kən o nian io Neti Etənim oekuwa lan, io mın oekaulis-in nənən məmə ilat u rəhak mın netənim. O nian əh oekuwa itəmat nagelo asim mın e nepətən əhag-əhag asol rəha rəhak tata.”

9

¹ Kən Iesu təmənen məmə, “Ekatən pahrien kəm itəmat məmə, itəmat neen u nəkoatətul u ikin-u roiu, okol kəsotimisən mətoahgin kotəplan nərəməmənen rəha Uhgın otuwa e nəsanənən asol.”

Nipəti Iesu təmuwa mol pışin

(Mat 17:1-13; Luk 9:28-36)

² Kən nian sikis kinotuwa minotuwin rəkis, kən Iesu tit Pita, Jemes, ne Jon, kən iləhal pışin əm kəhaluarisig-in motuwın əpəh e nitot əfəməh kit, kən ilat pışin əm əh-ikin. Kən kəməhaləplan nipəti Iesu təmol pışin. ³ Rəhan napən təmuwa məruən matıpıt-ipit, okol suah kit təsaikuasən e nıməhan kit təruən min-nəhlan. ⁴ Kən suah mıləhal apon kəməhaləplan Elaija ne Moses kəmiaet-arəpa mətəhaləghat iləhal Iesu. ⁵ Kən Pita təmənen-ipən kəm Iesu məmə, “İəgətun, təwır məmə ekəhaluwa ikin-u. Pəs məhalol makeen kışil, rəham kit, rəha Moses kit, kən rəha Elaija kit.” ⁶ Pita tinatəghat əpnəpin əm məto-inu kınəhaləgin pik matəhlasiəp.

⁷ Kən napuə təmuwa malpin ilat, kən kəmotəto nəwıa suah kit təmisi-pən əpəh e napuə məmə, “Inu netik keike u ekolkeike pik. Onakəhaləkəike məhalətəlig-in in.” ⁸ Kən roiu agın-əh mın, kəməhaleirair, məto kınəsəhaləplanən suah mil un, məto kəməhaləplan əm Iesu tatətul ilat mın iləhal.

⁹ Nian kəmoateiuaiu e nitot un kan əpəh ləhau, kən Iesu təməni-iaəhau əskasik iləhal məmə, “Natimnat un nəməhalehm əpəh ilis e nitot, onəsəhalənən kəm suah kit məhalətoarus-pən io Neti Etənim oekəmegəh min e nimisən.”

¹⁰ Kən iləhal kəməhalisiai-in nəghatən rəha Iesu, məto kəmatəhalən əm kəm iləhal min məmə, “Nəghatən əh təməni məmə otəmegəh min e nimisən, kəruru məmə nīpətin təmə naka.”

¹¹ Kən kəməhalətapəh o Iesu məmə, “?Təhro iəgətin min rəha Lou kotəmə Elaija otəkəike maupən muwa?”

¹² Kən Iesu təməni-ipən kəm iləhal məmə, “Nīpahrienən, Elaija otaupən muwa matol-wir min natimnat rafin. ?Məto təhro Naoa Rəha Ughin təməni məmə io Neti Etənim oepənəto nəhməən o natimnat tepət, kən netənim okotəplan io motapəs io? ¹³ Məto ekatən pahrien kəm itəməhal məmə Elaija tīnuwa rəkis, kən kəmol nat tərət lan təhmen e Naoa Rəha Ughin təməni məmə okəpanol mihin.”

*Iesu təməng-iarəp narmin rat e suakəku kit
(Mat 17:14-21; Luk 9:37-43)*

¹⁴ Nian kəmotitəlig-pa min, motehm netənim neen min rəha Iesu, məto nīmanin netənim kəmotitəlau elat, kən iəgətin neen rəha Lou ne netənim min rəha Iesu kotərgəhəu. ¹⁵ Nian netənim kəmotəplan Iesu, narmilat təmiwig pik ron, kən motaiu ka məmə okotəghat kəm in. ¹⁶ Kən Iesu təmətapəh olat məmə, “?Naka əpəh nakotərgəhəu ron itəmat netəm min əpəh?”

¹⁷ Məto netəm min u kit təmə, “Iəgətin, io emit netik muwa ron ik məmə onakol-wir, məto-inu narmin rat kit tətətig lan kən mol təruru nəghatən. ¹⁸ Kən nian narmin rat apon taskəlim in, kən moh mīləs-iaəhau morin əpəh e nisip, kən nahuin noan tiet təhmen əm e sop, kən matəgətain nəluin, nīpətin tatikimkim. Kən emətapəh o rəham netənim məmə okotəhg-iarəp narmin rat əpəh lan, məto kotəruru nəhg-iarəpən.”

¹⁹ Məto Iesu təmə, “Kəsi, itəmat un netəm roiu ne nakəsotəhatətəən lak. Karmə oekatig kitat min itəmat mətoarus-pən nian naka nəpanotəhatətə lak. Kən karmə onəghan epanameg etəmat. Enəpou-in itəmat. !Otiləs suakəku un motuwa!”

²⁰ Kən kəmotiləs kan o Iesu. Kən narmin rat apon təməplan Iesu kən mol suakəku apon taut nīpətin tasiəp-asiəp pik, kən miet morin əpəh ləhau e nisip məsəupəlpəl mətan, kən nahui noan tiet təhmen e sop. ²¹ Kən Iesu təmətapəh o rəhan tata məmə, “?Təmol min-nəhlan minos nup kuwəh?”

Məto rəhan tata təmə, “Təmətuoun e nian təmatəkəku mətoarus-pa əh-roiu. ²² Kən nian tepət narmin rat əh toh matiləs-ipən əpəh e nigəm ne nəhau məmə otəhamnu. Okəmə nəkitun nolən, pəs nakəsəkitun itimləu masitu etimləu.”

²³ Məto Iesu təmə, “?Naka əh, nəghatən u məmə, ‘Okəmə nəkitun nolən’? Ughin titun nolən natimnat rafin o etənim itəm tətəhatətə lan.”

²⁴ Kən roiu agin, tata rəha suakəku un təmagət əfəməh məmə, “Ekətəhatətə lam, məto in əmun rəhak nəhatətəən təkəku əm, asitu lak məmə rəhak nəhatətəən otər mepət.”

²⁵ Kən nian Iesu təməplan məmə netənim neen min kinotuwa iuəhkir ron, kən tən-ipən əskasik kəm narmin rat apon məmə, “Ik narmin rat itəm natol matəlgitəm tətalu kən mol itəm katəruru nəghatən. !Ekatən-ipinə ətuatip u-roiu məmə onakiet e suakəku un, kən məsuwa minən muwin lan!”

²⁶ Kən narmin rat apon təmagət əfəməh mol suakəku apon taut masiəp-asiəp min u iuəhkir agin timis, kən miet lan. Okol nəkəplan məmə tīnimis rəkis, kən netənim tepət kotəmə tīnimis. ²⁷ Məto Iesu təməa-pən maskəlim nelmin miuw-pər, kən tətul.

²⁸ Iesu təmuwin imə, kən ilat pisin əm rəhan min netənim koatəpələh, kən kotətapəh ron məmə, “?Karmə təhro ekotəruru nəhg-iarəpən narmin rat əpəh?”

²⁹ Məto Iesu təmə, “Nəfakən əm titun nəhg-iarəpən narmin rat min əh nəhlan.”

*Iesu təməni-iarəp min
rəhan nimisən*

(Mat 17:22-23; Luk 9:43-45)

³⁰ Kən Iesu ne rəhan min netəmim kəmotiet ikin-un kən motuwın-pən əpəh e nitən Kalili ikin, məto Iesu təsolkeikən məmə okitun məmə in əh-ikin əh. ³¹ Təmol nəhlan məto-inu tatəgətu rəhan min netəmim. Təməni məmə, “Io Neti Etəmim, okegəhan-in-pən io kəm netəmim kotohamnu io ekimis. Məto oekos nian kisil u, kən panəmegəh min.”

³² Kən məto rəhan min netəmim kəsotitun wırən rəhan nəghatən, kən nikilat tinəgin o nətapəh-inən nipəti nəghatən rəhan.

?Pah in tepət elat?

(Mat 18:1-5; Luk 9:46-48)

³³ Kəmotiet-pa əpəh Kapaneam, kən minoatuwin imə kit. Kən Iesu təmatətapəh olat məmə, “?Naka əpəh nəmoatən e suatip?”

³⁴ Məto kinotəruru nuhalpınən məto-inu, e suatip kəmoatən məmə pah in tepət elat.

³⁵ Kən Iesu təməht-iəhau məpələh, kən maun-in rəhan netəm tuelef məmə okotuwa-tu ron, kən tən-ipən kəm ilat məmə, “Etəm tolkeike məmə in otepət e netəmim, in oteike meiuaiu elat kən muwa məmə in iolwək əm kit rəhalat.” ³⁶ Kən mıləs suakəku kit muwin məf aupən-in ilat, kən maskəlim məmə, ³⁷ “Kən etəmim itəm tatos e nikin agien suakəku tahmen e inu, kən tatol e nərgək, kən tahmen əm məmə tatos io e nikin agien. Kən etəmim itəm tatos io e nikin agien, kən tahmen əm məmə tatos etəm u itəm təməhl-ipa io.”

Suah kit təmol nat pispis e nərgi Iesu

(Luk 9:49-50)

³⁸ Kən Jon təməni-ipən kəm Iesu məmə, “İəgətu emotəplan suah kit tatəhg-iarəp narmin rat min e nərgəm, kən emotən-iəhau məto-inu sənəmə kitat kit.”

³⁹ Məto Iesu təmə, “Sotən-iəhauən, məto-inu etəm tatol nat pispis min e nərgək, okol təsən uəhaiən nəghatən rat lak. ⁴⁰ Etəm itəm sənəmə rəhatat tikiwir, in tolkeike itat. ⁴¹ Ekatən pahrien kəm itəmat məmə, okəmə etəm tətəsitə etəmat, məto-inu rəhak u itəmat, suah u otəkəike mos nətouən rəhan, nat əpnəpən in nat əkəku əm tahmen tatos-ipinə nəhau ətəp kəm itəmat nakotənim.”

Nat tol etəmim tatəmə e rəhan nəmegəhən

(Mat 18:6-9; Luk 17:1-2)

⁴² Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Nisualkələh min u kotahatətə lak, okəmə suah kit tol kit təmə e rəhan nəmegəhən o rəhan nahatətəən, kən suah əh, Uhgın otol nalpınən asol kəm in. Kən nalpınən əh otəskasik taprəkis okəmə kətu-pən kəpiel kit e nentou, kən kərakin-pən əpəh itəhəi lokamnım məmə otamnım.

⁴³⁻⁴⁴ “Kən okəmə nelməm tol ik natol təfagə, kən təwir məmə nakətatip rəkis mərakin. Okəmə nelməm kitiəh əm məto onakos nəmegəhən lili, inu təwir pik maprəkis-in məmə nelməm kəiu məto okərakin-pən ik e nigəm asol namnun tika.”* ⁴⁵⁻⁴⁶ Kən okəmə nelkəm kit tol ik nakatəmə e rəham nəmegəhən nakətatip rəkis. Okəmə nelkəm kitiəh əm məto onakos nəmegəhən lili, inu təwir pik maprəkis-in məmə nelkəm kəiu məto okərakin-pən ik e nigəm asol.† ⁴⁷ Kən okəmə nigənəmtim kit tol ik nakatəmə e rəham nəmegəhən, nakiləs-irəkis. Okəmə nigənəmtim kitiəh əm məto onəkuwin ikin Uhgın tatəməmə ikin, inu təwir pik maprəkis-in məmə nigənəmtim kəiu məto okərakin-pən ik e nigəm asol.

9:30: Jon 7:1 **9:31:** Mak 8:31; 10:32-34 **9:32:** Luk 9:45 **9:35:** Mat 20:25-27; Mak 10:43-44; Luk 22:24-26

9:37: Mat 10:40 **9:40:** Mat 12:30; Luk 11:23 **9:41:** Mat 10:42 * **9:43-44:** E kopi oas min neen

rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, katilpin nəghatən kit min e ves 44 itəm tahmen-pən əm e ves 48.

9:43-44: Mat 5:30 † **9:45-46:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, katilpin nəghatən kit min e ves 46 itəm tahmen-pən əm e ves 48. **9:47:** Mat 5:29

⁴⁸ Kən ikin əh, firəl min okotətip e nıpəti netəmim ikin məsotimisən, kən nigəm tatus ilat kən matuəp əm kilpın okol kəsohamisən nian kit ne.

⁴⁹ “Uhgin tateatəgtəg-pən nigəm e netəmim tahmen əm e sol kateatəgtəg-pən e nagwənən.

⁵⁰ “?Sol təwır, məto okəmə otisiu roiu, kən kəruru məmə okos-ipən min naka pəs tətəhen? Onəkotəkəike motos sol u tahmen e nolkeikeən e rəhatəmat nəmegəhən, kən motatig e nəməlinuən nian rafin.”

10

?Təwır məmə nıpitan ne nəman okotapəs ilat min, o kəp?

(Mat 19:1-12; Luk 16:18)

¹ Kən Iesu təmiet ikin-un kən muwın miet-pən əpəh entən əpəh Jutia entənipən-pən e nəhau əpəh Jotan. Kən nımanın netəmim kəmotuəfimin-pən min ilat min ron, kən tatəgətun ilat məmə inu tatəgətun əh mihin ilat ne nian min.

² Kən Farisi neen kəmotuwa keiua əm katətapəh ron məmə, “?Tahro? ?Rəhatat Lou tategəhan-in məmə iərman titun napəsən rəhan pətan, o kəp?”

³ Məto Iesu təmətapəh olat məmə, “?Lou naka un Moses təmələhəu aupən kəm itəmat?”

⁴ Kən məto kotəmə, “Moses təmegəhan-in məmə okəmə iərman tətapəs rəhan pətan un, təike məte naoa kit mos-ipən kəm rəhan pətan məmə in tınapəs, kən panahl-iarəp.”

⁵ Məto Iesu təmə, “Moses təməte lou un məto-inu rəhatəmat-kapə tiəkis pik. ⁶ Məto e nətuounən, Uhgin təmol natimnat, kən mol iərman ne pətan. ⁷ O nat əh in əh, iərman otəpanapəs rəhan tata ne mama, kən mətuatig ilau rəhan pətan. ⁸ Kən ilau okuea nıpətilau kitiah. Kən roiu, ilau sənəmə kəiu, məto kitiah əm. ⁹ Uhgin tınılpin ilau kinuea minioal kitiah, kən o nat əh, pəs etəmim kit okol təsətatipən rəhalau natigən.”

¹⁰ Kən Iesu ne rəhan min netəmim kəmotuwın əpəh imə, kən rəhan min netəmim kotətapəh ron o nat un. ¹¹ Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Etəm tatol tifos mətapəs rəhan pətan kən matit min in pisin kit, in tategoafəl matol təfagə rat e rəhan ətuatip pətan. ¹² Kən tahmen min əm, okəmə pətan kit tətapəs rəhan iərman kən matətəu-pən in pisin kit, in min tateguafəl matol təfagə rat e rəhan ətuatip iərman.”

Iesu təməfak o nisualkələh

(Mat 19:13-15; Luk 18:15-17)

¹³ Kən netəmim neen kəmotəmik nisualkələh motuwa o Iesu məmə otələhəu-pən nelmin elat mawte-in nəwırən rəha Uhgin kəm ilat, məto rəhan min netəmim kəmoatən-iahau ilat. ¹⁴ Məto nian Iesu təməplan, kən neməha tol, matəhai ilat məmə, “Pəs nisualkələh okotuwa ron io. Əsotən-iahəuən nisualkələh min un, məto-inu netəm min u nıkilat tahmen əm e niki nisualkələh, ilat u Uhgin tətərəməyə elat. ¹⁵ İatən pahrien kəm itəmat məmə, okəmə suah kit təsolkeikeən məmə oteiuaiu mahmen e suakəku mapəs Uhgin tərəməyə lan, in okol təsatig ahginən nəməməyə rəha Uhgin.” ¹⁶ Kən məmik nisualkələh e nelmin, kən mələhəu-pən nelmin elat məmə, “Pəs Uhgin otawte-in rəhan nəwırən kəm itəmat.”

Suah kit rəhan nautə tepət

(Mat 19:16-22; Luk 18:18-23)

¹⁷ Nian Iesu tınətaliwək matuwın, kən suah kit təmaiu muwa misin-pən nulin ron məmə, “?İəgətun wır, oekəkəike mol naka un məmə ekos nəmegəhən lili?”

¹⁸ Məto Iesu təmə, “?Tahro nakatən məmə io etəm təwır? Uhgin pisin əm un in təwır, suah kit min tikə məmə in təwır. ¹⁹ İk nınəmitun rəkis lou min rəha Moses məmə

onəsohamnuən itəm, məsakləhən, məseiuəən, məsakləh-inən pətan, onəkəike misiai-in rəham tata ne mama.”

²⁰ Məto suah un təmə, “Iəgətu, lou min un, ematol rafin ilat nian ematakəku mətoarus-pa u-roiu ne.”

²¹ Kən Iesu təmehm suah un molkeike pik, kən məmə, “Nat kit min əm əh-ikin onəkol. Uwin mol-salim-in rafin rəham nautə, kən mos-ipən mənə lan kəm ian-rat min, kən ik onakos nautə tepət əpəh e nego e neai. Kən muwa muarisig-in io.”

²² Kən nian suah un təməto nəghatən un, kən niganəmtin təməpou, kən nikin təməpou pik ron matuwin məto-inu rəhan natimnat tepət.

*Tiəkis o etəm rəhan nautə tepət məmə otuwin
ima Ughin*

(Mat 19:23-30; Luk 18:24-30)

²³ Kən Iesu təmasipən məplan netəm min əh-ikin, kən mən-ipən kəm rəhan min netənim məmə, “!Nəman! Tiəkis pahrien o netəm rəhalat nautə tepət məmə okotuwin ahgin nəramərəən rəha Ughin.”

²⁴ Kən rəhan min netənim kəmotaut pik o nəghatən rəhan, məto Iesu təmən min məmə, “Nenetik min, tiəkis pahrien məmə suah kit otuwin ahgin nəramərəən rəha Ughin.

²⁵ Tiəkis o kamel asol məmə otuwin-pən e nupəg nitel, məto tiəkis pik agin o etəm rəhan nautə tepət məmə otuwin matig ahgin nəramərəən rəha Ughin.”

²⁶ Kən rəhan min netənim kəmotaut pik ron motəmə, “?Ei, məto pah titun nosən nəmegəhən lili?”

²⁷ Kən Iesu təmasipən məplan ilat, kən məmə, “Nat u, okol etənim təsolən. Məto Ughin, in titun nolən natimnat rafin.”

²⁸ Kən Pita təmə, “Itimat emotapəs rafin rəhatimat natimnat məmə okotuarisig-in ik.”

²⁹ Məto Iesu təmə, “Iatən pahrien, etəm itəm otapəs rəhan nimə, o pian min, o kaka min, o mama, o tata, o nisualkələh, o rəhan nəptən ron io ne Namnusən Təwir, ³⁰ e nəmegəhən rəha nətueintən u, in otos nitailat wan-hanrit, inu nimə min, ne pian min, ne kaka min, ne mama min, ne nisualkələh, ne nəptən min. Kən in otos min nəratən min itəm netənim okotol kəm in. Kən e nəmegəhən wi itəm otəpanuwa, in otos nəmegəhən lili. ³¹ Məto netənim tepət u kotaupən u-roiu, okəpanotuarisig, kən netəm min u kotuarisig u-roiu okəpanotaupən.”

Iesu təmən min məmə otəpanimis

(Mat 20:17-19; Luk 18:31-34)

³² Kən Iesu ne kəmotaliwək e suatip katər-pən əpəh Jerusalem, kən Iesu təmətaupən-in rəhan min netənim, əmun narmilat təmiwig pik ron, kən netəm kəmotuarisig-in ilat kəmotəgin. Kən Iesu tit-irəkis rəhan min netəm tuelef motuwin, kən tatən-ipən nat naka itəm okəpanol lan, ³³ məmə, “Otətəlig-in wir-tu io. Roiu kinoatər minoatuwin əpəh Jerusalem, kən okegəhan-in-pən io Neti Etənim e nelmi pris asol min ne iəgətu min rəha Lou. Kən okotən məmə oekimis, kən okotəhlman-pən io e nelmi laihluə min. ³⁴ Kən okotol milə lak, kən motagəh io, motalis io, kən motohamnu io. Məto e nian tatol kisil lan u, epanəmegəh min.”

*Jemes ne Jon kəmuətapəh məmə Iesu otol nat kit
kəm ilau*

(Mat 20:20-23)

³⁵ Kən Jemes ne Jon, neti Sepeti mil, kəmuea o Iesu, kən muən-ipən ron məmə, “Iəgətu, ekioalkeike nat kit məmə onəkol kəm itəmlau.”

³⁶ Kən Iesu təmə, “?Nakioalkeike naka məmə ekol kəm itəmlau?”

³⁷ Məto kuəmə, “O nian nakatuwa məmə onakəramərə e nəhag-əhagən rəha nəsanənən rəham, kən ekioalkeike məmə onakegəhan-in itımlau kit təpələh e rahm-matıp kən kit təpələh e rahm-mol, ikin mil rəha nəsanənən ne nisiaiien.”

³⁸ Kən İesu təməni-ıpən kəm ilau məmə, “İtəmlau nəkuəruru nat u nakatuən. ?Təhro? ?İtəmlau, nikitəlau təht məmə nəkuahmen məmə kitəhal kəhalətul e nigəm rəha nuwigı nien itəm io ekəike mətul lan?”* ?Kən muahmen-in min məmə okol baptais etəmlau e nahməən məmə okol mihin lak?”

³⁹ Kən kuəmə, “!Əwəh, ekuahmen in!” Məto İesu təmə, “Pəhrien, onakuəkəike muətul e nigəm rəha nuwigı nien itəm io ekəike mətul lan. Kən okol baptais etəmlau e baptais itəm okol baptais lak lan. ⁴⁰ Məto o nəpələhən e nıkalik matıp ne mol, sənəmə rəhak məmə ekən. İkin mil əh, ilau rəha netəm min u itəm Uhgın təmol əpen-əpenə olat.”

Etəm təmə otepət e netəmim

(Mat 20:24-28)

⁴¹ Nian rəhan netəm ten kəmotəto nəghatən un, kən neməha təmol ilat o Jemes ne Jon. ⁴² Kən İesu təmaun-in rəhan min netəmim kotuwa, kən tən-ıpən kəm ilat məmə, “İtəmat nəkotitun məmə netəm min u kotəmə okotepət e İaihlua min, kotos-ıpər atıp ilat, kən netəm-iasol rəhalat koatalikiamtə rəhalat min netəmim.

⁴³ “Məto itəmat onəkəsotolən min-nəhlan. Okəmə itəmat kit tolkeike məmə in otepət etəmat, in otəkəike muwa məmə in iolwək əm kit rəhatəmat. ⁴⁴ Kən okəmə itəmat kit tolkeike məmə in otit itəmat, kən in otəkəike muwa məmə in slef kit rəhatəmat. ⁴⁵ Kən io min, Neti Etəmim, eməsuwamən məmə netəmim okotol wək kəm io, məto emuwa məmə ekol wək kəm netəmim kən mos-ıpən rəhak nəmegəhən məmə ekikis ilat e rəhalat nolən rat min.”

İesu təmol-wır niganəmti Patimias

(Mat 20:29-34; Luk 18:35-43)

⁴⁶ Kən İesu ne rəhan min netəmim, kəmotuwa əpəh Jeriko. Kən nian kinotiet moatuwin, kən netəmim tepət kəmotuarisig-in ilat. Kən suah kit niganəmtin təpis, tatəpələh e nıkalı suatıp, nərgin u Patimeas neti Timeas. Nian rafın tatətapəh-in mənı o netəmim. ⁴⁷ Nian təməto məmə İesu etəm Nasaret tətaliwək e suatıp matuwa, kən təmagət əfəməh məmə, “!Awi, İesu Mipi Tefit, asəkitun io, masitu lak!”

⁴⁸ Kən netəmim neen kotəmərit lan motəmə, “!Ei, əsagətən!” motən pap məto in təməha magət əfəməh pik min məmə, “!Mipi Tefit, asəkitun io, masitu lak!”

⁴⁹ Kən İesu tətul kən mən məmə, “Otaun-in-pən-tu suah un məmə tuwa.” Kən motən-ıpən kəm in məmə, “Ei, agien, mətul, məto-inu İesu tətəun-in ik.”

⁵⁰ Kən suah un təmatıpin rəhn kot, mətip mər muwin o İesu. ⁵¹ Kən İesu təmətapəh ron məmə, “?Nakolkeike naka?” Məto təmə, “!əgətun, ekolkeike məmə nakol-wır niganəmtək pəs ekehm nat.”

⁵² Kən İesu təmə, “Atuwin. Rəham nahatətəən tinol-wır ik.” Kən roiu agin min niganəmtin təməwır, tinatehm nat. Kən minatətəu-pən İesu moatan.

11

İesu təmasuə e togki

matuwın Jerusalem

(Mat 21:1-11; Luk 19:28-40;

Jon 12:12-19)

¹ Kəmotuwın iuəhkır o Jerusalem, iuəhkır o latuənu mil un Petfas ne Petani, moatuwin əpəh e Nitot Rəha Nig U Olif, kən İesu təməhl-ıpən rəhan kəiu etəmim mil kuaupən.

* **10:38:** Nəghatən Kris ətuatıp tatən məmə, “?İtəmlau, nikitəlau təht məmə nəkuahmen məmə kitəhal okəhalənim kələh e kap rəha nətoən nahməən itəm io ekəike mənım lan?” **10:38:** Mak 14:36; Luk 12:50 **10:39:** Wək 12:2; Nol Əpən 1:9 **10:42:** Luk 22:25-26 **10:43:** Mat 23:11; Mak 9:35 **10:52:** Mak 5:34

² Təmən-ipən nəghatən u kəm ilau məmə, “Onakian əpəh e latuənu əh kotasipənin. O nian nakian əh-ikin, roiu agin onakuəplan nəti togki kit kəsasuəən əh lan kəmərüətain. Kən nəkiakis muasig mueia. ³ Kən okəmə suah kit təmə, “?Onakuahro-in neti togki?” kən nakuəmə, ‘İərəmərə tolkeike, kən otəpanahl-ipa min otəsuwəhən.’ ”

⁴ Ilau kəmian kən muəplan neti togki un kəmərüətain e nikal suatip əpəh iuəhkir o nafiluə e nimə, kən kiakis. ⁵ Məto netəmim neen kəmotətul əh-ikin kən motətapəh olau məmə, “!Ei! ?Nakətiakis neti togki un o naka?”

⁶ Kən kəmuən-ipən nəghatən rəha İesu kəm ilat, kən ilat kəmotegəhan-in-pən neti togki kəm ilau. ⁷ Kən kəmuasig togki mian o İesu, kən muapeg rəhalau kot muəfətain noankawi togki un lan, kən İesu təmasuə lan. ⁸ Kən netəmim tepət kəmotepin rəhalat kot əpəh e suatip, kən neen kəmotaiu kan əpəh e nikiinat katəte manat motəmik motuwa motəpen əpəh e suatip. ⁹ Netəm kotaupən ne netəm koatuarisig kəmotagət əfəməh məmə, “!Hosana,* ənwiwi Uhgın!

!İərəmərə Uhgın tətətig ilau suah u itəm tatuwa e nərgin!

¹⁰ !Pəs Uhgın otawte-in rəhan nəwırən kəm nərəmərəən itəm tatuwa, tahmen-pən əm e nərəmərəən rəha pipi rat u rəhatat Təfit!

!Hosana o Uhgın əpəh ilis e nego e neai!”

¹¹ Kən İesu təmuwin əpəh Jerusalem e Nimə Rəha Uhgın məplan natimnat. Məto tinəpinəp rəkis, kən tiet ilat rəhan min netəm tuelef minoatuwin əpəh Petani.

Nig kit fik itəm noan tikə

(Mat 21:18-19)

¹² Kən kəmən lawigin, kinotiet min Petani minoatuwin Jerusalem, kən nəumis tinus İesu. ¹³ Kən tasipən-in nig kit fik tatətul əpəh isəu məsin nimalin tepət. Tuwin məmə otəhl noan kit, məto noan tikə, nimalin əm, məto-inu sənəmə nian rəha nig fik tatəe lan. ¹⁴ Kən İesu təməni-ipən kəm nig fik un məmə, “Okol netəmim kəsotun minən noam e nup min rafin.” Kən rəhan min netəmim kəmotəto rəhan nəghatən un təməni.

İesu təməni-iarəp netəmim e Nimə Rəha Uhgın

(Mat 21:12-17; Luk 19:45-48;

Jon 2:13-22)

¹⁵ Kən kəmotuwin motiet-pən əpəh Jerusalem, kən İesu tuwin əpəh imə e Nimə Rəha Uhgın məhg-iarəp netəmim kotol maket, kən mahwin tepil rəha netəm kotol senis e məni, ne stul rəha netəm koatol-salim-in mak min. ¹⁶ Kən mətulosig-in netəmim məmə okəsotəmiken rəhalat natimnat motuwin-pən əpəh Nimə ikin Rəha Uhgın. ¹⁷ Kən təməgətun ilat məmə, “Kəməte-pən e Nəoa Rəha Uhgın məmə Uhgın təmə, ‘Rəhak nimə, in nimə rəha nəfakən məmə netəmim rəha nitən min rafin okotəfak-pa ikin kəm io.’ Məto itəmat nəmotol məmə in ‘nimə rəha iakləh min.’ ”

¹⁸ Kən pris asol min ne iəgətun min rəha Lou kəmotəto rəhan nəghatən. Kən kinotəgin İesu məto-inu nian nimanin netəmim kəmotəto rəhan nəgətunən, narmilat tiwig pik ron. Kən pris asol min ne iəgətun min rəha Lou kinotətuoun kateam-in suatip kit məmə okotohamnu in. ¹⁹ Kən tinəhnaipən, İesu ne rəhan min netəmim kinotiet Jerusalem minoatuwin.

Nig fik təmənis mətəgətun nəhatətən rəha netəmim

(Mat 21:20-22)

²⁰ Kən kəmən lawigin, kəmotuwa min e suatip motəplan nig fik apon tinəuke rəkis muwin miet əpəh e nokin. ²¹ Kən Pita nikiin tinəht nəghatən rəha İesu o nig əh, kən məni-ipən kəm in məmə, “!İəgətun, əplan-tu nig fik ilouin nəməni rat, kən tinəuke rəkis!”

* **11:9:** Aupən ikin, nipəti nəghatən u “Hosana” təmə, “osmegəh.” Kən uarisig lan, nipətin tinuwa “ənwiwi.” **11:9:** Sam 118:25-26 **11:13:** Luk 13:6 **11:17:** Aes 56:7 **11:17:** Jer 7:11 **11:18:** Mak 14:1

²² Kən Iesu tāmən-ipən kəm ilat māmā, “Otahatətə əm e Uhgin. ²³ Iatən pahrien kəm itəmat māmā okāmā suah kit tətahatətə pahrien e Uhgin, kən otən-ipən kəm nitot əpəh māmā, ‘Uwīn, mətipən atip əpəh itəhəi mamnim,’ kən okāmā tāsənən e nikin kəiu, mahatətə əm e Uhgin, kən nat un otol pahrien. ²⁴ O nat u inu, iakatən kəm itəmat māmā okāmā nakotəfak o nat kit kən motahatətə māmā onəkotos pahrien, kən onəpanotos rafin nat un nəmotəfak ron.

²⁵ “E nian nakotətul katəfak, məto nikitəmat məsin əh-ikin tərət məto-inu suah kit təmol nat kit təsahmenən etəmat, kən aluin rəhan nolən rat məsotalpənən rəhan nitai təfagə. Otol nəhlan pəs Uhgin əpəh e nego e neai in otaluin mafəl rəhatəmat təfagə rat min.”†

*?Pah tāmā Iesu otol
natimnat min əh?
(Mat 21:23-27; Luk 20:1-8)*

²⁷ Kən Iesu ne rəhan netəm tuelef kəmotitəlig-pa min əpəh Jerusalem. Kən Iesu taliwək mətan əpəh e Nimə Rəha Uhgin, kən pris asol neen, ne iəgətu min rəha Lou, ne netəm-iasol rəha netəm Isrel kəmotuwa ron. ²⁸ Kən katətapəh māmā, “?Ən-tu kəm itimat māmā pah təmegəhan-in ik nakatol natimnat min əh? ?Kən pah təmegəhan-in nepətən əh, Uhgin o etənim əm?”

²⁹ Kən Iesu tāmən-ipən kəm ilat māmā, “Oekətapəh-in-pinə-tu nəghatən kit kəm itəmat, kən okāmā nakotuhəlpin u, kən ekən-ipinə māmā pah təmegəhan-in nepətən əh māmā ekol natimnat min əh. ³⁰ ?Otən-tu māmā pah tāmən māmā Jon otol bəptais e netənim? ?Uhgin, o etənim əm kit?”

³¹ Kən əmun kənotən-ən kəm ilat min māmā, “?Ei, okotən māmā naka? Okāmā okotən māmā Uhgin əh-roiu, kən təpanən min māmā, kən tahro kəməsotahatətən e Jon. ³² Məto, okol kəsotənən māmā etənim əm kit.” Kəmotən nəhlan məto-inu ilat kəmotəgin netənim itəm kənotən rəkis nıpahrienən e Jon māmā in ien kit rəha Uhgin. ³³ Kən kəmotən-ipən kəm Iesu māmā, “Itimat ekotəruru.” Məto Iesu tāmā, “Kən io min, okol ekəsən-iarəpən kəm itəmat māmā pah təmegəhan-in nepətən māmā ekol natimnat min əh.”

12

*Nimaa nəghatən e netəm kotasum o noa-krep
(Mat 21:33-46; Luk 20:9-19)*

¹ Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit kəm ilat māmā, “Suah kit təmasum-in noa-krep, u nol katol wain e noan. Kən mol fənīs e kəpiel tuwīn mıtəlau in, kən mol ikın kit o nolən nəme naliwək-aliwəkən e noa krep māmā nahuin otaiu kən kol wain lan. Kən mol nimə kit itəm in ilis māmā etənim otaiu lan matehm wır nasumən o nat megəh min ne netənim. Kən təmegəhan-in-pən nasumən kəm netənim māmā okotasum lan, kən motoor noa krep, məsin rəhan, məsin rəhalat. Kən miet muwīn o naliwəkən ik pisin kit.

² “Matuwīn matuwīn, kən nian nol u krep təmol noan kən kənotəmarəg, etəm-iasol in təmahl-ipa rəhan kit iolwək māmā in otuwīn mehm netəm koatol wək e rəhan nasumən māmā okotəhl noa krep, kən motoor kos-ipən rəha etəm-iasol neen. ³ Məto netəm min əh kəmotətul motaht iolwək əh, kən motahl-ipən titəlig məsotəmki-pənən noa krep neen ne kəm in.

⁴ “Kən etəm-iasol un tahl-ipa min rəhan kit iolwək tuwa, kən kotoh rəhn-kapə motol naulisən kəm in. ⁵ Kən tahl-ipa min rəhan kit iolwək tuwa, kən kotohamnu timis. İlat tepət kəmotuwa, kən netəm min un kotoheain neen, kən motohamnu neen.

⁶ “Kən kitiah əm əh-ikin ilau min kətuatig, inu netin keike otəpanahl-ipa. Namnun, təmahl-ipa nətin, kən nikin tatəht māmā, ‘İlat okotəkəike motisiai-in nətik.’ ⁷ Məto təmuwīn kən netəm min un kotəmā, ‘İnu nəti etəm-iasol itəm otərəməmə e nasumən nian

11:23: Mat 17:20 11:24: Mat 7:7 † 11:25: E kopi oas min tepət rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, ves 26 tikə. 11:25: Mat 6:14-15 12:1: Aes 5:1-2

rəhan tata otimis. Pəs kotuwın motohamnu min, kən motərəmə e nasumən rəhan.’
⁸ Kən kəmotaskəlim motohamnu, kən motiləs nīpətin motuwın motərakin-pən əpəh ihluə e nasumən.”

⁹ Kən İesu təməni-pən kəm ilat məmə, “?Etəm-iasol un otol naka? Otuwin mohamnu ilat kən mos-ipən min nasumən un kəm netəm pisin neen.”

¹⁰⁻¹¹ Kən İesu təməni-pən kəm ilat məmə, “?Nəmotafin Naoa Rəha Uhgın u, o kəp? Tatən məmə,
 ‘Kəpiel u itəm netəm rəha niləkinən nimə kəsotolkeikeən motapəs,
 in tinuwa kəpiel keike o nolən nimə.
 İərəmə təmol nat u,
 kən in nat təwir agın e niganəmtitat.’ ”

¹² Kən netəm-iasol kotolkeike məmə okotaskəlim İesu məto-inu kotəmə tatəghat rat elat. Məto kinotəgin nimanin netəmim kən motapəs, kəgim.

?Tətuatip o nətouən takis kəm Sisa, o kəp?

(Mat 22:15-22; Luk 20:20-26)

¹³ Farisi min neen ne netəmim neen e pati rəha Kig Herot Antipas, rəhalat min netəm-iasol komotahl-ipən ilat məmə okotuwa keiuə e İesu pəs təmə atip e rəhan nəghatən.

¹⁴ Kəmotuwa ron kən motən-ipən kəm in məmə, “İəgətun, ekotitun məmə ik etəm ətuatip kən məsəginən, məsaulis-inən netəmim, ne netəm-iasol ne, matən nīpahrienən matəgətun netəmim e suatip rəha Uhgın. ?Ən-tu məmə tətuatip məmə ekotətou-pən takis kəm Sisa, kapman asol rəha netəm Rom, o kəp? ?Oekotəkəike motətou-pən, o kəp?”

¹⁵ Məto İesu tinitun əm məmə kotən əm e nohlilat məto nikilat tol pisin, kən məmə, “?Tahro nakotəmə onəkotol məmə ekəmə e rəhak nəghatən? Otos-tu məni kit motuwa-tu pəs ekehm.”

¹⁶ Kən kəmos kit motuwa, kən təmətapəh olat məmə, “?Narmı pah u, kən nərgi pah u e məni u?” Məto kotəmə, “Sisa.”

¹⁷ Kən İesu təmə, “Natimnat rəha Sisa, okos-ipən kəm Sisa. Məto natimnat rəha Uhgın okos-ipən kəm Uhgın.” Kən narmilat təmiwig məto-inu təmuhalpın wır rəhalat nəghatən.

?Tahro etəmim timis kən məmegəh min?

(Mat 22:23-33; Luk 20:27-40)

¹⁸ Kən Satusi min neen kəmotuwa o İesu. E rəhalat nətəligən, netəmim kotimis məsotəmegəh minən. Kəmoatalkut o nolən məmə rəhalat nətəligən in tətuatip, kən tol nəhlan, kəmotən kəm İesu məmə, ¹⁹ “İəgətun, Moses təməte rəkis lou kit u təmə, ‘Okəmə suah kit otimis, kən mapəs rəhan pətan, kən məsialəsən netilau kit ne, kən pian otəkəike mit nəutahlimis un, kən mialəs netilau kit un, kən suakəku un otos nəmə rəhan tata asol əpəh tinimis rəkis.’

²⁰ “Kən netəmim sepin ilat pialat min. Etəm təmaupən maiir təmit pətan kit kən məsialəsən netilau kit u, kən timis. ²¹ Kən itəm tuarisig tit nəutahlimis un, kən məsialəsən netilau kit ne un, kən timis min. Kən pialau itəm tatuarisig-in ilau tol əm nat kitəh. ²² Matuwın, matuwın kən netəm min un sepin ilat pialat min kəmotit pətan un motuwın kən ilat rafin minotimis, kən məsotiləsən nətilat kit ne. Kən pətan apon tinimis min. ²³ ? Kən o nian netəmim okotəmegəh min e rəhalat nimisən, kən pətan əh rəha pah, u ilat rafin sepin kəmoatit?”

²⁴ Məto İesu təmə, “İtəmat nəmotəluə. ?Nəkotitun məmə nəmotəhrəluə? Məto-inu itəmat nəkotəruru Naoa Rəha Uhgın, kən moatəruru min nəsanənən rəha Uhgın. ²⁵ Nian netəm kəmotimis okotəmegəh min, ilat okotahmen e nagelo min əpəh e neai, kən məsotit minən pətan, ne məsotətəu-pən minən iərman. ²⁶ Kən oekəgətun itəmat e etəmim tatəmegəh min e rəhan nimisən. Okəmə naka itəmat nakəsotafinən əh nəghatən əh

kəməte-pən e naoa rəha Moses, tatən namnusən rəha Moses nian nig kit nigəm təmatuš. Kən e nian əh, Uhgin təmən-ipən kəm Moses məmə, ‘Roiu əh, io Uhgin rəha Epraham, ne Uhgin rəha Aisak, ne Uhgin rəha Jekop.’ ²⁷ In Uhgin rəha netəm kotəmegəh, sənəmə rəha netəm kəmotimis kitəh. Itəmat nəmotəluə pahrien.”

*?Lou naka un in tepət
e lou min?*

(Mat 22:34-40; Luk 10:25-28)

²⁸ Kən iəgətuṇ kit rəha Lou təmatəpələh matəto ilat kotəghat, kən Iesu tatuhalpən wīr nəghatən rəha Satusi min. Kən tuwa o Iesu matətapəh ron məmə, “?Lou ahro u in ilis pik kən məwīr məmə okotətəu-pən?”

²⁹ Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Lou u in ilis pik u okotətəu-pən təmə, ‘!Otətəlig wīr-tu itəmat netəm Isrel! Uhgin u in rəhatat Iərəməərə, in əmun in Uhgin. ³⁰ Onakolkeike Uhgin u in rəham Iərəməərə e nīkim rafin, ne nəmegəhən rafin rəham, ne nətəligən rafin rəham, ne nəsanənən rafin rəham.’ ³¹ Kən lou itəm tatuarisig-in itəm əh təmə, ‘Onakolkeike ik min neen tahmen-pən əm məmə natolkeike atip ik.’ Lou kit tikə min taprəkis-in lou mil əh.”

³² Kən iəgətuṇ əh rəha Lou təmə, “Iəgətuṇ, rəham nəghatən tətəuṭip. Nəməhən pahrien məmə Iərəməərə əmun in Uhgin. Uhgin kit min tikə. ³³ Kən okotolkeike Uhgin e nīkitat rafin, ne nətəligən rafin rəhatat, ne nəsanənən rafin rəhatat, kən motolkeike kitat min neen məmə kotolkeike atip kitat min. Təwīr pik məmə okotətəu-pən lou mil əh taprəkis-in nuwaan atipən nat megəh ne sakrifais min rafin itəm Lou tatən.”

³⁴ Kən Iesu təmehm məmə rəhan nəghatən tenatig pik, kən tən-ipən ron məmə, “Ik nīnuwa iuəhkīr o nərəməərən rəha Uhgin.” Kən ilat rafin kīnotəgin nətapəh-in minən nəghatən ron.

*Mesaea sənəmə mipi Tefit əm, məto rəhan
min etəm-iasol*

(Mat 22:41-46; Luk 20:41-44)

³⁵ Nian Iesu təmatəgətuṇ netənim əpəh e Nīmə Rəha Uhgin, kən matətapəh-in nəghatən kit kəm ilat məmə, “?Tahro iəgətuṇ min rəha Lou kotəmə Mesaea u in mipi Tefit?

³⁶ Narmin Rəha Uhgin təmos-ipən nenatigən kəm Tefit məmə otən məmə,

‘Uhgin təmən-ipən kəm rəhak Iərəməərə məmə,

Əpələh u e rəhk-matip, ikin rəha nəsanənən ne nīsiaiən,

mətoarus-pən oekos-iəhau rəham tikimīr min məlin-pən ilat əpəh ləhau e nelkəm.’ ³⁷ Tefit

atip təmən məmə Mesaea in rəhan Iərəməərə. ?Kən okəmə mipi Tefit atip əm, kən

tahro matol rəhan Iərəməərə?” Kən netəm min un kəmotətəlig-in Iesu kəmotagien

pik o rəhan nəghatən.

Netənim okoatəto wīr ilat o iəgətuṇ min rəha Lou

(Mat 23:1-36; Luk 20:45-47)

³⁸ Nian Iesu təmatəgətuṇ ilat kən məmə, “Oatəto wīr itəmat o iəgətuṇ min rəha Lou itəm kotolkeike nuwīnən e kot əfəməh motaliwək e suatip, kən netənim koatos-ipən nīsiaiən kəm ilat. ³⁹ Kən motolkeike məmə okotəpələh aupən e nīmə rəha nuəfiminən. Kən e nian rəha lafet, ilat koatolkeike məmə okotuwin kəpələh-pən aupən ikin rəha nīsiaiən. ⁴⁰ Kən motakləh-in nīmə min rəha nəutahlimis min, kən moteiuə əm katəfak kaifəməh məmə okotol pəs netənim kotisiai-in ilat, məto okəpanol nalpīnən kəm ilat taprəkis.”

*Məni rəha nəutahlimis
(Luk 21:1-4)*

⁴¹ Kən Iesu təmatəpələh əpəh e Nimə Rəha Uhgîn iuəhkir o pokis katəraikin-pən mənî ikin matehm netəmim tepət kotəraikin-pən mənî rəhalat. Kən netəm rəhalat nautə tepət kotəraikin-pən mənî asol min. ⁴² Kən nəutahlîmîs kit ian-rat təmāii-pən mənî əkəku kəiu əm.* ⁴³ Kən Iesu təmaun-in rəhan min netəmim kotuwa kən məmə, “İatən-ipinə kəm itəmat məmə nəutahlîmîs əh ian-rat pahrien, məto in təməraikin-pən mənî asol taprəkis-in rəha netəmim min rafin. ⁴⁴ İlat kəmotəraikin-pən rəhalat mənî, məto tepət min əpəh latuənu. Məto nəutahlîmîs u itəm in ian-rat pahrien, in təmos-ipən rafin mənî rəhan o nos-nəmtinən nigîn nagwənən, kən tikə min əh-ikin.”

13

Iesu təmə Nimə Rəha Uhgîn otisas

(Mat 24:1-2; Luk 21:5-6)

¹ Nian Iesu təmatiet e Nimə Rəha Uhgîn, kən rəhan kit netəm tuelef təməni-ipən ron məmə, “İəgətun, əplan-tu kəpiel asol min ne nimə min, kotəwîr!”*

² Kən məto Iesu təmə, “İtəmat nakoatehm natimnat min əh, məto nian otatuwa itəm netəmim okotəhalkin-ohalkin kəpiel min rəha nimə min əh, inəh kəpiel kit otəsətulən əh-ikin tatətul ikin roiu.”

Nahməən asol otuwa

(Mat 24:3-14; Luk 21:7-19)

³ Uarisig lan, Iesu təmuwîn matəpələh əpəh e Nîtot Rəha Nîg U Olif ikin kitun nəplanən Nimə Rəha Uhgîn entənîpən-pən. Kən Jemes, Jon, Pita ne Antru kəmotuwa ron ilat pisin əm. ⁴ Kən moatətapəh ron məmə, “?Ən-tu məmə natimnat min əh okotuwa nəghan? ?Kən nəmtətin əhro u otol pəs ekotitun məmə tîdol nian ətuatîp əh-roiu rəha natimnat min əh?”

⁵ Kən Iesu təməni-ipən kəm ilat məmə, “Onakoatəto wîr itəmat o netəmim, məsotegəhan-inən məmə koteiuə-in itəmat. ⁶ Kən məto netəmim tepət okəpanotuwa e nərgək, kit otən məmə in Mesaea, kit otən məmə in, kən moteiuə-in netəmim tepət.

⁷ “Kən okəmə nakotəto məmə netəmim neen koatəmou əpəh iuəhkir otəmat, kən motəto min məmə neen min əpəh isəu kotəh min ilat min, məto nîganməpîtat otəsasiəpən. Natimnat min əh okotaupən motuwa pahrien, məto sənəmə namnun nian əh tînatuwa. ⁸ Nîtən asol min okotəluagin, kən kantri min okotəh min ilat min, kən namig asol otəpanol ikin min rafin, kən nəumis asol otus netəmim, məto natimnat min əh nətuounən əm rəha nahməən itəm otəpanuwa, kotahmen əm e pətan itəm təmol nərpîn, kən mətuoun matəto nahməən məmə otəsuwəhən temək.

⁹ “Onakoatəto wîr itəmat. Okiləs itəmat kan nakotətul e nîganəmtî kaonsel, kən okotəh itəmat əpəh imə e nimə rəha nuəfiminən min, kən onəkotətul əpən e netəm-iasol rəha kapman ne kig min məto-inu rəhak min u netəmim itəmat. Kən onəkotən-iarəp Namnusən Təwîr kəm ilat. ¹⁰ Məto okaupən kən-iarəp Namnusən Təwîr kəm netəmim ikin min rafin un, kən namnun nian təpanuwa.

¹¹ “Okəmə okotuwa motiləs itəmat kətan məmə onəkotətul e kaonsel, kən nîkitəmat təsəht pîkən məmə onəkotən naka. E nian ətuatîp əh, onəkotən-iarəp əm nəghatən u Uhgîn otos-ipinə kəm itəmat, məto-inu nəghatən u onəkotən, sənəmə rəhatəmat nəghatən, məto rəha Narmîn Rəha Uhgîn otos-ipinə.

¹² “Netəmim okotegəhan-in-pən pialat ətuatîp min kəm rəhalat tikimîr min məmə okotohamnu ilat, kən tata min okotol mihin min kəm nenətîlat ətuatîp min, kən nîsualkələh okotətul motol nolən ahmen min əm kəm rəhalat tata min ne mama min məmə okotohamnu ilat. ¹³ Netəmim rafin okotətəhau itəmat o nərgək. Məto etəm otətul əskasîk mətoarus-pən natimnat min un okotol namnun, kən Uhgîn otosmegəh.”

* **12:42:** Mənî u tahmen-pən e tuente fatu. **12:43:** 2 Kor 8:12 * **13:1:** E Nimə Rəha Uhgîn, kəmol nimə min e kəpiel asol min. Neen rəhalat kotəfigəm tahmen e foti-faif-tausan kilo. **13:2:** Luk 19:44 **13:9:** Mat 10:17-20 **13:11:** Luk 12:11-12 **13:12:** Mat 10:21 **13:13:** Mat 10:22; Jon 15:21

Nahmæan asol əpəh Jerusalem
(Mat 24:15-28; Luk 21:20-24)

¹⁴ “Nian əh, onəkotəplan ‘nat itəm Uhgîn tatetəhau, kən matol Nimə Rəha Uhgîn tamkimik.’ (Etəm tətəfin nəghatən u, in otəkəike megəs-in mitun nīpətin.) Kən e nian əh, netəm Jutia okotəkəike motaiu moatatig əpəh e nītot min. ¹⁵ Etəm tətəmeg ihluə e rəhan nimə, kən okol təsuwin minən e nīpəg noa nimə məmik rəhan natimnat. Otaiu əm magim. ¹⁶ Okəmə etəm otitasum, kən okol təsuwin minən latuənu o rəhan nīməhan məmik. Otaiu əm magim.

¹⁷ “!Kəsi! Nahmæan asol o nīpitan itəm kəmotol nərpiilat ne nīpitan kotapinahin nīsualkələh. E nian əh okotos pik nahmæan. ¹⁸ Otəfak əsanən kəm Uhgîn məmə natimnat min əh okəsotuwmən e nian rəha nətəpən, inəh nian rəha nalip ne nuhuən ne, ¹⁹ mətə-inu e nian əh, nahmæan asol kəməsehmən kit ne kol mihin nəhlan e nian Uhgîn təmətuoun mol natimnat mətəarus-pa u-roiu ne. Kən okəsehm minən nahmæan asol kit tol min-nəhlan. ²⁰ Məto Uhgîn təmətətip əkuəkir nian əh. Okəmə təməsətətipən, kən suah kit okol təməsəmegəhən. In təmətətip rəkis nian əh o rəhan min netənim itəm tinəmitəpun rəkis ilat məmə rəhan min.

²¹ “E nian əh, okəmə suah kit otən məmə, ‘!Əplan-tu Mesaea əpə!’ o ‘!Əplan-tu in əpəh!’ mətə onakəsotahatətəən lan. ²² Onakəsotahatətəən lan mətə-inu, Mesaea eiua neen, ne ien eiua min, ilat okotuwa motol nat pispis min, motol nat netənim kotaut ron moteiua əm. Ilat okotalkut məmə okəmə kotitun nolən, kən okotiuw-rəkis netəm min u itəm Uhgîn tinəmitəpun rəkis ilat. ²³ !O natimnat min əh, oatəto! Enaupən rəkis minən-iarəp rafin natimnat min əh kəm itəmat.”

Nian rəha Neti Etənim otuwa
(Mat 24:29-31; Luk 21:25-28)

²⁴ “Kən e nian nahmæan asol əh otikə,
‘kən mit otəpis,
kən məwig otəsasiəən,

²⁵ kən məhau min e neai okotisas
kən natimnat asol min ikən e neai okotəloal.’

²⁶ Kən netənim okotəplan io Neti Etənim oekuwa e napuə e rəhak nəsanənən ne nepətən əhag-əhag asol rəhak itəm otasiəgəpin rafin io.† ²⁷ Kən e nian əh, oekahl-ipən nagelo min rəhak kotuwin motəmik netəm min u Uhgîn təmitəpun ilat motuwa, kargətain əm ilat kitəh. Nagelo min okotuwin e nītən min rafin agin e nətueintən məmə okotəmik ilat.

Kəruru nian itəm
Neti Etənim otuwa lan
(Mat 24:32-36; Luk 21:29-33)

²⁸ “Nikitəmat otəkəike matəht nig u fik. Nian ətuatip itəm nelmin min kinotətuoun katəwiə, kən nimalin min kinoatəget, itəmat nəkotitun məmə nian əh inəh itəm nako-tasum lan rəhatəmat. ²⁹ Kən e nolən ahmen min əm, nian nakotehm məmə natimnat min u kinoatuwa, kən nəkotitun əm məmə otəsuwəhən ekuwa min roiu agin. ³⁰ Iatən pahrien kəm itəmat məmə netənim itəm kotatig u-roiu, okol kəsotimis rafinən mətəarus natimnat min əh okotuwa kol nīpahrienən lan. ³¹ Neai ne nətueintən okiakə, mətə nəghatən min rəhak okol kəsotikəən. ³² Suah kit təsitunən nian o aua ətuatip rəha natimnat min əh. Nagelo min əpəh e neai kotəruru, kən io min Neti Etənim ekəruru. Mətə Tata Uhgîn əm in titun nian ətuatip əh.

Itəmat onakoatəto wir itəmat
(Mat 24:42-44)

13:14: Dan 9:27; 11:31; 12:11 13:15: Luk 17:31 13:17: Luk 23:29 13:19: Dan 12:1; Nol Əpən 7:14
13:22: Nol Əpən 13:13 13:25: Aes 13:10; 34:4; Joel 2:10 † 13:26: Afin-tu Dan 7:13 13:26: Nol Əpən 1:7
13:27: Mat 13:41

³³ “Onakoatəto wir itəmat moataiir, məto-inu itəmat nəkotəruru nian əh rəhak oekuwa lan məmə otuwa nəghan. ³⁴ Otahmen e etəm-iasol kit tatuwin məmə otaliwək əpəh ik pişpis kit, kən məlin rəhan min iolwək məmə okotehm rəhan natimnat, kən mos-ipən rəhalat min wək kitiah kitiah. Kən mən-ipən kəm itəm e nafiluə məmə otitaiir.

³⁵ “Kən itəmat onəkotaiir məto-inu itəmat nəkotəruru nian iərəmərə rəha nimə un otuwa lan. Kəruru məmə otuwa ehnaipən, o lapin, o fetukai tinatərikrik, o mit tinatər. ³⁶ Kəruru, okəmə naka otuwa ueiuəhai əm. !Təsəwirən məmə nakotapil nian in otuwa! ³⁷ !Məto nəghatən un itəm ekatən-ipinə kəm itəmat, ekatən min kəm netəmim min rafin məmə okotaiir!”

14

Netəm-iasol kəmotəam-in suatip o Iesu məmə okotoh

(Mat 26:1-5; Luk 22:1-2; Jon 11:45-53)

¹ Nian kəiu əm əh-ikin kəpanol lafet mil lan rəha Nuhagego-inən ne Pret u is Tikə Lan. Kən pris asol min, ne iəgəhun min rəha Lou kəmotəam-in suatip o Iesu məmə okotiləs anion motəhamnu. ² Kən kotəmə okəsotolən e nian rəha lafet məto-inu kətah nimanin netəmim okotəmou okəmə kotitun məmə kəmotəhamnu Iesu.

Pətan kit təmau rəhn-kapə Iesu e senta

(Mat 26:6-13; Jon 12:1-8)

³ Kən Iesu təmətatig əpəh Petani ima Saimon u leprosi təmatol aupən. Nian təmətagwən, kən pətan kit təmos senta kit təmə e pətəl u kəmol e kəpiel itəm nəmtin tiəkis, katən məmə alapasta. Senta u, nəmiəwin təwir, kən nəmtin tiəkis, kəmol e noki nato, nig kit. Kən pətan əh təməht-irəkis, mau rəhn-kapə Iesu e senta əh. ⁴ Kən netəmim neen kəmotəpələh əh-ikin, neməha təmol ilat, kən moatən-ipən kəm ilat min məmə, “? Tahro matərəkən senta? ⁵ !Okol tapol-salim-in tapos məni asol tahmen e tri-hanrit tenarius,* mitun nos-ipənən kəm ian-rat min!” Kən moatəhai moatəhai.

⁶ Məto Iesu təmə, “!Otapəs-ta! ?Nakotəhai o naka? In təmol nat wir kəm io. ⁷ Nian min rafin itəmat ian-rat min nəkotatig, kən okəmə nakotolkeike, nəkotitun nol-wirən kəm ilat, məto io ekisatigən nian rafin kitat min itəmat. ⁸ Pətan u təmol nat u in titun. Təmau nipətik məmə otol əpen-əpenə o nian okəpanitənim io. ⁹ Ekatən pahrien kəm itəmat məmə, ikin min rafin okəpanamnus-iarəp Namnusən Təwir, kən kəpanamnus min nat u pətan u təmol məmə okəsaluinən.”

Jutas təmən məmə

otegəhan-in Iesu

(Mat 26:14-16; Luk 22:3-6)

¹⁰ Kən Jutas Iskariot in e netəm tuelef rəha Iesu, təmuwin mehm pris asol min məmə otegəhan-in-pən Iesu kəm ilat. ¹¹ Nian kəmotəto rəhan nəghatən, kən kəmotəgien ron, motəmə okəpanotos-ipən məni kit kəm in. Kən Jutas təmətəsağin əm nian wir məmə otuwa kən otegəhan-in Iesu lan kəm ilat.

Nol əpen-əpenən o lafet rəha Nuhagego-inən

(Mat 26:17-19; Luk 22:7-13)

¹² Nian tinuwa o nolən lafet rəha Pret U Is Tikə Lan, kən kinatətuoun nolən lafet, kən nolən rəhalat katoh neti sipsip o lafet rəha Nuhagego-inən. E nian əh, netəmim min rəha Iesu kəmotuwa ron motəmə, “?Nakolkeike məmə ekotuwin hiə motol əpen-əpenə ikin məmə onəkol lafet ikin rəha Nuhagego-inən?”

¹³ Kən Iesu təməhl-ipən rəhan kəiu etəmim mil məmə, “Onakian əh taon muəplan suah kit tatəhun pətəl asol kit təmətu-pən nəhau lan, kən nakuətəu-pən. ¹⁴ Əpəh e nimə itəm

13:35: Luk 12:38 **14:3:** Luk 7:37-38 * **14:5:** Roiu, tri-hanrit tenarius tahmen e tri-hanrit-taosan watu.
14:7: Dut 15:11 **14:8:** Jon 19:40 **14:12:** Eks 12:6

tatuwin-pən ikin, kən nakuətapəh o etəm-iasol rəha nimə un məmā, “?Iəgəṭun tāmā noan u in hiə məmā itimat in ne rəhan min netəmim ekotagwən ikin e lafet rəha Nuhagego-inən?”

¹⁵ Kən in otəgəṭun noan asol u in ilis agin kinəməlin wir rəkis natimnat ikin. Onakian əm mioal nigitat ikin nagwənən.”

¹⁶ Kən kəmian taon muəplan natimnat tahmen-pən əm məmā inu Iesu tāmən mihin ne. Kən ilau kəmioal əpen-əpenə e nagwənən ikin rəha lafet rəha Nuhagego-inən.

Iesu tāmən-iarəp məmā Jutas otegəhan-in-pən in

(Mat 26:20-25; Luk 22:14, 21-23;

Jon 13:21-30)

¹⁷ Tinehnaipən, Iesu ne rəhan netəm tuelef kəmotuwa, ¹⁸ motagwən e tepil. Iesu tāmən-ipən kəm ilat məmā, “Ekatən pahrien kəm itəmat məmā itəmat kit u ikin-u roiu kotagwən kələh kitat min, otegəhan-in-pən io kəm rəhak min tikimr.”

¹⁹ Kən rəhan min netəmim nikilat təməpou agin, kən moatətapəh kitiah kitiah ron məmā, “?Ei, Iəramərə, pah u? ?Io?”

²⁰ Kən Iesu tāmən-ipən kəm ilat məmā, “Itəmat əm kit u netəm tuelef u koateer-pən piret e pesin kitiah moatun. ²¹ Kən io Neti Etənim oekəike mīmīs məmā inu Naoa Rəha Uhgīn tāmən mihin ne, mətə kəsi o suah əh kəut kəsua itəm otegəhan-in-pən io Neti Etənim. ! Təməwir əm məmā in təməsaiir-pa-mən!”

Iesu ne kəmotagwən e lafet rəha Nuhagego-inən

(Mat 26:26-30; Luk 22:15-20;

1 Kor 11:23-25)

²² E nian kəmoatagwən, Iesu təmos piret məfak mən tagkiu ron kəm Uhgīn, kən məmkas mos-ipən kəm ilat məmā, “Otos, inu nipətik.” ²³ Matig mos min kap wain məfak mən tagkiu ron kəm Uhgīn, mos-ipən kəm ilat, kən ilat rafin kəmotənim-pən lan. ²⁴ Kən tāmən-ipən kəm ilat məmā, “Inu nitak itəm tatol məmā nəniəkisən rəha nasituən in tatəṭul matəmegəh. Nitak u okəhtəg o netəmim tepət məmā otafəl rəkis rəhalat təfagə rat min. ²⁵ Ekatən pahrien kəm itəmat məmā oekəsənim minən wain u mətəarus-pən oepənənim min ikin Uhgīn otəramərə ikin.” ²⁶ Kən motan napuən, uarisig kəpanotiet motuwīn əpəh Nitot Rəha Nig U Olif.

Iesu tāmən-iarəp məmā

Pita otəpanən məmā in

tərru Iesu

(Mat 26:31-35; Luk 22:31-34;

Jon 13:36-38)

²⁷ Kən Iesu tāmən-ipən kəm ilat məmā, “Itəmat rafin un onəpanotagim-tənin io mətə-inu, Naoa Rəha Uhgīn tinəmən rəkis mihin aupən məmā Uhgīn otəpanoh etənim rəha nehmən sipsip min, kən sipsip min okotaiu kitiah kitiah. ²⁸ Mətə o nian oekəmegəh min, ekaupən-in itəmat muwīn əpəh Kalili.”

²⁹ Mətə Pita tāmə, “Nat əpnəpīn ilat rafin okotagim-tənin ik, mətə io əm un okol ekəsagim-təninən ik.”

³⁰ Kən Iesu tāmən-ipən kəm in məmā, “Iatən pahrien kəm ik məmā o lapin huə, nian mənig otəsimnənən əh mau kəiu, kən ik onakən mau kisil məmā nəkərru io.”

³¹ Mətə Pita tāmən əskasik məmā, “Nat əpnəpīn ekəkəike mīmīs kilau min ik, okol ekəsənən məmā ekərru ik.” Kən rəhan rafin netəmim kotən min tahmen e Pita.

Iesu təmuwīn matəfak

əpəh Ketsemani

(Mat 26:36-46; Luk 22:39-46)

³² Kən lapin kəmotuwın əpəh kəmahwınu ikin kit, nərgin u Ketsemani, kən İesu təmənipən kəm ilat məmə, “Otəpələh u ikin-u, pəs ekuwın məfak.”

³³ Kən mit Pita, Jemes ne Jon motuwın, kən nıkin tınatahmə pik, kən tınəto tərət agın. ³⁴ Kən məmə, “Nıkkik tıtahmə pik, kən iuəhkır ekımis lan. Atəhaləpələh u ikin-u matəhalaiir.”

³⁵ Kən muwın məsin min meıuıaiu morin e nısip matəfak məmə, “Okəmə suatıp kit min əh-ikin, pəs nian əfigəm u otəsuwamən ron io.” ³⁶ Kən matəfak məmə, “Apa,” (u nıpətin təmə rəhak tata), “ik nəkitun nolən natımnat min rafin. Awe, os-irəkis nahməən min u itəm okəpanotuwa. Məto əsolən rəhak nətəligən, məto ol nat naka itəm ik əm nakolkeike.”

³⁷ Kən mıtəlig-pa məto rəhan etəmim mıləhal kınəhlapıl. Kən tən-ipən kəm Pita məmə, “?Saimon, nakatapıl, o? ?Tahro nəsaiirən-tu aua kitiəh əm?” ³⁸ Kən mən-ipən kəm iləhal məmə, “Onakəhlaiir matəhaləfak matəhalehm wır məmə onakəsəhaluwınən e nelmi ios-ipən-os-ipən. Nıkitəməhal tolkeike, məto nıpətitəməhal təpou.”

³⁹ Kən təmapəs min iləhal, mıtəlig-pən min matəfak matən əm nat kitiəh. ⁴⁰ Kən mıtəlig-pa min, məto kınəhlapıl min, minəhaləruru naiirən, kən minəhaləruru min məmə okəhalən-ipən naka kəm in.

⁴¹ Təmuwın min kən mıtəlig-pa mau kisil, məto kətəhlapıl, kən təmənipən kəm iləhal məmə, “?Nakatəhalapıl əh matəhlameg? !Nahmen! Nian tınuwa məmə io Neti Etəmim okegəhan-in-pən io e nelmi netəm nol təfagə rat. ⁴² !Halətul-ta, kotuwın! Əhaləplan, etəmim u tategəhan-in-pən io, in tatuwa.”

Tıkimır min rəha İesu kəmotaskəlim in

(Mat 26:47-56; Luk 22:47-53;

Jon 18:3-12)

⁴³ İesu təmatahghat əh, kən Jutas in e netəm tuelef rəhan min titaupən-in nımanin netəmim. Neen kotəmık naip rəha nəluaginən, ne kəsou-əsou motuwa. Netəm min un, pris əsol min, ne iəgətun min rəha Lou, ne netəm-iasol rəha netəm İsrel kəmotahl-ipa ilat.

⁴⁴ Suah un tategəhan-in İesu kəm ilat tınəmən rəkis kəm ilat məmə, “Suah əh oekətuilim-pən lan u, nəkotitun əm məmə suah əh in əh. !Nakotaskəlim motos motuwın motaskəlim wır!”

⁴⁵ Kən əmun Jutas təmuwa iuəhkır o İesu, kən mən məmə, “İəgətun,” kən mətuilim-pən lan. ⁴⁶ Kən netəm min əh kəmotuwa motaskəlim tıəkis. ⁴⁷ Məto ilat kit rəha İesu təmatətul iuəhkır olat təmew rəhan naip e nəmeen mətatıp rəkis matəlgi slef kit lan rəha pris əsol agın.

⁴⁸ Kən İesu təmə, “?Tahro nakotəmık naip əsol rəha nəluaginən ne kəsou-əsou motuwa məmə onəkotıləs io? ?Nıkitəmat təht məmə io emit netəmim muwın kotəluagin o kapman, o kəm-naka io iohamnu itəm kit? ⁴⁹ Nian min rafin kitat min itəmat əpəh e Nımə Rəha Uhgın ekatəgətun netəmim ikin. ?Kən nakotahro məsotaskəlimən io? Məto nat Naoa Rəha Uhgın təmə, otəkəike muwa mol nıpahrienən lan.”

⁵⁰ Kən rəhan min rafin netəmim kınətapəs in, kən motagım-tənin. ⁵¹ Kən etəm aluə kit itəm təməlkəhau-in nıməhan kit, matuarisig-in İesu, kən netəmim neen kəmotıləs, kıləs-arəpən lan, ⁵² kən rəhn nıməhan tıkis, taiu piəpiə əm magım.

İesu təmatul e nıganəmti kaonsel min

(Mat 26:57-68; Luk 22:54-55, 63-71; Jon 18:13-14, 19-24)

⁵³ Kən titalugin əh, kəmos İesu motuwın əpəh ima pris əsol agın u katuəfımın rafin pris əsol min, ne iəgətun min rəha Lou, ne netəm-iasol rəha netəm İsrel ikin. ⁵⁴ Kən Pita tan təlig-təlig muarisig-in ilat muwın əpəh latuənu ima pris əsol agın ikin. Kən təmuwın əpəh e iat matəpələh ilat mopaəl min rəha pris əsol agın moatəto nıgəm. ⁵⁵ Kən pris əsol min ne netəmim rafin rəha kaonsel kəmoategəs-in nıpəgnəmtin min neen e İesu məmə

okotohamnu ron. Məto kəsotehmən kit ne. ⁵⁶ Kən netəmim tepət kəmoteiuə e Iesu, məto rəhalat nəghatən tətaiu pisin-pisin.

⁵⁷ Kən neen kotətul moteiuə lan məmə, ⁵⁸ “Emotəto təmən məmə otərəkin Nimə Rəha Uhgin u netəmim əm kəmotol e nelmilat, məto e nian tatol kisil lan, təpaniləkin min nitain u kəsolan e nelmitəm.” ⁵⁹ Kəmotən nəhlan məto ilat min, rəhalat nəghatən tətaiu pisin-pisin.

⁶⁰ Kən pris asol agin təmətul aupən-in ilat kən mən-ipən kəm Iesu məmə, “?Tahro nə səghatən? ?Tahro e nəghatən min əh itəm koatən-iarəp tatiləs pikən ik?”

⁶¹ Məto Iesu tənapin əm məsəghatən, kən pris asol agin apon təmən-ipən min məmə, “?Tahro? ?Ik Mesaea u Neti Etəm katənwiwi?”

⁶² Kən Iesu təmə, “!Əwəh, io u! Onəpanotehm io Neti Etəmim ekatəpələh e rəhn matip Uhgin u nahgin tepət, kən panotehm min io e napuə e neai ekatuwa.”

⁶³ Kən pris asol agin tearəsin rəhan natimnat məto-inu nikin təmərət o nəghatən rəha Iesu, kən məmə, “Okəsotegəs-in minən suah kit məmə otən min nat kit lan. ⁶⁴ !Ninəmotəto rəkis tatəghat rat e Uhgin! ?Nakotahrətəlig? ?Okotahro suah u?” Kən ilat rafin kəmotən məmə otəkəike mimiş.

⁶⁵ Kən kəmotol milə e Iesu, kən neen kəmotagəh lan, neen kotəlis niganəmtin motoh kən motəmə, “!Ei, ik ien rəha Uhgin! !Ən-tu məmə pah u təməh ik!” Kən mopael min rəha pris asol agin kəmotem.

*Pita təmən məmə
in təruru Iesu*

*(Mat 26:69-75; Luk 22:56-62;
Jon 18:15-27)*

⁶⁶ Kən Pita təmətan əh əpəh ləhau e iat. Kən slef pətan kit rəha pris asol agin təmuwa.

⁶⁷ Kən məplan tatəto nigəm, kən təmisilu wir məmə, “Ik min itəmlau Iesu etəm Nasaret nəmatuan.”

⁶⁸ Məto Pita təmən-iamnin, kən məmə, “!əkəruru nat un nakatən,” kən muwin matətul əpəh e ket rəha iat. Kən mənig kit təminən.

⁶⁹ Kən pətan un təməhm min ikin əh, kən mən-ipən kəm netəm kotətul əh-ikin məmə, “Suah u in ilat kit.” ⁷⁰ Məto Pita təmən-iamnin min.

Kən təsuwəhən, netəm kotətul əh-ikin kəmotən-ipən min kəm in məmə, “Nipahrienən, ik min ilat kit məto-inu ekotitun məmə ik etəm Kalili.”

⁷¹ Məto tinətuoun maun-in nəratən min koatisi-pən o Uhgin moatuwa ron okəmə teiuə. Kən təmos noanawil məmə, “!əkəruru suah əh nakotəghat-in!”

⁷² Kən roiu agin-əh min mənig tinimnən min, kən nikin tinəht nəghatən rəha Iesu məmə təmən minu lan məmə, “Mənig otəsimnənən əh mau kəiu, kən ik onakən mau kisil məmə nəkəruru io.” Kən Pita tinəto tərət kən mətəsək.

15

*Iesu təmətul e
niganəmti Pailat*

*(Mat 27:1-2, 11-14; Luk 23:1-5;
Jon 18:28-38)*

¹ Kən laulaugin agin pris asol min, ne netəm-iasol rəha netəm Isrel, ne iəgətan min rəha Lou, ne netəmim min rafin rəha kaonsel kəmotuəfimin ilat min, kən moatələhəu nəghatən kit məmə okotohamnu Iesu. Kəmotən-ipən kəm netəmim neen məmə okotəlis Iesu kən motit motuwin motəhlman-pən e nelmi Pailat, u kapman asol rəhalat. ² Kən Pailat təmətapəh ron məmə, “?Ik kig rəha netəm Isrel?” Kən məto Iesu təmə, “Ik nəmən mihin.”

³ Kən pris asol min kəmotən-iarəp nolən tepət lan. ⁴ Kən Pailat təmətapəh ron məmə, “?Tahro nakəsuhəlpinən? ?Nəməto kəmotən nipəgnəmtin tepət lam?”

⁵ Məto Iesu təsəghat minən, təməpnəpin əm, kən Pailat narmin təmiwig ron.

Pailat təmən məmə Iesu otəkəike mimis

(Mat 27:15-26; Luk 23:13-25;

Jon 18:39–19:16)

⁶ E nup min rafin, nian katol lafet lan rəha Nuhagego-inən, nolən rəha kapman u Pailat məmə in otahl-iarəp suah əpnəpin əm kit e kalapus, suah kit itəm netəm Isrel kəmoatən. ⁷ Kən suah kit u, nərgin u Parapas, tətətig e kalapus ilat in min neen, məto-inu kəmotəhamnu etəmim e nian kəmatəmou o kapman. ⁸ Kən nimanin netəmim kəmotuwa o Pailat motən-ipən kəm in məmə otol əm nat kitəh tahmen-pən e itəm tatol nian min, mahl-iarəp suah kit e kalapus.

⁹ Kən Pailat təmətapəh olat məmə, “?Nakotolkeike məmə ekahl-iarəp kig rəha netəm Isrel?” ¹⁰ Təmə nəhlən məto-inu in tinitun rəkis məmə pris asol min kəmosotəpən Iesu e nelmin məto-inu kotetəhak.

¹¹ Məto pris asol min kəmotəkəike kəm nimanin netəmim məmə okotəuhlin nətəligən rəhalat. Kən ilat kəmotətapəh o Pailat məmə otahl-iarəp Parapas, məto sənəmə Iesu. ¹² Kən Pailat təmətapəh olat məmə, “?Məto ekəhro e suah u itəmat nəmotəm in kig rəha netəm Isrel?”

¹³ Kən kəmotagət əfəməh məmə, “!Okəht-ipən e nig kəməluau!”

¹⁴ Kən Pailat təmətapəh min olat məmə, “?Nolən tərət naka u suah u təmol?” Məto kəmotagət əfəməh min məmə, “!Okəht-ipən e nig kəməluau!”

¹⁵ Kən Pailat təmolkeike məmə otol nikilat, kən mahl-iarəp Parapas, kən məhlman-pən Iesu e nelmi rəhan mopael min məmə okotalis motətu-pər e nig kəməluau.

Mopael min kəmoatol

milə e Iesu

(Mat 27:27-31; Jon 19:2-3)

¹⁶ Kən mopael min rəha Pailat kotiləs Iesu motuwın əpəh imə e nimə asol rəha kapman, katən məmə Praetorium. Kən kəmotəun-in rafin mopael min kotuwa kitəlau lan. ¹⁷ Kən motuwın-in-pən kot asiə tahmen əm e kot rəha kig, kən motuarin-uarin nol itəm tol nihlən-nihlən motol hat lan itəm tahmen e hat rəha kig, kən motəfauin-pən kəm in. ¹⁸ Kən motol milə lan motəmə, “Itəmat ekotos-ipinə nisaiiən kəm ik, kig rəha netəm Isrel.” ¹⁹ Kən motoh rəhn-kapə e noanig, motagəh lan, motisin nulilat məmə koatos-ipən nisaiiən eiuən kəm in. ²⁰ Nian kəmotəhkul rəkis lan, kən motapeg rəkis kot asiə un, kən motuwın-in-pən əh rəhan natimnat, kən motit motuwın məmə okotəht-ipən e nig kəməluau.

Kəməht-ipən Iesu e

nig kəməluau

(Mat 27:32-44; Luk 23:26-43;

Jon 19:17-27)

²¹ E suatip, kəmotəhm suah kit etəm Saerin, nərgin u Saimon. In tata rəha Aleksanta ne Rufas. Tatuwin Jerusalem, kən moatəkəike kəm in məmə otiləs nig kəluau. ²² Kən kəmotit Iesu motuwın əpəh ikin kit katən məmə, Kolkota, u nipətin təmə Louipil-uipil. ²³ Kən kəmosotəpən wain u kəmol piləh-piləh ilau mərisin u mir məmə otənim pəs təsətoən nahməən e nipətin, məto tapəs nənimən.

²⁴ Kən kəmotiləs Iesu motuwın motəht-ipən e nig kəməluau. Kən motoor rəhan natimnat moturin tais ron məmə pah otos. ²⁵ Kəmətu-pər Iesu e nig kəməluau e nain kilok laulaugin, ²⁶ kən motəte-rəkis nipəgnəmtin u kəmotəhm lan məmə, IN KIG RƏHA NETƏM ISREL, kən motəht-ipən nəghatən un e rəhan nig kəməluau. ²⁷ Kən etəmim kəiu

itəm kətuəluagin o kapman mətioh netəmim, kəmətu-pər ilau e nig kəluau, kit e nīkalin matip, kit e nīkalin mol.*

²⁹ Kən netəmim itəm kotaliwək e suatip, moatanu-anu rəhn-kapəlat kəm in moatol mīlə lan motəmā, “Ei, ik nəmən məmə onakərəkīn Nīmā Rəha Uhgīn kən nian tatol kisil lan u, nəpaniləkīn mīn in pīsīn. ³⁰ Eiuaiu-tu e nig kəməluau un, mosmegəh atip-tu lam.”

³¹ Pris asol mīn ne iəgətun mīn rəha Lou kəmotol əm nat kitīəh motalah-əmnu motəmā, “Təmasitu e netəmim tepət, məto okol təsasitu atipən lan. ³² Təwīr pəs kitat kotehm-tu Mesaea u, kig rəha netəm Isrel, oteiuaiu e nig kəməluau pəs kitat koatəplan motahatətə lan.” Kən etəmim mīl u katəhaləkul iləhal Iesu kīnatuən mīn nəghatən rat lan.

Iesu tinimis

(Mat 27:45-56; Luk 23:44-49;

Jon 19:28-30)

³³ Kən e tuelef klok mətoarus-pən tri klok, napinəpən təmeiuaiu mīrəfin nat. ³⁴ Kən e tri kilok Iesu təmagət əfəməh məmə, “!Eloi, Eloi! ?Lama sapaktani?” Nipətin rəhan nəghatən təmə, “!Uhgīn rəhak, Uhgīn rəhak! ?Tahro nakatapəs io?”

³⁵ Netəmim neen kəmoatətul əh-ikīn kəməsotətə wīrən nəghatən un, kəmotən məmə, “Haləto-tu. Tətaun-in Elaija.” ³⁶ Kən ilat kit təmaiū muwīn mīuw-pən wain u tagīn e nat kit tame-ame tahmen e katən, maru-pər e nuwig tuwīn o Iesu məmə otənīm. Kən məmə, “Pəs-tu kotehm-tu məmə Elaija otuwa mīləs-iahau, o kəp.”

³⁷ Məto Iesu təmagət əfəməh mīn, kən rəhan namegən tiet.

³⁸ Kən əpəh e Nīmā Rəha Uhgīn, nīməhan itəm tatəkulosig-in Ikin Tasim Agīn Ikin, təməhap məsīn kəiu əpəh ilis mətoarus-pa əpəh ləhau. ³⁹ Kən etəm-iasol rəha mopael mīn itəm təmatətul e nīkalī Iesu, təməhm məmə təmīmīs mīn-nulan, kən in təmən məmə, “! Nīpahrienən, suah u in Netī Uhgīn pahrien!”

⁴⁰ Nīpitan neen kəmoatətul isəu motasipa moatehm. Ilat neen u Meri Maktala, ne iahunin itī Jemes əkəku ne Joses, ne Salome. ⁴¹ Iləhal kəmatəhalətəu-pən Iesu nian təmatətig Kalili, mətəhlasitu lan. Ilat nīpitan tepət kəmotər kan əpəh Jerusalem ilat Iesu.

Josep təməhluaig-in Iesu

(Mat 27:57-61; Luk 23:50-56;

Jon 19:38-42)

⁴² Kən nian əh Iesu təmīmīs lan, in nian rəha nol əpen-əpenəən natīmnat rəha Sapat, kən olawīgīn nian rəha Sapat, kəsolən wək lan. Tīnehnaipən, ⁴³ Josep in etəm Aramatia tinuwa. In etəmim kit rəha kaonsel itəm katīsiai-in. In nīkin təməht pik nərəməərəən rəha Uhgīn. Kən təməsəgīnən muwīn ima Pailat ikīn matətapəh-in nīpəti Iesu. ⁴⁴ Nian Pailat təməto məmə Iesu tinimis rəkīs, kən təmaut maun-in etəm-iasol rəha mopael mīn matətapəh ron məmə, “?Katən pahrien məmə Iesu tinimis rəkīs?”

⁴⁵ Məto etəm-iasol rəha mopael mīn təmə, “Nīpahrienən, tinimis rəkīs.” Pailat təməto nəghatən un kən megəhan-in-pən nīpəti Iesu kəm Josep. ⁴⁶ Kən Josep təmuwīn mos-nəmtīn nīməhan ruən kit muwa mīləs-iahau Iesu e nig kəməluau malpin lan, mīləs muwīn mələhəu-pən e nīpəg kəpiel u kīnəmel rəkīs məmə okol suwīt ikīn. Kən məsəupəlpəlin-pən kəpiel asol kit məhtosig-in-pən nīpəg kəpiel un lan. ⁴⁷ Kən Meri Maktala ne iahunin itī Joses, ilau kəmuəplan ikīn-u kəmələhəu-pən Iesu ikīn.

* **15:27:** E kopi oas mīn tepət rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, ves 28 tikə. **15:29:** Sam 22:7; 109:25; Mak 14:58 **15:34:** Sam 22:1 **15:36:** Sam 69:21 **15:40:** Luk 8:2-3

16

*Iesu tinəmegəh
e rəhan nīmīsən
(Mat 28:1-8; Luk 24:1-12;
Jon 20:1-10)*

¹ Nian rəha Sapat tinuwa minuwīn rəkis, kən Meri Maktala ne iahunin iti Jemes, ne Salome kəməhalos-nəmtin nat pien-pien min u nəmiəwīlat təwīr məmə okəhalol-pən e nīpəti Iesu. ² Laulaugin agin mit tīnatər e Sante, pətan miləhal un kəmatəhaluwīn e suwīt. ³ Nian kəmatəhaluwīn e suatip kən mətəhalən kəm iləhal min məmə, “?Karmə pah otasitu etəhal mahuin rəkis kəpiel asol əpəh e nīpəg kəpiel?” ⁴ Məto-inu kəpiel əh kəpiel asol. Məto nian kəməhaluwa iuəhkir, məhalətag-pən məhaləplan kīnahuin rəkis kəpiel.

⁵ Kəməhaluwīn imə e nīpəg kəpiel məhaləplan etəm aluə kit tatəpələh e rahləhal-matip, tatuwīn e kot əfəməh ruən kit, kən iləhal kəmahlaut pīk ron. ⁶ Kən təmən-ipən kəm iləhal məmə, “Səhaləgin pīkən. Natəhaleam-in Iesu etəm Nasaret, etəm kəmətu-pər e nig kəməluau, məto in tikə u ikin-u roiu. In tinəmegəh rəkis e rəhan nīmīsən. Halehm-tu nəmeen u kəmələhəu-pən ikin. ⁷ Kən roiu onakəhaluwīn məhalən-ipən kəm rəhan min netənim məsəhalapəsən Pita, məmə in otaupən matuwīn Kalili, kən onəkotuarisig-in motuwīn motehm əh-ikin məmə inu tinəmən rəkis mihin ne kəm itəmat.”

⁸ Kəmahlaiu məhaliet e suwīt məhlagim, məto-inu kīnəhaləgin pīk matəhlasiəp. Kən məhaluwīn məsəhalənən nat kit ne kəm netənim məto-inu kīnəhaləgin pīk.

[Nəghatən rəha Mak təmol namnun ikin-u kən netəm pisin kotilpin ves 9 mətoarus-pən ves 20]

*Iesu təmīet-pa
o Meri Maktala
(Mat 28:9-10; Jon 20:11-18)*

⁹ Nian Iesu təməmegəh min e Sante laulaugin agin, kən maupən mīet-pa o Meri Maktala, aupən təməhg-iarəp narmin rat sepin lan. ¹⁰ Kən Meri təmuwīn mən-ipən kəm rəhan min netənim itəm kəmotan ilat min ilat aupən, məto nīkilat tītəhmə pīk kən motasək. ¹¹ Məto nian kəmotəto məmə Iesu tinəmegəh rəkis e rəhan nīmīsən, kən mīet-pa o pətan əh, məto ilat kəməsotənən nīpahrienən lan.

*Iesu təmīet-pa o rəhan etənim mil kəiu
(Luk 24:13-35)*

¹² Uarisig, Iesu təmīet-pa o etənim mil kəiu kəmiəsipən Jerusalem mətian e suatip, məto e nian əh nīpətin təmol pisin. ¹³ Kən ilau kəmiatəlig min mian muən-ipən kəm ilau min neen, məto ilat kəməsotən minən nīpahrienən elau.

*Iesu təmīet-pa o
rəhan netəm lepīn
(Mat 28:16-20; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23; Wək 1:6-8)*

¹⁴ Kən uarisig, Iesu təmīet-pa min o rəhan netəm lepīn nian kəmotəgwən matəhai ilat məmə, “Itəmat nakəsotahatətəən lak, rəhatəmat-kapə tiəkis pīk.” Təməhai ilat məto-inu kəsotahatətəən e netəm kəmotəhm məmə tinəmegəh rəkis e rəhan nīmīsən.

¹⁵ Kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Otuwīn motən-iarəp Namnusən Təwīr kəm netənim min e nītən min rafin. ¹⁶ Etəm otəto Namnusən Təwīr tahatətə lan kən mol baptais, Uhgin otosmegəh. Məto etəm təsahatətəən lan, Uhgin otol nalpīnən asol kəm in. ¹⁷ Kən netəm okotahatətə lak, Uhgin otol ilat kotol nat pispis min. Okotəhg-iarəp narmin rat tepət e nərgək, kən motəghat e nəghatən ik pisin pisin min. ¹⁸ Ilat kotitun naskəlīmən sinek u

tatus itəm, motitun nənimən nat kətakonə lan, məto okol təsərəkinən ilat. Ilat motitun nələhəu-pənən nelmilat e netəm kotimis kotəmegəh.”

Iesu tinər matuwın e neai
(Luk 24:50-53; Wək 1:9-11)

¹⁹ Kən nian İərəməərə İesu tinəghat rəkis kəm rəhan min netənim, kən Uhgin tinos minuwın e neai, kən in tatəpələh e nıkalı Uhgin matıp, ikin rəha nəsanənən ne nisiaiian.

²⁰ Kən rəhan min netənim kəmotiet motuwın motamnus-iarəp rəhan nəghatən əpəh ikin min rafın. Kən İərəməərə tətəsitə elat matol nəmtətin tepət. Kən nəmtətin min əh koatol nəfigəmən məmə rəhalat nəghatən in nıpahrienən.

Luk Namnusən Təwir Rəha İesu Kristo Itəm Luk Təmäte Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Luk

?Pah təmäte naoa u? Luk təmäte naoa u. In sənəmә etәм tuelef kit rəha İesu, mәto in fren wir kit rəha Pol, kәn tәmaliwәk tepәt ilau Pol. In sәнәmә etәм Isrel, in İaihlua әm kit, mәto in İafak kit. In tokita kit itәм tәmol wir sikul. In tәmәplan wir natimnat itәм kәmotiet e nәmegәhән rəha İesu. In tәmäte naoa mil u: Namnusән Təwir Itəm Luk Təmäte, ne Wәk Min Rəha Aposol Min.

?Təmäte tatuwin kәm pah? Təmäte naoa u tatuwin kәm rəhan kit fren, nәrgin u Teofilas. Nipәti nәrig u mәmә, “Etәmim itәм tolkeike Uhgin.” Luk tәмәte naoa u tatuwin o suah u, mәto in titun mәmә İaihlua min tepәt okotafin.

?Nәmegәhән tahro nulan nian tәмәte? Netәmim tepәt, nikilat tәht mәmә Luk tәmәtatig Rom o Sisaria nian tәмәte naoa u. E nian әh, namnusән tepәt e İesu tәmitәlau.

?Tәмәte naoa u o naka? Luk tolkeike mәmә otәte namsu kit itәм tәtuatip mәhag-әhag wir e nәmegәhән rəha İesu. Kәn in tәmәghat ilat netәм kәmotaliwәk ilat İesu moatәplan wәk rəhan. Nian tәmәto rәkis rәhalat nәghatән, kәn Luk tәмәte naoa u. In tolkeike mәmә otәgәtun mәmә İesu in etәм pahrien kit, mәto in tәmәsolән nolән rat kit. Kәn in Uhgin, kәn in İosmegәh.

¹ Teofilas, ik etәм-iasol katisiai-in ik.

Netәmim tepәt kәmotalkut pik mәmә okotәte rәkis әtuatip namnusән rəha natimnat min itәм Uhgin tәmol ilugin itimat. ² Kәmotәte rәkis natimnat itәм netәmim neen kәmotән, netәм min әh kәmotatig e nian rəha nәtuounән rəha natimnat min әh, kәn ilat kәmotehm әtuatip e niganәmtilat natimnat min әh, kәn moatән-iarәp. ³ Kәn io emitәp wir nәghatән min lan mәmә ekitun wir natimnat min әh e nәtuounән rəhan, kәn roiu rәhak nәtәligән mәmә təwir io min ekәte rәkis әtuatip natimnat rafin min әh mәmә onakatafin. Ekәte әtuatip natimnat itәм kәmotaupән, kәn natimnat itәм kәmotuarisig. ⁴ Ekolkeike mәmә ekән natimnat min әh kәm ik mәmә nәkitun әtuatip nipahrienән rəha namnusән itәм kәmән rәkis.

Nagelo tәmәghat-in naiirән rəha Jon Baptais

⁵ E nian rəha suah kit, nәrgin u Herot Asol, kig rəha Jutia, inәh pris kit nәrgin u Sekaraea. In kit e pris min kәtaun-in ilat mәmә, Pris min rəha Apia, u tәmisi-pән e noanol rəha pris u Aron aupән ikin. Rəhan pәtaguihl, nәrgin u Elisapet, kәn in min tәmisi-pән e noanol rəha pris u Eron. ⁶ Kәn ilau kuәtuatip e niganәmti Uhgin, kәn e nian rafin katuәtәu-pән wir nolән rəha Lou ne nәghatән min rəhan, kәn mәsuәрәkinән kit. ⁷ Mәto nәtilau tikә mәto-inu Elisapet, in tәmәsemäkән mәtoahgin minipitaguuhl, kәn ilau kәрән kinuaguuhl.

⁸ Kәn nian әtuatip tinuwa mәmә, Pris min rəha Apia okotuwin e Nimә Rəha Uhgin motol rәhalat wәk. Kәn Sekaraea, in min tәmuwin mol wәk rəha Uhgin. ⁹ E nolән rəha pris min, ilat koatәrakin kәpiel әkәku min kotahmen-pән e taes mәmә okotegәs-in mәmә otәgәtun pah otol wәk e Nimә Rəha Uhgin mәmә otuwaan nat pien-pien itәм tatuwin kәm Uhgin. E nolән әh tәmәgәtun Sekaraea. ¹⁰ Kәn e nian itәм tәmuwin imә matuwaan nat pien-pien, nimanin netәmim tepәt koatәtul ihluә katәfak.

¹¹ Kәn nagelo kit rəha Uhgin tiet-arәpa ron matәtul әh e rəhan matip ikin, itәм katuwaan nat pien-pien min ikin. ¹² Kәn nian Sekaraea tәmәplan, kәn narmin tәmiwig mәtasiәp minәruru әfәmәh nat, kәn nәginән tәmәrioah e nikin. ¹³ Mәto nagelo tәmәnipән mәmә, “Sekaraea, әsәginән, mәto-inu Uhgin tinәto rәham nәfakән. Kәn rәham

pətaguihl Elisapet otılās nətın kit iərman. Kən onakəkəike maun-in nərğın məmə Jon. ¹⁴ Kən onakəto təwir kən magien, kən netəmim tepət okotagien o naiirən rəhan, ¹⁵ məto-inu in otuwa etəm-iasol e niganəmti İləməmə. Kən in otəsənimən wain ne nənimən əskasik min. Kən Narmin Rəha Uğın otərioah e nəmegəhən rəhan, nian otətətig əh e nərpi rəhan mama, matuwın əm nulan nian rafin. ¹⁶ Kən in otuw-pa netəm Isrel tepət kotitəlig-pa o İləməmə, Uğın rəhalat. ¹⁷ Kən in otətaupən-in İləməmə e narmin ne nəsanənən rəha Elaija məmə in otəuhlin nətəligən rəha tata min koatitəlig-pən min o rəhalat nisualkələh min, kən in otəuhlin min netəm koatəht nəwia Uğın okotuwa min e nenatigən rəha netəm kotətuatip. E nolən əh, in otol nəpen-əpenən o nəmegəhən rəha netəmim o nuwamən rəha İləməmə.”

¹⁸ Kən Sekaraea təməni-pən kəm nagelo məmə, “?Oekahro min-nulan mitun məmə nat u otuwa mol nıpahrienən? Məto-inu io enaguihl rəkis, kən rəhak pətan tinipitaguihl min.”

¹⁹ Kən nagelo təməni-pən kəm in məmə, “İo, nərgək u Kapriel, kən io iatətul e niganəmti Uğın e nian rafin. Kən in təmahl-ipa io məmə ekuwa məghat kəm ik, kən mən-ipinə namnusən təwir u. ²⁰ !Ətəlig-in-tu! Naməm oteko kən onakəsagətən mətoarus-pa nakehm nıpəti nəghatən u, məto-inu nəməsənən nıpahrienən e rəhak nəghatən. In otuwa mol nıpahrienən e nian ətuatip rəhan.”

²¹ Kən e nian əh, netəmim kəmoatəsahgin Sekaraea, kəmoatətəlig-in məmə tahro tınan tinuwəh-pik nəhlən e Nimə Rəha Uğın. ²² Kən nian in təmuwa ihluə, məto tınəruru nəghatən, kən ilat kinotitun məmə in təmehm nat kit tahmen e napılaiirən. In təmasgəwin-asgəwin əm e nelmin kəm ilat, məsagətən məto-inu namən təmeko.

²³ Nian rəhan wək rəha pris e Nimə Rəha Uğın tinol namnun, kən in təmitəlig-pən latuənu. ²⁴ Kən təsuwəhən, rəhan pətaguihl tinəpəs məwig e suakəku. Kən e məwig faif, pətaguihl u in təmatəhluəig əm latuənu, ²⁵ kən in təməni məmə, “İnu wək əm rəha İləməmə. Aupən ikin, nətik tikə kən etaulis. Məto roiu əh, Uğın təmol təwir ron io, kən nıkin tagien məmə ekiləs nətik, kən io esaulis minən e niganəmti netəmim.”

Nagelo təməni-iarəp məmə İesu otaiir

²⁶ Nian Elisapet tinəpək-əpək minos məwig sikis, Uğın təmahl-ipən rəhan nagelo, nərğın u Kapriel, məmə in otuwın e nitən Kalili e taon kit, nərğın u Nasaret. ²⁷ In təmos nəghatən kit matuwın rəha pətan kit itəm iərman təsuwinən əh mehm, məto kinən rəkis məmə okos rəhan kətim kan mə rəha suah kit, nərğın u Josep. In mipi Kig Tefit rat. Kən pətan əh, nərğın u Meri. ²⁸ Kən nagelo təmuwin met-arəpən, kən mən kəm in məmə, “Təwir, Meri. Uğın təmələhəu rəhan nəwirən kəm ik, kən mətatig itəmlau min.”

²⁹ Məto Meri tinatəruru əfəməh nəghatən əh, kən nıkin tinatəht pik məmə nıpəti nəghatən əh tahro. ³⁰ Kən nagelo təməni-pən kəm in məmə, “Əsəginən, Meri, məto-inu Uğın təmitəpun məmə in otawte-in rəhan nəwirən kəm ik. ³¹ Kən inəh, ik onakəpəs-in məwig e nətim kit, kən mıləs iərman. Kən onəkaun-in nərğın məmə İesu. ³² In otuwa etəm-iasol kən etəm kəike, kən okaun-in məmə Nəti Uğın İlis Agin. Kən İləməmə Uğın otol in tuwa Kig, tahmen-pən əm e tipin rat Tefit. ³³ Kən in otərəməmə e noanol min rafin itəm koatisi-pən e Jekop, kən rəhan nəməməmə otatig lilin matuwın matuwın namnun tikə.”

³⁴ Kən Meri təməni-pən kəm nagelo məmə, “?Oekahro min-nulan mıləs suakəku kit okəmə esətəu-pənən əh iərman?” ³⁵ Kən nagelo təməni-pən kəm in məmə, “Narmin Rəha Uğın otuwa matig lam, kən nəsanənən rəha Uğın İlis Agin otəfətain ik. Kən inəh, suakəku onəkiləs, okaun-in məmə in təmisi-pən o Uğın, kən in Nəti Uğın. ³⁶ Kən iatən kəm ik məmə ik kit Elisapet tinəpək-əpək rəkis in nətın kit iərman, nat əpnəpin in tinipətaguihl rəkis. Kəmatən lan məmə pətaguihl itəm təseməkən, məto roiu əh tinəpəs

məwig sikis rəkis e nətin. ³⁷ Natimnat min u tatətau-pən nəghatən rəha Uhgin məmə, 'Uhgin titun nolən natimnat rafin, kən nat kit təsiəkisən ron.' ” ³⁸ Kən Meri təmən-ipən məmə, “Əwəh, io pətan iolwək əm rəha İəməmə. Pəs in otol kəm io nat naka itəm ik nınən rəkis.” Kən nagelo təmapəs in, kən matuwın.

Meri təmaliwək matuwın məmə otətag Elisapet

³⁹ Uarisig lan təsuwəhən, Meri təmiet iman ikin maliwək uəhai əm matuwın əpəh ikin e nıtot min e taon kit rəha nıtən Jutia məmə otətag in kit Elisapet, ⁴⁰ kən in təmuwın latuənu rəha Sekaraea, muwın imə matən təwır kəm Elisapet. ⁴¹ Kən e nian Elisapet təməto nəghatən rəha Meri, suakəku un itəm tətətig əpəh e nərpın təmaut, kən Narmin Rəha Uhgin təmə e niki Elisapet. ⁴² Kən təmagət əfəməh məmə, “!Uhgin təmol təwır kəm ik taprəkis-in nıpitan min rafin, kən in otol təwır kəm suakəku itəm onəkıləs! ⁴³ Ekisitunən məmə o naka Uhgin təmol təwır kəm io min-nulan məmə mama rəha İəməmə rəhak təmuwa mətag io. ⁴⁴ İatən nəhlan məto-inu e nian ematəto rəham nəghatən, kən suakəku un itəm tətətig əpəh e nərpık təmagien maut. ⁴⁵ Kən Uhgin otol təwır kəm ik məto-inu nəmən nıpahrienən e nəghatən itəm İəməmə təməghat-in lam.”

Napuən rəha Meri

⁴⁶ Kən Meri təmən məmə,
 “E nəmegəhən rafin rəhak, iatənwiwi İəməmə,
⁴⁷ kən nıkik tətəgien pık o Uhgin İosmegəh rəhak,
⁴⁸ məto-inu io pətan iolwək əm rəhan itəm io nat əpnəpın əm, məto nıkin tatəht io.
 Kən roiu ne matuwın, netəmim rafin okotən məmə Uhgin təmol təwır kəm io;
⁴⁹ məto-inu Uhgin u nəsanənən rəhan in iahgin,
 in təmol nat pispis min təwır pık agin kəm io,
 kən nərgin in tasim.
⁵⁰ Kən in tətəsəkitun netəm min u itəm koatisiai-in in, inu netəm rəha noanol min aupən
 ikin mətoarus-pa itəm rəha noanol min kəsotaiirən əh.
⁵¹ In təmol nat pispis min e nəsanənən e nelmin.
 In təmahl-iarəp netəm kotausit e nətəligən rəhalat.
⁵² In təmos-ıəhau iəməmə min e rəhalat nəməməən,
 kən in təmiləs-ipər netəm min u rəhalat nətəligən teıuau.
⁵³ Netəm itəm nəumis tatus ilat, in tətəgwən ilat e nagwənən itəm təwır,
 kən netəm rəhalat nautə tepət, in tətahl-iarəp ilat kən nat tıkə e nelmilat.
⁵⁴ Uhgin təmasitu e noanol min rəha İsrel u rəhan iolwək min,
 kən təməsaluinən məmə otəsəkitun ⁵⁵ Epraham ne rəhan min noanol,
 matuwın matuwın namnun tıkə.”
⁵⁶ Kən Meri tətətig ilau Elisapet mətoarus-pən məwig kisil, kən in təmitəlig-pən min əpəh
 iman ikin.

Naiirən rəha Jon Baptais

⁵⁷ Kən nian ətuatıp rəha Elisapet tinuwa məmə otemək lan, kən təmiləs nətin iərman.
⁵⁸ Kən netəmim itəm kotatig iuəhkır ron ne rəhan min noanol, kəmotəto namnusən əh
 məmə İəməmə təməsəkitun mol təwır pık kəm in nəhlan, kən ilat kəmotuwa motol kitıəh
 ilat min məmə okotəgien kələh. ⁵⁹ Nian suakəku əh tınos nian ilat eit, kən ilat kəmotuwa
 məmə okotəhg-ipən. Kən iuəhkır kotaun-in nərgin məmə iahuni rəhan tata Sekaraea,
⁶⁰ məto rəhan mama tən məmə, “Kəpə. Okaun-in nərgin u məmə Jon.” ⁶¹ Kən ilat kəmotən
 kəm in məmə, “?Tahro? Rəham kit noanol tıkə itəm kotaun-in nərgin əh Jon.” ⁶² Kən

kəmoatəghat e noanelmilat moatətapəh o Sekaraea məmə in tolkeike məmə otaun-in-pən nərgin məmə pah. ⁶³ Kən in təmətapəh o nat kit məmə in otəte rəkis nat kit lan, kən təməte-pən məmə, “Nərgin u Jon.” Nian kəmotehm, narmilat təmiwig pik ron.

⁶⁴ Kən e nian əm əh, namən tinəg-ətuatip, kən tinatəghat matənwiwi Uhgin. ⁶⁵ Kən ilat rafin itəm kotatig iuəhkir kəmotəgin. Kən netəmim kəmotəghat-in natimnat min əh titəlau ikin min rafin e narit min nitən Jutia. ⁶⁶ Kən netəmim rafin itəm kəmotəto namnusən əh, kən kəmoatətəlig-in əm, kəmoatətapəh məmə, “? Suakəku əh, otuwa etəmim naka?” Kəmoatən min-nulan məto-inu kəmotəplan əm məmə nəsanənən rəha İəramərə tətətig lan.

Sekaraea təməni-iarəp nəghatən itəm Uhgin təmos-ipən kəm in

⁶⁷ Kən Narmin Rəha Uhgin təmə e niki Sekaraea, tata rəha Jon, kən in təməni-iarəp nəghatən itəm Uhgin təmos-ipən kəm in. Kən təməni min-nulan məmə,

⁶⁸ “Pəs kotənwiwi İəramərə, u Uhgin rəha netəm İsrel, məto-inu in təmuwa məmə otasitu e rəhan min netəmim, kən təməmki-rəkis ilat e nelmi tikimır min rəhalat.

⁶⁹ In təmiləs-ipər iosmegəh təsanən itəm otosmegəh kitat, in təmisi-pən e noanol rəha iolwək rəhan Tefit.

⁷⁰ Kən in tahmen-pən əm e nəghatən u itəm Uhgin tinəmən rəkis kəm kitat e nəghatən rəha ien min rəhan aupən.

⁷¹ In tinəmən-iəkis rəkis məmə otosmegəh kitat o tikimır min rəhatat ne netəmim rafin itəm kotətəhau kitat.

⁷² In təmiləs-ipər iosmegəh əh məmə otasəkitun pipi rat min rəhatat, kən təsaluinən rəhan nəghatən itəm in atip təməni e rəhan nəniəkisən rəha nasituən,

⁷³ inu nəniəkisən itəm təməni kəm pipi rat Epraham.

⁷⁴ In təmiləs-ipər iosmegəh əh məmə otosmegəh kitat, kən miləs-irəkis kitat e nelmi tikimır min rəhatat, məmə nian min rafin e nəmegəhən rəhatat,

kitat kotitun nol wəkən rəhan e niganəmti Uhgin, kən məsotəginən,

⁷⁵ kən kitat okotasim, kən nəmegəhən rəhatat otətuatip e nian min rafin.

⁷⁶ “Kən ik, nətik, okaun-in ik məmə ien rəha Uhgin İlis Agin, məto-inu ik onakaupən-in İəramərə məmə onəkol əpen-əpenə e rəhan suatip.

⁷⁷ Ik onakən-iarəp kəm rəhan min netəmim məmə Uhgin otosmegəh ilat nian in otafəl rəkis rəhalat təfagə rat min.

⁷⁸ In otol məto-inu, in tətasəkitun kitat matol təwir kəm kitat.

E nasəkitunən rəhan, Kristo otuwa otat tahmen-pən e mitgar təmə e neai,

⁷⁹ mətasiəgəpin kitat netəm koatətig e napinəpən ne əpəh ikin nimisən tatoh itəm ikin, kən matit wir nelkitat e suatip rəha nəməlinuən.”

⁸⁰ Kən suakəku təmətepət e nipətin, kən narmin rəhan təsanən. Kən nian rafin in tətətig əpəh ikin taruən-aruən ikin mətəsağin nian rəhan otuwa itəm otətuoun wək lan e niganəmti netəm İsrel.

2

Naiirən rəha İesu (Mat 1:18-25)

¹ E nian min əh, suah kit etəm Rom, nərgin u Sisa Okastas, in tatəramərə nitən min rafin rəha Rom. In təmələhəu lou kit tətətig məmə okafin rafin netəmim itəm koatətig rafin əh-ikin. ² Inu nafiən netəmim itəm kəmaupən kol, kən Kuarinias in kapman rəha Siria.

³ Kən o nəghatən əh rəha nafiən, netəmim rafin kotəkəike moatitəlig-pən iməlat min ikin

itəm kəmotaiir ikin məmə okafin ilat, kən kəte rəkis nərgilat e naoa rəha kapman. ⁴ Kən Josep ne Meri kəmiaiet e nitən Kalili e taon kit, nərgin u Nasaret, mian əpəh nitən Jutia e taon kit, nərgin u Petlehem, imə Kig Tefit aupən. Ilau kəmian ikin əh mətə-inu Josep in mipi Tefit rat.

⁵ Ilau Meri katian məmə okos nərgilau. Kinagətosig-in rəkis Meri məmə in otəpanətəu-pən Josep, kən Meri in tinəpək-əpək-in rəkis suakəku kit. ⁶ Nian ilau əpəh Petlehem, kən nian rəha Meri tinuwa məmə otemək-in nətən. ⁷ Kən suakəku itəm in təmaupən maiir, in iərman. Kən təmalpin e niməhan, mələhəu-pən e pokis kit itəm katələhəu-pən kras u nat megəh min kotagwən-pən ikin. Təmol min-nəhlan mətə-inu nimə tikə məmə okuapil ikin, kən ilau kətuapil əm əh e nimə rəha nat megəh min.

Iolwək e sipsip min ne nagelo min

⁸ Kən e nikali Petlehem, iolwək e sipsip min koatehm wir rəhalat sipsip min lapin. ⁹ Kən nagelo kit rəha Iərəməərə təmiet-arəpa olat, kən nəhag-əhagən asol rəha Iərəməərə təmasiəgəpin ilat, kən kəmotəgin pik. ¹⁰ Mətə nagelo təmən kəm ilat məmə, “Əsotəginən, mətə-inu io iatuwa məmə ekos-ipinə namnusən təwir kəm itəmat itəm otol niki netəmin kotagien pik, kən namnusən u in rəha netəmin rafin. ¹¹ Əpəh e taon rəha Kig Tefit, suakəku kit təmaiir-pa u-roiu. In Iosmegəh, kən in Kristo itəm Uhgīn təmən aupən məmə otahl-ipa otəmat, kən in Iərəməərə. ¹² Inu nəmtətin rəhatəmat: onəkotehm suakəku kəmalpin e niməhan, kən kələhəu-pən e pokis kətagwən-pən nat megəh min ikin.”

¹³ Kən roiu agin-əh min, nagelo min tepət kəmotiet-arəpa moatətul ilat min, moatənwiwi Uhgīn, moatən məmə,

¹⁴ “Katənwiwi Uhgīn əpəh ilis ilis agin-əh e neai.

Kən əpəh ləhau e nətueintən u, netəmin itəm niki Uhgīn tətəgien olat, ilat okotatig e nəməlinuən.”

Iolwək e sipsip min kəmotuwīn motehm Iesu

¹⁵ Nian nagelo min kəmotapəs iolwək e sipsip min motitəlig-pən əpəh e nego e neai, kən iolwək e sipsip min kəmotən kəm ilat min məmə, “Pəs kotuwīn Petlehem motehm-tu nat əh itəm Iərəməərə təmən kəm kitat.”

¹⁶ Kəmotəruməhlin uəhai əm motuwīn motehm Meri ne Josep ne suakəku itəm kəmuələhəu-pən e pokis itəm kətagwən-pən nat megəh min ikin. ¹⁷ Nian kəmotuwīn motehm rəkis suakəku u, kən kəmotamnus-iarəp nəghatən rəha suakəku u itəm kəmos o nagelo. ¹⁸ Kən netəmin rafin itəm kəmotəto nəghatən əh rəha iolwək e sipsip min, ilat kəmotaut, narmilat təmiwig pik ron. ¹⁹ Mətə Meri təmatos əm e nikin natimnat min u rafin, matətəlig-in e nian min. ²⁰ Kən iolwək e sipsip min kəmoatitəlig, moatiləs-ipər nərgi Uhgīn moatənwiwi in o natimnat rafin itəm kəmotəto kən motehm, tahmen-pən əm e inu nagelo təmən-ipən mihin kəm ilat.

Kəmaun-in nərgi Iesu.

²¹ Nian suakəku u tinos nian eit itəm təmaiir lan, kən kəhg-ipən in tatətəu-pən Lou rəhalat, kən kaun-in nərgin məmə Iesu, nərgin u itəm nagelo təmən-ipən kəm Meri aupən ikin, nian in təməsəpək-əpək-inən əh.

Josep ne Meri kəmialəs Iesu mian e Nimə Rəha Uhgīn

²² Nian suakəku kit tətaiir, rəhan mama ne tata okuəike mioal sakrifais rəha naruətuəhən tatətəu-pən Lou rəha Moses. Kən inəh, tinuwa ətuatip e nian rəha Josep ne Meri məmə okioal nəhlan. Kən kialəs suakəku un mian əpəh Jerusalem məmə okioas-ipən kəm Iərəməərə. ²³ Inu tatətəu-pən əsas Lou rəha Iərəməərə itəm təmən məmə, “Suakəku iərman min itəm kaupən katiləs ilat, okəkəike katos-ipən ilat kəm Uhgīn məmə rəhan.”

²⁴ Kən ilau kəmian Jerusalem o nat kit min, māmā ilau okioas mak kəiu o iouen kəiu, kən mohamnu matioas-ipən kəm Uhgin o naruətuəhən, tahmen-pən əm e Lou rəha Iəramərə tatən mihin.

Simeon təmehm Iesu

²⁵ Kən inəh etəmim kit tətətig əh Jerusalem, nərgin u Simeon. Rəhan nəmegəhən in tətətip wir, kən nian rafin tətətu-pən nəghatən rəha Uhgin. Kən in tətəzahgin nuwamən rəha Kristo itəm otuwa mosmegəh netəm Isrel lan. Kən Narmin Rəha Uhgin təmuwa marioah e nikin. ²⁶ Narmin Rəha Uhgin tinən rəkis kəm in māmā otəsimisən mətəarus in otehm Kristo itəm Iəramərə təmən māmā in otahl-ipa. ²⁷ Kən Narmin Rəha Uhgin tāməuhlin nikin māmā in otuwın e Nimə Rəha Uhgin. Kən Josep ne Meri kəmialəs suakəku u Iesu mian e Nimə Rəha Uhgin māmā ilau okioal natimnat rafin itəm Lou tatən. ²⁸ Kən Simeon tāməplan Iesu, kən təmiləs mägəfəlin, kən matənwiwi Uhgin, mən-ipən māmā, ²⁹ “Iəramərə, nəmol rafin rəham nəghatən o nənəkisən kəm io, iolwək əm rəham.

Kən roiu, egəhan-in io māmā ekimis-ta e nəməlinuən,

³⁰ mətə-inu enəplan e niganəmtək suakəku u itəm otosmegəh netəmim.

³¹ Ik nəmol əpen-əpenə māmā in Iosmegəh, kən netəmim rafin okotəplan.

³² In otuwa nəhag-əhagən, kən otəgətun rəham suatip kəm Iaihlua min, kən netəmim okotiləs-ipər rəham min netəm Isrel o Iosmegəh əh.”

³³ Kən tata ne mama rəha suakəku u, narmilau təmiwig o nəghatən min itəm Simeon təmən lan. ³⁴ Kən Simeon təməfak māmā nəwırən rəha Uhgin otuwın olau. Kən in təmən kəm Meri itəm in mama rəha suakəku māmā, “Onakatehm, Uhgin təmitəpun māmā suakəku u otol māmā netəmim tepət əpəh Isrel okoteiuaiu motorin, kən tepət min okotər. Kən in otuwa nəmtətin kit itəm netəmim tepət okotəghat rat lan māmā, ³⁵ netəmim okotəplan nətəligən min e niki netəmim tepət. Kən ik Meri, nikim otitəgit tahmen e suah kit təmaru nikim e naip asol.”

Ana təmehm Iesu

³⁶ Kən pətaguihl kit əh-ikin tətətig, nərgin u Ana, kən in ien kit. In nəti Fanuel, etəmim kit itəm təmiş-pən e noanol rəha Aser aupən ikin. Pətaguihl əh, rəhan nup tepət. Nian təmatetəm-alua əm, kən mətəu-pən rəhan iaguihl. Kən ilau kəmuan o nup sepin əm, kən rəhan iaguihl təmimis. ³⁷ Kən pətan u təmatətig əm nulan mətəarus-pa nian əh in tinuwa pətaguihl kit. Kən roiu minos nup eiti-fo. Nian rafin in tətətig e Nimə Rəha Uhgin matəfak, inəh laulaugin ne ehnaipən tətətuakəm mətəpəs nagwənən matəfak kəm Uhgin. ³⁸ Kən in təmuwa ikin əh e nian ətuatip itəm Simeon tətəghat-in suakəku əh. Kən pətaguihl u tatənwiwi Uhgin ron, kən matəghat-in suakəku əh kəm netəmim rafin itəm kəmoatəzahgin māmā Kristo in otikis netəm Isrel.*

Josep ne Meri kəmian Nasaret

³⁹ Nian Josep ne Meri, ilau kəmioal natimnat rafin u itəm Lou rəha Iəramərə təmən, kən kəməhalitəlig-pən Kalili e taon Nasaret, imələhal ikin. ⁴⁰ Kən suakəku təmatepət muwa məskasik, kən in tenatig tenatig wir, kən nian rafin nəwırən rəha Uhgin təmarioah e rəhan nəmegəhən.

Etəm alua Iesu əpəh e Nimə Rəha Uhgin

⁴¹ E nup min rafin, tata ne mama rəha Iesu kətan Jerusalem māmā okotol lafet rəha Nuhagego-inən. ⁴² Nian Iesu tinos nup tuelef, təmatəu-pən ilau məhaluwın əpəh ilis e lafet əh, tahmen-pən əm e nolən rəha netəm Isrel. ⁴³ Nian lafet tinol namnun, kən rəhan

2:24: Lev 12:8 **2:30:** Aes 52:10; Luk 3:6; Taet 2:11 **2:32:** Aes 42:6; 49:6; 52:10 **2:34:** Aes 8:14; Mat 21:42;
1 Pita 2:8 * **2:38:** Nəghatən u “Kristo in otikis netəm Isrel” rəhan suatip kəiu. Netəmim neen itəm kotatig e nian
rəha Iesu, nikilat təht māmā Kristo otiləs-irəkis netəm Isrel e nelmi tikim min u netəm Rom. Mətə nipətin asol māmā
Kristo otikis netəm Isrel o təfagə rat min rəhalat. **2:39:** Mat 2:23 **2:41:** Eks 12:24-27; 23:14-17; Dut 16:1-8

min kinotitelig minoatuwin imalat ikin, mato etam alua Iesu in taməsətəu-pənən rəhan tata ne mama, in mətatig əm Jerusalem, mato ilau kəməsiatunən. ⁴⁴ Nikilau tatəht məmə kətah in tətaliwək ilat nimanin netəmim rəhalat, kən ilat kəmotaliwək o nian apiəpiə kit. Kən ilau kəmuətuoun matueam-in o rəhalau min, ne netəmim itəm kiātun ilat. ⁴⁵ Məto nian ilau kəməsuehmən in, kən kəmiatelig mueam-in mian Jerusalem. ⁴⁶ Kəmueam-in nian kəsıl, kən muəplan e Nimə Rəha Uhgin, tatəpələh ilat iəgətun min matətəlig-in ilat, kən matətapəh olat o natimnat neen. ⁴⁷ Kən netəmim rafin itəm kəmotəto in, narmilat təmiwig pik o rəhan nitunən ne rəhan nuhalpinən nəghatən min.

⁴⁸ Kən nian rəhan tata ne mama kəmuehm, kən narmilau təmiwig pik ron. Kən rəhan mama təmən-ipən kəm in məmə, “Nətik. ?Nəmahro mol min-nulan etimlau? !Əplan-tu! Itimlau rəham tata nikitimlau təməht pik ik, kən iakatuegəs-in pik ik.” ⁴⁹ Kən in təmən kəm ilau məmə, “?Natuegəs-in io o naka? ?Nakəsiatunən məmə io ekəkəike mətatig e nimə rəha rəhak Tata?” ⁵⁰ Məto ilau kəməsiatunən nipəti nəghatən itəm təmən kəm ilau.

⁵¹ Kən in təmətəu-pən ilau məhaleiuaiu məhaluwın əpəh Nasaret. Kən in təmatisiai-in ilau matol nəwialau. Məto nian rafin rəhan mama tatətəlig-in natimnat rafin min əh e nikin. ⁵² Kən Iesu təmatepət e nipətin, kən rəhan nenatigən tatol iahgin, kən e nian min rafin, Uhgin ne netəmim, nikilat tətəgien əm ron.

3

Jon Baptais təmamnus-iarəp nəghatən rəha Uhgin (Mat 3:1-12; Mak 1:1-8; Jon 1:19-28)

¹ Kən uarisig e natimnat min əh, etəm Rom, nərgin u Sisa Taepirias, in tatərəməərə nitən min rafin rəha Rom. Kən e nian in təmatərəməərə mətoarus-pa nup fiftin, kən netəmiasol min neen koatol wək ilat min: inu Herot Antipas təmatərəməərə əpəh Kalili, ne pian Filip in təmatərəməərə əpəh Ituria ne Trakonaetas, ne Lisantias təmatərəməərə əpəh Apilin, ne Pontias Pailat u etəm Rom in kapman rəha Jutia. ² Inu e nian ətuatip rəha Anas ne Kaeafas itəm ilau pris asol ağin mil.

E nian əh, Jon nəti Sekaraea, itəm tınepət rəkis u-roiu, in təmətatig əpəh ikin taruən-aruən ikin, kən Uhgin təmos-ipən nəghatən kit kəm in. ³ Kən in təmuwin mətan ikin min rafin iuəhkır o nəhau Jotan təmatamnus-iarəp nəghatən rəha Uhgin. In təmən-ipən məmə netəmim okotəkəike motəuhlin məntaalat o nolən rat min rəhalat, kən motuwın o Uhgin, məmə in otafəl nolən rat min rəhalat. Kən e nəmtətin kit, okol baptais elat. ⁴ In tahmen əm e nəghatən rəha ien u Aesea itəm təməte e naoa rəhan məmə, “Suah kit tətəun əpəh ikin taruən-aruən ikin mətan məmə, ‘Itəmat, otol əpen-əpenə o suatip rəha İəməmə, kən motol rəhan suatip tətəuatip. ⁵ Napin nəhau min rafin okətuwin wır, kən nitot min ne narit min rafin okos-iahau, kən suatip eko-eko min okəg-ətuatip-in, kən suatip itəm tapər-apər okəike kol təpiə. ⁶ Kən netəmim rafin okotehm suatip rəha Uhgin o nosmegəhən netəmim.’”

⁷ Kən e nian əh, netəmim tepət kəmotuwa o Jon məmə in otol baptais elat, məto in təmən-ipən kəm ilat məmə, “!Itəmat nəkotahmen əm e sinek min! !Nikitəmat otəsəhtən məmə onəkotəgim tənin neməha ne nalpinən rəha Uhgin itəm otuwa! ⁸ Otol natimnat neen itəm tatəgətun məmə nəmotapəs pahrien nolən rat min kən motuwın o Uhgin. Kən sotən atipən kəm itəmat e nausitən məmə itəmat nəkotətuatip əm məto-inu itəmat noanol min rəha Epraham. !Kəp! Inu nat əpnəpın əm. İatən kəm itəmat məmə nat əpnəpın kəpiel min əm, məto Uhgin titun nəuhlinən ilat kotuwa noanol min rəha Epraham. ⁹ Kən inəh roiu ne, Uhgin tınətul matip rəkis məmə otahtıl-pən nig əpəh e nəukətin. Kən okəmə nig kit təsoe-inən noan itəm təwır, kən in otahtıl mərakın-pən e nigəm.”

¹⁰ Kən nımanin netəmim kəmotətapəh o Jon məmə, “?Naka u itimat ekotəkəike motol?”
¹¹ Kən Jon təmən kəm ilat məmə, “Okəmə rəham napən kəiu, os-ipən kit kəm suah kit itəm rəhan tikə, kən okəmə nigam nagwənən tatig, os-ipən məsin kəm netəmim u nigilat tikə.”

¹² Netəm neen rəha nosən məni rəha takis kəmotuwa məmə otol baptais elat, kən kəmotətapəh o Jon məmə, “?Naka u itimat ekotəkəike motol?” ¹³ Kən Jon təmən-ipən kəm ilat məmə, “Sotosən məni o netəmim taprəkis-in itəm tahmen əm məmə onəkotos.”

¹⁴ Kən mopael min neen kəmotətapəh min, “?Kən tahro etimat? ?Naka u itimat ekotəkəike motol?” Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Sotolən nəginən kəm netəmim məmə, ‘Okəmə nəsos-ıpamən məni, kən oekotol nahməən kəm itəmat.’ Kən sotolən nəginən kəm netəmim məmə, ‘Okəmə nəsos-ıpamən məni, kən oekotən-ipən kəm netəm-iasol məmə nəmotol nat kit tərət.’ Nikitəmat otəkəike magien o nos ətuatipən nətuən rəhatəmat kən in əm un.”

¹⁵ Kən netəm min əh koatəsağın, kən nikilat tatəht Jon məmə kətah in Kristo itəm Uğın təmən məmə otahl-ipa. ¹⁶ Kən Jon təmuhalpın rəhalat nətəligən məmə, “İatol baptais etəmat e nəhau, məto etəmim kit tatuwa itəm rəhan nəsanənən ne nepətən taprəkis-in io. Kən io ləhau ağın, esahməənən məmə ekuwa io slef kit rəhan o nolən rəhan wək.* Kən suah əh, in otol baptais etəmat e Narmin Rəha Uğın ne nigəm. ¹⁷ In tatətul matip o nehmən nolən rəha netəmim məmə otoor ilat, netəm kotəwır ne netəm kotərat, tahmen-pən e etəm tətəsum. Tatiləs fok o nafəl rəkisən nuwigi noa wit məmə otos nıpətin itəm təwır. Netəmim itəm kotəwır kotahmen e nıpəti wit, tatos ilat matuwın latuənu. Məto netəmim itəm kotərat kotahmen-pən e nuwigi noa wit, tatərağın-pən ilat e nigəm asol itəm tatuəp namnun tikə.”

¹⁸ Kən Jon təmamnus-ıarəp namnusən təwır e nəğhatən tepət məmə otiuw-pa nətəligən rəha netəmim kotuwın o Uğın.

Herot təmiləs-ipən Jon Baptais e kalapus

¹⁹ E nian əh, Herot Antipas təmit-ırəkis Herotias inu pətaguihl rəha pian, kən təmol natimnat tepət itəm kotərat. Kən o nolən min əh, Jon təmən əskasik məhai Herot Antipas o nolən rat min rəhan. ²⁰ Kən Herot Antipas təmatig mol min nolən rat kit min taprəkis, inəh təmiləs Jon muwın mahtosig-in e kalapus.

Jon təmol baptais e İesu

(Mat 3:13-17; Mak 1:9-11)

²¹ Məto e nian Jon təməsuwınən əh e kalapus, kən in təmatol baptais e netəmim min, kən İesu min in təmuwa, kən Jon təmol baptais lan. Kən nian İesu təmatəfak, Uğın təmerəh e neai, ²² kən Narmin Rəha Uğın təmisi-pər matite, nıpətin tahmen-pən e mak muwa məpələh-pər e İesu, kən nəwıa Uğın təmisi-pən e nego e neai matən məmə, “İk netik keike, ekolkeike pik ik, kən nikik tagien pik ağın ron ik.”

Pipi rat min rəha İesu

(Mat 1:1-17)

²³ Nian İesu təmətuoun rəhan wək, rəhan nup tahmen-pən e tate. Netəmim nikilat tatəht məmə in nəti Josep.

Kən Josep in nəti Heli,

²⁴ Heli in nəti Matat,

Matat in nəti Lifae,

Lifae in nəti Melki,

Melki in nəti Janae,

Janae in nəti Josep,

²⁵ Josep in nəti Matatias,

3:12: Luk 7:29 * **3:16:** Nəğhatən ətuatip rəha Jon tatən məmə, “esahməənən məmə ekikis rəkis nol e rəhan put.”
 Wək u, in wək rəha slef. **3:16:** Wək 13:25 **3:19:** Mat 14:3-4; Mak 6:17-18 **3:22:** Jon 1:32 **3:23:** Luk 4:22; Jon 6:42

Matatias in nati Amos,
Amos in nati Neham,
Neham in nati Esli,
Esli in nati Nagae,
²⁶ Nagae in nati Mahat,
Mahat in nati Matatias,
Matatias in nati Semein,
Semein in nati Josek,
Josek in nati Jota,
²⁷ Jota in nati Joanan,
Joanan in nati Resa,
Resa in nati Serupapel,
Serupapel in nati Sealtiel,
Sealtiel in nati Neri,
²⁸ Neri in nati Melki,
Melki in nati Ati,
Ati in nati Kosam,
Kosam in nati Elmatam,
Elmatam in nati Er,
²⁹ Er in nati Josua,
Josua in nati Eliesa,
Eliesa in nati Jorim,
Jorim in nati Matat,
Matat in nati Lifae,
³⁰ Lifae in nati Simeon,
Simeon in nati Juta,
Juta in nati Josep,
Josep in nati Jonam,
Jonam in nati Eliakim,
³¹ Eliakim in nati Melea,
Melea in nati Mena,
Mena in nati Matata,
Matata in nati Natan,
Natan in nati Tefit,
³² Tefit in nati Jese,
Jese in nati Opet,
Opet in nati Poas,
Poas in nati Salmon,
Salmon in nati Nason,
³³ Nason in nati Aminatap,
Aminatap in nati Atmin,
Atmin in nati Ani,
Ani in nati Hesron,
Hesron in nati Peres,
Peres in nati Juta,
³⁴ Juta in nati Jekop,
Jekop in nati Aisak,
Aisak in nati Epraham,
Epraham in nati Tera,
Tera in nati Nahor,
³⁵ Nahor in nati Seruk,

Seruk in nəti Rehu,
 Rehu in nəti Pelek,
 Pelek in nəti Eper,
 Eper in nəti Sela,
³⁶ Sela in nəti Kaenan,
 Kaenan in nəti Apaksat,
 Apaksat in nəti Sem,
 Sem in nəti Noah,
 Noah in nəti Lamek,
³⁷ Lamek in nəti Metusela,
 Metusela in nəti Inok,
 Inok in nəti Jaret,
 Jaret in nəti Mahalalel,
 Mahalalel in nəti Kenan,
³⁸ Kenan in nəti Enos,
 Enos in nəti Set,
 Set in nəti Atam,
 kən Atam təmisi-pən e Uhgin.

4

*Setan təmos-ipən-os-ipən
 kəm Iesu
 (Mat 4:1-11; Mak 1:12-13)*

¹ Narmin Rəha Uhgin təmarioah e nəmegəhən rəha Iesu, kən e nian in təmisi-pən e nəhau Jotan, kən Narmin Rəha Uhgin təməghat-pən e niki Iesu məmə in otuwın əpəh ikin taruən-aruən ikin. ² Kən e nian foti, Setan təmos-ipən-os-ipən kəm Iesu. E nian min rafin əh, in təməsagwənən, kən e namnun nian min əh, nəumis təmus wir in. ³ Kən Setan təmən-ipən kəm Iesu məmə, “Okəmə ik Nəti Uhgin, ən-ipən kəm kəpiel u məmə otəuhlin muwa mol pıret lan.” ⁴ Kən Iesu təmuhalpın məmə, “Kəməte e Naoa Rəha Uhgin məmə, ‘Netənimim okol kəsotatigən e nagwənən əm’ ”

⁵ Kən Setan təmit Iesu mian əpəh nitot əfəməh kit, kən roiu agin-əh min əm, təməgətun in e kantri min rafin e nətueintən, ne nəsanənən rəhalat, ⁶ kən təmən-ipən kəm in məmə, “Io ekələhəu-pinə e nelməm nərəməərən e nıməptən min, ne nautə rəhalat min rafin, məto-inu natimnat rafin əh tətətig e nelmək, kən ekıtun negəhan-inən kəm etənim pah itəm iakolkeike məmə ekos-ipən kəm in. ⁷ Məto okəmə ik onakəfak kəm io, kən natimnat rafin min u, okotuwa rəham.”

⁸ Kən Iesu təmuhalpın rəhan nəghatən məmə, “Naoa Rəha Uhgin tatən məmə, ‘Onəkotəfak əm kəm rəhatəmat İərəməərə Uhgin, kən in əm, onəkotol əm rəhan nətəligən.’ ”

⁹ Kən Setan təmit in minuwın əpəh Jerusalem e nətuei nımə əpəh ilis agin e Nımə Rəha Uhgin. Kən təmən-ipən kəm in məmə, “Okəmə ik Nəti Uhgin, kən iwig ukin-u, ¹⁰ məto-inu kəməte-pən e Naoa Rəha Uhgin məmə, ‘In otahl-ipa nagelo min rəhan okotuwa motehm wir ik,’ ¹¹ kən təməte-pən məmə, ‘Okotiləs ik ilis e nelmilat məmə onəkəsorinən nelkəm e kəpiel.’ ”

¹² Kən Iesu təmuhalpın rəhan nəghatən məmə, “Naoa Rəha Uhgin tatən min məmə, ‘Okol nəkəsotos-ipən-os-ipənən kəm rəhatəmat İərəməərə Uhgin məmə otol nat kit, kən məmə onəkotəplan məmə in tətətig itəmat min, o kəp.’ ”

¹³ Kən nian Setan tinol namnun rafin nos-ipən-os-ipənən rəhan, in təmagim muwın isəu o Iesu matəsahgin məmə nian wir kit min rəhan otəpanuwa min.

Iesu tāmātuoun rəhan wək əpəh Kalili

(Mat 4:12-17; Mak 1:14-15)

¹⁴ Kən Iesu tāmītelig-pən Kalili, kən nəsanənən rəha Narmin Rəha Uhgin tāmarioah e nəmegəhən rəhan. Kən kəməmnus-amnus in titəlau e niməptən əh. ¹⁵ Kən Iesu tāməgətun e nimə rəha nuəfiminən min, kən netəmim rafin koatənwiwi in.

Netəm Nasaret

kəmotapəs Iesu

(Mat 13:53-58; Mak 6:1-6)

¹⁶ Kən Iesu təmuwa Nasaret, ikin əh in təmepət ikin aupən. Kən e nian rəha Sapat, in təmuwin e nimə rəha nuəfiminən tahmen əm məmə in təmatol mihin nian min. Kən in təmətul məmə ofafin Naoa Rəha Uhgin, ¹⁷ kən kəmos-ipən naoa itəm kəmaiu-aiu rəha ien u Aesea. Kən in təmurapik itəm Aesea tāməte-pən tatən nəhlan məmə, ¹⁸ “Narmin Rəha Uhgin tətətig lak mətə-inu tāmītəpun io məmə ekən-iarəp namnusən təwīr kəm ian-rat min. Kən təmahl-ipa io məmə ekuwin mən-ipən kəm netəm kotatig e kalapus məmə ekikis ilat, kən mahl-iarəp ilat, kən mən-ipən kəm iganəmtin əpis min məmə okotehm min nat. Kən təmahl-ipən io məmə ekuwin mikis nikin rat min itəm kotatig e nelmin netəm pisin, itəm koatol tərət kəm ilat, ¹⁹ kən mən-iarəp məmə nian tinuwa rəkis məmə Iəramərə otəgətun rəhan nəwīrən kən mosmegəh netəmim.”

²⁰ Təmafin rəkis naoa un, kən maiuaiu min mos-ipən tītəlig-pən o etəm tatehm wīr naoa min, kən təməpələh məmə otəgətun netəmim. Kən niganəmti netəmim rafin e nimə rəha nuəfiminən təmatətul əm lan. ²¹ Kən in təmatəghat kəm ilat matən min-nulan məmə, “Roiu agin e nian itəm nakoatətəlig lan e Naoa Rəha Uhgin, Uhgin tatol əp nəghatən min əh məmə tinatuwa otol nīpahrienən.”

²² Netəmim rafin koatənwiwi in, kən narmilat tatiwig o nəghatən wīr min itəm tatən, kən motən kəm ilat min məmə, “?Nəti Josep u, o kəp?”

²³ Kən Iesu tāmən-ipən kəm ilat məmə, “Ekitun məmə onakoatən nəghatən oas u kəm io u tatən min-nulan məmə, ‘Tokita, ol-wīr atip-tu nīpətim,’ u nīpətin məmə, ‘Natimnat min əh itəm katən məmə nəmol rəkis ilat əpəh Kapaneam, təwīr məmə nakuwa mol min ilat ikin-u imam ikin.’ ²⁴ Nīpahrienən, iakatən kəm itəmat məmə netəmim okol kəsotisiai-inən ien kit itəm tāmisi-pən elat. ²⁵ E nian rəha Elaija, nuhuən təməsəfikən mos nup kisil ne məwig sikis, kən nəumis təman ikin min rafin nagwənən tāmikə. Kən ekən nīpahrienən kəm itəmat məmə, e nian əh, nəutahlimis tepət ikin-u Isrel, ²⁶ mətə Uhgin təməsahl-ipənən Elaija məmə otuwin masitu elat. Kəp. In təmahl-ipən məmə otasitu əm e nəutahlimis kit əpəh ikin Saeton e taon Sarefat, kən pətan u in Iaihlua kit. ²⁷ Kən e nian rəha ien Elisa, netəmim tepət kəmotatig Isrel itəm kəmoatos nimisən rəha nuwigitəm u leprosi, kən Elisa təməsol-wīrən kit ne. Mətə in təmol-wīr əm Neman u etəm Siria, Iaihlua kit.”

²⁸ Kən e nian netəmim e nimə rəha nuəfiminən kəmotəto nəghatən əh, neməha təmol pik ilat. ²⁹ Kən kəmotəruapik kətul motaskəlim Iesu, motiləs motiet e taon, motuwin əpəh lekiəkis e nikali taon məmə okotərakin-iarəp. ³⁰ Mətə Iesu təmaliwək əm miet ilugin-in ilat minatuwin.

Iesu təmahl-iarəp narmin rat e etəmim kit

(Mak 1:21-28)

³¹ Kən Iesu təmeiuaiu muwin əpəh Kapaneam, taon kit min rəha Kalili. Kən e nian rəha Sapat, in təmatəgətun netəmim. ³² Kən netəmim itəm kəmoatəto rəhan nəgətunən, narmilat təmiwig pik ron mətə-inu rəhan nəghatən təfigəm, nepətan əh-ikin.

³³ Kən in əpəh imə e nimə rəha nuəfiminən, kən suah kit əh-ikin itəm narmin rat kit tətətig lan. Kən in təmagət əfəməh məmə, ³⁴ “!Ei, Iesu etəm Nasaret! ?Tahro? ?Nəmatuwa

məmə onakərəkən itimat? Ekitun rəkis ik. !Ik Etəm Asim rəha Uhgin!” ³⁵ Məto Iesu təməghat əskasik lan məmə, “!Ahh, sagətən! !Iet magim e suah un!” Kən narmin rat əh təmol suah un tiet morin-pən e niməptən ilugin-in ilat, kən in təmiet magim lan, məto təməsərəkənən suah un.

³⁶ Kən netənim rafin ikin əh, narmilat təmiwig kən moatən-ipən kəm ilat min məmə, “!Ei! ?Nəgətunən naka u? Suah əh, in tatəghat əskasik e narmin rat min e nəghatən rəha nepətən ne nəsanənən, kən ilat koatiet e netənim.” ³⁷ Kən namnusən rəha Iesu təmaiu mitəlau e nitən əh.

*Iesu təmol-wir netənim tepət
(Mat 8:14-17; Mak 1:29-34)*

³⁸ Iesu təmətul kən miet e nimə rəha nuəfiminən muwin əpəh e nimə rəha Saimon.* E nian əh, uhu Saimon tatimis tatəp-əpəp asol, kən ilat kəmotən-ipən kəm Iesu məmə otol-wir. ³⁹ Kən Iesu təmətul-pən iuəhkir ron məghat əskasik kəm nətəp-əpəpən, kən nətəp-əpəpən təmikə. Kən roiu agin-əh min əm, pətaguihl u təmətul minatol nagwənən nigilat.

⁴⁰ Nian mit tiniwig rəkis,† netənim kəmos netənim rafin itəm koatimis e nimisən pisin pisin min moatuwa o Iesu. Kən təmələhəu-pən nelmin elat kitiah kitiah, kən ilat rafin kəmotəmegəh. ⁴¹ Kən iərmis min kəmotiet motagim e netənim tepət motagət əfəməh məmə, “!Ik Nəti Uhgin!” Məto Iesu təmagət əskasik elat mahtosig-in ilat o nəghatən məto-inu ilat kotitun məmə in Kristo itəm Uhgin təməhl-ipa.

⁴² Kən kəmən lawigin, Iesu təmiet ikin əh muwin əpəh ikin kit itəm netənim kotikə ikin. Məto netənim kəmotəam-in, kən nian kəmotəhm, kən kəmotuwa ron motalkut məmə okotən-iəhau məmə in otəsagimən mapəs ilat. ⁴³ Məto in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kəp. Io ekəkəike muwin latuənu pisin min neen, mən-iarəp namnusən təwir rəha nərəmərəən rəha Uhgin, məto-inu Uhgin təməhl-ipa io məmə ekol mihin.”

⁴⁴ Kən in təmatuwin mətan nitən Jutia matən-iarəp nəghatən rəha Uhgin e nimə rəha nuəfiminən min.

5

*Aposol min itəm Iesu təmaupən maun-in ilat
(Mat 4:18-22; Mak 1:16-20)*

¹ Nian kit, Iesu təmatətul e nikali nəhau asol, nərgin u Lek Kalili.* Kən nimanin netənim kəmotuwa kətul kitəlau lan məmə okotəto nəghatən rəha Uhgin. ² Kən in təməhm pot kəiu itəm netəm rəha niuwən nəm kəmotapəs kətuəməhl e noa niməkləkil, məto-inu ilat kotaikuas e rehalat net min. ³ Kən Iesu təmə e pot rəha Saimon†, kən in təmətapəh o Saimon məmə otuww-iarəp pot tuwin ihluə məsin. Nian Saimon təmətig-iarəp pot, kən Iesu təməpələh lan matəgətun netənim.

⁴ Nian Iesu təməghat rəkis kəm netənim, kən mən-ipən kəm Saimon məmə, “Saimon, otasua kotuwin əpəh lokamnim, kən nakotərakin rəhatəmat net məmə nakotos nəm neen.” ⁵ Kən Saimon təmən məmə, “Etəm-iasol, lapin itimat emotalkut pik o nat u mətoahgin-pa tinian, məto eməsotosən nəm kit ne. Məto ik ninən min məmə okotuwin, kən tol nəhlan, pəs okotuwin min motərakin rəhatimat net min.”

⁶ Kən e nian kəmotol min-nəhlan, kəmos nəm tepət tepət e rəhalat net, kən net min rəhalat kəmotər kasis wir e nəm min, kən net min kənotətuoun minotəhap-əhap. ⁷ Kən ilat kəmotəun-in-pən ilat min neen e pot kit min məmə okotuwa kasitu elat. !Kən kəmotuwa kəmki-pən nəm e pot kərən mil kuər marioah e nəm, iuəhkir əm pot mil kətuamnim!

* **4:38:** Nian min neen, kətaun-in Saimon Pita məmə, “Saimon,” kən nian neen, kətaun-in məmə, “Pita.” † **4:40:** Lou tatən məmə etənim ko təsiləsən etəm tatimis e nian rəha Sapat. Məto nian mit tiniwig rəkis, kən Sapat tinol namnun, kən netənim kotitun niləsən netənim. **4:41:** Mat 8:29; Mak 3:11-12 **4:44:** Mak 1:35-39; Mat 4:23

* **5:1:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “Lek Kenesaret” u nərgin kit min rəha Lek Kalili. **5:1:** Mat 13:1-2; Mak 3:9-10 † **5:3:** Inu Saimon Pita. **5:5:** Jon 21:3-8

⁸ Nian Saimon Pita tāmehm nat u, kən tāmisin-pən nulin o Iesu e nisialian matən māmə, “!lärəmərə, uwīn isəu ron io mato-inu, io esahmenən, io iol təfagə rat!” ⁹ In tatəghat min-nulan mato-inu in ne netəm min əh e pot mil, kəmotaut pik narmilat tiwig o nəm min itəm kotepət pik nəhlan. ¹⁰ Kən Jemes ne Jon, nəti Sepeti mil itəm kətəhalol wək iləhal Saimon, ilau min kəmuaut pik narmilau tiwig o nəm min u.

Məto Iesu tāmən-ipən kəm Saimon māmə, “Əsəginən. Ik etəmim rəha niuwən nəm, məto roiu əh matuwīn, ik onakiuw-pa netəmim.” ¹¹ Kən e nian ilat kəmotiuw-par rəhalat pot min, kən moatapəs natimnat rafin motuarisig-in əm Iesu, kən motuwa rəhan min netəmim.

Iesu təmol-wir etəm tatos nimisən u leprosi‡

(Mat 8:1-4; Mak 1:40-45)

¹² Nian Iesu təmətaliwək e taon kit, suah kit itəm tatos nimisən u leprosi təmaliwək muwa. Nimisən u leprosi təmīrəfin nīpətin. Kən nian in tāmehm Iesu, tāmēiui misin-pən nīpənəgin e nisip matos-ipən nisialian kəm in, kən in tāmətasək matəkəike ron matən māmə, “!lərəmərə, okəmə nakolkeike, kən nəkitun nol-wirən io, kən mafəl rəkis namkimikən lak.”

¹³ Kən Iesu tāməg-əfəməhin-pən nelmin mələhəu-pən lan mən māmə, “Əwəh. Iakolkeike. !Əwir-ta!” Kən roiu agin-əh əm, nimisən u leprosi təmagim mikə lan.

¹⁴ Kən Iesu tāmən-iəhau māmə otəsən-iarəpən natimnat min u kəm netəmim, məto in tāmən-ipən kəm in māmə, “Uwīn mehm pris kit pəs in otehm māmə nīpətim tinol min-nulan, kən os-ipən sakrifais kəm Uhgin itəm Lou rəha Moses tāmən o suah kit itəm rəhan leprosi tatikə, kən netəmim okotitun māmə nīpahrienən nīnəwir, kən rəham namkimikən tinikə.”

¹⁵ Məto namnusən rəha Iesu tatiet matuwīn ikin min rafin, kən nīmanin netəmim kəmotuwa māmə okotətəlig-in rəhan nəgətunən kən māmə in otol-wir nimisən min rəhalat. ¹⁶ Məto nian tepət, tatuwīn ikin taruən-aruən ikin, in pisin əm, māmə otatəfak.

Iesu təmol-wir etəm nīpətin məsin təmimis

(Mat 9:1-8; Mak 2:1-12)

¹⁷ Nian kit, Iesu təmatəgəhun əpəh imə e nimə kit, kən Farisi min, ne iəgəhun min rəha Lou, ilat əh-ikin koatəpələh, kəmotisi-pən əpəh latuənu min e nītən Kalili, ne nītən Jutia, ne taon Jerusalem. Kən nəsanənən rəha lərəmərə tətətig o Iesu māmə in otol-wir netəmim u koatimis. ¹⁸ E nian əh, netəmim neen kəmotiləs suah kit motuwa itəm tətəpil əm e nīmītiwīn rəhan mato-inu nīpətin məsin təmimis. Kən ilat kotolkeike māmə okotiləs motələhəu-pən e nelki Iesu. ¹⁹ Məto ilat kotəruru nuwīnən imə mato-inu netəmim tepət əh-ikin. Kən kəmotuwīn əpəh ilis e nimə motos-irəkis nəhgi nimə məsin, § kən motəhlman-əhlman suah un tatite e nīmītiwīn rəhan muwīn iuəhkīr əm o Iesu.

²⁰ Nian Iesu tāmehm rəhalat nahatətən, kən tāmən māmə, “!olik. Rəham nolən rat min, io emos-irəkis.”

²¹ Kən iəgəhun min rəha Lou ne Farisi min nikilat təht māmə, “?Etəmim naka u tatəghat ausit māmə in Uhgin? Uhgin əm in titun nos-irəkisən nolən rat min rəha netəmim.” ²² Iesu in titun əm rəhalat nətəligən, kən in tāmən-ipən kəm ilat māmə, “?Təhro nakoatətəlig min-nulan? ²³ ?Naka in tīmətig māmə ekən, ‘Ekos-irəkis rəham təfagə rat min,’ o ‘Ətul maliwək?’ ²⁴ Kən roiu onəkotehm māmə Nəti Etəmim tatos nepətan o nos-irəkisən təfagə rat min ikin-u e nətueintən.” Kən in tāmən kəm suah u tatimis māmə, “Ətul, miləs rəham nīmītiwīn maliwək matuwīn imam ikin.” ²⁵ Kən roiu agin-əh min, suah u təmətul miləs rəhan nīmītiwīn minataliwək matənwiwi Uhgin minatuwīn. ²⁶ Kən ilat rafin kəmotaut

5:11: Mat 19:27 ‡ **5:11:** E Naoa Rəha Uhgin, nəghatən u “leprosi” tatəghat-in nimisən pisin pisin min rəha nuwigitəm. Nimisən min u tətərəkīn nuwigitəm, kən Lou rəha Moses tatən māmə suah kit itəm təmos nimisən nəhlan, in tamkimik e niganəmti Uhgin. Afin Levitikas itəm tepət 13-14. **5:14:** Lev 14:1-32 § **5:19:** E nian əh, kəmol nəhgi nimə neen e tael. Kən netəm min u kəmos-irəkis tael min neen māmə otol kuhal tahmen e suah u itəm in tatimis.

5:20: Aes 43:25; Luk 7:48 **5:24:** Jon 5:8

pik ron narmilat tiwig, kən moatənwiwi nərǵi Uhǵin, kən motasiəp kən moatəǵin məsin moatən məmə, “Nəman, roiu kitat kəmotehm nat pispis agin.”

Iesu təmaun-in Lifae

(Mat 9:9-13; Mak 2:13-17)

²⁷ Uarisig e natimnat mīn u, Iesu təmiet maliwək matuwīn, kən in təmehm suah kit itəm tatos məni rəha takis, nərǵin u Lifae, tatəpələh ikin katətou takis ikin. Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Wa, muarisig-in io muwa rəhak etəmim.” ²⁸ Kən in təmapəs natimnat mīn rafin rəhan, mətul muarisig-in Iesu.

²⁹ Kən Lifae təmol nagwənən asol kit rəha Iesu əpəh e rəhan nimə. Kən netəmim tepət itəm koatos məni rəha takis, ne netəmim ənapin mīn kəmotuwa moatəpələh kələh ilat min ilat məmə okotagwən. ³⁰ Kən Farisi mīn ne netəmim neen mīn rəhalat itəm iəǵətun mīn rəha Lou, nikilat təsagienən kən moatən-ən kəm netəmim rəha Iesu məmə, “?Tahro itəmat nakotagwən kələh əm itəmat netəmim itəm koatos məni rəha takis ne netəm nol təfagə rat?”

³¹ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Etəmim itəm in təsimisən, təsuwīnən mehm tokita. Məto etəm tatimis, in otəkəike muwīn mehm tokita. ³² Io eməsuwamən məmə ekaun-in netəm itəm nikilat təht məmə kotətuatip rəkis məmə okotəuhlin nətəligən rəhalat o nolən tərət mīn itəm koatol. Məto emuwa məmə ekaun-in netəm kotərat məmə okotəuhlin rəhalat nətəligən.”

Nolən rəha napəsən nagwənən o Uhǵin

(Mat 9:14-17; Mak 2:18-22)

³³ Kən ilat kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, “Netəmim rəha Jon Baptais, nian rafin koatapəs nagwənən kən katəfak kəm Uhǵin, kən netəmim rəha Farisi mīn koatol əm nat kitəh, məto rəham netəmim mīn kotagwən əm katilpīn. ?Tahro?” ³⁴ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Nian itəmat nəkoatol nagwənən rəha etəmim itəm təmol əm marit, məto nakotən kəm rəhan mīn məmə okotəkəike motapəs nunən nagwənən, o kəp? !Kəp! ³⁵ Məto nian tatuwa itəm netəmim okotiləs-irəkis suah u itəm təmol əm marit motiləs kan isəu o rəhan mīn netəmim. Kən e nian əh inəh, ilat okotapəs nagwənən lan.”*

³⁶ Kən Iesu təmuəh mīn nimaa nəǵhatən kit tol min-nulan məmə, “Okol suah kit təsosən napən wi rəhan məhap məsin, kən məhl-pən e napən oas məmə otəhlosig-in itəm təmerəh. Məto okəmə tatol nəhlan, kən otərəkin rəhan napən wi, kən napən wi məsin okol təsəhl-pən wirən ilau napən oas.

³⁷ “Kən okol suah kit təsosən wain wi miuw-pən e pətəl oas u təskasik, pətəl itəm kəmol e nuwigī nəni.† Okəmə suah kit tatol min-nəhlan, kən wain wi otəhləpik kən mol pətəl oas in otasis kən mimerəh mahtiperəh, kən wain in otaiu meləg, kən pətəl mīn, in otərat.

³⁸ Məto wain wi okəkəike kiuw-pən e pətəl wi. ³⁹ Kən etəmim itəm təmənim wain oas rəkis, in təsolkeikeən məmə otənim mīn wain wi, məto-inu in otən məmə, ‘Wain oas in təwir.’ ”

6

Netəmim rəha Iesu kəmoatəhl wit e nian rəha Sapat

(Mat 12:1-8; Mak 2:23-28)

¹ Nian kit e Sapat, Iesu ne rəhan mīn netəmim kəmotaliwək motuwa e nasumən mīn rəha wit, nat kit tahmen e rais, kən rəhan mīn netəmim kəmotəhl wit neen motawig rəkis nīwīn, kən moatun. ² Məto Farisi mīn neen koatən məmə, “!Ei! Nian u-roiu in Sapat, kən nolən u nəkoatol tatətgəhl Lou. ?Tahro itəmat nəkoatol min-nəhlan?”

5:30: Luk 15:1-2 **5:34:** Jon 3:29 * **5:35:** “Etəmim itəm təmol əm marit” tatəpsen-pən Iesu, kən “rəhan mīn netəmim” tatəpsen-pən netəmim mīn rəha Iesu. † **5:37:** E nian əh, kəmol pətəl rəha wain e nuwigī nəni. Pətəl wi in timətmətiǵ o nahǵigən. Məto pətəl oas in təskasik kən okol təsahǵigən. Nian nahui krep tatuwa matol wain, kən nahǵin tətəhləpik pətəl tətasis. **6:1:** Dut 23:25 **6:2:** Jon 5:10

³ Kən Iesu tāmən-ipən kəm ilat māmā, “? Itəmat nəsofañən e Naoa Rəha Uhgin, natimnat min əh itəm Kig Tefit təmol aupən? In ne rəhan min netəmim, nəumis təmus ilat. ⁴ Kən in təmuwin imə e nimə tapolən rəha Uhgin, təmos pīret u itəm pris min kinotos-ipən rəkis kəm Uhgin. Kən Lou tatən māmā pris min əm kotitun nunən, məto Tefit təmun kən mos-ipən neen kəm rəhan min netəmim māmā okotun.” ⁵ Kən Iesu tāmən-ipən kəm ilat māmā, “Io, Nəti Etəmim, ekatərəməə e nian rəha Sapat.”

Iesu təmol-wir etəmim e nian rəha Sapat

(Mat 12:9-14; Mak 3:1-6)

⁶ Kən e nian pisin kit min rəha Sapat, Iesu təmuwin əpəh imə e nimə rəha nuəfiminən, matəgəṭun netəmim. Kən ikin əh, suah kit əh-ikin nelmin matip təmimis, təsəg-ətuatip-inən. ⁷ Kən iəgəṭun min rəha Lou, ne Farisi min, ilat koatalkəlik māmā okotehm-tu Iesu māmā otol-wir suah u e nian rəha Sapat, pəs ilat kotitun nənən māmā Iesu təmətgəhl Lou.

⁸ Məto Iesu təmitun əm rəhalat nətəligən, kən tāmən-ipən kəm suah u itəm nəlmin təmimis māmā, “Wa, mətul aupən e niganəmti netəmim rafin.” Kən təmuwin mətul-pən əh aupən. ⁹ Kən Iesu tāmən-ipən kəm ilat māmā, “Iakolkeike māmā ekətapəh-in nat kit otəmat. ?Təhro? ?E nian rəha Sapat, nolən naka in tətətip e Lou māmā okol, okol nat wir, o okol nat tətət? ?Okosmegəh etəmim, o okohamnu etəmim?” ¹⁰ Kən təmisilu ilat rafin mətəlau, kən tāmən-ipən kəm etəm nelmin təmimis māmā, “Əg-ətuatip-in nelməm.” Kən suah əh təməg-ətuatip-in nelmin, kən nelmin təməwir. ¹¹ Məto netəm min əh, nəkilat tinərat pik ağin, kən kinoatəghat-əghat kəm ilat min māmā okotəhro e suah əh Iesu.

Iesu təmitəpun tuelef aposol min rəhan

(Mat 10:1-4; Mak 3:13-19)

¹² Kən e nian min əh, Iesu təmuwin əpəh ilis e nitot māmā otəfak, kən in təmətatig matəfak kəm Uhgin e nian əh mətoarus tian. ¹³ Kən tinian, təmaun-in rəhan min netəmim māmā okotuwa kehm. Kən təmitəpun rəkis tuelef, maun-in nərgilat māmā aposol min. ¹⁴ Nərgi aposol min u tol min-nulan: Saimon itəm Iesu təmaun-in nərgin wi māmā Pita, ne pian Antru, ne Jemes ne Jon, ne Filip, ne Patolomiu, ¹⁵ ne Matiu, ne Tomas, ne Jemes nəti Alfeas, ne Saimon u kətaun-in māmā Selot,* ¹⁶ ne Jutas nəti Jemes, ne Jutas Iskariot itəm təmegəhan-in-pən Iesu kəm rəhan min tikimīr min.

Iesu təməgəṭun netəmim kən mosmegəh netəmim itəm kəmoatimis

(Mat 4:23-25)

¹⁷ Kən Iesu ne rəhan aposol min kəmotiet e nitot u moteiuaiu motuwa motatig e nitən iəməhl ilat rəhan netəmim tepət, ne nimanin netəmim tepət min kəmotisi-pən nitən Jutia, ne Jerusalem, ne nəkalkal nitəhəi ikin Taea ne Saeton. ¹⁸ Ilat kəmotuwa māmā okotəto nəghatən rəha Iesu kən māmā in otol-wir nimisən min rəhalat. Kən in təmol-wir netəmim itəm narmīn rat min kəmoatərəkin ilat. ¹⁹ Kən netəmim itəm kəmotətul moatitəlau lan, kəmotalkut māmā okotek məto-inu nəsanənən tətisi-pən lan matol-wir ilat rafin.

Nagienən ne nəratən

(Mat 5:1-12)

²⁰ Kən Iesu təmasipən mehm rəhan min netəmim, kən tən-ipən kəm ilat māmā, “Itəmat u ian-rat min, nəkoatatig e nəwirən pahrien. In nəwirən pahrien məto-inu, itəmat netəmim rəha Uhgin, kən in tatərəməə etəmat.

²¹ Itəmat itəm nəkoteam-in nəgwənən əh-roiu, nəkoatatig e nəwirən pahrien. In nəwirən pahrien məto-inu, onəkotən māmā, ‘Əwəh, təhmen.’

Itəmat itəm nəkotasək əh-roiu, nəkoatatig e nəwirən pahrien. In nəwirən pahrien məto-inu onəkotalah.

6:3: 1 Saml 21:1-6 **6:4:** Lev 24:5-9 * **6:15:** Əplan-tu futnot e Mat 10:4. **6:21:** Sam 126:5-6; Aes 61:3; Nöl Əpən 7:16-17

²² Nakoatatig e năwîrən pahrien nian netămim koatetăhau itămat, kən kăsegăhan-inən itămat mămă onăkotol natimnat kitîăh itămat min ilat, kən katən rat itămat, kən katărăkin-răkin nărgitămat mămă itămat răha iărmis min, kən ilat koatol nolən min əh kəm itămat mătō-inu io Năti Etămim, kən itămat răhak min.

²³ “E nian min əh, otagien, kən motătîp-ătîp e năgienən mătō-inu nătouən asol răhatămat răha natimnat min əh tătătîg əpăh e nego e neai. Nikitămat otagien mătō-inu tîpîlat min kămoatol nolən kitîăh əm kəm ien min aupən ikin.

²⁴ “Mătō, kăsi, năhmăən asol otuwa otămat ităm răhatămat naută tepăt roiu mătō-inu, nînotos răkis năgienən rafin ităm onăkotos.

²⁵ Kăsi, năhmăən asol otuwa otămat ităm nakotăgwən pîk moatătō tăwîr lan əh-roiu mătō-inu, năumis otăpanus itămat.

Kăsi, năhmăən asol otuwa otămat ităm nakotalah əh-roiu mătō-inu, năpanotasăk onăkotasăk agîn.

²⁶ Kăsi, năhmăən asol otuwa otămat nian netămim koatîlăs-ipăr nărgitămat mătō-inu, tîpîlat min kămotîlăs-ipăr mîhin nărgi ien eiueiuə min aupən ikin.”

Otolkeike răhatămat tikîmir min

(Mat 5:38-48; 7:12)

²⁷ Kən tămən min mămă, “Mătō ekatən kəm itămat ităm nakoatătălig-in motitun mămă, năkotăkăike motolkeike răhatămat tikîmir min, kən motol tăwîr kəm netăm koatetăhau itămat, ²⁸ kən nian netămim koatau iărmis-in itămat, mătō itămat onakotătăpăh-in o Uhgin mămă otos-ipən răhan năwîrən kəm ilat, kən onăkotăfak o netămim ităm koatol tărăt kəm itămat.

²⁹ “Okămă suah kit tatem nîkapîm, kən ahwin-pən nîkalin kit min tem. Okămă suah kit tatîlăs răham kot, kən atătul matîp o nos-ipən minən răham sot. ³⁰ Os-ipən nat naka kəm etămim kit ităm tateasiă-in ron ik, kən etămim ităm tămos răham neen natimnat, apəs əm, măsătăpăh-inən. ³¹ Kən otol tăwîr kəm netămim rafin e nolən min rafin ităm nakotolkeike mămă netămim okotol min kəm itămat.

³² “?Okămă nakotolkeike əm netăm min u koatolkeike itămat, nikitămat tăht mămă okîlăs-ipăr itămat ron? Kăp. Netăm rat, ilat min koatol tăwîr kəm ilat min, kən moatolkeike ilat min. ³³ ?Kən okămă năkoatol əm tăwîr kəm netăm min əh ităm koatol tăwîr kəm itămat, nikitămat tăht mămă okîlăs-ipăr itămat ron? Kăp. Netăm rat, ilat min koatol əm nat kitîăh min. ³⁴ ?Kən okămă nakoategăhan-in natimnat kəm netămim neen ităm ilat kotitun nos-ipa minən nîtain, nikitămat tăht mămă okîlăs-ipăr itămat ron? Kăp. Netăm rat, ilat min koategăhan-in natimnat kəm ilat min mămă nian kit kăpanotos-ipən min nîtain tahmen.

³⁵ “Mătō năkotăkăike motolkeike răhatămat tikîmir min, kən moatol tăwîr kəm ilat, kən moategăhan-in natimnat ităm kămos mămă okăsotalpînən. Okămă năkotol năhlan, kən răhatămat nătouən asol tătătîg, kən nakotuwa nenăti Uhgin Ilis Agîn, mătō-inu in tatol tăwîr kəm netăm naumis min, kən tatol tăwîr min kəm netămim ităm kăsotănən mămă nîkilat tagien o natimnat wîr ităm in tatol kəm ilat. ³⁶ Otasăkitun netămim tahmen əm e răhatămat Tata tătăsăkitun netămim.”

Əsənən nolən răha etămim *(Mat 7:1-5, 17-27; 12:34-35)*

³⁷ Kən Iesu tămən mămă, “Əsənən nolən răha etămim mămă in tărăt, kən pəs kăsənən răham nolən mămă in tărăt; əsənən mămă suah kit otăkăike mos nălpînən o tăfagə rat kit răhan, kən pəs kăsənən mămă ik onakăkăike mos nălpînən o tăfagə rat kit răham; aluin nolən rat răha etămim ităm tămol kəm ik, kən pəs kaluin nolən rat răham. ³⁸ Awte kən măhan nelməm kəm netămim, kən kos-ipînə natimnat kəm ik, natimnat tepăt tepăt ităm kămăii-pən kasin-asin kăgətain, tăr matărioah ităm okălăhəu-pən ilat e nelməm. Okămă

natos-ipən tepət, okos-ipinə tepət kəm ik, mətə okəmə natos-ipən noan məsin əm, okos-ipinə noan məsin əm kəm ik.”

³⁹ Kən in təmuəh nimaa nəghatən kəm ilat məmə, “İganəmtin əpis ko təsitən iganəmtin əpis kit min. !Kəsi, okiaiwig-pən e noakimil asol! ⁴⁰ Etəm tatətəlig, in təsaprəkis-inən rəhan iəgətun, mətə etəmim itəm tətətəlig-in wir matətəu-pən iəgətun e nətəligən min rafin, in otuwa mahmen e rəhan iəgətun.

⁴¹ “?Tahro nakatən nisip noan məsin itəm təmuwin e niganəmti piam, mətə niki təsəhtən nig asol itəm tətətig e niganəmtim? ⁴² ?Okəmə nakəsehmən nig asol əpəh e niganəmtim, kən onakahro min-nulan mos-irəkis nisip e niganəmti piam? !Rəhatəmat nənən təwir, mətə nikitəmat tamkimik! Aupən mos-irəkis nig asol e niganəmtim, kən mitun nehm wirən nisip e niganəmti piam kit.

⁴³ “O nat əh inəh, iatən məmə, nig katun tikə itəm tatəe-in nig kəsənən, tahmen-pən əm e nig kəsənən təsoe-inən nig katun, ⁴⁴ mətə-inu etəmim tatitun nig e nehmən noan. Ko etəmim təsəhlən noa nig katun e nolkosik, kən ko etəmim təsəhlən noa nig tətəhen e nol e luən. ⁴⁵ Etəm təwir, niki tərioah e natimnat wir min, kən in tatol natimnat itəm təwir. Kən etəm tərət, niki tərioah əm e nolən tərət min, kən in tatol əm nolən tərət; mətə-inu e nian tatəghat, kən natimnat min əh e niki koatiet.”

⁴⁶ Kən İesu təməh məmə, “?Tahro nakotaun-in io məmə ‘İərəməərə, İərəməərə,’ mətə nəsolən nat naka itəm ekatən? ⁴⁷ Pəs ekəgətun kəm itəmat nolən rəha suah kit itəm tatuwa ron io, kən matətə nəghatən min rəhak, kən matol natimnat min itəm ekatən ilat.

⁴⁸ “Kən in tahmen əm e etəmim itəm təmiləkin rəhan nimə. Aupən, təmel nisip meiuai muwin mafəl wir kəpiel apin əpəh ləhau, kən miləkin-pən rəhan ikin nimə. Nian nuhuən təfik maiu maruəh muwa miləs pikən, mətə təsəloalən lan, mətə-inu təmiləkin wir tiəkis. ⁴⁹ Mətə etəmim itəm tatətə nəghatən rəhak kən məsolən, in tahmen-pən e etəmim itəm tatiləkin-pər rəhan nimə tatəpələh-pər əm e niməptən. Nian nuhuən təfik maiu maruəh muwa miləs pikən nimə, kən əmun nimə tiet morin miməlkin-məlkin.”

7

Nahatəən rəha etəm-iasol kit rəha mopael min (Mat 8:5-13)

¹ Nian İesu təməghat rəkis kəm netəmim un, kən in təmuwin əpəh e taon Kapaneam. ² Kən ikin əh, etəm-iasol kit rəha mopael min rəha netəm Rom tətətig, kən slef kit əh-ikin rəhan itəm in tolkeike pik, mətə slef əh tatimis pik, rəhan nahməən tepət. ³ Kən e nian etəm-iasol əh təməto namnəsən rəha İesu, kən in təməhləpis netəm-iasol neen rəha netəm İsrəl məmə okotuwin motən-ipən kəm İesu məmə otuwin mol-wir rəhan slef. ⁴ Kən nian netəm-iasol min əh kəmotuwa motehm İesu, motəpəh əskasik ron motən məmə, “İərəməərə, tətətip əm məmə nakasitu e suah əh, ⁵ mətə-inu in tolkeike pik kitat netəm İsrəl, kən in təmiləkin nimə rəha nuəfiminən rəhatat.”

⁶ Kən İesu təmətəu-pən ilat. Kən e nian kinoatuwa iuəhkir o nimə, etəm-iasol rəha mopael min təməhl-ipən rəhan min netəmim kotuwin motehm İesu moatən-ipən məmə, “İərəməərə, əsəlikiamtən ik o nuwamən, mətə-inu esahmen-pənən məmə onəkuwa imak ikin. ⁷ Kən tol min-nəhlan, io esimnən mehm ik. Ik etəm-iasol kit, mətə io etəm ləhau əm. Mətə əghat əm, kən rəhak slef, in otəsənən min. ⁸ Ekitun məmə nimisən əh otəkəike mol nəwiam, mətə-inu io min, rəhak netəm-iasol min kotərəməərə lak, kən iatol nəwialat, kən mopael min neen əh-ikin itəm io ekərəməərə elat. Okəmə ekən kəm kit məmə, ‘Uwin,’ kən tuwin. Kən okəmə ekən kəm kit məmə, ‘Wa,’ kən tuwa. Kən okəmə ekən kəm rəhak slef məmə, ‘Ol nat u,’ kən in tol.”

⁹ Nian İesu təməto nəghatən u, narmin təmiwig pik o nəghatən rəha suah u. Kən in təmeirair mən-ipən kəm nimanin netəmim itəm koatətul uarisig in, məmə, “Ekatən kəm

itəmat məmə, suah u sənəmə in etəm Isrel. Kən nat əpnapin noanol min rəha Isrel, məto esəhmən ilat kit itəm rəhan nahatətəən iahgin tahmen-pən lan.” ¹⁰ Kən e nian iahləpis min rəha etəm-iasol kəmotitəlig-pən imə, kəmotəhm slef əh tinəsənən rəkis.

Iesu təmosmegəh nəti nəutahlimis kit

¹¹ Kən təsuwəhən e natimnat min u, Iesu təmuwin e taon kit, nərgin u Nain, ilat rəhan min netənim ne nimanin netənim tepət itəm koatuarisig-in in. ¹² Kəmol fenis e kəpiel titəlau e taon əh, kən e nian Iesu təmuwa iuəhkir o nafiluə rəha taon, kən təməhm netənim koatisi-pən e taon moatalis etəm təmimis kit. In etəm aluə iərman, nəti nəutahlimis kit noan kitəh əm. Kən nimanin netənim tepət rəha taon koataliwək kələh ilat nəutahlimis əh. ¹³ Kən nian İəməmə təməhm nəutahlimis əh, in təməsəkitun pik, kən mən-ipən kəm in məmə, “Əsasəkən.” ¹⁴ Kən təmuwin mek pet itəm kətalıs suah u təmimis lan, kən kəmotətul. Kən Iesu təmən-ipən məmə, “!Etəm aluə! !İatən kəm ik məmə, ətul!” ¹⁵ Kən etəm təmimis tinəmegəh minətul, kən mətuoun matəghat. Kən Iesu təmos-ipən etəm aluə əh kəm rəhan mama.

¹⁶ Netənim rafin kəmotəgin motasiəp, kən moatənwiwi Uhgin məmə, “!İen asol kit roiu tətətig kitat min!” Kən motən min məmə, “!Uhgin təmuwa məmə otasitu e rəhan min netənim!” ¹⁷ Kən namnusən rəha Iesu təmaiu mitaləu ikin min rafin e nitən Jutia kən e nıməptən min rafin iuəhkir ron.

Iesu ne Jon Baptais (Mat 11:2-19)

¹⁸ Netənim rəha Jon Baptais kəmotən-ipən kəm in natimnat rafin itəm Iesu təmol ilat. Kən Jon Baptais təmaun-in rəhan etənim mil kəiu kuea ron, ¹⁹ kən tahləpis ilau məmə okian muehm İəməmə muətapəh ron məmə, “?Karmə ik suah əh itəm otuwa, o mətə ekotasipən o etəm pisin kit min?”

²⁰ Kən nian suah mil kəmuea muehm Iesu, kəmuən-ipən kəm in məmə, “Jon Baptais təmahl-ipa itimlau ekuea məmə ekuətapəh ron ik məmə, “?Karmə ik suah əh itəm otuwa, o mətə ekotasipən o etəm pisin kit min?” ”

²¹ Kən e nian əm əh itəm ilau kəmuea muehm Iesu lan, məto Iesu tatol nimisən tepət koatəwir. Neen koatos nimisən pisin pisin min, neen narmin rat tətətig elat. Kən netənim tepət niganəmtilat təpis, məto Iesu təmol-wir ilat. ²² Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, “İatəlig mian muən-ipən natimnat min u rafin kəm Jon, nat itəm nəmuəto kən muehm. Netəm niganəmtilat təpis kinoatəplan nat. Kən netənim itəm nelkilat tərət kinotəto təwir kən minotaliwək. Kən netəm min u kəmosos nimisən leprosi, nuwigilat tinəwir. Kən netəm min u matəlgilat təmalu, roiu matəlgilat tinoag, kən netəm min u kəmotimis, kinotəmegəh min. Kən ian-rat min, roiu əh suah kit tinatən-iarəp namnusən təwir kəm ilat. ²³ Uhgin otawte-in rəhan nəwirən kəm netənim itəm kəsotəməən e rəhalat nahatətəən lak o rəhak nolən.”*

²⁴ E nian iahləpis mil rəha Jon ilau kəmiatəlig min, kən Iesu təmətuoun matəghat-in Jon kəm nimanin netənim. In təmən məmə, “?Aupən ikin, itəmat nəmoatuwin əpəh ikin taruən-aruan ikin məmə onəkotehm naka? ?Nəmoatuwin məmə onəkotehm suah kit əpnapin əm itəm tahmen e nuwig itəm nımətag tətəhl tatahuin-ahuin? !Kəp! ²⁵ ?Okəmə kəpə, kən nəmoatuwin məmə onəkotehm naka, suah kit itəm tatuwin e napən wir nəmtin tiəkis? !Kəp! Netəm itəm koatuwin e napən wir, motagien əm e rəhalat nautə, ilat kotatig e nimə wir min tahmen e rəha kig. ²⁶ ?Kən naka əh nəmoatuwin məmə nakotehm, ien kit, o? Əwəh, nıpahrienən, məto iatən kəm itəmat məmə in ilis taprəkis-in e ien. ²⁷ Suah u inu Naoa Rəha Uhgin təmatəghat in məmə,

7:15: 1 King 17:23; 2 King 4:36 **7:16:** Luk 1:68 **7:20:** Sam 40:7; Mal 3:1; Nol Əpən 1:8 **7:22:** Aes 35:5-6; 61:1; Luk 4:18 * **7:23:** E nian rəha Iesu, netənim tepət koatasipən o Kristo itəm otəpanuwa. Məto nikilat təht məmə in otol nolən min itəm tol pisin e nolən min rəha Iesu. Nikilat təht məmə Kristo otos nəsanənən o nəluaginən e kapman rəha Rom. **7:26:** Luk 1:76

‘Otəplan-tu. Iatahl-ipinə rəhak iahləpis itəm otos rəhak nəghatən.

In otaupən-in ik məmə otol əpen-əpenə e rəham suatip.’

²⁸ İatən kəm itəmat məmə, netəmim itəm kəmotaiir e nətueintən u, kit təsaprəkis-inən suah əh Jon. Məto etəm tətətig ləhau agin e netəmim rafin e nərəməərən rəha Uhgın, in ilis taprəkis-in Jon.”

²⁹ Nian netəmim əpnəpin, ne netəmim rəha nosən məni rəha takis kəmotəto nəghatən rəha İesu, ilat kəmotən məmə suatip rəha Uhgın in suatip ətuatip. Koatən nəhlan məto-inu Jon təmol bəptais rəkis elat. ³⁰ Məto Farisi min ne iəgətun min rəha Lou, ilat kəməsotegəhanən məmə Jon otol bəptais elat, kən inəh kəmotərakin suatip rəha Uhgın e nəmegəhən rəhalat.

³¹ Kən İesu təmatəghat min məmə, “?Kən io ekən nolən rəha netəmim roiu, məmə tahmen e naka? ?Kən rəhalat nətəligən naka? ³² İlat kotahmen-pən əm e nisualkələh itəm nat kit tikə otol nikilat tagien. Kən koatəpələh e suatip katol maket ikin, kən motagət əfəməh motaun-in ilat min neen məmə, ‘İtimat emotahl nau kəm itəmat məmə onakoatol danis rəha nagienən lan, məto itəmat nəkəsotolən danis. Kən itimat emoatasək eiua rəha nimisən, məto nəsotasəkən kitat min itimat.’

³³ “İatən min-nulan məto-inu nian Jon Bəptais təmuwa, matətuakəm məsunən nagwənən nian tepət o nəfakən, məsənimən wain. Kən itəmat nakoatən məmə, ‘Suah əh, narmın rat kit tətətig lan.’ ³⁴ Məto io, Nəti Etəmim, emuwa mətagwən matənim wain, kən itəmat nakoatən məmə, ‘!Otəplan-tu, suah əh in etəmim rəha nagwən pikən ne etəmim rəha năpəsən, kən motan kələh ilat netəmim rəha nosən məni e takis, ne netəmim itəm nol təfagə!’ ³⁵ Nənətigən rəha Uhgın ne nalpəkəuən rəhan in tətətuatip məmə itimlau Jon ekioal nat itəm in tolkeike. Kən nəmegəhən rəha netəmim itəm kotahatətə lan, tətəgətun məmə inu nıpahrienən.”

Pətan rat kit təmau nelki İesu e senta

³⁶ Kən Farisi kit, nərgin u Saimon, in təmətapəh o İesu məmə otuwın magwən e rəhan nimə. Kən İesu təmuwın latuənu, muwın e nıpəgnoa nimə rəha Farisi un matəpələh məmə otagwən.†

³⁷ Kən pətan kit e taon əh in iol təfagə rat, təməto məmə İesu tətəgwən əpəh imə Farisi ikin. Kən in təmos senta kit muwa itəm nəmtin tiəkis. Senta u tətətig e pətəl kəmol e kəpiel itəm nəmtin tiəkis, katən məmə alapasta. ³⁸ Kən in təmuwa iuəhkır o İesu mətul e nikali nelkin mətasək, nahui nəmtin tətəuon mətəhl-pən e nelki İesu minol nelkin tınəpilit. Kən təmafəl nahui nəmtin e nelki İesu e noanun, kən mətoafəl nelki İesu matos-ipən nısiailən kəm in,‡ kən mol-pən senta e nelkin.

³⁹ Kən Farisi u təməhm nat əh, kən tatən atip e nikin məmə, “Okəmə suah əh in ien pahrien, kən okol in təmitun əm nolən rəha pətan əh itəm tatek nelkin, məmə in iol təfagə rat.”

⁴⁰ Kən İesu təmən-ipən kəm in məmə, “Saimon, iakolkeike məmə ekən nat kit kəm ik.”

Kən Saimon təmən məmə, “İəgətun, ən-tu kəm io.”

⁴¹ Kən İesu təmən məmə, “Suah kəiu, rəhalau məni təsahmenən, kən iəməmə kit təmos-ipən məni neen kəm ilau, kən o nian kit ilau okualpin rəhan məni. Kit təmos faif-hanrit tenarius, kən kit tos fifti tenarius.§ ⁴² Nian ilau kənuəruru nos-ipənən nıtain,

7:27: Mal 3:1 **7:29:** Luk 3:12 **7:30:** Mat 21:32 **7:34:** Luk 15:2 † **7:36:** Nian min neen, netəm İsrel koatətu-pən nolən rəha netəm Kris ne netəm Rom nian kotəgwən. Məto tepil rəhalat in ləhau ləhau, kən netəmim kotəpil e nikalilat motol nelmilat tətətu-pər rəhalat kaugə, kənu nelmilat matip tos nagwənən moatun. Kən nelkilat tətəməhl-iarəp katehm wir əm. Inəh İesu təmol mihin nian pətan əh təmuwa maikuas e nelkin. Əplan narmın e Mat 26. **7:37:** Mat 26:7; Mak 14:3; Jon 12:3 ‡ **7:38:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, pətan əh təmek nelki İesu e nohlin. Inu nəmtətin məmə in tətisiail-in pik İesu, kən nikin tagien o natimnat itəm İesu təmol kəm in. § **7:41:** Roiu, faif-hanrit tenarius tahmen e faif-hanrit-taosan vatu, kən fifti tenarius tahmen e fifti-taosan vatu.

kən iərəməərə təmən məmә, ‘Uapəs әm nalpınən mәni itәм nәмioas.’ ?Kən suah mıl u in pəhruən lan otolkeike pık iərəməərə?”

⁴³ Kən Saimon in təmən məmә, “Nıkık təht məmә etəm u itәм in təmos mәni tepət, kən iərəməərə təmasəkitun pık, in otolkeike pık iərəməərə.” Kən Iesu təmən məmә, “Nəmən pahrien.”

⁴⁴ Kən Iesu təmeirair məplan pətan u, kən mən-ipən kəm Saimon məmә, “?Saimon, natehm pətan u, o kəp? E nian emuwa imam ikin, ik nəməsos-ipamən nəhau kit o naikuasən e nelkək, məto pətan u, in təmau nelkək e nahui nəmtin mafəl e noanun.

⁴⁵ Nian emuwa, kən Saimon, ik nəməsolən nəmtətin kit itəm tatəgətin məmә nakolkeike io. Məto pətan u, tatoafəl nelkək tatuwin әm nulan, kən nolən rəhan tatəgətin məmә in tolkeike pık io. ⁴⁶ Saimon, ik nəməsauən rəhk-kapə e oel məsin ne, məto pətan u, in təmau nelkək e senta itəm nat kit nəmtin tiəkis. ⁴⁷ Kən tol nəhlan iatən kəm ik məmә, enafəl rafin rəkis rəhan təfagə rat min itəm tepət tepət, kən tol nəhlan, nolən min әh itəm tatol, tatəgətin məmә tolkeike pık io. Məto nian iatos-irəkis təfagə rəha etəmin noan məsin, kən kəsi, rəhan nolkeikeən in natiəkəku ron io.”

⁴⁸ Kən Iesu təmən-ipən kəm pətan u məmә, “Reham təfagə rat min, io enafəl rəkis.”

⁴⁹ Kən netəmin neen min itəm kəmotagwən ilat min, koatən kəm ilat min məmә, “?Etəmin naka әh itəm tatən məmә tatos-irəkis təfagə rəha etəmin?”

⁵⁰ Məto Iesu təmən-ipən kəm pətan u məmә, “Uhgın təmosmegəh ik məto-inu nəmahatətə lak. Kən uwın, pəs nəməlinuən rəha Uhgın tətətig ron ik.”

8

Nipitan itəm kəmotasitu e Iesu

¹ Uarisig e natimnat min әh, Iesu in taliwək matuwın e taon min neen ne latuənu min neen. In tatən-iarəp nəghatən rəha Uhgın kən mətamnus-iarəp namnusən təwir rəha nərəməərən rəha Uhgın. Kən e nian әh, tuelef aposol min rəhan kəmoatətəu-pən. ² Kən nipitan neen min kəmoatuarisig-in Iesu, inu aupən ikin ilat kəmoatimis, o kəmoatos narmin rat min tətətig elat, məto Iesu in təməhg-iarəp narmin rat min kən təmol-wır rəhalat nimisən. Nərgi nipitan min u Meri u katən məmә Maktala itəm Iesu təməhg-iarəp narmin rat sepin lan; ³ ne Joana pətaguihl rəha Jusa itəm in tatərəməərə e nimə rəha Kig Herot Antipas; ne Susana; ne nipitan tepət min. Nipitan min u koatos-ipən rəhalat mәni o nos-nəmtinən natimnat o nasituən e Iesu ne rəhan min netəm tuelef.

Nimaa nəghatən e niməptən

(Mat 13:1-23; Mak 4:1-20)

⁴ Nımanin netəmin tepət kəmotisi-pən e taon min tepət motuwa o Iesu. Nian kəmotuwa motətul kitəlau lan, kən təmuəh nimaa nəghatən kəm ilat. In təmən məmә, ⁵ “Suah kit, etəm rəha nəfəən nikuti wit, təmuwin matəra kin nikuti wit tatisas əpəh e nasumən. Kən neen kəmotisas e suatip, kən uarisig netəmin kotuwa kaliwək lan, kən mənig min kotuwa motun rəkis ilat. ⁶ Kən nikutin neen kotisas-pən e nisip noan məsin itəm kəpiel ləhau lan. Nian koatəwiə, kən motauke məto-inu nəhau tikə ləhau lan. ⁷ Kən nikutin neen kotisas-pən e niki nolkosik. Uarisig, nolkosik ne wit kuəwiə kələh, kən nolkosik tatu-atu-pən lan mətoarus-pən kotimis. ⁸ Kən nikutin neen min kəmotisas-pən e nəptən wır motəwiə motoe-in noalat tepət tepət tahmen e wan-hanrit.”

Nian Iesu təmən rəkis nəghatən u, kən təmagət, mən kəm ilat məmә, “Etəm matəlgin tatig, təwir məmә in otətəlig-in wır kən mitun nəghatən min u.”

⁹ Kən netəmin rəha Iesu kəmotətapəh ron məmә, “Uhapik-pa nimaa nəghatən u kəm itimat.” ¹⁰ Kən in təmən-ipən kəm ilat məmә, “Itəmat, Uhgın tinerəh rəkis e rəhatəmat suatip məmә itəmat onəkotitun nəghatən rəha nərəməərən rəha Uhgın itəm tatəhluaig.

Məto netəmim neen, ilat koatos əm e nuəhən nimaa nəghatən min, məmə ilat okoatehm, məto kotəruru, kən ilat okoatəto, məto okol kəsotitunən.”

¹¹ Kən Iesu in təmatəghat məmə, “Nipəti nimaa nəghatən u tol min-nulan. Nikuti wit, inu nəghatən rəha Uhgin. ¹² Nikutin min itəm koatıas e suatıp, inu tahmen-pən e netəmim itəm kotəto nəghatən rəha Uhgin, kən Setan tatos-irəkis nəghatən rəha Uhgin e rəhalat nətəligən məmə okəsotənən nipahrienən lan, kən Uhgin otəsosmegəhən ilat. ¹³ Kən nikutin min itəm koatıas-pən e nisip noan məsin kəpiel əh ləhau ikin, inu tahmen-pən e netəmim itəm koatəto nəghatən rəha Uhgin, kən nikilat tətəgien ron. Məto nokilat təseiuaıuən isəu, kən koatahatətə e nian əkuəkır əm. Məto nian nəəsəuən, o nəratən tuwa e nəmegəhən rəhalat, kən koatəme e rəhalat nahatətəən. ¹⁴ Kən nikutin min itəm koatıas-pən e niki nolkosik, inu tahmen-pən e netəmim itəm koatəto nəghatən rəha Uhgin, məto natımnat tepət tətatu-atu-pən e nəmegəhən rəhalat, inəh koatətəlig-in pık natımnat rəha nəmegəhən rəhalat, o ilat kotalkeike nautə tepət, o kotalkeike məmə okotəto təwır e rəhalat nəmegəhən. Kən nəmegəhən rəhalat təsoe-inən nat təwır kit e nəghatən rəha Uhgin. ¹⁵ Məto nikutin itəm tıas-pən e nıməptən təwır, inu tahmen e netəmim itəm koatəto nəghatən rəha Uhgin, kən nikilat tətutıp kən məwır, kən ilat kotaskəlim nəghatən rəha Uhgin tətətig tiəkis e nikilat. Kən ilat kotalkut matuwın matuwın, kən motoe-in nəmegəhən təwır.”

*Ol wək e nat itəm nakatos
(Mak 4:21-25)*

¹⁶ Kən Iesu təmən-ipən məmə, “?Pah tətəsıepən e lait kən mətaii-pən e pesin, o tətəhtu-pən e nıpəg pet? !Kəp! Kəsolən mihin. Nian nakotasıepən e lait, kən motətu-pər e tepıl məmə netəmim okotehm nat lan. ¹⁷ Kən e nolən kitiəh min əm, okəmə suah kit tətəhluaıg-in nat kit, məto Uhgin otol əp in, kən okəmə suah kit tatos nəghatən anion kit, məto Uhgin otən-ıarəp. ¹⁸ Nəghatən u itəm nakoatəto, otətəlig-in wır. Etəm itəm tınitun rəkis nıpəti nəghatən rəhak, in titun nosən təhmın min. Məto etəm itəm təsitunən, in otəmkarəpən e nat itəm nıkin tətəht məmə tatos.”

*Mama rəha Iesu ne pian min
(Mat 12:46-50; Mak 3:31-35)*

¹⁹ Kən e nian əh, mama rəha Iesu ne pian min kəmotuwa məmə okotehm, məto okol kəsotuwinən iuəhkır motehm məto-inu nımanin netəmim tepət koatətlosıg-in. ²⁰ Kən netəmim kəmotən-ipən kəm in məmə, “Mama rəham ne pian min ilat əpəh ihluə koatətul, kən kotalkeike məmə okotehm ik.”

²¹ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Netəmim rafın itəm koatəto nəghatən rəha Uhgin kən moatətəu-pən, ilat un rəhak netəmim min, rəhak mama ne piak min.”

*Iesu təmən-ıəhau nımətag asol e Lek Kalili
(Mat 8:23-27; Mak 4:35-41)*

²² Nian kit Iesu ne rəhan min netəmim kəmotuwın e pot kit, kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Pəs kotuwın əpəh entənıpən-pən e lek u.” Kən kəmotıuw niuwən motiet. ²³ Nian pot tınətaiu, kən Iesu təmuwin mapıl. Kən nımətag asol kit təmeıuaıu-pa e lek u, kən nəhau təmuwin e nıpəgnoa pot, iuəhkır əm pot tətəmnım. ²⁴ Kən kəmotəhgaiir e Iesu kən motəmə, “!Ei, Etəm-ıasol! !Etəm-ıasol! Aiir-ta, okotımis roi!”

Kən Iesu təmaiir məghat mən-ıəhau nımətag ne peau-peau asol min məmə, “!Nahmen, uameg-ta!” Kən nımətag təmurahl nelmin, kən tınəməlinu tınəməlinu. ²⁵ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Tahro? ?Rəhatəmat hiə nahatətəən?”

Məto ilat kınəatəgin, kən narmılat tınatiwıg min, kən mınəotən-ipən kəm ilat min məmə, “!Ei! ?Etəmim naka u? Nat əpnəpın nımətag ne nəhau, məto katuətəlig-in rəhan nəghatən matıoal.”

*Iesu tāmāhg-iarəp narmin rat min e suah kit
(Mat 8:28-34; Mak 5:1-20)*

²⁶ Kən ilat kəmotuwa kiet-arəpa rəha netəm Kerasa ikin, inəh entənipən-pən e lek u, kən kəmotuwar əpəh ipar. ²⁷ Nian Iesu təmuwar, kən əmun etəmim kit əh-ikin təmuwa mehm. Suah un, narmin rat min kotatig lan, kən nuwəh məsin in təməsuwin-inən napən, kən in təsapilən imə, məto in tətatig əm əh e nīpəg kəpiel min, ikin katitənim netəmim ikin. ²⁸⁻²⁹ Aupən ikin, nian tepət, narmin rat əh tatol in tətalməl pik, kən netəmim koatəlis nelkin ne nelmin e sen məmə otaskəlim tiəkis moatehm məmə otəsərəkən-rəkinən natimnat. Məto e nian rafin tateatip-eatip sen min əh, kən narmin rat tatəkəike kəm in məmə otiet magim muwin əpəh ikin taruən-aruən ikin.

Kən nian ialməl u təmehm Iesu, təmearig əfəməh, muwa morin-pən e nelki Iesu, kən mətəgət məmə, “!Iesu, Nəti Uhgin Ilis Agin! ?Nakəmə onakahro io? !Awi, iatətapəh ron ik məmə onəsələn nalpinən asol kit kəm io!” Narmin rat u təmən nəhlan məto-inu Iesu tinən rəkis məmə in otiet magim e suah u.

³⁰ Kən Iesu təmətapəh məmə, “?Nərgəm pah?” Kən in təmən məmə, “Nīmanin Tepət.” Təmən nəhlan məto-inu narmin rat tepət kəmotatig lan. ³¹ Kən narmin rat min kəmotətapəh əskasik o Iesu məmə, “Onəsahl-ipənən itimat e nīpəg itəm namnun tikə tapinəp, u imə nalpinən.”

³² Kən ikin əh e nikali nitot, pikəs min tepət kotagwən motan əh-ikin. Kən narmin rat min kəmotasək moatən-ipən kəm Iesu məmə, “Awi, egəhan-in itimat ekotuwin e pikəs min əh.” Kən Iesu təmegəhan-in ilat kotuwin. ³³ Kən narmin rat min u kəmotiet e suah un motuwin e pikəs min, kən pikəs min ilat rafin kəmotaiu moteiuaiu ikin təkul-əkul ikin, kən motiet-pən e lek motamnim.

³⁴ Nian netəm kotagwən pikəs min kəmotehm nat u, kəmotiet motagim motuwin moatən-iarəp namnusən rəha natimnat min u e taon rəhalat ne ikin min rafin titəlau lan. ³⁵ Kən netəmim kəmotiet e taon moatuwin məmə okotehm natimnat min əh. Kən kəmotuwa motehm Iesu, kən motehm min suah un itəm narmin rat min kəmotiet rəkis lan, in tatəpələh iuəhkir e nelki Iesu, tinəsalmələn, kən minuwīn-in rəkis rəhan napən. Kən netəmim rəha taon koatəgin.

³⁶ Kən netəmim itəm kəmotehm ətuatip nat u e niganəmtilat, ilat kotamnus tatuwin kəm netəmim neen min moatən-iarəp məmə Iesu təmahro nulan mol-wir suah əh, itəm aupən ikin narmin rat min kəmotatig lan. ³⁷ Kən netəmim rafin u kotatig iuəhkir ikin Kerasa, kəmotən-ipən kəm Iesu məmə otiet iməlat ikin, məto-inu ilat kīnoatəgin pik. Kən əmun in təmuwin e pot məmə okotasuə moatuwin entənipən-pən ikin.

³⁸ Məto suah u itəm narmin rat min kəmotiet lan, in təmətapəh o Iesu məmə, “!Awi, pəs ekimnə kitat!” Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmə, ³⁹ “!təlig matuwin imam ikin, muwin mən-iarəp natimnat min itəm Uhgin təmol kəm ik.” Kən suah u təmuwin ikin min rafin e taon iman ikin matən-iarəp natimnat min rafin itəm Iesu təmol kəm in.

*Pətagwəhl kit itəm tatimis ne pətan əkəku kit itəm təimis
(Mat 9:18-26; Mak 5:21-43)*

⁴⁰ Nian Iesu təmitəlig-pa min e entənipən-pa lan e lek u, netəmim nikilat təmagien məmə kinotehm min Iesu, məto-inu ilat kəmoatəsahgin. ⁴¹ Kən etəmim kit təmuwa mehm, nərgin u Jaeras, itəm in etəm-iasol kit rəha nimə rəha nuəfiminən. Təmuwa meiuaiu misin nulin e nisaiiən, matəkəike e nətapəhən kəm Iesu məmə in otuwin əpəh iman ikin, ⁴² məto-inu rəhan pətan əkəku tatimis pik rəhan nahməən tepət, kən otəsuwəhən timis. In noan kitəh əm, rəhan nup tuelef.

Kən Iesu təmaliwək matuwin o pətan əkəku əh, kən nīmanin netəmim tepət kəmotuwa kitəlau lan katiləs-pikən-ləs-pikən. ⁴³ Kən pətan kit təmuwa o Iesu itəm tatos nīmīsən rəhalat nīpitan nian rafin əm minos nup tuelef, kən təmuwin o netəmim tepət itəm koatol

mərisin, məto okol kit təsol-wirən. ⁴⁴ Kən pətan əh təmisi-pən e məntaa Iesu ikin, kən meapən mek nipəgnəmti niməhan rəha Iesu, kən əmun roiu agin-əh min əm, rəhan nimisən təmol namnun. ⁴⁵ Kən Iesu tən məmə, “?Ei, pah təmek io?”

Kən nian ilat rafin kəmotən məmə kəp, kən Pita təmə, “!Etəm-iasol, nimanin netənim tepət koatiləs-pikən-ləs-pikən ik!”

⁴⁶ Məto Iesu tən məmə, “Kəp. Ekitun məmə suah kit təmek io məto-inu eməto məmə nəsanənən təmiet lak.”

⁴⁷ Kən e nian pətan əh tinitun məmə okol in təsəhluaigən, in təmuwa mətasiəp-asiəp pik, kən misin nulin matos-ipən nisialien kəm Iesu. Kən e niganəmti netənim rafin, tatəniarəp kəm Iesu məmə təmek in o naka, kən matən-iarəp min məmə e nian təmek in, kən roiu agin-əh min əm, rəhan nimisən təmol namnun. ⁴⁸ Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Nətik pətan, rəham nahatətəən lak təmol-wir ik. Kən atuwin, pəs nəməlinuən rəha Uhgin tətətig ron ik.” ⁴⁹ Nian Iesu təmatəghat əh, kən etənim kit təmisi-pən imə Jaeras ikin met-arəpa, kən mən kəm Jaeras məmə, “Nətim pətan əkəku tinimis rəkis. Əsəlikiamtəən iəgətun.”

⁵⁰ Məto nian Iesu təməto nəghatən əh, in təmən-ipən kəm Jaeras məmə, “Əsəginən. Ahatətə əm lak, kən pətan əkəku rəham, in otəwir min.” ⁵¹ E nian Iesu təmuwa met-arəpa e nimə rəha suah əh, kən təmit-irəkis əm Pita, ne Jon, ne Jemes, ne mama ne tata rəha pətan əkəku itəm in təmimis, məmə ilat əm okotuwin imə. ⁵² Netənim rafin koatasək əfəməh moatəun-əun o pətan əkəku əh, məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Əsotasəkən. Pətan əkəku u in təsimisən. In tətəpil əm.”

⁵³ Kən ilat kotalah-əsan lan məto-inu ilat kotitun məmə pətan əkəku əh tinimis rəkis. ⁵⁴ Məto Iesu təməa-pən mīləs nelmi pətan un kən maun-in məmə, “Pətan əkəku, ətul.”

⁵⁵ Kən əmun pətan əkəku apon təməmegəh min mətul. Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Otos-ipən nat kit tun.” ⁵⁶ Kən rəhan mama ne tata, narmīlau təmiwig pik, məto Iesu tən-ipən kəm ilau məmə, “Onəkəsuən-iarəpən natimnat min u kəm suah kit.”

9

Iesu təmahl-ipən rəhan netəm tuelef məmə okotən-iarəp nəməməən rəha Uhgin (Mat 10:5-15; 14:1-2; Mak 6:7-16)

¹ Kən Iesu təmuəfimīn rəhan netəm tuelef kotuwa kitəh, kən təmos-ipən nəsanənən kəm ilat kən mategəhan-in rəhan nepətən o nəməməən kəm ilat məmə ilat kotitun nəhg-iarəpən narmin rat min, kən məmə ilat okotol-wir nimisən min. ² Kən Iesu təmahl-ipən ilat məmə okotən-iarəp nəməməən rəha Uhgin, kən məmə okotol-wir netənim itəm koatimis.

³ Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nian onəkotuwin, məsotosən natimnat neen rəha naliwəkən rəhatəmat, natimnat itəm kotahmen-pən e kasikin, o kətim, o nagwənən, o mənī, kən məsotosən napən kəiu. ⁴ Kən e nian itəmat nakotuwin e latuənu kit motatig e nimə kit, nimə u inun onəkotatig əm lan mətoarus-pən nian itəmat onəkotiet lan. ⁵ Kən ikin pəhruən onəkotuwin ikin, okəmə netənim nikilat təsagienən məmə nakotuwa motatig itəmat min ilat, kən otohapispis rəkis nimoulul e nelkitəmat motiet. Inu nəmtətin kit tatəgətun məmə nakotapəs ilat, kən niki Uhgin tərət olat.”

⁶ Kən ilat kəmotiet motaliwək motuwin latuənu min moatəmnus-iarəp namnusən təwir, kən ikin min rafin koatuwin ikin, moatəfak o netənim tepət, kən kotəmegəh.

⁷ Kən Kig Herot Antipas u in iəməmə e nītən Kalili, in təməto namnusən rəha natimnat min u itəm Iesu tatol ilat. Kən təmətəlig-in muwin minəruru əfəməh məto-inu netənim neen kotən məmə Jon Baptais tinəmegəh min, ⁸ kən netənim neen min kəmotən məmə Elaija tinuwa min, kən netənim neen kəmotən məmə in ien kit rəha Uhgin aupən ikin

itəm tāmamegəh min. ⁹ Kən Herot Antipas tāmən māmə, “Jon u, io enəmoħatip rəkis rəhn-kapə. ?Məto etəmim pah u iatəto rəhan namnusən?” Kən in təmategəs-in Iesu māmə otəplan.

*Iesu təmagwən netəmim
faif-taosan*

*(Mat 14:13-21; Mak 6:30-44;
Jon 6:1-14)*

¹⁰ Kən aposol min rəha Iesu kəmotitəlig-pa min ron, kən motən-ipən kəm in natimnat rafin itəm kəmotol. Kən in təmit ilat motiet rəkis e netəmim, motuwīn əpəh e taon pişin kit min, nərgin u Petsaeta. ¹¹ Məto e nian netəmim kəmotəto namnusən māmə Iesu tinuwa, kən kəmotuwa motuarisig-in ilat. Kən Iesu nikin təmagien əm nian in təmehm ilat, kən in tatəgətu ilat e nərəmərən rəha Uhgin, kən matol-wir netəm koatimis kotəmegəh min.

¹² Kən ehnaipən iuəhkir o napinəpən, netəm tuelef rəha Iesu kəmotuwa ron, moatən māmə, “Iərəmərə. Ahl-ipən netəmim rafin koatuwin əpəh e latuənu min māmə okotegəs-in ikin təwir kit rəha napilən kən motegəs-in nagwənən itəm okotun məto-inu, ikin-u koatan ikin roiu, in liminan.”

¹³ Məto in tāmən-ipən kəm ilat māmə, “Kəp, itəmat əm. Onəkotagwən netəm min əh.” Kən ilat kotən māmə, “Itimat ekoatos əm piret faif ne nəm kəiu. ?Təhro? ?Nakolkeike māmə ekotuwin motos-nəmtin nagwənən kit min nigī nimanin netəmim min əh rafin?”

¹⁴ Kəmotəghat nəhlan məto-inu netəmim tepət tepət itəm kəmotuwa ikin əh, okəmə kafin nəman əm, kən ilat rafin faif-taosan.

Məto Iesu tən-ipən kəm rəhan min netəmim māmə, “Otuwin motoor ilat fite fite motən māmə okotəpələh.” ¹⁵ Kən rəhan min netəmim kəmotoor ilat mihin nəhlan, kən netəmim rafin kəmotəpələh.

¹⁶ Kən Iesu təmos piret əh faif ne nəm kəiu, masipər e neai, kən matəfak kəm Uhgin o nagwənən, kən məmkas matos-ipən kəm rəhan min netəmim māmə okotos-ipən kəm netəmim. ¹⁷ Kən netəmim rafin kəmotagwən motuwīn nərpilat tasis. Kəmotapəs nimismisi nagwənən, kən netəmim rəha Iesu kəmotaii-pən e kətim asol ilat tuelef itəm kəmotər kər wir.

*Pita tāmən māmə
Iesu in Kristo*

(Mat 16:13-20; Mak 8:27–9:1)

¹⁸ Kən nian kit, Iesu ne rəhan min əm kotatig, kən Iesu tatəghat kəm Uhgin e nəfakən. Kən in təmətapəh olat māmə, “?Netəmim koatəghat-in io māmə io pah?” ¹⁹ Məto kotən māmə, “Nəen koatən māmə ik Jon Baptais. Kən nəen koatən māmə ik ien Elaija. Kən nəen koatən māmə ik ien kit rəha Uhgin aupən ikin itəm tinəmegəh min.” ²⁰ Kən Iesu təmətapəh olat māmə, “?Məto itəmat nakotəmə pah u io?” Kən Pita tāmən māmə, “Ik Kristo itəm Uhgin tāmən māmə otahl-ipa.”

²¹ Məto Iesu tāmən-iəhau əskasik ilat māmə okəsotən-iarəpən nəghatən min əh kəm netəmim. ²² Kən in təmatig mən min kəm rəhan min netəmim māmə, “Nat kit itəm otəkəike muwa mol nipahrienən lan, māmə io, Nəti Etəmim, oekəto nahməən e natimnat tepət. Kən netəm-iasol min rəha noanol rəha Isrel, ne pris asol min, ne iəgətu min rəha Lou, ilat okotəuhlin məntaalat kəm io, kən motohamnu io, kən ekimis. Məto nian itəm tatol kisil lan, Uhgin otol ekəmegəh min e nimisən.”

²³ Kən Iesu tāmən-ipən kəm rəhan netəmim māmə, “Etəm u tolkeike māmə otuwa muarisig-in io, in otəkəike maluin atip in, kən e nian rafin in otəkəike miləs rəhan nig kəməluau muarisig-in io, ²⁴ məto-inu etəmim itəm tolkeike māmə otosmegəh rəhan nəmegəhən e nətueintən u, kən otakiəh e rəhan nəmegəhən lili. Məto etəmim itəm otimis

o nergæk, kæn in otos nãmegähæn lilin. ²⁵ ?Okãmã suah kit tatos rafin natimnat ræha nætueintæn u, kæn otimis ron, in otiläs nat wir naka? ²⁶ Okãmã nãtaulis-in io mãtaulis-in min ræhak nãghatæn, kæn Nãti Etãmim in otaulis-in min ik e nian itãm in otatuwa e nepätæn ähag-ähag ne nãsanãnæn ræhan, ne nepätæn ähag-ähag ne nãsanãnæn ræha Tata ræhan ne nagelo min itãm kotasim. ²⁷ Mæto iatæn nĩpahrienæn kãm itãmat mãmã, itãmat neen itãm nãkoatætul ikin-u, uarisig nãpanotimis mæto nakotaupæn motehm nãrãmãræn ræha Uhgin.”

Iesu ne Moses ne Elaija
(Mat 17:1-8; Mak 9:2-8)

²⁸ Uarisig e nãghatæn äh ræha Iesu, kæn iuæhkir nian eit tinuwa minuwĩn rækis, kæn Iesu tãmit Pita, ne Jon, ne Jemes kãmotuwĩn æpæh ilis e nitot mãmã okotãghat kãm Uhgin e nãfakæn. ²⁹ Kæn e nian in tãmatãfak, kæn ræhn-kapã tinuwa minol pĩsin, kæn napæn ræhan tãmuwa mãruæn matipit-ipit. ³⁰ Kæn æmun Moses ne Elaija kãmuet-aræpa muætul mãtãhalãghat ilãhal Iesu, ³¹ kæn nãhag-ähagæn asol kit tãmasiã mitãlau elau, kæn kãtãhalãghat-in nĩmisæn ræha Iesu æpæh Jerusalem itãm otol nãghatæn ræha ien min ræha Uhgin otuwa mol nĩpahrienæn lan.*

³² Mæto Pita ne tæs mil, napilæn tinos rækis ilãhal, kæn kãmãhalapil mãsin. Mæto nian kãmãhalaiir, kãmãhalehm nãhag-ähagæn asol titãlau e Iesu, kæn kãmãhalehm Moses ne Elaija katuætul ilãhal Iesu. ³³ Kæn nian suah mil kinãtuagim minatian isæu o Iesu, kæn Pita tãmæn-ipæn kãm Iesu mãmã, “Iãrãmãrã, tãwir mãmã itimãhal etãhalatig ukin-u. Pæs ekãhalilãkin makeen kisil, ræham kit, kæn ræha Moses kit, kæn ræha Elaija kit.” Mæto in tãmatãghat æpnãpin æm, tãsitunæn mãmã nãghatæn naka in tatæn. ³⁴ Kæn e nian in tãmatãghat äh, nĩmal napuã tãmuwa malpin ilat, kæn nian napuã tãmãfõtãin ilãhal, kãmãhalãgin kãmãhalãgin. ³⁵ Kæn ilat kãmotãto nãwia suah kit tãmisi-pæn e nĩmal napuã, tatæn mãmã, “Inu nãtik itãm io emitãpun. !ãhalõtãlig-in wir!”

³⁶ Nian kinotãto rækis nãwia Uhgin tãmãghat un, kæn Pita ne Jon ne Jemes kãmãhalãplan æm Iesu. Kæn e nian min äh, kãsãhalãnæn natimnat min äh kãm suah kit min, kãsãhalãghat-inæn natimnat min u itãm kãmãhalãplan.

Iesu tãmahl-iaræp narmĩn rat e suakãku kit
(Mat 17:14-23; Mak 9:14-32)

³⁷ Kæn kãmæn lawig in, nian Iesu ne ræhan etãmim milãhal kãmotisi-pær ilis e nitot moteiuaiu-pa, kæn motehm netãmim tepæt kãmotuwa ron. ³⁸ Kæn netãm min äh kit tãmãun-in æfãmäh Iesu mãmã, “Iakolkeike mãmã nakuwa masitu e ræhak suakãku iãrman, mæto-inu in noanahlĩ iouen kitiah æm. ³⁹ Nian tepæt, narmĩn rat kit tatuwa lan, kæn mol in tãtagæt pik, kæn mol nĩpãtin tãtasiãp-asiãp matol matol, nahui noan ruæn min kotiet, kotahmen æm e sop. Narmĩn rat äh tatãrãkin pik in, kæn mãtaskãlim in, iuæhkir tãsapãsæn in. ⁴⁰ Kæn io emãtapæh o ræham min netãmim mãmã okotãhg-iaræp narmĩn rat u, mæto okol kãsotãhg-iaræpæn.”

⁴¹ Kæn Iesu in tãmæn-ipæn kãm ilat mãmã, “Itãmat netãm roiu ne, rãhatãmat nahatãtãen tikã. Kæn rãhatãmat nãtãligãn tãsãtuatipæn. Enãpou-in itãmat. ?Oekatig kitat min itãmat nian kuwäh? It nãtim muwa ukin-u.”

⁴² Kæn nian suakãku u tãmãtuwa äh o Iesu, kæn narmĩn rat tãmãhtigãpis tiet morin-pæn e nisip, mol nĩpãtin tãtasiãp-asiãp. Mæto Iesu tãmãghat æskasik kãm narmĩn rat un, kæn mãhg-iaræp narmĩn rat tiet, kæn mol suakãku tãwir. Kæn tãmos-ipæn suakãku titãlig-pæn mehm ræhan tata.

⁴³ Kæn ilat rafin, narmĩlat tãmiwig o nãsanãnæn asol ræha Uhgin. Mæto nian netãmim narmĩlat tãmiwig o natimnat rafin itãm Iesu tãmol ilat, kæn in tãmæn-ipæn kãm ræhan min

^{9:24:} Mat 10:39; Mak 8:35; Luk 17:33; Jon 12:25 ^{9:26:} Mat 10:33; Luk 12:9 * ^{9:31:} Nãghatæn Kris ætuatip tatæn mãmã, “kæn kãtãhalãghat-in nian in otiet magim æpæh Jerusalem.” ^{9:31:} Luk 9:22 ^{9:32:} 2 Pita 1:16-18
^{9:35:} Luk 3:22

netəmim māmā, ⁴⁴ “Otos nəghatən u tatite mamnim e nikitəmat kən məsotaluinən. Io Nəti Etəmim, suah kit otegəhan-in-pən io e nelmi tikimīr min rəhak.” ⁴⁵ Məto rəhan min netəmim kəsotitunən nīpəti nəghatən u məto-inu Uhgīn tāməhluaig-in nīpəti nəghatən u māmā ilat okəsotitunən, kən ilat kinotaulis-in nətapəh-inən nīpəti nəghatən u o Iesu.

?Pah in iahgin etəm keike?

(Mat 18:1-5; Mak 9:33-40)

⁴⁶ Kən netəmim rəha Iesu koatol nikilat min māmā pah in iahgin etəm-iasol, etəm keike taprəkis-in ilat. ⁴⁷ Məto Iesu tāmītun rəhalat nətəligən min, kən in təmos suakəku kit mit muwa tətul e nikalin, ⁴⁸ kən tən-ipən kəm ilat māmā, “Okəmā suah kit, nīkin tagien māmā otos suakəku kit mehm wīr, kən in tatol min-nəhlan e nərgək, kən in tahmen-pən əm māmā in tatos io, matehm wīr io. Kən etəm tatos io e nīkin agien, in tatos Uhgīn itəm tāmahl-ipa io. Inu nīpahrienən məto-inu etəm tatos-iəhau in ləhau agin, in otuwa in etəm-iasol, etəm keike.”

⁴⁹ Kən Jon təmən māmā, “Iərəməərə. Itimat emotehm suah kit tatəhg-iarəp narmin rat min e nərgəm, kən emotən-iəhau māmā otəsol wəkən məto-inu sənəmā in rəhatat kit etəmim.” ⁵⁰ Məto Iesu təmən-ipən kəm in māmā, “Əsən-iəhauən in məto-inu, okəmā suah kit təsələn tikimīr itəmat min, kən in iolitəmat.”

Netəm Sameria neen nikilat təməsagienən o Iesu

⁵¹ Kən tīnuwa iuəhkīr o nian itəm Uhgīn otos Iesu lan muwīn əpəh e nego e neai, kən Iesu təmən-ipən atip kəm in māmā otəkəike muwīn Jerusalem, kən nat kit tikə māmā otahtosig-in. ⁵² Kən in tāmahl-ipən netəmim neen kotos rəhan nəghatən motaupən-in motuwīn əpəh latuənu kit Sameria māmā okotol əpen-əpenə rəhan. ⁵³ Məto netəm əh-ikīn əh, kəsotolkeikən māmā in otuwīn matig iməlat ikīn məto-inu, ilat kotitun wīr māmā tatuwīn Jerusalem. ⁵⁴ Kən nian rəhan etəmim mil, Jemes ne Jon, ilau kəmuehm natimnat min əh, kən kəmuən māmā, “?Iərəməərə, nakolkeike māmā ekuaun-in nīgəm tisi-pən əpəh ilis e nego e neai meiuaiu muwa mus ilat?”† ⁵⁵ Məto Iesu təmeirair məhai ilau. ⁵⁶ Kən kəmotuwīn min latuənu pisin kit min.

Netəmim neen kəmoatən māmā okotuarisig-in Iesu

(Mat 8:19-22)

⁵⁷ Kən e nian Iesu ne rəhan min netəmim kəmotaliwək moatuwīn e suatip, kən suah kit təmən-ipən kəm in māmā, “Io ekuarisig-in ik, ikīn pəhruən onəkuwīn ikīn.”

⁵⁸ Kən Iesu təmən-ipən kəm in māmā, “Kuri iarupin min, rəhalat nīpəg tatig māmā okotapil ikīn. Kən mənig min, nimaalat tatig māmā okotapil ikīn. Məto io Nəti Etəmim, nīmā rəhak tikə o napilən.”

⁵⁹ Kən Iesu təmən-ipən kəm suah kit min māmā, “Wa, kilau min ik, muwa ik rəhak etəmim.” Məto suah un tən-ipən māmā, “Iərəməərə, awi. Egəhan-in io ekuwīn pitən mitənim rəhak tata.” ⁶⁰ Məto Iesu təmən-ipən kəm in māmā, “Kəp, apəs-pən. Pəs netəm kinotimis rəkis e nikilat, koatitənəm atip ilat min. Məto ik, uwīn mən-iarəp nərəməərən rəha Uhgīn.”

⁶¹ Kən kit min tatən māmā, “Iərəməərə, ekətəu-pən ik muwa io etəmim rəham, məto awi, əpəs pitən ekitəlig-pən min imak ikīn mauiatipin rəhak min netəmim.”

⁶² Məto Iesu təmən-ipən kəm in māmā, “Okəmā suah kit tətəoun matol wək rəha Uhgīn, məto rəhan nətəligən tatuwīn o nat pisin pisin min neen, kən suah u təsahmen-pənən māmā Uhgīn otərəməərə lan.”

9:44: Luk 9:22 9:45: Luk 18:34 9:46: Luk 22:24 9:48: Mat 10:40 9:50: Mat 12:30; Luk 11:23

† 9:54: Naəa oas min neen rəha Oltesteman katilpin nəghatən u māmā, “tahmen e Elaija.” Afīn-tu 2 King 1:9-16

9:54: 2 King 1:9-16 9:61: 1 King 19:20

10

Iesu tāmahl-ipən rəhan netəmim sepinte-tu kotamnus-iarəp namnusən təwīr

¹ Uarisig e natimnat min əh, Iərəməre təmitəpun rəkis sepinte-tu netəmim neen min rəhan, kən tāmahl-ipən ilat kəiu kəiu kotaupən-in moatuwin e taon min ne ikin min neen min itəm Iesu tapanuarisig muwin ikin.

² Kən tāmən-ipən kəm ilat məmə, “!Otəplan-tu! Nagwənən tepət əpəh e nasumən itəm kinotimətə, məto iolwək min noan məsin əm kotəulək-in. Kən otəfak-pən o etəm-iasol rəha nasumən məmə otahl-ipa iolwək min tepət məmə okotuwin kəulək-in nasumən rəhan. ³ Otuwin, məto nəkotəkəike motitun məmə io etahl-ipən itəmat məmə nakotuwin tahmen-pən e sipsip əlkələh min itəm kotaliwək moatuwin ilugin e kuri iarupin min.

⁴ Kən onəkəsotosən kətim əkəku rəha mənī, ne kətim, ne put, kən əsotamegən e suatip katəghat kəm netəmim.

⁵ “Nimə naka itəm onəkotuwin ikin, nakotaupən motən-iarəp məmə, ‘!Pəs nəməlinuən otətətig ikin!’ ⁶ Okəmə etəm rəha nəməlinuən əh-ikin, kən rəham nəfakən otuwa mol nīpahrienən, kən nəməlinuən otətətig ron. Məto okəmə etəm tol nəhlan tikə, kən noa rəham nəfakən otitəlig-pa min ron ik. ⁷ Kən otətətig əm e nimə kitəh əm, sotapilən e nimə pisin pisin min. Kən nagwənən naka itəm okoatos-ipinə kəm itəmat, otun. Kən nənimən naka okotos-ipinə, otənim. Məto-inu in tətəuatip əm məmə suah kit itəm tatol wək, in tətəuatip məmə in otos nətouən lan.

⁸ “Nian itəmat nakotuwin taon kit, okəmə nīkilat tətəgien otəmat, kən otun nagwənən naka itəm koatos-ipinə kəm itəmat, ⁹ kən otol-wir netəmim itəm koatimis motətig ikin, kən motən-iarəp kəm ilat məmə, ‘Nərəmərəən rəha Ughin tatuwa iuəhkir otəmat.’

¹⁰ Məto okəmə nakotuwin e taon kit, kən netəmim nīkilat təsəgienən otəmat, kən otuwin motaliwək e suatip asol min, kən motən məmə, ¹¹ ‘Nīmoulul rəha nīsip itəm tətətig e nelkitimat, ekoatoahapispis rəkis, in nəmtətin tətəgəhun məmə nəmotol təsahmenən, kən Ughin təmapəs itəmat. Məto nəkotəkəike motitun məmə nəmərəən rəha Ughin tīnatuwa iuəhkir rəkis.’ ¹² Kən iatən nīpahrienən kəm itəmat məmə, Ughin otol nalpinən asol kəm ilat taprəkis-in nalpinən rəha taon rat əh Sotom aupən.”

¹³ “!Itəmat netəm Korasin, kəsi, nahməən asol otuwa otəmat! !Itəmat netəm Petsaeta, kəsi, nahməən asol otuwa otəmat! Məto-inu emol pap nat pispis tepət e taon mil rəhatəmat! Kən okəmə emol natimnat min əh əpəh Taea ne Saeton aupən, okol netəmim əh-ikin əh kəmotəuhlin rəhalat nətəligən e nolən rat min, kən ilat kəmotuwīn e natimnat rat motuwīn moatəpələh e nəmtap e nīgəm motəgəhun məmə koatəto tərət agin o rəhalat nolən rat min. ¹⁴ Məto e nian əh itəm Ughin otol nalpinən kəm netəmim, nalpinən rəhatəmat in otəskasik, maprəkis-in nalpinən rəha netəm Taea ne Saeton aupən ikin. ¹⁵ ? Kən itəmat netəm Kapaneam, nikitəmat təht məmə Ughin otiləs-ipər itəmat e ikin rəha nīsiailən əpəh e nego e neai? !Kəp! Məto Ughin otiləs-iahau itəmat nakotuwin ləhau agin, ikin itəmat onəkotaulis ikin.”

¹⁶ Kən Iesu tāmən-ipən kəm rəhan min məmə, “Netəmim itəm koatətəlig-in itəmat, koatətəlig-in io. Kən netəmim itəm koatəuhlin mənətaalat kəm itəmat, koatəuhlin mənətaalat kəm io, kən netəmim itəm koatəuhlin mənətaalat kəm io, koatəuhlin mənətaalat kəm suah u itəm tāmahl-ipa io.”

Netəmim rəha Iesu sepinte-tu kəmoatitəlig

¹⁷ Kən netəmim min rəha Iesu ilat sepinte-tu kəmotitəlig-pa min, kən nīkilat tətəgien moatən kəm Iesu məmə, “!Iərəməre, nat əpnəpin narmin rat min, məto nian itimat ekotəghat e nərgəm, kən ilat koatol nəwīatimat!” ¹⁸ Kən Iesu tāmən-ipən kəm ilat məmə,

“Io emehm Setan tāmisi-pər ilis e neai meiuaiu tahmen-pən e nīpītən. ¹⁹ Otətəlig-tu. Io enos-ipinə rəkis nəsanənən kəm itəmat, inəh itəmat nəkotitun neguətainən sinek min ne skopion* min. Kən nəsanənən itəm iatos-ipinə kəm itəmat, in taprəkis-in nəsanənən rəha tikimīr rəhatat, Setan. Kən okol nat kit təsərəkīnən itəmat. ²⁰ Inəh nīpahrienən. Məto nəsotaglienən māmə narmin rat min koatol nəwiatəmat, məto otaglien əm məto-inu Uhgīn təməte rəkis nərgitəmat əpəh e nego e neai.”

²¹ Kən e nian əh, Iesu nikin tətaglien pik e nagienən itəm tātisi-pən e Narmin Rəha Uhgīn, kən in təməfak mən māmə, “Tata Uhgīn, ik Iərəməra rəha natimnat rafin ilis e neai ne ləhau e nətueintən. Iatənwiwi ik məto-inu nəməhluaig-in nīpəti natimnat min u e niganəmti netəmim itəm kotenatig motitun wīr nat. Kən nəmol-arəp kəm netəmim itəm kotahmen-pən əm e nīsualkələh māmə okotitun wīr. Əwəh, Tata, inu nat kit itəm nakolkeike.”

²² Kən Iesu təmatəkəike matəghat kəm ilat māmə, “Rəhak Tata təmegəhan-in-pa rəkis natimnat rafin e nelmək. Tata əm titun Netin. Kən Nətin əm ne netəmim neen, ilat min əm kotitun Tata. Ilat u netəmim itəm Nətin təmitəpun ilat māmə in otol-arəp Tata rəhan kəm ilat.”

²³ Kən Iesu təmeirair məghat əm kəm rəhan min netəmim māmə, “!Nəkotatig e nəwīrən pahrien məto-inu itəmat nakoatehm e niganəmtitəmat natimnat min əh! ²⁴ Iatən kəm itəmat māmə, aupən ikin ien min tēpət, ne kig min tēpət, kəmotolkeike pik māmə okotehm natimnat min u itəm itəmat nakoatehm, məto kəməsotehmən. Kən ilat kəmotolkeike māmə okotəto natimnat min itəm nakoatəto, məto kəməsotətoən.”

Iesu təmuəh nīmaa nəghatən e etəm təwīr kit rəha Sameria

²⁵ Kən e nian əh, ienatig kit e Lou təmətul meiuə əm e nətapəhən kit kəm Iesu māmə otehm-tu okəmə Iesu in tenatig wīr o kəp. In təmən māmə, “?Iəgəhun, oekahro min-nulan mos nəmegəhən lilin?” ²⁶ Kən Iesu təmən-ipən kəm in māmə, “?Lou rəha Moses tatən māmə naka? ?Nian ik nətafin, kən nīpətin tatən naka kəm ik?”

²⁷ Kən suah un tən-ipən māmə, “Onakəkəike molkeike Iərəməra rəham Uhgīn e nīkim rafin, ne nəmegəhən rafin rəham, ne nəsanənən rafin rəham, ne nətəligən rafin rəham; kən molkeike min ik min neen tahmen-pən əm māmə nakatolkeike atip ik.”

²⁸ Kən Iesu tən-ipən kəm in māmə, “In ətuatip un. Okəmə nakatol nəhlan, kən ik onakos nəmegəhən lilin.”

²⁹ Məto suah əh, in tolkeike əm māmə otəgəhun rəhan nolən māmə in etəm ətuatip, kən in təmətapəh o Iesu māmə, “?Məto pah min u ilat io min neen?”

³⁰ Kən Iesu tən-ipən kəm in māmə, “Suah kit tāmiet Jerusalem kən maliwək meiuaiu matuwīn əpəh Jeriko. Kən e suatip, iakləh neen kəmotaskəlīm motəmki-rəkis rəhan natimnat, kən motoh kələhəu timiseah mətaməhl e suatip, kən kotagim motapəs.

³¹ Kən təpəwīr əh, pris kit tatitəp suatip əh matuwa, məto nian in təməplan suah əh, in təmaliwək mawilək-in matuwīn. ³² Kən Lifaet† kit titəp min əm suatip kitəh muwa, kən nian təməplan suah əh tətaməhl, in təmol əm nat kitəh min mawilək-in. ³³ Məto etəmim kit rəha Sameria, itəm koatol tikimīr ilat netəm Isrel, in min titəp suatip əh matuwa, kən məplan suah əh tətaməhl. Nian təməplan, nikin təmahmə ron, ³⁴ kən təmaliwək muwīn iuəhkīr ron, mafəl rəhan nīməgəm min e oel ne wain, kən malpin wīr ilat. Kən təmīləs-ipər suah əh mahtu-pər e rəhan togki, kən mīləs mian əpəh e hotel matehm wīr. ³⁵ Kən kəmən lawīgin, in təmos mənī neen‡ muwīn mos-ipən kəm etəm-iasol rəha hotel, kən

10:18: Aes 14:12; Nol Əpən 12:7-10,13; Luk 10:15; Jon 12:31; Nol Əpən 20:1-3,10 * **10:19:** Skopion in nat kit tahmen e tupə əkəku kit itəm tatəkioah e nīməptən. Tatus itəm, kən titahmə titahmə, taprəkis-in milpat o timar. **10:20:** Fil 4:3; Nol Əpən 3:5 **10:22:** Jon 3:35; 10:15 **10:24:** Mat 11:25-27; 13:16-17 **10:25:** Mat 22:35-40; Luk 18:18 **10:27:** Dut 6:5 **10:27:** Lev 19:18 **10:28:** Lev 18:5 † **10:32:** Lifaet, ilat netəmim min u kotasitu e pris min e wək rəhalat, kən koatol wək pisin pisin min əpəh e Nīmə Rəha Uhgīn. ‡ **10:35:** Nəghatən Kris ətuatip tatən māmə, “Tenarius kəiu.” Nian suah kit tatol wək nian kitəh, kən katətou-in tenarius kitəh.

mən-ipən kəm in məmə, ‘Onakatehm wir suah u, kən okəmә nəkətuatin rəham neen mən, kən onakən-ipa kəm io nian ekitəlig-pa min, pəs io ekos-ipinə nitain.’ ”

³⁶ Kən nian Iesu tinol namnun nəghatən u, kən təmətapəh o ienatig e Lou məmə, “? E rəham nətəligən, suah miləhal əh, nəkitun məmə iləhal pah təmol təwir kəm suah əh kəməh, tahmen məmə in in kit?” ³⁷ Kən ienatig e Lou təmən-ipən məmə, “Etənim itəm in təməsəkitun suah əh.” Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Ita. Ik uwın mol min tahmen-pən əm məmə inu suah əh təmol mihin ne.”

Iesu təmuwın latuənu rəha Mata ne Meri

³⁸ Nian Iesu ne rəhan min netənim kotaliwək e suatip, kən kəmotiet-arəpən latuənu kit. Kən pətan kit, nərgin u Mata, təmos Iesu e nikin agien muwın əpəh e rəhan nimə. ³⁹ Pətan əh, pian kit əh-ikin, nərgin u Meri. Kən Meri təmuwa matəpələh iuəhkir o nelki İəməmə matətəlig-in nəgətuən min rəhan. ⁴⁰ Məto Mata, rəhan nətəligən tatuwın pik o nolən nagwənən, kən wək tınatoh in. Kən təmuwın o Iesu mən-ipən kəm in məmə, “? İəməmə, tahro? ?Nikim təht məmə tətutip əm, o kəp, məmə pətan u piak təsasituən lak ne o nolən wək u, kən io pisin əm iatol? Ahl-ipa məmə otuwa masitu lak.” ⁴¹ Məto İəməmə təmən-ipən kəm in məmə, “Ei, Mata. Əsətəlig-in pikən natimnat min tepət nəhlan. ⁴² Məto nat kitəh əm in nat keike, kən Meri in tinitəpun rəkis nat u itəm in təwir taprəkis, kən okol io esiləs-irəkisən nat əh ron.”

11

Iesu təmatəgətuən rəhan netənim e suatip rəha nəghatən kəm Uhgin e nəfakən (Mat 6:9-15; 7:7-11)

¹ Nian kit, Iesu təmatəghat kəm Uhgin e nəfakən əpəh ikin kit. Kən nian təmol namnun rəhan nəfakən kəm Uhgin, kən rəhan kit etənim təmətapəh ron məmə, “İəməmə, əgətuətu itimat e suatip rəha nəghatən kəm Uhgin e nəfakən, tahmen-pən e Jon Baptais in təməgətuən mihin rəhan min.”

² Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nian nakotəghat kəm Uhgin e nəfakən, onəkotən məmə,

‘Tata Uhgin, nərgəm in ilis agin, pəs netənim okotisiai-in.

Pəs rəham nəməməəən tuwa matig. ³

Nian rafin, os-ipa nagwənən kəm itimat tahmen-in rəha nian roiu.

⁴ Kən afəl rəkis rəhatimat nolən rat min məto-inu itimat esotaskəlim-əkisən e nikitimat nolən rat min rəha netənim itəm koatol kəm itimat.

Kən segəhan-inən itimat ekotuwin ima nos-ipən-os-ipənən, ikin itəm məta oekotakia motol təfəgə rat.’ ”

⁵⁻⁶ Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Okəmә suah kit tuwa imam ikin lapin, kən rəham nagwənən tikə, kən onəkol naka? Onəkuwin e nimə rəha ik kit, kən mən-ipən məmə, ‘Io kit, os-ipa nagwənən məsin, kən ekos muwın magwən suah kit lan itəm təmisi-pən isəu muwa imak ikin roiu lapin, kən rəhak nagwənən tikə məmə ekagwən in lan.’ ⁷ Kən in otuhalpin-pinə kəm ik məmə, ‘!Aaah! Atuwın, səhgairən etimat, enotapil rəkis itimat rəhak nisualkələh. Okol esətul minən mos-ipinə nagwənən kəm ik.’ ⁸ Ekən kəm itəmat məmə, nat əpnəpin ik in kit, məto suah un təsolkeikəən məmə in otos-ipinə nagwənən kəm ik. Məto iatən nıpahrienən, nian nakatəkəike matətapəh ron, kən in otətul mos-ipinə natimnat rafin kəm ik itəm nakolkeike.

⁹ “Kən tol nəhlan ekən kəm itəmat məmə, otətapəh-in kəm Uhgin o natimnat, kən in otos-ipinə kəm itəmat. Kən otegəs-in, kən nakotehm. Kən otəht-əht toa, kən toa oterəh otəmat. ¹⁰ Ekən nəhlan məto-inu netənim rafin itəm koatətapəh-in, kən okoatos. Kən netəm min u itəm koategəs-in, kən okoatehm. Kən netənim itəm koatəht-əht toa, kən toa oterəh olat.

11 “Itamat tata min. ?Itamat kit, nian natin tatatapəh-in nəm, məto in tatos-ipən sinek? !Kəp! 12 ?O nian in tatatapəh-in noanahli-mənig, məto in tatos-ipən skopion?* !Kəp! 13 Nat əpnapin itamat netəm nakotərat, məto nakoatos-ipən natimnat wir min kəm nenətitəmat min. Məto Tata Uhgin əpəh e nego e neai, nolən rəhan in təwir pik maprəkis-in nolən rəhatəmat, kən nīpahrienən, in otos-ipən Narmin Rəhan kəm netəm min u itəm koatətapəh-in ron.”

*Netənim neen kəmoatən məmə Iesu tatol wək e nəsanənən rəha Setan
(Mat 12:22-30, 43-45; Mak 3:20-27)*

14 Kən e nian kit, suah kit əh-ikin itəm narmin rat tətətig lan, kən tol məmə in təruru nəghatən. Kən Iesu təməhg-iarəp narmin rat əh, kən suah əh təmətuoun matəghat, kən netənim narmilat təmiwig pik ron. 15 Məto netənim min əh neen koatən məmə, “Pielsepul u in etəm-iasol rəha narmin rat min, in əm əh təmos-ipən nəsanənən kəm suah u məmə in otəhg-iarəp narmin rat min e netənim.” 16 Kən netəm pisin neen min kəmotətapəh o Iesu məmə in otol-tu nat pispis kit e nəsanənən itəm tətisi-pən e nego e neai məto-inu, ilat kotolkeike məmə okotitun-tu məmə Iesu in etənim pah.

17 Məto Iesu tinitun rəkis nətəligən min rəhalat, kən təmən məmə, “Okəmə netənim e kantri kit koatoor ilat min, kən okotərəkin rəhalat kantri, kən nəməməəən otisas mikə. Kən tahmen-pən əm, e latuənu kit, okəmə netənim lan koatoor ilat min, kən okotərəkin agin-əh latuənu u. 18 ?Kən okəmə netənim rəha Setan koatoor ilat min, kən otahro nulan rəhan nəməməəən otətatig? Iatən min-nulan məto-inu nakoatən məmə iatəhg-iarəp narmin rat min e nəsanənən rəha Pielsepul. 19 ?Kən okəmə io, iatəhg-iarəp narmin rat min e nəsanənən rəha Pielsepul, kən tahro e rəhatəmat min netənim, ilat koatəhg-iarəp narmin rat min e nəsanənən rəha pah? Tol nəhlan, ilat okotakil rəhatəmat min nəghatən məmə in neieiuəən. 20 Məto okəmə io iatəhg-iarəp narmin rat min e netənim e nəsanənən rəha Uhgin, kən tatəgəhun məmə nəməməəən rəha Uhgin tinuwa rəkis otəmat.

21 “Nian etəm rəhan nəsanənən tətət natimnat rəha nəluaginən, tatətul matip matehm wir rəhan nimə, inəh rəhan natimnat okotətig wir əm. 22 Məto nian etəm pisin kit min itəm rəhan nəsanənən taprəkis-in in, otuwa muəmou mətian mətian tol win lan, in tatos-irəkis rafin rəhan natimnat rəha nəluaginən itəm təmələhəu-pən rəhan nətəligən lan, kən in otoor natimnat rafin rəha suah əh kəm rəhan min netənim.

23 “Etəm u itəm təsuarisig-inən io, in rəhak tikiwir. Kən etənim u itəm təsargətainən sipsip min, in tatol ilat kotəgim atit.”

24 Kən Iesu təmən məmə, “Nian narmin rat tətiet e suah kit, kən in tətən əpəh ikin kəkə-kəkə ikin nəhau tikə lan mategəs-in ikin otəmeg ikin, məto təsəplanən. Kən in tətən məmə, ‘Pəs ekitəlig-pən e rəhak nimə itəm emisi-pən ikin aupən.’ 25 Kən nian in tatitəlig-pa, mehm rəhan nimə kəmafəl təpiə wir, kən natimnat rafin koatis wir. 26 Kən in otuwın mit min narmin rat sepin min motuwa itəm kotərat kotəprəkis-in in. Kən okotuwın min imə motətig e nəməgəhən rəha suah u. Kən suah u, aupən rəhan nəməgəhən tərət, məto roiu tinərat pik agin-əh.”

27 Nian Iesu tətən nəghatən əh, pətagwəhl kit tagət əfəməh məmə, “Pəs Uhgin otawte-in rəhan nəwiran kəm pətan itəm təməmək-in ik, kən mətapinahin ik.”

28 Kən Iesu təmə, “Nīpahrienən, məto Uhgin otawte-in rəhan nəwiran taprəkis kəm netənim itəm koatəto nəghatən rəhan, kən moatol.”

*Nəmtətin rəha Jona
(Mat 12:38-42; Mak 8:12)*

29 Kən nian netənim kəmotuwa məmə okotəto nəghatən rəha Iesu, kəmotuwa tətət məsin min, kən Iesu təmə, “Itamat netəm roiu ne, itamat nol təfəgə rat agin. Itamat

* 11:12: Skopion - afn-tu futnot əpəh Luk 10:19 11:15: Mat 9:34; 10:25 11:16: Mat 12:38 11:22: Kol 2:15 11:23: Luk 9:50 11:27: Luk 1:28,42,48

nakotolkeike māmā nakotehm nat pispis u nāmtətin kit. Məto okol Uhgín təsos-ipinəən nāmtətin kit kām itəmat. Məto Uhgín otos-ipinə nāmtətin kitiah əm kām itəmat, inəh nāmtətin rəha Jona. ³⁰ Tahmen əm e Jona itəm təmuwa nāmtətin kit tatuwin o netənim rəha taon u Nineva aupən, e nolən kitiah min əm, io Nəti Etənim ekuwa nāmtətin rəha netənim u-roiu ne. ³¹ Kən e nian əh itəm Uhgín otakil netənim rafin, kən kwin rəha nəptən pis ikin, in otətul mən-iarəp māmā itəmat netəm nakotərat. Otətin nənən nəhlan məto-inu, in təmiet e nīkalin nəptən əpəh isəu agin, kən maliwək muwa māmā otəto nəghatən rəha Kig Solomon itəm tenatig wir. Kən otəplan-tu, suah kit itəm ilis taprəkis-in Kig Solomon tinuwa. ³² Kən netənim rəha Nineva okotətul e nian Uhgín otakil netənim rafin lan, kən ilat okotən māmā itəmat nəmotol nolən tərat. Kən ilat kotitun nənən nəhlan məto-inu, nian ilat kəmotəto nəghatən rəha Jona, ilat kəmotəuhlin ilat e nolən rat min rəhalat. Kən roiu, suah kit ikin-u itəm in ilis taprəkis-in Jona.”

*Nəhag-əhagən rəha lait
(Mat 5:15; 6:22-23)*

³³ Kən Iesu təmən māmā, “Suah kit tikə itəm tətasiəpən e lait, kən uarisig in tatəhluaig-in, o tətaii-pən e nīpəg kitəh. Kəp. Məto nian etənim tətasiəpən e lait, otəkəike mətu-pər e nig rəha lait māmā netənim itəm okotuwa e nīpəg noa nimə, kən moatehm nəhag-əhagən rəha lait o nəplanən natimnat. ³⁴ Niganəmtim in tahmen e lait itəm tatos-ipən nəhag-əhagən kəm nīpətim. E nian niganəmtim mil kuəwir, tahmen əm māmā nīpətim tərīoah e nəhag-əhagən. Məto nian niganəmtim mil kuərat, tahmen əm māmā nīpətim tərīoah e napinəpən.† ³⁵ Kən tol nulan, ik onəkəkəike matehm wir māmā nəhag-əhagən e rəham nəmegəhən, in sənəmə napinəpən. ³⁶ Kən okəmə rəham nəmegəhən in tərīoah wir e nəhag-əhagən, napinəpən in otikə agin lam, kən nəhag-əhagən in tətasiəgəpən wir rafin rəham nəmegəhən, tahmen-pən əm e nəhag-əhagən rəha lait tətasiəgəpən ik.”

*Iesu təməghat əskasik kəm Farisi min ne iəgətin min rəha Lou
(Mat 23:1-36; Mak 12:38-40;
Luk 20:45-47)*

³⁷ Kən nian Iesu təməghat rəkis, kən Farisi kit təmuwa mən-ipən kəm in māmā okian muagwən e rəhan nimə. Kən Iesu təmaliwək muwin əpəh imə matəpələh e nīkali tepil o nagwənən. ³⁸ Kən Farisi apon təmout ron narmin təmiwig nian təməplan māmā Iesu təsaikuasən pitən e nelmin uarisig təpanagwən.

³⁹ Kən Iərəmə rə təmən kəm in māmā, “Itəmat Farisi min, nəkotahmen əm e kap ne plet itəm nakotaikuas elat əpəh ihluə əm, məto əpəh e nīpəagnoalat, kotapin. Itəmat nakotərīoah e naumisən ne nəratən. ⁴⁰ !Itəmat nakotalməl pik! ?Nikitəmat tatəht o kəp māmā, Uhgín itəm təmol nīpətitəm, in təmol min nikitəm? !Əwəh! ⁴¹ Məto otos-ipən kəm ian-rat min e nikitəmat agien, kən natimnat rafin ihluə ne imə kotətuatip motəwir.

⁴² “!Məto itəmat Farisi min, nahməən asol otuwa otəmat! Itəmat nakotətəu-pən wir nīmismisi Lou min, tahmen e tait rəha nīmali nig min itəm nēmiəwīlat tatəpien o nolən nagwənən. Məto nakotəuhlin məntaatəmat o nat asol min rəha Lou, inəh nəsolən nat itəm tətəuati min kəm netənim, kən məsololkeikeən Uhgín. Nəkotəkəike motol nolən wir min asol əh, kən məsotaluinən nətəu-pən wir minən nīmismisi Lou min rafin.

⁴³ “Itəmat Farisi min, nahməən asol otuwa otəmat, məto-inu nakotolkeike māmā onəkotuwīn motəpələh aupən e nimə rəha nuəfiminən. Kən e maket, nakotolkeike māmā netənim okotiləs-ipər nelmilat kəm itəmat o nisīaiiən itəmat.

11:29: Mat 16:4 **11:31:** 1 King 10:1-10 **11:32:** Jona 3:5-10 **11:33:** Mak 4:21; Luk 8:16 † **11:34:** Nipətin kit rəha “niganəmtim mil kuəwir” təmə, ik etəm kit itəm nīkim tagien o nasituən netənim e rəham mēni. Kən nipətin kit rəha “niganəmtim mil kuərat” təmə, ik iaumis kit. Nipətin kit min rəha “niganəmtim mil kuəwir” təmə, rəham nətəligən kitiah əm o Uhgín.

⁴⁴ “Itamat Farisi min, nahmæn asol otuwa otamat, mato-inu itamat nakotahmen e suwit itam kotamkimik, mato kəsitun ətuatipən məmə in hiə, kən netənim kotaliwək pikən lan motəruru, motol rəhalat nəmegəhən tətamkimik.”[‡]

⁴⁵ Kən iəgətun kit rəha Lou təmən-ipən kəm Iesu məmə, “Iəgətun. Nian nakatən nəghatən min u, kən tatərəkən min itimat.”

⁴⁶ Kən Iesu təmə, “!Iəgətun min rəha Lou! Nahmæn asol otuwa otamat mato-inu, itamat nakoatəlin-pər nat figəm min itəm tiəkis məmə netənim okoatənik. § Məto nəsotasituən məsin e noanelmitəmat məmə onəkotasitu elat o nəmikən natimnat min əh.

⁴⁷ “Nahmæn asol otuwa otamat mato-inu əpəh e suwit min rəha ien min rəha Uhgin aupən, nakoatiləkin nimə wir min, kən nakoatən məmə nakoatisiai-in ilat. Məto nakoteiuə. Tipitəmat min əm kəmotohamnu ilat.* ⁴⁸ Inəh itamat nakoatən-iarəp məmə nakotegəhan-in natimnat min əh itəm tipitəmat min kəmoatol aupən, inəh kəmotohamnu ien min, kən itamat nakoatol namnun e rəhalat wək nian nakoatiləkin suwit min rəhalat.

⁴⁹ “Kən o nat əh, Uhgin itəm tenatig təmən məmə, ‘Io ekahl-ipən rəhak ien min ne aposol min kotuwın motəghat kəm ilat, kən ilat okotitəp motol nəratən kəm neen, kən motohamnu neen.’ ⁵⁰ Tol nəhlan, Uhgin otakil itamat tahmen məmə itamat əm nəmotohamnu ien min rafin rəhan, kən in otol nalpinən kəm itamat o nimisən rəhalat, ilat itəm kəmotatig e nətuounən rəha nətueintən mətoarus-pa u-roiu, ⁵¹ ien min rafin itəm kəmotohamnu tətuoən e Epel mətoarus-pən Sekarəea, itəm tənimis e Nimə Rəha Uhgin ilugin e olta ne nimə.† Nipahrienən, itamat roiu ne, Uhgin otol nalpinən kəm itamat.

⁵² “Itamat iəgətun rəha Lou, nahmæn asol otuwa otamat mato-inu suatip kit əh-ikin itəm tatəgətun nat naka itəm Uhgin tolkeike. Itamat nəkotitun suatip əh, mato nakotəhluaig-in məmə netənim kotəruru. Itamat nəkəsotətəu-pənən, kən nakahtosig-in netənim məmə ilat min kotəruru nətəu-pənən.”

⁵³ Nian Iesu təmiet e nimə əh minataliwək matuwın, kən iəgətun min rəha Lou ne Farisi min, neməha təmol ilat. Tətuoun e nian əh, kəmotuwa rəhan tikimır min. Koatərakin-pən nəghatən əskasik tepət kəm in ⁵⁴ məmə okoteam-in nipəgnəmtin neen e nəghatən rəhan itəm təsahmenən.

12

Nəghatən min rəha nem əskasikən (Mat 10:19-20, 26-33; 12:32)

¹ Kən e nian əh, netənim tepət kəmotuwa kitiaəh, okol kafin kəruru. Məto netənim tinepət pik, kən moatəhg-irəkis-əhg-irəkis ilat min. Kən Iesu təmətuoun matəghat kəm rəhan min netənim məmə, “Itamat, nakoatəto itamat o is rəha Farisi min, is u in nolən rəhalat itəm rəhalat nənən təwir, mato nikilat tamkimik. ² Natimnat itəm etənim tatol anion, Uhgin təpaniləs-iarəpa tagəhag ikin. Kən natimnat itəm etənim tatəhluaig-in, kən Uhgin təpaniləs-iarəpa, netənim okotəplan. ³ Natimnat itəm nakoatən e napinəpən, kən netənim okotəto e nərauiəgən. Kən natimnat itəm nakoatən anion e nipəgnoa nimə, kən netənim kəpanotən-iarəp ihluə, netənim rafin okotəto.

⁴ “Rəhak min netənim, ekən kəm itamat məmə, əsotəginən netənim itəm kotitun nohamnuən nipətitəmat, mato uarisig, okol kəsotol minən nat kit tərət kəm itamat. ⁵ Məto iatən-iarəp etənim u kəm itamat itəm tətuatip məmə onakoatəgin. Onəkotəkəike motəgin Uhgin, mato-inu nian in otohamnu suah kit, in titun nərakin-pənən in e nigəm asol.

[‡] **11:44:** Lou rəha netəm Isrel tatən məmə, okəmə suah kit otek etəm tənimis, kən in tamkimik e Lou. Tol nəhlan, ilat kotəkəike motol mak wir e ikin rəha suwit min məmə netənim kəsotaliwək pikən lan. § **11:46:** “Nat figəm” itəm Iesu tatəghat-in, in lou əlkələh min tepət təpət rəha noanol rəha Isrel. * **11:47:** Iesu tatəhai Farisi min mato-inu koatən məmə koatisiai-in ien min aupən. Məto ilat kəsotolən natimnat itəm ien min kəmoatən. † **11:51:** E Naoa Rəha Uhgin əpəh e Oltesteman, Epel in ien aupən agin, kən Sekarəea in namnun. Afin-tu Jen 14 ne 2 Kron 24:22. **12:2:** Luk 8:17

Əwəh, nıpahrienən, ekən kəm itəmat məmə nakoatəkəike motəgin Uhgın. ⁶ Mənig əlkələh min, katol-salim-in ilat tepət nəmtin məni əkəku əm, məto Uhgın təsaluin agin-əhən kit. ⁷ Əsotəginən, məto-inu Uhgın tolkeike itəmat taprəkis-in mənig min tepət. Nıpahrienən, Uhgın təmafin mitun wır noanutəmat rafin.

⁸ “Ekən kəm itəmat məmə, okəmə etəmim tatən-iarəp e niganəmti netəmim məmə in rəhak kit, kən io Nəti Etəmim, io min ekən-iarəp e niganəmti nagelo min rəha Uhgın məmə in rəhak etəmim. ⁹ Məto okəmə etəmim tatən-iarəp e niganəmti netəmim məmə in sənəmə etəmim kit rəhak, kən io ekən-iarəp e niganəmti nagelo min rəha Uhgın məmə suah u in sənəmə etəmim kit rəhak. ¹⁰ Kən etəmim itəm tatən nəghatən rat e Nəti Etəmim, Uhgın otafəl rəkis rəhan təfagə rat. Məto etəmim itəm tatəghat rat e Narmin Rəha Uhgın, okol Uhgın təsafəl rəkisən rəhan təfagə tərət.

¹¹ “Kən nian koatiuw-iarəp itəmat e nimə rəha nuəfiminən, ne e niganəmti iərəmərə min, ne netəm-iasol min məmə okotiuw-iarəp itəmat motakil motuəh motələhəu nəghatən rəhatəmat, kən nikitəmat təsəht pikən məmə onəkotahro min-nulan kuhalpın rəhalat nəghatən, ¹² məto-inu e nian ətuatip əh, Narmin Rəha Uhgın otəgətun itəmat e nəghatən naka itəm itəmat onakoatəghat-in kən moatən kəm ilat.”

Nimaa nəghatən e etəmim rəhan nautə tepət rəhn-kapə tikə

¹³ Kən netəm min əh kit təmən-ipən kəm Iesu məmə, “İəgətun. Tata rəhak tinimis rəkis. Awi, uəh niki piak məmə otoor natimnat rəha tata rəhatımlau məmə otos-ipa rəhak neen, itəm tata təmələhəu məmə rəhak.” ¹⁴ Məto Iesu təmən kəm in məmə, “Rəhak etəmim, rəhak tikə e nətəligən u rəhatəmlau o noorən rəhatəmlau natimnat.” ¹⁵ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Oatəto wır itəmat. Otahtosig-in wır itəmat məmə onəkəsotuwamən itəmat iaumis min, məto-inu nəukəti nəmegəhən, in sənəmə nautə tepət.”

¹⁶ Kən təmuəh nimaa nəghatən u məmə, “Suah kit, rəhan nautə tepət, kən rəhan nasumən tatol nıpətin tepət. ¹⁷ Kən təmən-ipən atip kəm in məmə, ‘?Oekahrol min-nulan, məto-inu rəhak nimə min kınəsotahmenən məmə ekəlin-pən nigak nagwənən min lan?’

¹⁸ “Kən in təmən məmə, ‘Təwır məmə ekol nulan. Ekəmki-rəkis nimə min u, kən ekiləkin nimə neen min itəm iahgin məsin. Kən ekəlin-pən nigak nagwənən, ne rəhak nautə min ikin. ¹⁹ Kən ekitun nənən məmə, rəhak natimnat tepət tepət tahmen o nup tepət. Kən roiu ekameg, mətagwən, matənim, kən matəto nagienən təwır əm nulan matuwın.’

²⁰ “Məto Uhgın təmən-ipən kəm in məmə, ‘!Ik ialmə! Roiu əm lapın, onakimis. ?Okahrol rəham natimnat u tatəməhl nəmargətain?’ ”

²¹ Kən Iesu təmən məmə, “Uhgın otol əm nəhlan kəm netəmim itəm kotargətain nautə tepət məmə in rəhalat, məto nikin təsəht pikən nolən wır min itəm Uhgın tolkeike.”

Əsotətəlig pikən natimnat rəha nıpətitəm (Mat 6:19-21, 25-34)

²² Kən Iesu təmən kəm rəhan netəmim min məmə, “Məto-inu o nolən əh, iatən kəm itəmat məmə, nəsotətəlig-in pikən natimnat rəha nəmegəhən rəhatəmat məmə onəkotun naka, kən məsotətəlig-in pikən natimnat rəha nıpətitəmat məmə onəkotuwın-in natimnat naka. ²³ Əsotətəlig-in pikən məto-inu nəmegəhən rəhatəmat taprəkis-in nagwənən, kən nıpətitəmat taprəkis-in napən min rəha nuwın-inən. ²⁴ Otəplan-tu mənig min, ilat kəsotasumən, kən məsotəuləkən, kən rəhalat nimə rəha nagwənən tikə, məto Uhgın tətagwən ilat. !Məto Uhgın tolkeike pik itəmat taprəkis-in mənig min! ²⁵ ?Nikitəmat təht məmə rəhatəmat nətəligən pik titun nolən rəhatəmat nəmegəhən təfəməh? !Kəp! Nolən rəha nətəligən pik təsafin-pənən aua kitəh əm e rəhatəmat nəmegəhən. ²⁶ ?Məto okəmə itəmat nəsotitunən nolən nat əkəku kit tol nəhlan, tahro nakoatətəlig-in pik natimnat pisin pisin min e nəmegəhən rəhatəmat?

²⁷ “Nikitamat təht-tu nolən rəha nəgui-nig min itəm koatəguin. İlat kəsotol wəkən, məsotəhlən rəhalat napən. Məto ekən kəm itəmat məmə aupən, Kig Solomon rəhan nautə tepət, kən rəhan napən təwir pik, məto rəhan napən min kəsotəwirən taprəkis-in nəgui-nig min. ²⁸ Nəgui-nig min əh koatətul rəha nian kitəh əm, kən olawigin, netənim kotaan ilat e nigəm, məto Uhgın in tatol ilat kotəwir kotəwir. ?Kən nikitamat təht məmə in otos-ipinə napən kəm itəmat, o kəp? !Əwəh! Rəhak netənim, rəhatəmat nahatətəən in natiəkəku əm.

²⁹ “Təsəwirən məmə nikitamat tatəht pik natimnat o nəmegəhən rəhatəmat, kən nian rafin nakotegəs-in nagwənən nigitəmat ne nənimən nimitəmat. ³⁰ Nikitamat təsəht pikən natimnat min əh, məto-inu netəm kəsotəhatətəən e Uhgın, ilat koategəs-in natimnat min əh. Rəhatəmat Tata in titun natimnat itəm nəkotəkəike motos o nəmegəhən rəhatəmat. ³¹ Məto nakotətəlig-in pik natimnat rəha nəməmə rəha Uhgın motol tətul aupən e nəmegəhən rəhatəmat, kən in otos-ipinə min kəm itəmat natimnat min rəha nəmegəhən ikin-u e nətueintən.

³² “Əsotəginən, itəmat sipsip min u rəhak itəm itəmat noan məsin əm, məto-inu Tata rəhatəmat nikin tagien pik məmə onəkotətig ahgin rəhan nəməmə rəha, kən in otehm wir itəmat, kən itəmat min onəkotəməmə itəmat min. ³³ Otosalim-in rəhatəmat natimnat min, kən motos-ipən məni lan kəm ian-rat min. Nian nəkotol təwir min-nulan, in tahmen-pən məmə nəkotol rəhatəmat pokis rəha məni itəm otəsəratən nian kit, kən nakotələhəu-pən rəhatəmat natimnat itəm təwir əpəh e nego e neai. Kən ikin əh, okol iakləh min kəsotuwinən iuəhkir motakləh-in, kən okol win min kəsotəəkənən natimnat min əh. ³⁴ İatən nəhlan məto-inu, ikin pəhrüən rəhatəmat natimnat wir min koatəməhl ikin, kən nikitamat otəkəike matəht natimnat min əh-ikin əh.”

Netənim rəha İesu kotəkəike moatətul matip o rəhan nuwamən

³⁵ Kən İesu təməən məmə, “Pəs nəkoatətul matip nian rafin, tahmen-pən əm məmə nakoatuwin-in napən min rəha wək, kən moatehm wir məmə rəhatəmat lait otatuəp e nian rafin. ³⁶ Onəkotəkəike motahmen-pən e iolwək min rəha iəməmə kit itəm tətisi-pən e lafet kit rəha marit. Kən nian in tatuwa matəht-əht toa, kən roiu əm, ilat koaterəh e toa məmə otuwa imə. ³⁷ Iolwək min itəm koatair moatətul matip nian iəməmə tatuwa, ilat okotehm motos nəwirən rəha iəməmə. Nipahrienən ekən kəm itəmat məmə, in otuwin-in napən rəha wək, kən maun-in ilat məmə okotuwa kəpələh, kən in otehm wir ilat mətəgwən ilat. ³⁸ Kən okəmə iəməmə tatuwa lapın e napinəpən tinalis kinkin lan, e nian mənig min kinotətuoun kinoatimnən lan, məto iolwək min ilat koatətul matip əm, kən in otol təwir agin kəm ilat. ³⁹ Kən itəmat nəkotəkəike motitun məmə, okəmə suah kit titun nian ətuatip itəm iakləh otuwa e rəhan nimə məmə otakləh, kən in okol təsapılən, in tatətul matip mətəhm wir rəhan nimə məmə iakləh otəsəwamən imə. ⁴⁰ Kən itəmat, nian rafin nəkotəkəike moatətul matip məto-inu io Nəti Etənim ekuwa min e nian itəm itəmat nakəsotitunən.”

⁴¹ Kən Pita təməən-ipən kəm in məmə, “İəməmə. ?Nakatuəh nimaa nəghatən rəhatimat əm, o rəha netənim rafin?”

⁴² Kən İəməmə tatən məmə, “?Pah u in iolwək itəm tenatig kən tatol rəhan wək e nian min rafin e nolən itəm təwir? ?Kən iəməmə kit otıləs-ipər pah in otuwa etəm-iasol rəha iolwək min e nimə rəhan məmə in otoor nagwənən nig iolwək min rafin e nian ətuatip rəhan? ⁴³ Kən nian iəməmə rəha suah əh tətiet-arəpa, kən məplan məmə in tatol-wir rəhan wək, kən in otol təwir kəm iolwək əh. ⁴⁴ Nipahrienən iakatən kəm itəmat məmə, iəməmə in otıləs-ipər iolwək əh tuwa mol etəm-iasol lan məmə in otəməmə e natimnat rafin rəhan. ⁴⁵ ?Məto tahro? Kəm-naka iolwək un nikin otəht məmə, ‘Rəhak etəm-iasol təsuwamən nuwəh. Okotəsuwa uəhaiən.’ Kən iolwək əh tinətuoun matoh iolwək min niptan ne nəman, kən muwin mətəgwən matənim mətəpis. ?Kən iəməmə otol naka?

⁴⁶ Iærəməərə rəha suah un otiet-arəpa ron e nian kit itəm in tāməsītunən kən məsətul matipən ron. Kən iærəməərə otos-ipən nalpīnən asol kəm in, kən otīlās-ipən in tuwīn matig ilat netəm min u itəm kəsotolən rəhan nəghatən.

⁴⁷ “Iolwək əh itəm tinitun rəkis nəghatən rəha iærəməərə rəhan, məto in təsətul matipən māmə otol wək min əh, kən okoh in tətə nahmən. ⁴⁸ Məto iolwək itəm in təsītunən nəghatən min rəha iærəməərə, kən matol natimnat itəm təsətuatipən itəm otəkəike mos nalpīnən ron, kən okoh mətig əm iolwək u. Etəmim itəm Uhgin tatos-ipən natimnat tepət kəm in, in otəkəike mol natimnat tepət. Kən etəmim itəm katələhəu-pən natimnat tepət e nelmin, okatəpəh-in min natimnat tepət ron.”

Iesu tatol netəmim koatoor ilat min

⁴⁹ Kən Iesu tāmən māmə, “Emuwa māmə ekəhlman nigəm e nətueintən, kən okəmə roiu əh nigəm əh tinatuəp rəkis, kən nikik otagien. ⁵⁰ Nian əskasik kit itəm otuwa e rəhak nəmegəhən, tahmen e nolə baptais kit, kən nikik titəhmə lan mətoarus-pən tinol namnun. ⁵¹ ?Nikitəmat təht māmə emuwa māmə ekələhəu nəməlinuən e nətueintən? !Kəp! Eməsuwamən māmə ekələhəu nəməlinuən, məto emuwa māmə ekol netəmim kotoor ilat min. ⁵² Kən tətəuoun u-roiu, okəmə netəmim faif e latuənu kit, kən kotoor ilat min, kīsil katəhaləhai kəiu, kən kəiu katuəhai kīsil. ⁵³ Tata in otəhai nətin iərman, kən nətin əh otəhai rəhan tata. Kən mama in otəhai nətin pətan, kən nətin əh otəhai rəhan mama. Kən pətan otəhai uhun, kən uhun otəhai nəgon.”

Netəmim okotəkəike motītun nəmtətin min (Mat 16:1-4; Mak 8:11-13)

⁵⁴ Kən in tāməghat min kəm nīmanin netəmim matən māmə, “Nian nakotehm nimal napuə min okotər, kən nakotən uəhai əm māmə otəfik, kən otol mihin. ⁵⁵ Kən nian nəkotəplan māmə nuwig tāmīlās kərpəp,* nakotən māmə nape-apeən otuwa, kən otol mihin. ⁵⁶ !Ei! !Rəhatəmat nənən təwīr, məto nikitəmat tamkīmīk! Itəmat nakoatəmə nəkotītun pīk natimnat min, kən motītun nehmən nīməptən ne neai, kən nəkotītun māmə nian otuwa min-nulan, kən otol nəhlan. ?Məto tahro nakəsotītunən nīpəti nəmtətin min itəm nakoatəplan əh-roiu?

⁵⁷ “?Tahro nakəsotītəpunən suatip itəm tətəuatip māmə onəkotətəu-pən? ⁵⁸ Nian suah kit otīlās ik nakuwīn e kot, kən nian natuāliwək e suatip, kən təwīr māmə nakuaupən muəghat muən wīr rəhatəmlau nəratən. Okəmə nəkəsioal mihinən, kən otīlās ik muwīn e kot, kən etəm-iasol rəha kot otegəhan-in-pən ik e nelmi polis, kən polis otīlās ik muwīn mahtosig-in ik e kalapus. ⁵⁹ Iatən kəm ik māmə, okəmə tol nəhlan, okol nəsietən e kalapus mətoarus nakətou rafin agin nalpīnən rəham.”

13

Netəmim okotəkəike motəuhlin ilat e rəhalat nolən rat min

¹ Kən e nian əh, netəmim neen kəmotuwa kən-ipən kəm Iesu māmə netəm Kalili neen koatoh nat megəh min māmə okotol sakrifais lan kəm Uhgin, kən nian kitīəh min əm, mopael min rəha kapman u Pailat kəmotuwa motohamnu ilat, kən nitalat nat megəh min kəmotol əm kitīəh kətaiu.* ² Kən Iesu tāmən-ipən māmə, “?Tahro? ?Nikitəmat təht māmə nīmīsən əskasik tol min-nulan rəha netəm Kalili əh, tatəgətun māmə ilat netəm rat taprəkis-in netəmim rafin rəha Kalili? ³ !Kəp! Iatən kəm itəmat māmə təsol mihinən nəhlan. Məto okəmə itəmat nakəsotəuhlinən itəmat e nolən rat min rəhatəmat, kən itəmat min onəkotīmīs. ⁴ ?Kən tahro e netəm eitīn rəha Saeloam itəm nīmə əfəməh tāmiet məfətain ilat kotīmīs? ?Nikitəmat təht māmə natimnat min əh tatəgətun māmə

12:46: Mat 24:45-51 **12:47:** Jem 4:17 **12:48:** Mat 10:34-36 **12:50:** Mak 10:38-39 **12:53:** Maeka 4:6

* **12:55:** Nəghatən Kris ətuatip tatən māmə, “Nian nakotətə nīmətag itəm tatisi-pis,” məto-inu əpəh Isrel, nape-apeən tatuarisig nīmətag itəm tatisi-pis. **12:59:** Mat 5:25-26 * **13:1:** Netəm Isrel kəmotaut o nīmīsən rəha netəm min əh məto-inu ilat koatatig e Nīmə Rəha Uhgin u tasim, kən moatol nat itəm Lou tatən. **13:2:** Jon 9:2

nāmegāhən rəhalat tərāt taprəkis-in netəmim rafin əpəh Jerusalem? ⁵ !Kəp! İatən kəm itəmat məmə təsol mihinən nəhlan. Məto okəmə itəmat nakəsotəuhlinən itəmat e nolən rat min rəhatəmat, kən itəmat min onəkotimis.”

⁶ Kən təmuəh nimaa nəghatən u məmə, “Etəmim kit təməfe nig kit əpəh e rəhan nasumən, nərgin u fik. Kən nian nup min neen təmuwa minuwın rəkis, suah u təmuwın nian tepət mateam-in noa nig u, məto tikə, məto-inu təsoeən. ⁷ Kən in təmən kəm suah u tatehm nasumən məmə, ‘Əplan-tu. Emuwa mateam-in noa fik u minos nup kisil, məto esəhmən noa nig kit ne. Ahtihl rəkis. Təsəwırən məmə tatətulosig e niməptən rəha nasumən.’ ⁸ Kən suah u tatehm nasumən tuhalpin rəhan nəghatən məmə, ‘Etəm-iasol, əpəs əm tos nup kitəh min əm. Kən ekel nisip mitəlau e nəukətin, kən masitu lan məmki-pən nisip wır. ⁹ Kən okəmə tatoe e nup əh-ikin, kən təwır əm. Məto okəmə kəpə, ik nəkitun nətə rəkisən.’ ”

Iesu təmol-wır pətan kit e Sapat

¹⁰ Kən e Sapat kit, Iesu tatəgətun netəmim əpəh imə e nimə kit rəha nuəfiminən. ¹¹ Kən pətan kit əh-ikin itəm narmin rat tətətig lan e nup eitn, kən tatol məmə məntaan tətəfaiu e nian rafin, kən məsətul ətuatipən. ¹² Kən nian Iesu təmehm in, kən təmaun-in məmə otuwa ron, kən tatən kəm in məmə, “Pətan. İo iatikis rəkis rəham nimisən, kol təsaskəlim minən ik.” ¹³ Kən Iesu təmələhəu-pən nelmin lan, kən əmun roiu agin-əh min əm, təmətul ətuatip minəwır, kən minatənwiwi Uhgın.

¹⁴ Məto etəm-iasol rəha nimə rəha nuəfiminən, nikin təmahmə məto-inu Iesu təmol-wır pətan u e nian rəha Sapat. Kən in təmən-ipən kəm netəmim məmə, “Nian sikis rəhatəmat o nol wəkən. Nəkotitun nuwamən e nian min əh məmə in otol-wır itəmat lan, məto e nian rəha Sapat, okol nəsotuwmən lan.”

¹⁵ Kən İərəməyə təmən-ipən kəm in məmə, “!Rəhatəmat nənən təwır, məto nikitəmat tamkimik! ?Pah u e nikitəmat e nian rəha Sapat, kən təsikisən rəhan pilik o togki itəm təməru ətain, masig muwın tətənəm nəhau? !Kəp! İtəmat rafin nəkoatol min-nəhlan. ¹⁶ Məto pətan əh, in noanol kit rəha Epraham, itəm Setan təməlis o nup eitn. Tətuatip əm məmə io ekəike mikis kən mosmegəh in e nian rəha Sapat.” ¹⁷ Kən nəghatən rəha Iesu təmol rəhan tikimır min kəmotaulis. Kən netəmim rafin, nikilat tətəgien o wək wır agin min itəm Iesu tatol ilat.

Iesu təmuəh nimaa nəghatən kəiu e nərəməyəən rəha Uhgın (Mat 13:31-33; Mak 4:30-32)

¹⁸ Kən Iesu təmən məmə, “?Nərəməyəən rəha Uhgın in tahmen e naka? ?Kən io oekən nəghatən naka kən məgətun lan? ¹⁹ Nərəməyəən rəha Uhgın, in tahmen-pən e noa nəpik† itəm natiəkəku, kən suah kit təmiləs məfe e rəhan nasumən. Kən nikutin tinəwiə minol iahgin, kən mənig ilis min kotuwa moatol-pən nimaalat e nelmin min.”

²⁰ Kən təmən min məmə, “?İatəgətun nərəməyəən rəha Uhgın məmə in tahmen-pən e naka? ²¹ In tahmen-pən e is noan məsin itəm pətan kit tətətkin e flaoa tepət itəm kəmol-pən e pesin əsol, kən tətəhl flaoa rafin tətəsis matol iahgin.”

Toa əkəku (Mat 7:13-14, 21-23)

²² Kən nian Iesu təmalıwək matuwın Jerusalem, kən matəgətun netəmim e taon min ne latuənu min. ²³ Kən suah kit təmətapəh ron məmə, “?İərəməyə, netəmim noan məsin əm itəm Uhgın otosmegəh ilat?”

Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, ²⁴ “İatən kəm itəmat məmə onəkotəkəike motalkut pik məmə nakotuwin-pən e toa itəm natiəkəku tatuwin e nego e neai, məto-inu netəmim tepət itəm okotalkut məmə okotuwin imə, məto ko kəsotuwinən. ²⁵ Məto o nian kit,

13:7: Luk 3:9 **13:8:** 2 Pita 3:9,15 **13:14:** Eks 20:9-10; Dut 5:13-14 **13:15:** Luk 14:5 † **13:19:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “nikuti mastat.” Mastat in nig kit itəm nikutin in natiəkəku. Tatəwiə əpəh ikin İsrəl, məto tikə əpəh Ntən.

iærämərə rəha nimə əh in otətul mahtosig e rəhan toa. Kən itəmat itəm nəsoțuwamən əh imə e toa itəm natiəkəku əh, onakoatətul ihluə moatəht-əht toa moatən məmə, 'Awı, İærämərə. !Erəh e toa otimat!' Məto in otən məmə, 'Ekəruru agın-əh itəmat.' ²⁶ Kən itəmat nakotətuoun moatən məmə, 'İærämərə, kitat kəmotagwən kələh, kən ik nəmatəgətuon itimat əpəh e rəhatimat ikin.' ²⁷ Məto in otən-ipinə məmə, 'İo ekatən kəm itəmat məmə ekəruru agın-əh itəmat. Itəmat rafin netəm nakotərat agın. !Otuwin isəu ron io!'

²⁸ "E nian əh itəmat onəkotehm Epraham, ne Aisak, ne Jekop, ne ien min aupən koatatig e nego e neai itəm Uhgin tatəramərə lan, məto itəmat onakoatətul ihluə kən okərakin-iarəp itəmat, kən onəkotasək, moatəgətain nəluitəmat, moatəto tərət. ²⁹ Kən netənim okotisi-par, kən motisi-pah, kən motisi-pəhap, kən motisi-pis, məmə okotuwin motəpələh motagwən e nego e neai itəm Uhgin tatəramərə lan. ³⁰ Kən təwir məmə nəkotitun məmə, netənim neen itəm koatuarisig əh-roiu, ilat okotuwa motətul aupən. Kən netənim neen itəm koatətul aupən əh-roiu, ilat okəpanotuwa motətul uarisig."‡

*Herot təmolkeike məmə in otohamnu İesu
(Mat 23:37-39)*

³¹ Kən e nian əh, Farisi min neen kəmotuwa motən-ipən kəm İesu məmə, "Təwir məmə nakiet uəhai əm u ikin-u matuwin, məto-inu Herot Antipas tolkeike məmə otohamnu ik."

³² Kən İesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Herot Antipas in iol keko-eko, təhmen e kuri iarupin itəm tətəgwən mitə. Otuwin motən-ipən kəm in məmə io ekatən məmə, 'Ehm-tu. Nian əkuəkır əm əh-ikin tətətig itəm io ekəhg-iarəp narmin rat min e netənim, kən matol-wir nimisən rəha netənim, kən uarisig e nian kisil lan, kən ekol namnun rəhak wək.'

³³ "Nat əpnapin Herot təmən nəhlan, məto io ekəike matətəu-pən rəhak suatip matuwin u-roiu, ne olawig, ne oniah muwin miet-pən Jerusalem. Inu ikin ətuatip itəm okotəkəike kisial-in ien min ikin. Məto Jerusalem əm, katohamnu ien min rəha Uhgin ikin.

³⁴ "!'Awe, netəm Jerusalem, netəm Jerusalem! Itəmat nakotohamnu ien min rəha Uhgin, kən netənim itəm Uhgin təmahli-ipa kəm itəmat, nəkotahtimnu ilat e kəpiel apin, inəh netəm u rəha Uhgin itəm koatos nəghatən rəhan. Nian tepət iatəg-əfəməh-in nelmək məmə iatəmik-əfimin wir itəmat matos wir itəmat, təhmen-pən e mənig itəm tatu nenətin min e nikwin, məto itəmat nikitəmat təsagienən ron kən motapəs io. ³⁵ Kən nəkotitun məmə Uhgin təmapəs itəmat, kən iakatən kəm itəmat məmə okol nəkəsotehmən io matuwin matuwin mətoarus nakotən məmə, 'İærämərə Uhgin tətətig ilau suah u itəm tatuwa e nərgin!' "

14

İesu təmuwin əpəh rəha Farisi kit ikin

¹ E nian rəha Sapat kit, İesu təmuwin e nimə rəha etəm-iasol kit rəha Farisi min məmə okotagwən, kən netənim koatisilu wir məmə okotehm-tu naka əh otol. ² Kən inəh İesu tatəpələh ikin, suah kit tatimis e nimisən rəha kasis-asis, tatəpələh iuəhkır əm ron. ³ Kən İesu təmətapəh o iəgətuon min rəha Lou ne Farisi min məmə, "?'Tahro? ?Lou tategəhan-in məmə suah kit otol-wir netəm koatimis kotəmegəh min e nian rəha Sapat, o kəp?" ⁴ Məto ilat kəsotənən nat kit ne. Kən İesu təmos suah un, mol nipətin təwir min, kən mahl-ipən tatuwın.

⁵ Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, "?'Okəmə itəmat kit, rəhan suakəku, o rəhan kau otiwig-pən pikən e noakimil asol e nian rəha Sapat, kən in otol naka? In otəkəike muwin

13:25: Mat 25:10-12 **13:27:** Sam 6:8 **13:28:** Mat 8:11-12 **13:29:** Sam 107:3 **13:30:** Luk 14:9; Mak 9:35; 1 Kor 4:9; Mat 20:8 ‡ **13:30:** Netəm İsrel, nikilat təht məmə ilat koatətul aupən e netənim rafin. Kən nikilat təht məmə İaihlua min kotərat əm. Məto İesu təmə netənim tepət rəha İsrel okəsotuwinən e nego e neai, kən İaihlua min tepət, ilat okotuwin e nego e neai. **13:35:** Sam 118:26; Mat 21:9; 23:39; Mak 11:9-10; Jon 12:13 **14:3:** Luk 6:9

miləs-irəkis uəhai əm. ?Pah u etəmat otəsol mihinən?” ⁶ Kən nəghatən rəhalat təmikə məmə okotən.

⁷ Kən İesu təmeħm netənim neen itəm kəmaun-in ilat o nagwənən, kən kəmotuwa imə motitəpun ikin min rəha nisaiiən məmə okotəpələh aupən ikin. Kən təməni-pən kəm ilat məmə, ⁸ “Okəmə etənim tətəun-in ik məmə onəkuwa o nagwənən kit rəha marit, kən nəsuwinən məpələh ikin rəha nisaiiən. Məta suah kit in ilis katisiai-in pik tuwa, ⁹ kən etəm-iasol rəha nimə otən kəm ik məmə, ‘Ağim. Pəs suah u in təpələh u ikin-un.’ Kən onakaulis məto-inu nakəkəike muwin məpələh ləhau ağın itəm nisaiiən tikə ikin. ¹⁰ Məto okəmə suah kit tətəun-in ik məmə nakuwin magwən e lafet kit, kən təwir məmə nakitəpun ikin nisaiiən tikə ikin. Kən tol nəhlan, nian etəm-iasol rəha nimə tatuwa, in otən kəm ik məmə, ‘Rəhak etənim, uwin məpələh ilis, ikin rəha nisaiiən.’ Kən inu otələs-ipər nərgəm e niganəmti netənim rafin əh imə. ¹¹ Ekən nəhlan məto-inu etəm tatələs-ipər atip in məmə in otuwa etəm-iasol, Uhgın otələs-iəhau in. Məto etənim itəm tatələs-iəhau atip in, Uhgın otələs-ipər mol tuwa etəm-iasol.”

¹² Kən İesu təməni-pən kəm etəm-iasol rəha nimə məmə, “Okəmə natol nagwənən asol kit e nərauiəgən o lapin, təsəwirən məmə nakaun-in ik min neen, ne piam min, ne rəham noanol min, ne netəm rəhalat nautə tepət itəm kotatig kitəlau lam. Okəmə natol mihin, kən məta, ilat min okotaun-in ik məmə nakuwin motagwən itəmat min, kən ilat okotalpın nat nəmol kəm ilat. ¹³ Məto nian natol lafet kit, kən onakəkəike maun-in ian-rat min, ne netəm nipətəlat məsin tərət, ne ielkin rat min, ne netəm niganəmtəlat təpis, məmə okotuwa nakotagwən. ¹⁴ Kən Uhgın otawte-in rəhan nəwirən kəm ik, məto-inu okol ilat kəsotalpın ağın-əhən nat nəmol kəm ilat. Məto e namnun nian, nian netəm kotətuatip okoatəmegəh min, kən Uhgın otətou ik lan.”

Nimaa nəghatən rəha nagwənən asol
(Mat 22:1-10)

¹⁵ Kən ilat kit əh-ikin itəm tətəgwən təməto nəghatən əh, kən təməni-pən kəm İesu məmə, “Təwir pik o etənim itəm otuwin əpəh e nego e neai itəm Uhgın tatərəməre lan, kən magwən e lafet asol rəhan.”

¹⁶ Məto İesu təməni kəm in məmə, “Nian kit, suah kit təmol nagwənən asol kit rəhan, kən maun-in netənim tepət məmə okotuwa kəgwən kələh ilat min. ¹⁷ Kən e nian rəha nagwənən, in təməhl-ipən rəhan iolwək məmə otuwin mən-iarəp kəm netənim itəm təmaun-in rəkis ilat. Kən tən-ipən kəm ilat məmə, ‘Otuwa kəgwən, məto-inu enol əpenə-penə rəkis e nagwənən.’ ¹⁸ Məto ilat rafin kəmotapəs nuwinən moatən məmə okol kəsotuwa mən. Kit təmaupən mən kəm in məmə, ‘Kəsi. Ən-tu kəm rəham iərəməre məmə ko esimnən məto-inu, emos-nəmtin əm niməptən kit, kən ekəike muwin mətag.’

¹⁹ “Kən kit min təmə, ‘Kəsi. Ən-tu kəm rəham iərəməre məmə ko esimnən məto-inu, emos-nəmtin əm kau ten rəha niuwən kat, kən ekəike muwin meħm pitən rəhalat min wək.’

²⁰ “Kən kit min təmə, ‘Ən-tu kəm rəham iərəməre məmə ko esimnən məto-inu, kəmit rəhak pətan ka latuənu əh-roiu.’

²¹ “Kən iolwək təmuwa mən-ipən kəm rəhan etəm-iasol. Kən etəm-iasol un nikin təməhmə təməhmə, kən təməni kəm rəhan iolwək məmə, ‘Uwin uəhai e suatip ne ikin min neen e taon meam-in ian-rat min, ne netəm nipətəlat məsin tərət, ne netəm niganəmtəlat təpis, ne ielkin rat min, kən mit ilat motuwa.’ ²² Kən in təmol əm məmə rəhan etəm-iasol təməni mihin ne, kən təmitəlig-pa mən-ipən məmə, ‘Etəm-iasol. Natimnat rafin itəm nəməni, io enol rəkis, məto nagwənən tepət əh-ikin kən nimə tahmen e netənim neen min.’

²³ “Kən etəm-iasol təməni kəm iolwək məmə, ‘Kən uwin e suatip, ne ikin min rafin ihluə e taon, kən uwin muəh nikilat məmə ilat okotuwa imə, məmə nimə u rəhak otəkəike

mər wir. ²⁴ Məto ekən kəm ik məmə netəm emaun-in ilat aupən, ko kəsotun asgəwinən nagwənən məsin rəhak.’ ”

Nolən rəha nətəu-pənən Iesu

²⁵ Netənim tepət tepət koatuarisig-in Iesu e suatip. Kən in təmeirair mən-ipən kəm ilat məmə, ²⁶ “Okəmə suah kit tolkeike məmə otuwa muarisig-in io, in otəkəike mos io ekətul aupən e rəhan nəmegəhən. In otəkəike molkeike io maprəkis-in rəhan tata ne mama ne rəhan pətagwəhl ne nətin min ne pian min ne winin min, ne in atip min.* Okəmə təsol mihinən, kən ko in təsahmenən məmə otuwa mol rəhak lan etənim. ²⁷ Kən etənim pah itəm təsiləsən rəhan nig kəluau mətəu-pa io, kən ko in təsahmenən məmə otuwa mol rəhak lan etənim.

²⁸ “Okəmə itəmat kit tolkeike məmə otiləkin nimə asol kit kaifəməh, kən in otaupən məpələh mehm wir məni rəha natimnat min məmə otehm rəhan məni məmə tahmen, o kəp. ²⁹ In tatol nəhlan məto-inu okəmə in təsaupənən mehm wir məni ron, kən in tatətuoun matol fauntesen† əm, məto tinəruru nol rafinən, kən netənim rafin itəm okotuwa motehm, kən okotalah-əmnu moatən məmə, ³⁰ ‘Əplan-tu. Suah u təmətuoun əm rəhan nimə, məto tinəruru nol rafinən.’

³¹ “Kən okəmə kig kit rəhan mopael ilat ten-taosan əm, tatəto namnusən məmə kig pisin kit min itəm rəhan mopael min tuente-taosan tatuwa məmə okuəluagin, kən otəsuwin uəhaiən o nəluaginən. Aupən ikin, otəkəike məpələh mehm wir məmə in titun nol winən, o kəp. ³² Okəmə titun məmə okol təsol winən, in otəkəike mahl-ipən netənim neen kotuwin motehm rəhan tikimər nian in əpəh isəu əh, kən okotəpəh o nəməlinuən. ³³ Kən e nolən ahmen min əm, itəmat nəkotəkəike motəpələh motehm wir nəmegəhən rəhatəmat. Okəmə itəmat kit təsapəsən əh rəhan natimnat min rafin, kən ko in təsahmenən məmə otuwa mol rəhak lan etənim.”

³⁴ “Nian etənim kit takiəh nien, kən nīpəti nien in təwir o nawirən nagwənən. Məto nian kınawir rəkis nagwənən lan, kən nīpatin təsəwir minən o nunən.‡ ³⁵ Kən okol kəsolan nat wir kit lan, kən netənim okotərakin əm. Etəm matəlgin tatig, təwir məmə in otətəlig-in wir kən mitun nəghatən min u.”

15

Nimaa nəghatən e sipsip

itəm təməluə

(Mat 18:10-14)

¹ E nian əh, netənim tepət itəm koatos məni rəha takis, ne netənim tepət itəm nol təfagə rat, kəmotuwa məmə okotətəlig-in Iesu. ² Kən Farisi min ne iəgətin min rəha Lou koatəghat rat Iesu o netəm nol təfagə rat min əh, moatən məmə, “Suah əh, nikin tətəgien əm məmə nol təfagə rat min koatuwin ron, kən motəgwən kələh.”

³ Kən e nəghatən min u, Iesu təmuəh nimaa nəghatən u məmə, ⁴ “?Itəmat pah u, rəhan sipsip wan-hanrit, kən kitəh təməluə, məto in nikin təsəhtən? Okəmə itəmat kit rəhan sipsip təmikə nəhlan, kən in otəkəike mapəs rəhan nainti-nain sipsip koatun kras moatətul əpəh təpiə ikin, kən in otuwin mategəs-in itəm təməluə mətoarus-pən in otehm.

⁵ Kən nian in təməhm, təmiləs-ipər məhun, kən nikin tətəgien. ⁶ Kən nian in təmiet-arəpa

* **14:26:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, suah itəm tolkeike məmə otuarisig-in Iesu, in tatakəike metəhau rəhan min. Məto nīpəti nat u məmə, kitat okotolkeike rəhatat min, məto kotəkəike molkeike pik agin Iesu. **14:26:** Luk 9:23 † **14:29:** Nəghatən u “fauntesen,” tatəghat-in kəpiel min itəm kaupən katəlin o niləkinən nimə. ‡ **14:34:** Nəghatən ətuatip rəha Iesu təmə, “Sol in təwir, məto okəmə rəhan nətehenən tinikə, kən nat tikə otol tətehen min.” Məto sol rəha netənim e nian min əh, in təmol piləh-piləh e nat pisin itəm nətehenən tikə. Kən nian neen, okəmə nəhau tatol piləh-piləh e sol, kənu nətehenən tiet. Məto sol rəhatat u-roiu tosolən mihin. Nian rafin tətehen. **14:34:** Mat 5:13, Mak 9:50 **15:2:** Luk 5:30 **15:4:** Esik 34:11,16; Luk 19:10

latuənu, in otəkəike maun-in in min neen, ne netəm kotatig motitəlau lan, kən mən-ipən kəm ilat məmə, 'Otuwa kotagien kələh, məto-inu emehm min rəhak sipsip itəm təməluə.' "

⁷ Kən nian Iesu təmol namnun nimaa nəghatən, təmən-ipən kəm ilat məmə, "Kən iatən kəm itəmat məmə, tahmen-pən əm əpəh e nego e neai. Okəmə iol təfagə rat kit tatəuhlin rəhan nəmegəhən kəm Uhgin, kən nagienən əpəh ilis e nego e neai o suah əh in tepət, taprəkis-in nagienən o netəmim nainti-nain itəm nikilat təht məmə kotətuatip məsotolən nat kit tərət itəm okotəkəike motəuhlin nəmegəhən rəhalat ron."*

Nimaa nəghatən e mənī təmīkə

⁸ Kən Iesu təmatig məghat min məmə, "?Okəmə pətan kit rəhan mənī ten kəmol e silfa, kən in təmīkil kitīəh, kən in otol naka? In otasiepən e lait kit, kən mol pīrum megəs-in wīr əpəh imə matuwīn matuwīn mehm. ⁹ Kən nian təmehm mənī əh, in otaun-in rəhan min neen ne netəm kotatig motitəlau lan, matən məmə, 'Otuwa kotagien kələh məto-inu emehm rəkis mənī ilou rəhak təmīkə.' "

¹⁰ Kən nian Iesu təmol namnun nimaa nəghatən, təmən-ipən kəm ilat məmə, "Kən ekolkeike məmə ekən kəm itəmat məmə, e nolən kitīəh min əm, nagienən asol e niganəmti nagelo min əpəh ilis e nego e neai, nian iol təfagə rat kit tatəuhlin rəhan nətəligən matuwīn o Uhgin."

Nimaa nəghatən rəha nətī suah kit iərman itəm təməluə

¹¹ Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, "Suah kit, nətīn iərman kəiu. ¹² In əkəku lan tən-ipən kəm rəhalau tata məmə, 'Tata. Oor nautə min rəham, mos-ipa rəhak u-roiu.' Kən rəhalau tata toor rəhan natimnat mos-ipən kəm ilau.

¹³ "Kən təsuwəhən, nətīn in əkəku lan tos rəhan lan muwīn mol-salim-in ilat, kən mos mənī e nautə min un miet iməlat ikin muwīn e nəptən pisin kit min isəu. Kən ikin əh, təmatərəkīn rəhan mənī e nolən rat min matuwīn matuwīn. ¹⁴ Kən nian rəhan mənī tinikə rafīn, nəumis asol tinitan e nitən əh, kən nəumis tinatus suah un, nigīn nagwənən tinikə. ¹⁵ Kən təmuwīn matol wək kəm suah kit əh-ikin əh, kən suah u təmahīl-ipən məmə otuwīn mətəgwən rəhan pikəs min. ¹⁶ Kən nəumis təmus pik məmə in tolkeike məmə otun nagwənən nigī pikəs min, məto etəmim tikə itəm otos-ipən nat kit kəm in.

¹⁷ "Kən nətəligən wīr tinuwa min lan, kən matətəlig-in məmə, 'Kəsi. Roiu əh iolwək min rəha tata, nigilat nagwənən tepət maprəkis, məto io ekətətig u ikin-u, otəsuwəhən kən ekimis e nəumis. ¹⁸ Oekiet u ikin-u mītəlig-pən o rəhak tata, kən mən-ipən kəm in məmə, 'Tata. Io emol tefagə tərət kəm Uhgin ne ik. ¹⁹ Roiu əh esahmenən məmə onəkaun-in io məmə nətīm. Məto aun-in io ekahmen-pən əm məmə io iolwək əm kit rəham.' " ²⁰ Kən təmətul maliwək minatuwīn məmə otehm rəhan tata.

"Məto nian təmatuwa əh əpəh isəu, rəhan tata təmasipən məplan, kən təmasəkitun, maiu muwīn miləs muətain mətəgien ron. ²¹ Kən netīn tən-ipən kəm in məmə, 'Tata. Io emol tefagə tərət kəm Uhgin ne ik. Roiu əh esahmenən məmə onəkaun-in io məmə nətīm.'

²² "Məto rəhan tata taun-in rəhan iolwək min mən-ipən kəm ilat məmə, 'Ei! Otuwīn uəhai motos kot itəm in təwīr maprəkis motuwa kuwīn-in-pən kəm in, kən motos rig motarigīn-pən e noanelmīn, kən motos put ka kuwīn-in-pən e nelkīn, ²³ kən motiləs pilik itəm tasis-asis məwīr motuwa koh, pəs kotol kələh lafet lan rəha nətik, ²⁴ məto-inu nətik u, in tahmen əm məmə təmimis rəkis, məto roiu in tinəmegəh min. In təməluə, məto enehm min.' Kən ilat kīnoatol lafet.

²⁵ "Kən e nian əh, netīn asol lan in əpəh e nasumən. Kən e nian təmatuwa minuwa iuəhkīr o latuənu, kən minəto netəmim koatol napuən min, moatol tanis. ²⁶ Kən təmaun-in iolwək kit tuwa tətəpəh ron məmə, '?Ei, naka əh netəmim koatol?' ²⁷ Kən tən-ipən

* **15:7:** Iesu tatəghat-in Farisi min itəm koatətəu-pən Lou rəha Moses, kən ilat koatən məmə kotətuatip, nat əpnəpīn nəratən tətətig e nikilat rafīn. **15:18:** Sam 51:4 **15:24:** Efes 2:1,5

kəm in məmā, ‘Piam təmuwa, kən rəham tata təmoħ pīlik itəm tasis-asis məto-inu piam tinitəlig-pa mīn, kən in tasanən əm.’

²⁸ “Kən nīkin təmahmə, kən məmā, ‘Okol esuwīnən imā.’ Kən rəhan tata təmuwa ihluə matəkəike kəm in məmā otuwīn imā. ²⁹ Məto tən-ipən kəm rəhan tata məmā, ‘Əplan-tu. Kəmuatīg nup tepət rəkis, kən iatol wək u ikin-u tahmen-pən əm məmā rəham kit iolwək, kən məsəhtən nəwīam kit ne. ?Məto tahro, tata? Nəməsos-ipamən nat əkəku kit kəm io tahmen-pən e nənī, məmā ekol nagwənən lan itimat io mīn neen. ³⁰ Məto nətim əh itəm təmərəkin rafin rəham nautə o nətouən nīpitan mīn lan rəha suatip, kən nian tinitəlig-pən latuənu, kən nakətul matoh pīlik tasis-asis matol lafet lan rəhan.’

³¹ “Kən rəhan tata tən-ipən məmā, ‘Nətik. Nian rafin kilau mīn ik kətuatīg, kən nətimnat rafin rəhak in rəham. ³² Məto tətuatip əm məmā okotol lafet u motagien, məto-inu piam u tahmen-pən əm məmā təmīmīs rəkis, məto roiu in tīnəmegəħ mīn. In təmīkə, məto roiu kīnotehm mīn.’ ”

16

Nimaa nəghatən rəha etəm-iasol itəm tatol nolən teko-eko

¹ Kən Iesu təmən kəm rəhan mīn netəmīm məmā, “Suah kit rəhan nautə tepət, kən in təmos suah kit tuwa etəm-iasol o rəhan iolwək mīn. Kən rəhan iolwək mīn neen kəmotuwa moatən-ipən nəratən rəha etəm-iasol əh kəm iərəməərə, moatən məmā, ‘Ei, suah əh tatərəkin rəham nətimnat.’ ² Kən təmaun-in suah əh tuwa tatəghat kəm in məmā, ‘?Ei, nəghatən naka mīn u iakatəto katən lam? Ekolkeike məmā nakos rafin nəghatən mīn rəha wək rəham muwa, məto-inu roiu ekahl-iarəp ik e wək.’

³ “Kən etəm-iasol əh təmuwīn matətəlig-in məmā, ‘Awe. Rəhak iərəməərə tolkeike məmā otərəkin io e rəhak wək u-roiu. ?Kən ekol naka əh-roiu? Nahgik təsahmenən məmā ekel nīsip mos mənī ikin, kən io iaulis pik o neasiə-inən mənī o netəmīm. ⁴ !Ei! Roiu əh enitun nat naka itəm io ekol pəs netəmīm okotit io motuwīn iməlat ikin moatehm wīr io nian rəhak iərəməərə otərəkin io e rəhak wək.’

⁵ “Kən in təmaun-in rafin netəmīm itəm kəmotol kaon kəm iərəməərə kotuwa ron kitiah kitiah. Kən təmən-ipən kəm itəm təmaupən muwa məmā, ‘?Ik nəmol kaon e naka?’ ⁶ Kən suah əh təmən məmā, ‘Eməmīk tram rəha oel o noahən ilat wan-hanrit.’* Kən etəm-iasol təmən kəm in məmā, ‘Inu ma pepe rəha kaon rəham. Əpələh uəhai əm-tu, kən əte-pən fifti tram əm e rəham pepe.’

⁷ “Kən təmən-ipən kəm suah kit mīn məmā, ‘?Ik nəmol kaon e naka?’ Kən in təmə, ‘Emol kaon e wan-taosan pak wit.’ Kən etəm-iasol təmə, ‘Os ma pepe rəha kaon rəham, kən əte-pən əm eit-hanrit pak wit.’

⁸ “Kən uarisig lan, iərəməərə rəha etəm-iasol apon itəm təmatol tərət kəm in, təmatənwiwi in o rəhan nolən rəha neiuəiuəən məmā in otehm wīr atip in. Nat u tatəgətun məmā netəmīm rəha nətueintən, ilat kotenatīg wīr o nolən mīn rəha nətueintən nian ilat koatəghat kəm ilat mīn, taprəkis-in nenatīgən rəha netəmīm rəha nəhag-əhagən.†

⁹ “Kən iatən kəm itəmat məmā, otasitu wīr e netəmīm e mənī rəha nətueintən məmā ilat okotuwa iolitəmat mīn. Kən nian mənī rəha nətueintən otikə, kən Uhgīn otos itəmat muwīn əpəħ e nego e neai itəm otətətig līlīn.

¹⁰ “Okəmā nəkitun məmā suah kit tatehm wīr nat əkəku kit, kən nəkitun məmā in titun nehm wīrən nat itəm iahgīn. Kən okəmā nəkitun məmā suah kit tatol nolən itəm təsətuatipən e nat əkəku kit, kən nəkitun məmā in otol nolən təsətuatipən e nat itəm iahgīn. ¹¹ ?Kən tol nəhlan, okəmā itəmat nəkəsotehm wīrən mənī rəha nətueintən u, kən pah otegəħan-in itəmat məmā nakotos nat itəm təwīr pahrien, inəħ nətimnat rəha

* **16:6:** Wan tram oel tahmen e tate o fote lita. † **16:8:** Nipəti nəghatən rəha Iesu məmā netəmīm rəha nəhag-əhagən kəsotolən nətimnat itəm Uhgīn tolkeike məmā otətul aupən e rəhalat nəmegəħən. Nīkilat təsəht pikən nətəligən rəha Uhgīn. **16:10:** Luk 19:17-26

Uhgin? ¹² Kən okəmә itəmat nəkəsotehm wirən natimnat rəha suah kit min, kən nikitəmat təsəhtən mēmә okos-ipən əh min kəm itəmat rəhatəmat atip natimnat mətō-inu, katəplan mēmә onəkəsotehm wir minən natimnat min əh.

¹³ “Etənim tikә itəm titun nuwamən in slef rəha etəm-iasol kәiu. Okəmә in tətalkut mēmә otol nəhlan, kən otolkeike kit mol nəwian, kən metəhau kit məsolən nəwian. Okol nəsolən slef rəha Uhgin ne mәni e nian kitiah əm.”

¹⁴ Farisi min kotolkeike pik mәni, kən nian kəmotəto nəghatən min u, kən kəmotalah-əsan e Iesu. ¹⁵ Mətō in təmən kəm ilat mēmә, “Itəmat nəkoatol nolən min itəm koatol netənim koatən mēmә nəkotətuatip. Mətō Uhgin titun nikitəmat mēmә kotərat. Iatən nəhlan mətō-inu nat naka itəm netənim koatiləs-ipər mēmә in nat keike, mətō e nigənməti Uhgin in nat əpnəpin əm.”

¹⁶ Kən in təmatəkәike matən mēmә, “Kəmən-iarəp Lou ne nəghatən rəha ien min rəha Uhgin mətōarus-pa Jon Baptais, kən uarisig lan, katən-iarəp namnusən təwir rəha nərəmərəən rəha Uhgin, kən netənim rafin kotalkut pik mēmә okotuwin motatig ahgin.

¹⁷ Mətō kəsənən mēmә wək rəha Lou ne nəsanənən rəhan tənikә. Nəghatən rafin rəhan kotatig, in asol min mətōarus-pən in əkəku agin. Lou otətatig taprəkis-in neai ne nətueintən.

¹⁸ “Kən tahmen-pən əm nulan: okəmә suah kit tatol tifos mətəpəs rəhan pətan, kən matit pətan pisin kit min mətəuatig, kən in tategoafəl rəhan pətan matol təfagə rat. Kən okəmә suah kit tatit pətan kit itəm rəhan iərman təmapəs kən ilau mətəuatig, kən in tatol təfagə rat mətō-inu in tətəkləh-in pətan rəha suah pisin kit.”

Nimaa nəghatən rəha Lasaros ne suah kit rəhan nautə tepət

¹⁹ Kən Iesu təmən mēmә, “Suah kit rəhan nautə tepət tatuwin e napən wir min nəgui-naris itəm nəmtin tiəkis, kən nian rafin tatun pik nagwənən wir min. ²⁰ Kən ian-rat kit, nərgin u Lasaros, niməgəm təmirafin nipətin. Kən kəmiləs kan kələhəu əpəh e nafiluə rəha latuənu. ²¹ In tolkeike pik mēmә otun nimismisi nagwənən itəm təmisas e tepil rəha etəm-iasol əh. Kən nat kit tərət min, kuri min kotuwa moatəpəh-əpəh niməgəm min rəhan.

²² “Kən ian-rat əh təmimis, kən nagelo min kəmotiləs motuwin əpəh e nikali Epraham, ikin rəha nisaiiən. Suah un rəhan nautə tepət, in təmimis min, kən kəmitənim. ²³ Kən in tuwin əpəh e nigəm asol, kən tatəto nahməən asol, kən nian təmasipər, təməplan Epraham əpəh isəu. Kən Lasaros əpəh e nikalin. ²⁴ Kən təmaun-in əfəməh mēmә, ‘!Tata Epraham! Awi, asəkitun io. Ahl-ipən Lasaros mēmә oteer əm noanelmin e nəhau kən mōs muwa mek namək lan mēmә otətəp, mətō-inu iatəto nahməən asol e nigəm ukin-u roiu.’

²⁵ “Mətō Epraham təmə, ‘Nətik, nikim təht-tu rəham nəmegəhən aupən. Ik nəmatos natimnat wir rəham tepət, mətō Lasaros təmatəto nahməən tepət e nipətin. Mətō roiu əh, in tatəto təwir ikin-u, kən ik, natəto nahməən tepət e nipətim. ²⁶ Kən nat kit min. Ilugin-in kitat, noakimil asol itəm tatoor kitat, ik un, kən itimat u. Okəmә itimat kit tolkeike mēmә otimnə mehm ik, mətō okol təsimnəən. Kən okəmә itəmat kit tolkeike mēmә otuwa mehm itimat, mətō okol təsuwamən.’

²⁷ “Kən etəm rəhan nautə tepət təmən mēmә, ‘Tata. Iakatəkәike kəm ik, awi, kәsi. Ahl-ipən Lasaros tuwin e nimə rəha tata rəhak, ²⁸ mətō-inu piak faif əh-ikin. Təwir mēmә in otuwin məghat mem əskasik ilat mēmә okoatəto ilat mēmә okəsotuwamən ukin-u itəm iatəto nahməən asol agin ikin.’

²⁹ “Mətō Epraham təmə, ‘Kəp. Nəghatən rəha Moses ne ien min rəha Uhgin tətatig. Pəs piam min okotəto nəghatən min əh.’

³⁰ “Kən etəm rəhan nautə tepət təmən mēmә, ‘Kəp, Tata Epraham. Təsahmenən. Mətō okəmә suah kit otəmegəh min e nimisən otuwin məghat kəm ilat, kən nipahrienən, ilat okotəuhlin rəhalat nətəligən kən motəpəs təfagə rat min rəhalat.’

³¹ “Kən Epraham tāmā, ‘Okāmā kəsotətəlig-inən nəghatən rəha Moses ne ien min rəha Uhgin, kən in nat əpnapin okāmā suah kit təmegəh pap e nimisən kən muwin matəghat kəm ilat, mətō okol kəsotən minən nīpahrienən lan.’”

17

Oatəto itəmat

(Mat 18:6-7, 21-22; Mak 9:42)

¹ Kən Iesu tāmən kəm rəhan min netənim māmā, “Nīpahrienən, nos-ipən-os-ipənən rəha təfagə tərāt min itəm koatiuw-pən netənim e nərātən, ilat okotuwa. !Mətō nahmən asol tatuwin o etənim itəm tatos-ipən-os-ipən netənim, o in suatip rəha nos-ipən-os-ipənən! ² Mətō okāmā etənim kit tatiuw-pən rəhak kit etənim u tahmen e suakəku, māmā otol təfagə rat, kən suah əh, Uhgin otol nalpinən asol kəm in. Kən nalpinən əh otəskasik taprəkis okāmā kətu-pən kəpiel kit e nentou, kən kərakin-pən əpəh itəhəi lokamnim māmā otamnim. ³ Kən tol nəhlan, oatəto moatehm wīr rəhatəmat nəmegəhən.

“Okāmā piam tatol təfagə tərāt kəm ik, kən ən-ipən rəhan nolən rat e niganəmtin, kən okāmā tatəuhlin rəhan nətəligən, kən aluin rəhan nolən rat məsosən tatig e nīkim. ⁴ Kən nat əpnapin in tatol təfagə rat kəm ik mau sepin e nian kitəh, kən muwa mau sepin mən-ipin kəm ik māmā, ‘Kəsī, emol təfagə rat kəm ik. Ekəuhlin rəhak nətəligən mapəs rəhak təfagə rat,’ kən ik onakəkəike maluin rəhan nolən rat min, kən məsosən tatig e nīkim.”*

⁵ Kən aposol min kəmotətapəh o Iərəmə rə māmā, “Ol rəhatimat nahatətəən təkəsik təhmin min.”

⁶ Kən Iərəmə tāmən māmā, “Nat əpnapin okāmā rəhatəmat nahatətəən in təkəku agin əm tahmen e nimismisi nīməkləkil, kən nəkotitun nənən kəm nig u neegin māmā, ‘Euw atip ik, kən muwin miwig-pən itəhəi,’ kən nig u otol nəwīatəmat.†

⁷ “Ən-tu. ?Okāmā suah kit rəhan iolwək tətəsum, o in tatehm sipsip min, kən in tatitəlig-pa latuənu, kən nikitəmat təht māmā etəm-iasol otən kəm in māmā, ‘!Ei! Wa uəhai məpələh mun nagwənən əh?’ !Kəp! ⁸ Mətō in otən kəm rəhan iolwək māmā, ‘Uwin mol nigak nagwənən, kən uwin muwin e rəham napən təwīr, kən mos-ipa nigak nagwənən ne nīmək nənīmən. Nian nəmol rafin rəham wək, nəkitun nuwinən magwən kən mənīm.’ ⁹ ?Kən nikitəmat təht māmā etəm-iasol, in otən tagkiu kəm rəhan iolwək o wək asol rəhan itəm in otəkəike mol? !Kəp! ¹⁰ Kən itəmat un, nəkotahmen əm e iolwək min rəha Uhgin. Nian nəmotol rəkis natimnat rafin itəm Uhgin tāmən kəm itəmat māmā onəkotəkəike motol, onəkotəkəike motən əm māmā, ‘Itimat iolwək min əm. Nolən rəhatimat təsahmenən o nənwiwīən. Itimat emotol əm wək itəm itimat ekotəkəike moatol.’”

Iesu təmol-wīr netənim ten itəm leprosi təmol ilat

¹¹ Nian Iesu təmaliwək matuwin Jerusalem, in təmaliwək muwin-pən ilugin i nəptən mil u Sameria ne Kalili. ¹² Kən nian in təmīet-arəpa latuənu kit, netənim ten itəm nimisən u leprosi təmol ilat kəmotuwa motətul isəu məsin, ¹³ kən motaun-in māmā, “!Iesu, Etəm-iasol, asəkitun itimat!”

¹⁴ Kən nian in təmehm ilat, tāmən-ipən kəm ilat māmā, “Onəkotuwīn o pris māmā in otehm nīpətitəmat.”‡ Kən nian ilat kəmotaliwək əh e suatip, kən kəmotəwīr, nimisən təmikə.

17:3: Mat 18:15 * **17:4:** Nīpəti nəghatən əh təsənən māmā kitat kotaluin təfagə rat rəha suah kit mau sepin əm, mətō kotəkəike motaluin namnun tikə. † **17:6:** E nəghatən ətuatip rəha Iesu, in tatəghat-in nikuti mastat u in natīəkəku agin, ne nig kit itəm nəukətin təmeiuiui agin, nərgin u fik-malperi. **17:6:** Mat 17:20; 21:21 **17:13:** Lev 13:45-46 ‡ **17:14:** Nian nimisən leprosi təmol suah kit, Lou tatən māmā in tamkimik. Nian nimisən təmikə, in təike muwin mehm pris māmā in otən-iarəp kəm netənim rafin māmā nimisən tikə ne namkimikən tikə. Nian Iesu tāmən māmā ilat okotuwīn motehm pris kit, in tahmen māmā in tāmən māmā in otol-wīr ilat. **17:14:** Lev 14:2-3; Mat 8:3-4

¹⁵ Kən ilat kit tāmēplan māmə leprosi rəhan tinikə, kən in tāmēuhlin mitəlig-pən o Iesu, matən əfəməh māmə, “!Iatənwiwi Uhgin! !Iatənwiwi Uhgin!” ¹⁶ Kən in tāmēuiui e nelki Iesu misin nulin nipinəgin tatek nisip, kən matən kəm Iesu māmə nikin tətəgien māmə in tāmōl-wir rəhan nimisən. Kən suah u in etəm Sameria. ¹⁷ Kən Iesu tāmən māmə, “?Emol-wir netəm ten maruətuəh-in rəkis rəhalat nimisən, o kəp? ?Məto nain hiə? ¹⁸ ?Suah u in iapispis əm, məto in pisin əm tāmītəlig-pa matənwiwi Uhgin?” ¹⁹ Kən Iesu tāmən kəm suah u māmə, “Ətul maliwək matuwīn. Rəham nahatətəən tāmōl-wir ik.”

Nuwamən rəha nərəmərəən rəha Uhgin
(Mat 24:23-28, 36-41)

²⁰ Nian kit, Farisi min kəmotətapəh o Iesu māmə, “?Onəghan nərəmərəən rəha Uhgin otuwa?” Kən in tāmən-ipən kəm ilat māmə, “Nərəmərəən rəha Uhgin otəsuwamən māmə netəmim okotehm e niganəmtilat. ²¹ Kən etəmim tikə itəm otən māmə, ‘!Asi-pa mehm, in huə!’ o ‘!Asipən mehm, in əpəh!’ məto-inu nərəmərəən rəha Uhgin tinuwa rəkis mətətig e nikitəmat.”

²² Kən Iesu tāmən kəm rəhan min netəmim māmə, “Nian min koatuwa itəm itəmat onakoatolkeike māmə onəkotehm nian min rəha Nəti Etəmim, məto okol nəkəsotehmən. ²³ Kən netəmim okotən kəm itəmat māmə, ‘!Asi-pa, in huə!’ o ‘!Asipən, in əpəh!’ Məto əsotuwīnən motətəu-pən ilat, ²⁴ məto-inu e nian io Nəti Etəmim oekuwa lan, in otahmen-pən e nipitən itəm tatipit kən mətasiəgəpin neai e nikalin kit mətoarus-pən nikalin kit min, kən netəmim rafin koatəplan motitun. ²⁵ Məto aupən, io ekəkəike məto nahməən tēpət, kən netəm kotatig roiu, ilat okotəuhlin mantaalat motapəs io.

²⁶ “E nian io, Nəti Etəmim, ekuwa lan, otahmen-pən əm e nian rəha suah əh Noah aupən, itəm netəmim kəmoatol natimnat min məsotitunən māmə Uhgin otol nat kit lan. ²⁷ E nian əh, netəmim kəmotəgwən, moatənīm, moatol marit, inəh natimnat rafin kəmoatol e nəmegəhən rəhalat, mətoarus-pa nian itəm Noah tinuwīn imə e nipəgnoa nego asol rəhan. Kən nuhuən tāməfik naruəh asol təmuwa maiu əlimin rafin netəmim itəm kəsotuwīnən e nego.

²⁸ “In tahmen-pən əm e nian rəha suah əh Lot. Netəmim kəmotəgwən, moatənīm, moatol-salim-in natimnat min, moatos-nəmtim natimnat min, moatasum, moatiləkin nimə min, inəh natimnat rafin kəmoatol e nəmegəhən rəhalat. ²⁹ Məto e nian itəm Lot tāmiet lan e taon əh Sotom, kən nigəm ne kəpiel min itəm koatuəp kəmotisi-pər e neai motoamnu ilat rafin əpəh e taon.

³⁰ “Kən otahmen əm e nian io Nəti Etəmim oekuwa min lan kən Uhgin otol əp io kəm netəmim. ³¹ E nian əh, okəmə suah kit tatəpələh ihluə e rəhan nimə, pəs in otəgim məsuwīn minən imə māmə in otos rəhan natimnat, kən okəmə suah kit in əpəh e nasumən, pəs in otəgim məsuwa minən latuənu. ³² !Onəkəsotaluinən pətaguihl rəha Lot! ³³ Etəm tolkeike māmə in otaskəlīm rəhan nəmegəhən e nətueintən u məsətəu-pa-mən io, in otəsosən nəmegəhən lilin. Məto etəmim itəm tətəpəs natimnat rəha nəmegəhən e nətueintən u kən matətəu-pa io, in otos nəmegəhən lilin. ³⁴ Iatən kəm itəmat māmə, e nian əh lapin, etəmim kəiu okətuapil e pet kitiah əm, kən okos-irəkis kit, kapəs kit. ³⁵⁻³⁶ Pətan kəiu okətioal nagwənən, kən okos-irəkis kit, kapəs kit.”*

³⁷ Kən rəhan iolwək min kəmotən-ipən kəm in māmə, “?Iərəməra, onəkuwa hiə?”

Kən in tāmən-ipən kəm ilat māmə, “Onəkotitun əm. Tahmen e nian ligkai min koatiwig ilis moteuiui moatər itəhəi, kən nəkotitun māmə nəm min əh-ikin əh.”†

§ 17:16: Netəm Isrel koatətəhau netəm Sameria. Afin nipətin e tiksonari. 17:23: Mak 13:21; Luk 21:8 17:28: Jen 18:20; 19:25 17:31: Mat 24:17-18 17:32: Jen 19:26 17:33: Luk 9:24 * 17:35-36: E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəmte e nəghatən Kris aupən, kəmilpin nəghatən min u rəha ves 36: Etəmim kəiu okatuasum, kən okos-irəkis kit, kapəs kit. † 17:37: E nian Iesu otuwa min, netəmim rafin okotəplan ikin Iesu otuwa mihin. Nəghatən ətuatip rəha Iesu tatən māmə, “Tahmen e nat megəh tāmamis mətəməhl, kən kuweria min kotuwa katon kələh.”

18

Nimaa nəghatən rəha nəutahlimis kit itəm tatasək o nasituən

¹ Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kəm ilat matəgətun ilat lan məmə okotəkəike moatəfak nian rafin məsotapəsən, məsotolən məmə nikilat otatite. ² In təməən məmə, “Latuənu kit, ien kit əh-ikin rəha nələhəuən nəghatən min. Kən təsisiai-inən Uhgin, kən təsisiai-in minən netəmim. ³ Kən e latuənu əh, nəutahlimis kit əh-ikin, kən nian rafin tatuwa matəplan ien un matən-ipən kəm in məmə, ‘Awi. Okol nakasitu lak məghat o nəratən itəm rəhak tikimər tatol kəm io.’ ⁴ Məto ien təməsuwinən, kən mos nian əfəməh məmə otəghat mol-wir nəratən əh rəha nəutahlimis. Məto pətan əh təmətapəh o suah əh nian rafin matuwın matuwın, kən ien tinatətəlig-in məmə, ‘Nat əpnəpın esisiai-inən Uhgin, kən məsisiai-in minən netəmim, ⁵ məto pətan əh tatən nat kitəh mətaləkiamtə io o rəhan nəghatən, matuwın matuwın. Io ekəkəike muwin mən wir rəhan nəratən kən mələhəu nəwirən. Okəmə ekapəs, kən in otatuwa ron io matuwın matuwın kən ekəpou in.’ ”

⁶ Kən nian İəməmə təmuəh rəkis nimaa nəghatən əh, kən təməən məmə, “Otətəlig-in-tu nəghatən rəha ien əpəh itəm tərət təhmin. ⁷ ?Məto tahro e Uhgin? In təmitəpun rəhan min netəmim, kən ilat koatasək-pən kəm in nian rafin e nərauiəgən min ne lapin min rafin. ?Kən nikitəmat təht məmə in otən-ipən kəm ilat məmə, ‘Onakoatəsahgin pitən?’ Kəp. ?Kən nikitəmat təht məmə in otasitu uəhai əm e rəhan min? ⁸ İatən kəm itəmat məmə nıpahrienən, in otasitu uəhai əm e rəhan min, kən mol-wir rəhalat nəratən. ?Məto nian io Nəti Etənim oekitəlig-pa min lan e nətueintən, oekehm netəmim neen itəm koatahatətə e Uhgin, o kəp?”

Nimaa nəghatən rəha Farisi ne etəm tatos məni rəha takis

⁹ Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit e netəmim neen itəm nikilat tatəht məmə ilat kotətuatıp taprəkis-in netəmim rafin, kən motasıl-ıəhau-in netəmim rafin. ¹⁰ In təməən məmə, “Suah mil kəiu kəmian əpəh e Nımə Rəha Uhgin məmə okuəghat kəm in e nəfakən. Kit, in Farisi, kən kit in etəm tatos məni rəha takis. ¹¹ Kən Farisi təmətul mateiuə məmə in tatəfak kəm Uhgin, məto nıpahrienən tatən atıp in, matən məmə, ‘Uhgin, iatən tagkiu kəm ik məto-inu nəmol məmə ekol etəm pisin lak, inəh io min neen kotalkeike pık məni kən moateiuə məmə kotakləh-in, kən moatol tərət, kən motakləh-in pətan rəha etəm pisin. Kən io esolən məmə suah əh etəm tatos məni rəha takis. ¹² Nian kəiu e wik kitəh, iatətuakəm mətapəs nagwənən matəfak kəm ik. Kən okəmə ekos natimnat ten, ekatos-irəkis kitəh matos-ipinə kəm ik.’

¹³ “Məto suah əh, etəm tatos məni rəha takis, in tatətul-pən isəu, kən mətaulis məsasipərən e neai məfak. Kən nıkin tatitəgıt mətasək mətaht manikiləhan matən məmə, ‘Uhgin, io etəm tərət. !Asəkitun io!’ ”

¹⁴ Kən Iesu təmə, “İatən kəm itəmat. Nian suah mil u okatiatəlig-pən latuənu, etəm rəha takis, rəhan nəmegəhən in otətuatıp e nıganəmti Uhgin. Məto Farisi təsol mihinən, məto-inu etənim itəm tatıləs-ipər atıp in, Uhgin otıləs-ıəhau, məto etənim itəm tatos-ıəhau atıp in, Uhgin otıləs-ipər.”

Nisualkələh kəmotuwa o Iesu (Mat 19:13-15; Mak 10:13-16)

¹⁵ Kən netəmim neen kəmotəmik rəhalat nisualkələh mətmətig motuwa kəm Iesu məmə in otələhəu-pən nelmin elat kən məfak olat. Məto nian rəhan min netəmim kəmotəhm ilat, kən kəmotən-ıəhau ilat. ¹⁶ Məto Iesu təmatən-ıarəp məmə nisualkələh min un okotuwa ron, kən təməən-ipən kəm rəhan min netəmim məmə, “Əsotahtsig-inən nisualkələh məmə okəsotuwa mən ron io, pəs ilat okotuwa ron io, məto-inu nəməmə rəha Uhgin in rəha netəmim itəm kotahmen e nisualkələh min u. ¹⁷ Okəmə suah kit

tolkeike māmā in otuwa matig ahgin nārāmārēan rāha Uhgin, kēn in tēike muwa tahmen e suakēku. Māto okāmā tēsōl mihinēn, kol in tēsuwamēn.”

Suah kit rāhan nautā tepāt

(Mat 19:16-30; Mak 10:17-31)

¹⁸ Kēn etām-iasol kit tāmēn-ipēn kām Iesu māmā, “Iāgētun, ik etām tēwir. ?Oekol naka māmā ekos nāmēgāhēn lili?” ¹⁹ Kēn Iesu tāmēn-ipēn kām in māmā, “?Tahro nakatēn kām io māmā io etām tēwir? Suah kit tikē in etām tēwir, māto Uhgin ēm in tēwir. ²⁰ Ik nēkitun nēghatēn mīn e Lou rāha Uhgin koatēn māmā, ‘Āsāklēh-inēn pētān pīsīn, āsohamnuēn etāmim, āsāklēh-inēn natīmnat, āseiueiūēn e kot, isiāi-in rāham māmā ne tata.’”

²¹ Kēn suah u tāmēn māmā, “Natīmnat rafin u, io emol rafin ilat, nian ematākēku mātōarus-pa u-roiu.” ²² Nian Iesu tāmēto nēghatēn āh, tāmēn-ipēn kām in māmā, “Nat kitīāh ēm āh-ikin itām ik nāmēsōlēn āh. Uwin mōl-salim-in nautā rafin rāham, kēn mōs māni lan muwin mōs-ipēn kām ian-rat mīn, kēn ik onakos natīmnat wīr āpēh e nego e neai. Kēn wa, muarisig-in io māmā ik rāhak etāmim.”

²³ Māto nian tāmēto nēghatēn mīn āh, nīkin tāmēpou mātō-inu rāhan nautā tepāt. ²⁴ Kēn Iesu tāmāsipēn mēplan, tāmēn māmā, “!Awī, tiākīs pik o etām rāhan nautā tepāt māmā in otuwin matig ahgin nārāmārēan rāha Uhgin! ²⁵ Tiākīs māmā kau otuwin-pēn e nīpēg nitel, māto tiākīs pik māmā etām rāhan nautā tepāt otuwin matig ahgin nārāmārēan rāha Uhgin.”*

²⁶ Kēn netām kāmōtātō nēghatēn āh kāmōtēn māmā, “?Okāmā in tiākīs o etām rāhan nautā tepāt, māto pah āh in tahmen māmā otos nāmēgāhēn āh?”

²⁷ Māto in tāmēn māmā, “Natīmnat itām tiākīs, ko netāmim kēsōtolēn, māto Uhgin in titun nolēn.”

²⁸ Kēn Pita tāmēn-ipēn kām in māmā, “?Māto tahro etīmat? Emotapēs rafin rāhatīmat natīmnat kēn mōatuwa māmā ekotuarisig-in ik.”

²⁹ Kēn Iesu tāmēn-ipēn kām ilat māmā, “Iatēn pahrien kām itāmat māmā, etām tāmāpēs rāhan nīmā, o rāhan pētān, o pian mīn, o rāhan tata ne māmā, o rāhan nīsualkēlēh mātō-inu in tatātēu-pēn nārāmārēan rāha Uhgin, ³⁰ kēn e nātueintēn u, in otos natīmnat tepāt nēhlan taprākīs-in ilat mīn u tāmāpēs ilat, kēn uarisig, in otos mīn nāmēgāhēn lili.”

Iesu tāmēn-iarāp mīn

rāhan nīmīsēn

(Mat 20:17-19; Mak 10:32-34)

³¹ Kēn Iesu tāmēn-ipēn kām rāhan netām tuelef māmā okotiet e nīmanin netāmim mōtuwa kitīāh kuāfīmīn ilat mīn, kēn tāmēn-ipēn kām ilat māmā, “Otātēlig-tu. Roiu koatuwin āpēh ilis Jerusalem, kēn natīmnat mīn itām ien mīn rāha Uhgin aupēn kāmōatēn lak, Nēti Etāmim, ilat okotuwa kol nīpahrienēn. ³² Netāmim okotēgāhēn-in-pēn io e nelmī laiīluā mīn, kēn netāmim okotēghat motalah āsan lak, mōtoh io, mōtol naulisēn kām io, kēn mōtagāh-āpis io, mōtagāh e nīpētīk. ³³ Kēn okalis io, kēn kohamnu io, māto e nian tatol kīsīl lan, oekāmēgāh mīn.”

³⁴ Māto kēsōtitunēn rāhan nēghatēn mīn. In tahmen-pēn e nēghatēn itām nīpētīn tatāhluāig, kēn kēsōtitunēn nīpētī nēghatēn mīn āh.

Iesu tāmōl-wīr

iganēmīn āpis kit

(Mat 20:29-34; Mak 10:46-52)

³⁵ Nian Iesu tatuwa iuāhkir o taon āh Jeriko, iganēmīn āpis kit āh-ikin tatāpālēh e nīkali suatīp. Nian rafin in tātēasīē-in māni o netāmim. ³⁶ Kēn nian iganēmīn āpis tāmēto māmā

18:17: Mat 18:3 **18:18:** Luk 10:25 **18:20:** Eks 20:12; Dut 5:16-20 * **18:25:** Nēghatēn Kris ātuatīp tatēn māmā, “Tiākīs māmā kamel otuwin-pēn e nīpēg nitel.” Kamel in nat megāh asol taprākīs-in kau. **18:31:** Luk 24:44
18:32: Luk 9:22,44 **18:34:** Mak 9:32

netəmim tepət kotaliwək e suatip, kən in təmətapəh məmā, “?Naka əh katol?” ³⁷ Netəmim kəmotən-ipən kəm in məmā, “Iesu əpəh, etəm Nasaret, tətaliwək e suatip.”

³⁸ Kən təmagət əfəmāh məmā, “!Iesu! !Mipi Kig Tefit! !Asəkitun io!”

³⁹ Kən netəm mīn u koataliwək motaupən-in Iesu, kəmotagət lan, moatən məmā, “!Əsagətən!” Məto in təmagət əfəmāh məsin mīn məmā, “!Mipi Kig Tefit! !Asəkitun io!”

⁴⁰ Kən Iesu təmətul mən-ipən kəm ilat məmā okotiləs motuwa. Kən nian kəmotiləs motuwa iuəhkir, Iesu təmətapəh ron məmā, ⁴¹ “?Naka un nakolkeike məmā io ekol kəm ik?” Kən in təmən məmā, “!Ərəmərə, ekolkeike məmā oekaiir mehm nat.”

⁴² Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmā, “Aiir mehm nat. Rəham nahatətəən təmol-wir niganəmtim.” ⁴³ Kən roiu agin-əh mīn əm, təmaiir minatehm nat, kən minatuarisig-in Iesu, matənwiwi Uhgīn. Kən nian netəmim rafin kəmotəplan nat əh, ilat kəmoatənwiwi Uhgīn.

19

Iesu ne Sakias

¹ Kən Iesu təmaliwək muwīn imə e taon u Jeriko matuwīn məmā otiet-arəpən e nəwtain məsin. ² Kən e taon əh, suah kit əh-ikin, nərgin u Sakias. In etəm-iasol kit rəha netəm koatos məni rəha takis, kən rəhan nautə tepət. ³ Kən in tolkeike məmā otəplan-tu məmā Iesu in pah, məto təruru nəplanən məto-inu in natiəkuəkīr, kən netəmim koatətulosig-in. ⁴ Kən in təmaiū aupən muwīn maiū e nig kit, nərgin u sikamo, məmā otitun nəplanən Iesu nian in otuwa-pa ikin.

⁵ Kən nian Iesu təmuwa ətuatip əh in ikin, təmasipər məplan, kən mən-ipən kəm in məmā, “Sakias. Eiuaiū uəhai, məto-inu roiu ekəkəike muwīn matig əpəh e rəham nimə.”

⁶ Kən Sakias təmeiuaiū uəhai əm, kən mit Iesu mian əpəh iman ikin imə, kən nikin təmagien.

⁷ Məto nian netəmim kəmotəplan natimnat mīn əh, kən koatasiwən-in nolən mīn əh moatən nikali Iesu məmā, “Suah əh tatuwīn e nimə rəha iol təfagə rat.”

⁸ Kən nian kinotuwīn e nīpəgnoa nimə rəha Sakias, in tətul mən-ipən məmā, “!Ərəmərə, atətəlig-in-tu. Oekoor rəhak natimnat mol niel kəiu, kit rəhak, kən kit oekos-ipən kəm ian-rat mīn. Kən natimnat itəm emakləh-in o suah kit, oekalpin mau kuwit.”

⁹ Kən Iesu tən-ipən kəm in məmā, “Roiu Uhgīn tinosmegəh rəkis ik ne rəham mīn, məto-inu ik mīn, nəmahatətə e Uhgīn, kən ik noanol pahrien kit rəha Epraham. ¹⁰ Kən io, Nəti Etəmim, emuwa məmā ekeam-in netəmim itəm koatəluə, kən mosmegəh ilat.”

Nimaa nəghatən rəha netəmim itəm koatos məni rəha iəramərə rəhalat

¹¹ Nian netəmim koatətəlig-in Iesu, in təmatəkəike matuəh nimaa nəghatən kəm ilat məto-inu in tīnatuwa iuəhkir o Jerusalem, kən nikilat təht məmā nəramərəən rəha Uhgīn otəsuwəhən tuwa. ¹² Kən təmən-ipən kəm ilat məmā, “Etəm-iasol kit tolkeike məmā in otuwīn isəu məplan kig asol agin məmā kig asol otiləs-ipər in mol kig lan əpəh iman ikin, kən otəpanitəlig-pa mīn. ¹³ Kən təmaun-in rəhan iolwək ten, kən moor məni kitiah kitiah kəm ilat.* Kən in təmən-ipən kəm ilat məmā, ‘Itəmat onəkotəkəike motol wək e məni u o nosən ətain mətoarus-pən io ekitəlig-pa mīn.’

¹⁴ “Məto ilat əpəh iman ikin koatətəhau suah əh, kən motahl-ipən nəghatən kəm kig asol agin məmā, ‘Itimat esotolkeikeən məmā suah u otəramərə etimat.’ ¹⁵ Məto kəmiləs-ipər in kol kig lan, kən in təmitəlig-pa mīn. Kən in təmaun-in rəhan iolwək mīn itəm təmoor rəhan məni kəm ilat. In tolkeike məmā otitun məmā ilat kəmotol win e məni naka nian in təmətatig əpəh isəu.

19:7: Luk 15:2

19:8: Eks 22:1; Nam 5:6-7

19:9: Luk 13:16; Wək 16:31

19:10: Luk 15:4; Jon 3:17; 1

Tim 1:15 * **19:13:** Etəm-iasol təmos-ipən məni kitiah kitiah kəm rəhan iolwək ten, kən məni kitiah in tahmen-pən e wan-hanrit-taosan watu.

¹⁶ “Kən etəm tətəupən təmuwa mən-ipən kəm in məmā, ‘Iərəmərə, nəmələhəu-pa mənī kitiah e nelmək, kən emol win e mənī ten min.’ ¹⁷ Kən rəhan etəm-iasol təmən-ipən kəm in məmā, ‘Ik iolwək təwir, nəmol wək itəm in təwir. Məto-inu nəmol wək təwir o nehm wīrən nat itəm natiəkəku, kən roiu oekegəhan-in min ik məmā onakərəmərə taon ilat ten.’

¹⁸ “Kən etəm tətuarisig lan təmuwa mən-ipən məmā, ‘Iərəmərə, nəmələhəu-pa mənī kitiah e nelmək, kən emol win e mənī faif min.’ ¹⁹ Kən etəm-iasol təmən-ipən kəm in məmā, ‘Ik onakərəmərə e taon ilat faif.’

²⁰ “Kən iolwək kit min təmuwa mən-ipən kəm in məmā, ‘Iərəmərə, inu rəham mənī. Eməlis ətain e napən, kən məhluaig-in wīr, ²¹ məto-inu io iatəgin ik itəm rəham nolən tiəkis. Nakatos natimnat itəm kəsənəmā rəham, kən matəulək e nasumən min itəm ik nəməsəfəən ilat.’

²² “Kən etəm-iasol təmən-ipən kəm in məmā, ‘!Ik iolwək rat! Nəghatən əm rəham tatəgətun məmā nəmol tərət agin. Ninitun rəkis məmā io etəm-iəkis, kən iakatos natimnat itəm kəsənəmā rəhak, kən iatəulək e nasumən min itəm eməsəfəən ilat. ²³ ?Tahro nəməsosən rəhak mənī muwin mələhəu-pən e pag, kən nian ekitalig lan, ekītun nosən rəhak mənī ilau profit rəhan?’

²⁴ “Kən təmən-ipən kəm rəhan min əh məmā, ‘Otos-irəkis rəhan mənī, kən motos-ipən kəm suah u rəhan mənī ten.’

²⁵ “Kən ilat kəmotən məmā, ‘!Iərəmərə, təsətuatipən məto-inu rəhan mənī ten rəkis!’

²⁶ “Kən etəm-iasol təmən-ipən kəm ilat məmā, ‘Iatən kəm itəmat məmā, etəmim itəm tatos nat kit, kəpanos-ipən min neen min. Məto etəm rəhan nat kit tikə, kəpanos-irəkis rəhan natimnat rafin. ²⁷ Kən roiu, rəhak tikimīr min itəm kəməsotolkeikəən məmā ekuwa kig rəhalat, onəkotit ilat motuwa, kən onəkotohamnu ilat e niganəmtək.’ ”

Iesu təmuwin Jerusalem

(Mat 21:1-11; Mak 11:1-11;

Jon 12:12-19)

²⁸ Kən nian Iesu təməghat rəkis un, kən in təmaliwək maupən matuwin Jerusalem, kən netəmim koatuarisig in. ²⁹ Nian kīnotuwa iuəhkir o latuənu mil u kəiu, Petfas ne Petani e Nītot Rəha Nig U Olif, kən in təmən-ipən kəm rəhan mil etəmim kəiu məmā, ³⁰ “!an əpəh latuənu itəm kotisi-pən ikin. Ikin əh, onakuehm nəti togki kit itəm kəsasuəən əh lan. Iakis nol lan muasig muea ikin-u. ³¹ Kən okəmā suah kit tətəpəh otəmlau məmā, ‘?Nakətiakis togki o naka?’ kən onəkuən-ipən kəm in məmā, ‘Iərəmərə rəhatat, in tolkeike məmā otol nat kit lan.’ ”

³² Kən kəmian muehm natimnat rafin tol əm məmā inu Iesu təmən mihin ne. ³³ Kən nian kəmətiakis nəti togki, kən netəmim min rəha togki kəmotətapəh olau məmā, “!Ei! ? Nətiakis nəti togki o naka?” ³⁴ Kən ilau kəmuən-ipən məmā, “Kəp. Iərəmərə tolkeike məmā otol nat kit lan.” ³⁵ Kən kəmuasig muea kəm Iesu, kən kəmuapeg rəhalau kot muəfətain məntaa nəti togki lan, kən muasitu e Iesu tər masuə e nəti togki. ³⁶ Nian təmasuə lan minatuwin, kən rəhan netəmim kotapeg rəhalat min kot motəpen-pən e suatip.

³⁷ Nian Iesu tīnatuwa iuəhkir o Jerusalem mətasuə e togki mateiuaiu e Nītot Rəha Nig U Olif, kən netəmim rafin rəhan nikilat tətəgien, kən minətuoun moatənwiwi Uhgin motagət əfəməh o nat pispis min itəm kəmoatehm in təmatol. ³⁸ Kən koatən məmā, “!Iərəmərə Uhgin tətətig ilau Kig u itəm tatuwa e nərgin! !Pəs nəməlinuən tətətig əpəh e nego e neai, kən əpəh ilis ilis agin e nego e neai, katiləs-ipər nərgi Iərəmərə Uhgin!”

³⁹ Kən Farisi min neen itəm kəmotətig əh-ikin kəmotən-ipən kəm in məmā, “!əgətun. Ən-iəhau rəham min netəmim məmā okotakəm nohlilat.”

⁴⁰ Məto in təmən-ipən kəm ilat məmā, “Okəmā netəm min u kəsotagətən, kən kəpiel min u, ilat okotagət əfəməh.”

Iesu tãmasæk o netãm Jerusalem

⁴¹ Kãn nian Iesu tãmuwa iuãhkir tãmehm taon àh Jerusalem, kãn tãmasæk o netãm min àh-ikin àh. ⁴² Kãn tatãn mãmã, “Ei, nat àpnãpin nãmotapãs natimnat itãm tatos-ipa nãmëlinuãn matoarus-pa u-roiu, mato okãmã nãkotitun ilat roiu àm, kãn Uhgìn otos-ipinë kãm itãmat. Mato kãp. Natimnat min àh koatãhluaig okol nãkãsotehmãn. ⁴³ Mato e nian min itãm tatuwa otãmat, rãhatãmat tikimír min okotuwa kãtul kitãlau-in itãmat, okotel nimãptãn kãtu-pãr kol àpãtin rãhatãmat taon, kãn motahtosig-in itãmat lan mãmã nãkãsotietãn. ⁴⁴ Kãn ilat okotãrãkin rafin nimã e taon rãhatãmat, kãn okotohamnu itãmat rafin tãlmin nĩsualkãlãh min rãhatãmat. Okol kãpiel kit ne rãha nimã min osãtãtulãn. Natimnat rafin u otatuwa mato-inu itãmat nãmotãruru nian itãm Uhgìn tãmuwa mãmã in otosmegãh itãmat lan.”

Iesu tãmãhg-iarãp netãmim itãm koatol maket e

Nimã Rãha Uhgìn

(Mat 21:12-17; Mak 11:15-19; Jon 2:13-22)

⁴⁵ Kãn Iesu tãmuwìn minatãhg-iarãp netãmim itãm koatol maket e Nimã Rãha Uhgìn. ⁴⁶ Kãn in tãmãn-ipãn kãm ilat mãmã, “Kãmãte rãkis e Naoa Rãha Uhgìn mãmã, ‘Rãhak nimã, in nimã rãha nãfakãn kãm io,’ mato itãmat nĩnoatol tinuwa in ‘nimã kit itãm iaklãh min koatãhluaig ikin.’ ”

⁴⁷ Kãn uarisig lan, e nian min rafin, Iesu tãmatãgãtun àpãh imã e Nimã Rãha Uhgìn. Kãn pris asol min, ne iãgãtun min rãha Lou, ne netãm-iasol min rãha noanol min rãha Isrel, kãmotegãs-in suatip mãmã okotohamnu Iesu, ⁴⁸ mato kãmãsotehmãn suatip kit mato-inu netãmim rafin kotolkeike pik mãmã okoatãto nãghatãn min rãhan, kãn nãghatãn rãhan tãtaskãlim wir rãhalat nãtãligãn.

20

Nãtapãhãn mãmã pah tãmegãhan-in Iesu mãmã

otol wãk

(Mat 21:23-27; Mak 11:27-33)

¹ Nian kit, Iesu tãmatãgãtun netãmim àpãh e Nimã Rãha Uhgìn, kãn matãn-iarãp nam-nusãn tãwir rãha Uhgìn kãm netãmim. Kãn pris asol min, ne iãgãtun min rãha Lou, ne netãm-iasol min rãha noanol rãha Isrel kãmotuwa kehm in, ² kãn kãmotãtapãh ron mãmã, “?Àn-tu kãm itãmat mãmã pah tãmegãhan-in ik nakatol natimnat min àh? ?Kãn pah tãmegãhan-in nepãtãn àh, Uhgìn o etãmim àm?” ³ Kãn Iesu tãmãn-ipãn kãm ilat mãmã, “Tãwir àm. Io ekãtapãh-in min nãghatãn kit kãm itãmat, kãn itãmat onãkotaupãn motuhalpìn-pa kãm io. ⁴ ?Pah tãmegãhan-in nepãtãn kãm Jon mãmã in otol baptais e netãmim, Uhgìn o etãmim àm?”

⁵ Kãn kĩnoatãn-ãn nãghatãn u kãm ilat min, minoatãn mãmã, “Okãmã kotãn mãmã Uhgìn tãmegãhan-in, kãn in otãn mãmã, ‘?Mato tahro nãkãsotãnãn nĩpahrien e Jon?’ ⁶ Mato okãmã kitat kotãn mãmã netãmim àm kãmotegãhan-in, kãn netãm min àh okotaht kitat e kãpiel mato-inu ilat kinotãn rãkis nĩpahrienãn e Jon mãmã in ien kit rãha Uhgìn.” ⁷ Kãn ilat kãmotuhalpìn mãmã, “Itãmat esotitunãn mãmã pah tãmegãhan-in.” ⁸ Kãn Iesu tãmãn-ipãn kãm ilat mãmã, “Kãn io min, ko esãnãn mãmã pah tãmegãhan-in nepãtãn kãm io mãmã ekatol natimnat min u.”

Nimaa nãghatãn rãha nasumãn rãha krep

(Mat 21:33-46; 22:15-22; Mak 12:1-17)

⁹ Kãn Iesu tãmuãh nimaa nãghatãn kit kãm netãmim mãmã, “Etãm-iasol kit tãmãfe nol u krep e nasumãn asol rãhan. Kãn in tãmãlãhãu-pãn nasumãn u e nelmi netãmim

neen, kən ilat okotol wək lan, kən nian rəha nəulək-inən, okotos-ipən məsin kəm in. Kən təmuwin əpəh e niməptən pisin kit matig minos nian tepət. ¹⁰ Kən nian krep təmol noan kən kınotəmarəg, etəm-iasol in təmahl-ipa rəhan kit iolwək məmə in otuwin mehm netəm koatol wək e rəhan nasumən məmə okotəhl noa krep, kən motoor kos-ipən rəha etəm-iasol neen. Məto netəm mın əh kəmotətul motaht iolwək əh, kən motahl-ipən titəlig məsotəmki-pənən noa krep neen ne kəm in. ¹¹ Kən etəm-iasol təmahl-ipa mın rəhan kit iolwək mın. Kən ilat kotaht mın, motol naulisən rat kəm in, kən motahl-ipən titəlig məsotəmki-pənən noa krep neen ne kəm in. ¹² Kən in təhl-ipən mın kit mın, kən ilat kəmoatoh katoh kos-ipən niməgəm kəm in, kən motahl-iarəp.

¹³ “Kən etəm-iasol rəha nasumən təmə, ‘?Ekol naka əh-roiu? Təwir məmə ekahl-ipən nətik ətuatip itəm iakolkeike pik, okəm-naka ilat okotisiai-in.’ Kən in təmahl-ipən.

¹⁴ “Məto nian netəm mın əh kəmotəhm, kəmotən kəm ilat mın məmə, ‘Nəti etəm-iasol ilouin tatuwa itəm o nian kit nasumən tuwa məmə rəhan. Pəs kotuwin motohamnu, kən kitat okotos nasumən rəhan məmə rəhatat.’ ¹⁵ Kən kəmotaskəlīm motewkəkan motuwin əpəh ihluə e nasumən, kən motoh kohamnu.

“?Kən iəramərə otol naka kəm netəm mın əh? ¹⁶ In otuwa moh netəm mın əh kotimis, kən in otələhəu-pən nasumən asol əh otuwin e nelmi netəm pisin.”

Kən nian netəm kəmoatətəlig-in in kəmotəto nəghatən əh, kəmotən məmə, “!Pəs okol kəsol agin-əhən nat əh!”

¹⁷ Məto Iesu təmasipən ətuatip əm olat, kən mən məmə, “Naə Rəha Uhgin tatən məmə, ‘Kəpiel əh itəm netəm rəha niləkinən nimə kəmotərakin, in təmuwa kəpiel keike rəha nolən nimə.’

“?Məto nəghatən u nıpətin naka? ¹⁸ Netənim rafın itəm okotiet motorin-pən ilat e kəpiel əh, kən okotorapitpit ilat motol nımismisin. Məto okəmə kəpiel əh otiet maht suah kit, kən in otawtəwitə mərat agin.”

¹⁹ Kən iəgətun mın rəha Lou, ne pris asol mın kəmotitun məmə nimaa nəghatən rəhan tatən ilat, kən tol nəhlan, kəmoategəs-in suatip məmə okotaskəlīm uəhai əm, kiləs-ipən e kalapus, məto kınəatəgin netənim, kən motapəs.

?Tətuatip məmə netənim okotətou takis kəm Sisa, o kəp?

(Mat 22:15-22; Mak 12:13-17)

²⁰ Kən iəgətun mın rəha Lou, ne pris asol mın koatalkəlik wir o Iesu, moatolkeike məmə okotətu-pən nıpəgnəmtin mın neen e nəghatən kit rəhan məmə okotiləs-ipən in e nelmi etəm Rom, kapman rəhalat. Kən kəmotahl-ipən netənim neen məmə ilat okotuwin motol kəut kəsua kəm Iesu. ²¹ Kən kəut kəsua mın kəmotuwin motətapəh o Iesu məmə, “İəgətun. İtimat ekotitun natimnat mın itəm nakatən ne natimnat itəm nakəgətun netənim lan, kotətuatip wir. Ik onakəsələn nolən pisin kəm suah kit, kən matig mol pisin mın kəm suah kit. Məto onəkol təhmen ahmen əm kəm ilat rafın. Kən ik nakatəghat-in əm nıpahrienən matəgətun netənim e suatip rəha Uhgin. ²² ?Ən-tu kəm itimat məmə, tətuatip e Lou rəhatat məmə okotətou takis kəm Sisa u in kapman rəha Rom, o kəp?”

²³ Məto Iesu təmitun əm məmə koatol kəut kəsua kəm in, kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, ²⁴ “Otəgətun-tu mənı kit kəm io. ?Narmi pah u tətətig e mənı u? ?Kən nərgi pah u tətətig e mənı u?” Kən kəmotən məmə, “Narmi Sisa, ne nərgi Sisa.”

²⁵ Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “İnəh natimnat rəha Sisa, os-ipən kəm Sisa. Kən natimnat rəha Uhgin, os-ipən kəm Uhgin.”

²⁶ Kən e nıganəmti netənim rafın, nəghatən mın itəm koatətapəh-in, okol kəsotiləs-ıəhauən Iesu lan. Məto narmilat təmiwig pik o nəghatən itəm Iesu təmuhalpın, kən kəməsəghatən.

?Tahro o etəm otimis kən məmegəh mīn?

(Mat 22:23-33; Mak 12:18-27)

²⁷ Kən Satusi min neen kəmotuwa o Iesu. İlat koatən məmə netəm kəmotimis, okol kəsotəmegəh mīnən. ²⁸ Kən kəmotəpəh-in nəghatən kit kəm Iesu məmə, “İəgətun. Moses təməte-pən e Lou rəhatat məmə okəmə suah kit otimis, kən rəhan pətaguihl tətətig məto kəməsialəsən nətilau kit, kən inəh pian kit otəkəike mit nəutahlimis un. E nolən əh, ilau okuemək, kən nisualkələh mīn okotaskəlīm nərig mīn rəha etəm tīkə.

²⁹ “Tol nəhlan, pian ilat sepīn. Kən itəm tepət elat təmaupən mit pətan kit, kən uarisig timis, məto kəsialəsən nətilau kit. ³⁰ Pian itəm tətuarisig in, təmit mīn nəutahlimis un, məto in mīn təmimis, kən kəsialəsən nətilau kit. ³¹ Kən uarisig lan, pialat kit mīn tit mīn nəutahlimis un, məto təmimis mīn. Kən pian mīn əh ilat rafin sepīn kəmotit pətan un, məto kəsotiləsən nətilat kit, kən kəmotimis rafin. ³² Kən uarisig lan, nəutahlimis təmimis mīn. ³³ İnəh netəm sepīn, ilat pialat mīn kəmotit pətan əh. ?Məto e Namnun Nian, nian netəmim okotəmegəh mīn e nīmīsən, pətan əh in rəha pah lan?”

³⁴ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “E nətueintən u, nəman ne nīpitan koatol marit. ³⁵ Məto e nian rəha natigən wi, netəmim itəm Uhgīn nīkin tətəgien olat məmə ilat okotəmegəh mīn e nīmīsən kən mos ilat muwīn kotatig e natigən wi, ko ilat kəsotol mīnən marit. ³⁶ İlat okol kəsotimis mīnən məto-inu ilat okotahmen əm e nagelo mīn. Kən ilat nenəti Uhgīn məto-inu in təmol ilat kotəmegəh mīn e nīmīsən. ³⁷ Kən kotitun məmə inu otuwa mol nīpahrienən lan məto-inu, naoa rəha Moses tətəgətun mīn məmə nian netəmim okotimis, ilat okotəmegəh mīn. E namsu rəha nīg itəm nīgəm təmatuəpən lan, Moses tətəun-in İərəməərə Uhgīn məmə in ‘Uhgīn rəha Epraham, Uhgīn rəha Aisak, ne Uhgīn rəha Jekop,’ nat əpnəpīn iləhal kəməhalimis rəkis nuwəh məsīn. ³⁸ Uhgīn u, in Uhgīn rəha netəm koatəmegəh, məto sənəmə in Uhgīn rəha netəm kəmotimis, məto-inu in tətəhm netəmim rafin məmə ilat koatəmegəh, nat əpnəpīn okəmə kəmotimis rəkis o koatəmegəh əh.”*

³⁹ Kən iəgətun mīn rəha Lou neen kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, “İəgətun, nəmuhəlpīn wīr pahrien.” ⁴⁰ Kən kəmotəgīn o nətəpəh-inən nəghatən kit mīn tol mīn-nəhlan.

Kig Tefit ne Kristo itəm Uhgīn təmən məmə otahl-ipa

(Mat 22:41-46; Mak 12:35-37)

⁴¹ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Tahro netəmim koatən məmə Kristo itəm Uhgīn təmən məmə otahl-ipa, in mīpī Kig Tefit rat? ⁴² Məto-inu e Naoa Rəha Napuən Mīn,† Kig Tefit atip əm təmən məmə,

‘İərəməərə Uhgīn təmən kəm rəhak İərəməərə Kristo məmə, “Əpələh e nīkalik matip, ikin rəha nəsanənən ne nīsiaiən,

⁴³ mətoarus-pa io ekos-İəhau rəham tīkīmīr mīn, mol ilat kotahmen e nīməhan kit itəm nateguafəl nelkəm lan.” ‡

⁴⁴ Kig Tefit atip təmən məmə Mesaea in rəhan İərəməərə. ?Kən okəmə mīpī Tefit atip əm, kən tahro matol rəhan İərəməərə?”

Iesu təməghat-in iəgətun mīn rəha Lou

(Mat 23:1-36; Mak 12:38-40;

Luk 11:37-54)

⁴⁵ Nian netəmim kəmoatətəlig, Iesu təmən-ipən kəm rəhan mīn netəmim məmə, ⁴⁶ “İtəmat onəkotəkəike moatəto wīr itəmat kən məsotətəu-pənən nolən mīn rəha iəgətun mīn rəha Lou. Nīkilat tətəgien məmə okoatuwīn-in napən əfəməh mīn rəha nausitən məmə netəmim okoatehm ilat ron. Kən nīkilat tətəgien nian netəmim koatos-ipər

20:28: Dut 25:5 **20:37:** Eks 3:6 * **20:38:** Nat əpnəpīn nīpəti etəmim təmimis, məto narmin tətəmegəh əh.

† **20:42:** “Naoa rəha Napuən Mīn” in “Ol Sam” e Bislama Baebol ‡ **20:43:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “ekol rəham tīkīmīr mīn ilat kotahmen e nat kit itəm nəkəpələh matəfipər nelkəm lan,” kən nīpətin u məmə, “Oekol ik ilis taprəkis-in rəham tīkīmīr mīn.” **20:43:** Sam 110:1

nelmilat e maket e nisaiian kəm ilat. Kən əpəh imə e nimə rəha nuəfiminən, kotolkeike məmə okotəpələh aupən əpəh təwir ikin. Kən e nian rəha lafet, ilat koatolkeike məmə okotuwin kəpələh-pən aupən ikin rəha nisaiian. ⁴⁷ Kən ilat koatol tərət kən motakləh-in nimə min rəha nəutahlimis min. Kən ilat koatəfak əfəməh moateiuə əm məmə netənim okoatəplan ilat ron. Nalpinən rəha netəm min u in otəskasik maprəkis.”

21

Nəutahlimis kit təmos-ipən rəhan mənə kəm Uhgīn
(Mak 12:41-44)

¹ Kən Iesu təmatehm tatisilu wir netəm rəhalat nautə tepət itəm koataii-pən mənə e pokis rəha mənə əpəh e Nimə Rəha Uhgīn, ² kən in təmatehm nəutahlimis kit ian-rat təmaii-pən mənə əkəku kəiu əm.* ³ Kən Iesu təmən məmə, “Nipahrienən iatən kəm itəmat məmə, mənə itəm pətan u təmaii-pən, in taprəkis-in rəha netənim rafin, ⁴ mətə-inu netəm rəhalat nautə tepət kəmotaii-pən mənə neen mətə in nat əpnəpən əm olat, rəhalat tepət min əh-ikin. Mətə nəutahlimis u itəm in ian-rat pahrien, in təmos-ipən rafin mənə rəhan o nos-nəmtinən nigīn nagwənən, kən tikə min əh-ikin.”

Nəmtətin min rəha
Namnun Nian
(Mat 24:1-35, 42-44; Mak 13:1-37)

⁵ Kən rəhan min neen netənim koatəghat-in Nimə Rəha Uhgīn itəm rəhan kəpiel asol min kotəwir, ne natimnat wir min əh imə itəm netənim kəmos-ipən kəm Uhgīn. Kən Iesu təmən məmə, ⁶ “Itəmat nakoatehm natimnat min əh, mətə nian otatuwa itəm netənim okotohalkin-ohalkin kəpiel min rəha nimə əh, inəh kəpiel kit otəsətulən əh-ikin tatətul ikin roiū.”

⁷ Kən kəmotəpəh ron məmə, “Iəgəhun. ?Natimnat min əh onəghan kotuwa? ?Kən nəmtətin naka otəgəhun məmə otəsuwəhən natimnat min əh okotuwa?”

⁸ Kən Iesu tatən məmə, “Onəkotəkəike moatəto wir itəmat məmə suah kit otəseiuə-inən itəmat, mətə-inu netənim tepət okotuwa motən məmə, ‘!Io, io Kristo u!’ kən neen okotən məmə, ‘Nian rəha natimnat əh tinatuwa iuəhkīr.’ Mətə əsotuarisig-inən ilat. ⁹ Kən nian onəkotəto namnusən məmə netənim koatəluagin, o netənim koatətul moatəmu ilat rəhalat kapman, mətə itəmat onəsotəginən. Natimnat min əh okotaupən ka pitən, mətə sənəmə in Namnun Nian.”

¹⁰ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Noanol min neen okotoh noanol pisin neen min, kən kapman kit otoh kapman kit. ¹¹ Kən namig asol min okotan, kən nəumis otan ikin min tepət e nətueintən, kən nimisən əskasik min okotan e nətueintən, kən əpəh ilis e neai, natimnat okotuwa motol niki netənim otəgin, kən ilat okotəplan nəmtətin asol min e neai.

¹² “Mətə nian natimnat min u okəsotuwamən əh, netənim okotəskəlim itəmat, kən motoh itəmat, kən motiləs itəmat kən əpəh e nimə min rəha nuəfiminən, ne əpəh e kalapus, kən onakoatətul e niganəmti kig min ne netəm-iasol min rəha kapman mətə-inu itəmat nakoatos nərgək moatən nipahrien lak. ¹³ Inəh nian ətuatip məmə nakotən-iarəp namnusən təwir kəm ilat. ¹⁴ Mətə əsotətəlig-in paupənən məmə nəghatən naka itəm onəkotən kəm ilat, ¹⁵ mətə-inu io ekos-ipinə nəghatən ətuatip kəm itəmat kən mos-ipinə nenatigən kəm itəmat, kən mol rəhatəmat nəghatən təsanən, kən rəhatəmat tikimīr min okol kəsotuhəlpinən, kən okol kəsotənən məmə nakoateiuə. ¹⁶ Kən rəhatəmat tata ne mama min, ne piatəmat min, ne rəhatəmat noanol min, ne iolitəmat min okotiləs-ipən itəmat e nelmi tikimīr min. Kən okotohamnu itəmat neen. ¹⁷ Netənim rafin okotətəhau itəmat o nərgək. ¹⁸ Mətə noanutəmat ne huə, kit otəsikən. ¹⁹ Nian onakoatətul əskasik

* **21:2:** Mənə u tahmen-pən e tuente fatu. **21:3:** 2 Kor 8:12 **21:6:** Luk 19:44 **21:14:** Luk 12:11-12 **21:15:** Wək 6:10 **21:16:** Mat 10:21-22

motahatətə lak e nian iəkis min itəm okoatuwa e rəhatəmat nəmegəhən, kən onəkotos nəmegəhən lilin lan.

²⁰ “Məto nian onakehm mopael min okotuwa tepət motitəlau e taon u Jerusalem, kən itəmat onəkotəkəike motitun məmə otəsuwəhən kən kərəkin agin taon əh Jerusalem. ²¹ Kən itəmat netəm nəkotatig Jutia, onəkotəkəike motaiu motagim motuwın motəhluəig əpəh nitot min. Kən itəmat netəm nəkotatig e taon əh, onəkotəkəike motiet. Kən itəmat netəm nəkotatig ikin min titəlau e taon əh, onəkəsotuwın minən əh imə e taon əh, ²² məto-inu nian əh, in nian rəha Uhgin otol nalpinən lan kəm netəm koatol nolən tərət, kən mol əp nəghatən itəm kəmətə-pən e naoa rəhan tuwa mol nıpahrienən. ²³ Awe, nahməən asol rəha mama min itəm nərpilat əh-ikin, ne itəm min u koatapinahin nısualkələh, məto-inu nəratən asol otuwa e nətueintən, kən neməha ne nalpinən rəha Uhgin otuwın kəm netənim rafin rəha Isrel. ²⁴ Kən okagimnu netənim e naip, kən nian rəhalat tikimır min kəmotol win elat, kən okotit ilat motuwın ikin pisin pisin min kən ilat okotuwa slef min rəhalat. Kən İaihlua min okotaliwək kən katewig-ewig e Jerusalem motiləs-İəhau netənim ikin itəm koatəg əh, motərəməə elat, kətoarus-pən nian rəhalat otol namnun.†

²⁵ “Kən nəmtətin neen okotuwa e mitgar, ne məwig, ne məhau min. Kən ikin-u e nətueintən, netənim rafin okotəgin nərkərikən rəha nitəhəi ne peau-peau asol min. ²⁶ Netənim okotəgin pik moatimiseah o nəratən asol min itəm koatuwa e nətueintən, məto-inu natimnat rəha neai itəm kotəskasik pik, məto Uhgin otəloal-əloal elat. ²⁷ Kən e nian əh, okotehm Nəti Etənim tateiuaiu e mal napuə kit e nəsanənən ne nepətən əhag-əhag asol rəhan. ²⁸ Kən nian natimnat min u kinotətuoun moatuwa katol nıpahrienən lan, otətul motasipər e neai, məto-inu otəsuwəhən rəhatəmat Kristo otuwa mikis itəmat.”

²⁹ Kən in təmuəh nimaa nəghatən kəm ilat məmə, “Nakotitun-tu nig u fik ne nig neen min. ³⁰ Okəmə kotalpətəg minotapilpıl min, kən nəkotitun məmə in nian rəha nasumən. ³¹ E nolən kitiah əm, okəmə nakotehm natimnat min u koatol nəhlan, onəkotitun məmə otəsuwəhən, nəməməəən rəha Uhgin tuwa.

³² “Nıpahrienən ekatən kəm itəmat məmə noanol rəha Isrel‡ otəsikəən mətoarus-pən natimnat rafin əh okotol nıpahrienən. ³³ Neai ne nətueintən okiakə, məto nəghatən min rəhak okol kəsotikəən.”

³⁴ Kən İesu tatən məmə, “Nəkotəkəike moatəto itəmat. Əsotərəkinən rəhatəmat nian min o nolən əməən lafet, motapis lan, kən moatətəlig-in pik natimnat rəha nətueintən u. Təsəwirən məmə nian rəhak otuwa mos kaut kəm itəmat tahmen-pən məmə noanikulu təmohasin itəmat, ³⁵ məto-inu nian əh otuwa miləs netənim rafin rəha nətueintən. ³⁶ Məto nian rafin onəkotəkəike moatətul matip, kən motəkəike katəfak məmə nakotos nəsanənən tahmen məmə nəkoatətul əskasik əm e nian natimnat rafin əh koatuwa, kən inəh niki Nəti Etənim otagien otəmat nian onəkotətul e niganəmtin.”

³⁷ Kən nian rafin İesu tatəgətun netənim əpəh e Nımə Rəha Uhgin, kən lapin min in tiet muwin əpəh Nitot Rəha Nig U Olif mətapıl əh-ikin. ³⁸ Kən nian min rafin laulaugin agin, netənim koatuwa məmə okotətəlig-in rəhan nəghatən əpəh e Nımə Rəha Uhgin.

22

Jutas təmol-salim-in İesu

(Mat 26:1-5, 14-16; Mak 14:1-2, 10-11; Jon 11:45-53)

¹ Kən nian rəha lafet rəha Pret U Is Tikə Lan tınatuwa iuəhkır, kən in tınətuoun e lafet rəha Nuhagego-inən. ² Kən pris asol min ne iəgətun min rəha Lou koateam-in anion suatip

21:22: Jer 5:29; 46:10; Hos 9:7 † **21:24:** E nup fote uarisig İesu timis, mopael min rəha Rom kəmotərəkin Jerusalem e nup 70 AD. **21:24:** Sam 79:1; Nol Əpən 11:2 **21:25:** Aes 13:10; Esik 32:7; Joel 2:31; Nol Əpən 6:12-13 **21:27:** Dan 7:13; Mat 26:64; Nol Əpən 1:7 ‡ **21:32:** Netənim neen koatən məmə nəghatən u tatəghat-in netənim itəm koatəmegəh nian İesu tatəghat. Kitat kəmotəte tahmen netənim neen min itəm koatən məmə tatəghat-in noanol min rafin rəha Isrel tatuwin muwin isəu.

məmə okotohamnu Iesu lan. Koateam-in anion suatip məto-inu ilat koatəgin netənim məmə, kətah nimanin netənim okotəmu okəmə kotitun məmə kəmotohamnu Iesu.

³ “Kən Setan təmos niki Jutas, u nərgin kit mīn u Iskariot, in e netəm tuelef rəha Iesu. ⁴ Kən in təmuwin matəghat kəm pris asol mīn ne netəm-iasol mīn rəha mopael rəha Nīmə Rəha Uhgīn, mateam-in suatip məmə otegəhan-in Iesu tuwin e nelmilat. ⁵ Kən nīkilat təmagien, kən kəmotən-iəkis məmə okotos-ipən mənī kit kəm in. ⁶ Kən Jutas təmegəhan lan məmə in otol, kən mateam-in suatip məmə otegəhan-in Iesu tuwin e nelmilat nian netənim okotikə lan.

Etənim kəiu rəha Iesu kəmioal əpen-əpenə o lafet rəha Nuhagego-inən
(Mat 26:17-29; Mak 14:12-25; Jon 13:21-30; 1 Kor 11:23-26)

⁷ Kən nian rəha lafet rəha Pret U Is Tikə Lan tīnuwa, kən e nian əh, netənim okotəkəike motoh nəti sipsip rəha lafet rəha Nuhagego-inən. ⁸ Kən Iesu təmaun-in Pita ne Jon, kən mən-ipən kəm ilau məmə, “Ian kən mioal əpen-əpenə nagwənən rəha lafet rəha Nuhagego-inən məmə okotuwin motagwən ikin.”

⁹ Kən kəmuən-ipən kəm in məmə, “?Nakolkeike məmə itīmlau oekian hiə mioal əpen-əpenə e nagwənən ikin?”

¹⁰ Kən təmən-ipən kəm ilau məmə, “Uətəlig wir-tu. Nian itəmlau onakuət-ərəpən e taon, kən onakuehm suah kit tatəhun pətəl asol kəmətu-pən nəhau lan. Kən nəkiauərisig-in məhaluwin e nīmə kit itəm otuwin ikin. ¹¹ Kən nəkuən-ipən kəm etəm-iasol rəha nīmə məmə, “?İəgətun təmah-l-ipa itīmlau məmə ekuea muətapəh ron ik məmə noan u in hiə itəm in ne rəhan mīn netənim okotuwa motol nagwənən ikin rəha lafet rəha Nuhagego-inən?” ¹² Kən in otit itəmlau nakian əpəh e noan ilis ikin itəm kīnəlin wir rəkis natimnat rafin rəha nagwənən əh-ikin. Kən nakioal əpen-əpenə nagwənən əh-ikin.”

¹³ Kən kəmian muehm natimnat rafin tahmen əm məmə inu Iesu təmən mihin ne. Kən kəmioal əpen-əpenə e nagwənən ikin rəha lafet rəha Nuhagego-inən.

Namnun nagwənən rəha Iesu ne rəhan mīn

¹⁴ Kən e nian rəha nagwənən, Iesu təmuwin məpələh e tepil ilat rəhan aposol mīn. ¹⁵ Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Otəsuwəhən, okol nahməən kəm io. Məto nīkik tīnolkeike pik məmə okotaupən kun nagwənən rəha lafet rəha Nuhagego-inən. ¹⁶ İakolkeike pik məmə kitat okotagwən mīn-nulan məto-inu, okol esagwən mīnən e nagwənən rəha Nuhagego-inən mətoarus nīpəti lafet u tuwa mol nīpahrienən lan e nərəmərəən rəha Uhgīn.”

¹⁷ Kən Iesu təmos kap wain mən tagkiu ron kəm Uhgīn, kən mən məmə, “Otos itəmat rafin, kən motənim, ¹⁸ məto-inu roiu iatən kəm itəmat məmə esənīmən wain mətoarus-pən nian natimnat rafin kotatig ahgin nərəmərəən rəha Uhgīn.”

¹⁹ Kən təmos pīret mən tagkiu ron kəm Uhgīn, kən məmkas mos-ipən kəm rəhan mīn netənim, kən mən məmə, “İnu nīpətik itəm iakatos-ipinə otəmat. Nian rafin onəkotəkəike motol nat u məmə nīkitəmat tatəht io.”

²⁰ Kən e nolən kitəh əm, nian kəmotagwən rəkis, Iesu təmos kap wain kən təmən məmə, “Kap wain u in nītak itəm otaiu otəmat, kən tatəgətun nəniəkisən wi rəha nasituən rəha Uhgīn kəm netənim. ²¹ Məto onəkotətəlig wir-tu. Suah kit ukin-u kotagwən kitat mīn e tepil, kən in otəpanegəhan-in-pən io e nelmi rəhak mīn tīkīmīr. ²² İo Nəti Etənim oekəkəike mīmīs məmə inu Uhgīn təmən mihin ne. !Məto awe, nahməən asol tatuwin o etəm tategəhan-in-pən io e nelmi tīkīmīr mīn!” ²³ Kən kīnoatətapəh-ətapəh olat mīn məmə, “?Kitat pah otol nat əh?”

²⁴ Kən nat kit mīn, ilat kīnoatol nīkilat mīn məmə pah u in ilis pik taprəkis-in ilat. ²⁵ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kig mīn rəha nətueintən u koatərəməre e netənim e rəhalat nəsanənən, kən koataun-in atip ilat məmə ilat ‘Netəm rəha Nasituən.’ ²⁶ Məto

itəmat onəkəsotolən min-nəhlan. Okəmə itəmat kit in ilis, in otıləs-iaəhau in tahmen-pən e suakəku. Kən okəmə itəmat kit tatətul aupən, kən in otuwa iolwək əm kit. ²⁷ ? Pah u in ilis pik, etəmim itəm tətəgwən e tepil, o iolwək itəm tatos nagwənən matuwa? Nəkotitun məmə etəm tətəgwən e tepil in ilis taprəkis. Məto io, etəm-iasol rəhatəmat, nian emətaliwək kitat min itəmat, emahmen-pən e iolwək əm kit.

²⁸ “Itəmat u, nian rafin nəkotatig iuəhkir ron io e nian ekətatig e nian əskasik min. ²⁹ Kən tahmen-pən əm məmə Tata rəhak tatıləs-ipər io məmə ekuwa kig, kən io min iatıləs-ipər itəmat məmə nakotuwa kig min, ³⁰ məmə nakotuwa kəpələh kitat min io, kotəgwən kələh e nian ekuwa mol kig lan. Kən e nian əh, itəmat min onəkotəpələh e jea min rəha kig, kən itəmat onəkotuwa motətul aupən e noanol min tuelef rəha Isrel moatakil ilat moatəməmə elat.”

³¹ Kən Iesu təməni-pən kəm Saimon Pita məmə, “Kəsi. Saimon. Ətəlig-in-tu io. Setan tinətapəh rəkis o Uhgın məmə otegəhan-in məmə in otuwa mos-ipən-os-ipən kəm itəmat mol nəratən kəm itəmat məmə otəgətun rəhatəmat nahatətən in təkəsik lak o kəp.

³² Məto enəfak rəkis ron ik məmə rəham nahatətən otəsətiteən. Kən nian nakatəuhlin rəham nətəligən tatitəlig-pa min, ik onəkəkəike mol nətəligən rəha piəm min okotəskasik.”

³³ Məto Saimon Pita təməni-pən kəm in məmə, “Iəməmə. Iatətul matip məmə ekimnə kilau min ik e kalapus, kən mīmīs kilau min ik.”

³⁴ Kən Iesu təməni-pən kəm in məmə, “Pita, ekatən kəm ik məmə, o lapin huə, nian mənig otəsimnənən əh, kən ik onəkən mau kisil məmə nəkəruru io.”

³⁵ Kən Iesu təməni-pən kəm ilat məmə, “Aupən, emətahl-iarəp itəmat, nəməsotosən mənī e paos, ne kətim, ne put. ?Tahro? ?Rəhatəmat natimnat təsahmenən, o kəp?” Kən ilat kəmotən məmə, “Kəp.”

³⁶ Kən təməni-pən kəm ilat məmə, “Məto roiu, okəmə suah kit tatos rəhan mənī e paos o kətim, otəkəike mos. Kən etəm təsosən naip rəha nəluaginən, pəs otol-salim-in rəhan kot mos-nəmti rəhan kit. ³⁷ Iatən kəm itəmat məmə nəghatən u e Naoa Rəha Uhgın tatəghat-in io, kən in otəkəike mol nīpahrienən. In tatən məmə, ‘Netəmim nikilat təht məmə in etəmim kit itəm tatərəkīn Lou.’ Əwəh, nəghatən u tatol nīpahrienən əh-roiu.”

³⁸ Kən ilat kəmotən məmə, “Iəməmə, əplan-tu. Naip rəha nəluaginən kəiu əpəh.” Kən in təməni kəm ilat məmə, “Ah, nahmen. Otəpəs-ta.”

*Iesu təmuwin matəfak əpəh e Nitot Rəha Nig U Olif
(Mat 26:36-46; Mak 14:32-42)*

³⁹ Kən Iesu təmīet e taon muwin əpəh e Nitot Rəha Nig U Olif tahmen-pən əm məmə in tatol mihin e nian rafin, kən rəhan min netəmim koatətəu-pən. ⁴⁰ Kən nian in təmuwin mətoarus-pən əh-ikin əh, təməni-pən kəm ilat məmə, “Onəkotəkəike moatəfak məmə nat kit otəsos-ipən-os-ipənən kəm itəmat motol rəhatəmat nahatətən otatite lak.” ⁴¹ Kən in təməniwək mapəs ilat muwin məsin, kən misin nulan matəfak matən məmə, ⁴² “Tata, okəmə nikim tagien, awi, os-irəkis nahməən min u itəm okəpanotuwa. Məto əsolən rəhak nətəligən, məto ol nat naka itəm ik əm nakolkeike.” ⁴³ Kən nagelo kit təmisi-pən e neai muwa mos-ipən nəsanənən kəm Iesu. ⁴⁴ Kən məto-inu nikin titəhmə pik, kən rəhan nətəligən tinətol wək pik, kən təməfak əskasik pik, kən noəh təmai u lan məhl matəht nisip tahmen e nita.*

⁴⁵ Nian təməfak rəkis, in təmətul mītəlig-pən məmə otehm rəhan min netəmim, kən təməplan ilat kinotapil rəkis. Kinotəpou məto-inu nikilat titəhmə. ⁴⁶ Kən təməni-pən kəm ilat məmə, “?Tahro nakotapil? Otaiir motəfak məmə nat kit otəsos-ipən-os-ipənən kəm itəmat motol rəhatəmat nahatətən otatite lak.”

22:26: Mat 23:11; Mak 9:35 **22:27:** Jon 13:12-15 **22:30:** Mat 19:28 **22:32:** Jon 17:15 **22:34:** Mat 26:31-35; Mak 14:27-31; Jon 13:36-38 **22:35:** Luk 9:3; 10:4 **22:37:** Aes 53:12 * **22:44:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, nəghatən rəha ves 43-44 tikə. Kəm-naka, sənəmə Luk itəm təməte ves 43-44, məto suah kit min itəm təməte kopi kit rəha naoa u.

Tikimír min rəha Iesu kəmotuwa kiləs

(Mat 26:47-56; Mak 14:43-50;

Jon 18:2-11)

⁴⁷ Nian Iesu təmatəghat əh, nımanin netəmim kəmotiet-arəpa ikin əh, kən suah əh Jutas, u in etəmim kit e netəm tuelef rəha Iesu, in təmit ilat motuwa, kən təmuwa iuəhkır məmə otatuilim e Iesu. ⁴⁸ Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “?Jutas, io Nəti Etəmim, məto tahro nəmuwa məmə onəkətuilim-pa lak kən e nolən əh megəhan-in-pən io e nelmi rəhak tikimír min?”

⁴⁹ Kən nian netəmim min rəha Iesu kinotehm natimnat min əh minotitun məmə naka əh okol, kəmotən-ipən kəm in məmə, “?Iərəmə, oekotahro? ?Ekotəte ilat e naip, o?”

⁵⁰ Kən ilat kit təmoahin naip tətə-rəkis matəlgin matip rəha slef rəha pris asol agin.

⁵¹ Məto Iesu təmə, “!Ei! !Nahmen, otapəs əm!” Kən in təmələhəu-pən nelmin e matəlgi suah u, kən mol-wır min.

⁵² Kən Iesu təməghat kəm pris asol min, ne netəm-iasol min rəha mopael rəha Nimə Rəha Uhgın, ne etəm-iasol min rəha noanol rəha Isrel, u kəmotuwa məmə okotaskəlim Iesu. In təmən məmə, “?Tahro, nəman? ?Nikitəmat təht məmə io emit netəmim muwın kotəluagin o kapman, o kəm-naka io iohamnu itəm kit, kən nakotəmik naip asol min rəha nəluaginən ne nəlnal min moatuwa məmə onəkotaskəlim? ⁵³ ?Nian rafin etan əm kitat min itəmat e Nimə Rəha Uhgın, məto tahro nəsotaskəlimən io? Məto roiu əh, in nian ətuatip rəhatəmat, kən nəsanənən rəha napinəpən in tətərəmə.”

Pita təmən məmə

in təruru Iesu

(Mat 26:57-58, 69-75; Mak 14:53-54, 66-72; Jon 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ Kən kəmotuwa motaskəlim Iesu motiləs motuwın e latuənu rəha pris asol agin. Kən Pita tuarisig-in ilat məto təsuwınən iuəhkır olat. ⁵⁵ Netəm min əh kəmotahl nigəm kit əpəh e iat rəha pris asol agin, kən motəpələh kitəlau e nigəm. Kən Pita tuwa matəpələh ilat min.

⁵⁶ Kən pətan əkəku kit u slef rəha pris asol agin, təmuwa mehm Pita tatəpələh, kən nəhag-əhagən rəha nigəm tətasiəgəpın in, kən niganəmti pətan əh təmətul lan, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Suah u, in min ilau Iesu kəmatuan.” ⁵⁷ Məto Pita təmən-ipən kəm pətan un məmə, “Esitunən suah un nakatən.”

⁵⁸ Kən uarisig lan təsuwəhən, suah kit min tuwa mən-ipən kəm Pita məmə, “Ei, ik min, ik etəmim kit rəhan.” Məto Pita təmə, “Ei, sənəmə io etəmim rəhan.”

⁵⁹ Uarisig lan, aua kit tinuwa minuwın rəkis, kən suah kit təməghat əskasik kəm ilat məmə, “!Nıpahrienən məmə suah u təmatuarisig-in Iesu, məto-inu in etəm Kalili!”

⁶⁰ Məto Pita təmə, “!Ei! !Esitun agin-əhən nəghatən u nakatən!” Kən nian Pita təmatəghat əh, kən mənig təmimnən. ⁶¹ Kən Iərəmə təməuhlin masipən ətuatip matehm Pita. Kən Pita, nıkin təməht nəghatən rəha Iərəmə itəm təmən lan məmə, “O lapın əm u, nian mənig otəsimmənən əh, ik onakən mau kisil məmə nəkəruru io.” ⁶² Kən Pita təmiet muwın ihluə, təmasək təmasək.

Netəmim kəmotəsan-əsan

e Iesu

(Mat 26:67-68; Mak 14:65)

⁶³ Kən e nian əh, netəmim itəm kəmotaskəlim Iesu kəmotəghat əsan lan, kən moatoh.

⁶⁴ Kən kəmotəlis ətain niganəmtin kən motoh, moatən-ipən məmə, “!Ei, ien! ?Ən-tu məmə pah tatoh ik?” ⁶⁵ Kən kəmoatən nəghatən rat tepət moatərəkin in lan.

Kəmiuw-iarəp Iesu e kaonsel

(Mat 26:59-66; Mak 14:55-64;

Jon 18:19-24)

⁶⁶ Kən laulaugin agin, netəm-iasol rəha noanol rəha Isrel, ne pris asol min, ne iəgəzun min rəha Lou kəmotuwa kuəfimin e kaonsel rəhalat, kən netəmim kəmotiləs Iesu

motuwa tətul e niganəmti kaonsel əh. Kən netəm rəha kaonsel kəmotətapəh ron məmə, ⁶⁷ “Okəmə ik Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa, ən kəm itimat.” Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə ekən kəm itəmat, kən nəsoṭənən nīpahrienən lak. ⁶⁸ Kən okəmə ekətapəh otəmat, kən okol nəkəsotuhəlpinən. ⁶⁹ Məto tətouon roiu, io Nəti Etənim, io oekuwin məpələh əh-ikin rəha nəsanənən ne nisiaiian, inəh e nikali Uhgın matip, Uhgın u itəm rəhan nəsanənən iahgin.”

⁷⁰ Kən ilat rafin kəmotətapəh ron məmə, “?Təhro? ?Ik Nəti Uhgın?”

Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Nakoatən məmə io u inu.”

⁷¹ Kən kotən məmə, “?Təhro kitat koateam-in nəghatən kit min məmə otasitu e rəhatat nəghatən? Kınotəto ətuatip nəghatən əh e nohlin.”

23

Iesu təmatul e niganəmti Pailat

(Mat 27:1-2, 11-14; Mak 15:1-5; Jon 18:28-38)

¹ Kən netənim rafin rəha kaonsel kəmotətul motit Iesu motuwin kəm Pailat. ² Kən moatən-iarəp nīpəgnəmtin min itəm otoh Iesu məmə, “Emotehm məmə suah u tatit rəhatat netənim min, kən mol ilat kotəlməl, kən matəuhlin rəhalat nətəligən koatol tikiṃir ilat kapman rəha Rom, mətəhtosig-in itimat məmə esotətoṭuən takis kəm Sisa itəm tətəramərə e nīməptən u. Kən in matən-iarəp məmə in Kristo itəm Uhgın təmahl-ipa məmə in kig kit.”

³ Kən Pailat təmətapəh ron məmə, “?Təhro? ?Ik kig rəha netəm Isrel?” Məto Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Ik nəmən mihin.”

⁴ Kən Pailat təmən-ipən kəm pris asol min ne netənim rafin məmə, “Esehmən nīpəgnəmtin kit ne, itəm tatən məmə suah u təmərəkən lou.”

⁵ Məto ilat kotəgət əfəməh moatən məmə, “Kəp. Məto suah u tatan əpnəpin matəgəṭun netənim rafin ikin min əh Jutia təmətuoun əpəh Kalili muwa mətəarus-pa ukin-u, kən mol nətəligən rəha netənim koatəluə motəlməl.”

⁶ Kən nian Pailat təməto nəghatən əh, təmətapəh məmə, “?Təhro? ?Suah u in etəm Kalili?” ⁷ Kən nian təməto məmə Iesu təmiət ikin əh itəm Herot Antipas tətəramərə ikin, in təmahl-ipən Iesu məmə otuwin mehm Herot, məto-inu e nian əh, Herot min in tətətig Jerusalem.

Iesu təmatul e niganəmti Herot Antipas

⁸ Kən nian Herot Antipas təmehm Iesu, nikin təmagien pik, məto-inu nuwəh məsin in təmolkeike məmə otehm. Herot təmatəto əm namnusən rəhan, kən in təmolkeike pik məmə in otehm Iesu otol nat pispis kit. ⁹ Kən o natimnat min u, Herot Antipas təmətapəh-in nəghatən min tēpət kəm Iesu, məto Iesu təməpnəpin əm məsuhalpinən rəhan nəghatən. ¹⁰ Kən pris asol min ne iəgəṭun min rəha Lou kəmotətul motəghat əskasik e nīpəgnəmtin min rəhalat moatoh Iesu lan. ¹¹ Kən uarisig lan, Herot Antipas ne rəhan min mopael kotəgət ausit e Iesu, kən moatəsan lan. Kən Herot təmən-ipən kəm rəhan mopael min məmə okotuwin-in-pən kot wır kit rəha kig kəm in, kən motit motuwin min kəm Pailat.

¹² Aupən ikin, Herot Antipas ne Pailat kəmətioal tikiṃir kəm ilau min, məto e nian əh, ilau kəmuea minioalkeike ilau min.

Pailat təmən məmə Iesu otəkəike mīmīs

(Mat 27:15-26; Mak 15:6-15; Jon 18:39-19:16)

¹³ Kən Pailat təmaun-in pris asol min, ne netəm-iasol rəha netəm Isrel, ne netənim rafin, kən ilat rafin kəmotuwa kitəh. ¹⁴ Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Suah

u, nāmōtilās motuwa tātul e nīganāmtāk, kən nāmōtən māmā tatəuhlin nātəligən rəha netāmim rəhatəmat koatol tikimir kəm kapman. Məto emakil rəkis nātəligən u e nīganāmtitəmat, kən māsəhmən māmā tāmətgəhl lou kit, kən nīpəgnəmtin min itəm nakoatən lan təsōlən nīpahrienən. ¹⁵ Kən Herot Antipas min, in tāmakil mehm māmā nolən rat kit təsəkul-pənən lan. Tol nəhlan, in tahl-ipa tuwa min o kitat, kən təpiə əm māmā suah u in tāməsōlən nat kit itəm tərət māmā in otimis ron. ¹⁶⁻¹⁷ Kən o nat əh inəh, rəhak min mopael okotalis əm, kən uarisig kotahl-iarəp tatuwin.”*

¹⁸ Məto ilat rafin kəmotagət əfəməh moatən māmā, “!Otiləs-iarəp suah un kən ko-hamnu! !Məto ahl-iarəp Parapas tuwa mehm itimat!” ¹⁹ (Suah u Parapas, kəmiləs-ipən e kalapus məto-inu in təmol netāmim kotəluagin o kapman e taon əh, kən in iohamnu itəm.)

²⁰ Məto Pailat in tolkeike māmā otahl-iarəp Iesu tatuwin, kən in tāməghat min kəm ilat. ²¹ Məto ilat kəmotagət əfəməh pik māmā, “!Ətu-pər in e nig kəluau! !Ətu-pər in e nig kəluau!”

²² Məto Pailat tāməghat min kəm ilat minətau kisil lan əh-roiu māmā, “?Tahro? ?Suah u in təmol nat tərət naka? Io esəhmən māmā in təmol nat kit itəm tətəuati p māmā in otimis ron. Məto rəhak mopael min, ilat okotalis əm, kən uarisig lan kotahl-iarəp tatuwin.”

²³ Məto ilat koatakəike motəghat əskasik, kən motagət əfəməh e Pailat māmā otətu-pər Iesu e nig kəluau. Kən motagət pik moatuwin moatuwin, kinol win e nātəligən rəha Pailat. ²⁴ Kən Pailat tāmakil Iesu māmā otəkəike mimis tahmen-pən māmā inəh ilat kəmotən mihin ne. ²⁵ Kən in təmol nātəligən rəhalat, kən tāmahl-iarəp Parapas u aupən in tāmətətig e kalapus o nəluaginən o kapman ne nohamnuən itəm. Məto tāməghəhan-in Iesu tuwin e nelmi rəhan mopael min māmā ilat okotos motuwin kitəp nātəligən rəha nimanin netāmim.

*Kəmit Iesu kan māmā otimis
(Mat 27:32-44; Mak 15:21-32;
Jon 19:17-27)*

²⁶ Kən nian mopael min kəmotit Iesu motiet e taon, kən kəmotəplan etəm Saerin kit, nərgin u Saimon. In təmiş-pən isəu maliwək matuwa e taon. Kən kəmotaskəlim motələhəu-pər nig kəluau rəha Iesu e nuwəgin māmā otiləs, kən motən-ipən māmā otətəu-pən Iesu. ²⁷ Kən nimanin netāmim tēpət kəmotaliwək katuarisig-in Iesu e suatip, kən nīpitan tēpət min koatuarisig-in ilat, koatasək moatəun-əun o Iesu. ²⁸ Məto Iesu tāməuhlin masipən məplan ilat, kən mən-ipən kəm ilat māmā, “Nīpitan Jerusalem. Əsotasəkən ron io, məto otasək atip otəmat, ne nenətitəmat min. ²⁹ Otətəlig-in-tu io. Nian tatuwa itəm okəpanən māmā, “!Otagien itəmat netəm nəsoteməkən o nəsotəpinəhinən suakəku!” ³⁰ E nian əh, netāmim okotən-ipən kəm nitot asol min māmā, ‘Awī, otisas-pa etimat,’ kən okotən-ipən kəm narit min māmā, ‘Awī, otəfətain itimat.’ ³¹ ?Məto okəmə nigəm tatuəp nəhlan nian nig nimalin tətəmiəmitə əh, kən tahro e nian nig tinəmətu?”†

Mopael min kəmotətu-pər Iesu e nig kəməluau

³² Kən mopael min kəmotiləs suah mil kəiu itəm kəmuətgəhl lou kan māmā okoto-hamnu iləhal Iesu. ³³ Kən kəmotuwa ikin kit, nərgin u Louipil-uipil. Ikin əh, kəmotətu-pər Iesu e nig kəməluau. Kən kəmotətu-pər iətgəhl lou mil əh-ikin, kit e nīkali Iesu matip, kən kit e nīkalin mol. ³⁴ Kən Iesu təmā, “Tata. Aluin rəhalat nolən rat min itəm koatol kəm

* **23:16-17:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, katilpin nəghatən kit min ikin-u tatən māmā, “E nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən, Pailat in otəkəike mahl-iarəp rəhalat kit etāmim otiet e kalapus.” **23:29:** Luk 21:23 **23:30:** Hos 10:8; Nol Əpən 6:16 † **23:31:** “Nig nimalin tətəmiəmitə əh” tatəpsen-pən Iesu itəm tətəuati p agin, məto tatos nalpinən. Inu tahmen e nigəm itəm tatuəp. Kən “nig tinəmətu” tatəpsen-pən iol təfəgə rat min. Kən uarisig lan, Uhgin otol nalpinən asol kəm ilat. Inu tahmen e nigəm asol agin. Afın Luk 21:20-24.

io, kən məsalpınən, məto-inu kəsotitunən nat naka itəm koatol.” Kən kəmotoor rəhan natimnat moaturin taes ron.

³⁵ Kən netəm min u koatətul əh-ikin, moatehm natimnat min u, məto etəm-iasol min rəha noanol rəha Isrel kotalah əsan e Iesu moatən məmə, “!In təmosmegəh netəmin tepət rəkis. Məto okəmə in Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa, kən in Etəm Uhgın Təmitəpun, kən pəs in otosmegəh atip in!”

³⁶ Kən mopaël min, ilat min koatəghat əsan e Iesu, kən motuwa iuəhkir ron moatətapəh məmə in tolkeike wain u itəm tagin, ³⁷ moatən məmə, “!Okəmə nıpahrienən ik kig rəha noanol min rəha Isrel, osmegəh atip ik əh-roiu!”

³⁸ Kən nəghatən kit əh-ikin kəməte kətu-pər e rəhn-kapə nig kəluau, tatən məmə, INU KIG RƏHA NETƏM ISREL.

³⁹ Kən iətgəhl lou mil kit itəm katəkul-pər e nig kəluau, in tatəghat rat e Iesu, matən məmə, “!Ei! ?Ik Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa, o kəp? !Okəmə tol mihin, osmegəh ik kən mosmegəh min itimlau!”

⁴⁰ Məto iətgəhl lou əh kit min təmən-ipən kəm in kit, kən mahtosiğ-in məmə, “?Tahro? ?Nəsəginən Uhgın, nat əpnəpın onakimis? Nəlpınən u rəhatəhal in tahmen-ahmen əm.

⁴¹ Məto təmətuatip əm məmə kilau okiamis o rəhalau nolən rat min itəm kəmioal. Məto suah u, in təsolən nat tərət kit ne.”

⁴² Kən təmən-ipən kəm Iesu məmə, “Iesu, o nian onəkuwa matol kig lan, kən nikim otatəht io.” ⁴³ Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Nıpahrienən iatən kəm ik, məmə roiu əm kilau min ik əpəh e nego e neai.”

Iesu təmimis

(Mat 27:45-56; Mak 15:33-41;

Jon 19:28-30)

⁴⁴⁻⁴⁵ Kən iuəhkir tuelef klok e nərauiəgən, mit nəsasiəən, kən napinəpən tınan rafın ikin əh mətoarus-pən tri klok ehnaipən. Kən nıməhan itəm tatəkulosiğ-in-pən İkin Tasim Agın İkin e Nımə Rəha Uhgın, təməhap məsin kəiu. ⁴⁶ Kən Iesu təmagət əfəməh məmə, “!Tata. İatələhəu-pən nəmegəhən rəhak e nelməm!” Nian təmən rəkis nəghatən əh u, kən rəhan namegən tiet.

⁴⁷ Kən nian etəm-iasol rəha mopaël min rəha netəm Rom təmehm natimnat min əh, kən in təmənwıwı Uhgın matən məmə, “!Nıpahrienən, suah u in tətətip pahrien!” ⁴⁸ Kən netəmin itəm kəmotuwa ikin əh məmə okotəplan, nian kəmotəplan natimnat min əh, kəmoatuwin moatəto tərət e nıkilat, kən motahtəht manıkiləhalat. ⁴⁹ Kən ioli Iesu min, ne nıpitan itəm kəmotisi-pən Kalili motətəu-pən Iesu motuwa, ilat kəmoatətul isəu məsin kən moatehm natimnat min əh.

Josep təmitənim Iesu

(Mat 23:57-61; Mak 15:42-47;

Jon 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Kən etəm Aramatia kit əh-ikin, nərgin u Josep. Aramatia in taon kit rəha Isrel, kən suah əh in etəmin kit rəha kaonsel rəha netəm Isrel. In etəm təwır, rəhan nəmegəhən tətətip, kən in etəmin kit təmətəsağın məmə otəplan nərəmərəən rəha Uhgın. Kən in təməsegəhanən e nəghatən rəha kaonsel itəm kəmoategəhan-in Iesu məmə okoh. ⁵² Kən in təmuwin mehm Pailat mətapəh ron məmə otegəhan-in nıpəti Iesu tos. ⁵³ Kən Josep təmuwin miləs-ıəhau nıpəti Iesu e nig kəməluau, mos muwa malpin e nıməhan wır kit, nərgin u linen. Kən təmiləs muwin mələhəu-pən e nıpəg kəpiel itəm kınəməte rəkis o nolən suwıt ikin, məto kəsitənimən əh suah kit ikin. ⁵⁴ In əh e nian rəha noanol min rəha Isrel itəm koatol əpen-əpenə lan o nian rəha Sapat, kən iuəhkir Sapat tətəuon.

23:34: Sam 22:18; Aes 53:12 **23:35:** Sam 22:7-8 ‡ **23:36:** Wain u itəm tagin, in nənimən rəha ian-rat min.
23:36: Sam 69:21 **23:44-45:** Hip 6:19-20; 10:19-20

⁵⁵ Kən nīpitan itəm kəmotisi-pən Kalili kəmotuarisig-in Iesu, kəmotətəu-pən suah un, motuwīn motəplan nīpəg kəpiel, kən motəplan nolən itəm in tatələhəu-pən min Iesu ikin. ⁵⁶ Kən uarisig, nīpitan kəmotitəlig-pən latuənu, kən kəmoatol əpen-əpenə manat min neen ne fomat itəm nəmiəwīlat təwīr məmə okol-pən e nīpəti Iesu. Kən e nian rəha Sapat, ilat kəmotameg moatətəu-pən nəghatən rəha Lou.

24

*Iesu təmamegəh min
e nīmīsən
(Mat 28:1-10; Mak 16:1-8;
Jon 20:1-10)*

¹ Kən e Sante laulaugin agin, nīpitan kəmotuwīn əpəh e suwīt, motəmīk nat pien-pien min u nəmiəwīlat təwīr itəm kəmotol əpen-əpenə rəkis lan. ² Nian kəmotuwa e suwīt, kəmotehm kəpiel itəm kətahtosig-in nīpəg kəpiel lan, mətə kəmahwīn rəkis. ³ E nian kəmotuwīn e nīpəg kəpiel, mətə kəsotehmən nīpəti Iərəmərə Iesu. ⁴ Kən ilat kīnotəruru əfəməh moatətəlig-in natimnat min əh. Kən əmun etəmim kəiu əh-ikin, katuətul ilat min nīpitan, kəmian e napən itəm tatipit-ipit. ⁵ Kən nīpitan kəmotəgin pik, kəmotisin nulilat motasil-iaəhau moatehm nīməptən, kən suah mil kuəmə, “?Tahro nakoategəs-in etəm tətəmegəh u ikin-u ima netəm kəmotimis? ⁶ In tikə ukin-u. !In tīnəmegəh min! Nikitəmat otəkəike mətəht nəghatən itəm təmən kəm itəmat nian in tətətətig əh əpəh Kalili məmə, ⁷ ‘Natimnat min u okotəkəike motuwa motol nīpahrienən lan. Okegəhan-in-pən Nəti Etəmim tuwīn e nelmi iol təfagə rat min, kən okətu-pər e nig kəluau tīmīs, mətə e nian tatol kisil lan, kən in otəmegəh min.’ ” ⁸ Kən nikilat tīnəht nəghatən rəha Iesu.

⁹ Kən kəmotiet e suwīt motuwīn motən-ipən natimnat min əh kəm netəm lefen rəha Iesu, ne rəhan min rafin. ¹⁰ Kən nīpitan min əh itəm kəmotən-iarəp natimnat min u kəm aposol min, inəh Meri Maktala, Joana, Meri mama rəha Jemes, ne nīpitan neen min itəm kəmotuwīn e suwīt. ¹¹ Mətə aposol min kəmotətə nəghatən əh tahmen-pən əm e nəghatən alməl kit itəm nīpətin tikə, kən məsotənən nīpahrienən lan.

¹² Mətə Pita tətətul maiu muwīn əpəh suwīt ikin, moeg-oeg masipən e nīpəg kəpiel kən təmehm əm napən itəm kəmalpin nīpəti Iesu lan, mətə nat kit min tikə əh-ikin. Kən in təmaliwək mītəlig mīnatuwīn latuənu, kən matətəlig-in pik natimnat min əh.

*E suatip tatuwīn Emeas
(Mak 16:12-13)*

¹³ E nian əm əh inəh, suah mil kəiu rəha Iesu kəmualiwək mətian latuənu kit, nərgin u Emeas. Latuənu un mətəarus-pən Jerusalem, in iuəhkir o lepen kilometa. ¹⁴ Kən e nian ilau kəmualiwək mətian, kən ilau kəmatuəghat-in natimnat min itəm kəmol ilat. ¹⁵ Nian ilau kəmatuəghat nəhlan, kən Iesu təmuwa iuəhkir olau, məhlaliwək kələh mətəhaluwīn. ¹⁶ Mətə kəməsiatunən məmə pah əh iləhal min kəmətəhlaliwək mətə-inu Uhgin təmahtosig-in nətəligən rəhalau.

¹⁷ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, “Təs mil. ?Naka un nakatuən?”

Kən əmun kəmuələhl muətul, niganəmtīlau təməpou. ¹⁸ Kən suah mil əh kit, nərgin u Kleopas, təmən-ipən kəm in məmə, “Okəm-naka ik əm un iapispis kit u Jerusalem itəm nəsitunən natimnat min itəm kəmol ilat e nian min itəm kīnotuwīn rəkis.”

¹⁹ Kən in təmən-ipən kəm ilau məmə, “?Natimnat naka min əh?”

Kən kəmuən-ipən kəm in məmə, “Natimnat min itəm kəmol e etəm Nasaret əh Iesu. In ien kit rəha Uhgin, kən rəhan wək təsənən wīr ne rəhan min nəghatən kotəfigəm, kən niki Uhgin ne niki netəmim tətəgien lan. ²⁰ Mətə rəhatimat pris asol min ne iəgətun min rəha Lou kəmotiləs-ipən e nelmi netəm Rom məmə okotakil məmə in otimis. Kən kəmotətu-pər e nig kəluau tīmīs.

²¹ “Məto itimat emotələhəu-pən pap rəhatimat nətəligən tətətig əskasik lan məmə in otiləs-irəkis itimat noanol min rəha Isrel e nelmi tikimər min rəhatimat. Kən roiu in nian tatol kisil lan. ²² Kən nat kit min, nīpitan neen itəm emotan, kəmotol məmə narmitimat təmiwig o nəghatən kit. Roiu laulaugin agin-əh, kəmotuwın əpəh e suwit itəm kəmitənim Iesu ikin, ²³ məto kəməsotehmən nīpətin. Kən kəmotitəlig-pa moatən məmə, ‘Emotehm nat kit tahmen e napilairən, inəh nagelo mil kəiu katuən-ipa kəm itimat məmə Iesu tatəmegəh.’ ²⁴ Kən rəhatimat neen netənim kəmotuwın e suwit, kəmotehm natimnat rafin agin tətutip tahmen-pən əm e nəghatən əh nīpitan min əh kəmotən mihin ne, məto kəsotehmən Iesu.”

²⁵ Kən in təməni-pən kəm ilau məmə, “Təs mil. !Rəhatəmlau-kapə tikə, kən nakatiaiūw nifagə matialəs pik o nənən nīpahrienən o natimnat itəm ien min rəha Ughin kəmotən! ²⁶ ?Nəkiatun o kəp məmə, Kristo itəm Ughin təməni məmə otahl-ipa otəkəike mos nahməən e nīpətin, kən uarisig lan, in təpanuwın əpəh e nego e neai mos nərgin rəha nisiaiən?” ²⁷ Kən Iesu təməni-pən wır kəm ilau Naoa Rəha Ughin itəm koatəghat-in in, təmətuoun e naoa rəha Moses kən muwın mətoarus-pən naoa min rəha ien min rəha Ughin.

²⁸ Kən kinətəhaluwa iuəhkir o latuənu itəm suah mil katian ikin. Kən kənuəplan məmə Iesu tinətaliwək minatuwin məsətulən, ²⁹ məto ilau kətiauəh nikin məmə, “Ei, təwir məmə nəkətatig kitəhal min ik, məto-inu tinapinəp rəkis, otəsuwəhən roiu mit taht.” Kən təmuwin minehm ilau mətəhaləpələh.

³⁰ Kən kinətəhaləpələh məmə okəhlagwən, kən in təmos pīret mən tagkiu ron kəm Ughin, kən məmkas mos-ipən kəm ilau. ³¹ Kən əmun Ughin təmol kəniatun məmə in Iesu, kən əmun in təmikə min, kən kənəsəplanən. ³² Kən kəmuən-ipən kəm ilau min məmə, “! Ei! ?Nian in təmatən-ipa wır Naoa Rəha Ughin kəm kilau e suatip, kən katuəto təwir lan nikilau tətəgien pik, o kəp?”

³³ Kən roiu agin-əh min, kəmuətul miaiet ikin əh miatəlig-pən min Jerusalem. Kən ikin əh, ilau kəmuehm netəm lepen rəha Iesu ne netənim neen min rəhan kəmotuwa kuəfimin rəkis ilat min katəpələh, ³⁴ kən moatən məmə, “! Nīpahrienən! !İərəməmə təməmegəh min, kən Saimon Pita* təmehm rəkis!” ³⁵ Kən ilau kəmuən-ipən rafin natimnat itəm kəmol kəm ilau e suatip, kən muən-ipən nian ilau kəmatiatun Iesu lan e nian itəm in təmatəmkas pīret matos-ipən kəm ilau.

Netənim rəha Iesu min kəmotehm

(Mat 28:16-20; Mak 16:14-18;

Jon 20:19-23)

³⁶ Kən nian katuən əh nəghatən min əh, Iesu təmuwa mətul ilugin-in ilat matən kəm ilat məmə, “Nəməlinuən tətətig otəmat.”

³⁷ Məto ilat kəmotaut lan kən minəatəgin, nikilat təht məmə kinəpəplan narmin kit. ³⁸ Məto in təməni-pən kəm ilat məmə, “?Təhro rəhatəmat nətəligən tətərat nəhlan? ?Təhro rəhatəmat nətəligən tətətul pagpag? ³⁹ Otehm-tu nelmək ne nelkək məmə io əm u. Otea-pa motek nīpətik kən motitun məmə io. Narmi etənim nīpətin ne nikilkilin tikə, təsolən məmə inu nəkoatehm io, nīpətik ne nikilkilik əh-ikin.”

⁴⁰ Təməni nəghatən əh, kən təməgətin nelmin ne nelkin kəm ilat. ⁴¹ İlat kəsotən wırən nīpahrienən lan məto-inu nikilat tətəgien pik, kən narmilat tatiwig. Kən in təməni-pən kəm ilat məmə, “?Nəgwənən kit un nəkoatos, o?” ⁴² Kən kəmosos nəm məsin itəm kəmwəan rəkis motos-ipən kəm in, ⁴³ kən e niganəmtilat, təmos mun.

⁴⁴ Kən Iesu təməni-pən kəm ilat məmə, “Aupən ikin, nian emətatig əh kitat min itəmat, emən nəghatən u kəm itəmat məmə, natimnat rafin itəm koatəghat-in io e Naoa Rəha Ughin, okotəkəike motuwa motol nīpahrienən lan, inəh nəghatən min e naoa rəha Moses, ne naoa min rəha ien min rəha Ughin, ne Naoa Rəha Napuən Min.”

24:21: Luk 19:11; Wək 1:6 **24:24:** Jon 20:3-10 **24:26:** Luk 9:22 **24:27:** Sam 22:1-21; Aes 53 * **24:34:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “Saimon.” **24:34:** 1 Kor 15:4-5 **24:37:** Mat 14:26 **24:44:** Luk 9:22

⁴⁵ Kən in tamerəh e rəhalat nətəligən məmə okotitun nəghatən min itəm tətətig e Naoa Rəha Uhgın. ⁴⁶ Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nəghatən itəm tətətig e Naoa Rəha Uhgın tatən məmə netəmim okotol tərət kəm Kristo itəm Uhgın təməhl-ipa, motol tatəto nahməən e nipətin matuwın matuwın timis, məto e nian itəm tatol kisil lan, in otəmegəh min e nimisən. ⁴⁷ Kən e nərği Kristo itəm Uhgın təməhl-ipa, netəmim okotəkəike motən-iarəp nəghatən əh məmə netəmim okotəkəike motəuhlin kən motitəlig e rəhalat təfagə rat min, kən Uhgın in otəsalpinən nitai təfagə, kən maluin rəhalat nolən rat min. Nəghatən u otəkəike muwın kəm noanol min rafın əpəh ikin min rafın, otətuoun Jerusalem kən muwın mətoahgin-pən ikin min rafın e nətueintən. ⁴⁸ Itəmat nəmotehm natimnat min u, kən onəkotən-iarəp ətuatip nəghatən min lan. ⁴⁹ Kən ekahl-ipa suah u itəm rəhak Tata təmən-iəkis məmə in otahl-ipa kəm itəmat, inu rəhan Narmin. Məto onakoatəsaahgin e taon əh mətoahgin-pən nakotos nəsanənən rəha Narmin Rəha Uhgın, kən tərtoah e nəmegəhən rəhatəmat.”

*Uhgın təmiləs Iesu
muwın e neai
(Mak 16:19-20)*

⁵⁰ Kən Iesu təmit ilat motiet e taon motuwın əh latuənu Petani. Kən təmiləs-ipər nelmin məfak olat. ⁵¹ Kən nian təmatəfak olat, kən təməpəs ilat nian Uhgın təmiləs minatuwin əpəh ilis e nego e neai. ⁵² Kən kəmotəiuaiu motəfak-pən kəm in, kən uarisig lan, kotitəlig-pən Jerusalem nikilat tətəgien. ⁵³ Kən nian rafın, koatuwin e Nimə Rəha Uhgın moatənwiwi Uhgın.

Jon

Namnusən Təwir Rəha Iesu Kristo Itəm Jon Təmäte

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Jon

?Pah təmäte naoa u? Aposol Jon təmäte naoa u. In pia Jemes, kən ilau nəti Sepeti mil. In kit rəha netəm tuelef rəha Iesu, kən Iesu tolkeike pik in. In təmäte naoa min u: Namnusən Təwir Itəm Jon Təmäte, 1 Jon, 2 Jon, 3 Jon, ne Nöl Əpən.

?Təmäte tatuwin kəm pah? Təmäte naoa u tatuwin kəm netəmim məmə okotən nıpahrienən e Iesu. In tolkeike məmə otasitu elat mol nahatətəən rəhalat tuwa məskasik, məto-inu rəhalat nahatətəən təsəskasikən əh.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmäte? Jon in etəm-iasol kit rəha niməfak, kən netəmim rafin rəha niməfak koatısiai-in. In tolkeike məmə netəmim rafin okotitun wır rəhan nəgətunən, kən nian nəgətunən eiua tətən, məto netəmim kotitun nahtosig-inən nəghatən eiua min e nəghatən rəha Jon e naoa u.

?Təmäte naoa u o naka? Jon təmäte naoa u matən-iarəp wır məmə Iesu in nəti Uhgin, kən netəmim rafin itəm okotahatətə lan, okotos nəmegəhən itulin. Kən Jon tolkeike məmə otən-iarəp ətuatip məmə Iesu in nəti Uhgin, kən Iesu in Uhgin pahrien. Kən Jon tolkeike məmə in otən-iarəp namnusən min neen rəha Iesu itəm naoa min rəha Matiu, ne Mak, ne Luk kəməsəhalənən. Kən in tolkeike məmə in otəg-ətuatip-in nətəligən min neen itəm netəmim koatən e Iesu.

Nəghatən Rəha Uhgin Təmuwa Etəmim, in Iesu

¹ Aupən agin, e nətuounən nian, Nəghatən tınatig rəkis.* Nəghatən u təmətətig ilau Uhgin, kən Nəghatən u, in Uhgin. ² E nəukəti nian, in tınəmatig rəkis ilau Uhgin, ³ kən Uhgin təmöl natimnat rafin e Nəghatən u, kən natimnat rafin itəm Uhgin təmöl, nat kitəh ne tikə məmə Nəghatən u təsolən.† ⁴ Inu, in Nəukəti Nəmegəhən,‡ kən Nəmegəhən u, in Nəhag-əhagən rəha netəmim rafin. ⁵ Nəhag-əhagən əh, tətasiəgəpin napinəpən, kən napinəpən okol təsaprəkis-inən.§

⁶ Etəmim kit itəm Uhgin təməhl-ipa tuwa, nərgin u, Jon.* ⁷ Təmətul-arəp məmə otamnus-iarəp Nəhag-əhagən əh kəm netəmim, pəs ilat rafin kotən nıpahrienən lan. ⁸ Sənəmə Jon in Nəhag-əhagən əh, məto in təmuwa əm məmə otətul-arəp mən-iarəp Nəhag-əhagən əh kəm netəmim rafin. ⁹ Nəghatən əh təmatuwa e nətueintən, kən in Nəhag-əhagən pahrien, itəm in tətasiəgəpin netəmim rafin.†

¹⁰ Nat əpnəpin məmə Uhgin təmöl nətueintən u e Nəghatən əh, kən təmətətig e nətueintən u, məto netəmim rəha nətueintən kotəruru in. ¹¹ Təmuwa iman ikin, məto natiman min koatəuhlin məntaalat kəm in, məsotolkeikeən. ¹² Məto netəmim rafin itəm kəmos in nikilat tagien ron, kən motahatətə e nərgin, kən in təmegəhən-in ilat koatuwa nenəti Uhgin min.‡ ¹³ Nenəti Uhgin min əh, ilat kəsotaiirən e nolən itəm nisualkələh kotaiir mihin, kən sənəmə e nətəligən rəha etəmim, o rəha tata min, məto ilat kotaiir wi min e Uhgin, e rəhan nəsanənən əm.§

¹⁴ Nəghatən əh, in təmuwa etəmim, mətatig kitat min. Kən itimat emotəplan rəhan nepətən, kən nəsanənən əsol ne nəhag-əhagən rəhan e niganəmtitimat. Inu, in nəsanənən əsol ne nəhag-əhagən rəha Noan Kitəh Əm, itəm in təmisi-pən e Tata Uhgin. In tərioah e nəwıran itəm tətawte-in kəm kitat, kən mərioah min e nıpahrienən.*

* **1:1:** Jen 1:1; 1 Jon 1:1; Jon 17:5; Nöl Əpən 19:13 † **1:3:** Kol 1:16; 1 Korin 8:6; Hip 1:2 ‡ **1:4:** Jon 5:26; 11:25; 14:6 § **1:5:** Jon 9:5; 12:46 * **1:6:** Aposol Jon in təmäte naoa u. In tatəghat-in Jon Paptais e ves min u. † **1:9:** 1 Jon 2:8 ‡ **1:12:** Kal 3:16 § **1:13:** Jon 3:5; 1 Pita 1:23 * **1:14:** Fil 2:7; 1 Tim 3:16

¹⁵ Jon tatətul-arəp matən əfəməh məmə, “Etənim u inu itəm io ematən məmə, ‘Io etaupən, kən suah kit mīn əh-ikin tatuarisig-in io, məto in ilis taprəkis-in io, məto-inun, nian eməsairən əh, in tinəmatig lilin rəkis.’”

¹⁶ Kən in tərīoah e nəwīrən itəm in tətawte-in kəm kitat, kən e nəwīrən əh rəhan, nian rafin in tatos-ipa, matos-ipa, matos-ipa, kəm kitat rafin. ¹⁷ Tol nəhlan məto-inu Lou itəm Uhgin tamos-ipa aupən, Moses in suatip ron, məto Iesu Kristo in suatip rəha nawte-inən nəwīrən əh ne nīpahrienən rəha Uhgin kəm kitat.[†]

¹⁸ Suah kit təsehmən Uhgin nian kit ne.[‡] Məto Noan Kitiəh Əm, in Uhgin, itəm in iuəhkīr o noanenau rəha Tata Uhgin, in təmol əp Uhgin kəm kitat kən kotitun.[§]

Jon təmən məmə sənəmə in Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa
(Mat 3:11-12; Mak 1:7-8;
Luk 3:15-17)

¹⁹ Kən netəm-iasol mīn e noanol rəha Isrel itəm kotatig Jerusalem, kəmotahl-ipən pris mīn neen ne Lifaet mīn un, netəm kotasitu e pris mīn e Nīmə Rəha Uhgin, məmə okotuwa motehm Jon motətapəh ron, məmə, “?Ik etənim pah un?” Kən o nat u, Jon təmətul-arəp matən-iarəp in.

²⁰ Nian ilat kəmotətapəh ron, in təməsəhluaig-inən, məto təmən-ipən ətuatip əm in kəm ilat məmə, “Sənəmə io Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa.”

²¹ Kən ilat kəmotən məmə, “?Okəmə sənəmə ik Kristo, kən ik pah? ?Ik Elaija?”*

Məto Jon təmə, “Kəpə, sənəmə io Elaija.”

Kən ilat kəmotətapəh mīn ron məmə, “?Okəmə sənəmə ik Elaija, kən ik pah? ?Ik ien rəha Uhgin itəm kəmatən aupən məmə otəpanuwa?”[†]

Məto Jon təmə, “Kəpə.”

²² Kən ilat kəmotən məmə, “Ik onəkəike mən-iarəp ik kəm itimat, pəs itimat ekotuwin motən-ipən kəm netəm kəmotahl-ipa itimat ekotuwa.”

²³ Kən tən-ipən kəm ilat məmə, “Io u itəm ien rəha Uhgin Aesea tinəmən-iarəp rəkis aupən məmə, ‘Suah kit tətəgət əfəməh əpəh ikin taruən-aruən ikin, matən məmə, Otol-wir suatip rəha Iərəməra.’”[‡]

²⁴ Nətənim itəm kəməhl-ipa ilat, Farisi mīn neen əh-ikin, ²⁵ kən ilat kəmotətapəh mīn o Jon məmə, “?Okəmə sənəmə ik Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa, kən sənəmə ik Elaija, kən sənəmə ik ien itəm kəmatən-iarəp aupən, kən təhrol nakatol baptais e netənim?”

²⁶ Kən tuhalpīn matən məmə, “Io iatol baptais e netənim e nəhau, məto suah kit u ikin ilugin etəmat, itəm itəmat nəkotəruru in. ²⁷ Io etaupən, suah un in tatuarisig, məto in ilis, kən io ləhau ləhau əm, kən esahmen agin-əhən məmə ekol wək kit rəhan.”[§] ²⁸ Natimnat mīn u, kəmol əpəh e latuənu kit, nərgin u Petani, in tətətig əpəh entənīpən e nəhau Jotan. Ikin əh Jon tatol baptais e netənim ikin.

Iesu in tahmen e nətī sipsip rəha Uhgin

²⁹ Kəmən lawigin, Jon təməplan Iesu taliwək matuwa, kən in tən məmə, “!Ei! !Otəplan-tu! Suah u inu, in Nətī Sipsip rəha Uhgin.* Kən in otəpanos-irəkis nolən rat mīn rəha nətueintən u.[†] ³⁰ Etənim u inu, io ematən kəm itəmat məmə, ‘Io etaupən, kən suah kit mīn əh-ikin tatuarisig-in io, məto in ilis taprəkis-in io, məto-inu nian eməsairən əh, in tinəmatig lilin rəkis.’” ³¹ Nian io ematəghat-in, kən io mīn eməruru məmə in etənim pah; məto emuwa matol baptais e netənim e nəhau məmə ekol əp suah u kəm noanol mīn rəha Isrel.”

[†] 1:17: Rom 5:21 [‡] 1:18: Eks 33:20 [§] 1:18: 2 Korin 4:6; Kol 1:19; 2:9; Nol Əpən 22:4 * 1:21: Mal 3:1; 4:5-6; Mat 11:14; 17:10-13 [†] 1:21: Dut 18:15 [‡] 1:23: Aes 40:3 [§] 1:27: Nəghatən pahrien itəm Jon təmən, tol nəhlan, “Io esahmen agin-əhən məmə ekos-irəkis put rəhan.” Netənim aupən kotəmə wək rəha nos-irəkisən put rəha iərəməra, in wək rəha slef itəm in ləhau ləhau agin. * 1:29: Jen 22:8; Aes 53:7; 1 Pita 1:19; Nol Əpən 5:6 [†] 1:29: Hiprus 9:22,26

32-33 Jon tæmatætul-arəp matən mēmā, “Uhgin tæmahl-ipa io mēmā io ekol baptais e netəmim e nəhau, kən nian ematəghat-in, io min eməruru mēmā suah u inu. Məto Uhgin təmən-ipa kəm io mēmā, ‘Onəkəplan Narmin Rəhak oteiuaiu matig e etəmim kit. Kənu suah u inun, in otol baptais e netəmim e Narmin Rəha Uhgin.’ Kən əmun, uarisig eməplan Narmin Rəha Uhgin təmiş-pər e neai tahmen e mak, muwa, meiuaiu məpələh-pər lan. 34 Io ətuatip eməplan nat u, kən ematætul-arəp matən-iarəp mēmā, ‘Suah u inu, in Nəti Uhgin pahrien.’ ”

Iesu təmatuoun mətəun-in rəhan netəmim

35 Kəmən lawigin, Jon tətətig əpəh ikin kitiah əm iləhal rəhan kəiu etəmim. 36 Kən nian niganəmti Jon təmətul e Iesu taliwək matuwa kən tēmā, “!Ei! !Otəplan-tu! !Suah u inu, in Nəti Sipsip rəha Uhgin!”

37 Kən nian rəhan etəmim mil kəmuəto nəghatən əh, kəmuətul matiauarisig-in Iesu. 38 Kən Iesu teirair məplan suah mil un katuətəu-pən-in, kən in tēmā, “!Ei! !Suah mil! ? Natuegəs-in naka?”

Kən ilau kuəmā, “Rapai. ?Ik nətatig hiə?” (Nəghatən u “Rapai,” nīpətin u “Iəgətin.”)

39 Kən Iesu təmən-ipən mēmā, “Pəs kəhaluwīn nakuəplan-tu.” Kən ilau kəmiauarisig-in məhaluwīn kuəplan ikin in tətətig ikin. Iuəhkir mitgar tiwig ehnaipən, ilau kəmətuan iləhal min mətoarus tapinəp.

40 Suah mil u kit itəm təməto Jon, nərgin u Antru, pian u Saimon Pita. 41 Kən roiu agin-əh min, in təmuwīn mehm pian Saimon mit muwa, kən mən-ipən kəm in mēmā, “!Ei! !Enotəplan rəkis Mesaea!” (Nəghatən u, Mesaea, nīpətin u mēmā, “Kristo,” itəm Uhgin təmən mēmā otahl-ipa.) 42 Kən təmit Saimon muwa o Iesu.

Kən nian niganəmti Iesu təmətul lan, kən mən-ipən kəm in mēmā, “Ik u inu Saimon, nəti Jon, məto roiu okaun-in ətəgtəg ik mēmā ‘Kefas.’ ” (In “Pita”‡ e nəghatən Kris).§

Iesu təmaun-in Filip ne Nataniel

43 Kəmən lawigin min, Iesu nikin tinəht mēmā otuwīn-tu Kalili. Kən nian in təməplan Filip, kən tən-ipən kəm in mēmā, “Wa-tu, mətəu-pa io.” 44 Filip u, in etəm Petsaeta, ima Antru ne Pita. 45 Kən in təmehm Nataniel, kən tən-ipən kəm in mēmā, “Itimat enotəplan suah ilouin, aupən Moses təməte rəkis rəhan nəghatən min itəm tatəghat-in e naoa rəha Lou. Kən ien min rəha Uhgin aupən ilat min kəmotəte rəkis nəghatən min itəm tatəghat-in. In etəm Nasaret, in nəti Josep, kən nərgin u, Iesu.”

46 Məto Nataniel tēmā, “?Naka lan? ?Nikim təht mēmā nat wir kit otisi-pən e Nasaret? !Kəp!”

Kən Filip tēmā, “Ita, təwir əm, pəs-tu kian nakəplan-tu.”

47 Nian Iesu təməplan Nataniel taliwək matuwa, kən tēmā, “!Suah u, in noanol ətuatip rəha Isrel! !Neiueiuəən tikə lan!”*

48 Kən əmun Nataniel tətəpəh o Iesu mēmā, “?Nəmahro mitun mēmā io etəm tol nulan?”

Kən Iesu tən-ipən kəm in mēmā, “Nian ik nəmatəpələh e nəukət nig fik, kən Filip təsaun-inən əh ik, məto io enəməplan rəkis ik.”†

49 Kən Nataniel tēmā, “!Iəgətin! !Ik Nəti Uhgin! !Ik Kig rəha noanol min rəha Isrel!”

50 Iesu təmən-ipən kəm in mēmā, “?Ik nəmatahatətə lak məto-inu io emən əm mēmā enəməplan rəkis ik, nian nəmatəpələh-pən əh e nəukət nig fik? Ik onəpanəplan nat asol min taprəkis-in itəm u.” 51 Kən mən min mēmā, “Nīpahrienən agin u iatən-ipinə kəm

‡ 1:42: Nīpəti nərgin u Pita, in “kəpiel.” § 1:42: Mat 16:18 * 1:47: Jen 27:30-36; 31:26; 32:28 † 1:48: Nig fik min, ilat nig-kitun min e nasumən ikin Isrel. Netəmim koatun noalat, kən moatəpələh ahgin nimalilat. Koatəpələh ahgin pik nig fik iuəhkir o nimə rəhalat kən moatəfak mēmā nikilat otatəht nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgin. Nat itəm Iesu təmən e ves 47 ne 51 in tatəghat-in Nataniel mēmā okəm-naka təmatəpələh ahgin rəhan nig fik, kən nikin təmataht nəmegəhən rəha Jekop.

itəmat məmə, onəpanotəplan napuə oterəh, kən nagelo min rəha Uhgın koatər moatuwin e neai, kən moteiuaiu moatuwa o Nəti Etənim.”‡

2

Marit kit əpəh Kena

¹ Kəmən niəh in, katol marit kit əpəh Kena, latuənu kit e Kalili. Kən mama rəha Iesu in əpəh ikin ilat min. ² Kən ilat kotaun-in-pən min Iesu ne rəhan min netənim, məmə ilat min okotuwın e marit əh. ³ Kən e nian əh, kəmotənim rafin wain, kən mama rəha Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Rəhalat wain tənikə.” ⁴ Məto Iesu tən-ipən kəm in məmə, “?Pətan, təhrol nakataləhəu-pa nat u kəm io? Nian rəhak təsuwamən əh.” ⁵ Məto rəhan mama tən-ipən kəm iolwək min rəha marit məmə, “Itəmat onəkotəkəike motol natimnat rafin itəm in otən.” ⁶ Nuwigı nat asol ilat sikis, kəməlin əh-ikin əh o nəhau, məmə netəm Isrel ilat kotəike motaikuas e nelmilat məmə ilat okotaruətuəh e niganəmti Uhgın. Nuwigı nat min un, kəmol e kəpiel, kən okəmə naka kitiah titun nosən wan-hanrit lita nəhau. ⁷ Kən Iesu tən-ipən kəm netəm koatol wək məmə, “Otətu-pən nəhau e nuwigı nat min un.” Kən kəmotətu ilat kotərioah wir. ⁸ Kən tən-ipən kəm ilat məmə, “Otətu rəkis nəhau neen motos motuwın kəm etəm tərəmərə e marit.” Kən ilat kəmotol mihin.

⁹ Kən nian suah un təmənim asgəwin, məto nəhau tinol rəkis wain lan. Məto etənim itəm tərəmərə e marit u, in təruru məmə kəmos hiə wain u. Netəm min əm un itəm kəmos nəhau motuwa, ilat əm kotitun. Kən etəm tərəmərə e marit təmaun-in etəm təmol marit, ¹⁰ mən-ipən məmə, “Nian rafin netənim kotaupən motos-iarəp wain wir, kən uarisig netənim kotənim tepət un, kənu kəpanos-iarəp itəm u təsəwir pikən. Məto ik natos əh itəm təwir muwa mətoarus-pa u-roiu.” ¹¹ Kən inu nəmtətin itəm Iesu təmətuoun agın-əh lan mol. Kən in təmol ikin Kena, latuənu kit e Kalili. Nəmtətin əh, in təməgəgun nepətən rəha Uhgın lan, kən rəhan netənim min, kəmotahatətə əskasik lan.

Iesu təməhg-iarəp netənim itəm kotol maket e Nimə Rəha Uhgın

(Mat 21:12-13; Mak 11:15-18;
Luk 19:45-46)

¹² Uarisig e marit əh, in təmeiuaiu muwin e taon əh Kapaneam ilat rəhan mama ne pian min ne rəhan netənim min. Kən kəmotatig nian əkuəkır əm əh-ikin əh. ¹³ Kən tinuwa iuəhkır o nian rəha lafet kit rəha noanol min rəha Isrel itəm katən məmə lafet rəha Nuhagego-inən.* Kən Iesu təmər muwin əpəh Jerusalem.

¹⁴ E Nimə Rəha Uhgın, Iesu təməplan netənim itəm koatos məni e kau, ne sipsip, ne iouen, məmə netənim okotos-nəmtin. Kən netənim neen əh-ikin, ilat koatol senis e məni rəha netəm ik pisin pisin min. ¹⁵ Kən in tos təulə neen, mətəl o nalis-alisən itəm. Kən in mitəp netəm min un ilat rəhalat kau min ne sipsip min məmə okotiet e Nimə Rəha Uhgın. Kən in təməhtəg məni rəha netəm min u itəm koatol senis lan, kən təməhwin-ahwin rəhalat tepil min. ¹⁶ Kən məhai ilat min u itəm koatol-salim-in iouen mən-ipən məmə, “!Otənik nat min un motiet! !Itəmat sotolən Nimə Rəha Tata rəhak tuwa in nimə kit rəha nolən makit!” ¹⁷ Kən netənim rəhan, nikilat tuəh nəghatən kit e Naoa Rəha Uhgın, itəm tatən məmə, “!o ekolkeike pik Nimə Rəham e nikik, nikik tatimis-pən lan.”†

¹⁸ Kən netəm-iasol min rəha netəm Isrel kotətapəh ron məmə, “?Pah təmol məmə nəkitun nolən nat u? !Ol nəmtətin məmə otəgəgun ətuatip kəm itimat!”

¹⁹ Məto Iesu təmə, “Okəmə itəmat nakotərəkin Nimə u Rəha Uhgın, kən nian kisi əm, io ekiləkin min tətul.”‡

²⁰ Kən netəm-iasol min un kotəmə, “!Ei, nəman! Netənim kəmotol wək pik e nup ilat rafin foti-sikis motiləkin Nimə u Rəha Uhgın. ?Onakahrol nulan miləkin e nian kisi əm?”

‡ 1:51: Jen 28:12 * 2:13: Eks 12; Dut 16:1-6 † 2:17: Sam 69:9 ‡ 2:19: Mat 26:60-61; 27:40; Mak 14:57-59; 15:29.

²¹ Məto Nimə əh Rəha Uhgin itəm Iesu tatəghat-in, in nīpətin. ²² Kən uarisig, nian in tinimis rəkis, kən minəmegəh min, kən rəhan netəmim min, nīkilat tuəh nəghatən əh rəhan itəm təmən. Kən ilat kəmotahatətə e Naoa Rəha Uhgin, ne nəghatən itəm Iesu təmatən-ipən kəm ilat.

Iesu tinəmitun rəkis nətəligən min rəha netəmim

²³ Nian əh Iesu təmətatig e Jerusalem e nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən, netəmim tepət kəmotəplan nəmtətin min itəm in təmol, kən kəmotahatətə e nərgin. ²⁴ Məto Iesu in təmitun nat itəm tətətig e nīkilat, kən məsatahatətəən elat. ²⁵ Okol suah kit təsətul-arəpən məghat rəha netəmim lan, məto-inu Iesu titun rafin nətəligən rəha netəmim. §

3

Nikotimas təmuwin məplan Iesu

¹ Etəm-iasol kit e noanol rəha Isrel, nərgin u, Nikotimas.* In Farisi kit. ² Kən nian kit lapin, in təmuwin məmə otəghat ilau Iesu. In təmən-ipən məmə, “İəgətin, itimat ekotitun məmə ik iəgətin kit itəm Uhgin təmahl-ipa ik nakuwa, məto-inu suah kit okol təsolən nəmtətin min un ik nakatol okəmə Uhgin təsatigən ron.”

³ Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Nīpahrienən agin u iatən-ipinə kəm ik məmə, okəmə etəmim kit təsaiir wiən, okol in təsəplanən nərəmərəən rəha Uhgin.”†

⁴ Kən Nikotimas, narmin təmiwig pik, kən mətapəh ron məmə, “?Etəm tinol iahgin rəkis, otəhrol maiir mətmətig min? !In okol təsuwin minən e nərpə rəhan mama kən maiir-pa min!”

⁵ Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Nīpahrienən agin u iatən-ipinə kəm ik məmə, okəmə etəmim təsaiir-wiən e nəhau ne Narmin Rəha Uhgin, okol təsuwinən matig ahgin nərəmərəən rəha Uhgin.‡ ⁶ Nīpətitəm tətaiir əm e nita rəha etəmim əm, məto Narmin Rəha Uhgin əm un in tatol məmə narmitəm tətaiir wi min. ⁷ Təsəwirən məmə narməm otiwig məto-inu emən-ipinə kəm ik məmə, ‘Onəkotəkəike motaiir wi min.’ ⁸ Tahmen əm e nīmətag tətisi-pə ikin kit, matelel nat matuwin ikin kit itəm in tolkeike məmə otuwin-pən ikin. Natəto əm, məto ik nəkəruru məmə təmisi-pə hiə, kən matuwə hiə. Kən e suatip kitiah əm, kitat kəsotəplanən Narmin Rəha Uhgin, məto koatəplan əm rəhan wək e nəmegəhən rəha etəmim itəm təmaiir wi min.”§

⁹ Kən əmun, Nikotimas tətapəh o Iesu məmə, “?Natimnat min un, otəhrol nulan muwa?”

¹⁰ Kən Iesu təmə, “Ik iəgətin asol rəha netəm Isrel. ?Təhrol nəkəruru natimnat min u?” ¹¹ Nīpahrienən agin u iatən-ipinə kəm ik məmə, nəghatən min u itəm ekoatən ilat, itimat ekotitun wir, kən natimnat itəm ioatən-iarəp, itimat enotəplan rəkis. Məto itəmat nəsothahatətəən e nəghatən min rəhatimat. ¹² Io iatən əm natimnat min itəm katol e nətueintən əm u, məto itəmat nəsothahatətəən e rəhak nəghatən. ?Kən okəmə ekən natimnat min itəm katol e Nego e Neai, nakotəhrol nulan motahatətə lan? ¹³ Suah kit təsuwinən əpəh ilis e Nego e Neai, meiuaiu-pa, mən-iarəp nian kit ne. Məto Nəti Etəmim əm, təmisi-pən iman ikin e Nego e Neai, meiuaiu-pa, titun nən-iarəpən.

¹⁴ “Aupən, əpəh ikin taruən-aruən ikin, Moses təmiləs narmi sinek kit, mətu-pər ilis e nig əfəməh kit, kən mīləs-ipər.* Kən e nolən kitiah əm, okəike kīləs-ipər mihin Nəti Etəmim, ¹⁵ məmə netəm min u itəm okotahatətə lan, ilat okotos nəmegəhən itulin. ¹⁶ Tol nəhlan, Uhgin təmolkeike pik netəmim e nətueintən, tol-pən in təmos-ipa Nətin Noan Kitiah Əm, məmə netəm min u itəm koatahatətə lan, ilat okol kəsotimisən, məto okotos nəmegəhən itulin.† ¹⁷ Uhgin in təməsahl-ipamən Nətin tuwa e nətueintən u məmə otən-iarəp nalpinən

§ 2:25: Jon 1:47; 6:61; 13:11 * 3:1: Jon 7:50-51; 19:39-42 † 3:3: Jon 1:13; 1 Pita 1:23; Jem 1:18 ‡ 3:5: Esik 36:25-27; Efes 5:26; Taet 3:5 § 3:8: Esik 37:9 * 3:14: Nam 21:4-9; Jon 8:28; 12:32; 12:24 † 3:16: Esik 18:23,32; 37:9; 1 Tim 2:4; 4:10; 1 Jon 4:9-10

rəha nolən rəha netəmim rəha nətueintən, məto in təmahl-ipa, məmə otuwa mol suatip o nosmegəhən netəmim e nətueintən.

¹⁸ “Etəmim itəm tətahatətə lan, Uhgin okol təsənən nalpinən rəhan, məto etəmim itəm təsahatətən lan, Uhgin tinən rəkis nalpinən rəhan, məto-inu in təsahatətən e Nəti Uhgin Noan Kitiəh Əm. ¹⁹ Uhgin tətakil netəmim e nolən u məmə, Nəhag-əhagən tinuwa rəkis e nətueintən, məto netəmim kəsotolkeikeən Nəhag-əhagən. Ilat kəmoatolkeike Napinəpən ilə, məto-inu nian rafin rəhalat nolən, təsətuatipən. ²⁰ Etəmim itəm tatol nolən itəm təsətuatipən, in tetəhau Nəhag-əhagən. Kən in təsuwamən e Nəhag-əhagən, məto-inu in tapəs məmə Nəhag-əhagən əh otasiəgəpən rəhan nolən min.

²¹ Məto etəmim itəm tatətəu-pən suatip rəha nıpahrienən in otuwa e Nəhag-əhagən, məmə Nəhag-əhagən əh, in otasiəgəpən rəhan nolən kən matəgətun məmə in təmol ilat e nəsanənən əm rəha Uhgin.”

Jon Təməghat-in Mın Iesu

²² Uarisig e natımnat mın əh, Iesu ne rəhan mın netəmim kəmotuwın e nıtən Jutia. Təmatig nuwəh məsın ilat mın ikin əh, kən matol baptais e netəmim. ²³ Məto e nian əh, Jon mın, in tatol baptais e netəmim əpəh ikin kit iuəhkir əm o Salim, nərgin u, Aenon, məto-inu, ikin əh, nəhau tepət ikin. Kən netəmim koatuwin ikin əh, məmə Jon otol baptais elat. ²⁴ E nian əh, kəməsiləs-ipənən əh Jon e kalapus.

²⁵ Kən netəmim neen rəha Jon, ilat kəmotərgəhəu ilat etəm Isrel kit, o nolən ətuatip itəm etəmim otəkəike maikuas məmə in otaruətuəh e nıganəmti Uhgin. ²⁶ Kən ilat kəmotuwın kehm Jon, motən-ipən kəm in məmə, “İəgətun, ik nəkitun etəmim kit u aupən itəlau mın əpəh entənıpən-pən ikin e nəhau Jotan, kən ik nəmətul-arəp matəghat-in kəm netəmim. Roiu əh, in tınatol baptais e netəmim. Kən ilat rafin kınəotuwın ron.”

²⁷ Kən Jon tən-ipən məmə, “Etəmim təruru nolən nat kitiəh ne, okəmə Uhgin əpəh e Nego e Neai təsos-ipənən wək əh kəm in. ²⁸ İtəmat u noatətul-pa ron io. İtəmat nəkotitun məmə iatən nulan məmə, ‘Sənəmə io Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa.’ Məto Uhgin təmahl-ipa io məmə iakaupən muwa, kən Kristo in otəpanuarisig. ²⁹ Ekuəh nimaa nəghatən kit kəm itəmat. Etəmim itəm in otol marit e pətan kit, pətan əh tatətəu-pən əm in. Kən etəmim u, netəmim koatəsağın məmə in otuwa e lafet rəha marit, kən nıkilat kotagian lan kən motəto nəwian, ilat kəsotetəten in. Kən io u, ekahmen e in kit itəm tatəsağın əm matətəlig-in o nətəən nəwian, kən io mın esetəhakən kəm in o netəmim itəm koatuarisig-in, məto nıkk tagien marioah ron. ³⁰ Kristo əh, in otəkəike muwa mə in ilis taprəkis-in io, kənu io ekəike meıuıuı.”

³¹ Etəmim itəm təmisi-pən ilis e Nego e Neai, in ilis taprəkis-in netəmim rafin. Etəmim itəm tətən əm e nətueintən, in etəmim əm rəha nətueintən, kən in titun əm nənən natımnat mın u e nətueintən u. Məto, etəmim itəm tətisi-pən ilis e neai in ilis taprəkis netəmim rafin. ³² In tatətul-arəp o nən-ıarəpən natımnat itəm in təməplan kən mınəto rəkis, məto etəmim kit ne təsahatətən e rəhan nəghatən. ³³ Məto etəmim itəm təmos rəhan nəghatən kən mətahatətə lan, in tatətul-arəp məmə nəghatən itəm Uhgin təmən, in nıpahrienən. ³⁴ Tol nəhlan məto-inu etəmim əh itəm Uhgin təmahl-ipa tuwa, in tatən-ıarəp əm nəghatən mın rəha Uhgin. Kotitun məmə in tatən-ıarəp əm nəghatən mın rəha Uhgin məto-inu Uhgin təmos-ipən Narmin Rəhan tarioah lan, okol kəsölən mak lan kəsehmən namnun. ³⁵ Əwəh, Tata Uhgin in tolkeike pik Nətin əh, kən in tınələhəu-pən rəkis natımnat rafin e nelmin. ³⁶ Etəmim u itəm tətahatətə e Nəti Uhgin u, in tatos nəmegəhən itulin u, namnun tikə. Kən məto, etəm tatəht nəwıa Nətin u, in okol təsosən nəmegəhən itulin u nian kit ne, məto-inu etəmim itəm tol nəhlan, neməha rəha Uhgin tatuwin ron namnun tikə.

¹ Farisi min kəmotəto nəghatən, məmə Iesu in tɪnatiuw-pa netəmim tepət kinotuwa ron, kən in tatol baptais elat tepət. Rəhalat nampa taprəkis-in nampa rəha netəmim rəha Jon. ² (Məto nɪpahrienən sənəmə Iesu in tatol baptais elat, netəmim min əm rəhan ilat kotol baptais e netəmim.) ³ Kən nian Iesu tɪnitun məmə Farisi min kɪnotəto nəghatən əh, kən in təmiet e Jutia mɪtəlig-pən əpəh Kalili.

⁴ Kən nian in təmatuwɪn ikin əh, təmən mə otəkəike muwɪn-pən Sameria ikin.* ⁵ Kən in təmuwɪn-pən e taon kit e Sameria, nərgin un, Saeka. Taon əh, in iuəhkir o nɪməptən kit itəm aupən Jekop in təmətatipən† kəm nətin u Josep. ⁶ Kən wel rəha Jekop əh-ikin. Kən Iesu tɪnəpou agin, məto-inu in təmaliwək e suatip əfəməh, kən tuwa məpələh-pər iuəhkir o wel, mɪtaməg. E nian əh, in tɪnol tina.‡

⁷⁻⁸ Kən rəhan netəmim min kəmotuwɪn əpəh e taon, məmə okotos-nəmtin nagwənən. Kən pətan Sameria kit, təmuwa məmə otətu nəhau. Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Eh. Os-ipa-tu nəhau noan məsin kəm io. Ekolkeike məmə ekənɪm.”

⁹ Kən pətan Sameria u, tən-ipən kəm in məmə, “!Ei! Ik etəm Isrel un, kən io pətan Sameria. ?Təhrol nakatətapəh-in-pa nəhau kəm io?” Təmən-ipən nəhlan məto-inun etəm Jutia ne etəm Sameria kəsuanim kələhən nəhau e panikin kitəh.

¹⁰ Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Ik nəkəruru nat naka itəm Uhgin tolkeike məmə otos-ipinə kəm ik. Kən ik məruru min io, io u, iatətapəh-in-pinə nəhau kəm ik. Okəmə ik nəkitun, ik onakətapəh-in-pa nəhau ron io. Kən io oekos-ipinə nəhau megəh.”§

¹¹ Kən pətan un, tən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, ik rəham pəkɪt tikə, kən wel u, in əpəh ləhau isəu. ?Nəhau megəh un nakatən mə onakətu əhrol min u lan? ¹² Rəhatat pipi Jekop u aupən, in təmos-ipa wel u kəm itat, kən in təmatətu nəhau ikin nɪmin, ilat nənətin min, ne rəhan min kau min. ?Kən təhrol? ?Ik nakaprəkis-in Jekop, o?”

¹³ Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Netəm koatənim nəhau e wel u, ilat okəpanotoaoa min. ¹⁴ Məto etəmim itəm otənim nəhau itəm io ekos-ipən kəm in, okol təsoaoa minən nian kit ne.* Nəhau itəm io oekos-ipən kəm in, in tahmen e nəmti nəhau kit itəm tɪtapuəl-apuəl mətaiu əpəh imə e nɪkin nian rafin, matos-ipən nəmegəhən itulin kəm in, itəm otəsələn namnun.”†

¹⁵ Kən pətan un tən-ipən kəm in məmə, “!Etəm-iasol, awi! Os-ipa-tu nəhau un kit kəm io, məmə io ekəsəaoa minən nian kit, kən məsuwa minən u ikin-u, mətu nəhau.”‡

¹⁶ Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Uwɪn maun-in-pən rəham iaguɪhl, kən muea ikin-u.” ¹⁷ Kən pətan un tən-ipən kəm in məmə, “Io rəhak iaguɪhl tikə.” Məto Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Nakatən pahrien məmə rəham iaguɪhl tikə. ¹⁸ Məto-inu ik, nəmətəu-pən rəkis nəman faif, kən iərman u itəm itəmlau min nakatuatig u-roiu, sənəmə rəham ətuatip iaguɪhl. Nəghatən rəham u-roiu, in nɪpahrienən.”

¹⁹ Kən pətan u, tən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, iatəplan məmə ik ien kit rəha Uhgin. ²⁰ Tɪpɪtɪmat min aupən, ilat kəmotəfak kəm Uhgin əpəh ilis e nɪtot əpəh, məto itəmat netəm Isrel, nakoatən məmə Jerusalem əm un, okəkəike kan ikin katəfak.”

²¹ Məto Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Pətan, ik onakəkəike mən nɪpahrienən e rəhak nəghatən. Nian əh-ikin tatuwa, məmə itəmat onəsotəfak minən kəm Tata Uhgin əpəh e nɪtot asol əh, ne Jerusalem min. ²² Itəmat netəm Sameria, itəmat noatəfak kəm Uhgin məto itəmat nəkotəruru in. Məto itəmat ioatəfak kəm Uhgin u, ekotitun in, məto-inun suatip rəha Uhgin o nosmegəhən netəmim in təmisi-pa etimat, netəm Isrel.§ ²³ Məto

* **4:4:** E nian əh, tiəkis o netəm Isrel məmə okotuwɪn ima netəm Sameria, məto-inu e rəhalat nəhmən, netəm Sameria ilat kotamkɪmik e nɪgənəmti Uhgin. † **4:5:** Jen 48:22; Jos 24:32 ‡ **4:6:** E nian əh, mɪtgar tɪnətul ətuatip.

§ **4:10:** Pətan u təməsitun wɪrən nɪpəti nəghatən itəm Iesu təmən-ipən məmə otos-ipən nəhau megəh. Nəghatən əh, nɪpətin ətuatip un nəmti nəhau kit itəm talien mɪtapuəl-apuəl. Məto Iesu in tatəghat-in atip in, məmə Narmin Rəhan in tatos-ipən nəhau lilin. Aes 44:3; 55:1; Jer 2:13; 17:13; Sek 14:8; Jon 7:37-38; Nol Əpən 7:17; 21:6; 22:1,17. * **4:14:** Jon 6:35 † **4:14:** Sam 42:1-2; 63:1, Aes 12:3; 41:17-18; 44:3; 49:10; 55:1; Jer 2:13; 17:13; Jon 7:38 ‡ **4:15:** Jon 6:34

§ **4:22:** Rom 3:1,2; 9:4,5; 15:8,9

otəsuwəhən, nīpahrienən məmə nian əh tinuwa rəkis, nian Narmin Rəha Uhgīn in otasitu e iəfak pahrien mīn, mol ilat məmə ilat okotitun wir Uhgīn məmə Uhgīn u, in Uhgīn pahrien, kən mol ilat məmə ilat okotəfak kəm in e nīkilat pahrien. Məto-inu Tata Uhgīn in tategəs-in iəfak mīn itəm koatol nəhlan. ²⁴ Uhgīn in sənəmə etəmim. Kəpə. In narmin. Tol nəhlan, kən netəmim itəm koatəfak kəm in, ilat kotəkəike motəfak kəm Uhgīn məmə Uhgīn u, in Uhgīn pahrien, kən ilat kotəkəike motəfak kəm in e nīkilat pahrien e nəsanənən rəha Narmin Rəhan.”

²⁵ Kən pətan u, təmən-ipən kəm in məmə, “Io enitun məmə Mesaea u, otəkəike muwa. Inu, kətaun-in məmə Kristo itəm Uhgīn təmən məmə otahl-ipa. Kən nian otuwa, kən in titun nən-iarəpən natimnat rafin kəm kitat.”*

²⁶ Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Io u inu,† iatəghat kəm ik.”‡

²⁷ Kən roiu agin-əh, netəmim rəha Iesu kəmotitəlig-pa mīn. Kən narmilat təmiwig pik nian kəmotəplan in tatəghat ilau pətan kit. Məto ilat kit təməsətapəhən ron məmə, “?Ik nakolkeike naka?” o “?Ik natəghat kəm pətan əh o naka?”

²⁸ Kən pətan u, təmapəs rəhan nuwigi nəhau tatəpələh, mitəlig muwin əpəh e taon. Təmuwin matən-ipən kəm netəmim ikin əh məmə, ²⁹ “Eh. Otuwin-tu motəplan-tu suah kit əh-ikin əh, in təmən-iarəp rafin natimnat mīn itəm io ematol. ?Okəmə naka in Kristo itəm Uhgīn təmən məmə otahl-ipa?” ³⁰ Kən ilat kəmotiet e taon əh, mīnoatuwin məmə okotəplan-tu Iesu.

Iesu təmuəh nimaa nəghatən e nagwənən

³¹ Kən e nian əh, netəmim rəha Iesu koatuəh nīkin məmə, “Iəgəhun, ik agwən kit.”

³² Məto in tən-ipən kəm ilat məmə, “Io nīgak əpəh nagwənən itəm itəmat nəkotəruru.”§

³³ Tol nəhlan, rəhan netəmim kīnoatətapəh-ətapəh olat mīn məmə, “?Təhro? ?Okəm-naka suah kit təmos-ipən nagwənən kit kəm in, o?”

³⁴ Məto Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Uhgīn təməhl-ipa io iakuwa, kən nagwənən u nīgak, məmə iakatol natimnat itəm in tolkeike məmə oekol.* Kənu iakol rafin wək mīn itəm in təmos-ipa məmə oekol, o nol namnunən rəhan wək.

³⁵ “Itəmat nəkotitun-tu nəghatən kit u katən məmə, ‘Məwig kuwit əh-ikin tətətig məmə okotoarus nian rəha nəulək-inən nagwənən e nasumən.’ Məto io iatən-ipinə kəm itəmat, otəplan-tu nagwənən u e nasumən. Roiu əh, nīmalilat tinapə rəkis. Nian rəha nəuləkən əh-roiu.†

³⁶ “Etəmim rəha nəuləkən tinuwa, mīnətuoun mīnatos rəkis rəhan nətouən. Kən nagwənən u, in təmələk in o nəmegəhən līlīn. E nolən u, etəmim itəm tətəsum ne etəmim itəm tatəulək in mos matuwa, ilau kərən nīkilau otəgien. ³⁷ Nəghatən kit u katən məmə, ‘Suah kit tuwin mə otasum, məto etəm pīsin kit mīn otəulək-in məmīk muwa.’ Nəghatən u, in nīpahrienən. ³⁸ Io emahl-ipən itəmat məmə onəkotuwīn motəulək e nasumən itəm itəmat nəməsotasum-inən. Netəm pīsin mīn, ilat kəmotasum in. Kən itəmat nīnoatəhl noa rəhalat wək.”

Netəm Sameria tēpət kəmotahatətə e Iesu

* **4:25:** Netəm Sameria kəmotitun e naoa rəha Dut 18:15-19 məmə Kristo in otən əp kəm ilat nalpəkauən rəha Uhgīn kəm ilat. † **4:26:** E kopi oas mīn neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, nəghatən u rəha Iesu, “Io u inu,” təmən ikin-u ne ikin tēpət mīn e naoa u, in tahmen ahmen əm e nəghatən kit itəm Uhgīn təmatən o nən atipən nərgin kəm Moses, matən məmə, “Io Etətig.” Onakehm e naoa rəha Eks 3:14-16. Iesu tatən nəghatən əh, matol əp in məmə in Uhgīn. Iesu in tatən məmə in Uhgīn, kən matig matən mīn məmə in Kristo itəm pətan əh tatən. ‡ **4:26:** Jon 8:24; 9:35-37 § **4:32:** Job 23:12; Jon 6:27 * **4:34:** Jon 5:30, 8:29 † **4:35:** Nian Iesu tatəghat-in nagwənən e nasumən itəm nīmalilat tinapə rəkis, in tatən ətuatip əm məmə, “!Otəplan-tu! Netəmim kīnotətul matip rəkis. Sotolən kəmin motəpil o nən-iarəpən nəghatən rəha Uhgīn tahmen-pən əm e netəm koatol kəmin o nəuləkən, kən moatən məmə, ‘Məwig kuwit əpəh ikin, kən nagwənən təpanəmitə.’ Kəpə, netəmim kīnatətul matip rəkis o nosən nəghatən rəha Uhgīn.”

³⁹ Kən e taon u, netəm Sameria tepət, ilat kəmotahatətə e Iesu mato-inu pətan əh təmatətul-arəp matən-ipən kəm ilat məmə, “Iesu təmən-iarəp natimnat rafin itəm io ematol.”

⁴⁰ Kən nian netəm Sameria kəmotuwın motehm, kən kəmotəkəike kəm in məmə otuwın motatig ilat min. Kən Iesu təmuwın moatatig o nian kəiu. ⁴¹ Kən netəmim tepət min kəmotahatətə lan e rəhan min nəghatən.

⁴² Kən moatən-ipən kəm pətan u məmə, “Itimat emotahatətə lan o nəghatən u itəm ik nəmən-ipa, mato roiu əh, ekoatahatətə lan mato-inu itimat əm emotəto rəhan nəghatən min, kən motitun pahrien məmə in Iosmegəh rəha nətueintən.”[‡]

Iesu təmol-wır nati etəm-iasol kit rəha kig

⁴³ Nian Iesu təmatig mos nian kəiu rəkis ikin əh, in təmiet muwın Kalili. ⁴⁴ Məto-inu aupən, in təmatən məmə ien min rəha Ughin, natiməlat min, ilat kəsotisiai-inən ilat. ⁴⁵ Netəm Kalili, aupən ilat kəmotuwın Jerusalem moatol lafet rəha Nuhagego-inən, kən e nian əh, ilat kəmotəplan natimnat min itəm in təmol ikin əh. Kən nian Iesu təmuwın Kalili, nıkilat təmagien ron.

⁴⁶ Kən Iesu təmitəlig-pən min e latuənu Kena, əpəh Kalili. Ikin əh aupən, in təmol nəhau tuwa mol wain.* Kən e Kapaneam, etəm-iasol rəha kig tətətig ikin. Kən natin kit tatimis. ⁴⁷ Kən nian suah u təməto məmə Iesu təmisi-pən u Jutia minuwa rəkis Kalili, kən in təmuwa məplan Iesu. Kən mən-ipən ron məmə oteiuaiu muwın əpəh Kapaneam kən mol-wır natin. Məto-inu suakəku nol otimis.

⁴⁸ Kən Iesu tən-ipən kəm suah un məmə, “!Nəman! Itəmat u, nakotəmə onəkotəplan əm nəmtətin min ne natimnat min itəm narmitəmat otiwig ron aupən, kənu uarisig un, nəpanotahatətə lak. Məto okəmə nəsoəplanən, okol nəsoəhatətəən lak.”

⁴⁹ Kən suah un təmə, “!Etəm-iasol, awi! !Pəs kian uəhai əm! !Otəsuwəhən roiu nətik timis!” ⁵⁰ Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Uwın; nətim otəpanəmegəh.” Kən suah un təmahatətə e nəghatən rəha Iesu kən mitəlig.

⁵¹ Nian in təmatuwın əh e suatip, təməplan rəhan iolwək min, kən ilat kotən-ipən kəm in məmə, “Rəham suakəku tənəmegəh rəkis.” ⁵² Kən in təmətapəh olat məmə, “?Təməwır e nian naka?” Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, “Nəniəp ehnaipən e wan klok rəhan nəgəpanən tənikə.” ⁵³ Kən suah un, təmitun məmə, e nian ətuatip əh inəh, Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Rəham suakəku otəpanəmegəh.” Kən in ne rəhan min, kəmotahatətə e Iesu. ⁵⁴ Inu nian tatol kəiu lan itəm Iesu təmiet Jutia, muwa Kalili kən mol nəmtətin kit.

5

Iesu təmol-wır suah kit əpəh iuəhkır e nəhau Petseta

¹ Uarisig e nian əh, Iesu təmər muwın e taon u Jerusalem, məto-inu katol lafet kit rəha netəm Isrel əh-ikin əh.

² E Jerusalem, noan asol kit əpəh ikin, itəm kətaig lan. E nəghatən rəha netəm Isrel katən nərgin məmə Petseta. Kən nimə kit tatətul iuəhkır o noan əh. Nimə un, feranta lan, faif. In əh iuəhkır o ket u e fenis rəha taon u, nərgin u, Ket rəha Sipsip. ³⁻⁴ Kən ikin əh, e feranta min, netəm koatimis tepət koatapıl əh-ikin. Neen niganəmtilat təpis, kən

[‡] 4:42: 1 Jon 4:14 § 4:44: Nat əpnəpin Iesu təmaiir latuənu Petlehem, e nəptən asol Jutia, netəmim kotəplan məmə in etəm Nasaret əpəh Kalili, məto-inu təmətatig nuwəh ikin əh (Jon 7:41, 18:5, 19:19). Netəm Isrel e Jutia ne Kalili tepət kəsotahatətəən pahrien lan, rəhalat nahatətəən tımətmətig əm lan, nian kotəplan in tatol nat pispis neen (Jon 1:11; 2:18,23-25; 4:45,48; 6:2, 41, 66). Məto netəm Samaria itəm kotatig e taon u Saika, ilat kəmotahatətə pahrien lan, məmə Iesu in Kristo itəm Ughin təmən məmə otahl-ipa (Jon 4:40-42). * 4:46: Jon 2:1-11

neen nelkilat tərət, neen min nipətilat nəwtain təmimis.* ⁵ Kən suah kit əh-ikin əh tətəpəl. In təmatimis minos rəkis nup tate-eit. ⁶ Kən Iesu təplan suah un tətəpəl, kən in minitun məmə suah u təmimis nuwəh məsin, kən tətəpəh ron məmə, “?Tahro? ?Nakolkeike məmə onakəwīr?”

⁷ Etəm tatimis un tən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, etəmim tikə məmə otiləs io meiuaiu muwin e noan əh nian nəhau tatəloal. Nian rafin, io etalkut pik məmə ekeiuaiu muwin e noan əh, məto netəmim neen ilat kotaprəkis-in io moteiuaiu motuwīn. Kən ilat motaupən motek nəhau.”

⁸ Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “!Ətul! Mos rəham nimitiwīn maliwək matuwīn.” ⁹ Kən roiu ağin suah apon təməwīr min. Kən maiuaiu rəhan nimitiwīn mos matuwīn.

Nat u kəmol e nian rəha Sapat,† ¹⁰ kən netəm-iasol min rəha Isrel kəmotəhai suah un itəm tinəmegəh e rəhan nimisən, motəmə, “Nian u-roiu rəha Sapat; kən təsətuatipən e Lou rəhatat məmə onakos nulan rəham nimitiwīn.”‡ ¹¹ Kən in tən-ipən kəm netəm min u məmə, “Məto suah u təmol-wīr io, in təmən-ipa məmə ekos rəhak nimitiwīn maliwək matuwīn.”

¹² Kən ilat kəmotəpəh ron məmə, “?Suah pah apon təmən-ipinə kəm ik məmə onəkol nat un?”

¹³ Məto suah un təruru nərgi Iesu, məto-inu netəmim tepət ikin əh, kən Iesu təmikə-pən əm əh ilugin elat.

¹⁴ Kən uarisig, Iesu təməplan suah un e Nimə Rəha Uhgīn, kən tən-ipən kəm in məmə, “!Ei! !Əplan-tu! !Ik ninəwīr rəkis! Məto onatəto ik məmə nəsol minən təfagə rat min. Okəmə nakol, nəratən kit otiləs min ik, itəm tərət təhmīn min.”

¹⁵ Kən suah apon təmuwīn mən-ipən kəm netəm-iasol min rəha Isrel məmə, “Suah u itəm təmol-wīr io, nərgin un, Iesu.”

¹⁶ Kən tol nəhlan, netəm-iasol rəha netəm Isrel, ilat kinoatitəp-itəp Iesu məmə okotol nəratən kəm in, məto-inu ilat kotəplan in tatol natimnat min tol nəhlan e nian rəha Sapat.§ ¹⁷ Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nian rafin rəhak Tata tatol əh wək, kən io min oekatol wək.”*

¹⁸ Kən nəghatən u, tol nətəligən rəhalat təskasik təhmīn min, məmə okotohamnu in timis. Məto-inu roiu əh, sənəmə məmə tatətgəhl əm Lou rəha Sapat, məto nat in iahgin pik, in tatən məmə rəhan u Tata ətuatip Uhgīn, kən tol nulan, in matol məmə in tahmen ətuatip e Uhgīn.†

Iesu in tərəmərə məto-inu in Nəti Uhgīn

¹⁹ Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Nipahrienən ağin un iatən kəm itəmat, Nəti Uhgīn təruru nolən nat kit e rəhan atip əm nətəligən. Titun əm nolən natimnat min un itəm Tata Uhgīn tatol, məto-inu natimnat rafin u itəm Tata Uhgīn tatol, Nətin, in min in tatol.‡

²⁰ Nətin titun nolən nəhlan, məto-inu Tata Uhgīn tolkeike pik Nətin, kən in tatəgətun kəm in natimnat rafin itəm in tatol. Kən in otəpanəgətun min natimnat min kəm in itəm iahgin min kotaprəkis-in in min u, məmə otol itəmat narmitəmat tatiwig pik ron.

²¹ “Məto-inu Tata Uhgīn tatol netəm kəmotimis ilat koatəmegəh min, kən e nolən kitiaəh əm, Nətin titun nos-ipənən nəmegəhən kəm netəmim itəm nikin tagien məmə otos-ipən kəm ilat.§ ²² Məto-inu sənəmə Tata Uhgīn itəm in otakil netəmim, məto in təmələhəu-pən

* **5:3-4:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, kəmətu-pən nəghatən rəha ves 3-4 tol nulan məmə, “Ilat koatəpəl ikin əh moatəsaəgin noan əh məmə otəloal. 4 Məto-inun, nian neen, nagelo kit rəha Uhgīn tuwa, muwin e noan əh, kən mol tatəloal. Kən nian okəmə nəhau əh təloal un, etəmim itəm taupən meiuaiu matuwīn e nəhau, nat əpnapin tatos nimisən naka, məto rəhan nimisən otəwīr.” † **5:9:** Sapat: Əplan e tiksonari.

‡ **5:10:** Jer 17:21 § **5:16:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, kəmətu-pən nəghatən tol nulan, “kən ilat kəmoategəs-in suatip o nohamnuən in.” * **5:17:** Jon 14:10 † **5:18:** Jon 10:30,33;

19:7 ‡ **5:19:** Jon 14:10 § **5:21:** Rom 4:17; Jon 11:25

rafin nakilən e nelmi Nətin, * † 23 məmə netəmim ilat rafın okotisiai-in Nətin, tahmen əm məmə inun koatisiai-in mihin Tata Uhgın. Etəmim itəm təsisiai-inən Nətin, okol təsisiai-inən Tata Uhgın u itəm təmahl-ipa Nətin.‡

24 “Nipahrienən agin u iatən kəm itəmat məmə, etəmim itəm tatəto rəhak nəghatən, kən mətahatətə e Uhgın itəm təmahl-ipa io iakuwa, in tinatos nəmegəhən itulın. In okol təsətulən e niganəmtək məmə oekən-iarəp nalpınən rəhan. In tinagim rəkis e nimisən, kən minuwa o nəmegəhən. § 25 Nipahrienən agin u iatən kəm itəmat, məmə o nian kit itəm tatuwa, kən tinuwa rəkis, netəm min u kəmotimis, ilat okotəto nəwia Nəti Uhgın, kən netəm min u ilat kotətəlig-in, ilat okotos nəmegəhən. 26 Tata Uhgın in Nəukəti Nəmegəhən, kən e nolən kitiah əm, in təmol mə Nətin in min Nəukəti Nəmegəhən, * 27 kən in təmələhəupən nəsanənən ne nepətən e nelmi Nətin məmə in otakil nolən min rəha netəmim, məto-inu in Nəti Etəmim.

28 “Təsəwirən məmə narmitəmat otıwıg pik o nat u, məto-inu nian əh-ikin tatuwa itəm netəm kəmotimis okotəto nəwia Nətin, 29 kən ilat okotətul e rəhalat min suwıt, ilat min u aupən kəmoatol nolən wır min okotəkəike motətul min motos min nəmegəhən, məto itəm min aupən ilat kəmoatol nolən rat min, ilat okotəkəike motətul min e nimisən kən motətul e niganəmti Tata Uhgın məmə Nətin otən-iarəp rəhalat nalpınən.†

30 “Io ekəruru nolən nat kit e rəhak atıp əm nəsanənən. Io iakatakil nolən min rəha netəmim min, məto iatol ətuatıp əm məmə rəhak Tata tatən mihin ne məmə oekol. Kən nian iakakil nolən rəha netəmim, ekıtun mə ekol tətuatıp, məto-inun oesalkutən məmə ekol əm e rəhak nəsanənən. Məto io, ekəike malkut məmə iakol tahmen e nətəligən rəha Uhgın itəm təmahl-ipa io ekuwa.”‡

Nətul-arəpən o naruəsanən İesu

31 Okəmə io pisin əm iakəghat-in io, kən rəhak nəghatən okol təsətulən. § 32 Məto suah kit min əh-ikin in tatətul-arəp kən matol nəfigəmən ron io, kən io ekıtun məmə nəghatən min u rəhan itəm tatən lak in nipahrienən.*

33 “Aupən, itəmat nəmotahl-ipən rəhatəmat min netəmim məmə okotuwın motətəlig-in nəghatən rəha Jon, kən in təmatətul-arəp o nipahrienən.† 34 İatəghat nulan, məto esagileən e nəghatən rəha etəmim əm kit məmə titun nolən nəfigəmən ron io. Kəpə. Təsölən nulan.‡ İatəghat-in nəghatən rəha Jon nulan məto-inu ekolkeike məmə Uhgın otosmegəh itəmat. 35 Jon u, tahmen e lait kit. Tatuəp məhag-əhag wır, kən nikitəmat təmagien ron o nian təkuəkır əm.

36 “Məto rəhak wək min, ilat min koatol nəfigəmən ron io. Kən ilat kotəsanən motaprəkis-in nəghatən min un Jon təmatən. Wək min un, rəhak Tata təmos-ipa kəm io mə oekol namnun elat. Kən wək min u rəhak, ilat koatən-iarəp io, kən ilat moatol əp io məmə rəhak Tata in təmahl-ipa io. § 37 Kən Tata Uhgın itəm təmahl-ipa io, inun itəm tinatətul-arəp ron io. In tatən-iarəp io pap, məto itəmat nəsotətoən nəwian, kən itəmat nəsotəplanən niganəmtin. 38 Kən nəghatən rəhan təsatig wırən e nikitəmat, məto-inun itəmat nəsotəhatətəən lak, io u, itəm in təmahl-ipa io iakuwa.

39 “İtəmat noatafin pik nəghatən min e Nəoa Rəha Uhgın, kən motahatətə e nəghatən min əh məmə itəmat onəkotos nəmegəhən itəm namnun tıka. Məto otəplan-tu. Nəghatən

* 5:22: Kitat kotəplan ves 21-22 kən mıtun məmə İesu in otakil kitat rafın, kən in otos-ipən nəmegəhən kəm netəm min un itəm nıkin tagien məmə otos-ipən kəm ilat. Məto Jon 3:17 tatəgəhun məmə İesu təməsuwamən e nətueintən o nən-iarəpən nalpınən rəhatat, məto təmuwa o nos-ipənən nəmegəhən kəm itat. † 5:22: Jon 5:26-27; 9:39; Wək 10:42 ‡ 5:23: Luk 10:16; 1 Jon 2:23 § 5:24: Jon 3:18 * 5:26: Jen 2:7; Job 10:12; 33:4; Sam 36:9; 42:8; 66:9; Jon 1:1-4 † 5:29: Netəmim itəm kotahatətə e İesu, koatos nəmegəhən lılın. Netəmim itəm kəsotəhatətəən lan, ilat okotos nalpınən lılın (Jon 3:36, 5:24, Mak 16:16, Efes 2:8-10). Natımnat min itəm netəmim koatol, okotol əp okəm-naka ilat kotahatətə pahrien e İesu o kəpə (Mat 7:17-20; Kal 5:6, Jem 2:17,26). Uhgın tatos-ipən nahatətəən kəm netəmim əpnəpın əm, kən matig masitu min elat məmə okoatol natımnat wır min. ‡ 5:30: Jon 8:16 § 5:31: Dut 17:6; 19:15 * 5:32: Jon 8:17-18 † 5:33: Jon 1:19-28 ‡ 5:34: 1 Jon 5:9 § 5:36: Jon 10:25; 14:11

min əh e Naoa Rəha Uhgin, ilat koatəghat-in io, moatən-iarəp io. ⁴⁰ Məto itəmat nakotapəs nuwamən ron io məmə nakotos nəmegəhən ron io.

⁴¹ Esolən nat agin-əh e nənwiiwən rəha netəmim. Kəpə. ⁴² Məto itəmat u inun, io ekitun wir itəmat, kən io ekitun wir məmə nolkeikeən rəha Uhgin tikə e nikitəmat. ⁴³ Io emuwa e nərgi Tata rəhak, məto itəmat nəsosən io e nikitəmat, nikitəmat təsagienən ron io; məto okəmə etəmim kit tatuwa e nərgin atip əm, kən nikitəmat tos, kən motagien ron. ⁴⁴ Nian rafin itəmat nakotolkeike məmə nakotos nənwiiwən rəhatəmat min, məto nəsotalkut agin-əhən məmə onəkotol nat kit itəm Uhgin u, in pisin əm in Uhgin, otənwiiwi itəmat ron. ?Onəkotahatətə ahro nulan lak e nolən əh?

⁴⁵ “Təsəwirən məmə nikitəmat otəht məmə, io oekən-iarəp nolən rat min rəhatəmat e niganəmti Tata Uhgin. Kəpə. Məto Moses ilə, nian rafin itəmat noatuag-pən ron,* in otən-iarəp nolən rat min rəhatəmat. ⁴⁶ Məto-inu okəmə itəmat nəmotahatətə pahrien e nəghatən min rəha Moses, kən itəmat onəkotahatətə min e rəhak nəghatən min. Məto-inun, nəghatən min itəm in təməte rəkis, ilat koatəghat-in io. ⁴⁷ Məto itəmat nəsotahatətən e nəghatən min itəm in təməte, tol nəhlan, suatip tikə agin məmə onəkotahatətə lak.

6

Iesu təmagwən netəmim tepət
(Mat 14:13-21; Mak 6:30-44;
Luk 9:10-17)

¹ Uarisig e natimnat min u, Iesu təmuwin əpəh entənipən e nəhau asol nərgin un, Lek Kalili. Kən nərgin kit min un, Lek Taepirias. ² Kən nimanin netəmim kəmoatuarisigin, məto-inun koatəplan nəmtətin min rəhan, itəm tatol netəmim koatimis koatəto təwir. ³ Kən Iesu təmuwin əpəh ilis e nitot kit, kən matəpələh ikin əh ilat rəhan min netəmim. ⁴ E nian əh, lafet kit rəha netəm Isrel u, kətaun-in məmə lafet rəha Nuhagego-inən tnatuwa iuəhkir.

⁵ Kən nian Iesu tasipən əpəh isəu, kən məplan nimanin netəmim tepət ilat koatuwa, kən in tətəpəh o Filip məmə, “?Okotəhrol motos piret tepət tahmen-in netəm min u məmə ilat okotun?” ⁶ In təmən asgəwin əm məmə otəplan nahatətən rəha Filip, məto in tinitun rəkis nat naka itəm in otəpanol.

⁷ Kən Filip tən-ipən kəm in məmə, “!Ei! Okəmə okos-nəmtin piret məni lan tahmen e tu-hanrit tenarius pap,* məto okol təsahmenən. Netəm min u rafin ilat okotun əm noan məsin noan məsin.”

⁸ Kən etəmim kit rəha Iesu, pian u Saimon Pita, nərgin u Antru, in təmən-ipən kəm Iesu məmə, ⁹ “Suakəku kit əh-ikin əh, in tatos piret faif kəmol e pale, ne nəm kəiu. Məto okol təsahmen-in agin-əhən netəm min əh.”†

¹⁰ Kən Iesu təmə, “Otən-ipən-tu kəm netəmim kotəpələh.” Kən ikin əh, manuwihl tepət, kən ilat kəmotəpələh. Kən nampa rəha nəman əm, in nat kit tahmen e faif-taosan.‡ ¹¹ Kən Iesu təmos piret, mən tagkiu kəm Uhgin ron, kən mos-ipən piret un kəm ilat rafin u koatəpələh, kən matig mol min nat kitəh əm e nəm. Kən ilat kəmotun tahmen-in nərpiilat.

¹² Kən nian kınotagwən rəkis, nərpiilat tasis, kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan min netəmim məmə, “Otuwin motuwər nimismisi piret min əh koatis. Təsəwirən məmə okotərəkin.” ¹³ Kən ilat kəmotuwın motuwər nimismisi piret kən motaii-pən e kətim asol min ilat tuelef kotərioah wir. Piret u, in nimismisi piret ilat faif kəmol e pale itəm netəmim kəmotun kapəs.

* 5:45: Jon 9:28; Rom 2:17 * 6:7: Roiu, tu-hanrit tenarius tahmen e tu-hanrit-taosan vatu. † 6:9: 2 King 4:42-44
‡ 6:10: Nipitan ne nisualkələh ilat min e nimanin, məto kəmafin əm nəman. Nolən rəhalat tol nəhlan. !Okəmə naka, netəmim ilat rafin tuente-taosan!

¹⁴ Kən nian netəmim kəmotəplan nəmtətin əh itəm Iesu təmol, kən ilat kəmotən məmə, “Nipahrienən. !Ien pahrien u\$ rəha Uhgin itəm aupən kəmatən məmə in otuwa e nətueintən!”* ¹⁵ Kən Iesu təmitun məmə netəm min u kotəmə okotuwa motos in motuwın motəkəike kəm in məmə in otuwa mol kig rəhalat. Kən in təmagım min, mapəs ilat muwın əpəh e nitot, mətan in pisin əm.†

*Iesu təmalıwək e
nətuei nəhau*

(Mat 14:22-27; Mak 6:45-52)

¹⁶ Nian mitgar təmeıuau, netəmim rəha Iesu min kəmotəıuau motuwın e lek əh. ¹⁷ Kən tinapınəp, məto Iesu tikə, təsuwamən əh. Kən əmun, ilat kəmotuwın motər e pot kit, kən minotasuə lan motaulego min e lek un, məmə ilat okotuwın Kapaneam. ¹⁸ Kən nımətag asol kit təmətul minol nəhau tinərat-nərat. ¹⁹ Kən nian ilat kəmotasuə motuwın, tahmen e faif o sikis kilomita, kən ilat kotəplan Iesu taliwək e nətuei nəhau‡ matuwa iuəhkır o rəhalat pot. Kən ilat kəmotəgin pık,\$ ²⁰ məto in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Əsotəgin pıkən, io u inu.”* ²¹ !Kən nıkilat təmagien o nıləsən in e pot, moatol əmun, roıu agın, məto pot tinuwın e nəwtain nəhau entənıpən-pən ikın-un kəmotən məmə okotuwın ikın!

Netəmim kəmoategəs-in Iesu

²² Kəmən lawıgin, netəmim min itəm kotatig əh entənıpən-pa ikın e lek asol u, ilat kəmotəplan məmə aupən, pot kitıəh əm tatətul ukin-u. Kən ilat kotıtun məmə Iesu təsuwınən e pot u ilat rəhan min netəmim, məto-inun nian kəmotiet, ilat pisin əm moatuwin. ²³ Kən pot min neen, kəmotisi-pən e taon u Taepirias, ilat kəmotuwa. İlat kəmotuwar iuəhkır əm o ikın-u itəm İerəmərə təmətul ikın məfak matən tagkıu o pıret, kən netəmim kəmotun. ²⁴ Kən tol nəhlən, nian ilat kəmotəplan məmə Iesu tinikə u ikın-u, kən rəhan min netəmim kotikə, ilat min kəmotasuə min e pot kit, motuwın e Kapaneam, moategəs-in.

Iesu in pıret rəha nəmegəhən

²⁵ Nian netəm min u kəmotəplan Iesu əpəh entənıpən-pən əpəh e lek u, kotətapəh ron məmə, “?İəgətun, ik nəmuwa ikın-u nəghan?”

²⁶ Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nipahrienən agın iatən kəm itəmat məmə, itəmat noategəs-in io, sənəmə nəmotəplan nəmtətin min u itəm emol, məto itəmat nəmotun əm pıret, nərpitəmat tasis. ²⁷ Məto təsəwırən məmə itəmat nahgitəmat otikə o nosən pıret itəm otəpanəmnəmit mikə.† İtəmat, nahgitəmat otəkəike mikə o nosən pıret itəm tətatig lilin u, rəha nəmegəhən itəm namnun tikə.‡ Pıret u, inu, Nəti Etəmim otəpanos-ipınə kəm itəmat; məto-inu Tata Uhgin, in təməgətun məmə nıkin tagien o Nətin.”\$

²⁸ Kən ilat kəmotətapəh ron məmə, “?Nolən naka min un itəm Uhgin tolkeike məmə itəmat oekotol?”

²⁹ Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “İtəmat nəkotəkəike motahatətə lak, məmə Uhgin təmahlıpa io.* Nat u inu Uhgin in tolkeike.”

³⁰ Kən ilat kəmotətapəh min ron məmə, “?Məto ik onəkol nəmtətin naka, məmə itimat ekotəplan kən ekotahatətə lam? ?İk onəkol nat naka? ³¹ Nian rəhatat pipi min u aupən,

§ 6:14: Netəm İsrel ilat kəmotəsahgin ien kit məmə in otuwa tahmen e Moses (Jon 1:21). E nian rəha Moses, Uhgin təmos-ipən pıret təmisi-pər e neai, nərgin u mana. Kən ilat kəmoatəplan əm Iesu təmol nat pispis, magwən ilat e pıret. Rəhalat nətəligən təmətul-pən o nagwənən (ves 26) ne nəmki-rəkisən ilat e netəm Rom (ves 15). * 6:14: Dut 18:15-19

† 6:15: Mat 4:8-10; Jon 18:36-37 ‡ 6:19: Job 9:8 § 6:19: Mat 14:26; Mak 6:49; Luk 24:37 * 6:20: “Io u inu” - Əplan-tu futnot e Jon 4:26. † 6:27: Aes 55:2 ‡ 6:27: Jon 6:35, 48 § 6:27: Aes 55:2 * 6:29: Jon 6:35; 1 Tes 1:3; 1 Jon 3:23

ilat kəmotan ikin taruən-aruən ikin, ilat kəmotun ‘mana.’† Nəghatən kit e Naoa Rəha Uhgin tatən məmā, ‘In tatos-ipən pīret itəm tātisi-pən e Nego e Neai məmā ilat okotun.’”‡

32 Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmā, “Nīpahrienən aɡin u iatən kəm itəmat məmā, sənəmā Moses təmos-ipən pīret u itəm tātisi-pən e Nego e Neai məmā nakotun. Rəhak Tata ilə in tatos-ipinə. Kən inun tatos-ipən pīret pahrien itəm tātisi-pən e Nego e Neai, məmā itəmat onəkotun. 33 Məto-inu pīret rəha Uhgin, inu in itəm tātisi-pən e Nego e Neai, mateiuaiu-pa e nətueintən.§ Kən pīret u tatos-ipən nəmegəhən kəm netənim e nətueintən.”*

34 Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmā, “Etəm-iasol, awi os-ipa-tu pīret u kəm itimat nian rafin.”†

35 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmā, “Io u, io‡ Pīret itəm tatos-ipən nəmegəhən. Etənim otuwa ron io, in nəumis otəsus minən. Kən etənim itəm otahatətə lak, in otəsoaoa minən.§ 36 Məto io emən-ipinə rəkis kəm itəmat, məmā nat əpnapin nəkotəplan io, məto itəmat nəotahatətən əh lak. 37 Netənim itəm rəhak Tata tatos-ipa ilat kəm io, ilat okotuwa ron io. Kən etənim itəm otuwa ron io, okol iakəsahl-iarəp-ən.* 38 Məto-inu io eməsisipənən e Nego e Neai meiuaiu-pa e nətueintən məmā iakol natimnat min u io əm ekolkeike. Məto emuwa məmā ekol natimnat min u itəm rəhak Tata təmahl-ipa io ekuwa ron. 39 Kən in tolkeike məmā io esəmkarəpən-inən netəm min un itəm in təməmkipa ilat kəm io. In tolkeike məmā e namnun nian, io oekol netəm min u ilat okotəmegəh min e nimisən.† 40 Məto-inu rəhak Tata in tolkeike məmā netənim rafin itəm kotuag-pən o Netin, kən motahatətə lan, ilat okotos nəmegəhən itulin. Kən e namnun nian, io oekol netəm min u ilat okotəmegəh min e nimisən.”

41 O nat u, netənim nikilat tinətuoun mətagət, məto-inu in tatən məmā, “Io u, Pīret itəm tātisi-pən e Nego e Neai, meiuaiu-pa e nətueintən.” 42 Ilat koatən məmā, “?Təhrol? Suah u in Iesu, nəti Josep, kitat kotitun əm rəhan tata ne mama. ?Təhrol in tatən nulan məmā, ‘Io emisi-pən e Nego e Neai, matuwa e nətueintən?’”

43 Iesu təmən-ipən kəm ilat məmā, “Nikitəmat təsagət-əgətən nulan. 44 Okəmā Tata Uhgin itəm təmahl-ipa io ekuwa, in təsiuw-pamən etənim kit tuwa ron io, kən okol etənim un təsuwa atipən ron io məmā io oekol in otəmegəh min e nimisən e namnun nian.‡ 45 Nəghatən itəm ien kit təməte aupən e Naoa rəha Uhgin, tatən nulan məmā, ‘Uhgin in otəgətun netənim rafin.’ Etənim itəm tatətəlig-in nəgətunən rəha Tata Uhgin, in tatuwa ron io.§ 46 Etənim kitəh ne tikə, itəm təməplan Tata Uhgin. In pišin əm un itəm təmisi-pən lan, təməplan in.* 47 Nīpahrienən aɡin u iatən-ipinə kəm itəmat məmā, etənim itəm tətahatətə lak, in tiнос nəmegəhən lilin. 48 Io un, Pīret rəha nəmegəhən.† 49 Nat əpnapin tipitəmat min aupən, ilat kəmotun pīret u ‘mana’ əpəh ikin taruən-aruən ikin, məto ilat kinotimis rəkis. 50 Məto Pīret itəm tātisi-pən e Nego e Neai meiuaiu-pa u-roiu, in tol pišin. Pīret u, təmeiuaiu-pa məmā etənim itəm tatun, okol təsimisən. 51 Io u, io Pīret itəm tatəmegəh, təmisi-pən e Nego e Neai, meiuaiu-pa e nətueintən. Etənim itəm otun Pīret u, in otəmegəh matuwīn, matuwīn, namnun tikə; kən Pīret u, itəm io oekosipən o nəmegəhən rəha netənim e nətueintən, inun, noanuwəhgək.”

52 Nəghatən u təmol netənim kinotətul minoatərgəhəu kəm ilat min, motəmā, “?Təhrol? ?Suah u titun nos-ipamən noanuwəhgin kitat kotun?”

53 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmā, “Nīpahrienən aɡin u iatən-ipinə kəm itəmat məmā, okəmā itəmat nəotunən noanuwəhgi Nəti Etənim, kən məsotənimən nitan, okol

† 6:31: Nam 11:7-9 ‡ 6:31: Eks 16:4,15; Neham 9:15; Sam 78:24; Sam 105:40 § 6:33: Jon 3:13,31 * 6:33: Dut 8:3; Mat 4:4; Luk 4:4 † 6:34: Mat 6:11; Jon 4:15 ‡ 6:35: Jon 8:12; 10:7,11; 11:25; 14:6; 15:1 § 6:35: Jon 4:14; 7:37-39 * 6:37: Jon 17:2 † 6:39: Jon 17:2,12; 18:9 ‡ 6:44: Hos 11:4; Jon 6:65; 12:32 § 6:45: Aes 54:13; Jer 31:34 * 6:46: Jon 1:18; 5:37; 7:29 † 6:48: Pīret əpnapin əm tasitu e nīpətitat məmā kitat okotəmegəh kən motatig, məto Iesu, in Pīret rəha nəmegəhən, kən in nəukəti nəmegəhən lilin, itəm tatətuoun u-roiu.

nakəsotosən nəmegəhən.‡ ⁵⁴ Etəmim itəm tatun əm noanuwhəgək matənim nitak, in otos nəmegəhən lilin, § kən e namnun nian, io oekol in otəmegəh min e nimisən.* ⁵⁵ Emən nəhlan, məto-inu noanuwehgək in pīret pahrien nigī netəmim. Kənu nitak, in nənimən pahrien nīmī netəmim. ⁵⁶ Etəmim itəm tatun noanuwhəgək, kən matənim nitak, in otatig lak. Kən iakətatig lan.† ‡

⁵⁷ “Rəhak Tata itəm təmahl-ipa io ekuwa, in nəukəti nəmegəhən. Kən io iatos nəmegəhən ron. Kən e nolən kitiah əm, etəmim itəm tatun io, inu tatos nəmegəhən ron io. ⁵⁸ Io u pīret pahrien, itəm təmisi-pən e Nego e Neai, meiuaiu-pa e nətueintən. In təsahmenən e pīret u, itəm tipitəmat min aupən kəmoatun. Nat əpnəpin məmə ilat kəmoatun pīret əh, məto ilat kinotimis rəkis. Məto etəmim itəm tatun pīret u, in otos nəmegəhən lilin, itəm namnun tikə.”§ ⁵⁹ Iesu təmən-iarəp nəghatən min u, nian təmatəgəatun netəmim əpəh e nimə rəha nuəfiminən* e Kapaneam.

Netəmim min rəha Iesu kəmotapəs nahatətəən lan

⁶⁰ Netəmim tepət rəha Iesu kəmotəto nəghatən u rəha Iesu, kən ilat kotəmə, “!Nəman! !Nəghatən u tiəkis pik! ?Pah u titun nosən nəghatən tol nəhlan?”

⁶¹ Kən Iesu təmitun atip məmə netəmim min rəhan, kinotasiwin-asiwin-in nəghatən əh rəhan. Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Təhrol əh? ?Nətəligən rəhatəmat təmeiuaiu o nat u? ⁶² ?Məto okəmə naka nəkotəplan Nəti Etəmim tər matuwīn min ikin əh, in təmisi-pən ikin aupən, təhrol u-roiu?† ⁶³ Narmin Rəha Uhgin əm titun nos-ipənən nəmegəhən kəm etəmim.‡ Nəsanənən rəha etəmim təruru nolən nat u. Nəghatən min u ematən kəm itəmat, ilat nəghatən min rəha Narmin Rəha Uhgin itəm tatos-ipən nəmegəhən kəm netəmim. ⁶⁴ Məto itəmat neen u ikin-u, itəmat nəsotahatətəən əh lak.” (Iesu təmən nulan məto-inu in tinitun rəkis e nətuounən məmə netəm pah min u kəsotahatətəən lan, kən pah un in otegəhan-in-pən in e nelmi tikimīr min rəhan.)§ ⁶⁵ Kən in təmən məmə, “O nat u inu, io enəmən rəkis kəm itəmat, məmə okol etəmim kit təsuwamən ron io okəmə Tata Uhgin təsolən suatip ron.”*

⁶⁶ Uarisig e nəghatən əh, netəmim rəhan tepət kəmotagim, minotapəs nətəu-pənən.

Pita təmən-iarəp məmə in tətahatətə e Iesu

⁶⁷ Kən Iesu təmətapah o rəhan netəmim tuelef məmə, “?Təhrol etəmat? ?Itəmat min nakotən məmə nakotagim kapəs io?”

⁶⁸ Kən Saimon Pita təmən-ipən kəm in məmə, “?Iərəməərə, itimat oekotuwīn o pah? Ik əm un, rəham əm nəghatən in tatos-ipən nəmegəhən itəm namnun tikə.† ⁶⁹ Kən itimat enotahatətə rəkis lam, kən itimat enotitun rəkis məmə ik Etəm Asim rəha Uhgin.”‡

⁷⁰ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat u, netəm tuelef rəhak. Io u, emitəpun itəmat, məto itəmat kitiah u ikin, in iərmis.”§ ⁷¹ In tatən Jutas, nəti Saimon Iskariot, məto-inu in min in etəm tuelef kit rəha Iesu, məto uarisig ikin, in otəpanegəhan-in-pən in e nelmi rəhan tikimīr min.*

‡ 6:53: Iesu tatuəh nimaa nəghatən əh məmə katun noanuwhəgin, katənim nitan, nipətin un, məmə netəmim okotəkaike motahatətə e rəhan nimisən kən motos nəmegəhən lilin. (Jon 6:27,29,35,47-48,60). Nat naka in təmən tol kitat nikitat tuəh nipəti Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu; Mat 26:26,28. § 6:54: Ves 54 in suatip kit min rəha nənən ves 40. Nipətilau kuahmen ahmen elau min. In tətuatip əm məmə nunən noanuwhəgi Iesu ne nənimən nitan in nuəhən nimaa nəghatən o nahatətəən rəhatat. * 6:54: Sam 63:5 † 6:56: Nian kitat koatən məmə koatətig e Iesu, o koatəpər-ipən e Iesu, nipətin u məmə kitat koatətig e Iesu məsotietən, moatisi-pən lan, moatətul-pən ron, koatos rafin nəsanənən rəhatat ron, koatəgile lan, koatilpin kitat min. ‡ 6:56: Jon 15:4-7; 1 Jon 3:24; 4:15 § 6:58: Jon 6:41,51 * 6:59: nimə rəha nuəfiminən: Əplan e tiksonari. † 6:62: Jon 3:31; 17:5 ‡ 6:63: Jon 6:68; 2 Korin 3:6 § 6:64: Jon 2:25 * 6:65: Jon 3:27; 6:44; 14:6 † 6:68: Jon 6:63 ‡ 6:69: Mak 1:24; 8:27-30; Luk 4:34 § 6:70: Jon 13:2,27 * 6:71: Jon 17:12

7

Iesu tāmāghat ilat pian min

¹ Uarisig e natimnat min u, Iesu tāsolkēikeān māmā otuwīn latuānu min e Jutia māmā otol rāhan wāk āh-ikīn āh, mēto-inun, netām-iasol rāha netām Jutia kāmōatēte noa anion kit ron. Kēn titālig muwīn latuānu min e nītēn Kalili. ² Mēto nian tinuākīr e nian rāha nolēn lafet kit rāha netām Isrel, nārgīn un, lafet rāha Nolēn Makeen.* ³ Kēn pia Iesu min kāmōtēn-ipēn kām in māmā, “Tāwīr māmā nakiet muwīn āpāh Jutia, mā pās netāmim min rāham āh-ikīn āh, ilat kotāplan nat pispīs min rāham itām natol. ⁴ Mēto-inu etāmim itām tolkeike māmā netāmim okotītun in, okol tāsēhluaig-inēn rāhan wāk min. Okāmā natol natimnat min u, uwīn mol āp ik, kēn tāwīr agīn māmā onākol pās netāmim min e nātueintēn kotāplan.” ⁵ Pian agīn-āh min pap, ilat min kāsotahatātēn lan, kēn mol koatēn nāhlan.†

⁶ Kēn Iesu tāmēn-ipēn kām ilat māmā, “Nian ātuatīp rāhak tāsuwamēn āh,‡ mēto itāmat, nian min rafīn ām tātūatīp otāmat. ⁷ Netāmim rāha nātueintēn u, ilat okol kāsotetāhauēn itāmat, mēto io, ilat kotetāhau io,§ mēto-inun io iatēn-iarāp māmā rāhalat nolēn tāsātūatīpēn.* ⁸ Itāmat onākotuwīn e lafet, mēto io okol esuwīn paupēnēn e lafet āh mēto-inun, nian ātuatīp rāhak tāsuwamēn āh.”† ⁹ In tāmātēn nāghatēn u, kēn mētātīg āpāh Kalili.

Iesu tāmūwīn min e lafet rāha Nolēn Makeen

¹⁰ Kēn pia Iesu min kāmōtaupēn motuwīn e lafet āh, uarisig un, Iesu tāmūwīn min. Mēto nian tāmūwīn, in tāmātēn anion ām o netāmim māmā okāsotehmēn. ¹¹ Kēn e lafet āh, netām-iasol rāha netām Jerusalem, koategēs-in in moatētapāh-in āpnāpīn ām o netāmim māmā, “?Suah āpāh in hīā?”

¹² Kēn ikīn āh, nīmanīn netāmim kāmōtasiwīn-asiwīn in. Ilat neen kotāmā, “In etām wīr kit,” mēto neen kotāmā, “Kāpā, in tātēiuā-in ām netāmim āpāh.” ¹³ Mēto ilat koatēgīn rāhalat netām-iasol min,‡ kēn kit tāmāsēn-iarāpēn Iesu āpāh e nīki netāmim māmā netāmim okotēto.

¹⁴ Lafet āh, kāmōl o wīk apiāpiā kit, kēn ilugīn e lafet u, Iesu in tāmūwīn āpāh e Nīmā Rāha Uhgīn, matāgētun netāmim. ¹⁵ Kēn netām-iasol rāha netām Isrel, narmīlat tāmīwīg pīk, kēn kotāmā, “?Suah u tāmāhrol mītun natimnat min u e Naoa Rāha Uhgīn? Rāhatat kit etām-iasol tāsāgētunēn lan, ne.” ¹⁶ Kēn Iesu tāmēn-ipēn kām ilat māmā, “Nāghatēn min u itām iatāgētun netāmim lan, sēnāmā rāhak ām. Ilat kotīsī-pēn e Tata Uhgīn itām tāmāhl-ipā io ekuwa.

¹⁷ “Kēn okāmā suah kit rāhan nātēligēn tāsкасīk māmā otol natimnat min itām Uhgīn tolkeike, kēn in otītun māmā nāghatēn min u rāhak, ilat koatīsī-pēn o Uhgīn, sēnāmā rāhak atīp ām. ¹⁸ Etāmim itām tatāghat-in atīp ām rāhan nepātēn, in tātālkut atīp ām ron, māmā otīuw rākīs netāmim, kēn kotos-ipār nārgīn ron.§ Mēto etāmim itām tolkeike māmā netāmim okotīlēs-ipār nārgī etām tāmāhl-ipēn in tuwa, in etāmim rāha nānēn nīpahriēnēn, in sēnāmā etām tātēiuā. ¹⁹ Moses tāmōs-ipīnā Lou kām itāmat, mēto itāmat kitīāh ne tāsōl-wīrēn Lou āh ne. ?Itāmat nakotāmā onākotōhamnu io o naka?”*

²⁰ Kēn nīmanīn netāmim kotāmā, “!Nēman! !Narmīn rat kit un tātātīg lam! ?Pah tāmā otōh ik ne?”

²¹ Kēn Iesu tāmēn-ipēn kām ilat māmā, “Io emol wāk kitīāh ām,† kēn itāmat rafīn, narmītāmat tātīwīg ron. ²² Mēto itāmat min nākotol wāk e Sapat, noatāhg-ipēn nīsualkālāh e nian āh, moatētāu-pēn Lou rāha Moses.‡ (Nīpahriēnēn, sēnāmā Moses

* **7:2:** lafet rāha Nolēn Makeen: Əplan e tiksonari. † **7:5:** Sam 69:8; Mak 3:21 ‡ **7:6:** Mat 26:18; Jon 2:4; 7:30 § **7:7:** Jon 15:18-21 * **7:7:** Jon 3:19-20 † **7:8:** Jon 7:6 ‡ **7:13:** Jon 9:22; 12:42-43; 19:38; 20:19 § **7:18:** Jon 5:41; 8:50,54 * **7:19:** Netām-iasol min rāha netām Isrel, kāmōategēs-in suatīp o nohamnuān Iesu e Jon 5:18 ne 7:25. E Lou rāha Moses, Uhgīn tatēn-īāhau nohamnuān itām (Eks 20:13). † **7:21:** Jon 7:23; Jon 5:2-9 ‡ **7:22:** Lev 12:3

ətuatip in tāmətuoun nolən əh, məto tipitəmat min ilat kəmotətuoun.) § 23 Məto nian rafin, itəmat noatəhg-ipən nīsualkələh e nian rəha Sapat moatol məmə onasotətgəhlən Lou rəha Moses.* ?Kən təhrol neməha tatol itəmat məto-inu io emol-wir agin nīpəti etənim e nian rəha Sapat? † 24 Otapəs nakilən nolən rəhak u itəm nəmotəplan əm e niganəmtitəmat, məto itəmat onəkotəkəike motakil rəhak nolən e nətəligən itəm tətəuatip.” ‡

Netənim kəmoatəghat-in

Kristo

25 Kən e nian əh, netəm Jerusalem neen kotəmə, “?Təhrol əh? ?Suah u inu, netəm-iasol kotəmə okotohamnu? § 26 Məto otəplan-tu. In tinatəgəhun-arəp əm netənim əpəh e niganəmti netənim məto suah kit təsəhaiən in ron. ?Təhrol okəm-naka netəm-iasol min kinotitun rəkis məmə in Kristo itəm Uhgīn təmən məmə otahl-ipa? 27 Məto kitat kotitun ikin suah u tāmisi-pən ikin. Məto nian Kristo in otuwa, okol suah kit təsitunən ikin in tātisi-pən ikin.”*

28 Kən e nian əh, Iesu in tatəgəhun netənim e Nimə Rəha Uhgīn. Kən in təmagət əfəməh matən-iarəp məmə, “Nikitəmat təht məmə nəkotitun io, kən motitun min ikin emisi-pən ikin, məto itəmat nəkotəruru. Io, eməsuwamən e nətəligən əm rəhak. Uhgīn təmahl-ipa io ekuwa. Kən Uhgīn, in nīpahrienən. Itəmat nəkotəruru in, 29 məto io ekitun, † məto-inu io emisi-pən lan. Kən in təmahl-ipa io ekuwa.”

30 O nat u, ilat kəmotolkeike məmə mopael min okotaskəlim Iesu, məto kit tāməsea-pənən mek, məto-inun təsolən əh nian rəhan. ‡ 31 Məto e nimanin netənim ikin əh, ilat tēpət kəmotahatətə lan, kən motəmə, “Okəmə Kristo tuwa, kən in okol təsolən nəmtətin tēpət taprəkis-in itəm suah u Iesu tatol.” §

Mopael min rəha Nimə Rəha Uhgīn kəmotuwa məmə okotaskəlim Iesu

32 Kən nian Farisi min kəmotəto nimanin netənim kotasiwin-asiwin e Iesu nulan, ilat ne pris asol min kəmotahl-ipən mopael min itəm kotətul o Nimə Rəha Uhgīn məmə okotaskəlim Iesu.* 33 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Io ekətatig nian təkūəkīr əm kitat min itəmat, kən uarisig, ekitəlig-pən min o etəm təmahl-ipa io. 34 E nian u, itəmat onəpanotegəs-in io, məto okol nəsotehmən io; məto-inu ikin əh, itəm oekuwin ikin, okol itəmat nəsotuwmən ikin.”

35 Kən netəm-iasol min rəha netəm Isrel kinotətapəh-ətapəh olat min məmə, “?In otuwin hiə əh məmə kitat okəsotəplanən in? ?Otuwin o noanol min neen rəha netəm Isrel itəm kotatig e nəptən pišin pišin min ilat netəm Kris, məmə otəgəhun netəm Kris? 36 In tatən məmə e nian əh, kitat okotegəs-in in, məto kəsotehmən in, məto-inun ikin əh in tatuwin ikin, okol kitat kəsotuwinən ikin. ?Nəghatən u, nīpətin tatən naka?”

Nəhau itəm tatos-ipa nəmegəhən pahrien

37 Namnun nian rəha lafet əh, in iahgin taprəkis-in nian min neen rəha lafet. Kən e nian əh, Iesu tāmətul əpəh e niganəmti netənim magət əfəməh məmə, “!Etənim itəm

§ 7:22: Jen 17:9-14; 21:4 * 7:23: Netəm Isrel, nətəligən rəhalat tol nəhlan. Okəmə lou kəiu, kən kioal pišin elau min, okəmə natol kit matətgəhl kit, kən onəkəkəike mitun məmə lou naka un in iahgin. Nat əpnapin məmə kəsəgəhan-inən nolən wək e nian rəha Sapat, məto netəm Isrel ilat kinotən rəkis məmə nəhg-ipənən itəm, in iahgin e lou rəha Sapat. Tol nəhlan, okəmə okəhg-ipən suakəku kit e nian rəha Sapat, kən okəkəike kəhg-ipən e nian əh, kən sənəmə nolən rat. Iesu tatən məmə onəsəkitunən itəm, in min un in nətəu-pənən lou kit itəm in iahgin min e lou rəha Sapat. † 7:23: Jon 5:2-9; Mak 3:5; Luk 13:12-14; Luk 14:4-6 ‡ 7:24: Aes 11:1-3; Jon 8:15 § 7:25: Jon 7:1 * 7:27: Netənim kotitun məmə Iesu tinepət əpəh e Nasaret, kən in rəhan u mama ne tata u Josep ne Meri (Mat 2:23; Jon 1:45; 6:42; 18:5). Netəm Isrel neen ilat kotitun məmə Kristo in otisi-pən əpəh taon Petlehem (Maeka 5:2; Mat 2:4-6), məto neen, nikilat təht məmə in otuwa əm, netənim ilat okotəruru ikin in tāmisi-pən ikin. † 7:29: Mat 11:27 ‡ 7:30: Mat 26:18 § 7:31: Jon 2:23; 4:48 * 7:32: Jon 7:45-48

tatoaoa, pəs in otuwa ron io, mənīm!† ‡ 38 Etəmīm itəm tətahatətə lak, in tahmen e nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgīn u tatən nulan məmā, ‘Nəhau itəm tatos-ipən nəmegəhən pahrien, in otisi-pən e nikin, tahmen e nəm̄ti nəhau itəm titapuəl-apuəl matər mətaiu e nikin.’”§ 39 Iesu təmən nəghatən u, matəghat-in Narmin Rəha Uhgīn u uarisig in otəpanos-ipən kəm netəm mīn u itəm kotahatətə lan.* Məto e nian əh, Narmin Rəha Uhgīn, təsuwamən əh e netəmīm, məto-inu kəsīləs-ipərən əh Iesu.† ‡

Netəmīm kəmotoor ilat mīn o Iesu

40 Nian netəmīm əh-ikin kəmotətə nəghatən u, kən neen kotəmā, “Suah u, in ien rəha Uhgīn u, aupən kəmatəghat-in.”

41 Məto neen mīn ilat kotəmā, “Suah u, in Kristo itəm Uhgīn təmən məmā otahl-ipa.”

Məto in pisin mīn neen kotən məmā, “?Nikitəmat təht məmā Kristo itəm Uhgīn təmən məmā otahl-ipa titun nisi-pənən e netəm Kalili?§ 42 Naoa Rəha Uhgīn tatən məmā Kristo itəm Uhgīn təmən məmā otahl-ipa otəkəike masipən e noanol rəha Tefit, e taon u Petlehem, imə Tefit aupən.”* 43 Tol nəhlan, kən nīmanin netəmīm mīn u, kəmotoor ilat mīn o Iesu. 44 Kən neen kotəmā okotaskəlīm in, məto etəmīm kit təməsea-pənən mek.

Netəm-iasol mīn rəha netəm Isrel kəməsotahatətən e Iesu

45 Kən mopael mīn kəmotitəlig motuwīn o pris asol mīn ne Farisi mīn, kən netəm-iasol mīn əh kəmotətapəh olat məmā, “?Təhrol nəsoṭiləsən Iesu motuwa?”

46 Kən mopael mīn un kotən-ipən kəm ilat məmā, “!Eməsoṭiləsən məto-inun suah kit təsəghatən tahmen e suah əh!”

47 Kən Farisi mīn kəmotən-ipən kəm ilat məmā, “?Tahro? ?In tīneiua-in mīn itəmat? 48 ?Nəmotəplan rəkis rəhatat kit etəm-iasol o Farisi kit təmatahatətə lan? 49 Məto netəm əpnəpīn mīn, ilat kotəruru aḡin Lou rəha Moses, tol nəhlan, Uhgīn otərəkīn ilat.”

50 Kən Nikotimas u in Farisi kit, in əh-ikin ilat mīn. Suah u inu aupən təmuwīn matəghat kəm Iesu.† Kən in təmən-ipən kəm ilat məmā, 51 “?Təhrol? ?Tətuatip e Lou rəhatat məmā kitat okotən-iarəp nalpīnən rəha etəmīm itəm kitat kəsotaupənən motitun wīr, kənu, məsotehm ətuatipən nat naka itəm in tatol?”

52 Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmā, “?Təhrol? ?Ik mīn un ik etəm Kalili? Uwīn-tu mafin mīn Naoa Rəha Uhgīn. Ik onəkəplan məmā ien kit okol təsisi-pənən Kalili.”

[E kopi oas mīn neen rəha Niutesteman itəm kəm̄te e nəghatən Kris aupən, nəghatən u Jon 7:53–8:11 tikə.]

53 Kən netəmīm kīnotitəlig-pən mīn motuwīn latuənu mīn.

8

1 Məto Iesu təmuwīn əpəh e nitot u, nərgīn un, Nitot Rəha Nīg U Olif.

Pətan itəm təmapil ilau iərman pisin u sənəmā rəhan iərman

2 Kəmən lawigin, laulaugin aḡin-əh, kən Iesu təmitəlig-pən mīn e Nīmā Rəha Uhgīn. Kən netəmīm tepət kəmotuwa, motuəfīmīn ilat mīn ron, kən Iesu təməpələh mīnətuoun matəgətun ilat. 3 Kən nəgətun mīn rəha Lou ne Farisi mīn kəmotiləs pətan kit motuwa ron. Kən motol in tətul aupən e nīganəm̄tilat. Pətan un, netəmīm kəmotəplan məmā in tətəpīl ilau iərman kit sənəmā rəhan ətuatip iərman. 4 Kən ilat kəmotən-ipən kəm Iesu

† 7:37: “Noaoaən” in nimaa nəghatən itəm tatəpsen-pən məmā kitat kotəkəike motos Uhgīn tahmen e etəmīm itəm tatoaoa təike mənīm nəhau. “!Otuwa ron io, mənīm!” in nimaa nəghatən itəm tatən məmā, “Ahatətə lak.” ‡ 7:37: Aes 55:1; Jon 4:13-14; 6:35; Nol Əpən 22:17 § 7:38: Jer 2:13; Aes 44:3; 55:1; 58:11; Sek 14:8-9; Jon 4:10-14; 6:35; Nol Əpən 7:17 * 7:39: Jon 1:33; Wək 2:17,33 † 7:39: E naoa rəha Jon, nīpətin rəha nīləs-ipərən rəha Iesu, in nat kəiu. Kit u məmā, kəmīləs-ipər Iesu e nīg kəluau. Kən nat kit mīn, katīləs-ipər Iesu məto-inu təmīmīs, məmegəh mīn e nīmīsən, muwīn matig ilau Tata Uhgīn əpəh e nego e neai. Kən ikin əh təmos nepətan əhag-əhag ətuatip rəhan. ‡ 7:39: Jon 12:23; 13:31,32 § 7:41: Jon 1:46 * 7:42: 2 Saml 7:16; Sam 89:3-4; Maeka 5:2; Jer 23:5; Mat 2:1,22-23; Luk 2:4-7 † 7:50: Jon 3:1

məmə, “Iəgətun, pətan u netənim kəmotəhtimis in məmə in tətəpəl ilau iərman kit u, məto sənəmə rəhan iərman ətuatip. ⁵ E Lou rəhatat, Moses təmələhəu nəghatən kit tatən məmə, pətan tol nulan, kitat kotəkəike motaht e kəpiel apin motahtimnu.* ?Məto ik, rəham nətəligən təhrol?” ⁶ İlat kəmotətapəh nəhlan, məmə okotol noa eko-eko, pəs ilat motəplan-pən nolən rat neen lan, kən ilat kotitun nakilən nolən rəhan ron. Məto İesu təpnapin əm, moeg-oeg matəte nat e nisip e noanelmin.

⁷ İlat kəmoatətapəh-in nəghatən u kəm in, moatuwin moatuwin, kən in tətul, kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə itəmat kit u ikin-u, in təsolən nolən rat nian kit ne, pəs in otaupən maht pətan u.”† ⁸ Kən in təmoeg-oeg min, matəte nat e nisip e noanelmin. ⁹ Kən nian ilat kəmotəto nəghatən rəhan, kinotan kitiah kitiah, moatagim. Naguihl-aguihl min kotaupən moatiet kitiah kitiah, motapəs əm İesu ne pətan un.

¹⁰ Kən İesu təməg-ətuatip min mən-ipən kəm pətan un məmə, “?Pətan, netəm min u kəmotahruwin? ?Kit təsuwamən məmə otən-iarəp rəham nalpinən?”

¹¹ Kən pətan un təmən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, ilat kotikə.”

Kən İesu tən-ipən məmə, “Io min, okol esən-iarəpən rəham nalpinən. Məto atuwin, mol namnun e nolən rat min.”‡

İesu in nəhag-əhagən rəha netənim e nətueintən

¹² Kən İesu təmatəghat min kəm ilat, matən məmə, “Io u, io Nəhag-əhagən rəha netənim u e nətueintən. § Etənim itəm tatətəu-pa io, okol in təsaliwəkən e napinəpən nian kit ne, məto in otos nəhag-əhagən e nəmegəhən rəhan.”*

¹³ Kən Farisi min kəmotən-ipən kəm in motəmə, “!Ik nəkatən-iarəp ik nulan, məto suah kit təsolən rəham nəfigəmən, kən tol nəhlan, rəham nəghatən okol təsətulən!”†

¹⁴ Kən İesu tən-ipən məmə, “Əwəh, nıpahrienən məmə io atip əm iatən-iarəp io. Məto rəhak nəghatən in tatətul əh, məto-inun, io ekitun ikin iatisi-pən ikin, kən mitun min ikin iatuwin min ikin,‡ məto itəmat nəkotəruru ikin iatuwin ikin, kən motəruru ikin iatisi-pən ikin. ¹⁵ İtəmat u, nakotakil nolən rəha etənim e nətəligən rəha etənim əm. Məto io esakilən nolən rəha etənim nəhlan. ¹⁶ Məto okəmə io, iakakil nolən rəha netənim, oekol e nolən itəm tətətip, məto-inu sənəmə ekakil e nətəligən əm rəhak, məto itimlau Tata Ughin itəm təmahl-ipa io, rəhatimlau nakilən in kitiah əm. ¹⁷ E Lou rəhatəmat, kəməte məmə, okəmə etənim kəiu, kətioal nəfigəmən o nəghatən kit, kən nəghatən u, in otatətul. § ¹⁸ Kən roiu əh, io iatən-iarəp io, məto rəhak Tata itəm in təmahl-ipa io iakuwa, in min tatol nəfigəmən ron io.”*

¹⁹ Kən tol nəhlan, ilat kinotətapəh ron məmə, “?Məto rəham Tata in hiə?”

Kən in təmə, “İtəmat nəkotəruru io, kən itəmat nəkotəruru min rəhak Tata. Okəmə itəmat nəkotitun io un, kən nəkotitun min rəhak Tata.”†

²⁰ İesu təmən nəghatən u, nian in təməgətun netənim əpəh e ikin kit itəm katələhəu-pən mən ikin e Nımə Rəha Ughin. Məto suah kit təməsuwinən maskəlim in, məto-inun təsolən əh nian rəhan.

İesu təmisi-pən ilis

²¹ Kən İesu təmatən-ipən min kəm ilat məmə, “Io ekagim tənin itəmat, kən itəmat onakoategəs-in io. Məto itəmat onəkotimis, kən təfagə rat u rəhatəmat‡ otatig əh etəmat. İkin əh iakatuwin ikin, okol itəmat nəsotuamən ikin.”

²² Kən netəm İsrəl, ilat kotəmə, “?Nəghatən əh İesu tatən məmə, ikin əh in tatuwin ikin, okol kitat kəsotuwinən ikin, nıpətin tatən naka? ?Okəm-naka in otohamnu atip in, o?”

* **8:5:** E Lou rəha Moses pətan ne iərman ilau kərən okəkəike kahtimnu ilau (Lev 20:10;

Dut 22:22-24). † **8:7:** Dut 17:7; Rom 2:1,22 ‡ **8:11:** Jon 3:17; 5:14 § **8:12:** Esik 1:26-28; Jon 1:4-5; Hip 1:3

* **8:12:** Sam 27:1; 44:3; 119:105; Prov 6:23; Aes 49:6; 60:19-20; Mat 5:14; Nol Əpən 21:23-24 † **8:13:** Jon 5:31

‡ **8:14:** Jon 13:3; 16:28 § **8:17:** Dut 19:15 * **8:18:** Mak 1:10-11; Jon 1:33-34 † **8:19:** 1 Jon 2:23 ‡ **8:21:**

Nian İesu tatən “təfagə rat u,” okəm-naka in tatəghat-in təfagə rat itəm kəsotahatətən lan (Jon 9:41).

²³ Kən Iesu tāmən-ipən kəm ilat māmə, “Imatəmat u ikin-u, mətə io, io imak əh ilis ikin əh, kən emisi-pən ikin, meiuaiu-pa. Itəmat netəmim rəha nətueintən u. Mətə io, sənəmə etəm rəha nətueintən u. § ²⁴ Tol nəhlan, iatən-ipinə kəm itəmat māmə, itəmat onəpanotimis e nolən rat mīn rəhatəmat, mətə-inu okəmə itəmat nəsothahatəən lak māmə Io u inu,* kən itəmat onəkotimis, kən nolən rat mīn rəhatəmat okotatig agin-əh etəmat.”†

²⁵ Kən ilat kəmotətapəh ron motəmə, “!Ei! ?Ik pah un?”

Kən in tāmən-ipən kəm ilat māmə, “Io ekahmen əm māmə inun ematən kəm itəmat aupən, mətəarus-pa u-roiu. ²⁶ Natimnat tepət itəm ekıtun nənən etəmat, kən mıtun nakılən nolən mīn rəhatəmat ron, mətə etəmim itəm təməhl-ipa io, rəhan nəghatən in nıpahrienən əm. Io iatən-iarəp əm natimnat mīn itəm emətə ron, māmə netəmim rəha nətueintən ilat okotəto.”

²⁷ Mətə ilat kəsotıtunən māmə Iesu in tatəghat-in Tata Uhgin. ²⁸ Tol nəhlan, in tən-ipən kəm ilat māmə, “Nian nəmotıləs-ipər rəkis Neti Etəmim un,‡ nəpanotıtun māmə Io u inu. § Kən onəpanotıtun mīn māmə esol atıpən nat kit e rəhak əm nətəligən. Iatən əm natimnat itəm Tata Uhgin təməgətun io lan.* ²⁹ Etəm təməhl-ipa io ekuwa, in tətətig itımlau mīn. In təsapəsən io ekan pısın,† mətə-inu, nian rafin, iatol natimnat mīn itəm nıkin tagien ron.”‡

³⁰ Nian Iesu təmatən nəghatən mīn əh, netəmim tepət kəmotən nıpahrienən lan.

Noanol rəha Epraham

³¹ Kən Iesu tāmən-ipən kəm netəm Isrel mīn itəm kəmotən nıpahrienən lan māmə, “Okəmə nakotaskəlīm əskasik nəghatən mīn u rəhak, itəm iatən-ipinə kəm itəmat, itəmat ətuatıp un, rəhak netəmim mīn. § ³² Kən itəmat onəkotıtun nıpahrienən, kən nıpahrienən u, otıkis itəmat māmə nakəsotuwa-mınən kol slef.”*

³³ Kən ilat kəmotən-ipən kəm in māmə, “Itımat u noanol mīn rəha Epraham,† itımat u esotol agin-əhən slef‡ mīn rəha suah kit. ?Təhrol nəmən nəghatən u māmə, ‘Nıpahrienən otıkis itəmat, nakotapıə.’?”

³⁴ Kən Iesu tən-ipən kəm ilat māmə, “Nıpahrienən agin u iatən-ipinə kəm itəmat, netəmim itəm koatol nolən rat, kən nolən rat u, in tatəramərə elat, kən mətaskəlīm ilat matol ilat koatuwa rəhan slef mīn. § ³⁵ Kən slef, rəhan etəm-iasol təsegəhan-inən māmə otatig e nımə rəhan.* Mətə iəramərə tategəhan-in māmə nətin otətətig e nımə rəhan nian rafin matuwın matuwın namnun tıka. ³⁶ !Tol nəhlan, okəmə Nəti Uhgin tatıkis itəmat, kən tatıkis agin pahrien itəmat, kən itəmat nakəsotuwa-mınən kol slef! ³⁷ Ekıtun māmə itəmat noanol mīn rəha Epraham, mətə noategəs-in suatıp māmə onəkotohamnu io, mətə-inu nəsolkeikeən māmə onəkotətəlig-in rəhak nəghatən.† ³⁸ Io iatən natimnat mīn un, itəm eməplan rəhak Tata təmol. Mətə itəmat noatol natimnat mīn u itəm rəhatəmat əm tata tāmən kəm itəmat.” ³⁹ Kən ilat kəmotən-ipən kəm in māmə, “Mətə tata rəhatımat, in Epraham.”

Kən Iesu tāmən-ipən kəm ilat māmə, “Okəmə itəmat noanol ətuatıp mīn rəha Epraham, kən itəmat onəkotos rəhan nolən mīn, tahmen lan təmatol aupən. Mətə itəmat sənəmə noanol ətuatıp rəhan.‡ ⁴⁰ Io iatən-iarəp nəghatən pahrien kəm itəmat itəm iakatəto o Uhgin, mətə itəmat nakotən māmə onəkotohamnu io. ?Nıkitəmat təht māmə nolən rəha Epraham tol nəhlan? ⁴¹ Itəmat nakotətəu-pən əm nolən rəha tata rəhatəmat əm.”

Kən ilat kəmotən-ipən kəm in māmə, “Itımat u sənəmə nısualkələh lapın. Uhgin əm in Tata rəhatımat.”

§ 8:23: Jon 3:31 * 8:24: “Io u inu” - Əplan-tu futnot e Jon 4:26. † 8:24: Roiu Iesu in təsəghat-in əmən nolən rat asol itəm kəsotahatəən lan, mətə tatəghat-in nolən rat mīn rafin agin-əh itəm netəmim əh kəmotol. ‡ 8:28: Jon 3:14; 12:32-33 § 8:28: “Io u inu” - Əplan-tu futnot e Jon 4:26. * 8:28: Jon 14:24 † 8:29: Jon 16:32 ‡ 8:29: Jon 4:34; 5:30; 6:38 § 8:31: 2 Jon 1:9 * 8:32: Rom 8:2; 2 Korin 3:17; Kal 5:1 † 8:33: Luk 3:8 ‡ 8:33: slef: Əplan e tıksonari. § 8:34: Rom 6:12-23; 1 Jon 3:8-9 * 8:35: Kal 4:30 † 8:37: Jer 9:25-26; 1 Jon 3:10 ‡ 8:39: Rom 2:28-29; 9:7-9

Nenəti Setan

⁴² Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə Uhgin pahrien in Tata rəhatəmat, kən itəmat onəkotolkeike io, məto-inu io emisi-pən lan, muwa ikin-u. § Məto in sənəmə rəhatəmat Tata. Io esuwamən ikin-u e rəhak atip əm nətəligən, emuwa məto-inu in təməhl-ipa io. ⁴³ ?Məto təhrol nakəsotitunən nıpəti nəghatən rəhak? !Məto-inun nəsotolkeike agin-əhən məmə onəkotəto rəhak nəghatən! ⁴⁴ Itəmat, rəhatəmat nolən tahmen əm e nolən rəha tata rəhatəmat, Setan. Kən nian rafin itəmat nakotolkeike nolən noan.* Nolən rəhan itəm təmatol e nətuounən,† tatol əh, in etənim rəha nohamnuən itəm. In tatətəhau nıpahrienən, məto-inu nıpahrienən tikə lan. Nian in tateiua, in tatol əm rəhan nolən, məto-inu in etənim rəha neiuəən, kən in tata rəha neiuə min. ⁴⁵ Məto io iatən nıpahrienən əm kəm itəmat, kən tol nəhlan, itəmat nəsotahatətəən e rəhak nəghatən. ⁴⁶ ?Təhrol? ?Itəmat kit u ikin-u titun nəgətunən məmə io emol nolən rat kit? ?Okəmə io ekatən əm nəghatən pahrien min, kən təhrol itəmat nəsotahatətəən lak? ⁴⁷ Etənim rəha Uhgin, in tatətəlig-in nəghatən rəha Uhgin, məto itəmat sənəmə netənim rəha Uhgin. Tol nəhlan, nəsotətəlig-inən nəghatən rəha Uhgin.”

Iesu ne Epraham

⁴⁸ Kən netəm Isrel kəmotəhai Iesu motəmə, “!Nəman! !Itəmat enotəplan ətuatip ik! Ik etəm Sameria kit. !Ik, narmin rat kit tətətig lam!”

⁴⁹ Məto Iesu təmə, “Narmin rat tikə lak, məto io iatiləs-ipər nərgi rəhak Tata, kən məto itəmat, nakotərəkin nərgək. ⁵⁰ Io esalkutən o rəhak nərig asol, məto suah kit in tətəlkut ron io. Kən in otəpanakil netənim rafin. ⁵¹ Nıpahrienən agin u iatən-ipinə kəm itəmat məmə, etənim itəm tatol nəwiak, okol in təsimisən nian kit ne.”‡

⁵² Kən netəm min un kotən-ipən kəm in məmə, “!Roiu enotitun məmə narmin rat kit tətətig lam! Epraham təmimis, kən ien min kəmotimis min, məto ik nakatən məmə, etənim itəm tatol nəwiam, in okol təsimisən nian kit. ?Nəghatən naka u? ⁵³ ?Ik nakaprəkis-in Epraham u tipitimat tinənimis rəkis? ?Kən ne ien min u kəmotimis? ?Ik nakəmə ik etənim naka?”§

⁵⁴ Kən Iesu tən-ipən məmə, “Okəmə io əm iatiləs-ipər atip io, kən rəhak nisaiiən in nat əpnəpin əm. Məto rəhak Tata u itəmat nakoatən məmə in Uhgin rəhatəmat, inun in tatiləs-ipər io matos-ipən nisaiiən kəm io. ⁵⁵ Itəmat nəkotəruru in, məto io ekitun. Okəmə ekən məmə ekəruru in, kən in otol io məmə io etənim rəha neiuəən, tahmen əm etəmat. Məto io ekitun in, kən io matol nəwian. ⁵⁶ Tipitəmat u Epraham, nikin təmagien pik məmə in otəpanəplan nian rəhak otuwa. Kən nian in təmitun məmə rəhak nian otəkəike muwa, kən nikin təmagien təmagien.”

⁵⁷ Kən netəm min u kəmotəhai motəmə, “!Nəman! !Ik nəsosən əh nup fifti ne! ? Nəmahrol məplan Epraham?”*

⁵⁸ Kən Iesu təmə, “Nıpahrienən agin u iatən-ipinə kəm itəmat məmə, nian Epraham təməsiirən əh, məto Io Etətig.”† ‡

⁵⁹ Kən əmun, ilat kəmotəmik kəpiel apin, motəmə okotaht Iesu lan;§ məto Iesu təməhluaig, kən miet e Nimə Rəha Uhgin, minatuwin.

9

Iesu təmol-wir niganəmti suah kit

§ 8:42: 1 Jon 5:1 * 8:44: 1 Jon 3:8 † 8:44: E naoa rəha Jen 3:4, kotəplan məmə Setan təmaupən meiuə e nətuounən. In təməh-ipən kəm If, məmə, “Ik onəköl nəsimis agin-əhən.” Məto Setan təmatəghat nəhlan, məuhlin nəghatən itəm Uhgin təməh e Jen 2:17. ‡ 8:51: Jon 11:26 § 8:53: Jon 4:12 * 8:57: Epraham təmimis minos rəkis nup tu-taosan, uarisig Iesu təpanaiir-pa. † 8:58: Nian Iesu təməh min məmə, “Io Etətig,” tatos nərgi Uhgin (Eks 3:14). Tol nəhlan, tahmen-pən əm məmə in təməh məmə in Uhgin ətuatip. ‡ 8:58: Jon 1:1; 17:5; 17:24 § 8:59: Lev 24:16

¹ Kən nian kit, Iesu tāmaliwək mətan, kən məplan suah kit. Nian təmaiir, məto niganəmtin təpis. ² Kən netəmim min rəha Iesu kəmotən-ipən kəm in məmə, “İəgətun, suah u təmaiir məto niganəmtin təpis. ?O naka? ?O nolən rat rəhan, o nolən rat rəha tata ne mama rəhan?”*

³ Məto Iesu təmə, “Niganəmti suah u təmərət, məto sənəmə e nolən rat rəhan, o e nolən rat rəha tata ne mama rəhan. Məto, niganəmti suah u təməpis nəhlan məmə Uhgin otəgətun rəhan wək e nəmegəhən rəhan.† ⁴ Nian tatian əh,‡ kitat kotəkəike kol wək rəha Uhgin, itəm təmahl-ipa io ekuwa. Nian lapin otəpanuwa, kən etəmim in təruru nolən wək.§ ⁵ Nian io etatig əh e nətueintən u, io Nəhag-əhagən rəha netəmim e nətueintən.”*

⁶ Nian Iesu təmən rəkis nəghatən əh, təmagəh nisip, kən mol nəmit əkəku lan, kən mos nəmit un, mol-pən e niganəmti suah un. ⁷ Kən Iesu mən-ipən kəm in məmə, “Onəkuwin e noan nəhau Saeloam, kən mau niganəmtim.” (Nərgin u Sailom, nipətin təmə, “Kəmahlipən”). Kən suah un təmuwin, mau niganəmtin. Nian təmitəlig-pa, məto niganəmtin tinəwir, kən tinatehm nat.†

⁸ Kən netəmim iman ikin, ne netəm min u itəm kotitun in, məmə in etəmim kit nian rafin tateasiə o mənə o netəmim, ilat narmilat təmiwig pik ron. Kən kinotətapəh-ətapəh olat min məmə, “!Ei! !Otəplan-tu! ?Suah u inu, nian rafin tatəpələh mateasiə o mənə o netəmim?”

⁹ Kən netəmim neen koatəmə, “Əwəh, in əh.”

Kən məto neen kotəmə, “Kəpə. Tahmen əm lan, məto sənəmə in.”

Məto suah un təmə, “!Io u inu!”

¹⁰ Kən ilat kəmotətapəh ron məmə, “?Niganəmtim təmahrol məwir?”

¹¹ Kən in təmə, “Suah u, nərgin u Iesu, in təmol nəmit neen kən mol-pən e niganəmtək, kən mən məmə, ‘Uwin əpəh Saeloam, mau niganəmtim.’ Kən əmun, emuwin. Nian emau niganəmtək, məto niganəmtək tinəwir, enatehm nat.”

¹² Kən ilat kəmotətapəh ron məmə, “?Məto suah un tətətig hiə?”

Kən in təmə, “!o ekəruru.”

¹³ Kən netəmim kəmotiləs suah u itəm niganəmtin təməpis aupən, motuwin kəm Farisi min. ¹⁴ Nian u, itəm Iesu təmol-pən nəmit e niganəmti suah kit lan təwir, in nian rəha Sapat. ¹⁵ Kən Farisi min kəmotətapəh ron məmə, “?Nəmahrol niganəmtim təwir?” Kən suah un təmən-ipən kəm ilat məmə, “Iesu təmol-pən nəmit e niganəmtək, kən ekuwin mau rəkis, kən niganəmtək təwir, iatəplan nat.” ¹⁶ Kən Farisi min neen kəmotən-ipən məmə, “Suah un təsisi-pənən o Uhgin, məto-inun, in təsətəu-pənən Lou rəha Sapat.”

Məto Farisi min neen min kotəmə, “?Məto tahro? Suah əh sənəmə in iol təfagə rat. Iol təfagə rat təruru nolən nəmtətin kit nulan.” Kən ilat kəmotoor ilat min o nəghatən u. ¹⁷ Kən ilat kəmotətapəh min ron məmə, “?Suah əh təmol-wir niganəmtim, kən nikim təht məmə in etəmim naka?” Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “In ien kit.” ¹⁸ Məto netəm-iasol rəha netəm Isrel kəsotənən nipahrienən lan məmə suah u aupən niganəmtin təməpis, məto roiu əh, tinətaiir. Tol nəhlan, ilat kəmotəun-in-pən rəhan tata ne mama kueia, ¹⁹ kən kəmotətapəh olau məmə, “?Təhrol? ?Nətitəmlau u suah u? ?Itəmlau onakuən-tu məmə nian in təmaiir-pa, kən niganəmtin təpis? ?Okəmə nipahrienən, kən niganəmtin təmahrol məwir?”

²⁰ Kən rəhan mama ne tata kuəmə, “Itəmlau ekiatun məmə nətitəmlau əh, kən itəmlau ekiatun məmə təmaiir-pa, niganəmtin təpis. ²¹ Məto itəmlau ekuəruru məmə, roiu əh, kəmahrol niganəmtin taiir. Kən itəmlau ekuəruru min məmə etəmim pah təmol niganəmtin təwir. Təwir məmə itəmat nakotətapəh ron. In tinəpət rəkis, in titun nənən nətimnat min rafin kəm itəmat.” ²² Rəhan tata ne mama, kəmuən nəhlan, məto-inu ilau kətuəgin netəm-iasol min rəha Isrel, məto-inu ilat kinotələhəu rəkis nəghatən kit məmə,

* **9:2:** Luk 13:2-3 † **9:3:** Jon 11:4 ‡ **9:4:** Nian Iesu tatən məmə, “Nian tatian əh,” nəghatən u tatəpsen-pən rəhan nəmegəhən, məto-inu in Nəhag-əhagən (ves 5). Məto lapin tatəpsen-pən rəhan nimisan. § **9:4:** Jon 12:35-36

* **9:5:** Jon 1:4 † **9:7:** Aes 35:5

etämim itəm tatən-iarəp mämə Iesu in Kristo itəm Uhgin tāmən mämə otahl-ipa, kən ilat okotahl-iarəp in e nimə rəha nuəfiminən.

²³ Tol nəhlan, rəhan tata ne mama, ilau kəmuən mämə, “In tinepət rəkis, təwir mämə itəmat nakotətapəh ron, pəs in tən.”

²⁴ O nat u, ilat kəmotəun-in-pən min suah un itəm niganəmtin təməpis aupən, mämə otuwa mətul aupən e niganəmtilat. Kən kəmotəhai motən mämə, “Ən nīpahrienən kən ləs-ipər nərgi Uhgin. Itimat ekotitun mämə suah u, in iol təfagə rat.”

²⁵ Məto suah u tāmə, “Io ekəruru mämə suah u in iol təfagə rat, o kəp. Nat kitəh əm itəm io ekitun. Aupən niganəmtək təməpis, məto roiu enataiir.”

²⁶ Kən ilat kinotətapəh min ron mämə, “?Təmahrol ik? ?Təmahrol mol-wir ik, kən niganəmtim təwir?”

²⁷ Məto in tāmə, “Enəmən-ipinə rəkis kəm itəmat, məto itəmat nəsoətətəlig-inən io. ?Təhrol nakotəmə iakən min? ?Itəmat min nakotəmə rəhan u itəmat?”

²⁸ Kən ilat kəmotəhai in motən rat, motəmə, “!Ah! !Ik u rəhan etämim! !Məto itimat u, netämim rəha Moses!‡ ²⁹ Itimat ekotitun wir mämə Uhgin təmatəghat kəm Moses, məto suah un, ekotəruru mämə təmisipən hiə.”§

³⁰ Kən suah apon tāmə, “!Nəman! !Narmək təmiwig pik! !Suah u in təmol-wir niganəmtək, məto itəmat nəkotəruru ikin təmisipən ikin! ³¹ Kitat kotitun mämə Uhgin təsətəlig-inən netəm koatol nolən rat. !Məto etəm tətisi-in Uhgin, kən matol nəwian, Uhgin tatətəlig-in!”* ³² E nətuounən nian, mətoarus-pa u-roiu, kəsətoən əh suah kit mämə təmol-wir iganəmtin əpis kit itəm təmaiir-pa tol mihin, məto niganəmtin tinəwir. ³³ Okəmə suah u təməsisipənən o Uhgin, okol təsol agin-əh nat kit. Məto tətətip əm mämə in tətisi-pən o Uhgin.”†

³⁴ Kən ilat kəmotəhai min motəmə, “!Nəman! Ik etämim rəha nolən rat nian rafin əm, tətəuon e nian nəmaiir-pa mətoarus-pa u-roiu. ?Nakahrol mämə nakəgətun itimat?” Kən ilat kəmotahl-iarəp in e nimə rəha nuəfiminən.‡

Nətəligən rəha Farisi min, tahmen e etəm niganəmtin təpis

³⁵ Kən Iesu təməto nəghatən mämə kəmahl-iarəp suah u e nimə rəha nuəfiminən, kən in təmuwin məplan, kən tətəpəh ron mämə, “?Təhrol? ?Ik nəkatahatətə e Nəti Etämim?”

³⁶ Kən suah un tāmə, “?Etəm-iasol, etämim un in pah? !Aw! Ən-ipa-tu kəm io, pəs io ekahatətə lan.”§

³⁷ Kən Iesu tən-ipən kəm in mämə, “Roiu əh, ik nīnehm rəkis in. Suah u, mə inu io, iatəghat kəm ik u-roiu.”*

³⁸ Kən suah un tən-ipən kəm Iesu mämə, “Təramərə, io enatahatətə lam.” Kən in təmisin-pən nulin ron, kən matəfak kəm in.†

³⁹ Kən Iesu təmən-ipən kəm in mämə, “Io emuwa e nətueintən u mämə ekakil netämim motoor ilat, kən tol nəhlan, netəm niganəmtilat təməpis, okotehm nat, kən netəm min u koatehm nat, niganəmtilat otəpis.”‡

⁴⁰ Kən Farisi min neen əh-ikin, kəmotəto nəghatən lan, kən kotən-ipən kəm in mämə, “?Təhrol? ?Ik nakatən mämə niganəmtitimat min təpis?”§

⁴¹ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat mämə, “Okəmə niganəmtitəmat təpis, oesənən mämə itəmat nəkotəkəike motos nalpinən o təfagə rat min rəhatəmat. Məto itəmat nakotəmə

‡ 9:28: Jon 5:45 § 9:29: Netəm-iasol rəha netəm Isrel, təməwir mämə ilat okotitun mämə Iesu təmisipən o Uhgin, məto-inu Uhgin əm titun nol-wirən niganəmtin əpis. Məsin min un, Nəoa Rəha Uhgin tatən mämə nian Kristo itəm Uhgin tāmən mämə otahl-ipa tuwa, kən in otol-wir niganəmtin əpis min okotəwir (Aes 29:18, 35:5, 42:7). Məto, netəm-iasol rəha netəm Isrel, niganəmtilat təpis o natimnat min rəha Uhgin, kən kotapəs nətəu-pənən Iesu. * 9:31: Sam 66:16-20; Prov 15:29; Aes 1:15; 59:2 † 9:33: Jon 3:2 ‡ 9:34: Jon 9:2; Aes 66:5 § 9:36: Rom 10:14 * 9:37: Jon 4:26 † 9:38: Mat 28:9 ‡ 9:39: Aes 6:10; Mak 4:12; Luk 4:18 § 9:40: Rom 2:19

niganəmtitəmat təwīr, nakotehm nat, kən tol nəhlan, təfagə rat mīn rəhatəmat tətatiḡ əh etəmat.”*

10

Iesu təmuəh nimaa nəghatən e etənim rəha nehmən sipsip

¹ Kən tən məmā, “Nīpahrienən aḡin u iatən kəm itəmat məmā, etənim itəm tatuwin imə e noanikulu rəha sipsip, təsuwin-pənən e ket, mətō in tətaiu əm lan kən matiwigego in məmā otuwin imə e noanikulu rəha sipsip,* in iaklāh ne iohamnu itəm kit.† ² Mətō etənim itəm tatuwin-pən e ket, in etəm tatehm sipsip.‡ ³ Etənim itəm tatətul e ket, nian rafin in taterəh e ket o suah u, kən sipsip mīn kotitun nəwian. Nian rafin in tətaiu-in nergī sipsip mīn kitiah kitiah, kən in matit ilat moatiet. ⁴ Nian in tatit rəhan mīn rafin sipsip moatiet e noanikulu, in tətaupən-in ilat, kən sipsip mīn koatuarisig-in, mətō-inu kotitun nəwian. ⁵ Mətō ilat kəsotətəu-pənən suah kit u itəm kotəruru, ilat okotəkəike kagim kapəs, mətō-inu ilat kotəruru nəwian.”

⁶ Iesu təmuəh nimaa nəghatən u, mətō ilat kotəruru nīpətin məmā tatən naka.

Iesu in etənim ətuatip rəha nehmən sipsip

⁷ Tol nəhlan, kən Iesu təmən-ipən mīn kəm ilat məmā, “Nīpahrienən aḡin u iatən kəm itəmat məmā, io u, io Ket rəha sipsip mīn itəm koatuwin-pən ikin.§ ⁸ Netəm mīn u itəm kotaupən-in io, ilat rafin netənim rəha naklāhən əm ne nohamnuən itəm.* Mətō sipsip mīn kol kəsotətəlig-inən ilat. ⁹ Io un, io Ket u. Etəm tatuwa-pa io ikin, məmā otuwin imə, in otos nəmegəhən. In otuwa imə, miet muwin ihluə e io, kən mos manuwihl wir itəm tamiamitə lan.† ¹⁰ Mətō iaklāh, in tatuwa əm o nat kitiah əm. In tatuwa məmā otaklāh kən mohamnu itəm, kən mərəkin-əṛəkin natimnat rafin. Mətō io, emuwa məmā iakol suatip o nosən nəmegəhən,‡ kən nəmegəhən u, in tərīoah wir e nəwīrən rafin.

¹¹ “Io u, Etənim rəha Nehm Wīrən Sipsip Mīn.§ Etəm wir un, itəm tatehm wir sipsip mīn, in nīkin tagien əm məmā otos-ipən nəmegəhən rəhan o sipsip mīn.* ¹² Mətō etənim un itəm katətou məmā in otatehm sipsip mīn, in sənəmā etəm ətuatip rəha nehmən sipsip. Sənəmā in rəhan əh sipsip mīn. Kən okəmā tarəplan kuri iarupin kit tatuwa məmā otus ilat, kən in otaiu mapəs ilat. Kən kuri iarupin u, tuwin mus sipsip mīn neen, kən məhḡatit ilat kotagim kitiah kitiah. ¹³ Etəm nəhlan, in otagim mətō-inun katətou əm in o nehmən sipsip mīn, mətō e nīkin, in təsolən nat aḡin e sipsip mīn.

¹⁴⁻¹⁵ “Io u inu, io Etənim rəha Nehm Wīrən Sipsip Mīn. Tata Uhgīn in titun io, kən io ekītun in,† kən e nolən kitiah əm, io ekītun rəhak sipsip mīn, kən rəhak sipsip mīn ilat kotitun io. Io nīkik tagien əm, məmā oekimis o nosmegəhən ilat. ¹⁶ Kənu rəhak mīn neen əpəh ikin sipsip mīn, itəm kəsotatigən e noanikulu u, mətō io ekəkəike mit mīn ilat kotuwa. Ilat mīn, okəpanotitun nətoən nəwīak. Kənu sipsip mīn u ilat rafin u, okotuwa motuəfimīn əm ilat mīn motol kitiah. Kən etənim kitiah əm, in otatehm ilat.‡ §

* **9:41:** Jon 15:22,24; Hip 10:28-31 * **10:1:** Noanikulu rəha sipsip un, tahmen e ikin kit itəm katəhg-ipən sipsip mīn ikin nian rafin lapin, məmā ilat okotatiḡ wir o kuri iarupin mīn ne laion mīn. † **10:1:** Jon 10:8,10 ‡ **10:2:** E ves mīn u 1-5, ket ne etəm tatehm sipsip, ilau kərən katəpsen-pən Iesu, kənu iaklāh mīn koatəpsen-pən netəm-iasol mīn rəha netəm Isrel. Kənu sipsip mīn koatəpsen-pən netənim mīn rəha Uhgīn. § **10:7:** Jon 1:51; 14:6 * **10:8:** Jer 12:1; Esik 34:2 † **10:9:** Sam 118:20,22-24 ‡ **10:10:** Jon 1:4; 3:15-16; 5:40; 20:31 § **10:11:** Sam 23:1; Aes 40:11; Esik 34; Maeka 5:2,4; Mat 2:6; Mak 6:34; 1 Pita 2:25; 5:2-4; Nol Əpən 7:17; Jon 15:13; 1 Jon 3:16 * **10:11:** Hip 13:20 † **10:14-15:** Mat 11:27 ‡ **10:16:** Ves 16 u, in tatitəlig-pən e ves mīn 1-5. Ikin əh, noanikulu rəha sipsip tatəḡəṭun netəm Isrel. Iesu tətaiu-in ilat məmā rəhan mīn. Sipsip mīn itəm kotatiḡ əh e noanikulu əh, ilat u, netəm Isrel itəm kəsotahatətən e Iesu. Sipsip mīn itəm Iesu tatən məmā ilat kəsotatigən e noanikulu u, ilat Iaihlua mīn. Nian in otaiu-in ilat, kən ilat mīn okotətəlig-in nəwian, kən ilat rafin okotuwa kol kitiah, kən etənim kitiah əm, inu Iesu, in otatehm wir ilat. § **10:16:** Aes 56:8; Jon 11:52; Wək 10:34,35; Rom 1:16; Efes 3:6

17 “Rəhak Tata in tolkeike pik io, məto-inu nɪkik tagien əm məmə oekos-ipən rəhak nəmegəhən o netənim, məmə uarisig lan, io ekos min nəmegəhən rəhak.* 18 Etənim kit tikə məmə otos-irəkiş nəmegəhən rəhak, məto io atip əm ekos-ipən rəhak nəmegəhən məto-inun io əm iakolkeike mihin. Io atip əm iatos nepədən məmə ekəhlman rəhak nəmegəhən, kən io atip əm matos min nepədən məmə ekaskəlim min rəhak nəmegəhən. Nat u inu, itəm rəhak Tata təməni-ipa kəm io məmə ekəkəike mol mihin.”†

19 Kən netəm Isrel u, ilat kəmotoor min ilat min o nəghatən min u. 20 Ilat tepət kotən məmə, “!Suah u narmin rat kit tətətig lan! !Rəhn-kapə tətəlməl! ?Təhrol itəmat nakotətəlig-in?”

21 Məto neen min, ilat koatən məmə, “Nəghatən u, sənəmə nəghatən rəha etəm narmin rat tətətig lan. ?Nikitəmat təht məmə, narmin rat titun nol-wirən iganəmtin əpis, təwir min?”‡

Netənim kəmoatətəhau Iesu, məto-inu in təməni məmə in Nəti Uhgın

22 Tinuwa e nian rəha netəm Isrel itəm koatol lafet kit lan Jerusalem. Nərgi lafet u, in lafet rəha Nol-Wirən Min Nimə Rəha Uhgın.§ 23 In əh e nian rəha nətəpən. Kən Iesu təmətəliwək e feranta e Nimə Rəha Uhgın, nərgin u, Feranta Rəha Kig Solomon. 24 Kən netəm Isrel neen kəmotuwa motətul, motitəlau in. Kəmotən-ipən kəm in məmə, “?Onəghan kən ik nəpanol itəmat ekotitun ik? Okəmə ik Kristo pahrien itəm Uhgın təməni məmə otahl-ipa, nakən-ipa wir kəm itəmat.”*

25 Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Io enəməni-ipinə rəkiş kəm itəmat,† məto itəmat nəsohatətəən lak. Nəmtətin min u itəm iatol e nərgi rəhak Tata, ilat koatol nəfigəməni e nəghatən rəhak,‡ 26 məto itəmat nəsohatətəən lak, məto-inun itəmat sənəmə rəhak min sipsip min.§ 27 Rəhak sipsip min ilat koatəto nəwiak kən motitun. Io ekitun wir ilat, kən ilat koatuarisig-in io. 28 Kən io iatos-ipən nəmegəhən lilin u namnun tikə kəm ilat, ilat okol kəsotisimisen nian kit ne. Kən etənim kit ne okol təsiuw rəkişən ilat e nelmək.* 29 Rəhak Tata itəm təməni-ipa ilat kəm io, in təsənən taprəkiş-in natimnat rafin. Tol nəhlan, kən suah kit okol təsiuw rəkişən ilat e nelmin.† 30 Itimlau rəhak Tata, itimlau kitəh əm.”‡

31 Kən netəm Isrel kəmotəmik min kəpiəl apin, məmə okotaht in lan. 32 Məto Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Io enamol rəkiş nəmtətin wir min tepət e niganəmtitəmat. Nəmtətin min əh ilat əh, rəhak Tata təməni-ipa məmə io ekol. ?Məto nəmtətin əhrol un itəmat nakotəmə onəkotaht io ron e kəpiəl apin?”

33 Kən ilat kotəmə, “Itəmat esotənən məmə ekotaht ik e kəpiəl apin o nat pispis wir min u ik natol. Itəmat ekotəmə ekotaht ik məto-inu nakatən rat Uhgın. Ik etənim əm, məto ik nakatən məmə ik Uhgın.”

34 Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Kəməte-pən aupən, e rəhatəmat ətuatip Lou, məmə Uhgın təməni-ipən kəm ilat məmə, ‘Itəmat uhgın min.’§ 35 Kən kitat kotitun məmə Naoa Rəha Uhgın, okol təsəuhlinən. Uhgın təməni-ipən nəghatən rəhan kəm netənim neen. ?Tol nəhlan, okəmə Uhgın təmatəghat-in netəm min u, kən mən ilat məmə uhgın min, 36 kən nakotəhrol motəhai io moatən məmə io iatən rat Uhgın məto-inu iatən məmə io Nəti Uhgın? Io u inu, itəm Tata Uhgın in təmələhəu-pən io məmə rəhan pisin əm, kən mol

* 10:17: Aes 53:12 † 10:18: Mat 26:53-54; Fil 2:8; Hip 5:8 ‡ 10:21: Eks 4:11 § 10:22: Lafet əh koatol nikilat tatuəh nian kit aupən. Tipilat min kəmotəfəl wir Nimə Rəha Uhgın, təpia, kən məwir, masim. Lafet əh, in katən min məmə lafet rəha Laet Min, məto-inu netənim kəmotasiəpən e lait min tepət e rəhalat latuənu min. * 10:24: Luk 22:67-71 † 10:25: Jon 8:58 ‡ 10:25: Jon 5:36; 14:11 § 10:26: Jon 6:44 * 10:28: Jon 6:39; Rom 8:35-39 † 10:29: Jon 17:2,6,24 ‡ 10:30: Dut 6:4; Jon 17:21-23 § 10:34: E Sam 82:1-2, Uhgın təməhə nimaa nəghatən kit məmə, netəm-iasol min rəha netənim rəhan, ilat kotahmen e uhgın min, məto inu in təmətəpun ilat məmə ilat okoatətul o Uhgın, kən motakil rəhan netənim min. Kəmotakil netənim mihin, kən tol nəhlan, kən tən elat məmə, “uhgın min.” Məto kəsi, məmə ilat kəmosotakilən e suatip ətuatip, kən Uhgın otərakin ilat. Inu e ves u Jon 10:34, Iesu in tatos e nəghatən u kəməte aupən e Sam, kən tətəghat kəm netəm-iasol min roiu.

əpen-əpenə lak, məmə otahl-ipa io ekuwa e nətueintən. ³⁷ Okəmә esolən nəmtətin min itəm rəhak Tata tatol, kən sotahatətəən lak. ³⁸ Məto okəmә iatol nəmtətin min u rəhak Tata tatol, kən nat əpnapin məmə itəmat nəsotahatətəən e rəhak nəghatən min, məto təwir məmə onəkotahatətə e nəmtətin min rəhak. Kən tol nəhlan, itəmat onəpanotitun wir agin məmə Tata Uhgin tətətig lak, kən iakətətig e Tata Uhgin.”* ³⁹ Tol nəhlan, o nəghatən min u, ilat kəmotolkeike min məmə okotaskəlim in, məto in təmiet elat, magim.

⁴⁰ In təmeguəfimin-pən min e nəwtain nəhau Jotan, muwin əpəh, aupən, Jon təmol baptais e netənim ikin. Kən mətətig ikin əh. ⁴¹ Kən netənim tepət kəmotuwa ron, kən moatən məmə, “Jon təməsolən nəmtətin kit ne. Məto nəghatən min itəm in təmatən e suah u, ilat rafin nīpahrienən əm.”† ⁴² Kən ikin əh, netənim tepət kəmotahatətə e Iesu.

11

Lasaros tənimis

¹ Etəm Petani kit, nərgin u Lasaros, tatimis. Petani, in latuənu kit, ima Meri ne pian Mata.* ² Meri u, inu, uarisig otəpənu nelki Iəramərə rəhatat e senta, kən mafəl e noanun, təmiəg.† Kən pətan u, rəhan u kaka Lasaros u tatimis. ³ Tol nəhlan, wini Lasaros mil kuahl-ipən nəghatən o Iesu məmə, “Etəm-iasol, ik kit u itəm nakolkeike pik,‡ in tatimis.”

⁴ Nian Iesu təməto nəghatən u, kən in təmə, “Lasaros tatimis, məto rəhan nimisən əh, okol təsolən in timis agin-əh. Nimisən əh rəhan otol məmə netənim okotiləs-ipər motənwiwi Uhgin ron. Kən nimisən əh otol məmə netənim okotiləs-ipər motənwiwi Nəti Uhgin ron.”

⁵ Iesu tolkeike pik Mata ne pian, ne rəhalau kaka Lasaros. ⁶ Tol nulan, nian tatəto pap məmə Lasaros tatimis, in təmatig min mos nian kəiu əpəh ikin tətətig ikin.§ ⁷ Kən uarisig, tən-ipən kəm rəhan netənim min məmə, “Pəs kotitəlig-pən min Jutia.”

⁸ Məto rəhan netənim min kotən-ipən kəm in məmə, “Iəgəhun, roiu əm huə, netəm-iasol rəha Jutia kəmotəmә okotahtimnu ik e kəpiel apin. ?Məto ik nakən məmə onakitəlig-pən min ikin əh?”

⁹ Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat nəkotitun məmə tuelef aua e nərauiəgən. Okəmә etənim tətaliwək e nərauiəgən, okol təsorinən nelkin e kəpiel kit, məto-inu tatəplan nat e nəhag-əhagən rəha nətueintən.* ¹⁰ Məto okəmә in tətaliwək lapin, in titun norinən nelkin e kəpiel kit, məto-inu rəhan nəhag-əhagən tikə.” ¹¹ Iesu tinən rəkis nəghatən əh, kən in mən-ipən kəm ilat məmə, “Kitat kit u Lasaros, in tətəpil. Məto io oekuwin əh-ikin məhgaiir lan.”†

¹² Kən rəhan min netənim kotən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, okəmә in tətəpil, kən rəhan nimisən otikə. !In otəto təwir min!” ¹³ E nəghatən u rəha Iesu, nīpətin u məmə Lasaros tinimis rəkis. Məto ilat nikilat təht məmə Lasaros in tətəpil əm. ¹⁴ Kən Iesu təmən-ipən wir məmə, “Lasaros tinimis rəkis. ¹⁵ Nian nikik tatuəh itəmat, nikik tagien məmə eməsətigən itimlau min, məto-inu nat u, otasitu etəmat məmə onəkotahatətə lak. Məto təwir məmə pəs kotuwīn motehm in.”

¹⁶ Kən Tomas u, kətaun-in məmə Mil Mil, in tən-ipən kəm netənim neen min rəha Iesu məmə, “Təwir, pəs kitat rafin kotuwīn, məmə kitat rafin okotimis əm kitat min.”

Iesu in nəukəti naiir-pa min e nimisən

* **10:38:** Jon 14:10,11,20; 17:21 † **10:41:** Jon 1:26-27,30,34 * **11:1:** Luk 10:38-42 † **11:2:** Jon 12:3

‡ **11:3:** Jon 11: 5,36 § **11:6:** Iesu in tolkeike Meri ne Mata ne Lasaros, tol nəhlan in tatəzahgin minu lan məmə Lasaros otimis paupən, məto-inun in otol nahatətəən rəhalal təkaskik min nian in otol Lasaros tinəmegəh min e nimisən. Əplan-tu ves 14-15. * **11:9:** Jon 8:12; 9:5 † **11:11:** Nimisən rəha netəm kotahatətə e Iesu in tahmen əm məmə kəmotəpil əlu-əlu əm məto-inu ilat kəmos nəmegəhən lili. Jon 3:16; 5:24; 10:28; 11:25-26; 1 Tes 4:13-18

17 Nian Iesu tāmiet-arəpən Petani, kən tāməto māmə kəmitənim Lasaros, tinos nian kuwit rəkis. 18 Latuənu u Petani, in iuəhkir əm o Jerusalem, okəmə naka suatip lan tahmen e kilomita kisil, 19 kən netəm Isrel tepət kəmotuwa māmə okotehm Mata ne Meri motiləs-ipər nətəligən rəhalau mətə-inun katuəto tərət o rəhalau kaka tāmimīs.

20 Kən nian Mata tāməto māmə Iesu tatuwa, in tāmətul muwin māmə otəplan. Məto Meri, in təmatəpələh əm imə.‡ 21 Kən Mata tāmən-ipən kəm Iesu māmə, “Etəm-iasol, okəmə ik nəmətatig ikin-u, okol rəhak kaka tāməsīmīsən. 22 Məto io enitun əh māmə nat naka onakətapəh-in kəm Uhgin, kən Uhgin otəpanos-ipinə kəm ik.”

23 Kən Iesu tən-ipən kəm in māmə, “Rəham kaka otəpanəmegəh mīn.”

24 Mata tāmə, “Io ekitun māmə Lasaros otəpanəmegəh mīn e Namnun Nian, itəm netəmim rafin kəmotimīs okotaiir-pa mīn.”§

25 Kən Iesu tən-ipən kəm in māmə, “Io u, io Nəukəti Naiir-pa Mīnən e Nīmīsən, kən io mīn, io Nəukəti Nəmegəhən. Etəmim itəm in otahatətə lak, nat əpnəpīn māmə in tāmimīs, mətə in otəmegəh mīn. 26 Kən etəmim itəm tatəmegəh kən mətahatətə lak,* in okol təsīmīs agin-əhən nian kit ne.† ?Nəkatahatətə e nəghatən u rəhak?”

27 Mata tən-ipən kəm in māmə, “Əwəh, ləramərə. Io enatahatətə lam, māmə ik Kristo itəm Uhgin tāmən māmə otahl-ipa. Ik Nəti Uhgin. Ik u inun, aupən netəmim kəmoatən māmə ik onəpanuwa e nətueintən.”

Iesu təmasək

28 Nian Mata tīnən rəkis nəghatən u, kən muwin māmə otən-ipən kəm pian Meri tuwa. Təmuwin kən masiwən-in-pən e matəlgin māmə, “ləgətuṇ‡ tīnuwa rəkis. Tolkeike māmə otəplan ik.” 29 Kən nian Meri tāməto nəghatən u, tāmətul uəhai əm, matuwin māmə otəplan Iesu. 30 Iesu in təsuwamən əh latuənu, in tatətul əh-ikin Mata təmuwin ikin mehm. 31 Kən nian netəm Isrel mīn u itəm kəmoatəpələh imə ilat Meri, moatiləs-ipər rəhan nətəligən, kəmotəplan in tāmətul uəhai əm matuwin ihluə, kən ilat kotuarisig-in. Nikilat təht māmə tatuwin e suwit, otasək.

32 Meri tāmiet-arəpən u ikin Iesu tatətul ikin, kən nian təməplan Iesu, in tāmīsīn nulin mən-ipən kəm in māmə, “Etəm-iasol, okəmə ik nəmətatig ikin-u, kən okol rəhak kaka təsīmīsən.”

33 Nian Iesu təməplan māmə pətan u ne netəmim mīn un ilat mīn koatasək, in tāməto tərət pik, nīkin tīfīm. 34 Kən in təmətapəh olat māmə, “?Nəmotitənim hiə?”

Kən ilat kəmotən-ipən kəm in māmə, “Etəm-iasol, wa-tu məplan.”

35 Iesu, nahwi nəmtīn təmaiəh.§ 36 Kən netəm Isrel mīn u, ilat kotəmə, “Ei, netəmim. ! In təmolkeike pik agin-əh suah u taprəkis!”

37 Məto ilat neen mīn koatən māmə, “Suah əh in əh aupən, təmol-wir iganəmtīn əpīs. ? Kən təhrol məsən-iəhauən Lasaros māmə təsīmīsən?”

Iesu təmosmegəh mīn Lasaros

38 Kən Iesu tāməto mīn tərət pik, kən in təmuwin əpəh e suwit. Ilat kəmotitənim Lasaros əpəh e nīpəg kəpiel kit, kən motiləs-ipən mīn kəpiel kit mīn motahtosig-in-pən nīpəg kəpiel lan. 39 Kən Iesu tən-ipən māmə, “Otahwin rəkis-tu kəpiel.”

Kən Mata u, wīnī Lasaros, tən-ipən kəm Iesu māmə, “Etəm-iasol, in tīnəpien rəkis. Kəmitənim tinos nian kuwit rəkis.”

40 Məto Iesu tən-ipən kəm in māmə, “?Təhrol? ?Ik nīnaluin māmə emən-ipinə rəkis kəm ik māmə okəmə nakahatətə lak kən onəkəplan nəsanənən asol ne nepətən əhag-əhag rəha Uhgin?” 41 Tol nəhlan, ilat kəmotahwin rəkis kəpiel. Kən Iesu təmuag-pər kən māmə, “Tata, io iatən tagkiu kəm ik mətə-inu nəməto rəkis rəhak nəghatən. 42 Kən ekitun māmə e nian rafin, natətə io. Məto iatən nəghatən u, o netəm mīn u, itəm koatətul titəlau-in

‡ 11:20: Luk 10:38-42 § 11:24: Dan 12:2; Jon 5:28,29; 6:39,40; Wək 24:15 * 11:26: Jon 3:15 † 11:26: Mat 25:46 ‡ 11:28: Jon 13:13 § 11:35: Luk 19:41

io, māmā ilat okotahatətə māmā ik nāmahl-ipa io.”* ⁴³ Kən əmun, nian Iesu tinən rəkis nəghatən u, in tēmaun əfəməh māmā, “!Lasaros, ətul miet!” ⁴⁴ Kən Lasaros tēmətul miet, matəmik mətmətig əm niməhan mīn u itəm kəməlis ətain nelmin ne nelkin ne niganəmtin ne lan. Kən Iesu tən-ipən kəm ilat māmā, “Otikis rəkis niməhan mīn əh, pəs in taliwək.”

Netəm-iasol mīn rəha Isrel kəmotegəs-in suatip māmā okotoh Iesu

(Mat 26:1-5; Mak 14:1-2;

Luk 22:1-2)

⁴⁵ Netəm Isrel itəm kəmotuwa o Meri kən motehm natimnat mīn u itəm Iesu təmol, ilat tēpət kəmotahatətə lan. ⁴⁶ Məto ilat mīn neen kəmotuwīn o Farisi mīn, kən motən-iarəp kəm ilat rafin natimnat mīn itəm Iesu təmol. ⁴⁷ Kən o nat u, Farisi mīn u ne pris asol mīn ilat kəmotaskəlim nuəfiminən asol kit rəhalat, kən ilat kəmotən kəm ilat mīn māmā, “? Okotəhrol nulan? Suah əh tinatol nəmtətin tēpət. ⁴⁸ Okəmə okotapəs əm, tatol nəhlan, kən netəmim rafin okotahatətə lan, kən netəm Rom ilat okotuwa motərəkin Nimə Rəha Uhgīn ne kantri rəhatat kən motos-irəkis ilau e nelmitat.”

⁴⁹ Kən ilat kit u, nərgin u Kaeafas, in pris asol agin e nup əh. Tol nulan, in təmən māmā, “Itəmat nəkotəruru agin-əh nat u. ⁵⁰ ?Təhrol itəmat nəsotitunən? ?Itəmat nəsotitunən māmā təwīr məsin otəmat māmā etəmim kitiah əm otimis o netəmim, taprəkis-in māmā kantri apiəpiə otimis?”†

⁵¹ Nian in tinən nəghatən u, in təməsən atipən e nətəligən əm rəhan. In pris asol agin e nup əh, kən in təmaupən mən-iarəp nəghatən itəm Uhgīn təmos-ipən kəm in. Kən in təmən māmā Iesu in otimis o nosmegəhən netəm Isrel.‡

⁵² Kən məto rəhan nīmīsən, sənəmə o nosmegəhən netəm Isrel əm, məto o nosmegəh mīnən nənəti Uhgīn mīn itəm kotan atit e nətueintən, kən mol ilat kotuwa motol kitiah əm. § ⁵³ Tol nəhlan, e nian əh, ilat kəmotegəhan-in māmā okotəkəike kegəs-in suatip kit o nohamnuən Iesu. ⁵⁴ Kən o nat u, Iesu təsaliwək-arəp mīnən ikin mīn e Jutia, in təmagim ikin-u, muwīn əpəh e taon kit, nərgin u Efraim. Taon u, in iuəhkīr əm o ikin taruən-aruən ikin. Kən in mətatig ikin əh, ilat rəhan mīn netəmim.

Netəmim kəmoatol apen-əpenə o nolən lafet rəha Nuhagego-inən

⁵⁵ Tinatuwa iuəhkīr o nian rəha lafet kit rəha netəm Isrel, nərgin u, lafet rəha Nuhagego-inən.* Kən netəmim tēpət kīnoatiet ikin pisin pisin mīn mīnoatuwa Jerusalem māmā okotol natimnat mīn māmā ilat okotarətuəh† e niganəmti Uhgīn, paupən un, məpanotuwīn e lafet əh. ⁵⁶ Kən netəm mīn əh kīnoategəs-in Iesu. Kən nian kəmotuəfimin e Nimə Rəha Uhgīn, kīnoatətapəh-ətapəh olat mīn māmā, “?Kəruru mə Iesu otuwa e lafet u, o kəp?”

⁵⁷ Məto e nian əh, pris asol mīn ne Farisi mīn kəmotələhəu nəghatən kit, māmā okəmə etəmim kit titun ikin Iesu tətətig ikin, in otəkəike muwa mən-iarəpən kəm ilat, pəs mopael mīn kotuwīn motaskəlim.

12

Meri təmau nelki Iesu e senta

(Mat 26:6-13; Mak 14:3-9)

¹ Nian sikis əh-ikin tətətig əh kəpənən e nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən, kən Iesu tinitəlig-pa mīn Petani, imə Lasaros ikin. Suah u inu, Iesu in təmol in təmegəh mīn. ² Kən netəmim ikin-u, kəmotol nagwənən kit rəha Iesu. Kən Mata in tos nagwənən, muwa.*

* **11:42:** Jon 3:17 † **11:50:** Jon 18:14 ‡ **11:51:** Kaiəfəs tolkeike māmā okohamnu Iesu məto-inu təsolkeikeən māmā netəm Rom okotərəkin kantri rəha netəm Isrel. Məto, in təmatən aupən nat kit itəm otuwa mol nīpahrienən lan, məto in təruru nat əh in tatən. Rəhan nəghatən, nīpətin tatəgəhun māmā Iesu otəkəike mīmīs māmā Uhgīn otəsolən nalpīnən kəm rəhan netəmim o rəhalat təfagə rat mīn. § **11:52:** Aes 49:6; Jon 10:16 * **11:55:** Eks 12:13,23,27 † **11:55:** Okotarətuəh, nīpətin un, māmā ilat okotafəl wīr ilat mīn, məto-inu ilat kotitun māmā ilat kotəmkimik e niganəmti Uhgīn. * **12:2:** Luk 10:38-42

Kən Lasaros min əh-ikin e nagwənən əh, ilat Iesu ne, koatəmähl-pən, moatagwən.† ³ Kən Meri təmos senta kit tatər e nuwigi nat, muwa. Senta u, kəmol e noki nato.‡ Senta əh, nəmiəwın təwır, kən nəmtin tiəkis. Kən in təmau nelki Iesu e senta u, kən mafəl e noanun. Nəmiəwi senta u, təmirəfin nıpəgnoa nimə.§ ⁴ Məto etəmim kit rəha Iesu, nərgin u Jutas Iskariot, suah un uarisig otəpanegəhan-in-pən Iesu e nelmi rəhan tikimır min, in təməhai ron. In təmən məmə, ⁵ “?Ik nəkəruru nol-salim-in senta u, mos məni lan, kən mos-ipən kəm ian-rat min? Senta u, in tahmen e tri-hanrit tenarius.* ⁶ In təmən nəhlan, məto sənəmə in tatol nat agin e ian-rat min, məto in təmən əm, məto-inu in iakləh. In tatos kətim rəha məni rəhalat, kən nian neen, in tətakləh-in.

⁷ Məto Iesu təmə, “Əpəs-tu pətan u. Sərəkinən rəhan nətəligən. In təmatələhəu wır senta u, məmə otəu nıpətik, o nian əh itəm okitənim io lan. ⁸ Ian rat min, nian rafin itəmat min ilat nəkotatig.† Məto io, okol esatigən nian rafin kitat min itəmat.”

Pris asol min kəmotegəs-in min suatip o nohamnuən Lasaros

⁹ Kən nian nimanin netəm Jutia kəmotəto məmə Iesu tətətig latuənu Petani, kən ilat kınətuwa ikin. Kəsətuwa əmən məmə okotehm Iesu, məto ilat kotuwa min məmə okotəplan-tu Lasaros u təmimis, kən Iesu tol min təmegəh.‡ ¹⁰ Kən əmun, pris asol min, kəmotegəhan-in min məmə okəkəike kohamnu min Lasaros, ¹¹ məto-inun nian netəm Isrel tepət kəmotəplan Lasaros təməmegəh min, kən ilat kəmotəhatətə e Iesu, kən minotapəs rəhalat netəm-iasol min.

Iesu təmuwa Jerusalem matol əp in məmə in kig

(Mat 21:1-11; Mak 11:1-11; Luk 19:28-40)

¹² Kəmən lawigin, nimanin netəmim itəm kəmoatuwa Jerusalem məmə okotol lafet rəha Nuhəgego-inən, kəmotəto məmə Iesu tətəliwək minatuwa e taon. ¹³ Kən tol nəhlan, ilat kəmotiet e taon u, moatəmik nat kit tahmen e nimali nəmil§ moatuwin mə okotəplan Iesu. Kən moatəgət əfəməh moatən məmə,

“!Hosana!”*

!İərəməyə Uhgın tətətig ilau suah u itəm tatuwa e nərgin!

!İərəməyə Uhgın tətətig ilau Kig u rəha netəm Isrel!”†

¹⁴ Kən Iesu təməplan nəti togki kit, kən tasuə lan maliwək matuwın. Natimnat min u, Nəoa Rəha Uhgın tinəmən rəkis məmə,

¹⁵ “Netəm Saeon,‡ itəmat sotəginən.

!Otəplan-tu! !Kig rəhatəmat tatuwa,

in titəsə e nəti togki maliwək matuwa!”§

¹⁶ E nian əh, netəmim rəha Iesu ilat kotəruru nıpəti nat u. Məto uarisig, nian Iesu tinəmegəh min e nimisən, kən Uhgın tinol əp rəkis nepətən rəha Iesu, kən nikilat təpanəht məmə əupən, kəməte rəkis nəghatən lan e Nəoa Rəha Uhgın, kənu netəmim kinotol nəghatən min əh tinuwa minol nıpəhrienən lan.

¹⁷ E nian Iesu təmaun-in Lasaros, kən Lasaros tiet e nıpəg kəpiel məmegəh min, nimanin netəmim tepət kəmotatig ilat əh-ikin. Kən ilat əh kəmotətul-arəp minotən-iarəp natimnat min u in təmol. ¹⁸ Tol nəhlan, netəmim tepət kəmotuwa məmə okotəplan Iesu,

† **12:2:** Nıpəhrienən məmə ilat kəsotəpləhən motəgwən. Məto e nolən rəhalat e nian əh, ilat kotəpil motisin-pən nuwləlmilat e tepil, kətagwən. ‡ **12:3:** Nato in nat kit nəmiəwın tətəpien wır, tahmen e nigpis. § **12:3:** Mak 14:3

* **12:5:** Roiu, tri-hanrit tenarius tahmen e tri-hanrit-taosan vatu.” † **12:8:** Dut 15:11 ‡ **12:9:** Jon 11:43,44

§ **12:13:** Nimali nəmil u in nəmtətin rəha nəptən rəhalat ne nol winən e tikimır min rəha netəm Isrel. Okəm-naka ilat kəmoturin-urin nimali nəmil məto-inu nikilat tətəht məmə Iesu in Kristo, kən in tinuwa məmə otəmki-rəkis ilat e nəərəməyə rəha netəm Rom. * **12:13:** Nəghatən u, “Hosana,” nıpətin ətuatip in “Asitu, Uhgın, osmegəh itimat,” məto e nian rəha Iesu, nəghatən u, ilat kəmotəuhlin əm nıpətin məmə, “!Ənwiwi Uhgın!” Ves u ilat koatən, in təmisi-pən e Sam 118:25-26. † **12:13:** Jon 1:49 ‡ **12:15:** Jerusalem u, kəmotəun-in min məmə Saeon, məto-inun nərgin əh

rəha nitot kit itəm kəmiləkin-pər taon lan. Saeon u, in nərgi Jerusalem kit min. § **12:15:** Sek 9:9

mæto-inu koatæto mæmæ in tæmol næmtætin əh. ¹⁹ Kæn Farisi min kinoatæn-ən kəm ilat min mæmæ, “!Otəplan-tu, okol kitat kəsotol agin-əhən nat kit. Roiu əh, netəmim rafin e nətuounən kinoatuarisig-in!”

Netəm Kris neen kəmotolkeike mæmæ okotəplan Iesu

²⁰ Kæn nian netəmim kəmotuwın Jerusalem mæmæ okotəfak e nian rəha lafet u, kæn netəm Kris neen min əh-ikin ilat min, kəmoatəfak. ²¹ Netəm Kris min u kəmotuwa motehm Filip. Filip in etəm Petsaeta əpəh Kalili. Kæn ilat kəmotən-ipən kəm in mæmæ, “Etəm-iasol, iakotolkeike mæmæ ekotəplan Iesu.” ²² Kæn Filip tətul muwın mən-ipən kəm Antru, kæn ilau kəmian muən-ipən kəm Iesu.

²³ Kæn Iesu təmən-ipən kəm ilat mæmæ, “Roiu əh, Nəti Etəmim, rəhan nian tinuwa rəkis, mæmæ Uhgin otol əp rəhan nepətan əhag-əhag. ²⁴ Nipahrienən agin u iatən kəm itəmat mæmæ, etəmim otəkəike mītənim nikuti nat e nisip kən otimis. Okəmæ təsimisən, kən okol təsəwiəən kən məsoeən. Məto okəmæ otimis, kən otoa-in noan tepət, tepət.* ²⁵ Etəm nikin tataht pik rəhan nəmegəhən e nətueintən u, in otəmkarəpən-in. Məto etəmim itəm nikin təsəht pikən nəhlan rəhan nəmegəhən e nətueintən u, in otaskəlim wır nəmegəhən rəhan o nəmegəhən lilin.† ²⁶ Etəm tolkeike mæmæ otol wək rəhak, in otəkəike muarisig-in io,‡ kən okəmæ ikin pəhruən io ekatig ikin, kən in min, in otatig ikin-u.§ Kæn etəm tatol wək rəhak, Tata Uhgin otisiai-in.”

Iesu təməghat-in nimisən rəhan

²⁷ Kæn Iesu təmən-ipən kəm ilat mæmæ, “Roiu əh, nikik titəhmə pik.* ?Oekahrol min-nulan? Okol esənən mæmæ, “Tata, ohrəkis nahməən itəm tatuwa ron io.” Natimnat u inu, io emuwa ron. ²⁸ Tata, ik os-ipər atip nərgəm.”

Kæn əmun, roiu agin-əh, ilat kəmotəto nəwian kit təmisi-pən e neai tatən mæmæ, “Io eniləs-ipər rəkis nərgək, kən roiu əh, oekiləs-ipər min.”

²⁹ Kæn netəmim itəm kəmotətul iuəhkır ron kəmotəto nəwian əh, kæn ilat neen kotəmæ, “!Netəmim! ?Naka u? ?Kaluəluə kit, o?” Məto neen kotəmæ, “Nagelo kit əh tatəghat kəm in.”

³⁰ Məto Iesu tən-ipən kəm ilat mæmæ, “Nəwian u, təməsuwamən mæmæ io ekəto. Məto təmuwa mæmæ itəmat onəkotəto.† ³¹ Roiu əh tınol nian itəm Uhgin otakil nolən rəha netəmim e nətueintən. Roiu əh, in otoh-iəhau nəsanənən rəha Setan,‡ iərəməərə rəha nətueintən u.§ ³² Nian katiləs-ipər io ilis,* kən io oekiuw-pa netəmim rafin kotuwa ron io.”† ³³ E nəghatən u, in tinuhapik e nimisən rəhan.‡

³⁴ Kæn netəmim kəmotən-ipən kəm in motən mæmæ, “Itəmat enotəto rəkis e Lou rəhatat, mæmæ nian Kristo itəm Uhgin təmən mæmæ otahl-ipa tuwa, in otətatig lilin əm, matuwın namnun tikə.§ ?Təhrol ik nakatən mæmæ netəmim okotəkəike motiləs-ipər Nəti Etəmim? ?Məto Nəti Etəmim u, in pah?”

³⁵ Kæn Iesu təmən-ipən kəm ilat mæmæ, “Nəhag-əhagən u, tətatig otəmat o nian təkəku əm. Kæn nian nəhag-əhagən u tətatig otəmat, itəmat nəkotəkəike motaliwək lan. Okəmæ kəpə, kən napinəpən otirəfin itəmat. Kæn etəmim itəm tətaliwək e napinəpən, in təruru

* **12:24:** 1 Korin 15:36 † **12:25:** Mat 10:39; 16:25; Mak 8:34-38; Luk 14:26; 17:33; 2 Korin 5:14-15 ‡ **12:26:** Mat 10:38; Luk 14:27 § **12:26:** Jon 14:3; 17:24 * **12:27:** Mat 26:38,39; Jon 11:33,38; 13:21 † **12:30:** Eks 19:9; Jon 11:42 ‡ **12:31:** Nat əpnapin mæmæ nimisən rəha Iesu tæmol mæmæ okəm-naka Setan tæmol win, məto nipahrienən mæmæ in təsol winən. Əplan-tu Luk 10:18; Hip 2:14-15; 1 Jon 4:4; Nöl Əpən 12:8-9. § **12:31:** Mat 4:8-9; Jon 14:30; 16:11; 2 Korin 4:4; Efes 2:2, 6:12 * **12:32:** E naoa rəha Jon, tatəghat-in nəghatən u “katiləs-ipər io ilis” nian tepət. Kæn in nipətin kəiu. Nian tatən “katiləs-ipər io ilis,” nipətin kit in tatəghat-in nimisən rəha Iesu e nig kəməluau. Kæn nipətin kit min, e nig kəməluau əh, in tatəgətun nəwiran əsol ne nepətan əsol rəha Iesu. † **12:32:** Jon 3:14; 6:44; 8:28 ‡ **12:33:** Fil 2:8-9; 1 Tim 3:16; Hip 1:3 § **12:34:** Netəmim nikilat tataht ves min əh, tahmen e 2 Saml 7:16, Sam 72:17; 89:4,35-37; 110:1,4, Aes 9:7; Esik 37:25; Dan 7:14. Nikilat təsəhtən ves min itəm koatən mæmæ Kristo in otaupən mimis.

ikin in tatuwin ikin. ³⁶ Nian nāhag-āhagən u tətatig əh otəmat, itəmat nəkotəkəike motahatətə e nāhag-āhagən u māmə itəmat nakotuwa nenəti nāhag-āhagən.”*

Netəm Isrel ilat kəməsotahatətəən e Iesu

Nian Iesu tāmən rəkis nəghatən u kəm ilat, kən magim mapəs ilat muwin matəhluaig. ³⁷ Nat əpnəpən māmə in tīnol rəkis nəmtətin tepət e niganəmti netəm Isrel, mətə ilat kəsotahatətəən lan. ³⁸ Ien rəha Uhgīn u Aesea, təmaupən matəghat-in rəhalat nolən. Kən nat u təmuwa māmə otol nəghatən rəhan tuwa mol nīpahrienən lan. In tāmən māmə, “?Iərəməṛə, pah otahatətə e nəghatən rəhatimat? ?Ekoatən-iarəp, kən pah otahatətə lan? ?Kən Iərəməṛə otol əp kəm pah nahgin itəm təsanən pik o nosmegəhən?”†

³⁹ Kənu ilat kotəruru nahatətəən lan mətə-inu tahmen-pən əm māmə Aesea tāmən-iarəp mīn aupən māmə,

⁴⁰ “In təmol ilat māmə niganəmtilat otəpis.

Okəmə təsəpisən, kən ilat okotəplan nat kən motitun.

Kən in tinahtosig-in rəkis nikilat.

Okəmə təsolən, kən ilat okotenatig kən motitun nəuhlinən nətəligən rəhalat, kən motahatətə lak, ekol nəmegəhən rəhalat tuwiwi mīn.”‡

⁴¹ Ien rəha Uhgīn, Aesea u aupən, tāmən nulan mətə-inun in təməplan nepətən əhag-əhag rəha Iesu, kən tol nəhlan, in tatəghat-in.§

⁴² Kən mətə, netəm-iasol mīn tepət məsin, ilat mīn kəmotahatətə e Iesu. Mətə ilat koatəgin nən-iarəpən māmə ilat kəmotahatətə lan, mətə-inun koatəgin Farisi mīn māmə okotahl-iarəp ilat e nimə rəha nuəfiminən, ⁴³ mətə-inu netəm iasol mīn u, ilat kotolkeike pik māmə netənim okotənwiwi ilat, taprəkis-in māmə Uhgīn nīkin otəgien olat.

Nəghatən rəha Iesu titun nakilən nolən rəha netənim

⁴⁴ Kən Iesu təmagət əfəməh māmə, “Etənim itəm tətahatətə lak, sənəmə tətahatətə pisin əm lak, mətə tətahatətə mīn e Uhgīn itəm təməhl-ipa io. ⁴⁵ Kən etənim u itəm təməplan io, sənəmə təməplan əm io. In təməplan mīn Uhgīn u təməhl-ipa io.* ⁴⁶ Io u nāhag-āhagən.† Emuwa e nətueintən u, māmə etənim itəm otahatətə lak, otəsətigən e napinəpən. ⁴⁷ Etənim itəm tatəto rəhak nəghatən, məsolən, okol esən-iarəpən rəhan nalpinən, mətə-inun eməsuwamən e nətueintən u māmə ekən-iarəp nalpinən rəha netənim. Mətə emuwa māmə ekosmegəh ilat.‡ ⁴⁸ Mətə etənim itəm tatəuhlin-pa mənətan kəm io, məsosən rəhak nəghatən, nat kit əh-ikin tətətig māmə in otən-iarəp rəhan nalpinən. O Namnun Nian, nəghatən mīn u rəhak, ilat okotən-iarəp nalpinən rəhan.§ ⁴⁹ Tol nəhlan mətə-inu nəghatən mīn u, sənəmə rəhak pisin əm, mətə Tata Uhgīn u təməhl-ipa io, kən in tāmən māmə ekəkəike muwin mən nəhlan, kən mol nəhlan.* ⁵⁰ Kən io enəmitun rəkis māmə nəghatən mīn u, itəm in tāmən-ipa kəm io, nəmegəhən līlīn tətətig lan. Kən tol nəhlan, nəghatən mīn u iakatən ilat, Tata Uhgīn tāmən-ipa kən məgətun io elat, māmə ekən mihin.”

13

Iesu təmau nelki rəhan netənim

¹ Tīnuwa mətəarus nian netəm Isrel kotol lafet lan, lafet rəha Nuhagego-inən, kən Iesu tīnitun māmə rəhan nian tīnuwa rəkis māmə otiet e nətueintən u, muwin mehm Tata Uhgīn.* Nian rafin in təmatolkeike pik rəhan netənim u kotatig e nətueintən, kən mətə roiu in tatəgətun əsas rəhan nolkeikeən rafin kəm ilat. ² Tīnehnaipən, Iesu ne rəhan netənim mīn kəmoatəgwən, kən Setan tīnatos-ipən-os-ipən rəkis kəm Jutas Iskariot, nəti

* 12:36: Mat 5:14; Efes 5:8-9; 1 Tes 5:5 † 12:38: Aes 53:1; Rom 10:16 ‡ 12:40: Aes 6:10 § 12:41: Aes 6:1-4

* 12:45: Jon 14:8-9 † 12:46: Jon 1:4 ‡ 12:47: Jon 3:17 § 12:48: Jon 5:45 * 12:49: Jon 14:31 * 13:1: Jon 16:28

Saimon, māmā in otosalim-in Iesu tuwin e nelmi tikimīr min rāhan. ³ Iesu tāmītun māmā Tata Uhgin tāmālāhau-pən rākis natimnat rafin u e nelmin,[†] kən tinitun min māmā in tāmisi-pən o Uhgin, kən in otəpanitəlig-pən min o Uhgin. ⁴ Tol nəhlan, in tāmətul, kən mapeg rākis rāhan sot asol, kən mətəut-in tawil kit. ⁵ Kən mīlās pesin kit, mətū-pən nəhau lan, kən əmun mətūoun mətəu nelkī rāhan min netənim, kən mətəfəl e tawil, tawil u itəm in tatəut-in.

⁶ Təmol mihin, muwin e Saimon Pita, kən Pita tən-ipən kəm in māmā, “?Iəramərə, təhrol? Təsəwirən māmā ik onakau nelkək.”

⁷ Məto Iesu tən-ipən kəm in māmā, “Roiu ik nəkəruru nīpəti nat u io iatol, məto uarisig un, onəpanitun nīpətin.”

⁸ Kən Pita tən-ipən kəm in māmā, “Okol nəsauən nelkək nian kit ne.”

Məto Iesu təmə, “Okəmā ekəsauən nelkəm, kən okol ik nəkəsuwamən mol rəhak etənim.”

⁹ Kən Saimon Pita tāmən-ipən kəm in māmā, “!Iəramərə, okəmā tol nəhlan, kən onasauən əm nelkək, məto onakau min nelmək ne rəhk-kapə!”

¹⁰ Kən Iesu tən-ipən kəm in māmā, “!Kəp! Etəm un tinaig rākis, in tinəruən rākis, tinahmen. Təwir əm māmā okəsau minən nīpətin; məto io oekəike mau min əm nelkin. Itəmat ninotəruən rākis. Məto sənəmā itəmat rafin agin-əh.”[‡] ¹¹ Iesu tinitun rākis māmā ilat pah un otegəhan-in-pən in e nelmi rāhan tikimīr min. Tol nəhlan, kən in tən māmā, “Sənəmā itəmat rafin agin-əh.”

¹² Nian Iesu tinau rākis nelkī rāhan netənim min, kən muwin min e rāhan napən, kən muwin min məpəlāh e nəmeen e tepil. Kən əmun mətəpəh olat māmā, “?Itəmat nəkotitun nīpəti nat u emol roiu agin etəmat? ¹³ Itəmat nakotaun-in io māmā ləgəhun ne Iəramərə, kən tətətip əm nulan, məto-inun nīpahrienən māmā io u, rəhatəmat ləgəhun ne rəhatəmat Iəramərə.

¹⁴ “Məto-inu io, io u rəhatəmat Iəramərə ne io ləgəhun rəhatəmat, kənu io ekau nelkitəmat, kənu itəmat min, onəkotau nelkitəmat min.”[§] ¹⁵ Io emol məgəhun itəmat lan, māmā itəmat onəkotol nolən kitiah əm, māmā inu, emol mihin etəmat. ¹⁶ Nīpahrienən agin u iatən-ipinə kəm itəmat māmā, iolwək kit, in təsaprəkis-inən rāhan etəm-iasol, kənu iahl-ipən in təsaprəkis-inən etəm titahləpis.* ¹⁷ Roiu əh, itəmat nəkotitun wīr natimnat min u. Kən o nat u, okəmā nəkoatol nulan, kən itəmat onəkotos nəwīrən o Uhgin.[†]

¹⁸ “Io esənən itəmat rafin.[‡] Io ekitun wīr itəmat min un itəm io emitəpun itəmat.”[§] Məto nəghatən u rəha Naoa Rəha Uhgin, otəkəike muwa mol nīpahrienən lan. Nəghatən u tatən māmā, ‘Etənim u, aupən itimlau ematuagwən kəlāh e plet kitiah, məto roiu, in tinəuhlin rāhan nətəligən, minatol noa kəm io.*’ ¹⁹ Io iatən-iarəp natimnat min u kəm itəmat u-roiu, nian okəsolən əh. Məto nian okatol, kən itəmat onəkotahatətə lak, māmā Io u inu.[†] ²⁰ Nīpahrienən agin u iatən-ipinə kəm itəmat māmā, etənim pah itəm tatos rəhak iahləpis kən nikin tagien ron, tahmen-pən əm māmā in tatos min io, kən nikin tagien ron io. Kənu etənim itəm tatos wīr io, kən nikin tagien ron io, tahmen-pən əm māmā in tatos wīr min rəhak Tata, kən nikin tagien ron.”[‡]

Iesu tāmən-iarəp māmā Jutas in otegəhan-in-pən in e nelmi tikimīr min

(Mat 26:20-25; Mak 14:17-21;

Luk 22:21-23)

²¹ Nian Iesu tinən-iarəp rākis nəghatən əh, kən nikin tāməfigəm pik, kən in təmə, “Nīpahrienən agin u iatən-ipinə kəm itəmat māmā, itəmat kit u ikin-u, otegəhan-in-pən io e nelmi tikimīr min rəhak.”

[†] 13:3: Mat 28:18 [‡] 13:10: Jon 13:18 [§] 13:14: 1 Pita 5:5 * 13:16: Luk 6:40 [†] 13:17: Mat 7:24,25; Luk 11:28; Jem 1:25 [‡] 13:18: Jon 13:10 [§] 13:18: Jon 15:16 * 13:18: Sam 41:9 [†] 13:19: “Io u inu” - Əplan-tu futnot e Jon 4:26. [‡] 13:20: Mat 10:40; Jon 17:18

²² Kən rəhan netənim min kəmotətag-pən motəplan ilat min. Nikilat natəht məmə kəruru məmə in tatən pah. ²³ Kən ilat kit u itəm Iesu in tolkeike pik, § in tataməhl* iuahkir əm o Iesu. ²⁴ Kən Saimon Pita, in təmasgəwin-pən anion kəm in məmə, “Ətapəh-tu ron, məmə etənim pah əh in tatən.”

²⁵ Kən suah əh təmiəu-iəu muwa iuahkir o Iesu, kən mətapəh ron məmə, “?Iərəməərə, pah un nakatən?” ²⁶ Kən Iesu təmə, “Io ekəmkas pīret məsin, kənu meer-pən e sup, kən mos-ipən kəm in, kənu suah u, inun.” Kən əmun, in təməmkas pīret kit, meer-pən e sup, kən mos-ipən kəm Jutas, nəti Saimon Iskariot. ²⁷ Kən Jutas təmos pīret un. Kən Setan tinalpin rəhan nətəligən.

Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Nat u nakəmə nakol, uwīn uəhai əm mol.”†† ²⁸ Netənim min un rəha Iesu itəm kotəməhl titəlau e tepil moatəgwən, ilat kəsotitunən məmə Iesu təmən-ipən nəghatən u kəm in o naka. ²⁹ Jutas in titəhtu kətim rəha məni rəhalat, kən ilat neen nikilat təht məmə Iesu təmən-ipən kəm in məmə otuwīn mos-nəmtin nəgwənən neen nigilat o lafet, o okəm-naka tatuwīn otos-ipən məni neen kəm ian-rat min. § ³⁰ Kən nian Jutas təmos rəkis pīret u, təmətul miet uəhai əm. Kən tinafinəp rəkis.*

Iesu təmən nəghatən wi kit məmə okotol

³¹ Nian Jutas tīniet rəkis, kən Iesu təmə, “Roiu əh, Uhgin tīnatiləs-ipər nərgi Nəti Etənim,† kən Nəti Etənim tīnatiləs-ipər nərgi Uhgin. ³² Məto nian Nəti Etənim tīnol əp rəkis nepətən rəha Uhgin, kən Uhgin atip əm in otol əp min nepətən rəha Nəti Etənim. Kən in otol əm huə roiu əm.‡

³³ “Nənətik min, okol esatigən tuwəh kitat min itəmat. Kən itəmat onəpanotegəs-in io, məto io iakatən min əm nəghatən kitiah əm kəm itəmat u-roiu, itəm ematən-ipən kəm netəm-iasol min rəha Isrel aupən. Ematən-ipən kəm ilat məmə, ‘İkin əh ekatuwīn ikin, itəmat nəkotəruru nuwīnən ikin.’§

³⁴ “Io iatən-ipinə nəghatən wi kit kəm itəmat məmə nəkotəkəike moatol.* Itəmat nəkotəkəike motolkeike itəmat min.† Tahmen-pən əm məmə io emolkeike mihin itəmat, kənu e nolən kitiah əm, itəmat nəkotəkəike motolkeike itəmat min.‡ ³⁵ Kən okəmə nakolkeike nulan itəmat min, kən netənim rafin okotitun məmə itəmat rəhak min netənim.”§

Iesu təmən-iarəp məmə Pita otəpanən məmə in təruru Iesu

(Mat 26:31-35; Mak 14:27-31; Luk 22:31-34)

³⁶ Kən Saimon Pita tətəpəh ron məmə, “?Iərəməərə, ik onəkuwīn hiə?”

Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “İkin əh io ekatuwīn ikin, ik nəkəruru nətəu-pa-mən io roiu, məto uarisig un, onəpanuwa.”* ³⁷ Kən Pita tətəpəh ron məmə, “?Iərəməərə, oekəsətəu-pənən ik u-roiu o naka? Io, nikik tagien əm məmə ekimis ron ik.” ³⁸ Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “?İk nakəmə nikim tagien əm məmə onakimis ron io? Nipahrienən agin u iatən kəm ik məmə, mənig otəsimnənən əh, kən ik onakən mau kisil məmə nəkəruru io.”†

14

Iesu in Suatip o nuwīnən o Tata Uhgin

§ 13:23: Etənim itəm naoa u tatən, in Jon u itəm tətəpil iuahkir o Iesu. In u, itəm Iesu tolkeike pik, məto in təmətə naoa u, kən məsənən nərgin. * 13:23: E nolən rəhalat e nian əh, ilat kotəməhl nəhlan moatəgwən. † 13:27: Luk 22:3 ‡ 13:27: Setan: Əplan e tiksonari. § 13:29: Jon 12:5-6 * 13:30: Luk 22:53 † 13:31: Jon 12:23 ‡ 13:32: Jon 17:1-5 § 13:33: Jon 7:33-34 * 13:34: Jon 15:12; 1 Jon 2:7-11; 3:11 † 13:34: Lev 19:18; 1 Tes 4:9; 1 Pita 1:22 ‡ 13:34: Efes 5:1-2; 1 Jon 4:10-11 § 13:35: 1 Jon 3:14; 4:20 * 13:36: Jon 14:2 † 13:38: Jon 18:27

¹ Kən Iesu tāmən-ipən kəm ilat māmə, “Nikitəmat təsahmən. Itəmat nəkotəkəike motahatətə e Uhgin,* kən motahatətə mīn lak. ² E nimə rəha Tata rəhak, noan tepət əh-ikin. Nəghatən u in nīpahrienən. Okəmə təsol mihinən, okol enən-ipinə rəkis kəm itəmat. Roiu əh, io ekatuwin, ekol əpen-əpenə rəhatəmat.† ³ Kən mətə-inu ekuwin mol apen-pena otəmat, kən io oepanitəlig-pa mīn mos itəmat nakotuwa moatatig kitat mīn io,‡ māmə itəmat onəkotatig ikin-u itəm io mīn iakətatig ikin.§ ⁴ Ikin əh iakatuwin ikin, itəmat nīnotitun rəkis suatip rəhan.”

⁵ Mətə Tomas tən-ipən kəm in māmə, “Iərəməərə, itimat ekotəruru ikin-un nakatuwin ikin. ?Ekotəhrol nulan motitun suatip tatuwin ikin əh?”

⁶ Kən Iesu tən-ipən kəm in māmə, “Io u,* suatip ron.† Kən io un, nəukəti nīpahrienən,‡ kənu io un, nəukəti nəmegəhən.§ Etənim kit okol təsuwamən o rəhak Tata okəmə io ekəsosən in muwin.* ⁷ Okəmə nəmotitun io, kən nəmotitun mīn rəhak Tata.† Kən tol nəhlan, tətoun roiu, nīnotitun rəkis in, kən minotəplan.”

⁸ Kən Filip tən-ipən kəm in māmə, “Iərəməərə, awi əgətuwin-tu Tata Uhgin kəm itimat. Nat əm u inu, itimat ekotolkeike.”‡

⁹ Kən Iesu tən-ipən kəm in māmə, “Filip, io emətatig təfəməh kitat mīn itəmat. Mətə ik nəkəruru əh io. Etənim itəm tatəplan io, in tatəplan Tata Uhgin.§ ?Təhrol ik nakatən māmə, ‘Awi, əgətuwin Tata Uhgin kəm itimat?’* ¹⁰ ?Ik nəsahtətəən māmə iakətig e Tata Uhgin, kənu Tata Uhgin tətətig lak?† Nəghatən mīn u iakətən kəm itəmat, sənəmə rəhak əm. Tata Uhgin u, nian rafin, tətətig lak, inun in tatol rəhan mīn u wək. ¹¹ Itəmat onəkotəike motahatətə lak nian io iatən māmə iakətətig e Tata Uhgin, kənu Tata Uhgin tətətig lak. Mətə okəmə kəpə, təwir māmə nakotahatətə lak o nəfigəmən rəha nəmtətin mīn itəm emətol.‡ ¹² Nīpahrienən agin u iatən kəm itəmat māmə, etənim itəm tətəhatətə lak, in otol nolən wək mīn un itəm io emətol.§ Əwəh, in otol nolən wək tər təhmin mīn taprəkis-in wək mīn un itəm io emol, mətə-inun io oekatuwin o Tata Uhgin. ¹³ Io Nətin, kən okəmə nakoteasiə-in nat kit e nərgək, nat əpnəpin okəmə nakoteasiə-in nat naka, io epanol,* māmə wək u rəha Nətin otiləs-ipər nərgi Tata Uhgin. ¹⁴ Kən okəmə onəkoteasiə-in nat kit ron io, e nərgək, kən io ekol.”

Iesu tāmən māmə Narmin Rəha Uhgin otuwa

¹⁵ Kən Iesu təməghat əh matuwin, matən māmə, “Okəmə itəmat nakotolkeike io, kənu itəmat onəkotol nəghatən rəhak.† ¹⁶ Kən io, oekeasiə o Tata Uhgin māmə in otahl-ipa Iasitu‡ kit mīn otəmat. Kən in otətətig lilin itəmat mīn. ¹⁷ Suah un inun, in Narmin rəha Nīpahrienən.§ Netənim rəha nətueintən u, okol kəsotosən in e nīkilat,* mətə-inu ilat kəsotəplanən in, motəruru in. Mətə itəmat, nəkotitun in, mətə-inun in tətətig itəmat mīn. Kən in otəpanatig e nikitəmat.

¹⁸ “Nian io ekiet etəmat, okol esapəsən itəmat nəkotatig pisin əm, tahmen e suakəlh. Io epanitəlig-pa mīn otəmat. ¹⁹ Otəsuwəhən, netənim rəha nətueintən u ilat okəsotəplanən io. Mətə itəmat onəpanotəplan io.† Kən mətə-inun io epanəmegəh, itəmat mīn onəpanotəmegəh.‡ ²⁰ O nian rəha natimnat mīn u, kən itəmat onəkotitun māmə iakətətig e rəhak Tata.§ Kən itəmat nəkotatig lak, kənu io ekətətig etəmat.

* **14:1:** Sam 4:5 † **14:2:** Hip 11:16 ‡ **14:3:** 1 Tes 4:16-17; 2 Korin 5:8, Fil 1:23 § **14:3:** Jon 12:26 * **14:6:** Jon 6:35 † **14:6:** Jon 10:9; Hip 10:20 ‡ **14:6:** Jon 1:14 § **14:6:** Jon 1:4 * **14:6:** Wək 4:12 † **14:7:** Jon 1:18; 1 Jon 2:23 ‡ **14:8:** Eks 33:18 § **14:9:** Aes 9:6; Jon 1:14; 12:45; 2 Korin 4:4; Fil 2:6; Kol 1:15; Hip 1:3 * **14:9:** Jon 1:18; 10:30; 12:44-45; 13:20 † **14:10:** Jon 14:20; 10:38; 17:21 ‡ **14:11:** Jon 5:36; 10:38 § **14:12:** Luk 10:17 * **14:13:** Mat 7:7 † **14:15:** Dut 11:13; Jon 13:34, 1 Jon 2:3-5,24; 5:3; 2 Jon 6 ‡ **14:16:** Jon 14:26; 15:26; 16:7 § **14:17:** Jon 15:26; 16:13; 1 Jon 4:6; 5:6 * **14:17:** 1 Korin 2:14 † **14:19:** Jon 16:16 ‡ **14:19:** Jon 6:57 § **14:20:** Jon 10:38; 17:21

21 “Etāmim itām tamos wir nēghatēn rāhak, kēn matol, etāmim u inun in tolkeike io. Kēn etāmim itām tolkeike io, rāhak Tata in otolkeike min in.* Kēn io min oekolkeike in. Kēn io oekol əp io kām in, māmā in otitun əsas io.”

22 Kēn Jutas u, (sənāmā Jutas Iskariot, mato iahunin kit), in tāmətapəh ron māmā, “? Iəramərə, ik onakahrol nulan kēn mol əp ik kām itimat əm, mato onəsol əpən ik kām netāmim rāha nətueintən?”†

23 Məto Iesu tən-ipən kām in māmā, “Etāmim itām tolkeike io, in otatol nəwiak, kənu rāhak Tata in otolkeike in. Kənu io ne rāhak Tata, itimlau ekueia mətuaṭig itiməhal min. Kēn itimlau ekioal imatimlau əh-ikin.‡ 24 Etāmim itām təsolkēikēən io, in təsələn nəwiak. Nēghatēn min u itām nāmōtəto ematən, eməsən atipən ilat. Məto emos ilat o rāhak Tata itəm in tāmahl-ipa io ekuwa.§

25 “Io iatən-iarəp nēghatēn min u kām itəmat nian etatig əh kitat min itəmat. 26 Məto Narmin Rəha Uhgīn u, in Iasitu, itām Tata Uhgīn otahl-ipa e nərgək, in otəgəṭun itəmat e natimnat min rafin. Kēn in otatol itəmat māmā nikitəmat otatəht natimnat min u itəm iatən kām itəmat, məsotaluinən.*

27 “Roiu əh tinuəkir māmā io oekapəs itəmat. Io iatələhəu nəməlinuən rāhak tətəṭig otəmat.† Kənu nəməlinuən u, itəm iakatos-ipinə, təsahmenən e nəməlinuən itəm nətueintən u tatos-ipinə. Itəmat, nikitəmat təsahməən kēn məsotəginən. 28 Itəmat nīnāmōtəto rəkis rāhak nēghatēn, emən-ipinə kām itəmat māmā, ‘Io oepanapəs itəmat, mato uarisig, oepanitəlig-pa min otəmat.’ Okəmā nakotolkeike pahrien io, kēn nikitəmat otəḡien əm māmā nəkotəplan io iakatuwin o rāhak Tata, mato-inu in ilis taprəkis-in io. 29 Io iatən-iarəp rəkis əm natimnat min u kām itəmat u-roiu, nian ilat kəsotolən əh, māmā nian ilat kīnotuwa moatol nīpahrien lan, kēn itəmat onəkotahatətə lak. 30 Roiu əh, okol esəghatən təfəməh min kām itəmat, mato-inun Setan u iəramərə rāha nətueintən u,‡ in tinatuwa. In təsəsən nəsanənən māmā otol win lak. 31 Məto io iatol ətuatip əm nəwia Tata Uhgīn māmā netāmim rāha nətueintən okotitun māmā io ekolkeike in.§

“Itəla, pəs kotətul motəḡim ikin-u, moatuwin.”

15

Iesu in tahmen e nəukət nig pahrien

1 Kēn Iesu tatən māmā, “Io un,* io ekahmen e nokət nig pahrien. Kēn rāhak Tata in tahmen e etāmim itām tatitasilin nig u.† 2 Nelmi nig min rafin itəm kəsotoeən, in tatəte rəkis ilat, kēn nelmi nig min rafin u itəm koatōe, in tətəfəl wir ilat,‡ māmā ilat okotoe-in noalat tepət.§ 3 Itəmat nəkotahmen e nelmi nig u. Kēn io enafəl wir rəkis itəmat e nēghatēn min itəm iatən-ipinə kām itəmat.* 4 Otəper-ipa lak,† kēn io oekəper-ipən etəmat. Nelmi nig otəsōeən okəmā in təsəper-ipənən e nəukətin. E nolən kitiah əm, itəmat okol nəmegəhən rəhatəmat təsōe-inən noan okəmā nəsotəper-ipamən lak.‡

5 “Io u, io nokət nig. Kēn itəmat nelmi nig min, nelmi nig min itəm koatətul-pən wir lak, moatəper-ipa. Nəmegəhən rāha etāmim itəm tatəper-ipa lak kēn iatəper-ipən lan, in otoe-in noan tepət. Məto itəmat u, okəmā nəsotəper-ipamən lak, okol nəsotolən nat kit.§ 6 Okəmā etāmim təsəper-ipamən lak, in tahmen e nelmi nig kit, itəm kīnəraḡin kēn tinapə rəkis. Nelmi nig min tol nəhlan, kitun nəmīkən kəraḡin-pən e nigəm, kuwaan ətip.* 7 Okəmā itəmat nakotəper-ipa lak, kēn nēghatēn min rāhak kotəper-ipən etəmat, nat naka itəmat nakotolkeike, nəkotitun neasiə-inən. Kēn Uhgīn otol kām ik.† 8 Nian

* 14:21: Jon 16:27; 1 Jon 2:5 † 14:22: Wək 10:41 ‡ 14:23: Esik 37:27-28; Sek 2:10; Efes 3:17; 1 Jon 4:12,16; Nol Əpən 21:3 § 14:24: Jon 5:19; 7:16; 8:28; 12:49-50 * 14:26: Jon 15:26; 16:7,13; 1 Jon 2:27 † 14:27: Aes 9:6-7; Luk 2:14; 24:36; Jon 16:33; Rom 5:1; Fil 4:7 ‡ 14:30: Jon 12:31 § 14:31: Jon 10:18; 12:49 * 15:1: Jon 6:35 † 15:1: Aes 5:1-7 ‡ 15:2: Hip 12:5-11 § 15:2: Mat 7:20; Kal 5:22-23; Efes 5:8-9; Fil 1:11 * 15:3: Jon 1:29; 13:10; Efes 5:26 † 15:4: Jon 6:56 ‡ 15:4: Əplan-tu futnot əpəh Jon 6:56. § 15:5: Fil 4:13 * 15:6: Mat 3:10 † 15:7: Mat 7:7

nāmegāhən rəhatəmat otoe-in noan tepət,‡ nat əh in tatiləs-ipər nərgi rəhak Tata, kən e nolən u, tatəgətun māmə itəmat rəhak mīn netənim.§

9 “Tata Uhgīn in tolkeike pik io. E nolən kitiah əm, io ekolkeike mihin itəmat. Otəper-ipən e rəhak nolkeikeən. 10 Okəmā itəmat nəkoatol rəhak nəghatən,* kən onəkotəper-ipa e rəhak nolkeikeən, tahmen ətuatip əm mē inun io emol nəghatən mīn rəha Tata Uhgīn, kən iatəper-ipən e rəhan nolkeikeən. 11 Io ematən-iarəp nəghatən mīn u kəm itəmat, māmə nikitəmat otətagien, tahmen əm māmə io nikik tətagien. Kənu nikitəmat otətagien otətagien marioah.† 12 Itəmat nəkotəkəike moatol nəghatən u rəhak. Tatən māmə itəmat onəkotolkeike itəmat mīn, tahmen əm māmə io ekolkeike mihin itəmat.‡ 13 Suah kit tikə itəm tolkeike pik in kit taprəkis-in etənim un itəm tategəhan-in rəhan nāmegāhən māmə otosmegāh in mīn neen.§ 14 Kən okəmā itəmat nəkotol natimnat mīn u iatən kəm itəmat, tatəgətun māmə itəmat un, io mīn neen. 15 Io oesaun-in mīnən itəmat māmə iolwək mīn rəhak, mətə-inun etəm tatol wək, in təruru natimnat mīn itəm rəhan etəm-iasol tatol. Mətə roiu əh, io ekaun-in itəmat, māmə io mīn neen, mətə-inun natimnat mīn rafin u itəm emətə o rəhak Tata, enən-iarəp rəkis kəm itəmat.* 16 Itəmat nəməsotitəpunən io, mətə io emītəpun itəmat.† Kən io emələhəu-pən itəmat māmə itəmat onəkotuwīn motol wək, kən wək rəhatəmat otoe-in noan.‡ Kən noan un, in otətətig. Tol nəhlan, kən okəmā nakoteasiə-in natimnat mīn kəm Tata Uhgīn e nərgək, kən in otos-ipinə kəm itəmat. 17 Iatos-ipinə nəghatən kit kəm itəmat in tol nulan. Itəmat onəkotəike motolkeike itəmat mīn.”§

Netənim rəha nətueintən, ilat koatətəhau netənim rəha Iesu

18 Kən Iesu tən-ipən māmə, “Okəmā netənim rəha nətueintən u koatətəhau itəmat, nikitəmat otəkəike muwəh māmə aupən, ilat kəmotətəhau mihin io.* 19 Okəmā itəmat netənim rəha nətueintən u, kən netənim rəha nətueintən okotolkeike itəmat, mətə-inu rəhalat u itəmat. Mətə sənəmā itəmat netənim rəha nətueintən u. Io enimītəpun rəkis itəmat, kən mos-irəkis itəmat o nətueintən. Kən o nat u inu, netənim rəha nətueintən, kotətəhau itəmat.† 20 Nikitəmat otəkəike matəht nəghatən u emən-ipinə rəkis kəm itəmat māmə, ‘Iolwək əm kit, təsaprəkis-inən rəhan etəm-iasol.’‡ Kən mətə-inu netəm rəha nətueintən u, ilat koatol tərət agin ron io, kən tol nəhlan, ilat okotol nolən kitiah əm etəmat.§ Okəmā ilat kəmotol rəhak nəghatən, kən ilat okotol rəhatəmat nəghatən. Mətə ilat kəməsotol agin-əhən rəhak nəghatən mīn. 21 Ilat okotol natimnat mīn nulan etəmat, mətə-inun itəmat rəhak mīn netənim.* Ilat okotol nəhlan, mətə-inu ilat kotəruru Uhgīn itəm təmahli-pa io.†

22 “Emuwa kən məghat kəm ilat. Tol nəhlan e noa nəghatən u, ilat kəmotəplan əsas rəhalat nolən rat mīn. Mətə kəmoatəuhlin məntalat ron io moatapəs rəhak nəghatən. Kən roiu, kol kəsotənən māmə rəhalat nolən rat tikə.‡§ 23 Etənim itəm tetəhau io, in tetəhau mīn rəhak Tata. 24 Emuwa mol wək mīn u e niganəmtilat itəm kol etəm pisin kit təməsolən. Tol nəhlan, ilat kəmotitun māmə pah u io. Kən nat əpnəpin kəmotitun io, mətə koatətəhau io, kən tol nəhlan māmə koatətəhau mīn rəhak Tata. Kən roiu, kol kəsotənən māmə rəhalat nolən rat tikə.* 25 Mətə natimnat mīn əh otəkəike mol nəhlan, kən mol māmə nəghatən u otuwa pahrien itəm netəm aupən kəmotətə rəkis e naoa rəha

‡ 15:8: Kal 5:22-23 § 15:8: Jon 8:31 * 15:10: Jon 14:15 † 15:11: 1 Jon 1:4 ‡ 15:12: Jon 13:34 § 15:13: Jon 10:11; Rom 5:7,8; 1 Jon 3:16 * 15:15: Jon 8:26 † 15:16: Jon 13:18 ‡ 15:16: Jon 15:5 § 15:17: Jon 15:12 * 15:18: Aes 66:5; 1 Jon 3:13 † 15:19: Jon 13:16; 17:14 ‡ 15:20: Jon 13:16 § 15:20: 2 Tim 3:12 * 15:21: Aes 66:5; Mat 5:10-12; 10:22; Luk 6:22-23; Wək 5:41; 1 Pita 4:14; Nəl Əpən 2:3 † 15:21: Jon 16:1-3 ‡ 15:22: Jon 9:41; Rom 1:20; 2:1; Luk 11:31-32 § 15:22: Iesu tinuwa kən mol əp rəhalat nolən rat, kən mol suatip o nikisən ilat e tafagə rat. Mətə netənim rəha nətueintən kotətəhau māmə Iesu tatol əp nolən rat rəhalat. Tol nəhlan, ilat kotapəs in kən moatitəpun napinəpən maprəkis-in nəhag-əhagən (3:19-21; 9:39-41). * 15:24: Jon 5:36; Mat 11:20-24

Lou. Rəhalat u Lou tatən məmə, ‘Io esolən nat kit elat, məto ilat kotetəhau agin-əh io, moatol timəht kəm io.’†

26 “Məto nian lasitu otuwa, in otatən-iarəp io. Narmin rəha Nipahrienən u, tatisi-pən o Tata Uhgin.‡ Io ekahl-ipa in tuwa otəmat. 27 Kənu itəmat min, onəkotəkəike motən-iarəp io, § məto-inu itəmat noatatig kitat min io e nətuounən e wək rəhak muwa mətoarus-pa u-roiu.

16

1 “Io enatən-iarəp natimnat min u kəm itəmat məmə rəhatəmat nahatətəən otəseiuaiuən.

2 Ilat okəpanotəhg-iarəp itəmat e nimə min rəha nuəfiminən rəhalat; * kən nipahrienən agin, nian əh-ikin tatuwa itəm netəm okotohamnu itəmat, kən nikilat təht məmə ilat koatol wək wir kit rəha Uhgin.† 3 Ilat okotol natimnat min u, məto-inun ilat kotəruru Tata Uhgin, kən motəruru min io.‡ 4 Məto io ekaupən matən-iarəp natimnat min u kəm itəmat. Kən nian ilat kinotətuoun minatol etəmat, kən nikitəmat otuəh məmə io enəmən rəkis natimnat min u kəm itəmat.”

Wək min itəm Narmin Rəha Uhgin otəpanol

Kən Iesu təghat əh matuwın, matən məmə, “Io eməsən-iarəpən natimnat min u kəm itəmat aupən, məto-inu emətatig kitat min itəmat. 5 Məto roiu ekitəlig-pən min o rəhak Tata itəm təmahl-ipa io, məto itəmat kit təsətapəhən ron io məmə, “?Ik onəkuwın hiə?” 6 Məto roiu, tol nulan məmə emən natimnat min u kəm itəmat, kən nikitəmat təmahmə. 7 Məto io iatən pahrien kəm itəmat məmə, otəwır pik otəmat məmə io ekagim tənin itəmat. Məto-inu okəmə esagim təninin itəmat, kən lasitu § okol təsuwamən matig itəmat min. Məto okəmə io ekagim, muwın, kən io ekahl-ipa in tuwa mətatig otəmat.* 8 Kən nian in otuwa, kən otəgətuon netənim rəha nətueintən məmə ilat iol təfagə rat, kən nətəligən rəhalat təsahmenən o nolən itəm tətətip e niganəmti Uhgin, kən nətəligən rəhalat təsahmenən o nakilən nolən rəha netənim. 9 Narmin u otəgətuon ilat məmə ilat iol təfagə rat,† məto-inu kəsotahatətəən lak. 10 Narmin u otəgətuon kəm ilat məmə nətəligən rəhalat in təsahmenən o rəhalat nətuatipən e niganəmti Uhgin,‡ məto-inu io ekitəlig-pən min o rəhak Tata, kən itəmat onəsotehmən io. 11 Narmin u otəgətuon kəm ilat məmə nətəligən rəhalat in təsahmenən o nakilən nolən rəha netənim, məto-inu Uhgin in tinakil rəkis iərəmə rəha nətueintən u, Setan.§

12 “Io iatos natimnat tepət min əh-ikin məmə epanən kəm itəmat. Məto roiu əh, okol nəsotos rafinən ilat. Ilat kotikis pik əh otəmat.* 13 Məto nian Narmin rəha Nipahrienən otuwa,† in otit itəmat, tol mə itəmat nəkotitun nipahrienən rafin. In okol təsən atipən rəhan əm nəghatən. In otən-iarəpən əm natimnat min u itəm in tatəto e Tata Uhgin. Kən in otən-iarəpənə min kəm itəmat natimnat min u itəm nian kit okəpanotuwa. 14 In otəto nəghatən pahrien ron io kən matən-iarəp kəm itəmat. E nolən u, in otiləs-ipər io. 15 Natimnat min rafin rəha Tata Uhgin, in rəhak.‡ Tol nəhlan, kən io ekatən məmə, Narmin u, in otəto nəghatən pahrien ron io kən matol əp nipətin kəm itəmat.”

Otəsuwəhən okotəplan min Iesu

16 Kən Iesu tən-ipən məmə, “Otəsuwəhən onəsotəplanən io, məto uarisig un, təsuwəhən, kən onəpanotəplan min io.”§

17 Kən netənim min neen rəhan, ilat koatətapəh-ətapəh kəm ilat min məmə, “?Nəghatən u, nipətin naka? In tatən kəm itat məmə, ‘Otəsuwəhən onəsotəplanən io, məto uarisig, otəsuwəhən, nəpanotəplan min io.’ Kən in tən məmə, ‘Məto-inu io iakatuwın o Tata

† 15:25: Sam 35:19; 69:4 ‡ 15:26: Jon 14:26 § 15:27: Luk 24:48; Jon 21:24; 1 Jon 1:2; 4:14 * 16:2: Jon 9:22; 12:42 † 16:2: Wək 26:9-10 ‡ 16:3: Jon 15:21; 1 Jon 3:1 § 16:7: Jon 14:16 * 16:7: Jon 7:39 † 16:9: Jon 15:22 ‡ 16:10: Aes 64:5; Mat 5:20; Rom 1:17; 3:21,22; 10:3; Fil 3:6-9; Taet 3:5; 1 Pita 3:18 § 16:11: Jon 12:31 * 16:12: Mak 4:33 † 16:13: Jon 14:17 ‡ 16:15: Jon 17:10 § 16:16: Jon 14:18

Uhgin.’ ¹⁸ ?Nəghatən u, ‘otəsuwəhən’ nīpətin naka? Kitat kotəruru nəghatən mīn əh in tatən.”

¹⁹ Kən Iesu tinitun rəkis məmə ilat kotołkeike məmə okotətapəh-in nat kit ron, kən in tən-ipən kəm ilat məmə, “?Tahro? Io emən məmə, ‘Otəsuwəhən itəmat nəsoṭəplanən io. Məto uarisig, təsuwəhən onəpanotəplan mīn io.’ ?Kən roiu nakotətapəh otəmat mīn o nīpəti nəghatən u? ²⁰ Nīpahrienən aḡin u iatən kəm itəmat məmə, itəmat nikitəmat otahmə, itəmat onəkotasək pik,* məto nətueintən, nīkin otagien. Itəmat onəkotəto tərət pik aḡin, məto nahməən rəhatəmat otəuhlin-pa e nagienən.† ²¹ Nian okəmə tinuəhkīr məmə pətan kit otemək, kən in tatəto tərət, məto-inun tīnol nian rəhan məmə otəto nahməən e nīpətin. Məto uarisig, okəmə nətin tīnaiir rəkis, kən in nīkin təsəht mīnən nahməən əh. In nīkin tətagien pik məto-inu nətin tīnaiir-pa e nətueintən. ²² E nolən kitīəh əm, roiu əh itəmat nakotəto tərət. Məto uarisig, kənu io ekəplan mīn itəmat. Kənu nikitəmat otagien otagien, okol etəmim kit təsol mīnən itəmat nikitəmat tahmə mīn. ²³ O nian əh, itəmat onəsoṭətapəh-in mīnən nat kit ron io. Nīpahrienən aḡin u iatən kəm itəmat məmə, okəmə itəmat nakotətapəh-in nat kit o Tata Uhgin e nərgək, kən in otos-ipinə kəm itəmat.‡ ²⁴ Mətoarus-pa u-roiu, itəmat nəsoṭətapəh-inən əh nat kit ron e nərgək. Otətapəh-in e nərgək, kən onəkotos, məmə nikitəmat otagien otagien marioah.”§

Iesu tīnol win rəkis e natimnat mīn rəha nətueintən

²⁵ Kən Iesu tatəghat əh matuwīn matən məmə, “Io ematuəh nimaa nəghatən e natimnat mīn u, matən kəm itəmat.* Məto nian əh-ikīn tatuwa, itəm io ekəsuaḡ mīnən nimaa nəghatən lan, məto oekəghat-in rəhak Tata kəm itəmat e nolən kit itəm itəmat onəkotitun wir in. ²⁶ E nian əh, itəmat onəkoteasiə-in natimnat kəm rəhak Tata e nərgək, məto io esənən məmə io ekuwīn e nərgitəmat measiə-in natimnat ron† ²⁷ məto-inu Tata Uhgin, in əmun tolkeike pik itəmat. In tolkeike itəmat məto-inu itəmat nakotołkeike io, kən itəmat nəmotahatətə məmə io emisi-pən lan. ²⁸ Io emisi-pən o Tata Uhgin, muwa e nətueintən u. Kənu roiu otəsuwəhən kən ekiet mīn e nətueintən u, mītəlig-pən mīn o Tata Uhgin.”

²⁹ Kən netəmim rəhan mīn koatən məmə, “!In un! !Roīu əh ik nəsuəḡ mīnən nimaa nəghatən! Ik nakatən ətuatip əm kəm itimat. ³⁰ Roīu əh enotitun məmə okəmə suaḡ kit təsoṭapəh-inən əh nat kit ron ik, məto ik nəkitun nuhalpīnən nəghatən mīn rafīn itəm kəsətapəhinən əh. O nat u, tol kən itimat ekotitun məmə ik nəmisi-pən o Uhgin.”

³¹ Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “?Nīpahrienən, itəmat nakotahatətə lak u-roiu?‡ ³² Itəmat otətəlig-in-tu, nian əh-ikīn tatuwa, nīpahrienən məmə nian əh tīniet-arəpa rəkis, itəm netəmim okotitəp itəmat rafīn, nakotaiu atit, motuwīn imatəmat mīn ikīn, motapəs io, io pişin əm.§ Məto okol io esan pişin əmən, məto-inu nian rafīn rəhak Tata tətətig itīmlau mīn.* ³³ Io enəmən-iarəp rəkis natimnat mīn u kəm itəmat, məmə rəhatəmat nətəligən oteiuaiu məto-inu nəkotatig lak.† E nətueintən u, nahməən otepət otəmat,‡ məto soṭəḡinən, motətul məha-məha,§ məto-inu io enol win rəkis e nəsanənən rəha nətueintən.”*

17

Iesu təməḡak atip ron

¹ Nian Iesu təməḡat rəkis, kən mətag-pər ilis e neai, kən məṭəḡak matən məmə,

* **16:20:** Mak 16:10 † **16:20:** Jon 20:20 ‡ **16:23:** Mat 7:7 § **16:24:** Jon 15:7-8 * **16:25:** Mat 13:34; Mak 4:33,34; Jon 10:6 † **16:26:** Kitat kotitun nuwinən o Uhgin e nəḡakən, tahmen əm e nisualkələḡ koatuwin o rəhalat tata mīn itəm kotołkeike ilat. Iesu in tatəḡak o nat kitīəḡ əm, inun, məmə Uhgin otəplan kitat məmə kotətuatip e nīḡanəmtin (Rom 8:34, Hip 7:24-25; 1 Jon 2:1-2). Kən tol nəḡlan, kitat kotitun nuwinən measiə-in natimnat o Uhgin. ‡ **16:31:** Jon 4:23 § **16:32:** Sek 13:7; Mat 26:56; Mak 14:27 * **16:32:** Jon 8:29 † **16:33:** Jon 14:27 ‡ **16:33:** Jon 15:18-21 § **16:33:** Mak 13:9 * **16:33:** Rom 8:37; 1 Jon 4:4; 5:4; Nol Əpən 2:7,11,17,26; 3:5,12,21; 21:7

“Tata, rəhak nian tīnuwa rəkis. Io iakolkeike māmə ik onakīləs-ipər nərgi Nətim, māmə in mīn otəpanīləs-ipər nərgəm,* ² mətə-inu ik nəmos-ipən nəsanənən ne nepətən kəm in, māmə in otəramərə e netəmim rafin,† kən mitun mīn nos-ipənən nəmegəhən lilin kəm ilat mīn u, itəm ik nəmos-ipən ilat mīn kəm in.‡ ³ Kən nəmegəhən lilin u, nīpətin u māmə netəmim okotitun ik, itəm ik əm un ik Uhgin pahrien,§ kən motitun mīn Iesu Kristo u, ik nəmahl-ipa.* ⁴ Io ematiləs-ipər nərgəm e nətueintən u,† kən enol rafin rəkis wək itəm ik nəmos-ipa kəm io māmə iakol.‡ ⁵ Tata, roiu əh, tīnol nian rəham māmə onakos io ekimnə mətətig kilau mīn ik. Ləs-ipər io mos-ipa nepətən əhag-əhag kəm io, tahmen əm mə inun, emos aupən kilau mīn ik e nian nətueintən u təmatikə əh.§

Iesu təməfak o rəhan mīn

⁶ “Netəm mīn u itəm ik nəmos-irəkis ilat o nətueintən mos-ipa ilat kəm io, io ematol əp nərgəm kəm ilat, māmə ilat okotitun ik.* Aupən, ilat rəham mīn netəmim, mətə roiu ik nəmələhəu-pən ilat e nelmək, māmə ilat rəhak mīn netəmim. Ilat kəmoatətəu-pən rəham nəghatən, ⁷ kən roiu əh, ilat kotitun māmə, nətimnat mīn u itəm ik nəmos-ipa kəm io, ilat koatisi-pən əm ron ik. ⁸ Ilat kotitun nətimnat mīn u, mətə-inu ik nīnəmən-ipa rəkis nəghatən kəm io, kən io emən-ipən kəm ilat, kən ilat koatos e nīkilat. Kən ilat motitun māmə nīpahrienən agin māmə io emisi-pinə ron ik, kən moatahatətə lak māmə ik nəmahl-ipa io.

⁹ “Io iatəfak olat mīn u. Io esəfakən o netəmim rəha nətueintən, iatəfak əm o netəm mīn u itəm ik nəmos-ipa ilat kəm io, mətə-inun ilat u rəham mīn. ¹⁰ Netəm mīn u iatos, ilat rafin rəham, kənu ilat rafin u itəm ik natos, ilat rəhak.† Kən netəm mīn u, ik nəmol ilat māmə nəmegəhən rəhalat tatīləs-ipər nərgək. ¹¹ Roiu əh iakatuwa ron ik, kən otəsuwəhən io esatigən u e nətueintən u. Mətə netəm mīn u, ilat okotətig əh e nətueintən u. Tata, ik nakətuatip agin. Awi, nakaskəlīm netəm mīn u kotətig wīr e nəsanənən rəha nərgəm u itəm ik nəmos-ipa kəm io, māmə ilat okotətig kitīəh əm, tahmen māmə inu, kilau mīn ik kitīəh.‡ ¹² Nian io emətətig itimat mīn ilat, kən ematīpal wīr§ olat, e nəsanənən rəha nərgəm əm itəm ik nəmos-ipa kəm io. Io ematehm wīr ilat, esaiiroauinən kit.* Kitīəh əm u itəm təməluə, inun itəm Uhgin otəkəike mərəkin,† kənu nat əh otol nəhlan, māmə otol nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgin otuwa mol nīpahrienən.

¹³ “RoIU əh, iatuwa ron ik, mətə iatən nəghatən mīn u nian etətig əh e nətueintən, māmə ilat mīn, nīkilat otagien otagien, tahmen əm māmə io nīkik tətəgien. ¹⁴ Io emən-iarəp rəham nəghatən mīn kəm ilat. Kən tol nəhlan, netəmim rəha nətueintən u, kəsotolkeikeən ilat, koatətəhau ilat,‡ mətə-inun ilat sənəmə netəmim rəha nətueintən,§ tahmen əm māmə io sənəmə etəmim rəha nətueintən. ¹⁵ Io esətapəhən ron ik māmə onakos-irəkis ilat e nətueintən u. Mətə ekolkeike māmə ik onakahtosig-in etəm rat u, Setan, māmə in otəsuwamən mərəkin ilat. Ik onakīpal wīr* olat.† ¹⁶ Io, sənəmə etəmim rəha nətueintən u. Kən tol nəhlan, ilat mīn sənəmə netəmim rəha nətueintən. ¹⁷ Rəham nəghatən in nīpahrienən rafin. Onəkol rəham nəghatən māmə in otol wək e nəmegəhən rəhalat māmə ilat netəmim pahrien rəham mətəsim mətətuatip.‡ ¹⁸ Ik nəmahl-ipa io, ekuwa e nətueintən u,§ kən e nolən kitīəh əm, io enatahl-iarəp mīn ilat, kotuwīn e nətueintən.*

* **17:1:** Jon 12:23; 13:31,32 † **17:2:** Dan 7:14; Mat 28:18; 1 Korin 15:27-28 ‡ **17:2:** 17:24; Jon 6:37,39 § **17:3:** Jon 17:25,26 * **17:3:** Fil 3:8 † **17:4:** Jon 13:31 ‡ **17:4:** Jon 19:30 § **17:5:** Jon 1:1-2; 8:58; 16:28; Fil 2:6-11

* **17:6:** Jon 1:18 † **17:10:** Jon 16:15 ‡ **17:11:** Jon 17:21-23; Sam 133:1; Jon 10:30 § **17:12:** “Ematīpal wīr,” nīpətin u, ematehm wīr māmə nat kit təsərəkinən, mol protektem elat. * **17:12:** Jon 6:39 † **17:12:** Inu Jutas. Jon 6:70,71 ‡ **17:14:** Jon 8:23; 15:19 § **17:14:** 1 Pita 2:11 * **17:15:** “Onakīpal wīr,” nīpətin u, otehm wīr māmə nat kit təsərəkinən, mol protektem elat. † **17:15:** Mat 24:24; Jon 8:44; 1 Pita 5:8 ‡ **17:17:** Lev 11:44-45; Jon 15:3; 1 Pita 1:16 § **17:18:** Jon 3:17 * **17:18:** Jon 20:21; Mat 28:18-20

19 Kən io iatos-ipinə atip io məmə iakatasim o nolən nalpəkauən rəham,† məmə ekasitu e netəm min u, məmə ilat min okotasim motətuatip, kən ilat netənim pahrien rəham.‡

Iesu təməfak o netəm okəpanotahatətə lan

20 “Io esəfakən əm o netəm min u, məto iatəfak min o netəm min u itəm okəpanotahatətə lak e nəghatən rəha netəm min u. 21 Tata, io iatəfak olat, məmə ilat rafin okotuwa kitiah əm, tahmen-pən əm məmə inun kilau kitiah əm, kən iakətatig-pinə lam, kən ik nəkətatig lak. Iatəfak məmə ilat okotuwa kitiah əm kitat min ik, məmə netənim rəha nətueintən okotahatətə məmə ik nəməhl-ipa io. § 22 Ik nənəmos-ipa rəkis nepətan* kəm io, kən io iatawte-in kələh nepətan rəhak kəm ilat, məmə ilat okotuwa kitiah əm tahmen əm məmə kilau kətioal kitiah. † 23 Iakətatig e nīkilat, kən ik nəkətatig lak. Tol nəhlan, iatəfak məmə, ilat okotuwa kitiah əm e natimnat min rafin məmə netəm min u rəha nətueintən, ilat okotəplan motitun məmə ik nəməhl-ipa io, kən məmə ik nəmolkeike rəham netənim‡ tahmen əm məmə inu, ik nəmolkeike mihin io.

24 “Tata, ik nəmos-ipa ilat u e nelmək məmə ilat rəhak min, kən io ekolkeike məmə ilat okotitun nuwamən ikin-u itəm io min ekuwin ikin, § məmə ilat okotəplan nepətan əhag-əhag rəhak* itəm io ekatos. Nepətan əhag-əhag u, ik nəmos-ipa kəm io, məto-inu ik nəmolkeike io aupən agin nian nətueintən u təmatikə əh. †

25 “Tata, ik nəkətuatip agin.‡ Netənim rəha nətueintən u, ilat kotəruru ik, § məto io ekitun ik. Kən netəm min u rəhak min, ilat kotitun məmə ik nəməhl-ipa io. 26 Io emol əp ik kəm ilat, məmə ilat okotitun wir ik,* kənu io, oiakəkəike matol əp ik nəhlan, məmə nolkeikeən rəham otinip wir nīkilat, † kən məmə io atip oiakətatig e nīkilat. Nolkeikeən u iakətəghat-in, in nolkeikeən rəham, tahmen mə inu ik nakolkeike mihin io.”‡

18

Tikimər min rəha Iesu kəmotuwa motaskəlim in

(Mat 26:7-56; Mak 14:43-50;

Luk 21:47-53)

1 Nian Iesu təmaupən məfak, kəmotiet e taon u, kən moteguəfimin-pən entənipən-pən e noanapinat kit, nərgin un, Ketron. Kən ikin əh, kəməhwīnu kit ikin. Kən Iesu ne rəhan netənim min kəmotuwīn e niki nig min əh.

2 Kən Jutas u, etəm u uarisig in otəpanegəhan-in Iesu kəm rəhan tikimər min, in tinitun rəkis ikin əh, məto-inu nian neen, Iesu ne rəhan min netənim ilat koatuəfimin ilat min ikin.* 3 Kən pris asol min ne Farisi min kəmotahl-ipən mopael min itəm koatətul o Nimə Rəha Uhgīn kotuwa motehm Jutas. Kən Jutas təmit netəm min əh ilat mopael min neen rəha netəm Rom, mit ilat motuwīn e niki nig olif əh. Ilat koatəmīk noanisiə, ne lait min, ne natimnat rəha nəluaginən. †

4 Iesu tinəmitun rəkis məmə natimnat min u, in otuwa tol nulan, məto in təmaliwək muwīn olat, kən mətapəh olat məmə, “?Itəmat noategəs-in pah un?”

† 17:19: Mak 14:24; Luk 22:19; Jon 6:51; 1 Kor 11:24; Dut 15:19,21; Taetas 2:14; Hip 9:14 ‡ 17:19: Hip 10:10

§ 17:21: Jon 3:17 * 17:22: Jon 1:14 † 17:22: Jon 14:20 ‡ 17:23: Jon 16:27 § 17:24: Jon 12:26

* 17:24: Netəm koatəfak koatehm nepətan rəha Iesu məsin əm roiu, (Jon 1:14, 2 Kor 3:18). Məto kitat kotitun məmə okəmə otitəlig-pa, kitat okotahmen lan, məto-inu e nian əh, okotəplan əsas rəhan nepətan əhag-əhag e niganəmtitat (1 Jon 3:2). Nepətan əhag-əhag rəha Iesu itəm rəhan netənim min ilat okotəplan; inu, rəhan nepətan məmə in Uhgīn, nepətan əhag-əhag əh itəm in təmos aupən nətueintən tapanatig. † 17:24: Jon 1:1-3; 1:14; 1 Pita 1:20 ‡ 17:25:

Sam 119:137; Rom 3:26 § 17:25: Jon 15:21; 16:3 * 17:26: Jon 17:6 † 17:26: E ves u, nīpətin kəiu. Kitiah, Iesu tatəfak məmə Tata Uhgīn otolkeike rəhan min netənim, tahmen əm məmə in tatolkeike Iesu. Məto in tatəfak min məmə rəhan netənim min okotolkeike ilat min tahmen əm məmə Tata Uhgīn in tatolkeike Iesu. ‡ 17:26: Jon 15:9;

Rom 5:5 * 18:2: Luk 21:37; 22:39 † 18:3: Wək 1:16

⁵ Ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, “Etəm Nasaret kit, nərgin u Iesu.” Kən in tən-ipən kəm ilat məmə, “Io u inu.”[†] § (Kən Jutas, suah u itəm təmegəhan-in-pən Iesu e nelmilat, in tatətul ilat min.) ⁶ Kən nian Iesu təmən məmə, “Io u inu,” ilat kəmotani mantaalat motitəlig, moteiuaiu motorin ilat e nisip.*

⁷ Kən Iesu tatig mətapəh min olat məmə, “?Itəmat nakotegəs-in pah un?” Kən ilat kotəmə, “Etəm Nasaret kit, nərgin u Iesu.”

⁸ Kən Iesu tən-ipən məmə, “Enən-ipinə rəkis kəm itəmat məmə, ‘Io u inu.’[†] ‡ Okəmə itəmat nakoategəs-in io, kən təwir məmə nakotapəs netənim min u, koatuwin latuənu.”

⁹ In təmən nəhlan məmə nəghatən u itəm in tənəmən rəkis in otol niphahrienən. Nəghatən u təmən məmə, “Tata, netəm min u itəm nəmələhəu-pən ilat e nelmək, okol esaiiroauinən kit.”§

¹⁰ Saimon Pita təmatiləs rəhan kit nisa rəha nəluaginən. Kən əmun, in təmiuw-iarəp rəhan nisa, məte rəkis matelgi slef kit rəha pris asol agin, matəlgin matip. Nərgi suah un, Malkas.

¹¹ Məto Iesu tən-ipən kəm Pita məmə, “Aii-pən rəham nisa u e rəhan sipa. Ik onəkəike mitun məmə nahməən u rəhak,* itəm Tata Uhgın in təmos-ipa kəm io, kən io ekəike mətəlig-in əm, mol.”[†]

Ilət kəmotiləs Iesu motuwın tətul aupən e niganəmti Anas

(Mat 26:57-58; Mak 14:53-54;

Luk 22:54)

¹² Kən mopael min rəha netəm Rom ne etəm-iasol rəhalat, ne mopael min rəha netəm Isrel, kəmotaskəlim Iesu, kən motəlis ətain nelmin. ¹³ Kən kəmotəupən motiləs in motuwın tətul e niganəmti Anas. Anas un, in etəmaa Kaeafas. Kaeafas un, in pris asol agin e nup əh.‡ ¹⁴ Kən Kaeafas u inu, in aupən təmən kəm netəm-iasol rəha netəm Isrel məmə təwir pik məmə etənim kitəh əm otimis o netənim, taprəkis-in məmə netənim rafin okotimis.§

Pita təmən məmə in

tərru Iesu

(Mat 26:69-70; Mak 14:66-68;

Luk 22:55-57)

¹⁵ Kən Saimon Pita ne etənim kit min rəha Iesu, ilau kəmiauarisig-in Iesu. Etənim u kit min rəha Iesu, pris asol agin in titun wir. Tol nəhlan, in təmətəu-pən Iesu, mian əpəh imə e iat rəha nimə rəha pris asol agin un. ¹⁶ Məto Pita in təmatətul əm e ket. Kən etənim kit min u rəha Iesu, itəm pris asol agin titun wir, in təmiet muwa ihluə, kən mən-ipən kəm pətan u itəm tatətul o ket. Kən in təmit Pita mian imə. ¹⁷ Kən əmun, pətan un itəm tatətul o ket, təməplan Pita kən tətapəh ron məmə, “?Ei, ik min un etənim rəha suah əh?”

Məto Pita təmə, “Kəpə, sənəmə io rəhan etənim.”

‡ **18:5:** “Io u inu” - Əplan-tu futnot e Jon 4:26. § **18:5:** Jon 6:20; 8:24,28,58; 13:19; 8:6,8 * **18:6:** Nol Əpən 1:17 † **18:8:** “Io u inu” - Əplan-tu futnot e Jon 4:26. ‡ **18:8:** Jon 6:20; 8:24,28,58; 13:19; 8:6,8 § **18:9:** Jon 6:39; 10:28; 17:12 * **18:11:** Nian Iesu təmə, “Ik onəkəike mitun məmə nahməən u rəhak,” nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “?Oesənīm-pənən e panikin u itəm rəhak Tata otos-ipa kəm io?” E nəghatən Kris, “oekənīm e panikin” in nimaa nəghatən, niphətin u, məmə Iesu tategəhan-in məmə in otos nahməən u itəm otuwa ron nian Uhgın otol nalpənən kəm in o nolən rat min rəha netənim rafin. † **18:11:** Mat 20:22 ‡ **18:13:** E nian rəha Oltesteman, katos-ipər pris asol agin min kotətul mətoarus nian ilat okoatimis. Məto e nian Jon təməte naoa u lan, netəm Rom kəmotəuhlin nətəligən əh, motol məmə etəm tatol pris asol agin, okəike katiləs-ipər nitəin, məmə suah kit in otəsəramərən nian təfəməh. E nup 6 AD, netəm Rom kəmos-ipər Anas məmə in otuwa pris asol agin, kənu e nup 15 AD, kəmotiləs-iahau in e rəhan wək, kən motiləs-ipər Kaiəfas məmə tatos nəmeen. Məto Anas in tatos əh nəramərən e nətəligən rəha netəm Isrel, kən netəm Isrel koatən əh məmə in pris asol agin. § **18:14:** Jon 11:49-51

¹⁸ Kən e nian əh, in nian rəha nətəpən, kən iolwək min rəha pris asol agin, ne mopael min, ilat kəmotasiepən e noanəmkilip e nigəm, kən moatətul titəlau in, moatəto. Kən Pita min, in təmuwin motətul, moatəto nigəm.

*Pris asol agin təməghat
kəm Iesu
(Mat 26:59-66; Mak 14:55-64;
Luk 22:66-71)*

¹⁹ Kən pris asol agin tatətapəh-in natimnat min o Iesu. Tatətapəh o netəmim min rəhan ne nəghatən min rəhan itəm təmatən matəgətun ilat lan.*

²⁰ Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Io ematən rəhak nəghatən min e niganəmti netəmim. Nian rafin, iatəgətun netəmim lan, əpəh e nimə min rəha nuəfiminən, kən əpəh e Nimə Rəha Uhgin, itəm netəm Isrel koatəpələh ikin nian rafin. Io esəhluaig-inən rəhak nəghatən min. ²¹ ?Təhrol nakətapəh-in nulan kəm io? Təwīr mə nakuwin mətapəh o netəm kəmoatəto rəhak nəghatən min. Təwīr nakuwin mətapəh o nəghatən min un emən-ipən kəm ilat. Ilat kotitun wīr natimnat min u itəm ematən.”

²² Nian Iesu təmatən nəghatən əh, kən mopael kit itəm in tatətul e Nimə Rəha Uhgin, in tatətul əh-ikin, təmem nikapin, kən məmə, “?Nakatən nulan e pris asol agin o naka?”

²³ Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Okəmə emən nəghatən neen itəm təsətuatipən, təwīr məmə onakən-iarəp. ?Məto okəmə rəhak nəghatən min kotətuatip əm, təhrol nakatem io?”

²⁴ Kən əmun Anas tahl-ipən Iesu tuwin o pris asol agin u Kaeafas. Kən tatəmīk mətmətīg əm nol itəm kəmēlis lan.

*Pita tīnən min məmə
təruru Iesu
(Mat 26:71-75; Mak 14:69-72;
Luk 22:58-62)*

²⁵ Kən Saimon Pita tətul əh matəto nigəm. Kən koatətapəh ron məmə, “?Ei, ik min un, ik etəmim rəha suah əh?” Məto Pita təmə, “Kəpə, sənəmə io rəhan etəmim.”

²⁶ Kən əmun, iolwək kit rəha pris asol agin, in noanol kit rəha suah u Pita təmətatip matəlgin aupən, in təmən məmə, “?Nīkik təht məmə eməplan ik itəmat min əpəh e nīkī nahwīnuən, o kəpə?”

²⁷ Məto Pita təmə, “Kəpə. Sənəmə io.”

Kən roiu agin-əh min, mənīg kit tīmnən.†

*Iesu in təmətul aupən e niganəmti Pailat
(Mat 27:1-2, 11-14; Mak 15:1-5;
Luk 23:1-5)*

²⁸ Kən laulaugin agin-əh, kəmotiləs Iesu motiet e nimə rəha Kaeafas, motuwin e nimə rəha Pailat. Pailat in etəm Rom, məto in tatos nərəmərən asol Isrel. Netəm Isrel koatos nətuakəmən kit rəhalat, ilat kəsotuwinən e nimə rəha etəm ik pisin kit. Okəmə okotuwin imə, kən ilat koatən məmə ilat kotəmkimik e niganəmti Uhgin, kən ilat okol kəsotunən nagwənən rəha lafet rəha Nuhagego-inən.‡ ²⁹ O nətuakəmən u rəhalat, tol kən Pailat in təmīet e rəhan nimə, muwa ihluə mə otəplan ilat. Kən in təmətapəh məmə, “?Nipəgnəmti naka un itəmat noatehm-pən e suah u?”

³⁰ Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, “Okəmə suah u in təsətgəhlən lou, okol esotiləsən in motuwa kəm ik.”

³¹ Kən Pailat tən-ipən kəm ilat məmə, “Təwīr məmə itəmat onəkotiləs in motuwin, kən itəmat motakil, tətəu-pən lou min rəhatəmat.”

* **18:19:** Nat əpnapin məmə Kaiəfəs in pris asol agin e nup əh (ves 13), məto Anas in tatos əh nepətən rəha pris asol agin kit, məto-inu in pris asol agin aupən ikin. Kən ves u tatəghat-in Anas. (Jon 18:24; Luk 3:2; Wək 4:5-6). † **18:27:** Jon 13:38 ‡ **18:28:** Jon 11:55

Məto ilat kotən-ipən kəm in məmə, “Məto netəm Rom əm ilat kotegəhan-in məmə kitun nohamnuən etəmim.” ³² Iesu təmatən aupən məmə in otimis nəhlan, § kən natimnat min u kəmol məmə nəghatən min u rəhan okotuwa motol nīpahrienən.

³³ Kən əmun Pailat tuwīn min imə, kən maun-in Iesu tuwa mətul aupən-in niganəmtin, kən tətəpəh ron məmə, “?Təhrol? ?Ik kig rəha netəm Isrel?”*

³⁴ Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “?Ik atip əm nakatətapəh nulan, o ik nakatətapəh məto-inu netəmim koatən-ipinə io kəm ik?”

³⁵ Kən Pailat tən-ipən məmə, “?Təhrol? ?Ik nīkim təht mə io etəm Isrel kit? Netəmim imam ikin əm ne pris asol min rəham, ilat kəmotegəhan-in-pa ik e nelmək. ?Ik nəmol nat naka?”

³⁶ Kən Iesu təmə, “Io, esolən kig rəha nətueintən u. Okəmə io kig kit tahmen e kig min rəha nətueintən u, kən rəhak netəmim min okotəmou, motoh netəm min un itəm kotolkeike məmə okotos-ipən io e nelmi netəm-iasol rəha netəm Isrel. Məto io sənəmə kig kit rəha nətueintən u.”†

³⁷ Kən Pailat tətəpəh ron məmə, “?Məto nīpahrienən məmə ik kig kit?”

Kən Iesu təmə, “Ik nəmən məmə io kig kit. Io emaiir-pa e nətueintən u o nat kitieh əm, məmə ekatətul-arəp matən-iarəp nīpahrienən.‡ Kən etəmim itəm nīkin tagien məmə otətəu-pən nīpahrienən, kən in tatətəlig-in rəhak nəghatən.”§

³⁸ Məto Pailat tən-ipən kəm in məmə, “?Naka un, nīpahrienən?”

Pailat təmakil məmə Iesu in təike mīmīs

(Mat 27:15-31; Mak 15:6-20;

Luk 23:13-25)

Kən Pailat təmīet min muwīn mehm netəm-iasol min rəha netəm Isrel, mən-ipən kəm ilat məmə, “Io esəplanən nolən rat kit ne e suah u, itəm tatən məmə suah u təmərəkīn lou.*

³⁹ Məto e nolən rəhatəmat, e nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən, nian rafin iatikis suah kit mahl-iarəpən e kalapus. ?Kən təhrol? ?Itəmat nakotolkeike məmə io ekegəhan-in kən mīkis kig rəha netəm Isrel?”

⁴⁰ Kən ilat kotagət əfəməh motən məmə, “!Kəpə! !Itimat ekotapəs suah un, ekototolkeike Parapas!” Parapas un, in iakləh kit, kən in təmatəluagin matohamnu itəm məmə otəhg-iarəp kapman rəha Rom.†

19

¹ Kən Pailat təmos-ipən Iesu e nelmi rəhan mopael min, kən ilat kəmotalis-alis.* ² Kən kəmotəmīk nol itəm tol nihlən-nihlən, motol hat lan, tahmen e hat rəha kig, kən motəfauin-pən e rəhn-kapə. Kən motuwīn-in-pən kot əfəməh kit kəm in, tol nəgui-naris lan, tahmen e kot rəha kig. ³ Kən ilat motuwa ron, moatol mīləh lan, kən moatən məmə, “Ik u inu, kig rəha netəm Isrel. Itimat ekotos-ipən nisīaiiən kəm ik.” Kən ilat moatem-pən əm nīkapīn.

⁴ Kən Pailat tiet min muwīn ihluə, kən matən-ipən kəm netəmim məmə, “Ei, netəmim. Io ekahl-iarəp min suah u tuwa ihluə, məmə itəmat onəkotəplan-tu məmə io esəhmən nolən rat lan ne.” ⁵ Kən Iesu təmīet min muwa ihluə. In tatəfauin hat u itəm kəmol e nol itəm tol nihlən-nihlən, tahmen e hat rəha kig, kən matuwīn e kot əfəməh tol nəgui-naris, tahmen e kot rəha kig, kən Pailat tən-ipən kəm ilat məmə, “!Netəmim! !Otəplan-tu! !Suah u inu!”

§ 18:32: Iesu təmən məmə in otimis e nig kəməluau (Mat 20:19; 26:2; Jon 3:14; 8:28; 12:32-33). Kən netəm Rom, ilat koatohamnu netəm koatol nəratən, moatətu-pər ilat e nig kəluau. Məto netəm Rom kəsotegəhan-inən məmə netəm Isrel, ilat kotol mihin. * 18:33: Mat 2:2; Luk 23:2-3 † 18:36: Luk 17:21; Jon 6:51 ‡ 18:37: Jon 3:32 § 18:37: Jon 8:47

* 18:38: Luk 23:4 † 18:40: Wək 3:14 * 19:1: Aes 50:6; 53:5

⁶ Məto nian pris asol min ne mopael min itəm koatehm Nimə Rəha Uhgin kəmotəplan, ilat kəmotagət əfəmäh moatən məmə, “!Okəht-ipən e nig kəməluau! !Okəht-ipən e nig kəməluau!”†

Kən Pailat təmən-ipən kəm ilat məmə, “Itəla, itəmat pisin əm, otıləs motuwın, motəht-ipən in e nig kəməluau. Məto io esəplanən nolən rat kit ne lan.”

⁷ Məto ilat kotəmə, “Rəhatimat kit əh-ikin lou tatən məmə in otəkəike mimis, məto-inu in tatən məmə in Nəti Uhgin.”‡ ⁸ Kən nian Pailat təməto nəghatən u, in təməgin pik təhmın min. ⁹ Kən in təmatig muwın min imə, mətapəh o Iesu məmə, “?Ik etəm hiə?”§

Məto Iesu təsuhəlpinən rəhan nəghatən. ¹⁰ Kən Pailat tən-ipən kəm in məmə, “?Təhrol nəsən-ipamən kəm io? ?Ik nəsitunən məmə io iatos nəsanənən məmə ekahl-iarəp ik, kən matos min nəsanənən məmə okəht-ipən ik e nig kəməluau?”

¹¹ Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Okəmə Uhgin təməsolən nat u, okol ik onəsos agin-əhən nəsanənən məmə onakakil io.* Tol nəhlan, nolən rat rəha suah un itəm təmos-ipinə io e nelməm, in tərət maprəkis-in rəham.”†

¹² Kən tətoun e nian əh, Pailat təmolkeike məmə otikis Iesu. Məto netəm-iasol min rəha netəm Isrel koatagət əfəmäh moatən məmə, “Okəmə nakikis suah u mahl-iarəp, kən ik sənəmə etəmim rəha Sisa. Etəmim u itəm tatən məmə in kig, in tikimır rəha Sisa.”

¹³ Kən nian Pailat təməto nəghatən u, kən təmit Iesu muwa min ihluə. Kən in təmuwın e ikin kit, nərgin un, Lou Kəpiel Epın-Epın, e nəghatən Isrel, in Kapata,‡ kən matəpələh-pər jea rəha nakilən. ¹⁴ Tınuəkir mitgar tətul e tina, e nian ətuatıp rəha nol əpen-əpenən o nolən lafet rəha Nuhagego-inən.

Kən Pailat tən-ipən kəm netəm Isrel məmə, “!Ei netəm min əpə! !Otəplan-tu! !Suah u in kig rəhatəmat!”§

¹⁵ Məto ilat kəmotagət əfəmäh, motən məmə, “!Ohamnu! !Ohamnu! !Əht-ipən e nig kəməluau!”

Kən Pailat təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Itəmat nakotolkeike mə io ekəht-ipən kig rəhatəmat e nig kəməluau?” Məto pris asol min kotəmə, “!Sisa əm un, in rəhatimat kig!”

¹⁶ Kən Pailat təmegəhan-in-pən Iesu tuwın e nelmilat, məmə mopael min rəha Rom okotuwın motəht-ipən e nig kəməluau.

Mopael min kəmotətu-pər Iesu e nig kəməluau

(Mat 27:32-44; Mak 15:21-32;

Luk 23:26-43)

Kən ilat kəmotıləs Iesu motuwın. ¹⁷ In tatıləs nig kəməluau rəhan,* matiet matuwın ikin kit min, nərgin un, Kolkota e nəghatən rəha netəm Isrel. Nipətin u, “Louipıl-uipıl.” ¹⁸ Kən ikin əh, kəmotəht-ipən Iesu e nig kəməluau. Kən kəmotatig motəht-ipən min etəmim kəiu, kit e nikalın matıp, kit e nikalın mol, kən Iesu in tatəkul ilugin elau.

¹⁹ Kən Pailat təmən kəte rəkis nəghatən kit, kiləs kan kəht-ipən e rəhn-kapə nig kəməluau. Nəghatən u tatən məmə, IESU, ETƏM NASARET, KIG RƏHA NETƏM ISREL.† ²⁰ Kən netəm Isrel tepət, ilat kotafın nəghatən u, məto-inu ikin əh kəmotəht-ipən Iesu ikin, in iuəhkır əm o taon.‡ Kən nəghatən u, kəməte rəkis e nəghatən rəha netəm Isrel, ne nəghatən rəha netəm Rom, ne nəghatən rəha netəm Kris. ²¹ Kən pris asol min rəha netəm Isrel, kəmotuwın motən-ipən kəm Pailat məmə, “Onəkəsəteən məmə, ‘Kig rəha netəm Isrel.’ Təwır mə onakəte ilə məmə, ‘Suah u in tatən məmə in kig rəha netəm Isrel.’ ”§

²² Məto Pailat təmə, “Nat itəm eməte, eməte.”

† 19:6: Wək 3:13 ‡ 19:7: Lev 24:16; Mat 26:63-66; Jon 5:18; 10:33 § 19:9: Pailat təmətapəh nəhlan o nitunən məmə okəmə naka Iesu in uhgin əkəku kit, o okəm-naka nikin tatəht məmə Iesu in etəm e nəptən pisin kit kən etəm pisin kit in otakil nolən rəhan (Luk 23:6-7). Iesu tinuhalpın rəkis rəhan nəghatən, məto Pailat təməsənən nipahrienən lan (Jon 18:36-38a; Aes 53:7). * 19:11: Rom 13:1 † 19:11: Jon 18:30; Wək 3:13 ‡ 19:13: Kapata in ikin kit kəməlin kəpiel itəm tepin-epin min ikin, kol tahmen əm e simen itəm kəməhləkin. § 19:14: Jon 19:19,21-22 * 19:17: Luk 14:27 † 19:19: Jon 19:14,21 ‡ 19:20: Hip 13:12 § 19:21: Jon 19:14

Mopael min kəmotoor natimnat rəha Iesu

²³ Kən nian mopael min kəmotəht-ipən rəkis Iesu e nig kəməluau, kən motəmik rəhan natimnat, kən kəmotoor ilat nəmtin kuwit, məto-inun mopael min ilat kuwit. Məto kot əfəməh rəhan, etənim itəm in təmol nīməhan, in təmisilpin-ilpinən nīməhan lan, in təmol apiəpiə əm nīməhan əh. ²⁴ Kən mopael min u kinotən-ən kəm ilat min məmə, “Ei, təsəwirən məmə okotearəsin nat u. Təwir məmə okotatipin əm tais ron. Kən etəm tatol win lan, in titol rəhan u kot.” Nat u təmiet məmə otol nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgin tuwa mol nīpahrienən, u təmən məmə, “İlat kəmotəmkī-rəkis rəhak natimnat. İlat kəmotoor elat min. Kən ilat kəmotatipin tais məmə otəgəhun məmə pah otos natimnat min əh.”* Kən tol nəhlan, mopael min kəmotol mihin pahrien.†

Iesu ne rəhan Mama

²⁵ Kən iuəhkīr əm o nig kəməluau rəha Iesu, nīpitan kuwit kəmoatətul əh-ikin. Mama rəha Iesu, ne pia rəhan mama, ne Meri kit min, pətan rəha Klopas, kən iahunin kit min Meri pətan Maktala.‡ ²⁶ Kən nian Iesu təməplan rəhan mama ne suah un itəm in tolkeike pik§ katuətul e nīkalin, kən tən-ipən kəm rəhan mama məmə, “!Pətan, nətim un!” ²⁷ Kən mən-ipən kəm suah u məmə, “İk rəham u mama.” Kən tətoun e nian əh, suah u təmit pətan un mian iman ikin, kən in təmatehm wir in, tahmen e rəhan mama ətuatip.

Iesu tinimis

(Mat 27:45-56; Mak 14:33-41; Luk 23:44-49)

²⁸ Kən uarisig lan, Iesu təmitun məmə wək min itəm in təmuwa məmə otol, tinol namnun rəkis.* Kən o nolən nəghatən min e Naoa Rəha Uhgin tuwa mol nīpahrienən lan, in təmən məmə, “Enoaoa.”†

²⁹ Kən pesin əkəku kit əh-ikin tatəpələh, kəmiuw-pən wain lan u tagin. Kən ilat kəmotiləs nat kit tame-ame tahmen e katən, kən moteer-pən e wain un, kən motatu-pən e nelmi nig katən mə hisop, kən motiləs-ipər tuwin iuəhkīr o nohli Iesu, məmə otirim. ³⁰ Kən nian in təmənim wain u məsin, kən məmə, “!Natimnat rafin tinol namnun!”‡

Kən təmətag-iəhau, megəhan-in-pən rəhan namegən tiet, kən mīmīs.

Suah kit təmaru nīkalī Iesu

³¹ Nian əh rəha nol əpen-əpenən, məto-inu okən lawigin un, nian rəha Sapat. (Kən Sapat u, in Sapat keike kit.)§ Kən netəm-iasol rəha netəm Isrel kəsotolkeikeən məmə nīpəti suah miləhal əh okətəhaləkul e nig kəməluau mətoarus-pən nian əh. Kən o nat əh, ilat kəmotuwīn motətapəh o Pailat məmə otahl-ipa rəhan min netənim, kotuwīn, motətgəhl nelkiləhal, pəs iləhal kəhalimis uəhai əm. Kənu ilat kotiləs-irəkis nīpətiləhal. ³² Kən mopael min kəmotaupən motətgəhl nelki suah mil un kəiu itəm kəmotəht-ipən ilau e nig kəməluau iləhal Iesu.

³³ Məto nian kəmotuwa o Iesu, mətəplan məmə in tinimis rəkis. Kən əmun, ilat kəsotətgəhlən nelkin. ³⁴ Kən mopael kit təmaru əm nīkalin e rəhan nīro,* kən roiu agin-əh, nita ne nəhau kəmuaiəh ahmen-ahmen əm, mətuatite e nīpətin.† ³⁵ (Kən suah kit əh-ikin tatətul,‡ in təmehm natimnat min u e niganəmtin. Kən nəghatən min rəha suah u, in tətuatip, kən in titun məmə in tatən pahrien. Kən in tatən-iarəp məmə itəmat min onəkotitun motahatətə lan.) ³⁶ Natimnat min u kəmotuwa məmə okotol nəghatən e Naoa

* **19:24:** Sam 22:18 † **19:24:** Jon 19:28,36,37 ‡ **19:25:** Luk 8:2; Jon 20:1,18 § **19:26:** Jon tatən atip əm in məmə, “suah un itəm in tolkeike pik” (Jon 13:23). * **19:28:** Jon 17:4 † **19:28:** Sam 69:21; Jon 19:29 ‡ **19:30:** Luk 12:50; Jon 4:34; 17:4 § **19:31:** Sapat u, in Sapat keike kit, məto-inu təmuwa ətuatip e nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən. * **19:34:** Sek 12:10; Nol Əpən 1:7 † **19:34:** 1 Jon 5:6-8 ‡ **19:35:** Aposol Jon itəm təməte naoa u, in tatəghat-in atip əm in e ves 35 (Jon 19:26; 21:24).

Rəha Uhgín tuwa mol nípahrienən lan, § u tatən məmə, “Okol nīkīlīkīlin kit təsītəgītən.”*
³⁷ Kən nəghatən kit mīn e Naoa Rəha Uhgín tatən məmə, “İlat okotəplan suah u itəm kəmotaru.”†

Josep ne Nikotimas, ilau kəmiatənīm Iesu

³⁸ Kən uarisig e natimnat mīn u, etəm Aramatia kit, nərgin u, Josep. Josep u, in etəmim kit rəha Iesu, məto tatəhluaig-in nat u, məto-inun tatəgin netəm-iasol rəha netəm Isrel.‡ In təmuwīn məplan Pailat, kən tətəpəh ron məmə otegəhan-in pəs tiləs-irəkis nīpəti Iesu. Kən əmun, Pailat təmegəhan-in, kən in təmuwīn mīləs-irəkis. ³⁹ Kən Nikotimas, u aupən in təmuwīn məplan Iesu lapin, § in təmuwīn ilau Josep. In tatitol kətim kit, təmərioah e nat pien-pien mīn u mir ne alos. Kətim u təfigəm tahmen e tate kilo.

⁴⁰ Kən ilau kəmiələs-irəkis nīpəti Iesu, mualpin e nīməhan wīr kit, nərgin u linen. Kən ilau kəmioal-pən mīr ne alos e nīməhan u, tahmen ətuatip əm mə inun netəm Isrel kotalpin mihīn nīpəti etəmim, moatitənīm. ⁴¹ Kən ikin əh kəməht-ipən Iesu ikin e nig kəməluau, kəmahwīnu ikin, kən e ikin əh, nīpəg kəpiel kit əh-ikin, itəm katitənīm itəm ikin. Kən ikin əh, kəsītənīm-pənən əh suah kit ikin. ⁴² Kən ilau kəmuələhəu-pən nīpəti Iesu e nīpəg kəpiel u, məto-inu nian əh in nian rəha netəm Isrel koatol əpen-əpenə lan o Sapat,* kən nīpəg kəpiel itəm katitənīm itəm ikin, in iuəhkīr əm.

20

Iesu tīnəmegəh mīn

(Mat 28:1-10; Mak 16:1-8;

Luk 24:1-12)

¹ E Sante, laulaugin agin, titapinəp-apinəp əh, Meri u pətan Maktala,* təmuwīn e nīpəg kəpiel, kən məplan məmə kəpiel asol itəm kəmahtosig-in nīpəg kəpiel lan, in kəmahwīn rəkis. ² Tol nəhlan, kən in təmaiū mītəlig muwīn o Saimon Pita ne etəmim u kit mīn rəha Iesu, u Iesu tolkeike pīk, kən mən-ipən kəm ilau məmə, “İlat kəmotiləs-irəkis nīpəti İərəməərə əpəh e nīpəg kəpiel. Kən ekotəruru məmə kəmotələhəu hiə nīpətin.”

³ Kən Pita ne etəmim kit mīn u rəha Iesu, kəmiaiet mətian məmə okuəplan nīpəg əh. ⁴ Kəmuaiū əsanən mian, məto suah u kit in təmaiū maupən maprəkis-in Pita, maupən muwīn əpəh nīpəg u ikin. ⁵ Kən in təməməhl-əməhl mətag-pən əpəh imə, kən məplan nīməhan wīr u linen tatəməhl, məto in təməsuwīnən imə. ⁶ Kən Saimon Pita in təmīet-arəpa mīn, kən megupən uəhai əm imə e nīpəg kəpiel u, kən təməplan nīməhan u koatəməhl, ⁷ kən məplan mīn nīməhan u kəmotəlpin rəhn-kapə Iesu lan aupən. Nīməhan u, in təməməhl-pənən ilat nīməhan mīn un neen, məto in kəmaiū-aiū wīr kələhəu pīsīn. ⁸ Etəmim u rəha Iesu itəm təmaupən, in mīn təmuwīn imə e nīpəg kəpiel, kən in təməplan natimnat mīn u, kən in təmatahatətə məmə Iesu tīnəmegəh mīn. ⁹ (Naoa Rəha Uhgín tatən məmə Iesu otəkəike məmegəh mīn e nīmīsən, məto ilat kəsotitun wīrən əh nəghatən əh.)†

Meri u pətan Maktala in təməplan Iesu

(Mak 16:9-11)

¹⁰ Kən etəmim mīl un rəha Iesu kəmiatəlig mətian imələu ikin, ¹¹ məto Meri in tatətul iuəhkīr e nīpəg kəpiel u mətasək. Kən nian in təmətasək əh, kən məməhl-əməhl mətuag-pən əpəh e nīpəg. ¹² Kən əmun təməplan nagelo kəiū əpəh imə. Natimnat rəhalau in təruən təruən. İlau katuəpələh u ikin-u kəmələhəu-pən Iesu ikin. Kitiəh tatəpələh e nəmə rəhn-kapə, kən kitīəh e nəmə nelkīn.

§ 19:36: Jon 19: 24,28,37 * 19:36: Iesu in tahmen e Nəti Sipsip rəha lafet rəha Nuhagego-inən kən nitan otosmegəh netəmim rəha Uhgín. (Jon 1:29; 1 Kor 5:7; 1 Pita 1:19). Tahmen məmə kəməsatgəhlən nīkīlkīli nənəti sipsip mīn itəm katoh e lafet rəha Nuhagego-inən (Eks 12:46; Nam 9:12), e nolən kitīəh əm, nīkīlkīli Iesu kit, təməsītəgītən. Sam 34:20.

† 19:37: Sek 12:10; Nol Əpən 1:7 ‡ 19:38: Jon 7:13 § 19:39: Jon 3:1-2; 7:50 * 19:42: Əplan-tu futnot e 19:31.

* 20:1: Luk 8:2; Jon 19:25 † 20:9: Sam 16:10; Aes 53:11; Luk 24:25-27,46; Jon 2:22; Wək 2:24-28

¹³ Kən ilau kəmuətapəh ron məmā, “Pətan. ?Ik natasək o naka?” Kən in təmən-ipən kəm ilau məmā, “Ilat kəmotiləs-irəkis nipəti Iərəmərə rəhak, kən ekəruru məmā kəmotələhəu-pən hiä.”

¹⁴ Nian in tinən rəkis nəghatən u, kən meirair, kən təməplan Iesu tatətul əm u ikin-un, mətə in təruru məmā Iesu. ¹⁵ Kən Iesu təmətapəh ron məmā, “Pətan. ?Nakətasək o naka? ?Ik nategəs-in pah?” Mətə pətan u, nikin təht məmā okəmā naka suah u itəm tatitasilin nahwinuən, kən in təmən-ipən kəm in məmā, “Etəm-iasol, okəmā ik nəmiləs-irəkis nipətin, kən mələhəu-pən əh kit, awi, ən-ipa-tu kəm io, pəs io ekuwin miləs.”

¹⁶ Kən Iesu tən-ipən məmā, “Meri.” Kən Meri təmeirair, mətəg-pən məplan, kən məmā, “!Raponi!” (Inu nəghatən rəha netəm Isrel u, nipətin təmā, “Rəhak Iəgətin.”)

¹⁷ Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmā, “Saskəlimən io, mətə-inu io esuwinən əh əpəh ilis o rəhak Tata. Mətə ik, uwīn, mehm piak min kən mən-ipən kəm ilat məmā io enatitəlig-pən ilis o rəhak Tata, kən in min rəhatəmat Tata. In Uhgīn rəhak, kən in Uhgīn min rəhatəmat.”

¹⁸ Kən Meri Maktala təmuwin məplan netəmim min rəha Iesu, kən tən-ipən kəm ilat məmā, “!Suah min əpə! !Io eməplan Iərəmərə!” Kən in təmən-iarəp nəghatən min itəm Iesu in təmən-ipən kəm in.

Netəmim min rəha Iesu kəmotəplan Iesu

(Mat 28:16-20; Mak 16:14-18;

Luk 24:36-49)

¹⁹ E Santei ehnaipən, netəmim min rəha Iesu kəmotərgəfimin ilat min əpəh e nimə kit, kən motahtosig e toa motol lok lan, mətə-inu ilat koatəgin netəm-iasol rəha netəm Isrel. Kən əmun, Iesu təmuwa mətul ilugin elat, kən mən-ipən kəm ilat məmā, “Pəs nəməlinuən tətətig otəmat.”[‡] ²⁰ Kən in təmurapik nelmin kən mol-pən nikalin kəm ilat, kən nikilat təmagien pik mətə-inu kinotəplan Iərəmərə.Š

²¹ Kən Iesu tən-ipən min kəm ilat məmā, “Pəs nəməlinuən tətətig otəmat.* Tol mə rəhak Tata təmah-lipa io,[†] e nolən kitiah əm io etahl-ipən itəmat nakoatuwin e nətueintən.”[‡]

²² Kən nian in tinən rəkis nəghatən u, kən in təmehag-pən elat, kən məmā, “Itəmat, otos Narmin Rəha Uhgīn.Š ²³ Okəmā nəkotaluin nolən rat rəha etəmim, kən Uhgīn min in otəfəl rəkis nolən rat rəhan. Mətə okəmā itəmat nəsotaluinən nolən rat rəha etəmim, kən Uhgīn otəsaluinən kən məsafəl rəkisən.”*

Iesu ne Tomas

²⁴ Kən etəm tuelef u kit rəha Iesu, nərgin u Tomas, u kətaun-in məmā, Mil Mil, in təmikə e nian Iesu təmiet-arəpa olat. ²⁵ Kən in min neen, ilat kəmotən-ipən kəm in məmā, “!Ei, emotəplan rəhatat Iərəmərə!”

Mətə Tomas təmən-ipən kəm ilat məmā, “Okəmā ekəplan nəme nil e nelmin mil, kənu ekek e noanelmik, kənu mea-pən e nəme niro e nikalin, kənu panahatətə lan. Mətə okəmā esəplanən, okol esahatətəən lan.”[†]

²⁶ Kən tinos wik kitiah rəkis, netəmim min rəha Iesu koatəpələh min əpəh imə, e nimə kitiah əm, kən motahtosig e toa, motol lok. Kən Tomas əh-ikin ilat min. Nat əpnapin kəmol lok e toa, mətə Iesu tatig muwa min mətul ilugin elat mən-ipən məmā, “Pəs nəməlinuən tətətig otəmat.”[‡] ²⁷ Kən mən-ipən kəm Tomas məmā, “Əplan-tu nelmək. Wa mek e noanelməm. Kən mäg-ətuatip-in nelməm kən mea-pən e nəme niro u e nikalik. Səmik mətmətigən rəham nahatətəən rəun, mətə ik onəkəike mətahatətə lak.”Š

²⁸ Kən Tomas tən-ipən kəm in məmā, “Ik rəhak Iərəmərə, kən ik rəhak Uhgīn.”*

[‡] 20:19: Jon 20:21,26; Jon 14:27; 16:33 § 20:20: Jon 16:19-22 * 20:21: Jon 20:19,26 † 20:21: Jon 3:17

[‡] 20:21: Mat 28:19; Jon 17:18 § 20:22: Esik 37:9; Jon 7:39; Wək 2:38; 8:15-17; 19:2; Kal 3:2 * 20:23: Mat 16:19;

18:18 † 20:25: Mak 16:11 ‡ 20:26: Jon 14:27; 20:19,21 § 20:27: Luk 24:40 * 20:28: Nol Əpən 4:11

²⁹ Kən Iesu tən-ipən kəm in māmā, “Ik nāmahatətə lak, mato-inu nāməplan io.[†] Məto netəm min un kəsotəplanən io, kən ilat kotahatətə lak, ilat okotos nəwīrən pahrien, nīkilat tagien pahrien.”[‡]

Naoa u, kəmāte māmā netəmim okotahatətə e Iesu

³⁰ Iesu təmol nəmtətin min tepət e niganəmti rəhan netəmim, itəm kəsəte rəkisən e naoa u. § ³¹ Məto kəmāte nəghatən min u māmā itəmat onəkotahatətə* māmā Iesu in Kristo itəm Uhgin təmən māmā otahl-ipa, inu Nəti Uhgin. Kəmāte nəhlan, māmā itəmat onəkotos nəmegəhən e nərgin, mato-inu itəmat noatahatətə lan.[†]

21

Iesu təmol əp in kəm rəhan netəmim ilat sepīn

¹ Uarisig e natimnat min u, Iesu təmol əp min in o rəhan min netəmim,* əpəh e nīməkləkil e nīkalī lek asol, katən mə Lek Kalili.[†] Kən təmol əp in nulan. ² E nian əh, netəmim min u rəha Iesu kəmotaliwək kitīəh: Saimon Pita, ne Tomas u kətaun-in māmā Mil Mil, ne Nataniel u, etəm Kalili iman latuənu Kena, ne nəti Sepeti mil,[‡] ne etəmim mil kəiu min rəha Iesu. ³ Saimon Pita tən-ipən olat māmā, “Io enatuwin ekatipin net.”

Kən ilat kotəmā, “Itəla, pəs kitat rafin kotuwīn.” Kən ilat rafin kəmotatite, motuwīn e pot kit. Kən Pita təmapeg rəhan natimnat o wək. Kən ilat kəmotuwīn, motatipin net, motətoarus tian. Məto kəsotosən nəm kit ne. §

⁴ Kən tinatian, kən Iesu tuwa matətul ipar, mato rəhan min netəmim, ilat kotəruru māmā Iesu.*

⁵ In tətəpəh olat māmā, “!Nəman! ?Nəsotosən nəm kit, o?”

Kən ilat kotəmā, “Kəpə, nəm tikə.”

⁶ Kən in tən-ipən kəm ilat māmā, “Itəla, otatipin-pən-tu net e matip ikin e nīkalī pot u, kən onəkotiuw nəm neen.” Kən əmun, kotatipin-iarəp net, əmun, minotəruru niuw-pərən, mato-inu net tinər minər minərīoah e nəm.[†]

⁷ Kən suah u itəm Iesu tolkeike pīk, in tən-ipən kəm Pita māmā, “!Ei! !Iərəməərə ətuatip əh!” Kən nian Pita təməto nəghatən u, təmətəut uəhai əm, kən mətipən itəhəi, meai muwīn ipar. ⁸ Kən netəmim min u neen rəha Iesu, ilat kəmotuwar e pot, moatiuw net apon təmərioah e nəm, mato-inu bot in iuəhkīr əm məsin o nīməkləkil, təhmen əm hanrit mita. ⁹ Kən nian ilat kəmotuwīn ipar, motəplan nigəm əkəku kit əh-ikin, nəmtahlin tatuəp əh, kən nəm neen əh-ikin, katuwan e nigəm, ne pīret əh-ikin. ¹⁰ Kən Iesu tən-ipən kəm ilat māmā, “Otəmik nəm min un neen itəm nəmotos motuwa.”

¹¹ Kən Saimon Pita təmuwīn min e pot, kən mewkəkan net muwīn əpəh ipar. Net u tərioah e nəm asol min, ilat rafin wan-hanrit-fifti-tri. Kən nat əpnəpin māmā net u təmərioah pap e nəm, mato in təməsəhapən. ¹² Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat māmā, “Otuwa motagwən.” Kən ilat kit nīkin təsəhtən māmā otətapəh ron māmā, “?Ik pah un?” mato-inu ilat kinotitun əsas māmā in Iərəməərə. ¹³ Kən Iesu təmos pīret muwa mos-ipən kəm ilat, kən mos-ipən min nəm.

¹⁴ Kən inu, nian tatol kisil lan, itəm Iesu təmol əp in o rəhan min netəmim uarisig e nian in təmimis, kən məmegəh min.[‡]

Iesu ne Pita

¹⁵ Nian ilat kinotagwən rəkis, Iesu təmətapəh o Saimon Pita, māmā, “Saimon, nəti Jon. ? Ik nakolkeike io taprəkis-in netəm min un?” Pita tən-ipən kəm in māmā, “Əwəh, Iərəməərə, ik nəkitun māmā io ekolkeike pīk ik.” §

† 20:29: Jon 3:15 ‡ 20:29: 1 Pita 1:8-9 § 20:30: Jon 21:25 * 20:31: Jon 3:15 † 20:31: Jon 19:35 * 21:1: Jon 21:14; Jon 20:19,26 † 21:1: Nəghatən Kris ətuatip tatən māmā Lek Taepirias, in nərgi Lek Kalili kit min. ‡ 21:2: Nəti Sepeti mil kəiu, ilau u Jemes ne Jon. Jon u inu in təməte naoa u. § 21:3: Luk 5:5 * 21:4: Luk 24:16; Jon 20:14 † 21:6: Luk 5:4-7 ‡ 21:14: Jon 20:1,19,26 § 21:15: Mat 26:33-35; Jon 13:37-38

Kən Iesu tən-ipən kəm in māmā, “Itəla, ik onakatagwən rəhak nenəti sipsip min.”

¹⁶ Kən Iesu tatig mətapəh min ron māmā, “Saimon, nəti Jon. ?Ik nakolkeike io?”

In tən-ipən kəm Iesu māmā, “Əwəh İərəməra, ik nəkitun māmā iakolkeike ik.”

Kən Iesu tən-ipən kəm in māmā, “Itəla, ik onakatehm wir rəhak sipsip min.”*

¹⁷ Kən mətau kisil lan, Iesu tatig mətapəh min ron māmā, “Saimon, nəti Jon. ?Ik nakolkeike io?”†

Kən Pita, nikin təmahmə, məto-inu Iesu təmətapəh ron mau kisil, māmā, “? Ik nakolkeike io?” Kən in tən-ipən kəm in māmā, “İərəməra, ik nəkitun natimnat rafin.‡ Ik nəkitun māmā io ekolkeike ik.”

Kən Iesu tən-ipən kəm in māmā, “Itəla, ik atagwən rəhak sipsip min.

¹⁸ “Nipahrienən ağin u iatən kəm ik māmā, aupən, e rəham netəm-aluəən, nəmatiargin atip rəham kətəut, kən mətaliwək matuwın ikin min rafin itəm nakolkeike māmā nakuwın ikin. Məto nian ik onakaguıhl, onakəg-ətuatip-in nelməm, kən etəm pisin kit otəlis ətain rəham kətəut, kən mit ik nakian ikin ik nəsolkeikeən māmā nakuwın ikin.”

¹⁹ E nəghatən u, Iesu təmaupən matən-iarəp rəkis əm, nolən itəm Pita otimis, kən rəhan nimisən,§ in otıləs-ipər nərği Uhgın.*

Kən Iesu tən-ipən kəm in māmā, “Itəla, uarisig-in io.”†

Iesu ne suah un itəm Iesu təmolkeike pık

²⁰ Kən Pita teirair məplan etəmim kit rəha Iesu u, Iesu tolkeike pık, tatuarisig-in ilau. Suah əh inəh, itəm təmiəu-iəu muwa iuəhkır o Iesu e nian kəmotagwən e lafet rəha Nuhagego-inən, kən mətapəh ron māmā, “?İərəməra, pah un otegəhan-in-pən ik e nelmi rəham tikimır min?”‡

²¹ Nian Pita təməplan in, kən tətapəh o Iesu māmā, “?İərəməra, məto tahro e suah əh?”

²² Kən Iesu tən-ipən kəm in māmā, “?Okəmā io ekolkeike māmā in otatəmegəh muwın mətoarus nian iakitəlig-pa min, ik onəkıtun o naka? Ik un, ik onəkəike muarisig-in io.”§

²³ Kən tol nəhlən o nat u Iesu təmən, nəghatən kit əh-ikin katən titəlau-itəlau e piatat min māmā, “Etəmim u rəha Iesu otəsımısən,” məto Iesu təməsənən kəm Pita māmā suah u otəsımısən. In təmən əm māmā, “?Okəmā, io ekolkeike māmā in otatəmegəh, mətoarus-pən iakitəlig-pa min, ik onəkıtun o naka?”

²⁴ Etəmim u rəha Iesu in etəmim kitıəh əm itəm tatən-iarəp natimnat min u,* kən in məte rəkis nəghatən min u. Kən itimat ekotıtun māmā nəghatən min u tatən, in nipahrienən əm.†

Namnun nəghatən

²⁵ Kən natimnat tepət min əpəh ikin itəm Iesu təmol‡ kən okəmā netəmim kəpoatəte rəkis natimnat min u ilat rafin e naoa min, io, nıkik təht māmā rum otıkə e nətueintən rafin o nəlinən naoa min u.

* **21:16:** Esik 34:2; Mat 2:6; Jon 10:11; Wək 20:28; 1 Pita 5:2-3 † **21:17:** Jon 13:38 ‡ **21:17:** Jon 16:30 § **21:19:** Katən māmā e nup tate min tatuwa, kən kəpanətu-pər Pita e nig kəməluau. * **21:19:** Jon 13:36; 2 Pita 1:14 † **21:19:** Mat 4:19; 16:24 ‡ **21:20:** Jon 13:23,25 § **21:22:** Jon 21:19; Mat 4:19; 16:24 * **21:24:** Jon 15:27 † **21:24:** Nian neen, Jon tatəghat nəhlən, matən māmā, “itimət,” məto in tatən əm in pisin əm (19:35; əplan-tu 1 Jon 1:1-4). ‡ **21:25:** Jon 20:30

Wək Mìn Wək Mìn Rəha Aposol Mìn Nəghatən əkuəkır rəha naoa u Wək Mìn

?Pah təmäte naoa u? Luk təmäte naoa u. Afin e “Nəghatən əkuəkır rəha naoa u Luk” o nitunən məmә Luk in pah.

?Təmäte tatuwin kəm pah? Luk təmäte naoa u tatuwin kəm in kit, nərgin u Teofilas, etəm kitiah əm itəm Luk təmäte naoa u “Namnusən Təwir Itəm Luk Təmäte” tatuwin kəm in. Nərig u, nipətin təmә, “Etənim itəm tokeike Uhgin.” Luk təmäte naoa u tatuwin kəm suah u, mətō in titun məmә laihluə tepət okotafin mìn.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmäte? Naoa mìn rəha Namnusən Təwir koatəghat-in nəmegəhən ne nimisən rəha Iesu. Naoa u tatən-iarəp məmә niməfak təmahro mətououn. Naoa u məsin tatəghat-in təpət e wək rəha Pita, kən məsin mìn tatəghat-in nəmegəhən ne wək rəha Pol.

?Təmäte naoa u o naka? Luk təmäte naoa u matən məmә niməfak təmahro mìn nulan mətououn, kən otahro mìn nulan niməfak otatəwiə. Kən e naoa u, kitat okotehm məmә iəfak mìn okotahruhalpın nəghatən kəm netəm Isrel ne netəm laihluə mìn itəm kotolkeike məmә okotitun nəukəti nahatətəən rəhalat. E naoa u, kotəplan məmә kapman rəha Rom tatəto nəghatən rəha Pol. Kən matəplan məmә Luk ne Pol kiolkeike məmә netənim rafin itəm Rom tatəramərə elat, ilat okotən nıpahrienən e Iesu.

Uhgin təmən məmә otahl-ipa Narmın rəhan

¹ Teofilas, e rəhak naoa itəm eməte aupən, eməte nolən mìn rəha natimnat rafin itəm Iesu təmatol ne matəgətun netənim lan. ² Naoa əh tatən-iarəp nian Iesu təmətououn rəhan wək mətouarus Uhgin təmiləs matuwin e Nego e Neai. Mətō aupən, təməsuwinən əh e Nego e Neai, Narmın Rəha Uhgin təmətasitu lan məmә otəgətun rəhan aposol* mìn. ³ E nian təməmegəh mìn e nimisən, nian tepət tatuwa olat kən ilat kotəplan in e nian kitiah kitiah e nian foti, kən matol əp in kəm ilat məmә okotitun məmә in təməmegəh pahrien e nimisən. Kən e nian mìn əh, təmatəgətun ilat e nəramərəən rəha Uhgin. ⁴ Nian Iesu təmətatig əh ilat mìn ilat, in təmən-ipən nəghaten kit kəm ilat məmә, “Itəmat onəsotaupənən motiet u e Jerusalem. Onəkotəkəike kətatig motətoarus onəkotos Narmın Rəha Uhgin, u rəhak tata tınəmən-iəkis rəkis məmә otos-ipinə kəm itəmat, tahmen mìn məmә inu io iatən-ipinə kəm itəmat. ⁵ Aupən Jon təmatol baptais e netənim e nəhau, mətō otəsuwəhən, Uhgin in otol baptais etəmat e Narmın Rəhan.”

Uhgin təmiləs Iesu muwin e Nego e Neai

⁶ E nian mìn əh, itəm aposol mìn kəmotatig ilat Iesu, kəmotətapəh ron məmә, “? İəramərə, tınuwa e nian ətuatıp əh-roiu məmә ik onəkol kitat netəm Isrel okotəramərə mìn e nitən mìn rəhatat, o kəp?” ⁷ Mətō Iesu təmən-ipən kəm ilat məmә, “E nian mìn rəha natimnat mìn əh, Uhgin təməhluaig-in otəmat, okol itəmat nəsoititunən. Rəhak tata pisin əm, in tinitəpun rəkis e rəhan nəsanənən. ⁸ Mətō e nian Narmın Rəha Uhgin otuwa

1:1: Luk 1:3 * **1:2:** “Aposol” in suah kit itəm Iesu Kristo təmahl-ipa o nən-iarəpən rəhan nəghatən. Nian nakotafin nəghatən əh “aposol” e naoa u, nipətin tən məmә netənim tuelef rəha Iesu u kəmotaliwək ilat mìn. Kən e naoa u, Pol təmən məmә in mìn aposol kit rəha Iesu, mətō in təməsaliwəkən ilat netənim tuelef mìn əh. Naoa əh, in tatəghat tepət e aposol mil, Pita ne Pol. **1:2:** Mak 16:19; Luk 24:49-51 **1:3:** Luk 24:36-49; Wək 10:41 **1:4:** Luk 24:49; Jon 14:16-17; Wək 2:33 **1:5:** Mat 3:11 **1:6:** Luk 24:21 **1:7:** Mak 13:32

matig etəmat, itəmat onəkotos nəsanənən. Kən itəmat onokotəkəike motuwın motən-iarəp rəhak nəghatən əpəh Jerusalem, ne ikin min əpəh Jutia, ne Sameria, kən ne ikin min rafin e nətueintən.”

⁹ Nian təmən rəkis əm nəghatən əh kəm ilat, kən Uhgin təmiləs-irəkis in tinər matuwın e neai. Nian ilat kəmoatəplan, kən napuə kit təmuwa malpin, kən ilat kəməsotəplan minən. ¹⁰ Nian kəmotitagpər əh e neai moategəs-in, roiu agin-əh, suah mil kəiu kəmian e natimnat ruən kəmuət-arəpa muətul ilugin elat, ¹¹ kən muən-ipən kəm ilat məmə, “! Netəm Kalili! ?Təhrol nəkoatətul ikin-u moatətagpər nəpo lan e napuə? Iesu əh itəm Uhgin təmiləs-irəkis otəmat miləs mər matuwın e neai, in otəpanitəlig-pa min tahmen-pən əm e itəm əh, itəm tər matuwın.”

Aposol min

¹² Kən aposol min kəmotiet e nitot u katən məmə, Nitot Rəha Nig U Olif, motitəlig-pən Jerusalem itəm sənəmə in isəu pək, in iuəhkır əm. ¹³ Nian kəmotiet-arəpən Jerusalem, kəmotuwın e nıpəgnoa nimə kit əpəh ilis lan itəm koatatig ikin. Aposol min əh, nərgilat u Pita ne Jon ne Jemes ne Antru, kən Filip ne Tomas, kən Patolomiu ne Matiu, kən Jemes nəti Alfeas, kən Saimon Selot,† kən Jutas nəti Jemes. ¹⁴ Netəm min əh ne nıpitan min, ne Meri u mama rəha Iesu, ne pia Iesu min, ilat koatuwa moatəfak kitiah nian tepət.

Etəmin itəm otos nəme Jutas

¹⁵ Nian neen tinuwa minuwın rəkis, kən netəm min u itəm koatahatətə e Iesu kəmotuwa kitiah. Ilat tepət, tahmen e wan-hanrit-tuente ilat rafin. Kən Pita təmətul matəghat kəm ilat məmə, ¹⁶ “Piak min ne winik min. Nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgin otəkəike muwa mol nıpahrienən lan, itəm nuwəh aupən Narmin Rəha Uhgin təmos-ipən nəghatən kəm Kig Tefit, kən Kig Tefit təmən-iarəp suah u Jutas məmə in otit netəmin motuwın kaskəlim Iesu. Kən nəghatən əh tinuwa əh-roiu minol nıpahrienən lan. ¹⁷ Jutas kitat min kitiah əm. Kən in rəhan əh-ikin wək itəm təmatol mətasitu etat.”

¹⁸ (Jutas u inu təmos-nəmtin nəptən kit e məni u təmos e nolən rat itəm təmol. E nəptən əh, təmiet morin kən kəhap nərpın nisgan tiet. ¹⁹ Kən netəm Jerusalem kəmotəto nəghatən əh, kəmotəun-in nəptən əh e nəghatən ikin məmə, “Akeltama,” nıpətin u məmə Nəptən e Nita.)

²⁰ Kən Pita təmən məmə, “E Naoa Rəha Napuən Min, nəghatən kit tatən məmə, ‘Təwir məmə rəhan nimə tatətul ənapın əm, okol etəmin kit təsatigən ikin.’

“Kən nəghatən kit min tatən min-nulan məmə, ‘Təwir məmə etəm pisin kit otuwa mos nəmeen mol wək rəhan.’

²¹⁻²² “Kən tol nəhlan, okotəkəike kilesipər suah kit itəm təmehm e nıganəmtin nəmegəhən rəha Iesu e nımisən, kən in otuwa min mehm kitat məmə otən-iarəp Iesu məmə in İəməmə rəhatat. Suah u, in suah kit itəm kitat min kəmoatan aupən e nian min u itəm İəməmə Iesu təmətəliwək lan. Suah un in suah kit itəm təmətatig nian Jon təmətən-iarəp nəghatən rəha nolən bəptais etəm, muwa mətoarus-pən nian itəm Uhgin təmos-irəkis Iesu o kitat miləs mər muwın e Nego e Neai.”

²³ Kən ilat kəmotən-iarəp nərgi etəmin kəiu, kit nərgin u Josep u nian neen kətaun-in məmə Pasapas o Jastas, kən kit min, nərgin u Matias. ²⁴ Kən ilat kəmotəfak motən məmə, “İəməmə, ik nəkitun niki netəmin rafin. Ik asitu etimat məmə suah mil u, in pəhrəun ik nınamitəpun rəkis ²⁵ məmə otaskəlim wək u rəha aposol itəm Jutas təməpəs məmə otuwın e suatip itəm tərət, iman ətuatip ikin.” ²⁶ Nian kəmotəfak rəkis, ilat kəmoturin kəpiel neen, kotahmen e tais, məmə otəgətun məmə pah otos wək əh, kən nərgi Matias təmiet. Kən ilat kəmotiləs-ipən Matias məmə in aposol kit, kən roiu tinol min tuelef aposol ilat rafin.

1:8: Mat 28:19; Luk 24:48 **1:11:** Mat 26:64; Luk 21:27 **1:12:** Luk 24:50-53 † **1:13:** Əplan-tu futnot e Mat 10:4. **1:13:** Mat 10:2-4 **1:16:** Sam 41:9 **1:18:** Mat 27:3-8 **1:20:** Sam 69:25; 109:8 **1:21-22:** Mak 1:9; 16:19; Jon 15:27

2

Narmin Rəha Uhgın təmuwa e nəmegəhən rəhalat

¹ E nian rəha Pentekos,* lafet kit rəha noanol min rəha Isrel, netəm min u itəm koatahatətə e Iesu kəmotuwa kitiaħ. ² Kən roiu aġin min, kəmotəto nat kit təmisi-pər e neai tahmen e nımətag asol kit tatelel nat, kən nat əh kəmotəto təmuwa mər rafin e nıpəgnoa nımə itəm koatəpələh ikin. ³ Kən ilat kəmotəplan nat kit tahmen e nıgəm təmuəp. Kən ləpləpin nıgəm min əh, kəmotiwıg motan əhmen-in netəmim rafin itəm koatəpələh əh imə. ⁴ Kən ilat rafin, Narmin Rəha Uhgın təmuwa marioah mətatıg elat, kən minos-ipən nəsanənən kəm ilat, mol ilat kınəatəghat e nəghatən ik pisin min.

⁵ Kən noanol min neen əh-ikin rəha netəm Isrel itəm koatəfak kəm Uhgın. Ilat kəmotisi-pən ik pisin pisin min məto kotatıg Jerusalem. ⁶ Nian ilat kəmotəto nəghatən min əh, netəmim tepət kəmotuwa. Kən ilat kəmotaut pık məto-inu kəmotəto nəghatən min rəhalat itəm netəm min əh koatən. ⁷ Kəmotaut pık aġin kən motən məmə, “!Ei! ?Netəm Kalili əm əh koatəghat, o kəp? ⁸ ?Tahro kitat rafin koatəto rəhatat nəghatən min itəm ilat koatən? ⁹⁻¹¹ Kitat u netəm ik pisin pisin min tepət. İkin-u netəm Patia əh-ikin, ne netəm Metia, ne netəm Elam, ne netəm Mesopotemia, ne netəm Jutia, ne netəm Kapatasia, ne netəm Pontas, ne netəm Esia, ne netəm Fritia, ne netəm Pamfilia, ne netəm İjip, ne netəm Lipia e nıkalın-pən əh Saerin ikin, ne netəm Rom, neen noanol ətuatıp rəha netəm Isrel, neen netəm pisin məto koatəfak kəm Uhgın, ne netəm Krit, ne netəm Arepia. Məto kitat rafin kəmotəto ilat koatən nat asol itəm Uhgın təmol e nəghatən ik pisin min rəhatat.” ¹² Narmilat təmiwig pık, rehalat-kapə təmikə, kən kəmoatətapəh olat min məmə, “!Ei! ? Naka u tol nulan?”

¹³ Məto neen kəmotalah-əmnü ilat, motən məmə, “Nat koatapıs əpəh.”

Pita təməghat kəm netəmim

¹⁴ Kən Pita təmətul ilat lepen aposol min, təmagət əfəməh matən-ipən kəm netəmim məmə, “İtəmat rafin noanol min rəha Isrel ne netəm pisin pisin min u nakoatatıg Jerusalem, otətəlig-in wır-tu io, pəs ekuhapık e nıpəti nat əh kəm itəmat. ¹⁵ İtəmat nakoatən məmə netəm min u koatapıs. Məto kəp, kəsotapisən. Nain kilok əm əh-roiu laulaugin. ?Kən tahro ilat koatapıs?†

¹⁶ “Məto in tol nulan. İen rəha Uhgın aupən, nərgin u Joel, təmən rəkis nat u itəm itəmat nakoatəplan. In təmən məmə, ¹⁷ ‘Uhgın təmən məmə, “E namnun nian min, ekos-ipən rəhak Narmin kəm netəmim rafin. Ilat rafin okotos nəsanənən lan. Nenətitəmat min, nəman ne nıpitan, ilat okotən-iarəp nəghatən min rəhak itəm io iatos-ipən kəm ilat. Netəm aluə min rəhatəmat, Uhgın otos-ipən nat kit tahmen e napılaiirən kəm ilat. Kən naguihl-aguihl min rəhatəmat okotapılaiir e napılaiirən pisin pisin min. ¹⁸ Sənəmə netəm-iasol min əm, məto nəman ne nıpitan ilat nolwək min əm rəhak, kən ekos-ipən Narmin rəhak kəm ilat. Kən ilat okotən-iarəp nəghatən min rəhak itəm iatos-ipən kəm ilat. ¹⁹ Oekol nat pispis min əpəh e neai, ne nəmtətin pisin pisin min e nıməptən. Onəkotəplan nıta ne nıgəm ne nəhaniəm okotər motol napuə lan. ²⁰ Aupən, mitgar otapınəp kən məwig otasiə tahmen e nıta. Kən uarisig, Nian asol asol aġin rəha İərəməre otuwa. ²¹ E nian əh, netəmim rafin itəm okotaun-in Nərgək, io ekosmegəh ilat.” ’

²² “Noanol min rəha Isrel, itəmat otətəlig-in nəghatən u. İtəmat nəkotitun wır nat pispis min, ne nəmtətin pisin pisin min itəm Iesu təmol e nəsanənən rəha Uhgın, itəm itəmat nəmotəplan. Natımnat min əh tatəgətun məmə Uhgın in pisin əm təməhl-ipa Iesu tuwa. ²³ E nalpəkəuən rəha Uhgın itəm təmol mələhəu aupən, in təmos-ipinə suah u e

* **2:1:** Pentekos: Əplan e tiksonari. **2:1:** Lev 23:15-21; Dut 16:9-11 **2:3:** Mat 3:11 **2:4:** Mak 16:17; Wək 4:31; 10:44-46; 19:6 † **2:15:** Netəm əh kəsotənimən wain laulaugin, kən etəm tikə itəm tətapis laulaugin. **2:21:** Joel 2:28-32

nelmitəmat. Kən itəmat nəmotohamnu in e nian nəmotegəhan-in-pən in tuwin e nelmi netəm rat kəsotəfakən. Kəmotoh kətu-pər e nig kəməluau.

²⁴ “Məto Uhgın təkikis Iesu e nahməən rəha nımışən, kən mol in təmegəh mın e nımışən, məto-inu nımışən, rəhan nəsanənən tikə o naskəlīmən. ²⁵ Tefit təmən nulan e Iesu aupən məmə, ‘Nian rafin ekıtun məmə İərəməərə tətətig itımlau mın. Okol esəginən məto-inu tətətig e nıkalik itımlau mın. ²⁶ Məto-inu o nat əh, io nıkkik tagien pik, matənwiwi ik e nohlik. Kən nıkkik təməlinu məto-inu ekıtun məmə Uhgın otosmegəh nıpətik. ²⁷ Kən okol nəsapışən narmək tətətig ima netəm kəmotımis ikin. Kən okol nəsegəhan-in mınən nıpəti rəham Etəmim Ətuatıp məmə otəmnəmit. ²⁸ Ik nəməgətun rəkis suatıp rəha nəmegəhən kəm io, kən ik onəkol io nıkkik tətəgien pik nian ekətətig kilau mın ik.’ In əh nəghatən itəm Tefit təmən e Iesu aupən.

²⁹ “Piak mın. İakolkeike məmə ekən nat ətuatıp kəm itəmat. İaguıhl u pipi rəhatat aupən, Kig Tefit, in təmimis rəkis, kən kəmitənım, kən rəhan suwıt tətətig imətat ikin mətoarus-pa u-roiu. ³⁰ Məto in ien kit rəha Uhgın, kən in titun məmə Uhgın təmos noanawıl kit kəm in mən-ıəkis nəghatən kit kəm in məmə etəmim kit e nıta rəhan otuarisig-in otəkəike muwa mol Kig. ³¹ Kig Tefit təməplan məmə nat u otəkəike muwa mol nıpahrienən lan. In təmən məmə Kristo əh, itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa, in otol təmegəh mın e nımışən, kən Uhgın otəsapəsən narmin tətətig ima netəm kəmotımis ikin, kən nıpətin okol təsəmnəmitən. ³² Kən nəghatən u tatəghat e Iesu itəm Uhgın təmol rəkis təmegəh mın e nımışən. !Kən itimat emotəplan e nıganəmtitimat! ³³ Iesu, rəhan tata təmiləs in mər muwin e nıkalın matıp e ikin rəha nısiailən ne nəsanənən. Kən tahmen-pən əm məmə Uhgın təmən-ıəkis mihin aupən, in təmos-ipən Narmin rəhan kəm Iesu məmə Iesu otos-ipən kəm rəhan mın. Kən natımnat mın u, noatəplan, moatəto, Narmin Rəha Uhgın tatol. ³⁴ Kig Tefit təməsuwinən e Nego e Neai tahmen e Iesu. Kən Tefit təməsəghat-in atıpən in nian in təmən nəghatən mın əh məmə, ‘İərəməərə təmən kəm rəhak İərəməərə məmə, “Əpələh e nıkalik matıp, ikin rəha nısiailən ne nəsanənən, matəsahgin. ³⁵ Oekol rəham tikimir mın məmə okotahmen e nımoulul itəm nategotain e nəptən, kən ik matərəməərə elat.” ³⁶ Itəmat rafin noanol mın rəha İsrel onəkotəkəike motitun wir məmə Iesu əh itəm itəmat nəmotətu-pər e nig kəməluau, in əh, Uhgın təmol məmə in İərəməərə ne Kristo - etəm itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa.”

Netəmim tepət kəmoatən nıpahrienən e Iesu

³⁷ Nəghatən u rəha Pita təmek pahrien nıkilat, kən kotətapəh o Pita ne aposol mın məmə, “Piatımat mın. ?Oekol tahro nulan?”

³⁸ Kən Pita təmən-ipən kəm ilat məmə, “Onəkotəkəike kəuhlin nətəligən rəhatəmat, kən kol baptais etəmat e nərgi Iesu Kristo, məmə Uhgın otafəl rəkis nolən rat mın rəhatəmat. Kən Uhgın otos-ipinə Narmin u kəm itəmat, ³⁹ məto Uhgın təmən-ıəkis nəghatən u otəmat, ne nenətitəmat mın, ne namipitəmat mın itəm okəpanotuwa. Nəniəkışən u tətətig o netəm mın u itəm İərəməərə Uhgın rəhatat tətaun-in ilat.” ⁴⁰ Kən Pita tatən nəghatən wir tepət məmə otıuw-pa ilat kotuwa, kən matən kəm ilat məmə, “Onəkotiet rəkis e netəm un, netəm kotərat məmə Uhgın otəsölən nalpınən kəm itəmat mın ilat.” ⁴¹ Kən ilat tepət itəm kəmotəto nəghatən rəha Pita kəmotən nıpahrienən lan, kən kəmol baptais elat. E nian əh, netəmim tepət tahmen e tri-taosan kəmotuwa moatuarisig-in ilat u koatahatətə e Iesu.

Naliwəkən rəha netəm mın u kəmoatən nıpahrienən e Iesu

⁴² Nian rafin netəm mın u koatən nıpahrienən e Iesu, koatətəlig-in nəghatən itəm aposol mın koatəgətun ilat lan. E naliwəkən rəhalat kəmoatuwa kitiəh, e nagwənən ne Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu,‡ ne nəfakən. Kən nian rafin nıkilat tiəkis məmə

2:28: Sam 16:8-11 2:29: 1 King 2:10 2:30: 2 Saml 7:12; Sam 89:3-4; 132:11 2:31: Sam 16:10 2:33: Wək 5:32; 7:55-56 2:35: Sam 110:1 2:36: Wək 5:30-31 2:39: Aes 57:19 2:41: Wək 2:47; 4:4 ‡ 2:42: Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu: Əplan e tiksonari.

okotəkaike moatol nat əh. ⁴³ Aposol min kəmotol nat pispis ne nəmtətin pisin pisin min e nəsanənən rəha Uhgın. Kən netəmim narmilat təmiwig pik ron. ⁴⁴ Netəm min u koatahatətə e Iesu, nian rafin koatuwa kitiah moatawte-in rəhalat nautə min kəm ilat min, ⁴⁵ tahmen e okəmə suah kit rəhan nat kit tikə, kən kit otol-salim-in rəhan kit nautə kən masitu lan. ⁴⁶ Nian rafin kotuwın katəfak kitiah e Nimə Rəha Uhgın. § Kən kəmotuwın e nimə pisin pisin min moatoor nagwənən nigilat e nagienən ne nikilat pahrien, kən kəmotagwən min e Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu. ⁴⁷ Kən nian rafin koatenwiwi Uhgın, kən netəmim koatenwiwi ilat o rəhalat nolən. Kən nian rafin ləramərə Uhgın tatosmegəh netəmim kotuwa kitiah ilat netəm koatahatətə e Iesu.

3

Uhgın təmol nat pispis e etəm u nelkin tərət

¹ Nian kit e tri kilok ehnaipən, nian rəha nəfakən, Pita ne Jon kəmuəliwək mətian e Nimə Rəha Uhgın. ² Suah kit itəm təsaliwəkən e nian təmaiir mətoarus-pa nian əh, kəmiləs ka kahtu e nafiluə e Nimə Rəha Uhgın u katən məmə Nafiluə Təwir. Nian rafin tateasiə-in məni o netəmim itəm koatuwin imə. ³ Nian təməplan Pita ne Jon kınatian məmə okia imə, in təmətapəh olau məmə okios-ipən məni kit kəm in. ⁴ Kən Pita ne Jon niganəmtılau təmətul lan. Kən Pita təmə, “Ətag-pa mehm itımlau.” ⁵ Kən təmətag-pən məplan ilau nikin tətəht məmə otos məni kit olau.

⁶ Kən Pita təməpən kəm in məmə, “Rəhak məni tikə agin. Məto nat naka itəm io iatos, ekos-ipinə kəm ik. !E nərgi Iesu Kristo etəm Nasaret, iatən-ipinə kəm ik, ətul maliwək!” ⁷ Kən in təmasitu lan, mıləs nelmin matip miuw-pər məmə otətul. Kən roiu agin nelkin mil kəmuəg-ətuatip. ⁸ Kən təmətip mər mətul minataliwək, matətəu-pən ilau mətəhaluwın e Nimə Rəha Uhgın, kən minataliwək matətipər-ətipər matənwiwi Uhgın. ⁹ Kən netəmim rafin kəmotəplan in tətaliwək matənwiwi Uhgın. ¹⁰ Nian ilat kınotıtun məmə suah ilouin inəh itəm tateasiə o məni nian rafin e nafiluə rəha Nimə Rəha Uhgın, kəmotaut pik, narmilat təmiwig e suah əh.

Pita təməghat kəm netəmim əpəh e Nimə Rəha Uhgın

¹¹ Nian təmətəkul-pən e Pita ne Jon, netəmim narmilat təmiwig ron, kotaiu motuwa məmə okotəplan iləhal e ikin kit e Nimə Rəha Uhgın u katən məmə Fəranta rəha Kig Solomon.* ¹² Nian Pita təməplan ilat, kən təməpən kəm ilat məmə, “Noanol min rəha Isrel. ?Tahro narmitəmat tatiwig pik o nat pispis u? ?Noatarəplan itiməhal nikitəmat təht məmə itımlau etəm iasim mil kəiu emioal-wir suah u e nəsanənən əm rəhatımlau? !Kəp! ¹³ O nat pispis u itəm nəmotəplan, Uhgın rəha Epraham, ne Aisak, ne Jekop, ne tipitat min rafin, in təmiləs-ipər nərgi rəhan iolwək lan, Iesu. Inu etəm kitiah əm Iesu itəm nəmotiləs motuwın o netəm-iasol min rəha kapman məmə ilat okotohamnu, kən Pailat təməpən rəkis məmə okisohamnuən okəhlman əm, məto itəmat nəmotən-ipən kəm Pailat məmə nəsotolkeikeən in. ¹⁴ Itəmat nəmotapəs Iesu itəm in iol ətuatip ne etəm təwir e niganəmti Uhgın, kən nəmotətapəh o Pailat məmə otəhlman suah əh iohamnu itəm. ¹⁵ Kən e nolən əh, itəmat nəmotohamnu Iesu, itəm nəmegəhən rafin tətisi-pən ron. Məto Uhgın təmol təmegəh min e nimisən. Kən itimat emotəplan e niganəmtitimat məmə in nıpahrienən. ¹⁶ Suah u itəm itəmat nəkotıtun moatəplan, in təməsanən əm məto-inu itimat iotahatətə e Iesu ne nəsanənən rəhan. In nəsanənən rəha Iesu ne nahatətəən itəm təmos-ipa kəm itimat təmol-wir suah u, kən itəmat rafin nakoatəplan.

¹⁷ “Piak min. Io ekitun məmə nat un nəmotol e Iesu itəmat rəhatəmat netəm-iasol min, itəmat rafin nəmotol məto-inu nəsotıtun wırən məmə Iesu in pah. ¹⁸ Məto suatip u inu

2:42: Wək 20:7 **2:44:** Wək 4:32-35 § **2:46:** Nimə Rəha Uhgın - ikin itəm noanol min rəha Isrel kotuwa moatafak ikin kəm Uhgın. **2:47:** Wək 6:7; 11:21 **3:4:** Wək 14:9 **3:6:** Wək 4:10; 16:18 * **3:11:** Fəranta rəha Kig Solomon - ikin kit imə e Nimə Rəha Uhgın. Ikin əh inəh, nian rafin netəm-iasol rəha noanol min rəha Isrel koatəghat-in Lou rəha Uhgın. **3:13:** Eks 3:6,15; Luk 23:13-25; Wək 2:23 **3:17:** Luk 23:34; 1 Tim 1:13

rəha Uhgín o nuhapíkən rəhan nəghatən itəm təmən aupən. E nəghatən rəha rəhan mìn ien mìn, in təmən rəkis məmə rəhan Kristo itəm təmən rəkis aupən məmə otahl-ipa, in otəkəike mətə nahmən e nípətin.

¹⁹ “Itəla, roiu əh, onəkotəkəike motəuhlin itəmat e rəhatəmat nolən rat mìn kən motitəlig-pən o Uhgín məmə in otafəl rəhatəmat nolən rat mìn, kən məmə Iəramərə Uhgín otos-ipinə namegən ne nəsanənən wi e nəmegəhən rəhatəmat, ²⁰ kən məmə in otahl-ipa Kristo titəlig-pa mìn, etəm itəm Uhgín təmən rəkis aupən. Iatəghat-in Kristo u Iesu. ²¹ Mətə Iesu otətatig pitən e Nego e Neai mətəarus Uhgín otol-wir mìn natimnat rafin tahmen-pən e itəm Uhgín təmən-iəkis kəm itəmat, itəm rəhan ien mìn aupən agin kəmotən-iarəp.

²² “Kən Moses təmən-iarəp məmə, ‘Iəramərə Uhgín otıləs-ipər ien kit mìn etəmat tahmen lak. Onəkotəkəike motətatig-in natimnat rafin itəm otən kəm itəmat motol nəwian. ²³ Netəm mìn u itəm okotəht nəwia ien əh, Uhgín otıləs-irəkis ilat o rəhan mìn netəmim kən ilat okotimis.’ ²⁴ Inu nípahrienən. Ien mìn rafin kəmotən əm nəghatən kitəh, təmətuoun e ien u Samuel, muwa mətəarus-pa u-roiu.

²⁵ “Nəniəkisən mìn u itəm Uhgín təmən-ipən kəm rəhan ien mìn aupən, in rəhatəmat. Kən nəniəkisən rəha nasituən itəm Uhgín təmən kəm tipitəmat mìn aupən, in rəhatəmat mìn, mətə-inu Uhgín təmən-ipən kəm Epraham məmə, ‘Ekol təwir kəm netəmim rafin e nətueintən, kən nat kit itəm mipim Iosmegəh otol, otos-ipən nəwirən əh kəm netəmim rafin.’ ²⁶ Nian Uhgín təmıləs-ipər rəhan iolwək u Iesu Iosmegəh, təmaupən mahl-ipinə kəm itəmat məmə in otəuhlin itəmat e rəhatəmat nolən rat mìn, kən e nolən əh, in otol təwir kəm itəmat.”

4

¹ Nian Pita ne Jon kəmatuəghat əh kəm netəmim, kən pris mìn, ne etəm tərəmərə e mopaél mìn itəm koatehm Nımə Rəha Uhgín, ne Satusi mìn, * kəmotiet-arəpa. ² Nıkilat təmahmə pık mətə-inu ilau katuəgətun netəmim məmə Iesu təmimis kən məmegəh mìn. Kən inu tatəgətun məmə netəm u kəmotimis, Uhgín otosmegəh mìn ilat. ³ Kən kəmotaskəlım ilau, kıləs-ipən ilau e kalapus mətə-inu tinapınəp rəkis, kən okuəməhl əm mətəarus olauwig.† ⁴ Mətə netəmim tepət itəm kəmotəto nəghatən itəm kəmuən kəmotən nıpahrienən lan. Kən netəmim rafin itəm kəmotən nıpahrienən e Iesu, ilat iuəhkır tahmen e faif-taosan.

Pita ne Jon kəmuətul e nıganəmti kaonsel

⁵ Kəmən lawıgin, pris asol, ne netəm-iasol rəha noanol mìn rəha Isrel, ne iəgətun mìn rəha Lou rəha Moses,‡ kəmotargəfımın ilat mìn əpəh Jerusalem. ⁶ Kəmotəpələh ilat Anas u pris asol agin, ne Kaeafas, ne Jon, ne Aleksanta, ne netəmim neen e noanol rəha suah u pris asol agin, kəmotəpələh e kaonsel. ⁷ Kəmotən Pita ne Jon kian muətul aupən elat, kən kotətapəh olau məmə, “?Nəmios hiə nəsanənən u mioal nat u, o nəmioal e nərgi pah?”

⁸ Kən Narmin Rəha Uhgín təmərıoah e niki Pita, kən Pita təmən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat u itəm noatərəmərə e noanol mìn rəha Isrel, ne netəm-iasol mìn. ⁹ Itəmat noategəs-in-pa otımlau məmə suah u itəm nelkin təmərət təmos hiə nəwirən, o emuahrol nulan mioal-wir nelkin. ¹⁰ Itəmat rafin ikin-u ne noanol mìn rafin rəha Isrel, onəkotəkəike motitun məmə suah u itəm nelkin tinəwir rəkis tatətul aupən-in itəmat e nəsanənən əm e nərgi Iesu Kristo, etəm Nasaret. Suah əh inəh, itəmat nəmotətu-pər e nig kəməluau, in təmimis. Mətə Uhgín təmöl təmegəh mìn. ¹¹ Suah əh inəh, itəm Naoa Rəha Uhgín təmən lan məmə, ‘Kəpiel u itəm itəmat netəm rəha niləkinən nımə, nakotəmə tərət motərakin, mətə roiu in tinuwa kəpiel keike itəm nımə tatətul-pər lan.’ ¹² Nərgi kit tikə e

3:19: Wək 2:38 3:23: Dut 18:15,18-19 3:25: Jen 22:18 3:26: Wək 13:46 * 4:1: Əplan nəghatən mìn əh e tiksonari: pris mìn, ne mopaél itəm koatehm Nımə Rəha Uhgín, ne Satusi. † 4:3: Okuəməhl mətəarus olawig mətə-inu lou təmən məmə suah kit təsolən pas e kot lapin. 4:4: Wək 2:41 ‡ 4:5: Lou rəha Moses - lou mìn itəm Uhgín təmos-ipən kəm Moses əpəh nitot Saenae. 4:10: Wək 3:6,13-16 4:11: Sam 118:22

nətuəintən itəm Uhgin tamos-ipa məmә titun nosmegəhən netəmin, mato Iesu pisin əm titun nosmegəhən netəmin.”

¹³ Netəm-iasol rəha kaonsel kəmotaut pik nian kəmotəplan məmә kəsüəginən ilat, nat əpnəpən kəsioalən skul, ilau etəmin əm. Kəmotitun ətuatip məmә suah mil əh ilat pahrien Iesu kəmotaliwək moatan. ¹⁴ Kən kinotəruru nuhalpinən nəghatən rəhalau mato-inu suah u nelkin tinəwir rəkis tatətul iləhal min ilau.

¹⁵ Kən kəmotən-ipən kəm iləhal məmә okəhaliət məhaluwın ihluə pəs ilat əm kotəghat pitən. ¹⁶ Kən kəmoatəpəh-əpəh olat min məmә, “?Okotahro suah mil əh? Netəmin rafin u Jerusalem kinotitun rəkis məmә nat pispis u kəmol e suah u, in iahgin pik, okol kəsotən-iamninən. ¹⁷ Məto pəs kotən-iəhau əskasik ilau məmә okəsüən-iarəp minən nərgi Iesu kəm netəmin, kən nəghatən e nat pispis əh otəsiet minən netəmin kotəto.”

kaonsel təmegəhan-in ilau məmә okiaiet

¹⁸ Kən kəmotəun-in iləhal kəhaluwa min imə, kən kəmotən-ipən kəm Pita ne Jon məmә okəsüən-iarəp minən nərgi Iesu, kən məsuəgətun minən netəmin lan.

¹⁹ Məto ilau kəmuən-ipən kəm ilat məmә, “Itəmat əm otakil məmә tətətip e niganəmti Uhgin məmә ekioal nəwiatəmat o nəwia Uhgin. ²⁰ Məto itimlau okol esuakimən nohlitimlau. Oekuəike muən-iarəp natimnat itəm emuəplan e niganəmtitimlau kən muəto e matəlgitimlau.”

²¹ Kən kaonsel təməni-ipən min kəm Pita ne Jon məmә ilat okotol nalpinən kit kəm ilau okəmә ilau okatuəkəike matuən-iarəp Iesu kəm netəmin, kən motahl-iarəp ilau. Kəmotahl-iarəp ilau mato-inu kinotəruru məmә okotahruəh ilau. Kəmotitun məmә netəmin nikilat otahmə okəmә ilat okotol nalpinən kəm ilau, mato-inu netəmin rafin koatənwiwi Uhgin o nat pispis itəm Uhgin təmol e etəm nelkin təməfaiu ²² nian təmaiir mətoarus-pa əh-roiu. Rəhan nup taprəkis-in foti.

Nəfakən rəha netəm kəmoatahatətə e Iesu

²³ Nian netəm-iasol rəha kaonsel kəmotegəhan-in ilau məmә ilau okatian, kəmiaiet uəhai əm mian əpəh netəm koatahatətə e Iesu koatatig ikin, kən muən-iarəp rafin nəghatən itəm pris asol min ne netəm-iasol rəha kaonsel kəmotən-ipən kəm ilau. ²⁴ Nian kəmotəto nəghatən əh, ilat rafin kəmotuwa kitiah motəfak-pən kəm Uhgin motən məmә, “Iəməmə Uhgin, ik nəmol neai, ne nıməptən, ne nitəhəi, ne natimnat rafin elat. ²⁵ Ik nəməghat e nəsanənən e Narmın rəham kəm tipitimat u aupən Kig Tefit, u in rəham iolwək, kən in təməni-iarəp rəham nəghatən məmә,

?Təhro netəm e nəptən pisin pisin min nikilat titahmə pik nəhlan?

Təhro ilat koatəto noa məmә okotol nəratən min əh, u itəm okol koatol pap, təsuwinən miet, otikə-pən əm olat.

²⁶ Netəm koatəməmə e nitən min, koatol əpen-əpenə okotəmu, kən netəm-iasol min rəha nətuəintən koatuwa kitiah ilat min ilat, məmә okotəmu ilat Iəməmə Uhgin ne Iosmegəh itəm in təməni’ ²⁷ Iəməmə Uhgin, in nıpahrienən nəghatən itəm Kig Tefit təməni tinuwa minet-arəp, mato-inu Kig Herot Antipas, ne Pontias Pailat, ne noanol min rəha Isrel, ne Iaihlua min, ilat rafin kəmotuwa kitiah ikin-u latuənu Jerusalem, moatol noa eko-eko məmә okotohamnu Iesu, itəm in rəham iol ətuatip itəm nəmitəpun. ²⁸ Kəmoatəto noa rəhalat tatətu-pən əsas əm rəham nəghatən itəm ik ninəmən rəkis e nəsanənən ne nenatigən rəham aupən. ²⁹ Tol nəhlan, Iəməmə, nikim tatəht nəghatən itəm ilat kəmoatən məmә okotoh itimat, ol itimat rəham iolwək min məmә esotəginən məmә ekotən-iarəp rəham nəghatən. ³⁰ Əgəfəməhin-pa nelməm məmә otol-wir netəm

koatimis, kən mol nat pispis min ne nəmtətin pisin pisin min e nərgi Iesu, rəham iol ətuatip.”

³¹ Nian kəmotəfak rəkis, kən nat kit təməloal e nimə, kən Narmin Rəha Uhgın təmuwa marioah mətətig elat, kən kənoatən-iarəp nəghatən rəha Uhgın məsotəginən.

Netəm kəmoatən nīpahrienən e Iesu koatoor nautə rəhalat kəm ilat min

³² Netəm koatən nīpahrienən e Iesu rəhalat nətəligən təmuwa kitiaħ. Kit təməsaumisən məhluaig-in rəhan nautə mətə kəmoatoor nautə rəhalat kəm ilat min. ³³ Kən aposol min kəmos nəsənənən e Narmin Rəha Uhgın kən moatən-iarəp məmə İəməmə Iesu təmegəh min e nimisən. Kən e nəwīrən rəha Uhgın, in tətəsitu elat rafin itəm koatəfak. ³⁴ Kən ilat kit, rəhan kit nat kit təməsikəən, mətə-inu netəmim neen kəmosalim-in rəhalat nəptən o nimə, kən motos-ipən məni lan kəm aposol min, ³⁵ kən ilat kəmoatoor kəm itəm min u rəhalat nat kit tikə.

³⁶ Tol nəhlan, suah kit əh-ikin nərgin u Josep, noanol kit rəha Lifae, etəm Saepras, aposol min kəmos-ipən nərig wi kit kəm in, nərgin u Panapas, u nīpətin təmə, “etəm tətəsitu matiləs-ipər nətəligən.” ³⁷ In təmosalim-in rəhan kit nəptən, kən məmik məni lan muwa məmki-pən kəm aposol min məmə ilat okotoor kəm ilat min.

5

Ananaeas ne Safaera

¹ Mətə suah kit min əh-ikin, nərgin u Ananaeas, ne rəhan pətan nərgin u Safaera. İlau min kəmioal-salim-in rəhalau kit nīməptən. ² In təmaskəlīm anion məni məsin, kən rəhan pətan əm titun. Kən məmik əm məsin muwin məmki-pən kəm aposol min məmə məni e nəptən rafin. ³ Mətə Pita təməni-ipən kəm in məmə, “Ananaeas. ?Tahro nategəhan-in iərmis u Setan tatuwa e nīkim? Nakateiua-in Narmin Rəha Uhgın kən mətaskəlīm anion məni məsin rəha nīməptən məmə rəham. ⁴ ?Aupən nīməsosalim-inən nīməptən u, in rəham o kəp? ?Kən nian nəmosalim-in, rəham məni lan o kəp? ?Tahro natol nuhlan? !Ik niseiua-inən etəmim, mətə nateiua-in Uhgın!” ⁵ Nian Ananaeas təməto nəghatən əh, əmun misi-pər morin rəhan namegən tiet. Kən netəmim itəm kəmotəto nat əh, kəmotəgin motasiəp. ⁶ Kən netəm aluə min kəmotuwa motalpin nīpətin motiləs motiet motuwin kitənim.

⁷ İuəhkır aua kışil təmuwa muwin rəkis, kən rəhan pətan Safaera təmiet-arəpa məruru məmə rəhan iərman tīnimis rəkis. ⁸ Kən Pita təmətapəh ron məmə, “?Ən-tu kəm io məmə məni e nəptən rafin əh rəhatəlau itəm nəmiosalim-in?” Kən in tən məmə, “Əwəh. Məni rafin un.”

⁹ Kən Pita təməni-ipən kəm in məmə, “?Tahro nəmatioal anion noa kit məmə nakueiua-in Narmin Rəha İəməmə məmə okol təsitunən nat u nəmioal? !Əto-tu! Netəm kəmotitənim rəham iərman, ilat u e nəfiluə koatuwa məmə okotiləs min ik.” ¹⁰ Kən roiū agin tisi-pər morin-pən əpəh nelki Pita ikin, mīmīs namegən tiet. Nian netəm aluə min kəmotuwa imə, motəplan tīnimis rəkis, kən kotiləs motiet motuwin kitənim e nīkali rəhan iərman. ¹¹ Nian netəmim rəha nīməfak ne netəm əpnəpin kəmotəto nat əh, kəmotəgin kəmotəgin.

Aposol min kəmotasitu e netəmim tepət motol-wir rəhalat nīmīsən

¹² Kən aposol min kəmotol nəmtətin tepət ne nat pispis min e nīganəmti netəmim. Kən netəmim min u itəm koatən nīpahrienən e Iesu kəmoatuwa kitiaħ əm e Feranta rəha Kig Solomon e Nimə Rəha Uhgın. ¹³ Netəmim kəmoatisiai-in ilat, mətə netəm min u kəsotənən nīpahrienən e Iesu kəmotəgin nuwinən ikin əh mehm ilat. ¹⁴ Mətə nian rafin netəmim

tepət koatuwa moatən nīpahrienən e Iesu, nəman ne nīpitan, kən ilat tatepət. ¹⁵ Məto-inu e nat pispis mīn itəm aposol mīn kəmoatol, netəmim koatos rəhalat nīmisan mīn moatuwa, kən moatəlin ilat kotapil e rəhalat pet ne nīmitiwin e suatip məmə nian Pita otaliwək mapikalīn ilat, in otek neen o kəm-naka nəghanpīs in əm tos neen kən məmə ilat okotəmegəh. ¹⁶ Kən netəmim tepət tepət kəmotisi-pən e latuənu mīn iuəhkīr o Jerusalem kəmotuwa. Kəmotəmik rəhalat netəm koatimis ne netəm itəm narmin rat tətətig elat motuwa, kən aposol mīn kəmotəfak elat kən ilat rafin kotəwīr.

Netəm-iasol mīn kəmotəmki-pən aposol mīn e kalapus

¹⁷ Kən suah u pris asol agin ne rəhan mīn netəmim Satusi mīn u, ilat e pati kitiah, kəmotol pik timəht elat məto-inu netəmim tepət kīnoatapəs ilat mīnoatuwin o aposol mīn. ¹⁸ Kən kəmotaut kaskəlim aposol mīn kəmki-pən ilat e kalapus. ¹⁹ Məto lapin-in, nagelo kit rəha Iəramərə təmuwa merəh e nafiluə e kalapus mit ilat motiet. ²⁰ Kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Otuwin e Nīmə Rəha Ughin motən-iarəp nəghatən pahrien rəha nəmegəhən wi u kəm netəmim.” ²¹ Kən kəmən lawigin, kəmotol nəwia nagelo kən mīnotuwin əpəh e Nīmə Rəha Ughin moatən-iarəp nərgi Iesu kəm netəmim.

Aposol mīn kəmotuwin e kot

Kən pris asol agin ne rəhan mīn, kəmotəun-in netəm-iasol mīn rəha noanol mīn rəha Isrel, kən ilat kəmotuwa kitiah məmə ilat okotəpələh e kaonsel* asol rəha noanol mīn rəha Isrel. Kən motahl-ipən nəghatən kəm netəm kotərəməmə e kalapus məmə okotahl-ipa aposol mīn kotuwa e kot əpəh e kaonsel. ²² Məto nian mopael mīn kəmotuwin e kalapus, məto aposol mīn kotikə. Kən kotitəlig-pa e kaonsel motən məmə, ²³ “Nian emotuwin ket-arəpən e kalapus, motəplan toa tətəhtosig, lok tətəkul-pən wīr əm lan, kən mopael mīn rəha kalapus koatətul katehm wīr əm nafiluə e kalapus, məto nian emoterəh motuwin imə, məto kikə-kikə əh imə.” ²⁴ Nian etəm tətərəməmə e mopael mīn itəm koatehm Nīmə Rəha Ughin, ne pris asol mīn kəmotəto nəghatən əh, kəmotaut pik, rəhalat-kapə təmikə, mīnotəruru əpnəpīn əm məmə nat naka otuwa mīn.

²⁵ Kən əmun etəmim kit tiet-arəpa məmə, “! Ei, nəman! ! Netəm mīn ilouin itəm nəmotəmki-pən ilat e kalapus, ilat əpəh e Nīmə Rəha Ughin koatəgəhun netəmim!” ²⁶ Kən etəm tərəməmə e mopael mīn təmit mopael mīn rəhan motuwin motəmik aposol mīn motuwa. Məto kəməsotewkəkanən ilat məto-inu koatəgin məmə netəm əpnəpīn okotaht ilat e kəpiel apin okəmə okotewkəkan ilat.

²⁷ Nian kəmotit ilat motuwa imə, kən motən məmə ilat okotətul aupən-in netəm-iasol rəha kaonsel. Kən pris asol agin təməpən-ipən kəm ilat məmə, ²⁸ “Emotən-iəhau əskasik agin itəmat məmə onəsətagəhunən netəmim e nərgi suah əh Iesu. Məto nəgəhunən rəhatəmat tinaiu rafin əpəh Jerusalem. Kən moatol məmə netəmim okotən məmə itimat emotoh suah əh.”

²⁹ Məto Pita təməghat rəhalat aposol mīn lan məmə, “Itimat ekotəkəike motol nəwia Ughin, sənəmə nəwia netəmim əm. ³⁰ Itəmat nəmotəhamnu rəkis Iesu motətu-pər e nig kəməluau, məto Ughin u rəha tipitat mīn aupən təmol təmegəh mīn e nīmisan. ³¹ Ughin u inu təmiləs-ipər rəkis Iesu məmə otuwin matəpələh e nīkalīn matip, ikin rəha nīsiaiian ne nəsanənən, məmə in Iəramərə ne Iosmegəh. Ughin təmol nat əh məmə in otol suatip məmə noanol mīn rəha Isrel kotitun nəuhlinən ilat e rəhalat nolən rat mīn, kən in otəfəl rəkis nolən rat mīn rəhalat. ³² Kən itimat Narmin Rəha Ughin ekoatən-iarəp natimnat mīn u, kən Ughin tatos-ipən Narmin rəhan kəm netəmim itəm koatol nəwian.”

³³ Nian netəmim rəha kaonsel kəmotəto nəghatən əh, təmew pik rəhalat neməha, kən kotolkeike məmə okotohamnu əm ilat. ³⁴ Məto suah kit təmətul, nərgin u Kamaliel, in Farisi kit ne iəgəhun kit rəha Lou, u itəm netəmim rafin koatīsiaiian. Kən təmətapəh o

5:19: Wək 12:7-10 * 5:21: kaonsel - netəm-iasol rəha Isrel koatiuw-iarəp netəmim ikin e kot. 5:28: Mat 27:25 5:29: Wək 4:19 5:31: Wək 2:33-34; Efes 1:20; Hip 2:10; 12:2

mopael min mämə okotit aposol min motuwın ihluə pitən. ³⁵ Kən in tāmən-ipən kəm ilat mämə, “Natimak min, netəm Isrel. Otakil wir noa rehatəmat mämə onəkotahro netəm min u. ³⁶ Wi agin huə suah kit nərgin u Teutas, tāmiet-arəp matən mämə in etəm-iasol kit, kən iuəhkır netəmim fo-hanrit kəmotuarisig-in. Məto kəmoħamnu in, kən rəhan netəmim kəmotan kitiah kitiah, kən rəhan nətəligən təmuwın mikə. ³⁷ Uarisig lan, nian kapman tāmətafin netəmim, suah kit min nərgin u Jutas, etəm Kalili, in min təmiw netəmim koatuarisig-in. Məto netəmim neen kəmotohamnu min, kən rəhan netəmim kəmotan kitiah kitiah. ³⁸ Kən inu rəhak nətəligən e nənən u. !Ekən kəm itəmat, pəs kotapəs əm ilat motegəhan-in ilat kotiet! Məto okəmə nat koatol in rəha etəmim əm, otəpanisas. ³⁹ Məto okəmə tətisi-pən o Uhgın, okol kəsotosən nəsanənən mämə okotən-iahau ilat. Okotəplan əm mämə kitat Uhgın koatəmou.” Kən ilat rafin kəmotegəhan-in rəhan nəghatən.

⁴⁰ Kən kəmotəun-in aposol min mämə okotuwa imə, kən motən mämə mopael min okotalis ilat. Kən motən-iahau əskasik min ilat mämə okəsotəghat minən kəm netəmim e nərgi İesu kən motəhlman ilat kotiet.

⁴¹ Nian aposol min kəmotiet e kaonsel, nıkilat tətəgien, məto-inu Uhgın təmisiai-in ilat kən megəhan-in mämə netəmim okotoħ ilat məto-inu koatuarisig-in İesu. ⁴² Kən nian rafin e Nımə Rəha Uhgın ne nımə min, ilat kəməsotapəsən kəmoatəkəike katən-iarəp kən moatəgətun nəghatən wir mämə İesu in Kristo itəm Uhgın tāmən mämə otahl-ipa.

6

Kəmos-ipər netəm sepin

¹ Nian neen tınuwa minuwın rəkis, kən netəm rəha İesu tinatər minatəpət. Neen rəhalat kəmotisi-pən ikin pisin pisin min, kən koatən əm nəghatən Kris. Kən tepət, ilat netəm Isrel əm. Məto iəfak min itəm koatən əm nəghatən Kris kınəotən nıkalı iəfak min u netəm Isrel, moatən mämə nian koatoor mənı ne nagwənən kəm nəutahlımis min, məto kəsotehm wirən nəutahlımis min rəha itəm min u koatən nəghatən Kris.

² Kən tuwelef aposol min kəmotəun-in netəm rəha İesu mämə okotuwa-tu. Kən kəmotən-ipən kəm ilat mämə, “Piak min. Təsəwirən mämə itimat ekotapəs nən-iarəpən ne nəgətunən nəghatən rəha Uhgın mämə itimat ekotımnə katoor mənı ne nagwənən kəm nəutahlımis min. ³ Məto roiu, otətgi-arəp-tu etəmat min, netəmim sepin u itəm noatısiai-in ilat, kən kotenatig, ne Narmin Rəha Uhgın tərıoah e nəmegəhən rəhalat. Kən itimat ekotos-ipən nat u kəm ilat mämə ilat okəatol. ⁴ Mapəs itimat e nəfakən kəm Uhgın ne nən-iarəpən ne nəgətunən nəghatən rəha Uhgın.”

⁵ Kən ilat rafin nıkilat təmagiən, kən motegəhan e nəghatən əh. Kən kəmotətig-iarəp Stipen u rəhan nahatətəən təkəsik e Uhgın ne Narmin Rəha Uhgın tərıoah mətatig lan, kəmotətig-iarəp min Filip, ne Prokoras, ne Nikano, ne Timon, ne Pamenas, ne Nikolas etəm Antiok u aupən təmapəs nəfakən rəha netəm iman ikin minuwa matətəu-pən nəfakən rəha netəm Isrel. ⁶ Kəmotit ilat motuwın kəm aposol min, kən aposol min kəmotəlhəu-pən nelmilat elat motəfak elat.

⁷ Kən netəm rəha İesu koatən-iarəp nəghatən rəha Uhgın kəm netəmim, kən netəm rəha İesu u Jerusalem tinatəpət-natəpət. E netəm əh, pris min tepət kəmotahatətə e İesu.

Kəmaskəlım Stipən

⁸ Kən Stipen u etəm tərıoah e nəwıwın ne nəsanənən rəha Uhgın, təmol nəmtətin tepət ne nat pispis min e nıganəmti netəmim. ⁹ Məto netəmim neen e nımə rəha nuəfiminən rəha Netəm Kəmikis İlat,* kəmotəghat ilat Stipen. Netəm min u noanol min rəha Isrel u kəmotisi-pən Saerin ne Aleksantria. Kən netəmim neen min u noanol min rəha Isrel u

5:36: Wək 21:38 5:40: Wək 4:18 5:41: Mat 5:10-12; 1 Pita 4:13 6:1: Wək 4:35 6:7: Wək 2:41; 16:5 * 6:9: “nımə rəha nuəfiminən rəha Netəm Kəmikis İlat” Netəm min əh, aupən ilat slef rəha suah kit, məto roiu kəmikis ilat.

kəmotisi-pən Silisia ne Esia, ilat kəmotuwa kitiaḥ, kən mīnoatərgəhəu ilat Stipen. Kotəmə nəghatən rəha Stipen təsətuatipən, meto rəhalat tətuaṭip.

¹⁰ Məto Narmin Rəha Uḡin təmol Stipen tenatig-pik, kən nian in otəghat, rəhan nəghatən tatoh-iəhau rəhalat. ¹¹ Kən ilat kəmotətou anion netəmim neen məmə okotasitu elat motən-iarəp məmə, “Itimat emotəto məmə Stipen təmən rat Moses ne Uḡin.” ¹² Kən rəhalat nəghatən təmol niki netəmim, ne netəm-iasol rəha Isrel ne iəgəṭun mīn rəha Lou, kəmotetəhau Stipen. Kən kəmotuwīn kaskəlīm motiləs motuwīn məmə otəṭul e niganəmti kaonsel. ¹³ Kən kəmotəmīk netəmim neen motuwa məmə okoteiuə e Stipen. Kən netəm mīn un kotən məmə, “Nian rafin tatən nəghatən rat e Nīmə Rəha Uḡin, kən matən rat Lou rəha Moses. ¹⁴ Itimat emotəto in təmən məmə Iesu u etəm Nasaret, in otiləs-iəhau Nīmə Rəha Uḡin, kən məuhlin nolən mīn itəm Moses təmos-ipa kəm kitat aupən ikin.” ¹⁵ Kən netəmim rafin itəm kəmoatəpələḥ e kaonsel kəmotətag-pən ətuatip o Stipen, kən kəmotəplan məmə niganəmtin tinəhag-əhag tahmen e rəha nagelo.

7

Stipen təməghat-in Epraham

¹ Kən pris asol aḡin təmətəpəḥ o Stipen məmə, “?Tahro, nəghatən mīn əḥ nīpahrienən?” ² Kən Stipen təmən məmə, “Piak mīn ne tata mīn. Otətəlig-in-tu io. Uḡin u itəm in ilis ilis pik, təmīet-arəpa o tipitəṭ Epraham nian in təmətatig əpəḥ Mesopotemia, məsuwīnən əḥ əpəḥ Haran. ³ Uḡin təmən-ipən kəm in məmə, ‘Apəs rəham mīn, ne ikin nətatig ikin, muwīn e ikin kit itəm io epanəgəṭun kəm ik.’ ⁴ Kən Epraham təmīet əḥ Kaltia muwīn mətatig əpəḥ Haran. Təmətatig ikin-u kən rəhan tata təmīmīs, kən Uḡin təmīləs muwa e nəptən u itəmat noatatig lan əḥ-roiu. ⁵ Məto təmīsos-ipənən nəptən məsin huə tahmen e nuwigi iar ne kəm in məmə in rəhan ətuatip. Məto Uḡin təmən-iəkīs kəm in məmə otəpanos-ipən rafin nītən əḥ kəm in ne namipīn rat mīn. Kən in otuwa iməlat aḡin ikin, nat əpnəpīn e nian əḥ Epraham təmīsīləsən əḥ nətīn kit. ⁶ Nəghatən itəm Uḡin təmən kəm in tol nulan, in təmən məmə, ‘O nian kit, noanol mīn rəham okotuwīn katig e nəptən pīsīn kit. Okol iapīspīs elat kotoṭ wək kəm netəmim e nəptən pīsīn, okol nahməən kəm ilat kətoarus nup fo-hanrit. ⁷ Məto ekol nalpīnən kəm netəmim itəm koatərəməṛə elat. Kən uarisig, noanol mīn rəham okotiet e nītən mīn əḥ motuwa kəfak kəm io e nītən u.’ ⁸ Kən Uḡin təmən-iəkīs məmə in otehm wīr Epraham ne noanol mīn rəhan. Kən mən-ipən kəm in məmə in otəhg-ipən nīsualkələḥ nəman məmə in nəmtətin kit məmə ilat netəmim rəha Uḡin. Kən nian Epraham təmīləs Aisak, kən məhg-ipən nian təmos nian eit.* Kən nian Aisak təmīləs Jekop, kən matig məhg-ipən mīn. Kən nian Jekop təməmīk nenətin ilat tuwelef, kən təməhg-ipən mīn ilat. Ilat tuwelef əḥ, nəukəti nita rəhatat.”

Stipen təməghat-in tipilat mīn

⁹ Kən Stipən təmən-ipən mīn kəm ilat məmə, “Məto-inu netəm mīn əḥ, nəukəti nita mīn u rəhatat, kəmotetəḥak e Josep, kəmotosalīm-in-pən kəm netəm Ijip, məmə otuwa slef rəhalat, məto ilau Uḡin e nian rafin, ¹⁰ kən Uḡin tīləs-irəkīs in e nəratən. Nian təməṭul e niganəmti kig rəha netəm Ijip, kən Uḡin təmos-ipən nenatīgən kəm in kən matig mol mīn məmə kig otolkeike in, kən mol in tatərəməṛə e nītən Ijip ne netəmim ne natimnat rafin rəhan.

¹¹ “Kən əmun nəumis təman e nītən əpəḥ Ijip ne Kenan mol nagwənən tikə, kən nəumis natus asol netəmim, kən tipitəṭ mīn nigilat nagwənən təmīkə. ¹² Nian Jekop tinəto məmə nagwənən əpəḥ Ijip, təməhl-ipən tipitəṭ mīn əḥ kotuwīn, kən inu nətuounən ilat kəmotuwīn Ijip. ¹³ Kən uarisig ilat kəmotuwīn mīn, kən təmən-iarəp in kəm ilat, məto-inu

6:10: Luk 21:15 7:3: Jen 11:31; 12:1 7:4: Jen 11:31–12:5 7:5: Jen 12:7; 15:18; 17:8 7:7: Jen 15:13-14; Eks 12:40 7:7: Eks 3:12 * 7:8: Nolən rəha netəm Isrel tol mīn-nulan, nian suakəku iərman təmaiir; e nian eit, kotəhg-ipən. 7:8: Jen 17:9-14; 21:4 7:9: Jen 37:11,28; 39:2,21-23 7:10: Jen 41:37-44 7:11: Jen 41:54; 42:1-2

ilat kəsotitunən māmə in Josep pialat. Kən kig rəha Ijip tāməto namnusən rəha Josep ne pian min. ¹⁴ Kən Josep tāmahl-ipən nəghatən kəm rəhan tata Jekop ne rəhan min māmə okotuwa motatig ilat min. E netəm əh, ilat rafin sepinte faif. ¹⁵ Kən Jekop ne rəhan min kəmotuwın kətatig Ijip, kən nian kəmotatig kətatig kımis ikin. ¹⁶ Kən kəməmik ilat kan əpəh Sekem kitənim ilat ikin e nıpəg kəpiel kit itəm Epraham tinos-nəmtin rəkis o noanol min rəha Hamor.”

Stipen tāməghat-in Moses

¹⁷ Kən Stipen tāmatakəike matən-ipən kəm ilat māmə, “Tınatuwa iuəhkir māmə Uhgin otosmegəh rəhan netəmim itəm tāmən-iəkis kəm Epraham, kən noanol min rəhatat itəm kəmotatig Ijip aupən, roiu əh tinepət-nepət. ¹⁸ Kən kig kit min rəha Ijip tāmətul, in təruru agin Josep. ¹⁹ In tamos-iəhau tipitat min e neiuəən, matol nahməən kəm ilat. Kən in təmol lou kit māmə okotəmki-arəp nenətilat min ihluə māmə okotimis.

²⁰ “Kən e nian əh, Moses təmaiir, kən in suakəku wir kit e niganəmti Uhgin. Rəhan mama ne tata kəmuəhluaig-in anion əpəh imə mios məwig kəsıl. ²¹ Nian kəmiləs-iarəp ihluə, nəti kig pətan təməplan, kən tiləs māmə otehm wir rəhan. ²² Kəmotəgətun in e nenatigən rafin rəha netəm Ijip, kən nian in təməpət, in təsanən e nəghatən ne nolən nat.

²³ “Nian tinos nup foti, nikin təht māmə otuwın-tu muag natiman min, netəm Isrel, ²⁴ kən məplan kit etəm Ijip kit tatoh. Kən in təmuwın māmə otasitu e in kit əmun mohamnu etəm Ijip apon. ²⁵ Kən Moses nikin təməht māmə kəm-naka in min neen netəm Isrel okotitun māmə Uhgin tāmahl-ipən in māmə otuwın məmki-rəkis ilat e nahməən katol elat. Məto ilat kotəruru. ²⁶ Kən lawigin təməplan min noanol kəiu rəha Isrel kətioh ilau min, kən tuwın məghat kəm ilau māmə otoor rəkis ilau, kən māmə otol ilau kioal-wir ilau min. Kən mən-ipən kəm ilau māmə, ‘Suah mil. Itəlau piatəlau agin mil. ?Tahro natioh itəlau min?’ ²⁷ Məto suah u təmətuoun nəmohən təmətgi-pən Moses isəu, kən mən-ipən kəm in māmə, ‘?Pah təmiləs-ipər ik māmə nakatərəməərə kən matiuw-iarəp itimat? ²⁸ ! Okəm-naka nakolkeike māmə onakohamnu min io tahmen e etəm Ijip u nəmoh nəniəp!’ ²⁹ Nian Moses tāməto nəghatən əh, kən təməgin miet Ijip magim muwın əpəh Mitian mətatig ikin mahmen e iapispis kit. Nian təmətatig mətatig mit pətan ikin kit, kən mialəs nətilau kəiu iərman mil.

³⁰ “Nian təmətatig Mitian minos nup foti, kən nian kit tuwın mətan iuəhkir o nitot asol əh Sinae əpəh ikin taruən-aruən ikin. Kən nagelo kit təmiet-arəpa ron e nigəm itəm tatuəp e nig əkəku kit. ³¹ Nian təməplan nigəm əh, narmin təmiwig pik ron, kən muwın iuəhkir māmə otəplan wir, kən məto İərəməərə Uhgin tāməghat kəm in māmə, ³² ‘Io Uhgin rəha tipim min, Uhgin rəha Epraham, ne Aisak, ne Jekop.’ Kən Moses təməgin minətasiəp minətəgin nətag-pənən əh nigəm ikin. ³³ Kən İərəməərə Uhgin tāmən-ipən kəm in māmə, ‘Oh-rəkis rəham put e nelkəm məto-inu nəptən ik natətul ikin in tol pisin agin, məto-inu io əh-ikin. ³⁴ Eməplan nəratən itəm katol e rəhak netəmim əpəh Ijip, eməto nasəkən rəhalat, kən minatite muwa māmə ekəmki-rəkis ilat o netəm Ijip. Wa. Roiu əh ekahl-ipən ik nakitəlig muwın min Ijip.’ ”

Noanol min rəha Isrel kəməsotolkeikeən Moses

³⁵ Kən Stipen tāmatakəike matən māmə, “Inu etəm kitəh əm Moses itəm ilat kəmotapəs nəwian nian ilat kəmotən-ipən kəm in māmə, ‘?Pah təmiləs-ipər ik māmə nakatərəməərə kən matiuw-iarəp itimat?’ Məto Uhgin pisin əm tāmahl-ipən suah əh Moses māmə otərəməərə kən mosmegəh ilat. Tāmahl-ipən nian nagelo təmiet-pa ron e nigəm itəm tatuəp e nig əkəku kit. ³⁶ Kən Moses təmit ilat motiet Ijip, kən in təmol nat pispis ne nəmtətin tēpət, təmol əpəh Ijip, ne nian kəmoateguəfimin e nitəhəi u katən māmə Nitəhəi

7:13: Jen 45:1-4,16 7:14: Jen 45:9-11; 46:27 7:15: Jen 46:1-7; 49:33 7:16: Jen 23:2-20; 33:19; Jos 24:32
 7:18: Eks 1:7-8 7:19: Eks 1:11-22 7:20: Eks 2:2 7:21: Eks 2:3-10 7:24: Eks 2:11-15 7:28: Eks
 2:14 7:29: Eks 2:21-22; 18:3-4 7:34: Eks 3:1-10 7:35: Eks 2:14

Asia, ne nup foti e ikin taruən-aruən ikin. ³⁷ Inu etəm kitiah əm Moses u təmən-ipən kəm netəm Isrel məmə, ‘Uhgın otıləs-ipər ien kit min etəmat tahmen lak.’

³⁸ “Inu Moses itəm noanol min rəha Isrel kəmoatan kitiah ilat min, kən nagelo təməghat kəm in e Nitot Sinae, kən ilat tipitat min kəmoatan. Kən Uhgın təmos-ipən nəghatən keike min itəm koatəmegəh, kən in otəhlman tuwa kəm kitat.

³⁹ “Məto nian in təmətatig əh əpəh e Nitot Sinae, tipitat min kəmotəht nəwian, motapəs nətəlig-inən məto nikilat təmitəlig-pən o nat Ijip. ⁴⁰ Kən kəmotən-ipən kəm Eron məmə, ‘Ol narmi nat kit məmə in otuwa uhgın rəhatat. ?Məto Moses əh inəh, itəm təməmik itat kotiet Ijip, kınotəruru məmə in tınahruwin?’ ⁴¹ Kən e nian əh, ilat kəmotol narmi nəti kau kit məmə in otuwa uhgın rəhalat, kən kəmotol sakrifais e nat megəh min məmə okotəfak kəm in. Kən kəmotol lafet rəha narmi nəti kau itəm ilat əm kəmotol. ⁴² Məto Uhgın təməuhlin-pən məntaan kəm ilat, kən megəhan-in ilat məmə okotəfak kəm mitgar ne məwig ne məhau min e napuə. Kən nat əh tatəgəhun əsas əm nəghatən rəha Uhgın itəm kəməte e naoa rəha ien min rəha Uhgın. Tatən məmə, ‘!Netəm Isrel! ?Nian rafin e nup foti e ikin taruən-aruən ikin, itəmat nakoatoh nat megəh min məmə nakoatol-pa sakrifais kəm io? !Kəp! ⁴³ Məto itəmat nəmoatıləs nimə tapolen rəha uhgın eiua u Molek, ne narmi məhau rəha uhgın eiua u Refan. Nat mil u nəmoatol məmə onokotəfak kəm ilau. O nat əh ekahl-iarəp itəmat nakotuwın isəu motaprəkis-in Pabilon.’ ”

Stipən təməghat e Nimə Rəha Uhgın

⁴⁴ Stipən təmatəkəike matən məmə, “Nian tipitat min kəmotatig ikin taruən-aruən ikin aupən, ilat kəmos rəhalat nat kit, Nimə Tapolən rəha Uhgın itəm tatəgəhun məmə Uhgın tətətig ilat min. Kən Moses təmol Nimə Tapolən əh tətəu-pən əm nətəligən rəha Uhgın u təmən-ipən rəkis kəm in. ⁴⁵ Kən nup tepət uarisig, e nian Josua təmit ilat motuwa məmə okotos-irəkis nitən əh o netəm Kenan, kən kəmotıləs Nimə Tapolən u motuwın e nitən u Uhgın təməhg-irəkis netəmim ikin. Kən ilat kəmotıləs motuwın motatig ilat min kətoarus-pa e nian rəha Tefit təmol kig lan. ⁴⁶ Uhgın təmol təwır kəm Tefit, kən Tefit təmətapəh ron məmə Uhgın otegəhan in pəs tol nimə kit itəm Uhgın otətətig ikin. ⁴⁷ Məto nimə əh, Kig Tefit təməsolən, məto nətin Kig Solomon təmol. ⁴⁸ Məto Uhgın itəm ilis agin, təsətigən e nimə itəm etəmim əm təmol, tahmen e nəghatən rəha Uhgın itəm ien rəhan təmən məmə, ⁴⁹ ‘İkin min rafin e neai tahmen in əm io məmə iakəpələh ikin mərəməərə, kən nətueintən rafin tahmen in əm məmə ekəf-pən nelkək ikin. ?Məto nimə-naka itəm nəkotitun nolən məmə otahmen-in io? ?Kən ikin pəhruən nəkotitun nolən məmə ekuwin mameg ikin? ⁵⁰ Otən-tu. ?Pah təmol rafin natimnat min əh? Io pisin əm, io Uhgın emol rafin ilat.’ ”

Stipən təməhai netəm-iasol rəha kaonsel

⁵¹ Kən Stipən təmatəkəike matən məmə, “!Itəmat u! Rəhatəmat-kapə təskasik. Rəhatəmat nətəligən tapinəp tahmen e rəha netəm kəsotəfakən. Itəmat nəsotolkeikeən məmə onəkotol nəwia Uhgın. !Itəmat nəkotahmen e tipitat min itəm koatəht nəwia Narmin Rəha Uhgın! ⁵² ?Ien min rəha Uhgın aupən, pah tipitəmat min kəməsotolən nəratən kəm in? !Tikə! Kəmotol nəratən kəm ilat rafin. Kəmotohamnu min itəm min u koatən-iarəp nuwamən rəha Etəm Ətuatip. Kən itəmat nəmotegəhan-in-pən Etəm Ətuatip u e nelmi rəhan tikimır min kən kotohamnu. ⁵³ Itəmat nəmosotəkəpən aginən Lou əh.”

Kəmahtimnu Stipən

⁵⁴ Nian kəmoatəto nəghatən min rəha Stipen, niganəmtilat təmapinəp, nikilat nahmə nahmə, kən moatəgətain-pən nəluilat kəm in məto-inu nikilat nahmə agin. ⁵⁵ Məto Narmin Rəha Uhgin təmarioah e Stipen, kən titagpər e Nego e Neai məplan nəhag-əhagən itəm təsanən pik təmiet imə Uhgin ikin, kən məplan Iesu tatətul e nikali Uhgin matip, ikin rəha nərəməərən ne nəsanənən. ⁵⁶ Kən Stipen təmən-ipən kəm ilat məmə, “! Ei, nəman! İatəplan Nego e Neai rəha Uhgin taterəh, kən Nəti Etəmim tatətul e nikali Uhgin matip, ikin rəha nərəməərən ne nəsanənən.” ⁵⁷ Nian netəm-iasol rəha kaonsel kəmotəto nəghatən əh, kəmotasitig matəlgilat min e noanelməlat, kən motearig e Stipen e nəwialat rafin motaut motaiu motuwın kea-pən ahmən-ahmen əm ron, ⁵⁸ motewkəkan ka kərakin-iarəp e taon, kən minoatətuoun kətaht e kəpiel apin. Kən ilat kəmotapeg rəhalat sot asol min, motəlin-pən iuəhkır o nelki etəm aluə kit, nərgin u Sol. ⁵⁹ Nian kəmotəht Stipen e kəpiel apin, in təməfak məmə, “İərəməərə Iesu, os narmək.” ⁶⁰ Kən təmeiuaiu misin nulin kən masək əfəməh məmə, “İərəməərə, afəl nolən rat itəm ilat koatol lak.” Nian təmol namnun rəhan nəfakən, kən rəhan namegən tiet.

8

¹ Kən Sol tatətul əm nikin tətəgien məmə ilat kəmotəhtimnu Stipen.

Sol təmoh netəm koatəfak

Mətuoun e nian əh, nəratən asol kinatol e niməfak əpəh Jerusalem. Kən ilat kəmotiet Jerusalem motəgim-pən Jutia ne Sameria, motapəs pisin əm aposol min koatətig Jerusalem. ² Netəmim neen itəm koatəfak əskasik kəmotuwa motiləs Stipen motuwın kitənim, kən ilat kəmotasək pik ron. ³ Məto Sol təmətuoun minatərekin-ərekin niməfak, matuwın e nimə min matewkəkan-iarəp nəman ne nıpitan itəm koatəfak, kən matəmki-pən ilat e kalapus.

Filip təmən-iarəp namnusən təwir əpəh Sameria

⁴ Kən netəm koatəfak itəm kəmotiet Jerusalem moatəgim, kəmotən-iarəp nəghatən rəha Uhgin ikin min rafin itəm ilat koatuwin ikin. ⁵ Filip təmuwin e taon kit rəha Sameria, kən matən-iarəp namnusən rəha Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa. ⁶ Nian nımanin netəmim kəmotəto Filip, kən motəplan nat pispis min itəm in tatol, ilat rafin kəmotuwa iuəhkır katətəlig-in nat naka in tatən. ⁷ Netəmim tepət narmin rat min kəmotiet elat. Nian narmin rat min kəmoatiet, kəmotearig əfəməh. Kən netəmim tepət itəm nıpətilat təmimis, o itəm kəsotaliwəkən, kəmotəwir min. ⁸ Kən netəmim rafin e taon əh, ilat rafin koatəgien.

Saimon u təmol natimnat e nəsanənən rəha iərmis min

⁹ Kən e taon əh, suah kit nərgin u Saimon, in təmatol nat pispis tepət e nəsanənən rəha iərmis min, kən netəmim rafin rəha Sameria, narmilat təmiwig ron. Təmol nuwəh məsin. In matos-ipər atip in məmə in etəm-iasol kit. ¹⁰ Kən netəmim rafin, netəm-iasol mətoarus-pa iolwək min əm, kəmoatətag-pən pik ron kən moatən məmə, “Suah u in uhgin kit u nərgin u Uhgin İtəm Rəhan Nəsanənən İlis.” ¹¹ Kəmoatətəu-pən in nuwəh məsin məto-inu narmilat tatiwig o natimnat min itəm in tatol. ¹² Məto nian netəmim kəmotəto nəghatən itəm Filip tatən-iarəp e namnusən təwir rəha nərəməərən rəha Uhgin ne nəghatən rəha Iesu Kristo, kəmotən nıpahrienən lan, kən kəmol baptais elat, nəman ne nıpitan. ¹³ Suah min u Saimon, təmən min nıpahrienən e Iesu, kən kol baptais min lan. Kən in tatətəu-pən Filip ikin min rafin. Narmin tatiwig o nat pispis min ne nəmtətin min itəm in tatəplan Filip tatol.

¹⁴ Nian aposol min əpəh Jerusalem kəmotəto məmə netəm Sameria kinotəhatətə e nəghatən rəha Uhgin, kən kəmotahl-ipən Pita ne Jon məmə okian olat. ¹⁵ Nian ilau kəmian muet-ərəpən olat, kəmuəfak olat məmə Narmin Rəha Uhgin otərioah mətatig

elat, ¹⁶ mato-inu kəmol baptais əm elat e nərgi İləməmə İesu, mato Narmin Rəha Uhgın təsərioahən əh e nəmegəhən rəhalat. ¹⁷ Kən Pita ne Jon kəmuələhəu-pən nelmilau elat muəfak elat, kən Narmin Rəha Uhgın təmərioah mətatig elat.

¹⁸ Nian Saimon təməplan məmə Narmin Rəha Uhgın tatuwin e nəmegəhən rəha netənim nian aposol mül katuələhəu-pən nelmilau elat matuəfak elat, kən in təməmki-arəp məni məmə otos-ipən kəm ilau, ¹⁹ kən mən-ipən kəm ilau məmə, “İos-ipa mın nəsanənən u kəm io məmə nian iakələhəu-pən nelmək e netənim, kən ilat kotitun nosən Narmin Rəha Uhgın.”

²⁰ Məto Pita təmən-ipən kəm in məmə, “!İk ne rəham məni onakian e nigəm asol! Məto-inu ik nıkim təht məmə nəkitun nos-nəmtinən e məni nat u itəm Uhgın tatos-ipən əm kəm netənim. ²¹ Okol ik nəsolən wək u məsin ne, mato-inu rəham nətəligən təsətuatipən e niganəmti Uhgın. ²² Əuhlin ik e rəham nolən rat mın kən məfak-pən kəm İləməmə, məta in tafəl rəkis rəham nolən rat mın itəm nıkim tatuəhl-uəhl ilat. ²³ Eməplan məmə nian rafin netəhakən təmol rəham nətəligən tuwin ik pisin, kən nolən rat əh təməlis ik tiəkis.”

²⁴ Kən Saimon təmən-ipən məmə, “!Awı! Uəfak-pən kəm İləməmə ron io məmə natimnat itəm itəlau nəmuən, kit otəsuwamən ron io.”

²⁵ Nian ilau kəmuən-iarəp nəghatən rəha İləməmə ne natimnat itəm in təmol, kən ilau kəmiaiet Sameria mətian Jerusalem, muətul əgmagim e latuənu mın rəha Sameria matuən-iarəp mın namnusən təwir rəha İləməmə.

Filip təməghat kəm etəm İtiopia kit

²⁶ Kən nagelo kit rəha İləməmə təmən-ipən kəm Filip məmə, “Əsou pis muwin e suatip tatisi-pən Jerusalem matuwin Kasa.” (Suatip əh tatəməhl əpəh ikin taruən-aruən ikin.)

²⁷ Kən in təmatuwin əmun məplan etəm İtiopia kit e suatip. Suah əh in etəm-iasol kit rəha kwin rəha netəm İtiopia.* Kən in tatəməmə e məni rafin rəha kwin. Suah u təmisi-pən Jerusalem e nəfakən, ²⁸ kən mınitəlig matuwin iman ikin. Kən in tatəpələh-pər e nat kit katən məmə, “kat” itəm hos tatiuw. Kən mətafin naoa itəm ien rəha Uhgın Aesea təməte. ²⁹ Kən Narmin Rəha Uhgın təmən-ipən kəm Filip məmə, “Uwin maliwək iuəhkır o kat əh.”

³⁰ Kən Filip təmaiu muwin iuəhkır ron, mato suah u tətafin naoa itəm ien rəha Uhgın Aesea təməte. Kən təmətapəh ron məmə, “?Nəkitun nıpəti nat un nakatafin, o kəp?”

³¹ Kən suah un təmən-ipən kəm Filip məmə, “?Ekahro mitun? Məto-inu suah kit tikə itəm otuhapik nıpəti nəghatən u kəm io.” Kən in mətapəh məmə Filip otər muwin ilau mın muəpələh. ³² In təmətafin nəghatən u e Naoa Rəha Uhgın, tatən məmə, “Kəmit tahmen e sipsip kan məmə okohamnu.

Kən tahmen e nəti sipsip, təsəghatən nian katəte noanun,

Kən in təməpnəpin əm, məsəghatən.

³³ Kəmol aulis in, kən nian kəmakil e kot, kısıkil ətuatipən.

Nian kəmotohamnu, in etəm aluə əm kit, itəm nətin tikə.”

³⁴ Kən suah u təmətapəh o Filip məmə, “?Karmə Aesea təmətəghat atip in, o etəm pisin kit?” ³⁵ Kən Filip təmətuoun e nəghatən kitəh əm itəm təmətafin, matən-ipən namnusən təwir rəha İesu.

³⁶ Nian kəmatian e suatip muea ikin kit nəhau əh-ikin, kən suah un təmən-ipən kəm Filip məmə, “!Əplan-tu! Nəhau kit əpəh. ?Tahro? ?Pəs nakol baptais lak lan?”†

³⁸ Kən təmən-iəhau kat məmə otətul, kən ilau kərən kəmian əpəh ləhau e nəhau, kən Filip tol baptais lan. ³⁹ Nian kəmuər e nəhau muea ilis, Narmin rəha İləməmə tiləs-irəkis

8:17: Wək 19:6 * **8:27:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə in suah kit itəm kəmate. E nian əh, okəmə suah kit tatol wək nian rafin iuəhkır e Kwin kit, kən okate məmə otəsitan Kwin. **8:33:** Aes 53:7-8 † **8:36:** E kopi oas mın neen rəha Niutesteman itəm kəmate e nəghatən Kris aupən, nəghatən u e ves 37, kəməsəteən. Məto katəplan ves 37 e naoa neen uarisig, kən in tatən məmə, “Kən Filip təmən-ipən kəm in məmə, ‘Okəmə nakatən nıpahrienən e İesu e nıkim rafin, ekıtun nolən baptais lam.’ Kən tən məmə, ‘Io iatən nıpahrienən e İesu, məmə in Nəti Uhgın pahrien.’ ” **8:36:** Wək 10:47

Filip. Kən suah un təmisəplan minən, mətə təmitəlig matuwın iman ikin e nagienən asol e nikin. ⁴⁰ Mətə Filip təmaut əm, məplan tatətul əpəh e nitən pəhap ikin əpəh Astot. Kən in təmatuwın əpəh e taon min matən-iarəp namnusan təwir rəha Iesu mətəarus in təmiet-pən əpəh Sisaria.

9

Sol təməplan Iesu e suatip rəha Tamaskes

(Wək 22:6-16; 26:12-18)

¹ Kən e nian əh, Sol təmatəghat əskasik matən-iəkis məmə otohamnu netəmin rəha Iesu. In təmuwin məplan pris asol agin ² mətapəh ron məmə otəte naoa kit kəm nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel əpəh Tamaskes, məmə okəmə otəplan kit tatətu-pən Suatip Rəha Iesu, nat əpnəpin iərman o pətan, otaskəlim ilat məlis ilat məmik ilat muwin e kalapus əpəh Jerusalem.

³ Nian Sol təmuwa iuəhkir o Tamaskes, roiu agin min nəhag-əhagən kit təmisi-pər e neai tatuəp tahmen e nipiən muwa masiəgəpin in ne ikin min titəlau lan. ⁴ Kən in təmiet morin e nəptən, kən mətə nəwia suah kit tatən-ipən kəm in məmə, “!Sol! !Sol! ?Tahro natol nəratən kəm io?”

⁵ Kən Sol tətapəh məmə, “?Ik pah, Iərəmə?” Kən nəwia suah un təmən-ipən kəm in məmə, “Io Iesu itəm ik natol tərət kəm io. ⁶ Mətə roiu ətul muwin əpəh e taon. Ikin əh, suah kit əh-ikin otəpanən-ipinə məmə nat naka onəkol.” ⁷ Kən netəmin itəm koatuarisig-in Sol, kəmotaut kətul kəsəghatən, kəmotəto əm nəwia suah un, mətə kəsotəplanən. ⁸ Kən Sol tətul, mətə niganəmtin tinoapoap, tinəruru nehmən nat. Kən kəmos əm nelmin motit motuwın Tamaskes. ⁹ Təmos nian kisil təmishəmən nat, kən təməsəgwənən kən məsənimən nəhau ne.

¹⁰ Əpəh e Tamaskes, etəm rəha Iesu kit əh-ikin, nərgin u Ananaeas. Iərəmə təmaun-in e nat kit tahmen e napilairən, kən mən-ipən kəm in məmə, “!Ananaeas!” Kən in tagət məmə, “Iərəmə, io əpəh.”

¹¹ Kən Iərəmə tən-ipən kəm in məmə, “Uwin əh e nimə rəha Jutas e suatip asol itəm katən məmə Tətuatip, kən mətapəh o etəmin kit, etəm Tasas, nərgin u Sol. In tatəghat roiu kəm Uhgin e nəfakən, ¹² kən Uhgin təmos-ipən napilairən kit, kən təməplan etəmin kit, nərgin u Ananaeas, təmuwa mələhəu-pən nelmin lan məmə niganəmtin otəwir min.”

¹³ Mətə Ananaeas təmə, “Iərəmə, emətə nənən tepət e suah əh e rəhan nolən rat min itəm tatol e netəm koatahatətə lam əpəh Jerusalem. ¹⁴ Kən in təmuwa ikin-u e nərgi pris asol min məmə otaskəlim, məlis netəm koatahatətə lam.”

¹⁵ Mətə Iərəmə təmən kəm Ananaeas məmə, “!Uwin! Mətə-inu suah u in rəhak etəmin itəm enəmaun-in rəkis məmə otən-iarəp nərgək kəm netəm Iaihlua u sənəmə netəm Isrel, ne rəhalat kig min, ne netəm Isrel. ¹⁶ Kən io epanəgətun in məmə otos nahməən o nərgək.”

¹⁷ Kən Ananaeas təmuwin latuənu muwin imə, kən mələhəu-pən nelmin e Sol, mən-ipən kəm in məmə, “Piak Sol. Iərəmə Iesu itəm təmiet-arəp ron ik e suatip nian nəmoatuwa ikin-u, in təməhl-ipa io məmə ik onakehm min nat, kən Narmın Rəha Uhgin otərioah mətatig lam.” ¹⁸ Roiu agin, nat kit tahmen e nuwiligi nəm təmiet rəkis e niganəmti Sol, kən in tinaiir min minatehm nat. Kən in təmətul minataliwək, kən kol baptais lan məmə in nəmtətin rəha nahatətəən. ¹⁹ Kən nian təmun nagwənən neen, kən nipiən təməsanən min.

Sol tinətuoun matən-iarəp nərgi Iesu əpəh Tamaskes

Kən Sol təmatig mos nian neen min ilat netəm rəha Iesu əpəh Tamaskes. ²⁰ Təmətuoun min əm e nian əh, matən-iarəp nərgi Iesu əpəh e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel, məmə Iesu in Nəti Uhgin pahrien.

²¹ Kən netəmim rafin itəm kəmotəto in, kəmotaut pik ron, kən motən məmә, “!Ei! ?Suah u inu təmatol nəratən kəm netəm koatahatəta e Iesu əpəh Jerusalem aupən, o kəp? Kən in təmuwa ikin-u məmә otaskəlīm ilat məlis ilat məmik muwīn kəm pris asol mīn. ?In əh, o kəp?”

²² Kən nəghatən itəm Sol tatən-iarəp, in təsanən pik maprəkis-in nəghatən rəha netəm Isrel itəm koatatig Tamaskes, kən matəgəṭun wīr məmә Iesu in Kristo itəm Uhgīn tāmən məmә otahl-ipa. Kən ilat kinotəruru nat okotən. ²³ Nian tepət təmuwa muwīn rəkis, kən netəm Isrel neen kəmoatəte anion noa kit məmә okotohamnu Sol, ²⁴ mətō Sol tāməto noa anion rəhalat. Kən roiu e nərauiəgən ne lapīn mīn, netəm Isrel kotəṭlosig əpəh e nafiluə rəha fenis kəmol e kəpiel məmә okotohamnu Sol.* ²⁵ Mətō in mīn neen kəmotiləs lapīn motaii-pən e kəṭīm asol kit itəm kəmətu-pən təulə lan, motuwīn motiləs-iarəp e nakuhəl e fenis. Kən in təmagīm muwīn Jerusalem.

Sol əpəh Jerusalem

²⁶ Nian Sol təmuwīn Jerusalem, təmalkut məmә otuwīn mətəu-pən netəm rəha Iesu, mətō ilat koatəgin, nīkilat təht məmә tateiuə-in əm ilat məmә in etəm rəha Iesu. ²⁷ Mətō Panapas təmit muwīn mit-ipən kəm aposol mīn, mən-ipən kəm ilat məmә tāmāhro nulan Sol tāməplan Iərəmərə Iesu e suatip nian təmatuwīn Tamaskes. Kən tāmən-ipən mīn kəm ilat məmә Iərəmərə təməghat kəm Sol, kən tahro nulan in tīnatən-iarəp nərgi Iesu əpəh Tamaskes, məsəginən. ²⁸ Kən ilat Sol kəmotatig kən tatuwīn ikin mīn əpəh Jerusalem matən-iarəp nərgi Iərəmərə Iesu məsəginən. ²⁹ Kəmotəghat ilat netəm Isrel itəm kotən nəghatən rəha netəm Kris, kəmotoh ilat mīn e nəghatən. Kən kīnoatol məmә okotohamnu Sol. ³⁰ Nian in mīn neen rəha niməfak kəmotəto, kəmotuwīn motit Sol motuwīn əpəh ləhau iuəhkīr o itəhəi e taon əh Sisaria, kən motahl-ipən məmә otagīm muwīn əpəh isəu e taon əh Tasas.

³¹ Kən netəm koatəfak əpəh Jutia, ne Kalili, ne Sameria kəmotatig e nəməlinuən, etəmim tikə itəm otol nəginən kəm ilat. Kən Narmin Rəha Uhgīn təmətasitu elat mol ilat koatəṭul əskasik, kən ilat rafin koatatig kəṭisaii-in Iərəmərə. Kən ilat tīnatəpət.

Pita təmol nelki Aeneas təwīr mīn

³² Pita təmaliwək muwīn ikin mīn məmә otuag netəm koatahatəta e Iesu. E rəhan naliwəkən, təmuwīn məplan netəmim rəha Iərəmərə əpəh e taon əh Lita. ³³ Təmuwīn ikin əh məplan suah kit nərgin u Aeneas, nīpəṭin təmimis tinos nup eit, təsaliwəkən mətapil əm e rəhan pet. ³⁴ Kən Pita tāmən-ipən kəm in məmә, “Aeneas. Iesu Kristo tosmegəh ik əh-roiu e rəham nimisən. Ətul, maiu-aiu rəham nimitiwīn.” Kən roiu agin mīn, Aeneas təməwīr mīn mətul. ³⁵ Kən netəmim rafin Lita ne ikin mīn rafin əpəh Saron kəmotəplan suah u təmaliwək mətan, kən ilat rafin kinotəuhlin rəhalat nəṭəligən kən mīnoatəfak kəm Iərəmərə.

Pita təmol Tokas təmegəh mīn

³⁶ E taon kit Jopa, pətan kit əh-ikin itəm in etəm rəha Iesu, nərgin u Tapita, u nīpəṭin təmə, “tia,” u in nat megəh kit. E nəghatən rəha netəm Kris, koatən məmә Tokas. Pətan u, nian rafin tatol təwīr kəm netəmim kən mətasitu mīn e ian-rat mīn. ³⁷ Mətō e nian əh, nimisən kit təmol kən tīmīs. Kən kəmotau kol senis kəm in, kələhəu e nimə əpəh ilis agin. ³⁸ İkin əh Lita iuəhkīr əm o taon əh Jopa. Kən nian netəm rəha Iesu kəmotəto məmә Pita əpəh Lita, kəmotahl-ipən suah mil kəiu məmә okian mən-ipən kəm in məmә, “!Otuwa uəhai əm-tu!”

³⁹ Kən Pita təmətəu-pən ilau. Nian kəməhalet-arəpa latuənu, kəmotit motuwīn əpəh ilis agin. Mətō nəutahlimis mīn tərioah əpəh ikin koatasək ron, kən kəmoatəgəṭun kəm Pita rəhalat natimnat itəm pətan əh təməhl nian təmatəmegəh.

9:21: Wək 8:3 9:22: Wək 18:28 * 9:24: E taon əh Tamaskes, tahmen e taon tepət, aupən aupən kəmol fenis asol e kəpiel titəlau e taon. 9:25: 2 Kor 11:32-33 9:26: Kal 1:17-19 9:27: 1 Kor 9:1

⁴⁰ Kən Pita təmahl-iarəp rafin ilat, kən meiuaiu misin nulin matəfak. Kən mətəg-pən o pətan əh təmimis məmə, “Tapita, ətul.” Kən pətan apon təmair məplan Pita, kən mətul matəpələh. ⁴¹ Kən Pita təmea-pən ron maskəlim miuw-pər məmə otətul e nelkin mil. Kən maun-in-pən netəm koatahatətə e Iesu ne nəutahlimis min məmə okotuwa imə, kən mit-ipən pətan əh kəm ilat. ⁴² Kən nəghatən e nat əh təmaiu mitəlau e taon əh Jopa. Kən tepət kəmotən nīpahrienən e Iəramərə Iesu. ⁴³ Kən Pita təmatig əh Jopa məsin ilau suah kit nərgin u Saimon itəm tatol natimnat e nuwigi kau.

10

Uhgin təməghat kəm Konilias

¹ E taon Sisaria, suah kit əh-ikin nərgin u Konilias. In etəm Rom, kən in etəm-iasol rəha mopael ilat rafin wan-hanrit. Kən ilat koatisi-pən e “Mopael rəha Itali.” ² In etəmin kit itəm tatisiai-in Uhgin rəha netəm Isrel, in ne rəhan min ne rəhan iolwək min. In tatos-ipən rəhan mənī tepət kəm ian-rat min, kən matəfak kəm Uhgin rəha Isrel nian rafin. ³ Nian kit əmun e tri kilok ehnaipən e nian tatəfak lan, təməplan nat kit tahmen e napilairən. In təməplan wir nagelo kit rəha Uhgin tatuwa ron, kən maun-in məmə, “!Konilias!” ⁴ Nian niganəmti Konilias təmətul lan, in təməgin kən mən məmə, “?Iəramərə, tahro?”

Kən nagelo təmən-ipən kəm in məmə, “Uhgin tinəplan rəkis nəfakən rəham ne nəwirən itəm natol kəm ian-rat min. ⁵ Ahl-ipən netəmin neen kotuwın əpəh Jopa, motiləs suah kit motuwa, nərgin u Saimon Pita. ⁶ In tətətig ilau suah kit nərgin u Saimon u tatol natimnat e nuwigi kau. Rəhan nimə tatətul iuəhkir o itəhai.”

⁷ Nian nagelo itəm təmatəghat kəm in təməgin, kən Konilias təmaun-in rəhan iolwək kəiu ne mopael kit itəm tatol wək kəm in, kən in etəm rəha nəfakən. ⁸ In təmən-ipən rafin natimnat itəm təməplan kəm iləhal, kən mahl-ipən iləhal məmə okəhaluwın Jopa.

Uhgin təməghat kəm Pita e napilairən

⁹ Kən kəmən lawigin, nian mitgar tinalalin, kən suah miləhal əh kəmatəhaluwa e suatip iuəhkir o taon əh Jopa, Pita təmuwın əpəh ilis e nətuei nimə itəm tepin-epin ikin məmə otəghat kəm Uhgin e nəfakən. ¹⁰ Məto nəumis tinus, kən nian kəmatol əh nigin nagwənən, in taiir məto təməplan napilairən kit itəm Uhgin tatos-ipa. ¹¹ E napilairən əh, təməplan neai təmerəh, kən nat kit tahmen e tapolən asol kətaskəlim nīpəgnəmtin min, kən kəhlman-əhlman teiuaiu matuwa e nəptən. ¹² E nīpəg nat əh, təməplan nat megəh pisin pisin min əh-ikin itəm kotaliwək ne motəkioah, ne mənig pisin pisin min. ¹³ Kən nəwia suah kit təmən-ipən kəm in məmə, “Pita, ətul. Ohamnu neen mon.”

¹⁴ Məto Pita təmə, “!Iəramərə, kəp! E rəhak nəmegəhən esonən əh nat kit nulan itəm Lou rəham təmən-iəhau məmə kəsunən tamkimik e niganəmtim.”

¹⁵ Kən nəwia suah u təməghat min kəm in məmə, “Əsənən məmə nat kit tamkimik itəm io Uhgin iatən məmə təwir əm, təsamkimikən.” ¹⁶ Kəmuəghat o natimnat min əh mau kisil, kən roiu agin min, tapolən apon təmə muwın əpəh e neai.

Pita təmos nīpəti napilairən

¹⁷ Kən Pita nikin təmatəht pik məmə otitun nīpəti nat əh tahmen e napilairən itəm təməplan. Məto suah miləhal un itəm Konilias təmahləpis iləhal, kəməhalətapəh o nimə rəha Saimon, kən minəhaluwa minəhaləplan. Kən minəhaluwın mətəhalətul əpəh e nafiluə. ¹⁸ Kən məhlaun əfəməh məmə, “!Ei! ?Suah kit u ikin-u nərgin u Saimon Pita?”

¹⁹ Kən nian Pita tətəlkut əh məmə otitun nīpəti nat əh tahmen e napilairən, kən Narmin Rəha Uhgin təmən-ipən kəm in məmə, “!Ei, əto-tu! Suah miləhal kisil əpəh kətəhalegəs-in ik. ²⁰ Ətul uəhai matite muwın məplan iləhal. Kən məsəginən o nətəu-pənən iləhal məto-inu io emahl-ipa iləhal məmə okəhaluwa.”

²¹ Kən Pita təmeiuaiu muwīn mən-ipən kəm iləhal məmā, “Io u inu itəm itəməhal natəhalegəs-in. ?Nakəhalolkeike io o naka?”

²² Kən kəhalən-ipən kəm in məmā, “Əwəh. Etəm tatəramərə e mopael mīn, u Konilias, təmahl-ipa itīməhal məmā ekəhaluwa. In suah kit itəm tətuatip e niganəmti Uhgin, kən in matəfak mīn kəm Uhgin. Kən noanol mīn rəha netəm Isrel koatisiai-in pīk. Nagelo kit rəha ləramərə təmən-ipən kəm in məmā ik onəkuwīn əh iman ikin, kən mamnus nəghatən kəm in pəs in otəto.” ²³ Kən Pita təmit iləhal motuwīn imə məmā ilat okotapil əh-ikin.

Pita təmuwīn e nimə rəha Konilias

Kən kəmən lawigin, Pita tətəpən-pən iləhal, kən iəfak mīn neen rəha Jopa, kəmotətəpən ilat. ²⁴ Kəmən lawigin mīn, kəmotiet-arəpən əpəh Sisaria. Ikin əh Konilias tətəpəh o rəhan mīn ne netəmim neen məmā okotuwa katəsahgin Pita. ²⁵ Nian Pita təmatuwīn məmā otuwīn imə, kən Konilias təmiet misin nulin e nelki Pita ikin məmā otəfak kəm in. ²⁶ Məto Pita təmitol-ipər mīn mən-ipən kəm in məmā, “Ətul, io etəmim əm tahmen lam.” ²⁷ Kən Pita tətəghat ilau Konilias kən kəmian imə. Pita təplan məmā netəmim tətət kinotuwa rəkis katəpələh.

²⁸ Kən Pita təmən-ipən kəm ilat məmā, “Itəmat rafin nəkotitun wīr məmā tasim e Lou rəha netəm Isrel məmā okotuwa mətan kitəh ilat netəm sənəmā netəm Isrel o kotuwīn motətag ilat. Məto Uhgin təmən kəm io e napilairən məmā esənən məmā suah kit in tamkimik e niganəmtin. ²⁹ Tol-pən nəhlan, nian nəmotahl-ipinə nəghatən ron io, eməsənən nat kit, nīkik təmagien əm məmā ekuwa. ?Məto iakolkeike məmā ekətapəh məmā nəmotahl-ipinə nəghatən ron io məmā ekuwa o naka?”

³⁰ Kən Konilias təmə, “Nian kisil tinuwīn rəkis tahmen əh-roiu e tri kilok ehnaipən, ematəfak əpəh e rəhak nimə. Kən roiu agin suah kit itəm rəhan natimnat təhag-əhag tətul aupən-in io, ³¹ kən mən məmā, ‘Konilias. Uhgin təməto rəkis rəham nəfakən, kən məsaluinən nat wīr mīn itəm ik natol kəm ian-rat mīn. ³² Ahl-ipən netəmim neen kotuwīn əpəh Jopa o suah kit əh-ikin, nərgin u Saimon Pita məmā otuwa. In tətətig e nimə rəha suah kit, nərgin u Saimon, u itəm tatol natimnat mīn e nuwigi kau. Rəhan nimə tətətul iuəhkīr o itəhai.’ ³³ Kən ekahl-ipinə uəhai əm nəghatən ron ik. Kən təwīr pīk məmā ik nəmuwa. Itəmat rafin u ikin-u e niganəmti Uhgin ioatətəlig-in ik məmā onakən-ipa rafin natimnat itəm ləramərə təmos-ipinə məmā onakən-ipa kəm itəmat.”

Pita təməghat

³⁴ Kən Pita təməghat mən məmā, “Roiu enitun məmā sənəmā noanol rəha Isrel əm itəm Uhgin nīkin tagien olat, ³⁵ məto nīkin tagien o netəmim ikin mīn rafin itəm koatisiai-in ne moatol nat itəm tətuatip.

³⁶ “Itəmat nəkotitun rəkis nəghatən itəm Uhgin təmos-ipən kəm netəm Isrel itəm tatən namnusən təwīr rəha nəməlinuən ilat Uhgin e Iesu Kristo itəm in ləramərə rəha netəm rafin. ³⁷ Itəmat nəkotitun natimnat mīn itəm Iesu etəm Nasaret təmol əpəh ikin mīn e Jutia təmətuoun e Kalili. In təmol natimnat mīn əh uarisig e wək rəha Jon Baptais itəm tatən-iarəp kəm netəmim məmā okəike kol baptais elat. ³⁸ Iesu əh, Uhgin təmitəpun mos-ipən Narmīn Rəha Uhgin ne nəsanənən kəm in, kən məto-inu Uhgin tətətig ilau mīn, in təmuwīn e ikin mīn matol nat wīr mīn, kən matol-wīr netəmim itəm Setan təməlis ilat.

³⁹ “Itəmat emotəplan natimnat itəm in təmol əpəh Jerusalem ne ikin mīn əpəh Jutia. Kən itəmat emotəplan nian netəmim kəmotəh kətətu-pər e nig kəməluau kən timis. ⁴⁰ Məto Uhgin təmol təmegəh mīn e nian itəm tatol kisil lan, kən matol əp in kəm netəmim neen məmā okotəplan məmā in təməmegəh mīn. ⁴¹ Sənəmā netəmim rafin kəmotəplan in, məto netəm əm un itəm Uhgin təmitəpun ilat məmā okotəplan, itəmat əh inəh emotəgwən kitəh itəmat mīn nian təməmegəh mīn e nimisən.

⁴² “Kən in tāmən-ipa kəm itimat māmə ekotən Iesu kəm netəmim, kən motən-iarəp māmə Uhgīn tāmīlās-ipər rəkis in māmə in otakil nolən rəha netəmim rafin itəm koatəmegəh ne itəm kinotimis rəkis. ⁴³ Ien min rafin rəha Uhgīn aupən kəmoatən-iarəp in māmə, netəmim rafin itəm koatən nīpahrienən lan, Uhgīn otafəl rəkis rəhalat min nolən rat min e nərgi in Iesu.”

Narmin Rəha Uhgīn təmuwa o Iaihlua min, netəm u sənəmə netəm Isrel

⁴⁴ Nian Pita təmatəghat əh, Narmin Rəha Uhgīn təmuwa marioah mətətig elat u itəm koatəto nəghatən əh. ⁴⁵ Kən netəm Isrel itəm koatən nīpahrienən e Iesu itəm kəmotətəu-pən Pita əpəh Jopa motuwa, kəmotaut pīk nian kəmotəplan nat əh māmə Uhgīn təmauwe-in min Narmin Rəhan kəm netəm u sənəmə netəm Isrel. ⁴⁶ Kinotitun māmə təmos-ipən Narmin Rəhan kəm ilat mətə-inu kəmotətəto netəmim koatəghat e nəghatən ik pisin min moatīlās-ipər nərgi Uhgīn. Kən Pita təmə, ⁴⁷ “?Pah titun nən-iəhauən netəm min u māmə okəsələn bəptais elat? Mətə ilat kinotos rəkis Narmin Rəha Uhgīn tahmen etat.” ⁴⁸ Kən in tāmən-ipən māmə okul bəptais elat e nərgi Iesu Kristo. Kən ilat kəmotətapəh o Pita māmə otatig məsin ilat min.

11

Pita tāmamnus kəm netəm koatəfak əpəh Jerusalem

¹ Kən aposol min ne netəm koatəfak əpəh ikin min e nītən Jutia kəmotətəto māmə Iaihlua min, ilat min kīnoatən nīpahrienən e nəghatən rəha Uhgīn. ² Kən nian Pita təmər muwīn Jerusalem, mətə netəm rəha iəfak min itəm koatən māmə okəkəike katəhg-ipən netəmim, ilat kīnoatən nīkalin, ³ moatən māmə, “?Tahro ik nəmuwīn mətətig e nimə rəha netəm kəsəhg-ipənən ilat, mətəgwən itəmat min ilat?”

⁴ Kən Pita tīnətuoun matən wīr kəm ilat nāmnusən rəha natīmnat rafin əpəh Sisaria, ⁵ təmatən kəm ilat māmə, “Nian emətətig Jopa matəfak məplan nat kit tahmen e napīlāirən. E nat əh, eməplan nat kit tahmen e tapolən asol kit itəm tēmiet e neai kətəskəlīm nīpəgnəmtīn min kəhlman-əhlman teiuiū matuwa ron io. ⁶ Emətag-pən wīr e nīpəgnoa nat əh məplan nat megəh pisin pisin min əh-ikin itəm kotaliwək ne motəkioah, ne nat megəh iarupīn min, ne mənīg pisin pisin min. ⁷ Kən emətəto nəwīa suah kit tatən-ipa kəm io māmə, ‘Pita, ətul mohamnu neen mon.’

⁸ “Mətə ekən-ipən kəm in māmə, ‘!Iərəməərə, kəp! E rəhak nəmegəhən esunən nat kit nulan itəm Lou rəham tāmən-iəhau māmə ekisunən tamkīmīk e nīganəmtīm.’

⁹ “Emətəto min nəwīa suah un tēmīsi-pən e neai matən-ipa kəm io māmə, ‘Əsənən māmə nat kit tamkīmīk itəm io Uhgīn iakən māmə təwīr əm təsamkīmīkən.’ ¹⁰ Emuəghat o natīmnat min əh mau kisil, kən tapolən apon təmər muwīn əpəh e neai.

¹¹ “Kən roiū agīn e nian əh, suah kisil kəhaliət-arəpa e nimə itəm iotatig ikin. Netəm Sisaria kəmotahl-ipa iləhal māmə okəhaluwa ron io, kit io kan. ¹² Kən Narmin Rəha Uhgīn tāmən-ipa kəm io māmə ekətəu-pən iləhal, nat əpnəpīn iləhal sənəmə netəm Isrel. Piatat min ilat sikis itəm kəmotətəu-pa io, emotuwin kiet-pən əpəh e nimə rəha suah əh Konīlias motuwīn imə. ¹³ Kən in tāmən-ipa kəm itimat māmə təhrol nulan in təməplan nagelo kit rəha Uhgīn təmuwa miet-arəpa ron e rəhan nimə, kən mən-ipən kəm in māmə, ‘Ahl-ipən netəmim neen kotuwīn əpəh Jopa o suah kit nərgīn u Saimon Pita. ¹⁴ In otən-ipinə nəghatən kit kəm itəmat māmə itəmat rafin, ik ne rəham min, ne rəham iolwək min, māmə Uhgīn otosmegəh itəmat rafin.’

¹⁵ “Kən nian emətuoun matəghat, Narmin Rəha Uhgīn təmeiuiū marioah matig elat tahmen əm e inu təmuwa min etat aupən. ¹⁶ Kən nīkīk tatəht nəghatən itəm Iərəməərə tāmən māmə, ‘Jon tatol bəptais e netəmim e nəhau, mətə otəsuwəhən Uhgīn tol bəptais

etəmat e Narmin Rəhan.’ ¹⁷ Kən okəmә Uhgin tatos-ipən kəm ilat Narmin kitiah əm itəm tamos-ipa kəm kitat nian kitat kəmotən nīpahrienən e İəramərə İesu Kristo, io etənim əm, okol esən-iəhauən Uhgin o nat naka itəm in tolkeike məmә otol kəm ilat.”

¹⁸ Nian kəmotəto nəghatən rəha Pita, ilat kəməsotetəhau minən, məto kəmotənwiwi Uhgin motəmə, “Nat əh tol nulan məmә Uhgin tīnol rəkis suatip rəha İaihlua min məmә ilat min okotəuhlin ilat e rəhalat nolən rat min məmә Uhgin otosmegəh ilat.”

Niməfak əpəh Antiok

¹⁹ Nian Sol ne rəhan min kəmotəhamnu Stipen, kəmatol tərət kəm netəm koatən nīpahrienən e İesu. Kən iəfak min əh kəmotəgim motuwın əpəh ikin min əpəh Fonisia ne Saepras ne Antiok, motən-iarəp nərği İesu kəm netəm əm u, netəm Isrel. ²⁰ Məto ilat neen netəm Saepras ne Saerin kəmotuwın Antiok motən-iarəp min namnusən təwir rəha İəramərə İesu kəm netəm əpnəpin əm, sənəmə netəm Isrel əm. ²¹ Kən İəramərə təmatol wək tepət e rəhan nəsanənən kən mətasitu pik elat, kən netənim tepət tepət kəmotəuhlin ilat motən nīpahrienən e İəramərə İesu.

²² Netəm rəha niməfak əpəh Jerusalem kəmotəto namnusən rəha nat əh, kən kəmotəhl-ipən Panapas məmә otuwın əpəh Antiok. ²³ Nian təmiet-arəpən, təməplan məmә Uhgin təmolkeike pik ilat matol təwir kəm ilat, kən netənim tepət kəmotən nīpahrienən e İesu, kən Panapas nikin təmagien masitu elat məmә ilat okotətul əskasik e İəramərə e nīkilat rafin. ²⁴ Panapas in etəm wır kit itəm Narmin Rəha Uhgin tərīoah mətatig lan, kən rəhan nahatətən in təskasik o Uhgin. Kən in təmasitu e netənim tepət ikin əh məmә ilat okotən nīpahrienən e İəramərə İesu.

²⁵ Kən Panapas təmiet muwın Tasas mategəs-in Sol. ²⁶ Nian təməplan Sol, təmit mian əpəh Antiok, kəmuatig ikin o nup kitiah muatəfak ilat netəm rəha niməfak əh matuəgəton netənim tepət. İkin əh Antiok kəmatuoun kaun-in netəm rəha İesu Kristo məmә, “Kristin.”*

²⁷ E nian əh, ien neen rəha Uhgin kəmotiet Jerusalem motuwın əpəh Antiok. ²⁸ Kit nərğin u Akapus təmətul məghat e nəsanənən e Narmin Rəha Uhgin məmә otəsuwəhən nəumis otan e nītən Rom apiəpiə. (Nəumis təman nian Klotias təmatəramərə e netəm Rom.) ²⁹ Kən netəm rəha İesu əpəh Antiok kəmotolkeike məmә okotasitu e netəm rəha İesu əpəh Jutia. Kit təhl-ipən mənī naka, tepət o noan məsin, itəm titun nahl-ipənən. ³⁰ Kən kəmotol mənī min əh, motəmki-pən kəm Panapas ne Sol məmә okuəmīk mian kəm elta min rəha niməfak əpəh Jerusalem.

12

Kig Herot Akripa Kitiāh təmol nəratən kəm niməfak

¹ E nian əh, nian Panapas ne Sol kəmatuəgəton əpəh Antiok, Kig Herot Akripa Kitiāh təməhl-ipən rəhan mōpael min məmә okotəskəlim netənim neen rəha niməfak əpəh Jerusalem məmә otol ilat kotəto nəhmən e nīpətīlat. ² Təməhl-ipən rəhan min netənim kəmotuwın kəskəlim Jemes pia Jon kən motətamnu e rəhalat naip asol. ³ Nian təmətamnu Jemes, məplan məmә netəm Isrel nīkilat təmagien pik ron. Kən in təmatig maskəlim min Pita. Təmatol nat u e nian kəmatol lafet mil lan Rəha Nuhagego-inən ne Pret U Is Tikə Lan. ⁴ Nian tīnəskəlim rəkis Pita, kən təmīləs-ipən e kalapus. Kən Herot təmən məmә mōpael sikistin okotətlosig-in, kuwīt kuwīt e aua min rafin e nərauiəgən ne lapin. Kən Herot tolkeike məmә otīuw-iarəp tətul e nīganəmti netənim nian lafet tīnol namnun. ⁵ Məto nian Pita təmətatig e kalapus, kən netəm rəha niməfak kəmotəfak-pən əskasik ron kəm Uhgin.

11:16: Wək 1:5

11:18: Wək 13:48; 14:27

11:19: Wək 8:1-4

11:22: Wək 4:36

11:25: Wək 9:30

* 11:26: E nəghatən Kris, nīpəti nəghatən u “Kristin” tatən məmә “rəha Kristo.” 11:28: Wək 21:10 11:30: Wək 12:25

Uhgin tāmīlās-iarəp Pita e kalapus

⁶ E lapin itəm olawig in, kən Herot tiuw-iarəp, Pita tāmətapil ilugin e mopael kəiu, kəmālis nelmin mil e sen kəiu, kətu-pən kit e mopael kit, kən kətu-pən kit e mopael kit min. Kən mopael kəiu katuətul matuehm nafiluə e kalapus. ⁷ Roiu agin-əh, nagelo kit rəha Iəramərə tiet-pa, kən təmasiə məhag-əhag e nīpəgnoa kalapus. Təmekek nīkalī Pita kən məhgaiir lan. Kən māmə, “!Ətul uəhai!” Kən sen mil kəmuissas atip e nelmi Pita mil.

⁸ Kən nagelo tən-ipən kəm in māmə, “Uwin e rəham put ne natimnat.” Kən Pita tuwin elat. Kən tən-ipən min kəm in māmə, “Uwinin rəham kot, kən mətəu-pa io.” ⁹ Kən Pita tāmətəu-pən miaiet e nīpəgnoa kalapus, mətə in təsītunən māmə natimnat min u nagelo tatol lan in nīpahrienən. Nīkin təht māmə tatehm nat kit tahmen e napilaiirən. ¹⁰ Kəmualiwək muaprəkis-in mopael kit itəm tatehm kalapus, kən mualiwək muaprəkis-in min mopael kit min, kən kəmuea e namnu toa itəm kəmīləkin e iaen. Toa u tatuag-pən e taon asol. Nian kəmuea iuəhkir ron kən təmerəh atip kən kəmīaiet-pən ikin. Nian kəmualiwək məsin mian e suatip, kən əmun nagelo tāmīkə min.

¹¹ Kən Pita in tinitun māmə sənəmə napilaiirən, kən tən māmə, “Roiu enitun ətuatip māmə Iəramərə təmahl-ipa rəhan nagelo təmuwa mīlās-irəkis io e nat naka itəm Herot tolkeike māmə otol lak itəm netəm Isrel kəmoatolkeike māmə okotəplan.”

¹² Nian Pita tinitun māmə Uhgin tāmīlās-irəkis in, kən təmuwin əpəh e nimə rəha Meri, mama rəha Jon Mak. Netəm koatahatətə e Uhgin tepət kəmotuwa kitiah moatəfak-pən kəm Uhgin māmə otasitu lan. ¹³ Kən Pita tāməht-əht toa e iat rəha nimə əh, kən pətan iolwək kit, nərgin u Rota, təmaiu muwin māmə karmə pah əh tatəht-əht toa. ¹⁴ Nian tāmətə nəwia Pita, kən tāmītun māmə in Pita pahrien. Kən nīkin təmagien pik agin-əh kən taluin nerəhən e toa mətə təmaiu mītəlig muwin məplan netənim u koatəfak, kən təmən māmə, “!Ei, netənim, Pita əpəh ihluə e toa tatətul!”

¹⁵ Mətə kotəmə, “Ah. Ik ialməl.” Mətə in tāmətəkəike matən māmə, “!Kəp! Iatən pahrien.” Kən ilat kotən māmə, “Okəmə naka rəhan nagelo tiə.”

¹⁶ Mətə Pita tātəkəike matəht-əht toa. Kən kəmotuwīn kerəh e toa, kən nian kəmotəplan in, nīkilat tāmaut pik ron. ¹⁷ Mətə Pita tāmīlās-ipər nelmin mēfətutu ilat māmə okəsotəghatən. Kən matən-iarəp kəm ilat māmə təmahro nulan Iəramərə tāmīlās-iarəp in e kalapus. Kən mən-ipən kəm ilat māmə, “Otən-ipən nəghatən u kəm Jemes ne piatat min e niməfak.” Kən tāmiet magim matuwīn ik pisin kit min.

¹⁸ Kəmən lawigin, mopael min itəm kəmoatehm Pita e kalapus, kəmotətapəh-ətapəh olat min, kən minotəruru əfəməh māmə Pita təmahruwin. ¹⁹ Kən nian Herot tāmətə māmə Pita tāmīkə, kən təmahl-ipən mopael min māmə okotegəs-in. Mətə nian mopael min kəməsotəplanən, kən Herot təmaun-in mopael min itəm kəmotəhm kalapus mətəpəh olat māmə Pita təmahrol magim. Mətə ilat kotəruru kən in təmən māmə okəmīk mopael min əh kan kohamnu ilat. Kən Herot tāmiet Jutia muwin e taon kit Sisaria matig ikin o nian neen.

Kig Herot Akripa Kitiāh tāmimīs

²⁰ E nian əh, Kig Herot Akripa Kitiāh neməha təmol pik tāmətəhau netəm kotatig e taon mil əh, Taea ne Saeton. Kən netəm-iasol min rəha taon mil əh kəmotuwa kitiah kən motuwīn māmə okotəplan kig māmə okotarū nego, mətə-inu netəm iməlat ikin kotuwīn katos-nəmtin nagwənən imə kig ikin. Mətə aupən ilat kəmotuwīn motəplan kig, kəmotəghat ilat suah kit nərgin u Plastus, itəm tatehm wīr natimnat e nimə rəha Kig Herot, motiww-pən māmə otətəu-pən ilat.

²¹ E nian itəm Kig Herot tāmītəpun lan māmə otuwīn məplan ilat, kən təmuwin e rəhan natimnat wīr min itəm tatəgətun māmə in tātəramərə. Kən təmuwa məpələh e ikin imə kig, kən matəghat kəm netənim. ²² Kən netənim kəmotagət əfəməh māmə, “!Suah u tatəghat sənəmə in etənim mətə uhgin kit!” ²³ Kən roiu agin min nagelo kit rəha Iəramərə təmoh

e nīmīsən əskasik kit mətō-inu Herot tamos nənwiwian o netəmim, kən məsos-ipənən nənwiwian kəm Uhgīn, kən wom mīn kəmoton nisgan kən timīs.

²⁴ Kən e nian əh, netəm koatən nīpahrienən e Iesu kəmoatəkəike kətamnus-iarəp nəghatən rəha Uhgīn e ikin mīn tepət, kən netəmim tepət kəmotuwa katən nīpahrienən e Iesu. ²⁵ Nian Panapas ne Sol kəmioal namnun rəhalau wək əpəh Jerusalem, miatəlig mian Antiok iləhal Jon Mak.

13

Uhgīn tāmītpun Panapas ne Sol māmə okioal rəhan wək

¹ E nīməfak Antiok, ien mīn əh-ikin ne iəgəton mīn. İlat u Panapas, ne Simeon katən māmə etəm iapīn, ne Lusias etəm Saerin, ne Manaen u təmepət ilau Herot Antipas u tāmātərəmərə e Kalili aupən, ne Sol. ² E nian kit ilat kəmotapəs nagwənən kən moatəfak-pən kəm İərəmərə, kən Narmin Rəha Uhgīn tāmən-ipən kəm ilat māmə, “İakolkeike māmə roiu əh onəkotiləs-ipər Panapas ne Sol māmə ilau okioal wək u itəm emaun-in ilau ron.”

³ Kən nian kinotapəs rəkis nagwənən motəfak, kən motələhəu-pən nelmilat e rəhalau-kapə māmə okotiləs-ipər ilau, kən motahl-ipən ilau māmə okian mioal wək.

Panapas ne Sol kəmuən-iarəp nəghatən rəha Uhgīn əpəh Saepras

(Əplan map rəha naliwəkən rəha Pol e namnu naoa u.)

⁴ Kən mətō-inu Narmin Rəha Uhgīn tāmahl-ipən ilau māmə okioal wək u, kən ilau kəmian əpəh e taon Selusia, kən ikin əh kəmian e nego kit mian əpəh e nəptən kit Saepras.

⁵ Nian kəmīet-arəpən e taon Salamis, kəmian e nīmə rəha nuəfiminən rəha netəm İsrəl matuən-iarəp nəghatən rəha Uhgīn. Kən Jon Mak tatətəu-pən ilau mətəsitə elau.

⁶ Kən kəməhlaliwək əm e nəptən un mətōarus məhaliət-arəpa e taon Pafos. İkin əh kəməhaləplan noanol kit rəha İsrəl itəm tatol nat pispis e nəsanənən rəha iərmis mīn, kən in ien eiua, nərgin u Patisas. ⁷ Suah u tətaliwək nian tepət ilau Setias Polas u kapman asol rəha netəm Saepras. Setias Polas in tenatig, rəhan nətəligən təwir. Kən in tāmahl-ipən nəghatən māmə Panapas ne Sol okuea muəplan, mətō-inu tolkeike māmə otəto nəghatən rəha Uhgīn. ⁸ Mətō suah u Patisas təmatən rat ilau. (Nərgin e nəghatən Kris katən māmə Elimas). Kən mətəlkut māmə otəuhlin nətəligən rəha Setias Polas māmə otəsənən nīpahrienən e Iesu.

⁹ Kən Sol u kətaun-in mīn māmə Pol, Narmin Rəha Uhgīn təmərīoah e nīkin, kən tāmətag-pən ətuatip o Elimas kən mən māmə, ¹⁰ “!Ei! İk nəti Setan. İk tīkimir rəha natimnat rafin itəm kotətuatip. İk nakərīoah əm e neīueīuən ne nəratən. ?Onəghan nəpanapəs nən ratən suatip pahrien rəha İərəmərə itəm natəuhlin? ¹¹ Roīu əh, İərəmərə otol nalpīnən kit kəm ik māmə nīganəmtīm otəpis, onəsəplanən nəhag-əhagən kit ne o nian neen.” Kən roīu agin mīn təməplan nōrəu ne napinəpən kəmuea mualpin nīganəmtin, kən nīganəmtin təpis agin. Kən təmətul matea-pən əpnəpīn əm māmə suah kit otəsitə lan mit. ¹² Nian kapman Setias Polas təməplan nat əh, tāmən nīpahrienən e Iesu mətō-inu təmaut magien o nəgətonən rəha suah mil e İərəmərə.

Panapas ne Pol kəmian Antiok əpəh ikin Pisitia

¹³ Kən Pol ne rəhan mīn netəmim kəmotiet Pafos motuwīn e nego kit motuwīn əpəh taon Perka e ikin Pamfilia. İkin əh Jon Mak təmapəs ilat mītəlig-pən əpəh Jerusalem.

¹⁴ Kən ilat kəmotiet Perka motuwīn əpəh taon Antiok əh-ikin Pisitia. Kən e nian rəha Sapat, kəmotuwīn imə e nīmə rəha nuəfiminən rəha netəm İsrəl moatəpələh. ¹⁵ Nian kəmotəto nāfinən rəha Lou ne İen Mīn, kən netəm-iasol rəha nīmə əh kəmotahl-ipən

nəghatən kəm Pol ne Panapas motən məmә, “Piak mīn. Okāmә itәmat kit tatos nəghatән wīr mēmә otән tasitu e netәmim, tәtul mән-iarәp.”

¹⁶ Kән Pol tәmәtul mefәtutu ilat mēmә okәsotәghatән, kән mән mēmә, “Noanol mīn rәha netәm Isrel ne itәmat Iaihlua mīn itәm noatәfak-pән kәм Uhgīn, otәtәlig-in-tu io.

¹⁷ Uhgīn rәha noanol mīn rәha Isrel tәmitәpun timitat mīn aupән kән mol ilat kotepәt nian ilat kәmoatatig әpәh ikin Ijip. Kән e nәsanәнәn asol rәhan, tәmit-iarәp ilat e nәptән әh.

¹⁸ Kән matehm wīr ilat o nup foti nian kәmotan әpәh ikin taruән-aruән ikin. ¹⁹ In tәmol noanol mīn rәha netәm Isrel kәmotoh kapman mīn rәha nәptән sepīn itәm kotatig e nitән әh Kenan, kән mos-ipән nәptән әh rәhalat kәм tipitат mīn mēmә rәhatat. ²⁰ Natimnat mīn әh kәmol nup fo-hanrit-fifti tinuwa minuwīn rәkis. Uarisig e natimnat mīn әh, Uhgīn tәmos-ipән kәм noanol mīn rәha Isrel netәm-iasol mīn mēmә ilat okotәrәmәrә elat mәtoarus-pa e nian rәha ien rәha Uhgīn Samuel. ²¹ Kән netәmim kәmotәtapәh kәм Samuel o kig, kән Uhgīn tәmos-ipән kәм ilat Sol u nәti Kis, tәmisi-pән e noanol rәha Benjamin. Kән in tәmәrәmәrә elat o nup foti. ²² Kән nian Uhgīn tәmilәs-irәkis Sol, kән in mol Tefit tәmuwa kig. In tәmән-iarәp nat kit tәwīr lan mēmә, ‘Emәplan suah kit Tefit nәti Jese, in etәm tәtuatip itәm io iakolkeike. Kән in otol natimnat rafin itәm io iakolkeike mēmә otol.’

²³ “Kән Uhgīn tәmol mēmә Iosmegәh kit, inu Iesu, otisi-pән e noanol rәha suah u Kig Tefit, mēmә otosmegәh netәm Isrel tahmen-pән әm mēmә in tәmән-iәkis mihin. ²⁴ Mәto uarisig Iesu tәtuoun rәhan wәk, Jon tәmaupән mән-iarәp kәм noanol mīn rәha Isrel mēmә okotәkәike motәuhlin ilat e rәhalat nolән rat mīn kән kol baptais elat. ²⁵ Nian Jon tәmatuwa iuәhkīr o nolән namnun rәhan wәk, in tәmән mēmә, ‘?Nikitәmat tәht mēmә io pah? Io sәnәmә etәm ilouin itәm Uhgīn tәmән rәkis. !Kәp! In tatuarisig lak itәm io esahmenән mēmә ekapeg rәkis rәhan put.’*

²⁶ “Piak mīn itәm nәmotisi-pән e noanol rәha Epraham, ne itәmat Iaihlua mīn itәm nәkoatәfak kәм Uhgīn, otәtәlig-in wīr, Uhgīn tәmahl-ipa kәм kitat nəghatән u e Iesu mēmә in otosmegәh kitat. ²⁷ Kән netәmim itәm kotatig Jerusalem ne rәhalat netәm-iasol mīn kәmәsotitunән mēmә suah әh inәh Iesu, Uhgīn tәmahl-ipa mēmә otosmegәh ilat. Kән nat әpnapīn kәmatafin-iarәp kәм ilat e Sapat mīn rafin nəghatән rәha ien mīn rәha Uhgīn itәm kәmoatән e Iesu, mәto ilat kәmәsotitunән. Kән ilat kәmotән mēmә okohamnu Iesu tahmen-pән әm itәm ien mīn rәha Uhgīn kәmotән aupән mēmә netәmim okotol mihin. ²⁸ Nat әpnapīn kәmәsotәplanән nat kit mēmә otimis ron, mәto kәmotәtapәh mēmә Pailat otohamnu.

²⁹ “Nian kәmol rafin natimnat itәm Nəghatән rәha Uhgīn tәmән mēmә okol mihin lan, kән rәhan mīn netәmim kәmotilәs-iәhau e nig kәluau motilәs ka kitәnim e nipәg kәpiel. ³⁰ Mәto Uhgīn tәmol in tәmegәh mīn e nimisән. ³¹ Kән e nian tepәt tatiet-arәpa o rәhan mīn netәmim. Netәm әh, ilat Iesu kәmotan aupән әpәh Kalili mәtoarus-pa Jerusalem. Kән roiu әh netәm әh koatән-iarәp kәм piatat mīn u noanol mīn rәha Isrel, mēmә ilat kәmotәplan pahrien Iesu, kән in tәmәmegәh pahrien.

³² “Kән roiu әh, itәmat ioatән-ipinә kәм itәmat namnusән tәwīr әh, mēmә nәniәkisән itәm Uhgīn tәmol kәм tipitат mīn aupән, ³³ roiu әh, tinol rafin nəghatән rәhan kәм kitat noanol mīn rәhalat nian tәmosmegәh Iesu e nimisән. Tahmen-pән әm e Naoa Rәha Uhgīn e Naoa Rәha Napuән Min kәiu tatән mēmә, ‘Tk nәtik. Roiu enuwa rәham tata әtuatip.’

³⁴ “Uhgīn tәmән-iәkis rәkis e rәhan Naoa mēmә otәpanosmegәh Iesu e nimisән, kән okol tәsimis mīnән, kән nipәtin otәsәmnәmitән. Tatән mēmә,

13:17: Eks 1:7; 6:6; 12:51 **13:18:** Nam 14:34; Dut 1:31-32 **13:19:** Dut 7:1; Jos 14:1 **13:20:** Jdg 2:16; 1 Saml 3:20 **13:21:** 1 Saml 8:5,19; 10:20-24 **13:22:** 1 Saml 13:14; 16:12; Sam 89:20 **13:23:** 2 Saml 7:12-16
13:24: Mat 3:1-2 * **13:25:** Iolwәk rәha etәm-iasol in tatapeg rәkis put rәha etәm-iasol rәhan. Wәk u in lәhau agin.
13:25: Jon 1:20,27 **13:28:** Mat 27:22-23 **13:29:** Mat 27:59-60 **13:31:** Wәk 1:3,8 **13:33:** Sam 2:7

‘Nipahrienən, oekos-ipinə nat wir agin min kəm ik itəm emən-iäkis räkis kəm Kig Tefit aupən.’

³⁵ “Kən e ik pisin min kit min e Naoa Rəha Uhgin, Kig Tefit təmən kəm Uhgin e Iosmegəh məmə,

‘Kən onisegəhan-inən məmə nipəti Iolwək Ətuatip rəham otəmnəmit məpien.’

³⁶ “Nian Tefit təmatəmegəh, təmol natimnat min itəm Uhgin tolkeike. Uarisig ikin timis, kən kəmitənim ilat tipin min, kən nipətin təməmnəmit. ³⁷ Kən nəghatən əh, təməsəghat-inən Tefit, məto təmatəghat-in Iesu məmə in min təmisim, məto Uhgin təmol təmegəh min, kən nipətin təmisəmnəmitən.

³⁸ “Kən piak min, iakolkeike məmə onəkotitun məmə roiu iatən-ipinə kəm itəmat məmə e Iesu, Uhgin otos-iräkis nolən rat min rəhatəmat. ³⁹ Kən itəmat onəkotəkəike motitun məmə Iesu pisin əm titun nos-iräkisən nolən rat rəha netəm u itəm koatahatətə lan. In otikis ilat o nolən rat min rəhalat. Məto suatip rəha nətəu-pənən Lou rəha Moses təsahmenən o nosmegəhən etənim. ⁴⁰ Kən itəmat onəkotəkəike moatəto itəmat məmə nəghatən rəha ien min rəha Uhgin otəsuwamən etəmat. ⁴¹ Kən in tatən məmə,

‘Ei, otətəlig-in-tu, itəmat itəm noatəghat nausit moatən rat natimnat rafin. Onəkotaut kən motimis, məto-inu e nian nakoatəmegəh, oekol nat kit tərət pik otəmat itəm okol nəsotənən nipahrienən lan, nat əpnəpin okəmə suah kit otən ətuatip kəm itəmat.’ ”

Netənim kəmotagien o namnusən təwir

⁴² Nian Pol ne Panapas kınatiaiet e niməfak, netənim kəmotətapəh olau məmə, “Awi, okol nakuea min e Sapat u tatuwa, muən-iarəp min nəghatən əh neen kəm itimat.” ⁴³ Kən nian netənim kəmotiet e nimə, ilat tepət kəmotətəu-pən Pol ne Panapas. Netəm əh, neen noanol min rəha Isrel, kən neen netəm rəha ikin min itəm kəmotapəs rəhalat nahatətən moatətəu-pən nahatətən rəha netəm Isrel.

Kən ilau kəmuəghat kəm ilat matuən-ipən əskasik kəm ilat məmə, “Onəkotəkəike motaskəlim nahatətən rəhatəmat e Uhgin.”

⁴⁴ Kən e Sapat itəm tatuwa, iuəhkır netənim rafin e taon asol əh kəmotuwa məmə okotəto nəghatən rəha Uhgin. ⁴⁵ Kən nian netəm Isrel kəmotəplan nimanin netənim kəmotuwa o nəghatən rəha Pol, kən kəmotetəhak pik olat, kən minotətuoun moatən rat Pol ne nat naka itəm in tatən.

⁴⁶ Kən Pol ne Panapas kəməsuaginən kəmuən məmə, “Itimlau oekuəike muən-iarəp nəghatən u rəha Uhgin kəm itəmat pitən, noanol min rəha Isrel. Kən itəmat nəmotapəs nəghatən rəha Uhgin, kən itəmat nakoatən atip əm məmə itəmat nəsotahmenən o nosən nəmegəhən lilin. Kən roiu itimlau enatian məmə ekuən-iarəp namnusən təwir u kəm Iaihlua min itəm sənəmə noanol min rəha Isrel, ⁴⁷ kən inu, inu nəghatən itəm Iərəməərə təmos-ipa räkis kəm itimlau məmə ekioal, in tatən e Naoa Rəha Uhgin məmə, ‘To emol ik məmə onəkuwa ik nəhag-əhagən kit rəha Iaihlua min, məmə natən-iarəp kəm netənim rafin məmə iakolkeike məmə ekosmegəh ilat.’ ”

⁴⁸ Nian Iaihlua min kəmotəto nəghatən əh, nikilat təmagien ron, kən minoatamnus-amnus kəm ilat min məmə nəghatən rəha Iesu Iərəməərə in təwir pik. Kən netəm u itəm Uhgin təmaun-in räkis ilat məmə okotos nəmegəhən u itəm namnun tikə, ilat kəmotən nipahrienən lan. ⁴⁹ Kən nəghatən rəha Iərəməərə təmaiu mitəlau e nitən əh rafin e taon əh.

Noanol min rəha Isrel kəmotəhg-iarəp Pol ne Panapas

⁵⁰ Məto noanol min rəha Isrel neen kəmotuwın motəplan nipitan asol rəha taon əh itəm koatəfak ilat netəm Isrel, ne netəm-iasol min e taon əh, motiww-pa ilat moatol neməha kəm Pol ne Panapas. Kən kəmotəhg-iarəp ilau iməlat ikin. ⁵¹ Məto ilau kəmioah pispis nəptən e nelkilau tahmen e nəmtətin kit məmə Uhgin təməuhlin məntaan kəm ilat kən otol nalpinən kəm ilat. Kən ilau kəmiaiet mian e taon əh Ikoniam. ⁵² Məto netəm rəha

Iesu əpəh Antiok, Narmin Rəha Uhgın tatərioah elat, kən ilat nıkilat tətəgien pik.

14

Pol ne Panapas kəmian Ikoniam

¹ E Ikoniam kəmian mın əpəh e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel, kən matuən-iarəp nəghatən rəha Uhgın, kən nəghatən rəhalau təwir pik məmə təmiuw-pa netəm Isrel tepət ne netəm İaihlua tepət mın, məmə ilat kəmoatən nıpahrienən e Iesu. ² Məto netəm Isrel itəm kəsotənən nıpahrienən e rəhalau nəghatən, kəmotuwın o İaihlua mın, motol ilat kotetəhau pik netəm u koatən nıpahrienən e Iesu, moatol neməha kəm ilat. ³ Məto Pol ne Panapas kəmuatig ikin tuwəh, məsuəginən ilat, kəmatuəkəike matuən-iarəp nəghatən rəha nəwırən rəha Uhgın kəm netəmim rafin. Kən İərəmərə təmol ilau kioal nat pispis ne nəmtətin tepət məmə netəmim okotitun məmə rəhalau nəghatən rəha nosmegəhən in nəghatən pahrien.

⁴ Kən netəm ikin əh, kəmotəhap ilat mın, neen kəmotətəu-pən netəm Isrel itəm kəsotənən nıpahrienən e Iesu, kən neen kəmotətəu-pən aposol mil əh, Pol ne Panapas. ⁵ Kən netəm Isrel ne İaihlua mın, ne netəm-iasol mın rəhalat mın, kınəatol nəghatən anion kit məmə okotərəkın ilau, kən motahtimnu ilau e kəpiel. ⁶ Məto nian kəmotəto nəghatən anion rəhalat, kəmuagım mian əpəh e ikin Likaonia, kən mian mətuatig e taon mil əh, Litra ne Tepe. ⁷ Kən e taon mil əh ne ikin mın titəlau e taon mil əh, ilau katuən-iarəp namnusən təwir rəha Iesu İosmegəh.

Pol ne Panapas əpəh Litra

⁸ Kən e Litra, suah kit əh-ikin. Nian təmaiir məto nelkin təməfaiu təruru naliwəkən, tatəpələh əm, kən in tatəpələh ikin əh ⁹ matətəlig-in nəghatən rəha Pol. Pol təmətag-pən ətuatip o suah əh, minitun məmə suah əh tınatahatətə rəkis məmə nelkin titun nəwırən, ¹⁰ kən magət əfəməh lan məmə, “!Ei piak, ətul!” Kən əmun, suah apon təmətip mər kən minataliwək.

¹¹ Nian nımanin netəmim kəmotəplan nat əh itəm Pol təmol, kəmotən əfəməh e nəghatən Likaonia məmə, “!Ei! Otəplan-tu. Uhgın mın rəhatat kınətol netəmim in, ilat minotuwa imətat ikin.” ¹² Kən kəmotəuhlin nərgi Panapas məmə Sus u nıpətin təmə in İərəmərə rəha uhgın mın rəhalat. Kən kəmotəuhlin mın nərgi Pol məmə Heremes, nıpətin u məmə in iəghat asol rəha uhgın mın rəhalat. ¹³ Nimə rəha narmi nat rəha uhgın əh Sus, in tatətul ihluə e taon əh. Kən pris rəha uhgın əh Sus təmasig kau mın neen itəm tınətu-pən rəkis nəguı-nig elat. Kən məmık ilat muwa e nafiluə rəha latuənu rəhalat itəm kəmotol əpətin e kəpiel. Məto in ne nımanin netəmim kotolkeike məmə kotol sakrifais kəm ilau motol nənwıwıən lan kəm Pol ne Panapas.

¹⁴ Məto nian aposol mil kəmuəto nəghatən e nat əh, kəmuəhap rəhalau natimnat.* Kən kəmuaiu mian əpəh ilugın elat. Kən muagət əfəməh məmə, ¹⁵ “!Ei, nəman! ? Nakotəmə nəkotol nat un o naka? Itımlau etəmim əm təhmen etəmat. Etios namnusən təwir matuea kəm itəmat, kən ekioalkeike məmə ekuəuhlin nətəligən rəhatəmat məmə nakotapəs nəfakən kəm uhgın mın u itəm rəhalat nəsanənən tikə. Məto onəkotəfak əm kəm Uhgın itəm təməmegəh, mətatig namnun tikə. In pisin əm təmol neai, nəptən, nıtəhəi, ne natimnat rafin itəm koatatig ikin mın rafin.

¹⁶ Aupən in təmegəhan-in məmə netəmim e ikin mın rafin məmə ilat okotətəu-pən atip əm suatip mın rəhalat. ¹⁷ Məto nian rafin in tatol suatip kəm ilat məmə ilat kotitun nəplanən rəhan nəwırən itəm in tatol. In tatol nuhəuən tatəfik, matol nagwənən mın e nasumən, kən koatol nıpətılə e nian ətuatip rəhalat. In tatos-ipən nagwənən kəm itəmat

14:3: Mak 16:20; Hip 2:4 **14:5:** Wək 14:19
nəmtətin kit məmə kəmotəto tərət pik e nolan əh

14:11: Wək 28:6

14:15: Sam 146:6; Wək 10:26

* **14:14:** “kəmuəhap rəhalau natimnat” in

14:16: Wək 17:30

mol itəmat nakoatəto təwir.” ¹⁸ Məto kəmatuən pap nəghatən əh kəm ilat, iuəhkır əm kuakia o nən-iəhauən ilat o nolən sakrifais, o nos-ipənən nənwiwien kəm ilau.

¹⁹ Kən netəmim neen e noanol mın rəha netəm Isrel kəmotiet e Antiok əh Pisitia ne Ikoniām motiet-pa Listra motiuw-pa netəmim tepət məmə okotuwa kəplan ilat. Kən kəmotiləs Pol kən motaht e kəpiel, kən motewkəkan ka kərakin-iarəp e taon motapəs tətəmahl. Nīkilat təht məmə təmimis. ²⁰ Məto nian netəm rəha Iesu kəmotuwa kətul kitəlau in, kən tətul əmun muwin mın əpəh imə e taon. Kən kəmən lawigin, in ne Panapas kəmiaiet mian Tepe.

Pol ne Panapas kəmietəlig-pən Antiok əh Siria

²¹ Kən Pol ne Panapas kəmuən-iarəp namnusən təwir e taon əh Tepe, kən kəmiaiuw-pa netəmim tepət kotuwa o Iesu. Kən kəmiatəlig muea Listra, kən uarisig u, kiaiet mın muea Ikoniām, kən miaiet mın muea Antiok əh Pisitia. ²² Kən ikin əh, kəmatuem əskasik netəm rəha Iesu. Kən matioas-ipən nəghatən məmə okotətul əskasik e nahatətən e Iesu. Kən matuən məmə, “Kitat okotatig e nəratən tepət nian koatuwin e suatip rəha nuwinən matig ahgin nərəmərən rəha Uhgin. Məto nat əpnəpən əm, kitat okotəkəike moatətul əskasik.” ²³ Kən e niməfak mın e ikin mın rafin itəm ilau katian ikin, katuəmki-pər elta mın rəhalat. Kən matuapəs nəgwənən matioal nəfakən, kən matuələhəu e nelmi İərəməre netəmim itəm kınəatən rəkis nıpahrienən lan.

²⁴ Kən ilau kəmian-pən Pisitia ikin muatite-pa Pamfilia ikin e taon əh Peka, ²⁵ ikin əh ilau kəmuən-iarəp namnusən təwir ikin. Kən ilau kəmuatite-pa mın e taon kit mın Atalia, ²⁶ kən kəmios nego ikin miatəlig-pa Antiok əh Siria. Netəm Antiok əh inəh, aypən ikin ilat kəmotahl-ipən Pol ne Panapas məmə okian muən-iarəp nəghatən rəha Uhgin, kən motəfak məmə Uhgin otehm wir ilau e ikin mın itəm ilau katian ikin. Kən roiu kinioal namnun wək rəhalau.

²⁷ Nian ilau kəmiatəlig-pa mın, kəmuəun-in netəmim rəha niməfak məmə okotuwa kitəh. Kən ilau kəmuən-iarəp kəm ilat natimnat itəm Uhgin təmol elau e nəsanənən rəhan, kən məmə təmahro nulan İaihlua mın, ilat kəmotuwa moatən nıpahrienən e Iesu.

²⁸ Kən ikin əh, ilau kəmuatig tuwəh ilat netəm rəha Iesu.

15

İəfak mın neen kəmoatən məmə netəmim okotətəu-pən

Lou rəha Moses

¹ Kən netəmim neen kəmotiet əpəh Jutia motatite-pa Antiok moatəgətun piatat mın moatən məmə, “Okəmə kəsəhg-ipənən itəmat, tahmen e inu itəm Lou rəha Moses tatən mihin, okol Uhgin təsosmegəhən itəmat.” ² Kən Pol ne Panapas ilat netəm əh koatərgəhəu o nəghatən əh, kən kəmotəghat əfəməh e nənən əh. Kən uarisig, netəm rəha niməfak əh Antiok kəmotitəpun Pol ne Panapas ne ilat neen mın məmə okotuwin Jerusalem motəplan aposol mın ne elta mın rəha niməfak o nənən əh.

³ Netəm rəha niməfak kəmotahl-ipən ilat kotuwin, kən nian ilat kəmoatiet-pən Fonisia ne Sameria, kəmoatən-iarəp məmə təhro nulan Uhgin tatiuw-pa İaihlua mın koatuwa rəhan netəmim. Kən nəghatən əh təmol piatat mın ikin əh nīkilat tətəgien pik. ⁴ Nian kəmotiet-pa Jerusalem, netəm rəha niməfak ne aposol mın ne elta mın rəha niməfak, kəmotəgien məmə okotos ilat motuwin iməlat mın ikin. Kən Pol ne netəm əh kəmotən-iarəp natimnat itəm Uhgin təmasitu elat lan. ⁵ Məto Farisi neen əh-ikin itəm koatən nıpahrienən e Iesu, kəmotətul motən məmə, “İaihlua mın, okəike kəhg-ipən ilat, kən onəkotəkəike kəgətun ilat məmə okotətəu-pən Lou rəha Moses.”

Aposol mın ne netəm-iasol mın kəmotəghat əpəh Jerusalem

⁶ Kən aposol mīn ne elta mīn rəha niməfak kəmotəpələh kəmotəghat-in nənən əh.
⁷ Kən nian kəmotəghat nəfəməh məsin, kən Pita tāmətul mən məmə, “Piak mīn. Itəmat nəkotitun wīr məmə nuwəh rəkis Ughin tāmītəpun io e nikitat məmə ekən-iarəp nām-nusən təwīr rəha Iesu kəm Iaihlua mīn məmə okotən nīpahrienən lan. ⁸ Ughin tītun nətəligən rəha netəmim, kən in tinəgətun rəkis məmə nīkin tagien məmə otosmegəh netəm u sənəmə noanol mīn rəha Isrel, mətə-inu təmos-ipa Narmin Rəha Ughin kəm ilat e suatip kitiah əm itəm təmos-ipa kəm kitat. ⁹ In təməsol pisinən kəm ilat. !Kəp! In təmafəl rəkis rəhalat nolən rat mīn mətə-inu koatən nīpahrienən lan tahmen-pən əm e itəm tinol rəkis kəm kitat.

¹⁰ “?Mətə tahro itəmat nakoatuwin e suatip pisin məmə Ughin nīkin otahmə? ?Tahro itəmat nīnoatīlās-ipən Lou kəm ilat məmə in nat təfigəm kit itəm ilat kotalis? !Kəp! Itəmat, otəplan-tu. Kitat ne tīpītat mīn kitat rafin kəsotahmenən məmə okotīlās nat figəm əh.
¹¹ Mətə kitat koatahatətə məmə Iesu in Iərəməərə rəhatat, kən in tatosmegəh kitat e rəhan nəwīrən əm, kən in matol əm nəhlan kəm ilat.”

¹² Nəghatən əh təmol ilat kotəruru nat okotən, kən moatətəlig-in Pol ne Panapas kīnatuamnus-iarəp nat pispis mīn ne nəmtətin pisin pisin mīn itəm Ughin təmol ilau kioal e niganəmti Iaihlua mīn.

Jemes təmahtosig-in nəghatən

¹³ Nian kəmioal nāmunn nən-iarəpən wək mīn rəhalau, kən Jemes tətul mən məmə, “Piak mīn. Otətəlig-in wīr-tu rəhak nəghatən. ¹⁴ Pita təmən wīr agin kəm kitat məmə tahro nulan Ughin tāmiet-pa pitən o Iaihlua mīn məmki-rəkis ilat neen məmə rəhan mīn.
¹⁵ Mətə nat əh tahmen-pən əm e nəghatən itəm ien rəha Ughin təmən itəm kəmətə e Naoa Rəha Ughin. Ughin tatən məmə,

¹⁶ ‘Uarisig e natimnat mīn əh, oekitəlig-pa mīn.

Oekol-wīr nego rəha nərəmərəən rəha Kig Tefit u təməhap aupən iuəhkīr tamnim.
 Nat əpnəpīn iuəhkīr tamnim, mətə ekilās-ipər mīlpīn mafəl mol təkaskik mīn,

¹⁷ məmə netəm əpnəpīn e nītən mīn u Iaihlua mīn, itəm nīnəmitəpun rəkis ilat məmə rəhak netəmim mīn, ilat okotegəs-in io.

¹⁸ Io Iərəməərə iatən mihin kən emol netəmim kotitun rəkis nat əh aupən.’ ”

¹⁹ Kən Jemes təmən məmə, “Kən tol nəhlan, io iakən məmə roiu Iaihlua mīn kīnoatəuhlin nətəligən rəhalat mīnoatuwa o Ughin. Kən təsəwīrən məmə kitat okotol tiəkis pīk mīn olat. ²⁰ Mətə pəs okotətə naoa kit tuwin kəm ilat məmə okəsotunən nagwənən mīn u itəm kīnol rəkis sakrifais lan kəm narmi nat mīn u iərmis mīn, kən kotamkīmīk e niganəmti Ughin. Kən məsotolən təfagə e pətan. Kən məsotunən nat megəh itəm kəmaril nentou mətə-inu nitan əh-ikin e nīpətin. Kən okəsotunən nitan. ²¹ Okotəkəike motən-iəhau ilat nəhlan o nələhəuən nəməlinuən tətətig, mətə-inu təmətuoun rəkis e Sapat mīn rafin, netəmim koatafin Lou rəha Moses əpəh e nīmə rəha nuəfīmīnən rəha netəm Isrel. Kən katən-iarəp nəghatən mīn əh e taon mīn rafin.”

Kəmətə naoa kəm iəfak mīn u Iaihlua mīn

²² Kən aposol mīn ne elta mīn ne netəm rəha niməfak kəmotegəhan məmə okotahl-ipən ilat mīn neen kotətəu-pən Pol ne Panapas motuwīn Antiok. Kən kəmotətgi-arəp Saelas ne Jutas u katən məmə Pasapas. Suah mīl əh netəmim koatīsiāi-in ilau. ²³ Kən kəmos-ipən naoa kəm ilat məmə okotos motuwīn. Naoa tatən məmə,

“Itimat aposol mīn ne elta mīn rəha niməfak, itimat piatimat u itəmat. Iakotən təwīr kəm itəmat əpəh Antiok, ne Siria, ne Silisia u Iaihlua mīn, mətə roiu nīnotuwa piatimat mīn.

²⁴ Itimat emotəto məmə netəmim neen u e nikitimat kəmotol tiəkis pik kəm itəmat, kən itəmat nəmotəto tərət e nəghatən rəhalat. Məto itimat emisotos-ipənən nəghatən məmə okotuwin kən mihin. ²⁵ Tol nəhlan kən itimat emotaun-in nəghatən kit, kən motegəhan məmə itimat kəiu okioas nəghatən rəhatimat muətau-pən Pol ne Panapas u ilau kuəwir pik otat. ²⁶ Iuəhkir kiamis o wək u rəha Iəramərə rəhatat, Iesu Kristo. ²⁷ Kən itimat ioatahl-ipinə Jutas ne Saelas məmə okiamnə muehm itəmat. Ilau okuən əsas kəm itəmat nəghatən kitiah əm itəm itimat emotəte. ²⁸ Kən Narmin Rəha Uhgın nikin tagien ne nikitimat tagien məmə esotos-ipinə minən lou kit kəm itəmat məmə otəfigəm pik otəmat, məto in əm u nəkotəkəike motol: ²⁹ onisotunən nagwənən min u itəm kinol rəkis sakrifais lan kəm narmi nat min u iərmis min; kən məsotunən nitan; kən məsotunən nat megəh itəm kəmaril nentou məto-inu nitan əh-ikin e nıpətin; kən məsotolən təfagə e pətan. Okəmə nakotətau-pən nəghatən min əh, onəkotuwın e suatip təwir.

Inu namnun rəhatimat nəghatən.”

³⁰ Kən netəm-iasol min əh kəmotahl-ipən netəm əh ilat kuwit məmə okotuwin əpəh Antiok. Nian kəmotiet-pən Antiok, kəmotauun-in netəmim rəha niməfak e ikin min əh, kən kotuwa kitiah, kən kotos-ipən naoa un kəm ilat. ³¹ Kən nian kəmotafin naoa un, nikilat təmagien məto-inu nəghatən əh təmiləs-ipər nikilat. ³² Jutas ne Saelas ilau ien mil rəha Uhgın. Kəmuəghat təfəməh kəm piatat min əh mətialəs-ipər nətəligən rəhalat matioal ilat koatətul əskasik. ³³ Kəmuatig tuwəh məsin ikin əh, kən piatat min kəmotauiatipin ilau kən motətapəh məmə Uhgın otos-ipən rəhan nəməlinuən kəm ilau, kən motahl-ipən ilau kiətəlig-pən o netəm u kəmotahl-ipa ilau. ³⁴⁻³⁵ Kən Pol ne Panapas kəmuatig tuwəh məsin əpəh Antiok, kən ilat netəmim tepət kəmoatən-iarəp ne moatəgəhun netəmim e Iəramərə.

Pol ne Panapas kəmuəhap ilau min

³⁶ Nian neen uarisig, Pol təməni-ipən kəm Panapas məmə, “Təwir məmə kiətəlig min mian muəplan pialau min e taon min itəm kəmuən-iarəp nəghatən ikin rəha Iəramərə kəm ilat, muəplan-tu məmə koatahratig.” ³⁷ Kən Panapas tolkeike məmə otit min Jon Mak. ³⁸ Məto Pol təplan məmə təsətuatipən, məto-inu Jon Mak tinapəs rəkis ilau əpəh Pam-filia mītəlig məsətau-pənən ilau mətoarus kioal namnun e wək. ³⁹ Kən kəmuən təskasik e nənən əh, kən muəhap ilau min. Kən Panapas təmit Mak kən mios nego kit mian əpəh Saepras. ⁴⁰ Məto Pol təmit Saelas ilau min. Kən netəm koatəfak kəmotəfak məmə Iəramərə otehm wir ilau e rəhan nəwiran, kən motahl-iarəp ilau. ⁴¹ Kən kəmuəliwək mian-pən Siria ne Silisia ikin kən matuem əskasik niməfak min.

16

Timoti təmətau-pən Pol ne Saelas

¹ Kən Pol təməliwək min muwin əpəh Tepe ne Listra. Kən ikin əh, etəmim kit əh-ikin rəha Iesu, nərgin u Timoti. Mama rəhan in noanol kit rəha Isrel, məto rəhan tata in etəm Kris. ² Netəm koatəfak əpəh Listra ne Ikoniam kəmotən məmə Timoti in etəm təwir kit. ³ Kən Pol tolkeike məmə otit ilau min. Kən təməhg-ipən in məto-inu təməsolkeikən məmə noanol min rəha Isrel nikilat otəht rat məto-inu kotitun məmə tata rəha Timoti in etəm Kris. ⁴ Kən nian iləhal kəməhaluwın e taon min, kəmətəhalən-iarəp kəm netəmim rəha Uhgın nəghatən rəha aposol min ne elta min itəm kəmotələhəu əpəh Jerusalem. Kən mītəhaləgəhun ilat məmə okotəkəike katətau-pən nəghatən min əh. ⁵ Kən e nolən əh, niməfak min kəmotəskasik e rəhalat nahatətəən, kən nian rafin netəmim koatuwa moatəpət e niməfak.

Pol təməplan napilairən kit rəha Uhgın

⁶ Kən iləhal kəməhaluwın-pən əpəh Fritia ne Kalesia ikin, məto-inu Narmin Rəha Ughin təməsegəhan-inən iləhal məmə okəhaluwın-pən Esia ikin məhalən-iarəp nəghatən u əh-ikin. ⁷ Nian kəməhaluwa iuəhkır e ikin Misia ne ikin Pitinia, məhalolkeike məmə okəhaluwın Pitinia. Məto Narmin rəha Iesu təsegəhan-inən məmə okəhaluwın. ⁸ Kən kəməhalaliwək məhaluwın-pən Misia ikin, kən məhalatite-pa e taon əh Troas. ⁹ Kən lapın in, Pol təməplan nat kit tahmen e napılaiirən. Təməplan məmə etəm Masetonia kit tatətul matətapəh əskasik ron məmə, “Awi, okol nakuwa Masetonia masitu etimat.” ¹⁰ Nian Pol tinəplan rəkis əm nat əh, kən enoataii-pən rəhatimat natimnat məmə ekotuwin Masetonia, məto-inu enoatitun məmə Ughin tətəun-in itimat məmə ekotən-iarəp namnusən təwir rəha Iesu kəm netəm ikin əh.

Litia əpəh Filipae təmən nıpahrienən e Iesu

¹¹ Kən emotos nego kit motiet əpəh Troas motaiu ətuatıp əm o nitən Samotres. Kən kəmən lawigin emotuwin motuar e taon Neapolis. ¹² Kən emotiet ikin-u motaliwək əm motuwin əpəh e taon əh Filipae, u tatəməhl aupən e nitən asol Masetonia. Netəm ikin əh, netəm Rom ətuatıp. Kən emotatıp məsin əh-ikin.

¹³ Kən e Sapat, nian rəha nəfakən, emotiet e taon əh kən motuwin əpəh ləhau e nəhau kit itəm emotəto məmə netəmim kotuwin ikin katəfak. Kən emotuwin moatəpələh katəghat itimat nıptan itəm kəmotaupən motuwa katəpələh. ¹⁴ Kən pətan Tuatira kit əh-ikin tatətəlig-in itimat, nərgin u Litia. In pətan itəm tatol-salim-in nıməhan nəgui-naris u nian rafın nıməhan əh nəmtin tiəkis pik. Pətan əh nian rafın in tatəfak kəm Ughin, kən İərəməərə təmol nıkin tımətmətig məmə otən nıpahrienən e nəghatən itəm Pol tatən. ¹⁵ Kən kəmol baptais lan ne rəhan min, ne rəhan iolwək min. Kən in təmən-ipa kəm itimat məmə, “Awi, okol nakotuwa imak ikin kotatıp məsin məto-inu itəmat nınotitun rəkis məmə io iatən nıpahrienən e İərəməərə.” Kən in təmatəkəike kəm itimat, kən ekotuwin iman ikin.

Kəmiləs-ipən Pol ne Saelas e kalapus əpəh Filipae

¹⁶ Kən nian kit, nian emoatuwin ikin rəha nəfakən əh, kən pətan əkəku kit təməplan itimat e suatıp. In slef rəha netəmim neen itəm kəmos-nəmtin. Pətan əh narmin rat kit tətətig lan itəm tol in tatən-iarəp natimnat itəm otəpanuwa. Kən matol win e mənı tepət rəha rəhan netəm-iasol min məto-inu netəmim kotətou ilat məmə ilat okotəto rəhan nəghatən. ¹⁷ Kən in təmatuarisig-in itimat Pol, kən matən əfəməh məmə, “Netəm u, netəm rəha Ughin u in ilis, ilis pik. Koatən-ipinə kəm itəmat suatıp rəha Ughin məmə in otosmegəh netəmim lan.”

¹⁸ Təmatol nəhlan etimat nian tepət, mətoarus nian kit Pol tinəto tərət o nat əh minəpou in. Kən in təmeirair magət e narmin rat apon məmə, “E nərgi Iesu Kristo iatən-ipinə kəm ik məmə onakiet rəkis e pətan əkəku un.” Kən roiu agın min, narmin rat apon təmıet e pətan əkəku əh.

¹⁹ Kən nian rəhan netəm-iasol itəm koatərəməərə lan kinotitun məmə kinotakıə e suatıp rəhalat o nolən win e mənı, kəmotəto tərət. Kən kəmotaskəlim Pol ne Saelas motiləs ilau motuwin əpəh e ikin rəha kaonsel rəha taon əh, ²⁰ məmə okuətul e nıganəmti netəm Rom, netəm rəha kot. Kən ilat kəmotən məmə, “Suah mil u ilau noanol rəha netəm Isrel. Ilau kətioal nat tərət tepət u imətat ikin. ²¹ Ilau katuən məmə kitat okotəkəike kətəu-pən suatıp pisin min. Məto suatıp min əh kəsotətuatıpən e lou rəhatat. Kitat netəm Rom. Okol kitat kəsotolən nəhlan.”

²² Kən netəm ikin əh kəmotuwa motəplan ilat minoatən rat ilau. Kən suah mil u rəha kot kuən-ipən kəm mopaal min məmə okotapeg rəhalau natimnat motalis ilau. ²³ Kən kəmotalis ilau mau tepət, kən uarisig kotiləs-ipən ilau e kalapus. Kən motən-ipən kəm etəm tatehm kalapus məmə otəsəmkarəpənən elau kiaiet muagım. ²⁴ Nian etəm rəha

nehmən kalapus təməto nəghatən əh, təmİLəs ilau muwın e rum kit əpəh imə agin, kən mətə-pən nig e nelkılau tahmen e hankap.

Etəm tatehm kalapus təmən nıpahrienən e Iesu

²⁵ Kən nian tınəlis kinkin lapin, Pol ne Saelas katuəfak, kən ilau katuan napuən min rəha nənwiwian Uhgin. Kən netəmim min e kalapus koatətəlig-in ilau. ²⁶ Kən roiu agin-əh min, namig asol kit təməloal e nəptən kən mol nimə kalapus təməloal pik, kən nafiluə min e kalapus kəmoterəh, kən sen itəm kəmalis netəmim lan kəmotisas. ²⁷ Kən nian etəm rəha nehmen kalapus təmair, məplan məmə nafiluə min rəha kalapus kəmoterəh, nıkin təməht məmə netəm koatəməhl e kalapus kınotagim rafin. Kən mİLəs-ipər rəhan naip məmə otagimnu atıp in lan.* ²⁸ Məto Pol təmagət əfəməh məmə, “!Ei! !Əsaruan ik! Itimat rafin əpəh ikin.”

²⁹ Kən suah əh təmaun məmə okİLəs lait ka, kən in təmaiu muwın əpəh imə, misin-pən nulin əpəh e nelki Pol ne Saelas ikin mətasiəp. ³⁰ Kən mit ilau məhaliet əpəh ihluə kən mətapəh olau məmə, “!Suah mil! ?Ekahro nulan məmə Uhgin otosmegəh io?” ³¹ Kən kuən-ipən kəm in məmə, “Onəkəike mən nıpahrienən e İəramərə Iesu, kən məmə Uhgin otosmegəh ik ne rəham min.” ³² Kən kəmuən-ipən nəghatən rəha İəramərə kəm in ne netəmim itəm kotatig ilat min. ³³ Nat əpnəpin lapin agin, məto suah əh təmit ilau muwın maikuas e nıməgəm min e nıpətılau itəm kəmalis ilau ikin. Kən e nian əm əh, kəmol bəptais lan ilat rəhan min. ³⁴ Kən in təmit Pol ne Saelas muwın əpəh iman ikin mos-ipən nagwənən kəm ilau. Kən in ne rəhan min rafin nıkilat təmagien marioah məto-inu kəmotən nıpahrienən e Uhgin.

³⁵ Nian təmian, etəm rəha kot mil əh kuən-ipən kəm mopaël min məmə, “Okotuwin kerəh e suah mil əh katian.”

³⁶ Kən suah əh etəm rəha kalapus təmən-ipən kəm Pol məmə, “Etəm rəha kot mil kəmuən məmə ekoterəh etəlau nakatian, kən iaiet mətian kən muətul mətig.”

³⁷ Məto Pol təmən-ipən kəm mopaël min əh məmə, “?Ei, məto naka əh? Itımlau etəm Rom mil.† Kən etəm rəha kot mil əh kəsüəplanən nat kit məmə emioal tərət, məto e nıganəmti netəmim kəmotalis itımlau, kən kİLəs-ipən itımlau e kalapus. ?Kən roiu kioalkeike məmə oekiaiet anion əm? !Kəp! İlau əm okuəike muea ikin-u kən mİaləs-iarəp itımlau.”

³⁸ Kən mopaël min əh kəmotuwın kən-ipən kəm etəm rəha kot mil əh. Kən nian kəmuəto məmə Pol ne Saelas ilau etəm Rom mil, ilau kəmuəgin pik. ³⁹ Kən kəmian muən-ipən kəm Pol ne Saelas məmə, “!Ei, kəsi! Emioal tərət etəmlau.” Kən uarisig kiaiet ilau motiet e nıpəg noa kalapus, kən muən-ipən wır kəm ilau məmə okiaiet e taon əh.

⁴⁰ Kən Pol ne Saelas, ilau kəmiaiet e kalapus mian e nımə rəha Litia. İkin əh kəmuəplan piatat ne wınıtət min rəha nıməfak, kən muəghat məsin kəm ilat mətİaləs-ipər nıkilat. Kən uarisig u, kiaiet mətian.

17

Pol ne Saelas kəmian əpəh Tesalonaeka

¹ Kən Pol ne Saelas kəmuəliwək mian-pən əpəh e taon mil əh Amfipolis ne Apolonia, mueia miaet-pa e taon əh Tesalonaeka. İkin əh, nımə rəha nuəfiminən kit əh-ikin rəha netəm İsrəl. ² Kən Pol təmol tahmen əm e itəm tatol nian min, təmuwın əpəh imə e nımə əh. Kən e Sapat kİsİl ilat netəm əh noanol min rəha İsrəl kəmoatol nəghatən tēpət o Naoa Rəha Uhgin. ³ In tatən kəm ilat məmə, “Naoa Rəha Uhgin tatən wır agin-əh məmə Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa, otəpanəto nahmən e nıpətin, muwa mətoarus mİmİs,

* **16:27:** E nian əh, okəmə mopaël kit tairaməg e etəm tatol kalapus tagim, okəike kohamnu mopaël əh. **16:27:** Wək 12:18-19 **16:30:** Wək 2:37 † **16:37:** Okəmə suah kit in etəm Rom, məto katətu-pən nəghatən kit lan, kən lou kit əh-ikin rəhalat məmə aupən kapman otol nalpinən kəm in, məto in otəkəike mətul e kot mən-iarəp nəwtain nəghatən katətu-pən lan. Afın e Wək 25:15-16.

kən Uhgin otəpanosmegəh mīn in e nīmīsən. Iesu u itəm iatən kəm itəmat, inu Kristo əh.” ⁴ İlat neen kəmotən nīpahrienən e nəghatən əh, kən kəmotətəu-pən Pol ne Saelas. Kən netəm Kris tepət itəm koatəfak kəm Uhgin, ne nīpitan asol tepət itəm koatəramərə e nīpitan mīn, kəmotətəu-pən ilau.

⁵ Məto netəm-iasol rəha noanol mīn rəha Isrel, kəmotetəhak, kən motuwīn moategəs-in netəm nol təfagə, əpəh e nīkal suatīp mīn ne ikin mīn, motuwa mīnoatos ilat mīn, kən mīnoatol nəratən tepət əpəh e taon əh. Kən kəmotuwīn e nīmə rəha suah kit nərgīn u Jeson, moteatəp nafiluə e nīmə, moategəs-in Pol ne Saelas. Kəmotolkeike məmə okotiləs-ipən ilau e nelmi kaonsel əh-ikin əh.

⁶ Nian kəməsotəplanən ilau, kən kəmotaskəlīm Jeson ne piatat mīn neen motəmki-pən ilat məmə okotətul aupən in netəm-iasol mīn rəha kaonsel. Kən kəmotagət əfəməh moatən məmə, “Suah mil əh Pol ne Saelas kətioal nat tərət tepət e ikin mīn, kən minuea e taon rəhatat. ⁷ Kən suah u Jeson təmaun-in ilau kian iman ikin, məto ilat koatətgəhl lou rəha Sisa itəm tatəramərə e nītən mīn. İlat koatən məmə İəramərə kit mīn əh-ikin tətətig, nərgīn u Iesu.” ⁸ Nian noanol mīn rəha Isrel kəmotən nəghatən əh, motol netəmim ne netəm-iasol mīn əh kinotəruru əfəməh məmə okotol naka. ⁹ Kən netəm-iasol mīn əh kəmotol Jeson ne piatat mīn kəmosot-ipən mənī neen, məmə in nəniəkīsən kit məmə okəsotol mīnən nat əh, kən motahl-ipən ilat koatuwin.

Pol ne Saelas kəmian əpəh Perea

¹⁰ Nian tīnapinəp, kən piatat mīn ikin əh kəmotahl-ipən Pol ne Saelas məmə okian e taon əh Perea. Nian kəmiaiet-pa ikin əh, kəmian e nīmə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel. ¹¹ Noanol mīn rəha Isrel ikin əh nətəligən rəhalat təwīr, maprəkis-in netəm Tesalonaeka, məto-inu kotolkeike pik məmə okotətəlig-in nəghatən rəhalau. Kən nian rafīn, koatafīn wīr e Naoa Rəha Uhgin, moategəs-in məmə nəghatən rəhalau tətətip o kəp. ¹² Məto-inu e nolən əh, kən tepət kəmotən nīpahrienən e Iesu. Kən nīpitan asol mīn Kris tepət, ne netəm Kris tepət kəmotən nīpahrienən e Iesu.

¹³ Məto nian noanol mīn rəha Isrel əpəh Tesalonaeka kəmotəto məmə Pol tatən-iarəp mīn nəghatən rəha Uhgin əpəh Perea, kən ilat kəmotuwa mīn əpəh ikin mīnoatol netəm Perea kinotol mīn təməht kəm ilau. ¹⁴ Kən e nian əm əh, piatat mīn kəmotahl-ipən mīn Pol tuwīn əpəh itəhai muwīn e nego muwīn Atens, mapəs əm Saelas ne Timoti kətəuatīg əpəh Perea. ¹⁵ Kən netəmim itəm kəmotit Pol moatuwin Atens, kinoatitəlig-pa mīn Perea, Pol tahləpis ilat məmə okotən-ipən kəm Saelas ne Timoti məmə okuaut uəhai əm mian muəplan mīn in.

Pol əpəh Atens

¹⁶ Nian Pol təmatəsahgin Saelas ne Timoti əpəh Atens, in təməto tərət pik məto-inu nian taliwək mətan ikin əh, məplan ikin əh tərīoah e narmi nat mīn. ¹⁷ Məto-inu o nat əh, kən in tuwīn əpəh e nīmə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel ilat netəm Isrel ne İaihlua mīn itəm koatəfak kəm Uhgin, moatəghat pik o nat əh. Kən nian rafīn in tatuwin ikin katol maket ikin matəghat kəm netəm əpnəpīn mīn əm. ¹⁸ Kən İəgətun mīn neen netəm Kris, kətaun-in ilat Epikiurien ne Sitoik,* ilat mīn koatəghat. İlat neen koatən məmə, “?Suah əh təmīləs əm nəghatən əpəh kit e suatīp matən, kahrmə tatən naka əpəh?”

Kən netəmim neen kotəmə, “İtimat ekotəto məmə tatəghat-in uhgin mīn rəha ikin pisin pisin mīn.” Koatəghat nəhlən məto-inu Pol tatəghat-in Iesu, matən məmə təmīmīs məto Uhgin təmosmegəh mīn.

¹⁹ Kən kəmotəun-in-pən Pol məmə otuwa mətul e niganəmti kaonsel rəha netəm koatəpələh e nītə əh Areopakus. Kən kaonsel əh təmən-ipən kəm in məmə, “Ekotolkeike

17:7: Luk 23:2; Jon 19:12 **17:17:** Wək 18:19 * **17:18:** Epikiurien ne Sitoik - İəgətun mīn neen itəm koategəs-in nīpahrienən. İlat Epikiurien koatən məmə natīmnat itəm tatol suah kit nīkin tagien, inu nəukətīn rəha nəmegəhən təwīr. İlat Sitoik koatən məmə təwīr okəmə suah kit təsətoən nagienən ne nəhməən e nīkin.

məmə ekotitun nıpəti nəghatən wi itəm nakatən. ²⁰ Nəghatən min əh neen, ekotəto məmə tol pisin agin-əh, kən ekotolkeike məmə ekotitun nıpətin.” ²¹ Kəmotəghat nəhlan məto-inu netəm Atens ne netəm ik pisin min itəm kəmotuwa Atens, kətolkeike məmə okotəpələh əm katətəlig-in nəghatən wi min əh, kən motəuhlin wir nənən lan.

²² Kən Pol tətul e nıganəmti netəm rəha kaonsel əh məmə, “Netəm Atens. Io enəplan rəkis məmə rəhatəmat nətəligən tepət tatuwin o uhgin min. ²³ Nian io etaliwək ikin-u imatəmat ikin, matəplan ikin nəkoatəfak min ikin ne narmi nat min, kən eməplan nəghatən kit itəm itəmat nəmotəte-pən rəkis e kəpiel kit məmə, INU IKİN KATƏFAK-PƏN KƏM UHGİN KIT ITƏM ITİMAT EKOTƏRURU. Məto uhgin itəm itəmat nəkoatəfak kəm in, itəm nəkotəruru, Uhgin əh inəh itəm io iatən-ipinə kəm itəmat. ²⁴ Uhgin əh inəh təmol nəptən u, ne natimnat rafin itəm koatətig lan, kən in matərəməmə e neai ne nəptən, in təsətigən e nıməfak min itəm kitat əm netənim kəmotol. ²⁵ Nat kit təsikəən ron itəm kitat netənim kotitun nolən kos-ipən kəm in. Məto-inu in pisin əm tatos-ipa nəmegəhən kəm kitat kitiah kitiah, matos-ipa natimnat rafin kəm kitat. ²⁶ Aupən, aupən agin-əh, in təmol əm suah kitiah əm. Kən netəm rafin ikin min kəmotiet əm e suah əh, kən in pisin əm təmələhəu ilat rafin e ikin min, kən in pisin əm təmə nian itəm ilat okotan lan, ne nuantən min rəhalat. ²⁷ Uhgin əh təmol nəhlan məmə kitat rafin okotəkəike kegəs-in məmə okotehm, tahmen e etənim itəm tateameam əpnəpin əm məmə otehm nat kit. Məto nıpahrienən məmə Uhgin əh, sənəmə in isəu o kitat. ²⁸ Tahmen e itəm suah kit təmə nian aupən məmə, ‘Məto-inu kitat koatəkul-pən əm e Uhgin, kən moatos nəmegəhən, moataliwək, moatol natimnat rafin.’ Kən mahmen e suah kit rəhatəmat itəm təməte rəkis napuən kit məmə, ‘Kitat min kitat nənətin min.’

²⁹ “Məto-inu kitat nənəti Uhgin, okol kitat kəsotənən məmə in tahmen e natimnat itəm netənim koatol ilat e iaen u kol tatipit-ipit, ne silfa ne kəpiel. In sənəmə nat kit itəm suah kit titun nol əmə n e nelmın o e rəhan nənətigən. !Kəp!

³⁰ “E nian əh aupən itəm netənim kotəruru Uhgin, tahmen e itəm Uhgin təmahtosig-in nıganəmtin məmə otəsəplanən nolən rat min əh. Məto roiu tatən kəm kitat rafin e ikin min rafin məmə, ‘Itəmat rafin onəkotəuhlin itəmat e rəhatəmat min nolən rat min.’ ³¹ In təmə nəhlan, məto inu in tınəmitəpun rəkis nian itəm in otakil nolən lan rəha netənim, kən in otol əm e suatip itəm tətətip. Uhgin tinitəpun rəkis etənim itəm otakil nolən min rəha netənim, kən in tınəmol rəkis kəm netənim məmə in otol nəhlan, məto-inu tınol rəkis suah əh təmegəh e nımisən.”

³² Nian ilat kəmotəto nəghatən məmə Uhgin təmol suah kit təmegəh min e nımisən, neen kəmotalah-əmnə, məto neen katən məmə, “Itimat ekotolkeike məmə ekotəto min rəham nəghatən.” ³³ Kən Pol təmiet e nəghatən əh rəha kaonsel. ³⁴ Kən netənim neen kotuwın kəkul-pən lan, moatən nıpahrienən e İesu. Netəm əh kit nərgin u Taionisias, in etəm kit rəha kaonsel əh, ne pətan kit min nərgin u Tamaris, ne netənim neen min.

18

Pol təmuwin Korin

¹ Uarisig e natimnat min əh, Pol təmiet əh Atens, muwin e taon pisin kit min, nərgin u Korin. ² İkin əh, təməplan suah kit, in noanol rəha İsrəl, nərgin u Akwila. Təmaiir əpəh Pontas, məto təmuwin mətatig əpəh İtali e taon asol əh Rom. Uarisig, kən etəm Rom əh, Klotias itəm tatərəməmə e ikin min, təmol lou kit məmə noanol min rəha İsrəl okotəkəike motiet Rom. Kən Akwila ne rəhan pətan Prisila kəmiaet mueia mətuatig əpəh Korin. Kəməsuatigən təfəməh kən Pol tiet-pa, məplan ilau. ³ Kən mətatig iləhal min ilau, matəkul-pən elau e wək rəhalau, məto-inu wək rəhan rəha nosən məni tahmen əm əh wək rəhalau. İlat netəm rəha nəhlən nımə tapolən. ⁴ Kən e nian rafin e Sapat, nian

17:25: 1 King 8:27; Wək 7:48 **17:25:** Sam 50:12 **17:27:** Sam 145:18; Jer 23:23 **17:29:** Aes 40:18-20; 44:10-17; Wək 19:26 **17:31:** Sam 96:13 **18:2:** Rom 16:3 **18:3:** Wək 20:34

rəha nəfakən, Pol ne noanol min rəha Isrel ne netəm Kris koatol nəghatən tepət əpəh e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel, mətə-inu Pol tolkeike məmə otiuw-pa ilat məmə okotən nīpahrienən e Iesu.

⁵ Kən Saelas ne Timoti kəmiaiet Masetonia, kən nian kəmiaiet-pa ikin əh, Pol təmapəs wək kən matən-iarəp əm nian rafin namnusən təwīr matən wīr kəm noanol min rəha Isrel məmə Iesu in Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa. ⁶ Mətə ilat kəmotetəhau, kən moatəhai. Kən Pol təmorautin-oraubin rəhan sot asol e niganəmtilat. Kən mən məmə, “Okəmə nəkotatig e nəratən lan nian Uhgin otakil netənim e Namnun Nian, mətə rəhatəmat atip. Tətuoun əh-roiu, ekuwin mən-iarəp namnusən təwīr o laihluə min.” ⁷ Kən in təmiet elat muwin mətətig e nimə rəha suah kit sənəmə noanol rəha Isrel, mətə in tatəfak kəm Uhgin, nərgin u Titias Jastas. Rəhan nimə in e nīkal nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel. ⁸ Kən Krispas u in tatəramərə e nimə əh, in ne rəhan min, ilat kəmotahatətə e Iəramərə. Kən netəm Korin tepət min kəmotətə nəghatən rəha Pol, kən kəmotahatətə e Iesu, kən kol baptais elat.

⁹ Kən nian kit lapin, Pol təməplan nat kit tahmen e napilairən. E napilairən əh, Iəramərə təməghat kəm in məmə, “Əsəginən ilat. Uwin mən-iarəp rəhak nəghatən məsamegən, ¹⁰ mətə-inu kilau min ik. Netənim okol kəsotərakinən ik, mətə-inu netənim tepət e taon əh ilat rəhak netənim min.” ¹¹ Kən Pol təmatig ikin əh nup kitiah kən məwig sikis, matəgəton netənim e nəghatən rəha Uhgin.

Netəm Isrel kəmotiləs-ipən

Pole kot

¹² Kən nian Kalio, in kapman rəha netəm Akaea, kən netəm Isrel kəmotuwa kitiah motaskəlim Pol motiləs motuwin e kot. ¹³ Kən motən məmə, “Suah u tətalkut məmə otiuw-pən netənim məmə okotəfak kəm Uhgin e nolən kit itəm təsətuatipən e Lou.”

¹⁴ Kən Pol təmətul məmə otəghat, mətə Kalio təmən-ipən kəm ilat məmə, “Netəm Isrel. Otətəlig-in-tu. Okəmə nat u in nat kit təsətuatipən, o təsətu-pənən lou, itəmat nəkotitun rəkis məmə ekəike mətə nəghatən rəhatəmat. ¹⁵ Mətə, nəghatən u in musmus əm kit rəhatəmat e nərig min ne natimnat min rəha Lou rəhatəmat, kən tətətig əm etəmat məmə onəkotən kələhəu wīr. Io nīkik təsəgienən məmə ekakil nat tol nəhlan kit.” ¹⁶ Kən in mahl-iarəp ilat e kot. ¹⁷ Kən nian kəmotuwin ihluə, əmun kəmotaskəlim Sostenes u etəm-iasol rəha nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel. Kən kəmotəh kəmotəh əpəh e nafiluə e nimə kot. Mətə Kalio təsolən nat kit məmə otən-iəhau ilat.

Pol təmətəlig Antiok əpəh Siria

¹⁸ Pol təmatig nian tepət əpəh Korin ilat piatat min. Kən uarisig tapəs ilat muwin ikin əh-ikin Kegkria. Aupən Pol təmol nəniəkisən kit kəm Uhgin, kən ikin-u in təməte min əm noanun matol namnun nəniəkisən lan rəhan. Kən in təmos min nego kit ikin əh mītəlig-pa Siria. Kən Akwila ne Prisila kəmuətəu-pən in. ¹⁹⁻²¹ Nian kəmotuwa e taon əh Efesas, iləhal kəməhaluar. Kən Pol təmuwin əpəh imə e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel, kən kəmotən nəghatən tepət. Ilat kəmotətapəh ron məmə otətig məsin ilat min ilat. Mətə in təmə, “Ei kəsi, kəpə. Okol esatigən.” Mətə nian in təmiet təmən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə Uhgin tolkeike məmə ekuwa min, kən epanuwa min məplan itəmat.” Kən in təmos nego kit miet Efesas, mətə təmapəs Akwila ne Prisila kətuatig ikin əh.

²² Nian Pol təmuwa e taon əh Sisaria, kən muar. Kən maliwək muwin məmə otəplan netəm rəha niməfak əpəh Jerusalem. Kən uarisig, təmətəlig-pa min əpəh Antiok. ²³ Təmatig məsin ikin əh, kən miet min maliwək muwin-pən əpəh Kalesia ne Fritia ikin matem əskasik netəm rəha Iesu.

Apolos təmuwin Efesas ne Korin

²⁴ Kən suah kit təmuwa əpəh Efesas, in noanol kit rəha Isrel, nərgin u Apolos. In təmaiir əpəh Aleksantria, kən in etəm wir kit rəha nəghatən, kən mitun wir min nəghatən min e Naoa Rəha Uhgîn. ²⁵ İlat kəmoatəgətun rəkis in e suatip rəha İləməmə. Kən nian rafin nigəm tatuəp e nikin o nən-iarəpən nəghatən rəha Uhgîn. Kən nəghatən rəhan e İesu in tətutitip tətutitip. Məto in titun əm nolən baptais itəm Jon təmatol aupən. ²⁶ Kən in təmatən-iarəp əskasik nəghatən rəha Uhgîn əpəh e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel. Nian Prisila ne Akwila kəmuəto in, kəmiat məhaluwîn əpəh e rəhalau nimə, kən muən-iarəp wir kəm in suatip rəha Uhgîn. ²⁷ Kən nian Apolos tolkeike məmə otuwîn əpəh Akaea, kən piatat min əpəh Efesas kəmotasitu lan motəte naoa kit tuwîn kəm netəm rəha İesu əpəh Akaea, motətapəh olat məmə kotitun nosən Apolos motuwîn əpəh iməlat ikin. Kən nian in təmuwîn ikin əh, in təmasitu wir elat. İlat min əh, ilat kəmotahatətə e İesu e nəwirən rəha Uhgîn. ²⁸ Apolos təmasitu elat nəhlan məto-inu in etəm wir kit rəha nəghatən, kən in matən-iarəp wir e Naoa Rəha Uhgîn məmə İesu in Kristo itəm Uhgîn təməmə otahl-ipa. Kən e niganəmti netənim, təmatoh-iahau nəghatən rəha netəm Isrel.

19

Pol təmuwîn min Efesas

¹ Nian Apolos təmətatig əh əpəh Korin, Pol təmətip suatip kit əpəh ilis ikin e nitot min miet-pa əpəh Efesas. İkin əh təməplan netənim neen rəha İesu. ² Kən təmətapəh olat məmə, “?Təhro? ?Narmin Rəha Uhgîn tinuwa mərioah mətatig etəmat nian nəmotahatətə e İesu, o kəpə?”

Kən kəmotən-ipən kəm in məmə, “İtimat esotəto aginən məmə nat kit min əh-ikin Narmin Rəha Uhgîn.”

³ Kən Pol təmətapəh olat məmə, “?Məto kəmol baptais ahro nulan etəmat?”

Kən kəmotən-ipən kəm in məmə, “Kəmol baptais etimat e nolən baptais itəm Jon təmatol.”

⁴ Kən Pol təmə, “Nolən baptais itəm Jon təmatol tatol e netənim itəm koatəuhlin ilat e rəhalat nolən rat min. Məto Jon təmatən-iarəp məmə netənim okotəkəike motahatətə e etənim itəm otəpanuarisig in. Suah u in İesu.” ⁵ Kən nian netənim kəmotəto nəghatən əh, kən kəmol baptais elat e nərgi İləməmə İesu. ⁶ Kən nian Pol təmələhəu-pən nelmin e rəhalat-kapə, Narmin Rəha Uhgîn təmuwa mərioah mətatig elat. Kən kənoatəghat e nəghatən ik pisin min, kən moatən-iarəp nəghatən itəm Uhgîn tatos-ipən kəm ilat. ⁷ Kən netəm əh, ilat rafin tuelef.

⁸ Kən Pol təmatuwîn e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel e məwig kisil matən-iarəp əskasik nəghatən e namnusən təwir rəha Uhgîn məsəginən. Kən ilat min ilat, kəmotol nəghatən tepət məto-inu in tolkeike məmə otuw-pa ilat o nəməməmə rəha Uhgîn. ⁹ Məto netənim neen, rəhalat-kapə tiəkis pik məmə okotən nıpahrienən e rəhan nəghatən. Kən kəmoatəghat rat e suatip rəha İləməmə rəhatat e niganəmti netənim rafin. Məto-inu o nolən min əh, kən Pol təmiet elat kən mit netəm rəha İesu kotuwa koatuarisig-in. Kən nian rafin ilat netənim koatəghat əpəh e nima sikul asol kit itəm suah kit, nərgin u Tiranas, təmatəgətun ikin aupən. ¹⁰ Kən Pol təmatol wək əh o nup kəiu apiəpiə. Məto-inu təmatol nəhlan, kən netənim itəm koatatig e ikin əh Esia, noanol min rəha Isrel ne netəm əpnəpin əm, ilat rafin kəmotəto nəghatən rəha İləməmə.

Nenəti Skefa min

¹¹ Kən Uhgîn təmol Pol tatol nat pispis min itəm tol pisin agin-əh. ¹² Natimnat rəha Pol tahmen e iagkəsip ne natimnat itəm təmatuwîn lan, netənim koatəmik moatuwîn

moatek netəm koatimis lan. Kən nimisən min kəmotəwīr, kən narmin rat min kəmotiet elat.

¹³ Kən netəm Isrel neen koatuwin ikin pisin pisin min neen, moatəhg-iarəp narmin rat min e netənim, kən netəm əh kəmotalkut māmə okotol nat əh e nərği İləməmə İesu. Kən kəmoatən-ipən kəm narmin rat min māmə, “E nərği İesu, etəm kitiah əm itəm Pol tatən-iarəp, otiet.”

¹⁴ Kən e netəm kəmoatol nat əh, sepin əh-ikin nenəti suah kit, nərğin u Skefa, u in pris asol ağin rəha Isrel. ¹⁵ Məto narmin rat tāmən-ipən kəm ilat māmə, “Ekıtun suah u İesu, kən mitun min Pol. ?Məto itəmat pah min un?” ¹⁶ Kən suah apən narmin rat tətətiğ lan, təmətul maht ilat mərəkin ilat, məhap-əhap rəhalat natimnat məpeg rəkis, kən kotaipiəpiə əm motəgim e rəhan nimə kəmotəig e nita kəməhap-əhap ilat. ¹⁷ Nian noanol min rəha Isrel ne netəm Kris kəmotəto nat əh, kəmotəgin pik. Kən netənim komotiləs-ipər nərği İləməmə İesu tər pik.

¹⁸ Kən netənim tepət itəm kotahatəto e İesu, kəmotən-iarəp kəm netənim nat tərət min itəm kəmoatol. ¹⁹ Neen itəm kəmoatənik nərık, ilat min kəmotənik naoa min rəhalat e nat əh moatuwa, moatan-ətip e niganəmti netənim. Nian netənim kəmotəfin e nəmti naoa min əh, tahmen e fifti-milian fatu ilat rafin. ²⁰ Kən nəghatən rəha İləməmə təmaiu iahgin e nəsanənən asol rəha Uhgın.

Nərgəhəuən asol kit əpəh Efesas

²¹ Kən uarisig e nat əh, Pol tınən e nikin māmə otitəlig-pən əpəh Jerusalem, məto otuwin-pən Masetonia ne Akaea ikin. Kən in tən māmə, “Nian emuwın rəkis Jerusalem, ekəike muwin min Rom.” ²² Kən in təmahl-ipən Timoti ne Erastas itəm katuasitu lan, māmə okuaupən mian əpəh Masetonia. Məto in otatig pitən məsin əpəh ikin Esia.

²³ Kən e nian əh, nərgəhəuən asol kit təmər əpəh Efesas o Suatip rəha İləməmə. ²⁴ Suah kit əh-ikin itəm tatol natimnat e iaen kit katən māmə silfa, nərğin u Temetrius. İkin-u netənim tepət koatəfak kəm uhgın kit pətan, nərğin u Atemis. Kən Temetrius tatol narmi nimə min e silfa itəm tahmen e nimə rəha narmi nat rəha Atemis. Kən nian tatol-salim-in ilat, matos məni asol ilat rəhan netənim min.

²⁵ Kən təmaun-in rəhan netənim min ne netəm pisin itəm koatol wək kitiah əm māmə okotuwa kitiah. Kən tən māmə, “İo min, nəkotitun rəkis māmə koatol win e məni asol e wək u rəhatat. ²⁶ Məto itəmat nəmotəplan ne motəto māmə tahro nulan suah əh Pol tətərəkin netənim tepət kən kinoatəto-pən, sənəmə e Efesas əm, məto iuəhkır ikin min rafin e nitən əh Esia. In tatən-iarəp māmə uhgın min itəm netənim əm koatol e nelmilat, sənəmə uhgın min pahrien. ²⁷ Kən roiu əh, iuəhkır əm tətərəkin suatip rəhatat o nosən məni, kən iuəhkır əm min in tatol māmə netənim okotəplan rat nimə rəha Atemis, u itəm in ilis pik. Kən namnun, okəmə naka nəghatən rəhan otərəkin nərğin Atemis itəm ilis pik tuwa mol nat əpnəpin əm lan. Məto ikin-u Esia ne ikin min rafin, netənim koatəfak kəm uhgın u rəhatat.”

²⁸ Nian kəmotəto nəghatən əh, nikilat təmahmə təmahmə, kən əmun minotəgət əfəməh māmə, “!Ure e Atemis u Efesas!” ²⁹ Kən nat əh təmaiu mırəfin taon. Kən netənim tepət kəmotuwa kitiah motuwin kaskəlim etəm Masetonia mil əh itəm katualiwək iləhal Pol, nərğilau u, Kaeas ne Aristakas. Kən kəmotuwin kələh kiuw-pən ilau əpəh ikin nian rafin koatol mitig asol ikin.

³⁰ Kən Pol tolkeike māmə otuwin məghat kəm netəm əh, məto netəm rəha İesu kəsotəgəhan-inən. ³¹ Ne netəm-iasol neen rəha kaonsel asol əpəh Esia itəm kotolkeike Pol, kəmotahl-ipən nəghatən kəm in moatən-iəhau əskasik māmə otəsuwinen əh netəm əh-ikin.

³² Kən ikin əh, netəmim koatol wilig wilig tepət motagət əfəmäh. Neen koatən nat pisin, kən neen koatən nat pisin. Məto tepət kotəruru məmə kəmotuwa o naka. ³³ Kən noanol min neen rəha Isrel kəmotətgi-pən suah kit nərgin u Aleksanta məmə otuwın mətul aupən-in ilat. Kən təmos-ipər nelmin məfətutu ilat məmə otən-iarəp nehmən rəhan. ³⁴ Məto nian netəmim kəmotitun məmə in noanol kit rəha Isrel, kəmotagət əfəmäh min məmə, “!Ure e Atemis əpəh Efesas! !Ure e Atemis əpəh Efesas!” Kəmotagət əfəmäh motos aua kəiu.

³⁵ Kən etəm-iasol kit u kapman asol rəha taon Efesas, təmətul mən-iəhau ilat məmə, “!Okəsotagətən-tu!” Kən mən məmə, “!Ei, netəmim! Atemis u, in uhgin rəhatat. Kən nərgin in ilis. Kən netəm ikin min rafin kotitun məmə in wək rəhatat netəm Efesas məmə okotehm wir niməfak rəhan, kən motehm wir kəpiel asim rəhan itəm təmisi-pən e neai muwa. ³⁶ Kən suah kit tikə itəm otən məmə iateiuə. Kən tol nəhlan, təwir məmə nətəligən rəhatəmat teiuaiu. Təsəwirən məmə nakotalməl nulan.

³⁷ “Nəmosos suah mil un motuwa ikin-u, məto ilau kəsuaqləh-inən nat kit e nimə rəha narmi nat rəhatat, kən məsuəghat ratən e nərgi pətan əh, uhgin rəhatat. ³⁸ Okəmə Temetrius ne rəhan iolwək min koatəplan-pən nəghatən rat e suah kit, nian əh-ikin rəha kot ne netəm u kot əh-ikin. Təwir məmə okotuwın kən-iarəp nəghatən rat min əh itəm kəmotəto kəm ilat. ³⁹ Məto okəmə nat kit min əh-ikin itəm nakotolkeike məmə onəkotol, onəkotəkəike motiləs motuwın e mitig ətuatip rəhan. ⁴⁰ Timətig əm məmə okotiləs-ipən kitat e kot o nolən u-roiu məmə koatərgəhəu pik. Iuəhkır kotərou təpiə əm ikin. ?Kən okol kəsotənən nat kit məmə kəmotuwa ikin-u e nəpələhən u-roiu o naka? Məto-inu nəpələhən u, nıpətin tikə.” ⁴¹ Nian təmən rəkis nəghatən əh, kən mən-iəhau nəghatən mahl-ipən ilat məmə okotagim min.

20

Pol təmuwın əpəh Masetonia ne Akaea

¹ Nian nəratən əh təmol namnun, Pol təmaun-in netəm rəha Iesu məmə okotuwə kitiaəh. Kən matəghat kəm ilat o nem əskasikən elat. Kən uarisig in, tauiatipin ilat miet maliwək muwın əpəh Masetonia. ² Təmuwın əh-ikin əh tepət ikin kən matos-ipən nəghatən tepət kəm netəmim rəha Iesu matem əskasik ilat, kən miet-pa Kris. ³ Matig mos məwig kisi ikin əh, kən uarisig təmə otos nego kit mitalig-pa Siria. Məto təməto məmə noanol min rəha Isrel kınətol noa anion kit məmə okotohamnu əpəh e nego. Kən təməuhlin rəhan nətəligən, kən mapəs nego mətəliwək əm mitalig-pən Masetonia. ⁴ Netəmim itəm kəmoatətəu-pən e nian əh, kit u Sopata nəti Piras etəm Perea, ne Aristakas, ne Sekantas, etəm Tesalonaeka mil, ne Kaeas etəm Tepe, ne Timoti, ne netəm Esia mil u Tikikas ne Trofimas. ⁵ Kən e Filipae, netəm əh kəmotəupən motuwın katəsahgin itimat əpəh Troas. ⁶ Nian lafet rəha Pret U Is Tikə Lan təmol namnun, itimat emotos nego kit motiet əpəh Filipae motaiu nian faif kən panotuwın əpəh Troas, motuwın motəplan ilat kən mətatig motos wik apiəpiə.

Iutikas təmimis kən məmegəh min əpəh Troas

⁷ E Sarare lapın, emotuwa kitiaəh məmə ekotəfak, kən moatəgwən, kən moatun Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu. Kən Pol təməghat kəm netəmim məto-inu titun məmə olawig tatuwın mapəs ilat. Kən təməghat mətoarus nalugı nian lapın. ⁸ Nıpəgnoa nimə itəm ioatəpələh ikin, in e nimə kəmol kilpın-ilpın tər. Kən kəmasiepən e lait tepət əh-ikin. ⁹ Kən etəm aluə kit, nərgin u Iutikas, tatəpələh e winta ikin. Nian Pol tatən-iarəp nəghatən rəha Uhgin matən matən, kən Iutikas, napılən tinatos, tinatiuw nəm, əmun məmə e winta mısı-pər muwın morin əpəh ləhau e nəptən. Kən nıpəg noa nimə itəm təməmə ikin, in tatol kisi lan. Kən nian kəmotəiuaiu motuwın, məto tinimis rəkis. ¹⁰ Kən Pol təmuwın min əpəh ləhau muwın misin nulin e nıkali etəm əlue əh, kən miləs mago-ıpa e nelmin mil, kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Nikitəmat təsahmən. In tinəmegəh min.”

¹¹ Kən Pol tāmər mīn muwīn əpəh ilis kən mol Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu ilat mīn ilat, kənu motagwən kitiah. Kən tatəghat mīn kəm ilat mətəarus tian, əmun tatuwīn mapəs ilat. ¹² Kən ilat kəmotit etəm aluə un motuwīn latuənu. Nīkilat tətəgien mətə-inu netəm aluə tāməmegəh mīn.

Kəmotiet Troas motuwīn Maelitas

¹³ Kən Pol tāmən māmə otaliwək əm muwīn əpəh e taon əh Asos, mətə itimat ekotuwin e nego motuwīn kiləs in əh-ikin. Kən itimat ekotos nego kaupən kan əpəh Asos, kən in tuarisig muwa. ¹⁴ Nian tāmiet-pa, ekotit motuwīn e nego. Kən itimat rafin motuwīn əpəh Mitilen. ¹⁵ Emotiet motuwīn ikin əh, kən lawigin ekotuwa katəmahl ihluə e nəptən əh Kios. Kən lawigin mīn ekotuwa e nəptən əkəku Samos. Kən lawigin mīn epanotuwa Maelitas kən motuwar ikin. ¹⁶ Pol tāmən rəkis māmə esotətulən Efesas mətə-inu təsəlkeikən māmə ekotan pik əh e nītən Esia. In tāmalkut māmə ekotuwin uəhai Jerusalem māmə in otuwīn e lafet rəha Nagwənən Wi katən māmə Pentekos.

Pol təmauiatipin netəm-iasol mīn rəha niməfak əpəh Efesas

¹⁷ Kən nian emotuwar əpəh Maelitas, Pol tāmahl-ipən nəghatən əpəh Efesas māmə elta mīn rəha niməfak okotuwa-tu kəplan. ¹⁸ Nian kəmotuwa, tāməghat kəm ilat māmə, “Itəmat nəkotitun rəkis rəhak nolən itəm iatol nian emuwa əpis ikin-u Esia mətəarus-pa roiu. ¹⁹ Io iolwək əm rəha Iərəməərə. Kən rəhak nətəligən in ləhau əm. Kən nian rafin nahui nəmtək tətaiu otəmat. Kən nian rafin etatig e nian əskasik mīn, mətə-inu noanöl mīn rəha Isrel kotölkeike māmə okotohamnu io. ²⁰ Itəmat nəkotitun māmə o nian iatəghat kəm itəmat ne matəgəhun itəmat e niki netəmim natimnat mīn itəm otasitu etəmat, məsəhluaig-inən nat kit otəmat, iatən-ipinə rafin e nīpəgnoa nimə mīn kən ihluə e nīgəmnəmti netəmim. ²¹ Iatən-ipən ətuatip kəm netəm Isrel ne netəm Kris māmə okotəkəike motəuhlin ilat e rehalat nəmegəhən motuwa o Uhgin, kən motahatətə e rəhatat Iərəməərə Iesu Kristo.

²² “Kən roiu əh, enatuwin Jerusalem mətə-inu Narmin Rəha Uhgin tāmən kəm io māmə ekuwin. Esitunən māmə ekahratig əh-ikin. ²³ Nat kitiah əm ekitun māmə taon mīn rafin itəm iatuwin-pən ikin, Narmin Rəha Uhgin tatən-ipa kəm io māmə nian ekuwin ikin əh ekatig e nəratən kit kən muwin e kalapus. ²⁴ Kən esəginən natimnat mīn əh. Nəmegəhən rəhak in nat əpnəpin əm. Mətə iakölkeike pik māmə eköl namnun wək itəm Iərəməərə Iesu təmos-ipa māmə eköl o nən-iarəpən namnusən təwir e nəwīrən rəha Uhgin.

²⁵ “Emuwin e ikin mīn rafin matəghat kəm itəmat e nərəməərən rəha Uhgin, kən roiu əh ekitun māmə oköl nəsotəplan mīnən io nian kit. ²⁶ Kən iatən-ipinə kəm itəmat əh-roiu e nīgənməmti Uhgin māmə, okəmə itəmat kit otuwīn tətət ikin, mətə sənəmə io emöl. ²⁷ Emən-ipinə rafin natimnat kəm itəmat itəm Uhgin tolkeike māmə onəkotitun.

²⁸ “Onakoatəto wir itəmat. Kən netəmim itəm Narmin Rəha Uhgin təmos-ipinə e nelmitəmat, onəkotəkəike kehm wir ilat e niməfak rəha Uhgin tahmen e etəm rəha sipsip itəm tatehm wir rəhan sipsip mīn. Ilat mīn əh, Uhgin təmos-nəmtin ilat e nita nətin.* ²⁹ Enitun rəkis māmə nian ekiet rəkis etəmat, netəmim neen itəm kotahmen e kuri iarupin mīn okotuwa māmə okotus itəmat netəmim rəha Iesu. ³⁰ Itəmat atip mīn əm neen okəpanotətul moteiuə māmə okotit-irəkis netəm rəha Iesu. ³¹ Kən onakoatəto wir itəmat kən məsotaluinən māmə e nup kisil eməsəpəsən nən-ipinən nəghatən u kəm itəmat e nian mīn rafin. Kən nian neen, emitasək otəmat.

³² “Kən roiu əh, iatos-ipən itəmat e nelmi Uhgin, ne nəghatən rəhan kəm itəmat māmə in təmolkeike pik itəmat. Nəghatən u nəsanənən lan əh-ikin māmə otöl itəmat nakotəskasik, kən mos-ipinə nəwīrən itəm Uhgin tāmən rəkis māmə otos-ipən kəm rəhan netəmim mīn.

20:17: Wək 18:21 **20:18:** Wək 18:19–19:10 **20:23:** Wək 9:16; 21:11 **20:24:** Wək 21:13; 2 Tim 4:7

* **20:28:** Suatip kit mīn o nəuhlinən nəghatən u “nita nətin” in tol min-nulan: “nitan atip.” **20:28:** 1 Tim 4:16; 1 Pita 5:2-4 **20:29:** Mat 7:15; Jon 10:12 **20:31:** 1 Tes 2:11

³³ “Io sənəmə etəmim itəm iakolkeike pik mənı rəha etəm pisin, o natimnat itəm koatuwin lan. ³⁴ Itəmat nəkotitun rəkis məmə io atip əm, iatol wək o nosən natimnat itəm io ne netəm koatuarisig-in io kotolkeike o natigən. ³⁵ Nian nəmotehm rəhak nolən mın, eməgətun suatip mın əh kəm itəmat məmə onəkotol mihin motasitu e netəm u kəsotəskasikən. Kən onəsotaluinən nəghatən rəha İərəməyə İesu itəm təmən məmə, ‘Təwır agın o netəm u itəm koatos-ipən kəm netəmim maprəkis-in itəm koatəsağın məmə okos-ipən kəm ilat.’ ”

³⁶ Nian Pol təmol namnun rəhan nəghatən, təmeiuiə misin nulin kən məfak ilat mın ilat. ³⁷ Kən kəmotasək pik motaskəlīm Pol katəpəh nıkapın motauiatipin. ³⁸ Kəmoatəto tərət pik məmə təmən kəm ilat məmə okol kəsotehm mınən nıgənəmtin. Kən ilat mın kəmotaliwək motuwın əpəh nego ikin.

21

Pol təmuwin Jerusalem

¹ Nian emotauiatipin rəkis ilat, emotuwin e nego kən motiet, motaiu ətuatip əm o nitən əkəku əh, Kos. Kən lawigin ekotuwa e nitən əkəku əh, Rotes. Kən emotiet mın ikin əh motuwa mın e ikin kit katən məmə Patara, kən motuwar ikin. ² İkin əh emotəplan nego kit, kınatən məmə otiet muwin əpəh Fonisia. Kən ekotətipən lan motiet mın. ³ İtimat emotuwa kəplan nitən asol əh Saepras, kən motaiu-pən e nıkalın u pis ikin kən motaiu e nitən Siria. Nego əh təmuwa e taon əh Taea məmə otəmki-par natimnat ikin. Kən ekotuwar ikin.

⁴ İkin əh emotuwin kəplan netəm rəha İesu. Kən motatig itimat mın ilat, kos wik apiəpiə kit. Kən Narmın Rəha Uğın təğhat kəm ilat, kən ilat kəmotən-ipən əskasik kəm Pol məmə otəsuwinən Jerusalem. ⁵ Məto nian rəhatimat natigən ikin-u tınol namnun, kən ekotiet minoatuwin, kən netəm rəha İesu ikin əh, ne rəhalat nıpitan mın, ne nətilat mın kəmotətəu-pa itimat ekotuwin əpəh itəhəi e nıməkləkil. Kən motisin nuliətimat ikin motəfak, kən motauiatipin itimat mın. ⁶ Kən ekotuwin e nego, ilat kotitəlig-pən iməlat ikin.

⁷ Kən nego təmiet Taea maiu o nitən Toleme. Kən ekotuwar ikin motuwın kəplan piatimat mın, kos nian kitəh. ⁸ Kən lawigin, ekotiet mın motuwın kuwar əpəh e taon Sisaria kən motuwın kətətig e nımə rəha Filip u itəm tatuwin ikin mın matən-iarəp namnusən təwır. Kən in tatol sepın lan e netəmim itəm kəməmki-pər ilat aupən o nasituen e aposol mın. ⁹ Netin pətan kuwıt kəsotətəu-pənən iərman. Nıpitan əh koatən-iarəp nəghatən itəm Uğın tatos-ipən kəm ilat.

¹⁰ Emotatig nian kışıl o kuwıt ikin əh, kən ien kit rəha Uğın əpəh Jutia təmuwa, nərgin u Akapus. ¹¹ Təmuwa məplan itimat kən mıləs-irəkis kətəut rəha Pol, kən məlis əfımən atip nelmin ne nelkin lan, kən mən-iarəp məmə Narmın Rəha Uğın təmən kəm in məmə, “Netəm-iasol neen rəha İsrəl okotəlis nəhlan suah əh rəhan u kətəut, kən motiləs-ipən e nelmi İaihlua mın.” ¹² Nian emotəto nəghatən əh, itimat netəm ikin əh, emotən-İəhau əskasik Pol məmə otəsuwinən Jerusalem.

¹³ Məto Pol tən-ipin kəm ilat məmə, “?Təhro nakotasək? Nəkotol katətgəhl nıkik o nuwinən ikin əh. Io esəgin əmən o nuwinən e kalapus o nərgi İərəməyə İesu, məto İategəhan mın məmə ekimis ron əpəh Jerusalem.”

¹⁴ Nian emotəplan məmə okol Pol təsəuhlinən rəhan nətəligən, kən ekotapəs əm, moatən məmə, “Pəs İərəməyə otol əm nulan itəm in tolkeike mihin.”

¹⁵ Emotatig məsin ikin-u, kən uarisig ekotaii-pən rəhatimat natimnat, moataliwək əm motuwın Jerusalem. ¹⁶ Netəmim neen rəha İesu əpəh Sisaria kəmotətəu-pa itimat motit

itimat motuwın e nimə rəha etəm Saepras kit u in etəm rəha Iesu nuwəh rəkis mətəarus-pa əh-roiu, nərgin u Nason. Kən motapıl ikin.

Pol təmuwın məplan Jemes

¹⁷ Nian emotuwa Jerusalem, piatat mın nikilat təmagien pik məmə okotəplan itimat. ¹⁸ Kən lawigin Pol ne itimat rafin ekotuwın məmə ekotəplan Jemes. Kən elta mın rafin rəha niməfak kəmotuwa. ¹⁹ Pol təmən təwır kəm ilat kən mən-iarəp wır kəm ilat natimnat rafin ağın-əh e rəhan naliwəkən itəm Uhgın təmol kəm Iaihlua mın.

²⁰ Nian kəmotəto nəghatən əh, ilat rafin nikilat təmagien, kən kotənwiwi Uhgın motən-ipən kəm Pol məmə, “İk ninitun rəkis məmə roiu əh netəm Isrel tahmen e taosan tepət kinotitun Iesu, kən ilat rafin kotaskəlim pik Lou rəha Moses. ²¹ İlat kinəmotəto rəkis nəghatən neen itəm katən məmə nakatəgəhun noanol mın rəha Isrel əpəh ikin rəha netəm pisin pisin mın məmə okotapəs Lou rəha Moses. Kən motəto məmə ik nakatən kəm ilat məmə okəsəhg-ipənən nenətilat mın, kən kəsətəu-pən mınən kastom rəhatat. ²² Roiu əh ilat okotəto məmə ik ninuwa ikin-u mətətig. ?Kən okotəhro nulan əh-roiu? ²³ Təwır məmə onəköl nat u itəm ekotən-ipinə kəm ik əh-roiu. Nəman kuwıt ikin-u itəm kəmotöl nəniəkisən kit ilat Uhgın. ²⁴ Olawig nəkəike mit ilat motuwın, kən mos-nəmtin rəhalat nat megəh mın rəha sakrifais, kən itəmat mın ilat motöl sakrifais rəha nafələn itəm Lou rəhatat tatən. Kən ilat kotitun nakən rəhalat-kapə təpiə. Nian natöl natimnat rafin əh, kən netənim okotitun məmə kateiua lam, mətə nıpahrienən, ik nataskəlim əh Lou rəha Moses. ²⁵ İtimat emotahl-ipən rəkis naoa kit kəm Iaihlua mın itəm kotəhatətə e Iesu. Naoa tatən nəhlan məmə ilat okəsotunən nita, ne nagwənən itəm katöl sakrifais lan kəm narmi nat mın, kən məsotunən nat megəh itəm kəmaril nentou mətə-inu nitan əpəh ikin e nıpətin, kən məsotölən təfagə e pətan.” ²⁶ Kən lawigin, Pol ne netəm əh kuwıt kotuwın kol natimnat itəm Lou tatən. Kən Pol tuwın əpəh e Nimə Rəha Uhgın məmə otən-ipən kəm pris mın məmə nian kuwəh əh-ikin tətətig əh məmə Lou tatən, kən pris mın okotöl sakrifais kuwıt tınahmen-in netəm mın əh.

Netəm Isrel kəmotaskəlim Pol əpəh e Nimə Rəha Uhgın

²⁷ Nian tinuwa iuəhkır o nian sepin itəm sakrifais rəha nafələn otöl namnun lan, netəm Isrel neen itəm kəmotisi-pən Esia aupən, kəmotəplan Pol əpəh e niməfak, kən kinotos nımanin netənim rafin əh, kən motaskəlim Pol, ²⁸ motagət əfəməh lan məmə, “!Ei, netəm Isrel! !Otuwa kasitu etimat! Suah ilouin əpə itəm tatuwın ikin mın matəgəhun netənim məmə okotətəhau kitat matən kəm ilat mın məmə Lou rəha Moses in nat əpnapin əm ne Nimə Rəha Uhgın. Kən mit netəm Kris neen u Iaihlua mın motuwa ikin-u imətat pisin əm ikin e Nimə Rəha Uhgın, kən nolən əh təmətgəhl Lou kən mınöl tınamkimik ikin-u.” ²⁹ Kəmotən nəhlan mətə-inu kəmotəplan suah əh Trofimas etəm Efesas təmətaliwək ilau Pol əpəh i taon. Kən nikilat təht məmə okəm-naka Pol təmit muea e ikin rəha netəm Isrel e Nimə Rəha Uhgın.

³⁰ Kən netənim rafin e taon kəmotagət əfəməh o nat əh, motaiu motuwın kaskəlim Pol motewkəkan-iarəp əpəh e Nimə Rəha Uhgın. Kən pris mın kotahtosig uəhai əm e nafilua e Nimə Rəha Uhgın. ³¹ Nian kəmotalkut məmə okotohamnu Pol, kən etəm tatəramərə e mopael mın rəha Rom əpəh Jerusalem, təmos nəghatən məmə katöl nat asöl kit əpəh e taon. ³² Kən təmət məmik rəhan neen mopael mın ne netəm-iasöl mın lan motaiu motuwın əpəh netənim koatəmou ikin. Nian netənim kəmotəplan ilat, kən kotapəs nohən Pol, kətul kəpnapin əm.

³³ Kən etəm tatəramərə e mopael mın təmuwa o Pol maskəlim, kən magət e rəhan mopael mın kotuwa mətəlis e sen kəiu. Kən motətapəh o netənim məmə, “?Etənim pah u? ?Təmol nat tərət naka?” ³⁴ Kən nımanin netənim neen koatən nəghatən pisin,

neen koatən nəghatən pisin. Məto-inu kinotəruru ətuatip nəukəti nəghatən, kən nagətən tinepət. Etəm tərəməyə e mopael min apon tinəruru məmə kəmahrol nulan, kən magət e rəhan mopael min məmə otıləs Pol kan e nimə rəhalat.

³⁵ Nian Pol tinategupər-egupər məmə otuwın imə, kən mopael min kəmotə-pən ron kiləs-ipər, məto-inu netəmim nikilat təmahməh pik məmə okotoh. ³⁶ İlat rafın kəmoatuarisig-in moatən əfəməh məmə, “!Otohamnu! !Otohamnu!”

Pol təmə nəwtain nəghatən

³⁷ Nian kəmotıləs motuwın məmə okotegu-pən imə, kən tən-ipən kəm etəm tərəməyə e mopael min məmə, “İakolkeike məmə ekən nat kit kəm ik.”

Kən etəm tərəməyə e mopael min təmə, “?Nakahro mıtun nəghatən Kris? ³⁸ ?Okəmə naka ik etəm İjip ilouin itəm nəmatol nəratən kəm rəhatimat kapman aupən, kən məmik netəmim fo-taosan ilat Netəm Rəha Neim Apın itəm kotohamnu netəmim, kən motuwın kətətiğ əpəh ikin taruən-aruən ikin?”

³⁹ Məto Pol təmə, “Kəp. İo noanol kit rəha İsrel. Emaiir əpəh Silisia e taon keike Tasas, kən io iatos nərəməyəən rəha ikin əh e taon əh. Awi, kol nakeğəhan-in io pəs ekəghat-tu kəm netəm min əh.” ⁴⁰ Kən təğəhan in. Kən Pol tətul-pər əpəh kategupər-egupər ikin mıləs-ipər nelmin mefətutu ilat lan məmə okəsotagətən. Nian kəməsotagətən, kən təğhat kəm ilat e nəghatən İsrel məmə,

22

¹ “Tata min ne piak min. Otətəlig-in-tu io. Pəs ekən rəhak kəm itəmat.” ² Nian kəmotətə məmə təməghat kəm ilat e nəghatən ətuatip rəhalat, kən nəghatən təmikə ağın-əh, moatətəlig-in.

Kən tən məmə, ³ “İo noanol kit rəha İsrel. Emaiir əpəh Silisia e taon əh Tasas, məto emepət u Jerusalem. Kamaliel təməgətun io. Təməgətun wır io e Lou rəha tıptat min məmə ekətəu-pən ətuatip. Kən e nian əh, ematəsanən o nolən natimnat itəm Uğın tolkeike tahmen etəmat u-roiu. ⁴ Aupən ematoğ netəmim itəm kotətəu-pən Suatip Rəha İesu. Kən mətaskəlim ilat, nəman ne nıptan, mətəmki-pən ilat e kalapus. ⁵ Nəghatən min u pris asol ağın ne netəm-iasol min rəha kaonsel rəhatat kotitun nənən məmə nıpahrienən. E nian əh, emos naoa rəhalat muwın əpəh o netəm İsrel əpəh Tamaskes. Kən ematuwın ikin əh məmə ekaskəlim netəm min əh rəha İesu məmik ilat muwa məmki-pən ilat e kalapus əpəh Jerusalem mol nalpınən kəm ilat.

Pol təmə-iarəp məmə təmahro mətəu-pən İesu (Wək 9:1-19; 26:12-18)

⁶ “E nian mıtgar tinalalin əm, kən enuwa iuəhkır o Tamaskes, kən nəhag-əhagən kit tatuəp təruən təruən, təmisi-pən e neai, masiəgəpın-pınə io ikin. ⁷ Kən ekisi-pər morin e nəptən. Məto nəwia suah kit tatən-ipa kəm io məmə, ‘!Sol! !Sol! ?Tahro natol tərət kəm io nulan?’ ⁸ Kən ekəmə, ‘?Məto İərəməyə, ik pah?’ Kən təmə, ‘İo İesu, etəm Nasaret u itəm ik natol tərət lan.’ ⁹ Netəm itəm kəmoatuarisig-in io e suatip, kəmotəplan nəhag-əhagən əh, məto kəməsotətəən nəwia suah əh itəm təməghat kəm io. ¹⁰ Kən ekətapəh ron məmə, ‘?İərəməyə, ekahro nulan əh-roiu?’ Kən İərəməyə tən-ipa kəm io məmə, ‘Ətul maliwək muwın əpəh Tamaskes. İkin əh, suah kit əh-ikin itəm otən-ipınə kəm ik natimnat itəm Uğın tinəmən rəkis məmə ik onəköl.’ ¹¹ Məto-inu nəhag-əhagən əh təsanən pik, kən mol nıganəmtək təpis, kən netəmim itəm koatuarisig-in io kotos əm nelmək motit io ekotuwın Tamaskes.

¹² “Kən ikin əh, suah kit əh-ikin, nərgin u Ananaeas, in suah kit itəm tətəskəlim wır Lou rəhatat, kən netəm İsrel əh-ikin əh kotisiyai-in pik. ¹³ Kən təmuwa məplan io mətul-pa iuəhkır ron io məmə, ‘Piak Sol, roiu əh nıganəmtim otəwır min.’ Kən e nian əm əh,

niganəmtək təmaiir mīn enatəplan in. ¹⁴ Kən tən-ipa kəm io māmə, ‘Uhgin rəha tīpitāt mīn aupən, in tēmītəpun rəkis ik māmə ik onəkītun natīmnat itəm in tolkeike. Kən ik məplan Etəm Ətuatip əh rəhan, kən mətō ətuatip rəhan nəghatən e nohlin. ¹⁵ Onəkəike mən-iarəp kəm netəmim rafīn natīmnat itəm ik nāmətō kən məplan. ¹⁶ ?Kən roiu əh, nakatəsahgin naka? Ətul muwīn məfak-pən kəm Iesu, kən kol baptais lam, kən in otafəl rəham nolən rat mīn.’ ”

Uhgin təmahl-ipən Pol kəm netəm u sənəmə netəm Isrel

¹⁷ Kən təmatən māmə, “Uarisig e nat u, kən ekuwīn Jerusalem. İkin əh, emuwīn e Nīmə Rəha Uhgin matəfak, kən məplan napīlaiirən kit itəm Uhgin təmos-ipa. ¹⁸ E napīlaiirən əh, eməplan İərəmərə tatən-ipa kəm io māmə, ‘Ətul uəhai əh-roiu agin miet Jerusalem. Mətō-inu netəm ikin-u okol kəsotətəlig-inən rəhak nəghatən itəm ik natən.’ ¹⁹ Mətō ekəmə, ‘İərəmərə, netəm əh kotītun wīr māmə aupən ematuwīn əpəh e nīmə rəha nəfakən rəhalat mətəskəlīm netəm u kotahatətə lam muwa mətəlis ilat matəmki-pən ilat e kalapus. ²⁰ Kən nian netəmim kəmotəhtimnu Stipen, kən nitan təmaiū mətō-inu təmatən-iarəp ik. Mətō io mīn, ematətul itimat mīn ilat. Kən nīkik tətəgien mətō-inu kotaht Stipen e kəpiel, kən matehm rəhalat natīmnat.’ ²¹ Mətō İərəmərə təmən-ipa kəm io māmə, ‘Uwīn. Mətō-inu io etahl-ipən ik ikin əh kəm İaihlua mīn.’ ”

²² Kən kəmoatətəlig-in wīr kətoarus tən namnun. Mətō nian kəmotətō nəghatən əh, motagət əfəməh māmə, “!Otiləs-iarəp suah un, kohamnu! !Təsəwīrən māmə otatig!” ²³ Kəmoatəkəike motagət əfəməh motərakin əpnapīn əm rəhalat natīmnat, moatəmīk nīmoulul katərakin əpnapīn əm. ²⁴ Kən etəm Rom itəm tərəmərə mopael mīn tən māmə okiləs kan əpəh e nīmə rəha mopael mīn. Kən təmə okalis mətō-inu tolkeike māmə Pol otən kəm in māmə netəmim kotagət pīk lan nəhlan o naka.

²⁵ Mətō nian kəmoatietain wīr Pol māmə okotalis, kən tən-ipən kəm netəm-iasol mīn əh kit rəha mopael mīn itəm tatətul iuəhkīr ron māmə, “!Ei! Io etəm Rom u. ?Tətuatip māmə onəkotalis io nian esuwīnən əh e kot?”

²⁶ Nian etəm-iasol rəha mopael mīn təmətō nəghatən əh, təmuwīn məplan etəm tərəmərə elat mən-ipən kəm in māmə, “!Ei! !Okəmə naka ik nəkəruru suah əh in etəm Rom!”

²⁷ Kən etəm tərəmərə e mopael mīn əh tətəpəh o Pol māmə, “!Ei! Ən wīr-tu māmə ik etəm Rom pahrien o kəp.”

Kən Pol tən māmə, “Əwəh. İatən pahrien.”

²⁸ Kən etəm tərəmərə e mopael mīn təmə, “Emətou mənī pīk o nəgəhan-inən io māmə ekuwa io etəm Rom.”

Mətō Pol təmə, “Rəhak tata in etəm Rom. Kən tol nəhlan, io etəm Rom.” ²⁹ Kən əmun mopael mīn itəm kəmoatətul matip māmə okotalis Pol kəmotaut kani məntaalāt ka isəu. Kən nian etəm-iasol əh tēmītun māmə Pol in etəm Rom, kən təməgin mətō-inu tīnəlis rəkis e sen.

Pol təmətul aupən e kaonsel

³⁰ Kən lawīgin, kən etəm tərəmərə e mopael mīn əh tolkeike māmə otītun ətuatip māmə tahro netəm Isrel koatol nəhlan e Pol. Kən mən kīkīs rəkīs sen lan, kən maun-in pris asol mīn ne netəm-iasol rəha kaonsel rəha netəm Isrel māmə okotəpələh kəghat, kən muwīn mīləs Pol muwa tətul aupən in ilat.

23

¹ Kən Pol təmətag-pən ətuatip əm o netəm rəha kaonsel, kən mən māmə, “Piak mīn. E rəhak nəmegəhan aupən mətōarus-pa u-roiu, esətoən māmə nīkik otəgin māmə emol nat tərāt kit e niganəmti Uhgin.” ² Kən pris asol agin əh Ananaeas tən-ipən kəm netəm koatətul iuəhkīr ron māmə kit otem-pən nohlin. ³ Mətō Pol təmən-ipən kəm in māmə, “!

Uhgin otol mihin min lam! Ik nakahmen e nimə itəm kəmol pen lan tərūən pik əm ihluə, məto tamkimik əpəh imə. ?Tahro natəpələh ikin-u mətakil io e Lou rəhatat, məto ik nəmən məmə kit otem io? Ik ninətgəhl rəkis Lou əh.”

⁴ Netəm koatəpələh iuəhkir o Pol kotəmə, “?Tahro natəghat rat e pris asol agin rəha Uhgin?”

⁵ Kən Pol təmə, “Piak min. Io esitun agin-əhən məmə in pris asol agin rəha Uhgin. Məto io ekitun məmə Naoa Rəha Uhgin tatən nəhlan məmə, ‘Əsəghat ratən e netəm itəm kotepət lam.’ ”

⁶ Kən təməplan məmə nəwtain kaonsel məsin ilat Satusi min, kən nəwtain məsin ilat Farisi min. Kən in təməghat əfəməh məmə, “Piak min. Io Farisi kit. Rəhak tata ne tipik min, ilat Farisi min. Məto netəm u kotolkeike əm məmə okotiuw-iarəp io e kot məto-inu emələhəu-pən rəhak nətəligən e nahatətən u rəhatat məmə etəm təmimis otəpanəmegəh min.”

⁷ Nian təməh rəkis əm nəghatən əh, kən Farisi ne Satusi min kəmotərgəhəu asol əpəh imə e kaonsel, kən minotəhap ilat min, minotol nənən kəiu. ⁸ Məto-inu Satusi min koatən məmə nian etənim otimis, okol təsəmegəh minən. Kən moatən məmə nagelo tikə, kən narmin tikə. Məto Farisi min koatən məmə, nat miləhal əh, in niphahrienən.

⁹ Məto-inu o nat əh, kən ilat kəmotagət pik ron. Kən nəghatən rəhalat təmə muwin ilis. Kən iəgəhun min neen rəha Lou u Farisi min, kəmotən əskasik məmə, “İtimat esotəplan-pənən nəghatən rat kit ne e suah u. Okəm-naka niphahrienən məmə narmin kit o nagelo kit təməghat kəm in.”

¹⁰ Kən nərgəhəuən təməskasik pik. Kən etəm tərəməə e mopael min əh, təgin məmə okəmə okotiləs Pol əh-roiu, okotearəsin-earəsin. Kən tahl-ipən rəhan mopael min məmə okotuwin kiləs-irəkis Pol kiləs kan min əpəh iməlat ikin.

¹¹ Kən lapin əmun, İəməməə tuwa o Pol mən-ipən kəm in məmə, “Nat əh, nat əpnəpin əm. Əsəginən. Ik nəməh-iarəp rəkis io ikin-u Jerusalem. Kən onəkol mihin min əpəh Rom.”

Netəm Isrel neen kəmotən anion məmə okotohamnu Pol

¹² Kən lawigin, netəm Isrel neen kəmotəpələh e nəghatən kit, kən motən anion məmə okotohamnu Pol. Kən motol nəniəkisən kit məmə okəsotəgwənən ne motənim nəhau kətoarus okotohamnu Pol. Kən okəmə okotətgəhl nəniəkisən əh, pəs Uhgin otoh ilat kotimis. ¹³ İlat taprəkis-in foti itəm kəmoatol anion noa əh. ¹⁴ Kən kəmotuwin o pris asol min, ne netəm-iasol min rəha niməfak rəha netəm Isrel, motən-ipən kəm ilat məmə, “Emotol nəniəkisən kit məmə esotunən nat kit mətoarus ekotohamnu Pol. ¹⁵ Kən itəmat ne netəm rəha kaonsel onəkotəkəike kahl-ipən nəghatən kəm etəm tərəməə e mopael min rəha Rom motəpəh ron məmə, otəkəike miləs min Pol muwa u ikin-u, kən moteiuə lan məmə onəkotəplan o natimnat min əh rəhan. Kən itəmat ekotəhluaig e suatip kətalkəlik məmə okotiləs kətah u, kən ekotaskəlim kohamnu.”

¹⁶ Məto rəhn ioanian Pol kit iərman, nəti winin, təməto nəghatən əh, kən muwin əpəh imə mopael min ikin mən-iarəp kəm Pol. ¹⁷ Kən Pol taun-in etəm-iasol kit rəha mopael min tuwa, kən tən-ipən kəm in məmə, “Awi, okol nakit etəm aluə u muwin tehm etəm tərəməə e mopael min. In tatos nəghatən kit məmə otən kəm in.”

¹⁸ Kən mopael əh tit mian o etəm tərəməə elat. Kən mən-ipən kəm in məmə, “Suah u Pol itəm tətətig e kalapus, təmaun-in io məmə oekit etəm aluə u muwa kəm ik. In tatos nəghatən kit məmə otən kəm ik.”

¹⁹ Kən etəm tərəməə e mopael min əh, tos nelmi suah apon mian əpəh ikin kit ilau pisin əm, kən mətapəh ron məmə, “?Naka əh nakəmə nakehm io ron?”

²⁰ Kən suah un təmə, “Netəm-iasol min əpəh Isrel kəmotəgəhan rəkis məmə olawig kotuwa kətapəh ron ik məmə onakit Pol mian əpəh e kaonsel rəhalat. Okoteiuə-in ik

məmə kaonsel tolkeike məmə otəplan wir min-tu nəghatən min rəha suah əh. ²¹ Məto awi, əsegəhan-inən ilat kotiuw-pən ik. Məto-inu rəhalat netəmim taprəkisi foti okotuwa katəhluaig e suatip katəsahgin. Ilat kəmotol nənəkisən kit məmə okəsotagwənən məsotənimən nəhau mətoarus okotohamnu pitən Pol. Kən minoatətul matip əm əh-roiu məmə okotol nat əh, moatəsahgin əm rəham nəghatən.”

²² Kən etəm tərəmərə e mopael min apon təmə, “Əsən minən kəm suah kit məmə nəmən-IPA nəghatən u kəm io.” Kən mahl-ipən tatuwin.

Kəmahl-ipən Pol kəm Filiks u kapman rəha Rom

²³ Kən etəm tərəmərə e mopael min taun-in rəhan etəm-iasol kəiu mən-ipən kəm ilau məmə, “Okian muən kəm mopael min ilat rafin fo-hanrit-sepinte məmə okotətul matip o nuwinən Sisaria. Kən tu-hanrit okotaliwək əm, kən sepinte okotasuə e hos, kən tu-hanrit itəm okotəmik niro okotətul matip. Okotiet e nain klok əh-roiu lapin. ²⁴ Kən motəkəike kiləs hos neen məmə Pol otəpələh elat, kən motiləs motuwın kəm kapman əh Filiks, kən moatehm wir məmə okəsölən nat kit lan e suatip.”

²⁵ Kən etəm-iasol rəha mopael min təmäte naoa kit mos-ipən kəm itəm mil un məmə okotiləs kan kəm kapman asol əh Filiks. Naoa un tatən məmə,

²⁶ “Filiks. Ik etəm ilis pik pahrien. Io Klotias Lisias iatäte naoa kəm ik itəm ik natərəmərə e kapman, kən iatən təwir kəm ik.

²⁷ Suah u, noanol min rəha Isrel kinotaskəlim rəkis, kən iuəhkır kotohamnu. Məto io eməto məmə in etəm Rom, kən ekuwin itimat rəhak mopael min kiləs-irəkis olat.

²⁸ Emolkeike məmə ekegəs-in-tu məmə nat naka təmol təsətuatipən itəm koatəplan-pən lan, mol kotiləs motuwın e kaonsel rəhalat. ²⁹ Kən eməplan məmə in təsolən nat tərət kit ne itəm otimis ron, o məmə otuwın o kalapus ron. Nəghatən min itəm koatətu-pən lan in nat kit e rəhalat atip əm lou. ³⁰ Məto uarisig suah kit təmuwa mən-IPA kəm io məmə netəm Isrel koatol anion noa kit məmə okotohamnu, kən nikik təht məmə təwir məmə ekahl-ipinə kəm ik. Enən-ipən rəkis kəm netəm əh itəm koatol timəht kəm in məmə okotimnə kən-ipinə kəm ik nat tərət min itəm koatəplan-pən lan.

Inəh namnu rəhak nəghatən.”

³¹ Kən mopael min kəmotol əm məmə inu ne etəm tərəmərə elat təmən mihin. Kəmotiləs Pol motuwın e taon əh Antipatris lapin. ³² Kən lawigin, mopael min itəm kəmotaiu e hos min, ilat əm kotiləs Pol motuwın. Kən mopael neen min kəmotitəlig-pa iməlat ikin. ³³ Mopael min əh kəmotiləs motuwın əpəh Sisaria, kən motiləs-ipən naoa kəm etəm-iasol əh Filiks, kən motələhəu-pən Pol e nelmin. ³⁴ Nian kapman u təmafin naoa, kən mətəpəh o Pol məmə, “?Ik etəm hiə?” Kən nian təməto məmə Pol in etəm Silisia, ³⁵ in təmən məmə, “Nian netəmim okotuwa kən-iarəp natimnat itəm koatəplan-pən əh lam, io ekən kot otəpələh o nətəligən u rəham, kən io ekakil.” Kən mən-ipən kəm rəhan mopael min məmə okotiləs-ipən Pol e nimə rəha kapman rəha Rom itəm Kig Herot Asol təmiləkin aupən, motaskəlim əh-ikin.

24

Pol təmətul aupən e Filiks e kot

¹ Nian faif tinuwın rəkis, kən pris asol agin, nərgin u Ananaeas, təmuwin Sisaria ilat netəm-iasol min neen rəha Isrel ne ienatig e lou,* nərgin u Tetalas. Nian kəmotiet-pa, kən motuwın kətul e niganəmti Filiks kən motən-iarəp nəghatən min itəm nikilat təht məmə Pol təmol təsətuatipən. ² Kən kəmotəun-in Pol məmə otuwa imə e nəghatən, kən Tetalas tatən-ipən nəghatən min rəhalat kəm Filiks məmə, “Etəm-iasol. Ekotisiai-in pik ik məto-inu ik ilis pahrien. Kən nolən rəham o nəmikən itimat in tatətuatip wir. Imatimat ikin təməməlinu nuwəh rəkis mətoarus-pa u-roiu. Kən ik nəməg-ətuatip-in rəkis nolən u

^{23:27:} Wək 21:30-33; 22:25-27 ^{23:28:} Wək 22:30 ^{23:30:} Wək 23:16-23; 24:1-9 * ^{24:1:} Ienatig e lou in suah kit itəm titun wir lou matəghat e kot.

ikin-u māmā otol nāmegāhən ne natigən rəhatimat təwir. ³ Kən nian rafin kitat koatəto təwir o natimnat min əh, kən ekotənwiwi pik ik ron. ⁴ Esotolkeikeən māmā ekaskəlim pik ik, mətə ekətapəh ron ik māmā onakasəkitun itimat mətəlig-in wir-tu nəghatən əkuəkir u rəhatimat.

⁵ “Itimat emotəplan rəkis māmā suah əh in etəm tərət kit. In nəukəti nəratən tepət e ikin min e nitən min. In tatol itimat netəm Isrel ekoatərgəhəu pik, kən etəm-iasol rəha netəm koatuarisig-in suah ilouin etəm Nasaret. ⁶ Kən in mətalkut māmā otol Nimə Rəha Uhgīn tamkimik e niganəmti Uhgīn, kən ekotaskəlim.† ⁸ Kən okəmā nakətapəh ron, nəkitun nətoən nəghatən min u tiet e nohlin itəm iatən-ipinə kəm ik.”

⁹ Kən netəm Isrel kəmotegəhən e nəghatən rəha loea əh moatən māmā, “Nəghatən min rafin əh, in nīpahrienən.”

Pol təmuhalpīn nəghatən

¹⁰ Kən Filiks torin-pən rəhn-kapə kəm Pol māmā otəghat. Kən Pol təghat māmā, “Etəm-iasol Filiks. Io ekītun wir māmā ik nəmatakil e kot netəm u ikin-u imatimat ikin e nup tepət rəkis. Kən tol nəhlan nīkik tagien māmā ekən-iarəp nəwtain nəghatən rəhak kəm ik.

¹¹ Io emuwīn Jerusalem minos əm nian tuelef əm māmā ekuwīn məkak. Kən ik nəkitun natətapəh-inən nat u māmā in nīpahrienən o neiuəən. ¹² Netəm u koatətu-pa nəghatən u lak, kəsotəplanən ne māmā ekuərgəhəu itimlau suah kit əpəh e Nimə Rəha Uhgīn. Kən məsotəplanən māmā iatol netəmim koatərgəhəu əpəh e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel, o ikin min əpəh e taon. !Kəp! ¹³ Kən okol təsəgətun ətuatipən kəm ik māmā nəghatən itəm koatən lak u-roiu in nīpahrienən, mətə-inu in neiuəuəən.

¹⁴ “Mətə ekītun nən-ipinən kəm ik māmā nīpahrienən māmā nian iatətu-pən Suatip Rəha Iesu itəm netəm Isrel kotəmā in nəfakən neiuəən, io iatəfak kəm Uhgīn rəha tipitimat min, kən io iatən nīpahrienən e nəghatən min itəm kəmāte e Lou rəha Moses ne nəghatən rəha ien min rəha Uhgīn aupən. ¹⁵ Io iatələhəu-pən əm rəhak nətəligən kəm Uhgīn māmā in otol kəm netəm kəmotimis māmā okotəmegəh min, netəm u kotətuatip ne netəm kəsotətuatipən. Inu nətəligən kitəh əm itəm nīkilat tatəht. ¹⁶ Mətə-inu tol nəhlan, kən etalkut pik māmā ekol nat naka itəm io ekītun māmā tətuatip e niganəmti Uhgīn ne netəmim.

¹⁷ “Uarisig e nup neen itəm emiet u ikin-u Jerusalem, kən emitəlig-pa min māmā ekos mənī muwīn kəm netəm imak ikin, kən mol sakrifais min əpəh e Nimə Rəha Uhgīn. ¹⁸ Kən nian ematol əh nat əh, kən enətuatip rəkis e niganəmti Uhgīn, kəmotəplan io əpəh e Nimə Rəha Uhgīn. Kən sənəmā itimat netəmim tepət, kən məsotərgəhəu minən. ¹⁹ Mətə netəm Isrel neen itəm kəmotisi-pən Esia, kəmoatətul əh-ikin e nian əh. Kən okəmā koatos nəghatən kit tərət lak, təwir əm māmā ilat okotuwa kətul e niganəmtim kən-iarəp. ²⁰ Mətə okəmā kəpə, təwir māmā netəm Isrel min u itəm koatətul ikin-u, okotən-ipinə ətuatip kəm ik nat naka itəm emol təsahmenən e nian emətul e niganəmti kaonsel rəhalat. ²¹ Kəmotətəhəu io o nəghatən kitəh əm māmā nian emətul aupən-in elat, magət əfəməh elat māmā, ‘Itəmat nakotakil io u-roiu mətə-inu io iatən nīpahrienən māmā netəm kəmotimis okotəmegəh min.’”

²² Suah əh Filiks in titun wir Suatip Rəha Iesu. Kən təmahtosig-in nəghatən əh māmā, “Nian Lisias u etəm tərəmərə e mopael min otiet-pa ikin-u, kən epanos-ipinə nəghatən e nəpələhən u-roiu.” ²³ Kən Filiks təmən-ipən kəm etəm tepət e mopael min māmā

24:5: Wək 17:6 † 24:6: E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəmāte e nəghatən Kris aupən, nəghatən pisin kit min əh-ikin itəm tatilpīn nəghatən u matən māmā, “Kən emotən māmā ekotətu-pən nəghatən kit lan e kot e nolən rəha Lou rəhatimat. ⁷ Mətə Lisias itəm tərəmərə e mopael min, təmiləs nəlugi nənən rəhatimat, kən ilat rəhan netəmim kəmotəuw rəkis min suah u otimat. ⁸ Kən mələhəu nənən kit māmā netəmim itəm koatəplan-pən nəratən kit e suah u, otəkəike muwa mən-ipinə kəm ik.” 24:6: Wək 21:28-30 24:15: Jon 5:28-29 24:18: Wək 21:17-28 24:21: Wək 23:6 24:22: Wək 23:26

okoatehm wir Pol kən təmegəhan-in rəhan min məmə kotitun nosən natimnat itəm in tolkeike motuwa kəm in.

Pol təməghat kəm Filiks ne rəhan pətan

²⁴ Kən uarisig e nian neen, Filiks təmit rəhan pətan Trusila muwa u noanol kit rəha Isrel. Kən Filiks tən-ipən kəm ilat məmə okotit Pol motuwa-tu tətul aupən in. Kən nian Pol təmuwa, kən matəghat kəm ilau matən-ipən nolən min rəha nahatətəən e Kristo Iesu. ²⁵ Kən Pol təmatən-iarəp rəhan nipeğnəmtin min kəm ilau məmə otiuw rəhalau nətəligən. Kən nian in təməghat e nolən rəha nəmegəhan itəm tətuatip, ne nolən itəm suah kit tatəramərə e rəhan nətəligən ne nolən min, ne nian Uhgın otakil netəmim lan, kən Filiks təməgin təməgin kən mən məmə, “Tinahmen. Iet əh. Okəmə ekos nian kit min, kən panaun-in min ik.” ²⁶ Kən nian tepət tatən-ipən məmə Pol otuwa matuəghat, məto-inu in tolkeike məmə otəto Pol, məto nat kit min, nikin təht məmə okəmə naka Pol otos-ipən mənə neen kəm in pəs in tahl-iarəp.

²⁷ Kən nian tinos nup kəiu, Filiks təmeiuaiu e kapman, kən suah kit nərgin u Posias Festas təmos nəmeen. Məto Filiks təmapəs Pol tətətig əm e kalapus məmə otol niki netəm Isrel tətəgien.

25

Pol təmətapəh məmə otəplan Sisa

¹ Nian Festas təmol kapman minos əm nian kəsıl, kən miet Sisaria muwin əpəh Jerusalem. ² İkin əh, pris asol min ne netəm-iasol min rəha Isrel kəmotən-ipən kəm Festas nakılən rəhalat e natimnat neen itəm nikilat təht məmə Pol təmol təsətuatipən. ³ Kəmotətapəh məmə Festas otol nəwialat, kən motolkeike məmə otahl-ipən Pol tətəlig-pən əpəh Jerusalem, məto-inu ilat kəmotol anion noa kit məmə okotohamnu Pol e suatip. ⁴ Məto Festas təmə, “Pol otətətig əm e kalapus əpəh Sisaria. Kən otəsuwəhən, ekitəlig-pən əh-ikin. ⁵ Kən rəhatəmat neen netəm-iasol okotəkəike motətəu-pa io ekotuwin Sisaria, kən okəmə Pol təmol nat kit təsahmenən, kən okotətu-pa kəm io.”

⁶ Kən Festas təmətig mos nian eit o ten ilat min ilat, kən mətəlig muwin əpəh Sisaria. Kən kəmən lawigin, tahl-ipən nəghatən məmə okit Pol ka, tətul e kot, kən muwin məpələh e jea itəm etəm tətakil nəghatən tatəpələh ikin. ⁷ Nian Pol təmuwa imə, netəm Isrel itəm kəmotisi-pən Jerusalem kəmotətul kitəlau in moatən-iarəp nəghatən əskasik neen e Pol, məto suatip tikə itəm otəgəhun rəhalat nəghatən məmə koatən pahrien. ⁸ Kən Pol təmuhalpın nəghatən rəhalat məmə, “Esolən nat kit tərət e Lou rəha netəm Isrel, ne Nime Rəha Uhgın, ne Sisa u tərəməmə e ikin min.”

⁹ Məto Festas tolkeike məmə otol niki netəm Isrel tagien kən mətapəh o Pol məmə, “? Nikim tagien məmə onəkuwin Jerusalem? ?Pəs ekimnə ikin makil rəham nəghatən e nənən min u?”

¹⁰ Kən Pol təmə, “Io iatətul e kot rəha Rom, itəm rəhan etəm-iasol in Sisa. Kən tətuatip məmə onakakil nəghatən ikin rəhak. Kən ik nəkitun rəkis məmə esolən nat kit tərət e netəm Isrel. ¹¹ Okəmə emətgəhl lou o emol nat kit tərət məmə ekimis ron, kən okol esətapəhən kəm ik məmə, nakıləs-irəkis io o nat əh. Məto okəmə nənən min əh koatən lak kəsotətuatipən, kən suah kit tikə məmə otos-ipən io e nelmilat. Məto ekolkeike əm məmə Sisa in otakil nənən min u itəm koatən lak.”

¹² Kən Festas təməghat e nənən əh məsin ilat rəhan min netəmim itəm kotakil nəghatən. Kən uarisig tən-ipən kəm Pol məmə, “İk nəmən məmə nakolkeike məmə onəkuwin məplan Sisa o nəghatən u rəham. Kən təwir əm. İk onəkuwin məplan Sisa.”

Pol təmətul aupən e Kig Akripa 2

¹³ Nian neen min tamuwa muwin, kən Kig Akripa ne winin nergin u Pernis, ilau kəmuea Sisaria māmə okuəplan Festas muən təwir kəm in. ¹⁴ Kən nian kəmuatig ikin əh nian neen, kən Festas tən-ipən kəm kig natimnat neen itəm katən e Pol. In tāmən māmə, “Suah kit u ikin-u e kalapus, itəm Filiks tāmīlās-ipən. ¹⁵ Nian emuwīn Jerusalem, kən pris asol min ne netəm-iasol rəha Isrel kəmotən-iarəp nīpəgnəmtin neen lan māmə tatol təsətuatipən motətapəh māmə ekən-iarəp māmə in təmol tərət kən otos nalpīnən ron. ¹⁶ Məto emən-ipən kəm ilat māmə, ‘Itimat netəm Rom sənəmə nolən u rəhatimat māmə okotegəhan-in əm etəmim tuwin e nelmī netəmim itəm koatən māmə təmol nat kit təsətuatipən. Məto təkəike mətul aupən-in ilat muhalpīn rəhalat nəghatən itəm katətu-pən lan.’ ¹⁷ Kən nian netəm Isrel min əh kəmotuwa, eməsiuw-pən minən, məto kəmən lawīgin əm, kən ekotuwin kəpələh e nimə kot kən motaun-in min Pol māmə otuwa mətul aupən. ¹⁸ Nian rəhan tīkimīr min kəmotətul motəghat, məto kəsotənən māmə təmol nat naka tərət itəm nīkik tāmātəht māmə okotən mihin. ¹⁹ Ilat kəmoatən-iarəp əm nərgəhəuən kit rəhalat e nəfakən rəhalat, kən moatən nənən e etəm tāmīmis kit, nərgin u Iesu, itəm Pol tatən māmə suah əh tatəmegəh. ²⁰ E natimnat min əh, io esitun wīrən nənən lan məsin, kən mol ekətapəh o Pol māmə, ‘?Tahro, nīkim tagien māmə nakuwin Jerusalem? ?Pəs ekimnə ikin makil nənən min itəm katən lam?’ ²¹ Məto Pol tāməsegəhanən, kən mətəpəh māmə ekahl-ipən in Rom kəm Sisa, pəs in otakil nənən min əh itəm katən lan. Kən emən-ipən māmə rəhak netəmim okoatehm wīr mətoarus ekehm suatip kit, kən panahl-ipən tuwin məplan Sisa.”

²² Kən Kig Akripa tāmən kəm Festas māmə, “Io min iakolkeike māmə ekəto nəghatən rəha suah əh.” Kən Festas tāmə, “Təwir əm. Olawig nakəto rəhan nəghatən.”

²³ Kəmən lawīgin, kən Kig Akripa ne Pernis kəmuea e nimə kot, kən netəm-iasol itəm koatəramərə e mopael min, ne netəm-iasol pīk min e taon əh Sisaria kəmotuwa, kən kəmotol nolən asol min rəha nīsiaiīən. Kən Festas tahl-ipən rəhan mopael min māmə okotuwin motīlās Pol motuwa. ²⁴ Kən Festas tāmə, “Kig Akripa ne itəmat rafin itəm nakoatəpələh u ikin-u roiu. Suah u itəm tatətul aupən-in itəmat, netəm Isrel u ikin-u ne Jerusalem koatəghat kəm io ron nian rafin. Nian rafin kotagət əskasik lak māmə təsəwīrən māmə ekegəhan-in suah əh tətətig, məto təkəike mīmīs. ²⁵ Məto io esəplanən nat tərət kit lan ne, itəm ekol nalpīnən kəm in e nīmīsən. Məto nian in təmətəpəh māmə otuwin məplan Sisa əpəh Rom, kən nīkik təht māmə ekegəhan-in. ²⁶ Məto esosən nəghatən ətuatip kit ne e nat u māmə ekəte naoa lan mahl-ipən kəm Sisa. Kən tol nəhlan, ekīlās muwa māmə otətul aupən e nīganəmtīm, Kig Akripa, ne itəmat rafin. Iakolkeike māmə ik onakehm min-tu kən mītun natimnat min əh, kən nian kilau okuəplan natimnat rafin min əh, pəs ekītun nətəən naoa lan kit mahl-ipən kəm Sisa. ²⁷ Ekītun māmə təsətuatipən māmə ekahl-ipən etəm tatol kalapus kit kəm Sisa, kən məsən-ipən ətuatipən kəm in māmə nat naka təmol tərət.”

26

Pol tāməghat e nīganəmti Kig Akripa

¹ Kən Kig Akripa tən-ipən kəm Pol māmə, “Ik nəkītun nənən nəwtain nəghatən əh itəm katən lam.” Kən Pol tāmīlās-ipər nelmīn mēfətutu ilat lan, kən muhalpīn rəhalat nəghatən mən māmə, ² “Kig Akripa. Nīkik tagien pīk agin roiu māmə ekətul e nīganəmtīm, kən mən-iarəp rafin nənən min itəm netəm Isrel koatətu-pa lak. ³ Nīkik tagien məto-inu ik nəkītun wīr nolən min e kastom rəha netəm Isrel e natimnat min itəm ilat koatəghat pīk ron. Kən awi, okol nakətəlig-in mətig-tu rəhak nəghatən.

⁴ “Netəm Isrel rafin kotītun natimnat rafin e rəhak nəmegəhan māmə tahro nulan e rəhak natigən, nian ematəkəku e nətuounən imak ikin e rəhak nəptən, mətoarus-pa uarisig emuwīn Jerusalem. ⁵ Netəm əh kotītun io nuwəh rəkīs, kən okəmə nīkilat tagien,

kotitun nənən məmә io Farisi kit nian ematakəku rəkis mətoarus-pa u-roiu. Kən netəm əh Farisi mīn, ilat koatətau-pən wir aḡin Lou rəha nəfakən rəha netəm Isrel, maprəkis-in netənim rafin. ⁶ Kən roiu u, iatətul ikin-u məmә ik onakakil rəhak nəghatən mīn məto-inu io iatələhəu-pən rəhak nətəligən e nənəkisən itəm Uhgīn təmol aupən ilat tipitimat mīn. ⁷ Nənəkisən u kitiaḡ əm itəm netəm tuelef noanol mīn rəhatimat itəm kəmoatəfak kəm Uhgīn lapin ne e nərauiəgən məmә okotos. ?Kig Akripa, iatələhəu-pən nətəligən rəhak nəhlan, məto tahro netəm Isrel mīn u koatən-ipən nəghatən mīn əh lak? ⁸ ?Tahro tiəkis pik otəmat o nənən nīpahrienən məmә Uhgīn titun nolən etəm təmimis təmegəh mīn?

⁹ “Aupən, io mīn eməplan məmә tətuatip məmә ekol natimnat tepət pəs mərəkin suah Iesu, etəm Nasaret. ¹⁰ Nat əh inəh ematol əpəh Jerusalem. Pris asol mīn kəmotegəhan-in io kən ekəmki-pən netənim tepət rəha Iesu e kalapus. Kən nian kəmakil ilat e kot, kən kohamnu ilat, kən io emegəhan məmә in nat təwir aḡin kit. ¹¹ Nian tepət iatuwin e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel matol nalpinən kəm ilat matol məmә ilat okotən rat Iesu. Nīkik təmətahmə pik ematəthau ilat, kən matitəp ilat nian rafin. Kən kotagim kan e taon isəu mīn ikin pisin pisin mīn, məto ematitəp əh ilat.”

Pol təmən-iarəp rəhan nuwamən o Iesu
(Wək 9:1-19; 22:6-16)

¹² Kən Pol təməkəike matən məmә, “Nian kit ematuwin əpəh Tamaskes məmә ekol nat əh. Pris asol mīn koategəhan-in io, kən motən əskasik kəm io məmә ekəike mol. ¹³ Kig Akripa, e nīlugi nian, ematuwin e suatip, kən məplan nəhag-əhagən kit təmisi-pən e neai muwa masiəgəpin io ne netəm koatuarisig-in io. Nəghəgən əh, tatuəp taprəkis-in mitgar. ¹⁴ Kən emotiet e nəptən motəto nəwian kit təmisi-pər e neai matəghat kəm io e nəghatən Isrel məmә, ‘!Sol! !Sol! ?Tahro nakatol tərət pik kəm io nulan? Nolən əh in tatərəkīn atip əm ik. Ik nakatoh rəhak nalpəkauən, kən nakahmen e kau itəm kəmaru e nig kəməgət tasilə lan, məto in tatol wael, kən nig təməha mətaru, kən matol nahməən asol atip əm kəm in.’ ¹⁵ Kən ekətapəh ron məmә, ‘?Məto Iərəməra, ik pah un?’

Kən Iərəməra tən-ipa kəm io məmә, ‘Io Iesu itəm nakatol tərət lan. ¹⁶ Məto ətul. Emətpun rəkis ik məmә ik rəhak etənim. Kən onakən-iarəp kəm netənim rafin natimnat itəm nəməplan u-roiu, ne natimnat itəm epanol, ik nəkəplan. ¹⁷ Oekiləs-irəkis ik e nelmi netəm Isrel ne nelmi Iaihlua mīn itəm io ekahl-ipən ik məmә onəkuwin mən-iarəp io kəm ilat. ¹⁸ Onəkəike merəh e niganəmtilat məmә okotəuhlin ilat motiet e napinəpən motuwa e nəhag-əhagən. Kən motiet e nəsanənən rəha iərmis motuwa o Uhgīn. Kən Uhgīn ofafəl rəhalat nolən rat mīn, məto-inu kəmotən nīpahrienən e nəghatən itəm iatən. Kən ilat okotuwa iməlat ikin ilat netəm u Uhgīn tinəmitəpun rəkis ilat.’ ”

Pol təmən rəhan wək

¹⁹ Kən Pol təməkəike matən məmә, “Kig, io iatol natimnat itəm Uhgīn təmən kəm io e nat kit tahmen e napilairən. ²⁰ Io iatən-iarəp rəhan nəghatən emətuoun əpəh Tamaskes, kən uarisig u ekuwin matən-iarəp əpəh Jerusalem, ne ikin mīn e nītən Jutia, ne ima netəm ikin mīn rafin u Iaihlua mīn. Kən matən-iarəp kəm ilat məmә okotəkəike kəuhlin ilat e rəhalat nolən rat mīn motahatətə e Uhgīn, kən motol natimnat itəm tatəgəhun məmә kəmotəuhlin pahrien ilat. ²¹ Məto-inu o nat əh, kən netəm Isrel kotiləs io əpəh e Nimə Rəha Uhgīn motolkeike məmә okotohamnu io.

²² Məto Uhgīn tətəsitə lak nian rafin mol iatətul ikin-u-roiu matən kəm netəm u ləhau, ne netəm koatos nərəməraən, nat naka itəm eməplan, kən matən əm natimnat itəm Moses ne ien mīn rəha Uhgīn kəmoatən məmә otəpanol mihin. ²³ Kəmotən məmә Kristo əh itəm Uhgīn təmən məmә otahl-ipa, in otəto nahməən e nīpətin kən panimis. Kən meto inu in

otətuoun məmegəh min e nımısən, kən otəgətun nəhag-əhagən kəm netəm Isrel ne İaihlua min, məmə nəhag-əhagən u in suatip itəm Uhgın otosmegəh ilat.”

Pol təmalkut məmə Kig Akripa otitun İesu

²⁴ Nian Pol təmatəghat əh, Festas təmagət əfəməh lan məmə, “!Pol ik nınətalməl! !Rəham nıtunən tınəfəməh pık agın, kən roiu əh rəhm-kapə natitəlau!”

²⁵ Məto Pol tən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol rəhak Festas, io esalmələn. Nəghatən min u iatən, kotətuatip əm, kən ilat nıpahrienən. ²⁶ Io ekitun nəghat ətuatipən kəm kig, kən okol esaulısən məto-inu ekitun məmə in titun rəkis natımnat min u. Ekitun məmə in təmos rafın nəghatən min əh, kən sənəmə in nat kit itəm kəmol anıon-pən huə kit təkəku ikin. ²⁷ ?Kig Akripa, tahro? ?Nakotən nıpahrienən e nəghatən itəm ien min rəha Uhgın kəmotəte? Ekitun məmə ik nakatən nıpahrienən elat.”

²⁸ Məto kig tən-ipən kəm Pol məmə, “?Nıkim təht məmə e nian əkuəkır əm huə roiu, nəkitun niuw-pamən io məmə io ekuwa Kristin kit?”

²⁹ Məto Pol təmə, “Nat əpnəpın əm məmə in nian əkuəkır o in nian əfəməh, iatəfak-pən kəm Uhgın məmə sənəmə ik pısın əm, məto netəmim rafın itəm kəmotəto rəhak nəghatən roiu, Uhgın otosmegəh ilat, kən məmə otahmen lak, məto sen əm u itəm kəməlis io lan, esolkeikeən məmə okəlis itəmat lan.”

³⁰ Kən Kig təmətul ilat kapman u Festas, ne Pernis, ne netəmim rafın itəm koatəpələh, ³¹ kən motiet, moatən-ipən kəm ilat min məmə, “Suah əh təsolən nat kit tərət məmə in otimis ron o muwın e kalapus ron.”

³² Kən Kig Akripa tən-ipən kəm Festas məmə, “Nəkitun nahl-iarəpən suah əh, məto in əmun in tolkeike məmə Sisa otakil rəhan nəghatən.”

27

Mopael mın kəmotit Pol motuwın Rom

¹ Nian kəmotegəhan məmə oekotuwin Itali, kəmotələhəu-pən Pol ne netəm koatol kalapus neen min e nelmi etəm-iasol kit rəha mopael min, nərgin u Julias. In tatəramərə e mopael wan-hanrit. In e mopael u katən məmə, “Mopael Rəha Sisa.” ² Kən nego kit təmiet əpəh Atramitiam matuwa, kən mınatig məmə otitəlig-pən min əpəh Esia, kən ekotuwin lan. Kən etəm Masetonia kit təmətəu-pa itimat, nərgin u Aristakas, in etəm Tesalonaeka. ³ Kən lawigin ekotiet-pa Saeton. Kən Julias təmatol təwir kəm Pol, kən megəhan in məmə otuwar muwin məplan rəhan neen netəmim itəm titun ilat. Kən ilat kəmoatehm wir Pol.

⁴ Kən ekotiet min ikin əh, kən nımətag tatıləs itimat, kən motitəlau e nıkalı nıtən əh Saepras itəm nıtəhəi təməlinu ikin. ⁵ Kən emotaiu ihluə e Silisia ne Pamfilia, kən motiet-pa Lisia e taon Maera. ⁶ İkin əh, etəm tərəməmə mopael mın təmuwin məplan nego kit itəm təmiet Aleksantria matuwin Itali. Kən təmki-pən itimat lan.

⁷ Kən emotiet min, məto e nian tepət nego əh tətaiu mətig əm. Emotalkut məsin məmə ekotətoarus taon Nitas, kən emotuwa iuəhkır, məto tiəkis, məto-inu ioatıləs pıkən nımətag, kən okol esotaiuən motuwin təhmin. Kən ekotaiu e nıkalın pis ikin məmə ekotuwin Krit. Emotitəlau e poen asol əh nərgin u Salmone. Kən motitəlau e nəwtain nəptən əh, ⁸ emotaiu ipar ipar əm, məto tiəkis əh. Kən ekotuwa motiet-pa e ikin kit katən məmə, Pasis Wir, iuəhkır o taon əh Lasea.

⁹ Məto-inu emotərəkin əm nian wir tepət təmuwa muwin, kən nian wir o nuwinən e nego tinol namnun, kən otəsuwəhən əh-roiu, nian rəha nıamitə, kən itəhəi tərət. Nian asol rəha netəm Isrel u katən məmə, Nian Rəha Nafələn Təfagə, tinuwa rəkis minuwın e məwig Oktopa. Kən Pol təməghat məmə okotəto wir ilat, matən məmə, ¹⁰ “Piak min. İatəplan məmə okotatig e nəratən tepət e naliwəkən u rəhatat. Tımətig əm məmə itəhəi otərəkin kako min u, ne nego u, kən okəmə naka kitat min okotimis.” ¹¹ Məto etəm-iasol rəha mopael min tatətəlig-in pık etəm tatıləs nego ne etəm-iasol rəha nego. Kən

məsətəlig-in pikən nəghatən rəha Pol. ¹² Kən pasis əh təsəwir pikən məmə nego otətul ikin e nian rəha nətəpən mətə-inu nian əh, in nian nitəhəi tətəsəsau pik lan. Kən ilat tepət kotən məmə təwir məmə okotiet. Nikilat təməht məmə okotuwin əpəh e pasis əh Finiks motəhluaig ikin. Pasis əh in pasis kit əpəh Krit itəm təmol nohlin kəiu, kit tatuag-pən e nəwtain pəhap ikin, kən kit tatuag-pən nəwtain pis ikin. Kən nego titun nəməhlən ikin e nian rəha nəəsəsauən.

Nimətag asol təməh ilat

¹³ Kən nimətag wir kit tinatısi-pis matelel nat, kən netəm e nego, nikilat təht məmə nimətag əh inəh kotalkeike məmə okotaiu lan. Kən motəmə pəs okotiet. Kən motiuw-pər iagke, motiuw niuwən, kən motiet. Emotaiu ipar ipar əm e nitən əh Krit. ¹⁴ Məto təsuwəhən, nimətag asol kit tinatuwa min, nərgin u, Luətuəmlae, tatisi-pən e nəptən apon, ¹⁵ minatıləs itimat, minatoh nego. Kən nego tinəruru naiuən mıləs pikən nimətag, kən ekotapəs naiuən moatətəlig-in əm nimətag tatıləs itimat.

¹⁶ Emotuwin-pa Koata ikin e nikalin pis ikin. Ikin əh emotəhluaig ikin məsin, kən motalkut məmə ekotiuw-pər pot rəha nego un. Kən netəm koatol wək e nego, nahgilat təmikə o nıləs-ipərən pot. ¹⁷ Kən motəmki-pən təulə neen e nəwtain nego ləhau ikin, kən kietain tiakis məmə otaskəlim nego. Ilat kəmotəgin mətə-inu ihluə e Lipia, sənəmə lokamnim pik, kən nikilat təht məmə nego otıləs pikən niməkləkil ikin əh. Kən kəmotiuw-iəhau niuwən rəhalat, kən motapəs əm nimətag tıləs nego matuwin. ¹⁸ Kəmənlawigin kən nimətag tatol əm nulan, kən kəmotəmki-arəp kako neen e nego. ¹⁹ Kəmənlawigin min, kəmotəmki-arəp natimnat min katol wək lan e nego tahmen e təulə ne neen min. ²⁰ Kən nian tepət eməsotəplanən mitgar ne məhau min lapin. Kən nimətag təmatol əm nulan nikitimat təht məmə okol esotəmegəh minən.

²¹ Nian eməsotəgwənən o nian tepət məsin, kən Pol tətul aupən-in itimat mən məmə, “Nəman. Okol nəmotətəlig-in io, ko kəməsotietən Krit, kən okol kəsotatigən e nəratən u kən məsotərəkənən natimnat tepət. ²² Məto roiu ekən-ipinə kəm itəmat məmə əsotəginən. Okol kitat kit ikin-u təsimisən, mətə nego əm otərat. ²³ Nagelo kit rəha Uhgin rəhak itəm iatəfak kəm in təmən-ipa nəghatən u kəm io ehnaipən məmə, ²⁴ ‘Pol. Əsəginən. Onəkəike muwin mətul e niganəmti Sisa əpəh Rom. Mətə-inu Uhgin təwir, kən nikin tagien məmə otosmegəh netəm u ilat min ik itəm noatasuəh e nego.’ ²⁵ Kən Piak min, əsotəginən. Io etahatətə e Uhgin məmə natimnat min rafin otol əm məmə inu ne nagelo təmən-ipa mihin kəm io. ²⁶ Məto nimətag otıləs-ipar kitat əpəh e nəptən əkəku kit.”

Nitəhəi təmıləs-ipar nego

²⁷ Tinos nian ilat rafin fotin, kən lapin lan nimətag tıləs nego muwin əpəh e nitəhəi asol Metiterenian. Kən e nalugi nian lapin, netəm koatol wək e nego, nikilat təht məmə enoatuwa iuəhkır o nəptən kit. ²⁸ Kən kəmotətu-pən nat figəm kit əpəh e nıpəgnəmti təulə kəhlman-əhlman teiuaiu məmə okotehm-tu məmə lokamnim o lokipar. Kən kəmotəplan məmə tahmen e negopagən tate-sepin ilat rafin. Kən motaiu məsin min u kotəhlman-əhlman min, mətə tinahmen e negopagən ilat rafin tuente-eit əm. ²⁹ Kən netəm koatol wək e nego kəmotəgin məmə nego otıləs pikən kəpiel, kən motəmki-arəp iagke kuwit əpəh uarisig moatəfak məmə otian uəhai əm. ³⁰ Kən netəm koatol wək e nego kəmotalkut məmə okotuwar kagim, kən motıləs-iəhau pot rəha nego moteiuə məmə okotuwin əpəh e nohlin nego kəmki-arəp min iagke neen. ³¹ Məto Pol təmən-ipən kəm etəm tərəməərə e mopaél min ne mopaél min məmə, “Okəmə netəm əh kəsotəpələhən u ikin-u e nego, okol Uhgin təsosmegəhən itəmat.” ³² Kən mopaél min kəmotətətip təulə, kən pot tiet-pən itəhəi.

³³ Tinuwa iuəhkır əm o nianən, kən Pol təmuəh nikilat məmə okotəkəike kəgwən. Təmən məmə, “E nian ilat rafin fotin nəmoatəpələh əm moategəs məsotunən nat kit. ³⁴ Kən roiu iatən-ipinə məmə onəkotəkəike kun nat kit məmə onəkotəsanən. Kitat rafin

okotəmegəh. Suah kit otəsatiğən e nəratən.” ³⁵ Kən Pol tāməmīk pīret, kən mətul aupən-in elat məfak-pən ron kəm Uhgīn, kən māmkaś mun. ³⁶ Kən nikilat tāməwīr minoatos nagwənən minoatun. ³⁷ Itimat rafin tu-hanrit-sepinte-sikis e nego. ³⁸ Nian ilat rafin kəmotagwən rəkis, kən motəmīk pak flaoa mīn kəmki-arəp e nego māmə nego otoigoig.

Nego tāmīlas nīmāklākīl

³⁹ Kən nian tāmian, netəm koatol wək e nego kəmotəplan māmə enotuwa iuəhkir o nəptən əkəku kit, mətə kotəruru māmə nəptən naka. Kən motəplan pasis kit u nīmāklākīl kit əh-ikin. Kən nikilat təht māmə okotīlās-ipar nego əh-ikin. ⁴⁰ Kən kəmotətətip təulə e iagke mīn kapəs ilat kotamnīm itəhəi. Kən motīkis rəkis təulə mīn itəm kāmālis ətain nuwəə asol mīn lan ikin katīlās nego ikin. Kən motiuw-pər niuwən əpəh aupən māmə nīmətag otīlās nego muwar. ⁴¹ Mətə ikin əh lokipar məsīn, kən nohli nego tamaru nīmāklākīl, nego tāməruru nəloalən. Kən nītəhəi tīnatəhap-əhap naunisīn nego.

⁴² Kən mopaēl mīn kīnoatən māmə okotohamnu netəm koatol kalapus u nego tatəmīk ilat mətə neen kotagīm. ⁴³ Mətə Julias u tərəmərə elat tolkeike māmə otosmegəh Pol kən mən-iəhau māmə okəsotolən nat əh koatən. Kən mən-ipən kəm netəm u kotītun neaiən māmə okotətipən paupən əpəh itəhəi, moteai par. ⁴⁴ Kən mən-ipən kəm ilat rafin əh-ikin māmə okotəmīk nīmīsmīsī tīmpa ne nəwtain nego mīn itəm nītəhəi tətəhap-əhap moteai lan. Emotol nəhlan kən motuwar rafin, suah kit təsīmīsən.

28

Pol əpəh e nəptən əh Malta

¹ Nian emotuwar, kən itimat rafin ekotəsənən əm, kən panotəto uarisig māmə nəptən əh, nərgīn u Malta. ² Netəm ikin əh kəmotəwīr pīk otimat. Kən e nian əh nuhuən təmatəfik, nətəpən tēpət. Kən kotahl nīgəm asol kit māmə otəhg itimat. ³ Kən Pol təmea-pən o nīg neen itəm kəmərgətain māmə otəmki-pən e nīgəm. Əmun sīneik kit itəm tus itəm katīmīs, təgīn nahgi nīgəm mīet məkul-pən e nelmi Pol matus. ⁴ Netəm ikin əh kəmotəplan sīneik tatəkul-pən e nelmi Pol, kən moatən kəm ilat mīn māmə, “Okəm-naka suah u in iol təfagə kit iohamnu itəm. Təməsīmīsən əpəh itəhəi, mətə uhgīn u nərgīn u Nəlpīnən otəsegəhan-inən māmə otəmegəh.”

⁵ Mətə Pol təmorautin-pən sīneik əpəh e nīgəm məsolən ne māmə sīneik təmus otəto nahməən. ⁶ Netəmīm nīkilat təht māmə nīpəti Pol otasis o otəsuwəhən əh-roiu, tīsī-pər morin mīmīs. Kəmoatəpələh kətālkəlik ron roe, mətə təsolən nat kit ne. Kən nīkilat tāməuhlin kən məht māmə okəm-naka suah u in uhgīn kit.

⁷ Ikin əh sənəmə isəu o nəptən rəha suah kit, nərgīn u Puplias, itəm tatərəmərə e netəm ikin əh. Tāməmīk itimat ekotuwin iman ikin, kən matol təwīr kəm itimat. Kən ekotatig iman ikin kos nian kīsīl. ⁸ Kən əmun tata rəha suah apon Puplias, tīnatīmīs matəp-əp, kən mətaiu e nīta. Kən Pol tuwin ron əpəh iman ikin imə, mələhəu-pən nelmīn lan, məfak lan, əmun nīmīsən rəhan təwīr mīn. ⁹ Nian netəmīm kəmotəto nat əh, kən ilat rafin e nītən un itəm koatīmīs kəmotuwa mīn o Pol. Kən Pol təfak elat kotəwīr. ¹⁰ Netəm ikin əh, kəmosot-ipa natīmnat tēpət kəm itimat. Nian enoatol əpən-əpənə māmə ekotiet, kəmotəmki-pən rafin rəhatimat natīmnat ne nagwənən əpəh e nego itəm otətasitu etimat e suatip.

Pol təmuwin Rom

¹¹ Emotatig ikin əh motos məwīg kīsīl, kən emotuwin e nego kit tāmīsī-pən Aleksantria matəhluaig e nəptən əh e nian rəha nətəpən. E nohli nego əh, kəməf aupən narmī uhgīn mīl əh mīl-mīl mīl, nərgīlau u Kasto ne Polakis. ¹² Emotuwa əh Saerakus, kən motətul ikin kos nian kīsīl. ¹³ Kən motiet ikin əh motuwa e taon kit mīn, nərgīn u Retiam. Kən lawīgīn, nīmətag iasī-pīs tīnatelel nat, kən ekotiet motaiu o nian kəiu, motīlās nat əpəh

Puteoli. ¹⁴ Ikin əh emotəplan piatat min neen əh-ikin itəm koatəfak. Kən kotətapəh məmə ekotatig itimat min ilat o wik kitəh. Kən uarisig emotaliwək əm motuwın əpəh Rom. Kən inu suatip rəhatimat itəm emotaliwək lan motiet-pa Rom.

¹⁵ Kən nian piatat min itəm koatəfak əpəh Rom kəmotəto məmə emotuwin, kən kəmotuwa məmə okotəplan itimat əpəh e suatip. Kəmotuwa katəpələh əpəh Apias təmol nimə makit ikin rəhan. Ikin əh, hotel kisil əh-ikin. Kən nian Pol təməplan ilat, təmənwiwi Uhgın, kən nikin təmagien mər ilis. ¹⁶ Nian emotiet-pa, kən kapman təmegəhan-in məmə Pol otətatig pisin əm e nimə kit, pəs mopael kit tatehm.

Pol təmən-iarəp nəghatən rəha Uhgın əpəh Rom

¹⁷ Tinos nian kisil, kən Pol tahl-ipən nəghatən kəm netəm-iasol min rəha Isrel məmə okotuwa o nəghatən kit. Nian kəmotuwa, kən təmən-iarəp kəm ilat məmə, “Piak min. Io eməsolan nat tərət kit e netəm imətat ikin, ne kastom rəhatat itəm tipitat min kəmotəgətun kitat lan aupən. Məto netəm Jerusalem kəmotaskəlim io kiləs-ipən io kəm netəm Rom. ¹⁸ Kən netəm Rom kəmotətapəh-in nəghatən tepət ron io. Məto kəsotəplanən nəghatən kit ne məmə oekimis ron. Kən kətolkeike məmə okotahl-iarəp io. ¹⁹ Məto netəm Isrel ikin əh kəsətolkeikeən. Kən io atip əm ekətapəh məmə ekuwa ikin-u Rom mətul e kot e niganəmti suah u Sisa, məto esənən nəghatən kit tərət e natimak min.

²⁰ “Məto-inu tol nəhlan, kən ekolkeike məmə ekahl-ipən nəghatən otəmat məmə ekəplan itəmat məghat lan məsin kəm itəmat. Kəməlis io e sen u məto-inu o Iosmegəh əm u, itəm kitat netəm Isrel koatən məmə otəpanuwa.”

²¹ Kən kəmotən-ipən kəm Pol məmə, “Esotosən naoa lan kit ne itəm təmisi-pən Jutia. Kən kitat min neen kəsotisi-pənən ikin əh motos nəghatən ka məmə katən nəghatən tərət neen lam. ²² Məto ekətolkeike məmə ekotəto-tu məmə rəham nətəligən təhrol nulan. Məto-inu ekotitun məmə kinatən rat nolən rəha nəfakən u rəhatəmat əpəh ikin min rafin.”

²³ Kən ilat kəmos nian kit o nəghatən. Kən e nian əh, ilat tepət min netəm Isrel kəmotuwa əh Pol tətətig ikin. Kən in təməghat kəm ilat e nian apiəpiə əh, matən wir kəm ilat nərəmərəən Rəha Uhgın. Kən matən min Lou rəha Moses ne ien min rəha Uhgın, məmə otuw ilat kotuwa o Iesu. ²⁴ Neen kəmotəto rəhan nəghatən, motən nıpahrienən lan. Məto neen kəsotənən nıpahrienən lan. ²⁵ Kən mınəatərgəhəu mınəatol məmə okotəgim min. Məto uarisig kotiet, Pol tən-ipən nəghatən kit min kəm ilat məmə, “Nəghatən itəm Narmin Rəha Uhgın təmos-ipən kəm ien rəha Uhgın u Aesə məmə otən-iarəp kəm tipitat min aupən, in tətətip əm. Uhgın təmən kəm ien məmə,

²⁶ ‘Uwın mən-iarəp kəm netəm əh məmə io Uhgın iatən məmə,

“Onəkotəto motəto motəto,
məto okol nəsotitunən nian kit ne.
Kən onəkotəplan motəplan motəplan,
məto okol nəsotitunən nian kit ne.”

²⁷ In tol min-nulan məto-inu nıkilat tınıəkis rəkis.
Kəmotəhtosig-in matəlgilat ne niganəmtilat.

Məto okəmə kəsətolən nəhlan,
okəm-naka kotitun nəplanən e niganəmtilat ne motəto e matəlgilat,
o kotitun nıtunən e nıkilat,
kən motəuhlin ilat motəhatətə lak,
kən məmə ekol ilat kotəwir min.’ ”

²⁸ Kən Pol təmə, “Onəkotəkəike kitun wir məmə Uhgın təmol suatip u rəhan o nos-megəhan netəmin. Tınuwın rəkis o İaihlə min. Kən netəm min əh okotətəlig-in nəghatən əh kən motən nıpahrienən lan.”*

28:18: Wək 26:31 28:19: Wək 25:11 28:20: Wək 26:6-7 28:22: Wək 24:14 28:27: Aes 6:9,10 * 28:28: E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, nəghatən pisin kit min əh-ikin itəm tatilpin nəghatən u matən məmə, “29 Nian Pol təmol namnun rəhan nəghatən, kən kəmotiet nətəligən rəhalat təman kitəh kitəh kən moatərgəhəu.”

³⁰ Kən e nup kəiu apiəpiə, Pol təmatətou əm nimə əh mətatig lan. Kən nikin tətagien o netənim rafin itəm koatuwa moatehm. ³¹ In təməkəike matən-iarəp nərəməərən Rəha Uhgin, kən matəgətun əskasik ilat e nām nusən təwır rəha Iərəməərə Iesu Kristo. Kən suah kit tikə məmə otən-iəhau o nən-iarəpən nəghatən əh.

Rom

Naoa itəm Pol təmäte tuwin kəm iəfak min ikin Rom

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Rom

?Pah təmäte naoa u? Aposol Pol təmäte naoa u.

?Təmäte tatuwin kəm pah? Təmäte naoa u tatuwin kəm iəfak min itəm ilat kotatig e taon asol u Rom.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmäte? Pol tatən məmә in tolkeike məmә otuwin mehm iəfak min əpəh Rom, uarisig in təpanuwın e kantri u Spen. Məto aupən ikin, in otəkəike muwin mos mənı neen o nos-ipənən kəm ian-rat min e niməfak rəha Jerusalem. E niməfak rəha Rom, Iaihlua min tepət, məto netəm Isrel tepət min.

?Təmäte naoa u o naka? Uarisig Pol tatuwin Rom, in tolkeike məmә ilat okotaupən motitun in, kən inəh, in təmäte naoa u. Netəm Rom kəsotosən əh nəgətunən kit rəha aposol kit. Kən inəh, in tolkeike məmә otən-iarəp suatip ətuatip rəha Uhgin o nosmegəhən netəmim. Kən in tolkeike məmә otən əsas məmә otahro min nulan, Iaihlua min ne netəm Isrel, ilat rafin okotuwa kitiəh əm e niməfak rəha Uhgin.

Pol təmən təwir kəm ilat

¹ Io Pol, u io slef kit rəha Kristo Iesu. Uhgin təmaun-in io məmә io aposol, kən təmitəpun mīləs-ipər io məmә ekən-iarəp namnusən təwir rəhan. ² Namnusən təwir u, in tinəmən-iəkis nuwəh rəkis e rəhan ien min itəm kəmotəte-pən e Naoa Rəha Uhgin. ³⁻⁴ Namnusən təwir əh tatəghat-in Nətin, Iesu Kristo rəhatat Iəramərə. In təmuwa etəmim kit e noanol rəha Kig Tefit. Kən Uhgin təməgətun məmә in Nətin ətuatip nian təmosmegəh in e nīmīsən e nəsanənən e wək rəha Narmin asim. ⁵ E Kristo, Uhgin təmol təwir kəm io, mos-ipa kəm io wək wir məmә io aposol kit. Təmos-ipa wək əh məmә ekaun-in netəmim e niki Iaihlua* min e noanol min rafin məmә okotən nīpahrienən lan, kən tol nəhlan, moatol nəwian. Kən nian koatol nəhlan, otīləs-ipər nərgi Iesu. ⁶ Kən itəmat min, Uhgin təmaun-in itəmat məmә itəmat rəha Iesu Kristo.

⁷ Kən roiu ekəte naoa kəm itəmat rafin əpəh Rom itəm Uhgin tolkeike itəmat, kən təmaun-in itəmat məmә rəhan.

Pəs Uhgin Tata rəhatat, ne Iəramərə Iesu Kristo okuawte-in rəhalau nəwīrən ne nəməlinuən kəm itəmat.

Pol təmolkeike məmә otuwin məplan netəm Rom

⁸ Uarisig epanəghat, iakən tagkiu kəm rəhak Uhgin e Iesu Kristo otəmat rafin agin-əh, məto-inu netəmim rafin e nətueintən kəmotəto namnusən e nahatətəən rəhatəmat. ⁹ Kən Uhgin titun məmә e nian rafin iatəfak, kən məsaluinən itəmat. Iatol pik wək rəhan e nīkik rafin o nən-iarəpən namnusən təwir e Nətin. ¹⁰ Kən iatəfak məmә okəmә in nətəligən pahrien rəha Uhgin, in oterəh e suatip kit məmә ekimnə məplan itəmat. ¹¹ Iakolkeike pik məmә ekimnə məplan itəmat məmә ekawte-in kəm itəmat nəwīrən kit rəha Narmin Rəha Uhgin məmә otol itəmat nakotətul əskasik təhmīn min. ¹² Nīpəti nəghatən u məmә, nahatətəən rəhatəmat titun nasituən lak, kən rəhak min titun nasituən etəmat.

¹³ Piak min ne winik min, təwir məmә nəkotitun məmә nian tepət, rəhak nətəligən təht məmә ekimnə muag itəmat. Məto nian rafin natimnat neen koatahtosig-in io o nimnəən. Iakolkeike məmә rəhak wək otoe-in noan e nəmegəhən rəhatəmat, tahmen e nəmegəhən rəha Iaihlua min ikin pisin pisin min. ¹⁴ Ekəkəike mən-iarəp namnusən təwir kəm netəmim rafin itəm sənəmә noanol rəha Isrel, netəm itəm kotitun nəghatən Kris ne

1:1: Wək 9:15 **1:2:** Rom 16:25-26 * **1:5:** Nəghatən u "Iaihlua" tatəghat-in netəmim rafin itəm sənəmә noanol rəha Isrel. **1:5:** Wək 26:16-18; Kal 2:7-9 **1:7:** Nam 6:25-26 **1:10:** Wək 19:21; Rom 15:23 **1:13:** Wək 19:21

nolən rəhalat, ne netəm itəm kotəruru, kən ilat itəm kəmotol-wir skul, ne ilat itəm kəsotol-wirən skul. Əwəh, ekəkəike mən-iarəp kəm ilat rafin. ¹⁵ Kən o nat əh, iakolkeike pik məmə ekən-iarəp namnusən təwir kəm itəmat min əpəh Rom.

¹⁶ İatəghat min-nəhlan məto-inu, io esaulis-inən namnusən təwir. Esaulisən məto-inu namnusən təwir in nəsanənən rəha Uhgın o nosmegəhən netəmim rafin itəm koatahatətə lan, təmaupən muwa o noanol min rəha İsrel, uarisig u, o İaihlua min. ¹⁷ Tol nəhlan, e namnusən təwir, Uhgın təmol əp suatip rəhan məmə Uhgın tatos-ipən rəhan əm nətuatipən kəm netəmim. E nahatətəən əm, Uhgın tatol məmə netəmim kotuwa motətuatip e niganəmtin. Kən inu tahmen e Naoa Rəha Uhgın itəm tatən məmə, “Netəmim itəm kotətuatip e niganəmti Uhgın e nahatətəən rəhalat, ilat okotos nəmegəhən liliin.”

Neməha tatol Uhgın o təfagə rat rafin

¹⁸ Məto Uhgın e nego e neai tatəgəhun rəhan neməha ne nalpinən o netəmim rafin itəm koatəht nəwian moatol təfagə rat. İlat koatətlosig-in nıpahrienən rəha Uhgın e nolən rat min rəhalat, ¹⁹ məto-inu ilat kotitun nəplan ətuatipən natimnat rafin itəm netəmim kotitun nitunən Uhgın lan. Tol nəhlan məto-inu Uhgın atip təməgəhun ətuatip ilat lan. ²⁰ Okol netəmim kəsotəplan ətuatipən Uhgın e niganəmtilat. Məto təmətuoun e nian in təmol neai, ne nəptən, ne natimnat rafin, kən netəmim rafin kotitun nəplanən e niganəmtilat, natimnat rafin itəm in təmol, kən tol nəhlan, kotitun nəplanən rəhan nəsanənən itəm tatuwin əm nulan namnun tıka, ne nıpahrienən məmə in Uhgın, kən motitun nitunən məmə Uhgın in təhrol nulan. O nat əh, etəmim kit tıka itəm titun nənən məmə in təruru məmə Uhgın təhrol nulan.

²¹ Tol nəhlan məto-inu, nat əpnəpin ilat kəmotitun Uhgın məsin, məto kəmotapəs nısiailən məmə in Uhgın, kən məsotənən kəm in məmə nıkilat tagien o natimnat in təmol kəm ilat. Məto nıkilat təmatəht nalpəkəuən alməl min məmə Uhgın təhro nulan, kən nətəligən rəhalat təmuwa mapinəp, minotəruru suatip itəm Uhgın tolkeike məmə okotitun. ²² Nat əpnəpin ilat koatən məmə ilat kotenatig, məto ilat kəmotuwa ialmə min, ²³ kən kəmotapəs nəfakən kəm Uhgın itəm rəhan nepətən təhag-əhag, kən otəsımisən tətətig liliin, kən minotətuoun moatəfak kəm narmi nat min itəm tahmen e netəmim u okotimis nian kit, o tahmen e mənig min, o nat megəh min koataliwək o koatəkioah.

²⁴ O nat u, Uhgın təmapəs ilat megəhan-in ilat məmə okotətəu-pən əm nolən rat min itəm nıkilat tolkeike məmə okotol e nıpətilat. Tol nəhlan, ilat kəmotol nolən min e nıpətilat itəm tol əm naulisən. ²⁵ İlat kəmotapəs nıpahrienən rəha Uhgın motaskəlim neıueıuəən, kən moatəfak moatol wək kəm neai, ne nəptən, ne natimnat rafin itəm Uhgın təmol, məto kəmotapəs nəfakən kəm Uhgın. Məto pəs kitat kotənwiwi in nian rafin namnun tıka. Əwəh.

²⁶ O nolən min əh itəm netəmim kəmotol kəm Uhgın, təmapəs ilat, megəhan-in ilat məmə okotətəu-pən əm nolən rat min itəm nıkilat tolkeike məmə okotol e nıpətilat itəm tol naulisən əm. Nat əpnəpin nıpitan min, məto ilat kotapəs nətəu-pənən rəhalat nəman, moatit atip ilat min, kən nat u in nat pisin e itəm u Uhgın təmələhəu. ²⁷ Kən e nolən ahmen-ahmen əm, nəman min, ilat kəmotapəs nitən rəhalat nıpitan min, moatolkeike pik nəman pisin min. İlat koatit atip ilat min itəm tol naulisən. Kən Uhgın təmos-ipən nalpinən kəm ilat o rəhalat nolən rat ağı min.

²⁸ Kən nat kit min. Məto-inu ilat kəsotolkeikeən məmə okotitun Uhgın, in təmapəs ilat megəhan-in ilat məmə rəhalat nətəligən təsitunən məmə nat kit in təwir o nat kit in tərət, kən megəhan-in məmə okotol nat itəm təsətuatipən məmə okotol. ²⁹ Nıkilat təmərioah e nolən rat pisin pisin min rafin, kən ilat naumis, kən ilat koategəs-in suatip o nərəkinən

1:16: Mak 8:38; Wək 13:46; 1 Kor 1:18-24
Job 12:7-9; Sam 19:1 **1:21:** Efes 4:17-18
Lev 18:22; 20:13; 1 Kor 6:9

1:17: Hab 2:4; Rom 3:21-22
1:22: Jer 10:14; 1 Kor 1:20

1:19: Wək 14:15-17; 17:24-28
1:23: Dut 4:15-19; Sam 106:20

1:20:
1:27:

netəmim. Kən nīkilat tāmarioah e nolən rat mīn əh: ilat koatetet netəmim, ilat iohamnu itəm, ilat koatol natīmnat itəm koatiuw-pa neməha, ilat neiueiuə, ilat koatol tərət kəm netəmim. Ilat koatən nīkali netəmim,³⁰ moatən rat netəmim, ilat koatətəhau Uhgīn, ilat nagət-irəkis, ilat nausit moatəghat ausit. Ilat koategəs-in suatip o nolən təfagə rat mīn itəm netəmim kotəruru əh. Ilat moatəht nəwia tata ne mama.³¹ Ilat nenikə, ilat nəghat tīpik, nolkeikeən rəhalat tīkə o netəmim, kən nat əpnapīn ilat atip mīn neen, okol təsətəlig-inən nasəkən o nasituən e netəmim.³² Ilat kotitun pap nəghatən ətuatip rəha Uhgīn itəm tatən māmə netəm mīn u koatol nolən mīn əh, kotəkəike motimis. Məto ilat koatəkəike e nolən mīn əh, kən ilat koatol nolən rat taprəkis-in nat əh, nīkilat tagien o netəmim neen mīn itəm koatol nolən rat mīn əh, kən moatīləs-ipər rəhalat nətəligən māmə okotol.

2

*Uhgīn otakil muəh mələhəu nəghatən o təfagə rat**

¹ Tol nəhlan, nat əpnapīn itəmat netəmim naka, okəmə nakotakil motuəh motələhəu nəghatən rəha suah kit o nolən rat kit rəhan,[†] məto nakotakil motuəh motələhəu rəhatəmat atip nəghatən. Kən rəhatəmat nəghatən tīkə o nuhalpīnən, məto-inu itəmat itəm nəkoatol nəhlan, nəkoatol nolən rat mīn ahmen-ahmen mīn əm elat.² Kən kitat kotitun māmə nian Uhgīn tətakil matuəh matələhəu nəghatən kəm netəmim itəm koatol nolən mīn əh itəm enəmən rəkis, rəhan nəghatən in tətuatip əm.³ Tol nəhlan, nian itəmat nakotakil motuəh motələhəu nəghatən rəha netəmim o nəratən rəhalat, məto itəmat nəkoatol nolən ahmen-ahmen əm, kən okol nəso tagimən nian Uhgīn otakil muəh mələhəu nəghatən kəm itəmat.⁴ !Nikitəmat təsəht pīkən nolən rəha Uhgīn! In tatol təwīr pīk kəm itəmat, kən məsetəhau uəhaiən itəmat, kən rəhan nətəligən otəmat in təfəməh. Məto itəmat nəkoatol nat əpnapīn əm e nolən wīr mīn əh rəhan. Nəkotitun o kəp, māmə tatol nolən təwīr mīn kəm itəmat māmə onəkotəuhlin itəmat e rəhatəmat nolən rat mīn.

⁵ Məto rəhatəmat-kapə tīəkis, kən məso təuhlinən itəmat e rəhatəmat nolən rat mīn. Kən o nat u, nakotargətain neməha ne nalpīnən rəha Uhgīn otəmat. Kən onəkotos neməha ne nalpīnən rəhan e nian Uhgīn otol əp rəhan nələhəuən nəghatən itəm tətuatip.⁶ Kən Uhgīn otos-ipən kəm netəmim kitīəh kitīəh tətəu-pən əm natīmnat itəm kəmotol.⁷ Uhgīn otos-ipən nəmegəhən līlīn kəm netəmim itəm koatətul əskasik nian rafin o nolən nat itəm tətuatip. Netəm mīn əh koatalkut pīk o nolən nat wīr māmə Uhgīn otos-ipən kəm ilat nənwiwīən, ne nisīaiiən, ne nəmegəhən itəm namnun tīkə.⁸ Məto in otos-ipən rəhan neməha ne nalpīnən kəm netəmim neen itəm koatalkut atip əm o nərpīlat, kən moatəuhlin mənətaalat o nīpahrienən, kən moatətəu-pən nolən rat mīn.⁹ Netəmim rafin itəm koatol nolən rat, ilat okotos nəratən ne nian iəkis mīn. Otaupən pitən o noanol mīn rəha Isrel, uarisig u o Iaihlua mīn.¹⁰ Məto o netəmim rafin itəm koatol nolən wīr, Uhgīn otos-ipən nənwiwīən, ne nisīaiiən, ne nəməlinuən. Otaupən pitən o noanol mīn rəha Isrel, uarisig u, o Iaihlua mīn.¹¹ Tol nəhlan məto-inu Uhgīn tatol tahmen-ahmen əm kəm netəmim rafin. Nat əpnapīn ilat noanol rəha Isrel o Iaihlua mīn, ilat rafin okotos nat itəm tətuatip olat, inu nalpīnən o nəwīrən.

¹² Uhgīn otol nalpīnən kəm Iaihlua mīn o nolən rat mīn rəhalat, nat əpnapīn kəməsotosən Lou itəm Uhgīn təmos-ipən kəm Moses. Kən noanol rəha Isrel, netəmim itəm kəmos Lou, Uhgīn otakil rəhalat nolən mīn e nəghatən rəha Lou, kən in otuəh mələhəu nəghatən rəhalat lan.¹³ Tol nəhlan məto-inu sənəmə netəmim itəm koatəto Lou itəm kotətuatip e nīganəmti Uhgīn, məto netəmim itəm koatol nat itəm Lou tatən, ilat əh, Uhgīn otən māmə ilat kotətuatip e nīganəmtin.¹⁴ Nīpahrienən, Iaihlua mīn kəməsotosən

* 2:: E ves mīn u e 2:1-3:8, Pol tatəghat ətuatip kəm netəm Isrel. Tatəghat-in nolən rəhalat itəm nīkilat təht māmə kotətuatip e nīganəmti Uhgīn məto-inu ilat noanol rəha Isrel, kən koatətəu-pən Lou rəha Moses. † 2:1: Netəm Isrel kəmotən māmə Iaihlua mīn, ilat rafin netəm kotərat məto-inu Iaihlua mīn kəməsotosən Lou rəha Moses. 2:1: Mat 7:1-2; Jon 8:7 2:4: Efes 1:7; 2 Pita 3:15 2:6: Sam 62:12; Prov 24:12; Mat 16:27; 2 Kor 5:10 2:7: Rom 8:17-18 2:8: 2 Tes 1:8

Lou rəha Moses. Məto nian min neen, koatətəu-pən əm rəhalat nətəligən motol nat itəm tətətip, tahmen-ahmen əm e itəm əh Lou tatən. Inu tatəgətun məmə lou kit əh-ikin e nīkilat, kən ilat kotitun nat itəm in tətətip, ne nat itəm təsətuatipən, nat əpnapin kəsotosən Lou rəha Moses. ¹⁵ Ilat kotitun məmə nīpəti Lou əh-ikin rəha Uhgīn e nīkilat məto-inu nian ilat koatol təwīr, nīkilat tatəht məmə, “nolən u təwīr,” kən nian koatol nolən rat, nīkilat tatəht məmə, “nolən u tərət.” ¹⁶ Əwəh, nian kit otəpanuwa pahrien itəm Uhgīn otən məmə Iesu Kristo otakil muəh mələhəu nəghatən rəha netəmim rafin o nolən min itəm netəmim kotitun nəplanən, ne nolən min ne nətəligən anion min. Inu rəhak nəghatən rəha namnusen təwīr.

Netəm Isrel ne Lou rəha Moses

¹⁷ Məto pəs ekəghat kəm itəmat netəm Isrel. Nakoatən məmə itəmat noanol rəha Isrel, kən moatəgile e Lou məmə in suatip rəha Uhgīn o nosmegəhən itəmat lan, kən moatəghat ausit məmə itəmat əm nəkotitun Uhgīn, kən in titun min əm itəmat. ¹⁸ Kən nakoatən məmə nəkotitun rəkis nat naka itəm Uhgīn tolkeike, kən itəmat nəkotitun suatip itəm tətətip wīr məto-inu Lou təməgətun itəmat lan. ¹⁹ Itəmat nakotən pīk məmə nakoatit iganəmtin əpis min, kən itəmat nakotasiəgəpin suatip rəha netəm koataliwək tapinəp ikin, ²⁰ kən moatəgətun ialməl min ne nīsualkələh.‡ Nakoatən nəhlan məto-inu itəmat nakoatos Lou itəm nitunən ne nīpahrienən rafin koatatig lan. ²¹ Təwīr əm nakoatəgətun netəm pisin pisin min. ?Məto tahro nəsoatəgətun atipən itəmat? Itəmat nakoatəgətun məmə netəmim okəsotakləhən. ?Məto tahro nakotakləh? ²² Itəmat nakoatəgətun məmə okəsakləh-inən pətan. ?Məto tahro itəmat nakotakləh-in pətan? Nakoatətəhau narmi nat min kəməte e nīg. ?Məto tahro nakoatakləh-in natimnat e nīməfak rəha narmi nat min? ²³ Nakotəghat ausit o Lou. ?Məto tahro nakotətgəhl Lou motərəkin nərği Uhgīn? ²⁴ Inu tahmen e Naoo Rəha Uhgīn itəm tatən məmə, “!Netəm Isrel! Iaihlua min koatən rat nərği Uhgīn o nolən tərət rəhatəmat.”

²⁵ Nolən rəha nəhg-ipənən in nat təwīr okəmə nakoatətəu-pən Lou. Məto okəmə nakotətgəhl Lou, kən tahmen əm məmə kəsəhg-ipənən itəmat. ²⁶ Okəmə Iaihlua kit u kəsəhg-ipənən, məto tatətəu-pən Lou, Uhgīn otəplan suah əh məmə kinəhg-ipən rəkis. ²⁷ Kən netəmim itəm kəsəhg-ipənən ilat e nīpətilat, məto koatətəu-pən Lou, ilat okotakil motuəh motələhəu nəghatən rəhatəmat məto-inu, nat əpnapin nəmotos pap Lou itəm kəməte, kən kəməhg-ipən itəmat, məto nakoatətgəhl Lou.

²⁸ Okəmə suah kit təmol nolən rəha netəm Isrel e nīpətin, təsolən məmə in təmuwa etəm Isrel pahrien. Kən nolən pahrien rəha nəhg-ipənən sənəmə nat kit rəha nīpətin. ²⁹ Məto suah kit itəm in etəm Isrel pahrien, in etəm Isrel e nīkin. Kən nolən pahrien rəha nəhg-ipənən, in nat kit rəha nīki etəmim itəm Narmin əm Rəha Uhgīn tatol, məto Lou təsolən. Kən sənəmə netəmim itəm koatıləs-ipər nərği suah əh, məto Uhgīn əm tatıləs-ipər nərğin.

3

Nian rafin Uhgīn tatol rəhan nəghatən

¹ Kəm-naka suah kit otən məmə, “?Okəmə nīpəti nəhg-ipənən suah kit, in sənəmə nat kit rəha nīpətin, kən tahro nakoatən məmə nəhg-ipənən in nat wīr kit? ?Kən o nat naka in nat wīr kit məmə suah kit in etəm Isrel?” ² !Kən io ekən məmə okəmə suah kit in etəm Isrel, in nat wīr ağin e nolən min rafin! Nat tətəupən, Uhgīn təmələhəu-pən e nelmilat, nəghatən ətuatip rəhan. ³ In nīpahrienən məmə ilat neen kəsotolən nəghatən itəm ilat kəmotən məmə okotol. Məto nolən rəhalat təsolən məmə Uhgīn otəsolan rəhan nəghatən. ⁴ !Kəp! Nat əpnapin netəmim rafin e nətueintən koateiuə, məto Uhgīn təseiuəən. Tahmen əm e Naoo Rəha Uhgīn tatəghat-in Uhgīn matən min-nulan məmə,

2:14: Wək 10:35 ‡ **2:20:** Nian Pol tatən “iganəmtin əpis min,” ne “ialməl min,” ne “nīsualkələh,” in tatəghat-in Iaihlua min itəm netəm Isrel koatən məmə ilat kotol nolən min əh. **2:20:** 2 Tim 3:5 **2:21:** Mat 23:3-4 **2:24:** Aes 52:5 **2:26:** Kal 5:6 **2:29:** Dut 30:6; Kol 2:11

“Nian nakəghat, nəghatən rəham otəgəṭun məmə ik nakəṭuatip.

Nian netəmim okotakil rəham nolən min, motən məmə nəmol nolən tərət min, məto onatol win elat.”

⁵ Məto kəm-naka suah kit otən e nətəligən rəha etəmim əm məmə, “Kitat koatol nolən itəm təsəṭuatipən. Məto nolən rat rəhatat tatəgəṭun məmə Uhgīn tatol tətuatip nian rafin. ?Kən okəmə nolən rat rəhatat tatiləs-ipər nərgi Uhgīn, məto in otol nalpīnən kəm kitat o naka? Rəhan nolən təsəṭuatipən.” ⁶ !Ei, kəp, nətəligən əh in neiueiuəən! ?Okəmə nətəligən əh in nīpahrienən, kən Uhgīn otahro min-nulan makil muəh mələhəu nəghatən rəha netəmim e nətueintən? ⁷ Kən kəm-naka suah kit otən məmə, “?Okəmə ekeiuə, kən rəhak neiueiən otəgəṭun məmə Uhgīn tatən əm nīpahrienən, kən netəmim koatənwiwi in ron, kən tahro nulan Uhgīn otakil muəh mələhəu nəghatən rəhak məmə emol təfagə rat?” ⁸ Məto io ekatən məmə, okəmə kotətəu-pən nətəligən alməl min nəhlan, netəmim kotitun nənən məmə, “Pəs kotol nolən rat min məmə rəhatat nolən rat min okotə-in nəwīrən.” Məto nəghatən u tərət. Nīpahrienən, netəmim neen koatən rat nərgək moateiuə məmə io iatəghat matətəu-pən nətəligən alməl min nəhlan. Uhgīn otakil muəh mələhəu nəghatən rəhalat, kən nəghatən əh in tətuatip əm.

Suah kit tikə itəm tətuatip wir agin

⁹ ?Kən tahro? ?Kitat okotən naka əh-roiu? ?Nikitəmat təht məmə Uhgīn otol təwīr kəm netəm Isrel maprəkis-in Iaihlua min? !Kəp! Emən rəkis məmə nəsanənən rəha təfagə rat tatərəmərə e netəmim rafin, netəm Isrel ne Iaihlua min. ¹⁰ Inu tahmen e Naoa Rəha Uhgīn itəm tatən məmə,

“Suah kit tikə itəm tətuatip, kitiah agin huə ne tikə;

¹¹ Suah kit tikə itəm titun, suah kit tikə itəm tategəs-in Uhgīn.

¹² Netəmim rafin agin kəmotəuhlin mənəaalat o Uhgīn, ilat kəmotuwa nəlpah min o nolən nəwia Uhgīn, suah kit tikə itəm in tatol nəwīrən, kitiah agin huə ne tikə.”

¹³ “Nəghatən rəhalat tahmen e nəpienən rəha suwit itəm təmoag, Namilat tərīoah e neiueiuəən.”

“Poesen rəha sinek tatisi-pən e nohlilat.”

¹⁴ “Nohlilat tərīoah e nau-iərmis-inən ne nəghatən tarip.”

¹⁵ “Kotaiu uəhai əm o nohamnuən itəm;

¹⁶ ikin min rafin itəm koatuwin ikin, koatərəkīn natimnat, kən moatol netəmim koatəto tərət,

¹⁷ kən ilat kotəruru agin suatip rəha nəməlinuən.”

¹⁸ “Ilat kəsotəginən Uhgīn, kən nisaiiən rəhan tikə agin e nətəligən rəhalat.”

¹⁹ Kitat kotitun məmə natimnat rafin itəm Lou tatən, in rəha netəm itəm Uhgīn təmosipən Lou kəm ilat. Tol nəhlan məmə suah kit tikə titun nuhalpīnən nəghatən itəm Uhgīn otən. Kən netəmim rafin e nətueintən otəkəike motətul aupən e niganəmti Uhgīn məmə in otakil muəh mələhəu nəghatən rəhalat. ²⁰ Tol nəhlan, etəmim tikə agin itəm Uhgīn otən-iarəp məmə in tətuatip e niganəmtin məto-inu in təmətəu-pən Lou. Kəp, məto e Lou, kitat rafin kotitun məmə kitat nol təfagə rat.

Nəṭuatipən e niganəmti Uhgīn tatuwa e nahatətəən əm

²¹ Məto roiu, Uhgīn tinol-arəp rəkis rəhan suatip məmə netəmim okotuwa kəṭuatip e niganəmtin. Suatip əh sənəmə inu okotətəu-pən Lou. Məto nəghatən min e Lou, ne nəghatən rəha ien min aupən, koatəghat-in suatip pisin əh. ²² Uhgīn tatol suah kit tatəṭuatip e niganəmtin nian tətahatətə e Iesu Kristo. Kən Uhgīn otol kəm netəmim rafin itəm koatahatətə lan. Netəmim rafin kotahmen-ahmen əm, ²³ məto-inu netəmim rafin

kəmotol təfagə rat kən motəmkakiah e suatip rəha nətuatipən rəha Uhgin itəm təwir məhag-əhag, ²⁴ kən e nəwirən rəhan, Uhgin tatən əm məmə ilat rafin itəm koatahatətə lan, ilat kotətuatip əm e niganəmtin, motuwa netəmim rəhan, tahmen e nalpəkauən rəhan. İlat kəsotətouən nat kit məmə okotuwa nəhlan, məto Kristo İesu təmətou suatip rəhalat, mikis ilat o təfagə rat min rəhalat e nimisən rəhan. ²⁵ Uhgin təməhl-ipa Kristo məmə in sakrifais itəm təmos nalpənən ne neməha rəhan o təfagə rat min, nian nitan təmaiu. Kən Uhgin tətəfəl təfagə rat min rəha netəmim nian netəmim kotahatətə məmə Kristo təmimis olat. Uhgin təmol suatip əh məmə otəgətuən məmə rəhan nolən in tətətuatip agin-əh, məto-inu e nətəligən rəhan itəm kaifəməh, in təsolən nalpənən o təfagə rat min itəm netəmim kəmotol aupən. ²⁶ Təmol nəhlan məmə otəgətuən roiu məmə nolən rəhan in tətətuatip. In təməsaluin əmən təfagə rat min, məto təməhl-ipa İesu məmə in otos nalpənən o təfagə rat min. Kən Uhgin atip əm tatən məmə netəmim itəm kotahatətə e İesu, ilat okotətuatip e niganəmtin.

²⁷ ?Tol nəhlan, etəmim kit titun nəghat ausitən o nat kit itəm təmol, məmə in tətətuatip e niganəmti Uhgin, o kəp? Kəp, nat tikə. ?Kən etəmim təruru nəghat ausitən o naka? Məto-inu etəmim kit tikə itəm titun nətəu-pənən Lou məmə tatuwa mətuatip e niganəmti Uhgin. Uhgin tatol etəmim tətətuatip e niganəmtin e nahatətəən əm rəhan. ²⁸ Tol nəhlan məto-inu kitat kotaskəlim əskasik nətəligən məmə etəmim tatətuatip e niganəmti Uhgin e rəhan nahatətəən, məto sənəmə e nətəu-pənən Lou. ²⁹ Uhgin, in sənəmə Uhgin rəha netəm İsrəl əm. In Uhgin min rəha İaihlua min, ³⁰ məto-inu Uhgin kitiah əm, itəm in otol netəmim kotətuatip e niganəmtin e suatip kitiah əm, nahatətəən rəhalat. Tahmen-ahmen əm o netəm İsrəl ne İaihlua min. ³¹ ?Təhro əh-roiu e Lou əh? ?Nahatətəən əh tatol Lou əh in nat əpnəpin? !Kəp! Məto nian koatahatətə əm e Uhgin, kən e nolən əh, koatətəu-pən ətuatip suatip pahrien rəha Lou.

4

Uhgin təmol Epraham tətətuatip e niganəmtin e nahatətəən

¹ Epraham in nəukəti noanol min rəha İsrəl aupən. Otətəlig-in-tu nat naka itəm Epraham təməhm məmə in suatip rəha nətuatipən e niganəmti Uhgin. ² Uhgin təmol Epraham tətətuatip e niganəmtin, məto sənəmə e nolən wir min rəha Epraham. Okəmə nolən wir min rəhan in suatip rəha nətuatipən, kən Epraham titun nəghat ausitən ron. Məto e niganəmti Uhgin, okol Epraham təsausitən o nat kit, ³ məto-inu Naoa Rəha Uhgin tatən məmə, “Epraham təmatahatətə e Uhgin, kən Uhgin təməən məmə Epraham in tətətuatip e niganəmtin o nahatətəən rəhan.”

⁴ Nian suah kit tatol wək o nətouən, rəhan iərəməərə təsənən məmə rəhan nətouən in presen kit kəm in, məto iərəməərə təkəike mos-ipən nətouən o rəhan wək. ⁵ Məto kitat kəsotolən wək məmə okotuwa katətuatip e niganəmti Uhgin. Kitat kotahatətə əm e Uhgin, kən in tatol məmə kitat kotuwa katətuatip e rəhatat nahatətəən. Uhgin pisin əm itəm tatol netəm u kotərat koatuwa katətuatip e niganəmtin. ⁶ Təfit in təmatəghat-in nat u nian in təməən-iarəp məmə nəwirən pahrien otuwın o etəm itəm Uhgin tatən məmə in tətətuatip e niganəmtin, məto sənəmə e nolən wir itəm suah u təmol. In təməən məmə,

⁷ “Nəwirən pahrien tatuwin o netəm u Uhgin təməfəl rəhalat nolən rat, kən in təmaluin rəhalat təfagə rat.

⁸ Nəwirən pahrien tatuwin o etəm u itəm İərəməərə təsaskəlimən e nikin rəhan təfagə rat.”

⁹ ?Nikitəmat təht məmə nəwirən pahrien əh in rəha netəm əm u kəməhg-ipən ilat, netəm İsrəl, o nəwirən pahrien əh, in min rəha netəm kəsəhg-ipənən ilat, İaihlua min? Əwəh, rəha İaihlua min. Ematən məmə, Uhgin təməən məmə Epraham in tətətuatip e niganəmtin məto-inu o rəhan nahatətəən. ¹⁰ ?Kən nəgəhan Uhgin təməən kəm Epraham məmə in

tətuatip, nian kinəhg-ipən rəkis, o nian kəsəhg-ipənən əh? Uhgın təmaupən mən nəhlan, uarisig kəpanəhg-ipən. ¹¹ Kən kəməhg-ipən in tahmen e nəmtətin itəm təməgətun pahrien məmə in tətuatip e niganəmti Uhgın e rəhan nahatətən, nian kəsəhg-ipənən əh. Kən tol nəhlan, in tata rəha netənim rafin itəm kəsəhg-ipənən ilat, məto kotahatətə e Uhgın. Kən in tatən məmə ilat koatətuatip e niganəmtin o nahatətən rəhalat. ¹² Kən in tata rəha netənim neen min, ilat itəm kəməhg-ipən ilat. Məto in sənəmə rəhalat tata məto-inu kəməhg-ipən ilat, məto in rəhalat tata məto-inu ilat min koatətəu-pən suatip rəha nahatətən itəm rəhatat tata Epraham təmətəu-pən aupən u kəpanəhg-ipən.

¹³ Uhgın təmol nəniəkisən kəm Epraham ne rəhan noanol min məmə nətueintən otuwa rəhan o nian kit. Məto Lou sənəmə suatip itəm nəniəkisən u otuwa mol nıpahrienən lan. In otuwa mol nıpahrienən e nətuatipən itəm təmisi-pən e suatip rəha nahatətən. ¹⁴ Tol nəhlan məto-inu okəmə nəniəkisən tatuwa mol nıpahrienən o netənim itəm koatəgile əm e Lou, kən nikilat təht məmə ilat kotətuatip lan, kən suatip rəha nahatətən in nat əpnəpın əm, kən nəniəkisən nıpətin tikə. ¹⁵ Məto nəghatən u, in nıpahrienən: Lou tatən məmə nalpınən ne neməha rəha Uhgın tatuwin o netənim itəm koatətgəhl Lou, kən ikin min rafin Lou əh-ikin, netənim koatətgəhl. Tol nəhlan, nolən rəha nətəu-pənən Lou tatiuw-pa nalpınən ne neməha rəha Uhgın, kən təsolən məmə nəniəkisən otuwa mol nıpahrienən.

¹⁶ Tol nəhlan, nəniəkisən tatuwa mol nıpahrienən e nəmegəhən rəhatat e suatip rəha nahatətən məmə nəniəkisən otuwa e nəwıren itəm Uhgın tətawte-in kəm kitat, kən kitat kotitun nitunən pahrien məmə rəhan nəniəkisən in rəha noanol min rafin rəha Epraham, sənəmə rəha netəm min əm u itəm Uhgın təmos-ipən Lou kəm ilat, məto rəha netəm min u, ilat min itəm koatətəu-pən suatip rəha nahatətən rəha Epraham. In rəhatat rafin tata. ¹⁷ Tahmen e Naoa Rəha Uhgın itəm tatən məmə, “Emol ik nakuwa tipi noanol tepət.” E niganəmti Uhgın, Epraham in rəhatat tata. In təmahatətə e Uhgın u tatos-ipən nəmegəhən kəm netəm kəmotimis, kən in titun nolən natimnat e nat agın tikə.

¹⁸ Nian Uhgın təməni-əkis kəm Epraham məmə in otuwa tata rəha noanol tepət, Epraham təmahatətə e Uhgın mitun e nıkin məmə nəghatən rəha Uhgın in nıpahrienən, nat əpnəpın in tiəkis agın məmə nəniəkisən otuwa mol nıpahrienən. Uhgın təməni məmə, namipın min okotepət motaprəkis. ¹⁹ Nahatətən rəhan təseiuaiuən, nat əpnəpın in titun məmə nıpətin tinaguıhl minahmen əm o nımisən məto-inu rəhan nup iuəhkır o wan-hanrit, kən titun məmə Sera tinaprəkis-in ikin katemək ikin kən okol təseməkən. ²⁰ Epraham təməsəf-əfən rəhan nahatətən e nəniəkisən rəha Uhgın. Nıpahrienən, rəhan nahatətən təməwiə muwa məskasik təhmin min, kən matos-ipən nənwiwiən kəm Uhgın. ²¹ In təmitun wir e nıkin məmə Uhgın tatos nəsanənən o nolən rəhan nəniəkisən tuwa mol nıpahrienən. ²² O nat əh inəh, “Uhgın təməni məmə Epraham in tətuatip e niganəmtin o nahatətən rəhan.” ²³ Nəghatən u itəm tatən məmə, “Uhgın təməni məmə Epraham in tətuatip e niganəmtin,” kəməsəteən məmə rəha Epraham pisin əm, ²⁴ məto kəməte min məmə rəhatat, itəm Uhgın otən məmə kitat okotətuatip e niganəmtin, kitat itəm kotahatətə lan, itəm təmosmegəh İesu İərəməmə rəhatat e nımisən. ²⁵ Kəmegəhan-in-pa İesu tuwa mımis o təfagə rat min rəhatat, kən Uhgın təmol in təmegəh min e nımisən məmə in otol suatip məmə kitat okotətuatip e niganəmtin.

5

Nəməlinuən ne nagiənən

¹ Tol nəhlan, koatəg e nəməlinuən kitat Uhgın məto-inu, e nahatətən rəhatat ron, in təməni məmə kitat kotətuatip e niganəmtin. Kən natimnat min əh kəmotuwa e İərəməmə rəhatat İesu Kristo. ² E nahatətən rəhatat, natimnat itəm Kristo təmol, təməmik kitat

4:11: Jen 17:10-11 4:13: Jen 17:4-6; 22:17-18; Kal 3:29 4:14: Kal 3:18 4:15: Rom 3:20; 5:13 4:16: Kal 3:7
4:17: Jen 17:5 4:17: Jon 5:21 4:18: Jen 15:5 4:19: Jen 17:17 4:22: Jen 15:6 4:25: Aes 53:4-5

kotuwa e niganəmti Uhgin məmə okotos nəwırən itəm Uhgin tətawte-in kəm kitat. Kən nəwırən əh, kotatig lan əh-roiu. Kən kitat kotagien məto-inu kitat kotitun wir agin məmə okotos nepətən əhag-əhag rəha Uhgin. ³ Kən nat kit min, kitat kotagien nian kotatig e nian əskasik min məto-inu, kitat kotitun məmə nian əskasik min kotasitu etat məmə okotətul əskasik e nəratən. ⁴ Kən nian koatətul əskasik, Uhgin, nikin tagien otat. Kən nian kotitun məmə Uhgin nikin tagien otat, kən kitat kotələhəu-pən rəhatat nətəligən təskasik e Uhgin. ⁵ Kən natimnat itəm koatələhəu-pən rəhatat nətəligən təskasik e Uhgin ron, kotitun məmə okotuwa kol nıpahrienən məto-inu, in təmos-ipa Narmin Rəhan kəm kitat, kən Narmin tatos-ipa nolkeikən rəha Uhgin tərıoah e nikitat.

⁶ Kən nian rəhatat nəsanənən təmatikə əh o nosmegəh atıpən kitat, e nian ətuatıp itəm Uhgin təməən, Kristo təmimis o nosmegəhən kitat netəm rat u kəsotisiai-inən in Uhgin. ⁷ E rəhak nətəligən, in nat tiəkis agin məmə suah kit otegəhan-in məmə in otimis o suah kit min itəm rəhan nolən tətuatıp. Məto kəm-naka suah kit otimis o suah kit min itəm rəhan nolən təwir agin o netənim. ⁸ Məto Uhgin təməgətun rəhan nolkeikən kəm kitat e nolən u məmə, nian kitat netəm kəmoatol əh təfagə rat, kən Kristo təmimis otat.

⁹ Tol nəhlan, Uhgin təmol kitat kotətuatıp e niganəmtin e nita Kristo itəm təmai u nian təmimis otat. Kən məto-inu nat u in nıpahrienən, kitat kotitun wir məmə Kristo otosmegəh kitat o neməha ne nalpınən rəha Uhgin e namnun nian. ¹⁰ Nian kəmotol tiki mır kitat Uhgin, məto in təmol kitat kotuwa iolin min e nimisən rəha Nətin. Kən məto-inu təmol kitat kotuwa iolin min, nat kit itəm taprəkis-in inu məmə kitat kotitun wir məmə Uhgin otosmegəh kitat e nalpınən ne neməha rəhan, məto-inu Kristo təməmegəh. ¹¹ Kən nat kit min, nikitat tagien məmə kəmotuwa kitia h kitat Uhgin e İerəmərə rəhatat İesu Kristo, itəm Uhgin təmiuw-pa kitat lan kotuwa iolin min.

Atam təmiuw-pa nimisən, kən Kristo təmiləs nəmegəhən

¹² Aupən agin, suah u Atam, təmol təfagə rat, kən tol nəhlan, təfagə rat misi-pən lan muwa e nətueintən e etəm kitia h əm əh. Kən təfagə rat təmiləs nimisən muwa ikin. Kən tol nəhlan, netənim rafin okotəkəike motimis məto-inu ilat rafin koatol təfagə rat. ¹³ Nıpahrien, netənim kəmotol təfagə rat uarisig Uhgin təpanos-ipa Lou. Məto nian Lou tika, okol kəsotətgəhlən Lou, mol məmə Uhgin təsəte rəkisən təfagə rat min rəhalat. ¹⁴ Məto nat əpnəpin Uhgin təməsəte rəkisən təfagə rat min rəhalat, netənim itəm koatətig e nian rəha Atam mətoarus-pa Moses, ilat rafin kəmotimis. Əwəh, nat əpanəpin netəm min əh kəməsotolən təfagə rat tahmen e təfagə rat rəha Atam, məto ilat rafin kəmotimis.

E nolən min neen, Atam in tahmen e Kristo itəm təmuərisig in, məto-inu nat naka itəm Atam təmol, tatuwin o netənim rafin, tahmen-pən əm məmə nat naka Kristo təmol tatuwin o netənim rafin. ¹⁵ Məto nat naka itəm Uhgin təmos-ipa tol pisin agin e təfagə rat rəha Atam. Təfagə rat rəha suah kitia h əm u, Atam, təmiuw-pa nimisən o netənim tepət, kən inu in nat asol. Məto nat asol taprəkis, in nəwırən asol rəha Uhgin itəm in təməwte-in o netənim tepət o nəfələn təfagə rat rəhalat, kən nat əh təmuwa e nəwırən rəha suah kitia h əm u, İesu Kristo. ¹⁶ Ekən min məmə, nəwırən asol rəha Uhgin itəm in təməwte-in kəm netənim, in tol pisin agin e noa təfagə rat rəha suah kitia h əm əh. Suah u təmol təfagə rat kitia h əm, kən Uhgin təmakil muəh mələhəu nəghatən lan məmə otos nalpınən. Kən uarisig, nian netənim tepət kəmotol təfagə rat tepət, məto Uhgin təmos-ipa nat təwir kəm kitat, kən təmol məmə kitat kotətuatıp e niganəmtin. ¹⁷ Nıpahrienən məmə təfagə rat rəha suah kitia h əm, Atam, təmol nimisən tətərəmərə e netənim rafin, kən inu nat asol. Məto nat asol kit min itəm taprəkis məmə, nat itəm suah kitia h əm, İesu Kristo, təmol. Netənim rafin itəm koatos nəwırən rəha Uhgin itəm in təməwte-in əpnəpin əm kəm ilat, kən motahatətə məmə Uhgin tatol ilat kotətuatıp e niganəmtin, ilat okotos nəmegəhən lili n. Kən ilat Kristo, okotərəmərə.

¹⁸ Əwəh, Atam təmol təfagə rat kit mol məmə, Uhgın təmakil muəh mələhəu nəghatən rəha netəmim rafin məmə okotəkəike motos nalpinən. Kən e nolən ahmen-ahmen əm, Kristo təmol nat ətuatip kit, mol suatip məmə netəmim kotitun motuwa motətuatip e niganəmti Uhgın. Kən nətuatipən əh, tatol məmə netəmim rafin kotitun nosən nəmegəhən lilin. ¹⁹ Netəmim tepət kəmotuwa nol təfagə məto-inu suah əh Atam təməht nəwia Uhgın. Məto netəmim tepət okotuwa motətuatip e niganəmti Uhgın məto-inu suah kit min, Kristo, təmol nəwia Uhgın.

²⁰ Uhgın təmos-ipa Lou məmə təfagə rat otuwa mol iahgin, kən məmə netəmim okotitun nolən rat min rəhalat. Məto nian təfagə rat təmuwa mol iahgin, nəwirən itəm Uhgın təmawte-in əpnapin əm təmuwa iahgin təhmın min maprəkis, ²¹ məmə nəwirən otol win e təfagə rat min. Təfagə rat təmatəramərə e netəmim rafin matiuw-pa nimisən elat. Məto roiu nəwirən itəm Uhgın tətawte-in kəm kitat otəramərə, kən nəwirən əh otol məmə netəmim okotətuatip e niganəmti Uhgın, kən motos nəmegəhən lilin e Iesu Kristo rəhatat ləramərə.

6

Nəsanənən rəha təfagə rat okol təsəlis ətainən kitat

¹ ?Kən tol nəhlan o nat əh, kitat okotəhrən? Okəmə naka suah kit otən məmə, təwir məmə koatəkəike əm o nolən təfagə rat, məmə nəwirən rəha Uhgın otəwiə mol iahgin təhmın. ² ! Kəp, təsətuatipən! Nian təfagə rat tətalkut məmə otuww-pən kitat tərət ikin, kən nikitat təike məht məmə, tahmen əm məmə kəmotimis rəkis lan, kən okol kəsotolən nəwian roiu. ³ Nəkotitun o kəp məmə, kəmol baptais etat, kən baptais əh tatəgəhun məmə kitat kəmotuwa kitiəh kitat Kristo. Kən nian Kristo təmimis, tahmen əm məmə kitat kotimis kitat min, u nipətin təmə nəmegəhən rəhatat o nolən təfagə rat, in təmimis. ⁴ Tol nəhlan, nian kəmol baptais etat, in tahmen məmə kəmotimis, kən kitənim itat kitat Kristo. Kən in tol nəhlan məmə kitat okotətu-pən suatip rəha nəmegəhən wi, tahmen əm məmə Uhgın Tata təmosmegəh Kristo e nimisən, e nəsanənən asol rəhan.

⁵ Tol nəhlan məto-inu, kəmotuwa kitiəh kitat min e nimisən rəhan, kən okotuwa min kitiəh kitat min e nolən itəm Uhgın təmosmegəh in lan e nimisən. ⁶ Kitat kotitun məmə nian kəməht-ipən Kristo e nig kəməluau, kəməht-ipən ilat nolən oas min rəhatat məmə, otərəkin nolən oas rəhatat itəm tolkeike pik təfagə rat. Kən təmol məmə təfagə rat otəsəramərə minən etat, ⁷ məto-inu etəmim itəm təmimis, təsatig ahginən nəsanənən rəha təfagə rat.

⁸ Məto-inu kəmotimis kitat Kristo, kən tol nəhlan, kotahatətə məmə okotəmegəh kitat min roiu, ne nian itəm təpanuwa. ⁹ Kotahatətə nəhlan məto-inu kotitun məmə Uhgın təmosmegəh Kristo e nimisən, kən tol nəhlan okol təsimis minən. Nimisən təsəramərə minən lan. ¹⁰ In təmimis mau kitiəh əm, kən e nimisən rəhan, təmos-irəkis nəsanənən rafin rəha təfagə rat. Məto tatəmegəh roiu, kən e nəmegəhən rəhan, in tatəmegəh məmə otıləs-ipər nərgi Uhgın. ¹¹ Kən e nolən ahmen-ahmen əm, nikitəmat təkəike məht itəmat məmə nəmotimis e təfagə rat, təfagə rat rəhan nəsanənən tikə o niuw-pənən itəmat. Məto e nəmegəhən rəhatəmat əh-roiu, nikitəmat təkəike məht itəmat məmə nakotəmegəh e Uhgın məmə onəkotıləs-ipər nərgin e Kristo Iesu.

¹² Tol nəhlan, soteğəhan-inən məmə təfagə rat tərəməmə e nipətitəmat itəm otəpanimis nian kit. Soteğəhan-inən məmə nəkoatol nəwia nətəligən rat rəha nipətitəmat. ¹³ Kən soteğəhan-in minən nolən nipətitəmat min məmə nəkoatol təfagə rat lan. Məto oteğəhan-in-pən nəmegəhən rəhatəmat rafin kəm Uhgın, məto-inu itəmat netəmim itəm Uhgın təməmki-rəkis itəmat e nimisən məmki-pən itəmat e nəmegəhən. Kən oteğəhan-in nolən nipətitəmat min məmə okotol nolən min itəm kotətuatip e niganəmti Uhgın. ¹⁴ Tol nəhlan

məto-inu, təfagə rat otəsəramərəən etəmat məto-inu roiu, nəsoatəg ahginən Lou itəm təsasituən etəmat məmə nəsoitolən təfagə rat. Məto nakoatatig ahgin nəwīrən itəm Uhgīn tətawte-in kəm itəmat, kən e nəwīrən əh, in otasitu etəmat məmə nəsoitolən təfagə rat.

Slef min rəha nolən ətuatip

¹⁵ ?Kən kitat okotəhrən? Okəmə naka suah kit otən məmə, pəs okotol təfagə rat məto-inu, Lou təsəramərəən etat, məto nəwīrən rəha Uhgīn itəm tətawte-in kəm kitat tətəramərə etat. !Kəp, təsətuatipən! ¹⁶ Nəkotitun o kəp məmə, nian nakotegəhan-in-pən itəmat kəm suah kit məmə nəkoatol nəwian, kən itəmat rəhan slef, kən itəmat slef rəha suah un noatol nəwian. Suatip kəiu o nətəu-pənən. E suatip kit, nakotuwa slef rəha təfagə rat, kən suatip u tatuwin o nimisən. Kən e suatip kit min, nakotuwa slef rəha nolən nəwia Uhgīn, kən suatip u tatuwin o nətuatipən e niganəmti Uhgīn. ¹⁷ Kitat koatənwiwi Uhgīn məmə nat əpnapin aupən nəmoatol slef rəha təfagə rat, məto uarisig, e nikitəmat rafin nəmotol nəgətuənən itəm ematəgətuən itəmat lan. ¹⁸ Uhgīn təmikis itəmat e təfagə rat, kən təfagə rat, rəhan nəsanənən tikə o nəramərəən etəmat. Kən nəmotuwa slef rəha nolən min itəm kotətuatip e niganəmti Uhgīn.

¹⁹ İatəghat e nətəligən min itəm netəmim kotitun, inu slef ne etəm-iasol, məto-inu nətəligən rəhatəmat təsahmenən o nitunən natimnat rəha Uhgīn. Aupən ikin, nəmotegəhan-in noli-noli nipətitəmat məmə ilat slef rəha nolən min itəm tol naulisən əm, ne slef rəha nəratən itəm tətər tepət. Məto roiu otegəhan-in-pən ilat məmə ilat slef rəha nolən min itəm kotətuatip, kən nakotuwa netəmim itəm Uhgīn təmələhəu kalın məmə rəhan min. ²⁰ Nian itəmat nəmoatol slef rəha təfagə rat, nolən itəm tətətuatip e niganəmti Uhgīn təsəramərəən etəmat. ²¹ ?Noan nəwīrən naka nəmos e nəmegəhən rəhatəmat o nolən tərət min itəm noataulis ron əh-roiu? !Noan nolən rat min əh, in nimisən əm! ²² Məto roiu, Uhgīn təmikis itəmat e təfagə rat, kən nəmotuwa slef min rəhan, kən noan nəwīrən itəm noatəhl, tatit itəmat məmə nakotuwa netəmim rəha Uhgīn e nikitəmat rafin. Kən nakoatos nəmegəhən lilin. ²³ Tol nəhlan məto-inu nətouən rəha təfagə rat in nimisən, məto nat itəm Uhgīn tatos-ipa in nəmegəhən lilin e Kristo İesu rəhatat İəramərə.

7

Lou təsəramərəən e kitat

¹ Piak min ne winik min. İtəmat nəkotitun nolən rəha lou. Lou min koatəramərə e netəmim nian ilat koatəmegəh əm. ² Tahmen e nat u. Okəmə pətan kit itəm təmol marit, lou tatən məmə in rəhan əm əh iərman nian in tatəmegəh. Məto okəmə iərman əh timis, kən lou rəha marit təsaskəlim minən pətan əh, kən in titun nətəu-pənən suah pisin kit. ³ Məto okəmə in tatətu-pən iərman pisin kit nian rəhan iərman tatəmegəh əh, katən məmə in tategoafəl rəhan iərman. Məto okəmə rəhan iərman təmimis, lou əh rəha marit təsaskəlim minən pətan əh, kən nat əpnapin tatətu-pən iərman pisin, in təsegoafələn rəhan iərman.

⁴ Piak min ne winik min. E nolən ahmen-ahmen əm, məto-inu nınotol kitiah itəmat Kristo, tahmen əm məmə itəmat nəmotimis itəmat min e nig kəluau. Kən nian nəmotimis, Lou rəha Moses təsaskəlim minən itəmat u-roiu. Uhgīn təmikis itəmat o nətəu-pənən ətuatip natimnat rafin agin e Lou məmə Uhgīn otosmegəh itəmat. Kən itəmat nakotahmen-pən əm e pətan kit itəm rəhan iərman in təmimis, kən roiu in təsolən marit, kən in titun nətəu-pənən suah pisin. Rəhatəmat iərman aupən, in Lou. Məto roiu, itəmat nakotətu-pən suah pisin u Kristo, itəm Uhgīn təmosmegəh e nimisən. Kən nakotətu-pən in məmə nakoatə noan wır, itəm in nolən təwir min itəm koatisiai-in Uhgīn. ⁵ Nian nətəligən rat rəha etəmim* tətəramərə e kitat, nətəligən rat min rəhatat koatiuw-pən kitat

6:14: 1 Jon 3:6 **6:16:** Jon 8:34; 2 Pita 2:19 **6:23:** Rom 5:12,15 **7:4:** Rom 6:2,11 * **7:5:** Netəmim rafin koatol təfagə rat məto-inu nətəligən rat rəha etəmim tətəg e kitat rafin. Nətəligən rat əh tatiuw-pən kitat məmə koatol təfagə rat. Rəhatat nəsanənən tikə məmə okəsotolən təfagə rat motol nolən wır. Uhgīn əm titun nos-ipa nətəligən wi kəm kitat.

māmā okotol nolən rat min e nīpətitat. Kən nian Lou tatən māmā okəsotolən nolən rat min əh, tol māmā nikitat tataht pīk nolən rat min, kən koatolkeike moatol təhmin nolən rat min. Tol nəhlan, kəmotol təfagə rat tepət. Kən noa təfagə rat min əh, in nīmīsən əm. ⁶ Məto roiu, okol kitat kəsətəu-pən minən Lou rəha Moses māmā okotos nəmegəhən līlin, məto-inu tahmen əm māmā kitat kəmotīmīs e Lou əh. Kən tol nəhlan, Lou təsərəmərəən e kitat u-roiu. Kən roiu, kitat slef min rəha Uhgin, məto kəsotətəu-pənən suatip oas o nətəu-pənən Lou itəm kəməte, məto koatətəu-pən suatip wi rəha Narmin Rəha Uhgin.

Lou tatol māmā netəmim kotol təfagə rat

⁷ ?Kən kitat okotəhrən? Okəmā naka suah kit otən māmā, “Lou in nat tərət məto-inu tatol māmā kitat koatol təfagə rat.” !Məto kəp, təsətuatipən! Io ekitun əm māmā təfagə rat tahro nulan məto-inu Lou tatəgətun io lan. Okəmā Lou in təməsənən māmā esolən nolən rəha nolkeikeən nat kit rəha etəm pīsin, kən okol esitunən nolən əh māmā təhrol nulan.† ⁸ Məto təfagə rat təmaskəlīm nəghatən rəha Lou, mol rəhan in iolwək, kən təmol māmā nolən rəha nolkeikeən nat kit rəha etəm pīsin təmuwa tepət e nīkik. Məto okəmā Lou təpikə, kən təfagə rat rəhan nəsanənən təpikə nəhlan, tahmen māmā təmīmīs. ⁹ Aupən ikin, nian eməruru əh Lou, nīkik təsəhtən təfagə rat rəhak, emətatig wīr əm. Məto uarisig emitun māmā Lou əh-ikin, kən nəsanənən rəha təfagə rat təmuwa məmegəh min məskasik, kən enitun māmā ekəike mīmīs o təfagə rat rəhak. ¹⁰ Kən eməplan māmā nəghatən əh rəha Lou itəm təmuwa māmā otol etəmim təmegəh, məto nīpahrienən təmiuw-pa əm nīmīsən. ¹¹ Tol nəhlan məto-inu, təfagə rat təmaskəlīm nəghatən rəha Lou, mol rəhan in iolwək, kən təmeiua-in io. Nīkik təməht māmā okəmā emalkut o nətəu-pənən Lou rəha Moses, kən ekos nəmegəhən līlin. Məto enəruru nolən, kən e nəghatən rəha Lou, ekəike mīmīs o təfagə rat min rəhak. ¹² Məto Lou tasim təmīsī-pən e Uhgin, kən nəghatən min rəha Lou kəmotīsī-pən e Uhgin motasim, motətuatip, motəwīr motasitu e netəmim.

¹³ Kən okəmā naka suah kit otən māmā, “Lou in nat təwīr, məto təmol māmā ekīmīs.” !Məto kəp, təsətuatipən! Nian emitun nəghatən rəha Lou itəm in təwīr, nīkik təmuwīn o nolən təfagə rat, kən io emol təfagə rat itəm noan in nīmīsən. Tol nəhlan, təfagə rat təmol māmā ekīmīs. Təmol nəhlan māmā ekitun māmā nolən rat min rəhak, ilat təfagə rat pahrien. Kən nian eməplan nəghatən rəha Lou, enitun māmā təfagə rat in nat tərət agīn-əh.

¹⁴ Kitat kotitun māmā Lou təmīsī-pən e Uhgin. Məto io, io etəmim əm. Kən kol-salīm-in io māmā io slef kit, kən təfagə rat in rəhak etəm-iasol. ¹⁵ Esitunən natīmnat itəm iakatol, məto-inu nat wīr min itəm iakolkeike māmā ekol, esolən, məto iatol əm naka itəm iatətəhau. ¹⁶ Ekitun wīr māmā təfagə rat rəhak in nat tərət nat əpnəpīn esolkeikeən māmā ekol. Kən nian ekəto tərət e nīkik o təfagə rat u, in nəmtətin kit māmā Lou tatol rəhan wək, kən Lou in nat wīr kit. ¹⁷ Tol nəhlan, sənəmā io itəm iatol təfagə rat min, məto nolən rəha təfagə rat itəm tətətig e rəhak nətəligən nian rafin, tatol māmā ekol nolən rat min. ¹⁸ Ekitun māmā nətəligən rat rəhak otəsegəhan-inən māmā ekol nat wīr kit. Ekitun in nīpahrienən məto-inu iakolkeike māmā ekol nat itəm təwīr, məto okol esolən. ¹⁹ Nat naka iatol sənəmā in nat wīr itəm iakolkeike māmā ekol, məto iatol əm təfagə rat itəm esolkeikeən māmā ekol. ²⁰ Kən okəmā ekol nat naka itəm esolkeikeən māmā ekol, sənəmā io pahrien u iatol, məto in təfagə rat itəm tətətig lak tatol.

²¹ Tol nəhlan, iatəplan māmā nolən kit tatol wək e nəmegəhən rəhak nian rafin. Nolən əh tol nəhlan māmā, nian iakolkeike māmā ekol nat wīr, məto təfagə rat huə iuəhkīr ron io tatiuw-pən io e təfagə rat. ²² E nīkik rafin, iakolkeike Lou rəha Uhgin, ²³ məto iatəplan min lou kit min itəm tatol wək e nəmegəhən rəhak itəm tətəluagin ilau rəhak nitunən, məlis io, matol māmā io slef rəha təfagə rat itəm tatol wək e rəhak nəmegəhən. ²⁴ !Kəsi,

7:6: Rom 8:2; 6:4 † **7:7:** E nəghatən min rəha ves 7:7-25, nian Pol tatən “io,” məto nīpəti nəghatən u māmā in tatəghat-in netəmim rafin. **7:7:** Eks 20:17; Dut 5:21 **7:10:** Luk 10:28; Lev 18:5; Sam 19:7-10; Esik 20:11; Rom 10:5 **7:11:** Jen 3:13 **7:12:** 1 Tim 1:8 **7:15:** Kal 5:17 **7:23:** Kal 5:17; 1 Pita 2:11

iatato tarat pik agin! ?Karmə pah otıləs-irəkis io e nıpətık u itəm tatuwin o nımısən? ²⁵ ! Pəs kotənwiwi Uhgın. Iesu Kristo rəhatat İərəməyə in otol!

Kən tol nəhlan nəmegəhən rəhak tol min-nulan məmə, io slef rəha Lou rəha Uhgın e rəhak nətəligən wi, məto e nətəligən rat rəhak, io slef rəha lou rəha təfagə rat.

8

Nolən rəha nətəu-pənən Narmin Rəha Uhgın

¹ Kən nəukəti nəghatən rafin min əh tol min-nulan, məmə Uhgın tatən məmə kitat kotətuatip e nıgənəmtin məto-inu kotahatətə e nat itəm Kristo təmol otat. Kən tol nəhlan, Uhgın kol təsuəhən, kən məsələhəuən nəghatən məsolən nalpinən kit rəha netəm min u kəmotuwa kitəh ilat Kristo Iesu, ² məto-inu nəsanənən rəha Narmin, itəm tatos-ipa nəmegəhən wi kəm kitat e Kristo Iesu, in təmikis kitat e nəsanənən rəha təfagə rat ne nımısən. ³ Lou təruru nıkısən nəhlan kitat, mol kitat kotətuatip e nıgənəmti Uhgın məto-inu, nətəligən rat rəha etəmim tatol win e nolən itəm Lou tolkeike. !Məto nat itəm Lou təruru nolən, Uhgın təmol! Inu, təmahl-ipa Nətin ətuatip kən təmuwa etəmim mahmen e kitat. Kən Uhgın təmakil muəh mələhəu nəghatən mol nalpinən o təfagə rat itəm kitat netəmim rafin koatol. In təmol nəhlan nian təmol Netin təmuwa sakrifais o təfagə rat min rafin rəhatat. ⁴ Uhgın təmol nəhlan məmə, nəghatən ətuatip min rəha Lou okotuwa motol nıpahrienən e nəmegəhən rəhatat itəm kəsotətəu-pənən suatip rəha nətəligən rat rəha etəmim, məto koatətəu-pən suatip itəm Narmin Rəha Uhgın tatəgətun kəm kitat.

⁵ Netəmim itəm koatətəu-pən nətəligən rat rəha etəmim, nətəligən rəhalat tatuwin əm o nat itəm nətəligən rat rəhalat tolkeike. Məto netəmim itəm koatətəu-pən nolən itəm Narmin Rəha Uhgın tolkeike, nətəligən rəhalat tatuwin əm o nat itəm Narmin Rəha Uhgın tolkeike. ⁶ Okəmə nətəligən rat rəha etəmim in tatərəməyə lan, kən suah əh tatətəu-pən əm suatip rəha nımısən. Məto okəmə Narmin Rəha Uhgın tatərəməyə e rəhan nətəligən, kən suah əh tatətəu-pən suatip rəha nəmegəhən ne nəməlinuən. ⁷ Tol nəhlan məto-inu, nətəligən rat rəha etəmim, tatol tikimir ilau Uhgın, məto-inu təsətəu-pənən lou min rəha Uhgın, kən in təruru agin nətəu-pənən. ⁸ Netəmim itəm koatətəu-pən nətəligən rat rəha etəmim, okol kəsotolən niki Uhgın tagien.

⁹ Məto itəmat nəsotətəu-pənən nətəligən rat rəha etəmim. Okəmə in nıpahrienən məmə Narmin Rəha Uhgın tətətig etəmat, kən noatətəu-pən nolən itəm Narmin Rəha Uhgın tolkeike. Etəmim itəm Narmin Rəha Kristo təsatigən lan, in sənəmə etəmim rəha Kristo. ¹⁰ Məto Kristo tətətig etəmat. Kən nat əpnəpin nıpətitəmat otəkəike mımıs o təfagə rat, məto narmitəmat tətəmegəh məto-inu itəmat nəkotətuatip e nıgənəmti Uhgın. ¹¹ Narmin Rəha Uhgın tətətig etəmat, inu Narmin Rəha Uhgın u itəm təmol Kristo Iesu təmegəh min e nımısən. Nıpahrienən, nıpətitəmat otımıs nian kit. Məto e Narmin Rəhan, Uhgın otos-ıpan min nəmegəhən e nıpətitəmat.

¹² Piak min ne winik min. O natımnat min əh, kitat kotəkəike katig kətəu-pən nat itəm Uhgın tolkeike, məto kəsotətigən kətəu-pən nat itəm nətəligən rat rəha etəmim tolkeike məmə otol, ¹³ məto-inu okəmə nəkotətig motətəu-pən nat itəm nətəligən rat rəha etəmim tolkeike, nəkotəkəike motımıs. Məto okəmə e Narmin Rəha Uhgın nakotohamnu nolən rəha etəmim, kən onəkotəmegəh, ¹⁴ məto-inu netəmim rafin itəm Narmin Rəha Uhgın tatit ilat, ilat nenəti Uhgın min. ¹⁵ İtəmat nəkotitun məmə inu in nıpahrienən məto-inu, Uhgın təmos-ıpinə Narmin Rəhan kəm itəmat, kən Narmin təsolən itəmat nakoatəgin min Uhgın, tahmen e slef kit tatəgin rəhan etəm-iasol. Kəp, məto Narmin Rəhan təmol məmə Uhgın təməhl itəmat. Kən Narmin tatol məmə kitat kotitun nənən kəm Uhgın məmə, “!Ik rəhatımat tata!” ¹⁶ Kən Narmin atip Rəha Uhgın tatən kəm narmitat məmə kitat nenəti

Uhgin min. ¹⁷ Kən mato-inu kitat nenətin min, kitat okotos natimnat wir min itəm Uhgin təmələhəu kalin məmə rəhatat. Kən kitat Kristo okotos natimnat min əh. Kitat kotitun məmə inu nīpahrienən mato-inu kitat koatəto nahməən kitat min, kən kotitun məmə Uhgin otos-ipən nisiaiən kəm kitat tahmen e itəm otol e Kristo.

Nepətən əhag-əhag rəha Uhgin itəm tatuwa

¹⁸ Ekitun məmə nahməən itəm kotatig lan u-roiu, okotəplan məmə ilat nat əpnapin əm nian Uhgin otol-arəp nepətən əhag-əhag rəhan e nəmegəhən rəhatat. ¹⁹ Nīpahrienən, natimnat rafin itəm Uhgin təmol, inu nəptən ne natimnat itəm koatəwiə lan, ne neai, ne nat megəh min, ilat koatəsaḡgin motolkeike pik məmə okotəplan nian itəm Uhgin otol-arəp məmə nenətin min u pah min. ²⁰ Koatasipən nəhlan mato-inu Uhgin təmol məmə natimnat rafin itəm in təmol, ilat koatatig e nelmi nəratən, motəruru nolən wək wir min itəm rəhalat aupən ikin. İlat kəsotolkeikeən nəhlan, mato in Uhgin itəm təmol nəhlan elat. Kən in təmolkeike məmə ilat okotələhəu-pən rəhalat nətəligən əskasik lan, ²¹ məmə in otikis ilat e nəmnəmitən ne nīmisen itəm ilat kotatig pahrien lan. Kən in otikis ilat nəhlan məmə in titun nos-ipənən nepətən əhag-əhag kitəh əm kəm ilat itəm otos-ipən kəm nenətin min.

²² Kitat kotitun məmə aupən agin matoarus-pa əh-roiu, natimnat rafin itəm Uhgin təmol, koatekimis tahmen e pətan kit itəm tatəto nahməən məmə otiləs nətin. ²³ Kən sənəmə natimnat min əm itəm Uhgin təmol, ilat koatekimis nəhlan. Məto kitat min koatekimis nəhlan, nat əpnapin məmə Uhgin təmos-ipa rəkis nat wir kəm kitat, u Narmin Rəhan. Kən Narmin in məsin rəha natimnat wir agin min itəm Uhgin otəpanos-ipa nian kit. Kən roiu koatəsaḡgin e nian ətuatip məmə Uhgin otegəhan-in rafin kəm kitat natimnat itəm təməhl kitat ron. Kən in otikis nīpətitat itəm toas, mos-ipa in wi. ²⁴ Təmətuoun e nian Uhgin təmosmegəh kitat, kitat koatələhəu-pən əskasik rəhatat nətəligən o natimnat min əh. ?Okəmə suah kit təmos nat kit itəm in təmatəsaḡgin, in otəsaḡgin min o naka? ²⁵ Məto koatələhəu-pən rəhatat nətəligən e nat kit itəm kəsotəplanən əh, kən motol rəhatat nətəligən təfəməh moatəsaḡgin moatətul əskasik.

²⁶ Kən tahmen məmə nolən əh tətəsitu etat,* Narmin Rəha Uhgin tətəsitu etat e rəhatat nəpouən. Kitat kotəruru məmə naka koatəkəike kəfak ron, mato Narmin əm Rəha Uhgin tatən rəhatat lan nian kitat koatekimis e nolən kit itəm nəghatən tikə lan. ²⁷ Kən Uhgin itəm in titun niki netəmin, in titun naka Narmin Rəhan tatən, mato-inu Narmin Rəhan tatəfak o iəfak min tətəu-pən nətəligən rəha Uhgin.

Nalpəkauən rəha Uhgin

²⁸ Kitat kotitun məmə, Uhgin tatol məmə natimnat rafin itəm koatuwa, inəh nat wir min ne nat rat min, ilat rafin koatuwa o nasituən etat itəm kətolkeike Uhgin, inu kitat netəm itəm in təmaun-in kitat e nalpəkauən rəhan. ²⁹ Tol nəhlan mato-inu, aupən aupən agin, Uhgin tinitun rəkis məmə kitat okotəhatətə lan. Kən e nian əh, in təmən məmə nolən rəhatat otuwa mahmen e Nətin məmə netəmin tepət okotuwa pian min ne winin min, kən in təmaupən maiir, kən in ilis e kitat rafin. ³⁰ Kən kitat itəm in təmaupən mən məmə okotuwa rəhan, in təmaun-in kitat. Kən kitat u itəm təmaun-in, in təmol kitat kotətuatip e niganəmtin. Kən kitat u itəm təmol kitat kotətuatip, in otiləs-ipər mos-ipən nisiaiən ne nepətən əhag-əhag rəhan kəm kitat.

Nolkeikeən asol rəha Uhgin

³¹ ?Okotən min naka e natimnat min əh? Uhgin in kitat min, matol natimnat rafin məmə ilat natimnat wir min e nəmegəhən rəhatat, kən nat əpnapin əm okəmə pah tatol tikimir kəm kitat. ³² In təməsəginən o Nətin ətuatip məmə otimis o kitat rafin, mato in

8:16: 2 Kor 1:22 8:17: Kal 4:5-7; Nol Əpən 21:7 8:20: Jen 3:17-19 8:23: 2 Kor 5:2-4 * 8:26: "nolən əh" tatəghat-in nolən rəha nələhəu-pən rəhatat nətəligən əskasik e natimnat wir itəm otəpanuwa. 8:27: Sam 139:1
8:28: Efes 1:11 8:29: Kol 1:18; Hip 1:6 8:31: Sam 118:6

tamegəhan-in əm. Kən okəmə in təmos-ipa Nətin kəm kitat, kən in otawte-in natimnat rafin kəm kitat. ³³?Pah titun nətə-pa min nəghatən kit məmə kitat kəmotol tərə? Suah kit tikə, məto-inu, in Uhgin itəm təmol kitat kotətuatip e niganəmtin, kitat itəm in təmitəpun. ³⁴?Kən pah titun nələhəuən nəghatən məmə kitat kotəkəike motos nalpənən? Suah kit tikə, məto-inu Kristo Iesu təmimis o kitat, kən nat kit min, Uhgin təmosmegəh in e nimisən. Kən roiu, in tatəpələh e nikali Uhgin matip, ikin rəha nisaiiən ne nəsanənən, matəfak kəm Uhgin o kitat. ³⁵?Naka titun niləs-irəkisən kitat o nolkeikeən rəha Kristo o kitat? ? Nəratən, o nian iəkis min, o nəratən itəm netəmim koatol kəm kitat, o nəumis, o rəhatat nautə tikə, o ikin tasilə ikin, o naəp rəha nəluaginən o nohamnuən itəm? Kəp. !Nat kit tikə! ³⁶Nəmegəhən rəhatat tahmen əm e itəm Naəa Rəha Uhgin tatən məmə, “Uhgin. Nian rafin, netəmim koatolkeike məmə okotohamnu itimat o nərgəm. Itimat ekotahmen e sipsip min itəm okotohamnu ilat.”

³⁷Nipahrienən, e natimnat min əh rafin, Kristo itəm tolkeike kitat, tatol məmə kitat koatol win agin. ³⁸Kən ekitun məmə nat kit tikə agin titun niləs-irəkisən kitat o nolkeikeən rəha Uhgin, inu nimisən, o nəmegəhən, o nagelo min, o iərmis min, o natimnat itəm tatuwa əh-roiu, o natimnat itəm otəpanuwa, o nəsanənən min rafin, ³⁹o natimnat əpəh ilis, o natimnat ləhau agin, o nat kit e natimnat rafin itəm Uhgin təmol, okol ilat rafin kəsotiləs-irəkisən kitat o nolkeikeən rəha Uhgin itəm koatos o Iəramərə rəhatat Kristo Iesu.

9

Pol təmolkeike pik məmə netəm Isrel okotahatətə e Kristo

¹Kən roiu iakolkeike məmə ekəghat-in rəhak min netəmim u noanol min rəha Isrel, məmə kəmotapəs Kristo. Iatən nipahrienən məto-inu itimlau Kristo kitəh əm, eseiuən. Rəhak nətəligən ne Narmin Rəha Uhgin katuən məmə nat u iatən in nipahrienən. ²Nikik təmitəgit kən mətahmə pik olat nian rafin. ³Okəmə io ekitun nosən nalpənən ne neməha rəha Uhgin, kən inu otasitu o natimak min məmə okotahatətə e Kristo, kən nikik təpagien əm. Nipahrienən, nikik təpagien okəmə Uhgin otiləs-irəkis io e Kristo itəm iakolkeike pik, okəmə in otasitu natimak min məmə okotahatətə lan. Ekən nəghatən u, “natimak min,” məto-inu e nipətin, ilat noanol rəha Isrel. ⁴Ilət noanol rəha Isrel, kən natimnat wir min u rəhalat: Uhgin təməhl ilat məmə nenətin min, kən təmol əp rəhan nepətin əhag-əhag kəm ilat, kən mos-ipən min nəniəkisən min rəha nasituən,* kən mos-ipən min Lou kəm ilat, ne nəfakən əpəh e Nimə Rəha Uhgin, ne nəniəkisən min. ⁵Kən tipilat min, ilat netəm-iasol min rəha Uhgin aupən, kən e nipətin ikin, Kristo təmisi-pən e noanol rəhalat, kən in Uhgin itəm in ilis e natimnat rafin, itəm okatənwiwi əm nulan kətan namnun tikə. Əwəh.

Suatip itəm Uhgin təmitəpun netəmim lan

⁶Noanol rəha Isrel kəməsotahatətən e Kristo, məto nolən əh təməsolən məmə Uhgin tateiuə e rəhan nəniəkisən, məto-inu sənəmə ilat rafin itəm kəmotisi-pən e noanol rəha Isrel, ilat netəm Isrel pahrien. ⁷Kən e nolən əh inəh, ilat itəm kəmotisi-pən e Epraham, ilat sənəmə netəm pahrien rəha Epraham. Məto Uhgin təmən kəm Epraham məmə, “Noanol ətuatip rəham otisi-pən e nita rəha Aisak.” ⁸Nipətin nat u məmə, ilat u kəmotaiir e noanol rəha Epraham sənəmə ilat rafin nenəti Uhgin min. Məto nenəti Uhgin pahrien, ilat netəmim itəm kəmotaiir e nəniəkisən rəha Uhgin. Kən ilat u noanol pahrien rəha Epraham. ⁹Tol nəhlan məto-inu Uhgin təmən-iəkis kəm Epraham min-nulan, “E nian ətuatip, oekitəlig-pa, kən Sera tiniləs rəkis nətin kit iərman.”

¹⁰Məto nəghatən təsolən namnun ikin-u. Nəti Sera u Aisak təmit Repeka, kən in təmiləs mil mil kəiu. Rəhalau tata kitəh əm, pipi rat rəha noanol min rəha Isrel u Aisak.

8:33: Aes 50:8-9 **8:36:** Sam 44:22 **9:3:** Eks 32:32 **9:4:** Eks 16:10; 24:15-18; 33:12-23; 40:34-38 * **9:4:** Nəniəkisən rəha nasituən neen tol min-nulan: (Noah) Jen 9:8-17; (Epraham) Jen 12:2-4, 15:9-21, 17:1-27; (Isrel) Eks 19:24; (Finehas) Nam 25:10-13; (Tefit) 2 Saml 7:5-16; (Isrel - in wi) Jer 31:31-34 **9:7:** Jen 21:12 **9:8:** Kal 4:23
9:9: Jen 18:14

¹¹ Məto nian mil mil u kəməsuairən əh, kən məsioalən əh nat kit itəm təwir o tərə, Uhgın təmən-ipən nəghatən kit kəm Repeka. Kən nəghatən u tatəgəṭun wir məmə Uhgın titəpun netəmim tətəu-pən əm rəhan nətəligən, ¹² məto sənəmə məmə kitat kəmotol nat wir kit or nat tərə kit. Uhgın təmən kəm Repeka məmə, “Nita rəha nətīm asol lan, ilat okotol wək əm kəm rəha in əkəku lan.” ¹³ Kən inu tatəṭəu-pən əm nəghatən e Naoa Rəha Uhgın itəm tatən məmə, “Emolkeike Jekop, məto emetəhau Esao.”

¹⁴ ?Okotəhrən əh-roiu? ?Okotən məmə nolən rəha Uhgın təsətuatipən? !Kəp! Kotitun məmə in tatol tətətip ¹⁵ məto-inu Uhgın təmən kəm Moses məmə, “Oekasəkitun netəmim itəm ekitəpun ilat, kən ekol nolən təwir kəm netəmim itəm ekitəpun ilat.”

¹⁶ Kən tol nəhlan, kitat kəsotosən nənəkisən rəha Uhgın o nat kit itəm koatol, tahmen məmə koatolkeike pik in, o məto-inu kitat koatol wək ron, kəp. Koatos əm e nasəkitunən rəha Uhgın. ¹⁷ E Naoa Rəha Uhgın, in tatən kəm Fero, kig rəha Ijip məmə, “Emiləs-ipər ik o nat kitəh əm u məmə netəmim okotəplan rəhak nəsanənən e nəmegəhən rəham, məmə netəmim okotən-iarəp nərgək e nətueintən rafin.” ¹⁸ Kən nıpəti nat u məmə, Uhgın tətəsəkitun netəmim neen məto-inu in atip tolkeike məmə otol mihin. Kən in tatol netəmim neen məmə ilat kotapəs nətoən rəhan nəghatən məto-inu in atip tolkeike məmə otol mihin.

¹⁹ Kəm-naka itəmat kit otəṭəpəh ron io məmə, “Okəmə Uhgın tatol netəmim neen məmə ilat kotapəs nətoən rəhan nəghatən, kən ilat okotəkəike motol nəhlan. ?Kən tahro Uhgın tatən məmə ilat kəmotol təfagə rat?” ²⁰ Məto ekuhalpın nəghatən u məmə, ik etəmim əm. Tahro natuhalpın əsanən nəghatən rəha Uhgın. Nikitəmat təht-tu. Nuwigi nat kəmol e noantənımtə, kol təsənən kəm etəm təmol məmə, “?Nəmahro mol io məmə ekol nulan?” ²¹ Etəmim itəm tatol natımnat e noantənımtə, in titun nosən noantənımtə kit mol nuwigi nat lan kəiu, kit itəm təwir rəha nolən lafet, kən kit mın rəha wək əpnəpın əm.

²² Kən Uhgın titun nətəu-pənən nolən ahmen-ahmen əm e netəmim. Okəmə in tolkeike, in titun nolən ilat məmə otərəkin ilat. In tolkeike məmə otol-arəp məmə neməha tatol o təfagə rat, kən in otol nalpınən asol kəm netəmim itəm koatol təfagə rat. Məto nat əpnəpın in tatol nəhlan, rəhan nətəligən kaifəməh məsol uəhaiən nalpınən kəm ilat itəm koatol məmə nıkin otahmə. ²³ Rəhan nətəligən kaifəməh nəhlan məmə in otol-arəp nəwırən asol rəhan kəm netəm mın u itəm in tolkeike məmə otəsəkitun ilat. In təmol əpen-əpenə ilat əpən əpən agın məmə ilat okotatig e nəwırən rəha Uhgın əpəh e nego e neai. ²⁴ Inu kitat rafin itəm in tətəṭəpun, kən sənəmə noanol əm rəha Isrel, məto laihluə mın. ²⁵ Tahmen əm e naka u Uhgın təmən e Naoa u rəha Hosea məmə,

“Netəm mın əh itəm sənəmə rəhak netəmim, ekaun-in ilat məmə, ‘rəhak mın netəmim.’

Kən netəmim itəm eməsolkeikeən ilat əpən, ekaun-in ilat məmə, ‘netəmim itəm iakolkeike.’

²⁶ Kən ikin-u ətuatip, itəm emən kəm ilat məmə, ‘Itəmat sənəmə rəhak mın netəmim,’ netəmim okotaun-in ilat məmə, ‘İlat nənəti Uhgın itəm tatəmegəh.’ ”

²⁷ Kən ien Aesea təmatəghat-in noanol mın rəha Isrel e nian tatən-iarəp məmə, “Nat əpnəpın netəm Isrel kotəpət tahmen e nıməkləkil əpəh itəhəi, məto Uhgın otosmegəh əm ilat noan məsin, ²⁸ məto-inu ləramərə in otol rafin uəhai əm rəhan nəghatən o nos-ipənən nalpınən kəm netəmim e nətueintən.”

²⁹ Kən tahmen e nəghatən itəm ien Aesea təmən əpən məmə,

“Okəmə ləramərə Əsanən Pik Agın in təsegəhan-inən itat məmə rəhatat nita məsin okotəmegəh, okol kitat kəpotuwa motahmen e netəmim rəha Sotom ne Komora itəm in təmərəkin agın ilat.”

Netəm rəha Isrel kəməsotahatətəən

³⁰ ? Naka nīpəti nəghatən min u? Nīpətin tol min-nulan māmə, Iaihlua min itəm kəsotalkut əskasikən māmə okotətuatip e niganəmti Uhgin, Uhgin təmol ilat kotətuatip e niganəmtin e nahatətəən rəhalat. ³¹ Məto netəm Isrel kəmotalkut pik e suatip rəha nətəu-pənən Lou māmə ilat kotətuatip e niganəmti Uhgin. Məto ilat kəsotətuatipən. ³² ? O naka? Məto-inu ilat kəmotalkut pik māmə okotətuatip e niganəmti Uhgin o nolən wir min rəhalat, məto kəsotətu-pən suatip rəha nahatətəən. Ilat koatoh pikən “Kəpiel Rəha Noh Pikənən.” ³³ Inu tahmen e Naoa Rəha Uhgin itəm tatən māmə, “!Otəplan-tu! Emələhəu kəpiel kit əpəh Saeon† māmə netənim okotoh pikən, in kəpiel itəm otol ilat kotəme. Məto etənim itəm tətahatətə e Suah əh, okol in otəsaulisən nian tatətul e niganəmti Uhgin.”

10

¹ Piak min ne winik min. Iakolkeike pik māmə Uhgin otosmegəh netəm Isrel, kən nian rafin iatəfak ron. ² Io iatən-iarəp kəm itəmat māmə ilat kotalkut pik o nolən natimnat itəm otol niki Uhgin tagien. Məto nolən rəhalat tāsisi-pənən e nitunən itəm tətətuatip. ³ Okol ilat kəsotətu-pənən suatip rəha Uhgin māmə ilat okotuwa kətuatip e niganəmtin, məto-inu ilat kotəruru suatip rəhan, kən motalkut māmə okotətu-pən rəhalat atip suatip, suatip rəha nətəu-pənən Lou. ⁴ Kristo təmol namnun e suatip rəha nətəu-pənən Lou māmə etənim in tətətuatip e niganəmti Uhgin. In təmol namnun e suatip əh māmə netənim rafin itəm koatahatətə lan, ilat rafin okotətuatip e niganəmti Uhgin.

Nəmegəhən itəm Uhgin tatos-ipa, in rəha netənim rafin

⁵ Moses təməte nəghatən kit e suatip rəha nətəu-pənən Lou māmə suah kit tuwa mətuatip e niganəmti Uhgin. In təmən māmə, “Etənim itəm tatol natimnat rafin agin-əh itəm Lou tatən, in otos nəmegəhən lili.” ⁶ Məto suatip rəha nahatətəən māmə suah kit tuwa mətuatip e niganəmti Uhgin in təpiə əm, tahmen e Naoa Rəha Uhgin itəm tatən māmə, “Əsənən māmə nakəkəike muwin əpəh e nego e neai,” māmə onakegəs-in Kristo mīləs meiuaiu muwa māmə otasitu lam. ⁷ Kən tatən min māmə, “Əsənən māmə nakəkəike muwin əpəh ləhau e ikin rəha netəm kəmotimis ikin,” māmə nakiləs-iarəp Kristo mol təmegəh min e nimisən. ⁸ ?Məto, tatən min naka? Tatən māmə, “Nəghatən Rəha Uhgin in iuəhkīr əm ron ik. In əpəh e nohlīm ne nīkim.” Nəghatən u in nəghatən rəha nahatətəən itəm ioatən-iarəp. ⁹ Tol nəhlən məto-inu, okəmə nakən-iarəp e nohlīm māmə Iesu in Iərəməərə, kən okəmə nakahatətə e nīkim māmə Uhgin təmosmegəh in e nimisən, kən Uhgin otosmegəh ik. ¹⁰ Kən inu nīpahrienən nəhlən məto-inu Uhgin tatol etənim kit tətətuatip e niganəmtin nian suah əh tətahatətə lan pahrien e nīkin. Kən Uhgin tatosmegəh etənim kit nian in tatən-iarəp e nohlīm māmə Iesu in Iərəməərə rəhan. ¹¹ Tahmen e Naoa Rəha Uhgin itəm tatən māmə, “Netənim rafin itəm koatahatətə e suah əh, okol ilat okəsotaulisən nian okoatətul e niganəmti Uhgin.” ¹² Nəghatən əh in rəha netənim rafin, nat əpnəpīn okəmə ik noanol rəha Isrel, o Iaihlua kit, məto-inu Iərəməərə kitəh əm u tətərəməərə mətawte-in rəhan nəwīrən kəm netənim rafin itəm koatətapəh ron. ¹³ Tahmen e Naoa Rəha Uhgin itəm tatən māmə, “Netənim rafin itəm koataun-in nərgi Iərəməərə māmə otosmegəh ilat, in otosmegəh ilat.”

¹⁴ ? Məto netənim okotəhro motaun-in Iərəməərə o nosmegəhən ilat, okəmə kəsotahatətəən lan? ?Kən okotəhro motahatətə lan okəmə kəsotətoən namnusən lan kit? ?Kən okotəhro motəto namnusən okəmə suah kit təsən-iarəpən kəm ilat? ¹⁵ ?Kən netənim okotəhro kən-iarəp namnusən təwīr okəmə Uhgin təsəhl-ipənən ilat? Tahmen

9:32: Aes 8:14 † 9:33: ‘Saeon’ in nərgin kit min rəha Jerusalem. 9:33: Aes 8:14; 28:16 10:5: Lev 18:5
10:6: Dut 30:13 10:7: Dut 30:13 10:8: Dut 30:14 10:11: Aes 28:16 10:12: Efes 3:8 10:13: Joel 2:32

e Naoa Rəha Uhgín itəm tatən məmә, “!In nat wir agin nian suah kit tatuwa o nən-iarəpən namnusən təwír!”

¹⁶ Məto sənəmә netəm Isrel rafin itəm kəmos e nīkilat namnusən təwír. Tahmen e nəghatən itəm Aesea təmәte məmә, “!Ərəmə, netənim təkəku əm kəmotən nīpahrienən e nəghatən rəhatimat.” ¹⁷ Kən tol nəhlan, nahatətən tətisi-pən e nat itəm nakatəto, kən nat itəm nakatəto tətisi-pən e namnusən itəm katən e Kristo.

¹⁸ ?Məto ekətapəh məmә, ilat kəmotəto o kəp? Əwəh, kəmotəto. Naoa Rəha Uhgín tatən məmә,

“Nəghatən təmuwin e ikin min rafin e nətueintən, təmuwin ikin min rafin agin.”

¹⁹ ?Kən ekətapəh əm o nat kit min məmә, netəm Isrel kəmotitun, o kəp? Əwəh, kəmotitun. Moses təmaupən mən məmә,

“Ekol itəmat nakotet netənim e kantri əpnapin əm itəm ekol təwír kəm ilat, kən ekol neməha tol itəmat məto-inu ekol təwír kəm kantri min itəm kotalməl.”*

²⁰ Kən uarisig Aesea təsəginən o nənən məmә,

“Netənim itəm kəsotegəs-inən io, kəmotəplan io;

Netənim itəm kəsotətapəh-inən io, emol-arəp atip io kəm ilat.”

²¹ Məto Aesea təmən nəghatən rəha Uhgín e netəm Isrel məmә,

“E nian rafin, nian rafin, eməg-əfəməh-in nelmək məmә ekasitu etəmat, itəmat itəm nakoatəht nəwiak moatəuhlin mənətaəmat ron io.”

11

Uhgín tətəskitun əh netəm Isrel

¹ Pəs ekətapəh o nəghatən kit e netəm Isrel. ?In pahrien məmә Uhgín təməuhlin mentan o rəhan netənim o kəp? !Kəp! Otəplan-tu io. In təməsəuhlinən mənətan kəm io u etəm Isrel, noanol rəha Epraham, nita rəha Benjamin. ² Aupən aupən agin, Uhgín təmitəpun noanol rəha Isrel məmә in otolkeike ilat, kən ilat okotuwa rəhan min netənim. Kən in təməsəuhlinən mənətan olat. Nəkotitun o kəp məmә naka Naoa Rəha Uhgín tatən e Elaija. In təmatətapəh əskasik o Uhgín matən-iarəp nəratən itəm Isrel təmol. ³ In təmə, “!Ərəmə, kəmotəhamnu rəham ien min motəhalkin-ohalkin rəham olta min. Kən io pisin əm ekətatig, kən moatalkut min məmә okotəhamnu io.” ⁴ ?Məto Uhgín təmən-ipən naka kəm in? In təmən məmә, “!atəskəlīm netənim sepen-təosan məmә rəhak min, itəm kəsotəfakən əh kəm uhgín eiueiuə u Paal” ⁵ Kən tahmen əm əh-roiu, netəm Isrel noan məsin əh-ikin itəm Uhgín təmitəpun ilat e rəhan nəwiran. ⁶ Kən okəmә Uhgín tətəsmegəh ilat e nəwiran rəhan, kən təməsolən e natimnat təwír min itəm ilat koatol. Məto okəmә təposmegəh ilat məto-inu ilat koatol natimnat wir min, kən nəwiran itəm Uhgín tətawte-in kəm ilat, in tol pisin, kən sənəmә nat kit itəm in tətawte-in kəm ilat, in nətouən əm o rəhalat wək.

⁷ ?Kən təhro? Netənim tēpət rəha Isrel kəmotegəs-in pik suatip rəha nuwamən mətuatip e niganəmti Uhgín, məto kəməsotosən. Məto ilat itəm Uhgín təmitəpun, kəmos. Məto ilat rafin əh itəm kəməsotosən, Uhgín təmol ilat məmә kotapəs nətoən rəhan nəghatən. ⁸ Tahmen əm e itəm Naoa Rəha Uhgín tatən məmә, “Kən mətoarus-pa u-roiu, Uhgín təmol məmә nətəligən rəhalat tətəpəl əlu-əlu, kən mol məmә niganəmtilat təpis, kən mol məmә matəlgilat talu.”

⁹ Kən Kig Tefit təmən məmә,

10:15: Aes 52:7 **10:16:** Aes 53:1 **10:18:** Sam 19:4 **10:19:** Dut 32:21 * **10:19:** Nīpahrienən, netəm Isrel kəmotitun nəghatən rəha Uhgín, məto ilat kəməsotolkeikən məmә okotətəlig-in. Kən tol nəhlan, Uhgín təməs-ipən nəghatən kitəh əm kəm Iaihlua min məmә in otol netəm Isrel kotetə ilat ron. **10:20:** Aes 65:1 **10:21:** Aes 65:2
11:1: 1 Saml 12:22; Sam 94:14; Fil 3:5 **11:3:** 1 King 19:10 **11:4:** 1 King 19:18 **11:6:** Kal 3:18 **11:8:** Dut 29:4; Aes 29:10

“Pəs rəhalat nagwənan tepət otuwa mahmen e noanikulu kit, itəm otohasin ilat, mol ilat kotən məmə natimnat rafin təwir əm.

Pəs rəhalat natimnat wir okotuwa kəpiel kit rəha noh pikənən ne nalpinən kəm ilat.

¹⁰ Pəs niganəmtilat tapinəp məmə kosotəplanən nat,

Pəs noankawilat təfaiu kitiah o nəratən rəhalat namnun tikə.”

Suatip rəha Uhgin o nosmegəhən Iaihlua min

¹¹ ?Kən ekətapəh min məmə, netəm Isrel kəmotoh pikən motiet motorin məmə okol kəsotətul minən? !Kəp! O rəhalat nəmkakiəhən, Uhgin təmol suatip o nosmegəhən Iaihlua min məmə otol netəm Isrel kotetet netəm min əh, kən motolkeike rəhan nəwirən. ¹² !Tol nəhlan, okəmə Iaihlua min kəmos nəwirən rəha Uhgin mətə-inu netəm Isrel kəmotapəs nosmegəhən rəha Uhgin, kən netəm Isrel rafin itəm Uhgin təmitəpun rəkis, nian ilat okotahatətə e Kristo, nəwirən rəha Uhgin otuwa mepət!

¹³ Roiu iatəghat kəm itəmat Iaihlua min. Mətə-inu io aposol rəhatəmat Iaihlua min, io iatənwiwi rəhak wək ¹⁴ məmə, io ekol mətə natimak min netəm Isrel kotetəhak ron, kən e nolən əh Uhgin otosmegəh neen. ¹⁵ Nian Uhgin təməuhlin məntaan o netəm Isrel, kən in təməmik Iaihlua min kəmotuwa iohlin min. Mətə nian in otəmik netəm Isrel kotuwa min ron, inu in nat asol kit, tahmen e netəm kəmotimis kəmotəmegəh min. ¹⁶ Okəmə netəmin kotələhəu kalin nəwitai piret rəha nagwənan wi məmə rəha Uhgin, kən piret apiəpiə, in min rəha Uhgin.* Kən e nəghatən rəha nig, okəmə nəukətin rəha Uhgin, kən nelmin min, ilat min rəha Uhgin. Nəghatən u, nipətin təmə okəmə Epraham ne mipin min aupən, ilat rəha Uhgin, kən noanol min rəhalat, ilat min rəha Uhgin.

¹⁷ Mətə nelmi nig min neen rəha nasum-inən, Uhgin təmatgəhl rəkis, inu tahmen e netəmin neen rəha Isrel. Kən itəmat Iaihlua min, nəkotahmen e nelmi nig u olif əpnəpin min e nikinat. Uhgin təmilpin itəmat e nəukəti nig məmə nakoatos nəmelat, kən roiu nakoatos nəwirən itəm Uhgin təməni-əkis kəm Epraham ne nətin min u in nəukəti nig.†

¹⁸ Mətə itəmat Iaihlua min, nəsotəghat ausitən məmə Uhgin təmilpin itəmat e nig itəm təmatgəhl rəkis ikin, u tahmen e netəm Isrel neen. Sotaluinən məmə nəukəti nig tətəgwən itəmat, mətə sənəmə itəmat nelmi nig nakotəgwən nəukəti nig. ¹⁹ Kəm-naka suah kit otən məmə, “Uhgin təmatgəhl rəkis nelmi nig min neen məmə otilpin io ekos nəmelat.” ²⁰ In nipahrienən, mətə tətəgəhl rəkis ilat mətə-inu kəsotahatətəən e Uhgin. Kən itəmat nakoatəper-ipən e nəukəti nig e nahatətəən əm rəhatəmat. Tol nəhlan, əsotausitən ron, mətə itəmat nəkotəkəike motəgin, ²¹ mətə-inu Uhgin təmatgəhl rəkis nelmi nig ətuatip neen nəhlan, kən okəmə nəkəsotəkəikeən o nosən nahatətəən əskasik lan, kən in otəgəhl rəkis itəmat.

²² Otətəlig-in nolən kərən mil rəha Uhgin kəm netəmin: in tatol təwir kəm neen, kən matələhəu nəghatən əskasik kəm neen min. In təmələhəu nəghatən əskasik o netəmin itəm kəmotəht nəwian, mətə in tatol təwir kəm itəmat, okəmə nəkotəkəike motahatətə lan o rəhan nəwirən. Mətə okəmə nakotapəs nahatətəən lan, kən in otəgəhl rəkis min itəmat. ²³ Kən okəmə netəm Isrel kotitəlig-pa min kahatətə e Uhgin, kən in otilpin min ilat e nəukətin, mətə-inu tatos nəsanənən o nolən nəhlan. ²⁴ Kən nipəti nəghatən u məmə, itəmat Iaihlua min, itəmat nəkotahmen e nelmi nig u olif əpnəpin əpəh e nikinat itəm Uhgin təməte rəkis, kən milpin-pən e nig u olif e nasumən rəhan. Nolən əh sənəmə nolən ətuatip kit rəha nig, o niləsən nelmi nig pisin kit milpin-pən e nig pisin kit. Mətə noanol min rəha Isrel, kotahmen e nelmi nig u olif əpəh e nasumən. Kən roiu timətəg məmə Uhgin otilpin min ilat e nəukətilat ətuatip.

11:10: Sam 69:22,23 **11:11:** Wək 13:46 * **11:16:** Nəghatən u rəha piret təmisi-pən e Oltesteman. In tatəghat-in nian koatos nagwənan wi e nasumən. Netəmin koatol piret lan, kən motaupən katos-ipən nəwitai piret məsin kəm Uhgin. Kən in tatəgəhun məmə piret tapiəpiə, in min rəha Uhgin, kən ilat kotitun nunən. Nam 15:19,20 † **11:17:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “Kən roiu, nakoatos nahui nig wir rəha nəukəti nig u olif.” **11:17:** Efes 2:11-19
11:22: Jon 15:2,4

Uhgin tatasakitun netamim rafin

²⁵ Piak min ne winik min. Iakolkeike māmā nəkotitun nat anion u māmā, itamat nəsotiləs-ipər pikən itamat. Uhgin tāmōl māmā netamim neen rəha Isrel kəmotapəs nətōən rəhan nəghatən. Məto nolən əh otətatig əh mətoarus-pa Iaihlua min rafin itəm Uhgin tāmītəpun, ilat okotahatətə lan. ²⁶ Kən e nolən əh, Uhgin otosmegəh rafin netəm rəha Isrel. Tahmen əm e itəm Naoa Rəha Uhgin tatən māmā, “Etəm otosmegəh netamim otisi-pən e noanol rəha Isrel;‡ in otos-irəkis nolən rat rəha noanol rəha Isrel.

²⁷ Kən inu nənəkisən rəha nasituən rəhak kəm ilat māmā ekafəl rəkis təfagə rat rəhalat.”

²⁸ Noanol min rəha Isrel kəmotapəs namnusən təwīr rəha Iesu Kristo, kən tol nəhlan, ilat kəmotuwa tikimīr min rəha Uhgin. Məto nat u in o nəwīrən rəhatəmat məto-inu roiu, Uhgin təmos-ipinə rəhan nəwīrən kəm itamat Iaihlua min. Məto Uhgin tatolkeike əh netəm Isrel məto-inu in tāmītəpun ilat, kən ilat nita rəha Epraham, Aisak, ne Jekop.

²⁹ Tol nəhlan məto-inu, nian Uhgin tāmītəpun rəkis netamim kən mol təwīr kəm ilat, okol in təsəuhlin minən rəhan nətəligən. ³⁰ Itamat u Iaihlua min itəm aupən nəmoatəht nəwia Uhgin. Məto roiu, Uhgin təmasakitun itamat məto-inu netəm Isrel kəmotəht nəwian. ³¹ Kən e nolən ahmen-ahmen əm, netəm Isrel koatəht nəwia Uhgin roiu, māmā Uhgin titun nasakitun minən ilat. Tol nəhlan məto-inu roiu ilat koatəplan māmā Uhgin təmasakitun itamat, kən mətə ilat okotolkeike māmā Uhgin otol mihīn min elat. ³² Netamim rafin koatəht nəwia Uhgin, kən in tatol māmā rəhalat nolən rat tətəskəlīm ilat rafin aḡin, ko ilat atip kəsotikisən ilat. In tāmōl nəhlan māmā in titun nasakitunən ilat rafin.

Nolən rəha Uhgin in təwīr aḡin

³³ !Otəplan-tu! !Nəwīrən rəha Uhgin kəm netamim, ne nenatigən rəhan, ne nitunən rəhan, ilat rafin kotepət aḡin-əh! Kitat kotəruru nitunən nolən rəha nətəligən rəhan, ne rəhan suatip min. Inu tahmen-pən əm e Naoa Rəha Uhgin itəm tatən māmā,

³⁴ “Suah kit tikə itəm titun natimnat itəm tətətatig e nətəligən rəha Uhgin.

Kən suah kit tikə itəm in titun nos-ipənən nəghatən kit māmā otasitu e Uhgin.”

³⁵ “Suah kit tikə itəm titun nos-ipən atipən rəhan kit nat kit kəm Uhgin məto-inu, natimnat rafin aḡin rəha Uhgin rəkis.”

³⁶ Tol nəhlan məto-inu Uhgin tāmōl natimnat rafin, kən natimnat rafin koatatig məto-inu nəsanənən rəhan tətəskəlīm ilat, kən natimnat rafin in tāmōl māmā rəhan. !Pəs kitat kotos-ipən nənwiwīən kəm in tatuwīn matuwīn namnun tikə! Əwəh.

12

Sakrifais itəm nəmegəhən tətətatig lan

¹ Piak min ne winik min. Məto-inu Uhgin təmasakitun kitat, ekətapəh əskasik otəmat māmā nakotos-ipən nīpətītəmat rafin kəm Uhgin tahmen e sakrifais kit itəm tətəmegəh, kən nəmotələhəu kalin māmā rəhan, kən nīkin tətətagien lan. Inu suatip ətuatip itəm onəkotəfak kəm Uhgin lan. ² Sotosən nolən rəha netamim e nətueintən, məto otegəhan-in pəs Uhgin otəuhlin rəhatəmat nətəligən tuwa muwiwi māmā nolən rəhatəmat okotuwa motəwīr. Kən tol nəhlan, itamat onəkotitun nakilən, kən nitunən, kən nītəpunən nolən wīr min itəm Uhgin tolkeike, inu nolən min itəm kotəwīr, ne nolən min itəm kotol nīkin tagien, ne nolən min itəm kotətuatip.

³ Kən e nəwīrən itəm Uhgin təmawte-in kəm io, iatən-ipinə kəm itamat rafin māmā sotiləs-ipər atipən nətəligən rəhatəmat. Məto e nətəligən ətuatip, otəplan nəsanənən min itəm Uhgin təmos-ipinə kəm itamat e nahatətəən rəhatəmat e Kristo. Kən nian nəkotəplan

‡ 11:26: Nəghatən Kris ətuatip tatən māmā, ‘otisi-pən Saeon.’ Saeon in nəḡin kit min rəha Jerusalem, kən in tatəpsen-pən noanol rəha Isrel. 11:27: Aes 59:20, 21; Aes 27:9; Jer 31:33,34 11:34: Aes 40:13 11:35: Job 41:11 11:36: 1 Kor 8:6; 11:12; Kol 1:16 12:1: Rom 6:11,13; 1 Pita 2:5

nəsanənən min əh, otəplan rəhatəmat nolən min, kən motakil motəplan məmə rəhatəmat nolən min kotəwir motahmen katətəu-pən rəhatəmat nahatətəən, o kəp. ⁴ Suah kit nipətin kitiah əm, məto tatos nolin-olin tepət, kən nolin-olin nipətin min əh, rəhalat əh-ikin wək pisin pisin min itəm koatol. ⁵ Kən tahmen-pən əm e netəm koatahatətə e Kristo. Kitat tepət, məto kotuwa nipətin kitiah əm lan, kən motagile atip əm e kitat min. ⁶ Kən Uhgın təmos-ipa nəsanənən o nolən wək pisin pisin min tətəu-pən nəwırən rəhan itəm təmawte-in kəm kitat. Uhgın tatos-ipən kəm suah kit nəsanənən o nən-iarəpən nəghatən rəhan itəm in tatos-ipən ətuatip kəm in. Kən pəs suah u otən-iarəp nəghatən min əh tətəu-pən nahatətəən rəhan. ⁷ Okəmə suah kit tatos nəsanənən o nasituən, pəs in tasitu; okəmə in tatos nəsanənən o nəgətuən, pəs in təgətu; ⁸ okəmə in tatos nəsanənən o nıləs-ipərən nətəligən, pəs in tıləs-ipər; okəmə in tatos nəsanənən o nos-ipənən mənı, pəs in tos-ipən tepət; okəmə in tatos nəsanənən o nitən niməfak, pəs in tol e nıkin rafın; okəmə in tatos nəsanənən o nasəkıtuən, pəs in tol e nıkin agien.

Suatip reha nolkeikeən netəmim

⁹ Nolən rəha nolkeikeən rəhatəmat o netəmim, təkəike muwa nolkeikeən pahrien. Otetəhau nolən rat min, kən motaskəlim əskasik nolən wır min. ¹⁰ Otolkeike itəmat min tahmen məmə itəmat piatəmat ne winitəmat min. Itəmat kitiah kitiah nakotalkut pik məmə onəkotisiai-in itəmat min. ¹¹ Otəkəike nian rafın o nolən wək rəha Uhgın e nıkitəmat rafın məsotəpouən, tahmen e nıgəm tatuəp. ¹² Otagien məto-inu nəmotələhəu-pən əskasik rəhatəmat nətəligən e Uhgın. Kən nian nəratən tatuwa, otol rəhatəmat nətəligən təfəməh. Kən motəghat kəm Uhgın e nəfakən nian rafın. ¹³ Otawte-in kəm netəmim rəha Uhgın nat naka itəm rəhalat tıka. Otəkəike motol təwir kəm iapispis min itəm koatuwa imatəmat ikin.

¹⁴ Otətapəh o Uhgın məmə otol nəwırən kəm netəm koatol nəratən kəm itəmat. Sotaun-inən nəratən tuwa olat, məto otətapəh o Uhgın məmə otol nəwırən kəm ilat. ¹⁵ Otagien itəmat netəm koatagien. Kən otasək itəmat netəm koatasək. ¹⁶ Otol rəhatəmat nətəligən tahmen-ahmen əm etəmat rafın, nıkitəmat təsəhtən məmə itəmat neen ilis, məto nıkitəmat otagien əm nakotan kələh əm itəmat netəm u ləhau. Nıkitəmat təsəhtən məmə nakotenatig wır.

¹⁷ Okəmə suah kit tatol tərət kəm itəmat, əsotalpınən rəhan nolən. Onəkotəkəike motalkut məmə nəkotol nolən itəm netəmim rafın okotəplan məmə tətəuatip. ¹⁸ Otol natımnat rafın itəm nəkotitun nolən məmə itəmat nəkotatig e nəməlinuən itəmat netəmim rafın. ¹⁹ Piak min ne winik min. Sotalpınən nitai təfagə rəha suah kit, məto otapəs əm məmə Uhgın otəpanələhəu nalpınən ne neməha kəm in, məto-inu e Naoa Rəha Uhgın, İərəməre tatən məmə, “In rəhak pisin əm wək o nalpınən nitai təfagə. Io ekol nəhlən.” ²⁰ Məto itəmat nəkotol əm məmə Naoa Rəha Uhgın tatən mihin məmə, “Okəmə rəham tikimır nəumis tatus, os-ipən nagwənən kəm in; okəmə in tatoaoa, os-ipən nat kit kəm in tənım. Nian natol natımnat min u, in otaulis pik lan.”

²¹ Sotegəhan-inən məmə nolən tərət otətoarus itəmat mıləs-ıəhau itəmat, məto otol məmə rəhatəmat nolən təwir otıləs-ıəhau nolən tərət.

13

Nərəməreən rəha kapman

12:3: Efes 4:7; Fil 2:3 **12:5:** 1 Kor 12:12,27 **12:8:** 1 Kor 12:4-11; 1 Pita 4:10-11 **12:10:** 1 Pita 1:22 **12:12:** 1 Tes 5:16-18 **12:13:** Hip 13:2 **12:14:** Mat 5:44; 1 Kor 4:12 **12:16:** Prov 3:7 **12:17:** 1 Tes 5:15 **12:19:** Dut 32:35; Mat 5:39 **12:20:** Prov 25:21-22; Mat 5:44

¹ Pəs kitat rafin okotəkəike katig ahgin kapman, mato-inu nepətan o nərəməraən rafin tatisi-pən e Uhgin, kən kapman rafin itəm kotatig, Uhgin pisin əm tatiləs-ipər. ² Kən tol nəhlan, okəmə suah kit tatəht nəwia kapman, in tatəht nəwia nat itəm Uhgin təmələhəu, kən netəmim itəm koatol nəhlan, koatiuw-pa nalpınən olat. ³ Tol nəhlan mato-inu kapman itəm Uhgin təmələhəu təsolən netəmim itəm koatol nolən wir kotəgin, mato tatol əm o netəm koatol nolən rat. Okəmə nəsoltolkeikeən məmə nəkotəgin netəmiasol min rəha kapman, nəkotəkəike motol nolən wir min, kən ilat okotiləs-ipər itəmat ron. ⁴ Sotaluinən məmə ilat iolwək min rəha Uhgin itəm wək rəhalat məmə ilat okotol təwir kəm itəmat. Məto okəmə nəkotol tərət, nəkotəkəike motəgin, mato-inu ilat koatos nəsanənən o nolən nalpınən. Ilat iolwək min rəha Uhgin itəm otol neməha ne nalpınən rəha Uhgin kəm netəm koatol tərət. ⁵ Tol nəhlan, kitat rafin okotəkəike motatig ahgin kapman o nat kəiu. Kit u məmə kitat okəsotosən nalpınən, kən kit min u, mato-inu kotitun məmə in nolən ətuatip.

⁶ Kən o nat kitiah əm, otətou-pən takis kəm kapman, mato-inu netəmiasol rəha kapman, ilat nolwək rəha Uhgin, kən inu wək rəhalat. ⁷ Otos-ipən kəm netəmim rafin, natimnat itəm tətuatip məmə onəkotos-ipən. Okəmə in takis pisin pisin min, nəkotəkəike kətou ilat. Okəmə in nisialien, otisiai-in ilat. Okəmə etəm tatos nərəməraən, kən otatig ahgin.

Nolkeikeən

⁸ Nəkotəkəike motətou rəhatəmat kaon min. Məto kaon kitiah əm tatəkəike mətatig otəmat, inun kaon rəha nolkeikeən itəmat min, kən nəkotəkəike motətou nian rafin, namnun tikə, mato-inu etəm tolkeike in kit, in tatol natimnat rafin itəm Lou tatən. ⁹ Lou tatən məmə, “Sotakləh-inən pətan,” “Sohamnuən etəmim,” “Sakləhən,” “Nikim təsuwinən e natimnat rəha suah kit,” kən lou neen min əh-ikin. Məto nəghatən kitiah əm in nəukətilat rafin, in tatən məmə, “Olkeike ik kit tahmen əm məmə natolkeike atip ik.” ¹⁰ Okəmə suah kit tolkeike in kit, okol təsolən nəratən kəm in. Kən tol nəhlan, etəmim itəm tatolkeike netəmim, in tatol nıpəti Lou rafin koatuwa motol nıpahrienən.

Nolən ətuatip o nian rəha namnun nian

¹¹ Nəkotəkəike motol nəhlan mato-inu itəmat nəkotitun wir nian koatatig lan u-roiu. Nian tınatuwa məmə nəkotəkəike motaiir məsotapılən, mato-inu nosmegəhən rəhatat tınatuwa iuəhkır, maprəkis-in nian kitat kınotahatəta. ¹² Napinəpən otəsuwəhən tikə, kən nəhag-əhagən otəsuwəhən tuwa. Kən tol nəhlan, pəs kotapəs nolən rəha napinəpən, kən motaskəlim nolən wir min rəha nəhag-əhagən tahmen-pən e mopael kit itəm tətəskəlim wir rəhan naip rəha nəluaginən. ¹³ Pəs kitat kotol nolən wir min, tahmen e netəmim itəm kotaliwək e nəhag-əhagən kən netəmim koatəplan. Okəsotolən lafet rat min, məsotapisən, məsotit əpnəpin itəmat min, kən məsotolən nolən alməl min, məsotərgəhəuən, məsotetətan kitat min. ¹⁴ Məto oteğəhan-in məmə İərəməra İesu Kristo otərəməra e nəmegəhən rəhatəmat, kən otapəs nətəlig-inən suatip min o nolən təfagə rat min itəm nətəligən rat rəhatəmat tolkeike.

14

Nəghatən rəha netəm min u itəm rəhalat nahatətəən təsəskasikən

¹ Nıkitəmat tətəgien əm məmə nakotos iəfak min neen kotuwa motəplan itəmat, nat əpnəpin rəhalat nahatətəən təsəskasikən, kən motəruru okəmə niki Uhgin təsəgienən o kəp, o nolən min neen itəm netəmim neen koatən-iahau. Nakotos ilat kotuwa, mato esolkeikeən məmə nakotərgəhəu o nətəligən min rəhalat. ² Etəmim kit, e rəhan

13:1: Prov 8:15; Taet 3:1 **13:3:** 1 Pita 2:13-14 **13:7:** Mat 22:21 **13:8:** Mat 22:39-40; Jem 2:8 **13:9:** Eks 20:13-15,17; Dut 5:17-19,21 **13:10:** 1 Kor 13:4-7 **13:11:** Efes 5:14; 1 Tes 5:6-7 **13:12:** 1 Jon 2:8 **13:13:** Luk 21:34; Efes 5:18 **13:14:** Efes 5:11 **14:1:** Rom 15:7

nahatətəən, təwīr əm məmə in otun nagwəənən rafin. Məto etəmim kit mīn, rəhan nahatətəən təsəskasikən, kən nīkin təht məmə in titun nunən nagwəənən e nasumən əm, mapəs nunən mit. ³ Etəmim u itəm titun nunən natimnat rafin, təsəwīrən məmə in otəplan rat etəmim itəm təsunən natimnat rafin. Kən etəmim itəm təsunən natimnat rafin, təsəwīrən məmə in otən kəm etəmim itəm tatun natimnat rafin məmə, in tatol nolən rat, məto-inu Uhgin nīkin tagien əm ron. ⁴ Təsəwīrən məmə ik natən məmə iolwək rəha suah kit mīn təmol nolən tərət. Rəhan atip əm iərəməərə otən məmə təmol təwīr o tərət.* Kən in otol təwīr məto-inu Iərəməərə titun nos-ipənən nəsanənən kəm in o nolən nat wīr mīn.

⁵ Suah kit in tən məmə nian kitiah əm in rəha Uhgin taprəkis-in nian rafin, məto suah kit mīn tən məmə nian rafin kotahmen-ahmen əm. Məto etəmim otəkəike mətul əskasik o rəhan nətəligən e nat u. ⁶ Etəmim kit itəm tatən məmə nian kitiah əm in rəha Uhgin, in tatol o nīləs-ipərən Iərəməərə. Kən etəm tatun mit, tatun o nīləs-ipərən Iərəməərə, məto-inu tatən kəm Uhgin məmə nīkin tagien o nīgin nagwəənən. Kən etəm tapəs əm nunən mit, in mīn tapəs nunən o nīləs-ipərən Iərəməərə, kən in mīn tatən kəm Uhgin məmə nīkin tagien o nīgin nagwəənən. ⁷ Suah kit təsərəməərə-atipən e nəmegəhən rəhan, nat əpnəpin in tatəmegəh, o in təmimis. ⁸ Okəmə kitat koatəmegəh, koatəmegəh o nīləs-ipərən Iərəməərə, kən okəmə kotimis, kəmotimis o nīləs-ipərən Iərəməərə. Kən tol nəhlan, okəmə koatəmegəh o kəmotimis, kitat rəha Iərəməərə. ⁹ Kristo təmimis matig məmegəh mīn, məmə in Iərəməərə rəha netəm koatəmegəh ne netəm kəmotimis rəkis.

¹⁰ Kən təsəwīrən məmə nakən nīkali iəfak kit mīn məmə təmol nolən tərət e natimnat mīn əh. Kən təsəwīrən məmə nakehm-əhau piam, məto-inu kitat rafin okotətul aupən e nīganəmti Uhgin məmə in otakil kitat. ¹¹ Tahmen e Iərəməərə tatən e Naoa Rəha Uhgin məmə,

“Inu nīpahrienən, tahmen məmə in nīpahrienən məmə iatəmegəh, netəmim rafin okotisin nulilat kəm io, kən netəmim rafin okotən-iarəp e nohlilat məmə io, io Uhgin.”

¹² Kən tol nəhlan, kitat rafin kitiah kitiah okotətul e nīganəmti Uhgin o nən-iarəpən natimnat itəm kəmotol.

¹³ Tol nəhlan, pəs kotapəs nolən rəha nənən nīkali suah kit məmə rəhan nolən in təfagə rat kit. Məto pəs kotən məmə okəsotolən nat kit itəm otol piətat kit təme e rəhan nəmegəhən. ¹⁴ Io emuwa kitiah itimlau Iərəməərə Iesu, kən o nat u, io ekitun wīr məmə nagwəənən rafin kotəwīr o nunən, kəsotolən suah kit tamkimik e nīganəmti Uhgin. Məto okəmə suah kit nīkin təht məmə nat kit tamkimik e nīganəmti Uhgin, nat əh tamkimik atip əm ron. ¹⁵ Okəmə piam kit tatəto tərət pik o nat kit itəm nəmun, kən nəsalīwəkən e suatip rəha nolkeikən. Əsolən məmə nat nakatun tatərəkin piam kit itəm Kristo təmimis ron. ¹⁶ Əsegəhan-inən məmə nat kit itəm ik nakən məmə in təwīr, okəghat-in məmə in nat tərət. ¹⁷ Tol nəhlan məto-inu nərəməərəən rəha Uhgin sənəmə nat rəha nagwəənən ne nənimən, məto in nat kit rəha nətuatipən e nīganəmti Uhgin, ne nəməlinuən, ne năgienən e Narmīn Rəhan, ¹⁸ məto-inu suah kit itəm tatol wək kəm Kristo e nolən əh, in tatol niki Uhgin tətəgien, kən netəmim koatehm in məmə in etəm təwīr, kən nīkilat tagien əm ron.

¹⁹ Kən tol nəhlan, pəs kitat kotalkut pik o nolən nat itəm tatuwīn o nəməlinuən, kən tatiləs-ipər nətəligən rəhatat rafin. ²⁰ Əsərəkinən wək rəha Uhgin o nagwəənən əm. Nagwəənən rafin kotəwīr, məsotamkimikən e nīganəmti Uhgin. Məto suah kit tatol təfagə rat nian in tatun nat kit itəm tol pian tatəme lan e rəhan nəmegəhən. ²¹ Kən tol nəhlan, təwīr məmə nəsotunən mit, o nənimən wain, o nolən nat kit mīn itəm otol piatəmat otəme e nəmegəhən rəhan.

14:2: Jen 9:3-4 **14:3:** Kol 2:16 * **14:4:** Ves 4 u, in eksampol kit. “Iolwək” tatəpsen-pən kitat iəfak mīn, kən “iərəməərə” tatəpsen-pən Uhgin. Nipəti nəghatən məmə Uhgin otakil kitat, məto təsəwīrən məmə kitat okotakil kitat mīn.

14:4: Mat 7:1; Jem 4:11-12 **14:5:** Kal 4:10-11 **14:8:** Kal 2:20 **14:10:** 2 Kor 5:10 **14:11:** Aes 45:23; Fil 2:10-11 **14:14:** Wək 10:15; Taet 1:15 **14:15:** 1 Kor 8:11-13 **14:19:** Rom 12:18; 15:2 **14:20:** 1 Kor 8:13

²² Kən okəmә itəmat nakotos nətəligən kit o natimnat min u, otaskəlim anion әm itəmat Uhgın. Suah kit tətətig e nəwırən pahrien nian in tatol әm natimnat itəm in titun mēmә tətuatip mēmә in otol. ²³ Məto etənim itəm rəhan nətəligən tatol kəiu o nat itəm tatun, mēmә in tətuatip o nunən o kəp, təwir mēmә in təsunən. Məto okəmә in tatun, Uhgın otən nolən rəhan in təfagə rat, məto-inu in tatun, məto nikin təsəhtən mēmә in nat ətuatip, rəhan nolən təsətulən e nahatətəən. Kən okəmә suah kit tatol nat kit itəm nikin təht mēmә in tərət, in tatol təfagə rat.

15

Niləs-ipərən nətəligən rəha iəfak pisin pisin min

¹ Kitat neen, nahatətəən rəhatat təskasik, kən kitat kotitun mēmә nat əlkələh min әh, ilat nat əpnapin әm. Məto okol kitat kəsotəkəikeən o nolən natimnat min әh mēmә nikitat tətəgien lan. Nikitat təkəike məht piətat min ne winitat min itəm rəhalat nətəligən kəiu e natimnat min әh. ² Kitat okotəkəike motol nolən itəm otol niki netəm pisin tagien lan, mēmә otasitu elat, mol nahatətəən rəhalat tuwa məskasik. ³ Pəs kotol nəhlan məto-inu Kristo min, in təməsolən nolən kit mēmә in atip nikin otagien lan. Məto in təmol natimnat rafin agin itəm Uhgın nikin tolkeike, kən o natimnat min u, netənim kəmotən rat in ron. Inu tahmen e Naoa Rəha Uhgın tatən mēmә, “Nən ratən min itəm netəm pisin pisin min koatol lam, koatuwa ron io.” ⁴ Natimnat min әh itəm kəməte aupən e Naoa Rəha Uhgın, kəməte min mēmә otəgəhun kitat, mēmә okotələhəu-pən əskasik nətəligən rəhatat e Uhgın. Kən kitat kotitun nolən әh məto-inu koatətul əskasik e nian iəkis min, kən Naoa Rəha Uhgın tatiləs-ipər nətəligən rəhatat.

⁵ Uhgın pisin әm tətəsitə etat mēmә koatətul əskasik e nian iəkis min, kən in pisin әm tatiləs-ipər nətəligən rəhatat. Kən roi, iatətapəh ron mēmә in otasitu etəmat e nətəligən rəhatəmat mēmә otuwa mol kitəh әm, tahmen әm e nolən rəha Kristo Iesu. ⁶ Kən iakətapəh nəhlan otəmat rafin itəm noatos nətəligən kitəh әm, mēmә nəwiatat titun nuwamən mahmen e nəwia suah kitəh әm o niləs-ipərən nərgi Uhgın, itəm in Uhgın ne Tata rəha Iərəmə rəhatat Iesu Kristo.

⁷ Otos iəfak min neen e nikin agien mēmә okotuwa motəplan itəmat, tahmen әm mēmә Kristo təmos itəmat e nikin agien. Otol nəhlan mēmә netənim okotənwiwi Uhgın lan.

⁸ Sotaluinən nat u mēmә, Kristo təmuwa iolwək rəha netəm Isrel mēmә otəgəhun mēmә Uhgın tatol rəhan nəghatən, nəghatən inu mēmә nəniəkisən min rəhan kəm tipə netəm Isrel aupən, ilat kəmotuwa nıpahrienən. ⁹ Kən təmuwa mēmә Iaihlua min okotənwiwi Uhgın o rəhan nasəkitunən, tahmen e Naoa Rəha Uhgın tatən mēmә,

“Tol nəhlan, oekiləs-ipər nərgəm e niki Iaihlua min, oekan napuən min mənwiwi nərgəm.”

¹⁰ Kən tatən min mēmә,
“Otagien, Iaihlua min, itəmat rəhan min netənim.”

¹¹ Kən tatən min mēmә,
“Itəmat Iaihlua min otənwiwi Iərəmə rə,
kən itəmat rafin noanol min rəha nətueintən otənwiwi in.”

¹² Kən Aesea tatən min mēmә,
“Noanol rəha Jese aupən otər min*
kən Uhgın otiləs-ipər in mēmә otərəmə rə e noanol min rəha nitən min rafin.
Kən Iaihlua min okotələhəu-pən əskasik nətəligən rəhalat lan.”

¹³ Uhgın təməsitə o kitat mēmә okotələhəu-pən əskasik rəhatat nətəligən lan. Pəs in otol mēmә nikitəmat otər marioah e nagienən ne nəməlinuən nian nakoatahatə lan mēmә,

¹³ Uhgın təməsitə o kitat mēmә okotələhəu-pən əskasik rəhatat nətəligən lan. Pəs in otol mēmә nikitəmat otər marioah e nagienən ne nəməlinuən nian nakoatahatə lan mēmә,

15:2: 1 Kor 10:24,33 15:3: Sam 69:9 15:4: 2 Tim 3:16 15:7: Rom 14:1 15:8: Mat 15:24 15:9: 2 Saml 22:50; Sam 18:49; Wək 3:25 15:10: Dut 32:43 15:11: Sam 117:1 * 15:12: Jese in tata rəha Kig Tefit
15:12: Aes 11:10; Nol Əpən 5:5

e năsanănen răha Narmin Răha Uhgîn, onakoatălăhău-pən ăskasik pik tăhmîn rəhatəmat nətəligən e Uhgîn.

Pol in aposol rəha Iaihlua min

¹⁴ Piak min ne winik min. Ekitun wir mămă nămegăhən rəhatəmat tămər marioah e năwirən, kən nămos nitunən rafin, kən năkotahmen o năgətunən itəmat min. ¹⁵ Məto e naoa u rəhak, eməsəhluaig-inən nat kit, emən-iarəp e nikik rafin natimnat min u kəm itəmat, kən molkeike mămă nikitəmat otəkəike matəht năghatən min əh. Tətuatip əm mămă iatəghat nəhlan, məto-inu Uhgîn təmasitu lak e rəhan əm năwirən ¹⁶ mămă io ekuwa iolwək rəha Kristo Iesu o nən-iarəpən namnusən təwir kəm Iaihlua min. Io ekahmen e pris kit itəm iatən-iarəp namnusən təwir rəha Uhgîn mămă, Iaihlua min itəm koatahatətə e Kristo, okotuwa presen wir min itəm Narmin Rəha Uhgîn təmələhəu kalin mămă rəha Uhgîn, kən Uhgîn nikin tagien o nosən.

¹⁷ Kən e wək rafin itəm iatol o Uhgîn, iatəghat ausit məto-inu in Kristo Iesu əm itəm tatol wək. ¹⁸ Ko esəghat ausitən o nat kit min, ekəghat ausit əm o natimnat wir itəm Kristo təmol nian emol rəhan wək o niləsən Iaihlua min kotuwa motol năwia Uhgîn. Kristo təmol wək e rəhak năghatən, ne rəhak nolən min, ¹⁹ kən təmol wək e năsanănen rəha nămtətin min ne nat pispis min, kən təmol ilat rafin e năsanănen rəha Narmin Rəha Uhgîn. Kən tol nəhlan, emən-iarəp rafin namnusən təwir rəha Kristo, təmətuoun Jerusalem muwin mətoarus-pən kantri u Ilirikam. ²⁰ Nian rafin e nətuounən rəhak wək mətoarus-pa u-roiu, ematolkeike mămă ekuwin mən-iarəp namnusən təwir e ikin min neen itəm kəsəto-agin-əhən nărgi Kristo ikin. Esolkeikeən mămă ekol wək e ikin kit itəm suah kit tinuwin rəkis ikin mən-iarəp namnusən təwir. ²¹ Məto tahmen əm e Naoa Rəha Uhgîn itəm tatəghat-in Kristo mămă,

“Netənim itəm kəsən-iarəpən namnusən təwir kəm ilat,
ilat okotəplan in,

kən netənim itəm kəsotətoən əh namnusən təwir, ilat okotitun.”

²² Nian tepət, wək u rəhak o nuwinən ik pisin pisin min tətəhtosig-in io o nimnən məplan itəmat.

Nətəligən rəha Pol o nuwinən Rom

²³ Məto roiu, rəhak wək ikin-u tinol namnun, kən e nup tepət rəkis, iakolkeike pik mămă ekimnə məplan itəmat, ²⁴ kən tol nəhlan, nikik tatəht mămă ekimnə məplan itəmat nian ekuwin əpəh kantri u Spen. Kən nian ekimnə kotaulim o nian əkuəkir əm, kən iakolkeike mămă nakotasitu lak e rəhak naliwəkən. ²⁵ Məto roiu, iatuwin Jerusalem o nasituən e iəfak min əh-ikin, ²⁶ məto-inu iəfak min əpəh kantri mil u Masetonia ne Akaea, nikilat təmagien o nos-ipamən rəhalat mənə mămă ekasitu e ian-rat min e niməfak əpəh Jerusalem. ²⁷ Nikilat təmagien əm o nolən, kən in tahmen e iehl kit itəm noanol rəha Isrel kəmotol kəm ilat. Tol nəhlan məto-inu okəmă Iaihlua min kəmos năwirən rəha Uhgîn e suatip rəha netəm Isrel, kən Iaihlua min okotəkəike motasitu e netəm Isrel e rəhalat mənə. ²⁸ Oekos mənə itəm ilat kəmos-ipa, muwin mos-ipən kəm iəfak min əpəh Jerusalem. Kən nian emol namnun wək u, kən ekiet Jerusalem muwin əpəh kantri u Spen, kən e rəhak naliwəkən oekimnə məplan itəmat. ²⁹ Nian ekuwa mitəlau imatəmat ikin, ekitun mămă iatos natimnat wir tepət e Kristo mămă ekos-ipinə kəm itəmat, kən itəmat onəkotəto təwir lan.

³⁰ Piak min ne winik min, məto-inu kitat koatahatətə e Iəməmə rəhatat Iesu Kristo, kən Narmin Rəha Uhgîn tatol mămă kitat koatolkeike kitat min, ekətapəh ăskasik otəmat mămă năkoatəfak ron io kəm Uhgîn, kən e nolən əh, nakotasitu lak e năluaginən rəhak.

³¹ Otəfak mămă Uhgîn otasitu lak mahtosig-in netəm Jutia itəm kəsotənən nipahrienən e

namnusən təwir məmə, okəsotərəkinən io. Kən otəfak min məmə nian ekuwin miet-pən Jerusalem, netəm min u koatahatətə e Kristo, nikilat otagien o rəhak wək. ³² Kən e nolən əh, okəmə Uhgın tolkeike mihin, ekimnə məplan itəmat e nagienən, kən kitat rafin agin-əh, nikitat otagien. ³³ Pəs Uhgın itəm in nəukəti nəməlinuən tətətiḡ itəmat min. Əwəh.

16

Pol tətəuiatipin in min neen

¹ Io iatən-ipinə kəm itəmat məmə winitat u Fipi, itəm tatos wək rəha dikən e niməfak əpəh Kegkria, in pətan wir kit. ² İakətapəh otəmat məmə nian in otimnə, onəkotagien əm ron e nərgi İərəməərə rəhatat, e nolən itəm in tətətiḡ məmə netəmim rəha Uhgın okotol mihin. Okəmə rəhan nat kit tikə, təwir məmə nakotasitu lan, məto-inu in təmasitu lak ne netəmim tepət.

³ Otən təwir kəm Prisila ne Akwila, itəm itiməhal emətəhalol wək kitəh rəha Kristo İesu. ⁴ İuəhkır kiamis o nasituən lak. Sənəmə io pisin əm, məto io ne İaihlua min rafin u koatəfak, itimat ekotənwiwi Uhgın olau.

⁵ Kən otən təwir kəm niməfak itəm kəmotuəfimən e rəhalau nimə. Otən təwir kəm io kit u Epaenetas, u itəm təmaupən mahatətə e Kristo e profens əpəh Esia.

⁶ Otən təwir kəm Meri itəm təmatol pik wək otəmat.

⁷ Otən təwir kəm Antronikas ne Junias, natimak mil itəm itiməhal min ilau eməhaluwin e kalapus. Aposol min koatisiai-in pik ilau, kən ilau kəmaupən-in io muahatətə e Kristo.

⁸ Otən təwir kəm Ampliatas, itəm iakolkeike e nolkeikeən rəha İərəməərə.

⁹ Otən təwir kəm Urpanas, itəm kitat koatol wək kitəh e Kristo, kən otən təwir kəm io kit u Stakis.

¹⁰ Otən təwir kəm Apeles itəm təmətul əskasik e Kristo e nian iəkis min.

Otən təwir kəm Aristopolas ne noanol min rəhan, ne rəhan iolwək min.

¹¹ Otən təwir kəm Herotian, rəhak ətuatip.

Otən təwir kəm Nasisas ne rəhan min, ne rəhan iolwək min itəm koatəfak kəm İərəməərə.

¹² Otən təwir kəm Trifaena ne Trifosa, pətan mil itəm kətioal pik wək rəha İərəməərə.

Otən təwir kəm io kit u Persis, pətan kit min itəm tatol pik wək rəha İərəməərə.

¹³ Otən təwir kəm Rufas, iəfak wir kit rəha İərəməərə, ne rəhan mama itəm təmatol təwir kəm io tahmen e rəhak ətuatip mama.

¹⁴ Otən təwir kəm Asigkritas, ne Filegon, ne Heremes, ne Patropas, ne Heremas, ne piatat min itəm ilat min koatətiḡ.

¹⁵ Otən təwir kəm Filolokas, ne Julia, ne Nereas ne winin, ne Olimpας, ne iəfak min rafin itəm ilat min kotətiḡ.

¹⁶ Otən təwir kəm itəmat min tahmen məmə itəmat kitəh əm e Kristo. Niməfak rafin rəha Kristo koatən təwir kəm itəmat.

¹⁷ Piak min ne winik min. İakətapəh əskasik otəmat məmə nakoatəto wir itəmat o netəm koatol məmə nakotəhap itəmat min, kən koatəgətuən natimnat itəm koatol netəmim koatakia e nahatətəən rəhalat, kən nəgətuənən əh tol pisin agin e nəgətuənən itəm nəmotos rəkis. Otətul isəu olat, ¹⁸ məto-inu netəm kotol nəhlan, ilat kəsotolən wək rəha İərəməərə Kristo, məto koatol wək əm o nat nıpətılāt tolkeike. İlat koatən wir nəghatən, kən nəghatən rəhalat tətəhen, kən ilat koateiua, kən matərəkin nətəliḡən rəha netəmim tepət itəm kotəruru nat. ¹⁹ Netəmim kinotəto rəkis namnusən məmə itəmat nəkoatol nəwia Kristo. Tol nəhlan, nikik tagien pik otəmat. Məto iakolkeike pik məmə nakotenatig e nolən ətuatip min, kən məmə nəsotuwinən e nolən rat min. ²⁰ Uhgın itəm nəukəti

nəməlinuən, otəsuwəhən in teguətain Setan, kən in otatig əm ləhau e nelkitəmat. Pəs nəwīrən rəha ləramərə Iesu tətətig itəmat min.

²¹ Timoti itəm itımlau min etioal wək kitiah, tatən təwīr kəm itəmat. Kən Lusias, ne Jeson, ne Sosipata u natimak min, kəhalən min təwīr kəm itəmat.

²² Io Tesias, itəm eməte nəghatən rəha Pol e naoa u, io iatən təwīr kəm itəmat u kitat kitiah e ləramərə.

²³⁻²⁴ Kaeas tatən təwīr kəm itəmat. Io Pol, ekətatig e rəhan nimə, kən netəm rəha niməfak kotuəfimin iman ikin.

Erastas u etəm tatəramərə e mənī rəha taon əh, ne piatat Kuartas, ilau min katuən təwīr kəm itəmat.

²⁵ Pəs kotənwiwi Uhgīn. In titun nolən məmə itəmat nəkoatətul əskasik e nahatətəən rəhatəmat. In otol nəhlan e namnusən təwīr rəha Iesu Kristo itəm iatən-iarəp. Nəghatən u təməhluaig nuwəh rəkis, ²⁶ mətə roiu, təmol əp in. Kən in Uhgīn u itəm tatəmegəh nian rafin, kən in təmən məmə ekotən-iarəp namnusən rəha Kristo itəm ien min aupən kəmotəte e naoa min rəhalat, kən netəmin okotitun. Ekotən-iarəp məmə noanol min rafin e nətueintən, pəs ilat okotahatətə e Uhgīn, kən tol nəhlan moatol əm nəwian.

²⁷ Uhgīn pisin əm in Uhgīn, kən in pisin əm in tenatig. !Pəs kotənwiwi Uhgīn nian rafin namnun tikə, o nat itəm Iesu Kristo təmol! Əwəh.

1 Korin

Naoa itəm Pol tēmaupən mēte tuwin kəm iəfak min ikin Korin

Nəghatən əkuəkīr rəha naoa u 1 Korin

?Pah tēmāte naoa u? Aposol Pol tēmāte naoa u.

?Tēmāte tatuwin kəm pah? Tēmāte tatuwin kəm niməfak rəha Korin.

?Nəmegəhən tahro nulan nian tēmāte? Korin in taon asol kit. Ikin əh, netəmim tepət kotos rəhalat kago o nol-salim-inən, kən netəmim tepət kotuwa māmə okotos-nəmtin. Netəmim neen kotuwa e nego, neen kotaliwək əm. In taon kit təwīr pīk e profens rəha Akaea, itəm tətātīg e nəptən asol u Kris. Məto taon u, narmi nat min kəmotər lan, kən nolən rat min tepət e taon əh. Niməfak rəha Korin, Iaihlua min kotepət lan. Pol tēmātuoun niməfak u e nian rəha naliwəkən itəm tatol kəiu lan. Məto roiu əh, nəratən asol min neen tinatīg e niməfak. Netəmim neen koatol nolən rat min, kən neen koatos nətəligən min itəm kəsotətuatipən. Kəmotətapəh o Pol o natimnat min neen itəm ilat kəsotitun wīrən, kən in tēmāte naoa u tətəu-pən ətuatip əm rəhalat nətəligən. Kən tēmāte naoa u māmə otəg-ətuatip-in nolən rat min itəm ilat neen kəmoatol.

?Tēmāte naoa u o naka? Niməfak rəha Korin in tətātīg e taon kit itəm nolən rat min rafin tēmarioah wīr lan. Nolən rat min neen kəmotuwa imə e niməfak. Pol tēmāte naoa u māmə otən-iarəp nolən rat min itəm tətātīg e niməfak, ne nəratən pisin min neen min. In təmən kəm ilat māmə okotahro min nulan motəkəike kitəlig-pa min o Uhgīn, kən nolən naka u tətəu-ətuatip itəm etəmim otol okəmə in etəmim rəha Iesu.

Pol təmən təwīr kəm ilat

¹ Io Pol, itəm Uhgīn tēmaun-in kən mītəpun e nəwian māmə io aposol rəha Kristo Iesu, iatəte naoa u itimlau piətat Sostenes. ² Naoa u tatimnə kəm itəmat niməfak rəha Uhgīn əpəh Korin, itəmat itəm Uhgīn tēmələhəu kalin māmə rəhan min e Kristo Iesu, kən tēmaun-in itəmat māmə rəhan min, itəmat min netəm e ikin min rafin itəm koatəfak kəm Iəramərə rəhatat Iesu Kristo itəm in Iəramərə rəhatat rafin. ³ Pəs Uhgīn Tata rəhatat ne Iəramərə Iesu Kristo, okuawte-in nəwīrən ne nəməlinuən kəm itəmat.

Pol təmənwiwi Uhgīn e nəfakən

⁴ Nian rafin iatən kəm Uhgīn māmə nīkik tagien otəmat məto-inu tēmawte-in rəhan nəwīrən kəm itəmat e Kristo Iesu. ⁵ Tēmawte-in rəhan nəwīrən u tepət kəm itəmat e nolən min rafin, e nasituən o nən-iarəpən ne nitunən nəghatən rəhan. ⁶ Təmol nəhlan məto-inu, nəmotəplan māmə namnusən e Kristo in nīpahrienən. ⁷ Tol nəhlan, nian nəkoatətul matip moatəzahgin nuwamən rəha Iəramərə rəhatat Iesu Kristo, Uhgīn tatos-ipinə kəm itəmat rəhan nəsanənən e Narmin o nolən wək rəhan, nəsanənən rafin min əh itəm kotətuatip o nəmegəhən rəhatəmat. ⁸ Kən in otol itəmat nəkoatətul əskasik mətoarus-pən namnun nian māmə okəsehm-pənən nolən rat kit etəmat e Nian rəha Iəramərə rəhatat Iesu Kristo, itəm tatuwa min lan. ⁹ Kən Uhgīn otol nat u kəm itəmat məto-inu nian rafin in tatol rəhan nəghatən. In Uhgīn itəm tēmaun-in itəmat nakotuwa kitiah itəmat Nətin Iesu Kristo u Iəramərə rəhatat.

Netəmim rəha niməfak kəmotəhap ilat min

¹⁰ Iatətapəh əskasik otəmat, piak min ne winik min, e nərgi Iəramərə Iesu Kristo, māmə itəmat rafin nakotətəlig-in itəmat min, məsotolən māmə nətəligən kit otuwa məhap itəmat, kən məto nakotuwa pahrien kol kitiah e nətəligən ne nīkin kitiah. ¹¹ Piak min ne winik min, iatən nəhlan məto-inu netəmim neen rəha Kloe* kəmotən-iarəp kəm io

1:8: 1 Tes 3:13; 5:23 **1:9:** 1 Tes 5:24; 1 Jon 1:3 **1:10:** Fil 2:2 * **1:11:** Kloe in pətan kit itəm rəhan nautə tepət, kən netəmim koatisiai-in.

māmā itāmat nakoatərgəhəu. ¹² Nipəti nəghatən itəm iatən tol nulan, itāmat neen kotəmə, “Itimat ekoatuarisig-in Pol,” neen kotəmə, “Itimat ekoatuarisig-in Apolos,” neen kotəmə, “Itimat ekoatuarisig-in Pita,” neen min kotən māmā, “Itimat ekoatuarisig-in Kristo.” ¹³ ? Nikitəmat təht māmā nəkotitun nəhap-əhapən nulan Kristo? ?Nikitəmat təht māmā io Pol eməkul e nig kəməluau otəmat? ?O kəmol baptais etəmat neen e nərgi Pol?

¹⁴ Io iakən tagkiu kəm Uhgin māmā io eməsolan baptais etəmat kit, mətə emol baptais əm e Krispas ne Kaeas. ¹⁵ Nikik tagien nəhlan mətə-inu suah kit okol təsənən māmā kəmol baptais lan e nərgək. ¹⁶ Ei, emaluin, emol baptais min e Stefanas ne rəhan min. Uarisig e itəm əh, emaluin okəmā emol baptais min e suah kit o kəp. ¹⁷ Nipəti nəghatən min u māmā, Kristo təsahl-ipamən io māmā ekol baptais e netəmim, mətə təmahl-ipa io māmā ekən-iarəp əm namnusan təwir. Kən esən-iarəp əmən e nitunən rəha etəmim mətə-inu, esolkeikeən māmā nəghatən e nimisən rəha Kristo e nig kəməluau in otoigoig.

¹⁸ Tol nəhlan mətə-inu, nəghatən e nimisən rəha Kristo in toigoig malməl o netəm u koatitəp suatip rəha nuwinən e nigəm asol, mətə o kitat itəm Uhgin tatosmegəh kitat, in nəsanənən əm rəha Uhgin. ¹⁹ Kən Naoa Rəha Uhgin tatən māmā, “Io ekərəkən agin nenatigən rəha netəm kotenatig, kən mahtosig-in nitunən rəha netəm kotitun pik nat.”

²⁰ ?Netəm kotenatig hiə? ?Iəgəhun min rəha Lou hiə? ?Netəmim itəm kotitun wir suatip rəha nəghatən hiə? Uhgin təmol nenatigən rəha nətueintən tīnuwa rəkis nalməl əmən.

²¹ Tol nəhlan mətə-inu, e nenatigən rəha Uhgin, təmol māmā netəmim rəha nətueintən okəsotitunən in e nenatigən əm rəhalat. Mətə in təmol māmā nəghatən alməl min rəhatimat otosmegəh netəmim itəm koatən nipahrienən lan. ²² Noanol min rəha Isrel koatətapəh-in nat pispis min, kən Iaihlua min koategəs-in nenatigən māmā okotəplan Uhgin, ²³ mətə kitat koatən-iarəp əm nimisən rəha Kristo e nig kəməluau, kən nəghatən u in tahmen e kəpiel e suatip itəm tatol noanol min rəha Isrel koatəmə, kən in tahmen e nalmələn kəm Iaihlua min. ²⁴ Mətə o netəm min un itəm Uhgin təmaun-in ilat, noanol min rəha Isrel neen ne Iaihlua min neen ilau kərən, Kristo in nəsanənən rəha Uhgin ne nenatigən rəhan. ²⁵ Tol nəhlan mətə-inu, nalmələn rəha Uhgin in tenatig taprəkis-in nenatigən rafin rəha netəmim, kən nəpouən rəhan in təsənən taprəkis-in nəsanənən rafin rəha netəmim.

²⁶ Piak min ne winik min, nikitəmat otəkəike məht māmā itəmat netəm ahro nian Uhgin təmaun-in itəmat. Itəmat tepət nəsotenatigən e niganəmti netəmim, kən məsotosən nəsanənən, kən sənəmā itəmat nenəti netəm-iasol neen. ²⁷ Mətə Uhgin tatitəpun nat alməl min e nətueintən māmā okotol aulis netəm kotenatig, kən mītəpun nat əpou min e nətueintən māmā okotol aulis netəm kotəsənən. ²⁸ In təmitəpun natimnat itəm, e nətəligən rəha netəmim, ilat nat əpnəpin əm, ne itəm netəmim kəsotolkeike pikən, ne natimnat itəm kotikə. Kən təmitəpun natimnat min əh māmā in otol nat keike e nətəligən rəha netəmim, kəmotuwa nat əpnəpin əm elat. ²⁹ Təmol nəhlan māmā suah kit otəsəghat ausitən e niganəmti Uhgin. ³⁰ Mətə-inu e nəwia Uhgin, itəmat nəmotuwa kitiah itəmat Kristo Iesu. Kən Kristo təmuwa o kitat māmā nenatigən rəha Uhgin, inəh e Kristo, Uhgin təmol kitat kotətuatip e niganəmtin, kən mələhəu kalin kitat māmā rəhan min, kən mosmegəh kitat. ³¹ Tol nəhlan, tahmen e Naoa Rəha Uhgin tatən, “Etəm itəm tatəghat ausit, otəghat ausit əm o nat itəm Iəramərə təmol lan.”

2

¹ Piak min ne winik min. Nian emimnə otəmat, eməsən-iarəpən nəghatən rəha Uhgin e nəghatən itəm kotenatig ne nolən rəha etəmim itəm titun wir nəghatən. ² Kən nian

1:12: Wək 18:24-28; 1 Kor 3:4 1:14: Wək 18:8; Rom 16:23 1:16: 1 Kor 16:15 1:18: Rom 1:16 1:19: Aes 29:14 1:20: Job 12:17; Aes 19:12; 33:18; 44:25 1:21: Mat 11:25 1:23: Rom 9:32; 1 Kor 2:14 1:24: Kol 2:3 1:25: 2 Kor 13:4 1:26: Mat 11:25; Jem 2:5 1:29: Efes 2:9 1:30: Jer 23:5-6 1:31: Jer 9:24

emətatig kitat min itəmat, nīkik təskasik məmə esən-iarəp minən nat kit, məto Iesu Kristo əm, ne nīmīsən rəhan e nig kəluau. ³ Emuwa otəmat e nəpouən ne nəginən, kən matəgin mətasiəp-asiəp. ⁴ Kən nian emən-iarəp rəhak nəghatən e namnusən təwīr, eməsənən e nenatigən rəha netənim, ne nəghatən asol min itəm otuūw itəmat, məto nian eməghat, nəmotəplan nəsanənən rəha Uhgīn ne wək rəha Narmin Rəha Uhgīn. ⁵ Emol nəhlan məmə nahatətən rəhatəmat otəsətul əmən e nenatigən rəha netənim, məto in otətul e nəsanənən rəha Uhgīn.

Nenatigən rəha

Narmin Rəha Uhgīn

⁶ Məto in nīpahrienən məmə itimat ekotən-iarəp nəghatən tenatig kəm netəm itəm kīnotəskasik rəkis e nəmegəhən rəhalat, məto sənəmə nenatigən rəha netəm u-roiu, o netəm koatərəməmə u-roiu, itəm ilat okotuwa nat əpnapin min əm. ⁷ Kəp. Itimat ekoatəghat-in nenatigən rəha Uhgīn aupən itəm təmatəməhl anion, kən in nenatigən itəm təmatəhluaig, kən Uhgīn təmol nalpəkauən aupən aupən agin məmə, nenatigən əh, in otol nəwīrən kəm kitat. ⁸ Nətem koatərəməmə e nəptən əh-roiu, ilat kīnotəruru nalpəkauən əh rəha Uhgīn, məto okəmə ilat kīnəmotitun, ko kəsotətu-pərən Iərəməmə rəha nəwīrən rafin e nig kəməluau. ⁹ Məto Naoa Rəha Uhgīn tatən məmə,

“Suah kit təsəplanən,

suah kit təsətoən,

suah kit təsitunən

nat naka itəm Uhgīn təmol əpen-əpenə lan rəha netəm u kotolkeike in,”

¹⁰ məto Uhgīn təmol əp nalpəkauən anion əh rəhan kəm kitat e Narmin. Kən Narmin titun natimnat rafin, kən mitun min natimnat rəha Uhgīn itəm etənim kit okol təsitunən.

¹¹ ?Tol nəhlan, etənim pah titun nətəligən rəha etənim kit, məto narmin əm? ?E nolən kitəh əm, etənim pah titun nətəligən rəha Uhgīn, məto Narmin əm? ¹² Uhgīn təməsos-ipamən kəm kitat nətəligən rəha netənim e nətueintən, məto təmos-ipa Narmin itəm tətisi-pən ron. In təmos-ipa kəm kitat məmə kitat okotitun nat naka itəm Uhgīn təmos-ipa əpnapin əm kəm kitat. ¹³ Inu nəghatən itəm itimat ioatən, kən nenatigən rəha netənim təsəgətinən itimat e nəghatən min əh, məto Narmin Rəha Uhgīn təməgətin itimat, kən ekotən-iarəp natimnat pahrien rəha Narmin Rəha Uhgīn e nəghatən min itəm təmisi-pən lan.

¹⁴ Etənim itəm Narmin Rəha Uhgīn tikə lan, okol təsosən natimnat itəm tətisi-pən e Narmin Rəha Uhgīn məto-inu ilat nat alməl min əm kəm in, kən okol in təsitunən ilat məto-inu Narmin Rəha Uhgīn əm titun nasituən e netənim o nitunən natimnat rəha Uhgīn. ¹⁵ Kitat itəm koatos Narmin Rəha Uhgīn kotəplan motitun natimnat min əh, məto netəm əpnapin, ko koatəplan məsotitun agin-əhən kitat. ¹⁶ Tol nəhlan məto-inu Naoa Rəha Uhgīn tatən məmə,

“?Pah u titun nətəligən rəha Iərəməmə

məmə in otəgətin in?”

Məto kitat kotitun nətəligən rəha Kristo.

3

Nəhap-əhapən e nīməfak

¹ Piak min ne wīnik min. Nian emətatig kitat min itəmat, okol esəghatən kəm itəmat tahmen e netənim itəm kīnotəskasik rəkis e nəmegəhən rəhalat e Narmin Rəha Uhgīn, kəp. Eməghat kəm itəmat tahmen məmə itəmat netənim rəha nətueintən əm, kən eməghat kəm itəmat tahmen məmə itəmat nīsualkələh əm e nəmegəhən wi rəhatəmat e Kristo. ² Nian ematəgətin itəmat, tahmen məmə ematəgwən itəmat e melek əm,

eməsos-ipinə nagwənən əskasik kəm itəmat məto-inu itəmat nəsotahmenən o nunən. Kən nıpahrienən, itəmat nəsotahmenən əh o nunən, ³ məto-inu nolən rəhatəmat tahmen əm e rəha netəmim rəha nətueintən. Tol nəhlan məto-inu itəmat nakoatetet itəmat min, kən moatərgəhəu, kən tahmen əm məmə itəmat netəmim rəha nətueintən əm u. Nəkotahmen e netəm əpnəpən min. ⁴ Nian suah kit otən məmə, “Io rəha Pol,” kən kit min tən məmə, “Io rəha Apolos,” nolən əh tatəgətun məmə itəmat netəm rəha nətueintən əm.

⁵ Otəplan-tu. ?Apolos in pah, kən Pol in pah? Itimlau e kuahmen əm e iolwək itəm emuasitu etəmat o nuwamən o Iesu. Itimlau etioal əm wək itəm İəramərə təmos-ipa pisin pisin kəm itimlau məmə ekioal. ⁶ Tahmen məmə io eməfe nıkutın nat, kən Apolos in tətəu e nəhəu, məto Uhgın tatol tatəwıə. ⁷ Tol nəhlan, etəmim itəm tatəfe nat, o etəm tətəu e nəhəu, in nat əpnəpən əm, məto Uhgın pisin əm in nat keike itəm tatol natimnat koatəmegəh moatəwıə. ⁸ Etəm tatəfe, ne etəm tətəu, katian əm o nat kitıəh əm. Kən Uhgın otətou ilau kitıəh kitıəh e rəhaləu wək pisin pisin min. ⁹ Itimlau iolwək mil rəha Uhgın, kən itəmat nəkotahmen e nasumən rəha Uhgın, o nimə rəha Uhgın.

¹⁰ E nəwıwən itəm Uhgın təməwte-in kəm io, emiləkin wır nelki nimə tahmen e etəm titun wır niləkinən nimə. Kən suah kit min tatiləkin nimə məsin. Məto ilat rafın okotəkəike moatehm wır wək rəhalat rəha niləkinən nimə, ¹¹ məto-inu okol suah kit təsiləkinən nelki nimə kit min itəm tol pisin e inu itəm kınıləkin rəkis. Kən nelki nimə u in Iesu Kristo. ¹² Okəmə suah kit tiləkin-pər rəhan nimə itəm nelki nimə in Iesu Kristo, kən in titun niləkinən e iaen u kol tatıpıt-ipıt, o e silfa, o e kəpiel nəmtin tiəkis, o e nig, o e nuwig, o e maniah. ¹³ Kən nian kit netəmim okotəplan wək rəhan, məto-inu e nian Iesu tatuwa min, rəhan wək otuwa e nəhag-əhagən. Rəhan wək okələhəu-pən e nigəm, kən nigəm otəgətun məmə rəhan wək təwır or tərət. ¹⁴ Okəmə nigəm təməsusən rəhan nimə, in otos rəhan nətouən. ¹⁵ Məto okəmə nigəm təmus rəhan nimə, kən rəhan natimnat rafın təmikə. In əm, Uhgın otosmegəh, məto tahmen-ahmen əm e suah kit itəm taiu mətagım e nimə itəm nigəm tatus.

¹⁶ ?Nəkotitun o kəp məmə, itəmat un nimə rəha Uhgın, kən Narmin Rəha Uhgın tətətig etəmat? ¹⁷ Okəmə suah kit tərəkın nimə rəha Uhgın, kən Uhgın otərəkın in, məto-inu nimə rəha Uhgın, in rəhan pisin əm. Kən nimə u rəha Uhgın, itəmat.

¹⁸ Təsəwıwən məmə suah kit tateıuə-in atıp in. Okəmə suah kit nıkin təht məmə in tenatig u-roıu e nıganəmti netəmim, in otəkəike muwa ialmə kit e nıganəmtilat məmə in otuwa ienatig pahrien. ¹⁹ Tol nəhlan məto-inu nenatigən rəha netəmim rəha nətueintən, in talməl pık e nıganəmti Uhgın. Tahmen e Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, “Uhgın tatol noanıkulu kit e nəghatən rəha suah kit itəm tatən məmə in tenatig wır, kən Uhgın taskəlim in.” ²⁰ Kən Naoa Rəha Uhgın tatən min məmə, “İəramərə titun məmə, nətəligən rəha netəm kotenatig, ilat nat əpnəpən əm.” ²¹ Kən əsotənən məmə itəmat rəha suah u o rəha suah əh məmə onəkotiləs-ipər atıp itəmat ron. Uhgın tatos-ipən natimnat rafın rəhatəmat məmə otasitu etəmat. ²² Pol, o Apolos, o Pita, o nətueintən, o nəmegəhən, o nımisən, o nian roıu, o nian itəm tatuwa, ilat rafın rəhatəmat məmə Uhgın otol təwır kəm itəmat lan, ²³ kən itəmat rəha Kristo, kən Kristo in rəha Uhgın.

4

Aposol min rəha Kristo

¹ Tol nəhlan, netəmim okotəkəike motos itəmat tahmen e iolwək min rəha Kristo itəm Uhgın təmələhəu-pən e nelmitimat məmə itəmat ekotol əp nalpəkəuən anion rəha Uhgın.

² Kən netəmim itəm koatehm natimnat rəha etəm-iasol kit, ilat kotəkəike motol rəhalat wək təwır məmə nian etəm-iasol tatəplan rəhalat wək, kən titun nahatətəən elat. ³ E io, in

3:2: Hip 5:12-13; 1 Pita 2:2 **3:3:** 1 Kor 1:10-11 **3:4:** 1 Kor 1:12 **3:6:** Wək 18:4,11,27-28 **3:9:** Mat 16:27; Efes 2:20-22 **3:11:** Aes 28:16; 1 Pita 2:4-6 **3:13:** 1 Kor 4:5 **3:16:** 1 Kor 6:19; 2 Kor 6:16 **3:19:** Job 5:13 **3:20:** Sam 94:11 **4:2:** Luk 12:42

nat əpnapin əm okəmә itəmat, o netəm pisin neen kotən-iarəp nətəligən rəhalat e rəhak wək. Kən io atip esahmenən o nakilən rəhak wək. ⁴ E rəhak nətəligən, məmә emol əm nat itəm in təwir, mətō nat u təsənən məmә io ekətuatip. Iərəmərə əm tətuatip o nakilən rəhak wək. ⁵ Tol nəhlan, sotauteutən o nakilən natimnat. Nakoatəsaḡin e nian Iərəmərə otuwa lan. In otəmki-pən e nəḡag-əḡagən natimnat itəm koatəḡluaig e napinəpən, kən in otol-arəp nat naka tətatiḡ e niki netəmim o nolən mīn rəhalat. E nian əḡ Uḡḡin otənwiwi ilat kitiaḡ kitiaḡ.

⁶ Piak mīn ne winik mīn. Emən-ipinə nəḡhatən mīn əḡ kəm itəmat etimlau Apolos məmә itəmat onəkotos nitunən ikin, kən okəmә nakotos nipəti nəḡhatən mīn u, “Nəkotəkəike motol əm nəḡhatən mīn itəm kinəte rəkis,” kən nəsotos-ipərən netəm-iasol neen motos-iaḡau neen. ⁷ ?Tahro? ?Itəmat ilis taprəkis-in netəmim mīn rafin? ?Itəmat nakoatos natimnat neen itəm Uḡḡin təsos-ipinə kəm itəmat? !Kəp! ?Kən tahro nakoatəḡḡat ausit o natimnat itəm Uḡḡin təmos-ipinə kəm itəmat tahmen əm məmә itəmat əm nəmotol natimnat mīn əḡ?

⁸ Nikitəmat təhat məmә ninotos rafin rəkis natimnat rəḡa Uḡḡin. Nikitəmat təhat məmә ninotos rafin rəkis nautə rəḡa Uḡḡin. Nolən rəhatəmat tahmen məmә nəmotuwa kig mīn rəḡa Uḡḡin, mətō itimat ekotatiḡ ləḡau əm. !Mətō kəp, sənəmә nipahrienən! !Nəman! Okəmә nipahrienən məmә itəmat nəmotuwa kig mīn rəḡa Uḡḡin, nikitimat otagiən pik, kən okəmә tol nəhlan, itimat mīn ekotol kig kitat mīn itəmat. Mətō təsolən mihin. ⁹ Itimat aposol mīn, mətō nikik təht məmә Uḡḡin təmələḡḡau itimat əpəḡ ləḡau aḡin-əḡ, ioatatiḡ tahmen e netəm itəm kəmakil rəkis məmә okotəkəike motimis. Nikik təht nəhlan mətō-inu tahmen məmә ekoatəḡul e niganəmti nagelo mīn ne netəmim rafin məmә ilat okotəplan nolən rəḡa nīmīsən rəhatimat.* ¹⁰ !Netəmim tepət koatən məmә itimat ialməl mīn o nəḡḡi Kristo, mətō nikitəmat təht məmә itəmat nakotenatiḡ wir e Kristo! Mətō sənəmә nipahrienən. !Netəmim tepət koatən məmә rəhatimat nepətən tikə, mətō nakoatəḡḡat ausit məmә rəhatəmat nepətən iaḡḡin! Mətō sənəmә nipahrienən. Netəmim tepət koatisiai-in itəmat, mətō katən rat itimat.

¹¹ Mətō, inu nipahrienən. Mətoarus-pa roiu, nəumis tatus itimat, kən moatoaḡa, kən ekoatuwin e natimnat kəmotəḡap-əḡap, kən netəmim koatoh itimat, kən rəhatimat nīmә tikə. ¹² Itimat atip əm ioatol pik wək e nelmitimat. Nian okotən rat itimat, mətō itimat ekotəḡak o nəwīrən olat. Nian netəmim koatol nəratən kəm itimat, mətō itimat ekotəpnapin əm. ¹³ Nian netəmim koatən rat itimat, mətō itimat ekoatəḡḡat wir əm kəm ilat. Mətoarus-pa roiu itimat ekotahmen e nuwitik rəḡa netəmim rafin, o namkimik rəḡa nətueintən rafin.

Ilət okotəkəike kətəu-pən nolən rəḡa Pol

¹⁴ Esəteən nəḡhatən mīn u məmә ekol itəmat nakotaulis, mətō məmә otəḡḡaiir etəmat, mətō-inu itəmat nenətik mīn itəm ekolkeike itəmat. ¹⁵ Rəhatəmat iəḡəḡun tepət itəm okotəḡəḡun itəmat e Kristo, kən okəm-naka ilat kotahmen əm e rəhatəmat tata kalin tentaosan, mətō rəhatəmat tata ətuatip kitiaḡ əm, inu io, mətō-inu e Kristo Iesu emuwa rəhatəmat tata ətuatip nian emən-iarəp namnusən təwir kəm itəmat aupən. ¹⁶ Tol nəhlan, ekətapəḡ əskasik otəmat məmә onəkotəḡəu-pa rəhak nolən mīn. ¹⁷ Mətō-inu o nat u, etahl-ipinə nətik e Kristo u Timoti itəm iakolkeike. In tətaiu əskasik e Iərəmərə. In otən mīn

4:5: 1 Kor 3:8 **4:6:** Rom 12:3 **4:7:** Rom 12:6 * **4:9:** Nian kig kit təmol win e nəluaginən, minatitəlig matit rəḡan mopael mīn ne rəḡan tikimir mīn. Rəḡan mopael mīn kotuarisig-in, kən tikimir mīn kotuarisig-in ilat, kən netəmim rafin kotitun məmә tikimir mīn okotimis. Netəmim kəmotol lafet kit, kən netəmim rafin koatəplan tikimir mīn atip koatoh ilat mīn, o kəm-naka koatol fait ilat nat iarupin mīn tahmen e laion. Kən Pol tatən məmә in ne rəḡan mīn netəmim kotahmen e tikimir mīn itəm okotimis, kən netəmim rafin koatəplan. **4:11:** 2 Kor 11:23-27 **4:12:** Mat 5:44; 2 Tes 3:8 **4:15:** Kal 4:19 **4:16:** Fil 3:17

kəm itəmat suatip rəha nəmegəhən rəhak e Kristo Iesu itəm tatətau-pən natimnat itəm iatəgəhun e niməfak min rafin ikin min rafin.

¹⁸ Itəmat neen koatən məmə esimnə minən, kən motausit pik o rəhatəmat nepəten. ¹⁹ Məto otəsuwəhən, ekəike mimnə məplan itəmat okəmə ləramərə tegəhan-in io. Kən ekəsəplan əmən nəghatən min itəm netəm iausit min koatən, məto ekəplan nəsanənən rəhalat. ²⁰ Məto-inu nəramərəən rəha Uhgīn sənəmə in nat kit rəha nəghatən, məto in nat kit rəha nəsanənən. ²¹ ?Kən nakotolkeike naka? ?Ekimnə malis itəmat, o ekimnə e nolkeikeən ne narmin rəha nəmeiən?

5

Pian kit, rəhan nolən tərət agīn

¹ Kəmən-iarəp kəm io məmə suah kit u e nikitəmat tətəkləh-in pətan kit, kən təmol e nolən tərət kit itəm taprəkis-in nolən rəha netəm kəsotəfakən, nat əpnəpīn kəsotəfakən. In tətəkləh-in pətan wi rəha rəhan tata. ² !Kən itəmat nakotausit ron məmə təwīr əm! Nəsotətoən tərət, məto onəkotəkəike motəto tərət o nolən əh, kən nəsotahl-iarəpən suah əh, məto onəkotəkəike motahl-iarəp itəm təmol nolən rat əh e nikitəmat.

³ Nat əpnəpīn esatigən kitat min itəmat, məto e narmin etatig kitat min itəmat, kən tahmen əm okəmə kitat koatatig, enən rəkis e nərgī ləramərə Iesu məmə naka in tətəuətip məmə kitat okotol e suah əh. ⁴ Nian nakotuwa kitiah, kən e narmin, etatig kitat min itəmat, kən nian nəsanənən rəha ləramərə rəhatat Iesu in əh-ikin kitat min, ⁵ kən otələs-ipən suah u əh-roiu e nelmi Setan məmə otərəkīn nīpətin, məto ləramərə otosmegəh narmin nian in tatuwa min e namnun nian.

⁶ Rəhatəmat nausitən tərət. ?Nəkotitun o kəp məmə, is noan məsin əm tətələpik apiəpiə flao itəm kəmətig? ⁷ Otərakin rəkis is oas min rəhatəmat məmə itəmat flaoa wi itəm kəmətig u is tikə lan, kən nīpahrienən itəmat nəkotahmen ətuətip e pīret əh. Tol nəhlan məto-inu Kristo itəm in nəti sipsip rəha lafet rəha Nuhagego-inən, təmimis rəkis tahmen e sakrifais o nolən rat min rəhatat. ⁸ Tol nəhlan, pəs kotol lafet əh, məto kəsotolən e is oas, itəm tahmen e nolən tərət min itəm netənim kotolkeike pik nolən kəm netənim, ne nolən rat min rafin. Məto pəs kotol lafet e Pīret U Is Tikə Lan, tahmen e nolən rafin itəm kotol nīpahrienən motətuətip.

⁹ Eməte rəkis naoa kəm itəmat məmə nəsotan kələhən itəmat netəm koatakləh-in pətan. ¹⁰ Esən-iahəuən məmə nəsotanən itəmat netəm kəsotəfakən, nat əpnəpīn nolən rəhalat tol min-nulan: ilat koatakləh-in pətan, ilat naumis, ilat iakləh min e neiūəən, kən ilat koatəfak kəm narmi nat min. Okəmə nəsotanən itəmat min ilat, kən nəkotəkəike motiet ikin-u e nətueintən. ¹¹ Məto nīpəti naoa itəm eməte kəm itəmat məmə onəsotan kələhən itəmat suah kit itəm tatən məmə in piatəmat kit, məto in tətəkləh-in pətan, o in tətəumis, o in tatəfak kəm narmi nat min, o in tatən rat netənim, o in tətəpis nian tepət, o in tətəkləh-in e neiueiūəən. Əsotolən nat kit itəmat min ilat, nat əpnəpīn in nat əkəku əm tahmen e nəkotəgwən kitiah.

¹² Sənəmə in rəhak kit wək məmə ekakil netəm kəsotəfakən. Məto in wək rəhatəmat məmə onəkotakil nolən rəha netənim əpəh e niməfak itəm koatol təfagə e nolən min u.

¹³ Uhgīn otakil netəm Iaihlūə min, məto Naoa Rəha Uhgīn tatən məmə, “Otahl-iarəp e nikitəmat etəm tatol nolən rat.”

6

Nolən rəha niuw-iarəpən itəm

¹ Nian okəmə itəmat kəiu kuəhai ilau min, in tol naulisən məmə otələs muwin kəm netəm kəsotəfakən məmə okotiūw-iarəp ilau motakil rəhalau nərgəhəuən. Məto nəkotəkəike

motiləs motuwın kəm iəfak mın. ² ?Nəkotitun o kəp məmə iəfak mın, ilat okotakil netəmim e nətueintən? ?Kən okəmә itəmat onəkotakil netəmim e nətueintən, kən tahro nikitəmat təht məmə nəsotahmenən o nakilən rəhatəmat nolən əlkələh mın? ³ ?Nəkotitun o kəp məmə, kitat okotakil nagelo mın? !Kən natımnat mın rəha nətueintən, ilat kotimətig əm o nakilən! ⁴ ?Kən tol nəhlan, okəmә nakoatərgəhəu o nətəligən mın neen, tahro nakoatuwin o netəm ihluə məmə ilat okotakil nərgəhəuən rəhatəmat? Ilat kəsotosən nisiaiən rəha nıməfak məto-inu ilat kəsotahmenən məmə okotakil nat asol mın neen tahmen e kitat. ⁵ İatən nəhlan məmə nakotaulis lan. ?Tahro? ?İtəmat kit tikə itəm tenatig məmə in titun nələhəuən nənən mın əh? ⁶ !Məto kəp! İtəmat piak mın nakoatuwin o netəm ihluə məmə ilat okotakil rəhatəmat nərgəhəuən mın. Kəsi.

⁷ İtəmat nakoatuwin o suah kit məmə otakil rəhatəmat nərgəhəuən. Inu tatəgətuən məmə nəmotəmkakiəh e suatip rəha Uhgın e nəmegəhən rəhatəmat. ?Tahro? Okəmә suah kit tatol tərət kəm ik, təwir məmə nakaluin əm. Okəmә tateiuə-in ik mətakləh-in ik, aluin mın əm. ⁸ Məto kəp. İtəmat piatəmat mın əm, məto itəmat atip nəkoatol tərət kəm itəmat mın, kən moateiuə-in itəmat mın motakləh kəm itəmat mın.

⁹ ?Nəkotitun o kəp məmə, netəm koatol nəratən, okol kəsotuwinən e nərəmərəən rəha Uhgın? Əsotətig-inən neiuəiuən. Inu nıpahrienən məmə netəm koatakləh-in pətan, ne netəm koatəfak kəm narmi nat mın, ne nəman itəm kinotol marit rəkis koatakləh-in pətan, ne nəman itəm koatit atip ilat mın, ¹⁰ ne iakləh mın, ne naumis mın, ne netəm koatapıs e wain, ne netəm koatəghat rat e nərgi netəmim, ne netəm koateiuə motakləh kəm netəmim, ilat okol kəsotuwinən e nərəmərəən rəha Uhgın. ¹¹ Kən itəmat neen, nəmoatol nəhlan. Məto, Narmin Rəha Uhgın rəhatat təmafəl itəmat, mələhəu kalın itəmat məmə rəhan, mol itəmat nəkotətuatip e nıganəmtin e nərgi İəməmə İesu Kristo.

Nolən rəha nakləh-inən pətan in təfagə rat

¹² Netəmim neen koatən məmə, “Natımnat rafın təwir əm məmə ekol.” Məto, sənəmə ilat rafın kotasitu etəmat. Suah kit tatən mın məmə, “Natımnat rafın təwir əm məmə ekol.” Məto, okol esegəhan-inən məmə nat neen okotəməmə e rəhak nəmegəhən. ¹³ Netəmim neen koatən məmə, “Nagwənən in nat təwir rəha nərpitəm, kən nərpitəm in tolkeike nagwənən. Kən tahmen əm, okəmә nıpətitat tolkeike pətan, kən nolən əh rəha nitən pətan in təwir əm.” Nat mil əh, nagwənən ne nərpitəm, kuəwir, nat əpnəpın məmə Uhgın otol namnun ilau kərən. Məto Uhgın təsos-ipamən nıpətitat məmə kotitəp nıpitan. Uhgın təmos-ipa nıpətitat məmə kotisiai-in İəməmə lan, kən İəməmə in təməmə e nıpətitat. ¹⁴ E rəhan nəsanənən, Uhgın təmosmegəh İəməmə e nımısən, kən in otosmegəh mın kitat.

¹⁵ ?Nəkotitun o kəp məmə, nıpətitəmat, ilat rəha Kristo pısın əm? ?Kən nikitəmat təht məmə ekiləs nıpətik itəm in kitiaəh ilau Kristo, kən mol kioal kitiaəh ilau pətan rəha suatip? ! Kəp! Okol təsolən mihin. ¹⁶ ?Kən nəkotitun o kəp məmə, etəm tətən ilau pətan rəha suatip, ilau katuea kitiaəh əm e nıpətin? Məto-inu nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, “İlau okuea nıpətin kitiaəh əm.” ¹⁷ Məto etəm itəm tatol kitiaəh ilau İəməmə, tatuwa kitiaəh ilau mın e narmin.

¹⁸ Otagım rəkis otuwın isəu o nolən rəha nıtəpən nıpitan. Nolən rat rafın itəm suah kit tatol itəm tol pısın e itəm u, in təsərekinən nıpətin. Məto itəm u tatərekin nıpətin. ¹⁹ ? Nəkotitun o kəp məmə, nıpətitəmat in nımə kit rəha Uhgın itəm Narmin Rəha Uhgın tətətig ikin, kən Uhgın təmos-ipinə Narmin kəm itəmat, mətatig etəmat? Kən itəmat sənəmə rəhatəmat atip u itəmat. ²⁰ Uhgın təmətou rəkis itəmat e nətouən itəm nəmtin tiəkis. Tol nəhlan, otisiai-in Uhgın e nolən mın rəha nıpətitəmat.

6:2: Nol Əpən 20:4 6:10: Kal 5:19-21; Efes 5:5; Nol Əpən 22:15 6:11: Taet 3:3-7 6:12: 1 Kor 10:23
6:13: 1 Tes 4:3-5 6:14: Rom 8:11; 1 Kor 15:20; 2 Kor 4:14 6:15: Efes 5:30 6:16: Mat 19:5 6:17: Jon
17:21-23; Rom 8:9-11 6:20: 1 Kor 7:23; 1 Pita 1:18-19

7

Nəghatən e marit

¹ Roiu ekən-ipinə nənən e naoa rəhatəmat itəm nəmotəte kəm io. Əwəh, in təwir məmə etəmim kit təsolən marit. ² Məto netəmim tepət itəm koatitəp pətan, tol nəhlan, təwir məmə etəmim otəkəike mos atip rəhan pətan, kən pətan tatos rəhan iərman. ³ Iərman otəkəike man ilau rəhan pətan okəmə pətan tolkeike, kən pətan otəkəike man ilau rəhan iərman okəmə iərman tolkeike. ⁴ Pətan təsərəməyə atipən e nipətin, məto rəhan iərman tətərəməyə lan. Kən tahmen-ahmen əm e iərman, in təsərəməyə atipən e nipətin, məto rəhan pətan tətərəməyə lan. ⁵ Təsəwirən məmə pətan o iərman təgin o nipətin okəmə kit tolkeike. Məto okəmə ilau kərən kuegəhan məmə təwir əm okuəpəs o nəfakən o nian neen, kən təwir əm. Məto okueike muea min kitəh. Okəmə kəsioalən, kən Setan otehm suatip o nos-ipən-os-ipənən kəm ilau. İatən nəhlan məto-inu itəmat rafin nəsotəskasikən. ⁶ Nəghatən əh məmə, “okuəpəs o nəfakən o nian neen,” in nətəligən əm rəhak, sənəmə lou kit. ⁷ E rəhak nətəligən, təwir məmə netəmim rafin okəsotolən marit tahmen lak. Məto Uhgın tatol suatip pisin pisin min kəm kitat kitəh kitəh, kən tatol məmə neen koatol marit, kən neen koatan əm. ⁸ Kən iatən kəm netəm kəsotolən marit ne nəutahlimis min məmə, təwir məmə koatan əm məmə io ne. ⁹ Məto okəmə tiəkis olat məmə okotaliwək e suatip ətuatip, kən təwir məmə okotəkəike motol marit pəs nikilat təsəht pikən.

¹⁰ İtəmat itəm nəmotol marit, ekən-ipinə nəghatən u kəm itəmat, sənəmə rəhak məto rəha İərəməyə məmə, pətan otəsəpəsən rəhan iərman. ¹¹ Məto okəmə in otol, kən təwir məmə otəsətəu-pən minən suah kit min, o okəmə tahro, titəlig-pən min əm o rəhan iərman. Kən iərman otəsəpəsən rəhan pətan.

¹² İtəmat itəm rəhatəmat nəman o nipitan kəsotəfakən, inu rəhak əm nəghatən, sənəmə rəha İərəməyə, məmə okəmə itəmat kit, rəhan pətan təsəfakən, məto tolkeike məmə ilau kətuatig, iərman otəsəpəsən. ¹³ Kən okəmə itəmat kit, rəhan iərman təsəfakən, məto tolkeike məmə ilau kətuatig, pətan otəsəpəsən. ¹⁴ Otol nəhlan məto-inu nian pətan kit tatəfak, kən Uhgın tatələhəu kalin min rəhan iərman məmə rəha Uhgın. Kən nian iərman kit tatəfak, kən Uhgın tatələhəu kalin min rəhan pətan məmə rəha Uhgın. Okəmə təsolən nulan, kən rəhatəmat nisualkələh, ilat rəha nətueintən əm, məto tol nəhlan, Uhgın tatələhəu kalin ilat məmə rəhan min, məto-inu təmələhəu kalin rəkis tata ne mama.

¹⁵ Məto okəmə etəm təsəfakən tolkeike məmə otapəs rəhan pətan o iərman itəm tatəfak, egəhan in əm. Etəm tatəfak, iərman o pətan, Uhgın təsaskəlīmən ilat e marit əh. Məto, Uhgın təmaun-in itat məmə okotatig mətig e nəməlinuən. ¹⁶ Pətan, kəm-naka Uhgın otosmegəh rəham iərman e nolən təwir rəham. Kən iərman, kəm-naka Uhgın otosmegəh rəham pətan e nolən təwir rəham.

¹⁷ Məto in əm u, nian Uhgın təmaun-in itəmat, nəmotatig e natigən pisin pisin min itəm İərəməyə təmələhəu, kən təwir məmə nəkotatig əm lan. Inu rəhak nəghatən iatələhəu kəm niməfak min rafin. ¹⁸ Nian Uhgın təmaun-in suah kit, okəmə kəməhg-ipən in, kən otəsəhluaig-inən nəhg-ipənən itəm kəmol lan. Kən nian Uhgın təmaun-in suah kit min, okəmə kəsəhg-ipənən, kən təwir məmə təsegəs-inən məmə okəhg-ipən. ¹⁹ In nat əpnəpin əm okəmə kəməhg-ipən suah kit o kəsəhg-ipənən. Nat keike məmə kitat kotətəu-pən əm nəghatən min rəha Uhgın. ²⁰ Nian Uhgın təmaun-in itəmat, nəmotatig e natigən pisin pisin min, kən təwir məmə nəkotatig əm elat.

²¹ ?Nian Uhgın təmaun-in ik, ik slef əm kit? Nəkim təsəht pikən, məto okəmə nəkitun nətəu-pənən suatip itəm kəmikis slef min lan, ətəu-pən əm. ²² Tol nəhlan məto-inu etəm slef əm nian İərəməyə təmaun-in, in etəm rəha İərəməyə itəm kəmikis rəkis, kən tahmen-ahmen əm, etəm itəm sənəmə slef kit nian İərəməyə təmaun-in, in slef əm rəha Kristo. ²³ Uhgın təmətou rəkis itəmat e nətəuən itəm nəmtin tiəkis. Sotolən məmə itəmat

nakotuwa slef min rəha netənim. ²⁴ Piak min ne winik min, nian Uhgin təmaun-in itəmat, nəmotatig e natigən pisin pisin min, kən təwir məmə nəkotatig əm elat itəmat Uhgin.

²⁵ Inu nəghatən kit rəhatəmat netəm wi itəm nəsolən marit. Esos ətuatipən nəghatən kit o İəməmə, məto iakən əm rəhak nətəligən. Məto itəmat nəkotitun məmə rəhak nəghatən in nıpahrienən, məto-inu İəməmə təmasəkitun io. ²⁶ Məto-inu o nəratən asol itəm nəkotatig lan, rəhak nətəligən tol min-nulan məmə, nəkotatig əm nulan nəkotatig mihin u-roiu. ²⁷ ?Tahro? ?Nəmol marit? Segəs-inən suatip o napəsən rəham pətan. ?Tahro? ?Nəsələn marit? Segəs-inən suatip o nosən rəham kit pətan. ²⁸ Məto okəmə natol marit, nəsolən təfagə rat. Kən okəmə pətan wi tatol marit, in təsolən təfagə rat. Məto netəm kəmotol marit, okotatig e nəratən tepət e rəhalat natigən, kən iakolkeike məmə nəsoluwınən e nəratən min əh.

²⁹ Piak min ne winik min, inu nıpəti nəghatən rəhak. Natigən rəha netənim e nətueintən in tinəkuəkir əm. Kən roiu ne matuwın, netəm kəmotol marit, okəsotətəlig-in pikən nolən rəha marit rəhalat. ³⁰ Kən okəmə suah kit tətəsək, təwir məmə otaliwək e nəmegəhən rəhan tahmen məmə təsasəkən. Kən okəmə suah kit nıkin tagien, in otaliwək tahmen məmə nıkin təsagienən. Kən okəmə suah kit tatos-nəmtin nat kit, təwir məmə nıkin təht məmə sənəmə rəhan. ³¹ Kən təwir məmə netənim itəm koatol bisnes e nətueintən, ilat okotətəlig-in məmə rəhalat bisnes in nat əpnəpin əm, məto-inu nətueintən ne nəwırən rəhan otəpanikə.

³² İakolkeike məmə nıkitəmat təsəht pikən nat kit rəha nətueintən u. Tol nəhlan, okəmə suah kit təsolən marit, nıkin tatəht pik wək rəha İəməmə məmə tahro nulan mol İəməmə nıkin tagien o wək itəm in tatol. ³³ Məto etəm təmol marit, nıkin tatəht pik əm natimnat rəha nətueintən məmə otahro nulan mol nıki rəhan pətan tagien, ³⁴ kən rəhan nətəligən tatuwin o nat kəiu, rəhan pətan ne wək rəha İəməmə. Kən pətan itəm təsolən marit, o pətan wi, nıkin tatəht pik wək rəha İəməmə məmə tahro nulan in otətuakəm o İəməmə e nıpətin ne narmin. Məto pətan itəm təmol marit, in tatətəlig-in pik əm natimnat rəha nətueintən məmə otahro nulan mol rəhan iərman nıkin tagien.

³⁵ İatən-ipinə nəghatən min u o nəwırən atip rəhatəmat, sənəmə iatən-ıəhau itəmat, məto məmə nəkotətəu-pən suatip rəha nəmegəhən itəm tətuatip, kən nıkitəmat tatəht pik wək rəha İəməmə.

³⁶ Məto okəmə iərman kit ne pətan wi kit, kınən-ıəkis məmə ilau okioal marit, kən iərman təmə okuəpəs pıtan, məto roiu nıkin təht məmə təsolən nolən ətuatip e pətan əh, kən okəmə pətan əh tətətig wir əm o nup min neen, kən iərman nıkin təht məmə təike mol-tə marit e pətan əh, kən təwir əm, in titun nolən. In təsolən təfagə rat. Məto təwir məmə in otol marit. ³⁷ Kən okəmə kəiu min nəhlan kioalkeike məmə okioal marit, məto iərman nıkin tinəht rəkis məmə okuəpəs marit, kən suah kit tikə itəm tatəkəike kəm in məmə in tapəs marit, məto iərman əm in tatəməmə e nıkin, kən nıkin tinəht rəkis məmə otəsolən marit e pətan əh, suah əh, in min tatol nolən ətuatip. ³⁸ Tol nəhlan, iərman itəm tatol marit e pətan wi, in tatol ətuatip, məto iərman itəm təsolən marit, in tatol təwir maprəkis.

³⁹ Pətan otəkəike mətatig ilau rəhan iərman e nian rafin, məto okəmə rəhan iərman timis, in titun nolən marit e suah kit min itəm in tolkeike, məto nat kitiəh əm, in təike mol marit e iərman kit itəm tatəfak kəm İəməmə. ⁴⁰ Məto e rəhak nətəligən, okəmə in tətətig əm nəhlan məsolən marit, kən nıkin otagien taprəkis-in okəmə in tatol marit. Kən nıkit təht məmə Narmin Rəha Uhgin tətətig min lak mos-ipa nəghatən əh kəm io.

8

Nəgwənən itəm katol sakrifais lan kəm narmi nat min

¹ Kən roiu, iakəghat e nagwənən min itəm katol-pən sakrifais lan kəm narmi nat min. Kitat kotitun məmә, “kitat rafin koatos nitunən.” “Nitunən” in nat kit itəm suah kit tətausit ron, mətō nolkeikeən tatiləkin matiləs-ipər etəmim. ² Okəmә suah kit nikin təht məmә in titun pik nat, mətō in təsitunən əh natimnat itəm in otəkəike mitun. ³ Mətō etəmim itəm tolkeike Uhgin, Uhgin titun in.

⁴ ?Kən tahro e nagwənən min itəm katol-pən sakrifais lan kəm narmi nat min? Kitat kotitun məmә narmi nat in nat əpnapin əm kit e nətueintən, kən uhgin əlkələh min kotikə, mətō Uhgin kitiah əm. ⁵ Katən məmә, “uhgin əlkələh” min ne “iərəməə əlkələh” min tepət əh-ikin. Inu neiuəən əm. Mətō nīpahrienən netəmim neen koatəfak kəm ilat. Mətō nat əpnapin okəmә uhgin əlkələh min əh-ikin, əpəh e neai o əpəh ləhau e nətueintən, ⁶ mətō o kitat, Uhgin kitiah əm, Tata Uhgin. Natimnat rafin təmisi-pən lan, kən təmos-ipa nəmegəhən kəm kitat məmә kitat okotol nəwian. Kən Iərəməə kitiah əm, Iesu Kristo, kən Uhgin təmol natimnat rafin agin e Kristo, kən e Kristo kitat koatəmegəh.

⁷ Mətō sənəmə netəmim rafin kotitun nəghatən u. Aupən, netəmim neen kəmotəfak kəm narmi nat min nian rafin. Mətō roiu, nian koatun mit itəm kəmol sakrifais lan kəm narmi nat, nikilat təht məmә koatəfak kəm uhgin əlkələh min pahrien. Kən ilat koatəto məmә koatol təfagə rat mətō-inu nikilat təsəskasikən. ⁸ Mətō nagwənən təsolən kitat kotuwa iuəhkir o Uhgin. Okəmә kəsotunən mit əh, o kotun mit əh, nətəligən rəha Uhgin kəm kitat in tahmen əm.

⁹ Təwir əm, nəkotitun nətəu-pənən suatip itəm nakotolkeike, mətō oatəto itəmat. Sotolən nat kit itəm nakotolkeike mətō in otol məmә piatəmat kit o winitəmat kit itəm nikin təsəskasikən təme e rəhan nəmegəhən. ¹⁰ Ekən nəhlan mətō-inu okəmә suah kit itəm nikin təsəskasikən, tatehm itəmat itəm nakoatos nitunən əh, kən nakotuwin e nimə rəha narmi nat min məmә nakotagwən, kən tahro? Kəm-naka rəhatəmat nolən otuwpən rəhan nətəligən, kən in min otuwin mun mit itəm kəmotol sakrifais lan kəm narmi nat min, kən in tatol təfagə rat kit. ¹¹ Kən nitunən itəm nikitəmat təht məmә nakoatos, in tatəəkin etəm nikin təsəskasikən. Mətō in piatat kit itəm Kristo təmimis ron. ¹² Nian nəkoatol nolən rat e itəmat kit e nolən əh, matəəkin nikin təsəskasikən, kən nəkoatol təfagə rat e Kristo. ¹³ Tol nəhlan, okəmә nat kit itəm iatun tol piak tatəme e rəhan nəmegəhən, kən təwir məmә esun minən mit nian kit ne məmә otəsəmeən e rəhan nəmegəhən.

9

Pol təmuhalpən nəghatən itəm katətu-pən lan

¹ ?Nikitəmat təht məmә ekitun nolən nat naka itəm iakolkeike, o kəp? !Əwəh! ?Io aposol kit, o kəp? !Əwəh! ?Eməplan Iesu Iərəməə rəhatat e niganəmtək, o kəp? !Əwəh! ? Itəmat u noa rəhak wək e Iərəməə, o kəp? !Əwəh! ² Okəmә netəmim neen koatən məmә sənəmə io aposol, mətō nīpahrienən, itəmat nəsititun nənən nəhlan, mətō-inu nəmegəhən rəhatəmat e Iərəməə tatəgəhun məmә io aposol kit.

³ Ekuhalpən nəghatən rəha netəmim neen itəm koatən məmә io sənəmə aposol kit. ⁴ ? Nian kitat aposol min koatəpəh otəmat o nagwənən ne nat okənim ne, in ətuatip o kəp? Əwəh, itəmat nəkotitun. ⁵ Aposol min neen, ne pia Iərəməə min, ne Pita,* rəhalat nīpitan itəm koatəfak koatuarisig-in ilat nian ilat kotaliwək moatol wək rəha Iərəməə. ?In tətuatip məmә kitat kotol tahmen-ahmen əm, o kəp? Əwəh, itəmat nəkotitun. ⁶ ? O nikitəmat təht məmә io əm ne Panapas, itimlau pişin əm ekuəkəike mioal atip wək o natigən rəhatimlau?

8:1: Wək 15:29 8:2: Kal 6:3 8:4: Dut 4:39; 6:4; Kal 4:8 8:6: Efes 4:5,6 8:9: Rom 14:13-15; Kal 5:13
8:11: Rom 14:15,20 8:13: Rom 14:21 9:1: Wək 22:17-18; 26:16; 1 Kor 15:8-9 9:2: 2 Kor 3:2-3 9:4:
Luk 10:8 * 9:5: Nəghatən Kris ətuatip tatən məmә, ‘Kefas’ itəm in nərgin kit min rəha Pita

⁷ Otətəlig-in-tu, tol nəhlan. ?Pah tatol mopael məto təsolkeikeən məmə katətou in lan? ?O, pah tətəsum məsunən nagwənən lan? ?O, pah tətagwən nat megəh min məsunən əh kit ne?

⁸ ?Nikitəmat təht məmə natimnat min itəm iatəghat-in, koatisi-pən əm o nətəligən rəha netəmim? !Kəp! Lou tatən nat kitiah əm. ⁹ Kəməte e Lou rəha Moses məmə, “Nian nakotasig kau motuwa məmə otol wək mewig-ewig e wit, sotəlisən nohlin pəs ton nimismisi wit neen.”† ?Tahro? ?Niki Uhgin tatəht əm kau min, ¹⁰ o nikin tatəht min kitat? Əwəh, kəmos-ipa lou u o rəhatat nəwirən, məto-inu netəm itəm kotaupən motəfe nat e nasumən, ne netəm koatuarisig motəulək ikin, ilat rafin nətəligən rəhalat kitiah əm məmə okotos nagwənən e nasumən u. ¹¹ E wək min rəhatimat, tahmen əm məmə emotasum kit məmə itəmat nəkotagwən ikin, inu nagwənən rəha narmitəmat. ?Kən tahro, tiəkis otəmat məmə nakotos-ipa nagwənən neen rəha nīpətin kəm itimat? ¹² Netəm pisin neen kotitun nətapəh-inən nagwənən otəmat, kən in tətətip əm, məto ilat koatol wək rəha Uhgin. ? Kən tahro e itimat? !Nətapəhən rəhatimat in tətətip agin!

Məto itimat esətolən kəm itəmat məmə itimat ekotitun mihin nolən. Məto itimat ekotol natimnat rafin itəm ekotitun nolən, nat əpnapin in tiəkis, məmə esotahtosisig-inən namnusən təwir rəha Kristo. ¹³ ?Nəkotitun o kəp məmə, netəmim itəm koatol wək e Nimə Rəha Uhgin, koatos nigilat ikin nagwənən? Kən netəmim itəm koatol wək e olta, ikin katol sakrifais ikin, koatos nigilat ikin nagwənən. ¹⁴ E suatip kitiah əm, ləramərə təmən məmə, netəmim itəm koatən-iarəp namnusən təwir, rəhalat natimnat o natigən otəkəike misi-pən ikin.

¹⁵ Məto esətapəh-inən kəm itəmat o nat naka itəm tətətip əm kən ekitun nətapəh-inən. Eməsəteən naoa u məmə itəmat nəkotol natimnat min neen əh kəm io. Iatausit məsin məmə iatən-iarəp namnusən təwir kəsətouən io lan. Kən esolkeike agin-əhən məmə ekətəu-pən suatip pisin. Nimişən in təwir taprəkis-in suatip pisin. ¹⁶ Məto esausitən məmə iatən-iarəp namnusən təwir məto-inu, ekəike mən-iarəp. !Kəsi, nahməən asol otuwa ron io okəmə esən-iarəpən namnusən təwir! ¹⁷ Okəmə iatən-iarəp nəghatən rəha Uhgin məto-inu iakolkeike mol nulan, kən tətətip məmə ekos nətouən lan. Məto in Uhgin əm itəm təmitəpun io məmə ekol wək u, kən tol nəhlan, ekəike mol. ¹⁸ ?Kən rəhak nətouən in naka? In əm u, məmə nian ekən-iarəp namnusən təwir, ekən-iarəp əpnapin əm, məsosən nətouən lan, kən tol nəhlan esətapəhən o nat kit, nat əpnapin in tətətip məmə ekol.

¹⁹ Suah kit təsəramərəən lak, məto io emos-iəhau atip io məmə io slef əm rəha netəmim rafin məmə ekiuw-pa tepət kotuwa o Kristo. ²⁰ Nian emətan itimat netəm Isrel, emuwa mahmen e netəm Isrel məmə ekiuw-pa ilat kotuwa o Kristo. Kən nat əpnapin Lou təsəramərəən lak, nian emətan itimat netəm koatətəu-pən Lou, emuwa mahmen elat, məmə ekiuw-pa ilat kotuwa o Kristo. ²¹ Nian emətan itimat netəm kəsotətəu-pənən Lou, emuwa mahmen elat. Məto esəra kinən lou rəha Uhgin, kəp. Lou rəha Kristo tatəramərə lak. Emol nəhlan məmə ekiuw-pa ilat kotuwa o Kristo. ²² Nian emətan itimat netəm rəhalat nahatətəən təsəskasikən, emuwa mahmen elat məmə ekiuw-pa ilat kotuwa o Kristo. Emuwa mahmen e netəmim rafin məmə e nolən min rafin ekiuw-pa neen kotuwa o Kristo. ²³ Iatol nəhlan o namnusən təwir məmə io min ekos natimnat wir min rəhan.

²⁴ ?Nəkotitun o kəp məmə, e naiuən, netəmim rafin koataiu, məto kitiah əm tatol win? Kən təwir məmə nakotaiu e nolən rəha naiuən itəm nakotalkut pik məmə onəkotol win. ²⁵ Netəmim itəm kotolkeike məmə kotuwın e naiuən, kotətuakəm əskasik o rəhalat naiuən. Koatol məmə okotol win e nat kit itəm otəpanikə, məto kitat koatol məmə kitat okotol win e nat kit itəm tətətip lili. ²⁶ Tol nəhlan, tahmen e naiuən, esaiu əpnapinən, kən tahmen e boksig, esəht-arəpənən tahmen e etəmim tatəht magoagəp. ²⁷ !Kəp! Iatətuakəm kəm nīpətik məmə otuwa rəhak slef. Iatol nəhlan məmə, nian emən-iarəp namnusən

† 9:9: wit: Əplan e tiksonari. 9:9: Dut 25:4; 1 Tim 5:18 9:10: 2 Tim 2:6 9:11: Rom 15:27 9:12: Wək 20:34; 2 Kor 11:9 9:13: Dut 18:1-3 9:14: Mat 10:10; Kal 6:6 9:16: Jer 20:9 9:20: Wək 21:20-26 9:22: 2 Kor 11:29 9:25: Fil 3:14; 2 Tim 2:4-5; 4:7-8

təwîr kəm netəmim tepət rəkis məmə ilat okotuwa e naiuən əh, kən io ekəsuwamən mahmen e etəmim itəm təmətgəhl lou rəha naiuən kən kərakin e naiuən.

10

Pol təməni-iarəp nolən rəha netəm Isrel aupən

¹ Piak min ne winik min, iakolkeike məmə nəkotitun məmə nian tipitimat min kəmotiet Ijip, ilat rafin, mal napuə təmətagəhl olat, kən ilat rafin kəmotuwîn-pən itəhəi u katən məmə Nitəhəi Asiə. ² Kən e mal napuə ne nitəhəi, Uhgîn təmol baptais elat rafin məmə okotuwa netəmim rəha Moses. ³ Kən ilat rafin kəmotun nagwənən kitiah əm itəm təmisi-pən e Narmin Rəha Uhgîn, ⁴ kən motənim nəhau kitiah əm itəm təmisi-pən e Narmin Rəha Uhgîn, məto-inu kəmotənim nəhau e kəpiel rəha Narmin Rəha Uhgîn itəm təmətan ilat min ilat, kən kəpiel əh in Kristo. ⁵ Nat ənapin ilat kəmotol nəhlan, məto Uhgîn nikin təməsagienən olat tepət, kən ilat tepət kəmotimis əpəh ikin pisin pisin min taruən-aruən ikin.

⁶ Kən Uhgîn təmegəhan-in natimnat min əh məmə ilat nəmtətin min məmə otəhgaiir etat motəgəhun itat, kən okəsotolən tikirilə motələhəu-pən rəhatat nətəligən e nolən rat min tahmen e itəm kəmotol aupən. ⁷ Əsotətəu-pənən nolən rəha nəfakən kəm narmi nat min tahmen elat neen kəmoatol aupən. Naəa Rəha Uhgîn tatən məmə, “Netəmim kəmotəpələh məmə okotəgwən motənim, kən motətul məmə okotol danis u tiuw-pən ilat tərət ikin.” ⁸ Tərət məmə kitat okotit anion nīpitan tahmen elat neen kəmoatol aupən, kən ilat rafin tuente-tri-taosan kəmotimis e nian kitiah əm. ⁹ Tərət məmə kitat okotol natimnat itəm otuəw neməha rəha İəməmə* tahmen elat neen kəmoatol aupən, kən sinek tus ilat kotimis. ¹⁰ Tərət məmə nakotən nikali Uhgîn tahmen elat neen kəmoatol aupən, kən nagelo rəha nimisən tohamnu ilat.

¹¹ Kən Uhgîn təmegəhan-in natimnat min əh məmə otuwa e nəmegəhan rəhalat, məmə ilat nəmtətin min, kən kəməte ilat məmə okotəhgaiir etat motəgəhun itat, itəm koatətig roiu məmə namnun nian tatuwa iuəhkir. ¹² Kən okəmə nikitəmat təht məmə nakotətul əskasik, oatəto wîr itəmat, məto-inu itəmat min nəkotitun nəməən e nolən rat min əh. ¹³ Nos-ipən-os-ipənən itəm tatuwa e nəmegəhan rəhatəmat tahmen əm e itəm katol mihin e netəmim rafin. Məto nian rafin, Uhgîn tatol rəhan nəghatən, kən otəsegəhan-inən nos-ipən-os-ipənən otuwa e nəmegəhan rəhatəmat məmə in təskasik maprəkis-in nəsanənən rəhatəmat. Məto nian nos-ipən-os-ipənən tatuwa e nəmegəhan rəhatəmat, Uhgîn otol suatip kit məmə onəkotitun nosən nətulən rəhatəmat, məmə nat əh otəsiuw-pənən itəmat e nəratən.

Narmi nat min ne iəfak min

¹⁴ Tol nəhlan rəhak min, otagim rəkis e nolən rəha nəfakən kəm narmi nat min. ¹⁵ Itəmat netəm kotenatig, kən otakil atip nəghatən rəhak məmə in təwîr o tərət. ¹⁶ Nian kitat kotəgwən e Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha İesu, kən motən kəm Uhgîn məmə nikitat tagien o nənimən, kən moatənim nənimən əh, tahmen məmə kitat koatuwa moatol kitiah kitat Kristo e nitan. ?İatən pahrien, o kəp? Kən nian kitat koatun pîret itəm kotəmkas katoor, kitat koatuwa kitiah kitat Kristo. ?İatən pahrien, o kəp? ¹⁷ Kitat u netəmim tepət, məto kotahmen e nîpətin kitiah əm, məto-inu pîret kitiah əm, kən kitat rafin koatun əm pîret əh.

¹⁸ Nikitəmat tatəht nolən rəha netəm Isrel. Nian etəm tatol sakrifais kəm Uhgîn, kən netəmim neen koatun mit itəm kəmol sakrifais lan, tahmen əm məmə ilat rafin

9:27: Rom 8:13; 13:14 **10:1:** Eks 13:21-22 **10:1:** Eks 14:22 **10:3:** Jon 6:31; Eks 16:4,35 **10:4:** Eks 17:6; Nam 20:11 **10:5:** Nam 14:29-30 **10:6:** Nam 11:4,34; 1 Kor 10:11 **10:7:** Eks 32:4,6,19 **10:8:** Nam 25:1-9 * **10:9:** Tatəghat o nolən rəha netəmim itəm koatol nolən rat kit, kən nolən rat kit min, tatuwin matuwin məmə okotəplan okəmə Uhgîn otol nalpinən o kəp. **10:9:** Eks 17:2 **10:9:** Nam 21:5,6 **10:10:** Nam 16:41-50; 17:5,10 **10:16:** Mat 26:26-28 **10:17:** Rom 12:5

kəmotuwa kitiah ilat Uhgin e sakrifais əh. ?Inu nīpahrienən, o kəp? Əwəh, in nīpahrienən.

¹⁹ ?Naka nīpəti rəhak nəghatən mīn? ?Tahro? ?Iakatən məmə mit itəm katol sakrifais lan kəm narmi nat mīn nəsanənən əh-ikin rəhalat, o kəp? Kəp. ?O tahro? ?Iakatən məmə narmi nat mīn, ilat uhgin əlkələh mīn neen, o kəp? Kəp. ²⁰ Məto iakatən məmə nian netəmim koatol sakrifais kəm narmi nat mīn, koatol kəm iərmis mīn, kəsotolən kəm Uhgin. Kən esolkeikeən məmə nakotuwa kitiah itəmat iərmis mīn. ²¹ Okol nəsuwinən mun pīret ne wain e Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu, kən matig muwin mīn e nīməfak rəha narmi nat mīn mun sakrifais ne wain rəha iərmis mīn ilat netəm koatəfak lan. ²² ?Tahro? ?Nəkoatol məmə İəramərə otetət itəmat təhmen e netəm İsrəl? ?Nikitəmat təht məmə nəsanənən rəhatat tepət maprəkis-in rəha Uhgin?

²³ Itəmat nakoatən məmə, “Təwir əm məmə ekol natimnat rafin itəm iakolkeike.” Məto io ekən məmə, sənəmə ilat rafin koatasitu etəmat. Itəmat nakoatən məmə, “Təwir əm məmə ekol natimnat rafin itəm iakolkeike.” Məto io ekən məmə sənəmə ilat rafin itəm koatasitu e nəmegəhən rəhatəmat. ²⁴ Təsəwirən məmə itəmat kit tategəs-in atip rəhan nəwīrən, məto tatəkəike megəs-in mīn rəha netəmim mīn neen.

²⁵ Otun əm mit rafin itəm katol-salim-in e maket, kən məsotəpəh-inən nəghatən lan məmə kəmol sakrifais lan kəm narmi nat mīn, o kəp. Kən nikitəmat təsəht pīkən. ²⁶ Nələn əh təwir əm məto-inu Naoa Rəha Uhgin tatən məmə, “Nətueintən ne natimnat rafin əh-ikin, ilat rəha İəramərə.”

²⁷ Kən okəmə etəm təsəfakən kit tətəpəh-in ik məmə nakuwin e rəhan nīmə muagwən, kən nīkim tagien məmə onəkuwin, un əm nagwənən naka itəm tatos-ipinə, məsəpəhən məmə kəmol sakrifais lan kəm narmi nat mīn o kəp. Nīkim təsəht pīkən. ²⁸ Məto okəmə kit tən-ipinə kəm ik məmə, “Kəmol sakrifais e mit u kəm narmi nat mīn,” kən təwir məmə nəsunən. Nīkim otatəht suah əh, ne nətəligən rəhan. ²⁹ Sənəmə nat tərət ron ik, məto in nat tərət e nətəligən rəhan əm. ?Məto tahro nətəligən rəha suah kit mīn otakıl rəhak nələn itəm iakolkeike məmə ekol, kən mahtosig-in io məmə esolən nat kit? ³⁰ ?Okəmə iatən kəm Uhgin məmə nīkik tagien o nagwənən, tahro okən rat io o nat kit itəm emən rəkis kəm Uhgin məmə nīkik tagien lan?

³¹ Nəukəti nəghatən rafin əh tol nəhlan, nat naka itəm onəkol, o nakagwən, o nakənim, nəkəike mol ilat rafin e nələn itəm otıləs-ipər nərgi Uhgin lan. ³² Solən məmə suah kit təmə e rəhan nəmegəhən, okəmə in noanol rəha İsrəl, o İaihluə, o suah kit e nīməfak rəha Uhgin. ³³ Otol nələn əh təhmen e nələn rəhak itəm iatalkut məmə ekol nīki netəmim rafin kotagien e nələn mīn rafin. İatol nəhlan məto-inu esegəs-in atipən rəhak nəwīrən, məto rəha netəmim tepət, məmə Uhgin otosmegəh ilat.

11

¹ Otasgəwin io təhmen məmə io iatasgəwin Kristo.

Nələn rəha nəfakən

² İatənwiwi itəmat məto-inu nəsotaluinən io e natimnat rafin itəm emol kən mägətun, kən naskəlīmən nəgətunən mīn təhmen əm məmə emägətun itəmat lan.

³ Məto iakolkeike məmə itəmat rafin nəkotitun məmə rəhn-kapə netəmim rafin in Kristo itəm tərəməmə elat, kən rəhn-kapə pətan in rəhan iərman itəm tərəməmə lan, kən rəhn-kapə Kristo in Uhgin itəm tərəməmə lan. ⁴ Suah kit tatol aulis Kristo okəmə təfətain rəhn-kapə nian in tatəghat kəm Uhgin e nəfakən o tatən-iarəp nəghatən itəm Uhgin təmos-ipən kəm in. ⁵ Məto pətan tatol aulis rəhan iərman okəmə təsəfətainən rəhn-kapə nian in tatəghat kəm Uhgin e nəfakən o tatən-iarəp nəghatən itəm Uhgin təmos-ipən kəm in.

10:18: Lev 7:6 **10:19:** 1 Kor 8:4 **10:20:** Dut 32:17; Nol Əpən 9:20 **10:21:** 2 Kor 6:15-16 **10:22:** Dut 32:21 **10:23:** 1 Kor 6:12 **10:24:** Rom 15:1-2 **10:26:** Sam 24:1 **10:28:** 1 Kor 8:7 **10:30:** 1 Tim 4:4
10:31: Kol 3:17 **10:32:** Rom 14:13 **10:33:** 1 Kor 9:20-22 **11:1:** 1 Kor 4:16 **11:3:** Jen 3:16; Efes 5:23

Nolən əh tahmen əm məmə təmak rəhn-kapə.* ⁶ !Okəmə pətan kit təsətolkeikeən məmə otəfətain rəhn-kapə nəhlan, təwir məmə otəte əm noanun! Məto okəmə in tətaulis o nəteən noanun, o nakən rəhn-kapə, kən təwir məmə otəfətain rəhn-kapə. ⁷ Təwir məmə suah kit təsəfətainən rəhn-kapə məto-inu nian Uhgin təmol etəmim, etəmim təmos narmi Uhgin, kən matol-arəp nəwīrən rəha Uhgin; məto pətan tatol-arəp nəwīrən rəha iərman rəhan. ⁸ Tol nəhlan məto-inu iərman təsisi-pənən e pətan, məto pətan təmisi-pən e iərman, ⁹ kən Uhgin təməsolən iərman məmə in iasitu rəha pətan, məto təmol pətan məmə in iasitu rəha iərman. ¹⁰ Tol nəhlan, pətan otəkəike məfətain rəhn-kapə itəm tatəgətun məmə tətisi-in rəhan iərman məto-inu nagelo min koatəplan.

¹¹ Məto o kitat u kəmotuwa kitəh kitat İərəmərə, pətan təsatig atipən e iərman, kən iərman min təsatig atipən e pətan, ¹² məto-inu pətan təmisi-pən e iərman, kən tahmen min əm, iərman, pətan təmiləs. Məto natimnat rafin təmisi-pən o Uhgin.

¹³ Otakil atip nat u məmə otətuatip məmə pətan itəm tatəfak kəm Uhgin təsəfətainən rəhn-kapə, o kəp. ¹⁴ Netəmim rafin kotitun məmə iərman itəm noanun kaifəməh, tatol aulis in. ¹⁵ Məto okəmə pətan kit noanun kaifəməh, nikin tagien lan kən kətisi-in in lan, məto-inu noanun əh Uhgin təmos-ipən məmə otəfətain rəhn-kapə. ¹⁶ Məto okəmə suah kit tolkeike məmə otəghat o nat əh, kən iaten nəhlan məmə nolən kit min tikə e itəm u, kən niməfak pisin pisin min rafin koatol tahmen-ahmen əm.

Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha İesu

¹⁷ E nəghatən min itəm ekən kəm itəmat əh-roiu, oesənwiwian itəmat məto-inu nəpələh-kələhən rəhatəmat təsasituən, məto tatərekin əm itəmat. ¹⁸ Emaupən məto məmə nian nakoatuəfimin itəmat min məmə nakotəfak, kən moatəhap-əhap itəmat min. Kən nikik təht məmə o nəghatən min əh, neen niphahrienən, ¹⁹ məto-inu nəhap-əhapən min otəkəike motuwa məmə okəplan ətuatip məmə pah tatəfak pahrien.

²⁰ ! Nian nakoatuəfimin itəmat min, nakoatən məmə nakoatun Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha İesu, məto otəplan-tu nolən u rəhatəmat! Sənəmə Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha İesu, ²¹ məto-inu nian nakotagwən, itəmat kitəh kitəh koatəkəike əm kəsəsağinən ilat min neen. Kit nəumis tatus əh, kit tinapis rəkis. ²² ?Rəhatəmat latuənu tikə məmə nakotaupən motagwən ikin? ?O itəmat nəotisi-inən niməfak rəha Uhgin, kən moatol aulis ian-rat min? ?Kən ekən məmə naka kəm itəmat? ?Ekənwiwi itəmat o nolən əh? !Kəp, tiəkis ağın-əh!

²³ Məto-inu, eməgətun rəkis itəmat nəgətunən itəm təmisi-pən o İərəmərə. E lapin əh uarisig kegəhan-in-pən e nelmi tikimir min, in təmos pīret, ²⁴ kən mən kəm Uhgin tagkiu ron, kən məmkas, kən məmə, “Inu nīpətik itəm otitəgīt otəmat. Otol mihin kən nikitəmat tatəht io.” ²⁵ E nolən kitəh əm, nian kinotagwən rəkis, in tos kap wain mən məmə, “Kap wain u in nənīəkisən wi rəha nasituən itəm tatuwa e nītak. Otol mihin nian rafin nakoatənim, nikitəmat tatəht io.” ²⁶ O nat əh, nian rafin nakotun pīret u, o nakotənim kap wain u, onəkotəkəike motən-iarəp nīmīsən rəha İərəmərə mətoarus titəlig-pa min.

²⁷ Tol nəhlan, etəmim pah itəm tatun pīret o tatənim kap wain u rəha İərəmərə e nolən kit itəm təsətuatipən, in tatol təfagə o nərekinən nīpətin ne nīta İərəmərə. ²⁸ Etəmim otəkəike makil rəhan nəmegəhən pītən, uarisig təpanun pīret ne mənim kap wain, ²⁹ məto-inu etəmim itəm tatun matənim, məto nikin təsəht wīrən nīpəti İərəmərə, nunən ne nənimən itəm in tatol tatiuw-pa atip əm nalpinən kəm in. ³⁰ Məto o nat əh, itəmat tēpət nakotəpou matimīs, kən itəmat neen kinotimīs rəkis. ³¹ Məto okəmə kitat kotakil atip nolən min rəhatat, İərəmərə təsakilən kitat mol nalpinən kəm kitat. ³² Nian İərəmərə

* **11:5:** Okəmə pətan kit təmak rəhn-kapə, in nat kit rəha naulisən. Netəmim neen koatən məmə in nəmtətin kit məmə katol nalpinən kit kəm in, kən netəmim neen koatən məmə in nəmtətin kit məmə in pətan rəha nausitən. **11:7:** Jen 1:26-27 **11:9:** Jen 2:18-23 **11:18:** 1 Kor 1:10-12 **11:25:** Eks 24:6-8; Hip 8:8-13 **11:26:** Mat 26:26-29; Mak 14:22-25; Luk 22:14-20 **11:27:** Hip 10:29

takil kitat mol nalpinən kəm kitat, in tatol məmə kitat okotətuatip, məmə nian in otakil netənim e nətueintən mən nalpinən rəhalat məmə okotimis, kən kitat okəsotosən nalpinən əh kitat min ilat.

³³ Tol nəhlan piak min ne winik min, nian nakotuwa kitiah məmə nakotagwən, otəsağgin itəmat min. ³⁴ Okəmə suah kit nəumis nus, təwir məmə otagwən iman ikin latuənu, məmə nian nakoatuəfimin, Uhgin otəsos-ipənən nalpinən kəm itəmat o nolən min əh rəhatəmat. Nian ekimnə, oekos-ipinə suatip e natimnat pisin neen min itəm nakoatətapəh ron.

12

Nəsanənən pisin pisin min rəha Narmin Rəha Uhgin

¹ Piak min ne winik min, pəs ekəghat e nəsanənən pisin pisin min rəha Narmin Rəha Uhgin itəm tatos-ipa kəm kitat, məto-inu iakolkeike məmə itəmat nəkotəkəike motitun. ² Itəmat nəkotitun məmə aupən, nian nəməsotəfakən kəm Uhgin, katiuw-pən rəhatəmat nətəligən katit itəmat e suatip o nəfakən kəm narmi nat min itəm kəsotəghatən. ³ Tol nəhlan, ekən kəm itəmat məmə suah kit tikə itəm tatəghat e nəsanənən rəha Narmin Rəha Uhgin matən rat Iesu, kən suah kit min okol təsənən məmə, “Iesu in Iəramərə,” məto Narmin Rəha Uhgin, in əm tol etənim tatən.

⁴ Nəsanənən pisin pisin min rəha Narmin Rəha Uhgin itəm tatos-ipa kəm kitat, məto koatisi-pən e Narmin Rəha Uhgin kitiah əm. ⁵ Kitat koatol wək pisin pisin tepət, məto Iəramərə kitiah əm itəm koatol wək rəhan. ⁶ Kitat koatol wək e nolən pisin pisin tepət, məto in Uhgin kitiah əm itəm tatol wək e nəmegəhən rəha netənim rafin məmə ilat okoatol wək min əh rafin.

⁷ Kən Narmin Rəha Uhgin tatos-ipa rəhan nəsanənən pisin pisin min kəm kitat kitiah kitiah məmə kitat okotasitu etat rafin. ⁸ O suah kit, Narmin tatos-ipən nəghatən rəha nenatigən. Kən kit min, Narmin kitiah əm tatos-ipən nəghatən rəha nitunən nat. ⁹ Kən kit min, Narmin kitiah əm tatos-ipən nahatətən. Kən kit min, Narmin kitiah əh tatos-ipən nəsanənən o nol-wirən nimisən. ¹⁰ Kən kit min, tatos-ipən nəsanənən o nolən nat pispis min. Kən kit min, tatos-ipən nəghatən min itəm Uhgin tatos-ipa. Kən kit min, tatos-ipən nəsanənən o nakilən narmin pisin pisin min. Kən kit min, tatos-ipən nəsanənən rəha nənən nəghatən ik pisin min.* Kən kit min əh, tatos-ipən nəsanənən o nənən niptəti nəghatən ik pisin min əh. ¹¹ Nəsanənən min əh ilat rafin, koatisi-pən əm e Narmin kitiah əm, kən tatos-ipa kəm kitat kitiah kitiah e suatip min itəm in əm tolkeike.

¹² Nipəti etənim in kitiah əm, məto nolin-olin tepət; kən nat əpnəpin nolin-olin pisin pisin min, ilat koatilpin e nipətin kitiah əm. Kən tol nəhlan, təhmen-amen əm e Kristo. ¹³ Kitat neen, kitat noanol min rəha Isrel, kitat neen Iaihlua min, neen slef min əm, neen sənəmə slef min, məto Narmin Rəha Uhgin kitiah əm təmol baptais e kitat rafin ağin-əh məmə, kəmotuwa nipəti Kristo kitiah əm, kən kitat kəmosos Narmin Rəha Uhgin u kitiah əm.

¹⁴ Otətəlig-in, nipəti etənim kəməsolən nolin kitiah əm, məto nolin tepət. ¹⁵ Okəmə nelkin tatən məmə, “Sənəmə io nelmin, kən tol nəhlan, sənəmə io noli nipətin kit,” kən nəghatən rəhan təsolən məmə nelkin in sənəmə nolin nipətin məsin. ¹⁶ Kən okəmə matəlgin tən məmə, “Sənəmə io niganəmtin, kən tol nəhlan, sənəmə io noli nipətin kit,” kən nəghatən rəhan təsolən məmə matəlgin in sənəmə noli nipətin məsin. ¹⁷ ?Okəmə nipətin in niganəmtin rafin əm, kən otahro məto nat? ?Kən okəmə nipətin in matəlgin rafin əm, kən otahro məto nəmiəwin nat? ¹⁸ Məto kəp, Uhgin təmoor nolin-olin nipətin ilat rafin

11:32: Hip 12:5-6 **12:2:** Hab 2:18-19 **12:3:** 1 Jon 4:2-3 **12:4:** Rom 12:6 * **12:10:** Nəsanənən rəha nənən nəghatən ik pisin min, tatəghat-in nəghatən min itəm suah kit təsitunən. Əplan-tu 1 Kor 13:1, ne Wək 2:4. **12:11:** 1 Kor 7:7 **12:12:** 1 Kor 10:17 **12:13:** Kal 3:28

itəm in tolkeike māmā ilat okotol mihin. ¹⁹ ?Okāmā ilat rafin nolin kitiah əm, kən nipətin pəhruən ikin? ²⁰ Məto nipahrienən, nolin-olin tepət, məto nipətin kitiah əm.

²¹ Niganəmtin okol təsənən kəm nelmin māmā, “Io ekapəs ik, io enahmen rəkis.” Kən rəhn-kapə okol təsənən kəm nelkin mil māmā, “Io ekapəs itəmlau, io enahmen rəkis.”

²² Təsolən nəhlan. Nolin-olin nipətitat itəm nikitat təht māmā ilat kotəpou agin, ilat nat keike o nipətitat. ²³ Kən nolin-olin nipətitat itəm nikitat təht māmā ilat nat əpnapin əm, koatol nolən rəha nisaiian elat. Kən nolin-olin rəha naulisən, kitat koatehm wir ilat.

²⁴ Məto nolin-olin nipətitat itəm təsolən naulisən, kitat kəsotolən nat agin elat. Məto Uhgin təmuəfimin nolin-olin nipətitat min, kən matisiai-in nolin-olin min itəm kitat koatehm-pən əm ilat. ²⁵ Kən e nolən əh, nolin-olin nipətitat okəsotəhap-əhapən ilat min, məto ilat okoatehm wir ilat min rafin. ²⁶ Okāmā nolin məsin tatəto nahməən, kən nolin min ilat rafin okotəto nahməən ilat min. Kən okāmā nolin məsin katos-ipən nisaiian kəm in, kən nolin min rafin okotagien ilat min.

²⁷ Nipəti nəghatən u māmā itəmat nipəti Kristo, kən itəmat rafin kitiah kitiah, itəmat nolin min rəha nipəti Kristo. ²⁸ Kən e niməfak, Uhgin təmaupən mələhəu-pən aposol min, kən uarisig un, ien min, kən uarisig un, iəgəton min. Kən təmələhəu-pən netəm koatol nat pispis, ne ilat itəm koatol-wir nimisən min, kən netəm kotasitu e netəmin, kən netəm kotenatig itəm kotasitu o nənən rəha niməfak, kən netəm koatəghat e nəghatən ikin pisin min. ²⁹ ?Netəmin rafin aposol min? ?O netəmin rafin ien min? ?O netəmin rafin iəgəton min? ?O netəmin rafin nol nat pispis? ³⁰ ?O netəmin rafin koatol-wir nimisən min? ?O netəmin rafin koatəghat e nəghatən ik pisin min? ?O netəmin rafin koatən-iarəp nipəti nəghatən ik pisin min? Kəp, təsolən nəhlan. ³¹ Məto təwir māmā nakotələhəu-pən əskasik nətəligən rəhatəmat o nosən nəsanənən pisin pisin min itəm Narmin Rəha Uhgin tatos-ipa, ilat min əh itəm kotəwir agin.

Məto roiu ekən-ipinə suatip wir agin-əh.

13

Nolkeikəən

¹ Okāmā iatəghat e nəghatən rəha netəm ik pisin min, o nəghatən rəha nagelo min, məto esosən nolkeikəən e nikik, iatəghat pik əm tahmen e suah kit itəm tatoh nuwigı dram, o tatoh əpnapin əm bel. ² Okāmā iatos nəsanənən itəm Narmin Rəha Uhgin tatos-ipa o nən-iarəpən nəghatən min itəm Uhgin tatos-ipa, məto esosən nolkeikəən e nikik, io nat əpnapin əm. Kən okāmā ekitun nat anion rafin ne nitunən rafin, məto esosən nolkeikəən e nikik, io nat əpnapin əm. Kən okāmā rəhak nahatətəən təskasik māmā otol nitot kit tiet, məto esosən nolkeikəən e nikik, io nat əpnapin əm. ³ Okāmā ekəmki-pən rafin rəhak natimnat kəm ian-rat min, o ekegəhan-in nipətik māmā nigəm otus, məto esosən nolkeikəən e nikik, esolən win e nat kit.

⁴ Nolən rəha nolkeikəən tol nulan: suah kit rəhan nətəligən təfəməh, kən matol təwir kəm netəmin, kən məsetəhakən e netəmin, kən məsos-ipər atipən, kən məsausit pikən, ⁵ kən məsol-pənən netəmin, məsalkutən o nərpin, kən nikin təsahmə uəhaiən, kən təsaskəlim-iəkisən e nikin nəratən itəm suah kit tatol lan. ⁶ Kən nikin təsagienən o nolən rat min, məto nikin tagien əm o nolən wir min rəha nipahrienən. ⁷ Nolən rəha nolkeikəən tol nulan: nat əpnapin suatip rəha suah kit tiəkis, məto nian rafin suah əh tatətəu-pən əm, məsəhlmanən rəhan nahatətəən nian kit, kən nian rafin tatələhəu-pən əskasik rəhan nətəligən e Uhgin, rəhan nahatətəən tatətul əm nulan e nian rəha nəratən.

⁸ Nolən rəha nolkeikəən namnun tikə. Məto rəha nən-iarəpən nəghatən itəm Uhgin tatos-ipa, otəpanikə. Rəha nəghatən ik pisin min, okotəpanikə. Rəha nitunən nat, otəpanikə. ⁹ Tol nəhlan məto-inu nitunən rəhatat noan məsin əm, kən koatən-iarəp

nəghatən itəm Uhgin tatos-ipa noan məsin əm. ¹⁰ Məto nian Iesu Kristo otuwa min mol ətuatip natimnat rafin, kən nəsanənən min itəm Narmin Rəha Uhgin tatos-ipa roiu okotikə. ¹¹ Nian ematakəku, ematəghat tahmen e suakəku, kən nitunən rəhak tahmen e rəha suakəku, kən nolən rəha nətəligən rəhak tahmen e rəha suakəku. Məto nian emuwa mol etəm-iasol in io, emələhəu nolən min rəha suakəku e məntaak. ¹² Roiu, kitat koatəplan noan məsin əm tahmen e suah kit itəm tateranəm e klas itəm toapoap. Məto e nian əh, kitat okotəplan əsas niganəmti Uhgin. Roiu, ekitun noan məsin əm, məto e nian əh, epanitun əsas natimnat rafin, tahmen məmə Uhgin titun mihin io əh-roiu.

¹³ Kən roiu, nolən miləhal u kisil kətəhalətul: nolən rəha nahatətəən, nolən rəha nələhəu-pənən əskasik nətəligən e Uhgin, ne nolən rəha nolkeikeən. Məto itəm təwir pik ağin eləhal, in nolən rəha nolkeikeən.

14

Nən-iarəpən nəghatən itəm Uhgin tatos-ipa, ne nənən nəghatən ik pisin min

¹ Otalkut əskasik məmə nolkeikeən otərəməmə e nəmegəhən rəhatəmat, kən motalkut əskasik məmə onəkotos nəsanənən min itəm Narmin Rəha Uhgin tatos-ipa, kən otalkut pik təhmin min o nəsanənən rəha nən-iarəpən nəghatən itəm Uhgin tatos-ipa. ² Ekən nəhlan məto-inu itəmat kit itəm tatəghat e nəghatən ik pisin min, təsəghatən kəm netəmin, məto tatəghat əm kəm Uhgin. Pahrien, suah kit tikə itəm titun nəghatən itəm in tatən, məto in tatən-iarəp nəghatən anion min e Narmin Rəha Uhgin. ³ Məto netəmin rafin itəm kotən-iarəp nəghatən itəm Uhgin tatos-ipa, koatən kəm netəmin o niləkinən ilat, o niləs-ipərən nətəligən rəhalat, kən o nasituən miləs-ipər nikilat. ⁴ Etəmin itəm tatəghat e nəghatən ik pisin min, tatiləkin atip əm in, məto etəmin itəm tatən-iarəp nəghatən itəm Uhgin tatos-ipa, tatiləkin niməfak. ⁵ Iakolkeike məmə itəmat rafin ağin-əh nakotəghat e nəghatən ik pisin min, məto təwir pik məmə nakotən-iarəp nəghatən itəm Uhgin tatos-ipa. Etəmin itəm tatən-iarəp nəghatən itəm Uhgin tatos-ipa, in tətəsitu pik e niməfak taprəkis-in etəmin itəm tatəghat e nəghatən ik pisin min mətoarus in tən nipətin məmə otiləkin niməfak.

⁶ Piak min ne winik min. ?Okəmə iatuwa otəmat kən matəghat e nəghatən ik pisin min, tahro nulan io iakəwir otəmat okəmə esol-arəpən nəghatən neen itəm kəmoatəhluaig aupən, o esosən nitunən neen, o nəghatən itəm Uhgin tatos-ipa, o nəghatən rəha nəgətinən? ⁷ Otətəlig-in o natimnat tahmen e nau itəm kətəhl, o kita itəm katoh. Natimnat min əh kəsotəmegəhən, etəmin əm tatol ilat kotəgət. Məto okəmə kəsotəgət ətuatipən, kən itəmat onəkotəruru məmə napuən naka ilat koatan. ⁸ Kən okəmə təwi təsəgət ətuatipən, kən netəmin okotəruru məmə kotəkəike motol əpən-əpənə o nəluəginən. ⁹ Məto tahmen əm etəmat. ?Okəmə noatəghat e nəghatən itəm netəmin kotəruru, tahro nulan okotitun nipəti nəghatən nakoatən? Itəmat onəkotəghat əm kəm magoagəp, məto netəmin kəsotosən nipətin. ¹⁰ Pahrien məmə nəghatən min tepət e nətueintən, məto ilat rafin nipətilat əh-ikin. ¹¹ Kən okəmə esitunən nipəti nəghatən itəm suah kit tatən-ipa kəm io, io iapispis kəm in, kən in iapispis kəm io. ¹² Tahmen əm etəmat. Itəmat nakotolkeike nəsanənən min rəha Narmin Rəha Uhgin, kən tol nəhlan, otalkut məmə nakotiləkin niməfak e nəsanənən min itəm okotəsitu pik lan.

¹³ Məto-inu o nat əh, okəmə itəmat kit tatəghat e nəghatən ik pisin min, otəkəike məfak min məmə Uhgin otos-ipən nipəti nəghatən u məmə otən-iarəp kəm niməfak. ¹⁴ Okəmə iatəfak e nəghatən ik pisin min, nikik tatəfak məto nətəligən rəhak tatətul əpnapin əm. ¹⁵ ?Kən ekəhro? Ekəfak e nikik, məto ekəfak min e nətəligən rəhak. Kən ekan napuən e nikik, məto ekan min napuən e nətəligən rəhak. ¹⁶ ?Okəmə nakatənwiwi Uhgin e nikim e nəghatən pisin, tahro suah kit itəm təruru nəghatən u in otən “Əwəh” e rəham

nəfakən, məto-inu in təruru nat itəm nakatən? ¹⁷ Kəm-naka natənwiwi wir Uhgin, məto nəsiləkinən etəmim pisin kit min.

¹⁸ İatən tagkiu kəm Uhgin məmə iatəghat e nəghatən ik pisin min taprəkis-in itəmat rafin. ¹⁹ Məto e niməfak, okəmə iatəgətun netəmim e nəghatən faif əm itəm kotitun, inu təwir agin maprəkis-in məmə ekən nəghatən ten-taosan e nəghatən pisin itəm kinotəruru.

²⁰ Piak min ne winik min. Sotolən nətəligən rəhatəmat tahmen e nisualkələh. Təwir məmə nəkotahmen e nisualkələh itəm kotəruru əh nolən rat. Məto e nətəligən rəhatəmat, təwir məmə nakotimətə. ²¹ Kəmətə nəhlan e Lou rəha Moses məmə, “Ekol məmə netəm koatəghat e nəghatən ik pisin min okotən rəhak nəghatən kəm rəhak netəmim.

Kən ilat okotəto nəghatən min rəha iapispis min,
Məto nat əpnəpin ilat okotəto nat əh itəm tol pisin, okol kəsotətəlig-inən io.
İərəməmə tatən mihin.”

²² Tol nəhlan, nəghatən ik pisin min, in nəmtətin kit rəha netəmim itəm kəsotəfakən, sənəmə nəmtətin kit rəha iəfak min. Məto nian suah kit tatən-iarəp nəghatən itəm Uhgin tatos-ipa, in rəha iəfak min, sənəmə rəha netəm kəsotəfakən. ²³ ?Tol nəhlan, okəmə niməfak apiəpiə tatuəfimin, kən netəmim rafin koatəghat e nəghatən ik pisin min, kən ilat neen itəm kəsotitunən, o netəm kəsotəfakən kotuwa imə, ilat okotən məmə itəmat nakotalmə, o kəp? ²⁴ Məto okəmə etəm təsəfakən kit, o etəm təruru tuwa imə nian netəmim rafin koatən-iarəp nəghatən itəm Uhgin tatos-ipa, kən nəghatən rəhatəmat otek nikin, kən in otitun məmə in iol təfagə, kən nəghatən min əh otakil rəhan nolən, ²⁵ kən rəhan təfagə min itəm koatəhluaig otuwa e nəhag-əhagən. O nat əh, in otiet morin e nisialian matəfak kəm Uhgin, matən-iarəp məmə, “İtəmat pahrien Uhgin nakoatan!”

Nələhəu atuətipən nolən rəha nəfakən

²⁶ Piak min ne winik min. Pəs iakən nipəti rəhak nəghatən min roi. Nian itəmat rafin nakotuwa kitəh e nuəfiminən o nəfakən, itəmat rafin kitəh kitəh rəhatəmat əh-ikin wək o nolən, neen koatan napuən, neen katəgətun ilat, neen koatol-arəp nəghatən neen itəm kəmoatəhluaig aupən, neen koatəghat e nəghatən ik pisin min, neen koatən nipəti nəghatən min əh. Onəkotəkəike moatol natimnat min əh o niləkinən niməfak təskasik.

²⁷ Okəmə netəmim neen koatəghat e nəghatən pisin, kəiu o kəm-naka kisil əm okotəghat. Kit otən rəhan u, uarisig kit, kənu kit min tən rəhan, kən suah kit otəkəike mən nipəti nəghatən min əh. ²⁸ Okəmə etəmim tikə o nən-iarəpən nipəti nəghatən min əh, etəm itəm otəghat e nəghatən pisin, otəkəike məsəghatən e niməfak, kən məghat anion kəm Uhgin.

²⁹ Təwir məmə ien kəiu o kisil okotəghat, kən netəmim neen okotakil wir nəghatən koatən. ³⁰ Kən okəmə Uhgin tatol əp nəghatən kit itəm təmatəhluaig aupən tatuwa o suah kit itəm tatəpələh, təwir məmə etəm təmaupən matəghat otapəs nəghatən. ³¹ Tol nəhlan, itəmat itəm nakotən-iarəp nəghatən itəm Uhgin tatos-ipa, kit otaupən məghat, kənu kit min, u kit min məmə nakotəgətun netəmim rafin, kiləs-ipər nətəligən rəhalat. ³² Sotaluinən məmə ien min koatərəməmə e nikilat məmə kotitun nən-iarəpən nəghatən rəhalat e nian itəm in tətətip o nənən, ³³ məto-inu Uhgin sənəmə in Uhgin rəha nolən nəruruən e nat, məto in Uhgin rəha nəməlinuən, tahmen e niməfak min rafin.

³⁴ Nian katəfak lan, nipitan okəsotəgətən, məto-inu təsətuətipən məmə okotəghat. Məto okotəkəike moatətəlig-in netəm-iasol rəha niməfak, tahmen əm e itəm Lou tatən mihin.

³⁵ Okəmə kotolkeike məmə kotitun nat kit, okotəkəike kətapəh o rəhalat nəman min əpəh latuənu, məto-inu tol naulisən məmə pətan otəghat əpəh e niməfak.

³⁶ ?Təhro? ?Nikitəmat təht məmə nəghatən rəha Uhgin təmaupən miet-arəpa otəmat? ?O nikitəmat təht məmə nəghatən rəha Uhgin təmuwa əm otəmat? ³⁷ Okəmə itəmat kit nikin təht məmə in ien kit, o Narmın Rəha Uhgin təmos-ipən nəsanənən kit kəm in, in

otəkaike mən nīpahrienən e nəghatən itəm iatəte kəm itəmat məmə in nəwia İəramərə.
³⁸ Okəmə tapəs nənən nīpahrienən e nəghatən u, in okəsən minən nīpahrienən e rəhan nəghatən.

³⁹ Tol nəhlan, piak min ne winik min, təwir məmə nakotolkeike məmə nakotən-iarəp nəghatən itəm Uhgın tatos-ipa, kən məsotətlosig-inən nənən nəghatən ik pisin min.

⁴⁰ Məto e natimnat rafın agın itəm nəkoatol e nəfakən, otol e nolən itəm in tətuatip o niməfak, motətəu-pən wir nolən rəha nəfakən.

15

Kristo təməmegəh min e nimisən

¹ Piak min ne winik min. İakolkeike məmə ekən-iarəp min kəm itəmat namnusən təwir itəm ematən-iarəp kəm itəmat aupən, nəmotos e nikitəmat, kən motos rəhatəmat ikin nətulən lan. ² Okəmə nakotaskəlim əskasik namnusən təwir ətuatip itəm io emən-iarəp kəm itəmat, Uhgın otosmegəh itəmat lan. Məto okəmə nakotapəs nat ətuatip, motahatətə e nəghatən pisin, kən nahatətən rəhatəmat in nat əpnapin əm.

³ Natimnat itəm io eməto, ilat nat keike, kən enən-ipinə rəkis kəm itəmat məmə, Kristo təmimis o rəhatat nolən rat min tahmen e Naoa Rəha Uhgın təmən rəkis mihin, ⁴ kəmitənəm, kən təmegəh min e nimisən e nian itəm tatol kisil lan tahmen əm e Naoa Rəha Uhgın təmən rəkis mihin, ⁵ kən təmaupən miet-arəp o Pita, uarisig u, o rəhan netəm tuelef. ⁶ Uarisig lan, in təmiet-arəp min o piətət min taprəkis-in faif-hanrit e nian kitəh əm, u ilat tepət koatəmegəh əh, məto neen kinotimis rəkis. ⁷ Kən uarisig, tiet-arəpa o Jemes, kən o aposol min rafın. ⁸ Kən uarisig elat rafın, in təmiet-arəpa min ron io, nat əpnapin io ekahmen e suakəku itəm təsaiirən e nian ətuatip rəhan.

⁹ Tol nəhlan, io ləhau agın e aposol min rafın, kən esahmenən məmə netənim okotaun-in io məmə io aposol kit, məto-inu ematol nəratən kəm niməfak rəha Uhgın aupən. ¹⁰ Məto e nəwirən itəm Uhgın təmawte-in kəm io, emuwa mahmen nulan roiu, kən nəwirən əh təsuwa əpnapinən məto noan əh-ikin. Nīpahrienən, emol wək taprəkis-in rafın aposol min, məto sənəmə e rəhak əm nəsanənən, məto e nəwirən əm itəm Uhgın təmawte-in kəm io. ¹¹ Nat əpnapin io emən-iarəp, o ilat kəmotən-iarəp namnusən təwir kəm itəmat, məto nəghatən u inu itəm iatən-iarəp, namnusən təwir itəm nəmotən nīpahrienən lan.

Nəmegəhən e nimisən rəha netəm kəmotimis

¹² ? Məto okəmə kəmatən-iarəp məmə Kristo təməmegəh min e nimisən, kən tahro itəmat neen nakoatən məmə netəm kəmotimis okol kəsotəmegəh minən? ¹³ Məto okəmə nəghatən rəhatəmat in nīpahrienən, məmə netəm kəmotimis kəsotəmegəh minən, kən okol Kristo min təsəmegəhən e nimisən. ¹⁴ Kən okəmə Kristo təsəmegəhən e nimisən, kən wək rəhatimat o nən-iarəpən namnusən təwir, in nat əpnapin əm, tahmen min əm e nahatətən rəhatəmat. ¹⁵ Nat kit min nəhlan, okəmə Kristo təsəmegəhən e nimisən, itəmat emoateiua e Uhgın məto-inu emotən-iarəp məmə Uhgın təmosmegəh Kristo e nimisən. Məto okəmə netəm kəmotimis ko kəsotəmegəh minən e nimisən, kən okol Uhgın təsosmegəhən Kristo e nimisən. ¹⁶ Məto-inu okəmə netəm kəmotimis ko kəsotəmegəh minən e nimisən, kən okol Kristo təsəmegəh minən e nimisən. ¹⁷ Kən okəmə Kristo təsəmegəh minən e nimisən, kən nahatətən rəhatəmat nīpətin tikə, kən itəmat noatətig əh e təfagə rat min. ¹⁸ Kən netənim itəm kəmotən nīpahrienən e Kristo itəm kinotimis rəkis, ilat min kəmotakiah. ¹⁹ !Okəmə koatələhəu-pən əskasik rəhatat nətəligən e Kristo o nəmegəhən əm rəhatat e nətueintən, kəsi, təwir məmə netənim okotəto tərət otəmat maprəkis-in netənim rafın məto-inu, kəm-naka kitat kəmotəmkakia!

²⁰ !Məto kəp! Nipahrienən məmə Kristo təməmegəh min pahrien e nimisən. In təmaupən e netəm rafin itəm kəmotimis kən məmegəh min e nimisən, kən okol təsimis minən.* ²¹ Otətəlig-in. Nimisən tinuwa e nətueintən e etəmim kit, kən e suatip kitiah əm, nəmegəh minən e nimisən təmuwa e etəmim kit. ²² Tol nəhlan, netəmim rafin okotimis məto-inu kəmotisi-pən e Atam, kən tahmen-ahmen əm, netəmim rafin itəm kəmotuwa kitiah ilat Kristo okotəmegəh min. ²³ Məto ilat min u, okotəmegəh min e nian ətuatip rəhalat. Kristo in təmaupən məmegəh min, kən nian in otuwa min, rəhan min okotəmegəh min. ²⁴ Kən namnun nian otuwa. In otərəkin nərəməməən rafin, ne nepətən rafin, ne nəsanənən rafin. Uarisig lan, in otəhlman-pən nərəməməən rəhan e nelmi Uhgın Tata. ²⁵ Tol nəhlan məto-inu, in təike matərəməmə mətoarus məmki-pa rəhan tikimır min meguətain ilat e nelkin. ²⁶ Namnu rəhan tikimır itəm otərəkin, in nimisən. Kən nimisən otikə min, ²⁷ məto-inu “tinəmki-pa natimnat rafin meguətain e nelkin.” Otətəlig-in-tu, nian tatən məmə natimnat rafin agin-əh tinateguətain e nelkin, nəkotəplan məmə sənəmə Tata Uhgın min əh-ikin e nelkin. In Uhgın itəm təmələhəu-pən natimnat rafin agin-əh ləhau e nelki Kristo. ²⁸ Nian Uhgın tinol natimnat min əh, kən Nətin atip otuwa ləhau e nərəməməən rəha Uhgın itəm təmələhəu-pən natimnat rafin e nelkin, məmə Uhgın əm otərəməmə e natimnat rafin.

²⁹ Otətəlig-in-tu. ?Tahro e netəmim itəm katol baptais elat o netəm kinotimis rəkis? ? Okəmə netəm kəmotimis kəsotəmegəh minən nian kit, kən tahro katol baptais e netəmim olat?† ³⁰ ?Kən tahmen əm etimat, tahro ioatıləs pikən nian əskasik min e nəmegəhən rəhatimat nian rafin? ³¹ !Iatos noanawıl, piak min ne winik min, məmə netəmim kotalkut məmə okotohamnu io e nian tepət! Nəkotitun məmə inu nipahrienən tahmen-ahmen məmə iatausit o nahatətən rəhatəmat e Kristo Iesu İərəməmə rəhatat. ³² ?Okəmə eməluagin e nat megəh min itəm koaton itəm əpəh Efesas‡ o nətəligən rəha netəmim əm, emol win e naka? Okəmə netəm kəmotimis kəsotəmegəh minən, pəs kotol əm tahmen e nəghatən u itəm tatən məmə, “Pəs kotagwən motənim, məto-inu olawig kotimis.”

³³ Sotolən netəmim koteiuə-in itəmat. Inu nipahrienən itəm suah kit təmə, “Nian netəm rəhalat nolən təwir koatan ilat netəm kotərat, netəm kotərat koatərəkin nolən wir rəhalat.” ³⁴ Otətəlig-pa min motos ətuatip nenatigən rəhatəmat itəm tətətip məmə nəkotol mihin, kən motəhlman təfagə rat min, məto-inu itəmat neen kotəruru əh Uhgın, kən inu nat kit rəha naulisən.

Nipəti etəm təmimis tatəmegəh min

³⁵ Məto okəmə netəmim neen kotətapəh məmə, “?Etəm təmimis okotəmegəh ahro nulan? ?Okotos nipəti naka motuwa?” ³⁶ !Nəghatən əh talməl! Nikuti nat itəm nəməfe, otəkəike mimis pitən, uarisig u təpanəmegəh. ³⁷ Nian nəkəfe nikuti nat, nəşəfəən nəukətin itəm otuwa, məto nikuti nat əm, kəm-naka in nikuti wit o nat pisin kit. ³⁸ Məto Uhgın tol tatəwiə e nəukətin itəm in tolkeike mihin, kən e nikutin nat rafin, in əm tatos-ipa nipətilat. ³⁹ Nipətilat rafin kəsotahmen-ahmenən. Nipəti etəmim tol pisin e rəha nat megəh min, ne mənig min, ne nəm itəhəi. ⁴⁰ Əpəh e neai, natimnat əh-ikin, kən e nətueintən natimnat min əh-ikin tol pisin. Nian kotəplan nat əpəh ilis e neai məmə in təwir, rəhan nəwırən in tol pisin e nəwırən rəha nat əpəh ləhau e nətueintən. ⁴¹ Kən nəhag-əhagən rəha mığar tol

* **15:20:** Kristo in tahmen e nəniəkisən rəha Uhgın məmə netəmim rafin okotəmegəh min e nimisən. **15:21:** Rom 5:12 **15:23:** 1 Tes 4:16; Nol Əpən 20:5 **15:25:** Mat 22:44 **15:26:** Nol Əpən 20:14 **15:27:** Sam 8:6

† **15:29:** Pol təsən ətuatipən məmə in tolkeike məmə netəmim okotol baptais elat o netəmim itəm kinotimis rəkis, məto təmə əm məmə netəmim neen kəmoatol nəhlan. Kən kitat roiu, tiəkis o nitunən nipəti nəghatən u. **15:30:** Rom 8:36 ‡ **15:32:** Pol tatəghat o tikimır min rəhan əpəh Efesas, məto sənəmə nat megəh min pahrien. **15:32:** Aes 22:13 **15:36:** Jon 12:24

pisin e nāmihlən rəha mawig ne nasiəən rəha məhau min. Kən nasiəən rəha məhau min neen, kotol pinsin e rəha neen min.

⁴² Kən tahmen-ahmen əm e nipəti netəm kəmotimis itəm koatəmegəh min. Nipətin itəm kəmitənim otəmnəmit, məto nian otəmegəh min, otəsəmnəmit minən. ⁴³ Nian katitənim, in nat kit itəm netənim kəsotolkeikeən, məto nian otəmegəh min, in nat kit itəm netənim okotəplan rəhan nəwirən. Nian katitənim, nəsanənən rəhan tikə, məto nian otəmegəh min, təsanən. ⁴⁴ Nian katitənim nipətitat, in nat rəha nətueintən, məto nian otəmegəh min, in nat rəha nego e neai. Okəmə nipətin əh-ikin rəha nətueintən, rəha nego e neai min əh-ikin. ⁴⁵ Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, “Etəm tətaupən agin-əh, Atam, təmuwa mos namegən.” Kən namnu Atam, inu Kristo, təmuwa narmin u tatos-ipa nəmegəhən. ⁴⁶ Nat rəha narmin təməsaupənən muwa, məto nat rəha nətueintən, uarisig lan nat rəha narmin təpanuwa. ⁴⁷ Etəm təmaupən agin, kəmol e nimoulul rəha nıməptən, məto etəm tatuarisig u Kristo, təmisi-pən e nego e neai. ⁴⁸ Netənim rafin rəha nətueintən, nipətilat kotahmen e nipəti Atam, məto netənim itəm okotuwın e nego e neai, nipətilat okotahmen e nipəti Kristo, etəm u təmisi-pən ikin. ⁴⁹ Roiu kitat kotahmen e Atam u rəha nətueintən, kən tol nəhlan, o nian kit okotahmen e Kristo u rəha nego e neai.

⁵⁰ İatən-iarəp kəm itəmat, piak min ne winik min məmə, nipətin ne nita etənim otəsuwinən e nəməmə rəha Uhgın, kən tahmen-ahmen əm, nat itəm otəmnəmit otəsənən nat itəm tətətig lili. ⁵¹ Otətəlig-in-tu, kən oekən nat anion məmə, sənəmə kitat rafin okotimis, məto Uhgın otol nipətitat rafin tuwiwi, ⁵² in otol uəhai əm tahmen e nipitən, nian namnu təwi rəha Uhgın otasək, məto-inu təwi otasək, kən netəm kəmotimis okotəmegəh min məsotimis minən, kən Uhgın otol nipətitat tuwiwi. ⁵³ Tol nəhlan məto-inu, nat itəm otəmnəmit otəkəike muwin e nat itəm otəsəmnəmitən, kən nat itəm otimis otəkəike muwin e nat itəm otəsimisən mətətig lili. ⁵⁴ Nian nat itəm tətəmnəmit təmuwin e nat itəm təsəmnəmitən, ne nat itəm otimis təmuwin e nat itəm otəsimisən mətətig lili, kən nəghatən itəm kəməte otuwa nıpahrienən, tatən məmə, “Nəluaginən tinol namnun. Uhgın təmol win agin. Nımisən tinikə.”

⁵⁵ “!Ei, Nımisən! ?Onakahrol nulan mol win etimat?

!Ei, Nımisən! ?Onakahrol nulan mus itimat?”

⁵⁶ Təfagə rat in tahmen e nat kit tatus itəm kən matuwa in nımisən, kən Lou tatol təfagə rat nəsanənən rəhan tepət. ⁵⁷ !Məto pəs kotənwiwi Uhgın! Tatol məmə kitat koatol win e rəhatat İərəmə rə İesu Kristo.

⁵⁸ Tol nəhlan, piak min ne winik min, otətul əskasik. Sotegəhan-inən nat kit təloal etəmat. Nian rafin, otol wək rəha İərəmə rə e nıkitəmat rafin, məto-inu nəkotitun məmə wək rəha İərəmə rə itəm nəkoatol, sənəmə nat əpnəpən əm.

16

Məni o nasituən e iəfak min əpəh Jerusalem

¹ Roiu iakən məni o nasituən e iəfak min əpəh Jerusalem. Otol tahmen əm məmə emən mihin kəm nıməfak min əpəh profens əh Kalesia. ² E Sante min rafin, itəmat rafin kitiah kitiah otəkəike mələhəu kalın məni neen. Etənim itəm in tatos məni asol, otələhəu kalın tepət, kən etənim itəm tatos məni əkəku, otələhəu kalın noan məsin. Tol nəhlan, nian ekimnə, okol nəkəsotalkut minən o nolən məni ilat rafin nian kitiah əm. ³ Kən otətgi-arəp itəmat neen məmə okotəmik məni motuwın, kən nian ekimnə, ekəte naoa mən-iarəp ilat kəm netəm Jerusalem, kən mahl-ipən ilat kotəmik məni motuwın əpəh ikin. ⁴ Okəmə ekəplan məmə təwir məmə io min ekuwin, kən ilat okotətəu-pa io.

Naliwəkən min rəha netəm-iasol min neen

15:43: Fil 3:20-21 15:45: Jen 2:7 15:51: 1 Tes 4:15-17 15:52: Mat 24:31 15:53: 2 Kor 5:4 15:54: Aes 25:8 15:55: Hos 13:14 15:56: Rom 7:13 16:1: Rom 15:25-26; 2 Kor 8:1-9

⁵ Uarisig epanimnə muag itəmat, ekuwin-pən Masetonia, mato-inu ekaupən muwin muag niməfak min əpəh ikin. ⁶ Kəm-naka ekatig məsin kitat min itəmat, mə kəmə tahro, koatatig əm matoarus nətəpən tol namnun. Tol nəhlan, nəkotitun nasituən lak e rəhak naliwəkən itəm iatuwin-pən min ikin. ⁷ Esolkeikeən məmə ekimnə məplan itəmat u miet min, mato iakolkeike məmə ekimnə kotatig məsin okəmə İərəməərə tegəhan-in io. ⁸ Məto etatig əm Efesas matoarus nian rəha Pentekos, lafet rəha Nagwənən Wi, ⁹ mato-inu Uhgin təmerəh e suatip asol ron io məmə ekol wək təwir itəm otoe-in noan tepət, nat əpnapin netəmim tepət kotalkut məmə okotahtosig-in io o nolən wək.

¹⁰ Okəmə Timoti timnə məplan itəmat, otol təwir kəm in motos-ipən nisiiən kəm in, mato-inu in tatol wək rəha İərəməərə tahmen əm lak. ¹¹ Sotolən məmə itəmat kit tatehm əhau in. Otahl-ipa tuwa kən motasitu lan e rəhan naliwəkən məmə otitəlig-pa ron io. İatəsağın piatat min ilat Timoti məmə okotuwa motehm io.

¹² Kən e piatat Apolos, emətapəh əskasik məmə in otəkəike mətəu-pən piatat min mimnə məplan itəmat. In təsolkeikeən pik məmə otimnə əh-roiu, mato in otimnə e nian itəm tətətip ron.

¹³ Otegəs. Otətul əskasik e nahatətəən rəhatəmat. Məsotəginən. Motol nətəligən rəhatəmat təskasik. ¹⁴ Natimnat rafin agin itəm itəmat nəkoatol, otol e nolkeikeən.

¹⁵ Itəmat nəkotitun məmə Stefanas ne rəhan min, ilat kəmotəupən motən nıpahrienən e İesu əpəh Akaea, kən ilat kotalkut əskasik o nasituən e iəfak min. İatən əskasik kəm itəmat piak min məmə, ¹⁶ otisiai-in ilat motol nəwialat, ne netəmim rafin itəm koatol pik wək o niməfak. ¹⁷ Nıkkik təmagien nian Stefanas, ne Fotunatas, ne Akaekas kəməhaliet-arəpa, mato-inu nat əpnapin itəmat nakotikə, mato nian eməplan iləhal, tahmen əm məmə eməplan itəmat. ¹⁸ İləhal kəməhaləs-ipər pik rəhak nətəligən tahmen əm məmə kəməhalol etəmat. Netəm kotol nəhlan, okəike kisiai-in ilat.

Namnun nəghatən rəha Pol

¹⁹ Niməfak min e profens əpəh Esia koatən təwir kəm itəmat. Akwila ne Prisila kioalkeike pik məmə okuən təwir kəm itəmat e nərgi İərəməərə ilat iəfak min itəm kəmotuəfimin e nimə rəhalau. ²⁰ Piatat min rafin ikin-u koatən təwir kəm itəmat. Otən təwir kəm itəmat min tahmen məmə itəmat kitiaəh əm e Kristo.

²¹ Io Pol, iatos pen matəte əm e nelmək nəghatən u rəha nənən təwir kəm itəmat.

²² Okəmə suah kit təsolkeikeən İərəməərə, pəs nalpınən rəha Uhgin tatuwin ron.

İləməərə rəhatimat, wa-ta!

²³ Pəs İləməərə İesu tawte-in rəhan nəwırən kəm itəmat.

²⁴ Ekahl-ipinə rəhak nolkeikeən kəm itəmat rafin e Kristo İesu. Əwəh.

2 Korin

Naoa itəm tatol kəiu lan itəm Pol təməte tuwın kəm iəfak mın ikın Korin

Nəghatən əkuəkır rəha naoa u 2 Korin

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwın kəm pah? Təməte tatuwın kəm niməfak rəha Korin, ne iəfak mın rəha profens Akaea.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Pol tınəməte rəkis naoa kışıl mahl-ipən kəm niməfak rəha Korin. Inu naoa itəm tatol kuwıt lan. Məto naoa itəm tatol kitiah, ne naoa itəm tatol kışıl, ilau kəmiakə. Naoa itəm tatol kəiu, inu 1 Korin, kən e naoa u in təməghat əskasik kəm ilat məmə okotəg-ətuatip-in nolən rat mın rəhalat, kən in təməgətu mın ilat e natımnat pışın mın neen. İlat tepət e niməfak kotətəu-pən nətəligən rəha Pol itəm təməte e naoa 1 Korin. Məto neen əh-ikın, ilat koatən məmə Pol in sənəmə etəm-iasol, kən təsətuatipən məmə in otəghat mın nəhlan. Kən ilat koatən məmə in tatol wək rəhan o nosən əm mənı.

?Təməte naoa u o naka? Pol in təməte naoa u matəgətu məmə in aposol kit, kən Uhgın in təmos-ipən wək u kəm in, kən tətuatip əm məmə in otəghat nəhlan kəm ilat. Kən in tolkeike məmə otən-iəhau nəgətu eıueıuə mın itəm koatatig Korin.

Pol təmən təwır kəm ilat

¹ Io Pol, itəm Uhgın təmıtəpun e nəwıan məmə io aposol rəha Kristo İesu, iatəte naoa u itımlau pıətət Timoti. Naoa u tatımnə kəm itəmat, niməfak rəha Uhgın əpəh Korin, ne iəfak mın ilat rafın əpəh ikın Akaea. ² Pəs Uhgın Tata rəhatat ne İərəməərə İesu Kristo, okuawte-in nəwırən ne nəməlinuən kəm itəmat.

Uhgın itəm tatol kepin netəmim

³ Pəs kotənwiwi Uhgın, u in Uhgın ne Tata rəha İərəməərə rəhatat İesu Kristo. In Tata itəm in nəukətin nasəkitunən, kən in Uhgın itəm nol kepinən rafın tatışi-pən ron. ⁴ In tatol kepin kitat e nəratən rafın rəhatat məmə kitat kotıtun nol kepinən netəmim e nəratən pışın pışın mın. Kən kitat kotol kepin ilat e nolən rəha nol kepinən itəm Uhgın təmol kəm kitat. ⁵ Tahmen əm e nəhməən itəm Kristo təmos, təmuwa mın e nəmegəhən rəhatat. Kən e nolən kitiah əm, Kristo in suatip məmə nol kepinən təmuwa pik e nəmegəhən rəhatat, kən roıu nol kepinən rəhatat tatuwın mın o netəmim pışın pışın mın. ⁶ Okəmə itimat ekoatəto nəhməən, nəhməən əh tatuwa otımat nian ekoatən-ıarəp namnusən təwır, kən namnusən təwır əh otol kepin itəmat mosmegəh itəmat. Okəmə Uhgın təmol kepin itimat, tatol məmə itimat ekotıtun nol kepinən itəmat. Kən noan nol kepinən əh, tatoe-in e nəmegəhən rəhatəmat, kən nian nəkotatig e nəhməən kitiah əm itəm kitat kotatig lan, tətəsıtu etəmat məmə onəkotətul əskasik matuwın matuwın. ⁷ Itimat emotələhəu-pən əskasik rəhatımat nətəligən o Uhgın otəmat məmə onəkotətul əskasik. Tol nəhlan məto-inu kitat rafın koatatig e natıgən kitiah əm məmə, itəmat nakoatəto nəhməən itəm ekoatatig lan, kən tahmen-ahmen əm məmə nakotos nol kepinən kitiah əm rəha Uhgın itəm emotos.

⁸ Piak mın ne wınık mın, ekotolkeike məmə nəkotıtun wır nian əskasik mın itəm emotatig lan e profens ikın Esia. Nəratən asol mın kəmotu itimat, taprəkis-in nəsanənən rəhatımat, təmol nikitımat təht məmə okəm-naka ekotımis. ⁹ Nıpahrienən, itimat emotəto məmə kinegəhan-in rəkis itimat məmə ekotımis. Məto nian əskasik mın əh kəmotuwa məmə esotagileən etimat, məto ekotagile e Uhgın itəm tatol etəm təmımis təmegəh mın. ¹⁰ In təmosmegəh itimat e nəratən asol əh itəm təmatuwın o nımışən, kən in otosmegəh

itimat e nêratên itəm otəpanuwa. Emotələhəu-pən əskasik rəhatimat nətəligən lan məmə in otosmegəh min itimat. ¹¹ Kən in otol nəhlan nian nakotəfak otimat məmə, netəmim tepət okotənwiwi Uhgin o natimnat wir itəm in otol kəm itimat məto-inu netəmim tepət kəmotəfak otimat.

Pol təməuhlin rəhan nətəligən o rəhan naliwəkən

¹² Roiu ekən nəghatən u məsaulisən məmə, e nətəligən rəhatimat, nikitimat təht məmə esotolən nat kit tərət e nolən rəhatimat. E nolən min rafin itəm emotol, itimat emotəu-pən suatip itəm Uhgin təmitəpun məmə emotəghat ətuatip əm moatən əhag-əhag nəghatən. Emotol nolən əh kəm netəm əpnəpin əm rəha nətueintən, kən motol taprəkis kəm itəmat. Esotəghatən e nitunən əm rəhatimat rəha nətueintən, məto emotagile əm e nəwirən rəha Uhgin. ¹³⁻¹⁴ İatən nəhlan məto-inu, esotəeən nəghatən kit itəm tiəkis otəmat o nəfinən, o nitunən nīpətin. Roiu, nəkotitun məsin nətəligən rəhatimat, məto iakolkeike pik məmə nian kit onəkotitun rafin. Kən e nolən əh, nian İəramərə İesu otuwa min, itəmat onəkotagien otimat tahmen min məmə itimat ekotagien otəmat.

¹⁵⁻¹⁶ Məto-inu enitun məmə nakotagien otimat, nīkik təht məmə nian ekatuwin Masetonia, ekaupən mīmnə məplan itəmat, kən nian ekitəlig Masetonia, ekimnə min məplan itəmat. Tol nəhlan, nakatos nəwirən mau kəiu. Kən uarisig e itəm min əh, onəkotasitu lak motahl-ipən io ekuwin nitən Jutia. ¹⁷ ?Nikitəmat təht məmə, nian emol nətəligən min əh, məto emol əpnəpin əm? ?O, kəm-naka nətəligən rəhak təmiş-pən e nolən rəha nətueintən, tahmen e netəmim itəm koatən “əwəh” ne “kəp” e nəghatən kitəh əm?

¹⁸ Itəmat nəkotitun məmə Uhgin nian rafin tatol rəhan nəghatən, kən io min, rəhak nəghatən kəm itəmat sənəmə, “əwəh” ne “kəp,” ¹⁹ məto-inu rəhak nəghatən o Nəti Uhgin İesu Kristo, itəm eməhalən-iarəp kəm itəmat itiməhal Saelas ne Timoti, sənəmə, “əwəh” ne “kəp,” məto e Kristo, nian rafin rəhak nəghatən in “əwəh,” in nīpahrienən. ²⁰ Tol nəhlan məto-inu, nat əpnəpin nənəkisən kuwəh Uhgin təmol, ilat kotuwa nīpahrienən e Kristo, inu nəghatən “əwəh” rəha Uhgin. Tol nəhlan, e Kristo, kitat koatən “Amen, Əwəh” kəm Uhgin, kən moatiləs-ipər nərgin lan. ²¹ Uhgin əm tatol itimat ekoatətul əskasik e Kristo kitat min itəmat. In təmitəpun kitat, ²² kən təmol mak e nəmegəhən rəhatat məmə kitat rəhan min, kən təmələhəu-pən rəhan Narmın e nīkitat məmə kitat okotitun roi u məmə rəhan nənəkisən min, ilat rafin okotuwa nīpahrienən e nəmegəhən rəhatat o nian kit.

²³ Kən roi u, okəmə esənən nīpahrienən, pəs Uhgin otol nalpınən kəm io. Eməsuwamən Korin məto-inu esolkeikeən məmə ekən nəghatən əskasik kit kəm itəmat. ²⁴ Esotolkeikeən məmə ekotəramərə e nahatətəən rəhatəmat, kəp. Məto ekotol wək kitat min itəmat o năgienən rəhatəmat, məto-inu itəmat nīnoatətul əskasik rəkis e nahatətəən rəhatəmat.

2

¹ Tol nəhlan, enən rəkis e nīkik məmə okol esimnə minən məplan itəmat mol nikitəmat tahmə. ² ?Emən nəhlan məto-inu, okəmə ekol nikitəmat tahmə, pah u ikin-un otol io nīkik tagien? Itəmat əm, itəm emol nikitəmat tahmə. ³ Kən eməte naoa əh, məmə nian ekimnə, esətoən tərət e nīkik. Esolkeikeən məmə netəmim itəm okotəkəike motol nīkik tagien, ilat okotol məmə ekəto tərət. Eməte naoa əh e nolən əh, məto-inu enitun məmə kitat kitəh əm, kən nian nīkik tagien, kən nikitəmat min tagien. ⁴ Tol nəhlan, nian eməte naoa əh kəm itəmat, nīkik təpou pik otəmat, kən nīkik titəgit, nahui nəmtək taiəh otəmat. Esətoən naoa əh məmə otol nikitəmat təpou, məto eməte məmə onəkotitun rəhak nolkeikeən asol otəmat.

Aluin nolən rat min rəha nol təfagə

⁵ Etāmim itām tāmōl nēratēn, tāmōl io ekāto tērat, mēto tāmōl itāmat rafin nakotāto tērat pik, mēto esolkeikeān māmā nēghatēn rēhak e nat u in tēskasik pik. ⁶ Nalpinān itām itāmat tēpēt nāmotos-ipēn kām in tīnahmen. ⁷ Mēto roiu āh, nēkotēkēike motaluin rēhan nolēn rat kēn motol-wir nikin, māmā nikin otēsēpou pikēn mol tēme e rēhan nāmēgāhēn. ⁸ Iatētapāh āskasik otāmat māmā nakotuwin motol tēwir kām in māmā in otitun rēhatāmat nolkeikeān ron. ⁹ Emāte naoa āh kām itāmat māmā ekāplan māmā onākotol nēwiak e natimnat rafin, o kēp. ¹⁰ Okāmā itāmat nēkotaluin nolēn rat rēha suah kit, io mīn ekaluin rēhan nolēn. Okāmā suah āh tāmōl nat tērat neen māmā io ekākēike maluin rēhan nolēn, mēto enaluin rēkis rēhan nolēn e niganēmti Kristo. Emol nēhlan māmā otasitu etāmat ¹¹ māmā Setan otēsārēkinēn kitat e rēhan nēiueiuēn mīn, mēto-inu kitat kotitun rēkis rēhan nētēligēn o nolēn nēratēn.

Netāmim itām koatēn-iarēp namnusēn tēwir

¹² Nian emuwin āpēh Troas o nēn-iarēpēn namnusēn tēwir rēha Kristo, emāplan māmā Iērāmārā tāmōl suatip kām io. ¹³ Mēto esatig āmēlinuēn e rēhak nētēligēn mēto-inu, emēsāplanēn piak Taetas ikin āh. Kēn emauiatipin ilat, miet muwin Masetonia.

¹⁴ Pēs kotēnwiwi Uhgin, mēto-inu in tāmōl win e rēhan tikimīr mīn e nēluaginēn. Kēn tahmen e kig kit itām tāmōl win e nēluaginēn mīnatitēlig matit rēhan mopael mīn ne rēhan tikimīr mīn, Uhgin tatit itimat e Kristo. Kēn itimat rēhan mīn netāmim itām ioatēn-iarēp nenatigēn rēha Kristo, kēn nenatigēn āh in tahmen e nēmiēwin kit itām tatuwin ikin pisin-pisin mīn. ¹⁵ E niganēmti Uhgin, itimat ekotahmen e nēmiēwin rēha Kristo kām netāmim rafin, netāmim itām Uhgin tatosmegāh ilat, ne netāmim itām okotuwin e nalpinān rēha Uhgin. ¹⁶ Itimat nēmiēwin rēha nīmīsēn kām neen itām tatēgātun ilat māmā okotimīs. Kēn itimat nēmiēwin rēha nāmēgāhēn kām neen, itām tatēgātun ilat māmā Uhgin otosmegāh ilat. ?Kēn pah u titun nolēn wēk asol āh? ¹⁷ Mēto itimat esotahmenēn e netām āpnāpin mīn, itām koatēn-iarēp nēghatēn rēha Uhgin o nos āmēn mēni. Kēp, mēto Uhgin tēmahl-ipēn itimat, kēn e Kristo, itimat ekotēn-iarēp namnusēn tēwir e niganēmti Uhgin, kēn nēghatēn rēhatimat tēmisi-pēn e nikitimat itām tētuatip ām.

3

¹ Okāmā naka nikitāmat tēht māmā enoatīlēs-ipēr itimat māmā itāmat onākotegāhan lan. Netāmim neen okotēkēike motos naoa kit itām kāmāte elat nian koatuwin o netām kotēruru ilat. ?Tāhro nikitāmat tēht māmā suah kit otēkēike mēte naoa nēhlan etimat kām itāmat? ?O, tāhro itāmat ām nakotolkeike māmā onākotāte? !Kēp! ² Itāmat atip ām nēkotahmen e naoa itām tatol āp wēk rēhatimat. Naoya āh kāmāte-pēn e nikitimat, itām netāmim rafin koatafin kēn moatitun. ³ Itāmat noa rēha wēk rēhatimat. Kēn nāmēgāhēn rēhatāmat tatēgātun māmā itāmat naoya kētafin itām Kristo tēmāte. Kristo tēmāte naoya āh e Narmīn Rēha Uhgin itām tatēmegāh, mēto tēsātēn e nelmi etāmim. Kēn in tēmāsātē-pēnēn e kēpiel epin-epin, mēto tēmāte-pēn e niki netāmim.*

⁴ Itimat esotēginēn o nēnēn nēhlan otāmat mēto-inu itimat ioatatig e Kristo, kēn moatahatātē āskasik e Uhgin. ⁵ Nikitimat tēsātēn māmā itimat ām ekotahmen o nolēn wēk u, ne noan rēha wēk. Mēto Uhgin ām tatol māmā itimat ekotitun nolēn wēk. ⁶ In tāmōl māmā itimat ekotahmen māmā ekotuwa rēhan iolwēk mīn rēha nēniākīsēn wi rēha nasituēn itām Uhgin tēmēn. Nēniākīsēn wi āh tēsisi-pēnēn e Lou itām kāmāte, mēto tēmisi-pēn e Narmīn Rēha Uhgin, mēto-inu Lou itām kāmāte tatol māmā netāmim koatuwin o nīmīsēn, mēto Narmīn Rēha Uhgin tatos-ipa nāmēgāhēn.

2:11: Luk 22:31 **2:12:** Wēk 14:27; 1 Kor 16:9 **2:13:** Wēk 20:1 **2:16:** Luk 2:34; 2 Kor 3:5-6 **3:1:** Wēk 18:27; 2 Kor 5:12 **3:2:** 1 Kor 9:2 * **3:3:** Nian Pol tatēghat e nēghatēn “kāmāsātē-pēnēn e kēpiel epin-epin,” tatēghat e Lou itām Uhgin tēmos-ipēn kām Moses, kēn Moses tēmāte e kēpiel. **3:3:** Eks 24:12; Jer 31:33; Esik 36:26-27
3:4: Wēk 20:31 **3:6:** Jer 31:31; Jon 6:63; 1 Kor 11:25

Nəhag-əhagən rəha Nəniəkisən Wi Rəha Nasituən

⁷ Otətəlig-in-tu. Nian Uhgin təmäte Lou e kəpiel, mos-ipən kəm Moses, nəhag-əhagən əh-ikin rəha Uhgin, kən nəhag-əhagən əh təmalpin niganəmti Moses, kən netəm Isrel okol kəsotəplanən niganəmtin, nat əpnəpin nəhag-əhagən tinateiuaiu. Kən okəmə wək rəha Lou in suatip itəm tatuwin o nimisən, məto in təhag-əhag, ⁸ kən wək rəha Narmin Rəha Uhgin otəhag-əhag pik. ⁹ !Okəmə wək itəm kəmakil netəmim məmə otəkəike motimis, in tatəhag-əhag, kən wək itəm tatol netəmim kotətuatip e niganəmti Uhgin, in tatəhag-əhag pik agin! ¹⁰ Nipahrienən, nəniəkisin oas rəha nasituən itəm təməhag-əhag aupən, roiu in təsəhag-əhagən, məto-inu nəniəkisin wi itəm təhag-əhag pik agin, tınəprəkis-in itəm aupən. ¹¹ !Kən okəmə wək rəha Lou itəm otəpanikə, tinuwa e nəhag-əhagən, kən wək rəha Narmin Rəha Uhgin itəm otatig lilin, tatəhag-əhag pik agin-əh!

¹² Tol nəhlan, məto-inu emotələhəu-pən əskasik rəhatimat nətəligən e wək əh rəha Narmin Rəha Uhgin, nətəligən rəhatimat təskasik e Uhgin, kən məsotəginən o nən-iarəpən rəhan nəghatən. ¹³ Itimat esotahmenən e Moses, itəm təmətalpin niganəmtin e niməhan agege məmə netəm Isrel okəsotəplanən məmə nəhag-əhagən teiuaiu muwin mikə. ¹⁴ Məto Uhgin təmol nətəligən rəhalat tiəkis. Kən mətoarus-pa əh-roiu, niməhan əh tətəhtosig-in nətəligən rəhalat nian kotəfin Naoa Rəha Nəniəkisən Oas.† Uhgin təsos-irəkisən əh niməhan əh, məto-inu tatos-irəkis əm e Kristo. ¹⁵ Əwəh, mətoarus-pa əh-roiu ne, nian kotəfin Lou rəha Moses, niməhan kit tatəfətain nikilat. ¹⁶ Məto okəmə etəmim pah təuhlin mətag-pən o İəramərə, niməhan əh otiet rəkis. ¹⁷ Otətəlig-in-tu, İəramərə əh, in Narmin. Kən ikin Narmin rəha İəramərə tətətig ikin, in tatikis kitat. ¹⁸ Kən kitat, itəm kəsəfətainən niganəmtitat e niməhan, koatəplan nəhag-əhagən asol rəha İəramərə, kən netəmim koatəplan nəhag-əhagən əh e nəmegəhən rəhatat. Kən in tatəuhlin nəmegəhən rəhatat məmə okotuwa kahmen lan e nəhag-əhagən itəm rəhan nəsanənən tatər tatər. Kən nəhag-əhagən əh təmisi-pən o İəramərə itəm in Narmin Rəha Uhgin.

4

Nat keike e kipəhau oas

¹ Tol nəhlan, nikitimat təsəpouən o wək u məto-inu itimat emotos e nasəkitunən rəha Uhgin. ² Məto e nolən rəhatimat esotəgəhan-inən nolən itəm tatəhluaig ne nolən aulis min. Ko esoteiuəən məsotəuhlinən nəghatən rəha Uhgin. !Kəp! Məto itimat ioatən ətuatip əm nipahrienən, kən e nolən əh, e niganəmti Uhgin, emotol-arəp e niganəmti netəmim rafin məmə rəhatimat nolən in tətətuatip. ³ Kən okəm-naka namnusən təwir itəm ekoatən-iarəp in tatəhluaig o netəmim neen, məto kəp, tatəhluaig əm o netəmim itəm koatətəu-pən suatip o nuwinən e nigəm asol. ⁴ Koatətəu-pən suatip əh məto-inu Setan, u in İərmis itəm tatəramərə e nətueintən u, təməfətain nətəligən rəhalat, məmə kəsotəplanən nəhag-əhagən wir rəha namnusən təwir itəm tatuəp mətəsiəgəpin ilat. Nəhag-əhagən əh təmisi-pən e Kristo. Kən nian kitat koatəplan Kristo, kən kitat koatəplan məmə Uhgin in tahro nulan. ⁵ Itimat esotən-iarəp atipən itimat, məto ioatən-iarəp İesu Kristo məmə in İəramərə, kən itimat iolwək min rəhatəmat o nərgi İesu. ⁶ Tol nəhlan məto-inu Uhgin u təmən məmə, “Pəs nəhag-əhagən tuəp məsiəgəpin ikin tapinəp ikin,” in təməsiəgəpin e nikitat məmə kitat kotitun nehmən nəsanənən, ne nepətən əhag-əhag rəha Uhgin, kən kitat koatehm natimnat min əh e niganəmti Kristo.

⁷ Məto kitat koatos nat keike əh e kipəhau oas, inu nıpətitat. Tol nəhlan məmə otəgətun məmə nəsanənən wir əh taprəkis, təmisi-pən e Uhgin, təsisi-pamən otat. ⁸ Nəratən tepət koatiləs pikən itimat e suatip min rafin, məto təsərəkinən itimat. Nian neen ekotəruru

3:7: Eks 34:29 3:9: Dut 27:26; Rom 1:17 3:11: Luk 22:31 3:12: Wək 14:27; 1 Kor 16:9 3:13: Eks 34:33 † 3:14: “Naoa Rəha Nəniəkisən Oas” in “Oltesteman.” 3:16: Eks 34:34 3:17: Jon 8:36; Rom 8:2 4:2: 2 Kor 2:17; 1 Tes 2:5 4:4: Efes 2:2; Kol 1:15; Hip 1:3 4:6: Jen 1:3; Aes 9:2; 2 Kor 3:18 4:7: 2 Kor 5:1

suatip, mæto esotapəsən nalkutən. ⁹ Netəmim koatol nəratən kəm itimat, mæto Uhgin təsapəsən itimat. Koatoh itimat, mæto kəsotərəkinən itimat. ¹⁰ Ikin pəhruən ioatuwin ikin, katohamnu nīpətitimat tahmen e kəməhamnu Iesu. Tol nəhlan māmə, netəmim okotəplan nəmegəhən rəha Iesu e nīpətitat. ¹¹ Kən itimat itəm ekoatəmegəh, nian rafin kategəhan-in itimat māmə ekotimis o nərgi Iesu. Tol nəhlan māmə netəmim okotəplan rəhan nəmegəhən e nīpətitat itəm otəpanimis nian kit. ¹² Kənu, nian rafin itimat ioatiləs pikən nimisən māmə itəmat onəkotitun nəmegəhən itulin.

¹³ Naəa Rəha Uhgin tatən māmə, “Emahatətə, kən tol nəhlan ekatən.” Kən e nolən kitiah əm rəha nahatətəən, itimat min ekotahatətə, kən tol nəhlan ekoatən, ¹⁴ mæto-inu itimat ekotitun māmə, etəm təmol ləramərə Iesu təmegəh min e nimisən, in otol itimat ne itəmat, kitat rafin kotəmegəh min e nimisən kitat Iesu, kən mæf-iarəp kitat e niganəmtin. ¹⁵ Natimnat rafin u o nəwīrən rəhatəmat, kən nian nəwīrən rəha Uhgin tatiuw-pa netəmim tepət təhmin min okotuwa o Kristo, kən okotos-ipən nənwīwīən tepət kəm Uhgin, kən okotiləs-ipər nərgin ilis ilis aɡin.

¹⁶ Tol nəhlan, nikitimat təsəpouən. Nat əpnəpin māmə nīpətitat tateiuaiu roiu, mæto Uhgin tatol nikitimat tatuwiwi nian rafin. ¹⁷ Tol nəhlan mæto-inu, nəratən itəm koatətig lan, ilat nat əpnəpin əm, kəsotətigən tuwəh. Mæto noalat in nəhag-əhagən wir itəm otətatig lilin, kən in təwīr məfigəm taprəkis-in ilat. ¹⁸ Kən tol nəhlan, niganəmtitə kəsotətulən e nat itəm katəplan, mæto koatətul e nat itəm kəsəplanən, mæto-inu nat itəm katəplan in nat rəha roiu əm, otəpanikə, mæto nat itəm kəsəplanən in namnun tikə.

5

Nipətin wi əpəh e nego e neai

¹ Tol nəhlan, kotitun māmə nīpətitat in tahmen e nimə tapolən itəm kitat kotətig lan ikin-u e nətueintən, kən nian kit otəmnəmit mərat. Kən nian nimə tapolən əh tikə e nətueintən, mæto əpəh e nego e neai, rəhatat nimə wi əh-ikin itəm sənəmə etəmim təmol, mæto Uhgin əm təmol, nīpətitat wi itəm otətig lilin. ² Mæto roiu e nīpətitat rəha nətueintən, koatəhg nikitat, kən kotolkeike pik māmə nian otatuwa itəm kitat okotuwin e nīpətitat wi rəha nego e neai, tahmen e kitat koatuwin e natimnat wi. ³ Tol nəhlan mæto-inu sənəmə kitat okotuwa narmin əm nīpətin tikə, mæto okotos nīpətin wi rəha nego e neai. ⁴ Nīpətitat itəm otimis tol kitat koatekimis moatehag rəha nəpouən, mæto sənəmə koatolkeike māmə okotimis kən nīpətitat otikə, kəp. Mæto kitat kotolkeike māmə okotuwin e nīpətitat wi māmə nəmegəhən lilin otəwiək nīpətitat rəha nətueintən itəm otimis. ⁵ Kən Uhgin pişin əm təmol kitat o natimnat min əh, kən təmos-ipa Narmin Rəhan māmə otəgətun wir kəm kitat māmə rəhan nəniəkisən min otuwa pahrien.

⁶ Kən tol nəhlan, nətəligən rəhatat təskasik, kən kitat kotitun wir māmə nian koatos əm nīpətin rəha nətueintən u, kitat koatətul əh ihluə imə ləramərə ikin rəhatat. ⁷ Kitat kotətig e nətueintən e nahatətəən e Uhgin, sənəmə e natimnat itəm koatəplan. ⁸ Iatən māmə nətəligən rəhatat təskasik, kən kotolkeike māmə kotapəs nīpətitat motuwin e nimə wi rəhatat kitat ləramərə. ⁹ Tol nəhlan, okəmə kotətig e nīpətitat, o okəmə kotapəs nīpətitat rəha nətueintən, kitat kotalkut pik māmə kotol natimnat itəm koatol niki ləramərə tagien. ¹⁰ Kotol nəhlan mæto-inu kitat rafin okotəkəike motətul aupən e Kristo māmə in otakil rəhatat nolən min, kən kitat kitiah kitiah okotos nətouən tətəu-pən natimnat itəm kəmotol e nətueintən, okəmə nat təwīr o nat tərat.

Ien əhruin min rəha Uhgin

4:8: 2 Kor 1:8; 7:5 **4:10:** 1 Kor 15:31 **4:11:** Rom 8:36 **4:13:** Sam 116:10 **4:14:** 1 Kor 6:14 **4:16:** Efes 3:16 **4:17:** Rom 8:17-18 **4:18:** Kol 1:16 **5:1:** 2 Kor 4:7 **5:2:** Rom 8:23 **5:6:** Hip 11:13-16
5:8: Fil 1:23 **5:9:** Kol 1:10; 1 Tes 4:1 **5:10:** Pri 12:14

¹¹ Kən roiu əh, məto-inu ekotisiai-in İərəmərə, kən motalkut məmə ekotiuw-pa netəmim. Uhgin titun itimat ne wək rəhatimat, kən ekotolkeike məmə itəmat min onəkotitun wir itimat. ¹² Esotolkeikeən məmə ekotiləs-ipər itimat e niganəmtitəmat, məto ekotos-ipinə rəhatimat nətəligən məmə okəm-naka nikitəmat otagien otimat. Kən roiu, nəkotitun nuhalpənən nəghatən rəha netəmim itəm kətausit o nolən itəm netəmim koatəplan, məto nikilat təsəhtən nat itəm tətətig e niki etəmim. ¹³ Okəmə itimat ialmə min, məto o nərgi Uhgin. Kən okəmə rəhatimat nətəligən tətətip əm, in nat kit itəm otasitu etəmat.

¹⁴ Tol nəhlan məto-inu, nolkeikeən rəha Kristo tətərəmərə etimat, məto-inu itimat ekotitun wir məmə suah kitiah əm təmimis o netəmim rafin, kən tol nəhlan, netəmim rafin kinotimis. ¹⁵ Kən təmimis o netəmim rafin məmə ilat itəm koatəmegəh, okotapəs nolən natimnat itəm ilat əm kotolkeike, məto ilat kotəkəike motol nolən min itəm İesu tolkeike, u etəm təmimis olat kən məmegəh min e nimisən.

¹⁶ Tol nəhlan, roiu ne, itimat esotakilən netəmim e nolən itəm netəmim rəha nətueintən kotakil netəmim lan. Nat əpnəpən nian kit emotakil Kristo e nolən əh, məto roiu esotolən.

¹⁷ Tol nəhlan, okəmə suah kit təmuwa kitiah ilau Kristo, in təmuwa etəmim wi. !Nat oas təkəkə, kən nat wi tinuwa! ¹⁸ Natimnat rafin min əh tətisi-pən e Uhgin. Aupən kitat tikimər min kitat Uhgin, məto e Kristo, in təməmik kitat kotuwa iuəhkər ron, mol kitat iolin min. Kən təmos-ipa kəm itimat wək u rəha niuw-pamən tikimər min rəha Uhgin okotuwa iolin min. ¹⁹ Inu tatən məmə Uhgin təmiuw-pa rəhan tikimər min e nətueintən məmə okotuwa iolin min e Kristo, kən məsafin minən rəhalat nolən rat min. Kən təmos-ipa kəm itimat nəghatən u rəha niuw-pamən tikimər min rəhan okotuwa iolin min.

²⁰ Tol nəhlan, itimat ien əhrui min rəha Kristo, kən tahmen məmə Uhgin tətəun-in netəmim e nəwiatimat. Kən ioatətapəh əskasik otəmat e nərgi Kristo məmə: nakotapəs nolə tikimər, kən motuwa ioli Uhgin min. ²¹ Uhgin təmol suah u itəm rəhan nolən rat təkə, məmə in sakrifais rəha nolən rat min rəhatat, məmə e in, kitat okotətip e niganəmti Uhgin.

6

¹ Məto-inu itimat ioatol wək kitiah itimat Uhgin, ekotətapəh əskasik otəmat məmə nian Uhgin tətawte-in rəhan nəwiran kəm itəmat, nəsotosən tahmen in nat əpnəpən əm, ² məto-inu Uhgin tatən məmə,

“E nian ətuatip, eməto ik,

kən e nian rəha nosmegəhən, emasitu lam.”

Iakən kəm itəmat, məmə roiu, in nian ətuatip rəha Uhgin, roiu in nian rəha nosmegəhən.

Nian əskasik min e nəmegəhən rəha Pol

³ Esotolən nat kit itəm suah kit otəmə lan e rəhan nahatətən, məto-inu esotolkeikeən məmə okəsən ratən wək rəhatimat. ⁴ Məto nolən min rafin e nəmegəhən rəhatimat koatəgəhun məmə itimat iolwək min pahrien rəha Uhgin: itimat ekotətul əskasik e nian rəha nəratən, ne nian iəkis min, ne nian itimat ekotəto tərət. ⁵ Netəmim kəmotoh itimat, kən kəmki-pən itimat e kalapus, kən katitəp itimat məmə okoh itimat. Emotol pik wək, məsotapilən lapin, kən nəumis tus itimat. ⁶ Esotolən nolən kit itəm tatol nikitimat tamkimik, itimat ekotenatig, nətəligən rəhatimat kaifəməh, ekotol təwir kəm netəmim, Narmın Rəha Uhgin tətər e nikitimat, kən ekotolkeike netəmim e nolkeikeən pahrien. ⁷ Ekoatən əm nıpahrienən, kən nəsanənən rəha Uhgin tətətig etimat. Rəhatimat nolən ətuatip in tahmen e natimnat rəha nəluaginən o nohən ne nətlosigən. ⁸ Netəmim neen koatisiai-in itimat, neen koatehm-əhau itimat, neen koatən rat itimat, neen koatən wir itimat, neen koatən məmə itimat ekoateiuə məmə itimat iolwək min rəha Uhgin, məto

itimat iolwæk min pahrien rəhan. ⁹ Netənim neen kəsotegəhan-inən məmə itimat aposol min pahrien, məto netənim tepət koatən məmə itimat aposol min pahrien. Nian rafin nimisən tatitəp itimat, məto ekoatəmegəh əh. Katoh itimat, məto kəsohamnuən əh itimat. ¹⁰ Nikitimat təpou, məto nian rafin ekotagien əh. Rəhatimat nautə tikə, məto itimat ekotol netənim tepət rəhalat nautə tepət. Rəhatimat nat kit tikə, məto ekoatos natimnat rafin.

¹¹ Piak min əpəh Korin, emotən rafin nəghatən kəm itəmat kəsapəsən kit, kən ekotolkeike itəmat e nikitimat rafin. ¹² Itimat esotahtosig-inən nolkeikeən rəhatimat otəmat, məto itəmat notahtosig-in rəhatəmat otimat. ¹³ Roiu əh, iatəghat kəm itəmat məmə itəmat nenətik ətuatip. Tətuatip əm məmə itəmat min, nakotolkeike itimat e nikitəmat rafin.

¹⁴ Sotənən kəm netəm kəsotəfakən məmə nəkoatol wæk kit itəmat min ilat. ?Nolən ətuatip ne nolən tərət kiātun nol kələhən nat kit? ?O, nəhag-əhagən ne napinəpən kiātun nuwamən məpələh kələh muəghat? !Kəp! ¹⁵ Kən e nolən kitiaəh əm, Kristo ne Setan, okol kəsuanən nəghatən kitiaəh nian kit. ?İəfak ne etəm təsəfakən kiātun nolən nat e nətəligən kitiaəh? !Kəp! ¹⁶ E Nimə Rəha Uhgīn, ikin kit tikə əh-ikin o narmi nat min, məto-inu kitat u Nimə Rəha Uhgīn itəm tatəmegəh. Kən Uhgīn təmən məmə,

“Ekatiğ itimat min ilat,
kən maliwæk itimat min ilat,
kən ekuwa io Uhgīn rəhalat,
kən ilat okotuwa rəhak netənim.”

¹⁷ Kən İəməmə təmən məmə,
“Tol nəhlan, otiet rəkis elat, motan isəu olat.
Kən məsotekən nat itəm tamkimik e niganəmti Uhgīn,
kən nikik tagien məmə ekos itəmat.”

¹⁸ “Kən ekuwa rəhatəmat tata,
kən itəmat onəkotuwa nenətik min,” inu nəghatən rəha İəməmə itəm in ilis ağın.

7

¹ İolik min. Nəniəkisən min u rəhatat. Kən tol nəhlan, pəs kotafəl nikitat, motos-irəkis natimnat rafin itəm koatol nıpətitat ne narmitat kotamkimik. Kən pəs kotələhəu kalın kitat məmə rəha Uhgīn əm motətəu-pən rafin suatip itəm nikin otagien lan.

Niki Pol təmagien olat

² Oterəh e nikitəmat kəm itimat. Esotolən tərət kəm suah kit, esotiuw-pənən suah kit tərət ikin, esotalkutən məmə ekotos nat kit rəhatəmat e nolən eko-eko. ³ Esənən nəghatən u məto-inu nəmotol nolən rat. Emən rəkis kəm itəmat məmə ekotolkeike pik itəmat nian rafin, kən nat əpnəpən nimisən o nəwırən otuwa e nəmegəhən rəhatimat, məto itəmat əpəh imə e nikitimat. ⁴ İo etahatətə əskasik etəmat. İatausit otəmat. Itəmat nəmotiləs-ipər pik rəhak nətəligən. Emos nəratən tepət təmuwa e rəhak nəmegəhən, məto nikik tagien maprəkis otəmat.

⁵ Tol nəhlan məto-inu, nian emotuwa Masetonia, esotamegən, məto nian rafin, nəratən tatiləs itimat təmisi-pən ikin pisin pisin min. E nəmegəhən rəhatimat, netənim kəmotəμου motol nəratən kəm itimat, kən itimat ekoatəgin. ⁶ Məto Uhgīn tatol kepin netənim itəm nətəligən rəhalat təpou, kən təmol kepin itimat e nuwamən rəha Taetas. ⁷ Kən sənəmə e nuwamən əm rəhan itəm təmol nikitimat tagien, məto e nəghatən wır rəha nol kepinən itəm nəmotən-ipən kəm in. In təmən-ipa kəm itimat məmə itəmat nakotolkeike pik məmə nəkotəplan io, kən təmən məmə nikitəmat tatətə tərət o nəghatən rəhak, kən təmən məmə nakolkeike pik io moatətul əskasik o nərgək. Nian eməto, nagiənən e nikik təmə rərioah.

⁸ Nat æpnapin okamæ ræhak naoa aupæn tæmol itæmat nakotæto tærat, mæto esætoæn tærat ron. Mæto aupæn, emæto tærat ron, mæto-inu emæplan mæmæ naoa u tæmol itæmat nakotæto tærat, mæto ræha nian ækuækir æm. ⁹ Mæto roiu, nikik tagien, kæn sænæmæ mæmæ næmotæto tærat, kæp. Nikik tagien mæmæ nian næmotæto tærat, næmotæuhlin itæmat e ræhatæmat nolæn rat min. Nipahrienæn, Uhgin tolkeike mæmæ kitat okotæto tærat o nolæn tol min-nulan. Kæn mæto-inu næmotæuhlin itæmat, kæn natimnat itæm emotæn aupæn kæn itimat tæmæsolæn mæmæ næmotakiæh e ræhatimat nahatætææn.

¹⁰ Kæn nian koatæto tærat e nolæn itæm Uhgin tolkeike, kæn kotæuhlin kitat e ræhatat nolæn rat, kæn Uhgin tatosmegæh kitat. Kæn nikitat otææpouæn o nolæn æh. Mæto nian koatæto tærat e nolæn ræha nætueintæn, tatiuw-pæn kitat e nimisæn. ¹¹ Otæplan-tu næmegæhæn ræhatæmat nian næmotæto tærat e nolæn itæm Uhgin tolkeike. Nolæn æh, noan tepæt: nakotolkeike motalkut æskasik mæmæ nækotol nolæn ætuatip, kæn motoalkut æskasik mæmæ nokotæg-ætuatip-in ræhatæmat nolæn rat min, kæn motetæhau nolæn rat min, kæn narmitæmat tæmiwig næmotaut motægin nolæn rat min. Næmotolkeike mæmæ nækotæplan min io, kæn nakotolkeike pik mæmæ nækotætul æskasik o nærgæk. Kæn næmoatætul matip mæmæ nækotol nalpinæn kæn netæm kotol nolæn rat. E nolæn min rafin ræhatæmat, næmotægætun mæmæ næsotolæn nat kit tærat e natimnat u. ¹² Kæn emæte naoa u kæn itæmat, mæto esæteæn o suah u itæm tæmol nolæn rat, kæn esæteæn o suah u itæm in tæmæraekin. Kæp. Emæte ilæ mæmæ itæmat onækotæplan æsas e niganæmti Uhgin mæmæ nækoatætul æskasik o nærgitimat. ¹³ Natimnat rafin min æh koatilæs-ipær nætæligæn ræhatimat.

Sænæmæ itimat æm itæm næmoatilæs-ipær nætæligæn, mæto nikitimat tagien pik o Taetas, mæto-inu nikin tagien mæmæ næmoatilæs-ipær min nætæligæn ræhan. ¹⁴ Emæn-ipæn kæn in mæmæ etaustit pik otæmat, kæn itæmat næmæsotolæn io ekaulis. Natimnat rafin itæm emotæn kæn itæmat, ilat nipahrienæn. Kæn e nolæn kitæh æm, natimnat rafin itæm emotæn kæn Taetas etæmat, kæn motausit ron, ilat min nipahrienæn. ¹⁵ Taetas, nikin tatæht æh mæmæ itæmat rafin agin-æh næmotol næwian, kæn moatægin moatasiæp nian næmotegæhan-in mæmæ otuwa mæplan itæmat. Kæn nian nikin tatæht natimnat min æh, nolkeikeæn ræhan otæmat tatær tæhmin min. ¹⁶ Nikik tagien pik mæto-inu etahatætæ æskasik etæmat mæmæ nækoatol naka itæm tætuatip.

8

Pol tæmætapæh mæmæ okotawte

¹ Piak min ne winik min, ekotolkeike mæmæ nækotitun næwiræn ræha Uhgin itæm tæmawte-in kæn nimæfak min æpæh Masetonia mæmæ ilat kotitun nasituæn e netæmim neen min. ² Ilat kæmotatig e næratæn asol kit ne nian æskasik min, kæn nat æpnapin ilat nan rat ræhalat nautæ tikæ agin, mæto næmegæhæn ræhalat tærioah wir e nagienæn. Kæn nan ratæn ne nagienæn kæmuoe-in nolæn tæwir. E nolæn æh, kæmotæraekin mæni tepæt motos-ipæn kæn iæfak min æpæh ikin min. ³ Iatæn-iaræp kæn itæmat mæmæ ilat kæmotos-ipæn tepæt, taprækis-in itæm netæmim nikilat tæht mæmæ okol kæsotolæn. Kæn ilat atip kæmotol. ⁴ Kæmotætapæh amul otimat mæmæ itimat ekotegæhan pæs ilat kotasitu e wæk ræha nos-ipæn mæni kæn iæfak min æpæh Jerusalem. ⁵ Kæmotaupæn kos-ipæn næmegæhæn ræhalat kæn Iæramæra, kæn uarisig, kæn itimat, e nolæn itæm Uhgin tolkeike. Nikitimat tææhtæn mæmæ okotol tepæt næhlan, mæto kæmotol.

⁶ Kæn tol næhlan, emotuæh niki Taetas mæmæ otitælig-pinæ otæmat. In tæmaupæn mæghat kæn itæmat o nolæn nat u, kæn tol næhlan, emotætapæh mæmæ in otæghat kæn itæmat mæmæ nækotol namnun wæk wir ræha nawteæn æh itæm næmotætuoun. ⁷ E natimnat min u rafin, itæmat næmotol tæwir pik maprækis, inu nahatætææn ræhatæmat, ne næghatæn ræhatæmat, ne nitunæn ræhatæmat, ne nolæn ræha nætul æskasikæn, ne nolkeikeæn ræhatæmat otimat. Kæn

roiū, iakolkeike māmā nəkotol wək kit mīn e nolən təwīr pik maprəkis, inu wək wīr rəha nawtēn.

⁸ Esənən māmā nəkotəkəike motol. Məto emotəgəṭun kəm itəmat māmā netəm pişin pişin mīn nikilat tagien o nasituən e wək əh. Kən roiū əh, iakolkeike māmā ekisilu wīr māmā nolkeikeən rəhatəmat in nīpahrienən tahmen elat, o kəp. ⁹ Itəmat nəkotitun wīr nəwīrən rəha ləramərə Iesu Kristo itəm təmawte-in kəm itəmat, māmā nat əpnəpīn rəhan nautə tepət, məto təmol otəmat māmā in rəhan nautə tikə. Kən məto-inu təmol māmā rəhan nautə tikə, kən mol itəmat rəhatəmat nautə tepət.

¹⁰ Kən inu rəhak nətəligən e natimnat mīn u, itəm otasitu etəmat. Otol namnun e wək itəm nəmotətuoun e nup uarisig. Nikitəmat təmaupən məht māmā nəkotol wək əh, kən itəmat nəmotəupən motətuoun motol. ¹¹ Tol nəhlan, roiū otol namnun wək u rəha nos-ipənən. Kən rəhatəmat nətəligən o nolən wək u itəm nakotolkeike pik māmā nəkotol, in otuwa nīpahrienən, kən itəmat onəkotol e rəhatəmat atip natimnat. ¹² Okəmā nikitəmat tagien o nos-ipənən, kən Uhgīn nīkin tagien o nosən natimnat əm itəm nakoatos moatos-ipən. Kən in təsətapəh-inən natimnat itəm tikə otəmat.

¹³ Esotolkeikeən māmā nəmegəhən rəha netəmim neen otimətig məto-inu kəmos rəhatəmat mənī, məto nəmegəhən rəhatəmat in otiəkis məto-inu nəmotasitu elat. Kəp. Iakolkeike māmā tahmen-ahmen əm otəmat rafin. ¹⁴ Roiū, itəmat nakoatos tepət kən motitun nasituən elat. Kən o nian mīn neen, ilat kotitun noorən kəm itəmat okəmā rəhatəmat tikə. Kən itəmat nakotahmen-ahmen əm, ¹⁵ tahmen e itəm Naoa Rəha Uhgīn tatən māmā,

“Netəmim itəm kəmotəulək tepət, tahmen əm, təsaprəkisən.

Kən netəmim itəm kəmotəulək noan-məşin, rəhan nagwənən tahmen əm, təsikəən.”

Taetas təmuwīn Korin

¹⁶ İatənwiwi Uhgīn māmā təmələhəu-pən e niki Taetas nətəligən o nasituən etəmat, tahmen-ahmen e rəhak. ¹⁷ Tol nəhlan məto-inu Taetas, nīkin tagien o nīmənən məplan itəmat tahmen e itəm emən kəm in. Kən taprəkis-in itəm əh, nīkin tagien pik o nasituən etəmat, kən in rəhan əm nətəligən māmā in otimnə məplan itəmat. ¹⁸ Kən itimat ekotahl-ipinə mīn piətə kit mīn timnə ilau mīn. Suah u, netəm e nīməfak mīn koatisiai-in o rəhan wək o nən-iarəpən namnusən təwīr. ¹⁹ Kən taprəkis-in inu, nīməfak mīn kəmotitəpun māmā otuwa itimat mīn o nīləsən mənī u muwīn əpəh. Kən itimat ekotərəməmə lan o noorən māmā otıləs-ipər nərgi ləramərə, kən matəgəṭun māmā nikitimat otagien pik o nasituən. ²⁰ Itimat esotolkeikeən māmā suah kit otən rat itimat o nolən rəha noorən mənī asol əh. ²¹ Tol nəhlan, itimat ekotalkut pik māmā ekotol nat itəm tətətip, məto sənəmā e niganəmti ləramərə əm, məto e niganəmti netəmim mīn.

²² Kən ekotahl-ipinə piətə kit mīn iləhal suah mil u. Suah əh, e wək tepət ne nolən tepət, emotisilu wīr māmā in tolkeike pik māmā otasitu. Kən roiū, in tolkeike pik māmā otasitu məto-inu in tətəhatətə pik etəmat. ²³ Kən o Taetas, itimlau mīn ekioal wək kitəh əm, kən in mīn tatol wək e nikitəmat o nasituən etəmat. Kən o piətə mīn, ilat ien əhrūin rəha nīməfak mīn, kən nolən wīr mīn e nəmegəhən rəhalat koatisiai-in Kristo. ²⁴ Tol nəhlan, otol rəhatəmat nolən kəm suah miləhal əh māmā nakotolkeike pahrien iləhal, kən iləhal okəhalitun o nat naka itimat ekotəusit otəmat. Kən otol-wīr kəm ilat māmā nīməfak mīn okotəplan.

9

¹ Okəmā esəteən naoa u kəm itəmat, in təwīr əm məto-inu nəkotitun rəkis wək u rəha nasituən e iəfak mīn əpəh Jerusalem. ² İatən nəhlan məto-inu io ekitun māmā nakotolkeike māmā onəkotasitu. Kən ematıləs-ipər nolən wīr rəhatəmat o netəm Masetonia, matən

kəm ilat məmə e nup itəm tinuwın rəkis, itəmat əpəh Akaea, nəmoatətul matip o nos-ipənən. Kən nian kəmotəplan məmə nikitəmat tagien pik o nasituən, təmol min ilat tepət kotolkeike məmə okotasitu min.

³ Məto roiü, etahl-ipinə piətət miləhal u məmə iləhal okəhaləplan itəmat məmə itəmat onəkotol nat itəm nəmotən, təhmen əm məmə emən mihin, kən tol nəhlan rəhatəmat nəghatən o niləs-ipərən nolən wir rəhatəmat, sənəmə nat əpnəpin əm. ⁴ Məto okəmə nəsotolən, kən nian ekimnə itimat netəm Masetonia neen, kən okotəplan məmə itəmat nəsotolən əh, kən nolən əh otol itimat ekotaulis, məto-inu itimat enoatıləs-ipər rəkis itəmat. Kən otol itəmat nakotaulis taprəkis. ⁵ Tol nəhlan, nikik təht məmə ekəkəike mətapəh o piətət miləhal məmə okotimnə rəkis pitən kəplan itəmat, kən motol namnun wək o nəmki-pamən mənı asol itəm nəmotən-iəkis məmə nakotos-ipən. Məto iakolkeike məmə in nos-ipənən kit itəm tətisi-pən atip e nikitəmat, sənəmə suah kit tatəkəike kəm itəmat məmə nakotos-ipən.

Nolən nawteən

⁶ Sotaluinən nat u. Etəm tatəfe noan məsin, matəulək-in noan məsin. Kən etəm tatəfe tepət, matəulək-in tepət. ⁷ Itəmat kitiah kitiah nakəkəike mos-ipən nat naka nəmən e nikim məmə nakos-ipən. Okəmə nikim təsagienən ron, təsəwirən məmə nakos-ipən. Kən okəmə nakos-ipən məto-inu suah kit tatəkəike kəm ik məmə nakos-ipən, in min təsəwirən. Ekən nəhlan məto-inu Uhgin tolkeike etəm u tatos-ipən e nikin pahrien. ⁸ Kən Uhgin titun nawte-inən nəwirən rafin agin kəm itəmat məmə e nian rafin e natimnat rafin, nakotos natimnat rafin itəm tətuatip məmə nəkotəkəike motos, kən moatos tepət min əh-ikin məmə nakotoor kəm netəmim. ⁹ Naoa Rəha Uhgin tatən məmə, “In tatoor rəhan natimnat tepət kəm ian-rat min, kən rəhan nolən ətuatip tətətig lili.”

¹⁰ Kən Uhgin itəm tatos-ipən nikuti nat o etəm tatəfe, kən matos-ipinə piret o nunən, e suatip kitiah əm in otos-ipinə nat tepət kəm itəmat mol in tepət min məmə, itəmat nəkotitun nasituən e netəmim neen min, kən in otol noan tepət itəm təmisi-pən e nolən ətuatip rəhatəmat. ¹¹ E natimnat rafin e nəmegəhən rəhatəmat, Uhgin otos-ipən rəhan nəwirən kəm itəmat məmə itəmat nəkotitun nawteən e nian rafin. Kən nian ekotoor rəhatəmat nasituən, netəmim okotənwiwi Uhgin ron.

¹² Wək u itəm itəmat nəkotol, tatos-ipən mənı o nagwənən kəm netəmim rəha Uhgin u nəumis tatus ilat, məto tatol nat wir kit min taprəkis, inu nənwiwiən itəm təmər marioah e niki netəmim matuwın o Uhgin. ¹³ Nian nəkotol wək u, natol-arəp nolən rəhatəmat kəm netəmim tepət. Kən ilat okotıləs-ipər nərgi Uhgin ron, məto-inu itəmat nəkoatol pahrien nolən rəha netəmim itəm koatən nıpahrienən e namnusən təwir rəha Kristo. Kən okotıləs-ipər nərgi Uhgin o nawteən rəhatəmat e mənı asol kəm ilat ne netəmim rafin. ¹⁴ Kən nian koatəfak otəmat, nikilat tuwın otəmat məto-inu Uhgin təmawte-in rəhan nəwirən kəm itəmat taprəkis agin-əh məmə nəmotasitu pik elat. ¹⁵ !Pəs kotən kəm Uhgin məmə nikitat tagien o Nətin itəm təmos-ipa kəm kitat, u in nat təwir agin maprəkis!

10

Pol təmuhalpın nəghatən e rəhan wək

¹ Io Pol, io atip, iatəkəike e nat kit kəm itəmat. Netəmim neen koatən məmə nian kitat min itəmat, rəhak nətəligən in ləhau əm, məto nian ekiet rəkis etəmat, rəhak nolən təskasik pik. Kristo, in rəhan nətəligən ləhau, kən in etəm mətig. Kən e nolən kitiah əm, ² iatətapəh otəmat məmə, onəkotol nolən rəhatəmat tətuatip məmə nian ekimnə, məsəhai pikən itəmat. Məto ekıtun məmə ekəhai netəmim neen u koatən məmə ekoatətəu-pən nolən rəha nətueintən u, ³ məto-inu nat əpnəpin ekotatig e nətueintən u, itimat esotəluaginən

e nolən rəha nətueintən u. ⁴ Natimnat rəha nəluaginən itəm itimat ekoatəluagin lan, sənəmə nat itəm nətueintən koatəluagin lan. Kəp, natimnat rəhatimat, ilat koatos nəsanənən rəha Uhgın o nərəkinən ikin tiəkis o nuwinən ikin ima tikimır min. ⁵ Itimat ekoatərakın nəghatən eiueiuə min ne nətəligən ausit min, ilat rafin itəm koatən-iəhau netəmim o nitunən Uhgın. Nətəligən min rafin itəm tikimır min rəha Uhgın, itimat ekoatəluagin elat, motol win elat, motol məmə ilat rafin okotol nəwia Kristo. ⁶ Kən nian itəmat nakotətəu-pən wir nəwia Kristo, itimat ekoatətul matip o nolən nalpınən kəm netəmim rafin itəm koatəht nəwian.

⁷ Itəmat nakoatəplan nat itəm ihluə, məto nəkotəruru nipətin. Okəmə suah kit titun pahrien məmə in etəmim rəha Kristo, kən in otətəlig-in wir min məmə itimat min rəha Kristo tahmen lan. ⁸ Nat əpnapin iatəghat ausit məsin o nepətən itəm Iərəməərə təmos-ipa, okol esaulisən ron. Təmos-ipa o niləkinən itəmat, sənəmə o niləs-iəhauən itəmat. ⁹ Esolkeikeən məmə nikitəmat təht məmə ekəte naoa min kəm itəmat e nolən itəm netəmim neen koatən, məmə otol itəmat nakotəgin. ¹⁰ Ilat kotən rat io məmə, “Rəhan naoa təfigəm kən masilə, məto nian tətən kitat min, in sənəmə etəm əskasik kit, kən rəhan nəghatən in nat əpnapin əm.” ¹¹ Netəm tol nəhlan kotəkəike motitun məmə, nolən rəhatimat itəm koatəplan e naoa min emotahl-ipən nian itimat isəu, məto nian ekotimnə, ekotol rafin nolən min əh.

¹² Esotolkeikeən məmə ekotəplan ahmen itimat ne netəm pisin neen itəm koatıləs-ipər atip ilat. !Kəsi, itimat esotahmenən! !Kəp, iatəsan əm! Nian ilat atip əm koatəplan ahmen ilat min, kən koatakil atip əm ilat min, tol rəhalat nitunən talməl. ¹³ Məto itimat, esotəghat ausitən taprəkis e nepətən rəhatimat, məto ekotəghat ausit e wək itəm Uhgın təmələhəu-pən məmə rəhatimat, kən wək u, itəmat min əpəh ikin. ¹⁴ Kən nəghat ausitən e nepətən rəhatimat otəmat in ətuatip əm, in təsepət pikən. Okəmə esotuwmən otəmat, okol esotəghatən nəhlan. Məto nipahrienən, emotaupən motuwa mətoarus-pa itəmat nian emotan moatən-iarəp namnusən təwir rəha Kristo. ¹⁵ Netəmim neen koatəghat ausit o wək itəm suah pisin təmol. Məto itimat ekoatəghat ausit əm e wək itəm Uhgın təmələhəu-pən kəm itimat. Itimat emotələhəu-pən əskasik nətəligən rəhatimat məmə nahatətəən rəhatəmat otəwiə təhmin min, kən tol nəhlan, rəhatimat wək e nikitəmat otol iahgin mepət, ¹⁶ kən tol nəhlan, ekotitun nuwinən motən-iarəp namnusən təwir e ikin min e nikali imatəmat ikin muwin təhmin min. Kən e nolən əh, itimat esotolən wək e ikin kit itəm suah kit tinol wək rəkis ikin, kən məsotəghat ausitən o wək rəha etəm pisin. ¹⁷ Məto Naoa Rəha Uhgın tətən məmə, “Pəs etəm tatəghat ausit, in otəghat ausit əm e natimnat itəm Iərəməərə təmol.” ¹⁸ Iatən nəhlan məto-inu, kəsisiai-inən etəmim itəm tatıləs-ipər atip in, məto kəsisiai-in əm etəmim itəm Iərəməərə tatıləs-ipər.

11

Pol ne aposol eiueiuə min

¹ Iakolkeike məmə nakotegəhan-in io pəs ekən rəhak məsin nalmələn kəm itəmat. Məto pahrien, noatol rəkis. ² Iatehm wir itəmat, məsolkeikeən məmə suah kit min otəmki-rəkis itəmat e nelmək, kən nolən əh rəhak təmisi-pən əm o Uhgın. Io tata rəhatəmat, kən itəmat nəkotahmen e pətan əkəku wi kit itəm kinən rəkis məmə okos rəham kətim kan məmə otətəu-pən suah kitəh əm, nərgin u Kristo. Kən iatehm wir rəhak pətan əkəku əh məmə ekegəhan-in-pən in kəm rəhan iərman, kən in təruru əh iərman.

³ Məto iatəgin məmə onəkotahmen e If itəm Setan təmeiuə in e nəghatən ətehen. Iatəgin məmə suah kit otiuw-pən rəhatəmat nətəligən tuwin ik pisin, kən nakotapəs rəhatəmat nolkeikeən o Kristo, itəm in tətəatip məpiə wir. ⁴ Iatən nəhlan məto-inu okəmə suah kit tatuwa otəmat matən-iarəp Iesu itəm tol pisin e Iesu itəm ekoatən-iarəp, o okəmə itəmat

nakoatos narmin itəm tol pisin e Narmin nəmos rəkis, o nakotəto namnusən təwir itəm tol pisin e itəm nəmos rəkis, məto itəmat ialmə min, nakotegəhan-in əm. ⁵ Aposol min əh itəm itəmat nakoatən məmə ilat “aposol min ilis pik,” məto e rəhak nətəligən esəplanən məmə ilat ilis maprəkis-in io. ⁶ Okəmə naka kəsəgətun wırən io e nəghatən, məto ekıtun wır nəukətın namnusən təwir. Itəmat emotəgətun nat əh kəm itəmat e nolən min rafin nian tepət.

⁷ Nian ematən-iarəp namnusən təwir rəha Uhgin kəm itəmat, esolən məmə nakotətou nat kit. Io atıp əm emos-iəhau io o niləs-ipərən itəmat. ?Kən tahro? ?Nolən əh in təfagə rat kit? !Kəp! ⁸ Nian ematol wək kitat min itəmat, niməfak min ik pisin kəmoatətou io. İuəhkır tahmen məmə emakləh-in ilat məmə ekasitu etəmat. ⁹ Kən nian kəmoatan, kən rəhak nat kit tikə, esətapəhən o suah kit o nasituən məto-inu piatat min itəm kəmotisi-pən Masetonia kəmos-ipa natimnat itəm rəhak tikə. Tol nəhlan, esətapəh-inən nat kit otəmat, kən məsos-ipənən wək əskasik otəmat o nehmən io, kən ekol nəhlan nian rafin. ¹⁰ Tahmen e nıpahrienən rəha Kristo tətətig lak, iatən pahrien məmə suah kit tikə ikin min rafin əpəh Akaea o nən-iəhauən io o nəghat ausitən o nəsetapəh-inən nasituən. ¹¹ ?Kən tahro ekəsətapəh-inən nat kit otəmat, məto-inu esolkeikeən itəmat? !Kəp! Uhgin titun məmə ekolkeike pik itəmat.

¹² Netənim neen kotalkeike məmə nikitəmat təht ilat məmə kotahmen etəmat e wək itəm koatəghat ausit ron. Məto iakatakəike o nolən rəha nəsetapəh-inən natimnat məmə rəhalat nəghatən otiet morin. ¹³ Netəm nəhlan, ilat aposol eiueiua min, kən koateiua-in netənim e wək rəhalat. !Kən ilat koatan tahmen məmə ilat aposol min pahrien rəha Kristo, məto kəp! ¹⁴ Məto kəsotautən e nolən əh, məto-inu Setan atıp, tətən tahmen məmə in nagelo kit rəha nəhag-əhagən. ¹⁵ Kən sənəmə in nat kit itəm okotaut lan, okəmə iolwək min rəha Setan kotan tahmen məmə ilat iolwək min rəha nolən tətəuatıp. E namnun nian, ilat okotos rəhalat nətouən tətəu-pən nolən min rəhalat.

¹⁶ Ekisimatıp min. Pəs suah kit tikə nikin təht məmə io ialmə. Məto okəmə nikitəmat təht nəhlan, kən otegəhan-in io pəs ekol nolən rəha ialmə məsin, kən ekəghat ausit məsin. ¹⁷ Nəghatən u rəhak sənəmə nat itəm ləramərə təmən-ipa kəm io məmə ekən. Məto iatəghat əm tahmen e ialmə kit. ¹⁸ Netənim tepət koatəghat ausit o nolən min rəha nətueintən, kən tol nəhlan, io min, ekəghat ausit. ¹⁹ !Ei! !Nakotenatig wır, kən tol nəhlan, motegəhan-in məmə iaməl min kotəgətun itəmat!* ²⁰ Nakotegəhan-in əm okəmə suah əpnapın kit tatol itəmat slef, o okəmə tatos nat kit rəhatəmat e nolən eko-eko, o tatiləs-ipər atıp in, o tatem-pən niganəmtitəmat. ²¹ !İataulis məmə nətəligən rəhatimat təpou pik məmə esotolən nolən rat min əh!

Rəhak nəghatən in talməl, məto nolən naka itəm netəm əh kotəmə okotəghat ausit ron, io min, ekəghat ausit ron. ²² ?Tahro? ?İlat koatən məmə ilat netəm Hipru? Io min. ?Koatən məmə ilat netəm Isrel? Io min. ?Koatən məmə ilat noanol rəha Epraham? Io min. ²³ ?Koatən məmə ilat iolwək min rəha Kristo? Io min, məto ekaprəkis-in ilat. Kəsi, iatəghat tahmen e ialmə kit. Emol wək pik taprəkis-in ilat, kən kiləs-ipən io e kalapus nian tepət taprəkis-in ilat, kən kəmalis io taprəkis-in ilat, kən iuəhkır ekimis nian tepət. ²⁴ Nian faif, noanol rəha Isrel kəmotalis io mau tate-nain. ²⁵ Nian kisil, kəmalis io e nıkilkil. Nian kit kəmaht io e kəpiel apın. Nian kisil emuwın e nego kən nego tamnim, kən nian kit emeai əpəh itəhəi lokamnim o nian apiəpiə kit, lapın ne nərauiəgən. ²⁶ Nian rafin etaliwək o nolən wək rəhak. Kən iuəhkır narua əsol tiləs io ekimis, kən emətatig ikin tasilə ikin imaa iakləh min, kən ikin tasilə ikin imaa natimak min noanol rəha Isrel, kən ikin tasilə ikin imaa İaihlua min, kən ikin tasilə ikin e taon əsol, kən ikin tasilə ikin e ikin taruən-arua ikin, kən ikin tasilə ikin əpəh itəhəi, kən ikin tasilə ikin imaa piak eiueiua min. ²⁷ Emol

11:4: Kal 1:8-9 **11:5:** 1 Kor 15:10; 2 Kor 12:11 **11:6:** 1 Kor 2:1,13 **11:7:** 1 Kor 9:18 **11:9:** 2 Kor 12:13; Fil 4:15-16 * **11:19:** E ves 19-21, Pol tatəghat əsan ilat. Nıpahrienən, in tatən-iəhau ilat. **11:22:** Fil 3:5
11:23: Wək 16:23 **11:24:** Dut 25:3 **11:25:** Wək 16:22; 14:19 **11:26:** Wək 9:23; 14:5

pik wək, kən nian tepət esapilən lapin. Nian min neen, nəumis tus io, kən mətoaoa, kən nian tepət nigak nagwənən tikə. Kən nian tepət iatətəp, kən rəhak natimnat təsahmenən o nətəpən. ²⁸ Kən taprəkis-in natimnat min əh, nian rafin nikik təht pik niməfak min rafin. ²⁹ Okəmə suah kit rəhan nəmegəhən teiuaiu, kən io min, rəhak nəmegəhən teiuaiu. Okəmə suah kit tatit suah kit min e təfagə rat, kən nikik titahmə pik ron.

³⁰ Okəmæ ekæike mæghat ausit, kæn ekæghat ausit o nat itəm tatægætun mämæ rəhak nəsanənən tikə. ³¹ Kæn Uhgin, u in Uhgin ne Tata rəha Iərəmərə Iesu, itəm katiləs-ipər nərgin nian mīn rafin namnun tikə, titun mämæ io, eseiuən. ³² Əpəh Tamaskes, etəm-iasol rəha Kig Aretas təməlin rəhan mopael mīn o nehm wīrən nafiluə rəha taon mämæ okotegəs-in motaskəlim motiləs-ipən io e kalapus. ³³ Məto kəmiləs-ipən io e kətim asol kit, kətu-pən nol lan, kiləs-ipən e winta e fenis asol kəmol e kəpiel, kæn kəhlman-əhlman tuwīn əpəh ləhau, kæn inəh suatip emagim lan.

12

Nihlīn kit ne nat kit tahmen e napīlaiirən

¹ Ekæike matəghat ausit, nat əpnapin təsolən win e nat kit ikin, məto ekəkæike matən natimnat min tahmen e napilairən ne nəghatən wi min itəm İərəməyə təmol əp kəm io.

²Ekitun iəfak kit itəm tətahətətə e Kristo.* E nup fotin tinuwɪn rəkis, Uhgin təmiləs muwɪn əpəh ilis e nego e neai.† Iəkəruru okəmə nɪpətɪn tɪnatuwɪn, o narmin əm, Uhgin əm tɪtun.

³ Kən ekən min māmə iəkəruru okəmə nipətin tinatuwin, o narmin əm, Uhgin əm titun. Məto ekitun māmə suah əh, ⁴ Uhgin təmiləs muwin əpəh iman ikin.‡ Kən in təməto nat anion min itəm təsətuatipən māmə etənim rəha nətueintən otən. ⁵ Ekəghat ausit o etəm tol nəhlan, məto esəghat ausit atipən ron io, məto ekəghat ausit əm o rəhak nolən min itəm nəsanənən tikə elat. ⁶ Məto okəmə ekən māmə ekəghat ausit, okol esalmələn, məto-inu ekəghat-in nipahrienən. Məto esəghat ausitən nəhlan, kən tol nəhlan, suah kit tikə itəm otıləs-ipər io ilis taprəkis nat itəm tətuatip. Iakolkeike māmə otəplan ahmen io e nat naka itəm ekən, o ekol.

⁷ Uhgin tšəŋkeikeən məmə etausit o nəghatən wi min itəm in təmol əp kəm io, kən nəghatən min əh kotəwir maprəkis. Kən tol nəhlan təmahli-ipa nəratən kəm io tahmen e nihlin kit tətəru nīpətik. Nəratən əh in iahləpis rəha Setan məmə tol nahməən e nīpətik, kən tol nəhlan esausitən. ⁸ Emuəh niki Iəramərə mau kisil məmə otiləs-irəkis ron io. ⁹ Məto tən kəm io məmə, “Rəhak nəwīrən asol titun naskəlīmən ik, məto-inu nian rəham nəsanənən tikə, nəsanənən rəhak titun nuwamən mol iahgin e rəham nəmegəhən.” Tol nəhlan, etagien pik məmə ekəghat ausit e rəhak nəmegəhən itəm nəsanənən tikə, məmə nəsanənən rəha Kristo otatig e nəmegəhən rəhak. ¹⁰ O nat əh, etagien nian nəsanənən tikə e nīpətik, kən etagien nian katən rat io, kən etagien e nian iəkis min, kən etagien nian katol nəratən kəm io, kən etagien e nian itəm tiəkis ron io. Etagien elat rafin o nərgi Kristo, məto-inu nian rəhak nəsanənən tikə, kən iatəsanən.

¹¹ Emol nolən rəha ialməl, məto itəmat əm nəmoatəkəike kəm io məmə ekol. Nəməsotiləs-ipərən nərgək, məto təpəwir pik okəmə nəmotol mihin, məto-inu io sənəmə ləhau e “aposol min ilis pik” e nat kit əkəku əm, nat əpnapin io etəm əpnapin əm. ¹² Nian emətan kitat min itəmat, ematol natimnat itəm tatəgətun io məmə io aposol pahrien kit. Ematol nəmtətin min, ne nat asol min itəm tol narmi netənim tatiwig, ne nat pispis min e nikitəmat, kən emol e nətəligən rəhak kaifəməh. ¹³ Nat kitiah əm eməsölən e nikitəmat, eməsətapəh-inən məni kit otəmat. !Otaluin o təfagə rat u rəhak!§

11:33: Wək 9:23-25 * **12:2:** Pol tatəghat-in atip. † **12:2:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “neai tatol kisił lan.” Məto nıpətin tatən məmə “nego e neai u in ikin rəha Ughin.” ‡ **12:4:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “Paradaes.” itəm nıpətin tatən məmə “nego e neai,” ikin itəm netəmim itəm kotətuatip koatuwin ikin nian okotimis. **12:7:** Job 2:6 **12:9:** Fil 4:11-13 **12:11:** 2 Kor 11:5 **12:12:** Rom 15:19 § **12:13:** Pol tatol miłə elat e nəghatən u. **12:13:** 2 Kor 11:9

¹⁴ Roiu iatätul matip mämä ekimnä muag itämat itäm otol kisil lan. Kän ekəsətapəh-inən mənī kit otəmat, mətə-inu esotolkeikeən rəhatəmat nautə, mətə iakolkeike əm itəmat. Otətəlig-in-tu. Sənəmə wək rəha suakəku mämə otehm wir rəhan tata ne mama. Mətə in wək rəha tata ne mama mämə okuehm wir rəhalau suakəku. ¹⁵ Tol nəhlan, nīkik tagien mämə ekos-ipinə rafin rəhak natimnat otəmat, kən mos-ipən min rəhak nəmegəhən otəmat. Rəhak nolkeikeən otəmat in tepət, mətə rəhatəmat ron io in təkəku əm. !Inu təsətuatipən! ¹⁶ Pəs kotən mämə esətapəh-inən mənī kit otəmat. Mətə itəmat neen koatən mämə emos natimnat otəmat e nolən eko-eko. ¹⁷ ?Tahro? ?Io emos natimnat e nolən eko-eko nian emahl-ipən netəmim kəm itəmat, o kəp? !Kəp! ¹⁸ Emuəh niki Taetas mämə otuwīn otəmat, kən mahl-ipən piətət kit ilau min. ?Taetas təsosən natimnat otəmat e nolən eko-eko, o kəp? ?Nəkotitun o kəp mämə, rəhatimlau nətəligən kitīəh əm, kən matioal nolən kitīəh əm?

¹⁹ Kəm-naka nikitəmat təht mämə e nəghatən min rafin əh, emotuhalpin nəghatən kəm itəmat itəm suah kit təmən otimat. Kəp. E niganəmti Uhgin, emoatəghat tahmen e netəm rəha Kristo. Kən iolīk min, natimnat rafin itəm koatol, koatol mämə itəmat nakotəsanən. ²⁰ Iatən nəhlan mətə-inu iatəgin mämə nian ekimnä, kəm-naka ekəplan mämə nəsololən mämə inu iakolkeike mihin. Kən itəmat min nəkotəplan mämə io esolən mämə inu nakotolkeike mihin. Iatəgin mämə ekəplan itəmat neen kotərgəhəu, neen koatetet, neen koatəmərīt e neməha, neen kotəhap-əhap ilat min, neen koatən rat netəmim, neen koatən nīkalīn netəmim, neen koatausit, neen koatol əpnapīn nat. ²¹ Iatəgin mämə nian ekimnä min, rəhak Uhgin otīlās-iəhau io e niganəmtitəmat, kən nīkik otitəgit kən ekasək otəmat neen itəm nəmotol nolən rat aupən, kən məsotəuhlinən ilat o nolən rat min rəhalat itəm koatol nian rafin, inu koatol nolən rat itəm tol naulisən o nənən, kən nəman ne nīpītan koatan anion, kən koatol nəhlan əpnapīn əm.

13

Namnun nəghatən rəha Pol o nəhgaiirən elat

¹ Inu rəhak naliwəkən itəm tatol kisil lan otəmat. Naoa Rəha Uhgin tatən mämə, “Nian suah kit tatətu-pən nəghatən e suah kit min, etəmim kəiu o kisil okotəkəike motən nəghatən kitīəh, kən tol nəhlan netəmim kotitun mämə nəghatən koatətu-pən lan, in nīpahrienən.”* ² Nian emimnä otəmat itəm tatol kəiu lan, emən-iarəp rəkis nəghatən o nəhgaiirən e netəm koatol təfagə rat ne itəmat rafin, mämə okotapəs təfagə rat min. Kən roiū ekən min nian io əpəh isəu. Nian ekimnä min, ekol nalpinən kəm ilat itəm kəsotapəsən təfagə rat. ³ Ekotol nəhlan mətə-inu nikitəmat təht mämə rəhak nəsanənən tikə, kən itəmat kotolkeike motitun əsas mämə nian iatəghat, in nəghatən rəha Kristo əm. In təsəpouən o nolən wək itəmat min, mətə rəhan nəsanənən tepət e nikitəmat. ⁴ Nīpahrienən, nian kəmətu-pər e nīg kəluau, rəhan nəsanənən tikə e nīpətin. Mətə tatəmegəh roiū e nəsanənən rəha Uhgin. Kən e nolən kitīəh, rəhatimat nəsanənən tikə e nīpətitimat, mətə itimat ekotəmegəh itimat Kristo e nəsanənən rəha Uhgin, kən nian ekotəghat kəm itəmat, onəkotəplan nəsanənən əh.

⁵ Itəmat atip, otakil wir nəmegəhən rəhatəmat mämə rəhatəmat nahatətəən in pahrien, o kəp. Itəmat atip, nakotehm wir rəhatəmat nolən. ?Nəkotitun o kəp, mämə Kristo Iesu tətətig e nəmegəhən rəhatəmat? !Mətə okəmə rəhatəmat nəmegəhən təsətu-pənən nolən rəha nahatətəən, kən Kristo təsətigən e nəmegəhən rəhatəmat! ⁶ Kən emələhəu-pən əskasik rəhak nətəligən mämə onəkotəplan mämə itimat aposol min pahrien. ⁷ Kən roiū, ekoatəfak kəm Uhgin mämə itəmat kit təsolən nat kit tərət. Esotolkeikeən nəhlan mämə otəgəhun mämə rəhatimat wək e nikitəmat in təwir mətuatip. Mətə ekotolkeike mämə itəmat nəkoatol nolən itəm tətəuati, nat əpnapīn netəmim neen koatən mämə

12:18: 2 Kor 8:6,16-18 **12:21:** 2 Kor 13:2
tahmen e nəghatən rəha netəmim kəiu o kisil.
1 Kor 11:28

* **13:1:** Dut 19:15 Kəm-naka, Pol tatən mämə rəhan naliwəkən kisil
13:1: Dut 19:15; Mat 18:16; 1 Tim 5:19 **13:4:** Fil 2:7-8 **13:5:**

wək rəhatimat tərat. ⁸ Tol nəhlan məto-inu okol itimat esotolən nat kit itəm tahtosigin nıpahrienən, məto ekotitun nolən əm nat itəm tatıləs-ipər nıpahrienən. ⁹ Nikitimat tagien nian itimat ekotitun nolən u, itəm nəsanənən tikə lan, məto nəmegəhən rəhatəmat tatətul əskasik. Kən nəfakən rəhatimat otəmat məmə nəmegəhən rəhatəmat tahmen o nətəu-pənən suatıp ətuatıp. ¹⁰ Nian io əpəh isəu otəmat, ekəte nəhlan o nat kit. İərəmərə tinos-ipa rəkis nepətən kəm io, məto esolkeikeən məmə nian ekımnə otəmat, ekəike mol əskasik etəmat e nepətən əh. In təmos-ipa nepətən əh məmə ekıləs-ipər itəmat, sənəmə məmə ekərəkın itəmat.

Namnun nəghatən

¹¹ Piak mın ne wınık mın. Inu rəhak namnun nəghatən. Otagien. Otəuhlin rəhatəmat nolən mın. Otəto rəhak nəghatən. Otuwa e nətəligən kitıəh. Otatig e nəməlinuən. Kən Uhgın rəha nolkeikeən ne nəməlinuən otatig itəmat mın.

¹² Otən təwır kəm itəmat mın tahmen məmə itəmat kitıəh əm e Kristo. ¹³ İəfak mın rafın koatən-ipinə təwır kəm itəmat.

¹⁴ Pəs İərəmərə İesu Kristo otawte-in rəhan nəwırən kəm itəmat rafın. Kən pəs Uhgın otos-ipən rəhan nolkeikeən kəm itəmat rafın. Kən pəs Narmin Rəha Uhgın otol nikitəmat rafın tol kitıəh.

Kalesia

Naoa itəm Pol təmäte tuwin kəm iəfak min ikin Kalesia Nəghatən əkuəkır rəha naoa u Kalesia

?Pah təmäte naoa u? Aposol Pol təmäte naoa u.

?Təmäte tatuwin kəm pah? Təmäte tatuwin kəm niməfak min itəm kotatig pis ikin e nitən Kalesia, inu Ikoniam, Listra, ne Tepe. Pol in təmätuoun niməfak min əh nian in təmaupən maliwək e rəhan naliwəkən min.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmäte? Nəratən asol kit e niməfak e nian əh rəha Pol. Netəm Iaihlua tepət koatən nīpahrienən e Iesu Kristo. Kən netəm Isrel tepət koatən nīpahrienən e Iesu. Məto netəm Isrel neen koatən məmə Iaihlua min itəm kotən nīpahrienən e Iesu, okotəkəike kətəu-pən lou min rəha Moses, tahmen e nəhg-ipənən. Ilat kəmoatən məmə Iaihlua min okəkəike kəhg-ipən ilat okəmə kotolkeike məmə okotuwa kətuatip e niganəmti Uhgin.

?Təmäte naoa u o naka? Pol in təmäte naoa u, məmə otəg-ətuatip-in nətəligən rəha netəm Isrel itəm koatən məmə Iaihlua min okotəkəike kətəu-pən lou rəha Moses okəmə ilat kotolkeike məmə Uhgin in otosmegəh ilat. Pol tolkeike məmə iəfak min okotitun məmə nahatətən in suatip itəm Uhgin təmol məmə etəmim otətuatip e niganəmtin, kən in tatosmegəh ilat e nikin agien. Məto nolən rəha nəhg-ipənən, o nolən rəha wək əskasik min, o nolən rəha nətəu-pənən lou, kəsotosomegəhən etəmim. Netəm-iasol rəha niməfak rəha Isrel kəmoatəpələh əpəh Jerusalem moatəghat-in nətəligənən min əh. Kən moatən məmə təwīr əm məmə Iaihlua min okəsotətəu-pənən lou rəha Moses. Afın e Wək Min 15:1-35.

Pol təmätuoun matəghat kəm ilat

¹⁻² Piak min ne winik min itəm nəkoatəfak latuənu pisin pisin min ikin Kalesia, io Pol, io aposol kit rəha Uhgin, ekatəte naoa u, mitahl-ipinə kəm itəmat. Io ne piatat min neen itəm koatəfak u ikin-u, ekotolkeike məmə ekotən “təwīr” kəm itəmat. Io u inu, itəm Iesu Kristo ne Tata Uhgin kəmiäləs-ipər io məmə io rəhalau aposol. Uhgin u, in təmiləs-ipər Iesu taiir-pa min e rəhan nimisən. Sənəmə etəmim əpnəpin əm kit təmaun-in io kən mīləs-ipər io, məto Uhgin. !Tol nəhlan, onəkotəkəike motəto!

³ Pəs Uhgin, u Tata rəhatat, ne Iesu Kristo, u Iərəməərə rəhatat, ilau okuawte-in nəwīrən rəhalau kəm itəmat kən muələhəu nəməlinuən tətətig otəmat. ⁴ Iesu Kristo təmegəhan-in atip məmə in otimis o nolən rat rəhatat, kən miuw rəkis itat e nolən rat min ne nətəligən rat min rəha nətueintən. In təmimis məto-inu Tata Uhgin tolkeike məmə in otol mihin. ⁵ Tol nəhlan, təwīr mə kitat okotənwiwi pik Uhgin u rəhatat, tatuwin, matuwin, namnun tikə. Əwəh. Pəs otol mihin.

Namnusən Təwīr kitiah əm

⁶ Narmək təmiwig pik otəmat məto-inu roiu agin-əh huə Uhgin təmaun-in pap itəmat e nəwīrən rəha Iesu, təmawte-in-pinə əpnəpin əm kəm itəmat. Məto roiu itəmat nakotapəs Uhgin, moatagim, moatətəu-pən nəghatən eiueiuə min. ⁷ Nəghatən min əh sənəmə Namnusən Təwīr rəha Uhgin. Netəmim neen kəmotəuhlin Namnusən Təwīr rəha Uhgin moatən in pisin, kən katən məmə in namnusən təwīr, kən katiuw kalin itəmat lan, kən katərəkīn rəhatəmat nətəligən lan. !Məto Namnusən Təwīr kitiah əm, kən kit min tikə! ⁸ Nat əpnəpin okəmə io, o nagelo kit rəha nego e neai tətəmnus-iarəp nəghatən pisin kit min, itəm təsahmenən e inun emotən-iarəp rəkis kəm itəmat aupən, pəs Uhgin otīləs-ipən e Nīgəm Asol. ⁹ Kən ekisimatip min, matən məmə, okəmə suah kit otəmnus-iarəp

nəghatən pisin u, təsahmenən e Namnusən Təwir itəm itəmat ninəmotitun rəkis, pəs Uhgin otiləs-ipən e Nigəm Asol.

¹⁰ Rəhak nəghatən əh in təskasik, kən nat əpnapin əm okəmə netəmim neen kəsotagienən ron io. Iakolkeike əm məmə niki Uhgin otagien o nəghatən rəhak. Okəmə iatəghat əh məmə netəmim neen nikilat otagien ron io, kən ko sənəmə io iolwək pahrien kit rəha Kristo.

Uhgin Təmaun-in Pol

¹¹ Piak min ne winik min, ekolkeike mə ekən-ipinə ətuatip kəm itəmat məmə Namnusən Təwir itəm iatən-iarəp nian rafin sənəmə nat kit itəm təmisi-pən e nətəligən rəha etəmim əm. ¹² Namnusən Təwir u, sənəmə suah kit təmos-ipa kəm io, kən mægətun io lan, mətə Iesu Kristo əm in təmerəh e rəhk-kapə.

¹³ Itəmat ninəmotitun rəkis rəhak nolən min itəm ematol aupən e nian ematəfak itimat netəm Isrel. Kən emən mə oekoh rafin netəmim min rəha Iesu, mərəkin-ərəkin agin niməfak, kən matol nalpinən əskasik kəm ilat. ¹⁴ E nian əh, io ematətul-iəkis o nəukət kastom rəha netəm Isrel, itəm rəhak pipi min kəmotəgətun io lan aupən. Emitun taprəkis-in io min neen, itəm emotaiir ahmen.

¹⁵ Nat əpnapin ematərəkən pap rəhan min netəmim, mətə Uhgin təmasəkitun io. Aupən ikin təmitəpun kən mawle rəkis io e nian emətətig əh e nərpi rəhak mama. Kən təmuwa e nian ətuatip rəhan, in təmaun-in io mə ekuwa io, rəhan etəmim. ¹⁶ Kən Uhgin təmerəh e rəhk-kapə, mægətun io e nətin Iesu, məmə oekitun wir in, kən muwin mamnus-iarəp Namnusən Təwir rəhan kəm netəm min u sənəmə ilat netəm Isrel, katən ilat məmə Iaihlua min. E nian əh, io eməsuwinən mehm suah kit mə otəgətun io e Namnusən Təwir əh. ¹⁷ Kən io eməsuwinən əpəh ilis Jerusalem məmə oekehm netəm min u kəmoatol aposol aupən. Eməsuwinən mə okotəgətun io e Namnusən Təwir rəha Iesu. E nian əh, io eməsou-pis-pən əpəh ikin kit Arepia, kən matig mitəlig-pa min muwin əm latuənu kit, nərgin u Tamaskes. ¹⁸ Matuwin, matuwin nup kisil kinəhaluwa minəhaluwin rəkis un, kən io ematig mitəlig-pən min Jerusalem məmə ekehm Pita. Kən eməsətigən tuwəh, emuatig mios nian fiftin əm. ¹⁹ Kən e nian əh, emehm əm Jemes u, pia Iesu, Iərəmə rəhatat, mətə eməsəplanən aposol min u neen. ²⁰ Iatən pahrien e niganəmti Uhgin məmə nəghatən u, nīpahrienən, sənəmə neiuəən.

²¹⁻²² Eməsətigən tuwəh əpəh ilis Jerusalem. Kən uarisig un, emuwin əpəh nitən Siria ne Silisia. Kən e nian əh, netəmim itəm koatəfak kəm Kristo latuənu pisin pisin min nitən Jutia, (nitən asol rəha Jerusalem), ilat kəməsotəplanən əh io motəruru niganəmtək. ²³ Mətə kəmoatəto əm namnusən u, netəmim neen kəmoatən məmə, “Suah əpəh in əpəh, rəhatat tikimīr, təmatoh itat o nəfakən, matərəkən nəmegəhən rəhatat, kən mətəlkut məmə otərəkən min rəhatat nahatətəən. Mətə roiu əh, in min tīnatən-iarəp Namnusən Təwir rəha Iesu.” ²⁴ Kən ilat kəmotənwiwi pik Uhgin o natimnat min itəm in təmol e rəhak nəmegəhən, in təməuhlin-pa io ekol nulan.

2

Aposol min neen kəmotəgəhan-in wək rəha Pol

¹⁻² Tatuwin, matuwin minos nup fotin tinuwa minuwīn rəkis un, kən Uhgin təməni-ipa kəm io məmə ekəike mitəlig-pən min əpəh ilis Jerusalem. Kən itimlau Panapas emian kən miat Taetas itiməhal min məhaluwin. Kən eməhaluwin kiet-ərəpən Jerusalem, emotuəfimin itimat netəm-iasol min əm rəha niməfak. Nian emotəpələh e nuəfiminən əh, io ematən-ipən wir nəghatən min itəm ekuwin matən-iarəp kəm Iaihlua min, ilat sənəmə netəm Isrel. Emən-ipən wir natimnat min rafin agin kəm ilat mətə-inu esolkeikeən məmə nikilat otəht məmə rəhak nəghatən təsətuatipən, kən moatən rat rəhak wək, tol nat

əpnapin əm lan, noan tikə. ³ Kən e nian əh, nikik təmatəht pik məmə kətah okotəhai io mə ekəike mən-ipən kəm Iaihlua min, məmə okəike kəhg-ipən ilat. Məto kəməsotənən. Kən io kit u, Taetas, in etəm Kris, sənəm etəm Isrel, kəsəhg-ipənən əh. Məto ilat kəməsotənən mə okəike kəhg-ipən.

⁴ Nənən rəha nəhg-ipənən təmisi-pən e netəmim neen kəmoateiua əm məmə ilat piatat min. Kən ilat kəmotalkəlik wir məmə okotehm-tu məmə itimat ekoatətəu-pən əh Lou, o kəp. Məto itimat enotiet rəkis minotuwın o Iesu Kristo, kən minotol kitiah itimat min, kən itimat sənəmə slef rəha Lou. Məto netəm min əh, nikilat təməsagienən o rəhatimat nəghatən min, kən motolkeike məmə okotəgo-pən itat rafin e Lou ne kastom rəha nəfakən rəha netəm Isrel. Kən kəmotən məmə okəike kəhg-ipən Iaihlua min tahmen e Taetas. ⁵ Məto emotən-iəhau ilat məsotolən məmə rəhalat nəghatən otər maprəkis-in rəhatimat. Kən itimat emotaskəlim əskasik nəghatən pahrien tətətig e Namnusən Təwir, məmə itəmat onəkotitun wir.

⁶ Kən netəmim neen əh-ikin katən ilat məmə ilat netəm-iasol min rəha niməfak, (məto e nehmən rəhak, etəm tatos nərig asol, ne etəm təsosən nərig asol, ilau kuahmen ahmen əm. Kən e niganəmti Uhgin, in təsəfinən nərig min əh). Kən netəm min əh kəməsotəgəhunən io e nəghatən wi kit, məmə ekuwin mamnus-iarəp. ⁷⁻⁸ !Kəpə! Kəməsotolən, məto-inun ilat kəmotitun əm məmə, e nəsanənən rəha Uhgin, in təmiləs-ipər io məmə io aposol, kən mitəhləpis-pən io mə ekuwin mən-iarəp Namnusən Təwir kəm Iaihlua min. Kən e nəsanənən əh, tənələs-ipər rəkis mihin Pita, məmə in min in aposol. In otatən-iarəp Namnusən Təwir kəm netəm Isrel.

⁹ Kən Jemes ne Pita* ne Jon, katən iləhal məmə nəukəti niməfak miləhal. Nian kəməhaləplan, kən məhalitun məmə e nəwirən rəha Uhgin, in təmos-ipa wək u e nelmək. Kən kəhaluwa məhalol sekhan etimlau Panapas məmə itimat ekotol əm kitiah. Kən emotən mə oekotoor wək min. Itimlau oekian muamnus-iarəp Namnusən Təwir kəm Iaihlua min, kən iləhal okəhaluwın məhalən-iarəp kəm netəm Isrel. ¹⁰ Kən ilat kəmotən-ipa əm nəghatən kitiah əm məmə nikitimlau otəkəike matəht ian-rat min əpəh Jerusalem məmə ekuasitu elat. Məto, nikik tinagien rəkis o wək əh.

Pol təməhai Pita

¹¹⁻¹⁴ Kən uarisig un, emitəlig-pən əpəh ləhau taon kit Antiok. Nian emətətig ikin əh, kən Pita təmuarisig min muwa. Kən Pita təmətagwən ilat in min neen koatəfak, məto ilat Iaihlua min. Kən nian netəmim min rəha Jemes, itəm kəmotisi-pən Jerusalem motiet-arəpa, ilat kəmotəhai Pita, motəmə, “Iaihlua min u, okəike kəhg-ipən ilat. Məto okəmə kəsolən, Uhgin okol təsasituən elat.” Kən nəghatən u kəmoatən təmərəkin Pita, mol taulis kən məgin nuwin minən magwən təlmin netəm kəsəhg-ipənən ilat. Kən nolən rat əh Pita təmol, miuw e kitat min neen əpəh Antiok, ilat iəfak min u noanol min rəha Isrel, ilat min kəmosos o Pita moatol nolən rəha etəmim itəm tətəghat e nolən kəiu, kən moatəgin netəm kəsəhg-ipənən ilat. Motətig kiuw min e Panapas, təgin min ilat. Kən e nian eməplan məmə ilat kinasotətəu-pən ətuatipən suatip itəm Namnusən Təwir tatən, kən eməhai-pən əm Pita e niganəmtilat, matən-ipən əskasik məmə, “Nat əpnapin ik etəm Isrel, məto nəsosən əh rəhatat nolən. ?Kən tahro natəkəike kəm netəm min u kəsəhg-ipənən ilat məmə okəhg-ipən ilat?”

Etəmim itəm otatəhatə e Iesu, Uhgin in otasitu lan

¹⁵ Kən e nian əh, io emən-ipən wir kəm Pita məmə nıpahrienən məmə itimlau emiasipən ətuatip e noanol rəha netəm Isrel. Itimlau sənəmə Iaihlua mil itəm netəm Isrel nikilat tətəht məmə ilat rafin nol təfagə məto-inu kəsotətəu-pənən e lou. ¹⁶ Məto roiu ekiatun məmə Uhgin təsəfinən etəmim kit məmə in tətəuatip e niganəmtin məto-inu in tətətəu-pən

2:1-2: Wək 15:2 **2:4:** Kal 1:7; 5:1,13 **2:7-8:** Wək 22:21 * **2:9:** Nəghatən Kris ətuatip tatən nərgi Pita ikin-u məmə, “Sifas.” **2:10:** Wək 11:29-30 **2:11-14:** Wək 11:3

ətuatip Lou rəha netəm Isrel. Etənim itəm tətahatətə pahrien e Iesu Kristo, in əmun tətutap e niganəmti Uhgin. Nətəligən əh in əh, tol itimat min netəm Isrel, oekotəkəike motahatətə əm e Iesu Kristo məmə ekotətuatip e niganəmti Uhgin. Uhgin təsəfinən itimat məto-inu ekotətəu-pən Lou, məto in tətəfin əm itimat məto-inu ekotahatətə e Iesu Kristo. Etənim kit okol təsətuatipən e niganəmti Uhgin məto-inu in tatətəu-pən pik Lou.

¹⁷ Itimat u netəm Isrel, kən ekotahatətə e Iesu Kristo məmə ekotuwa motətuatip e niganəmti Uhgin. Məto netəm Isrel neen, nikilat tatəht məmə itimat nol təfagə məto-inu esotətəu-pənən lou. ?Tol nəhlan, in Kristo itəm tatol məmə itimat nol təfagə, o kəp? !Kəp! Sənəmə tol min nəhlan. ¹⁸ Məto təfagə pahrien in tol min nulan, okəmə ekitəlig-pən min matətəu-pən lou. Okəmə ekatol min nəhlan, kən io esətuatipən e niganəmti Uhgin. Nolən əh tatəgətun əsas əm məmə io iol təfagə rat. ¹⁹⁻²⁰ Tol nəhlan məto-inu, nian emalkut pik o nətəu-pənən Lou, kən eməplan məmə nolən u təsahmenən məmə tatol io ekətuatip e niganəmti Uhgin. Tol nəhlan, emapəs nətəu-pənən Lou o nuwamən etəm ətuatip. Tahmen məmə emimis, kən roiu e nəmegəhən wi rəhak, Lou təsərəməəən lak. Emol nəhlan məmə ekol əm nətəligən rəha Uhgin. In tahmen məmə itimlau Kristo, kəmətu-pər itimlau min e nig kəməluu. Nəmegəhən oas rəhak təmimis. Məto emaiir-pa min itimlau Kristo. Kən roiu u, sənəmə io iatəmegəh, məto Kristo in tətəmegəh e nikik. Kən e nəmegəhən rafin rəhak, ekotahatətə əm e Nəti Uhgin, itəm təmolkeike pik io, kən muwa mimis mos megəh io. ²¹ Nolkeikeən u, Uhgin təməwte-in-pa kəm itat, in iahgin pik. Kən okol esərəkinən nolkeikeən əh itəm Uhgin təməwte-in-pa əpnəpin əm. Məto iatəplan məmə itəmat min neen, nəkoatətəu-pən Lou mə otol itəmat nəkotətuatip e niganəmti Uhgin. Məto okəmə nəkoatol nəhlan, kən itəmat nəkotol nat əpnəpin əm e nīmisen rəha Iesu Kristo

3

Netəm Kalesia kəmotapəs suatip

¹ !Netəm Kalesia, itəmat nīnotalməl pik! ?Pah təmasig itəmat matuwīn e suatip eko-eko nəhlan? Emotən-iarəp wīr pap kəm itəmat məmə Iesu təmos nahməən e rəhan nīmisen otəmat, məto tahro? ?Okəm-naka suah kit təmos-ipən-os-ipən kəm itəmat kən miuw rəkis itəmat mol itəmat nīnotalməl pik? ² ?Otən-tu kəm io məmə, Uhgin təmos-ipinə Narmin Rəhan kəm itəmat məto-inu itəmat nakotətəu-pən Lou, o kəp? Kəpə, in təmos-ipinə kəm itəmat məto-inu itəmat nakotahatətə e Namnusən Təwīr rəha Iesu Kristo. ³ ?Tahro? ? Nakotalməl pik nəpə lan? Itəmat nəmotətuoun wīr nəmegəhən wi rəhatəmat e Iesu Kristo e nasituən rəha Narmin Rəha Uhgin, kən məto roiu, itəmat nīnotalkut məmə onəkotapəs, kən motuwa netəm ətuatip e rəhatəmat əm nəsanənən. ⁴ Nəmoatəto nahməən tepət məto-inu nəmotahatətə e Namnusən Təwīr. ?Nəmotəto nahməən əh əpnəpin əm? Kəp, nahməən əh sənəmə rəha nat əpnəpin əm. ⁵ Narmin Rəha Uhgin təməsolən nat pispis min kəm itəmat məto-inu nəkoatətəu-pən Lou. In təmol məto-inu itəmat nəmotəto Namnusən Təwīr rəha Iesu Kristo kən itəmat nakotahatətə lan.

Nətəu-pənən Lou, ne nahatətəən e Iesu

⁶ Otətəligin-tu nat kit oekən. Suah kit, Epraham, itəm Naoa Rəha Uhgin təməghat-in-iarəp rəkis minu lan məmə:

“Epraham in təmahatətə əskasik e Uhgin, kən tol nəhlan, Uhgin təmən məmə in tətutap e niganəmtin.”

⁷ E suatip kitəh əm, netənim itəm koatahatətə e Uhgin, in tətəfin ilat məmə kotahmen e noanol ətuatip rəha Epraham.

⁸ Naoa Rəha Uhgin təmən rəkis aupən məmə Uhgin otos Iaihlua min, kotuwa ron mol ilat kotətuatip e niganəmtin e nahatətəən rəhalat. Aupən, Naoa Rəha Uhgin təmən-iarəp nəghatən wīr kit kəm Epraham məmə:

“Otisi-pən e rəham noanol, kən ekawte-in rəhak nəwīrən e netəmim rəha noanol mīn rafin e nətueintən.”

⁹ Kən Uhgīn təmawte-in rəhan nəwīrən kəm Epraham mato-inu in təmahatətə əskasik lan. E suatip kitiah mīn əm, Uhgīn titun nawte-inən nəwīrən kəm netəmim itəm koatahatətə pahrien lan.

¹⁰ Məto netəmim mīn un, itəm nīkilat tatəht māmə ilat okotos nəmegəhən mato-inun ilat koatətəu-pən rafin nat naka itəm Lou tatən, netəm mīn əh, ilat kinotatig rəkis e nelmi nəratən. Tahmen-pən əm e Naoa Rəha Uhgīn tatən māmə:

“Netəmim itəm kəsotol ətuatipən natimnat mīn rafin itəm kotatig e naoa rəha Lou, ilat kinotatig rəkis e nelmi nəratən, kən okotəkəike motos nalpīnən kit.”

¹¹ Kən tol nəhlan, tətuatip əm o kitat māmə suah kit tikə itəm tatuwa tətuatip e niganəmti Uhgīn mato-inu in təmətəu-pən Lou, mato Naoa Rəha Uhgīn tatən mīn-nulan māmə:

“Etəmim itəm təhahatətə e Uhgīn, in tatuwa tətuatip e niganəmtin, kən in otos nəmegəhən pahrien.”

¹² Nəghatən əh, tatəghat-in nahatətəən rəhatat e Uhgīn. Nolən rəha nətəu-pənən Lou, in təsahmen-ahmenən e nolən rəha nahatətəən e Uhgīn. In əh, mato-inu nolən rəha nətəu-pənən Lou, tahmen-pən əm nulan, Naoa Rəha Uhgīn tatən māmə:

“Etəmim itəm tolkeike māmə otos nəmegəhən pahrien mato-inu tatətəu-pən ətuatip Lou, in otəkəike mol natimnat mīn rafin agin itəm Lou tatən.”

¹³ Netəmim rafin agin kəsotol ətuatipən nat naka itəm Lou tatən. Tol nəhlan, Lou in təmələhəu nalpīnən tətatig o kitat rafin, kən kitat rafin kotatig e nelmi nəratən. Məto Iesu Kristo təmimis e nig kəməluau, kən miuw rəkis kitat e nelmi nəratən əh. Iesu in təmos nalpīnən otat tahmen-pən əm e Naoa Rəha Uhgīn tatən māmə:

“Etəmim kit, itəm kəməhamnu kətu-pər e nig, nolən əh tatəgətun-pən māmə Uhgīn in təmol nalpīnən kəm in.”

¹⁴ Məto roiu, Iesu təmimis nəhlan māmə netəmim əpnapin mīn rafin, ilat okotatig e nəwīrən itəm Uhgīn təmən kəm Epraham māmə, in otos-ipən kəm noanol mīn rəhan. Kən nat əh tol nəhlan māmə inu roiu kitat netəm kotahatətə e Iesu, kitat kotitun nosən Narmin Rəha Uhgīn itəm Uhgīn təmən māmə otos-ipən kəm netəmim.

Uhgīn təmaupən mol nəniəkisən rəhan, mato Lou təmuarisig təsafələn

¹⁵⁻¹⁶ Piak mīn ne winik mīn, e nəmegəhən rəhatat, kitat kotitun nolən u rəha nəniəkisən. Nian suah kit tatol, okol kəsafələn, kəsətu-pənən kit mīn. E suatip kitiah əm, Uhgīn təmol nəniəkisən kit kəm Epraham o rəhan kit noanol. Kən e nəghatən əh, təməsənən māmə Uhgīn təmən-iəkis noanol mīn rafin rəha Epraham, mato təmən əm māmə etəmim kitiah əm otisi-pən e rəhan noanol, etəmim u, in Iesu Kristo. ¹⁷ Kən rəhak nəghatən, nīpətin tol nulan māmə, aupən, Uhgīn təmən-iəkis māmə otətaskəlim nəghatən rəhalau Epraham, mato uarisig nup fo-hanrit-tate təmuwin rəkis, kən Lou təmuwa. Məto Lou əh, okol təsərəkinən nəghatən itəm in təmən kəm Epraham, okol təsafələn nəniəkisən rəha Uhgīn. ¹⁸ Kən okəmə kitat kotatig e nəwīrən rəha Uhgīn mato-inun kitat koatətəu-pən Lou u, tatəgətun-pən māmə nəniəkisən itəm Uhgīn təmol aupən in nat əpnapin əm. Məto təsolən nəhlan. Məto-inu kitat kotəplan Epraham in təmətatig e nəwīrən mīn rəha Uhgīn mato-inu in təmaskəlim-iəkis nəniəkisən rəha Uhgīn.

Lou rəhan əh-ikin wək

¹⁹ Suah kit otəpanətapəh māmə, “?Okəmə tol nəhlan, kənu Uhgīn təmos-ipən Lou kəm Moses o naka?” Kən ekitun nənən kəm itəmat u-roiu māmə nəniəkisən itəm Uhgīn təmol kəm Epraham in təmaupən matig, mato Lou in təmuarisig in. Təmuwa māmə otəgətun əm kitat netəmim māmə okotitun māmə kitat nol təfagə rat. Məto Uhgīn təmələhəu Lou

əh məmə otatig matuwīn matuwīn matoarus etəmim u noanol rəha Epraham otaiir-pa otat. Kitat kotitun məmə Lou əh, rəhan wək təwīr, mato nikitat otəkəike matəht məmə Lou əh, Uhgin təmaupən mos-ipən kəm nagelo min, uarisig tapanos-ipən kəm etəmim kit u Moses. Moses, in suatip o nos-ipa min Lou kəm itat. Mato nian Uhgin təmol naniəkisən ilau Epraham, təməsolən nəhlan. ²⁰ Uhgin in təməsolən suatip kit məmə suah un otəghat kəm Epraham. Mato in ətuatip əm təməghat mən-ipən naniəkisən rəhan e niganəmti Epraham.

²¹ Kən sənəmə Lou əh təmuwa mə otərəkīn naniəkisən rəha Uhgin. Kəpə, təsolən nəhlan. Okəmə Lou titun nos-ipamən nəmegəhən wi kəm kitat, kən kitat kapotitun nuwamən kətuatip e niganəmti Uhgin. Mato təsol mihinən. ²² Məto Lou kit tol nəhlan tikə. Məto-inu Naoa Rəha Uhgin tatən məmə nolən rat təməlis rafin kitat. Kən kitat rafin koatətgəhl Lou min. Tol nəhlan məmə, suatip kitəh əm məmə kitat okotos nəwīrən min rəha Uhgin itəm təməni-iekis rəkis. Kən suatip u məmə koatahatətə e Iesu Kristo.

Nian u-roiu rəha nahatətən e Iesu Kristo

²³ Aupən, Lou itəm Uhgin təmos-ipən kəm Moses, in təmataskəlīm kitat tiəkis, tahmen əm mə kitat kəmotatig e kalapus, matoarus-pa u-roiu, Uhgin təmerəh e niganəmtitāt kotəplan suatip rəha nahatətən. ²⁴ Kən Lou əh, in tahmen əm e etəm-iasol kit itəm təmatərəmərə etat, muwa matoarus-pən nian Kristo təmuwa, məmə e nian əh, kitat kīnotuwa motətuatip e niganəmti Uhgin, mato-inun, kitat kəmotahatətə lan. ²⁵ Məto roiu əh, Lou okol təsərəmərə minən etat, mato-inun nian rəha nahatətən e Iesu Kristo tinəmuwa rəkis.

Itəmat rafin kitəh əm e Iesu

²⁶ Kən mato-inun itəmat nəmotahatətə e Iesu Kristo, itəmat rafin, nenəti Uhgin min. ²⁷ Kən kīnol baptais rəkis etəmat, məmə itəmat nakotuwa motol kitəh itəmat min. Tol nəhlan məmə, itəmat nīnotos nolən wīr min rəha Iesu tahmen əm məmə nəmotəlpin nīpətitəmat e natimnat wi. ²⁸ Kən itəmat rafin agin nəmotuwa motol kitəh itəmat Iesu Kristo, kən itəmat rafin nīnotahmen əm. Təwīr məmə kitat kəsotoor minən netəmim, nat əpnəpīn okəmə in etəm Isrel o in Iaihlua kit, in slef kit o in sənəmə slef kit, in iərman kit o in pətan kit. ²⁹ Itəmat rafin netəmim rəha Iesu. Tol nəhlan, itəmat noanol min pahrien rəha Epraham. Kən e suatip kitəh əm, nəwīrən min itəm Uhgin təməni-iekis kəm Epraham, itəmat onəkotos motatig lan.

4

Kitat nenəti Uhgin

¹ Roiu əh, oekəghat məsin min e nolən rəhatat, oekən muəh nimaa nəghatən lan. Okəmə suah kit, in otimis kənu nətin in otos rəhan nəwīrən min rafin, mato okəmə nətin tatəkəku əh, kənu kol təsosən nəwīrən rəhan. Nətin tahmen əm e slef kit, nat əpnəpīn rəhan nəwīrən min rafin. ² In otəkəike mətətig əm e nelmi rəhan min, tatuwīn matuwīn matoarus-pən nian rəhan tata təməni in mīnitun nosən natimnat min itəm rəhan tata təmələhəu kəm in. ³ Kənu kitat min kotahmen-pən əm nəhlan. Aupən kitat kotahmen əm e suakəku əh. Kitat slef min rəha iərmis min itəm kəmoatərəmərə etat. ⁴ Məto tinuwa e nian ətuatip itəm Uhgin təməni, kən Uhgin təməhl-ipa nətin tuwa, pətan kit təmələs taiir-pa e nətueintən, kən in matətəu-pən wīr natimnat rafin itəm Lou in tatən. ⁵ Təmol nəhlan məmə otikis rəkis kitat u, Lou təməlis ətain itat, kənu Uhgin otəhl kitat, mīləs-irəkis kitat tahmen əm e nenətin ətuatip min.

⁶ Kənu roiu əh, Uhgin tolkeike məmə in otol pəs kitat kotitun məmə kitat nenətin min, təməhl-ipa Narmin rəha Nətin təmuwa e nikitat min rafin, kən matol itat kotaun-in Uhgin məmə, “Tata.” ⁷ O nat əh, kitat sənəmə slef min əm, mato kitat nenəti Uhgin pahrien

min. In tatos-ipa natimnat wir min kəm kitat, itəm in tinəmən rəkis məmə otos-ipən kəm nenətin min.

Pol nikin titahmə o netəm Kalesia

⁸ Aupən itəmat nəmotəruru Uhgīn. Itəmat nəmoatəfak əm iərmis min məmə rəhatəmat uhgīn min, ilat kəmotəlis ətain itəmat, mətə ilat sənəmə ilat uhgīn pahrien min. ⁹ Mətə roiu əh, ninotitun Uhgīn. O təwīr ilə məmə ekən nəhlan məmə Uhgīn tinitun rəkis itəmat. ? Mətə ekolkeike məmə ekətapəh-tu otəmat məmə nəkotitəlig-pən min o iərmis min o naka? Rəhalat nəsanənən tikə, kənu kol kəsotolən-ta nat wir kit kəm itəmat nian kit ne. Təhrol nakotəmə ilat okotəlis min itəmat? ¹⁰ ?Təhrol itəmat nakotətəu-pən nətuakəmən rəhalat e nian min rəhalat, ne məwig min rəhalat, ne nian asim min, ne nup min rəhalat o naka? ?Nikitəmat təht məmə okol Uhgīn nikin tagien otəmat ron? ¹¹ !Kəsi nəman! !Io ekatəgin agin otəmat! !Ekatəplan mə emol wək pik etəmat o nat əpnəpin əm!

¹²⁻¹³ Piak min ne winik min, io ekatən əskasik kəm itəmat məmə, aupən itəmat nəməsotəgən e Lou kit, kən io emuwa mehm itəmat koatətig, emos nolən rəhatəmat. Eməsətəu-pənən Lou. Kən roiu, ekolkeike məmə itəmat min onəkotos nolən rəhak, ekəsolən məmə Lou otaskəlim pik io tiəkis. Itəmat nikitəmat təht u, aupən nian io ematən-iarəp Namnusen Təwīr kəm itəmat, mətə-inu nimisən rəhak təmol, kən ekətatig kitat min itəmat. Mətə nat əpnəpin məmə io ematimis e nian əh, mətə itəmat nəməsotolən io ekəto tərət. ¹⁴ Nimisən rəhak təmaləkiamtə itəmat, mətə itəmat nikitəmat təməsəht ratən io, kən məsotən ratən io. Itəmat nəmoatos wir io moatuwin e nīpəg noanimə min rəhatəmat, tahmen əm məmə io nagelo kit rəha Uhgīn, o io, io Iesu Kristo.

¹⁵ Aupən, itəmat nəmoatolkeike pik io, eməplan məmə okol napotitun nolən nat u, napotos-iarəp əm niganəmtək u tərət, kawluin ilau itəm təwīr kit rəhatəmat, pəs tasitu lak. ?Mətə tinəhrol əh-roiu? ¹⁶ Nikik təht məmə, okəmə naka nəghatən min pahrien rəhak təmol itəmat nakotetəhau io.

¹⁷ İəgətun eiua min un, koatalkut pik məmə onəkotəuhlin rəhatəmat nətəligən moatətəu-pən ilat. Mətə ilat kəsotolən məmə otasitu etəmat. Kotolkeike əm məmə okotiuw rəkis itəmat ron io məmə itəmat onəkotalkut pik o nətəu-pənən ilat. ¹⁸ In nat təwīr məmə nakotalkut pik o nolən natimnat, mətə nəkotəkəike motalkut o nat itəm in təwīr, nat əpnəpin ekətatig kitat min itəmat, o esatigən kitat min itəmat.

¹⁹ Io min neen, io iatəto tərət agin-əh otəmat tahmen-pən əm e pətan itəm məntaan tinatahmə məmə otemək, matuwin matuwin mətəarus itəmat nakotos nolən ətuatip rəha Iesu Kristo e rəhatəmat nəmegəhən. ²⁰ Ekolkeike pik məmə ekətatig kitat min itəmat u-roiu mətə-inu okəmə ekətatig, okol esagət pikən etəmat. Mətə roiu etatig isəu otəmat nəhlan, kən məruru mə ekəhrol nulan masitu etəmat.

Namsu rəha Heka ne Sera

²¹ Itəmat netəm nakotolkeike pik nətəu-pənən Lou, onəkotuhəlpin-tu rəhak nəghatən. ? Nəmotəto rəkis nat naka itəm Lou tatən, o nəsotətoən əh? ²² In tatən Epraham itəm təmiləs nətin iərman kəiu. Kit itəm slef rəha pətan rəhan təmiləs, kən kit rəhan pətan ətuatip təmiləs, sənəmə in slef mətə pətan əh rəhan. ²³ Suakəku itəm pətan slef təmiləs in təmaiir e nətəligən əm rəha netənim. Mətə suakəku itəm pətan ətuatip əh rəhan təmiləs, in təmaiir mətə-inu Uhgīn in tinəmən-iəkis rəkis məmə pətan əh otiləs. ²⁴⁻²⁵ Kən kitat kotitun nənən namsu rəha pətan mil əh kən motəuhlin-pa nīpətin etat. Pətan mil əh ilau katuəgətun nənən mil itəm Uhgīn təmol kəm netənim. Pətan u Heka, in ne nətin min ilat slef min əm, okətaləkiamtə ilat. Kən pətan əh Heka, in tahmen e nənən itəm Uhgīn təmol e nitot Sinae əpəh e nītən asol Arepia, ikin əh inəh Uhgīn təmos-ipən Lou ikin kəm Moses. Kən in tahmen min e taon asol kit u Jerusalem itəm netəm ikin kotaskəlim əskasik Lou, kən ilat kotahmen e slef min itəm Lou tatəlis ətain ilat. ²⁶ Mətə Jerusalem kit min əpəh ilis e neai, in tahmen e pətan itəm sənəmə slef, itəm Lou təsəlis ətainən, kən in mama rəhatat. ²⁷ Inu

nəghatən kit e Naoa Rəha Uhgin tatən nəhlan məmə,
 “!Ik u inu, nīməgi-nig, agien!

Ik u inu, nəməsətoən nahməən kit o neməkən, agət əfəmə, məto-inun nikim tətəgien!
 Ik nəməsiləsən suakəku nian kit ne, məto roiu əh, nenətim min tinol tepət tepət agin,
 taprəkis-in nenəti pətan itəm rəhan iərman təsapəsən.”

²⁸ Piak min ne winik min, itəmat nenəti Uhgin min məto-inun təməni-əkis məmə otol mihin. Itəmat onəkotahmen e Aisak u aupən, nəti Sera. ²⁹ Kən aupən suakəku u Ismael, nəti Heka, itəm təmaiir e nətəligən əm rəha netənim, in təmatərəkən pik suakəku u Aisak itəm təmaiir e wək rəha Narmīn Rəha Uhgin. Kənu roiu ne, nolən əh tatuwin əm nulan, ilat itəm slef rəha Lou koatərəkən kitat itəm kəmotaiir wi e Narmīn Rəha Uhgin e nahatətəən. ³⁰ ?Məto Naoa Rəha Uhgin təməni məmə naka? In təməni məmə,
 “Ik onakəkəike mahl-iarəp pətan un slef ne nətin. Ilau kuagim rəkis u ikin-u, məto-inun, nəti pətan əh, in okol təsosən nəwīrən kit rəha tata. Nəwīrən min rafin rəha tata otuwin kəm nəti pətan itəm sənəmə slef.”

³¹ Məto kitat u, kitat sənəmə nenəti pətan slef, kitat nenəti pətan itəm sənəmə slef.

5

Iesu təmikis rəkis rəhan min netənim

¹ Nian Iesu Kristo təmikis rəkis itat, təmol kitat məmə Lou təsəlis ətainən kitat. O nat əh inəh, itəmat onəkotəike motətul əskasik. Sotətəu-pənən Lou, məmə otərəməmə etəmat. Lou əh, titaləkiamtə itəmat, məmə itəmat onəkotuwin motol wək min rəhan.

² Otətəlig-in-tu io. Io Pol iatən nəghatən u kəm itəmat. Okəmə itəmat onəkotegəhan məmə ilat okotəhg-ipən itəmat, kənu nat u itəm Iesu təmol təsasitu aginən etəmat. ³ Kən io iatagət əskasik otəmat məmə etənim itəm otegəhan məmə okəhg-ipən in, in otos-ipən atip əm in e nelmi Lou. Kən etənim itəm tətətig e nelmi Lou, otəkəike matətəu-pən rafin agin natimnat min itəm Lou tatən məmə otol. ⁴ Itəmat u, itəm nakotalkut-alkut o nətəu-pənən Lou məmə otol itəmat nəkotətuatip e niganəmti Uhgin, itəmat ninotəte rəkis atip itəmat o Iesu Kristo. Itəmat ninotəhən-ipən rəkis mənətaəmat o nəwīrən rəha Uhgin. ⁵ Kən məto kitat u, okotələhəu-pən əm rəhatat nətəligən e Uhgin, pəs in otol kitat kotətuatip e niganəmtin, məto-inun kitat kotahatətə əm e Iesu Kristo. Kən Narmīn Rəha Uhgin, in otol itat koatətul əskasik kən motəsahgin mətoarus nat un otiet-arəpa. ⁶ Nian kitat kotuwa motakul-pən e Iesu Kristo, nat əpnəpin okəmə etənim kəməhg-ipən o kəsəhg-ipənən, məto nat asol un, in rəhatat əm nahatətəən e Iesu Kristo. Nahatətəən əh, in tol kitat kotalkeike Uhgin, motatig katol min nolkeikəən kəm netənim min.

⁷⁻⁸ Aupən, eməplan itəmat kən mitun məmə itəmat nakotaiu əsanən e suatip ətuatip e nəmegəhən rəhatəmat, məmə nakotətoarus mak, məto roiu, nəmotitəlig. Uhgin təmaun-in rəkis itəmat. ?Tol nəhlan, ekolkeike məmə ekətapəh-tu məmə, pah min kotaiuosig e rəhatəmat suatip, moatiuw kalin itəmat məmə onakoatətəu-pən min Lou? !Ekitun məmə okol Uhgin təsən-iəhauən itəmat nəhlan!

⁹ In tahmen e nəghatən kit itəm katən nulan məmə, “Ilat kəmotis noanig rat kit, tinatəwiə, matərəkən nətəligən rəhatəmat.” ¹⁰ Məto ekitun məmə nīpahrienən Iərəməmə in otol nətəligən rəhatəmat tuwa min mol kitəh kitat min io. Kən io ekitun wīr məmə etənim u itəm tətərəkən rəhatəmat nətəligən nulan, nat əpnəpin in etəm-iasol o in etəm ahlol kit, məto Uhgin otol nalpinən kit kəm in.

¹¹ Piak min ne winik min, nəghatən neen itəm katən məmə io, ekatən-iarəp əh məmə netəm kəmotahatətə e Uhgin okəike kəhg-ipən ilat məmə Uhgin otasitu elat. Məto nəghatən əh, sənəmə nīpahrienən. Okəmə io ekatən-iarəp nəhlan, kən netəm min u itəm koatan itəmat min ilat, nikilat otəgien əm ron io. !Məto otəplan-tu! Netəm Isrel neen,

koatərəkın əh io, koatitəp io, moatoh io, mətə-inun io iatən-iarəp məmə nımısən rəha İesu e nig kəməluau, in əm un, in otosmegəh kitat. ¹² !E rəhak nətəligən, netəm min un itəm koatərəkın nətəligən rəhatəmat moatən məmə okəike kəhg-ipən itəmat, təwir məmə ilat okotuwin motəte-atip ilat min!

¹³ Məto piak min ne winik min, Uhgın təmaun-in itəmat, kən mikis rəkis itəmat, məmə Lou itəm Uhgın təmos-ipən kəm Moses in otəsəlisən itəmat. !Otəto wir itəmat! Nikitəmat otəsəhtən məmə, “Təwir, io enagim rəkis e Lou əh. Roiu əh, io ekitun nolən natimnat rafin itəm nikik tolkeike.” Itəmat, onakəsotənən nəhlan. Məto nolkeikeən rəhatəmat otəkəike mol itəmat nikitəmat tagien məmə onəkotasitu etəmat min.

¹⁴ Nolən əh, in tatətəu-pən wir nəghatən kit rəha Lou, u itəm titargəfimin rafin nəghatən pisin pisin min rəha Lou, in tatən məmə, “Ik, onakolkeike netənim rafin, kən matol təwir kəm ilat, tahmen əm mə ik nakatol atip kəm ik.” ¹⁵ Itəmat onəkotəkəike katəto wir itəmat. Okəmə itəmat nəkoatol timəht kəm itəmat min, nəkotahmen əm e kəi min, koatus atip əm ilat min, kən nəghatən rəhatəmat otərəkın itəmat.

Nolən rəha Narmin Rəha Uhgın ne nolən rəha netənim

¹⁶ Io, ekolkeike mə ekən nəghatən kit kəm itəmat. Itəmat, Narmin Rəha Uhgın otəkəike matit itəmat kən itəmat nakotətəu-pən, kən itəmat məsotosən nolən rat aupən rəhatəmat, itəm nəmotos kaiir-pa. ¹⁷ Nolən rat aupən əh, inun, nəkoatol natimnat tərət itəm nikitəmat tolkeike. Məto nolən əh, in tetəhau nolən rəha Narmin Rəha Uhgın. Kən Narmin Rəha Uhgın in təsolkeike minən nolən rat aupən kəmos kaiir-pa moatol. Nolən mil əh kətioal təməht kəm ilau min, kən tatol məmə nəkəsotolən nolən wir min itəm nakotolkeike məmə onəkotol. ¹⁸ Sotaluinən nat kit, okəmə Narmin Rəha Uhgın tatit itəmat, kənu Lou in təsəlis ətain minən itəmat.

¹⁹ Kitat kotitun əm nolən rat aupən rəha netənim itəm kəmos kaiir-pa moatol. Nipitan ne nəman ne, koatit anion ilat min; kən ilat koatol nolən rat rafin itəm tol naulisən o nənən; rəhalat nətəligən tatuwin pik o nolən rat min əh. ²⁰ İlat koatəfak kəm narmi nat min, moatəmik nərik, moatos təmafah rat min, moatol kilepa, ne. Kənu moatol min timəht, moatəmu, moatetet, moatol neməha, moatos-ipər atip əm ilat, moatoor ilat min, kən okəmə rəhalat nətəligən tol pisin pisin, kən ilat koatəhai ilat min. ²¹ Nikilat tətəkləh-in natimnat rəha netəm pisin, moatənim nənimən min kətapis lan, kən moatol lafet katagien lan o nolən nat tərət min əm, moatol min natimnat tepət min tol nəhlan. ! İatən min tahmən-pən əm məmə emən aupən məmə, oatəto wir itəmat! Məto netəm koatol nolən min əh, okol ilat kəsotuwamən motatig ahgin nərəmərən Rəha Uhgın itəm tatol əpen-əpenə lan.

²² Məto noa Narmin Rəha Uhgın itəm tatəwiə e nəmegəhən rəha netənim rəha Uhgın, in tol nulan. İlat koatolkeike netənim, kən nikilat tətəgien, kənu nəməlinuən tətətig e nikilat, kən rəhalat nətəligən kaifəməh, kən moatasəkitun etənim, kən rəhalat nolən in təwir təwir. Kən netənim kotitun mə ilat netəm ətuatip, koatol noa. ²³ Kən ilat netəm mətig. Kən nian nətəligən rat tatig elat, ilat kotətul əskasik, məsotolən natimnat rafin itəm ilat atip kətolkeike nolən. Nolən min u, ilat kotəwir pik, kən nəghatən kit tikə o Lou kit, məmə otən-iəhau itəmat məmə onəkəsotolən natimnat min əh. ²⁴ Kitat u netəm rəha İesu Kristo, kitat kinəmotapəs rəkis nolən rat min rəhatat, u kəmoatol natimnat min itəm nətəligən əm rəhatat tolkeike. Tahmen əm nulan mə, kəməht-ipən nətəligən rat min rəhatat e nig kəməluau.

²⁵ !Kotəplan-tu! Narmin Rəha Uhgın in təmos-ipa rəkis nəmegəhən kit kəm kitat, kən təwir məmə kitat okotaliwək e nolən wir min rəhan. ²⁶ Tərət məmə kitat okotausit motos-ipər pik kitat, motiww-pər nəratən, moatetet kitat min.

6

Təwir məmə kotasitu e katipa əfigəm rəhatat mın

¹ Piak mın ne winik mın, okəmә itəmat kit təme e rəhan nəmegəhən, təwir mə itəmat un, Narmın Rəha Uhgın tatit itəmat, onəkotəkəike motasitu lan motəg-ətuatip-in. Məto onəkəsotagət pikən lan, onəkotəghat mətig əm kəm in, motol məmə nikitəmat mın titahmə ron. Məto otəto mın itəmat, məmə nat kitiah əm itəm itəmat nakotən-iahau etəmim ron, otəseko-pa mınən otəmat. ² Itəmat onəkotasitu nəhlan etəmat mın. Onəkotalis kələh nat əfigəm rəhatəmat mın. Okəmә nəkotol nəhlan, kən itəmat nakotətəu-pən wir nat naka itəm Lou rəha Kristo tatən. ³ Təsəwirən məmə kitat okotos-ipər atip kitat. Okəmә suah kit nikin tatəht mə “Io, io etəm ağin-əh kit,” etəmim un, nikin tateiuə-in, məto in təruru məsəplanən məmə in nat əpnapin əm. ⁴⁻⁵ Məto itəmat onəkotəkəike motəplan wir-tu natimnat itəm noatol mın. Tol nulan məmə, okol etəmim kit in təsakil atipən rəhan wək ne wək rəha suah kit mın. Məto in otəkəike mehm wir rəhan pisin əm wək aupən. Məto-inun, netəmim rəhalat wək mın tol pisin pisin. Kən ilat koatos katipa əfigəm pisin pisin mın e nəmegəhən rəhalat kitiah kitiah. Məto təwir məmə etəmim kitiah nikin otagien o rəhan wək, okəmә rəhan wək təwir əm.

⁶ Itəmat u, təwir məmə itəmat onəkotawte-in natimnat mın neen kəm rəhatəmat nəgətun mın, itəm koatəgətun itəmat e nəghatən rəha Uhgın.

⁷ Otəto itəmat, soteiuə-in atipən itəmat mın məmə itəmat nəkotitun nolən nat əpnapin kit itəm nikitəmat rat aupən nakotolkeike. Kən okol nəkəsotolən ialmə e Uhgın. Ik nəmis noanig naka e rəham nasumən, kən ik onəkəhl atip mın noan, mun. ⁸ Etəmim itəm tatasum-in nolən rat aupən, itəm kəmos kair-pa moatol, tahmen e noanig rat e rəhan nəmegəhən, in otəkəike məhl noan tərət mun, kənu noanig un, otoi-in, nipətin u, Nəmisən. Məto etəmim itəm tatis noanig wir, itəm Narmın Rəha Uhgın təmos-ipən, Narmın Rəha Uhgın otol toei-in, noan wir kit, kən in otəhl. Nərgin noanig un, in Nəmegəhən Lilin itəm namnun tikə.

⁹ Sotəpou-inən nolən itəm təwir, məto-inu kitat okotəhl noanig wir əh, e nian ətuatip rəhan, okəmә kəsotapəsən wək. ¹⁰ Kən nian mın rafin itəm kotitun nolən, pəs koatol təwir kəm netəmim rafin, kən motatig katol tepət mın kəm netəm mın u kotahmen e piatat mın ne winitat mın e İesu Kristo.

Namnun nəghatən rəha Pol təmən kəm ilat

¹¹ Oekəte rəkis namnun nəghatən rəhak e naoa e nelmək əm.* Itəmat onəkotəplan məmə letə mın rəhak, ilat iahgin mın. ¹² Netəm İsrəl u koatən məmə okəike kəhg-ipən itəmat, ilat kotasit əm e niganəmtilat mın neen o nat u. Məto ilat koatən nəhlan o nat kitiah əm, məmə netəm İsrəl neen mın okəsotolən nəratən kəm ilat. ¹³ Kən ne nat kit mın, netəm mın əh, kotolkeike məmə okəhg-ipən itəmat məto-inu kotasit əm məmə okotol win etəmat lan. Kən motiww kalın itəmat, nakotitəlig motuwın mın e nelmə Lou rəha netəm İsrəl. Məto otəplan-tu, ilat mın kəsotətəu-pən wirən natimnat mın itəm Lou tatən. ¹⁴ Məto io rəhak, io ekəsən wi atipən io o nat kit itəm emol. Məto ekolkeike məmə ekənwiwi əm nat naka İrəməmə İesu Kristo təmol e nian in təmimis e nig kəməluau. O nat əh inəh, nolən mın rəha nətueintən okol kəsotiuw rəkisən rəhak nətəligən, kənu netəm e nətueintən itəm kəsotahatətən e Uhgın, ilat kəsotolkeikən nolən itəm iatətəu-pən. ¹⁵ Okəmә Uhgın in otol suah kit tuwa in etəm wi, kən in otol suah əh, tətətip e niganəmtin, nat əpnapin okəmә kəməhg-ipən o kəsəhg-ipənən. ¹⁶ Kən roiu, ekatəfak o netəm mın u koatətəu-pən wir nəghatən u, ilat noanol ətuatip mın rəha Uhgın. İatəfak məmə, pəs nəməlinuən rəha Uhgın ne rəhan nəskitunən otatig olat.

6:1: Mat 18:15 **6:2:** Rom 15:1 **6:4-5:** Rom 14:12 **6:6:** 1 Kor 9:11,14 **6:8:** Rom 8:13 * **6:11:** Nian Pol təmətə naoa u, in təməghat, kən suah kit mın təmətə rəhan nəghatən e naoa. Roiu in tatos pen, kən tatətə atip e nelmin. **6:15:** Kal 5:6; 2 Kor 5:17

¹⁷ Rəhak u namnun nəghatən. Io esolkeikeən məmə suah kit otən mın nat tərət lak. Məto-inun iatəmik əh nəme nıməgəm itəm kəmaht io e kəpiel apın kən kəmalis io. Nəme nıməgəm mın u, tatəgətun məmə io, slef rəha Iesu.

¹⁸ Piak mın ne winik mın, iatəfak məmə Iərəmərə Iesu Kristo otawte-in rəhan nəwırən otəmat. Əwəh.

Efesas

Naoa itəm Pol təmäte tuwin kəm iəfak min ikin Efesas Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Efesas

?Pah təmäte naoa u? Aposol Pol təmäte naoa u.

?Təmäte tatuwin kəm pah? Təmäte naoa u tatuwin kəm niməfak əpəh Efesas, kən molkeike məmә ilat okotahl-ipən tuwin kəm niməfak pisin pisin min iuəhkir.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmäte? Pol təməsəteən naoa u məmә otəg-ətuatip-in nəratən neen rəha niməfak əpəh Efesas. In təmäte əm məmә otiləs-ipər nətəligən rəhalat. Pol təmätuoun niməfak əpəh Efesas, kən mətatig ilat min ilat o nup kisi. Kən in tolkeike pik ilat, kən ilat kotolkeike pik in. Efesas in taon asol kit e nitən asol u Esia, kən in rum wir kit məmә Pol otən-iarəp nəghatən ikin rəha Uhgin.

?Təmäte naoa u o naka? Pol tolkeike məmә otiləs-ipər nətəligən rəhalat. In tolkeike məmә otən-iarəp nolən ətuatip, ne wək rəha niməfak itəm in nīpəti Iesu Kristo, kən nəghatən u tatuwin kəm niməfak e ikin min rafin.

¹ Io Pol, u io aposol kit rəha Kristo Iesu, itəm Uhgin təmitəpun rəkis məmә rəhan. Iatən təwir kəm itəmat rafin iəfak min əpəh Efesas itəm nakoataskəlim əskasik nahatətəən rəhatəmat e Kristo Iesu. ² Pəs Uhgin u Tata rəhatat, ne Iərəməra Iesu Kristo, okuawte-in nəwirən ne nəməlinuən kəm itəmat.

Nəwirən itəm Uhgin təmos-ipən e Kristo

³ Nənwiwien tuwin o Uhgin u Tata rəha Iərəməra Iesu Kristo rəhatat. E Kristo, in təmawte-in o narmitat nəwirən rafin rəha nego e neai. ⁴ Tol nəhlan, məto-inu nian Uhgin təməsolən əh neai ne niməptən, məto in təmitəpun kitat məmә kotuwa kitiah kitat Kristo, kən məmә e niganəmtin, kitat kotətuatip kən kəsehm-pənən nolən rat kit e kitat. ⁵ Məto-inu Uhgin tolkeike pik kitat, uarisig in təmol natimnat, məto in təmitəpun rəkis kitat məmә okotuwa nenətin min e Iesu Kristo. Nat əh tatətəu-pən əm nəwian ne nat naka itəm in tolkeike. ⁶ Təmol nəhlan məmә kitat okotənwiwi Uhgin o rəhan nəwirən itəm in təwir taprəkis, nəwirən əh itəm təmawte-in əpnəpin əm kəm kitat e Nətin itəm in tolkeike pik. ⁷ Məto-inu nita Kristo təmaiu, kitat kəmotuwa kitiah lan, kən Uhgin təmikis kitat e rəhatat nolən rat min, inəh təmafəl rəkis nolən rat min rəhatat. !Nīpahrienən, nəwirən rəha Uhgin in iahgin taprəkis! ⁸ Kən təmos-ipa nəwirən əh itəm təfigəm maprəkis.

E nenatigən ne nitunən min rafin rəhan, ⁹ nikin tagien məmә təmol əp kəm kitat nat anion e nalpəkauən e rəhan nəghatən, itəm in otol e Kristo. ¹⁰ Kən inu nalpəkauən. E nian ətuatip rəhan, in otəhlman natimnat rafin e neai ne niməptən okotuwa ləhau e nərəməraən rəha Kristo.

¹¹ Uhgin tatol natimnat rafin tatuwa tahmen əm məmә inu təmən mihin. Aupən aupən agin in təmitəpun kitat məmә okotuwa rəhan min nian təmiuw-pa kitat kotuwa kol kitiah kitat Kristo. ¹² Təmol nəhlan məmә itəmat noanol min rəha Isrel u emotaupən katahatətə e Kristo, itəmat ekotol məmә katiləs-ipər nərgi Uhgin. ¹³ Kən itəmat Iaihlua min, nəmotuwa kitiah itəmat Kristo nian itəmat nəmotəto nəghatən pahrien, namnusən rəha nosmegəhən. Nəmotahatətə lan, kən Uhgin təmos-ipən Narmin Rəhan kəm itəmat tahmen e nəmtətin kit məmә itəmat rəhan min. ¹⁴ Məto-inu kitat kəmos Narmin Rəha Uhgin, kən kitat kotitun wir məmә Uhgin otos-ipa natimnat wir min kəm kitat itəm in təmən-iəkis məmә in otol mihin. Kitat okotos natimnat min əh nian Uhgin otikis kitat u rəhan min. Inu otol məmә netənim okotənwiwi Uhgin məto-inu in ilis taprəkis.

Nənwiwian ne nāfakən rəha Pol

¹⁵⁻¹⁶ Məto-inu o natimnat min u, iatəfak otəmat nian rafin mətoarus-pa u-roiu, kən iatən tagkiu kəm Uhgın otəmat. Nolən əh emətuoun nian eməto namnusən o rəhatəmat nahatətən e İəməmə İesu, ne rəhatəmat nolkeikeən o iəfak min rafin. ¹⁷ İatəfak otəmat kəm Uhgın itəm in Uhgın rəha İəməmə İesu Kristo rəhatat, kən in Tata itəm katənwiwi kətişiai-in pik agin. İatəfak məmə in otos-ipinə narmin rəha nenatigən ne nitunən məmə nəkotitun wır in təhmın min.

¹⁸ Kən iatəfak min məmə in oterəh e rəhatəmat nətəligən məmə onəkotitun nat naka nəmotələhəu-pən əskasik rəhatəmat nətəligən lan, itəmat itəm Uhgın təmaun-in. Kən iatəfak min məmə onəkotitun məmə Uhgın otos-ipinə nat təwır taprəkis kəm itəmat u noatahatətə e Kristo.

¹⁹ Kən iatəfak min məmə onəkotitun nəsanənən rəhan məmə in iahgin pik agin, kən nəsanənən əh tatol wək e nəmegəhən rəhatat itəm koatən nıpahrienən e İesu. Kən nəsanənən əh in tahmen əm e rəhan nəsanənən asol ²⁰ itəm təmol İesu təmegəh min e nimisən, kən təmol məmə in təmuwa matəpələh e nıkalı Uhgın matip e nego e neai, ikin rəha nəsanənən ne nıšiaiian. ²¹ Kən İesu in ilis e netəm-iasol min ne nepətən min rafin, ne nəməmə rəhən ne nəsanənən rafin, ne nərig min rafin, e nian u-roiu, ne e nian itəm otəpanuwa. ²² Kən Uhgın təmələhəu-pən natimnat rafin agin ləhau e nelkin, kən mol in tuwa rəhn-kapə natimnat rafin, kən inu otasitu e niməfak. ²³ Kən niməfak in nıpəti İesu, kən nalpəkəuən rəha Uhgın o Kristo tatuwa nıpahrienən e niməfak, kən e nolən kitiaş əm, nalpəkəuən rəha Uhgın o natimnat rafin tatuwa pahrien e Kristo.

2

Nəmegəhən wi e Kristo

¹ İtəmat u, aupən tahmen əm məmə nəmotimis məto-inu nəmotəht nəwia Uhgın, kən motol nolən rat min. ² Nəmotan motol nolən tərət rəha nətueintən, kən moatol nəwia etəm tərəməmə e nəsanənən rəha nəratən rəha magoagəp. In əm əh narmin rat itəm tatol wək roiu e nəmegəhən rəha netəm u koatəht nəwia Uhgın. ³ İtəmat min emotatig nəhlan itəmat min ilat nian kit aupən. Nıkitimat tolkeike nolən rat min, kən itəmat emotol nəratən əh itəm kəmotol nıkitimat tagien. Nat naka itəm təmisi-pən e nıkitimat ne nətəligən rat min rəhatimat, məto itəmat emoatətəu-pən əm ilat. Kən nian emotaiir, məto nolən rat tınatig rəkis e nıkitimat, tahmen e netəm əpnəpın min. Kən nıki Uhgın titəhmə o nolən rat min rəhatimat, kən in otəkəike mol nalpınən kəm itəmat. ⁴ Məto Uhgın, in tərıoah e nolkeikeən o kitat, kən rəhan nasəkitunən o kitat in iahgin pik. ⁵ Kən nat əpnəpın e nian əh kəmotimis e narmitat o rəhatat nolən rat min, məto in təmol kitat kotəmegəh kitat Kristo məto-inu in tolkeike pik kitat. (Otətəlig-in-tu. E nəwırən rəhan, in təmosmegəh itəmat.) ⁶ Kən Uhgın təmıləs-ipər kitat, kitat Kristo, kən təmol məmə kitat kotəpələh kitat Kristo e nego e neai. ⁷ Uhgın təmol nəhlan məmə e nian itəm otəpanuwa, in otəgətun rəhan nəwırən itəm in iahgin taprəkis agin-əh, kən kitat koatəplan rəhan nəwırən e nolən wır rəhan kəm kitat e Kristo İesu. ⁸ E nəwırən asol rəha Uhgın itəm təməwte-in kəm itəmat, in təmosmegəh itəmat e nahatətən, kən natimnat min əh, sənəmə itəmat atıp nəmotol, məto in nat kit itəm Uhgın tatos-ıpa əpnəpın əm kəm itəmat, ⁹ sənəmə e wək kit itəm itəmat nəmotol, kən tol nəhlan ko suah kit təsos-ipər atıpən in ron. ¹⁰ Tol nəhlan məto-inu in Uhgın itəm tatol wək e nəmegəhən rəhatat, kən in təmol kitat e Kristo İesu məmə kitat okotol wək min itəm kotəwır. Wək min u, Uhgın tınol əpen-əpenə rəkis lan məmə kitat okotol ilat.

İlat kəmotuwa kitiaş e Kristo

1:17: Kol 1:9 **1:19:** Kol 1:11 **1:20:** Sam 110:1; 2 Kor 13:4; Kol 2:12 **1:21:** Kol 1:16; 2:10 **1:22:** Sam 8:6 **1:23:** Rom 12:5; Efes 4:10,15; Kol 1:18 **2:2:** Kol 3:7; Taet 3:3 **2:3:** Kol 3:6 **2:5:** Kol 1:21; 2:13
2:6: Kol 2:12 **2:9:** 1 Kor 1:29-31; 2 Tim 1:9 **2:10:** Taet 2:14

¹¹ Tol nàhlan, itəmat onəsotaluinən məmə nian nəmotaiir, kən itəmat sənəmə noanol rəha Isrel. Kən netəm Isrel itəm kinəhg-ipən rəkis ilat, ilat kəmotən məmə itəmat Iaihlua min məto-inu kəsəhg-ipənən itəmat. Məto nat u, in nat kit itəm katol əm e nīpəti etəmim.

¹² Kən onəsotaluinən məmə e nian əh, itəmat nəmotətul isəu o Kristo, itəmat sənəmə netəm Isrel ətuatip, məto itəmat Iaihlua min əm, kən nənīəkisən min rəha nasituən rəha Uhgīn kəm netəm Isrel aupən itəm kəmālis ilat lan e Uhgīn, okol təsuwamən məmə rəhatəmat. Nəmegəhən rəhatəmat e nətueintən u in təmol nàhlan məmə, nat kit tikə məmə onəkotələhəu-pən əskasik rəhatəmat nətəligən lan, kən itəmat nəmotəruru agin Uhgīn. ¹³ Məto itəmat itəm aupən nəmotan isəu o Uhgīn, nəmotuwa kitiah itəmat Kristo Iesu, kən roiu nəmotuwa pahrien o Uhgīn e nita Kristo.

¹⁴ Tol nàhlan məto-inu Kristo pisin əm təmələhəu nəməlinuən, təməlis noanol rəha Isrel ne Iaihlua min kotuwa kitiah məmə ilat netəm kitiah min əm. Aupən, Lou rəha noanol min rəha Isrel in tahmen-pən əm e noanapinat iəkis kit itəm təmatoor ilat kən matol məmə ilat koatol tikimīr. Məto Kristo təmətəwīn noanapinat əh. ¹⁵ Təmol nàhlan nian in təmimis e nig kəməluau, kən təmol məmə kitat okotapəs nətəu-pənən Lou min rafin rəha noanol min rəha Isrel məmə okotətuatip e niganəmti Uhgīn. Kristo təmol nàhlan məmə in otol noanol min rəha Isrel ne Iaihlua min kotuwa kitiah lan. Kən e nolən əh, in təmələhəu nəməlinuən. ¹⁶ Kən e nīmīsən rəhan e nig kəməluau, Kristo təmiləs ilat kotuwa kitiah, kən mit ilat motitəlig-pən o Uhgīn, kən mol rəhalat timəht tauke. ¹⁷ In təmuwa matən-iarəp nəməlinuən kəm itəmat u aupən nəmotatig isəu o Uhgīn, kən matən-iarəp nəməlinuən kəm itimat u emotatig iuəhkīr o Uhgīn. ¹⁸ Kən roiu o nat naka itəm Kristo təmol, kitat rafin noanol min rəha Isrel ne Iaihlua min, kotitun nuwamən o Tata Uhgīn e Narmin Rəhan kitiah əm.

¹⁹ Kən tol nàhlan, sənəmə itəmat iapispis min o netəm ihluə, məto roiu itəmat natig e nego e neai itəmat netəm koatahatətə e Iesu, kən itəmat nenəti Uhgīn min. ²⁰ Kitat kotahmen e nimə kit rəha Uhgīn itəm nelki nimə in Kristo Iesu, kən aposol min ne ien min, ilat nelmi nimə asol min, ²¹⁻²² kən Kristo tatilpin itəmat Iaihlua min e nimə əh tahmen e nelmi nimə min, kən tatiləkin nelmi nimə min rafin məmə ilat okotuwa nimə ətuatip rəha nəfakən o Iərəməərə, itəm Uhgīn tətətig ikin e Narmin Rəhan.

3

Pol təməni-iarəp nalpəkauən anion rəha Uhgīn

¹ O nəghatən min əh, emən-iarəp namnusən rəha Kristo Iesu kəm itəmat u sənəmə noanol min rəha Isrel, kən roiu etatig e kalapus ron. ² Itəmat nəkotitun rəkis məmə Uhgīn təmos-ipa wək asol u kəm io məmə ekən-iarəp nəwīrən rəhan kəm itəmat. ³ Tahmen e nəghatən itəm eməte rəkis kəm itəmat, iatən məmə Uhgīn pisin əm təmol əp nat anion rəhan kəm io. ⁴ Nian onəkotafin nəghatən əh, kən onəkotitun rəhak nitunən e nīpəti nəghatən rəha nalpəkauən anion rəha Uhgīn. ⁵ Uhgīn təməsol əpən nat u kəm netəm aupən, məto roiu tinol əp e Rəhan Narmin kəm rəhan min aposol min ne ien min itəm təmitəpun rəkis. ⁶ Nat anion əh məmə e namnusən təwīr əm, netəm u sənəmə noanol min rəha Isrel, ilat min kəmotuwa kahmen e netəm Isrel o nosən nəwīrən rəha Uhgīn, kən ilat kəmotuwa kitiah, kən koatos kələh nəwīrən rəha Uhgīn e nənīəkisən rəhan e Kristo Iesu.

⁷ Io emuwa iolwək rəha namnusən təwīr əh e nəwīrən asol itəm Uhgīn təmos-ipa əpnapin əm kəm io e nəsanənən asol rəhan. ⁸ Nat əpnapin io ləhau agin e netəmim rafin rəha Uhgīn, məto e nəwīrən rəhan, Uhgīn təmos-ipa wək u, məmə ekən-iarəp kəm itəmat u sənəmə noanol min rəha Isrel, nəwīrən min rəha Kristo itəm ko kitat kəsotitunən ilat rafin məto-inu ilat tepət namnun tikə, ⁹ kən ekol əp kəm netəmim rafin nolən itəm

Uhgin tæmol rəhan nalpəkauən anion otuwa met-arəp. Uhgin u tæmol natimnat rafin, in tæmatəhluaig-in nalpəkauən əh nuwəh rəkis. ¹⁰ In tæmol nəhlan məmə roi u in otol-arəp kəm iərəməərə min ne nepədən min əpəh e magoagəp rəhan nenatigən itəm suatip rəhan tepət tepət. Kən ilat okotəplan rəhan nenatigən nian okotehm niməfak. ¹¹ Inu nalpəkauən rəhan itəm tətətig lilin, kən təmuwa nīpahrienən e Kristo Iesu, Iərəməərə rəhatat. ¹² Kən məto-inu o Kristo ne rəhatat nahatətəən lan, kitat kotitun nuwamən nian rafin motətul e niganəmti Uhgin məsotəginən. ¹³ Tol nəhlan, ekətapəh otəmat məmə sotolən məmə nətəligən rəhatəmat teiui u o nəratən itəm ekətatig lan ikin-u. Iatəto nahməən otəmat, kən in otasitu e rəhatəmat nəmegəhən.

Nəfakən rəha Pol

¹⁴ O natimnat min əh itəm io emən rəkis, kən iatisin nulək matəfak kəm Uhgin Tata, ¹⁵ itəm in tæmol noanol min rafin e nətueintən ne əpəh e nego e neai. ¹⁶ Nəsanənən ne nolkeikəən ne nenatigən rəha Uhgin in tepət təwir taprəkis, kən ekətapəh o Uhgin məmə Narmin Rəhan otol nikitəmat təsanən e nat wir min əh rəhan ¹⁷ məmə e nahatətəən rəhatəmat e Kristo, in otətatig kitiaəh e nikitəmat. Kən iatəfak min məmə nəmegəhən rəhatəmat oteui u mamnim wir e nolkeikəən rəha Uhgin ¹⁸ məmə itəmat netəm rafin itəm nakoatahatətə e Kristo, onəkotehm wir nolkeikəən asol rəha Kristo, e nəfəməhən rəhan, ne nepədən rəhan, ne rəhan nərən ilis, ne rəhan neuiaiuən ləhau. ¹⁹ Nolkeikəən əh rəha Kristo, okol kəsotitun rafinən məto-inu in iahgin pīk, məto iatəfak məmə onəkotitun wir nolkeikəən əh məmə Uhgin otərioah e nəmegəhən rəhatəmat e nolən wir min rafin rəhan.

²⁰ !Kən pəs kotiləs-ipər nərgi Uhgin! E nəsanənən rəhan itəm tatol wək e nəmegəhən rəhatat, in titun nolən natimnat taprəkis-in aɡin natimnat rafin itəm nikitat tatəht o koatətapəh ron. ²¹ Pəs kitat niməfak kotol kitiaəh kitat Kristo Iesu moatənwiwi Uhgin nian rafin matuwīn matuwīn namnun tikə. !Əwəh!

4

Kitat kitiaəh e Kristo

¹ Tol nəhlan, io Pol u ekətatig e kalapus o Iərəməərə, iatətapəh əskasik otəmat məmə nəkotatig e nəmegəhən kit itəm tətəuatip e naunən itəm Uhgin təmaun-in itəmat lan. ² Otos-iəhau atip itəmat e natimnat rafin, kən motuwa itəmat netəm mətig, kən nətəligən rəhatəmat otəfəməh, kən nian suah kit otol nat kit təsahmenən e niganəmtitəmat, kən nikitəmat otəsahmə uəhaiən ron e nolkeikəən rəha Uhgin. ³ Narmin Rəha Uhgin təməfimin itəmat, tol nəhlan onəkotalkut əskasik məmə nəkotatig kitiaəh e nəməlinuən. ⁴ Kitat nīpətin kitiaəh əm, kən Narmin Rəha Uhgin kitiaəh əm, kən itəmat noatələhəu-pən əskasik rəhatəmat nətəligən e nat kitiaəh əm, nəwīrən itəm Uhgin təmaun-in itəmat ron. ⁵ Kən Iərəməərə kitiaəh əm, nəgətinən kitiaəh əm, baptais kitiaəh əm; ⁶ kən kitat koatəfak kəm Uhgin kitiaəh əm u in rəhatat rafin Tata. In tatərəməərə rafin e kitat, kən tatol rəhan wək e nəmegəhən rafin rəhatat, kən mətətig e nikitat rafin.

⁷ Məto e kitat rafin aɡin kitiaəh kitiaəh, Kristo təmoor rəhan nəsanənən o nolən wək pisin pisin min. ⁸ Tol nəhlan, Naə Rəha Uhgin tatən məmə, “Nian in təmə ilis aɡin, kən mit-iarəp rəhan tikimīr min itəm tæmol win elat. Kən təmos-ipən nat wir kəm netəminim.”

⁹ Əplan-tu nəghatən əh məmə, “In təmə.” Nīpətin təmə, Kristo təmaupən meui u ləhau aɡin, ikin-u e nətueintən. ¹⁰ Suah u itəm təmeui u pa, in etəm kitiaəh əm itəm in təmə min ilis aɡin-əh maprəkis-in neai məmə in otatig ikin min rafin. ¹¹ In etəm kitiaəh əm itəm in təmos-ipən nəsanənən rəhan kəm netəminim pisin pisin min məmə neen okotuwa

aposol min, neen okotuwa ien min, neen okotuwa netəmim rəha nən-iarəpən namnusən təwir, neen okotuwa pasta min ne iəgətun min. ¹² Kristo təmol nəhlan məmə ilat okotasitu motol əpen-əpenə e netəmim rəha niməfak, kən netəm rəha niməfak okotol wək rəha Uhgın məmə nıpəti Kristo otəskasik, ¹³ mətoarus kitat rafin kotuwa motol kitiah e nahatətən rəhatat, ne nitunən e Nəti Uhgın, kən moatepət motuwa motahmen e Kristo itəm in tətutap agin. ¹⁴ Kən məmə kitat okotapəs nolən min rəha nisualkələh itəm nian rafin koatəuhlin rəhalat nətəligən e nat kinotahatətə rəkis lan, tahmen e kinu kit itəm peau-peau min kotahl əpnapin əm kətan. Nətəligən rəhatəmat tatol nəhlan məto-inu suah kit tatəgətun nat pisin, o suah kit min tatiuw rəhatəmat nətəligən e nəghatən rəhan itəm nikitəmat təht məmə in təwir, məto e nıpahrienən, suah əh tateiuə. ¹⁵ Məto kəp, kitat okəsotolən nəhlan. Okotən əm nıpahrienən e nolkeikeən, kən e nolən əh, e natimnat rafin itəm koatol, okotepət motuwa motahmen e Kristo, itəm in rəhn-kapə niməfak. ¹⁶ Kən Kristo tatol məmə rəhan min netəmim kotuwa kitiah, tahmen-pən əm e noanol min itəm koatilpin nıpəti etəmim. Nian nolin-olin nıpətin koatol-wir wək ətuatip rəhalat e nolkeikeən, mol nıpətin tatepət matəskasik.

Nolən wi rəha iəfak min

¹⁷ E nərgi İerəmərə iatən əskasik kəm itəmat məmə onəsotətəu-pən minən nolən rəha netəm min u kəsotənən nıpahrienən e Uhgın. Nətəligən rəhalat tol nat əpnapin lan. ¹⁸ Nitunən rəhalat tətən əm əpəh tapinəp ikin, kən moatan isəu o nəmegəhən itəm Uhgın tatos-ipa məto-inu rəhalat-kapə tiəkis kən kəsotolkeikeən məmə okotitun Uhgın, kən kinotəruru nat. ¹⁹ Kən məsotaulisən o rəhalat nolən rat min, kən minotegəhan-in nolən rat min koatəməmə e nəmegəhən rəhalat, tahmen e nitəpən nıpitan, ne nolən min nəhlan. Kən nian rafin koatolkeike min məmə okotol təhmin min.

²⁰ ! Məto nian kəmatəgətun itəmat e Kristo, nəgətunən in tol pisin agin-əh e inəh! ²¹ Kəmatəgətun itəmat e nolən rəha Kristo, kən itəmat rəhan min, kən kəgətun itəmat e nıpahrienən itəm tətətig lan. ²² Kən kəməgətun itəmat nəhlan e nolən min rəhatəmat əupən məmə, otəhlman rəhatəmat nolən oas min itəm kotərat tahmen e nat pien kit, kən nolkeikeən tərət min atip koateiuə-in itəmat. ²³ Nəmegəhən ne nətəligən rəhatəmat otəkəike muwa muwiwi min. ²⁴ Kən itəmat onəkotəkəike motuwa netəm wi min e nolən min rəhatəmat, itəm Uhgın təmol məmə okotahmen lan, inu nolən min itəm nikin tətəgien lan, ne nolən min ətuatip pahrien.

²⁵ Tol nəhlan, itəmat rafin nəkotəkəike motapəs nolən rəha neıueıuəən, məto nakotən nıpahrienən kəm itəmat min, məto-inu kitat nolin-olin nıpəti Kristo. ²⁶ Nian nıkim titəhmə, əsolən nolən rat, kən aluin uəhai əm məsolən neməha tətətig lam mətoarus mitgar tuwin miwig, ²⁷ kən əsos-ipənən kuhal kit kəm Setan. ²⁸ Itəm tətəkləh otəkəike məhlman nolən əh, məto in otəkəike mol atip nat e nelmin, məmə in otol win e nat wir kit itəm titun nos-ipənən kəm ian-rat min.

²⁹ Əsənən nəghatən rat e nohlim, məto ən əm nat wir itəm otasitu e netəmim nian kotaliwək e suatip pisin pisin min, məmə nəghatən əh otawte-in nəwıran rəha Uhgın kəm ilat. ³⁰ Əsotolən Narmin Rəha Uhgın tətə nahməən o nolən rəhatəmat, məto-inu in nəmtətin rəhatəmat məmə itəmat rəha Uhgın, kən in otıləs-irəkis itəmat e nolən rat min e nian rəha nosmegəhən. ³¹ Kən ərakin rafin natimnat min u: nahməən e nikitəmat itəm tətətig tatuwəh; ne nolən neməhaa; ne nolən rəha nən ratən netəmim; ne nolən rəha nikitəmat ne nohlitəmat titatıperəh pik tahmen e kaluəluə; ne nolən rəha nərgəhəuən; ne nolən min rafin itəm okotol nəratən kəm netəmim. ³² Məto otəwir otəmat min, kən motol

4:11: 1 Kor 12:28 4:13: Kol 1:28 4:16: Kol 1:18; 2:19 4:17: Rom 1:21; 1 Pita 1:14 4:22: Rom 8:13; Kol 3:9 4:23: Rom 12:2 4:24: Jen 1:26; Kol 3:10 4:25: Sek 8:16; Kol 3:8-9 4:26: Sam 4:4; Jem 1:19-20
4:29: Kol 4:6 4:30: Aes 63:10; Efes 1:13-14; 1 Tes 5:19 4:31: Kol 3:8

nikitəmat tımətmətiḡ otəmat min. Kən motaluin nolən rat min itəm nəkoatol etəmat min, tahmen-pən əm məmə Uhgın təmaluin rəhatəmat nolən rat min e Kristo.

5

Nəmegəhən e nəhag-əhagən

¹ Tol nəhlan, otalkut əskasik məmə onəkotasgəwin Uhgın məto-inu itəmat nenəti Uhgın min itəm in tolkeike pik itəmat. ² Kən otaskəlim əskasik nolən rəha nolkeikeən, tahmen əm məmə Kristo təmolkeike mihin kitat kən muwa mimis otat, kən nimisən rəhan tahmen e sakrifais kit nəmiəwin təwir itəm katos-ipən kəm Uhgın mol nikin tagien lan.

³ Məto-inu itəmat netənim rəha Uhgın itəm nəkotətuatip, kən itəmat nəsololən aḡin nolən rat kit məmə okən rat itəmat ron, iatən nolən rat min tahmen e nipiṭan ne nəman ne, koatit anion ilat min; ne nolən rat rafin itəm tol naulisən o nənən; ne netənim naumis. ⁴ Kən təsəwirən məmə nakotən nəghatən itəm taulis o nənən, o nəghatən alməl min, o nəsanən, o nəpoaən. Təsətuatipən məmə nakotən nəghatən rat min əh, məto otən nəghatən wir min kəm Uhgın, məmə nikitəmat tagien o natimnat itəm in təmol otəmat.

⁵ Kən nəkotəkəike motitun nat u məmə, netənim itəm koatitəp nipiṭan, o netənim itəm koatol nolən rat itəm tol naulisən o nənən, o netəm naumis, ilat min əh ko kəsotuwinən e nərəməərən rəha Kristo ne Uhgın, (netəm naumis kotahmen e netəm koatəfak kəm narmi nat min, rəhalat nautə in uhgın rəhalat). ⁶ Sotegəhan-inən məmə suah kit otiuw-pən itəmat e nəghatən eiueiuə min rəhan itəm niphahrienən lan tikə. Məto-inu o nolən rat min əh, Uhgın nikin otərat kən otol nalpinən kəm netənim itəm koatəht nəwian. ⁷ Tol nəhlan, əsotuwinən motan kələh itəmat min ilat motol nolən rat min itəm koatol.

⁸ Nian kit aupən, napinəpən tatəməərə etəmat, məto roiu itəmat ninotuwa o Kristo kən nəhag-əhagən tinatəməərə etəmat. Kən tol nəhlan, otan tahmen e netəm rəha nəhag-əhagən, ⁹ məto-inu nəhag-əhagən e nəmegəhən rəhatəmat tatoe-in nəwirən, ne nətuatipən, ne niphahrienən. ¹⁰ Kən otalkut məmə onəkotegəs-in motitun nolən min itəm okotol Uhgın nikin tagien lan. ¹¹ Əsotətəu-pənən netənim rəha napinəpən motol nolən rat min itəmat min ilat. Noa təwir min e nolən min əh tikə. Məto otəmki-pa nolən min əh e nəhag-əhagən, kən netənim okotitun məmə nolən min əh kotərat. ¹² In naulisən asol o nən-iarəpən nolən anion min rəha netəm u itəm koatəht nəwia Uhgın. ¹³ Məto natimnat rafin itəm okotuwa e nəhag-əhagən, netənim kotəplan wir məmə ilat kotahro nulan. ¹⁴ Tol nəhlan məto-inu nian nəhag-əhagən tatol əp nat kit, kən in min tatuwa nəhag-əhagən. O nat u inu katən məmə,

“Itəmat u noatapil, otaiir-ta,
otəmegəh e nimisən,
pəs Kristo otasiəḡəpin itəmat.”

¹⁵ Kən oatəto wir itəmat, məsotatiḡən məmə netəm kotalməl ne, məto nəkotatiḡ e nenatiḡən, ¹⁶ kən nian rafin okəmə nəkotəplan suatip o nolən nəwirən kit, otol, məto-inu roiu kotatiḡ e nian rəha nəratən tepət. ¹⁷ Kən tol min-nəhlan, sotalmələn-ta, məto otəkəike motalkut məmə onəkotitun nat naka itəm İəməərə tolkeike. ¹⁸ Sotapisən e alikol məto-inu otiuw-pən itəmat e nalmələn, məto təwir məmə nəmegəhən rəhatəmat otərioah əm e Narmin Rəha Uhgın. ¹⁹ Otəghat kəm itəmat min e napuən min e Naoa rəha Napuən, ne napuən min rəha niməfak, ne napuən min itəm tatisi-pən e Narmin Rəha Uhgın. Otan, kən otan napuən min e nikitəmat kəm İəməərə, ²⁰ kən nəkotəkəike moatən kəm Tata Uhgın məmə nikitəmat tagien o natimnat rafin, kən otən e nərgi İəməərə İesu Kristo.

Nolən rəha netəm kəmotol marit

4:32: Mat 6:14; 18:22-35; Kol 3:12-13 **5:1:** Mat 5:48 **5:2:** Eks 29:18; Hip 10:10 **5:5:** 1 Kor 6:9-10; Kol 3:5
5:6: Rom 1:18; Kol 2:4,8 **5:8:** Jon 12:36; Efes 2:13; Kol 1:13; 1 Pita 2:9 **5:13:** Jon 3:20-21 **5:14:** Aes 26:19;
Rom 13:11 **5:16:** Kol 4:5 **5:18:** Luk 21:34 **5:19:** Kol 3:16 **5:20:** Kol 3:17

²¹ Otətəlig-in kən motol nəghatən rəhatəmat min məto-inu nakotisiai-in Kristo.

²² Itəmat nīpitan itəm ninotol marit rəkis, otətəlig-in kən motol nəghatən rəha nəman min rəhatəmat məmə noatol kəm İləməmə. ²³ Otol nəhlan məto-inu İləman in tərəməmə e rəhan pətan tahmen e Kristo in tərəməmə e nīməfak u nīpətin, kən in rəhan İosmegəh. ²⁴ Nīməfak tatətəlig-in kən matol nəghatən rəha Kristo, kən tahmen-ahmen əm, nīpitan itəm kinotol marit rəkis okotəkəike kətəlig-in kən motol nəghatən rəha rəhalat min nəman e natimnat rafin.

²⁵ Kən itəmat nəman itəm ninotol marit rəkis, otolkeike rəhatəmat nīpitan tahmen əm məmə Kristo təmolkeike nīməfak, kən mos-ipən rəhan nəmegəhən ron. ²⁶ Təmol nəhlan məmə in otol nīməfak otətuatip, kən təmaikuas lan e nəghatən rəha Uhgın, tahmen e nəhau tətəikuas e netəmim. ²⁷ Təmol min nəhlan məmə Kristo titun nosən rəhan nīməfak muwa ron, kən nīməfak u tətətuatip wir, kən kəsehm-pənən nolən rat kit lan, kən in təwir məhag-əhag. Nīməfak əh in tahmen e pətan kit itəm kəmol-pən malə-malə kəm in məmə otol marit, kən nat kit tikə e nīpətin itəm təsətuatipən. ²⁸ Kən e suatip kitiaəh əm, nəman okotəkəike motolkeike rəhalat nīpitan min tahmen məmə koatolkeike atip əm nīpətilat. Etəm itəm tolkeike pik rəhan pətan, tolkeike atip in. ²⁹ Otətəlig-in-tu, suah kit tikə itəm tatətəhau atip nīpətin, məto in tətəgwən wir kən matehm wir, tahmen əm məmə Kristo tatol kəm nīməfak, ³⁰ məto-inu kitat nəwtain nīpətin. ³¹ Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, “O nat əh, suah kit otiet rəkis e rəhan tata ne mama, kən mol kitiaəh ilau rəhan pətan, kən ilau okuea tahmen e nīpətin kitiaəh əm.” ³² Nəghatən əh in nəghatən wir kit itəm təfigəm, kən nīpətin tatəhluaig. Məto iatən məmə in nimaa nəghatən kit məmə Kristo ne nīməfak, ilau kitiaəh. ³³ Məto nəghatən əh tatuwa min otəmat. Kən itəmat nəman kitiaəh kitiaəh onəkotolkeike rəhatəmat nīpitan min tahmen e nakotolkeike atip min itəmat. Kən nīpitan, nəkotəkəike motisiai-in rəhatəmat nəman.

6

Nolən rəha nīsualkələh ne tata ne mama

¹ Itəmat nīsualkələh. Otol nəwia tata ne mama rəhatəmat məto-inu rəha İləməmə u itəmat, kən nolən əh in tətətuatip məmə itəmat nəkotol. ² Nəghatən kit e Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, “Otos-ipən nīsiaiən kəm rəhatəmat tata ne mama.” Inu tatətul aupən e lou min itəm nənəkisən kit tətətig lan, kən nənəkisən əh tatən nəhlan məmə, ³ okəmə nəkotol nəhlan, “natimnat min e nəmegəhən rəhatəmat okotaiu wir, kən natigən rəhatəmat e nətueintən u otəfəməh.”

⁴ Tata min. Əsotolən nolən əskasik e nenətitəmat min məmə otol nikilat təpou mahmə, məto ehm wir ilat, məg-ətuatip-in nolən min rəhalat, kən məgətun ilat e suatip rəha İləməmə.

Nolən rəha slef min ne rəhalat etəm-iasol min

⁵ Slef min. Otol nəwia netəm-iasol min rəhatəmat e nətueintən u, otol e nīsiaiən, ne nəginən, kən otol e nikitəmat pahrien tahmen əm məmə rəhatəmat etəm-iasol in Kristo.

⁶ Kən otol nəwialat, məto sənəmə nian əm itəm ilat koatehm itəmat lan məmə nikilat otətagien otəmat. Məto otol nəwialat tahmen məmə itəmat slef min rəha Kristo, kən moatol nolən min itəm Uhgın tolkeike e nikitəmat pahrien. ⁷ Otol rəhatəmat wək e nikitəmat rafin tahmen-pən əm mə noatol wək rəha İləməmə, sənəmə noatol wək rəha etəmim əm, ⁸ məto-inu nəkotitun məmə İləməmə otos-ipinə nətouən kəm netəmim rafin e nat wir min itəm kəmotol, nat əpnəpin okəmə in slef kit o in etəm əpnəpin əm kit.

⁹ Kən itəmat netəm-iasol min. Otehm mihin min əm rəhatəmat slef min e suatip kitiaəh əm. Əsotəghat əskasikən kəm ilat məmə ilat okotol nəwiam, məto-inu nəkotitun məmə

5:21: 1 Pita 5:5 **5:22:** Kol 3:18; 1 Pita 3:1 **5:23:** 1 Kor 11:3; Efes 1:22 **5:25:** Kol 3:19; 1 Pita 3:7 **5:26:** Taet 3:5 **5:27:** 2 Kor 11:2; Kol 1:22 **5:31:** Jen 2:24; Mat 19:5 **5:32:** Nol Əpən 19:7 **6:1:** Kol 3:20 **6:3:** Dut 5:16 **6:4:** Sam 78:4; Prov 22:6; Kol 3:21 **6:5:** Kol 3:22-23; Taet 2:9-10; 1 Pita 2:18 **6:8:** 2 Kor 5:10; Kol 3:24-25

Etəm-iasol rəhalat ne rəhatəmat in kitiah əm əpəh e nego e neai, kən in tatol tahmen-ahmen əm kəm netəmim rafin.

Nuwinən e natimnat rəha Uhgın o nəluaginən

¹⁰ Namnun nəghatən rəhak tol min-nulan. Otətul əskasik e İərəməyə ne rəhan nəsanənən asol. ¹¹ Otuwin e natimnat rafin rəha Uhgın o nəluaginən məmə nəkotitun nosən nətulən rəhatəmat nian Setan tatol nalpəkauən e neıueıuəən o nohən itəmat. ¹² İatən nəhlan məto-inu kitat kəsotəluaginən kitat netəmim rəha nətueintən, məto koatəluagin kitat nat pisin itəm kəsotəplanən, inəh iərəməyə min, ne nepətən min, ne nat itəm kotasanən e nəratən rəha napinəpən roiu e nətueintən, ne iərmis min e magoagəp. ¹³ Tol nəhlan, otuwin e natimnat rafin rəha Uhgın o nəluaginən məmə nian nəratən itəm Setan tatol otuwa, nəkotitun nosən nətulən rəhatəmat, kən nian nəmol əpen-əpenə rafin o nəluaginən, nəkotitun nosən nətulən rəhatəmat.

¹⁴ !Kən, otol əpen-əpenə! Nian nakotətul əskasik o nəluaginən, rəhatəmat natimnat rəha nəluaginən tol min-nulan:

Otaskəlim əskasik nəghatən pahrien, inu tahmen e kətəut itəm nəmotəlis nəlugitəmat lan.

Otol nolən rəhatəmat otətuatip e niganəmti Uhgın e nahatətəən, inu tahmen e iaen itəm tatətosig-in manikiləhatəm.

¹⁵ Otol rəhatəmat nətəligən təkəsik e namnusən təwir rəha nəməlinuən, inu tahmen e put əskasik itəm tətəsitə etəmat o nətulən.

¹⁶ Kən nat kit min e in min əh, otəhatətə əskasik e Uhgın, inu tahmen e sil u in timba asol kit itəm titun nahtosig-inən məwiəmis nigəm e nəgənin nifagə rəha Setan itəm tatuəp.

¹⁷ Otən nıpahrienən e nosmegəhən rəha Uhgın, inu tahmen məmə natuwin e hat əskasik kəmol e iaen itəm tatəfətain rəhn-kapətəm.

Otitun wir Naoa Rəha Uhgın, inu tahmen məmə nakos e naip rəha nəluaginən itəm Narmin Rəha Uhgın tatos-ipinə kəm itəmat.

¹⁸ Kən otegəhan-in məmə Narmin Rəha Uhgın otit itəmat e rəhatəmat nəghatən kəm Uhgın e nian rafin, kən otəghat kəm Uhgın e nəfakən e nolən pisin pisin min ne nətapəhən min. Tol nəhlan, otegəs wir, kən motəfak nian rafin o iəfak min rafin.

¹⁹ Kən otəfak min ron io məmə nian rafin itəm iatəghat, kən Uhgın otos-ipa nəghatən kəm io, məmə esəginən o nən-iarəpən nat anion rəha namnusən təwir itəm Uhgın təmol əp kəm kitat. ²⁰ Kən roiu, io ien əhruin rəha İesu Kristo, məto ekətətig əm e kalapus kəməlis io e sen u iaen, məto-inu iatən-iarəp namnusən təwir əh. Ekəike mən-iarəp namnusən təwir əh məsəginən, kən otəfak ron io məmə ekol min-nulan.

Namnun nəghatən rəha Pol

²¹⁻²² Io iakolkeike məmə itəmat nakotəto namnusən rəhak, kən tol nəhlan, ekahl-ipinə Tikikas tımna. In piətə keike kit itəm tətəiu əskasik e wək rəha İərəməyə ikın-u. In otən-iarəp namnusən rəhatəmat kəm itəmat məmə io etəhratig nulan, kən namnusən əh otıləs-ipər nətəligən rəhatəmat.

²³ Pəs Uhgın Tata ne İərəməyə İesu Kristo okios-ipinə nəməlinuən, ne nolkeikeən, ne nahatətəən. ²⁴ Pəs Uhgın otawte-in nəwirən rəhan kəm netəmim rafin itəm kotolkeike rəhatat İərəməyə İesu Kristo e nolkeikeən itəm namnun tikə.

Filipae

Naoa itəm Pol təmäte tuwin kəm iəfak min ikin Filipae

Nəghatən əkuəkır rəha naoa u Filipae

?Pah təmäte naoa u? Aposol Pol təmäte naoa u.

?Təmäte tatuwin kəm pah? Təmäte tatuwin kəm niməfak əpəh Filipae.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmäte? Pol in təmätuoun niməfak əpəh Filipae e rəhan naliwəken itəm tatol kəiu lan. Nian Pol təmätatig e kalapus əpəh Rom, netəm rəha niməfak əpəh Filipae, kəmotahl-ipən Epafrotaetas məmə otəmik mənī neen muwin kəm in. Okəm-naka, niməfak əpəh Filipae in təmätuoun mahl-ipən mənī kəm Pol.

?Təmäte naoa u o naka? Pol təmäte naoa u məmə otən tagkiu o niməfak əpəh Filipae o natimnat itəm kəmotahl-ipən kəm in. Pol tolkeike məmə otıləs-ipər nətəligən rəhalat, kən mən-ipən kəm ilat məmə suatip kitiah əm məmə okotagien lan. Iesu Kristo pisin əm titun nolən ilat nikilat tagien, nat əpnəpin məmə koatatig e nian wir o nian iəkis.

Pol təmən təwir kəm ilat

¹ Io Pol, ne Timoti, slef mil rəha Kristo Iesu, iatuən təwir kəm itəmat rafin netəm koatəfak kəm Kristo Iesu əpəh Filipae, ne netəm-iasol rəha niməfak, ne dikon min. ² Pəs Uhgın u Tata rəhatat, ne Iərəməre Iesu Kristo, okuawte-in nəwirən ne nəməlinuən kəm itəmat.

Pol təməfak o netəm Filipae

³ Iakolkeike mə iakən kəm itəmat məmə nian min rafin itəm nikik təht itəmat, iatən kəm rəhak Uhgın məmə nikik tagien otəmat. ⁴ Kən nian rafin e rəhak rafin nəfakən otəmat rafin, iatəfak əm e nagienən, ⁵ məto-inu rəhatəmat nawteən təmasitu lak e wək rəha namnusən təwir, e nətuounən, nian nəmotahatətə e namnusən təwir, mətoarus-pa u-roiu. ⁶ Tol nəhlan ekitun wir məmə Uhgın itəm təmätuoun wək təwir e nəmegəhən rəhatəmat, in otəpanol namnun lan e nian Kristo Iesu otitəlig-pa min.

⁷ Nian rafin, iakolkeike pik itəmat, kən ekəike məto nagienən nəhlan məto-inu itəmat nəmotuwa kotol kitiah e nəwirən rəha Uhgın o wək itəm təmos-ipa kəm io. E nian emətatig e kalapus, ne nian emətan əm matətul-arəp o namnusən təwir məmə in nıpahrienən, məto itəmat nəmotasitu lak. ⁸ Uhgın titun məmə iatən pahrien məmə iakolkeike məmə ekəplan itəmat, məto-inu iakolkeike pik itəmat, tahmen əm məmə Iesu Kristo tolkeike mihin itəmat.

⁹ Kən inu rəhak nəfakən məmə rəhatəmat nolkeikeən otəwiə təhmīn min e nitunən nat ne nenatigən rafin ¹⁰ məmə itəmat onəkotitun nehmən nat naka in təwir pik agin-əh, kən məmə onəkotətuatip wir, kəsehm-pənən nat tərət kit etəmat e nian itəm Kristo otuwa min lan. ¹¹ Pəs rəhatəmat nəmegəhən otoe-in noan nəwirən ne nətuatipən itəm Iesu Kristo tatol e nəmegəhən rəhatəmat, o nənwiwian ne nıləs-ipərən nərgi Uhgın.

Nian Pol əpəh e kalapus, netənim kəmotəto namnusən təwir

¹² Io min neen, iakolkeike məmə onəkotitun məmə nat əpnəpin nahməən naka itəm kəmol lak, məto təmasitu pik o nən-iarəpən namnusən təwir kəm netənim tepət, ¹³ məto-inu tol nəhlan, mopael min itəm koatehm nimə rəha Sisa, ne netəm pisin pisin min tepət, kınotitun rəkis məmə io etatig e kalapus məto-inu io iolwək rəha Kristo. ¹⁴ Kən rəhak natigən e kalapus təmol məmə iəfak min iuəhkır ilat rafin kəmotahatətə əskasik təhmīn min e Iərəməre, kən matol nətəligən rəhalat təskasik o nən-iarəpən nəghatən rəha Uhgın məsotəginən.

¹⁵ Nıpahrienən, neen kəmotən-iarəp namnusən təwir rəha Kristo məto-inu koatetet io kən motolkeike məmə okotaprəkis-in io. Məto neen koatən-iarəp əm namnusən təwir

rəha Kristo e nətəligən ətuatip. ¹⁶ Itəm min u nətəligən rəhalat tətuatip əm, ilat koatən-iarəp namnusən təwir məto-inu kotolkeike io, kən motitun məmə Uhgın təmələhəu-pən io ikin-u e kalapus məmə iatətul-arəp o namnusən təwir məmə in nīpahrienən. ¹⁷ Məto neen itəm koatetio, kəsotən-iarəpən Kristo e nīkilat pahrien, məto koatol əm məto-inu kotolkeike məmə okotiləs-ipər atip ilat, kən nīkilat təht məmə okotol nəratən kəm io roiu, nian etatig e kalapus. ¹⁸ Məto nat əh, nat əpnəpən əm. Okəmə koatol e nīkilat pahrien o kəp, məto nat asol məmə koatən-iarəp namnusən təwir rəha Kristo, kən inu tatol nīkik tətəgien.

¹⁹ Pahrien, kən nīkik otagien min məto-inu ekıtun məmə e noa nəfakən rəhatəmat, ne nasituən rəha Narmın rəha İesu Kristo, in otosmegəh io e nəratən u, ²⁰ tahmen əm məmə iakolkeike pık kən matələhəu-pən rəhak nətəligən məmə oesolən nat kit itəm otol aulis io e nıganəmti Uhgın. Məto roiu ne nian rafin, nīkik təkaskik məmə okəmə iatəmegəh o ekimis, məto iatisiai-in Kristo e nəmegəhən rəhak. ²¹ Tol nəhlən məto-inu nəmegəhən rəhak in Kristo əm, kən okəmə ekimis, in nat təwir taprəkis. ²² Okəmə iatəmegəh əh, in təwir o nolən wək məsin min rəha Uhgın e nətueintən. ?Kən ekıtəpun itəm pəhrüən? !İəkəruru! ²³ Roiu əh suatip kəiu katuəməhl aupən in io, məto iakolkeike ilau kərən. İakolkeike pık məmə iakapəs natigən ikin-u muwin məplan Kristo itəm in təwir agın maprəkis-in natigən u ikin-u. ²⁴ Məto iakəplan məmə ekəike mətatig ikin-u o nasituən etəmat. ²⁵ Kən məto-inu ekıtun məmə inu in nīpahrienən, kən ekıtun məmə oekətatig kitat min itəmat, o nasituən etəmat məmə nahatətəən rəhatəmat otəwiə e năgienən. ²⁶ Kən e nolən əh, nian ekuwa min məplan itəmat, nikitəmat otagien nakotənwiwi Kristo İesu, məto-inu io emətəlig-pa min otəmat.

Nətulən əskasik

²⁷ Kən nat asol, itəmat onəkotəkəike motol məmə nolən min rafin e nəmegəhən rəhatəmat koatos-ipən nısiailən kəm namnusən təwir rəha Kristo. Kən, nat əpnəpən okəmə ekimnə o esimnəən, pəs oekəto məmə nakotətul əskasik e nətəligən kitiaəh əm, kən məmə itəmat rafin, itəmat nakotalkut e nətəligən kitiaəh əm o nən-iarəpən namnusən təwir, ²⁸ kən məmə nəsotəginən rəhatəmat tikimır min. Inu nəmtətin kit olat məmə Uhgın otərəkın ilat, məto in otosmegəh itəmat. Uhgın otol natimnat min əh rafin. ²⁹ Otol nəhlən məto-inu in təmegəhan-in məmə onəkotəhatətə e Kristo, kən nat kit min, məmə onəkotos min nahməən ron. ³⁰ Kitat rafin koatatig e nəmouən kitiaəh əm, itəm nəmotəplan e rəhak nəmegəhən aupən, kən roiu nakoatəto məmə ekətatig lan.

2

Kotəkəike kətəu-pən suatip rəha İesu Kristo

¹ ?Nikitəmat təkaskik e Kristo məto-inu noatol kitiaəh itəmat min, o kəp? !Əwəh! ?Nakoatəto təwir e nolkeikeən rəhan, o kəp? !Əwəh! ?Moatauilim itəmat Narmın Rəha Uhgın, o kəp? !Əwəh! ?Moatol təwir kəm itəmat min kən moatasəkitun itəmat min, o kəp? !Əwəh! ² Təwir, pəs nətəligən rəhatəmat tuwa kitiaəh; kən motolkeike itəmat min; kən motuwa kitiaəh e narmın ne nətəligən o natimnat itəm nakoatuwin ron. Kənu, okəmə nəkoatol natimnat min əh, in otol nīkik tagien pık agın. ³ E nolən kitiaəh əm, sotolən nat kit məmə itəmat nakotəwir motaprəkis-in itəmat min neen, kən sotolən nat kit məmə nakotiləs-ipər atip itəmat lan. Məto otos-iaəhau atip itəmat, kən otətəlig-in pık itəmat min neen taprəkis-in itəmat əm. ⁴ Kən otasitu etəmat min e nəmegəhən rəhatəmat. Təsəwirən məmə suah kit tatehm atip əm rəhan nəmegəhən.

⁵ Rəhatəmat nətəligən otəkəike mahmen e nətəligən rəha İesu itəm tol min-nulan:

⁶ Kristo in tahmen əm e Uhgın

məto in təməsalkutən məmə in otaskəlīm nepətən rəha Uhgīn,

⁷ məto təmapəs rəhan nepətən, kən təmuwa mahmen e iolwək əm kit, kən təmaiir e nətueintən muwa etəmim əm kit.

⁸ Kən nian in etəmim kit, nīpətīn tahmen əm etat, in təmos-iəhau atīp in mol nəwīa Tata Uhgīn e natimnat rafin muwa mətoarus mīmīs, itəm kəmol aulis in e nīmīsən e nīg kəluau.

⁹ Məto-inu təmol nəhlan, Uhgīn təmiləs-ipər agin in, kən mos-ipən nərig kəm in itəm taprəkis-in nərig mīn rafin,

¹⁰ məmə e nərgī Iesu, natimnat rafin itəm koatəmegəh ikin mīn rafin e neai, ne nətueintən, ne nīki nītən ləhau ikin, okotisin nulilat motos-ipən nīsiāiən kəm in,

¹¹ kən ilat rafin okotən-iarəp məmə Iesu Kristo in Iərəməra, o nos-ipənən nīsiāiən kəm Tata Uhgīn.

Itəmat nəkotahmen e nəhag-əhagən e nītən mīn

¹² Rəhak netəmim mīn itəm iakolkeike pīk, nian emətan kitat mīn itəmat, itəmat nəmoatol nəwīak nian rafin. Kən roiu, məto-inu etatīg isəu otəmat, itəmat atīp nəkotəkəike motalkut əskasik məmə nəkoatol nəwīak e natimnat mīn u: məto-inu nīnotitun rəkis nolən əh rəha Kristo, otalkut əskasik o nətəu-pənən suatīp rəha nos-megəhən. Otətəu-pən suatīp əh e nīganəmti Uhgīn motasiəp motəgin. ¹³ Kən otətəu-pən suatīp əh məto-inu Uhgīn tatol wək e nəmegəhən rəhatəmat məmə onəkotolkeike məmə nəkoatol nəwīan, kən tatos-ipinə nəsanənən kəm itəmat məmə onəkotol pahrien nəwīan.

¹⁴ E natimnat rafin itəm nəkoatol, sotəghat-əghatən ron, kən məsotərgəhəuən ron ¹⁵ məmə nəmegəhən rəhatəmat otətəuətīp wīr, kən kəsehm-pənən nəratən kit lan, kən itəmat nenəti Uhgīn itəm nolən eko-eko tīkə etəmat, itəm nəkotatīg e nəlugi netəm koteko-eko, iapinəp mīn. Kən itəmat nəkotəhag-əhag tahmen e məhau mīn e nətueintən ¹⁶ itəm nakotaskəlīm wīr nəghatən e nəmegəhən. Ken otol natimnat mīn əh rafin məmə nian Kristo tatuwa mīn, kən ekausit otəmat, kən oekitun məmə esaiu əpnəpinən, nahgik təsikəən o nat əpnəpin əm. ¹⁷ Nolən rəhatəmat rəha nahatətəən e Uhgīn tahmen e sakrifais* kit kəm Uhgīn. Okəm-naka ekīmīs, kən muwa mahmen e sakrifais e wain itəm katəhtəg-pən ilau sakrifais rəhatəmat. Məto nat əpnəpin əm, nīkik tagien əm kitat mīn itəmat. ¹⁸ Kən e nolən kitīəh əm, nīkitəmat təkəike magien itəmat mīn io.

Timoti ne Epafrotaetas

¹⁹ Okəmā Iərəməra Iesu tegəhan-in, iakolkeike məmə ekahl-ipinə Timoti tīmnə məplan itəmat məmə nian iakəto namnusən etəmat, kən io mīn, nīkik otagien. ²⁰ Suah kit tīkə mīn u ikin-u itəm rəhan nətəligən tahmen e rəha Timoti, itəm nīkin tatəht pīk itəmat. ²¹ Netəm pīsin pīsin koatətəlig-in atīp əm wək mīn rəhalat, məsotətəlig-inən wək rəha Iesu Kristo. ²² Məto itəmat nəkotitun məmə nian rafin tahro nulan Timoti tatol wək rəha Uhgīn, kən rəhan wək in təwīr, kən tahmen e suakəku tatol wək ilau rəhan tata, in təmasitu lak e wək rəha namnusən təwīr. ²³ Məto-inu o nat əh, nīkik tatəht məmə nian oekitun məmə rəhak natīgən otahro nulan, oekahl-ipinə uəhai əm tīmnə mehm itəmat, ²⁴ kən ekahatətə e Iərəməra məmə otəsuwəhən io mīn ekīmənə mehm itəmat.

²⁵ Məto nīkik təht məmə ekəike mahl-ipinə Epafrotaetas tītəlig-pinə məplan itəmat. In piak itəm iatuea kitīəh matioal wək kitīəh, kən matuəluagin e nəluaginən kitīəh rəha Uhgīn. Aupən nəmotahl-ipa e nərgitəmat məmə otuwa mən-iarəp kəm io namnusən rəhatəmat, kən məmə otasitu lak. ²⁶ Məto roiu, in tolkeike pīk məmə otəplan rafin itəmat, kən matəto tərət pīk məto-inu itəmat nīnəto rəkis məmə in tatīmīs. ²⁷ Pahrien,

2:6: Jon 1:1-2; 17:5 **2:7:** Jon 1:14; 2 Kor 8:9 **2:8:** Hip 5:8; 12:2 **2:9:** Wək 2:33; Efes 1:20-21; Hip 1:3-4
2:10: Rom 14:11 **2:11:** Rom 10:9 **2:16:** Dan 12:3; Fil 1:10; 1 Tes 2:19 * **2:17:** Nian tepət netəm Isrel koatoh nat megəh mīn motuwaan e nīgəm əpəh e Nīmə Rəha Uhgīn məmə okotəfak. Nian neen koatəhtəg-pən wain o nəhau e nat megəh itəm nīgəm tatus tahmen e nos-ipənən kəm Uhgīn. **2:18:** Fil 3:1; 4:4 **2:21:** 2 Tim 4:10
2:25: Fil 4:18

in tēmatimis pik, iuāhkir əm timis. Məto Uhgīn tēmasəkitun, məto sənəmə in əm, məto io min, kən tēmahtosig-in nat əh itəm otol nīkik tītəgit pik. ²⁸ Məto-inu o nat əh, nīkik tagien pik o nahl-ipinən mēmə nīkitəmat otagien nian onəkotəplan, kən mēmə io ekaluin nīkik tēsəht minən. ²⁹ Nīkitəmat otəkəike magien mēmə onəkotəplan min, tahmen mēmə in piatəmat kit e Iərəmərə. Kən otos-ipən nisialiən kəm netəm kotahmen əm lan, ³⁰ məto-inu iuāhkir in timis o wək rəha Kristo, məsəginən o rəhan nəmegəhən e nian əskasik min mēmə in otasitu lak, nian rəhatəmat suatip tikə o nasituən.

3

Suatip pahrien o nosən nolən ətuatip

¹ Rəhak min netənim itəm iakolkeike pik, inu namnun nəghatən rəhak. Otagien o Iərəmərə. Kən ekəte min əm nəghatən kitəh itəm eməte kəm itəmat aupən, məto sənəmə in nat tiəkis ron io, kən in otasitu etəmat mahtosig-in itəmat o nəghatən eiueiua min.

² Roiu, iatən kəm itəmat mēmə, !Oatəto kuri min əh! !Oatəto netəm koatol nolən rat min! !Oatəto netəm koatəte itəm! Ilat koatən mēmə okəike kəhg-ipən suah kit mēmə in otətuatip e niganəmti Uhgīn. Netəm min əh kotahmen e kuri iarupin min itəm koatol nərətən.* ³ Məto kitat u nenəti Uhgīn pahrien min itəm in tēməte rəkis nolən rat min e nīkitat, kən Narmin Rəha Uhgīn tatol mēmə kitat kotitun nəfakən kəm Uhgīn e rəhatat nəmegəhən. Kən kitat kətausit pik e Kristo Iesu kən motəgile əm lan, məto sənəmə in nat kit itəm kitat atip kəmotol e nīpətītāt o nosmegəhən itat. ⁴ Məto aupən, rəhak natimnat nəhlan tēpət itəm emətagile lan o nosmegəhən io. Kən okəmə suah kit nīkin təht mēmə titun nagile əmən e natimnat tol nəhlan, məto rəhak natimnat kotol nəhlan taprəkis agin-əh. ⁵ Nian emos nian eit ətuatip, kən kəməhg-ipən io. Kən io etəm Isrel, emisi-pən e noanol rəha Benjamin, tipik min ilat min netəm Isrel ətuatip, kən io min iatətəu-pən suatip kitəh. Aupən, io Farisi kit, kən iatətəu-pən wir Lou. ⁶ Emolkeike pahrien e nīkik rafin mēmə ekol Uhgīn nīkin tagien mēmə emol nərətən kəm netəm koatahatətə e Iesu. Kəməsehm-pa-mən nat tərət kit ne e nəmegəhən rəhak məto-inu emətəu-pən rafin lou min rəha nat Isrel. ⁷ Məto natimnat min rafin əh itəm emətagile elat aupən, kən nīkik təht ilat kotəwir pik agin, məto roiū əh iatəplan mēmə ilat nat əpnəpin əm məto-inu enitun nat itəm Kristo təmol.

⁸ Məto təsələn namnun ikin əh. Kən roiū etakil mēmə natimnat rafin agin, ilat nat əpnəpin əm məto-inu iatəplan nat kit itəm in təwir pik agin, mēmə ekitun Kristo Iesu, Iərəmərə rəhak. Emapəs rafin ilat o Kristo. Iatakil ilat tahmen e nəme nərək mēmə ekitun wir Kristo, ⁹ kən mēmə ekioal kitəh itimlau min. Uhgīn təsəplanən io mēmə ekətuatip məto-inu io atip emətəu-pən ətuatip Lou, məto in tatəplan io mēmə ekətuatip məto-inu iatahatətə əm e Kristo. Uhgīn tatol mēmə io etəm ətuatip e nahatətəən rəhak. ¹⁰ Iakolkeike mēmə ekitun təhmīn min Kristo, ne nəsanənən itəm Uhgīn təmol in təmegəh min e nīmīsən, kən iakolkeike mēmə ekuwa iuāhkir ron nian ekəto nahməən tahmen e nahməən itəm in təməto. Kən iakolkeike mēmə ekuwa mahmen lan e nīmīsən rəhan, ¹¹ kən e suatip əh, ekitun nələhəu-pən əskasikən rəhak nətəligən lan mēmə, io min, Uhgīn otol ekəmegəh min.

Pol təmarkut əskasik mēmə in otitun təhmīn Kristo

¹² Esənən mēmə enos rəkis natimnat min əh, kən mēmə e nəmegəhən rəhak əh-roiu, io ekətuatip wir. Kəp. Məto emitəp mətalkut pik mēmə ekos maskəlim natimnat min əh mēmə rəhak, məto-inu Kristo Iesu təmitəp io kən maskəlim tiəkis, təmol io rəhan, mēmə ekos natimnat min əh. ¹³ Piak min, esənən mēmə enos rəkis natimnat min əh. Kəp. Məto

* **3:2:** Netənim neen e noanol rəha Isrel kəmotəgətun e nīməfak mēmə okəike kəhg-ipən suah kit, kən in təkə mətəu-pən Lou rəha netəm Isrel mēmə in otətuatip e niganəmti Uhgīn. Məto Pol təsəlkeikən ilat məto ilat koateiua mətərkən nahatətəən rəha nīməfak. **3:3:** Rom 2:29 **3:4:** Wək 22:3 **3:5:** Luk 1:59; Wək 23:6; 2 Kor 11:22 **3:6:** Wək 8:3 **3:7:** Mat 13:44-46 **3:9:** Rom 3:21-22 **3:10:** Rom 6:3-5; 8:17 **3:12:** 1 Tim 6:12,19

nat kitiah əm itəm etalkut ron, məmə ekaluin natimnat e məntaak, mətalkut pik matos noəh o nat itəm tatəməhl aupən-in io, ¹⁴ kən tahmen e suah kit itəm tətaiu məmə in otol win o nosən nat kit, kən io etaiu o nosən noan nalkutən rəhak, kən noan nalkutən əh in nəmegəhən wi e Kristo Iesu itəm Uhgın təmaun-in io məmə ekos.

¹⁵ Kən kitat rafin itəm kinotəskasik rəkis e nəmegəhən rəhatat, okotəkəike motaskəlim nətəligən min əh. Məto okəmə itəmat neen nətəligən rəhatəmat tol pisin e nat u, pəs Uhgın otol tagəhag kəm itəmat nətəligən itəm tətətip. ¹⁶ Məto nat keike məmə kotətəu-pən suatip itəm kinotitun rəkis.

¹⁷ Piak min, otuwa kitiah motətəu-pən nəme nelkək, itəm itimat emotol rəkis nəkotəplan, kən otisilu wir netəm koatitəp nəme nelkitimat. ¹⁸ Otətəu-pən nəme nelkək məto-inu enən-ipinə rəkis kəm itəmat nian tepət, kən roiu nahui nəmtək tətaiu ron məmə, netənim tepət rəhalat naliwəkən tatəgəhun məmə ilat tikimir min rəha namnusən təwir rəha Kristo məmə in təmimis e nig kəməluau. ¹⁹ Uhgın otərəkin ilat. Koatətəlig-in pik əm nərpiat, məmə in uhgın rəhalat, kən motausit o nolən natimnat itəm tol naulisən, kən nətəligən rəhalat tatuwin pik əm o natimnat rəha nətueintən. ²⁰ Məto kitat netəm rəha nego e neai, koatəsağin Iosmegəh itəm otisi-pən e nego e neai, u Iərəməre Iesu Kristo. ²¹ Kən in otəuhlin nipətitat rəha nətueintən u, inu nagwənən nig mətikolo, kən mol tahmen e rəha Kristo nian təməmegəh e nimisən. In otol nəhlan e nəsanənən rəhan itəm titun nələhəu-pənən natimnat rafin e rəhan nərəməərən.

4

¹ Tol nəhlan, rəhak min, otətul eskasik mihin nulan e Iərəməre. Iakolkeike itəmat kən molkeike pik məmə ekəplan min itəmat. Rəhak min netənim, nəmegəhən rəhatəmat itəm tətətip tatol nikik tətəgien, kən itəmat noa wək rəhak itəm təwir agin.

Pol təmiləs-ipər nətəligən rəhalat

² Iuotia ne Sintike, awi, okol nəkuəpəs rəhatəmlau nərgəhəuən muegəhən e nətəligən rəhatəmlau məto-inu rəha Iərəməre kərən u itəmlau.

³ Əwəh, kən ik min, itəm kilau min ik kəmioal wək nuwəh rəkis, iakolkeike məmə nakasitu e pətan mil u, məto-inu emol pik wək itiməhal min ilau. Katuasitu lak matuən-iarəp namnusən təwir rəha Iesu Kristo, itimat Klemen ne piak min neen min itəm kəmotasitu e wək. Uhgın təməte nərgilat e naoa rəha nəmegəhən.

⁴ Otagien o Iərəməre nian rafin. !Kən ekən min, otagien! ⁵ Otol kəm netənim məmə okotəplan məmə itəmat netəm mətig. Kən məsotaluinən məmə otəsuwəhən Iərəməre titəlig-pa min. ⁶ Nikitəmat təsəht pikən natimnat min, məto e natimnat min rafin, otəfak-pən əm kəm Uhgın o nat naka itəm nakotolkeike. Kən nian nakotəfak moatətapəh ron, otən kəm in məmə nikitəmat tagien o rəhan nəwiran. ⁷ Kən Uhgın otos-ipən kəm itəmat nəməlinuən itəm iahgin pik taprəkis-in nitunən rafin rəha netənim. Kən nəməlinuən əh otərəməre wir e nikitəmat ne nətəligən rəhatəmat məto-inu nakoatahatətə e Kristo Iesu.

⁸ Kən roiu piak min, otətəlig-in natimnat min itəm tol nipahrienən, itəm tətəskəlim nisaiiən, itəm tətətip, itəm nolən rat tikə lan, itəm kitat kotolkeike, itəm nərgilat kotəwir, itəm kotəwir pik, itəm netənim koatənwiwi. Otətəlig-in natimnat min əh. ⁹ Otol nat naka itəm eməgəhun itəmat lan, itəm nəmotos e nəmegəhən rəhatəmat, kən otol min nat naka itəm io emən, kən otol nat naka nəmotehm-pa lak. Nian nəkoatol nəhlan, kən Uhgın itəm tatos-ipinə nəməlinuən kəm itəmat, otitan itəmat min e nian min rafin.

Pol nikin tagien o nasituən rəhalat

¹⁰ Nikik tagien iatənwiwi Iərəməre məto-inu nuwəh məsin nəməsotasituən lak, məto əh-roiu nikitəmat tətəht min io. Nipahrienən nəmoatətəlig-in pik io, məto suatip tikə

məmə nakotasitu lak. ¹¹ Esənən nat u məto-inu natimnat itəm iakolkeike tikə ron io, kəp. Məto-inu roiu ekitun məmə nikik tagien əm o natimnat itəm iatos. ¹² Ekitun suatip rəha nagienən okəmə rəhak natimnat tikə, o okəmə rəhak natimnat tepət. Enitun rəkis suatip anion əh e nian rafin, okəmə nigak nagwənən tepət o noan məsin əm, okəmə rəhak nautə tepət o noan məsin əm. ¹³ Məto-inu Kristo tatos-ipa rəhan nəsanənən kəm io, kən ekitun naliwəkən e nəwirən o nəratən.

¹⁴ Məto itəmat nəmotol nolən təwir nian nəmotasitu lak e nəratən itəm emətatig lan.

¹⁵ Nipahrienən, itəmat netəm Filipae ninotitun rəkis məmə nian nəmətuoun motəto namnusən təwir e Iesu Kristo, nian emiet əpəh Masetonia, itəmat əm un nəmotasitu lak e məni. Niməfak min tikə itəm təmos-ipa natimnat neen kəm io. ¹⁶ Kən nian emuwın iuəhkır əm, e taon Tesalonaeka, mətatig əpəh ikin, nəmotahl-ipa min məni kəm io, kən sənəmə mau kitiah əm. ¹⁷ Sənəmə iategəs-in məni məmə nakotos-ipa kəm io, məto iakolkeike məmə Uhgin otəplan nəwirən əh kən mətou itəmat lan. ¹⁸ Emos rafin məni itəm nəmotahl-ipa kəm io, kən in tahmen maprəkis məto-inu nian Epafrotaetas təməmik natimnat min u muwa kəm io, roiu rəhak natimnat rafin tepət. Itəmat nəmos-ipən nat kit kəm Uhgin tahmen e sakrifais itəm nəmiəwın təwir. In tatos əm, nikin tətəgien ron. ¹⁹ Kən Uhgin rəhak in otos-ipinə kəm itəmat natimnat rafin itəm tətətip o nəmegəhən rəhatəmat. Kən rəhan rafin nos-ipənən koatisi-pən e rəhan nautə tepət təwir, kən moatuwa e Kristo Iesu.

²⁰ Pəs netənim rafin okotisiai-in Uhgin Tata rəhatat tatuwın matuwın namnun tikə. Əwəh.

Namnun nəghatən rəha Pol

²¹ İatən təwir kəm itəmat rafin itəm nakoatahatətə e Kristo Iesu. Piatat min ilat min io u ikin-u koatən min təwir kəm itəmat. ²² Netəm rafin itəm koatahatətə e Kristo Iesu, koatən-ipinə təwir kəm itəmat, kən ilat min əpəh e nimə rəha Sisa koatən təwir pik kəm itəmat. ²³ Pəs İərəmərə Iesu Kristo otawte-in rəhan nəwirən kəm itəmat rafin.

Kolosi

Naoa itəm Pol təmäte tuwin kəm iəfak min ikin Kolosi

Nəghatən əkuəkır rəha naoa u Kolosi

?Pah təmäte naoa u? Aposol Pol təmäte naoa u.

?Təmäte tatuwin kəm pah? Təmäte tatuwin kəm niməfak əpəh Kolosi, taon asol kit əpəh nitən asol Esia.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmäte? Katən məmə okəm-naka Epafras təmätuoun niməfak əh Kolosi. Pol təsuwinən məplan niməfak əh, məto iəgətuon eiueiua neen kəmotuwa e niməfak. Koatən məmə okotəkəike kətəu-pən suatip neen rəha nagwənən ne nənimən, kən kəfak kəm nagelo min, moatən məmə Kristo in sənəmə ilis pik. Koatən məmə koatos nitunən neen itəm koatəhluaig, moatən məmə nitunən ne nolən rəha etəmim in nat kit itəm iahgin pik.

?Təmäte naoa u o naka? Pol təmäte naoa u məmə otoh nəgətuonən eiueiua min itəm koatatig e niməfak. Molkeike məmə otən-iarəp məmə Kristo in ilis taprəkis-in natimnat rafin, kən iəfak min okəsotagileən e nəgətuonən eiueiua min əh, məto-inu ilat nat əpnəpin əm.

Pol təmätuoun rəhan nəghatən

¹ Io Pol, u io aposol kit rəha Kristo Iesu, itəm Uhgin təmitəpun rəkis io məmə rəhan. Itimlau piətat Timoti etuatig, ² kən nikitimlau tətəgien məmə iatuəghat kəm itəmat e naoa u, itəm iatuəte matuahl-ipinə kəm itəmat netəmim rəha Uhgin əpəh Kolosi, inu piak min ne winik min e Kristo itəm nakotahatətə əskasik lan. Itimlau iatuəfak məmə nəwiran ne nəməlinuən rəha Uhgin Tata rəhatat in otəkəike mətatig otəmat.

Pol təmənwīwi Uhgin o netəm Kolosi

³ Nian ekoatəfak otəmat kəm Uhgin u tata rəha Iərəməərə Iesu Kristo, kən nian rafin ekoatən tagkiu kəm in o rəhan wək e nəmegəhən rəhatəmat, məto-inu emotəto ⁴ məmə rəhatəmat nahatətəən təskasik ron ne nolkeikeən rəhatəmat tatuwin o netəmim itəm koatəfak. ⁵ Nahatətəən ne nolkeikeən rəhatəmat tol min-nulan məto-inu nəkotitun wir e nikitəmat məmə Uhgin otos-ipinə kəm itəmat nat naka itəm in təmol əpen-əpenə lan əpəh ilis e nego e neai. Nəmotəto rəkis natimnat min əh e nəghatən pahrien, inu namnusən təwir rəha Iesu Kristo. ⁶ Ikin min e nətueintən u, namnusən təwir tatoe-in noan matəwīə matol wi nəmegəhən rəha netəmim. Tol əm mə inu nian itəmat nəmotəto motitun nīpahrienən əh e nəwiran rəha Uhgin, kən tatəwīə min matoe e rəhatəmat nəmegəhən. ⁷ Inu suah u Epafras, tinən rəkis nəghatən u kəm itəmat. In etəmim wir kit itəm tatos rəhatimlau nəghatən. In etəmim kit tatətul əskasik o nolən wək rəha Kristo kən mətasitu etəmat. ⁸ In təmən kəm itimlau nolkeikeən rəhatəmat itəm tatuwin o netəmim itəm Narmin Rəha Uhgin təmos-ipinə kəm itəmat.

⁹ Tol min-nulan, e nian itəmat emoatəto namnusən əh, kən ekoatəfak e nian rafin otəmat. Ekoatətapəh-in o Uhgin məmə in otətəlmīn itəmat e rəhan nətəligən ne nenatigən pəs nəkotitun wir nəwian. ¹⁰ Ekoatəfak nulan məmə naliwəkən rəhatəmat otos-ipən nisaiiən kəm Uhgin pəs tol nikin tətəgien ron. Məto-inu nəmegəhən rəhatəmat tatoe-in noan itəm təwir o wək rafin rəha Uhgin itəm noatol. Pəs Uhgin otasitu etəmat məmə nəkotitun wir in. ¹¹ Ekoatəfak məmə nəsanənən asol rəha Uhgin otol itəmat nakotəsanən e nian nəratən tatuwa. Pəs nəkoatətul əskasik kən nətəligən rəhatəmat təfəməh, kən nagienən tətətig etəmat, ¹² kən nakoatən kəm Tata Uhgin məmə nikitəmat tətəgien o natimat itəm təmol. In təmol itəmat nəkotətuatip, məmə nəkotitun nosən nautə rəha Uhgin itəm otəpanuwa. Onəkotos rəhatəmat nautə tahmen e netəmim rafin

itəm koatəfak motaliwək e nəhag-əhagən rəha Uhgin. ¹³ Kən Uhgin təmol nəhlan nian in təmiləs-irəkis kitat e nərəməərən rəha napinəpən, minol kitat kinotuwa e nərəməərən rəha Nətin itəm in tolkeike pik. ¹⁴ Kən nətin təmikis kitat e nalpinən rəha təfagə, inəh təmafəl kitat e təfagə rat min rəhatat.

*Kristo in ilis taprəkis-in
natimnat rafin*

¹⁵ Nəti Uhgin tahmen-pən əm e rəhan tata itəm kol netəmim kəsotehmən.

Aupən aupən agin, nian niməptən ne neai ne natimnat rafin kəmoatikə əh, məto Nətin, in tinimaupən matig rəkis, kən tol-pən in, in ilis tatəməərə o natimnat rafin min u.

¹⁶ In ilis məto-inu in təmol natimnat rafin e nətueintən u, ne neai, natimnat itəm katehm ilat o kəsehmən ilat, inəh nagelo min, ne iərmis min, ne narmın rat min, ne iəməərə min rafin. Kən in təmol natimnat min rafin u məmə rəhan.

¹⁷ Kən in tinimaupən matig rəkis e natimnat rafin. Kən natimnat min rafin koatətig məto-inu nəsanənən rəhan tətəskəlīm ilat.

¹⁸ Kən in əm tatətul aupən o niməfak, kən niməfak in tatol wək tahmen-pən e nıpətin, kən in rəhn-kapə.

Kən in nəukəti niməfak, inəh in etəmim itəm in təmaupən məmegəh lilin e nimisən.

Tol nəhlan, in ilis e natimnat rafin.

¹⁹ Məto-inu e nəwia Uhgin, nəmegəhən ne nəsanənən rafin rəhan tətətig əm e Kristo, kən Kristo in ilis e natimnat rafin.

²⁰ Kən e Kristo, Uhgin təmələhəu nəməlinuən nian nita Kristo təmaiu e nig kəməluau, kən netəmim, ne nat megəh min, ne nagelo min, ne iərmis min, ne natimnat rafin kəmotuwa kuəfimin ilat min e nərəməərən rəha Uhgin.

E Kristo əm Uhgin təmol natimnat min əh.

²¹ Aupən ikin, itəmat nəmoatətul isəu o Uhgin, kən itəmat tikimır min rəhan e nətəligən rəhatəmat, kən nəmoatol təfagə rat. ²² Məto roiu əh, Uhgin təmol məmə itəmat nəmotuwa kol kitəh itəmat min e nimisən rəha Kristo itəm nıpətin təməkul e nig kəməluau. Uhgin təmol mihin əh lan məmə otos itəmat nakotuwa iuəhkir ron, kən motətuatip e niganəmtin, kən rəhatəmat nolən rat tikə, kən okol suah kit təsən ratən itəmat.

²³ Natimnat min u tol nəhlan okəmə itəmat nəkoatətul əskasik e rəhatəmat nahatətəən e Iesu. Nəmoatəto namnusən təwır itəm tatəgətin natimnat itəm Uhgin otol kəm itəmat əpəh e nego e neai, kən rəhatəmat nətəligən otəkəike matətul əskasik e natimnat min əh. Namnusən təwır u, itəm nəmotəto rəkis, kəmamnus-iarəp ikin min e nətueintən, kən io Pol, Uhgin təmaun-in io məmə iatən-iarəp namnusən təwır əh.

²⁴ Nikik tagien məmə ekatəto nahməən e nıpətik o rəhatəmat nahatətəən. Kristo təməto nahməən e nıpətin məmə niməfak otaiir. Kən e suatip kitəh əm, io min iatəto nahməən e nıpətik o nıpəti Kristo, inu in niməfak, məmə otəwiə məskasik. Kən tol min-nəhlan, wək itəm Iesu təmətuoun, iakolkeike məmə iakasitu e wək rəha Iesu o niməfak, kən matəto nahməən ron.

²⁵ Uhgin əm təmiləs-ipər io məmə ekol wək e niməfak rəhan. Roiu əh, ekıtun nasituən etəmat o wək itəm Uhgin təmələhəu-pən e nelmək. Rəhak wək məmə iatən-iarəp nəghatən min rafin rəha Uhgin pəs nəkotitun wır, ²⁶ nəghatən əh in nalpəkau anionən rəha Uhgin itəm təmatəhluaig o netəmim rafin aupən ikin, məto roiu əh Uhgin tinuəpik nıpətin kəm rəhan netəmim. ²⁷ Kən Uhgin nikin tagien əm məmə otən-iarəp natimnat wır min rəha Iesu kəm itəmat, netəm naihlua min u kəsənən mə itəmat netəm Isrel, məmə onəkotitun min. Nalpəkau anionən itəm təwır rəha Uhgin, in tol min-nulan, Kristo təmos nikitəmat, kən nəkotitun motahatətə lan məmə onəkotos rəhan nəwırən itəm təwır agin-əh əpəh e nego e neai. ²⁸ Kən itəmat ekoatən-iarəp Kristo kəm netəmim rafin. Kən ekoatən əskasik

1:12: Efes 1:11,18 **1:13:** Luk 22:53; Efes 2:2 **1:14:** Efes 1:7 **1:15:** Jon 1:18; 2 Kor 4:4 **1:17:** Jon 1:1; 8:58 **1:18:** Wək 26:23; Efes 1:22-23; Nol Əpən 1:5 **1:19:** Kol 2:9 **1:20:** Efes 1:10 **1:21:** Rom 5:10; Efes 2:12 **1:22:** Rom 5:10; Efes 5:27 **1:26:** Rom 16:25-26; Efes 3:2-9

moatəhgaiir e nikilat, kən moatəgətun ilat e nenatigən wir, məmə ilat kotuwa iəfak min itəm koatətul əskasik e rəhalat nahatətəən e Kristo. ²⁹ Iatol wək əskasik o nat əh, kən e nian rafin iatol wək əskasik pik e nəsanənən asol rəha Kristo itəm tatol wək e nəmegəhən rəhak.

2

Nəkotəkəike motahatətə əskasik e Iesu

¹ Iakolkeike məmə nəkotitun mə iatol wək əskasik pik otəmat netəm Kolosi, ne netəm Laotisia, ne neen min itəm koatəfak məto esəhmən ilat. ² Iatol wək nəhlan o niləs-ipərən nətəligən rəhatəmat rafin, nian itəmat nakotilpin wir nikitəmat məmə nikitəmat otol kitiah əm, kən natimnat min u in tatuwa nian nakoatolkeike itəmat min. Kən iatol wək məmə itəmat rafin onəkotos nitunən təwir itəm otol nikitəmat təsanən, kən in otol min məmə nəkotitun wir nəghatən pahrien rəha Uhgin itəm aupən təmatəhluaig məto roiu tinet-arəp. Kən nalpəkauən anion əh, in Kristo, ³ itəm Uhgin təmərgətain nenatigən ne nitunən wir min rafin rəhan tətətig lan. ⁴ Io iatəghat nulan kəm itəmat o nahtosig-inən nəghatən eiueiuə min rəha netənim itəm tətəhen o niuw-rəkisən rəhatəmat nətəligən. ⁵ Tol mə etətig pap isəu otəmat, məto nikik tatəht pik itəmat. Kən nikik tagien pik məto-inu eməto məmə rəhatəmat nətəligən kitiah əm, kən itəmat nakotahatətə əskasik əm e Kristo.

Rəhatəmat nəmegəhən otəkəike matətig əm e Kristo.

⁶ Məto-inu itəmat nəmotos Kristo Iesu məmə in İərəməərə rəhatəmat, kən nəkotəkəike moatətəu-pən əskasik in. ⁷ Otəskəlim Kristo tiəkis tahmen e noki nig tateiuaiu miləs nəptən, kən pəs rəhatəmat nəmegəhən təwiə məskasik lan. Pəs rəhatəmat nahatətəən otəkəike məwiə matəskasik e nian rafin, nahatətəən inu kəməgətun itəmat lan aupən. Kən nian rafin okotəike moatən kəm Uhgin məmə nikitəmat təmə marioah e nagienən o natimnat itəm təmol otəmat.

⁸ Oatəto wir itəmat məmə netənim kəsotatuən itəmat e iəgətun eiueiuən rəhalat. Nəgətun eiueiuən əh tatətəu-pən nətəligən rəha netənim əm ne nəukəti lou min itəm tatəghat-in natimnat rəha nətueintən əm. Nəghatən min əh tətisi-pən o nətəligən oas min rəha netənim, məto kəsotisi-pənən o Kristo.

⁹ Kən Kristo in Uhgin. Kən in təmuwa mos nıpəti etənim tahmen e kitat, kən natimnat rafin rəha Uhgin tətətig lan.

¹⁰ Kən nian nəmotahatətə e Kristo, kən Uhgin in təmos-ipən natimnat rafin rəha nəwirən kəm itəmat. Kən Kristo tətərəməərə e netənim ne natimnat rafin itəm koatərəməərə e nətueintən ne neai. ¹¹ Kən nat kit min e Kristo, nian itəmat nəmotahatətə lan, kən in təməhg-ipən itəmat. Məto sənəmə nəhg-ipənən rəha nıpətin itəm netənim koatol, məto nəhg-ipənən rəha nikitəmat itəm Iesu tatol. In təməte rəkis nətəligən ne nolən rat min e rəhatəmat nəmegəhən. ¹² Kən e nian itəm kəmau-təlimin itəmat e nəhau, in nəmtətin kit məmə nəmegəhən aupən rəha təfagə rat rəhatəmat koatimis kən katitənim ilat Iesu, kən Uhgin təməmegəh min e nəmegəhən wi min itəmat Iesu e nəmegəhən rəhatəmat, in əh e nahatətəən rəhatəmat e nəsanənən asol rəha Uhgin itəm təmol Iesu təmegəh min e nimisən.

¹³ Aupən ikin, nian Uhgin təməsəte rəkisən əh nolən rat min e nikitəmat, kən e niganəmtin, itəmat nəmotimis rəkis o nolən rat min əh. Məto nian nəmotuwa kol kitiah itəmat Iesu, kən Uhgin tosmegəh min itəmat min. Uhgin təmafəl rəkis nolən rat min rəhatat. ¹⁴ Nian kitat kəmoatol nolən rat, kən kəmotəht Lou rəha Moses itəm tatən məmə okotimis o nolən rat min əh, kən tatətu-pa nıpəgnəmti nəghatən min kəm kitat. Məto Uhgin təməht-ipən nəghatən min əh e nig kəməluau, kən nəsanənən rəhalat tikə. ¹⁵ E nig kəməluau-in, Kristo in təmol win e nəsanənən rəha iərəməərə min rafin, kən təmərəkin

1:29: Efes 3:7,20; Fil 4:13 **2:3:** 1 Kor 1:24,30 **2:4:** Rom 16:18 **2:5:** 1 Kor 5:3 **2:7:** Efes 3:17 **2:9:** Jon 1:14,16 **2:10:** Efes 1:21-22 **2:11:** Rom 2:29 **2:12:** Rom 6:4 **2:13:** Efes 2:1,4-5 **2:14:** Efes 2:14-16; 1 Pita 2:24

nəramərəən rəha iərmis min tahmen-pən mə in təmol win elat e nəluaginən asol kit. Kən roiu əh, in təmol rəhan tikimər min kəmotuwa nat əpnəpən əm e niganəmti netəmim.

Iesu tatəramərə etəmat

¹⁶ Tol min-nulan, əsotətəlig-inən nəghatən rəha netəmim itəm kotələhəu-osig məmə nəkəsotolən natimnat neen, məsotunən nagwənən u o məsotənimən nat u. Əsotətəlig-inən nəghatən rəhalat itəm koatən məmə nakol natimnat min u e nian asim min, o e nian rəha məwig wi min, o e nian rəha Sapat. ¹⁷ Lou min u rəhalat itəm koatəghat-in, kotahmen e narmi nat kit itəm otəpanuwa, məto nıpəti natimnat rafin tətətig e Kristo. ¹⁸ Netəmim neen kətausit pik məto-inu ilat koatən mə koatehm nəməhlaiirən min neen itəm nıpətilat tatig. Ilat koatən kəm itəmat məmə nəkotəkəike motol natimnat neen itəm tatəgətuən məmə rəhatəmat nətəligən teiuiui, kən itəmat onəkotəkəike moatəfak kəm nagelo min. Əsotətəu-pənən nətəligən min rəhalat. Nətəligən min əh etəmim əm tatol. Okəmə nəkoatətəu-pən nəghatən rəhalat, kən onəkotəkəikə e rəhatəmat nəmegəhən. Məto-inu netəm min əh koatos-ipər ilat o nat nıpətin tikə. ¹⁹ Netəm min əh kəsotəskəlimən Iesu tiəkis. Məto Iesu tahmen-pən mə in rəhn-kapə niməfak kənu niməfak in nıpəti Iesu. E nolən kitəh tahmen-pən e nıpəti etəmim, itəm tatilpən ikin e noanol min tatuwin e nikiłkilin, kən Iesu tatol mihin əm nat kitəh e niməfak rəhan mə niməfak otəskasik, kən matəwiə e nəmegəhən wir itəm Uhgin tatol tatəwiə.

Nəmotos nəmegəhən wi məto-inu itəmat nəmotol kitəh e Iesu

²⁰ Nian nəmotahatə e Iesu, in tahmen mə nəmotimis itəmat min. Kən məto-inu lou təsuwinən o etəmim itəm təmimis, kən nəukəti lou min itəm tatəghat-in natimnat rəha nətueintən əm, nəsanənən rəhalat tikə məmə okotəramərə etəmat. Tol min-nəhlan, iatəpəh otəmat məmə, təhro itəmat nəkoatətəu-pən lou min rəha nətueintən ne, inəh nəghatən oas min itəm koatən məmə, ²¹ “Əsəskəlimən nat u,” o “Əsun asgəwinən nat u,” o “Əsekən nat u.” ²² Məto nəghatən min u təmisi-pən əm e nətəligən rəha etəmim. Ilat koatəghat-in əm natimnat rəha nətueintən u, tahmen-pən e nagwənən neen, ne nənimən neen. Məto natimnat min un, okol təsasituən, kən təsərekinən nikitəmat, məto-inu e nian onəkotos o nakotun, kən tikə min. ²³ Ekitun mə nian nəkoatehm nəghatən min əh, nakotəmə kətah nəghatən ağin-əh min neen. Ilat koatən məmə netəmim okotəkəike moatehm wir nıpətilat min-nulan o nəhlan, kən ilat koatən məmə okotol rəhalat nətəligən teiuiui min-nulan o nəhlan, kən ilat koatən min məmə netəmim okotəkəike moatehm wir nıpətilat min-nulan o nəhlan e nolən itəm in tiəkis o nıpətilat. Məto iatən-ipinə kəm itəmat məmə nəghatən min əh, rəhalat nəsanənən tikə məmə otahtosig-in nətəligən rat min ne nolən rat min itəm netəmim koatol e nıpətilat.

3

¹ Məto-inu Uhgin təmosmegəh min itəmat min Kristo, kən tol mihin nəhlan, roiu əh itəmat onəkotəkəike motol nikitəmat tətətig əskasik e natimnat itəm tətətig əpəh e nego rəha Uhgin, ikin əh Iesu tatəpələh ikin e nikiłi Uhgin matip, ikin əh, ikin rəha nəsanənən ne nisiaiən. ² Itəmat onəkotəkəike motol rəhatəmat nətəligən tətətig əm e nego rəha Uhgin, pəs nətəligən rəhatəmat otəsətigən e natimnat rəha nətueintən u, ³ məto-inu itəmat nəmotimis itəmat Kristo, kən nəmegəhən pahrien rəhatəmat koatəhluaig ilat Kristo itəm tətətig e nego e neai ilau Uhgin. Nəmegəhən wi u, netəmim kəsotəplanən. ⁴ Nəmegəhən pahrien rəhatəmat in e Kristo əm. Kən nian Kristo otitəlig-pa min, kən Uhgin otəgətuən Kristo kitat min kəm netəmim rafin, kən ilat okotəplan nəwiran ne nəsanənən rəhan.

Suatip ətuatip

⁵ Məto itəmat onəkotəkəike motapəs ağin nolən tərət min rəha nətueintən, nolən tərət tol min-nulan: nıpitan ne nəman ne, koatit anion ilat min; ilat koatol nolən tərət tol

naulisən o nənən; ilat koatolkeike pik ilat min o nolən tərət; təfagə rat tepət e rəhalat nətəligən; ilat naumis, kən nolən əh tahmen-pən məmə koatəfak kəm narmi nat min. ⁶ Nolən rat min əh tatol niki Uhgin titəhmə, kən in otol nalpinən asol kəm netənim itəm koatol nolən rat min əh. ⁷ Aupən ikin, nolən rat min əh koatəməmə e rəhatəmat nəmegəhən. ⁸ Məto roiu əh, nəkotəkəike motos-irəkis ilat e rəhatəmat nəmegəhən, kən tol min-nəhlan: nikitəmat təsaraten; nikitəmat ne nohlitəmat təsatiperəh pikən tahmen e kaluəluə; əsolən tərət kəm netənim; əsən ratən netənim; əsənən nəghatən itəm tol naulisən o nənən. ⁹ Soteiuə-inən itəmat min məto-inu itəmat nəmotapeg rəkis nətəligən oas rəhatəmat kən motapəs rəhan nolən min, ¹⁰ kən nəmotuwın-in nətəligən wi. Uhgin tatos-ipinə nəmegəhən wi u kəm itəmat, matol məmə itəmat onəkotuwa motol əm mə in ne. Kən pəs nəkotitun wir in. ¹¹ Məto e natimnat min əh, in nat əpnəpin əm okəmə ik etəm Isrel, o sənəmə ik etəm Isrel; okəmə kəməhg-ipən ik o kəsəhg-ipənən ik; okəmə nəmol-wir skul o nəsol-wirən skul; okəmə ik slef əm kit o ik nakatəməmə e netənim. Məto nat asol in Kristo, kən tətətig min e nəmegəhən rəhatat rafin.

¹² Uhgin təmolkeike itəmat, kən mıtəpun itəmat məmə rəhan min. Kən tol min-nulan: onəkotəkəike motasəkitun netənim; motol təwir kəm netənim; rəhatəmat nətəligən otəkəike mətətig ləhau; itəmat netəm mətig; kən nətəligən rəhatəmat otəfəməh. Otol nəghatən min əh, tahmen-pən mə nakoatuwin-in napən wir rəha Uhgin. ¹³ Nian suah kit otol nat kit otəsahmenən e niganəmtitəmat, kən nikitəmat otəsahmə uəhaiən ron. Okəmə suah kit tatol tərət kəm itəmat kit, pəs in otos əm timis e nikin, məto in otəkəike maluin kən in mol təwir əm kəm suah un. Saskəlīm-iəkisən e nikim nolən tərət rəha etənim itəm təmol kəm ik, məto ol təwir əm kəm in, tahmen-pən əm mə ləməmə təmisaskəlīm-iəkisən nolən tərət rəhatat e nikin, məto in təmol təwir əm kəm kitat. ¹⁴ Nat kəike itəm otəkəike matig e nikitəmat, in nolkeikən. Otos motuwın-in tahmen-pən mə napən wir rəha Uhgin. Nian onəkotolkeike itəmat min, kən tol itəmat nakoatuwa kitəh. ¹⁵ Otos nəməlinuən rəha Kristo pəs in tətəməmə e nikitəmat, məto-inu Uhgin təmaun-in itəmat məmə nakotuwa kol kitəh, kən nakoatətig əm e nəməlinuən. Kən nian rafin otən kəm Uhgin məmə nikitəmat tətəgien o natimnat itəm in təmol kəm itəmat.

¹⁶ Otəgətun itəmat min e nəghatən rəha Kristo, kən moatən e nətəligən təwir kəm itəmat min məmə nəkotəkəike moatol, məsotapəsən. Otan napuən min e Naə rəha Napuən, ne napuən min rəha niməfak, ne napuən min itəm tətisi-pən e Narmın Rəha Uhgin. Otan ilat rafin tahmen-pən e nənwıwıən kit itəm tətisi-pən e nikitəmat matuwın kəm Uhgin. Inəh e nolən min əh, pəs nəghatən wir rəha Kristo tətətig matəmegəh matəwiə wir e nikitəmat e nian min rafin. ¹⁷ Natimnat rafin itəm noatol, ne nəghatən min rafin itəm noatən, məto nəkotol əm e nərgi ləməmə Iesu. Kən nian rafin itəmat onəkotəkəike motən kəm Uhgin, tata rəhatat, məmə nikitəmat tətəgien o natimnat itəm Iesu təmol kəm itəmat.

Nolən wi rəha tata, ne mama, ne nisualkələh

¹⁸ Nipitan, otisiai-in nəməməmə rəha iaguıhl min rəhatəmat, tahmen-pən əm mə pətan u in iəfak in otəkəike mol mihin.

¹⁹ Kən nəman, otolkeike rəhatəmat nipitagwəhl, kən motol təwir kəm ilat, məto əsotolən rəhatəmat nəməməmə məmə otəəkın rəhatəmat nipitaguihl min.

²⁰ Nisualkələh, otisiai-in rəhatəmat tata ne mama, məto-inu ləməmə rəhatat nikin otəgien o nolən əh.

²¹ Itəmat tata min, əsotolən nalpinən taprəkis-in nəratən itəm nisualkələh koatol, məmə nikilat otəhmə ron. Məto okəmə nəkoatol nəhlan elat, kən rəhalat nətəligən in otatite.

Nolən rəha slef ne rəhan ləməmə

3:6: Rom 6:6,11; Efes 4:19; 5:3-6 **3:8:** Efes 4:25-29; 5:4 **3:9:** Efes 4:22,25 **3:10:** Efes 4:24 **3:11:** Kal 3:28 **3:12:** 1 Pita 2:9 **3:13:** Efes 4:2,32 **3:14:** Rom 13:8-10 **3:15:** 1 Kor 12:27; Efes 4:4; Fil 4:7 **3:16:** Efes 5:19 **3:17:** 1 Kor 10:31; Efes 5:20 **3:18:** Efes 5:22 **3:19:** Efes 5:25 **3:20:** Efes 6:1 **3:21:** Efes 6:4

²² Slef min, nian rafin onəkotəkəike motol nəwia netəm-iasol min rəhatəmat, məto sənəmə nian əm itəm ilat koatehm itəmat lan məmə nikitəmat otətagien otəmat. Məto itəmat onəkotəkəike motol wək e nikitəmat pahrien rəha nos-ipənən nisialian kəm Uhgin. ²³ Wək naka itəm nəkoatol, otol e nikitəmat rafin tahmen-pən əm mə noatol wək rəha Iərəmə rəhatat, sənəmə noatol wək rəha etənim əm. ²⁴ Məto-inu onəkotəkəike motitun wir məmə Iərəmə rəhatat in otos-ipa nətouən ətuatip rəha natimnat min itəm nəkoatol ilat. Nətouən əh Uhgin tinəmən rəkis məmə otos-ipən kəm nenətin min. ?Kən nəkotitun nat u? Nəkotol wək rəha suah inəh Iərəmə pahrien rəhatat, in Iərəmə Kristo. ²⁵ Məto etənim itəm tatol nolən tərət, in otos ətuatip min noan nətouən rəhan o nolən tərət, məto-inu Uhgin, in tatol tahmen-ahmen əm kəm netənim rafin.

4

¹ Netəm-iasol min itəm koatərəmə rə, onəkotəkəike motol tətəuati kən mahmen kəm rəhatəmat slef min, məto-inu itəmat min nəkotəkəike motitun məmə rəhatəmat min Etəm-iasol in tətətag min əpəh e nego e neai.

Pol təməgətin ilat

² Itəmat onəkotəkəike moatəghat-pən kəm Uhgin e nəfakən e nian rafin. Kən nian onakoatəfak, rəhatəmat nətəligən otəkəike mətətag lan, kən nian rafin agin nəkotəkəike moatən kəm Uhgin məmə nikitəmat tətətagien o natimnat itəm in təmol kəm itəmat. ³ Kən io iakolkeike məmə itəmat nəkotəkəike mətəfak min otimat min, məmə Uhgin oterəh e suatip mə ekotən-iarəp nalpəkau anionən rəha Uhgin e Kristo. Məto-inu ematən-iarəp nəghatən u inu kən kahtosig-in-pən io ron e kalapus. ⁴ Otəfak məmə iatən-iarəp nəghatən əh tətəuati kən məpiə wir tahmen əm mə ekəike mol mihin.

⁵ Itəmat netəm noatəfak, pəs netəm kəsotəfakən kotehm-pən Iesu e nolən min rəhatəmat, kən e nian rafin onəkotəkəike moatehm wir mə nolən, ne nəghatən min rəhatəmat in otiuw laihluə min kotuwa o Iesu. ⁶ Itəmat nəkotəkəike moatəghat wir kəm ilat e nəghatən min əm u itəm təwir kən mətəhen, kən pəs ilat okotəto nəghatən min əh mə kotəwir. Kən itəmat onəkotəkəike motitun wir suatip min o nuhalpinən nəghatən min rəhalat itəm koatəpəh o rəhatəmat nahatətən o Iesu.

Pol təmahl-ipən təs mil kətan olat

⁷⁻⁸ Etahl-ipinə piətət etəm təwir, Tikikas, in tatimnə otəmat o nat kəiu əm məmə in otamnəs nəghatən rafin rəhatəmat kəm itəmat, kən in otol nikitəmat təmegəh. In piətət kit itəm io ekolkeike pik. Nian rafin in tətətul matip o nasituən lak e wək rəha Iərəmə. ⁹ In tatimnə ilau piətət Onesimas. Nian rafin in tətəhatətə əskasik e Iesu, kən itimat ekotolkeike pik in. In etənim kit rəhatəmat. Ilau okuən kəm itəmat namnəsən rəha natimnat rafin ikin-u.

Namnun nəghatən rəha Pol təmuwin kəm ilat

¹⁰ Aristakas in tətətag e kalapus itimlau min. In tətəhl-ipinə nəghatən wir kəm itəmat. Kən Mak, in pia Panapas, in min tətəhl-ipinə nəghatən wir rəhan kəm itəmat. Itəmat nənəmos rəkis rəhak nəghatən ron. Okəmə in otimnə rəhatəmat ikin, kən nakotit motuwın moatehm wir. ¹¹ Kən Josua Jastas, in min tətəhl-ipinə nəghatən wir rəhan kəm itəmat. E noanol min rəha Isrel itəm koatahatətə e Iesu, suah miləhal əm əh, iləhal kətəhalasitu lak o wək rəha nego rəha Uhgin. Kən suah miləhal əh, iləhal kətəhalasitu pik lak e nian əskasik min itəm tatuwa e rəhak nəmegəhən.

¹² Epafra in rəhatəmat kit etənim, in min tətəhl-ipinə nəghatən wir kəm itəmat. In etənim kit nian rafin tatol wək rəha Iesu Kristo, kən e nian rafin in tətəfak əskasik otəmat. In tətəpəh o Uhgin məmə itəmat onakoatətul əskasik kən motimətə motitun wir

natimnat rafin itəm Uhgın tolkeike. ¹³ Ekitun nənən kəm itəmat məmə suah u in tatol wək əskasik o nasituən etəmat, ne netəm Laotisia, ne netəm Hierapolis. ¹⁴ Tokita Luk etəm kitat kotalkeike pik, ne suah u Temas, ilau mın katuahl-ipinə nəghatən wır kəm itəmat.

¹⁵ Otahl-ipən mın rəhak nəghatən wır kəm piətat ne winitat mın əpəh Laotisia, ne pətan əh Nimfa, ne netəm koatəfak e nian mın rafin əh rəhan ikin. ¹⁶ Məto e nian onəkotafin rəkis rəhak naoa un, kən motəike motahl-ipən kəm netəm Laotisia mə ilat okotafin mın kəm netənim rəha niməfak əh-ikin. Kən e nolən kitiəh mın, itəmat onəkotəkəike motafin mın naoa rəha netəm Laotisia. ¹⁷ Kən itəmat nəkotəkəike motən-ipən kəm Akipas məmə in otəkəike mol rafin wək itəm İərəməyə rəhatat in təmos-ipən kəm in məmə otol.

¹⁸ Io Pol, iatos pen matəte əm e nelmək nəghatən u rəha nənən təwır kəm itəmat. Sotaluinən sen itəm kəməlis io lan e kalapus. Pəs Uhgın otasitu etəmat kən mawte-in rəhan nəwırən tətətig otəmat.

1 Tesalonaeka

Naoa itəm Pol təmaupən mətə tuwīn kəm iəfak mīn ikin Tesalonaeka

Nəghatən əkuəkīr rəha naoa u 1 Tesalonaeka

?Pah təmətə naoa u? Aposol Pol təmətə naoa u.

?Təmətə tatuwīn kəm pah? Təmətə tatuwīn kəm niməfak əpəh Tesalonaeka.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətə? Pol təmətuoun niməfak əpəh Tesalonaeka e nup kəiu o kīsil əm tīnuwīn rəkīs, kən in niməfak wi kit. Netəm rəha niməfak okotəkəike kəwīə e nəmegəhən rəhalat. Ilat neen, kəmotuwīn e nian iəkīs mīn mətə-inu kotahatətə e Kristo. Kən neen kəsotitun wīrən nian itəm Iesu otitəlig-pa mīn lan e nətueintən. Neen nīkilat təht məmā Iesu otuwa uəhai mīn əm. Kən motəruru məmā netəmim kəmotimis uarisig e Iesu titəlig-pa mīn, okahro ilat.

?Təmətə naoa u o naka? Pol təmətə naoa u məmā otīləs-ipər nətəligən rəhalat, kən mol nahatətəən rəhalat təkāsik. Kən molkeike məmā otos-ipən nəgətuənən neen itəm tətuatip e nītəlig-pa mīnən rəha Iesu Kristo.

Pol təmən təwīr kəm ilat

¹ Io Pol, ne Saelas,* ne Timoti, etəhalən təwīr kəm itəmat u niməfak əpəh ikin Tesalonaeka. Itəmat nəmotuwa kitīəh o Tata Uhgīn ne Iərəməə Iesu Kristo.

Pəs Uhgīn otawte-in rəhan nəwīrən ne nəməlinuən kəm itəmat.

² Nian rafin etəhalən-ipən kəm Uhgīn məmā nikitiməhal tagien otəmat, kən mətəhaləfak otəmat e nəfakən rəhatiməhal. ³ Nian etəhaləfak kəm Tata Uhgīn, nikitiməhal tagien mətə-inu nian rafin nikitiməhal tatəht nat kīsil, kit u rəhatəmat wək itəm tətisi-pən e nahatətəən rəhatəmat, ne rəhatəmat wək əskāsik o nasituən e netəmim itəm tətisi-pən e nolkeikeən rəhatəmat, ne nolən rəha nətul əskāsikən rəhatəmat e nian iəkīs mīn itəm koatuwa e rəhatəmat nəmegəhən, kən nəkotol nəhlan mətə-inu nəmotələhəu-pən əskāsik rəhatəmat nətəligən e Iərəməə Iesu Kristo.

⁴ Piak mīn ne wīnik mīn itəm Uhgīn tolkeike itəmat. Nikitiməhal tagien mīn otəmat mətə-inu ekəhalitun məmā Uhgīn təmitəpun itəmat. ⁵ Kən ekəhalitun nat u, mətə-inu namnusən təwīr itəm eməhalən kəm itəmat, sənəmā təmuwa e nəghatən əm, mətə təmuwa mīn e nəsanənən, ne Narmin Rəha Uhgīn, kən kitat kotitun wīr məmā in nīpahrienən. Kən nian emotatig kitat mīn itəmat, nəkotitun məmā nolən rəhatiməmat in təwīr məmā otasitu etəmat. ⁶ Kən itəmat nəkotasgəwīn itiməhal ne Iərəməə e nolən u: nəmos pap nahməən asol, mətə nəmos nəghatən e nīkin agien itəm Narmin Rəha Uhgīn təmos-ipinə. ⁷ Tol nəhlan, e nolən rəhatəmat nəmotəgətuən suatip wīr kit kəm iəfak mīn əpəh Masetonia ne Akaea məmā kotasgəwīn itəmat. ⁸ Nəmotən-iarəp nəghatən rəha Uhgīn tahmen e təwi təmasək kəto ikin mīn rafin, kən sənəmā əpəh Masetonia ne Akaea əm, mətə netəmim ikin mīn rafin kotitun rəhatəmat nahatətəən. ?Kən ekəhaləkəike məhalən-iarəp namnusən rəha nahatətəən rəhatəmat, o kəp? ⁹ Kəp, mətə-inu ilat atip koatən-iarəp məmā nian emotuwa moatəplan itəmat, nikitəmat tagien o nətoən nəghatən rəhatiməhal. Koatən-iarəp məmā itəmat nəmotəuhlin məntatəmat o narmi nat mīn, kən motuarisig-in Uhgīn itəm tatəmegəh, kən in Uhgīn pahrien, ¹⁰ kən nakoatəsahgin Nətin u Iesu, itəm təmisi-pən e nego e neai, kən Uhgīn təmosmegəh in e nīmīsən, kən in otosmegəh kitat o nalpīnən ne neməha rəha Uhgīn itəm tatuwa.

* **1:1:** E nəghatən Kris, nərgīn u Saelas in 'Silfanus' **1:1:** Wək 17:1-9 **1:3:** 1 Kor 13:13; Kol 1:4-6 **1:5:** 1 Kor 2:4-5 **1:6:** Wək 17:5-9

2

Wək rəha Pol əpəh Tesalonaeka

¹ Piak min ne winik min. Nəkotitun məmə nian itiməhal eməhaluwa məhalehm itəmat, nuwamən rəhatiməhal, in sənəmə tol nat əpnapin əm, məto təmol noan. ² Kən itəmat nəkotitun məmə əpəh Filipae, netənim kəmotol tərət kəm itiməhal, kən motəhai motən rat itiməhal, məto Uhgın rəhatat təmasitu etiməhal, kən itiməhal esəhaləginən nən-iarəpən rəhan namnusən təwir kəm itəmat, nat əpnapin netənim kəmotalkut məmə okotən-iəhau itiməhal. ³ Tol nəhlan məto-inu rəhatiməhal nəghatən o niuwən rəhatəmat nətəligən təsietən e nətəligən rat min o nikin itəm təsətuatipən, kən esəhlalkutən o neiuə-inən itəmat. ⁴ Kəp, esəhalolən nəhlan. Məto nian etəhaləghat, ekəhalitun məmə Uhgın təmuag-pən rəkis e nikitiməhal, kən təmən məmə itiməhal etəhalahmen məmə etəhalən-iarəp namnusən təwir, kən in təmələhəu-pən e nelmitiməhal. Kən ekəsahləghatən məmə netənim nikilat otagien otiməhal, məto etəhaləghat məmə Uhgın nikin otagien otiməhal, kən in Uhgın itəm tatuag-pən e nikitiməhal. ⁵ Nəkotitun məmə itiməhal esəhaluwamən otəmat məmə ekəhaliuw nətəligən rəhatəmat e nəghatən ətehen min. Kən esəhalən-iarəpən namnusən təwir kəm itəmat məmə ekəhalos rəhatəmat mənə. Kən Uhgın, in titun nikitiməhal məmə nəghatən u in nīpahrienən. ⁶ Itiməhal esəhaluwamən məmə itəmat kit o etənim əpnapin əm kit otələs-ipər itiməhal.

⁷ Kən nat kit min, məto-inu itiməhal aposol min rəha Kristo, ekəhalitun nənən məmə nəkotəkəike motisiai-in itiməhal tahmen e etəm-iasol miləhal, məto eməsəhalolən. Nian etəhlatig kitat min itəmat, nolən rəhatiməhal timətig tahmen e mama kit itəm tatehm wir nətən min. ⁸ Nikitiməhal tagien məmə ekəhalən-iarəp namnusən təwir, məto sənəmə məmə ekəhalən-iarəp əm, məto eməhalol natimnat rafin itəm ekəhalitun nolən məmə otasitu etəmat. In tahmen məmə eməhalos-ipinə nəmegəhən rəhatiməhal, məto-inu itiməhal eməhalolkeike itəmat, kən nəmotuwa rəhatiməhal netənim. ⁹ Piak min ne winik min. ?Nikitəmat tətəht, o kəp, wək əskasik itəm eməhalol? Nian itiməhal emətəhlamnus-iarəp namnusən təwir rəha Uhgın kəm itəmat, itiməhal eməhalol wək e nelmitiməhal laulaugin mətoarus-pən lapin məmə esəhalətapəh-inən nat kit otəmat.

¹⁰ Itəmat ne Uhgın, nəmotəplan kən motitun nən-iarəpən məmə nian emətəhlatig kitat min itəmat iəfak min, nolən rəhatiməhal in tətəuati, kən Uhgın tətəgien lan, kən etənim kit təsosən nīpəgnəmtin kit itəm tərət otiməhal. ¹¹ Itəmat nəkotitun məmə itiməhal eməhalol təwir kəm itəmat rafin tahmen e tata kit tatehm wir nenətin min. ¹² Kən e nolən kitəh əm, etəhalem əskasik itəmat, kən mətəhaliləs-ipər rəhatəmat nətəligən, mətəhalətapəh əskasik məmə nəmegəhən rəhatəmat otətuatip e niganəmti Uhgın, kən nikin tagien lan. Uhgın u, tətəun-in itəmat məmə nakotuwa e nərəməərən ne nəwīrən rəhan.

¹³ Kən nian rafin, itiməhal ekəhalən tagkiu kəm Uhgın məto-inu nian nəmotos nəghatən rəha Uhgın itəm nəmotəto otiməhal, kən motos tatig e nikitəmat, kən nikitəmat təsəhtən məmə in nəghatən rəha netənim əm, məto nikitəmat təht məmə in nəghatən rəha Uhgın, kən pahrien in nəghatən rəhan. Kən nəghatən u tatol wək e nəmegəhən rəhatəmat, netəm nakoatən nīpahrienən lan. ¹⁴ Kən piak min ne winik min, nəmotos nəratən tahmen e nīməfak min rəha Uhgın e Kristo Iesu əpəh Jutia aupən. Nat əpnapin məmə ilat netənim imatəmat atip ikin, məto ilat kəmotol tərət kəm itəmat tahmen əm e noanol min rəha Isrel kəmotol tərət kəm iəfak min əpəh Jutia. ¹⁵ Kəmotohamnu ləməmə Iesu, ne ien min, kən motəhg-iarəp itimat ekotiet. Nolən rəhalat tatol niki Uhgın təsəgienən, kən ilat tikimīr min o netənim rafin, ¹⁶ məto-inu kotalkut məmə okotən-iəhau itimat o nəghatən kəm lailhuə min məmə Uhgın otosmegəh ilat. E nolən əh, ilat koatuargətain rəhalat nolən rat mətoarus tahmen. Məto roiu əh, neməha ne nalpinən rəha Uhgın tinuwa olat.

Pol tæmolkeike mæmæ otæplan ilat

¹⁷ Piak min ne winik min. Nian emæhaluwîn isæu otæmat nian noan mæsin æm, mæto emæhalolkeike pik mæmæ ekæhalæplan min itæmat. Nipahrienæn, nipætitat isæu otat min, mæto nætæligæn ræhatat kitæh. Kæn emæhlalkut pik mæmæ ekæhalitælig mæhalæplan itæmat, ¹⁸ mæto-inu emæhalolkeike mæmæ ekæhalimnæ otæmat. Io, Pol, emalkut nian tepæt, mæto Setan tæmahtosig-in suatip otimæhal. ¹⁹ ?Tahro ekæhalolkeike pik mæmæ ekæhalæplan min itæmat? ?Tol næhlan mæto-inu, nian Iæramæra Iesu otuwa min, pah min un emæhalælæhæu-pæn nætæligæn æskasik ræhatimæhal elat mæmæ ilat noa wæk wir ræhatimæhal? ?Kæn nikitimæhal otægien min o pah min? ?Kæn pah min un in ræhatimæhal nætouæn itæm nikitimæhal otægien elat? ?Itæmat, o kæp? Æwæh, itæmat u. ²⁰ Nipahrienæn, itimæhal ekæhlausit otæmat, kæn nikitimæhal tagien otæmat.

3

¹ Tol næhlan, nian nikitimæhal tæmæpou kæn iuæhkîr nikitimæhal titægit, mæto-inu itimæhal ekæhalæruru mæmæ nækotatig tæwir æm o kæp, kæn itimæhal emæhalælis næghatæn mæmæ io ne Saelas ekætutag Atens, ² emuah-lipinæ Timoti mæmæ in otimnæ mæplan itæmat. In piatat kit itæm tatol wæk ræha Uhgin itimæhal min o næn-iaræpæn næghatæn ræha Uhgin. In tæminæh otæmat mæmæ otasitu etæmat milæs-ipær ræhatæmat nætæligæn, kæn mol itæmat nækotætul æskasik e ræhatæmat nahatætæn, ³ mæmæ næratæn itæm tatuwa roiu, okol tæsolæn nikitæmat tæht pik. Nækotitun rækis mæmæ in nætæligæn ræha Uhgin mæmæ netæmim okotol tærat etat næhlan. ⁴ Nipahrienæn, nian emætæhlatig kitat min itæmat, emæhalækæike mætæhalæn kæn itæmat mæmæ okol tærat kæn kitat. Kæn itæmat nækotitun wir mæmæ tinuwa mol nipahrien lan tahmen æm mæmæ itimæhal emæhalæn mihin. ⁵ O nat æh, nian nikitimæhal tæmæpou kæn iuæhkîr nikitimæhal titægit, kæn emahl-ipinæ Timoti mæmæ otimnæ mæplan-tu ræhatæmat nahatætæn, mæmæ tatæskasik æh, o kæp. Ekatægin mæmæ e suatip kit, Setan u etæmim ræha nos-ipæn-os-ipænæn, in tos-ipæn-os-ipæn kæn itæmat, kæn wæk ræhatimæhal in tol nat æpnæpin æm.

Timoti tæmæn-iaræp namnusæn tæwir

⁶ Kæn roiu æh, Timoti tæmitælig-pa min otimlau, kæn matos namnusæn tæwir e ræhatæmat nahatætæn ne nolkeikeæn. Tæmæn-ipa kæn itimlau mæmæ nikitæmat tataht æh itimæhal e nagienæn, kæn motolkeike mæmæ nækotæplan itimæhal, tahmen æm mæmæ itimæhal ekæhalolkeike mæmæ ekæhalæplan itæmat. ⁷ Tol næhlan, piak min ne winik min, nat æpnæpin emæhlatig e næratæn, kæn mætæhalæto nahmææn, mæto namnusæn ræha nahatætæn ræhatæmat tæmilæs-ipær ræhatimæhal nætæligæn otæmat. ⁸ Nian emæhalos namnusæn mæmæ nækotætul æskasik æh o Iæramæra, kæn ekæhalæto mæmæ enæhalos min næmegæhæn. ⁹ Nian ekæhalætul e niganæmti Uhgin, nagienæn ræhatimæhal otæmat in iahgin, kæn ekæhalæn kæn Uhgin mæmæ nikitimæhal tagien pik otæmat. ¹⁰ E nian rafin, nærauiægæn ne lapin, etæhalæfak æskasik mæmæ ekæhalæplan min itæmat, kæn mæhalægætun itæmat e nat naka nækotæruru æh mæmæ ræhatæmat nahatætæn otæwiæ mæskasik.

¹¹ Kæn pæs ræhatat Uhgin atip, u Tata ræhatat, ne Iæramæra Iesu ræhatat, kioal suatip ræhatimæhal mæmæ ekæhalimnæ mæhalehm itæmat. ¹² Pæs Iæramæra tol nolkeikeæn ræhatæmat otepæt mæ rærioah otæmat ne netæmim rafin, tahmen e nolkeikeæn ræhatimæhal otæmat tepæt. ¹³ Pæs in tol nikitæmat tæsanæn mæmæ, nian Iæramæra Iesu tatuwa min ilat ræhan min netæmim, kæn nakotætul e niganæmti ræhatat Uhgin u Tata ræhatat, kæn nækotætutag kæn nolæn kit tikæ mæmæ otilæs pikæn itæmat.

4

Næmegæhæn ræhatæmat tækæike mol Uhgin nikin tagien

¹ Piak min ne winik min, roiu ekaike mæghat e natimnat min neen. Emæhalægætun rækis etæmat nolæn naka itæm nækotol mæmæ Uhgîn nîkin otagien otæmat. Kæn pahrien, nækoatol mihin. Kæn roiu etæhalætaph otæmat kæn mætæhalætaph æskasik e Iæramæra Iesu mæmæ nækoatol æm nulan tatuwin matuwin mæsin min. ² Otol næhlan mæto-inu itæmat nækotitun suatip itæm emæhalægætun itæmat lan e næramæraen ræha Iæramæra Iesu.

³ Nætelligæn ræha Uhgîn mæmæ in tæmælæhæu kalin itæmat mæmæ ræhan min mæmæ nækoatol nat itæm tætuatip wir: sotætæu-pænæn suatip ræha nipitan ne næman itæm koatit anion ilat min. ⁴ Itæmat kitiah kitiah nækotækaike motæramæra e nipætitemat e nolæn itæm tæwir mætuatip kæn katisiai-in. ⁵ Sotolæn nolæn ræha nætæu-pænæn nætelligæn æskasik o nit anionæn pætan o ierman. Nolæn æh ræha netæm kæsotæfakæn kotærru Uhgîn. ⁶ Kæn e natimnat min æh, sotolæn tærat e piatæmat min o naklæh-inæn pætan ræha suah pisin. Iæramæra otol nalpinæn kæn netæm min u itæm kotol nolæn min itæm tol næhlan, kæn enæhalæn rækis nat u kæn itæmat o næhgaiiræn etæmat. ⁷ Tol næhlan mæto-inu Uhgîn tæmæsaun-inæn kitat mæmæ okotamkimik e niganæmtin, mæto okotatig e næmegæhæn itæm kæmotælæhæu kalin mæmæ ræhan. ⁸ Tol næhlan, etæm tætæuhlin mæntaan e nægætunæn æh, sænæmæ tætæuhlin mæntaan kæn etæmim, mæto tætæuhlin mæntaan kæn Uhgîn itæm tæmos-ipa Narmin Ræhan kæn itæmat.

⁹ Nækotitun rækis nolæn ræha nolkeikeæn itæmat iæfak min, kæn inu sænæmæ nat kit itæm ekækaike mæte e naoa, mæto-inu Uhgîn tæmægætun rækis itæmat o nolkeikeæn itæmat min. ¹⁰ Kæn pahrien, nækotolkeike piatat min rafin ikin Masetonia. Mæto, piak min ne winik min, ekæhalætaph æskasik mæmæ nækotol mihin tatuwin nulan mæsin min.

¹¹ Itæmat nækotækaike motalkut o nætæu-pænæn suatip ræha næmegæhæn itæm in tæmælinu, kæn motol atip ræhatæmat wæk, kæn nækotol wæk e nelmitæmat tahmen æm mæmæ emæhalæn mihin kæn itæmat. ¹² Otol næhlan mæmæ ræhatæmat næmegæhæn otiuw-pa nisaiiæn ræha netæm ihluæ min, kæn itæmat næsotagileæn e suah kit.

Nuwamæn ræha Iæramæra

¹³ Piak min ne winik min. Ekæhalolkeike mæmæ itæmat nækotækaike motitun netæm min u itæm kæmotimis. Kæn esæhalolkeikeæn mæmæ itæmat nakotasæk tahmen e netæmim itæm kæsotælæhæu-pænæn ræhalat nætelligæn e Uhgîn. ¹⁴ Kitat kotahatætæ mæmæ Iesu tæmimis kæn næmegæh min, kæn nikitat titun mæmæ nian Iesu otuwa min, kæn Uhgîn otol mæmæ, netæm min u itæm kinotahatætæ rækis e Iesu nian kæmotimis, okotuwa min ilat Iesu. ¹⁵ Kæn ekæhalæn kæn itæmat næghatæn ætuatip ræha Iæramæra mæmæ, kitat u itæm koatæmegæh æh motatig mætoarus nuwamæn ræha Iæramæra, pahrien kitat okol kæsotaupæn-inæn netæm min u itæm kæmotaupæn kæmotimis. ¹⁶ Mæto Iæramæra ætuatip æm oteiuaiu-pa e nego e neai, kæn mæn-iaræp æfæmæh, kæn etæm-iasol ræha nagelo min otagæt æfæmæh, kæn netæmim okotætæ tæwi ræha Uhgîn, kæn netæm min u itæm kinotahatætæ rækis e Iesu nian kæmotimis, okotæmegæh motaupæn motæ. ¹⁷ Kæn uarisig lan, kitat netæm koatæmegæh æh motatig, okotær kitat min ilat e nimal napuæ mæmæ okotæplan Iæramæra e magoagæp. Kæn tol næhlan, okotatig kitat Iæramæra namnun tikæ. ¹⁸ Tol næhlan, otilæs-ipær nætelligæn ræhatæmat min e næghatæn min u.

5

¹ Piak min ne winik min. Tæwir æm mæmæ esætææn kæn itæmat e nian ætuatip ræha natimnat min æh, ² mæto-inu itæmat nækotitun rækis mæmæ Nian Ræha Iæramæra otuwa tahmen e iaklæh itæm tatuwa lapin, nian netæmim kotærru. ³ Nian netæmim koatæn mæmæ, “Natimnat rafin tæmælinu, kæn næratæn tikæ,” kæn næratæn otuwa olat uæhai æm, tahmen e pætan itæm mæntaan titahmæ o nemækæn, kæn okol netæmim kæsotagimæn.

4:3: 1 Tes 5:23; 1 Pita 1:16 **4:5:** 1 Kor 6:13 **4:7:** Hip 12:14 **4:8:** Luk 10:16; 2 Kor 1:22 **4:9:** Jon 13:34
4:11: Efes 4:28 **4:14:** Rom 14:9; 1 Kor 15:3-4,12 **4:16:** 1 Kor 15:51-52 **5:2:** Mat 24:42-43; 2 Pita 3:10; Nol
 Øpæn 3:3 **5:3:** Mat 24:39; Luk 21:34-35

⁴ Məto piak min ne winik min, nəsoətətulən e napinəpən e natimnat min əh, kən nuwamən rəha nian əh otəsolən itəmat nəkotaut tahmen e nuwamən rəha iakləh kit. ⁵ Itəmat rafin nenəti nəhag-əhagən ne nenəti nianən. Kitat sənəmə netəmim rəha lapin ne napinəpən. ⁶ Kən tol nəhlan, pəs kəsotolən tahmen e netəm min u kotapil, məto pəs kotaiir kən moatehm wir rəhatat nətəligən ne rəhatat nolən min, ⁷ məto-inu netəm min u koatapil, ilat koatapil lapin, kən netəm min u itəm koatapis, ilat koatapis lapin. ⁸ Məto pəs kitat kotərəməərə e rəhatat nolən min, məto-inu kitat netəm rəha nianən. Pəs kotaskəlim nolən rəha nahatətəən ne nolkeikeən, inu tahmen e mopaël kit itəm tatuwin-in iaen kit itəm tatətlosig-in manikiləhatəm, kən pəs kotələhəu-pən əskasik rəhatat nətəligən e Uhgın, inu tahmen e mopaël kit itəm tatuwin-in hat əskasik kəmol e iaen itəm tatəfətain rəhn-kapətəm.

⁹ Pəs kotol nəhlan məto-inu Uhgın təsitəpunən kitat məmə neməha ne nalpinən rəhan otuwa otat, məto təmitəpun kitat məmə in otosmegəh kitat e rəhatat lərəməərə Iesu Kristo. ¹⁰ Təmiş otat məmə kitat kotitun natigən kitəh kitat min okəmə koatəmegəh o kəmotimis. ¹¹ Tol nəhlan, otələs-ipər rəhatəmat min nətəligən, kən otasitu etəmat min məmə natol nahatətəən rəhatəmat təkəsik. Pahrien, inu nolən itəmat nəkotol u-roiu.

Namnun nəghatən rəha Pol

¹² Piak min ne winik min. Roiu ekəhalətapəh otəmat məmə nakotisiai-in netəm min u koatol wək əskasik itəmat min ilat, moatərəməərə etəmat e lərəməərə, kən moatən kəm itəmat nian nəkoatol tərət. ¹³ Otisiai-in wir ilat motolkeike ilat o wək itəm koatol, kən motatig e nəməlinuən itəmat min itəmat min. ¹⁴ Kən piak min ne winik min, etəhalətapəh əskasik məmə nakotəghat əskasik kəm netəm min u kəsotolən nat kit. Otələs-ipər nətəligən rəha netəm nikilat təpou. Otasitu e netəm itəm rəhalat nəsanənən tikə. Otol rəhatəmat nətəligən təfəməh kəm netəmim rafin. ¹⁵ Okəmə suah kit otol nat kit təsahmenən etəmat, kən itəmat nəsoəlpinən nitai nəratən, məto nian rafin, itəmat nəkotəkəike motalkut məmə nəkoatol təwir kəm itəmat min ne netəmim pisin min.

¹⁶ Nikitəmat otəkəike mətagien nian rafin; ¹⁷ kən moatəghat kəm Uhgın e nəfakən nian rafin; ¹⁸ kən nian rafin otən kəm Uhgın məmə nikitəmat tagien, nat əpnəpin nəkotatig e nəwiran, o nəratən. Otol nat miləhal əh məto-inu iləhal nəwira Uhgın otəmat e Kristo Iesu.

¹⁹ Sotəhləmisən nigəm rəha Nəmin Rəha Uhgın; ²⁰ əsoətənən məmə nəghatən itəm Uhgın təmos-ipinə kəm suah kit, in tol nat əpnəpin əm lan. ²¹ Otəplan wir kən motakil wir natimnat rafin, kən otaskəlim tiəkis nat itəm təwir, ²² kən motapəs natimnat rafin itəm tərət.

²³ Pəs Uhgın pisin əm itəm in Uhgın rəha nəməlinuən, otol itəmat məmə rəhan pisin əm un itəmat. Pəs Uhgın otol məmə nəmin rafin rəhatəmat, ne nəmegəhən rafin rəhatəmat, ne nipətitəmat rafin okotətuatip məmə nipəgnəmtin tikə otəkul-pən etəmat nian rəhatat lərəməərə Iesu Kristo tatuwa min. ²⁴ Etəm tətəun-in itəmat, nian rafin tatol rəhan nəghatən, kən in otol natimnat min əh.

²⁵ Piak min ne winik min. Otəfak otəmat. ²⁶ Otən təwir kəm itəmat min tahmen məmə itəmat kitəh əm e Kristo. ²⁷ E nərgi lərəməərə, iatən əskasik kəm itəmat məmə nakotəfin naoa u kəm piak min ne winik min rafin.

²⁸ Pəs rəhatat lərəməərə Iesu Kristo otawte-in rəhan nəwiran kəm itəmat.

2 Tesalonaeka

Naoa itəm tatol kəiu lan itəm Pol təməte tuwin kəm iəfak min ikin Tesalonaeka

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u 2 Tesalonaeka

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwin kəm pah? Təməte tatuwin kəm niməfak əpəh Tesalonaeka

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Netəmim tepət e niməfak, koatol nəruruən e nuwamən rəha Iesu. Koatos nian iəkis tepət, kən neen nīkilat tatəht məmə inəh nəmtətin itəm tatəgətuwin məmə otəsuwəhən, Iesu titəlig-pa min. Kəsotitun wīrən nīpəti naoa aupən rəha Pol (inu 1 Tesalonaeka). Kən neen koatən məmə Iesu otitəlig-pa uəhai əm, kən ko kəsotol wək pikən. Məto ilat koateiuə əm məto-inu koatəlpah.

?Təməte naoa u o naka? Pol təməte naoa u məmə otələhəu ətuatip nətəligən rəhalat e nītəlig-pa minən rəha Iesu.

Pol təmən təwir kəm ilat

¹ Io Pol, ne Saelas,* ne Timoti, etəhalən təwir kəm itəmat u niməfak əpəh ikin Tesalonaeka. Itəmat nəmotuwa kitiaəh o Uhgīn rəhatat Tata, ne Iərəməərə Iesu Kristo.

² Pəs Uhgīn Tata, ne Iərəməərə Iesu Kristo okuawte-in rəhalau nəwīrən ne nəməlinuən kəm itəmat.

Nənwiwian ne nəfakən rəha Pol

³ Piak min ne winik min. Nian rafin itiməhal ekəhaləto məmə ekəhaləkəike məhalən kəm Uhgīn məmə nikitiməhal tagien otəmat. Kən tətəuətəp əm məmə ekəhalol mihin nəhlan, məto-inu nian rafin nahatətəən rəhatəmat tatuwa matəskasik, kən nian rafin itəmat rafin noatolkeike pik itəmat min, kən nolkeikeən ne nahatətəən əh katutəwīə matuər mətian mətian. ⁴ Tol nəhlan, itiməhal etəhalən-iarəp kəm netəmim rəha niməfak rəha Uhgīn e ikin min rafin məmə nikitiməhal tagien pik otəmat. Itiməhal etəhalən nəhlan məto-inu nian rafin, itəmat nəkoatətul əskasik e nəmegəhən rəhatəmat e Kristo, kən itəmat motaskəlim əskasik əh nahatətəən rəhatəmat, nat əpnəpīn netəm ihluə koatol tərət kəm itəmat, kən mol itəmat nakoatəto nəhməən tepət.

⁵ Natimnat min əh tatəgətuwin məmə nolən rəha Uhgīn o nakilən netəmim, in tətəuətəp əm. Nakoatos nəhməən o nərəməərəən rəha Uhgīn, kən noan nətul əskasikən e nəratən rəhatəmat, Uhgīn otəfin itəmat məmə nakotahmen-in nuwīnən e nərəməərəən rəhan. ⁶ Tol nəhlan məto-inu nolən rəha Uhgīn in tətəuətəp, kən in otol nalpīnən kəm ilat u koatol nəratən kəm itəmat, ⁷ kən o nian kit in otos-īpīnə namegən kəm itəmat itəm nakoatos nəhməən, kitat min itəmat. Natimnat min əh okotuwa motol nīpahrienən nian Uhgīn otol-arəp Iərəməərə Iesu itəm otisi-pən e nego e neai. In otuwa e nīgəm itəm tatuəp pik ilat rəhan nagelo min itəm kotəsanən. ⁸ In otol nalpīnən kəm itəm min u kotəruru Uhgīn kən məsotətəu-pənən namnusən təwir rəha Iərəməərə Iesu rəhatat. ⁹ Uhgīn otol nalpīnən kəm ilat e nəratən itəm namnun tikə. Kən otahtosig-in lilin ilat e nīgənəmti Iərəməərə ne nəhagəhəgən asol rəha nəsanənən asol rəhan. ¹⁰ Nat u otuwa e nian Iesu tatuwa min. In otos nənwiwian o natimnat itəm təmol kəm iəfak min rəhan, kən narmilat otiwig ron, itəmat min itəmat min ilat məto-inu nəmotahatətə e rəhatiməhal nəghatən itəm eməhalən kəm itəmat.

¹¹ O natimnat min u, nian rafin etəhaləfak otəmat məmə Uhgīn otəfin itəmat məmə nakotahmen-in rəhan naunən. Kən etəhaləfak məmə Uhgīn otol wək e nəsanənən rəhan

* **1:1:** E nəghatən Kris, nərgin u Saelas in 'Silfanus' **1:2:** Rom 1:7 **1:4:** 2 Kor 7:4; 1 Tes 2:19 **1:6:** Rom 12:19 **1:7:** 1 Tes 3:13 **1:8:** Aes 66:15 **1:9:** Aes 2:10 **1:10:** Kol 3:4

məmə, nətəligən wir itəm nakotolkeike məmə nakotətəu-pən, ne wək wir min itəm tətisi-pən e nahatətəən rəhatəmat, okotol noan. ¹² Itiməhal etəhaləfak nəhlan məmə katiləs-ipər nərgi İləməmə İesu o natimnat itəm təmol e nəmegəhən rəhatəmat, kən in otiləs-ipər itəmat. Natimnat min əh otuwa e nəwirən rəha Uhgın rəhatat ne İləməmə İesu Kristo.

2

Etəm Tatol Təfagə Rat Agın Nian Rafin

¹ Piak min ne winik min. Pəs ekəghat e nian rəhatat İləməmə İesu Kristo otuwa min lan, kən Uhgın otuəfimin kitat min Kristo lan. ² Etəhalətapəh məmə nikitəmat təsəht pikən, kən məsotautən e nəghatən eiua kit itəm katən məmə itiməhal eməhalən. Katən məmə in nəghatən itəm tətisi-pən o Uhgın, o namnusen kit, o naoa kit itəm tatən məmə Nian Rəha İləməmə tinuwa rəkis. ³ Sotolən etənim kit teiua-in itəmat e nəghatən kit, məto-inu nian əh otəsuwamən mətoarus nian itəm netənim okotuwa tikimır min rəha Uhgın motol nəluaginən ilat min, kən Uhgın otol-arəp Etəm Tatol Təfagə Rat Agın Nian Rafin, itəm Uhgın otərəkin pahrien tətəu-pən əm rəhan nalpəkəuən aupən rəkis. ⁴ In otuwa tikimır e natimnat rafin itəm netənim koatəfak ron, ne natimnat rafin itəm koatən məmə rəhalat uhgın min. In əm un otiləs-ipər atip in ilis e natimnat min rafin. Kən in otuwın məpələh e Nime Rəha Uhgın, kən mən məmə in Uhgın.

⁵ ?Tahro? ?Nəmotəluin məmə nian emətətig kitat min itəmat, emətən-ipinə natimnat min u? ⁶ Kən ninotitun nat naka itəm tətəhtosig-in etəm əh-roiu məmə Uhgın otol-arəp in e nian ətuatip rəhan. ⁷ Nəsanənən anion rəha Təfagə Rat Agın tınatol wək rəkis. Məto etəm itəm tətəhtosig-in nəsanənən əh, in otol nəhlan mətoarus-pən Uhgın otos-irəkis. ⁸ Kən Uhgın otol-arəp Etəm Tatol Təfagə Rat Agın Nian Rafin, itəm İləməmə İesu otərəkin in e nime tag e nohlın, kən mərəkin agın e nəhag-əhagən rəha nuwamən rəhan. ⁹ Etəm Tatol Təfagə Rat Agın Nian Rafin otuwa mol wək e nəsanənən rəha Setan, kən in otol nat pispis eiueiua min, ne nəmtətin eiueiua min, ne nat eiueiua min itəm otol narmi netənim tatiwig, ¹⁰ ne nəratən pisin pisin min rafin itəm koteiua-in netəm min u itəm kotəliwək e suatip tatuwin e nalpinən. Uhgın otərəkin ilat məto-inu kəmotən əskasik məmə kəsotolkeikeən nıpahrienən itəm titun nosmegəhən ilat. ¹¹ O nətəligən əh, Uhgın tahl-ipən kəm ilat nat kit təsanən itəm tatol nətəligən rəhalat tətəluə. Tahl-ipən nat əh məmə okotən nıpahrienən e neieuiua. ¹² Kən tahl-ipən məmə Uhgın otən-iarəp nalpinən rəha netənim rafin itəm kəsotənən nıpahrienən e nıpahrienən, məto koatəto təwir agın nian koatol nolən min itəm tətət.

İfak min okotəkəike motətul əskasik

¹³ Piak min ne winik min itəm İləməmə tolkeike. Nian rafin ekəhaləkəike məhalən tagkiu kəm Uhgın otəmat, məto-inu e nətuounən Uhgın təmitəpun itəmat məmə otosmegəh itəmat. In otol nəhlan e wək rəha Narmin Rəhan itəm tətələhəu kalın itəmat məmə rəhan, kən otosmegəh itəmat e nahatətəən rəhatəmat e nıpahrienən. ¹⁴ Uhgın təmaun-in itəmat o natimnat min əh e namnusen təwir itəm etəhalən-iarəp, məmə kitat kotuwa kitəh kitat rəhatat İləməmə İesu Kristo e rəhan nısiaiian, ne nəsanənən, ne nəhag-əhagən. ¹⁵ Tol nəhlan, piak min ne winik min, otətul əskasik kən motəskəlim nəgətinən itəm eməhalos-ipinə kəm itəmat e nəghatən itəm təmiet e nohlitiməhal, o nəghatən itəm nəmotəfin e naoa eməhalahl-ipinə.

¹⁶ Uhgın rəhatat Tata təmolkeike kitat, kən e nəwirən rəhan təmiləs-ipər nikitat namnun tikə, kən təmol məmə kitat okotələhəu-pən əskasik rəhatat nətəligən lan. Kən pəs rəhatat İləməmə İesu Kristo atip ilau Uhgın Tata, ¹⁷ okialəs-ipər nikitəmat kən mioal itəmat nakotəsanən e nolən wir min rafin ne nəghatən wir min rafin.

3

Pol tæmætaph o næfakæn

¹ Piak min ne winik min. Inu namnun næghatæn. Otæfak otimæhal mæmæ næghatæn ræha Iæræmære otuwîn uæhai æm ikin min rafin, kæn netæmim okotisiai-in motætæu-pæn, tahmen æm etæmat itæm næmotisiai-in motætæu-pæn. ² Kæn otæfak otimæhal mæmæ Uhgîn otilæs-irækis itimæhal o netæm rat, mæto-inu sænæmæ netæmim rafin kotahatætæ e Iæræmære. ³ Mæto Iæræmære, nian rafin tatol ræhan næghatæn, kæn in otol itæmat nakotæsanæn, kæn matehm wîr itæmat o Setan mæmæ otæsærækinæn itæmat. ⁴ Kæn kitat kotitun wîr e Iæræmære mæmæ roiu itæmat nækoatol nat naka itæm emæhalæn, kæn nækoatol æm nulan moatuwin moatuwin. ⁵ Pæs Uhgîn otit nikitæmat e suatip ræha nolkeikeæn ræha Uhgîn ne nolæn ræha Kristo o nætul æskasikæn nian næratæn otuwa.

Ðsolæn nolæn ræha nælpahæn

⁶ Piak min ne winik min. E nærgi Iæræmære Iesu Kristo, etæhalæn æskasik kæn itæmat mæmæ nakotætul isæu o piatat min itæm koatol nolæn ræha nælpahæn, kæn mæsoatigæn motætæu-pæn nægætunæn itæm næmotos otimæhal. ⁷ Itæmat atip nækotitun mæmæ nækotækæike motætæu-pæn nolæn itæm emæhalol. Nian emætæhlatig kitat min itæmat, emæsæhalælpahæn, ⁸ kæn emæhalos-næmtin nagwænæn o netæmim, emæsæhalos æpnæpinæn. Mæto emæhalol wæk pik, lapin ne lenian, emæhalol wæk e nelmitimæhal mæmæ esæhalos-ipinæn wæk æskasik otæmat o nehmæn itimæhal. ⁹ Tætuatip otimæhal mæmæ ekæhalætaph otæmat mæmæ nakoatehm itimæhal, mæto itimæhal emæsæhalolæn næhlan mæto-inu itimæhal ekæhalolkeike mæmæ ekæhalægætun itæmat e nolæn itæm tætuatip mæmæ nakotætæu-pæn. ¹⁰ Kæn nian emætæhlatig æh kitat min itæmat, emæhalos-ipinæ lou u mæmæ, “Okæmæ etæmim tapæs wæk, okol kæsos-ipænæn nagwænæn kæn in.”

¹¹ Ekæhalæn næhlan mæto-inu emæhalæto mæmæ netæmim neen un itæmat min ilat koatælpah, ilat kæsotolæn wæk kit, ilat iæghat tipik min, mæto kæsotolæn wæk. ¹² E nærgi Iæræmære Iesu Kristo, ekæhalæn kæn mæhaluæh niki netæmim itæm kotal næhlan mæmæ okotækæike motapæs negæsæn motatig mætig æm, kæn motol wæk o nætouæn nagwænæn nigilat. ¹³ Kæn itæmat piak min ne winik min, æsotæpouæn o nolæn nat itæm tætuatip.

¹⁴ Okæmæ suah kit tæsætæu-pænæn ræhatimæhal næghatæn e naoa u, kæn nækotækæike motol mæmæ netæmim okotitun mæmæ in pah. Kæn mæsotuwinæn iuæhkîr ron mæmæ nækotol in taulis o nolæn ræhan. ¹⁵ Mæto næsotæplanæn in mæmæ ræhatæmat kit tikimîr, mæto in piatæmat kit, kæn tæwîr mæmæ nakotæhgaiir lan.

Namnun næghatæn

¹⁶ Kæn pæs Iæræmære ræha næmælinuæn, in pîsin æm otos-ipinæ næmælinuæn nian rafin e nolæn min rafin. Pæs Iæræmære tætatig itæmat min itæmat rafin.

¹⁷ Io Pol, iatos pen matæte æm e nelmæk næghatæn u ræha nænæn tæwîr kæn itæmat. Kæn e naoa min rafin ekæte næhlan mæmæ nækotitun in naoa ræhak. Inu nolæn ræha nætææn ræhak.

¹⁸ Pæs ræhatat Iæræmære Iesu Kristo otawte-in ræhan næwîræn kæn itæmat rafin.

1 Timoti

Naoa itəm Pol təmaupən mäte tuwin kəm Timoti

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u 1 Timoti

?Pah təmäte naoa u? Aposol Pol təmäte naoa u.

?Təmäte tatuwin kəm pah? Təmäte tatuwin kəm Timoti. Timoti in etəm aluə kit itəm təmaiir e taon u Listra. Mama rəhan in noanol kit rəha Isrel, kən rəhan tata in Iaihlua kit. Timoti in fren kit rəha Pol, kən nian rafin katian əpəh ikin min matuən-iarəp namnusən təwir rəha Iesu Kristo. Pol tolkeike pik Timoti, tol nəhlan kən in tətaun-in Timoti məmə tahmen e nətin ətuatip.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmäte? Pol təməto məmə iəgətun eiueiua neen e niməfak əpəh Efesas, kən mol in tahl-ipən Timoti məmə otuwin mäg-ətuatip-in neiuəən əh. Okəm-naka, Timoti təmuwa tahmen e pasta rəha niməfak əh Efesas, nat əpnapin məmə in etəm aluə əm. Nəgətun eiueiua min əh koatəgətun məmə netəmim okotəkəike motətəu-pən nətəligən rəhalat e nolən rəha netəmim o nosən nəmegəhən itəm namnun tikə. Koatən məmə netəmim okotəkəike motitun nīpəti nəghatən anion min, kən motol natimnat neen itəm ilat kəmoatən.

?Təmäte naoa u o naka? Pol təmäte naoa u matən-iarəp nətəligən neen rəhan kəm Timoti matiləs-ipər rəhan nətəligən, kən məmə otasitu e niməfak rəha Efesas. Pol tatəghat-in nolən wir min rəha nəfakən, ne nehm wirən netəm koatəfak. Kən matən-iarəp nolən wir min itəm netəm-iasol min rəha niməfak ne iəfak min u okotətəu-pən. Kən namnun nəghatən itəm Pol təmən kəm Timoti tatən məmə, in otəkəike muwa etəm wir kit rəha nol wəkən rəha Iesu Kristo. Kən rəhan nolən otəkəike mətuatip wir.

Pol təmən təwir kəm Timoti

¹ Timoti. Io Pol, iakatən təwir kəm ik. Kən io aposol kit rəha Kristo Iesu mətə-inu Uhgin u itəm təmosmegəh kitat, ne Kristo Iesu itəm in nīpəti nahatətəən rəhatat məmə o nian kit Uhgin otosmegəh kitat, ilau əm kəmuahləpis io məmə ekol wək u. ² Rəhalau nahatətəən e Kristo tahmen ahmen əm, kən tol nəhlan in tahmen-pən əm məmə ik nətik pahrien. Pəs Uhgin Tata rəhatat ilau Kristo Iesu, Iəramərə rəhatat, okuawte-in rəhalau nəwirən kəm ik, kən muasəkitun ik, kən muələhəu nəməlinuən tətətig ron ik.

Pol təmolkeike məmə Timoti otahtosig-in iəgətun eiueiua min

³ Aupən ikin e nian ematuwin Masetonia, kən io emən kəm ik məmə io ekolkeike pik məmə onakətətig Efesas, kən rəhak nətəligən tatol əm min-nulan. Netəmim neen əh-ikin kotətig itəm ilat koatəgətun netəmim e nəghatən min itəm kotərat. Məto ik onakahtosig-in ilat məmə okəsotolən nolən əh. ⁴ Ilat okotəkəike motapəs nolən min əh itəm koatən nəghatən eiueiua min itəm koatəghat-in noanol min aupən ikin. Nəghatən min əh in tatiuw-pa əm timəht, məto in to təsasituən e netəmim məmə ilat okotitun nalpəkauən rəha Uhgin inu okotahatətə əm lan. ⁵ Məto noa nəghatən u məmə nolkeikeən tatər e nikitəmat. Nolkeikeən tatər e niki suah kit nian nikin təwir təfagə rat tikə lan, kən in titun məmə nolən rat kit təsatigən lan, kən tətəhatətə pahrien əm e Iesu. ⁶ Netəmim neen kinotapəs nolən ətuatip u, kən ilat kinotəruru rəkis rəhalat suatip, məto koatətəu-pən nəghatən alməl min əh. ⁷ Ilat kotolkeike məmə netəmim koatən məmə ilat kotenatig wir e Lou rəha Uhgin, məto ilat kəsotitun wirən nīpəti nəghatən itəm koatən, ne nəghatən min itəm koatən pik ilat.

⁸ Kitat kotitun wir Lou rəha Uhgin məmə təwir okəmə kitat kotitun wir wək rəha Lou kən moatətəu-pən e nolən itəm Uhgin tolkeike. ⁹ Nian rafin kitat okotəkəike motitun

māmā Lou tāmāsuwamān o netām kotātuatip, mato Lou in rāha netām rat ne netām koatāht Lou: netām kəsotisiai-inān Uhgīn ne nol tēfagā rat; netām rāhalat nolān teko-eko kotāuhlin mentalat o nāfakān; netām kāmotohamnu rāhalat tata ne māmā; netām koatohamnu itām; ¹⁰ nāman ne nīpitan itām kinotol marit rākis, mato koatan āpnāpīn; nāman koatit atip ilat mīn kēn nīpitan koatit atip ilat mīn; netāmim katosalīm-in iolwāk mīn māmā okotos māni elat; ne netām koateiueiua, ne netām koateiueiua e nian koatēghat e kot; ne netām koatol nolān pisin neen mīn. Ōwāh, in nīpahrienān māmā Lou in rāha netāmim itām koatol natīmnat rafin āh itām tatārākin nāghatān mīn itām kotātuatip. ¹¹ Nāghatān ātuatip mīn u, koatisi-pān e namnusān tawīr moepān rāha Uhgīn, Uhgīn etām tawīr tātuatip. Namnusān u in tamos-ipa kām io māmā ekān-iarāp.

Pol nīkin tāmāgien o Kristo

¹² Io ekatān tagkiu kām Kristo Iesu, Iārāmārā rāhatat, itām tatos-ipa nāsānānān kām io o wāk u, mato-inu in tatehm io māmā iakaskəlīm wīr wāk rāhan kēn māsāpāsān, kēn in tāmāhlāu-pa wāk u mātāhlāpis io māmā ekol. ¹³ Aupān ematēghat rat e nārgīn, kēn ematoh nāfak matol tērat kām Iesu. Nat āpnāpīn io ematol pap mīn-nulan mato in tāmāsakitun io mato-inu io emāsānān āh nīpahrienān lan, kēn emāruru māmā nat naka itām io ematol in tērat. ¹⁴ Mato nolkeikeān rāha Iārāmārā rāhatat in iahgīn iahgīn pīk ron io, maprākis-in nolān rat mīn rāhak. Kēn tatātālmīn nīkik o nahatātān lan ne nolkeikeān itām tatīsi-pān o Kristo Iesu.

¹⁵ Inu nāghatān tatān pahrien, kēn kitat kotākāike motān nīpahrienān lan: Kristo Iesu tāmūwa e nātueintān māmā otosmegāh netām kotērat, kēn io etām rat agīn taprākis-in rafin ilat. ¹⁶ Mato Uhgīn tāmāsakitun io, etām rat agīn, tahmen e nāmātān kit itām tatāgātun māmā nātāligān rāhan kaifāmāh, namnun tīkā, tatuwīn o netām kotērat, pās netāmim neen kotehm kēn motuarisīg-in suatip kitīāh ām māmā okotahatātā e Iesu kēn in tosmegāh ilat mos-ipān nāmegāhān līlīn kām ilat. ¹⁷ !Kotānwiwi Uhgīn! Pās kotisiai-in Uhgīn rāhatat. In Iārāmārā līlīn; in tāsīmīsān; kāsēhmān in; kēn in pisin ām in Uhgīn. Pās koatīlās-ipār nārgīn tatuwīn matuwīn matuwīn namnun tīkā. Ōwāh.

¹⁸ Kēn ināh nātīk Timoti. Inu rāhak nāghatān tahmen-pān e nāghatān rāha ien mīn itām kāmōatān kām ik aupān. Ik onakākāike maskəlīm nāghatān mīn āh pās tol rāham nātāligān tāsкасīk, kēn ik onakāluagin wīr e nāluaginān rāha nahatātān. ¹⁹ Askəlīm rāham nahatātān tāsкасīk, kēn ol nolān itām ik nākītun māmā in tātuatip e nīgānāmtī Uhgīn. Mato netāmim neen ilat koatol nolān neen itām ilat kotītun māmā tērat, kēn kāmōtārākin rākis rāhalat nahatātān, tahmen e suah kit itām tatīlās nego matār e nīmas tātāhap-āhap agīn matērat. ²⁰ Suah mīl u Haemeneus ne Aleksanta ilau kāmian motol kitīāh ām ilat netām mīn u. Io enegāhan-in rākis ilau māmā katuāmāhl-pān e nelmī Setan māmā okiatun māmā okāsūān ratān Uhgīn.

2

Nolān rāha nāfakān

¹ Nat aupān itām ekolkeike māmā ekān, in tol nulan. Io iatān āskāsīk kām itāmat māmā itāmat nākotākāike moatāfak kām Uhgīn o netāmim rafin, kēn motān kām Uhgīn māmā nīkītīmat tātāgien o natīmnat itām in tāmōl ilat. ² Kēn e nian rafin itāmat onākotākāike moatāfak o netām koatārāmārā ne netām-iasol mīn rāhatat māmā kitat rafin okotatīg e nāmālinuān kēn motatīg mātīg, pās kitat kotisiai-in wīr Uhgīn kēn rāhatat naliwākān in tātuatip. ³ Nolān rāha nāfakān mīn u in tawīr pīk, kēn in otol Uhgīn Iosmegāh rāhatat nīkin otāgien lan. ⁴ Uhgīn u, in tolkeike māmā otosmegāh netāmim rafin, kēn molkeike māmā ilat okotītun motān nīpahrienān e nāghatān pahrien rāhan.

⁵ Otəfak o netənim rafin məmə ilat okotahatətə e Uhgın məto-inu Uhgın kitiah əm tətətiḡ, kən suah kitiah əm tətətul in suatip o nosən netənim muwin kotal kitiah ilat Uhgın, etənim əh Kristo Iesu. ⁶ E nian ətuatip, in əm təmos-ipa rəhan nəmegəhən o nətouən suatip rəha netənim rafin məmə otikis ilat e təfagə rat rəhalat. Kən inu tatəḡəṭun məmə Uhgın tolkeike məmə otosmegəh netənim rafin. ⁷ Kən o nəḡhatən əh, Uhgın təmiləs-ipər io məmə io aposol kit rəhan o nən-iarəpən namnusən təwir u kəm Iaihlua min, netənim itəm kəsənən məmə netəm Isrel, kən təmiləs-ipər io məmə iəḡəṭun kit rəha nahatətəən pahrien. Io iatən pahrien, eseiueiuəən. ⁸ Kən ikin min rafin, iakolkeike məmə nəman okotəḡhat kəm Uhgın e nəfakən. Kən nian koatiləs-ipər nelmilat məmə okotəfak kəm Uhgın, iakolkeike məmə nəmegəhən rəhalat otətuatip, kən nīkilat təsahmən, kən məsotəhaiən ilat min.

⁹ Kən io iakolkeike məmə nīpitan u iəfak min okotuwin e rəhalat napən itəm tətətuatip kən matəfətain wir ilat, məsotiuwən nətəliḡən rəha nəman, kən məsotolən məmə netənim okotehm o nausitən. Kən ilat kəsotolən noanulat məmə okotəusit ron. Kən ilat kəsotuwin-inən natimnat min o niuwən nətəliḡən rəha netənim, iatən natimnat min tahmen-pən e napən min itəm nəmtilat tiəkis, o nat kit kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, o nat kit kəmol e perel inu kəpiel itəm nəmtin tiəkis. ¹⁰ Məto iakolkeike məmə nīpitan u iəfak min, rəhalat nətəliḡən otəsuwinən o malə-malə rəha nīpətilat o nehmən, məto okotol malə-malə e nəmegəhən rəhalat, inəh ilat okotol nolən min itəm otasitu e netənim, nolən min itəm tətətuatip o nīpitan itəm koatən məmə ilat koatəfak kəm Uhgın.

¹¹ Nian nəman okotəḡəṭun e niməfak, nīpitan okotəkəike moatətəliḡ-in məsotəḡəṭən, kən motəkəike motos-iəhau ilat, kən motisiai-in iəḡəṭun min, kən motətəu-pən iəḡəṭun min əh itəm koatəḡəṭun. ¹² Io esəḡəhən-inən nīpitan məmə okotəḡəṭun kən motərəməərə e nəman. Ilat okotəkəike kəsəḡhatən, ¹³ məto-inu aupən ikin, Uhgın təmaupən mol Atam, uarisig ikin təpanol If. ¹⁴ Kən sənəmə Atam u Setan təmeiuə-in aupən kən tol nəwian, məto If u təmol nəwia Setan kən mətḡəhl lou rəha Uhgın. ¹⁵ Məto Uhgın otosmegəh nīpitan nian ilat koatol ətuatip wək rəhalat, inu neməkən ne nehm wirən nīsualkələh. In otosmegəh ilat okəmə koataskəlim əskasik nolən rəha nahatətəən, ne nolən rəha nolkeikeən netənim, ne nolən rəha nəmegəhən itəm tətətuatip.

3

Netəm-iasol min rəha niməfak

¹ Inu nəḡhatən tatən pahrien məmə, “Okəmə etənim kit tolkeike məmə in otuwa etəm-iasol kit rəha niməfak, kən in təmolkeike wək kit itəm təwir.”

² Kən etəm-iasol tol nəhlan:

okəkəike kəsəhm-pənən nolən rat kit lan;
in rəhan pətan kitiah əm;
tətehm wir nəmegəhən rəhan nian rafin;
tatol natimnat e nītunən;
kətsisiai-in;
tətehm wir netənim itəm koatuwin iman ikin;
in iəḡəṭun wir kit;

³ sənəmə etənim kit rəha nāpīsən o nəmouən;
məto in etəm mətig;
sənəmə in etənim rəhan nəḡhatən titatipərəh pik tahmen e kaluəluə;
nīkin təsuwin pikən e mənī;

⁴ in otəkəike matərəməwə wir e rəhan min, kən mol məmə rəhan nisualkələh koatol nəwian moatisiai-in wir. ⁵ Məto okəmə in təruru nəməməwə wirən o rəhan min, kən in otaroh nəhlan məməməwə o niməfak rəha Uhgin?

⁶ Etəm tətahatətə wi e Iesu, in təsahmenən məmə otos wək u mətə in tatos-ipər pik in, kən Uhgin tol nalpinən kəm in tol məmə təmol mihin e Setan u iausit pik.

⁷ Kən etəm-iasol, rəhan nolən otəkəike məwir mətuatip məmə netəm kəsotəfakən okotən məmə in etəm təwir. Okəmə təsol mihinən, mətə noanikulu rəha Setan toh pikən, kən nərgin in otərat.

Netəm kotasitu e niməfak

⁸ E nolən kitiah əm, dikon min, rəhalat nəmegəhən otəkəike mətuatip wir, kən moatən əm nīpahrienən e nian rafin. Netəm koatapis o kotolkeike pik mənī, kəsotahmenən o naskəlīmən wək u. ⁹ İlat netəmim itəm kotitun məmə nolən rat kit təsatigən elat, kən moataskəlīm əskasik nəghatən pahrien min rəha Iesu Kristo itəm Uhgin təmol əp. ¹⁰ Netəm kotol nəhlan, niməfak otəkəike makil wir rəhalat nəmegəhən, okəmə kəsehm-pənən nat kit tərət elat, kən ilat okotos wək rəha dikon. ¹¹ Məto nīpitan rəha netəm koatasitu e wək rəha niməfak, ilat min okotəkəike motol rəhalat nəmegəhən tətuatip wir. Təsəwirən məmə ilat nīpitan iən nīkalitəm, o nīpitan rəha nāpisən, məto ilat nīpitan itəm netəmim koatahatətə elat e nian rafin. ¹² Suah kit itəm tatos wək rəha dikon, in otəkəike mos rəhan pətan kitiah əm, kən in otəkəike matərəməwə wir e rəhan min nisualkələh ne rəhan latuənu. ¹³ Netəmim itəm koatol-wir wək u rəha dikon, nərgilat in otəwir lan, kən rəhalat nətəligən in otəskasik pik o naskəlīmən nahatətəən rəhalat e Kristo Iesu.

Nəukətin nahatətəən rəhatat

¹⁴ Roiu əh, nian iakatəte naoa u kəm ik, nīkik tatəht məmə, otəsəwəhən kən ekimnə mehm ik. ¹⁵ Məto okəmə esimnə uəhaiən, kən naoa u in otən natimnat rafin itəm kitat nenəti Uhgin okotətəu-pən. Inu kitat u nəfak, kən Uhgin rəhatat tatəmegəh mətatig namnun tikə. Kitat netəm nəfak u kotaskəlīm nəghatən pahrien, kən matehm wir. ¹⁶ Nīpahrienən, nəghatən pahrien rəha Iesu Kristo itəm Uhgin təmol əp, in nat pispis itəm in iahgin, kən tol nəhlan:

Kristo in təmuwa etəmim kən netəmim kəmotəplan.

Kən Narmin Rəha Uhgin tatəgətun wir məmə Iesu tətuatip wir.

Kən nagelo min kəmotəhm in.

Kən katən-iarəp namnusən təwir rəhan kəm netəmim ikin pisin pisin min.

Kən netəmim rəha nətueintən u kotahatətə lan.

Kən Uhgin təmos muwin ilis e neai mətuatig ilau min.

4

İəgətun eiueiua min

¹ Narmin Rəha Uhgin tatən-iarəp wir məmə e nian min uarisig Iesu otəpanuwa lan, netəmim tepət okotapəs nətəu-pənən nolən pahrien rəha nahatətəən e Uhgin. İlat okotətəu-pən narmin eiueiua min kən motətəu-pən nəgətunən rəha iərmis min.

² Nəgətunən min əh koatisi-pən o iəgətun min itəm koatən məmə rəhalat nəghatən in nīpahrienən, məto ilat koateiueiua, kən məsotolən nat itəm koatən. Netəm min əh, nətəligən rəhalat teko-eko agin, kən kīnotəruru nakilən məmə nəghatən pahrien hiə kən nəghatən eiueiua hiə. ³ İlat koatəgətun netəmim moatən məmə okəsotolən marit, kən moatəgətun ilat məmə okəsotunən nagwənən min neen. Məto Uhgin təmol nagwənən min əh məmə okotun ilat. Kən kitat u koatəfak kotitun nīpahrienən, kotitun nosən, kəfak kənwiwi Uhgin ron, kən motun, ⁴ məto-inu natimnat rafin itəm Uhgin təmol ilat kotəwir əm. Nat kit tikə məmə okəsotunən. Kitat kotitun nunən natimnat rafin okəmə kitat

koatəfak moatənwiwi Uhgin ron, ⁵ mətə-inu Naoa Rəha Uhgin tatən məmə ilat kotəwir, kən kitat koatəfak ron. Kən roiu, nagwənən min əh kotəwir əm.

Iolwək təwir rəha Kristo Iesu

⁶ Okəmə natən-iarəp nəghatən u kəm piatat min ne winitat min, kən ik iolwək təwir kit rəha Kristo Iesu. Kən tatəgətu min məmə ik etəmin kit itəm natun nəghatən wir min rəha nahatətən ne nəgətuən ətuatip matəmegəh lan, kən rəham nəmegəhən tatətəu-pən nəghatən min əh rafin. ⁷ Apəs, əsətəlig-inən nəghatən eiueiuə min itəm nətəligən rəha Uhgin tikə lan, nəghatən min u tahmen namsu əpnəpin min itəm nīpətin tikə. Məto əgətu atip rəham nəmegəhən məmə tatətəu-pən Naoa Rəha Uhgin. ⁸ Nolən rəha nehm wirən nīpətin məmə in otəsənən, in təwir o natimnat min neen, məto okəmə natəgətu atip rəham nəmegəhən e nolən rəha Uhgin, kən in təwir məmə otasitu e natimnat rafin e nəmegəhən rəha nətueintən u, ne rəha nəmegəhən lili. ⁹ Inu nəghatən tatən pahrien, kən kitat kotəkəike motən nīpahrienən lan. ¹⁰ Kənu kitat koatol pik wək o iəgətu atipən rəhatat nəmegəhən e nolən əh, məto-inu kinotahatətə rəkis e Uhgin u tatəmegəh kən mətətig itulin, kən in Iosmegəh rəha netəmin rafin, məto in tatosmegəh əm netəmin u itəm koatahatətə lan.

¹¹ Əgətu natimnat min əh kəm netəmin, kən mən-ipən kəm ilat məmə okotəkəike moatətəu-pən. ¹² Pəs netəmin okəsotehm əhauən ik məto-inu ik etəm aluə əm kit. Məto ol rəham nəmegəhən tətətip wir məmə netəmin okotəplan məmə ik etəm mətə, kən ilat kotitun nətəu-pənən ik e nəghatən min, ne naliwəkən, ne nolkeikən, ne nahatətən, ne nolən ətuatip. ¹³ Ol natimnat min əh, kən nat kisil min, ol iləhal u məmə rəham wək okəhalətul aupən e rəham nəmegəhən mətoarus ekimnə: afin Naoa Rəha Uhgin kəm netəmin, kən mən-iarəp Naoa Rəha Uhgin, kən məgətu Naoa Rəha Uhgin. ¹⁴ Timoti, Uhgin təmos-ipinə kəm ik rəhan nasituən o nolən wək rəhan nian elta min rəha niməfak kəmotələhəu-pən nelmilat lam, kən ien min neen rəhalat kəmotən-iarəp nəghatən itəm Uhgin təmən lam. Əsapəsən nasituən əh.

¹⁵ Ik onakəkəike matol wək min u, kən rəham nətəligən otəkəike mətətig əskasik e natimnat min u pəs netəmin kotitun nehmən məmə rəham nəmegəhən ne rəham wək tatəwiə wir. ¹⁶ Atehm wir nolən min e nəmegəhən rəham, kən ol rəham nəgətuən məmə in tatətuatip e nian rafin. Onakəkəike mətəlkut əskasik məmə onəkol natimnat min əh, məto-inu okəmə nakol, kən onakosmegəh itəmat netəm koatətəlig-in ik.

5

Nolən rəha nisiaiən o nəghatən kəm netəmin

¹ Səghat əskasikən e iəguhl min, məto əghat kəm ilat e nisiaiən məmə nakiuw rəhalat nətəligən, tahmen əm mə ilat rəham tata ətuatip min. E nolən kitiəh min əm, ol tahmen əm kəm netəm aluə tahmen məmə ilat piām ətuatip min. ² Əghat mətig e nisiaiən kəm nīpətaguhl min tahmen məmə rəham mama ətuatip min. Rəham nəghatən ne nolən min kəm nīpətan itəm koatəmin aluə otəkəike mətətip agin, tahmen məmə ilat winim min.

Nolən rəha nehm wirən nəutahlimis min

³ Niməfak otəkəike matehm wir nəutahlimis min itəm rəhan min kotikə agin o nehmən ilat. ⁴ Məto nəutahlimis kit u nenətin min əh-ikin o mipin min əh-ikin, ilat okotəkəike motitun paupən məmə wək rəha netəm koatəfak, ilat okotaupən motehm wir atip rəhalat min. Nolən u tahmen əm məmə koatətu rəhalat kaon kəm rəhalat mama ne tata ne pipi min, kən inəh Uhgin nikin tagien ron.

⁵ Məto nəutahlimis itəm tətətig in pisin agin əm, etəmin tikə o nehmən in, in tatələhəu-pən əskasik rəhan nətəligən tətətig e Uhgin. In əh e nian rafin, lapin ne e nərauigən, in tatəfak kəm Uhgin məmə otətasitu lan. ⁶ Məto nəutahlimis u tatətəlig-in pik natimnat rəha

nipətin o nətoən təwir lan, in tatəmegəh, məto e narmin tahmen məmə in tinimis rəkis. ⁷ Ik onakəkəike mən-ipən nəghatən min əh kəm niməfak məmə ilat okotəkəike motol pəs netənim kəsotən ratən ilat. ⁸ Suah kit otəkəike mehm wir rəhan min, kən maupən mehm wir rəhan ətuatip min. Məto okəmə in təsolən, tatəgətun məmə təməuhlin məntaan e nolən rəha nəfakən, in tərət maprəkis-in etəm təsəfakən.

⁹ Okəmə nakəte-pən nərği nəutahlimis kit e naoa rəha nasituən məmə niməfak otasitu elat, rəhan nup in otəkəike mos sikiste, kən rəhan iərman kitəh əm aupən. ¹⁰ Kən in pətaguihl kit itəm netənim koatəsiyai-in o rəhan nolən wir ne nasituən min itəm in tatol, tahmen məmə in tatehm wir rəhan nisualkələh; kən nian iapispis min okotuwa iman ikin, tatol təwir kəm ilat; kən matos-iəhau atip in mətasitu e netəm koatəfak;* kən mətasitu e ian-rat min; kən rəhan nətəligən təskasik məmə otol wək min itəm təwir.

¹¹ Məto sətə-pənən nərği nəutahlimis min itəm kəsotipitaguhihlən əh e naoa rəha nasituən, məto-inu uarisig ikin okəmə nətəligən rəha nol minən marit tinuwa məskasik e nikelat minaprəkis-in nətəligən rəhalat e Kristo, kən ilat kotəmə okotol min marit. ¹² Kən Uhgin in otakil mol nalpinən kəm ilat məto-inu kəmotətgəhl rəhalat noanawil itəm kəmotol kəm in aupən.† ¹³ Kən nat tərət kit min, məta ilat koatəpou kən motos nolən rəha nuwinən e nimə min rafin moatən nəghatən itəm nipətin tikə. Uarisig ilat kotuwa motərat pik o nosən musmus e nəghatən rəha suah pisin o nosən muwin məhləmisin niməmə mənig lan, kən ilat kotolkeike məmə okotən pik nəghatən rəha netəm pisin, kən ilat koatən nəghatən min neen itəm təsahmenən məmə okotən. ¹⁴ Kən io ekatən kəm nəutahlimis min itəm kəsotipitaguhihlən məmə təwir ilat okotol min marit, kən motiləs nisualkələh, kən okotehm wir rəhalat min. Kən okəmə kotol nəhlan, kən məsotos-ipənən kuhal kit kəm rəhatat tikimər min məmə okotən rat kitat. ¹⁵ Məto nəutahlimis neen kinotapəs rəkis suatip ətuatip kən moatətəu-pən Setan. ¹⁶ Nipitan u iəfak min okotəkəike moatehm wir nəutahlimis min rəhalat, məsotəhlman-pənən ilat kəm niməfak məmə otatehm ilat. Kən niməfak in otatehm əm nəutahlimis min u rəhalat netənim kotikə agin məmə okotehm ilat.

Wək rəha netəm-iasol rəha niməfak

¹⁷ Elta min itəm koatəramərə wir e wək rəha niməfak, niməfak otəkəike misiai-in ilat, kən matətou ilat. Kən iəgətun min ne netəm koatən-iarəp Naoa Rəha Uhgin, ilat koatətul aupən məmə okisiai-in ilat. ¹⁸ Məto-inu Naoa Rəha Uhgin tatən məmə, “Nian kau kit tatol wək kit rəham, kən okəmə tolkeike məmə otun kit, sahtosig-inən.” Kən tatən min məmə, “Nian suah kit tatol wək, məto okəike kətou in lan.”

¹⁹ Əsətəlig-inən nəghatən rəha etənim kitəh əm itəm tatən məmə elta kit rəha niməfak təmol nolən rat, məto okəmə etənim kəiu o kisi katəhalən, kən nakətəlig-in rəhaləhal nəghatən. ²⁰ Kən okəmə etəm-iasol kit rəha niməfak tatol nat kit tərət, kən natəghat əskasik kəm in e niganəmti netənim rafin rəha niməfak, kən tol nəhlan netənim okotəgin o nolən nat tərət min.

²¹ E niganəmti Uhgin, ne Iesu, ne nagelo min itəm Uhgin təmitəpun rəkis ilat, io ekatən əskasik kəm ik məmə ik onakəkəike mətəu-pən nəghatən rəhak e nolən itəm in tətəuati. Ik onakəsələn nolən pisin kəm suah kit, kən matig mol pisin min kəm suah kit. Məto onəkol tahmen ahmen əm kəm ilat rafin.

²² Əsələs-ipər ueiuhaiən etənim məmə in otos wək rəha niməfak, inu nakoatələhəu-pən nelmitəmat moatəfak lan. Məto-inu okəmə in suah kit itəm rəhan əh-ikin nolən rat,

* **5:10:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “Kən tətəikuas e nelki netənim rəha Uhgin.” - Nolən əh tatəgətun məmə in pətan kit tatos-iəhau atip in; kən nikin tagien o nasituən e netənim. † **5:12:** Enian əh, nəutahlimis min neen kəmos noanawil rəhalat kəm Uhgin məmə okəsotolən marit, kən ilat okotol əm wək rəha niməfak. Kən okəmə nəutahlimis kit tolkeike məmə in otol marit min, kən in otətgəhl rəhan noanawil itəm təmol kəm Uhgin. **5:13:** 2 Tes 3:11 **5:14:** 1 Kor 7:9 **5:18:** Dut 25:4; Mat 10:10; 1 Kor 9:9 **5:19:** 2 Kor 13:1 **5:20:** Efes 5:11

kən rəhan nolən rat otatig lam, tahmen məmə ik mīn nəmos rəhan nolən rat. Məto ol əm rəham nəmegəhən tatuwiwi matətuatip e nian rafin.

²³⁻²⁵ Netənim neen kitat kotitun məmə ilat nol təfagə rat, kən kotitun məmə Uhgīn otol nalpīnən kəm ilat. Məto neen rəhalat təfagə rat tatəhluaig əh-roiu, məto uarisig okəpanotəplan. Kən tahmen ahmen əm, nian tepət wək itəm təwīr mīn, kitat kotitun əm. Məto neen əh-ikin itəm koatəhluaig əh-roiu, məto okəpanotəplan ilat.

Təsəwīrən məmə onakənim əm nəhau məto-inu, nian neen ik nakatimis. Məto təwīr məmə onakənim wain noan məsīn pəs in tasitu e nərpəm.

6

Nolən ətuatip o slef mīn

¹ Slef mīn itəm koatəfak okotəkəike motisiai-in netəm-iasol mīn rəhalat. Nolən əh in otahtosig-in naihlua, məmə kəsotən ratən nərgi Uhgīn, kən məsotən ratən nəgəhunən rəhatat. ² Məto slef mīn itəm rəhalat etəm-iasol in iəfak, ilat okəsotolən nolən əh u kotəmə, “Ei. Etəm-iasol əh in piatat əm kit,” kən ilat məsotisiai-in wīrən. Məto ilat okotəkəike motol wək pik təhmīn mīn e nīkilat pahrien, məto-inu rəhalat etəm-iasol in iəfak kit itəm koatolkeike in.

Nəgəhunən neiuēiuəən mīn ne natimnat wīr mīn pahrien

Natimnat mīn u, ik onakəkəike matəgəhun netənim lan. Kən e nian rafin ik onakəkəike matəghat əskasik kəm ilat o nətəu-pənən.

³ Məto netənim neen koatəgəhun nəghatən neen itəm tol pīsīn e nəghatən əh rəhak, kən ilat koatən məmə nəgəhunən rəha ləramərə rəhatat Iesu Kristo, in neiuēiuəən, kən koatən məmə nəgəhunən rəha nolən rəha nəmegəhən itəm Uhgīn tolkeike, in neiuēiuəən.

⁴ Netəm mīn əh koatol nəhlan ilat kəsotitun aɡīn-əhən nat kit, kən ilat nausit pik. Ilat kotalməl o nuwīnən məghat pik o nəghatən mīn itəm tatiuw-pa neməha, o nəghatən mīn itəm netənim koatətəhau ilat mīn ron. Nolən u in tatol netənim koatetet ilat mīn, kən motəhap-əhap ilat mīn, kən moatəghat rat e nərgilat mīn, kən moatətəlig rat elat mīn.

⁵ Kən e nian rafin ilat koatol timəht. Inu nolən rəha netənim itəm rəhalat nətəligən tərət, ilat koatəue e nəghatən pahrien. Ilat koatən məmə suatip rəha nahatətəən e Uhgīn in suatip kit o nosən mənī ne nautə mīn.

⁶ Məto nat itəm təwīr pik sənəmə kitat kotos mənī ne nautə. Nat itəm təwīr pik in məmə kitat okotaliwək e nolən itəm Uhgīn tolkeike, kən motəɡīen əm, nat əpnəpīn rəhatat nautə noan məsīn o tepət, ⁷ məto-inu nian kitat kəmotaiir-pa e nətueintən u, kən kəməsotosən nat kit motuwa. Kən e nian okotimis lan, okol kəsotos mīnən nat kit motitəlig. ⁸ Məto okəmə nīɡitat nagwənən ne nəpən tahmen əm, kən kitat kotəɡīen. ⁹ Netənim itəm kotolkeike pik məmə rəhalat nautə otepət, in timətig əm olat məmə okotol nolən rat mīn tepət. In tahmen-pən e noanikulu tətəhasīn ilat e noakəmihl rəha nəratən, kən ilat kotolkeike məmə okotol natimnat tepət rəha nalmələn, kən natimnat tepət itəm tərət olat. Kən nolkeikəən rəha natimnat rat mīn əh okoatərəkīn-rəkīn nəmegəhən rəhalat.

¹⁰ Məto-inu nolən rəha nolkeike pikən mənī, in nəukətīn natimnat rat tepət. Kən netənim neen ilat koatətul-iəkis o nətəu-pənən suatip u, kən ilat kinotuwin rəkis isəu o nolən rəha nahatətəən, kən ilat koatol natimnat mīn neen itəm tatərəkīn atip nīkilat, kən moatəto tərət lan.

Nəghatən wīr rəha Pol tatuwin kəm Timoti

¹¹ Məto ik Timoti, etəm rəha Uhgīn, aiu muwīn isəu o nolən rat mīn əh. Ik onakəkəike malkut pik o nətəu-pənən nolən ətuatip, itəm Uhgīn tolkeike. Rəham nahatətəən otəkəike məskasik, kən ik onakəkəike molkeike netənim. Askəlīm rəham nahatətəən tatuwin əm nulan, namnun tikə. Kən onəkəike muwa ik etəm mətig kit. ¹² Onakəluəɡīn wīr e

nəluaginən rəha nahatətəən. Kən maskəlim nəmegəhən lilin itəm Uhgîn təmaun-in ik ron. Aupən ikin in təmaun-in ik ron nian nəmən-iarəp nahatətəən rəham e Iesu e niganəmti netənim tepət.

¹³ E niganəmti Uhgîn, itəm tatos-ipa nəmegəhən kəm natimnat rafin, ne niganəmti Kristo Iesu itəm təmən-iarəp wir nəghatən pahrien e niganəmti Pontias Pailat, iatəghat əskasik kəm ik nəhlan: ¹⁴ ol natimnat min u, kən məsapəsən kit mətoarus-pən Iərəmə rəhatat Iesu Kristo otuwa ¹⁵ e nian ətuatip itəm Uhgîn təmitəpun. Uhgîn itəm kitat okotəkəike moatənwiwi e nian rafin, in pisin əm tatəramərə e natimnat rafin. In Kig rəha kig min rafin, kən Iərəmə rəha iərəmə min rafin. ¹⁶ In əm təsimisən mətatig lilin, rəhan nətuounən tikə, kən namnun tikə. Ikin tətətig ikin, nəhag-əhagən tasiə mitəlau in, kən okol kəsənən iuəhkir ron. Suah kit təsehmən əh in, kən okol suah kit təsehmən nian kit. Nian rafin kitat okotəkəike motisiai-in in, kən moatən-iarəp rəhan nəsanənən ne nəramərəən matuwîn matuwîn namnun tikə. Tol nəhlan. Əwəh.

Nəfak u rəhalat nautə tepət

¹⁷ Əghat əskasik kəm netəm koatəfak itəm rəhalat nautə rəha nətueintən u tepət. Ən məmə ilat okəsotiləs-ipər pikən ilat, kən kəsotahatətəən e rəhalat məni u tepət rəha roiu əm, məto olawig ne tikə min. Ilat okotəkəike motahatətə əm e Uhgîn itəm tatos-ipa natimnat wir tepət kəm kitat məmə kitat okotəto təwir lan. ¹⁸ Əghat əskasik kəm ilat məmə okotimətə e nolən təwir, ne nasituən wir min. Kən nikilat otəkəike magien o nawteən kəm netənim. ¹⁹ E nolən əh, in tahmen məmə ilat koatələhəu natimnat wir min tepət, tahmen-pən əm məmə kəmotasa wir o nəmegəhən itəm otəpanuwa. Kən ilat kotitun nosən nəmegəhən, itəm nəmegəhən pahrien.

Namnun nəghatən rəha Pol

²⁰ Timoti, ik onakəkəike matehm wir natimnat min itəm Uhgîn təmələhəu-pən rəkis e nelməm. Apəs kən mətul isəu o nəghatən min itəm nipətilat tikə kən kəsotos-ipənən nisaiiən kəm Uhgîn, kən nəghatən min itəm kəsotətuatipən e Naoa Rəha Uhgîn. Nəghatən min əh katən məmə koatos-ipa nitunən, məto kəp, koateiuə. ²¹ Məto netənim neen koatuarisig-in nəghatən eiueiuə min əh, kən minotos-arəpən e suatip rəha nahatətəən pahrien.

Pəs Uhgîn otawte-in rəhan nəwirən kəm itəmat.

2 Timoti

Naoa itəm tatol kəiu lan itəm Pol təməte tuwın kəm Timoti Nəghatən əkuəkır rəha naoa u 2 Timoti

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwın kəm pah? Təməte tatuwın kəm Timoti. Kən in molkeike məmə ilat min əpəh e niməfak rəha Efesas, məmə okotafin. Afin e “Namnusən Əkuəkır Rəha Naoa u 1 Timoti” o nıtunən məmə Timoti in pah.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Nian kapman rəha Rom taskəlim Pol əpəh Rom, in təsətatigən e kalapus, məto in təmətatig e rəhan kit nimə, kən mopael min kəmotatig ilat min motehm məmə in otəsagimən. Namnun japta rəha Wək Min tatəghat-in nian min əh. Kən əmun kapman təmahl-iarəp in, kən taliwək əm mətan o nup kəiu. Məto roiu əh, tinuwın min e kalapus əpəh Rom, kən kalapus əh in tərək ikin pahrien. Naoa rəha Wək Min təsəghat-inən nian əh, naoa tinol namnun rəkis. Kalapus əh in tətəp ikin, kən tiəkis o netənim o nuwinən mətag-pən-in. Luk əm ilau min. Pol təmolkeike məmə Timoti otuwa mehm məto-inu in rəhan fren wır. Kən in molkeike məmə Timoti in otəmik naoa min rəhan.

?Təməte naoa u o naka? Pol təmitun məmə otəsuwəhən kohamnu in timis. Tol nəhlan, in təməte naoa u o nələhəu-pənən niməfak e nelmi netəm-iasol pisin min neen tahmen e Timoti. Nian iəkis min koatuwa o niməfak, kən Pol in tolkeike məmə Timoti otətaskəlim Namnusən Təwir, kən matətul əskasik e nahatətəən rəhan, kən məsəginən nən-iarəpən Namnusən Təwir, kən in otətul matip o nətoən nahməən e nıpətin okəmə nəratən otuwa.

Pol təmən təwir kəm Timoti

¹ Io Pol, u io aposol kit rəha Kristo Iesu, itəm Uhgin təmitəpun rəkis io məmə rəhan, kən mahl-ipa io məmə ekən-iarəp rəhan nəniəkisən rəha nəmegəhən lili e Kristo Iesu. ² Iatən təwir kəm ik Timoti, nətik itəm iakolkeike pik ik. Pəs Uhgin Tata ne Kristo Iesu rəhatat Iərəməə okuawte-in rəhalau nəwırən, ne nasəkitunən, ne nəməlinuən kəm ik.

Pol təmiləs-ipər nətəligən rəha Timoti

³ Nian rafin, lapin ne lenian, iatəfak ron ik, kən matən tagkiu kəm Uhgin ron ik. Kən iatol wək rəhan tahmen-pən əm e tipik min, kən ekıtun məmə nolən rat kit təsətatigən lak. ⁴ Nikik tatuəh nahui nəmtəm, kən iakolkeike pik məmə ekəplan min ik pəs nikik otagien. ⁵ Nikik tatuəh nahatətəən pahrien rəham itəm tahmen-pən əm e nahatətəən itəm təmaupən mətatig e rəham pipi Lois ne rəham mama Iunis, kən ekıtun məmə roiu in tinətatig lam. ⁶ Kən tol nəhlan, iatən min kəm ik məmə onakelel nigəm rəha nəsanənən itəm Uhgin təmos-ipinə o nolən rəhan wək. Uhgin təmos-ipinə nəsanənən əh nian emələhəu-pən nelmək matəfak-pinə lam. ⁷ Ol wək e nəsanənən əh, məto-inu Uhgin təsos-ipamən kəm kitat nikin rəha nəginən, məto təmos-ipa nikin rəha nəsanənən, ne nikin rəha nolkeikeən, ne nikin itəm tatol nolən min itəm in titun məmə kotətuatip.

⁸ Kən inəh, əsaulis-inən o nən-iarəpən Iərəməə, kən əsaulis-inən io itəm etatig e kalapus o nərgin. Məto e nəsanənən itəm Uhgin tatos-ipinə kəm ik, nəkəike mol məmə io ne, itəm iatəto nahməən o namnusən təwir. ⁹ Uhgin təmosmegəh kitat kən maun-in kitat məmə kitat okotuwa rəhan min netənim itəm kotasim, kən təməsolən o nat kit itəm kitat kəmotol, məto in təmol e rəhan atip nətəligən, ne nəwırən. Nian Uhgin təməsolən əh nətueintən ne, məto in təmələhəu rəkis nalpəkəuən məmə in otawte-in rəhan nəwırən kəm kitat e Kristo Iesu, ¹⁰ məto roiu, in təmol əp nəwırən əh kəm kitat e nuwamən rəha Iosmegəh rəhatat, Kristo Iesu. Kən Kristo təmərəkin nimisən ne rəhan nəsanənən, kən

təmasiəgəpən nəmegəhən u namnun tikə, kən kitat koatehm e namnusən təwīr. ¹¹ Kən Uhgīn təmitəpun io məmə io iəghat, ne aposol, ne iəgəhun o namnusən təwīr əh. ¹² Tol nəhlan iatəto pik nahməən ron u ikin-u e kalapus. Məto esaulis-inən, məto-inu ekītun məmə pah u iatahatətə lan, kən mitun wīr məmə in titun nehm wīrən nat naka itəm in təmələhəu-pa e nelmək o namnun nian.*

¹³ Ətəu-pən əm suatip rəha nəgəhunən u tətuatip itəm emən kəm ik, kən ol nat u e nahatətəən ne nolkeikeən e Kristo Iesu. ¹⁴ E nasituən rəha Narmin Rəha Uhgīn itəm tətətig e nikitat, kən atehm wīr nat wīr itəm Uhgīn təmələhəu-pən e nelməm.

¹⁵ Nəkitun məmə rəhak min netəmim əpəh Esia, ilat Fukelas ne Hermokenes, ilat rafin kəmotagim rəkis motapəs io.

¹⁶ Pəs İəməmə otasəkitun Onesiforas ne rəhan min, məto-inu nian tepət təmətasitu lak matiləs-ipər rəhak nətəligən. Kən təməsaulisən məmə emətətig e kalapus. ¹⁷ Nipahrienən, nian in təmuwa Rom, təmeam-in io, təmeam-in io mətoarus-pən məplan io. ¹⁸ !Pəs İəməmə otasəkitun in e namnun nian! Ik nəkitun wīr natimnat wīr min itəm təmol kəm io əpəh Efesas.

2

Mopael təwīr rəha Kristo Iesu

¹ Ik u nətik, pəs Uhgīn otol nikim təsanən e nəwīrən itəm tətisi-pən e Kristo Iesu. ² Nəməto rəkis natimnat min u itəm eməgəhun itəmat lan e niganəmti netəmim tepət. Kən os rəhak nəghatən mələhəu-pən e nelmi netəmim neen itəm natən nipahrienən elat, kən ilat okotitun nəgəhunən netəmim neen min lan. ³ Nian nəratən tatuwa, məto ətul əskasik kitat min ik, tahmen e mopael wīr kit rəha Kristo Iesu. ⁴ E nian rəha nəluaginən, mopael kit təsolən natimnat rəha nəmegəhən rəha netəmim əpnəpən əm, məto tatol əm wək rəha mopael məto-inu, in tolkeike məmə rəhan etəm-iasol rəha mopael, nikin otagien lan. ⁵ E nolən kitiah, etəm tətaiu məmə in otol win, in otəkəike mətəu-pən lou min rəha naiuən, məto okəmə təsolən, kən in otəsosən nətouən rəha nol winən. ⁶ Tətuatip əm min-nulan məmə etəm tatol pik wək e nasumən, in otaupən məulək-in. ⁷ Ətəlig-in wīr nat naka iatən kəm ik, məto-inu İəməmə otasitu lam o nitunən nipəti nəghatən min u.

⁸ Atətəlig-in Iesu Kristo u noanol rəha Tefit, kən Uhgīn təmosmegəh in e nimisən. Kən inu namnusən təwīr iatən-iarəp. ⁹ Kən iatəto nahməən o namnusən təwīr əh, kən nipahrienən, kəməlis io e sen tahmen-pən məmə io iakləh kit o iohamnu itəm. Məto kəsəlisən nəghatən rəha Uhgīn. ¹⁰ Tol nəhlan, iatətul əskasik e nahməən min rafin o netəmim itəm Uhgīn təmitəpun ilat, məmə in otosmegəh ilat e Kristo Iesu, kən ilat okotətig e nəwīrən itəm təhag-əhag rəha Uhgīn, itəm namnun tikə.

¹¹ Inu nəghatən tatən pahrien məmə, Okəmə kotuwa kitiah e Kristo e nimisən rəhan, kən okotəmegəh min kitat min.

¹² Okəmə koatətul əskasik e nian iəkis min, kən kitat okotəməmə min kitat min. Okəmə kitat kotən-iamnin in, kən in otən-iamnin kitat.

¹³ Okəmə kitat kəsotolən rəhatat noanawil, məto in tatol rəhan noanawil, məto-inu in otəkəike matol rəhan nolən.

İolwək təwīr rəha Uhgīn

1:10: Hip 2:14 **1:11:** 1 Tim 2:7 * **1:12:** Suatip pisin o nəuhlinən ves 12b: “kən mitun wīr məmə in titun nehm wīrən nat naka itəm io emələhəu-pən e nelmən o namnun nian.” **1:14:** 1 Tim 6:20 **2:3:** 2 Tim 1:8 **2:5:** 2 Tim 4:8 **2:6:** 1 Kor 9:7 **2:8:** Rom 1:3; 1 Kor 15:4 **2:9:** Efes 3:1,13; Fil 1:12-14 **2:11:** 2 Kor 4:11 **2:12:** Mat 10:33 **2:13:** Rom 3:3-4; Taet 1:2

¹⁴ Natimnat min u, onəkaike matən matisimatip lan kəm rəham min netənim. Ən əskasik kəm ilat nəhlan məmə, “İatən e nərgin Uhgın məmə itəmat nəsotərgəhəuən o nıpəti nəghatən min.” Nərgəhəuən nəhlan təsasituən e suah kit, məto tatərekin əm netənim itəm koatəto. ¹⁵ Alkut əskasik məmə onəkuwa iolwək təwir itəm nian Uhgın tatəplan rəham wək, in titun nənən məmə, “Əwəh, nəmol təwir,” kən nəsaulisən o rəham wək, məto-inu natəgətuən ətuatip nəghatən rəha nıpahrienən. ¹⁶ Məto apəs nəghatən əpnəpın min əm itəm kotərat məsotisiai-inən Uhgın, məto-inu netənim itəm koatəghat nəhlan, nəmegəhən rəhalat tatuwin matuwin əm o nolən min itəm kəsotisiai-inən Uhgın. ¹⁷ Nəgətuənən rəhalat in tahmen-pən əm e nıməgəm pien itəm tatəməhal matepət matol iahgin. Təs mil u kioal min-nulan, ilau u Haemeneus ne Faelitas, ¹⁸ itəm kinuəmkarəpən rəkis e suatip rəha nıpahrienən. Katuən məmə Uhgın təmol kitat kotəmegəh min rəkis e nımisən, kən okol Uhgın təsos-ipa minən nıpətitat wi min nian İesu tatuwa min. Kən təs mil u katuərekin nahatətəən rəha netənim neen. ¹⁹ Məto tol pap nəhlan, nımə itəm Uhgın tatiləkin tatətul tiəkis, kən təməte-pən lan məmə, “İərəməre titun netəm min u rəhan min,” ne “Netəm min u koatən məmə ilat netəm rəha İərəməre, okotəkaike motapəs nolən rat min.”

²⁰ Ətəlig-in-tu. E nımə rəha etəm rəhan nautə tepət, plet pisin pisin min tepət. Kəmol neen e iaen u kol tatipit-ipit, neen e silfa, neen e nig, neen e nıməptən. Wək rəha neen, in wək asol itəm kətsisiai-in. Kən wək rəha neen, in wək əpnəpın əm itəm tol naulisən. ²¹ Okəmə suah kit tatol rəhan nəmegəhən tatuwiwi mətapəs nolən rəha naulisən, in titun nolən wək asol itəm kətsisiai-in, kən Uhgın otələhəu kalin məmə rəhan pisin əm, kən mol əpen-əpenə məmə otol wək min itəm kotəwir.

²² Aiu muwin isəu o nolən rat min itəm tatəwiə e niki netəm aluə. Kən ətəu-pən wir suatip rəha natimnat min u: nolən itəm tətuatip, ne nahatətəən, ne nolkeikeən, ne nəməlinuən. Ətəu-pən suatip əh itəmat netəm min u itəm koatətapəh o nasituən rəha İərəməre e nıkilat itəm təwir. ²³ Apəs magim rəkis e nəghatən alməl min itəm nıpətilat tikə. Nəghatən min əh koatiuw-pa əm timəht o nərgəhəuən. ²⁴ Iolwək rəha İərəməre, okol in təsərgəhəuən, məto in tatəkaike matol təwir kəm netənim rafin, kən otəkaike muwa etəm rəha nəgətuənən, kən rəhan nətəligən kaifəməh. ²⁵ Okəmə netənim neen koatən rat rəhan nəgətuənən, kən in otəkaike məgətuən wir ilat e nolən mətig əm. Kən okəm-naka Uhgın otegəhan-in məmə ilat okotəuhlin rəhalat nəmegəhən, məmə ilat okotitun nıpahrienən, ²⁶ kən ilat okotuwa min e nətəligən təwir, kən motagim rəkis-in noanikulu rəha Setan, itəm təmaskəlīm ilat kən koatol nəwian.

3

Nolən rat min iuəhkır o Namnun Nian

¹ Məto onəkaike mıtun nəghatən u məmə nian əskasik min okotuwa iuəhkır o Namnun Nian. ² Tol nəhlan məto-inu, netənim okotətəlig-in atip əm ilat, kən ilat okotolkeike pik məni. Netənim okotəusit, moatos-ipər atip əm ilat. İlat okotən rat netənim ne Uhgın, kən ilat okotəht nəwia tata ne mama, kən okəsotənən məmə nıkilat tətəgien o nat itəm katol kəm ilat, kən okəsotisiai-inən Uhgın. ³ Rəhalat nolkeikeən kəm netənim otikə, kən okəsotaluinən nəratən itəm suah kit otol kəm ilat. İlat okotərekin nərgi netənim. Okəsotərəməreən e nolən min rəhalat. Nıkilat otəgien əm o nərekinən netənim. Okotətəhau nat itəm in təwir. ⁴ İlat kəut kəsua min, kən okotol natimnat rat neen məto kəsotətəlig-inən məmə nat naka otiet lan. Kən ilat okotiləs-ipər atip ilat, kən ilat okotolkeike pik natimnat o nətoən təwir e nıpətilat, məto ilat okəsotolkeikeən Uhgın. ⁵ Okotol nolən min rəha iəfak min məmə netənim okotəplan, məto ilat okəsotolkeikeən

2:14: 1 Tim 6:4; Taet 3:9
52:11; Jon 10:14; 1 Kor 8:3

2:15: 1 Tim 4:6
2:22: 1 Tim 6:11

2:16: 1 Tim 4:7
2:23: 1 Tim 4:7

2:17: 1 Tim 1:20
3:1: 1 Tim 4:1

2:19: Nam 16:5; Aes

məmə nəsanənən rəha Uhgín otəuhlin rəhalat nəmegəhən mol kotuwiwi. Uwin isəu o netəm min u.

⁶ Apəs əm ilat məto-inu neen koatehm suatip o nuwinən latuənu min, kən moatiuw rəkis nətəligən rəha nīpitan itəm rəhalat nətəligən təsəskasikən. Təfagə rat min rəha nīpitan min u, in tiəkis pik olat, kən nolən rat min tepət itəm ilat koatolkeike, koatiuw-pən ilat. ⁷ Kən nīpitan min əh koatətəlig-in wīr e nəghatən min rafin rəha netəm min əh, məto ko kəsotitunən nəghatən rəha nīpahrienən. ⁸ Aupən ikin, Janes ne Jampres kəmatioal timəht kəm Moses,* kən e nolən kitiah min əm, netəm min əh koatəht nəghatən rəha nīpahrienən. Netəm min u, rəhalat nətəligən tərīoah e nolən rat min, kən nolən rəha nahatətəən rəhalat in neīueīuə-əmən. ⁹ Məto nəgətun eīueīuəən rəhalat, ko təsətulən tuwəh, məto-inu netəmim rafin okotəplan məmə ilat kəsotitunən nat itəm koatəghat-in, kotahmen-pən əm e suah mil əh.

Nəghatən rəha Pol kəm Timoti

¹⁰ Məto ik, Timoti, ik nəmətəu-pən rəhak nəgətunən, ne nolən rəha nəmegəhən rəhak, ne nat naka itəm ekolkeike məmə ekol, ne rəhak nahatətəən, ne nolən rəha nətəligən rəhak itəm təfəməh, ne rəhak nolkeikeən, ne nətul əskasikən rəhak, ¹¹ kən nəkitun nian iəkis min itəm koatuwa e rəhak nəmegəhən, ne nolən tərət min itəm katol lak. Kən nəkitun nolən iəkis min itəm kəmol lak əpəh Antiok, ne Ikoniam, ne Listra. Məto ləramərə təmiləs-irəkis io e natimnat min əh rafin. ¹² Nīpahrienən, netəmim rafin itəm kotolkeike məmə okotol nolən itəm Uhgín tolkeike, kən motol e Kristo Iesu, netəmim okotol tərət kəm ilat, ¹³ məto nian kitiah min əm, nol təfagə rat min ne netəm rəha neīueīuəən, ilat okotol nolən rat motuwīn kol itəm in tərət agin. Ilat netəmim kateīuə-in ilat,† kən ilat okoteīuə-in pik agin-əh netəmim.

¹⁴ Məto ik, Timoti, onakəkəike matətəu-pən əm natimnat wīr min itəm kəməgətun ik lan itəm nəmən əskasik rəkis nīpahrienən lan, məto-inu ik nəkitun wīr netəmim itəm kəmotəgətun ik lan. ¹⁵ Kən nian nəmatəkəku mətoarus-pa u-roīu, nəmitun Naoa Rəha Uhgín itəm titun nos-ipənən nenatigən məmə nəkitun nosən nəmegəhən lilin lan o nahatətəən e Kristo Iesu. ¹⁶ Nəghatən min rafin e Naoa Rəha Uhgín, kəmotisi-pən əm e nohli Uhgín, kən koatasitu etat. Koatəgətun kitat, moatəniəp nolən rat min rəhatat, moatəg-ətuatip-in kitat, kən moatəgətun kitat e nolən min itəm kotətuatip. ¹⁷ Koatasitu etat nəhlan məmə, kitat netəm rəha Uhgín, okotos nasituən rafin min əh, kən motuwa netəmim itəm kotitun nolən wək min rafin itəm kotəwīr.

4

¹ Timoti, oekən-ipinə nəghatən keike kit kəm ik e niganəmti Uhgín ne Kristo Iesu itəm otakil nolən rəha netəmim rafin, netəm koatəmegəh ne netəm kəmotimis, kən oekən-ipinə nəghatən u məto-inu in otuwa min matəramərə. Kən inəh, iakatəkəike matən kəm ik məmə, ² ən-iarəp nəghatən rəha Uhgín, kən ətul matip o nən-iarəpən, nat əpnapin məmə otimətig əm, o tiəkis. Əg-ətuatip-in nolən rəha netəmim, kən ən-iəp nolən rat min, kən miləs-ipər nətəligən rəha netəmim, kən nian natol wək min u, rəham nətəligən otəkəike məfəməh, kən rəham nəgətunən otəkəike mətuatip məwīr. ³ Nəkəike mol nəhlan məto-inu, nian itəm tatuwa, netəmim okəsotolkeikeən məmə okotətəlig-in nəghatən pahrien. Məto ilat okotos iəgətun pisin pisin min itəm okotəgətun nəghatən min itəm ilat əm kotolkeike. ⁴ Kən ilat okotəuhlin matəlgilat o nətəlig-inən nəghatən pahrien, kən motuwīn moatətəlig-in namsu eīueīuə min.

⁵ Məto ik, atehm wīr rəham nətəligən ne rəham nolən min e nian min rafin, nat əpnapin nat pisin pisin min koatuwa e rəham nəmegəhən, kən ətul əskasik nian nəratən tatuwa,

3:5: Mat 7:15,21; Taet 1:16 * 3:8: Janes ne Jampres, ilau iəmik nərik mil rəha kig rəha Ijip. 3:8: Eks 7:11
 3:11: Wək 13:50; 14:5; 14:19 3:11: Sam 34:19 3:12: Mat 16:24; Jon 15:20; Wək 14:22 † 3:13: Setan o
 netəmim pisin min okoteīuə-in ilat. 3:16: Rom 15:4 4:3: 1 Tim 4:1

kən uwīn mən-iarəp namnusən təwīr, kən ol rafin wək itəm Uhgīn təmos-ipən kəm ik məmə onəköl.

⁶ Timoti, ol natimnat min əh, mətə-inu otəsuwəhən, io ekimis. Kən roiu nəmegəhən rəhak tahmen e wain itəm kinatəhtəg-pən e olta məmə oköl sakrifais lan. ⁷ E rəhak fait wīr rəha nahatətən, ematipin wīr nelmək, kən e rəhak naiuən, io emaiu wīr rəkis mətəarus-pa namnun naiuən, kən io emataskəlīm wīr nolən ətuatip rəha nahatətən kən eməsapəsən wək rəha nən-iarəpən namnusən təwīr. ⁸ Kən roiu, İəramərə itəm rəhan nakilən tətəuətīp wīr, in təmol əpen-əpenə e nətouən rəhak, inu hat rəha etəm tatöl win e rəhan naiuən, kən in otəfauin-pa kəm io e nian rəha nakilən mətə-inu in təkakil io məmə rəhak nəmegəhən tətəuətīp. Kən sənəmə io pisin əm, mətə otos-ipən kəm netəmim rafin itəm kətolkeike moatəsaħgin məmə in otuwa min.

Pol təmən-iarəp namnusən rəha in min neen

⁹ Eam-in uəhai əm rəham suatip məmə onəkuwa mehm io, ¹⁰ mətə-inu Teras, u tolkeike pīk nətueintən u, in təmapəs io maiu muwīn Tesalonaeka. Kresens tinuwīn rəkis əpəh Kalesia, kən Taetas tinuwīn rəkis Talmesia. ¹¹ Mətə Luk pisin əm itimlau min. Təwīr məmə nian nakatuwa, onakit Mak itəmlau min, mətə-inu in titun nasituən e wək rəhak. ¹² Emahl-ipən rəkis Tikikas tuwīn əpəh Efesas. ¹³ Kən nian nakatuwa, onakos rəhak kot itəm emələhəu kəm Kapas əpəh Troas, kən onakos min rəhak naoa min itəm kəmaiu-aiu, kən iakölkeike pīk min məmə onakos naoa min u kəmol e nuwigī sipsip.

¹⁴ Suah u Aleksanta itəm etəmim rəha nolən wək e iaen, in təmatöl tərət kəm io. İəramərə otos-ipən nitai nətouən rəhan o natimnat min əh. ¹⁵ Kən ik min, atəto ik o suah əh, mətə-inu tətəhtosig-in nəghatən min rəhatat.

¹⁶ Nian emaupən mətul e kot məmə ekən-iarəp nəghatən min rəhak, suah kit təməsətul-arəpən masitu lak, mətə netəmim rafin kəmotagim motapəs io. Pəs Uhgīn nīkin otəsəhtən natimnat rafin itəm ilat kəmoatöl. ¹⁷ Mətə İəramərə təmətul e nīkalik mos-ipa nəsanənən kəm io məmə ekən-iarəp wīr nəghatən rəhan, kən pəs İaihluə min okotəto. Kən təmiləs-iarəp io e nohli laion. ¹⁸ İəramərə otıləs-irəkis io e nəratən min rafin itəm oköl kəm io, kən in otaskəlīm wīr io, kən mıləs io ekuwīn e nəramərəən rəhan əpəh ilis e nego e neai. Pəs kotıləs-ipər nərgin tatuwīn matuwīn namnun tīkə. Əwəh.

Namnun nəghatən

¹⁹ İatən təwīr kəm Prisila ne Akwila, ne Onesiforas ne rəhan min. ²⁰ Erastas təməsətəu-pa-mən io, in əpəh Korin. Kən nian emiet Maelitas, emapəs Trofimas tətətiğ mətə-inu in tatimis. ²¹ Alkut pīk məmə nakuwa uəhai əm ikin-u, uarisig in nian rəha nətəpən. İupulas tatən təwīr kəm ik, kən Putens, ne Linus, ne Klotia, ne piətət min rafin ikin-u koatən təwīr kəm ik.

²² Pəs İəramərə tətətiğ itəmat min. Pəs Uhgīn otawte-in rəhan nəwīrən kəm ik.

Taetas

Naoa itəm Pol təməte tuwin kəm Taetas Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Taetas

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwin kəm pah? Pol təməte naoa u tatuwin kəm Taetas. Taetas in Iaihlua kit itəm təmahatətə e Kristo. Pol təmiuw-pa in o Kristo, kən Taetas təmol wək tepət ilau Pol tahmen əm e Timoti. Koatehm nərgin nian tepət e Niutesteman.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Pol ne Taetas kəmian e nəptən u Krit, kən ilau kəmuətuoun niməfak kit ikin-u. Pol təmiet min, məto təmən-ipən kəm Taetas məmə in otətətig mol rafin wək min ikin əh. Krit in nəptən kit itəm tərīoah wīr e nolən rat min, tahmen məmə inu netəmim koateiua pik nian rafin, moatəgwən pik, kən moatəlpah koatəlpah. Neen koatuwa e niməfak kən moatən nəghatən eiua tepət məmə okotos mənī lan.

?Təməte naoa u o naka? Pol tolkeike məmə otasitu e Taetas e rəhan min wək əpəh e niməfak əpəh Krit. Taetas otəkəike mīləs-ipər netəmim məmə okotuwa elta min o nehmən niməfak. Kən Pol tatəghat-in nolən rəha nəghatən kəm netəm min u kəsotətəu-pənən nətəligən rəha Taetas. Kən mos-ipən nəgətuən neen rəha nahatətəən ne naliwəkən ətuatip. Kən in təmən məmə Timoti otahtosig-in wīr nəgətuən eiua min. Namnun nəghatən təmən məmə otahl-ipa etəmim kit tuwa masitu e niməfak, kən Taetas in otəkəike muwa min masitu e Pol.

Pol təmən təwīr kəm Taetas

¹ Taetas. Io Pol, iatəte naoa u kəm ik. Io slef kit rəha Uhgīn, kən io aposol kit rəha Iesu Kristo. Təmahl-ipa io məmə ekasitu e netəmim itəm Uhgīn təmītəpun rəkis ilat məmə rəhan min, mīləs-ipər nahatətəən rəhalat, masitu elat məmə okotitun nəgətuən pahrien. Nian netəmim koatətəu-pən nəgətuən pahrien əh, kən rəhalat nəmegəhən otətuatip kotahmen-pən e nolən itəm Uhgīn tolkeike. ² Kitat kotitun nīpahrienən əh, kən motahatətə lan. Kən e nolən əh, rəhatat nətəligən tətətig əskasik rəkis məmə okotos nəmegəhən lilin. Aupən aupən agin itəm Uhgīn təməsolən əh natimnat rafin, məto Uhgīn tīnəmən rəkis nəmegəhən lilin əh, məmə in otol mihin. Kən kitat kotitun məmə in təseiuan nian kit ne. ³ Kən e nian ətuatip itəm Uhgīn təmən, in təmol məmə netəmim okotitun nəghatən rəhan. Ilat kotitun məto-inu Uhgīn Iosmegəh rəhatat təmən mələhəu nəghatən kit məmə təmos-ipa wək u tətətig e nelmək məmə io ekən-iarəp nəghatən əh rəha nəmegəhən lilin.

⁴ Taetas, rəhalau nahatətəən kitīəh, kən e nolən rəha nahatətəən, in tahmen əm mə ik nətik pahrien. Rəhak nəfakən məmə Uhgīn Tata rəhatat ilau Kristo Iesu, Iosmegəh rəhatat, pəs okuawte-in rəhalau nəwīrən kəm ik, kən muələhəu nəməlinuən tətətig ron ik.

Wək rəha Taetas əpəh Krit

⁵ E nian emiet Krit, kən emələhəu ik nəkətatig məmə onəkol rafin wək itəm tətətig, kən məmə onakīləs-ipər elta min rəha niməfak, e taon min rafin e nītən Krit tahmen əm mə inu emən mihin kəm ik. ⁶ Elta min rəha niməfak okəike kəsehm-pənən nolən rat kit e rəhalat nəmegəhən, kən rəhalat pətan kitīəh əm, kən rəhalat nīsualkələh okotəkəike motahatətə e Uhgīn, kən məsotan əpnəpīnən motol natimnat təsahmenən, kən məsotəhtən nəwīa rəhalat tata ne mama məmə netəmim okotən rat ilat ron. ⁷ Nəmegəhən rəha elta min rəha niməfak otəkəike mətuatip wīr məto-inu ilat koatos wək asol rəha Uhgīn. Ilat itəm koatehm wīr netəmim okotəkəike motol mihin məmə kəsotīləs-ipər

atipən ilat motol rəhalat nəghatən məmə netəmim okotəgin, kən nikilat təsahmə uəhaiən. Sənəmə ilat netəmim rəha napisən o nəmouən, kən sənəmə ilat netəmim rəha nosən mənə e neieuiuən.

⁸ Məto nəmegəhən rəhalat in otəkəike mol min-nulan. Ilat okotəkəike moatehm wir netəmim itəm koatuwa əh rəhalat ikin. Ilat netəm kotalkeike mə okotol əm natimnat itəm təwir, kən nolən rəhalat in tatəgətun mə ilat netəm mətə, kən kotenatig. Ilat netəm rəha nətəu-pənən nəghatən rəha Uhgın. Rəhalat nəmegəhən in otəkəike mətuatip wir e niganəmti Uhgın. Ilat kotitun nən atipən e nikilat məmə kotapəs nolən natimnat itəm tərət kən moatol əm nat itəm təwir. ⁹ Ilat okotəkəike motahatətə əskasik e nəghatən rəha namnusən təwir məmə in nıpahrienən tahmen-pən mə kəməgətun ilat lan. Kən inəh, ilat kotenatig wir o nəgətunən netəmim e nəgətunən pahrien itəm tətəuətəp məmə ilat okotətəu-pən. Kən nian netəmim neen okoatən nəghatən min itəm tol pisin e nəgətunən pahrien, kən netəm-iasol min rəha niməfak okotəgətun ətuatip ilat motən-ipən kəm ilat məmə rəhalat nəgətunən in neieuiuən.

¹⁰ İatəghat min-nulan məto-inu netəmim tepət e niməfak əpəh Krit kotetəhau nəgətunən pahrien u. Ilat, nəghatən rəhalat titatıperəh pik tahmen e kaluəluə, məto nuhuən lan tikə, kən moatiuw rəkis netəmim neen e nəgətunən eieuiuə min rəhalat. Netəmim tepət itəm koatən məmə okəkəike kəhg-ipən netəmim, ilat iəgətun eieuiuə min. ¹¹ Ahtosig-in nəghatən rəhalat məmə okəsotəgətunən e niməfak nəgətunən əh kotərat itəm kəsotətuatipən məmə okotəgətun, məto-inu nəgətunən rəhalat tatərəkın-rəkın nahatətəən rəha noanol min rafin rəha netəmim neen. Ilat koatəgətun neieuiuən əh məto-inu kotalkeike məmə okotos mənə lan, məto kəsotaulisən lan. ¹² Etəm Krit kit aupən, in ien kit rəhalat, in min təmən min-nulan məmə, “Netəm Krit, ilat netəm rəha neieuiuən nian rafin. Kən ilat kotahmen e kuri iarupın min. Kən ilat nəlpah, nian rafin kotalkeike məmə kotagwən əm lan.” ¹³ Məto nəghatən rəha ien u, in tol əm nıpahrienən. Kən tol nəhlan, əhai ilat mən-ipən kəm ilat məmə rəhalat nəgətunən in neieuiuən, pəs ilat okotahatətə əm e nəghatən pahrien, ¹⁴ kən ilat okəsotətəu-pənən noanage rəha netəm Isrel ne nəghatən rəha netəm koatapəs nəghatən pahrien. ¹⁵ Kən nəkotitun məmə netəmim itəm kotətuatip e niganəmti Uhgın, nat tikə itəm otol ilat kotamkimik. Məto netəmim itəm koatamkimik e niganəmti Uhgın məto-inu ilat kəsotahatətəən e İesu, kən nolən kit tikə itəm otol ilat kotətuatip. Kən tol min-nəhlan, nətəligən ne nikilat kərən kəsətuatipən, kən ilat kotəruru nakilən nat itəm təwir, ne nat itəm tərət. ¹⁶ Ilat koatən məmə kotitun Uhgın, məto nolən rəhalat tatəgətun məmə koateiuə, ilat koatəuhlin məntaalat kəm Uhgın. Netəm min əh kotərat agın, kotalməl koatəht nəwia Uhgın, kən okol ilat kəsotolən nat wir kit ne.

2

Nəgətunən itəm tətəuətəp

¹ Məto ik Taetas, ik onəkəike məgətun wir netəmim e nəgətunən itəm tatətəu-pən nəghatən ətuatip e İesu. ² İk onəkəike məgətun iaguıhl min məmə e naliwəkən rəhalat, ilat okotan mətig, kən məsotənim pikən wain, kən nolən rəhalat otəkəike mətuatip wir pəs netəmim okotisiai-in ilat, kən ilat okotəkəike moatətul əskasik kən moatol natimnat e nenatigən. Nahatətəən rəhalat otəkəike mamnim wir e nəghatən rəha Uhgın. Kən ilat okotəkəike motolkeike netəmim. Kən motəkəike kətul tiəkis e nian iəkis min itəm koatuwa e rəhalat nəmegəhən. ³ Kən e nolən kitiaə əm, nəkəike məgətun wir nıpitaguıhl min məmə ilat okotəkəike motol nolən itəm tətəuətəp məmə otos-ipən nisaiiən kəm Uhgın. Kən ilat okəsotənən nikali netəmim. Kən sənəmə nıpitən rəha napisən. Məto ilat otəkəike motəgətun nəmegəhən ətuatip. ⁴ İnəh, ilat okotəgətun nıpitən min e suatip itəm ilat okotolkeike rəhalat min nəman ne nenətılət min. ⁵ Ilat okotəkəike motəgətun nıpitən

1:9: 1 Tim 3:2-7; 2 Tim 2:24-26

Tim 4:7

1:16: 1 Jon 1:6; 2:4

1:10: 1 Tim 4:7

2:3: 1 Tim 3:11

1:11: 2 Tim 3:5-6; 1 Pita 5:2

1:13: 2 Tim 4:2

1:14: 1

məmə ilat nɪpitan mətig itəm nəmegəhən rəhalat in tətuatip, kən ilat kəsotan əpnəpənən, kən moatisiai-in rəhalat nəman min, kən moatehm wir natimnat min rəha latuənu, kən ilat moatol təwir kəm netəmim. Nian koatol nolən tol min-nulan, kən otahtosig-in netəmim məmə kəsotən ratən nəgətunən rəha Uhgîn.

⁶ Kən e suatip kitiəh min, otəghat əskasik kəm netəm aluə məmə ilat kotitun nən atipən e nɪkilat məmə kotapəs nolən natimnat itəm tərət kən moatol əm nat itəm təwir. ⁷ Kən ik, e natimnat rafin, onəkol əm nat ətuatip min, pəs ilat okotətəu-pən nat naka itəm ik nakatol. Nian onakəgətun, nəmegəhən rəham otəkəike mətuatip, mol nəghatən rəham təfigəm. ⁸ Ik onakəkəike matən əm nəghatən pahrien itəm netəmim okol kəsotəplanən məntaa rəham nəghatən kən motən rat. Pəs in otol rəham tikimîr min okotaulis lan məto-inu ilat kəsotehm-pənən nolən rat kit ne lam, kən məsotənən nat tərət kit etat.

⁹ Əgətun wir slef min məmə ilat okotol nəwia rəhalat etəm-iasol min e natimnat rafin, məmə nɪkilat otəgien o wək rəhalat. Slef min okəsotənən nɪtai nəghatən rəha etəm-iasol min rəhalat, ¹⁰ kən məsotəkləhən kəm ilat, məto nian rafin ilat okotəkəike moatol natimnat ətuatip min, məmə rəhalat etəm-iasol min okotən nɪpahrienən e rəhalat wək. E nolən itəm okotol e natimnat rafin, otəgətun məmə nəgətunən rəha Uhgîn, Iosmegəh rəhatat in tətuatip məwir.

¹¹ Ik onakəkəike məgətun natimnat min əh rafin məto-inu Uhgîn təmerəh rəkis e suatip kəm netəmim rafin məmə otosmegəh ilat lan nian tətawte-in rəhan nəwirən kəm ilat.

¹² Nəwirən əh rəha Uhgîn tatəgətun məmə nian kitat koatatig əh e nətueintən, kotəkəike motapəs nətəu-pənən nolən rat min ne natimnat rat min rəha nətueintən itəm koatəwiə e nɪkitat, məto okotan mətig, kən nəmegəhən rəhatat otətuatip wir motahmen-pən mə kitat netəmim rəha Uhgîn. ¹³ Nəmegəhən rəhatat in otəkəike matol min-nulan nian kitat okoatəsahgin nian Iesu Kristo, rəhatat Uhgîn ne rəhatat Iosmegəh, in otuwa min lan e nəsanənən ne nəwirən. Nian əh in təwir agin, kən kitat kotitun mə otəpanuwa, kən matol nɪkitat tətəgien. ¹⁴ Iesu nɪkin təmagien məmə otimis otat, kən mətou nəmegəhən rəhatat mos-irəkis e nəsanənən rəha nolən rat min rafin, kən mafəl wir kitat məmə kitat okotuwa rəhan min netəmim itəm kotolkeike məmə koatol əm nat itəm təwir.

¹⁵ Natimnat min u, onatəgətun ilat e nɪməfak. Ləs-ipər nətəligən rəhalat məmə okoatətəu-pən ləramərə, kən məghat əskasik kəm netəm koatətəu-pən nəghatən eiueiua min. Uhgîn təmos-ipinə wək əh kəm ik, kən əghat min-nulan. Əsolən məmə etəmim kit otən rat ik.

3

Nolən rəha iəfak min

¹ Taetas, ən-ipən wir min kəm rəham netəmim məmə okotisiai-in netəm-iasol ne kapman rəhalat. Okotəkəike moatol nəwialat, kən moatətul matip e nian rafin o nolən wək itəm otasitu e netəmim. ² Kən ilat okəsotəghat eiua o nərəkinən nərgi netəmim, kən okəsotolən tıməht, məto ilat nan mətig əm kən moatol təwir kəm netəmim, kən motos-iahu rəhalat nətəligən moatisiai-in netəmim rafin.

³ Koatol min-nulan məto aupən kitat kotərat kəmotahmen əm elat. Kən Uhgîn təmasitu etat nian kitat min kəmoatol nolən rat min əh, kitat ialməl min. Kəməsotolən nəwia Uhgîn. Nos-ipən-os-ipənən rəha nəratən təmərəkin kitat. Kən nolən rat min rəhatat itəm kitat kəmoatolkeike, kəmoatəramərə etat. Kitat kəmoatol əm nəwialat, kən kəmoatol nolən rat rafin. Kən kəmoatolkeike natimnat min rəha netəm pisin. Nolən rat rəhatat təmol məmə netəmim kotetəhu kitat, kən kitat kəmoatetəhu kitat min.

⁴ Məto nian nolkeikeən ne nəwirən rəha Uhgîn Iosmegəh rəhatat təmiet-arəpa, ⁵ kən in təmosmegəh kitat, məto sənəmə təmol məto-inu kitat netəm ətuatip. !Kəp! In

2:5: Efes 5:22 **2:7:** 1 Tim 4:12 **2:8:** 1 Pita 2:15 **2:9:** 1 Tim 6:1 **2:12:** 1 Jon 2:16 **2:14:** Eks 19:5;
Dut 7:6; Esik 37:23; Kal 1:4; 1 Pita 2:9 **2:15:** 1 Tim 4:12 **3:1:** Rom 13:1-7; 1 Pita 2:13-14 **3:3:** 1 Kor 6:9-11;
Efes 2:1-2; 5:8

təmosmegəh kitat məto-inu təmasəkitun kitat. In təmosmegəh kitat nian Narmin Rəha Ughin təmafəl rəkis nolən rat min kən kotair wi min, kən Narmin təməwiək-in nikitat. ⁶ Narmin u inu, Iesu Kristo Iosmegəh rəhatat in suatip məmə Ughin tatətəlmin nikitat tatər lan e nikin agien. ⁷ In təmol kitat kotətuatip e niganəmtin e nəwiran rəhan məmə okotahətətə e rəhan nəghatən itəm təmən kəm kitat mə o nian kit kitat kotatig itulin kitat min. ⁸ Inu nəghatən kit in nəghatən pahrien.

Kən io ekolkeike məmə onakəgəgun wir netəmin lan məmə okotitun wir. Nəgəgunən min əh okotasitu e iəfak min məmə rəhalat nətəligən otətətig əskasik əm e nolən natimnat itəm təwir. Nəgəgunən min u ilat kotəwir kən okotasitu wir e netəmin. ⁹ Məto apəs nəghatən alməl min itəm netəmin koatən tol min-nulan: koatəghat o noanol min rəhalat tuwin muwin miləs tīpilat rat agin min; kən moatetet ilat min kən moatən-iəhau ilat min o nīpəti nəghatən rəha Lou rəha Moses. Apəs əm nəghatən min u məto-inu okol təsasituən e suah kit ne, kən rəhan nəwiran tikə. ¹⁰ Okəmə suah kit tatol netəmin koatoor ilat min o nəghatən tol min-nulan, onəkuwin məghat əskasik kəm in kən mən-iəhau. Məto okəmə tatol min, kən nakuwin min mən-iəhau min. Okəmə nəmən-iəhau pap mau kəiu, məto in tatəkəike e rəhan nolən, kən otətul-pən isəu ron motapəs. ¹¹ Məto ik nəkitun məmə suah kit tol min-nulan, rəhan nətəligən tərət kən tatol kəko-eko, kən matol təfagə rat e niganəmti Ughin. Rəhan əm nolən tatəgəgun mə in iol tərət.

Namnun nəghatən rəha Pol

¹² Oekahl-ipinə suah mil u kit, Atemas o Tikikas otimnə mehm ik. Nian otimnə, ik onakəkəike meam-in uəhai əm suatip mə onakimnə mehm io əpəh taon Nikopolis, məto-inu io emolkeike məmə ekuwin matig ikin e nian rəha nətəpən. ¹³ Kən etəmin kəiu, Apolos ne Sinas u in ienatig e lou,* ilau katualiwək e rəhalau naliwəkən, məto ik onakasitu elau məmə natimnat rafin rəhalau otəkəike mətətig.

¹⁴ Rəhatat netəmin okotəkəike motitun wir suatip o nolən wək kən moatol nat itəm təwir məmə ilat kotitun nasituən e netəmin neen itəm rəhalat natimnat təsahmenən. Təsəwiran məmə ilat kotatig əpnəpin əm.

¹⁵ Netəm min u itəm itimat ekoatətig koatahl-ipinə nəghatən wir kəm itəmat. Kən ən təwir kəm iəfak min itəm kotolkeike itimat.

Pəs Ughin otawte-in rəhan nəwiran kəm itəmat.

3:5: 2 Tim 1:9; Hip 10:22 **3:6:** Wək 2:17-18 **3:9:** 2 Tim 2:14,16 **3:10:** Mat 18:15-17 **3:12:** Efes 6:21-22; Kol 4:7-8 * **3:13:** Ienatig e lou - Suah kit itəm titun wir lou rəha kot, kən in tatəghat rəha netəmin itəm koatuwin e kot. **3:13:** Wək 18:24; 1 Kor 3:5-6 **3:14:** Efes 4:28

Filimon

Naoa itəm Pol təmäte tuwın kəm Filimon Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Filimon

?Pah təmäte naoa u? Aposol Pol təmäte naoa u.

?Təmäte tatuwın kəm pah? Təmäte tatuwın kəm Filimon əpəh e niməfak ikin Kolosi. Ilau fren wir. Filimon in etəmim kit itəm tatos slef mın.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmäte? E nian əh, netəmim tepət koatos slef. Kən iəfak mın neen mın, ilat mın koatos slef mın. Filimon, rəhan kit əh ikin slef, nərgin u, Onesimas. Məto Onesimas, in təmakləh-in mənı neen rəha Filimon, kən əmun, in magım. Okəmə Filimon otəplan Onesimas, lou rəha Rom tatən mə Filimon titun nohamnuən timis. Məto Onesimas təməplan Pol əpəh e kalapus ikin Rom, kən Pol təməni-iarəp Namnusən Təwir kəm in, kən təmahatətə e Iesu Kristo. Kən Onesimas in təmasitu e Pol. Kən Pol təmahıl-ıpən in titəlig-pən o Filimon. Pol təməni kəm Filimon məmə nat əpnəpın Onesimas in slef rəhan, məto roiu in pian e Iesu Kristo.

?Təmäte naoa u o naka? Pol təmäte naoa u matətapəh o Filimon məmə otaluın nolən rəha Onesimas, kən mos in titəlig-pa mın. Nat əpnəpın məmə in rəhan slef, məto Pol tolkeike məmə Filimon otəplan Onesimas tahmen əm məmə in pian kit e Iesu Kristo.

¹ Io Pol, itəm etatig e kalapus o Kristo Iesu, itımlau piətət Timoti, iatuən təwir kəm ik Filimon. Ik iolıtımlau itəm ekioalkeike pik, kən kitəhal kətəhalol wək kitəh əm rəha Iesu.

² Kən iatuən təwir kəm wınitət Apia, ne Akipas itəm kitat mopael mın koatəluagin rəha Uhgin, kən iatuən təwir kəm netəm rəha niməfak itəm koatuwa moatəfak e rəham nimə.

³ Pəs Uhgin u Tata rəhatat, ne İərəməərə Iesu Kristo okuawte-in nəwıren ne nəməlinuən kəm itəmat.

Nəfakən rəha Pol

⁴ E nian mın rafın itəm iatəfak ron ik, matən tagkiu kəm Uhgin ron ik, ⁵ məto-inu eməto nahatətəən rəham e İərəməərə Iesu, ne nolkeikeən rəham itəm tatuwın o nəfak mın rafın.

⁶ Kən iatəplan nolən rəham, məmə natawte e nıkim agien məto-inu e rəham nahatətəən. Kən iatəfak məmə nolən əh otasitu lam məmə onəkıtun wir kən mos nat wir mın rafın rəha Uhgin itəm tətawte-in e Kristo kəm kitat. ⁷ Piak, iatəfak nəhlan məto-inu rəham nolkeikeən təmol niki nəfak mın koatəto təwir, kən nian eməto, io mın, nıkkik təmagien kən tatıləs-ıpər rəhak nətəligən lan.

Nətapəhən rəha Pol

⁸ Tol nəhlan, e Kristo esəginən o nənən kəm ik məmə onəkol nat kit itəm nəkəike mol, ⁹ məto esol mihinən. İatətapəh-in əm e nolkeikeən. Io iaguıhl kit, etatig e kalapus o Kristo Iesu. Kən io inu Pol, ¹⁰ iatətapəh-in suah kit ron ik e rəhak nıpahrienən məmə nakos e nıkim agien. Suah əh in təmuwa tahmen-pən e nətik nian emətatig e kalapus, inu Onesimas, rəham slef. ¹¹ Aupən ikin, in təməsol wək wıren kəm ik, məto roiu in titun nolən wək təwir kəm kilau kərən.*

¹² Kən roiu, etahl-ıpınə mın suah u, etəm itəm iakolkeike pik. ¹³ Okəmə tətətig itımlau mın, nıkkik tagien ron, kən in otatos nəmeem mətasitu lak nian etatig ikin-u e kalapus o namnusən təwir. ¹⁴ Məto esolkeikeən məmə ekol nat kit itəm ik nəsegəhan-inən. Kən okəmə natol nat wir, iakolkeike məmə in tatısi-pən əm e nıkim agien, məto sənəmə nat io iatəkəike kəm ik məmə nakol.

¹⁵ Esıtunən, okəm-naka Onesimas təmagım e nian əkuəkir u məmə onakos mın in titəlig-pa mın nətuatig agin-əh, ¹⁶ məto sənəmə in otol mın əm slef rəham, kəp. Məto

1:2: Kol 4:17; 2 Tim 2:3 **1:7:** 2 Kor 7:4 **1:10:** 1 Kor 4:15; Kol 4:9 * **1:11:** Nərgin u “Onesimas” in təmə, “etəm itəm titun nolən wək wir.”

roiu əh, in suah wır taprəkis-in slef kit, in pialau etəm təwır. Io iakoleike pık in, mətə ik onakolkeike pık in taprəkis, mətə-inu in rəham slef, kən in piam e İərəməərə.

¹⁷ Nakatehm io məmə kəmuea kitiaħ e wək ne nolkeikeən rəha Kristo, kən tol nəhlan, iatətapəħ məmə nian in otimnə, nakos in e nıkim agien tahmen-pən əm məmə io.

¹⁸ Okəmə təmol nat kit tərət kəm ik, o təmos rəham nat kit kən məsətouən, pəs nəkələhəu-pən tətətiğ e kaon rəhak. ¹⁹ Kən əh-roiu, Io Pol, iatəte e nelmək – *pəs io epanətou*. Mətə təwır məmə nəsaluinən rəham kaon asol ağın kəm io, itəm tol min-nulan, emasitu lam kən nəmos rəham nəmegəhən lili. ²⁰ Piak, iakolkeike məmə onakətuoun matətou rəham kaon† kəm io, kən ol nat u iatətapəħ-in e nərgi İərəməərə, kən ol nıkik tatəto təwır e Kristo. ²¹ İatəte naoa u kəm ik mətə-inu ekıtun məmə onəköl nəwiak, kən onəköl taprəkis-in nat naka itəm iatətapəħ-in.

²² Kən nat kit min, afəl rəhak kit rum mətə-inu emələhəu-pən rəhak nətəliğən e Uhgın məmə in otos io ekıtəliğ-pinə min otəmat, inu noa nəfakən rəhatəmat.

Namnun nəghatən rəha Pol

²³ Epafras, itımlau min etuatıg e kalapus o nərgi Kristo İesu, kən in tatən təwır kəm itəmat. ²⁴ Kən Mak, ne Aristakas, ne Temas, ne Luk, itəm itımat ekoatol wək kitiaħ, ilat min koatən təwır kəm itəmat.

²⁵ Pəs İərəməərə İesu Kristo otawte-in rəhan nəwırən kəm itəmat rafın.

1:16: 1 Tim 6:2 † **1:20:** E nəghatən Kris, nəghatən rəha Pol ikin-u “mətou rəham kaon” in iuəhkır əm e nərgi Onesimas. **1:22:** Fil 1:25; 2:24 **1:23:** Kol 1:7 **1:24:** Kol 4:10-14

Hiprus

Naoa itəm kəmäte tuwin kəm noanol rəha Isrel Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Hiprus

?Pah təmäte naoa u? Kitat kotəruru məmә pah təmäte naoa u. Etəm təmäte naoa u tәмәsәtәn nәrgin e naoa. Etəm tәмәtә tәмәsәplanән Iesu Kristo. Mәto tәмәto Namnusән Tәwır o netәmim pisin-pisin min itəm kәmotәplan Iesu. Kән suah u, in titun nəghatән rəha Oltesteman, ne nolән rəha netәм Isrel aupән. Okәм-naka Panapas o Apolos tәмәtә naoa u, mәto-inu ilau kiatun nat tahmen e suah u. Kән ilau iahgin e nimәfak. Netәmim neen, nikilat tәht mәмә Pol tәмәtә, mәto nikitat tәsәhtән nəhlan mәto-inu e leta tepәt rəha Pol, tәmәlәhәu-pән nәrgin, mәto nәrgin tikә e naoa u.

?Tәмәtә tatuwin kәм pah? Tәмәtә naoa u kәм netәм Isrel itәм kotahatәtә e Kristo Iesu, mәto okәм-naka neen kәmotitәlig-pән noan mәsin e nolән rəha nәtәu-pәнән Lou rəha Moses. Okәм-naka ilat kәsotitun wırән nəukәti Namnusән Tәwır.

?Nәmegәhән tahro nulan nian tәмәtә? E nian әh, netәм Isrel koatәrәkin netәм Isrel itәм koatahatәtә e Iesu Kristo. Nikilat tәpou ron. Tәwır mәмә ilat okotәto mәмә nahatәtәn rәhalat in nıpahrienән, kән Iesu in Kristo itәм Uhgin tәмән mәмә otahl-ipa.

?Tәмәtә naoa u o naka? E nian әh netәmim neen e nimәfak, nikilat tәht mәмә nolән rəha nәtәu-pәнән Lou rəha Moses e Oltesteman, in ilis taprәkis-in nolән rəha nahatәtәn e Iesu Kristo. Mәto nolән min nəhlan rəha Oltesteman, ilat narmin min әm rəha natimnat min itәм Iesu otol. Kәmotәtә naoa u mәмә netәmim okotәplan motitun mәмә Iesu Kristo in ilis taprәkis-in natimnat rafin, tahmen-pән e ien min, ne nagelo min, ne Moses, ne Aron ne pris min. Nolән rəha nahatәtәn e Iesu Kristo in tәwır pik taprәkis-in nolән rəha nәtәu-pәнән lou rəha Moses. Inu, in nıpahrienән mәto-inu natimnat rafin rəha Oltesteman tәmuwa mol nıpahrienән lan e Iesu Kristo. Kән nimisән rәhan in tahmen әm mәмә otos-irәkis nolән rat min rəha etәmim.

Kristo tәmol әp Uhgin kәм itat

¹ Aupән ikin, Uhgin tәmatән* nəghatән rәhan, mәto tәmatәlәhәu әm e sәpag kәм tipitat min e nian tepәt ne suatip pisin pisin min. ² Mәto roiu әh, kinotegu-pән e namnun nian,† kән tinatәghat әtuatip әm kәм kitat e Nәtin, itәм in tәmilәs-ipәр mәмә otәrәmәrә e nautә rafin rəha tata rәhan.‡ Kән e Nәtin әh, in tәmol natimnat rafin e nәtueintән.§ ³ Nәti Uhgin in nəhag-әhagән rəha nəwırән ne nəsanәнән rəha Uhgin.* In tәmәru әtuatip rәhan tata e natimnat rafin.† In tatәmik әtain natimnat rafin e nəsanәнән rəha nəghatән rәhan.‡ Nian in tәmimis rәkis mәмә otafәl rәkis rәhatat nolән rat min,§ kән in tatәpәlәh e rәhn matip kig, ikin rəha nepәtән ne nisiallән, e nego e neai.*

Nәti Uhgin u, in ilis taprәkis-in nagelo min

⁴ Tol nəhlan, Uhgin tәmilәs-ipәр rәkis Nәtin u, kән in ilis taprәkis-in nagelo min, tahmen-pән mәмә nәrig u itәм Uhgin tәmos-ipән kәм in, in ilis pik taprәkis-in nәrgilat rafin.†

⁵ Uhgin tәmәsән agin-әhән kәм nagelo kit rәhan mәмә,

“Ik nәtik.

Roiu enuwa rәham tata әtuatip.”‡

Mәto in tәmәghat nulan kәм Iesu. Kән Uhgin tәmәsән agin-әhән kәм nagelo kit mәмә,

“Io tata rәham,

kән ik onәkuwa nәtik.”

* **1:1:** Hip 2:2 † **1:2:** 1 Pita 1:20 ‡ **1:2:** Sam 2:8 § **1:2:** Jon 1:1-3; Kol 1:16 * **1:3:** Jon 1:14; 12:41; Aes 6:1-4
† **1:3:** Jon 14:9; Fil 2:6-7; Kol 1:15; 2 Kor 4:4 ‡ **1:3:** Kol 1:17 § **1:3:** Taet 2:14 * **1:3:** Fil 2:5-11; Kol 1:15-18.
† **1:4:** Efes 1:20-21; Fil 2:9 ‡ **1:5:** Sam 2:7; Wәk 13:33; Hip 5:5; 1 Kron 17:13

Məto in təməghat nəhlan kəm Iesu. §

⁶ Məto e nian Uhgin tahl-ipa Nətin itəm təmaupən maiir* tuwa e nətueintən, kən in tən məmə,

“Pəs rəhak rafin nagelo min,
nəpənəğilat taru nisip e nisaiian, motənwiwi in.”

⁷ Nian Uhgin tatəghat-in nagelo min, in tatən məmə,

“Io emol rəhak nagelo min
ilat kotahmen e nimətag itəm tətən ikin min rafin, matol rəhak wək.
İlat iolwək min rəhak, tahmen e nigəm.”†‡

⁸ Məto təmatəghat-in Nətin kən matən məmə,
“Uhgin, rəham nərəməərəən otətətig lilin, namnun tikə.

Kən nətuatipən in nəlnal rəha nərəməərəən rəham.

⁹ Ik nəmolkeike əm nətuatipən
kən metəhau nolən eko-eko min.
Tol nəhlan, io u, rəham ətuatip Uhgin,
io emələhəu aupən ik, kən ik ilis e ik min neen.
Kən emol-pən oel e rəhm-kapə, tatəgətun məmə ik kig,
matol nəkim tagien taprəkis-in ik min neen.”§

¹⁰ Kən Uhgin tatən-ipən min kəm in məmə,
“İərəməərə, e nətuounən, ik nəmol nətueintən u,
mol in təkəsik.

Kən e nelməm atip əm,
ik nəmol natimnat rafin itəm kotətig e neai.

¹¹ Natimnat min u rafin, ilat okəpanotikə,
ilat okotoas tahmen e niməhan itəm təməmnəmit,
məto ik nətatig lilin əm.*

¹² Ik onakaiu-aiu ilat,
tahmen əm məmə etənim təmaiuiu rəhan niməhan.
Ik onakəuhlin natimnat min u,
tahmen e etənim təmikis rəhan niməhan,
məmə in otətəut-in in pisin.

Məto ik, nəkətətig lilin əm nulan,
kən okol nəsimisən nian kit.”†

¹³ Uhgin təməsən-ipən agin-əhən kəm nagelo kit rəhan məmə,
“Ik əpələh e rəhak matip, ikin rəha nəpətən ne nisaiian,
kən matəsahgin.

Pəs io ekos-iəhau rəham tikimər min,
mol ilat kotahmen e niməhan kit itəm nateguafəl nelkəm lan.”‡ §

¹⁴ Məto nagelo min, ilat iolwək min əm. Nagelo min, ilat narmin min itəm Uhgin təmahli-
ipa məmə okoatehm nətənim itəm okotos nəmegəhən ron.

2

Nən-iəhauən itəm o nuwinən e naiəh

§ 1:5: Mat 3:17 * 1:6: Katən məmə in təmaupən maiir məto-inu təmaupən maiir e pian min. Katəghat-in nəhlan Iesu, məto-inun in təmaupən matig, uarisig natimnat min rafin (Əplan min Kolosi 1:15). Tol nəhlan, kən natimnat rafin min, in rəhan əm. Tatos nəpətən ne nisaiian nəhlan tahmen e suakəkə itəm təmaupən maiir. Sam 89:27; Hip 2:10; Rom 8:29. † 1:7: Sam 104:4 ‡ 1:7: Nimətag ne nigəm kəmueia nian Uhgin təmos-ipa Lou. Hip 2:2; 12:18-21.

§ 1:9: Sam 45:6-7 * 1:11: Aes 34:4; 51:6; Nol Əpən 6:12-17 † 1:12: Sam 102:25-27 ‡ 1:13: Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “ekol rəham tikimər min ilat kotahmen e nat kit itəm nəkəpələh matəfipər nelkəm lan,” kən nəpətən u məmə, “Okol ik ilis agin taprəkis-in rəham tikimər min.” § 1:13: Sam 110:1

¹ Iesu in ilis pik. Tol nulan, tawir mämә kitat okotätelig-in wir nat naka itäm kitat kәmotätö,* mämә naiäh räha nitähäi täsiläsән kitat. ² Näghatән† itäm nagelo min kәmoatән-iarәp‡ in nipahrienән, kән netәmim ilat okotos nalpinән o nәtgәhlән Lou ne nәlpah-inән nolән nat Lou tatән. ³?Tol nәhlan, kән kitat okotәhrol nulan motagim okәмә kitat kotal nat әpnapin әm e nosmegәhән asol әh räha Iesu? Nosmegәhән u, itäm Iәrәmәrә tәmaupән mән-iarәp, kән netәm min u itäm kәmotätö, ilat kәmotәgәtun kәм kitat mämә in nipahrienән.§ ⁴ Uhgin tәmatig mol min nәfigәmән o näghatән әh e nolән nәmtәtin min, ne natimnat min itäm narmi netәmim tatiwig ron, ne nat pispis min, ne nos-ipamән nәsanәнән min räha Narmin Räha Uhgin o nolән wәk.*

Iesu tәmuwa mahmen e pian min

⁵ Nagelo min okol kәsotәrәmәrәән e nәtueintән itäm otәpanuwa, itäm kotәghat-in.†

⁶ Mәto-inu Naoa Räha Uhgin tatән mämә,

“Etәmim in nat әpnapin әm,

mәto ik, nәkim tatәht in, ik nәsaluinән,

kән ik natehm wir nәti etәmim.‡

⁷ E nian әkuәkär әm itäm ik nәmos-iәhau in, teiuaiu lähau e nagelo min,

kәnu mos-ipән nәrәmәrәән ne nepәtән ne nisiaiien kәм in.

⁸ Kән ik mos-ipән nepәtән mämә in otәrәmәrә e natimnat rafin.”§ *

Roiu әh, tatән mämә, “natimnat rafin,” nipәtin un mämә Uhgin tәsapәsән nat kitiah ne mämә etәmim tәsәrәmәrәән lan. Mәto kitat kәsotehmән әh natimnat min әh kotuwa.

⁹ Mәto nat kitiah kitat kәmotehm, inu Iesu, itäm “e nian әkuәkär әm nәmos-iәhau in teiuaiu lähau e nagelo min” kән roiu әh “kinos-ipән nepәtән ne nisiaiien kәм in” mәto-inun in tәmos nahmәән mimis o kitat. Әwәh, e nәwirән räha Uhgin, Iesu tәmimis o netәmim rafin e nәtueintән.†

¹⁰ Uhgin tәmol natimnat rafin mәto-inun in tәmolkeike mihin, kән natimnat rafin kotatig-pән e nelmin.‡ Kән tәwir agin mämә Uhgin tәmol Iesu u, tәmaupән mohatip nol o nosmegәhән netәmim, in tәmәto nahmәән e nimisән, mämә in tәtuatip agin§ o nәmikән nenәti Uhgin min tepәt kotuwin katig e nәhag-әhagән räha nәwirән ne nәsanәнән rәhan.*

¹¹ Iesu in tatol rәhan netәmim kotasim, mämә räha Uhgin әm, rәhalat nolән rat tikә.† Kән Iesu ne rәhan min netәmim, rәhalat tata kitiah әm. Tol nәhlan kән Iesu in tәsaulisән mämә otaun-in ilat u mämә pian min ne winin min.‡ ¹² In tәmән-ipән kәм Uhgin mämә, “Io oekән-iarәp ik kәм piak min ne winik min ne natimnat min itäm ik nәmol.

Oekan napuән mәнwiwi ik e nuәfiminән asol e niganәmtilat.”§

¹³ In tatән min mämә,

“Io oekәlähәu-pән nahatәtәән rәhak e Uhgin.”*

Kән matән min mämә,

“Io u, itimat nисуalkәләh itäm Uhgin tәmos-ipa kәм io.”†

¹⁴ Nисуalkәләh min әh, Iesu tatәghat-in ilat, ilat nipәtilat ne nitalat әh-ikin. Ilat u netәmim agin-әh әm. O nat u, Iesu tәmәkәike muwa e nәtueintән mos nipәtin ne nitan tahmen әm elat mämә in otuwa pialat pahrien.‡ Tәmol nәhlan mämә in otimis, kән nimisән rәhan, in otәrәkin nәsanәнән räha Iәrmis, itäm tәtaskәlim nәsanәнән räha nimisән.§ ¹⁵ Mәto-inu netәmim koatәgin nimisән.* Näginән rәhalat tәtaskәlim әtain ilat nian rafin, tahmen әm mämә ilat slef min. Mәto Iesu in tәmimis mämә otiuw rәkis netәm

* 2:1: Rom 11:22 † 2:2: Näghatән u tatәghat-in, in Lou räha Moses. ‡ 2:2: Wәk 7:53 § 2:3: Hip 10:28-29; 12:25 * 2:4: Mak 16:20 † 2:5: Netәm Isrel ilat koatән mämә nipahrienән mämә nagelo min ilat koatәrәmәrә roiu ikin min rafin e nәtueintән; Dut 32:8. ‡ 2:6: “nәti etәmim,” inu Iesu. § 2:8: Sam 8:4-6 * 2:8: Jen 1:26;

Nol Әpән 20:4,6; 22:5 † 2:9: Fil 2:8-9 ‡ 2:10: Rom 11:36 § 2:10: Hip 2:17; 4:15; 5:8-9 * 2:10: Luk 24:26; Rom 8:17; 2 Tes 2:14; 1 Pita 5:1; Hip 2:7 † 2:11: Hip 13:12; Efes 5:26 ‡ 2:11: Mat 28:10 § 2:12: Sam 22:22

* 2:13: Aes 8:17 † 2:13: Aes 8:18; Jon 10:29 ‡ 2:14: Jon 1:14 § 2:14: Jen 3:15; 1 Kor 15:54-57; 2 Tim 1:10; 1 Jon 3:8 * 2:15: 2 Tim 1:7

min u, māmə sənəmə ilat slef min. In tāmikis ilat. ¹⁶ Kotitun əsas māmə sənəmə in təmasitu e nagelo min, məto in təmasitu e noanol min rəha Epraham.†

¹⁷ Iesu təike mos nīpətin ne nitan nəhlan, māmə in otuwa mol tahmen e pian min e nolən min rafin,‡ māmə in titun nasəkitunən§ kitat, kən koatagile lan. In otəkəike muwa mol nəhlan, təgətin māmə in pris asol ağin pahrien, tatol wək rəha Uhgin, kən māmə in otīlpin neməha rəha Uhgin. ¹⁸ Kən roiu əh, nian Setan tatos-ipən-os-ipən kəm ilat, kən Iesu titun nasituan elat, məto-inu in min, in tinəto tərət rəkis nian Setan təmos-ipən-os-ipən kəm in.*

3

Iesu in taprəkis-in Moses

¹ Piak min ne winik min, Uhgin tinaun-in* kələh kitat min itəmat o nuwinən e nego e neai, kən mol māmə kitat netəm iasim. Məto-inu Iesu tətəsitə nulan e kitat, itəmat onəkotəkəike katətəlig-in pīk Iesu əh, in aposol kən in pris asol ağin rəha nəfakən rəhatat itəm kitat koatən-iarəp. ² Uhgin təmiləs-ipər Iesu māmə in otol wək u, kən in təmol nəwia Uhgin e natimnat rafin, tahmen e Moses aupən təmol nəwia Uhgin e rəhan wək rafin, māmə in otatehm wir nimə, inu netənim rəha Uhgin.† ³ Ilau kərən kətioal nəwia Uhgin, məto etəm təmiləkin nimə, netənim koatīləs-ipər nərgin ron taprəkis-in nimə itəm in təmol. Kən e nolən kitəh əm, tətətip māmə Uhgin otīləs-ipər Iesu taprəkis-in Moses. ⁴ Kən nimə min rafin, netənim koatīləkin, məto Uhgin in təmiləkin natimnat rafin itəm tətətig. ⁵ Moses in iolwək kit e nīpəgnoa nimə rəha Uhgin, itəm tatol nəwia Uhgin, matehm nimə rəhan, inu netənim rəha Uhgin. Kən nəmegəhən rəha Moses tatəpsen-pən natimnat itəm Uhgin otəpanəgətin. ⁶ Kristo, in min tatol nəwia Uhgin. Məto sənəmə in iolwək əm kit tahmen e Moses. In Nətin, kən tatos nepətin o nərəməyən e rəhan nimə. Kən okəmə kitat kəsotəginən, kən motalkut māmə okotətul əskasik‡ o nat un itəm kitat kəmotələhəu-pən nətəligən rəhatat lan, kən motausit ron, kən nīpahrienən māmə kitat u, netənim rəhan, kitat rəhan nimə.§

Oatehm məha-məha itəmat min e nahatətəən rəhatəmat

⁷ Nəghatən u inu, Narmin Rəha Uhgin təməən e Naoa Rəha Uhgin māmə, “Roiu əm, onəkotəkəike moatətəlig-in nəwian,

⁸ məsotolən rəhatəmat-kapə təskasik pīk, tahmen e tīpitəmat min ilat kəmoatol mihin aupən moatəht nəwia Uhgin, nian ilat kəmoatek asgəwīn Uhgin e ikin taruən-aruən ikin.*

⁹ İkin əh, tīpitəmat min kəmotəkəike kəm io māmə okotəplan rəhak nəsanənən, nat əpnəpin ilat kəmotəplan pap natimnat min itəm emol o nup foti.†

¹⁰ Kən io iatol neməha kəm ilat, kən matən māmə, ‘Nīkilat tətən isəu ron io nian rafin.

Kən ilat motapəs nolən nat itəm iatən kəm ilat.’

¹¹ Neməha təmol io, kən ekos noanawil kit mən māmə,

‘İlat okol kəsotuwinən e ikin katos namegən ron io ikin.’ ”‡ §

¹² Piak min ne winik min, oatehm wir itəmat min o nat u. Otol māmə nīkitəmat atip otəsəratən kən kit təsapəsən nahatətəən, mol māmə nəkotəuhlin-pən itəmat isəu o Uhgin itəm tatəmegəh. ¹³ Uhgin təməən “Roiu əm,” kən nian u “roi” tətətig əh. Tol nəhlan, nəkotəkəike moatəghat roiu kəm itəmat min, moatehm məha-məha itəmat min nian

† 2:16: Aes 41:8-9; Luk 3:8 ‡ 2:17: Fil 2:7; Hip 2:10; 4:15; 5:1,8-9 § 2:17: Hip 5:2 * 2:18: Hip 4:15 * 3:1: Rom 8:28 † 3:2: Nam 12:7 ‡ 3:6: Hip 3:14; 4:14; Rom 11:22 § 3:6: 1 Kor 3:16; 1 Pita 2:5 * 3:8: Eks 17:1-7; Nam 20:2-5 † 3:9: Nam 14:3; Dut 1:3; Wək 7:36 ‡ 3:11: Nam 14:21-23 § 3:11: Sam 95:7-11

rafin, māmā nolən rat otəseiua-inən itəmat kit mol rəhn-kapə təskasik o Uhgīn. ¹⁴ Məto-inu okəmā kitat kotətul tīmtim mətoarus-pən namnun, motahatətə e Uhgīn təskasik miəkis, tahmen əm māmā inu kəmotətuoun motahatətə wi əm lan, kən tatəgətun māmā kitat kīnoatos kələh natimnat min rəha Kristo. ¹⁵ Məto sotaluinən nəghatən itəm kəmən, “Roiu əm, onəkotəkəike motətəlig-in nəwian məsotolən rəhatəmat-kapə təskasik pik, tahmen e tīpitəmat min ilat kəmoatol mihin aupən moatəht nəwia Uhgīn.”*

¹⁶ ?Kən pah min un itəm kəmotəto pap nəwia Uhgīn, məsotolən? Ilat un Moses təmit-irəkis ilat Ijip.† ¹⁷ ?Pah min un kəmotol Uhgīn neməha tol o nup foti? Ilat un, netəm kəmotol nolən rat, kən moatəme motimis moatəməhl əpnapin əm əpəh ikin taruən-aruən ikin.‡ ¹⁸ ?Kən pah min un Uhgīn təmatəghat kəm ilat, matos noanawil māmā ilat okəsotuwinən motiet-arəpən ikin katos namegən ron ikin? In təmatəghat kəm netəm kəmotəht nəwian.§ ¹⁹ Kən kitat koatəplan māmā kəməsegəhan-inən ilat māmā okotiet-arəpən ikin katos namegən ikin ron, məto-inu ilat kəsotahatətəən lan.

4

Ikin katos namegən o Uhgīn ikin

¹ Məto kitat u, Uhgīn təmən-iəkis rəkis māmā kitat kotitun nuwinən imə ikin katos namegən ron ikin, kən nəniəkisən u, tatətul əh, materəh otat. Tol nəhlan, pəs kitat koatəto itat, kən moatəgin māmā kitat kit okol mətan təsosən namegən əh. ² Məto-inu kitat kīnotəto rəkis namnusən təwir māmā Uhgīn təmol əpen-əpenə ikin kit o namegən rəhatat, tahmen əm māmā inu netəm aupən kəmotəto nəghatən mihin. Məto nəghatən əh, təməsasituən elat, məto-inu ilat kəmoatəto əm, məsotahatətəən lan. ³ Məto-inu kitat netəm kəmotahatətə əm lan, kitat kotitun nuwinən imə, ikin katos namegən ron ikin. Məto rəha netəm min u itəm kəsotahatətəən lan, Uhgīn təmən māmā, “Neməha təmol io, kən ekos noanawil kit, mən māmā, ‘Ilat okol kəsotuwinən ikin katos namegən ron io ikin.’ ”*

Təmən nəhlan, nat əpnapin māmā tīnol əpen-əpenə rəkis ikin katos namegən ron ikin nian in təmətuoun matol nətueintən. ⁴ Kitat kotitun māmā tīnol əpen-əpenə rəkis lan, məto-inu Naoa Rəha Uhgīn in tatəghat-in Sapat, matən māmā, “Təmol nətueintən, kən e nian sepin lan, Uhgīn təmameg e rəhan wək.”† ⁵ Məto ikin min neen e Naoa Rəha Uhgīn, Uhgīn tatən māmā, “Ilat okol kəsotuwinən ikin katos namegən ron io ikin.”‡

⁶ Tol nəhlan, ikin katos namegən o Uhgīn ikin əh, in tətətig əh māmā netəmim okotuwin ikin. Məto netəm min u aupən itəm kəmotəto namnusən təwir, ilat kəmotəmīk-arəpən-in nuwinən ikin katos namegən ron ikin, məto-inu kəmotəht nəwia Uhgīn. ⁷ Kənu, uarisig lan, tol-pən Uhgīn təmələhəu min nian kit min o nuwinən ikin katos namegən ron ikin. Nian əh, inu roiu. Uhgīn təmən-iarəp nat u kəm Tefit māmā, “Roiu əm, onəkotəkəike motətəlig-in nəwian məsotolən rəhatəmat-kapə təskasik pik.”§

⁸ Nīkitəmat tuəh-tu suah u Josua* aupən. Okəmā Josua təmos-ipən namegən kəm ilat nian in təmit ilat moatuwin Kenan, kənu Uhgīn okol təsən minən māmā otələhəu nian kit min māmā in nian rəha nuwinən imə ikin katos namegən ron ikin.† ⁹ Kən tol nəhlan, kən in təmən nian pisin kit min, nian əh-ikin tətətig əh o rəhan netəmim māmā okotuwin motos

* **3:15:** Sam 95:7-8; Hip 3:7-8 † **3:16:** Nam 14:1-35 ‡ **3:17:** Nam 14:29; 1 Kor 10:1-13 § **3:18:** Nam 14:22-23; Sam 95:11; Hip 3:11 * **4:3:** Sam 95:11; Hip 3:11 † **4:4:** Jen 2:2 ‡ **4:5:** Sam 95:11 § **4:7:** Sam 95:7-8; Hip 3:7-8 * **4:8:** Josua in nərgin kit e nəghatən rəha Isrel. Kən nərgin u Iesu, nərgilau tahmen-ahmen əm e Josua e nəghatən rəha netəm Kris. Nian Josua təmos-ipən namegən kəm netəm Isrel əpəh Kenan, nəmegəhan rəha Josua in tatəpsen-pən nat itəm Iesu otəpanol, mos-ipa namegən pahrien kəm kitat. † **4:8:** Dut 31:7; Jos 22:4

namegən, e nolən kitiah əm itəm Uhgin təmameg mihin e rəhan wək mīn aupən, e nian rəha Sapat. ¹⁰ Məto-inu etəm tatuwin imə məmə otos namegən u, in otameg e rəhan wək, tahmen əm e Uhgin itəm təmameg e rəhan wək aupən. ‡ ¹¹ O nat u, kitat okotalkut əskasik məmə okotuwin imə motos namegən u. Təsəwīrən məmə kitat kit, otətəu-pən nolən rəha netəm aupən itəm kəmotəht nəwīa Uhgin, moatəme.

¹² Məto-inu Naoa Rəha Uhgin, § in tatəmegəh məsanən mitahləpik e wək rəhan. * Kən in tahmen e naip tasilə e nikalin kərən mil. † In titun nətarerəhən matəplan nətəligən mīn ne nīkin pisin pisin mīn e netənim, tahmen əm e naip itəm tatətarerəh matəplan ikin tatilpin mīn ikin e nīkilkilitəm ne nəhau imə agin. In tətakil nətəligən mīn ne nolən anion mīn e nīkitəm. ‡ ¹³ Uhgin tatəplan natimnat rafin e nətueintən tahmen əm məmə kəməte kitalkin-italkin katepik, koatəməhl piəpiə əm. Kitat okotəkəike motən-iarəp rafin agin natimnat itəm kəmotol kəm Uhgin u inu. §

Iesu in təmuwa pris asol agin itəm təwīr maprəkis, məto-inu in Uhgin pap, məto təmuwa etənim

¹⁴ Tol nəhlan, pəs kitat kotaskəlim-iəkis nahatətəən rəhatat itəm kīnoatən-iarəp rəkis, məto-inu kitat koatos pris asol agin kit rəhatat in iahgin. Inu Iesu, Nəti Uhgin, itəm tinuwin rəkis imə e nego e neai. * ¹⁵ Məto-inu rəhatat pris asol agin, in Pris kit itəm tatəto wīr nīkitat, matəto wīr otəhrol kitat kəsotahmenən, məto-inu natimnat rafin itəm tatek asgəwin kitat e nəmegəhən, natimnat kitiah mīn əm, kīnotek asgəwin rəkis in e rəhan nəmegəhən. Rəhatat pris asol agin, in tīnitun rəkis rəhatat nəpouən mīn. † Məto nat kitiah əm un, in təsolən nat tərət kit. ¹⁶ O nat u, pəs kitat kəsotəginən o nuwamən iuəhkīr o jea rəha kīg ‡ u, tətawte-in rəhan nəwīrən kəm kitat. Kən ikin əh, in otasəkitun itat, kən mos-ipa nəwīrən kəm kitat e nīkin agien, e nian rəha nəratən otuwa otat. §

5

¹ Kitat kotitun məmə nian rafin Uhgin tatitəpun suah kit kən matiləs-ipər in məmə otuwa pris asol agin, məmə in suatip rəha netənim okotuwin o Uhgin. In suatip rəhalat o nos-ipənən natimnat kəm Uhgin, kən in matol sakrifais o rəhalat nolən rat mīn. * ² Roiu əh, məto-inu pris asol agin u in etənim kit, in titun nolən timətig əm o netənim, † nat əpnapin məmə ilat kotəruru agin nat itəm tətuatip, ilat kotagin rəkis e suatip, məto-inu in mīn, in təsahmenən, in tatol təfagə rat ‡ nian tepət. ³ In tatol təfagə rat nəhlan, kən tol məmə e nian rəha sakrifais, in otəkəike mol sakrifais o rəhan atip təfagə, kən matig mol mīn rəha netənim mīn. §

⁴ Suah kit okol təsənən məmə in otol wək rəha pris asol agin, matiləs-ipər atip in. Kəpə, Uhgin otəkəike maun-in rəhan kit etənim məmə in otol wək u, tahmen əm məmə inu təmaun-in mihin Eron aupən. * † ⁵ Tol nəhlan, Kristo in təmisiləs-ipər atipən in məmə in pris asol agin. Məto Uhgin in təmitəpun, kən mən-ipən kəm in məmə, “Ik nətik.

Roiu enuwa rəham tata ətuatip.” ‡

⁶ Kən ikin kit mīn e Naoa Rəha Uhgin, § in tatən məmə

‡ 4:10: Jen 2:2; Hip 4:4 § 4:12: 1 Pita 1:23; Aes 49:2; Nol Əpən 19:13-15; Jon 12:48 * 4:12: Aes 55:11; Jer 23:29 † 4:12: Efes 6:17 ‡ 4:12: 1 Kor 4:5 § 4:13: Nol Əpən 2:23 * 4:14: Hip 7:25 † 4:15: Hip 2:17 ‡ 4:16: Jea rəha kīg u, in Uhgin tatəpələh ikin, kən matəməmə, məto o natimnat mīn itəm Iesu təmol, jea rəha kīg u, in tatuwa tahmen e Ikin Katilpin Neməha rəha Uhgin Ikin itəm Oltesteman tatəghat-in (Onakehm e Eks 25:18-22; Lev 16:1-15). Ikin əh inəh, itəm Uhgin tətəsəkitun kənu matəhlman nəwīrən rəhan ikin kəm itat kən məfafəl rəkis nolən rat mīn rəhatat. In titun nolən e nita Iesu itəm təmaui otat, kən təməəkīn-rəkīn rəhan neməha. § 4:16: Eks 25:18-22; Lev 16:2,14,15; Hip 9:5 * 5:1: Hip 2:17; 7:27; 8:3; 9:9 † 5:2: Hip 2:17-18 ‡ 5:2: Hip 4:15; 7:28 § 5:3: Lev 9:7; 16:6-15; Hip 7:27; 9:7 * 5:4: Hip 5:1-4 koatəghat-in ətuatip wək itəm pris asol agin mīn kəmotol aupən, muwa mətoarus nian netəm Rom kəmotərəkīn Nīmə Rəha Uhgin e nup fote tinuwin rəkis uarisig Iesu təpanimis. † 5:4: Eks 28:1; Nam 18:7 ‡ 5:5: Sam 2:7; Wək 13:33; Hip 1:5 § 5:6: Sam 110:4

“Ik pris kit tahmen e Melkisetek aupən,*†
kən ik onakatol wək rəha pris nian rafin,
matuwīn matuwīn namnun tikə.”

⁷ E nāmegəhən rəha Kristo e nətueintən u, in tatəfak kəm Uhgīn, matətapəh-in nasituən, mətəsək əfəməh, nahui nāmtīn titaiəh. Uhgīn tatos nəsanənən o nosmegəhən in e nimisən. Kən in təmatisiai-in Uhgīn, kən matol nəwian,‡ kən o nat u, Uhgīn təməto in. § ⁸ Nat əpnəpīn māmə Kristo in Nəti Uhgīn, mətə in təməto nahmən. Tol nəhlan, nahmən rəha Iesu, təmol in titun wīr nīpəti nolən nəwīa Uhgīn,* ⁹ kən təmuwa etəm ətuatip rəha nolən wək rəha pris asol aɡīn rəhatat. Kən in təmol suatip o nosmegəhən līlīn rəhan netəm mīn u koatol nəwian, matos wīr ilat, matuwīn matuwīn namnun tikə. ¹⁰ Kən Uhgīn təmosipən nərig u kəm in, māmə in pris asol aɡīn tahmen əm e suah u Melkisetek aupən.†

¹¹ Itimat emotos nəghatən tēpət mə ekotən-ipinə kəm itəmat, māmə Iesu in pris asol aɡīn tahmen e Melkisetek. Mətə tiəkis pīk o nən wīrən ilat rafin kəm itəmat, mətə-inun itəmat nəkoatəlpah-in pīk nətoən nat kit kən mitun. ¹² Itəmat nəmotahatətə nuwəh rəkis, kən təwīr māmə itəmat nīnotuwa rəkis iəɡətun mīn rəha nəghatən rəha Uhgīn. Mətə kəpə, itəmat nəkoatol əm nulan. Roiu əh, kəike kəɡətun mīn itəmat, tətəuoun mīn e nəukətīn nəghatən mīn rəha Uhgīn. Nīpahrienən u, itəmat nīnotahmen-in rəkis nunən nagwənən əskasik mīn, mətə nəkotahmen əm māmə kətapinahin əh itəmat.‡ ¹³ Mətə e netəm mīn u itəm koatəmāh əh nəhlan, ilat u nīsualkələh mətəmətiɡ, itəm koatəkəku əh, kəsotenatīɡ wīrən əh o nītunən nəɡətunən mīn rəha nolən ətuatip. ¹⁴ Mətə nagwənən əskasik in nīɡi netəm rəhalat nītunən tīnimətə rəkis, itəm kəmotiūw rəhalat nətəliɡən o nītunən natimnat pīsin pīsin mīn itəm tətəuatip ne itəm tərat, kən ilat moatol itəm təwīr,§ in əm in əm.

6

¹ Tol nulan, təwīr māmə kitat okəsotəɡətun mīnən nəukəti* nəɡətunən rəha nahatətəən e Kristo, mətə pəs kitat okoatəkəike moatuwīn māmə okotimətə e Iesu Kristo. Kitat kīnotəuhlin rəkis kitat e nolən mīn itəm kotitun nīt-ipənən item e nimisən.† Kitat kīnotahatətə rəkis e Uhgīn. Tahmen əm māmə kīnotafəl rəkis nəme nimə. Nian əh-roiu in rəha nəɡpəhap-inən nimə. ² Kitat kīnotitun rəkis nəɡətunən mīn rəha nolən pīsin pīsin mīn rəha naikuasən, kən mīnotitun rəkis nəɡətunən mīn rəha nələhəu-pənən nelmitəm e rəhn-kəpə etəmim, o nəfakən lan. Kən kitat kīnotitun rəkis māmə kitat okotətul mīn e nimisən, kən motitun mīn māmə Uhgīn otakil netəmim, kən mos-ipən nalpīnən līlīn rəhan kəm netəm kotol təfagə rat. Natimnat mīn u, kitat kīnotəghat-in rəkis, təsəwīrən māmə kitat koatīsimatip e nəghatən kitīəh mīn əm nian rafin. ³ Tol nulan māmə okəmə Uhgīn təmegəhan-in əm kəm kitat, kən kitat okotuwa netəm kīnotimətə rəkis.

⁴ ?Okotalkut māmə okotol nulan, mətə təhrol e netəmim itəm kəmotuwa o Uhgīn mətə roiū kīnotapəs Uhgīn motəuhlin mīn məntaalat o Kristo? Ilat əh, ilat netəm kəmotehm nəhag-əhagən,‡ kən kīnotun asɡəwīn rəkis noan e nego e neai itəm Uhgīn tatos-ipa,§ kən mīnoatitun māmə in təwīr, kən mīnoatos rəkis o Narmīn Rəha Uhgīn.* ⁵ Kən ilat u, netəm kīnotun asɡəwīn rəkis māmə nəghatən rəha Uhgīn in təwīr,† ilat kīnotətə rəkis nəsanənən rəha nərəmərən rəha Uhgīn itəm otəsuwəhən tuwa. ⁶ Mətə okəmə ilat kəmotəuhlin məntaalat o Uhgīn, suatip kit tikə mīn māmə okotəuhlin-pa mīn ilat o Uhgīn.‡ Ilat kəmotərəkīn atip əm ilat, mətə-inu tahmen-pən əm māmə kīnotəht-ipən mīn əm Nəti

* **5:6:** Jen 14:18-20; Sek 6:13; Hip 5:10; 6:20; 7:1-22 † **5:6:** Melkisetek (Jen 14:18) in kīɡ rəha Salem (Salem u, nīpətin u, Nəməlinuən) kən in pris rəha Uhgīn Ilīs Pīk. In təmətatīɡ e nian rəha Epraham. Kristo in tahmen e Melkisetek mətə-inu in pris ne in kīɡ mīn. Mətə noanol rəha Eron mīn, ilat pris mīn əm, mətə sənəmə kīɡ mīn; Hip 7:2. ‡ **5:7:**

Luk 22:42 § **5:7:** Mat 26:36-46; Mak 14:32-42; Luk 22:39-46 * **5:8:** Fil 2:6-8 † **5:10:** Sam 110:4; Hip 5:6

‡ **5:12:** 1 Pita 2:2 § **5:14:** Rom 16:19 * **6:1:** Hip 5:12 † **6:1:** Hip 9:14 ‡ **6:4:** Hip 10:32 § **6:4:** Efes 2:8

* **6:4:** Kal 3:2 † **6:5:** Sam 34:8 ‡ **6:6:** 2 Pita 2:21

Uhgin e nig kəməluau, moatiləs-ipər min e niganəmti netəmim, kən ilat kənoatol min mīlə lan, moatərəkīn.

⁷ Nikim tuəh-tu nat u. Nəptən u tatos wir nuhuən itəm tatəfik, kən in nagwənən tepət lan nigī netəm min un, koatol wək ikin. Uhgin nīkin tagien pik ron, kən nəwīrən rəhan tətətig lan. ⁸ Məto nīməptən rat itəm təsosən nat wir tepət lan, kən iapil-iapil ne kiras əm katuəwiə lan. Nəptən əh tīnəsəwir minən o nat kit. Tīnətaiu əm o nərəkīnən. E namnun, nigəm otus natimnat itəm kotatig lan.

⁹ Piak min, nat əpnapin io iatəghat nulan kəm itəmat, məto ekitun wir məmə itəmat nəsothəmenən e nəptən rat əh. Ekitun wir məmə itəmat noatos natimnat min u itəm təwīr maprəkis, itəm Uhgin təmos-ipinə kəm itəmat məto-inun in tatosmegəh itəmat. ¹⁰ Uhgin okol təsaluinən rəhatəmat wək min nəmoatol məto-inu Uhgin rəhan nolən tətutəp əm nian rafin. Kən okol in təsolən nat əpnapin e nolən wir rəha nolkeikeən itəm nəmotol kəm in, kən moatol əh, nian nəmotasitu e rəhan netəmim. § ¹¹ Itimat ekotolkeike məmə itəmat rafin nakoatəkəike katos nolkeikeən itəm nəkoatol, moatol məmə otatuwin e namnun, kən itəmat nakotos nat un itəm nakotagile lan. * ¹² Itimat esotolkeikeən məmə nakotəlpah, məto ekotolkeike məmə onəkotos nolən† rəha netəm min un itəm kotaiu aupən. Ilat kotahatətə əskasik e Uhgin kən moatol rəhalat nətəligən kaifəməh.‡ Moatol nəhlan, kən roiu, ilat kinotos rəkis natimnat itəm Uhgin təmən-iəkis məmə rəhalat. §

Rəhatat iagke tətətig e nego e neai

¹³ Nəniəkisən kit tol nəhlan, itəm Uhgin təmən kəm Epraham aupən. Nian Uhgin təmol nəniəkisən rəhan, kən nərig kit tikə min məmə in otos mol nəniəkisən lan rəhan təfigəm. Məto-inu nərgin in ilis taprəkis-in nərgin min rafin. Tol nəhlan, Uhgin təmos noanawil atip əm e nərgin, matən məmə, * ¹⁴ “Io oekəhlman rəhak nəwīrən kəm ik, iahgin. Io okol rəham noanol otuwa tepət tepet.”† ¹⁵ Məto-inu Epraham rəhan nətəligən təfəməh, in təmatəsaḡgin matuwīn matuwīn, mətoarus nian in təmos natimnat min un itəm Uhgin təmən-iəkis məmə otos-ipən kəm in.‡

¹⁶ Nian etəmim tatos noanawil e nərgi etəm-iasol kit rəhan, § kən noanawil u rəhan, tatəlis rəhan nəghatən təfigəm. Kən netəmim okotəkəike motahatətə e rəhan nəghatən, okol kəsotərgəhəu minən ron. * ¹⁷ Uhgin təmos noanawil e nərgin nəhlan, məto-inu in tolkeike məmə otol netəm min un itəm okotos natimnat min itəm in təmən-iəkis,† ilat okotitun wir məmə rəhan nalpəkəuən, okol təsəuhlinən nian kit.‡ ¹⁸ Uhgin tatos noanawil nəhlan məmə otīləs-ipər nətəligən rəhatat u, itəm kinotiet rəkis motagim kən moataḡgil-pən lan. Kən pəs kitat kotaskəlīm-iəkis nolən əh itəm Uhgin tīnos-ipa rəkis kəm itat, məmə kitat okotagile əskasik e nəniəkisən min rəhan. Nat mīl u, ilau okol kəsəuhlinən nian kit, məto-inu Uhgin, təseiuən nian kit. ¹⁹ Kitat kotələhəu-pən rəhatat nətəligən təskasik o nosən natimnat min əh, tol nəhlan, mol məmə in təhmen e iagke kit itəm tətəskəlīm wir rəhatat nəmegəhən, § məmə nat kit otəsəloalən lan kən məsiuw rəkis minən kitat. Təhmen əm məmə iagke u, in tīnatig rəkis əpəh imə e Ikin Tasim Agin Ikin, əpəh ilis e nego e neai, e nəwtain nīməhan imə-pən ikin. * ²⁰ Ikin əh, Iesu tīnuwīn rəkis ikin rəhatat lan, məmə oterəh e suatip rəhatat.† In təmuwa rəkis pris asol agin‡ təhmen əm e pris u Melkisetek§ aupən, kən in otatos wək u nian rafin, namnun tikə.

§ 6:10: Mat 10:40,42 * 6:11: Hip 3:6 † 6:12: Hip 13:7 ‡ 6:12: Jem 1:3; Nol Əpən 13:10; 14:12 § 6:12: Hip 10:36 * 6:13: Jen 22:16 † 6:14: Jen 22:17 ‡ 6:15: Jen 21:5 § 6:16: E nolən rəha nəlisən nəghatən təskasik, okəmə kitat kit tolkeike məmə otol nəhlan, kən in tatos noanawil e manin ne winin ne. Məto netəm Isrel aupən, ilat kəmoatos noanawil e nərgi etəm asim kit, o nat kit itəm tasim, kən nian netəmim neen koatəto, kən ilat koatahatətə e nəghatən itəm koatən. Okol kəsotərgəhəu minən ron, məto-inu nərig əh kəmotən, in tatəlis ətain nəghatən, təskasik. * 6:16: Eks 22:11 † 6:17: Rom 4:16 ‡ 6:17: Nam 23:19; Taet 1:2 § 6:19: Fil 3:12 * 6:19: Lev 16:2; Hip 9:2,3,7 † 6:20: Hip 4:14 ‡ 6:20: Hip 2:17 § 6:20: Hip 5:16

7

*Melkisetek,
Kig rəha Nətuatipən,
Kig rəha Nəməlinuən,
ne pris rəha Uhgin Ilis Agin*

¹ Suah u, Melkisetek,* in kig rəha Salem†, kən in pris rəha Uhgin u Ilis Pík Agin. Aupən, nian Epraham təmuwin e nəluaginən ilat kig min, kən in təmol win elat. Kən in minitəlig minatuwa. Melkisetek, in təmatuwin məplan Epraham e suatip, kən in təməfak mətapəhin-pən məmə Uhgin otəhlman nəwiran kəm Epraham. ² Kən Epraham, təmos-irəkis tait e rəhan natimnat min itəm təmol win lan e nəluaginən, kən mos-ipən kəm Melkisetek. Melkisetek u, nipəti nərgin un, “Kig rəha Nətuatipən.” Kən nərgin kit min u, kətaun-in məmə Kig rəha Salem, nipətin u məmə, “Kig rəha Nəməlinuən.” ³ Naoa Rəha Uhgin təməsəghat-inən rəhan tata ne mama ne rəhan noanol min. Kən təsənən nian təmaiir lan, ne nian itəm təmimis lan. Tahmen əm məmə in təməsimisən, in tatol əh wək rəha pris. Tol nəhlan, nəkəplan məmə in tahmen e Nəti Uhgin u, in pris lili kit‡

⁴ Nikim tuəh-tu Melkisetek. In etəm-iasol kit. Nat əpnəpin məmə tipitat u Epraham in etəm-iasol, məto in təmatisiai-in pik Melkisetek, matos-ipən rəhan nat asol min əm, in əm in əm, məmə rəhan tait kəm in.§ ⁵ Kitat kotitun məmə, e nup min rafin, netəm Isrel ilat kotəkəike moatos-ipən rəhalat tait kəm noanol min rəha Lifae, ilat u pris min, tahmen-pən əm məmə inu Lou rəha Uhgin tatən mihin. Nat əpnəpin məmə pris min əh, ilat noanol min rəha Epraham, məto netəm iməlat ikin ilat kotəkəike moatos-ipən tait kəm ilat. ⁶ Melkisetek u, in sənəmə noanol kit rəha Lifae. Məto in təmos tait min u rəha natimnat rəha Epraham. Kən in təməfak-pən kəm Uhgin məmə otəhlman nəwiran rəhan* kəm Epraham u, Uhgin təmos-ipən rəhan nəniəkisən kəm in. ⁷ Kən tətuatip agin məmə etəmin itəm tatos nərig asol otəfak məmə Uhgin otəhlman nəwiran tatuwin e etəmin itəm ləhau əm lan. ⁸ Kən pris min u itəm koatos tait u, ilat netəmin əm, itəm okəpanotimis. Məto Melkisetek u, in tatos tait, katən məmə in tatəmegəh.† ⁹ Epraham təmatətou rəhan tait tatuwin kəm Melkisetek nulan, kən kitun nənən məmə Lifae u, etəm tatos tait rəha netəm Isrel, in min təmos-ipən tait kəm Melkisetek. ¹⁰ Məto-inu nian Melkisetek təməplan Epraham, Lifae təməsaiirən əh. Məto nian Epraham təmətou nulan tait tuwin kəm Melkisetek, in tahmen əm məmə rəhan u noanol, Lifae, in min təmətou-pən tait kəm Melkisetek, məto-inun in tinətətig rəkis e nipəti rəhan pipi.‡

Kristo in tahmen e Melkisetek

¹¹ Wək rəha pris min u, kəmotisi-pən e noanol rəha Lifae, in nəukəti Lou itəm Uhgin təmos-ipən kəm netəm Isrel. Məto wək rəha pris min u, in təsəwiran mahmen.§ Məto-inu pris min u, ilat kəsotahmenən. Uhgin təməgəhun məmə ilat kəsotahmenən nian in təmiləs-ipər pris kit min tuwa.* Kən pris un in təruru nisi-pənən e noanol rəha Lifae ne Eron,† məto in pris kit tahmen e Melkisetek. ¹² Nian kəməuhlin nolən rəha nitəpunən pris, kən okəike kəuhlin min Lou. ¹³ Otəkəike mol nulan məto-inun, kitat koatəghat-in Iəramərə rəhatat, itəm təmisi-pən e noanol kit itəm sənəmə noanol ətuatip rəha pris min, itəm koatol wək e olta. ¹⁴ Kitat kinotitun rəkis məmə Iəramərə rəhatat in təmisi-pən e noanol rəha Juta,‡ kən nian Lou rəha Moses təmətəghat-in wək rəha pris min, in

* 7:1: Jen 14:17-20 † 7:1: Nərgin əh, Salem, in nərgin oas rəha Jerusalem aupən. Nərgin əh, Salem, nipətin u “nəməlinuən.” ‡ 7:3: Sam 110:4 § 7:4: Jen 14:20 * 7:6: Jen 14:19,20 † 7:8: Hip 5:6 ‡ 7:10: Nat kisil kətahaləgəhun məmə Melkisetek in ilis taprəkis-in pris min u noanol rəha Lifae. Kitiəh un, Melkisetek in təməsimisən, tatəmegəh əh. Kəiu un, tipə Lifae u Epraham, in təmatos-ipən tait rəhan kəm Melkisetek. Kisil un, Melkisetek təməfak-pən kəm Uhgin məmə otəhlman nəwiran kəm Epraham, məto sənəmə Epraham təməfak o Melkisetek. § 7:11: Hip 7:18,19; 8:7 * 7:11: Hip 10:1 † 7:11: Lifae in noanol rəha pris min, məto Eron in təmisi-pən e noanol rəha Lifae, kən noanol min rəhan, katən məmə ilat pris asol agin min. ‡ 7:14: Jen 49:10; Mat 1:3; 2:6; Nol Əpən 5:5

təməsəghat-in agin-əhən noanol u. ¹⁵ Məto təwir əm, məto-inu kitat kinotitun məmə pris kit min tinəmuwa rəkis, itəm tahmen e Melkisetek. ¹⁶ In təmuwa pris, məto sənəmə Lou təmol mak e noanol rəhan məmə noanol u in rəha pris min. In təmos wək rəha pris e nat kit itəm təsanən maprəkis-in Lou, inu nəsanənən rəha nəmegəhən u rəhan itəm namnun tikə. § ¹⁷ Naoa Rəha Uhgin tatən məmə,

“Ik pris kit tahmen e Melkisetek* aupən,
kən ik onakatol wək rəha pris nian rafin,
matuwın matuwın namnun tikə.”

¹⁸ Kəmələhəu kalın Lou aupən, məto-inun rəhan nəsanənən tikə, in təsasituən, okol təsolən nat kit. † ¹⁹ Məto-inu Lou əh, təruru nələhəu ətuatipən nat kit. ‡ Kən roi u əh, nolən pisin kit itəm təwir maprəkis, in tinos nəmeen, məmə kitat okotələhəu-pən rəhatat nətəligən lan. Kən in suatip rəhatat u, o nuwinən iuəhkır o Uhgin. §

²⁰ Uhgin təməni-əkis məmə Kristo in otol wək rəha pris matuwın matuwın namnun tikə, kən təmos noanawıl ron, məmə rəhan nəghatən otəfigəm. Məto təməsosən noanawıl mihin e pris min aupən. ²¹ Məto Uhgin təmos əm noanawıl nian Iesu təmuwa pris. Naoa Rəha Uhgin tatən məmə,

“Iəməmə təmos noanawıl kit,
kən okol kəsəuhlinən nətəligən rəhan.*

In tatən məmə,

‘Ik onəkol wək rəha pris nian rafin, †

matuwın matuwın namnun tikə.’ ”

²² Uhgin təmos noanawıl nəhlan, matol mə Iesu tuwa mol suatip itəm tatol kitat kotitun əsas məmə nəniəkisən rəha nasituən in təwir, maprəkis-in nəniəkisən u aupən. ‡

²³ Aupən, pris min ilat tepət, məto-inun kitiah tol wək matuwın matuwın mimis un, kit tos nəmeen, mol wək matuwın matuwın, mimis moatol əm nulan. Ilat kəsotolən wək lilin. ²⁴ Məto Iesu, in otos wək rəha pris rəhatat matuwın matuwın namnun tikə, məto-inun, tətətig lilin. ²⁵ Tol nəhlan, in titun nosmegəh lilinən § kitat u, kotilpin kitat min məmə koatuwin o Uhgin, məto-inu in tatəmegəh lilin, tatəghat rəhatat lan kəm Uhgin.*

²⁶ O nat u, inun in pris asol agin † itəm in tahmen o nasituən etat. In tasim, kən mətuatip wır, in təsolən nolən rat. In tol pisin agin e netəm koatol təfagə rat, kən in ilis taprəkis-in ilat əpəh e nego e neai. ²⁷ In tol pisin e pris asol agin min un aupən. Nian rafin, ilat kotəkəike kaupən moatol sakrifais o nafəl rəkisən təfagə rat rəhalat. ‡ Uarisig lan un, ilat kəpanotol min sakrifais kit min, o nafəl rəkisən təfagə rat rəha netəmin min. § Məto nian Iesu tategəhan-in məmə in otol sakrifais atip e rəhan nəmegəhən,* kən mau kitiah əm † in tahmen moau. ²⁸ Lou in tatiləs-ipər pris min itəm kəsotahmenən. ‡ Məto noanawıl rəha Uhgin, itəm tatuarisig-in Lou, in tatiləs-ipər Nətin u, § itəm təwir mahmen agin* o nolən wək u, matuwın namnun tikə.

8

Iesu in pris asol agin təwir maprəkis-in netəm min un kəmotol wək rəha pris asol agin aupən

¹ Kitat koatəghat-in nat u,* məto nəukətin tol nulan. Kitat koatos pris asol agin kit, tətətuatip əm e itəm un ematən. In tinatəpələh rəkis † e rəhn matip Etəm-iasol əpəh ilis e

§ 7:16: Jon 1:4; 5:26; Hip 7:25 * 7:17: Jen 14:18; Sam 110:4; Sek 6:13; Hip 5:6,10; 6:20; 7:1-22 † 7:18: Rom 8:3; Kal 3:21; Hip 9:9; 10:1 ‡ 7:19: Rom 3:20 § 7:19: Hip 4:16; 10:22; Jem 4:8 * 7:21: 1 Saml 15:29; Mal 3:6 † 7:21: Sam 110:4; Hip 5:6; 6:20; 7:17 ‡ 7:22: Luk 22:20; Hip 8:6; 12:24 § 7:25: Suatip kit min əh-ikin o nənən, məmə, “titun nosmegəh agin-əhən.” * 7:25: Rom 8:34; 1 Jon 2:1 † 7:26: Hip 2:17; 4:14; 6:20; 8:1 ‡ 7:27: Lev 9:8; 16:6, § 7:27: Lev 9:15; 16:15; Hip 5:1,3 * 7:27: Efes 5:2 † 7:27: Rom 6:10; Hip 9:12, 26,28; 10:10; 1 Pita 3:18 ‡ 7:28: Hip 5:1-2 § 7:28: Hip 1:2 * 7:28: Hip 2:10 * 8:1: Hip 1:3; 2:17; 3:1; 4:14; 6:20; 7:26; 9:11; 10:12; 12:2 † 8:1: Əplan-tu futnot e 1:3

nego e neai, ikin rəha nepətən ne nisaiian. ² In tatol wək əpəh Ikin Tasim Ikin e nego e neai, inu Nimə Tapolən pahrien‡ itəm Uhgin əm təmiuw. Sənəmə etənim itəm təmiuw Nimə Tapolən əh. §

³ Kəmiləs-ipər rafin pris asol agin min u aupən, məmə okoatos-ipən natimnat min kəm Uhgin, kən moatol sakrifais. E suatip kitiah əm, rəhatat u pris asol agin, in min otəkəike mos-ipən sakrifais kit kəm Uhgin.* ⁴ Okəmə in tətətig əh e nətueintən u, kən okol sənəmə in pris kit, məto-inu pris min əpəh ikin koatətig itəm koatos-ipən natimnat kəm Uhgin, tahmen əm mə inu Lou təmən mihin. ⁵ Pris min u, ilat koatol rəhalat wək e narmi nimə əm itəm tatasgəwin† natimnat min itəm tətətig e nego e neai. Tol nəhlan, nian Uhgin təmən-ipən kəm Moses aupən, məmə otiuw Nimə Tapolən Asim, in təmən məmə, “Onakəkəike matehm wir məmə onəkol natimnat min u tətətip tahmen əm e rəhak mak itəm emol matəgəton rəkis ik lan əpəh ilis e nitot asol.”‡ ⁶ Məto roiu, Iesu, pris asol agin u rəhatat, in tinos rəhan wək itəm təwir təwir maprəkis-in wək rəhalat. Kən e nolən kitiah əm, Iesu in suatip rəha nəniəkisən wi rəha nasituən u, in təwir maprəkis-in nəniəkisən oas rəha nasituən. Məto-inu nəniəkisən wi u, in tətətul-pər e nəghatən min itəm kotəwir motəprəkis. §

⁷ Məto-inu okəmə kəsehmən nat tərət kit e nəniəkisən oas,* okol nəniəkisən wi təsosən nəmeen. ⁸ Məto Uhgin təməplan nəratən rəha netənim, kən təmən məmə, “Nian əh-ikin otəpanuwa, itəm io, oekol nəniəkisən wi rəha nasituən rəha noanol min rəha Isrel ne noanol min rəha Juta.

⁹ Nəniəkisən rəha nasituən u, in otol pisin agin e nəniəkisən oas rəha nasituən, itəm io emol kəm tipilat min aupən, e nian u itəm io emos nelmilat matit ilat moatiet rəkis Ijip. Oiakol nəniəkisən wi rəha nasituən, məto-inu ilat kəməsotaskəlimən nəniəkisən u itəm io emol kəm ilat aupən, kən tol məmə io emapəs ilat, maluin.†

¹⁰ Kən io, Iərəməərə, iatən-iarəp məmə, e nian itəm otəpanuwa, io oekol nəniəkisən wi kit rəha nasituən‡ kəm noanol min rəha Isrel. Oekos-ipən rəhak lou min e rəhalat-kapə, kən oekəte rəkis-pən e nikilat, § kən io ekuwa mol Uhgin ətuatip rəhalat, kən ilat okotuwa kol rəhak ətuatip netənim.*

¹¹ Ilat kit okol təsuwinən məgəton netəm iman ikin məmə, ‘Ik onakəkəike mitun Iərəməərə u.’ Kən etənim kit okol təsuwinən mən-ipən nəghatən u kəm pian, məto-inun ilat rafin okotitun io,† tətəuon e netəm əpnəpin min muwin mətoarus-pən netəm koatos nərig asol min.

¹² Məto-inun, io, ekasəkitun ilat o rəhalat nolən min itəm təsətuatip agin-əhən. Io oekafəl rəkis nolən rat min rəhalat, kən io oekaluin nolən rat min rəhalat.”‡ §

‡ 8:2: Hip 3:6; 10:21; 1 Pita 2:5; Nol Əpən 13:6 § 8:2: Hip 9:11, 24 * 8:3: Hip 9:14 † 8:5: Kol 2:17; Hip 9:23

‡ 8:5: Eks 25:40 § 8:6: Hip 8:8,13; Luk 22:20; Hip 7:22; 9:15; 12:24 * 8:7: Hip 7:11,18; 10:1 † 8:9: Eks 19:5-6

‡ 8:10: Rom 11:27 § 8:10: Lou oas min u, kəməte-pən e kəpiel kəiu kuepin-epin. 2 Kor. 3:3; Hip 10:16 * 8:10: Esik 11:20 † 8:11: Aes 11:9; Jon 6:45 ‡ 8:12: Aes 43:25; 64:9; Maeka 7:19; Hip 10:17; Jer 31:31-34 § 8:12: Hip 10:16

¹³ Nian Uhgin tatəghat-in naniäkisen rəha nasituən u, məmə in naniäkisen wi, nīpətin u məmə naniäkisen rəha nasituən aupən, tinoas minərat. Kən nat itəm in tinuwa minoas, tinəsahmen minən, kən otəsuwəhən, tikə.

9

Ikin Tasim Ikin e nətueintən ne Ikin Tasim Ikin e nego e neai

¹ Kən e naniäkisen rəha nasituən itəm təmaupən matig, ilat okotəike motətəu-pən suatip ətuatip min o nəfakən. Kən Nimə Tapolən Asim, in rəha nətueintən əm u. ² Netəm aupən, kəmotiww Nimə Tapolən Asim u,* moatol noan kit əpəh ilugin ətuatip, kəmagəhl noan kəiu. Noan itəm tətaupən lan, koatən məmə Ikin Tasim Ikin.† E noan əh, kəmotələhəu-pən nat katəhtu-pər lait lan‡ ikin, ne tepil kit itəm kəməlin-pər pīret asim min lan.§ ³ Kəmiuwosig nīməhan e noan uarisig, kən noan əh, katən məmə, “Ikin Tasim Agin Ikin.”* ⁴ Ikin əh, nat kit əh-ikin kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, itəm katəmki-pən nat pien-pien lan, katuwaan. Kən ikin əh, Bokis rəha Naniäkisen Rəha Nasituən† tatəpələh əh-ikin. Bokis u, kəmol e nig, kən kalpin e iaen u kol tatipit-ipit. Kən e nīpəgnoa Bokis əh, pətəl kit əh-ikin kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, kəmarigin-pən pīret u mana,‡ noan məsin ikin. Kənu kəmələhəu-pən min kasikin rəha Eron e Bokis u, kasikin itəm aupən Uhgin təmol təwiə min.§ Kən kəpiel mil kəiu əh-ikin, itəm kuepin-epin, kəməte rəkis-pən Lou ilat ten elau.* ⁵ Kən ilis e rəhn-minat Bokis u, narmi Jerubim rəha Nəhag-əhagən,† ilau kəiu əh-ikin. Kətiawosig nīməlməilau o Ikin Katilpin Neməha rəha Uhgin Ikin.‡ § Məto okol esənən natimnat min u, məte əlkələh, pəs ekələhəu əm e səpag.

⁶ Nian kəmotəlin wir rafin natimnat min u, pris min kotitun nuwinən imə miet e noan itəm tətaupən nian ilat koatol wək rəha nəfakən.* ⁷ Məto pris asol agin, in əm titun nuwinən imə e Ikin Tasim Agin Ikin. Məto okol təsuwinən nian rafin.† In titun nuwinən nian kitiah əm e nup min rafin.‡ Kən nian in tatuwin, in təike mos nita, kən mol sakrifais lan o nolən rat rəhan,§ kən matig mol min o nolən rat rəha netənim,* itəm ilat kotəruru məmə koatol təfagə rat. ⁸ Kən e natimnat min u, Narmin Rəha Uhgin tatəgəhun məmə, nian Nimə Tapolən Asim aupən təmatətul əh, kən suatip† tikə o kitat o nuwinən e Ikin Tasim Agin Ikin. ⁹ (In tahmen əm e narmi nat kit‡ itəm tatəgəhun e nian u itəm kotatig lan roiu.) Natimnat min itəm pris min koatos-ipən kəm Uhgin, moatol sakrifais lan kəm in,§ natimnat min u, kəsotahmenən o nələhəu ətuatipən nətəligən rəha netənim itəm kotuwa o nəfakən. ¹⁰ Məto-inu nəfakən oas aupən, in tatəgəhun əm suatip min itəm koatən pik nolən rəha nagwənən* ne nənīmən† ne naikuasən.‡ Natimnat min u, in nat rəha nīpətitəm əm. Məto nolən min əh, ilat katipa əfigəm əm kit rəha netənim, matuwin mətoarus-pən nian Uhgin otəuhlin natimnat rafin tuwa muwiwi.

* **9:2:** Eks 25:8,9 † **9:2:** Eks 26:33,34 ‡ **9:2:** Eks 25:31-40; Jon 8:12; Nol Əpən 1:20 § **9:2:** Eks 25:23-29; Jon 6:35,48 * **9:3:** Eks 26:31-33 † **9:4:** Bokis rəha Naniäkisen Rəha Nasituən u, in “Covenant Box.” Eks 25:10-22 ‡ **9:4:** E nian rəha Moses, Uhgin təmos-ipən pīret təmisi-pən e neai, nərgin u mana. Eks 16:31-33; Jon 6:48-51. § **9:4:** Nam 17:1-10 * **9:4:** Eks 31:18 † **9:5:** Jerubim inu, katən məmə Jerubim rəha Nəhag-əhagən, məto-inun nəhag-əhagən asol rəha nəwirən ne nəsanənən rəha Uhgin tətətig ilugin elau. Nian neen ilau katioas nəhag-əhagən rəha Uhgin mətian əh kit (Esik 1:4-21; 10:9-22; Sam 18:10). ‡ **9:5:** Ikin Katilpin Neməha rəha Uhgin Ikin, inun, rəhn-minat Bokis rəha Naniäkisen ilis ikin. Ikin əh, nəhag-əhagən asol rəha nəwirən ne nəsanənən rəha Uhgin tətətig ikin. Netənim kotəruru nuwinən imə Ikin Tasim Agin Ikin məmə okotəplan natimnat min u, məto pris asol agin əm. Kən in təsuwinən nian rafin. Nian kitiah əm e nup kitiah tatuwin. Pris asol agin titun nuwinən imə Ikin Tasim Agin Ikin, in təmik nita rəha sakrifais kən muwin kən təmorautin nita e rəhn-minat bokis u. Nolən əh, in nəmtətin wir kit, itəm tatəgəhun məmə netənim okotəkəike kimis o rəhalat nolən rat min. Məto e nita əh rəha sakrifais, in tatilpin neməha rəha Uhgin. § **9:5:** Eks 25:17-22; Hip 4:16 * **9:6:** Nam 28:2-4 † **9:7:** Lev 16:2 ‡ **9:7:** Lev 16:34 § **9:7:** Lev 16:3,11,14; Hip 5:3 * **9:7:** Lev 16:15 † **9:8:** Luk 23:45; Jon 14:6; Hip 10:19-20 ‡ **9:9:** Hip 10:1-2 § **9:9:** Hip 5:1; 8:3 * **9:10:** Lev 11:2-23 † **9:10:** Nam 6:3; Kolosi 2:16 ‡ **9:10:** Lev 11:25,28,40

Nita Iesu in sakrifais kit itəm in təwir maprəkis agin-əh

¹¹ Məto roiu əh, Kristo tinuwa rəkis, kən in pris asol agin itəm təməmik natimnat wir min, minuwa. § Kən in təmuwin imə e Nimə Tapolən Asim itəm təwir təhmin min, maprəkis-in itəm təmaupən.* Nimə əh, in sənəmə nat kit itəm netəmim kəmotol, kən sənəmə nat kit rəha nətueintən u itəm Uhgin təmol. ¹² Nian Kristo təmuwin imə e İkin Tasim Agin İkin, təməsuwinən e nup min rafin, tahmen e pris asol agin min aupən kəmotol mihin. In təmol mau kitiah əm, kən tahmen, məto-inun in təsosən nita nənə ne nita nəti kau muwin imə məmə otos-irəkis təfagə rat. Kəpə, in təmos atip əm nitan, muwin imə, kən in əm təmətou nəmtitə mikis itat e təfagə rat min.† ¹³ E nolən rəha nəniəkisən rəha nasituən aupən, kəmorautin-pən nita nənə ne kau, o nəmtapi kau itəm kəmuwaan atip e olta, korautin-pən e suah kit itəm tamkimik e niganəmti Uhgin məmə nıpətin otaruətuəh, namkimikən tikə lan. ¹⁴ Məto nita Iesu‡ in tatos nəsanənən asol taprəkis-in natimnat min u. § Kristo in təmol atip sakrifais lan, e nəsanənən rəha Narmin itəm tətətig lilin. In sakrifais kit itəm tətətip agin, nəratən kit tikə lan. Tol nəhlan, kən nitan in tatos nəsanənən, tahmen o nəfələn nikitəmat* o nolən min itəm kotitun nitipənən itəm e nımisən, məmə itəmat onəkotəfak əm kəm Uhgin itəm tatəmegəh.†

¹⁵ O natimnat min u itəm Iesu təmol, in suatip o nosən nəniəkisən wi rəha nasituən.‡ Uhgin təmaun-in netəmim rəhan, kən mən-iəkis kəm ilat məmə natimnat wir min u, in rəhalat. Kən natimnat min u, okol kəsotikən nian kit, § məto okoətatig lilin. İlat okotos natimnat min un, məto-inun nımisən rəha Kristo in tinətou rəkis nəmti təfagə rat rəha netəm min un itəm kəmoətatəgəhl Lou rəha nəniəkisən rəha nasituən itəm təmaupən matig.

¹⁶ Okəmə İesus təsimisən nəhlan, kən rəhan netəmim okəsotosən natimnat wir min itəm in təməni-iəkis mə rəhalat. Məto-inu okəmə suah kit tol nəniəkisən kit məmə nian in otimis, kən rəhan natimnat otuwin o suah pisin kit, kən suah u in otəkəike mimis pitən, kənu nəniəkisən rəhan in otətatig matəmegəh. ¹⁷ Nəniəkisən kit tol nəhlan, təsatigən məsəmegəhən nian etəm təməni tətətig əh. Rəhan nəniəkisən in otətatig matəmegəh əm nian in tinimis rəkis. ¹⁸ O natimnat min u, e nəniəkisən rəha nasituən aupən, nita nat megəh kit təike maiəh, təgətin məmə nat kit təmimis, kən otol məmə nəniəkisən in tatəmegəh mətatig. ¹⁹ Tol nəhlan, nian Moses in təmatən-iarəp rəkis nəghatən min rafin rəha Lou kəm netəmim, kən uarisig lan, in təmos nıməme sipsip kəmol tasiə, ne nelmi nig u hisop, meer-pən e nita nəti kau ne nita nənə ne nəhau, kən təmorautin-pən nita e naəa rəha Lou ne netəmim min.* ²⁰ Kən in təməni-ipən kəm ilat məmə, “Inu nita nat megəh kit itəm tatimis o nolən nəniəkisən rəha nasituən rəha Uhgin tətətig matəmegəh. Kən itəmat nəkotəkəike moətisai-in, moətol nəwian.”† ²¹ E nolən kitiah əm, Moses təmorautin-pən nita e Nimə Tapolən Asim ne natimnat min itəm kəmos o nəfakən. ²² Lou tatən məmə pris otəkəike matol-pən nita e natimnat tepət, iuəhkir natimnat rafin, məmə ilat okotasim. Kən okəmə nita təsaiuən ron, kən Uhgin okol təsafələn təfagə rat.‡

²³ Tol nəhlan, nita rəha nolən sakrifais, in təmaiəh o nolən natimnat min u, kotasim. Məto Nimə Tapolən Asim ne natimnat min rəhan əh-ikin, ilat narmi natimnat min əm § itəm tətəpsen-pən natimnat itəm koətatig e nego e neai. Məto nəfakən o natimnat itəm tol nıpəti nat agin-əh min, itəm kotatig e nego e neai, nita nat megəh təsahmenən o nolən ilat kotasim. Okəike kol sakrifais kit itəm təwir maprəkis. ²⁴ İesu in təsuwinən imə e İkin Tasim İkin rəha nətueintən u, itəm netəmim əm kəmotol. Nimə əh, in narmi nat əm rəha İkin Tasim İkin pahrien əpəh ilis e nego e neai. Məto İesu təmuwin e nego e neai, kən roiu əh in tatən-ipən natimnat rəhatat lan kəm Uhgin e niganəmtin.* ²⁵ Kən

§ 9:11: Hip 10:1 * 9:11: Hip 8:2; 9:24 † 9:12: Rom 3:25 ‡ 9:14: 1 Pita 1:2,18-19 § 9:14: Hip 10:4
 * 9:14: Sek 13:1; Hip 10:2,22; 1 Jon 1:7 † 9:14: Taet 2:14 ‡ 9:15: Luk 22:20 § 9:15: Hip 10:34 * 9:19:
 Eks 24:6-8 † 9:20: Eks 24:8; Luk 22:20 ‡ 9:22: Lev 17:11 § 9:23: Hip 8:5 * 9:24: 1 Jon 2:1; Rom 8:34

nian Iesu tæmol atip sakrifais e rəhan nəmegəhən, in rəhan nolən tol pisin e pris asol agin u aupən. E naniəkisən rəha nasituən u aupən, pris asol agin otəkaike muwin imə e Ikin Tasim Agin Ikin kən mos nita nat megəh, sənəmə nitan atip, mol sakrifais lan. Təike matol nəhlan e nup min rafin. Məto Kristo təmuwin e Ikin Tasim Agin Ikin e nego e neai, təmos atip nitan kən mol sakrifais lan mau kitiah əm kən tinahmen. ²⁶ Okəmə Kristo təmatol sakrifais nəhlan e nup min rafin, tahmen e pris min u aupən, in otəkaike məto nahməən nian tepət tətououn e nian Uhgin tæmol nətueintən. Məto roiu, kitat kinotatig e namnun nian, in təmiet-arəpa mau kitiah əm,† məmə otol atip sakrifais e rəhan nəmegəhən o nos-irəkisən təfagə rat. Kən rəhan sakrifais, in namnun. ²⁷ Kitat netənim, Uhgin tinələhəu nian ətuatip rəhatat kitiah kitiah məmə okotimis lan, mau kitiah əm. Kən uarisig lan un, in otakil rəhatat nolən min.‡ ²⁸ E nolən kitiah əm, Kristo tæmol atip sakrifais lan, mau kitiah əm,§ məmə in otatipa-in təfagə rəha netənim tepət.* Məto uarisig, nian otatitəlig-pa min,† in otəsuwa-minən o nos-irəkisən təfagə rat, məto o nosmegəhən netənim itəm kotəsaḡin, nəumis tatus ilat ron.‡

10

Sakrifais rəha Iesu, tæmol nian kitiah əm, kən in tinahmen

¹ Natimnat min rəha Lou, ilat kotahmen e narmi nat* itəm otəsuwəhən kotuwa, məto toapoap. Ilat sənəmə nipəti nat. E nup min rafin pris min koatol sakrifais. Məto nat əpnapin məmə ilat koatol sakrifais, məto Lou in təruru nolən iəfak min itəm kotuwa o Uhgin kotətuatip e niganəmtin, məto-inun ilat narmi sakrifais agin, itəm toapoap. ² Okəmə sakrifais min ilat kotahmen, motitun nolən netənim kotətuatip. Kən iəfak min kotitun nələhəuən motapəs nolən rəha sakrifais, məto-inun nikilat tinəruən rəkis mau kitiah əm. Kən okəmə tinafəl rəkis nikilat nəhlan, kən ilat kəsotəto minən tərət o rəhalat nolən rat. Məto, kəpə, ilat koatəto əh tərət. ³ Tol nəhlan, e nup min rafin, ilat koatol pap sakrifais, məto nat u tatol əm məmə ilat okol kəsotaluinən nolən rat min rəhalat, ⁴ məto-inu nita nani ne kau in təruru agin nos-irəkisən təfagə rat.†

⁵ Tol nəhlan, nian Kristo tinatimnə e nətueintən, in təməni-əpən kəm Uhgin məmə, “Ik nakapəs sakrifais min ne natimnat min koatos-əpən kəm ik.

Məto ik nəmol-pən nipətik kit məmə ekuwin lan.”‡

⁶ Kəmotuwaan atip natimnat e olta tahmen e nəfakən rəhalat otimnə ron ik, kən moatol sakrifais o nafəl rəkisən təfagə.

Məto nat əpnapin koatol nəhlan, məto kəsotolən məmə nikim tagien elat.

⁷ Kən io iatən məmə,

“Kəməte nəghatən kit tətətig e Naə Rəha Uhgin itəm tətəghat-in io məmə,

‘Uhgin, io u, emuwa o nolən rəham nətəligən.’”§

⁸ Kristo təməni aupən məmə,

“Ik nakapəs sakrifais min

ne natimnat min itəm koatos-əpinə kəm ik,

ne natimnat min itəm katuwaan atip e olta,

ne sakrifais min itəm katol o nafəl rəkisən təfagə.

Natimnat min u, ik nakapəs,

kən kəsotolən məmə nikim tagien elat,”

(nat əpnapin məmə ilat koatətu-pən suatip itəm Lou təməni.) ⁹ Məto Kristo tatən min məmə, “Io u, emuwa məmə ekol nətəligən rəham.” E nəghatən u rəhan, in tatoh-irəkis naniəkisən oas rəha nasituən, məmə in otələhəu naniəkisən wi rəha nasituən kit. ¹⁰ Kən

† 9:26: Hip 9:12,28 ‡ 9:27: 2 Kor 5:10 § 9:28: Hip 7:27; 9:12,26; 10:10 * 9:28: Aes 53:12 † 9:28: Mat 16:27 ‡ 9:28: 2 Tim 4:8 * 10:1: Kol 2:17; Hip 8:5 † 10:4: Hip 9:12-14 ‡ 10:5: Hip 2:14; Sam 40:6-8 § 10:7: Mat 26:39

Iesu Kristo tæmol nætəligən rəha Uhgîn tol nulan. In tæmol sakrifais atip e nîpətin,* mau kitiah əm,† məmə otol kitat kotasim, kitat u rəhan netəmim min.‡

11 Nian rafin, pris min ilat koatətul moatol wək rəha nəfakən, moatol sakrifais, moatol nat kitiah əm nian rafin, o nafəl rəkisən nolən rat. Məto sakrifais min u, ilat kəsotahmen agin-əhən o nos-irəkisən təfagə rat nian kit. 12 Məto pris u rəhatat, tinol rəkis rəhan sakrifais mau kitiah əm, kən sakrifais əh in tahmen mahgoau o nafəl rəkisən nolən rat rəha netəmim tatuwin matuwîn namnun tikə. Kən nian tinələhəu rəkis nəhlan rəhan sakrifais, kən in tinatəpələh§ e nelmi Uhgîn matip, ikin rəha nepətan ne nisaiiən. 13 Kən ikin əh, in tatəzahgin əm məmə Uhgîn otol rəhan tikimîr min kotahmen e niməhan itəm tateguafəl nelkin lan,* 14 məto-inu e nolən sakrifais mau kitiah əm əh, Kristo tæmol rəhan netəmim kinotətuatip e niganəmtin, matuwîn matuwîn, namnun tikə. Netəm min u, ilat un, itəm in tatol ilat koatuwa motasim.

15 Kən Narmin Rəha Uhgîn, in min tatən wir natimnat min u kəm itat. In təmən məmə,

16 “Iəramərə tatən məmə,
‘Nian itəm otəpanuwa,
oekol nənəkisən wi rəha nasituən kəm rəhak netəmim tol nulan.
Io oekos-ipən lou min rəhak e nīkilat,
kən oekəte rəkis-pən e rəhalat-kapə.’ ”†

17 Kən in tatən min məmə,
“Io oekaluin rəhalat nolən rat min,
kən nīkik otəsəht minən nolən min rəhalat itəm koatətgəhl Lou.”‡

18 Nian Uhgîn təmafəl rəkis nolən rat rəhalat, kən tol məmə ilat okəsotol minən sakrifais tuwin kəm Uhgîn ron.

Pəs kotətul əskasik e rəhatat nahatətəən

19 Piak min ne winik min. Tol nulan, kən nita Iesu tæmol məmə kitat kotitun nuwinən imə Ikin Tasim Agin Ikin, kən məsotəginən. 20 Roiu əh, Iesu in təməte suatip wi kit, itəm tatəmegəh. In təməhap niməhan itəm tatəkulosig Ikin Tasim Agin Ikin, tatəpsen-pən nîpətin. Kən mol suatip wi u rəhatat məmə kitat kotitun nuwin-pənən ikin, motuwîn o Uhgîn.§ 21 Kən pris asol agin rəhatat, in etəm-iasol itəm tatəramərə* e nimə rəha Uhgîn, inun rəhan netəmim.† 22 Tol nulan, pəs kotuwîn iuəhkir e niganəmti Uhgîn,‡ e nīkitat itəm tərïoah e nahatətəən pahrien. Məto-inu Kristo təmorautin-pən nitan e nətəligən min rəhatat məmə kitat okotasim.§ Kən in təmaikuas rəkis e nîpətitat e nəhau talien, in əm in əm.* 23 Kitat kotəmə kəmotələhəu-pən nətəligən rəhatat e Kristo. Tol nəhlan, pəs kotətul timtim lan, məsotəloal-əloalan, məto-inu kitat kotitun nagileən e rəhan nəghatən min itəm tinəmən-iəkis rəkis kəm itat. 24 Pəs kotahluia-ahluia e nətəligən rəhatat min, məmə kitat okotolkeike kitat min, kən moatol təwir təwir kəm kitat min tatuwin təhmin min nəhlan. 25 Təsəwirən məmə okotəhlman nolən rəha nuəfiminən kitat min. Netəmim neen ilat koatol nəhlan, məto pəs kitat koatem məha-məha kitat min nian rafin.† Kən nian kotəplan məmə nian rəha nuwamən rəha Iesu tatuwa iuəhkir, təwir məmə kitat koatəkəike e nem əskasikən itat min, moatol tatə təhmin min.

26 Təwir məmə koatem əskasik itat min nəhlan, məto-inu okəmə kitat kinotitun rəkis nîpahrienən, məto kəsotolən nat agin lan, kən kitat moatəkəike e nolən rat, kən tatol məmə sakrifais kit min tikə agin o nos-irəkisən təfagə rat rəhatat.‡ 27 Kən okəmə sakrifais

* 10:10: Hip 2:14 † 10:10: Hip 7:27 ‡ 10:10: Hip 10:14; Efes 5:26 § 10:12: Pris min, ilat koatətul əm nian ilat kinotol rəkis sakrifais min rəhalat, məto-inun rəhalat sakrifais min okol təsolən namnun nian kit. Məto Iesu in təməpələh, məto-inun in, rəhan sakrifais, tatol nian kitiah əm o nafələn rəhatat nolən rat min. Rəhan sakrifais in tahmen agin maprəkis. Kən Iesu tatəpələh lili. Əplan min-tu Hip 1:3; 7:26-27; 9:12; 9:25-26; 10:11-14. * 10:13: Əplan-tu futnot e 1:13 † 10:16: Jer 31:33; Hip 8:10 ‡ 10:17: Jer 31:34; Hip 8:11 § 10:20: Lev 16:2; Mat 27:51; Efes 2:18; Hip 9:8 * 10:21: Sek 6:13 † 10:21: Hip 3:6 ‡ 10:22: Hip 7:19; Efes 3:12 § 10:22: Esik 36:25; Hip 9:14; 12:24 * 10:22: 1 Pita 3:21 † 10:25: Hip 3:13 ‡ 10:26: Hip 6:4-8; 2 Pita 2:20-21

kit min tikə mə otos-irəkis təfagə rat rəhatat nəhlan, kən nat kitəh əm əh-ikin tətətig. Inun, kitat koatəgin, moatasiəp, məto-inun kitat kotitun wir məmə kitat koatəsağgin əm nalpinən əskasik, ne nigəm asol rəha neməha rəha Uhgın itəm otəkəike mus rəhan tikimır min. § 28 E Lou oas rəha Moses aupən, okəmə suah kit tatol nat əpnapin e Lou, kən etənim kəiu o kisił okəhalən-iarəp in, kən suah u təike mimiş. Okol kəsotəsəkitunən.* 29 ?Məto təhrol e netəm min un itəm koteguafəl-eguafəl Nəti Uhgın?† Uhgın təmol nəniəkisən rəha nasituən kəm kitat, kən nita Kristo təmol nəniəkisən u tətətig matəmegəh.‡ Nitan əm un, titun nolən etənim tasim, kən in etənim rəha Uhgın. § ?Məto təhrol e etənim itəm tatehm əpnapin əm nita u, məmə in sənəmə nat iasim kit? ?Narmin Rəha Uhgın in tatoor nəwirən rəhan kəm netənim, məto təhrol e etənim itəm tatən rat Narmin əh? Suah u, tətuatip ağın əm məmə nalpinən rəhan in otəskasik maprəkis-in nalpinən rəha etəm tatətgəhl Lou rəha Moses. 30 Məto-inu kitat kinotitun rəkis Uhgın u itəm təməni məmə, “Nalpinən nitai nat, inu wək rəhak əm.

Kən io oekalpin nitai nolən rəhalat tahmen ahmen əm.”*

Kən in təməni min məmə

“İərəməre in otakil nolən rəha netənim rəhan.”†

31 Uhgın u itəm tatəmegəh, tətətig tətətig. Kən okəmə kitat kotatig əh e təfagə rat, kən motəməhl e nelmin nəhlan, nat u in nat kit rəha nəginən.

32 Təwir məmə nikitəmat tatuəh nian u aupən, nian nəhag-əhagən təmatasiəgəpin itəmat aupən. E nian u, itəmat nəmotatig e nəluaginən asol e nəmegəhən, kən in nian iəkis kit, itəm nəmotatig e nəhməən asol.‡ Məto itəmat nəmoatətul əskasik. 33 Nian neen netənim koatən rat itəmat e niganəmti netənim, § kən moatol min natimnat rat min neen kəm itəmat. Nian neen, itəmat nəmos moatətul-pən o netəm min un itəm katol tərət elat nəhlan. 34 Itəmat nəmos moatətul-pən olat nəhlan, kən nian kəmotuwın e kalapus, kən itəmat nəmotatig e nəratən məsin rəhalat.* Kən nian netənim kəmotakləh-in natimnat min rəhatəmat, kən itəmat nikitəmat təmagien əm,† məto-inu itəmat nəmotitun rəkis məmə rəhatəmat natimnat neen əh-ikin tətətig, itəm in təwir maprəkis, kən natimnat min u, okol təsikəən nian kit.‡

35 İnəh, in nətouən asol rəhatəmat itəm Uhgın otəpanos-ipinə kəm itəmat. Kən məto-inun o nat wir min əh itəm koatəməhl aupən-in itəmat, təsəwirən məmə onəkotəmkarəpən-in nahatətəən əskasik rəhatəmat. 36 Itəmat nəkotəkəike motol rəhatəmat nətəligən təfəməh, § məmə nəkoatol natimnat itəm Uhgın tolkeike. Kən itəmat onəpanotos natimnat min itəm in təməni-iəkis məmə otos-ipinə kəm itəmat.* 37 Məto tol nulan, inun Uhgın təməni mihin məmə,

“Otəsuwəhən, kən suah u itəm tatuwa,

in otiet-arəpa, otəsolən kəmin.†

38 Məto rəhak etənim itəm tətuatip e niganəmtək,

in otatəkəike e rəhan nahatətəən.‡

Məto okəmə ekəplan məmə tapəs io,

minətan təlig-təlig,

kən nikik otəsagienən ron.”

39 Məto kitat u, kəsotolən nəhlan. Kitat okol kəsotan təlig-təligən məmə Uhgın otərəkin kitat. Kəpə. Kitat netəm rəha nahatətəən e Uhgın, məmə kitat koatos nəmegəhən.

§ 10:27: 2 Tes 1:7-9; Hip 12:29 * 10:28: Dut 17:6,7 † 10:29: Hip 6:6 ‡ 10:29: Mat 26:28 § 10:29: Nol Əpən 1:5 * 10:30: Dut 32:35 † 10:30: Dut 32:36; Sam 135:14 ‡ 10:32: Fil 1:29,30 § 10:33: 1 Pita 4:14 * 10:34: Hip 13:3 † 10:34: 1 Pita 4:13 ‡ 10:34: Hip 11:16; 1 Pita 1:4,5 § 10:36: Rom 5:3,4; Hip 12:1; Jem 1:3,4,12; 5:11 * 10:36: Hip 6:15; 9:15 † 10:37: Nol Əpən 22:20 ‡ 10:38: Hab 2:3-4; Rom 1:17; Kal 3:11

11

Nahatətəən

¹?Nat naka u, in nahatətəən? Kitat kotələhəu-pən rəhatat nətəligən e natimnat min u, itəm otəpanuwa, kənu nahatətəən rəhatat in tatol məmə kitat okotitun wir məmə natimnat min u, ilat nīpahrienən. Nat əpnapin məmə kəsotehmən* natimnat min u, məto kitat kotitun wir məmə kitat okotos məto-inun nahatətəən tatəgətun nəhlan kəm kitat. ²Kən Uhgin tāmənuwi netəm min u aupən o rəhalat nahatətəən.

³Nahatətəən tatol məmə kitat kotitun wir məmə natimnat rəha nətueintən u, Uhgin təməghat əm, kən ilat kəmotatig.† Natimnat itəm kotəplan roiu, in təməsosən nat kit itəm tinatig rəkis mol ilat lan. ⁴Epel in təmahatətə əskasik e Uhgin, tol nəhlan in təmos-ipən nat kit kəm Uhgin itəm təwir maprəkis-in rəha Ken.‡ Kən məto-inu in təmahatətə əskasik e Uhgin nəhlan, kən Uhgin tāmən-iarəp məmə in etəm ətuatip kit, kən nīkin tagien o nosən rəhan natimnat. Kən nat əpnapin məmə suah u tāmimis rəkis, məto nolən rəha nahatətəən rəhan in tatəghat əh kəm kitat.§

⁵Kən Inok təmahatətə əskasik e Uhgin, tol nəhlan in təsimisən. Uhgin təmos-irəkis in e nətueintən u, məmə otuwīn əpəh ilis e nego e neai. Netənim kəsotəplan minən, məto-inu Uhgin təmiləs-irəkis.* Məto nian Uhgin təməsiləs-irəkisən-əh, Uhgin təməgətun kəm in məmə nīkin tagien ron. ⁶Məto okəm etənim təsahatətəən e Uhgin, in təsolən Uhgin nīkin tagien ron, məto-inu nian suah kit tolkeike məmə otuwa o Uhgin,† in otəkəike mahatətə məmə Uhgin tətətig, kən matətou netəm min un itəm kotalkut o nitunən in.

⁷Noah in təmahatətə əskasik e Uhgin. Tol nəhlan, nian Uhgin təmatən-ipən natimnat min kəm in aupən, itəm netənim kəsotəplanən əh,‡ Noah təmatisiai-in, matol nəwian. Kən in təmiləkīn nego asol kit§ məmə otosmegəh rəhan min. E rəhan nahatətəən, tahmen əm məmə Noah in təmatakil netənim. Kən e rəhan nahatətəən, Uhgin təmol in tətəuati e niganəmtin.*

⁸Epraham in təmahatətə əskasik e Uhgin. Tol nəhlan, e nian Uhgin təmaun-in rəkis məmə otuwīn e nəptən pisin kit, in təmatol nəwia Uhgin. Nəptən əh, Uhgin tāmən-iəkis rəkis kəm in məmə otos-ipən kəm in. Kən Epraham təmiet, məto in təruru məmə tatuwīn hiə ne. ⁹Təmahatətə əskasik e Uhgin nəhlan, kən mətatig e nəptən u itəm Uhgin tāmən-iəkis aupən məmə otos-ipən kəm in.† Məto təmətatig ikin əh e nīmə tapolən əm, tahmen əm e iapispis kit. Kən Aisak ne Jekop itəm Uhgin təmos-ipən nənīəkisən u kəm iləhal kərən, ilau min kəmətuatig əm e nīmə tapolən.‡ ¹⁰Epraham təmol nulan, məto-inu in tətəsahgin məmə otuwīn e taon kit§ itəm nəukətin tiəkis, otətətig tuwəh.* Taon u, Uhgin əm təmol mak lan, kən minol rəkis tətətig.†

¹¹Sera tətəhatətə əskasik e Uhgin, nat əpnapin məmə in tinipitaguīhl agin, məto Uhgin təmos-ipən nəsanənən kəm in məmə in otemək. In təmiləs nətin u, məto-inun in təmahatətə lan məmə otol nənīəkisən rəhan tuwa miet-arəp.‡ § ¹²Epraham tinaguīhl rəkis, otəsuwəhən timis,* məto noanol min tepət kəmotisi-pən lan. Nat əpnapin məmə in etənim kitiah əm, məto noanol min əh rəhan, ilat tepət tepət, tahmen əm e məhau əpəh e napuə ne nīməkləkīl əpəh itəhəi itəm kəruru nafinən.†

¹³Netəm min u, ilat kəmotəhatətə əskasik e Uhgin, məto nian kəmotimis, ilat kəməsotosən əh natimnat min u itəm Uhgin tāmən-iəkis məmə otos-ipən kəm ilat.‡ Ilat

* 11:1: 2 Kor 4:18 † 11:3: Jen 1 ‡ 11:4: Jen 4:4-5 § 11:4: Hip 12:24 * 11:5: Jen 5:21-24 † 11:6: Hip 7:19 ‡ 11:7: Hip 11:1 § 11:7: Jen 6:13-22 * 11:7: Jen 6:9 † 11:9: Wək 7:5 ‡ 11:9: Jen 12:1-8 § 11:10: Hip 12:22; 13:14 * 11:10: Nol Əpən 21:2, 14 † 11:10: Hip 11:16 ‡ 11:11: Suatip kit min rəha nəuhlinən nəghatən u tol nulan. 'Epraham təmahatətə əskasik e Uhgin, nat əpnapin Sera tinipitaguīhl agin, məto Uhgin təmos-ipən nəsanənən kəm in məmə otəpik-əpik. In təmiləs nətin u məto-inu Epraham təmahatətə e Uhgin məmə in otol rəhan nənīəkisən tuwa miet-arəp.' § 11:11: Jen 17:19; 18:11-14; 21:2 * 11:12: Rom 4:19 † 11:12: Jen 22:17 ‡ 11:13: Hip 11:39

koatəplan natimnat min u məmə natimnat min u koatan isəu əh olat, məto nikilat tagien pik məmə okotəplan. § Kən ilat moatən-iarəp məmə koatətig e nətueintən u məto ilat kotahmen əm e iapispis min əm.* Nətueintən u, sənəmə in iməlat pahrien ikin. ¹⁴ Nian netənim koatəghat nəhlan, in tatəgətu əsas əm, məmə ilat koategəs-in iməlat ətuatip ikin. ¹⁵ Rəhalat nətəligən təsitəlig-pənən e nəptən rəhalat əpən, itəm kinotapəs rəkis. Okəmə nikilat tatəht nəhlan, kotitun nitəligən matuwın, məto təsolən mihin.† ¹⁶ Ilat kotolkeike iməlat ik pisin kit itəm təwir maprəkis, inun e nego e neai.‡ Kən o nat u, in təsaulis-inən § məmə okən məmə in rəhalat Uhgin.* Kən Uhgin təmol əpen-əpenə rəkis e taon kit† ikin əh.

¹⁷⁻¹⁸ Epraham təmahatətə e nəniəkisən min itəm Uhgin təməni-əpən kəm in. Kən nəghatən kit itəm Uhgin təməni-əkis kəm in tol nulan, “Kən okən Aisak u məmə in noanol ətuatip rəham,‡ kən e Aisak u, oekol rəham noanol otepət otepət.” Məto e nahatətən rəha Epraham, nian Uhgin təmek asgəwın in, kən in təmətul matip o nohamnuən nətin noan kitəh əm § u Aisak məmə otol sakrifais lan kəm Uhgin.* ¹⁹ Məto-inu Epraham nikin tatəht məmə Uhgin titun nolan etənim təmegəh min e nimisən.† Kən in təmos min netin, iuəhkır əm təhmen məmə in təmegəh min e nimisən.

²⁰ Aisak təmahatətə əskasik e Uhgin, kən tol nəhlan, təməfak məmə Uhgin otəhlman nəwırən rəhan tuwın kəm Jekop ne Esao, matən-iarəp natimnat min itəm otəpanuwa nian kit.‡

²¹ Jekop təmahatətə əskasik e Uhgin. Tol nəhlan, nian iuəhkır əm in timis, in təməfak məmə Uhgin otəhlman nəwırən kəm nəti Josep mil. § In təməf kasikin, mətul əməhl-əməhl, kən in matəniwiwi Uhgin.

²² Josep təmahatətə əskasik e Uhgin. Tol nəhlan, iuəhkır əm in timis, kən in təmətəghat-in nian noanol min rəha Isrel okəpanotiet Ijip. Kən in təmətən rəkis əm kəm ilat məmə okotəhrol e nikilkilin.*

²³ Tata ne mama rəha Moses kəmuahatətə əskasik e Uhgin. Tol nəhlan, nian Moses təməiir,† ilau kəmuəplan məmə in suakəku wir kit, kən ilau kəmatuəhluaig-in o məwig kisil. Kən ilau kəməsuaginən nətgəhlən nəghatən rəha kig.‡

²⁴ Moses təmahatətə əskasik e Uhgin. Tol nəhlan, nian in təmol iahgin, kən təməsolkeikeən məmə okən məmə in nəti pətan əkəku rəha Fero, kig rəha Ijip. § ²⁵ In təməsolkeikeən məmə otətətig e nagienən e nolan rəha təfagə rat məto-inu nagienən rəha təfagə, in tətətig o nian əkuəkır əm. In nikin təmagien məmə otuwın moatətig ilat netənim rəha Uhgin, moatətə tərət ilat min ilat. ²⁶ Nikin təmətəht məmə okəmə netənim okotalah-əmnu* in o Kristo itəm otəpanuwa, kən in okol təsaulisən. In nikin otagien təhmin min o nat u taprəkis-in məmə otətətə təwir e natimnat wir min e nəmegəhən əpəh Ijip.† In təmətol nulan məto-inun nian rafin in tatuag-pən o nətəuən itəm Uhgin otos-əpən kəm in.‡ ²⁷ Moses in təmahatətə əskasik nəhlan e Uhgin, kən təmagim Ijip § məsəginən kig u itəm neməha tatol pik. In təməseirairən mətəlig, in təməkəike matuwın, təhmen məmə inu tatəplan Uhgin u, itəm etənim təsəplanən e niganəmtin. ²⁸ Təmahatətə əskasik e Uhgin nəhlan, kən in təmətuoun nolan lafet rəha Nuhagego-inən. In təməni-iarəp kəm noanol min rəha Isrel məmə okotəkəike motorautin-pən nita sipsip e toa e nimə min rəhalat. Okotol nəhlan məmə nagelo itəm Uhgin otəhl-əpə o nohamnuən itəm,*

§ 11:13: Mat 13:17 * 11:13: Jen 23:4; Lev 25:23; Fil 3:20; 1 Pita 1:17; 2:11 † 11:15: Jen 24:6-8 ‡ 11:16: 2 Tim 4:18 § 11:16: Mak 8:38 * 11:16: Jen 26:24; 28:13; Eks 3:6, 15 † 11:16: Hip 11:10; 13:14 ‡ 11:17-18: Jen 21:12; Rom 9:7 § 11:17-18: Nat əpnəpin məmə Epraham nətin kit min u Ismael, rəhan slef təmiləs, məto nətin u Aisak katən məmə in noan kitəh əm məto-inun Uhgin təməni-əkis əpən məmə otos-əpən kəm Epraham, kən in nəti pətan ətuatip rəhan u Sera. Əplan-tu Jon 3:16 * 11:17-18: Jen 22:1-10; Jem 2:21 † 11:19: Rom 4:21; Jon 5:21 ‡ 11:20: Jen 27:27-29,39,40 § 11:21: Jen 48:1,8-22 * 11:22: Jen 50:24,25; Eks 13:19; Jos 24:32 † 11:23: Eks 2:2 ‡ 11:23: Eks 1:16, 22 § 11:24: Eks 2:10 * 11:26: Hip 13:13 † 11:26: Luk 14:33 ‡ 11:26: Hip 10:35 § 11:27: Eks 12:50, 51 * 11:28: 1 Kor 10:10

in otəsohamnuən nenətilat min u nəman,† itəm kəmotaupən kaiir.

²⁹ Noanol min rəha Isrel kəmotahatətə əskasik e Uhgin. Tol nəhlan, ilat kotitun neguəfiminən e Nitəhai Asiə itəm təmoor, kən kotaliwəklən tahmen əm e nitən iasək. Məto nian netəm Ijip kəmotalkut o nətəu-pənən ilat, kən nitəhai təməmik ilat, kən kotamnīm.‡

³⁰ Noanol min rəha Isrel kəmotahatətə əskasik e Uhgin, kən tol nəhlan, ilat kotaliwək motitəlau e fenis rəha Jeriko. Fenis u, kəmol e kəpiel. Ilat koatitəlau, moatitəlau e fenis əh, mətoarus-pən nian sepin, kən əmun, fenis asol un, təmitəgit misas.Š

³¹ Rehap u, pətan e suatip, təmahatətə əskasik e Uhgin. Kən tol nəhlan, nikin təmagien məmə otos suah mil un noanol rəha Isrel mil, itəm kəmueia anion məmə okuəplan kən miatun wir natimnat ikin. Ila u kəmuea e rəhan nimə.* Kən o nat u, noanol min rəha Isrel ilat kəməsotohamnuən pətan u nian ilat kəmotohamnu netəm ikin əh itəm kəmotəht nəwia Uhgin.†

³² Məto okol esənən tuwin təhmin min. Okol esəghatən təfəməh mən Kiteon,‡ ne Parak,§ ne Samson,* ne Jefata,† ne Tefit,‡ ne Samuel,§ ne ien min. ³³ Ilat u kəmotahatətə əskasik e Uhgin, kən tol nəhlan, ilat kəmotol natimnat tepət. Ilat kəmotit noanol min rəha Isrel motuwin motəluagin ilat netəm ik pisin pisin min, kən moatol win elat.* Ilat kəmoatol nolən ətuatip min, kən moatos natimnat wir min itəm Uhgin təməni-ikis məmə otos-ipən kəm ilat. Kəmotahatəsin-in nohlin laion min, məmə okəsotunən ilat,† ³⁴ kən ilat kəmotohamis nigəm asol itəm tatuəp,‡ kən ilat motagim tənin netəm kotəmə okotohamnu ilat e nisa rəha nəluaginən.Š Ilat rəhalat nəsanənən tikə, məto Uhgin təmos-ipən nəsanənən kəm ilat.* Kən ilat koatol win e mopael min rəha niməptən pisin pisin min.† ³⁵ Nipitan neen əh-ikin itəm kotahatətə əskasik e Uhgin, kən tol nəhlan Uhgin tatol nenətilat kotaiir-pa min e nimisən.‡ Məto netənim neen əh-ikin itəm kotahatətə əskasik e Uhgin. Məto ilat kotegəhan-in rəhalat tikimīr min koatol nəratən ne nəhməən kəm ilat e nipətəlat, kən nikilat təsəhtən nat u. Ilat kəməsotapəsən rəhalat nahatətəən, məmə rəhalat tikimīr min okotikis ilat. Ilat koatahatətə məmə Uhgin in otol ilat kotəmegəh min e nəmegəhən kit itəm təwir maprəkis. ³⁶ Kən ilat neen, netənim koatalah əsan elat, kən koatalis-alis ilat.Š Kən ilat neen, netənim koatalis ətain ilat e sen, kən moatəmki-pən ilat e kalapus.* ³⁷ Ilat neen, kəmahtimnu ilat e kəpiel apin,† kən ilat neen, netənim kəmotəmik soə rəha nətəhlən nig, motətatip nipətəlat nəwtəin kəiu, motohamnu ilat. Kən ilat neen, kəmətamnu ilat e nisa rəha nəluaginən.‡ Kən ilat neen koatuwin əm e nuwigī nənī ne sipsip.Š Ilat ian-rat min agin, nian rafin netənim koatərəkin ilat, moatol tərət agin elat. ³⁸ Ilat, netəm wir min. Nətueintən u, təsəhmenən məmə ilat okotatig ikin. Məto ilat kəmoatatig əpnəpin əm, əpəh ikin taruən-aruən ikin, ne e nitot min, ne e nipəg kəpiel min,* ne nipəg min əpəh e nisip.

³⁹ Netəm min u, ilat rafin kəmotahatətə əskasik nulan e Uhgin, kən in təmos-ipən nərig wir kəm ilat.† Məto ilat kəməsotosən əh nat u‡ itəm Uhgin təməni-ikis rəkis məmə otos-ipən kəm ilat,§ ⁴⁰ məto-inu in tinol rəkis nalpəkəuən kit rəhan, məmə in otol təwir

† 11:28: Eks 12:21-23 ‡ 11:29: Eks 14:21-31 § 11:30: Josua 6:12-20 * 11:31: Jos 2:1-16 † 11:31: Jos 2:1,9-14; 6:22-25; Jemes 2:25 ‡ 11:32: Jaj 6-8 § 11:32: Jaj 4-5 * 11:32: Jaj 13-16 † 11:32: Jaj 11-12 ‡ 11:32: 1 Saml 16:1,13 § 11:32: 1 Saml 1:20; 3:19-4:1 * 11:33: 2 Saml 8:1-3 † 11:33: Dan 6:22 ‡ 11:34: Dan 3:19-27 § 11:34: Eks 18:4 * 11:34: 2 King 20:7; Jaj 16:28 † 11:34: Jajes 15:8 ‡ 11:35: 1 King 17:22, 23; 2 King 4:36, 37 § 11:36: Jer 20:2; 37:15 * 11:36: Jen 39:20 † 11:37: 2 Kron 24:21 ‡ 11:37: 1 King 19:10; Jer 26:23 § 11:37: 2 King 1:8 * 11:38: 1 King 18:4; 19:9 † 11:39: Hip 11:2, 4 ‡ 11:39: E ves 33 kitat kotəplan məmə netəm min u neen kəmoatos natimnat wir min itəm Uhgin təməni-ikis məmə otos-ipən kəm ilat. Məto nəniəkisən kit əh-ikin itəm kəsotosən əh. Ilat kotətag-pən o nian itəm Uhgin otəhl-ipa Kristo tuwa, məto ilat u, kəməsotehmən e rəhalat nəmegəhən. § 11:39: Hip 11:13; 10:36

maprækis kəm kitat. Kən e nətəligən rəhan, in tolkeike məmə otəlpin kitat min ilat u aupən, məmə kitat min ilat əm, okotətoarus ahmen ahmen əm mak e namnun naiuən.*†

12

Uhgin tətəg-ətuatip-in nenətin min

¹ Kən netəm min u, ilat tepət tepət, koatatig kitəlau e kitat, koatətul-arəp o Uhgin, moatahatətə əskasik lan, kən rəhalat nəmegəhən in tatiləs-ipər nahatətəən rəhatat. O nat u, pəs kotəlin rafin nat figəm itəm otaskəlim ətain itat məmə kəsotaiu pikən, ne təfagə rat itəm tatəper-ipən e kitat. Kən pəs kitat kotaiu* məsotəpou-inən† naiuən itəm Uhgin təmələhəu aupən-in kitat. ² Kotitun nolən nian niganəmtitə otatətul-pən əm o Iesu,‡ itəm in nəukəti nahatətəən rəhatat,§ kən inun itəm otol məmə kitat kotətoarus mak e nahatətəən rəhatat. Pəs kitat nikitə otuəh nolən rəha Iesu, inun in rəhan nətəligən kaifəməh, nian in təmimis e nig kəluau, kən mətə nahməən.* Mətə in təmol nat əpnəpin lan, megəhan-in naulisən rəha nīmīsən e nig kəməluau, mətə-inu təmol rəhan nətəligən təkəsik o nagienən itəm in otəpanos. Kən roiu, in tatəpələh e rəhn matip Uhgin u in Kig,† ikin nepətən ne nisaiiən tətətig ikin. ³ Təwir məmə nikitəmat otatəht Iesu, ne rəhan nətul əskasikən e nian iol təfagə min kəmotərakin-pən nəghatən rat min kəm in, məmə nikitəmat otəsəpouən‡ kən motapəs nahatətəən rəhatəmat.

⁴ Ekitun məmə itəmat, noatəluagin o noh rəkisən təfagə rat e nəmegəhən rəhatəmat, mətə itəmat kit tikə itəm nitan təmaiəh o nəluaginən u.§ ⁵ Itəmat nənotaluin rəkis nəghatən itəm tatiləs-ipər nətəligən rəhatəmat. E nəghatən u, Uhgin təməghat nulan kəm itəmat, tahmen e nenətin ətuatip min, matən məmə, “Nətik, nian ləramərə tətəg-ətuatip-in ik, solən nat əpnəpin lan.

Əsolən nikim təpou nian in tətəgət pik lam.

⁶ Mətə-inu okəmə ləramərə tolkeike pik suah kit,

kən in təike məg-ətuatip-in suah un.*

Kən okəmə in tos suah kit məmə nətən,

kən in təike malis-alis.”†

⁷ Tol nəhlan, otətul məha-məha e nian iəkis min. Uhgin tatos-ipa nian iəkis min u o nəg-ətuatip-inən itəmat. Itəmat nenəti Uhgin min, mol məmə in tətəg-ətuatip-in nulan itəmat.‡ ?Mətə suakəku naka un itəm tata rəhan in təsəg-ətuatip-inən? ⁸ Uhgin tətəg-ətuatip-in rafin nenətin ətuatip min.§ Okəmə Uhgin təsələn nəhlan etəmat, kən nīpətin u məmə sənəmə itəmat nenətin ətuatip min, itəmat nisualkələh lapin. ⁹ Rəhatat tata min e nətueintən u, koatəg-ətuatip-in itat. Kən kitat, koatīsiai-in ilat. ?Kən okotəhrol nulan e tata rəha narmitat* itəm tətətig e nego e neai? Təwir məmə okotos-iəhau agin itat, kən motatig ahgin.† Kən e nolən əh, kitat okotos nəmegəhən.‡ ¹⁰ Rəhatat min tata, kotəg-ətuatip-in itat o nian əkuəkir əm, e rəhalat əm nətəligən. Mətə Uhgin tətəg-ətuatip-in itat məmə otasitu etat, kənu otol kitat kotasim tahmen lan.§ ¹¹ Okəmə Uhgin tətəg-ətuatip-in kitat, in tahmen e nat kit itəm nian kitat kəmotun, mətə tisiu, kən marəp. Mətə uarisig, okəmə kotegəhan-in məmə nəg-ətuatip-inən əh otuəw asilə e rəhatat nətəligən, kən in otoe noan təwir, inun nəməlinuən* itəm tatīsī-pən e nətuatipən.

* 11:40: Nöl Əpən 6:11; Hip 2:10 † 11:40: Suatip kit min rəha nənən “okotətoarus ahmen ahmen əm mak,” tol nulan, “kitat min ilat min un, okol kələh kitat kotətuatip agin.” * 12:1: 1 Kor 9:24 † 12:1: Hip 10:36 ‡ 12:2: Sam 25:15 § 12:2: Hip 2:15 * 12:2: Fil 2:8,9; Hip 2:9 † 12:2: Mak 16:19 ‡ 12:3: Kal 6:9; Nöl Əpən 2:3 § 12:4: Hip 10:32-34 * 12:6: Sam 94:12; 119:75; Nöl Əpən 3:19 † 12:6: Prov 3:11-12 ‡ 12:7: Dut 8:5; 2 Saml 7:14; Prov 13:24 § 12:8: 1 Pita 5:9 * 12:9: Nam 16:22; 27:16 † 12:9: Jem 4:7 ‡ 12:9: Aes 38:16 § 12:10: 2 Pita 1:4 * 12:11: Aes 32:17; Jem 3:17,18

12 Tol nəhlan, nat əpnapin məmə itəmat noatatig e nian iəkis, məto otıləs-ipər nelmitəmat itəm təpou, məmə otəsanən. Ne nultəmat itəm kətuawig-awig, motol məmə kuəskasik o naiuən.†

13 “Otol suatip rəhatəmat tətuatip wir,‡
məmə pah un itəm noataliwək kələh, nelkin təmimis,
nelkin okol təsərat agin-əhən, miet rəkis,§
məto in otəpanəwir min.”*

Etəm təsəhatətəən e Uhgın, in otəkəike mos nalpınən

14 Otalkut məmə onakatig wir itəmat netəmim rafin e nəməlinuən.† Kən motalkut məmə nəkotol itəmat məmə rəhatəmat nəmegəhən tasim.‡ Etəmim itəm təsasimən, okol təsəplanən niganəmti İerəmərə nian kit.§ 15 Otəto wir itəmat məmə itəmat kit itəm tətaiu matuwın otəpou e nəlugi suatip, kən məsosən nəwırən rəha Uhgın.* Otəto wir min itəmat məmə noki nig akona kit† in otəsuwınən e nikitəmat, kən məwiə, mol noan tēpət e nəmegəhən rəhatəmat. Kən nahuin titun nərəkinən nəmegəhən rəha netəm iasim neen min. 16 Otəto wir itəmat məmə suah kit təsit əpnapinən iərman o pətan.‡ Itəmat kit otəsahmenən e Esao u, rəhan nəmegəhən təsətuatipən, in tatol nat əpnapin e Uhgın. In təmaupən maiir, məto in təmol-salim-in nepətən rəha suakəku itəm təmaupən maiir.§ Məto nəmti nat u, in təmol-salim-in, in nagwənən itəm təmun mau kitiah əm. 17 Itəmat nəkotitun məmə uarisig, nikin otəpanuwın min e nepətən rəha nəmti-nipin. Kən təmalkut pik məmə rəhan tata otəfak məhlman nəwırən kit kəm in. Məto nat əpnapin məmə təmətasək pik pap ron,* məto okol təsəuhlinən nikin əh-roiu, kən rəhan tata okol təsəfakən məhlman nəwırən kəm in.

Lou təhrol nulan mol pisin e namnusən təwir

18-21 Aupən ikin, noanol min rəha İsrel, kəmotuwın e nitot asol u Sinae, e nətueintən u. Kən ikin əh, kəmotəplan nigəm itəm tatuəp, kən napinəpən asol təmeiuaiu mırəfin nat, kən kəmotəto nimətag asol ne təwi tətəgət əfəməh,† kən kəmotəto nəwian kit tətəghat kəm ilat.‡ Kən nian kəmotətəlig-in rəhan nəghatən min, kən ilat kəmoatən əskasik məmə ilat kotapəs agin-əh nəto minən nəwian u.§ Kəmotəgin motasiəp o nəghatən u, təmən məmə, “Okəmə nat megəh əm kit otuwın e nitot u, məto itəmat onəkotəike moataht e kəpiel apin motahtimnu timis.”* Nian Moses təməplan natimnat min u, in min təməto tərət kən məmə, “İo enəgin u enəgin, minətasiəp.”†

Məto itəmat nəsotuəwamən ikin-u.‡

22 Itəmat nəmotuəwa e nitot u Saeon,§ ne taon asol* u ima Uhgın ikin itəm tətəmegəh, tətətig tətətig. Inun Jerusalem wi əpəh ilis e nego e neai,† u nagelo min taosan taosan kəmuəfimin ilat ikin o nagienən asol. 23 Kən itəmat nəmotuəwa e nuəfiminən asol rəha netəmim rəha Uhgın, itəm kotahmen e netəm kəmotəupən kaiir u rəhan min,‡ nərgilat kəməte rəkis e nego e neai.§ Kən itəmat nəmotuəwa o Uhgın, itəm otəpanakil netəmim rafin.* Itəmat nəmotuəwa motol kitiah itəmat narmi netəm ətuatip itəm kinotimis rəkis, kən Uhgın tinol ilat kinotətoarus mak.†† 24 Itəmat nəmotuəwa o İesu u, in suatip rəha nəniəkisən wi rəha nasituən u itəm Uhgın təmol kəm itat. Kən nəmotuəwa o nita İesu, itəm

† 12:12: Aes 35:3 ‡ 12:13: Prov 4:26 § 12:13: Kal 6:1 * 12:13: Aes 35:3; Hip 10:36-39; 12:1-3; Prov 4:26

† 12:14: Rom 14:19 ‡ 12:14: Rom 6:22 § 12:14: Mat 5:8 * 12:15: Hip 3:12; 4:1 † 12:15: Dut 29:18; Hip

3:12 ‡ 12:16: 1 Kor 6:18 § 12:16: Jen 25:29-34 * 12:17: Jen 27:30-40 † 12:18-21: Eks 19:12-22; 20:18; Dut

4:11 ‡ 12:18-21: Dut 4:12 § 12:18-21: Eks 20:18-19; Dut 5:5,25; 18:16 * 12:18-21: Eks 19:12,13 † 12:18-21:

Dut 9:19 ‡ 12:18-21: Eks 19:16-19; 20:18-21; Dut 4:11-12 § 12:22: Aes 24:23; 60:14; Nol Əpən 14:1 * 12:22:

Hip 11:10; 13:14; Mat 16:16 † 12:22: Kal 4:26 ‡ 12:23: Eks 4:22 § 12:23: Nol Əpən 20:12 * 12:23: Jen

18:25; Sam 94:2 † 12:23: Fil 3:12 ‡ 12:23: Suatip kit min o nəuhlinən nəghatən u, “Uhgın tinol ilat kinotətoarus mak” tol nulan, “Uhgın tinol ilat kinotətuatip agin.”

in tāmoraubin-pən§ mol itəmat nakotasim. Nita əh in təmən-iarəp natimnat min u itəm kotəwir motaprəkis-in natimnat min itəm nita Epel təmən-iarəp.*†

25 O natimnat min u, oatəto wir itəmat, məmə itəmat onəsotəuhlinən mantaatəmat o Uhgin‡ u tatəghat kəm itəmat.§ Məto-inu Moses, in etənim əm. Kən kitat kotitun məmə netəm aupən kəməsotətəlig-inən rəhan nəghatən o nəhgaiirən elat. İlat kəməsotəgim rəkisən e nalpınən rəhalat. ?Kən okəmə tol nəhlan, kən okahrol kitat okəmə kəsotətəlig-inən nəghatən rəha Uhgin itəm təmiş-pən e nego e neai muwa məmə otəhgaiir etat? * ?Kitat okotəgim rəkis-in ahrol nulan? 26 Nian aupən, nəwia Uhgin təməloal e nəptən.† Məto roiu əh, təmən-iekis kəm itat məmə, “Nian kit min əh-ikin, io ekəloal min e nətueintən. Kən o nian əh, sənəmə nətueintən əm ekatigtig lan tasiəp, məto neai min otasiəp-asiəp məloal.”‡ 27 Nian Uhgin tatəghat-in məmə, “Nian kit min əh-ikin,” nıptən un məmə in otatigtig§ e natimnat rəha nətueintən əm itəm Uhgin təmol, məmə otoh rəkis ilat. Otoh rəkis nəhlan natimnat, məmə natimnat itəm okəsotəloalən, ilat okotatig, kən inun, natimnat itəm okotatig lilin.

28 O nat u, təwir məmə kitat kotən tagkiu o Uhgin, məto-inu kitat koatos nego rəha Uhgin u, kəruru nəloal-əloalən lan, kən okol təsietən nian kit.* Təwir məmə kitat kotəfak kəm in, e nolən itəm nıkin tagien lan, məmə kitat okotisiai-in, kən motəgin min,† 29 məto-inun Uhgin rəhatat, in tahmen e nigəm asol kit itəm tatuwaan ətip natimnat rafin.‡

13

Namnun nəghatən

1 Təwir məmə nəkotəkəike əh moatol nolkeikeən kəm itəmat min tahmen e piatəmat min.*

2 Sotaluinən nehmən iapispis min itəm koatuwa imatəmat ikin.† !Okəm-naka ilat nagelo min! Netənim neen itəm kəmoatol nulan, ilat kəmoatehm wir netənim, məsotitunən məmə ilat nagelo min.‡ 3 Sotaluinən netəm kotatig e kalapus.§ Nikitəmat otatəh ilat, mətahmə olat tahmen əm məmə inun ik min nəkətətig e kalapus. Otəto kələh nəhmən e nikitəmat, itəmat netəm min un itəm katol tərət elat, tahmen əm məmə inun ik natəto nəhmən e nıptim atip.

4 Pəs netənim rafin kotisiai-in natigən rəha marit, məmə in tasim nian rafin.* Pəs netənim rafin kotəgin o nıməhan rəhalat min, məsoteguafələn. Uhgin otakil etəm aluə ne pətan əkəku itəm kətuapıl kələh, kən makil min iərman ne pətan itəm kətuapıl kələh, iərman itəm tətəpıl ilau pətan u sənəmə rəhan pətan, ne pətan itəm sənəmə rəhan ətuatip iərman.†

5 Ətul-pən isəu o nolkeikeən rəha məni.‡ Nikim təike magien əm o rəham natimnat u natos tahmen§ məto-inu Uhgin tatən məmə,

“Okol esapəsən ik,

məsəhlmanən ik nian kit”*

6 Kən tol nəhlan kitat kotitun əsas, kən moatən məmə,

“İərəmərə in iasitu rəhak,

tol nəhlan esəginən.

Oesəginən nat kit itəm etənim əm otol kəm io.”†

§ 12:24: Hip 9:19; 10:22; 1 Pita 1:2 * 12:24: Jen 4:10; Hip 11:4 † 12:24: Nita Epel in təmən-iarəp məmə Uhgin otol nalpınən, məto nita İesu təmən-iarəp məmə Uhgin otoh rəkis nalpınən. ‡ 12:25: Hip 3:12 § 12:25: Hip 1:1 * 12:25: Hip 2:2,3; 10:29 † 12:26: Eks 19:18 ‡ 12:26: Hag 2:6 § 12:27: Aes 34:4; 54:10; 1 Kor 7:31; Hip 1:11,12; 2 Pita 3:10; 1 Jon 2:17 * 12:28: Sam 15:5; Dan 2:44 † 12:28: Mal 2:5; 4:2 ‡ 12:29: Eks 24:17; Dut 4:24; 9:3; Sam 97:3; Aes 33:14; 2 Tes 1:7 * 13:1: Rom 12:10 † 13:2: Job 31:32; Mat 25:35; Rom 12:13 ‡ 13:2: Jen 18:1-33 § 13:3: Mat 25:36; Hip 10:34 * 13:4: Mal 2:15 † 13:4: Dut 22:22 ‡ 13:5: 1 Tim 3:3 § 13:5: Fil 4:11; 1 Tim 6:6-8 * 13:5: Dut 31:6,8; Jos 1:5 † 13:6: Sam 118:6,7

⁷ Nīkitāmat otākaike matāht netām-iasol min u rēhatāmat† itām kāmotaupān motāgātun itāmat e nāghatān rēha Uhgīn. Otātēlig-in-tu natimnat wir min itām tāmiet e nāmegāhān rēhalat, kēn motahatātā e Iērāmārā tahmen ām elat. §

⁸ Iesu Kristo in tatol ām nulan, nāniāp, ne roiu, kēn otāpanātatiḡ nulan, namnun tīkā.*

⁹ Sotolān māmā nāgātunān wi pīsin pīsin min tiuw rākis itāmat o suatip ātuatip.† Itāmat otuag-pān ām o Uhgīn, itām tātasiu etāmat e nīkin agien māmā otol rēhatāmat nātēligān tāsкасik.‡ Tāsawīrān māmā kitat okotātou-pān nātuakāmān rēha nunān nagwānān, § māmā in otol kitat kotāsкасik, mātō-inu in nīpahrienān, nātuakāmān āh, okol tāsasiuān e netām koatol.

¹⁰ Rēhatat olta tatiḡ. Mātō pris min itām koatol wāk rēhalat āpāh imā e tapolān rēha nātueintān u,* ilat u, kāsēgāhān-inān ilat māmā okotun† nagwānān‡ kit e olta u rēhatat. §

¹¹ E nolān rēha pris asol agin, nian in tatohamnu rākis nat megāh, kēn matos nītan kēn muwīn āpāh imā e Ikin Tasim Agin Ikin, kēn mos-ipān kām Uhgīn o nafāl rākisān tāfagā rēha netāmim.* Mātō uarisig, katīlās-iarāp nat megāh u āpāh ihluā ikin e nīmā tapolān min rēhalat, motaan ātip.† ¹² E nolān kitīāh ām, Iesu tāmiet rākis e taon,‡ kēn ikin āh in tāmātō nahmān e nīpātīn, kēn mīmīs ikin āh, māmā nītan § titun nafāl rākisān tāfagā rat rēha netāmim, mol ilat kotātūatip, motasim, māmā ilat rēha Uhgīn.* ¹³ Tol nulan, pās kitat kotol māmā inu okotiet ihluā imātāt ikin, motol kitīāh kitat min āpāh ihluā.† Kēn okotākaike motātul matip māmā netāmim okotol naulisān kām itat, tahmen ām mā inun, kāmotol mihin lan.‡ ¹⁴ E nātueintān u, rēhatat kit taon ātuatip imātāt ikin tīkā, itām otātatiḡ lilin. § Mātō kitat koatēgās-in rēhatat taon ātuatip itām kotītun māmā otāpanuwa.*

¹⁵ Tol nulan, e nasituān rēha Iesu, pās kitat kotos-ipān sakrifais rēhatat kām Uhgīn nian rafin.† Sakrifais min u rēhatat, inun, okoatīlās-ipār nārgī Uhgīn nian rafin, moatān-iarāp nārgīn.‡ ¹⁶ Sotaluinān o nolān tawīr ne nawte-inān nat rēhatāmat tatiḡ kām netām rēhalat nat kit tīkā, § mātō-inun in min tahmen e sakrifais* itām nīki Uhgīn tagien ron.† ¹⁷ Otol nāwīa netām-iasol min e nīmāfak,‡ kēn motatiḡ āhgin ilat. Ilat u, koatehm wir nāmegāhān rēhatāmat, § māsotamegān, mātō-inu ilat kotītun māmā okotāike motān nāmātāt lan kām Uhgīn māmā ilat kāmotol wāk u, tēhrol nulan. Itāmat nakotāike motol ilat nīkilat tagien o wāk u. Okāmā itāmat noatol nīkilat tāsagienān ron, nolān u okol tāsasiu agin-āhān etāmat.

¹⁸ Otāfak otimat,* mātō-inu ekotītun āsas māmā rēhatāmat nolān in tātūatip ām,† kēn ekotolkeike agin māmā nian rafin itāmat ioatol nolān tawīr ām. ¹⁹ Io ekolkeike pīk māmā itāmat onākotākaike motātapāh-in o Uhgīn, māmā io ekītun nītēlig-pa-minān otāmat uāhai ām.

²⁰ Iatāfak min otāmat min māmā, Uhgīn otasitu etāmat. Uhgīn u, in nāukāti nāmēlinuān.‡ Kēn in tāmōl rēhatat Iērāmārā Iesu tāmēgāh min e nīmīsān, § mātō-inu nītan tāmāiu o nolān nāniākisān lilin* in tātatiḡ matāmēgāh.† Iesu āh, in etām tawīr maprākis o nehm wīrān sipsip min rēhan.‡ Iatāfak māmā Uhgīn u, ²¹ in otos-ipīnā natimnat wir

‡ 13:7: Hip 13:17, 24; 1 Kor 16:16 § 13:7: Hip 6:12 * 13:8: Sam 102:27; Hip 1:12 † 13:9: Efes 4:14
 ‡ 13:9: Kol 2:7 § 13:9: 1 Kor 8:8; Hip 9:10 * 13:10: Hip 8:5 † 13:10: 1 Kor 9:13; 10:18 ‡ 13:10: Jon 6:48-58 § 13:10: “Nagwānān” itām katol sakrifais lan e “rēhatat olta” inun Kristo pīsin ām (Jon 6:48-58). Pris min aupān, ilat kāmōtītun nunān noanuwhgīn nat megāh min e sakrifais min neen ilat koatol o nos-ipānān kām Uhgīn. Mātō kāsēgāhān-inān kām ilat o “nūnān” Kristo, nīpātīn u māmā kāsotosān ron. * 13:11: Lev 16:15 † 13:11: Eks 29:14; Lev 4:12,21; 9:11; 16:27 ‡ 13:12: Jon 19:17 § 13:12: Rom 3:25 * 13:12: Efes 5:26 † 13:13: Luk 9:23
 ‡ 13:13: Hip 11:26 § 13:14: Hip 12:27 * 13:14: Fil 3:20; Hip 11:10; 12:22 † 13:15: 1 Pita 2:5 ‡ 13:15: Sam 50:2-15; Hos 14:2; Aes 57:19 § 13:16: Rom 12:13 * 13:16: Fil 4:18 † 13:16: Sam 50:21-15; Hos 14:2
 ‡ 13:17: Hip 13:7,24 § 13:17: Aes 62:6; Wāk 20:28 * 13:18: 1 Tes 5:25 † 13:18: Wāk 23:1 ‡ 13:20: Rom 15:33 § 13:20: Wāk 2:24 * 13:20: Jen 17:7,13,19; Aes 55:3; 61:8; Esik 37:26; Mat 26:28 † 13:20: Hip 9:20
 ‡ 13:20: Jon 10:11

mīn rafin kām itəmat, itəm otol itəmat nəkotahmen o nolən nat itəm in tolkeike. Kən iatəfak məmə, Uhgīn otol wək e nəmegəhən rəhatat kitīəh kitīəh, § kən e nasituən rəha Iesu Kristo, in otol rəhatat nolən təwīr təwīr, kən nīkin otagien pīk ron. Kən pəs kotiləs-ipər nərgi Kristo ilis nian rafin, matuwīn matuwīn namnun tīkə. Əwəh.*

²² Piak mīn ne wīnīk mīn. Naoa u rəhak təsəfəməh pīkən. Məto iakətapəh əskasik otəmat məmə, otol-tu rəhatəmat nətəligən təfəməh mīn məmə nakotətəlig-in rəhak nəghatən mīn itəm otiləs-ipər nətəligən rəhatəmat.

²³ Iakolkeike məmə onəkotitun məmə piətət u Timoti, ilat kəmotiləs-iarəp in e kalapus. Okəmə in otuwa uəhai əm, kən itimlau mīn, ekiamnə.

²⁴ Itəmat otən təwīr kəm netəm-iasol mīn rəhatəmat, ne iəfak mīn u imatəmat ikin. Netəm Itali kəmotən təwīr kəm itəmat.

²⁵ Pəs Uhgīn otawte-in rəhan nəwīrən kəm itəmat rafin. Əwəh.

Jemes

Naoo itəm Jemes təməte

Nəghatən əkuəkır rəha naoo u Jemes

?Pah təməte naoo u? Jemes, u in pia Iesu, in təməte naoo u. In etəm-iasol rəha niməfak əpəh Jerusalem.

?Təməte tatuwin kəm pah? Jemes təməte naoo u tatuwin kəm netəm Isrel itəm koatahatətə e Iesu Kristo motatig e nəptən pisin min rəha Iaihlua min.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Netəm-iasol min e netəm Isrel kəmotəhamnu Stipen, uarisig kotol nolən rat min e niməfak min əpəh Jerusalem. Kən tepət itəm kotahatətə e Iesu kəmotiet əpəh Jerusalem motuwın e ikin pisin pisin min. Məto nian əskasik min koatıləs-pikin əh ilat.

?Təməte naoo u o naka? Jemes təməte naoo u məmə otıləs-ipər nətəligən rəhalat məto-inu kotatig e nian əskasik min. Kən molkeike məmə otəgətun ilat e nəukəti nahatətəən itəm tətəuatip. Nian etəmim kit tətahatətə pahrien e Iesu Kristo, kən rəhan nolən rat min kotəuhlin motuwa motəwır. Tətapəs nolən rat min, kən matol nolən wır min.

Jemes tatən təwır kəm ilat

¹ Io Jemes, io slef rəha Uhgin ne Iesu Kristo, Iərəməre rəhatat. Iatən təwır kəm itəmat noanol min rəha Isrel u tuelef itəm kotahatətə e Iesu, itəm nəmotiet motatig ikin min rafin e nətueintən.

Nahatətəən ne nenatigən

² Piak min ne winik min. Nian nəratən pisin pisin min koatuwa e rəhatəmat nəmegəhən, kən otehm natimnat min əh tahmen e natimnat itəm nikitəmat tətəgien pik əm lan.

³ Nəkoatol nəhlan məto-inu, itəmat nəkotitun məmə nian nəratən min koatıləs pikən rəhatəmat nahatətəən e Uhgin, kən nian nəkotol win lan, ilat okotol məmə nəkotitun nətul əskasikən məsin min. ⁴ Kən nian onakoatətul əskasik e nəratən min əh, kən onəkotuwa kəmətə e nahatətəən, kən nolən min ne nətəligən min rafin rəhatəmat okotətuatip motəsanən, kən nakotaskəlim nolən wır min rafin.

⁵ Okəmə itəmat kit, rəhan nenatigən təsahmenən, kən tolkeike məmə in otitun natimnat min itəm Uhgin tolkeike məmə otol, pəs in tətapəh-in-pən o Uhgin, kən Uhgin otos-ipən kəm in e nikin agien. Uhgin tətəwte-in nıtunən əh kəm netəmim rafin e nikin agien, kən məsəhaiən ilat o nat itəm koatətapəh-in. ⁶ Məto nian suah kit in tatətapəh o Uhgin nəhlan, in otəkəike mahatətə lan, kən rəhan nətəligən otəsolən kəiu lan, məto-inu etəm itəm rəhan nətəligən kəiu, rəhan nətəligən tətən əpnəpin əm, in tahmen e peau-peau min əpəh itəhəi itəm nımətag tətəhig-əhig ilat. ⁷ Okəm-naka nikin tatəht məmə Iərəməre otos-ipən nat kit kəm in, məto kəp, otəsosən. ⁸ Etəmim itəm tatos nətəligən kəiu nəhlan, okol təsətul əskasikən e nat kit itəm nikin tatəht məmə otol.

⁹ Piatat kit itəm in ləhau, kən rəhan nautə tikə, nikin otəkəike magien məto-inu in etəm-iasol e niganəmti Uhgin. ¹⁰ Kən pəs etəm itəm rəhan nautə tepət, nikin tagien min o nat u itəm in titun məmə in nıpahrienən, məmə Uhgin otos-iəhau, məto-inu in tahmen e nəgu-nig itəm otəpanikə. ¹¹ Nian mit tatə, tape-ape tape-ape, kən matəhg nagwən nig tauke məmə, kən rəhan nəwırən təmikə. Tahmen əm e etəm rəhan nautə tepət. Nian tatol rəhan wək min matos nautə tepət lan, kən in min otəpanikə.

¹² Etəmim itəm tatətul əskasik nian nəratən tatuwa e rəhan nəmegəhən, in tətətig e nəwırən pahrien, məto-inu, nian tinol win e nəratən min əh, kən Uhgin otos-ipən kəm

in rəhan nətouən, inu nəmegəhən lilin. Uhgin təməni-ia kis rə kis məmə nəmegəhən lilin u, in rəha netəmim itəm kotolkeike in.

¹³ Nian nat kit tatiuw-pən suah kit məmə in otol təfagə rat, okol in təsənən məmə Uhgin tatos-ipən-os-ipən o nolən təfagə rat min, məto-inu okol nat kit təsiuw-pənən nətəligən rəha Uhgin məmə in otol təfagə rat, kən Uhgin təsos-ipən-os-ipənən təfagə rat kəm etəmim.

¹⁴ Məto nətəligən rat atip rəha etəmim, in tatos-ipən-os-ipən kəm in, kən matiuw-pən in məmə in otatəlig-in. ¹⁵ Nətəligən rat tatə-in təfagə rat, kən nian təfagə rat tīnuwa minepət, kən tatuwa in nīmisen.

¹⁶ Piak min ne winik min itəm iakolkeike pik itəmat. Sotegəhan-inən məmə suah kit oteiuə-in itəmat məmə Uhgin in etəm rəha nos-ipən-os-ipənən kəm netəmim o nolən təfagə rat. ¹⁷ Natimnat wir min rafin ne natimnat rafin itəm kotətuatip, koatisi-pən əm o Uhgin əpəh ilis itəm təmol nəhag-əhagən min rafin əpəh e neai. Məto nolən rəha Uhgin tol pisin e natimnat min u itəm kotaliwək e neai, kən kotol məmə nəghanpis koatətu-pən. Uhgin təsol pisinən. In tatətig tatətig. ¹⁸ Kən e rəhan əm nətəligən, Uhgin təmitəpun məmə kitat kəmotuwa nenətin min nian kəmotahatətə e nəghatən pahrien rəhan. In təmol nəhlan məmə e natimnat rafin itəm in təmol, kitat pisin əm rəhan nat keike, kotahmen e nagwənən wi e rəhan nasumən.

Ətəlig-in kən mol nəghatən rəha Uhgin

¹⁹ Piak min ne winik min itəm iakolkeike pik itəmat. Nikitəmat otəkəike matəht nəghatən u. Pəs itəmat kitiah kitiah onəkotəkəike motətul matip o nətəligən, məto onəsotafig-afig pikən o nəghatən, sotolən məmə neməha tatol uəhai əm itəmat, ²⁰ məto-inu nian neməha tatol suah kit, neməha u təsoe-inən noan itəm tətətuatip Uhgin tolkeike. ²¹ Otəra kin rə kis nolən min rafin itəm tamkimik, ne təfagə rat min itəm kotepət e nəmegəhən rəhatəmat. Uhgin təmələhəu-pən rəhan nəghatən e nikitəmat, kən nəghatən əh rəhan titun nosmegəhən itəmat. Kən təwir məmə nakotos-ia hau rəhatəmat nətəligən, kən moatəlig-in wir nəghatən u.

²² Sotəlig-in əmən nəghatən rəha Uhgin, məto otəlig-in kən motol nat naka itəm tatən. Okəmə nakotəto məsotolən nəghatən u, kən nakoateiuə-in atip əm itəmat. ²³ Etəm tatəto kən məsolən nəghatən u, in tahmen-pən e etəmim itəm tateranəm wir e klas matəplan narmin, ²⁴ kən nian tineranəm rə kis magim, mətaluin uəhai əm məmə niganəmtin tahro min-nulan. ²⁵ Məto etəmim itəm tatətag-pən əskasik e lou itəm tətətuatip agin u tatikis netəmim,* kən matol e nian min rafin, məsaluinən nat itəm təməto, məto in tatol, in otətig e nəwirən pahrien nian in tatol nəhlan.

²⁶ Okəmə suah kit nikin təht məmə in tatətu-pən wir nolən min rəha nəfakən, məto tatəghat-pən əm məsəlig-in wirən rəhan nəghatən min, in tateiuə-in atip əm in, kən rəhan nolən min rəha nəfakən in nat əpnəpin əm. ²⁷ Nolən min rəha nəfakən itəm rəhatat Tata Uhgin tatəplan məmə in tətətuatip wir kən nəratən tikə lan kotol nulan: iəfak kit tatəkəike matehm wir suakəlh min ne nəutahlimis min e nəratən min rəhalat. Kən matəkəike matehm wir nəmegəhən rəhan məmə nolən rat min rəha nətueintən otəsolən məmə in otamkimik lan.

2

Sotehmən netəmim neen məmə ilat ilis kotəprə kis-in netəmim neen

¹ Piak min ne winik min. Itəmat nakotahatətə e Iesu Kristo, Iəramərə rəhatat itəm ilis agin kən katisiai-in pik. Məto təsəwirən məmə nəkotol təwir kəm suah kit kən moatehm

1:18: Jon 1:13 **1:20:** Pri 7:9 **1:21:** Kol 3:8; 1 Pita 2:1 **1:22:** Mat 7:24-26; Rom 2:13 * **1:25:** Nəghatən u, "lou itəm tətətuatip agin u tatikis netəmim," tatəghat-in suatip rəha nahatədən məmə suah kit otuwa mətuatip e niganəmti Uhgin. Kən okəmə suah kit tatətu-pən suatip əh, Uhgin tatikis in e nəsanənən rəha təfagə rat, kən tatikis in e nalpinən itəm in təike mos. Əplan-tu Kal 5:13-14. **1:25:** Rom 8:2; Jem 2:12

məmə in ilis, kən moatehm rat suah kit min moatol tərāt kəm in. ² Tol mə inu ne. Suah kəiu katuea e niməfak rəhatəmat. Suah kit tatuwin-in napən wır min u nəmtilat tiəkis, ne noanat min kəmol e iaen u kol tatipit-ipit. Kən suah kit min tatuwin-in e napən rat min əm. ³ Təsəwırən məmə nakotos-ipən nisialien kəm etənim itəm tatuwin-in natimnat wır min, motən-ipən məmə, “Wa, məpələh u ikin təwir ikin.” Məto etəm tatuwin-in napən rat min, nakotən-ipən kəm in məmə, “Ətul-pən əpəh,” o “Əpələh əm e nisip.” ⁴ Nian nəkoatol nolən tol min-nulan, nakoatehm netənim neen məmə ilat ilis taprəkis-in netənim neen min, kən e rəhatəmat nətəligən rat, nakotakil netənim.

⁵ Piak min ne winik min itəm iakolkeike pik. Otətəlig-in-tu. Uhgin təmitəpun rəkis ian-rat min rəha nətueintən məmə rəhalat nahatətən e Kristo otepət. Kən təmitəpun min ilat məmə okotos nərəməmə rəha Uhgin itəm təməni-əkis məmə rəha netənim itəm kotolkeike in. ⁶ Məto itəmat nəmotehm rat ian-rat min. ?Məto netənim pah min u koatol nahməən kəm itəmat, kən moatiuw-pən itəmat e kot? ?Netəm rəhalat nautə tepət, o kəp? Əwəh, ilat əh. ⁷ Kən netəm min u koatəghat rat e nərgin u ilis, nərgi Iesu itəm rəhan u itəmat.

⁸ Lou rəha Kig itəm tətətig e Naoa Rəha Uhgin tatən məmə, “Olkeike ik kit tahmen əm məmə nakolkeike atip ik.” In təwir pik otəmat okəmə nəkoatətəu-pən pahrien nəghatən u. ⁹ Məto okəmə nakoatehm netənim neen məmə ilat ilis taprəkis-in netənim neen min, nəkoatol təfagə rat, kən nəghatən rəha Lou tatən məmə itəmat netəm rəha nətgəhlən Lou. ¹⁰ Tol nəhlan məto-inu, etənim kit itəm təmətgəhl nəghatən kitiah əm rəha Lou, təmol təfagə rat tahmen-pən əm məmə in təmətgəhl nəghatən min rafin rəha Lou. ¹¹ Tol nəhlan məto-inu, Uhgin u itəm tatən məmə, “Sakləh-inən pətan,” in Uhgin kitiah əm itəm tatən məmə, “Sohamnuən etənim.” Kən okəmə nəsoakləh-inən nipitan, məto nəmotohamnu netənim, itəmat netənim itəm nəmotətgəhl Lou.

¹² Nian nəkoatəghat kən motol nat kit, otol nolən min rəha netənim itəm kotitun məmə Uhgin otakil ilat e lou itəm tatikis ilat. ¹³ Otol nəhlan məto-inu okəmə suah kit təsasəkitunən netənim, kən Uhgin min otəsəkitunən suah u nian in otakil netənim. Məto okəmə itəmat nakotasəkitun netənim, kən Uhgin otəsəkitun itəmat, kən mən-ipinə məmə onəsotosən nalpinən e nian in otələhəu-pən nəghatən rəha nalpinən kəm netənim.

Nahatətən ne wək wır min

¹⁴ Piak min ne winik min. ?Okəmə suah kit tatən məmə tətəhatətə e Iesu Kristo, məto in təsolən wək wır kit, kən rəhan nahatətən in təwir o nat kit? Kəp. Nahatətən tol nəhlan, okol təsosmegəhən suah kit. ¹⁵ Tol mə inu ne. Piatat kit o winitat kit, rəhan napən tikə, kən nigin nagwənən təsahmenən. ¹⁶ Kəm-naka itəmat kit tatən-ipən kəm in məmə, “Atuwin, pəs Uhgin otasitu lam, kən onəsəpən, onakagwən wır.” ?Məto okəmə in təsolən nat kit məmə otasitu lan, in təmol nat wır naka? ¹⁷ E nolən əh inəh, okəmə suah kit tatos nahatətən pisin əm, məto məsolən wək wır kit tətəu-pən, kən rəhan nahatətən təmimis, nipətin tikə.

¹⁸ Məto okəm-naka suah kit otən məmə, “Netənim neen koatos nahatətən, kən netənim neen koatol wək wır min.” Məto iatən kəm ik nəhlan məmə, “Okəmə esəhmən rəham wək wır min, kən esitunən okəmə rəham nahatətən in nipahrienən, o kəp. Məto nian onakehm wək wır min rəhak, kən tətəgəhun məmə nahatətən rəhak, in nipahrienən.” ¹⁹ Inu nəghatən kit itəm nəməni nipahrienən lan məmə, “Uhgin kitiah əm.” !Təwir ron ik! Məto iərmis min, ilat min kotitun məmə nəghatən əh in nipahrienən, kən moatasiəp katəgin pik. ²⁰ !Ik rəhm-kapə tikə! Etənim itəm tətəhatətə, məto təsolən wək wır min, rəhan nahatətən in nipətin tikə. Pəs ekəgəhun ik e nat kit itəm otən kəm ik məmə inu nipahrienən.

²¹ Nikim otəht tipitat u Epraham. Uhgin təməplan məmə in tətuatip e niganəmtin e wək itəm təmol, məto-inu təmos nətin u Aisak, muwin mələhəu-pər e olta. ²² Kən rəhan nahatətən ne rəhan wək min kətioal nat kitiah, kən rəhan nahatətən təmoe-in noan, inu rəhan wək min. ²³ Kən nəghatən u rəha Naoa Rəha Uhgin təmuwa mol nīpahrienən, tatən məmə, “Epraham təmahatətə e Uhgin, kən Uhgin təmən məmə Epraham in tətuatip e niganəmtin.” Kən katən məmə in ioli Uhgin. ²⁴ Kən roiu nəkitun nehmən məmə, Uhgin tatol suah kit tətuatip e niganəmtin o natimnat itəm tatol, məto sənəmə e nahatətən pisin əm rəhan.

²⁵ Kən e nolən əh inəh, Uhgin təməplan məmə Rehap u, pətan rəha suatip, in təmuwa mətuatip e niganəmti Uhgin o wək itəm təmol, kən wək u məmə in təmatehm wir iahləpis anion mil rəha Isrel, kən mahl-ipən ilau e suatip pisin kiatəlig mətian. ²⁶ Nipəti etənim, okəmə namegən tikə lan, təmimis. Kən e nolən əh inəh, kitat kit itəm tatos nahatətən, məto təsolən wək wir min, rəhan nahatətən təmimis.

3

Namitəm ne rəhan wək

¹ Piak min ne winik min. Təsəwirən məmə itəmat tepət nakotuwa iəgəhun min rəha niməfak, məto-inu nəkotitun məmə Uhgin in otəplan wir kən makil nəmegəhən rəhatəmat iəgəhun min, taprəkis-in netəm əpnəpən. ² Nīpahrienən, kitat rafin koatəme e nəmegəhən rəhatat nian tepət. Məto okəmə suah kit təsəmeən e rəhan nəghatən, nat u tatəgəhun məmə in etəm mətə, kən nətəligən rəhan titun nehm wirən rəhan min nolən min rafin.

³ Tol məmə nat min u ne. Katətu-pən pit e nohli hos məmə otol nəwia etənim, kətealalin rəhn-kapə hos, kən tatəuhlin nīpətin rafin. ⁴ Kən nego, in iahgin, kən nīmətag asol tatəhtig, məto stia in nat əkəku kit itəm nian kapten tətəlalın, kən nīpəti nego asol rafin tateko-pən əh kapten tolkeike məmə okian-pən ikin. ⁵ E nolən əh inəh, namitəm in nat kit nətin, məto titun niuw-pamən nat asol min. Nīkitəmat təht-tu, noanəmtahli nigəm əkəku kit titun nuəpən mus nig mətə tepət. ⁶ Kən nīpahrienən, namitəm in tahmen-pən e nigəm. Namitəm in noli nīpəti etənim itəm nəratən min rafin rəha nətueintən u kotərioah wir lan. Kən nəratən min rəhan koatərakın nəmegəhən rafin rəhatat. Kən Setan əm tətahl nigəm e namitəm. Kən namitəm tətahl nigəm rat e suatip min rafin e nəmegəhən rəhatat matərakın natimnat rafin.

⁷ Netənim kotitun nahkulən e nat iarupin min məmə okotuwa kəpou, inəh nat megəh min, ne mənig min, ne nat kotəkioah min, ne nat itəm kotatig itəhəi. Netənim kəmotahkul elat kotəpou. ⁸ Məto etənim tikə otahkul e namitəm təpou. In nat iarupin tatol wael, mərioah e nəratən ne nakonən rəha nīmīsən.

⁹ E namitə, kotənwiwi ləramərə Tata Uhgin rəhatat, kən e namitə kotən rat netənim lan itəm Uhgin təmol ilat kotol məmə in ne. ¹⁰ Nohlitəm kitiah əm tatən-iarəp nənwiwian ne nən ratən. Piak min ne winik min. Pəs okəsölən min-nəhlan. ¹¹ Nəhau wir ne nəhau arip, okol kəsiasipənən e nəmti nəhau kitiah. ¹² Piak min ne winik min. ?Nig u fik otoe-in noa olif? ?Kən nol u krep otoe-in noa fik? !Kəp! Kən nəmti nəhau arip təsos-ipamən nəhau wir.

Nenatigən təwir itəm tətisi-pən o Uhgin

¹³ ?Suah kit əh-ikin ilugin etəmat itəm nīkin təht məmə in tenatig wir kən mitun nat naka itəm Uhgin tolkeike? Təwir. Kən pəs in otol wək wir min e nolən itəm tətisi-pən e nenatigən, inəh nolən rəha etənim itəm rəhan nətəligən ləhau. Kən nolən ətuatip rəhan otəgəhun nenatigən ne nitunən rəhan. ¹⁴ Məto okəmə nīkitəmat təht məmə nakotenatig, məto nīkitəmat tərrioah e netetən, kən nakoatətəlig-in atip əm itəmat o nīləs-ipərən itəmat, tol nəhlan, nakoateiuə-in atip əm itəmat. Sotəghat ausit pikən o nenatigən eiueiuə

rəhatəmat, məto-inu kəsənəmə nolən u rəha etəmim u tenatig. ¹⁵ Nenatigən tol min-nəhlan təsisi-pənən e nego e neai, məto rəha nətueintən əm u, ne nətəligən rəha etəmim, ne rəha Setan. ¹⁶ Tol nəhlan məto-inu nian netəmim koatetə motolkeike məmə koatos-ipər atip ilat, kən netəmim koatətau-pən əm rəhalat atip nətəligən moatol nəratən, kən nolən tərət rafin kotet-arəp.

¹⁷ Məto etəm itəm tatos nenatigən itəm tətisi-pən e nego e neai, rəhan nolən tol min-nulan. Nat aupən, rəhan nəmegəhən in tətutəp wır, kən in tolkeike pik nəməlinuən, kən in etəm mətig, in tətisi-ai-in nətəligən rəha netəmim pisin pisin min, kən in tərtoah e nasəkitunən, kən matoe-in noan tətəp e nəmegəhən rəhan, in tatehm netəmim məmə kotahmen-ahmen əm, kən təsənən nat kit kən matol nat pisin. ¹⁸ Netəm rəha nəghat-inən nəməlinuən, kotahmen-pən e netəmim itəm kəmotəfe nikuti nat e nasumən, kən tatəwīə matoe-in noan. Okəm kotol natimnat min əh motasitu e netəmim o nələhəuən nəməlinuən, kən ilat okotəplan noan məmə in nətuatipən.

4

Nolən rəha nuwamən iuəhkīr o nətueintən, o Uhgin

¹ ? Naka u nəukəti nəmouən ne nərgəhəuən rəhatəmat? Natimnat min əh koatuwa məto-inu itəmat nakotolkeike nətoən təwīr e nipətəmat, kən nətəligən min əh rəha nətoən təwīr, ilat koatol fait e nikitəmat kitīəh kitīəh məmə okotuwa netəm-iasol min e nəmegəhən rəhatəmat. ² Nikitəmat tatuwīn o natimnat rəha netəm pisin, məto nəsotosən, kən nakotərgəhəu moatəmou ron. Nakoatolkeike natimnat neen, məto nəsotosən. Kən mətə onəkotohamnu netəmim ron. Nəməsotosən natimnat məto-inu nəsotətapəh-inən o Uhgin. ³ Kən nian nakotətapəh-in, məto nəsotosən, məto-inu nəmotətapəh-in e nətəligən itəm tərət məmə otol itəmat atip əm nakotəto təwīr lan.

⁴ Itəmat nəkotahmen e pətan itəm tətisi-ai-inən rəhan iərman, tapəs kən matətau-pən əpnəpin əm nəman. E nolən əh inəh, itəmat nəmotapəs Uhgin kən moatətau-pən natimnat rəha nətueintən. Nəkotitun o kəp məmə, etəmim itəm tolkeike pik natimnat rəha nətueintən, in tatətauəh Uhgin. Kən etəmim kit itəm tatitəpun məmə otolkeike natimnat rəha nətueintən, in tatuwa məmə in tikimīr rəha Uhgin. ⁵ Kən nəghatən u rəha Naoa Rəha Uhgin sənəmə nəghatən əpnəpin əm. Tatən məmə, “Uhgin tolkeike pik məmə nikitat itəm in təmos-ipa kəm kitat, otuwīn əm ron.” ⁶ Məto Uhgin tətawte-in rəhan nəwīrən tatuwa matahgoau kəm kitat. O nat əh, Naoa Rəha Uhgin tatən məmə, “Uhgin tətəhtosig-in netəm kətausit, məto tətawte-in rəhan nəwīrən kəm netəmim koatos-iəhəu rəhalat nətəligən.”

⁷ Kən tol nəhlan, otos-iəhəu itəmat kən motatig əhgin nelmi Uhgin. Otətul əskasik nian Setan tatuwa matos-ipən-os-ipən kəm itəmat, kən in otaiu muwīn isəu otəmat. ⁸ Otuwīn iuəhkīr o Uhgin, kən in otuwa iuəhkīr otəmat. Itəmat u nol təfagə rat, otaiquas e nelmitəmat. Kən itəmat u rəhatəmat nətulən kəiu, otol nikitəmat tətutəp. ⁹ Təwīr məmə nikitəmat otahmə məpou, kən nakotasək əfəməh o rəhatəmat təfagə rat. Otəuhlin rəhatəmat nələhən otuwa nasəkən, kən rəhatəmat nəgienən otuwa nīkin əpou. ¹⁰ Otos-iəhəu rəhatəmat nətəligən tuwīn kəm ləremərə, kən in otiləs-ipər itəmat.

¹¹ Piak min ne winik min. Sotəghat ratən e nərgitəmat min. Okəmə suah kit tatəghat rat e nərgi pian kit, o in tatələhəu nəghatən kit məmə in təmol təfagə rat kit,* kən suah əh, in tatəghat rat e lou† matələhəu nəghatən məmə lou təsahmenən məmə in otol rəhan wək, o kəm-naka lou in nat əpnəpin əm. Kən nian nakoatəplan lou məmə in təsahmenən,

3:18: Mat 5:9 **4:1:** Rom 7:23 **4:4:** Rom 8:7; 1 Jon 2:15 **4:6:** Prov 3:34; 1 Pita 5:5 **4:7:** Efes 6:12 **4:8:** Aes 1:16; Sek 1:3; Mal 3:7 **4:10:** Job 5:11; 1 Pita 5:6 * **4:11:** Nəghatən u rəha Jemes nipətin təsənən məmə kitat okəsotəgəhunən təfagə rat rəha netəmim. Nəghatən min tətəp e Naoa Rəha Uhgin tatən məmə kitat kotəkəike motəgəhunən təfagə rat rəha etəmim məmə in otiet rəkis lan. Məto kotəkəike motol e nətəligən itəm tətətig ələhəu. Kal 6:1; Luk 17:3; 2 Tim 3:16; Jem 5:20; Kal 5:21; 1 Tes 5:14; 2 Tes 3:15; Taet 3:10. † **4:11:** “Lou” e ves u tatəghat-in ‘lou rəha nolkeikən.’ Əplan-tu Jem 2:8

itəmat nəkəsotətəu-pənən lou, məto nəmotər kəpələh-pər e lou, kən məsotatig ahginən lou. ¹² Uhgin əm in tatos-ipa Lou, kən in əm tətakil netənim matələhəu nəghatən lan. Kən in titun nosmegəhən, kən mitun nərəkinən. ?Məto itəmat, nikitəmat təht məmə itəmat Uhgin min, məmə nakotakil təfagə rat min rəha piatəmat min motuəh ilat? !Kəp!

Nəghatən ausit

¹³ Otətəlig-in-tu, itəmat netəm nakoatən məmə, “Roiu o olawig, kotuwın e taon u o taon əh, motatig e nup kit, motol bisnes ikin, kən moatargətain məni.” ¹⁴ ?Nakotahro kitun məmə naka u otuwa olawig? ?Nəmegəhən rəhatəmat in naka? Itəmat nəkotahmen e nəhaniəm itəm tətətig noan məsin əm kən matig mikə min. ¹⁵ Məto nəghatən itəm tətətip məmə onəkotən in tol nulan, nəkotəkəike motən məmə, “Okəmə in nəwıa İərəməərə pahrien, kən ekotatig kən motol natimnat min u, o natimnat min əh.” ¹⁶ Məto roi, nakotəghat ausit moatos-ipər pik itəmat. Kən nəghatən min əh itəm nakoatən, ilat rafın kotərat.

¹⁷ Tol nəhlan, etənim itəm titun nat kit itəm tətətip məmə otol, məto təsolən, in tatol təfagə rat.

5

Nəghatən tatuwın o netəm rəhalat nautə tepət

¹ Itəmat netəm rəhatəmat nautə tepət. Otətəlig-in-tu nəghatən u. Təwir məmə nakotəto tərət motasək əfəməh o nəratən itəm tatuwa otəmat. ² Rəhatəmat nautə tinəmnəmit rəkis, kən win min kinoaton rəhatəmat napən. ³ Rosta tatus rəhatəmat iaen u kol tatipit-ipit, ne silfa. Kən rosta min okotən-iarəp nolən rat min rəhatəmat kən motus nipətitəmat tahmen e nigəm. Nian rəha namnun nian tatuwa iuəhkır, məto itəmat nəmotargətain rəhatəmat nautə min. ⁴ !Otətəlig-in-tu nat u! Rəhatəmat iolwək min kəmotəülək e rəhatəmat nasumən min, məto nəmotakləh-in məni məsin rəhalat. Kən nətouən itəm nəməsotos-ipənən kəm ilat, koatən-iarəp rəhatəmat nolən rat min. İərəməərə Əsanən Pik Agin, tinatəto nasəkən rəha iolwək min rəhatəmat. ⁵ E nətueintən u, itəmat nəmotatig e nəmegəhən itəm timətig əm, nəmotol nikitəmat tagien o rəhatəmat nautə e nian itəm otəsuwəhən Uhgin otakil muəh mələhəu nəghatən o rəhatəmat nolən rat min. Itəmat nəkotahmen e nat megəh min itəm kətagwən ilat, kol kotasis-asis o nian rəha nohən ilat. ⁶ Nəmotiuw-iarəp netənim itəm kotətip e kot, kən motakil motuəh motələhəu nəghatən motohamnu ilat, kən ilat kəməsotolən nat kit məmə okotən-iəhau itəmat.

Nətəligən əfəməh e nian rəha nəratən

⁷ Piak min ne winik min. Otol məmə rəhatəmat nətəligən otəfəməh nian nakoatəsahgin məmə İərəməərə otitəlig-pa min. Nikitəmat tətəht nolən rəha suah kit rəha nasumən. Tatəsahgin nian ətuatip rəha nətəən nımaı, kən matəsahgin nian rəha nəfəən, kən mos rəhan nətəligən təfəməh nian matəsahgin mətoarus-pən tinimətə, kən matəülək-in rəhan nagwənən keike. ⁸ E nolən əh tahmen əm, itəmat min, otol məmə rəhatəmat nətəligən otəfəməh, kən motətul əskasik, məto-inu otəsuwəhən İərəməərə otitəlig-pa min.

⁹ Piak min ne winik min. Sotəghat-əghatən o nən ratən itəmat min məmə nikitəmat təsagienən o natimnat min neen. Okəmə nəkoatol nəhlan, Uhgin otakil mələhəu-pən nəghatən o rəhatəmat nolən rat min. !Roiu agin-əh tatətul matip, kən otəsuwəhən tuwa mol!

¹⁰ Piak min ne winik min. Nikitəmat tətəht-tu ien min aupən itəm kəmotən-iarəp nəghatən min e nərgi İərəməərə. Rəhalat nəmegəhən tatəgətun kitat məmə rəhatat nətəligən otəkəike məfəməh e nian nəratən tatuwa. ¹¹ Kən nəkotitun inu, katən məmə netənim itəm koatətul-iəkis e nian nəratən tatuwa, ilat koatətip e nəwirən pahrien.

Nəmotəto namnusən rəha Jop məmə təmətul əskasik e nian iəkis min, kən motitun nalpəkauən wir rəha İəməmə o Jop, kən uarisig e nian tepət rəha nəratən, İəməmə təmol təwir ağin kəm in. Kən tol nəhlan, sotaluinən məmə niki İəməmə təmə mərioah e nasəkitunən kitat, kən nikin titahmə otat.

¹² Piak min ne winik min. Nat u in nat keike, məmə nəsosən noanawil. Sotosən noanawil e nego e neai, o nətueintən, o nat kit min. Nian rafin, otən əm nıpahrienən. Nian itəmat kit otən məmə, “Əwəh,” kən rəhan nəghatən otəkəike mol nıpahrienən. Kən nian itəmat kit otən məmə, “Kəp,” kən rəhan nəghatən otəkəike mol nıpahrienən. Okəmə suah kit təsolən nəhlan, kən Uhgin otələhəu-pən nəghatən rəha nalpınən kəm in.

Nəfakən itəm noan əh-ikin

¹³ Okəmə itəmat kit tətətig e nəratən, təwir məmə otəghat kəm Uhgin e nəfakən. Okəmə itəmat kit nikin tagien, təwir məmə otan napuən min rəha nənwıwıən. ¹⁴ Okəmə suah kit tatimis, təwir məmə otaun-in elta min rəha nıməfak məmə okotuwa kəfak lan, kən motol-pən oel lan e nərgi İəməmə. ¹⁵ Kən nian ilat koatahatətə məmə Uhgin otol-wir suah əh, kən motəfak lan, rəhalat nəfakən in suatip məmə İəməmə otol məmə etəm tatimis otəto təwir min. Kən okəmə in təmol təfagə rat kit itəm tatiuw-pa nımisən, kən Uhgin otafəl rəhan təfagə rat. ¹⁶ Tol nəhlan, təwir məmə nakoatən-iarəp rəhatəmat nolən rat min kəm itəmat min, kən motəfak otəmat min pəs motəmegəh. Suah kit itəm tətuatip, rəhan nəfakən in təsanən, kən tatoe-in noan. ¹⁷ Elaija in etənim kit tahmen əm e kitat. Kən in təməfak təməfak məmə otəsəfikən, kən nuhuən təməsəfikən mos nup kisil ne məwig sikis. ¹⁸ Kən təməfak min, kən Uhgin təməhl-ipa nuhuən tuwa min, kən nasumən rafin, nagwənən təmatig min elat.

Iuw-pa min netənim kəmotuwın isəu e rəhalat nahatətəən

¹⁹ Piak min ne winik min. Okəmə itəmat kit tateko mətapəs suatip rəha nıpahrienən, kən okəmə suah kit min tatiuw-pa min, ²⁰ təwir məmə nəkotitun nat u məmə, etəm u itəm otol iol təfagə otitəlig-pa min e suatip rəha nıpahrienən, in otosmegəh suah u o nımisən, kən otol suatip məmə Uhgin otafəl rəkis təfagə rat min tepət rəha suah əh.

1 Pita

Naoa itəm Pita tēmaupən mäte

Nəghatən əkuəkīr rəha naoa u 1 Pita

?Pah tēmäte naoa u? Pita tēmäte naoa u.

?Tēmäte tatuwin kəm pah? Tēmäte naoa u tatuwin kəm netəmim rəha Uhgin itəm kotatig ikin pisin pisin e profens min rəha Pontas, ne Kalesia, ne Kapetosia, ne Esia, ne Pitnia (1 Pita 1:1). Roiu katən nərği nəptən min əh mēmə Turke.

?Nəmegəhən tahro nulan nian tēmäte? E nian əh, etəm-iasol rəha Rom, nərğin u Nero, tēmərəkin pik niməfak. Təmoh niməfak min neen kotimis, kən moh neen. Otəsuwəhən toh Pita.

?Tēmäte naoa u o naka? Pita tolkeike mēmə otələs-ipər nətəligən rəha iəfak min itəm kotatig e nərətən. In tolkeike mēmə okotətul əskasik e rəhalat nahatətən kən moatol nat kit itəm təwīr, nat əpnapin nərətən tatuwa.

Pita təmən təwīr kəm ilat

¹ Io Pita, io aposol kit rəha Iesu Kristo. Iatən təwīr kəm itəmat netəm rəha Uhgin itəm nəkotatig ikin min rafin əpəh e profens min u Pontas, ne Kalesia, ne Kapatotia, ne Esia, ne Pitinia. Uhgin tēmītəpun rəkis itəmat, kən imatəmat ikin sənəmə nətueintən u, itəmat iapispis min əm u ikin-u. ² Tata Uhgin tēmītəpun itəmat mətə-inu, aupən aupən agin, təmöl rəhan nalpəkauən mələhəu, kən in tinitun rəkis suatip min rafin rəha nəmegəhən rəhatəmat. Kən Narmin Rəhan tatol itəmat nakotətul pisin kasim mēmə, nəkətol nəwia Iesu Kristo, kən nitan taikuas etəmat e nolən rat min rəhatəmat.*

Pəs Uhgin otawte-in rəhan nəwīrən ne nəməlinuən tepət kəm itəmat.

Otənwiwi Uhgin o nalpəkauən rəhan

³ !Pəs kotənwiwi Uhgin itəm in Uhgin ne Tata rəha Iəramərə Iesu Kristo rəhatat! E nasəkitunən asol rəhan, in təmöl mēmə kitat kotaiir-pən e nəmegəhən wi, kən moatələhəu-pən əskasik rəhatat nətəligən lan. Tatuwa min-nəhlan mətə-inu Iesu Kristo tēməmegəh min e rəhan nimisən. ⁴ Kən e nəmegəhən wi u, kitat okotos natimnat wīr min əpəh e nego e neai itəm Uhgin təmələhəu pisin mēmə rəhatat. Kən nat u okol təsəmnəmitən, kən okol təsəmkimikən, kən okol rəhan nəhag-əhagən təsikəən. ⁵ E nahatətən rəhatəmat, nəsanənən rəha Uhgin tatətulosig-in itəmat mətəarus-pa in otosmegəh itəmat, kən Uhgin otol əp rəhan nosmegəhən e namnun nian.

⁶ Nikitəmat tətəgien o nat u, nat əpnapin okəmə nian iəkis pisin pisin min koatuwa pap e rəhatəmat nəmegəhən. Mətə koatuwa o nian əkuəkīr əm. ⁷ Nian iəkis min əh moatuwa mēmə okotəgətun mēmə itəmat nakotəhatətə pahrien. Iəen u kol tatipit-ipit, in nat kit itəm nigəm tatus mətəfəl rəkis in rat min lan. Kən nian iəkis min əh kotahmen e nigəm itəm tatus rəhatəmat nahatətən mətəfəl rəkis in rat min lan. Iəen u kol, in nat təwīr, mətə otəpanikə min nian kit. Mətə rəhatəmat nahatətən, in nat təwīr taprəkis-in iəen u kol. Kən o rəhatəmat nahatətən, Uhgin otənwiwi itəmat, mīləs-ipər nərğitəmat, mos-ipən nisaiiən asol kəm itəmat e nian Iesu Kristo otuwa met-arəpa lan. ⁸ Nat əpnapin nəməsotəplan papən Iesu Kristo, mətə nakoatolkeike. Kən nat əpnapin nəsotehmən u-roiu, mətə nakotəhatətə lan. Kən nikitəmat təmər marioah e nagienən itəm in təwīr agin-əh taprəkis, kən okol suah kit təsənən nəwīrən rəha nagienən əh. ⁹ Nikitəmat tətəgien

* **1:2:** Nəghatən Kris ətuatip tatən mēmə, Uhgin “təmorautin nita Iesu etat” u nipətin mēmə tətəikuas etəmat o nolən rat min. Afīn min e nəghatən min u “tətorautin nitan” ne “nitan taikuas e netəmim”: Lev 14:6-7; Sam 51:7; Eks 24:5-8; Hip 9:19; 1 Jon 1:7. **1:4:** Kol 1:12 **1:5:** Jon 10:28; 17:11 **1:6:** Jem 1:2; 1 Pita 5:10 **1:7:** Prov 17:3; Sek 13:9; Mal 3:3; Jem 1:3 **1:8:** Jon 20:29; 2 Kor 5:7

nəhlan məto-inu itəmat noatos nat u itəm nakotahatətə lan, inu məmə Uhgın otosmegəh rəhatəmat nəmegəhən.

¹⁰ Suatip rəha Uhgın o nosmegəhən netəmim lan, in nat kit itəm ien min aupən kəmotolkeike pik məmə okotitun tuwin təhmīn min, kən tol nəhlan kəmotafin kategəs-in wir nətəligən min lan. Kən ilat kəmoatəghat-in nəwirən u itəm otuwa kəm itəmat.

¹¹ Narmin rəha Kristo təmətatig ilat min, kən matəghat kəm ilat, kən aupən ikīn matən-iarəp nahməən itəm okotuwa e nəmegəhən rəha Iesu, kən uarisig lan e nəsanənən asol rəhan. Məto ien min kəmotalkut o nitunən suatip itəm natimnat min əh okotuwa lan, ne rəhalat nian ətuatip. ¹² Uhgın təmol əp kəm ien min məmə, nəghatən min itəm ilat kəmoatən, kəməsotəghat-inən nian itəm ilat kəmotatig lan, məto kəmotəghat-in əm nian rəhatat. Kən roiu, netəmim kīnotən-iarəp nəghatən rəha namnusen təwir kəm itəmat e nəsanənən rəha Narmin Rəha Uhgın itəm tatisi-pən e nego e neai. Kən natimnat min u kotəwir agin məmə nagelo min, ilat min kətolkeike məmə okotəplan kən motitun natimnat min u itəm kəmotuwa.

Nolən rəha nəmegəhən itəm tətuatip

¹³ Tol nəhlan, nəkotəkəike motol rəhatəmat nətəligən tətul matip o nolən wək, kən motəgəhun wir rəhatəmat nətəligən. Otələhəu-pən əskasik rəhatəmat nətəligən e nəwirən itəm Uhgın otawte-in kəm itəmat nian Iesu Kristo otuwa min. ¹⁴ Otol nəwia Uhgın tahmen-pən əm məmə nisualkələh itəm kotəwir koatol nəwia tata min. Aupən ikīn, itəmat nəməsotitunən nīpahrienən rəha Uhgın, kən nəmoatol nolən rat min itəm nikitəmat əm tolkeike. Məto roiu, otəsegəhan-inən nətəligən min əh okotiūw rəkis min itəmat. ¹⁵ Uhgın u itəm təmaun-in itəmat, in tasim mətuatip. Kən e nolən əh inəh, itəmat min onəkotəkəike motasim motətuatip e natimnat rafin itəm nəkoatol. ¹⁶ Nəkotəkəike motol nəhlan məto-inu Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, “Nəkotəkəike motasim motətuatip məto-inu Io ekasim mətuatip.”

¹⁷ Itəmat nakotətapəh-in nasituən o Uhgın u tahmen məmə in rəhatəmat Tata, məto onəkəsotaluinən məmə nian Uhgın tətakil nolən min rəha netəmim, in tatol əm e nolən itəm tahmen-ahmen əm. Tol nəhlan, nian nakotəmegəh əh e nətueintən u, onəkotəgin motisiai-in Uhgın e nolən min rəhatəmat, kən otol nolən təwir tahmen məmə itəmat iapispis min əm e nətueintən u. ¹⁸ Nəkotəkəike motol nəhlan məto-inu itəmat nəmotitun rəkis nat keike itəm Uhgın təmətou rəkis itəmat lan. Otətelig-in-tu nolən rəha nəmegəhən rəhatəmat aupən itəm nīpətin tikə u təmisi-pən o tipitəmat min. Məto Uhgın təmikis rəkis itəmat e nolən rat əh. Kən Uhgın təməsos-nəmtinən rəhatəmat nəmegəhən e nat kit rəha nətueintən itəm otəpanikə, tahmen e silfa ne iaen u kol tatipit-ipit, ¹⁹ məto in təmos-nəmtin itəmat e nita Kristo itəm in nat keike təwir pik agin. Kristo in tahmen e nəti sipsip wir itəm nīmisen o nəratən tikə agin lan.† ²⁰ Aupən aupən agin, nian Uhgın təməsolən əh nətueintən u, təmitəpun rəkis Kristo məmə otol wək əh. Məto roiu iuəhkīr o namnun nian, Uhgın təmol əp in, məmə otuwa masitu etəmat. ²¹ O natimnat itəm Iesu təmol, itəmat nakotahatətə e Uhgın, itəm təmosmegəh Iesu Kristo e nīmisen, kən mīləs-ipər in mos-ipən nəsanənən itəm təhag-əhag ne nisaiiən kəm in. Kən tol nəhlan, nakotahatətə e Uhgın, kən moatələhəu-pən əskasik rəhatəmat nətəligən lan.

²² Nəmotai kuas e rəhatəmat nəmegəhən tinuwa minuwīwi min rəkis məto-inu nəmotətəu-pən nəghatən rəha nīpahrienən. Kən o natimnat min u, nakotos nolkeikēən pahrien tatuwin otəmat min neen. Kən tol nəhlan, otolkeike pik itəmat min e nīkin pahrien. ²³ Otol nəhlan məto-inu, nəmotaiir wi rəkis min, kən nəmegəhən wi rəhatəmat təməsisi-pənən o netəmim itəm ilat rafin okəpanotimis. Məto nəmegəhən wi u rəhatəmat

1:10: Mat 13:16-17 **1:11:** Sam 22; Aes 53; Luk 24:26-27 **1:14:** Rom 12:2; Efes 2:3; 4:17-18 **1:16:** Lev 11:44,45; 19:2; 20:7 **1:17:** Rom 2:11; Nol Əpən 2:23 † **1:19:** E nian rəha Oltesteman, netəmim kəmotol sakrifais kəm Uhgın o tafagə rat min e nəti sipsip min itəm nəratən tikə lan. Afīn e Eks 12:5. **1:19:** Wək 20:28; Hip 9:12-14
1:20: 2 Tim 1:9-10 **1:21:** Jon 14:6; Rom 5:1-2 **1:22:** Jon 13:34; Rom 12:10

in otətatig namnun tikə mətə-inu təmiş-pən e nəghatən kit itəm tatəmegəh mətətig namnun tikə, inu nəghatən rəha Uhgîn. ²⁴ Naoa Rəha Uhgîn tatən məmə,
 “Netənim rafin kotahmen e ma kiras,
 kən nəwīrən rafin rəhalat tahmen əm e nəguī-nig əpəh e nīkinat.
 Ma kiras əh tətəuke, kən nəguīn mīn koatīsas,
²⁵ mətə nəghatən rəha ləramərə tətətig lilin namnun tikə.”
 Kən inu nəghatən rəha namnusən təwīr itəm netənim kəmotən-iarəp rəkis kəm itəmat.

2

¹ Mətə-inu o nəghatən mīn əh, otəra kin nolən mīn u kotiet rəkis e rəhatəmat nəmegəhən: nolən rafin rəha netəhauən netənim kən matol nəratən kəm ilat; nolən rafin rəha neiūəən; nolən rəha netəm koatən pik əm nat, mətə kəsotolən; nolən rəha netetən; nolən rafin rəha nən ratən netənim. ²⁻³ Itəmat nəmotitun rəkis məmə ləramərə təmol təwīr kəm itəmat. Tahmen-pən məmə nəmotun asgəwīn noa nig itəm tətəhen. Kən roiu nəkotəkəike motuwa kahmen e nīsualkələh mətətig itəm kotasək o nəməhən. Itəmat nəkotəkəike kolkeike pik nagwənən ne nənīmən itəm tətətip məwīr məmə nakotagwən nīkitəmat lan. Kən natīmnat mīn əh okotol nakotepət e rəhatəmat nəmegəhən itəm Uhgîn təmosmegəh itəmat lan.

Kəpiel megəh e nimə rəha Uhgîn

⁴ Uhgîn tolkeike məmə otīləkin rəhan kit nimə e kitat netənim, kən təmitəpun Kəpiel kit itəm netənim kəmotapəs, mətə in kəpiel keike tatəmegəh məmə Uhgîn otətuoun nimə lan. Kən nian nakotuwa o kəpiel u Krišto e suatip rəha nahatətəən, ⁵ itəmat mīn, nəkotahmen e kəpiel megəh mīn itəm Narmin Rəha Uhgîn tatos itəmat matīləkin Nimə lan Rəha Uhgîn. Kən itəmat pris asim mīn, itəm nakoatos-ipən sakrifais mīn kəm Uhgîn itəm nīkin tətəgien ron mətə-inu o natīmnat itəm Iesu Krišto təmol. ⁶ Tahmen-pən e Naoa Rəha Uhgîn tatən mihin məmə,

“Otəplan-tu. Iakatələhəu kəpiel əpəh Jerusalem,*
 inu kəpiel keike pik agin itəm io emitəpun,
 kəpiel u in rəha nətuounən nimə,
 kən etənim itəm otahatətə lan,
 in otəsaulisən.”

⁷ Kəpiel u in nat keike kəm itəmat itəm nakoatahatətə lan. Mətə kəm netənim itəm kəsotahatətəən lan, kəpiel u in tahmen-pən e nəghatən u e Naoa Rəha Uhgîn itəm tatən məmə,

“Kəpiel u itəm netəm rəha niləkinən nimə kəmotəra kin,
 mətə Uhgîn təmol tuwa kəpiel itəm in rəha nətuounən nimə,”

⁸ kən Naoa Rəha Uhgîn tatən məmə,

“Kəpiel u tatol netənim koatīləs pikən,

kən in kəpiel itəm tatol məmə netənim kotiet katorin.”

Ilət koatīləs pikən kəpiel u mətə-inu koatəht nəwīa nəghatən, kən inu nalpəkəuən itəm Uhgîn təmol olət.

⁹ Mətə Uhgîn tīnəmitəpun rəkis itəmat məmə rəhan mīn, kən itəmat pris mīn rəha Kig, kən itəmat netəm asim mīn itəm Uhgîn tətəramərə etəmat, kən itəmat noanol mīn kit rəha Uhgîn. In təmol itəmat nəhlan məmə nəkotitun nən-iarəpən nənwiwīən itəm tatīləs-ipər in o rəhan nəwīrən ne natīmnat itəm in təmol. In təmaun-in rəkis itəmat məmə onəkotiet e napinəpən məmə nakotuwīn e nəhag-əhagən wīr rəhan. ¹⁰ Aupən ikin, itəmat netəm əpnəpīn mīn əm, mətə roiu, itəmat noanol mīn rəha Uhgîn. Aupən ikin, nəməsotitunən nasəkītunən rəha Uhgîn, mətə roiu, nəkotitun nasəkītunən rəha Uhgîn.

1:25: Aes 40:6-8 2:1: Efes 4:22; Jem 1:21 2:2-3: Sam 34:8 2:2-3: Sam 34:8 2:5: Rom 12:1; Efes 2:21-22; Nol Əpən 1:6 * 2:6: Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “Saeon,” nərgin kit mīn rəha Jerusalem. 2:6: Aes 28:16; Efes 2:20 2:7: Sam 118:22 2:8: Aes 8:14 2:9: Dut 7:6; 14:2; Aes 9:2; Wək 26:18; Efes 5:8

¹¹ Iolik min itəm iakolkeike pik itəmat, nikitəmat otəkəike matəht məmə nətueintən u sənəmə imətat ətuatip ikin. Kitat kotahmen e iapispis min ne iaihlua min ikin-u. Tol nəhlan, iatən əskasik kəm itəmat məmə nakotətul isəu o nolən rat min itəm nətəligən rəhatəmat tolkeike. Nətəligən min əh, ilat tikimər min rəhatəmat kən koatəluagin e nikitəmat. ¹² Nian rafin kitat kotatig ilugin e netəmim itəm rəhalat nahatətəən tikə. Kən nəmegəhən rəhatəmat in otəkəike mətuatip wir agin məmə nat əpnəpin ilat okoatətu-pinə nəghatən rat etəmat, məto okotəplan nolən wir min rəhatəmat, kən ilat okotos-ipən nisiaiien kəm Uhgin e nian in otuwa min makil netəmim lan.

Nisiaiien netəm-iasol

¹³ Kitat netəmim rəha İərəməərə, kən kotalkeike məmə okotisiai-in nərgin. Tol nəhlan, nəkotol nəwia netəm-iasol min rafin itəm netəmim koatiləs-ipər ilat məmə okotərəməərə, tahmen e kig, itəm in etəm-iasol agin, ¹⁴ o tahmen e rəhan netəm-iasol min itəm tətəhl-iarəp ilat o nolən rəhan wək. İlat okotuwin motələhəu nalpinən kəm netəmim itəm koatətgəhl lou rəhalat, kən moatənwiwi netəm koatol nolən təwir. ¹⁵ Nəkoatol nəhlan məto-inu Uhgin tolkeike məmə rəhatəmat nolən wir min okotən-iəhau nəghatən alməl min rəha netəm min u rəhalat nitunən tikə. ¹⁶ Itəmat sənəmə slef min rəha təfagə rat min, məto-inu Uhgin təmikis rəkis itəmat. Tol nəhlan, otətəu-pən nolən rəha suah kit nəhlan. Məto sotənən məmə, “Uhgin təmikis rəkis io, kən tol nəhlan, ekıtun nolən nat naka itəm iakolkeike, nat əpnəpin in təfagə rat.” Kəp. Itəmat slef min rəha Uhgin, kən tol nəhlan, otətəu-pən nolən min itəm kotətuatip. ¹⁷ Otos-ipən nisiaiien itəm tətətuatip kəm netəmim rafin. Otolkeike iəfak min, inu netəmim min rəha Uhgin, kən onəkotəgin motisiai-in Uhgin, kən otisiai-in kig.

¹⁸ Itəmat slef min, onəkotəkəike motol nəwia rəhatəmat etəm-iasol min, kən motos-ipən nisiaiien kəm ilat. Nəkotol nəhlan kəm ilat rafin, netəm koatol tımətig kən motəwir kəm itəmat, ne netəm min u koatol nolən əskasik min kəm itəmat. ¹⁹ Okəm-naka nəkoatol əm nat ətuatip min əm, məto rəhatəmat netəm-iasol min koatol tərət kəm itəmat kən nakoatəto tərət lan. Niki Uhgin otagien otəmat okəmə nakoatos əm nian iəkis min əh kotuwa katimis əm e nikitəmat məto-inu nakotasipən əm o Uhgin. ²⁰ Məto kəsənən məmə itəmat netəm wir okəmə nəkoatol nolən rat kit, kən netəm-iasol koatoh itəmat ron, kən nəsotaiuən motagim. Nalpinən u, in rəhatəmat atip əm. Məto, Uhgin nikin tətagien otəmat okəmə nakoatos nahməən məto-inu nəkoatol nat təwir əm, kən nəsotaiuən motagim. ²¹ Uhgin təmaun-in itəmat məmə nakoatos nahməən məto-inu Kristo təmos nahməən otəmat. In təmaupən məgətun nolən ətuatip əh məmə itəmat nəkoatətu-pən əm nəme nelkin. ²² Naoa Rəha Uhgin tatən məmə,

“In təməsolən təfagə rat kit,

kən in təməsənən nəghatən eiueiua min nian kit ne.”

²³ Nian netəmim kəmotəghat rat lan, məto in təməsəhaien ilat. Nian in təməto nahməən e nıpətin, məto in təməsənən məmə in otalpin nitai nərətən. Məto in təmələhəu-pən natimnat rafin e nelmi Uhgin itəm nian rafin rəhan nakilən in tətətuatip əm. ²⁴ Nian İesu təməkul e nig kəluau, kən təmos nalpinən rəha təfagə rat min rafin rəhatat e nıpətin. In təmimis məmə təfagə rat min okotimis e nəmegəhən rəhatat, kən kitat okotəmegəh məmə okotətəu-pən suatip rəha nətuatipən. Təmosmegəh kitat e nahməən rəha nıməgəm e nıpətin. ²⁵ Aupən, itəmat nəkotahmen e sipsip min itəm kəmotəluə. Məto roiu, nəmotəuhlin itəmat motuwa o Etəm Tatehm Wir Sipsip, inu Etəm Tatehm nəmegəhən rəhatəmat.

2:11: Kal 5:17,24 **2:12:** Mat 5:16 **2:13:** Taet 3:1 **2:15:** 1 Pita 3:16 **2:17:** Rom 12:10 **2:18:** Efes 6:5 **2:20:** 1 Pita 3:14,17 **2:21:** Mat 16:24; Jon 13:15 **2:22:** Aes 53:9; Jon 8:46; 2 Kor 5:21; 1 Jon 3:5 **2:23:** Aes 53:7; 1 Pita 3:9 **2:24:** Aes 53:5-6; Rom 6:11 **2:25:** Esik 34:5-6; Mat 9:36; Jon 10:14; Hip 13:20-21

3

Nolən təwir rəha iərman ne pətan itəm kəmioal marit

¹ Kən e nolən kitiəh əm rəha nisiaiiən İərəmərə, itəmat nıpitan nəkotəkəike kol nəwia iaguıhl min rəhatəmat məto-inu o nat u. Okəmə ilat kəsotahatətən e nəghatən rəha Uhgin, kən rəhatəmat nolən wir min əm okotiuw-pən rəhalat nətəligən kəm Uhgin. Nolən wir min rəhatəmat kotahmen, motaprəkis-in məmə onakoatəghat kəm ilat. ² Nian ilat koatəplan məmə nolən rəhatəmat in tətuatip wir, kən koatəplan nisiaiiən e nəmegəhən rəhatəmat, inu tahmen əm məmə otuiw-pa ilat kotuwa o Uhgin. ³ Pəs malə-malə rəhatəmat in sənəmərə rəha nıpətitəmat, tahmen e nolən rəha nəlisən noanutəm, o nuwinən e natimnat kəmol e iaen u kol tatipit-ipit,* o nuwinən e napən wir min. ⁴ Məto otol malə-malə e nikitəmat itəm nəwirən rəhan okol təsikən, inu nolən əpou, ne nolən mətig nəməlinuən əh-ikin. İlat nolən keike e niganəmti Uhgin. ⁵ Inu nolən rəha nıpitan iəfak min aupən itəm kəmotələhəu-pən əskasik rəhalat nətəligən e Uhgin. İlat kəmotol nəwia iaguıhl min rəhalat, kən e nolən əh, kəmoatol malə-malə e nikilat, ⁶ tahmen e Sera itəm təmol nəwia Epraham, kən mətaun-in məmə in rəhan etəm-iasol. Kən itəmat nenəti Sera okəmə itəmat nəkoatol nolən min itəm kotətuatip, kən məsotəginən.

⁷ Kən itəmat nəman itəm nəmotol marit, e nolən əh inəh rəha nisiaiiən İərəmərə, nəkotəkəike motos nenatigən o nehm wirən rəhatəmat nıpitaguihl min e nəmegəhən rəhatəmat məto-inu, ilat kəsotosən nəsanənən tahmen etəmat. Kən motisiai-in ilat e rəhatəmat nolən min məto-inu ilat min okotos min nat wir u, nəmegəhən lilin. Otol nəhlan məmə nat kit otəsəhtosig-inən rəhatəmat nəfakən.

Iəfak min rafin

⁸ Namnun nəghatən əh. Itəmat rafin nəkotəkəike kol nolən min u: otos nətəligən kitiəh, otasəkitun itəmat min, otolkeike itəmat min, otol nikitəmat timətig otəmat min, otos-iahau rəhatəmat nətəligən. ⁹ Okəmə netənim koatol tərət kəm itəmat, məto nəkəsotalpinən nitai nəratən. Okəmə netənim koatəghat rat kəm itəmat, məto nəkəsotalpinən. Məto otəfak motən-ipən kəm Uhgin məmə in otol təwir kəm ilat. Otol nəhlan məto-inu Uhgin təmaun-in itəmat məmə onəkotol nolən əh, pəs onəkotos nəwirən rəhan. ¹⁰ Naə Rəha Uhgin tatən məmə,

“Etənim itəm tolkeike nəmegəhən təwir,
kən molkeike məmə otatəto təwir e nian rafin,
in otəkəike məsənən nəghatən rat min,
kən in otəkəike məsənən neiuən.

¹¹ In otəkəike məuhlin in, miet rəkis e nolən rat min,
kən mol əm natimnat min itəm kotəwir.
In otəkəike malkut pik məmə otatig ilat netənim rafin e nəməlinuən.

¹² In otəkəike mol nəhlan meto-inu İərəmərə tatehm wir netənim itəm kotətuatip,
kən matətəlig-in wir rəhalat nəfakən,
məto tatol tikimil ilat netəm koatol təfagə rat.”

¹³ ?Okəmə nakotalkut pik o nolən natimnat min itəm kotəwir, pah otol nəratən kəm itəmat? ¹⁴ Məto okəmə nıpahrienən nakoatəto nahməən o nolən ətuatip rəhatəmat, kən nakoatatig e nəwirən pahrien. Sotəginən nəratən itəm netənim kotitun nolən kəm itəmat, kən pəs nikitəmat təsəht pikən. ¹⁵ Məto e nikitəmat, otisiai-in Kristo məmə in İərəmərə. Otətul matip e nian rafin o nuhalpinən nəghatən rəha etənim pah itəm tatətapəh-in otəmat məmə təhro nakoatələhəu-pən əskasik rəhatəmat nətəligən e İesu. Məto otəghat mətig kəm ilat e nisiaiiən. ¹⁶ Kən nian rafin nəkotəkəike kitun e nətəligən rəhatəmat məmə rəhatəmat nolən in tətuatip əm. Kən okəmə netənim kotəghat rat e

3:1: Efes 5:22 * **3:3:** Nat kətoanin kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, o iaring, o rig, o noanat katalis nelmitəm lan.
3:3: 1 Tim 2:9 **3:6:** Jen 18:12 **3:7:** Efes 5:25 **3:12:** Sam 34:12-16 **3:14:** Aes 8:12-13; Mat 5:10; 1 Pita 2:20; 4:14

nolən wir min rəhatəmat məto-inu itəmat rəha Kristo, ilat okotaulis e nəghatən rat min rəhalat.

¹⁷ Okəmə in nalpəkauən rəha Uhgin məmə nakoatos nahməən o nolən wir min rəhatəmat, nat u in nat təwir taprəkis-in məmə nakoatos nahməən o nolən rat min rəhatəmat. ¹⁸ Tol nəhlan məto-inu, Kristo təmimis o təfagə rat min, təmimis nian kitiah əm tinahmen, okol təsimis minən nian kit. In etəm tətuatip agin, məto təmimis o netəm kəsotətuatipən məmə otos itəmat muwin kəm Uhgin. Kəmotohamnu in kən nīpətin timis, məto Uhgin təmol məmə in təmegəh min e nimisən, e nəmegəhən kit itəm rəha nego e neai. ¹⁹ Kən e nəmegəhən əh, təmuwin mən-iarəp nəghatən rəha Uhgin kəm narmi netəm kəmotimis itəm kotatig e kalapus, ²⁰ ilat u kəmoatəht nəwia Uhgin aupən aupən agin nian Uhgin təmatos rəhan nətəligən əfəməh matəsahgin ilat e nian suah u Noah təmatiləkin nego. Netənim eit əm, itəm kəmotatig e nego, Uhgin təmosmegəh ilat e nian kəmotaiu motuwin motiet-pən e nəhau asol. ²¹ Kən nəhau əh, in narmi nolən baptais itəm tatosmegəh itəmat min roi. Nolən baptais u, nīpətin sənəmə tətəfəl rəkis nəmīt e nīpəti etənim, məto in tahmen məmə nakotətapəh o Uhgin məmə in otos-ipa kəm itəmat nītunən məmə rəhatat təfagə rat min kəmotikə. Kən nəsanənən asol itəm Uhgin təmol Iesu Kristo təmegəh min e nimisən lan, in nəsanənən itəm tatosmegəh itəmat e nolən baptais. ²² Kən Iesu Kristo tīnuwin rəkis əpəh e nego e neai, kən mətatig e nīkali Uhgin matip, ikin rəha nīsiaiən, ne nəsanənən, ne nepəten. Kən Uhgin təmol məmə nagelo min, ne natimnat rafin itəm koatos nepəten ne nəsanənən, ilat rafin kotatig ahgin nərəməərən rəha Iesu.

4

Suatip rəha nolən nəwia Uhgin

¹ O natimnat min əh, itəmat min onəkotəkəike motos nətəligən rəha Kristo kən moatətul matip o nətoən nahməən e nīpətitəmat, məto-inu in təməto nahməən asol e nīpətin. Nəkoatol nəhlan məto-inu okəmə itəmat ninotəto tərət e nīpətitəmat, nat əpnəpin nəkoatol nolən təwir min, kən tatəgətin məmə ninotapəs nolən rəha təfagə rat. ² Tol nəhlan, nian itəmat nəkotatig e nətueintən u, nəsoatəu-pənən suatip rəha nolən natimnat rat min itəm tətətig e rəhatəmat nətəligən, məto onəkotəu-pən suatip rəha nolən nəwia Uhgin. ³ Nəmotərəkin rəkis nian tepət o nətəu-pənən nolən min rəha netəm min u kəsotənən nīpahrienən e Uhgin. Aupən, itəmat nəmoatit əpnəpin nīpitan; kən nətəligən rəhatəmat təmatuwin o natimnat rat min; kən nəmoatapis; kən nəmoatol lafet rəha nītəpən nīpitan; kən nəmotənim alikol kəpis motalməl; kən nəmoatəfak kəm narmi nat min itəm in nolən tərət agin. ⁴ Netəm əh itəm kəsotənən nīpahrienən e Uhgin, narmilat təmiwig məto-inu itəmat nəmotapəs nətəu-pənən ilat motuwin kamnim e naruəh rəha təfagə rat rəhalat, kən ilat koatən rat pik itəmat ron.

⁵ Məto ilat okotəkəike motən-iarəp natimnat min rafin e nəmegəhən rəhalat kəm Uhgin itəm in tatətul matip məmə otakil muəh mələhəu nəghatən rəha nalpinən rəha netəm kəmotimis, ne netəm koatəmegəh. ⁶ Tol nəhlan, netəm min u itəm kəmotimis rəkis, ilat kəmotəto namnusən təwir* məmə nat əpnəpin kəmos nalpinən e nīpətilat motimis, məto Uhgin titun nolən ilat okotəmegəh min e narmin, tahmen lan.

⁷ Kitat koatuwa iuəhkir e nian rəha namnun natimnat rafin. Tol nəhlan, otol rəhatəmat nətəligən tətəiir o nītun wirən natimnat, kən motehm wir rəhatəmat nətəligən məmə nəkotitun nəghatən kəm Uhgin e nəfakən itəm təsanən. ⁸ Kən nat keike in ilis taprəkis-in natimnat rafin məmə, nakotolkeike itəmat min e nikitəmat rafin məto-inu, e nian nəkotol nəhlan, kən nian rafin, nəkoatətul matip o naluinən nolən rat min rəhatəmat.

3:16: 1 Pita 2:12 **3:20:** Jen 6–7 **4:1:** Rom 6:2,7 **4:3:** Efes 2:2-3 **4:5:** Wək 10:42 * **4:6:** Kəm-naka nəghatən u, “Netəm min u itəm kəmotimis rəkis,” tatəghat-in netənim itəm kəmotahatə e Kristo, kən uarisig lan kəmotimis. O kəm-naka tatəghat-in netənim itəm kəmotimis e nian rəha suah u Noah (əplan-tu 3:19). **4:7:** Rom 13:11-12 **4:8:** 1 Pita 1:22

⁹ Kən nəkotəkəike motit itəmat min motuwīn e latuənu min rəhatəmat məmə nakotagwən itəmat min, kən motəgətun ikin netənim okotapil ikin. Kən əsotənən nīkalin məmə nikitəmat təsagienən ron.

¹⁰ Uhgin təmos-ipinə nəsanənən pisin pisin min kəm itəmat kitiah kitiah. Təwīr məmə nəkotol wək e nəsanənən min əh moatasitu etəmat min. Kən otol wək əh e nolən rəha iolwək min itəm koatol wək ətuatip rəha Uhgin nian rafin. Onəkotoor nəwīrən rəhan e suatip pisin pisin min itəm in tatos-ipinə. ¹¹ Okəmə Uhgin təmos-ipən kəm suah kit nəsanənən rəha nən-iarəpən, kən təwīr məmə in otən-iarəp tahmen əm məmə rəhan nəghatən in rəha Uhgin. Okəmə Uhgin təmos-ipən kəm suah kit nəsanənən rəha nasituən, kən təwīr məmə in otasitu e netənim e nəsanənən itəm Uhgin təmos-ipən məmə, e natimnat rafin, netənim okotənwīwi Uhgin o nat itəm Iesu Kristo təmol. Pəs kitat koatən-iarəp rəhan nəwīrən ne nəsanənən tatuwīn matuwīn namnun tikə. Əwəh.

Ləfak min okotos nahməən e nīpətīlat

¹² Io min neen itəm iakolkeike pik itəmat, ekitun məmə roiu nəratən əskasik tatiləs pikən itəmat tahmen e nīgəm, kən nakoatəto nahməən asol lan. Məto təsəwīrən məmə narmitəmat otīwig pik o nəratən min əh. Nəratən min əh koatuwa o netənim tepət, sənəmə itəmat əm. ¹³ Məto təwīr məmə nikitəmat otətagien əm məto-inu nakoatəto nahməən tahmen-pən əm e Kristo. Kən okəmə nəkotol nəhlan, kən nikitəmat otagien pik agin nian in otol əp rəhan nəhag-əhagən asol rəha nəwīrən ne nəsanənən rəhan.

¹⁴ Okəmə netənim koatən rat itəmat o nərgi Kristo, kən onəkotatig e nəwīrən pahrien, məto-inu Narmin Rəha Uhgin itəm təsanən məhag-əhag mətatig otəmat. ¹⁵ Tərat məmə itəmat kit otol nolən rəha nohamnuən itəm, o nakləhən, o nətgəhlən lou, o təfagə rat əkəku kit tahmen e nəghat tīpikən. Okəmə in tatos nalpīnən matəto nahməən ron, kən tətuatip əm. ¹⁶ Məto okəmə itəmat nakoatos nahməən məto-inu itəmat Kristin min, sotalisən ron, məto nəkotəkəike motənwīwi Uhgin məmə nakoatos nərgin u Kristin. ¹⁷ Tol nəhlan məto-inu nian rəha nakilən netənim rəha Uhgin tīnətuoun. !Kən okəmə nakilən əh tīnətuoun e netənim rəha Uhgin, kən awe o netəm min u itəm koatəht namnusən təwīr rəha Uhgin!

¹⁸ Naoa Rəha Uhgin tatən məmə,

“Okəmə in tīkīs o netəm kotətuatip məmə Uhgin otosmegəh ilat,

?Kən tahro o netəm kotərruru Uhgin moatol təfagə rat?”

¹⁹ Kən tol nəhlan, netənim itəm koatəto nahməən məto-inu in nətəligən rəha Uhgin, təwīr məmə ilat okotələhəu-pən nəmegəhən rəhalat e nelmi Uhgin itəm təmol neai ne nīməptən ne natimnat rafin, kən nian rafin in tatol rəhan nəghatən. Kən təwīr məmə ilat okotəkəike katətəu-pən min əm suatip rəha nolən təwīr.

5

Nəghatən tatuwīn kəm elta min ne netəm alua

¹ Kən roiu, iakolkeike məmə ekəghat məsin kəm itəmat elta min rəha nīməfak. Io elta kit ekahmen etəmat, kən io atip eməplan nahməən rəha Kristo, kən Uhgin otos-ipa kəm kitat rəhan məsin nəhag-əhagən asol rəha nepətən ne nəsanənən rəhan, itəm in otol əp.

² Inu rəhak nəghatən kəm itəmat məmə, otol wək rəha nehm wīrən netənim rəha Uhgin itəm koatətig e nelmitəmat, tahmen e etəm rəha sipsip itəm tatehm wīr rəhan sipsip min. Kən otol e nīkin agien məto-inu nakotolkeike məmə onəkotol. Inu nətəligən itəm Uhgin tolkeike. Məto təsəwīrən məmə nəkotol e nikitəmat təsagienən məmə nəkotol. Kən sotolən məto-inu nikitəmat təht məmə onəkotos pik mənī lan. Məto otol əm məto-inu nikitəmat tətəgien məmə onəkotasitu. ³ Kən təsəwīrən məmə itəmat nakotuwa motahmen e etəm-iasol itəm tatol təskasik kəm rəhan iolwək min, məto itəmat onəkotol nolən itəm in

tətuatip məwir məmə iəfak min kotitun nəplanən kən motətəu-pən nolən rəhatəmat.
⁴ Etəm-iasol rəha netəm koatehm sipsip min otiet-arəpa min, kən e nian əh, in otos-ipinə nətouən wir rəha nisialien kəm itəmat itəm okol rəhan nəwirən təsikəən.

⁵ Kən e nolən kitiah əm, itəmat netəm alua, otisiai-in motol nəwia elta min rəha niməfak. Kən itəmat rafin aɡin onəkotos-iəhau rəhatəmat nətəligən teiuaiu moatisiai-in itəmat min rafin. Otol nəhlan məto-inu Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, “Uhgın təsagienən mətahtosig-in netəm kotausit, məto təawte-in rəhan nəwirən kəm netəm koatos-iəhau atip ilat.”

⁶ Kən tol nəhlan, otos-iəhau atip itəmat motatig ahgin nelmi Uhgın əsanən, məmə in otiləs-ipər itəmat e nian ətuatip rəhan. ⁷ Kən otos rafin rəhatəmat katipa əfigəm min ka kələhəu-pən kəm Uhgın məto-inu, in tolkeike itəmat matehm wir itəmat.

⁸ Otaiir moatehm wir məto-inu, rəhatəmat tikimır Setan in tahmen-pən e laion kit itəm tatilik-ilik mətaiu anion mətagət mategəs-in suah kit məmə otun. ⁹ Otətul əskasik e nahatətəən rəhatəmat nian Setan tatuwa otəmat, məto-inu itəmat iəfak min neen əpəh ikin min rafin e nətueintən, koatuwin əm e nahməən kitiah əm.

¹⁰ Məto uarisig lan nəmotəto rəkis nahməən e nian əkuəkır əm, kən Uhgın otol nakotəto təwir min e rəhatəmat nəmegəhən, kən mol nakotəsanən e rəhatəmat nahatətəən, motətul əskasik, kən nat kit otəsiuw rəkisən itəmat. Nəwirən min rafin tatisi-pən əm o Uhgın, kən in təmaun-in itəmat nakotuwa e Kristo məmə nakotuwın e nəhag-əhagən asol rəha nəwirən rəhan, ne rəhan nəsanənən itəm tətətig lilin. ¹¹ Pəs koatən-iarəp nəsanənən rəha nərəmərəən rəhan, tatuwin matuwın namnun tikə. Əwəh.

Namnun nəghatən

¹² Saelas* itımlau min, təmasitu o naoa u, kən ekatehm məmə in piak etəm təwir, kən rəhak nıpahrienən tətətig lan. İatəte naoa əkuəkır u kəm itəmat məmə ekiləs-ipər rəhatəmat nətəligən, kən iatən-iarəp məmə natımnat itəm eməte rəkis, koatəghat-in nəwirən pahrien rəha Uhgın. Otətul əskasik lan. ¹³ Piatəmat min ne winitəmat min e niməfak u ikin-u Rom koatən təwir kəm itəmat.† Uhgın təmitəpun itəmat min ilat. Kən nətik u Mak, in min tatən təwir kəm itəmat. ¹⁴ Otən təwir kəm itəmat min tahmen məmə itəmat kitiah əm e Kristo.

Pəs Uhgın otawte-in rəhan nəməlinuən kəm itəmat rafin u netəmim rəha Kristo.

5:3: 2 Kor 1:24; Fil 3:17; Taet 2:7 **5:5:** Prov 3:34; Efes 5:21; Jem 4:6 **5:6:** Mat 23:12; Luk 14:11; Jem 4:10
5:7: Mat 6:25-30 **5:8:** 1 Tes 5:6 **5:9:** Efes 6:10-18; Jem 4:7 **5:9:** Efes 6:11-13; Jem 4:7 * **5:12:** Nəghatən Kris tatən nərgin u məmə, “Silfanus” itəm in nərgin əkuəkır u “Saelas.” **5:12:** Wək 12:2,25; 13:13; 15:22,30 † **5:13:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “Pətan itəm tətətig Papilon,” məto nıpətin məmə “niməfak əpəh Rom.” E nian rəha Oltesteman, Papilon in taon asol kit itəm nepətan ne nəsanənən rafin rəha nətueintən tətətig lan, kən netəmim ikin koatol tikimır kəm netəmim min rəha Uhgın. Kən tahmen-pən əm e nian rəha Jemes, Rom tatərəmərə e latuənu min rafin matetəhau netəm koatəfak kəm Uhgın. **5:13:** Wək 12:2; 2 Tim 4:11

2 Pita

Naoa itəm tatol kəiu lan itəm Pita təməte Nəghatən əkuəkir rəha naoa u 2 Pita

?Pah təməte naoa u? Pita təməte naoa u.

?Təməte tatuwin kəm pah? Təməte tatuwin kəm netəmim rəha niməfak.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Pita titun məmə otəsuwəhən timis, kən molkeike məmə otos-ipən rəhan namnun nəghatən kəm niməfak.

?Təməte naoa u o naka? Tolkeike məmə otəhgaiir kən mægətun netəmim rəha niməfak məmə iəgətun eiua min okotuwa ilugin elat. Məto niməfak otəkəike matətul əskasik matətu-pən əm nəgətunən itəm tətətip. Kən molkeike məmə nahatətən rəhalat e Iesu otəkəike muwa məskasik, kən nitunən rəhalat o Iesu otəkəike məwiə.

*Pita təmən təwir kəm ilat
(Jut 4-13)*

¹ Io Saimon Pita, io slef ne aposol rəha Iesu Kristo. Iatən təwir kəm itəmat itəm nəmos nahatətən itəm in təwir tahmen e rəhatimat. Nəmos nahatətən əh e nolən ətuatip rəha rəhatat Uhgin ne Iosmegəh, inu Iesu Kristo.

² Pəs Uhgin otawte-in rəhan nəwiran ne nəməlinuən taprəkis agin kəm itəmat məto-inu nəkotitun Uhgin, ne Iesu rəhatat Iərəməra.

Uhgin təmaun-in ilat məmə rəhan min netəmim

³ E nəsanənən rəha Uhgin, təmos-ipa kəm kitat natimnat rafin itəm okotəkəike kos rəha nəmegəhən ne nolən min itəm kotətuatip kən Uhgin tolkeike. Tatos-ipa e nitunən rəhatat ron. In təmaun-in kitat e rəhan atip əm nəsanənən ne nəwiran. ⁴ Kən e nəsanənən ne nəwiran rəhan, in təmos-ipa rəhan nəniəkisən min itəm iahgin kən məwir pik. Təmos-ipa nəhlan məmə e nəniəkisən min əh, nəkotitun nuwamən motol kitiah e nolən rəha Uhgin, kən motagim rəkis e nəratən rəha nətueintən itəm təmisi-pən e nolkeikeən rat min e niki netəmim.

⁵ Kən tol nəhlan, nəkotəkəike motalkut pik məmə nolən rəhatəmat otuwa təwir agin. Rəhatəmat nahatətən əh-ikin, kən nəkotəkəike motol min nolən min u: otol təwir kəm netəmim, kən otos nitunən, ⁶ otehm wir rəhatəmat nətəligən ne rəhatəmat nolən min; kən otətul əskasik e Uhgin nian nəratən tatuwa, kən otos-ipən rəhatəmat nəmegəhən rafin kəm Uhgin kən motol nəwian, ⁷ kən otolkeike iəfak min, kən otolkeike netəmim rafin. ⁸ Təwir məmə nəkotol nolən min əh, məto-inu nian nəkotol motol motol ilat, kən rəhatəmat nitunən e rəhatat Iərəməra Iesu Kristo otoa-in noan e nəmegəhən rəhatəmat. ⁹ Məto okəmə etəmim kit təsolən ilat, kən in tahmen e suah kit itəm təruru nuag-pənən isəu, o kəm-naka niganəmtin təpis, kən in təmaluin məmə Uhgin təmafəl rəkis nolən rat min rəhan aupən.

¹⁰ Tol nəhlan piak min ne winik min, nəkotəkəike kalkut əskasik məmə nəkotol nolən min əh, kən ilat okotəgətun məmə niphrienən, Uhgin təmitəpun itəmat, kən maun-in itəmat məmə rəhan netəmim. Məto-inu okəmə nəkotol natimnat min əh, kən okol nəsotəməən nian kit, ¹¹ kən Uhgin nikin otagien məmə oterəh e toa otəmat məmə nəkotitun nuwinən ikin itəm Iesu Kristo, rəhatat Iərəməra ne Iosmegəh, in otərəməra lilin ikin.

¹² Tol nəhlan, nian rafin ekəkəike matən-ipinə natimnat min u kəm itəmat məmə nikitəmat otəht min, nat əpnəpin nəkotitun ilat, kən motətul tiəkis e niphrienən itəm nəmos rəkis. ¹³ E nian iakatəmegəh e nətueintən u, nikik təht məmə tətətip məmə ekən-iarəp min natimnat min əh məmə nikitəmat otəht min, ¹⁴ məto-inu ekəitun məmə

otəsuwəhən ekimis, tahmen məmə rəhatat İəramərə İesu Kristo təmol əp ətuatip kəm io.
¹⁵ Kən ekəkəike malkut pik roiu məmə onəsotaluinən natimnat min u nian oekimis rəkis.

¹⁶ Nian emotən-iarəp kəm itəmat məmə İesu Kristo otuwa min e nəsanənən, eməsənən namsu min itəm suah kit təmol e rəhan əm nətəligən, məto itiməhal eməhaləplan ətuatip e niganəmtitiməhal məmə rəhan nəsanənən ne nəhag-əhagən in ilis agin. ¹⁷⁻¹⁸ Itimat min İesu əpəh ilis e nıtot rəha Uhgın nian Uhgın Tata təmos-ipən nisialien kəm in, kən mol in nəhag-əhagən tasiə miet e nıpətin, kən təməto nəwia Uhgın u Nəhag-əhagən Asol təmən kəm in məmə, “Inu nətik itəm iakolkeike, nikik tagien pik ron.” Itiməhal atip eməhaləto nəwian əh təmisi-pən e nego e neai.

¹⁹ Natimnat min əh təmol itimat ekotitun wır məmə nəghatən rəha ien min aupən in nıpahrienən. Kən təwır məmə itəmat min onəkotəto wır nəghatən əh. In tahmen e lait kit tətasiə e napinəpən, mətoarus-pən tian, kən fetukai tınər e nikitəmat. ²⁰ Kən nat asol e natimnat min u, nəkotəkəike motitun məmə nəghatən rəha ien min e Naoa Rəha Uhgın, ien kit təməsən atipən nəghatən min əh, * ²¹ məto-inu nəghatən rəha ien min təsisi-pənən e nətəligən rəha netəmim əm, məto netəmim kəmotən-iarəp nəghatən itəm təmisi-pən e Uhgın nian Narmin Rəhan təmek nikilat.

2

Iəgəhun eiueiuə min

¹ Məto ien eiueiuə min əh-ikin e niki netəm Isrel aupən, kən e nolən kitiah əm, iəgəhun eiueiuə min okotuwa min e nikitəmat. E nolən anion, okotən-iarəp nəgəhunən eiueiuə min itəm otərəkin rəhatəmat nahatətəən, kən taprəkis-in nat u, ilat okotəuhlin mantaalat o rəhalat Etəm-iasol, nat əpnəpin in təmos-nəmtin ilat. Kən otəsuwəhən, Uhgın otərəkin ilat e nalpinən itəm ilat atip əm koatiuw-pa. ² Kən netəmim tepət okotətəu-pən nolən rat min rəhalat itəm tol naulisən. Kən tol nəhlan, netəmim tepət okotən rat suatip rəha nıpahrienən. ³ Kən məto-inu ilat iaumis min o mənı, kən okotos rəhatəmat natimnat e nolən eko-eko e noanage min itəm kəmotisi-pən əm e nətəligən atip əm rəhalat. Nuwəh agin, Uhgın təmən-iarəp nalpinən rəhalat, kən otəsuwəhən in otərəkin ilat.

⁴ Itəmat nəkotitun məmə in otol nalpinən əh məto-inu nəmotəplan nolən rəhan aupən. Nian nagelo min kəmotol təfagə, Uhgın təsaskəlim əmən rəhalat nalpinən, məto təmərakin-pən ilat e nıpəg asol teiuaiu agin, ikin rəha netəm kotərat, kən təməlis ilat e sen, kən kotatig e napinəpən mətoarus-pa in otələhəu nəghatən o nalpinən rəhalat. ⁵ Kən Uhgın təməsaskəlim-əmən nalpinən rəha netəmim aupən itəm kəmoatəht nəwian e nian rəha Noah, məto təməhamnu ilat e naruah asol itəm təmaiı. Məto Noah təmatən-iarəp nəghatən rəha nolən itəm tətəuatip e niganəmti Uhgın, kən Uhgın təmosmegəh in, ne rəhan netəmim sepin. ⁶ Kən Uhgın təmol nalpinən o nəratən rəha netəm Sotom ne Komora, kən təmaan taon mil əh e nıgəm, kioal nəmtap lan. Inu tatəgəhun nat naka itəm otol kəm netəm min u itəm koatəht nəwian. ⁷ Məto in təmosmegəh Lot. Suah əh in etəm tətəuatip e niganəmti Uhgın, kən nıkin tıahmə o nolən rat min itəm tol naulisən rəha netəm min əh-ikin əh u kəmoatəht nəwia Uhgın. ⁸ Kən in təmətatig ilat min ilat, kən nian rafin in təməplan nolən rat min rəhalat, kən matəto nəghatən rat min rəhalat, kən nian rafin əm, nıkin itəm tətəuatip əm, təmahmə pik o nolən rat min rəhalat.

⁹ Natimnat min əh tatəgəhun məmə İəramərə Uhgın titun nosmegəhən netəmim itəm kotahatətə lan, kən titun nəmkı-rəkisən ilat e nəratən itəm kotatig lan. Məto netəmim itəm kəsotətuatipən, Uhgın titun naskəlimən mol nalpinən kəm ilat roiu muwın mətoarus

1:14: Jon 21:18-19; 2 Kor 5:1 **1:16:** Mat 17:1-5 **1:17-18:** Mat 17:5; Mak 9:7; Luk 9:35 * **1:20:** Suatip kit min o nəuhlinən nəghatən Kris e 1:20 tol nəhlan: “Kən nat asol e natimnat min u, nəkotəkəike motitun məmə suah kit tikə məmə, in pisin əm otən nıpəti nəghatən rəha ien min itəm kəməte e Naoa Rəha Uhgın,” **1:21:** 2 Tim 3:16; 1 Pita 1:11-12 **2:1:** Mat 24:11; Jut 4 **2:4:** Jut 6 **2:5:** Jen 6–8; 2 Pita 3:6 **2:6:** Jen 19:24; Jut 7 **2:7:** Jen 19:1-16

nian in otələhəu nəghatən o nalpınən rəha netəmim. ¹⁰ Uhgin otol nalpınən kəm netəm rat rafin, məto in otol nalpınən asol kəm netəmim itəm koatol natimnat rəha naulisən itəm nıpətilat tolkeike məmə okotol, kən natimnat u koatol ilat tamkimik, kən netəm min əh koatapəs nərəməərən rafin.

Netəm min əh kətausit məsotəginən nat kit, kən məsotəginən nən ratən natimnat e nego e neai itəm koatəmegəh u ilat ilis pik. ¹¹ Nat əpnəpın nagelo min, itəm ilat kotəsanən kən nahgilat tepət taprəkis-in netəm min əh, məto nagelo min kəməsotəhaiən natimnat ilis pik əh, məsotətu-pənən nəghatən kit elat e niganəmti İərəməərə Uhgin. ¹² Məto netəm min əh koatən rat natimnat itəm kəsotitun wırən. İlat kotahmen e nat iarupın min, itəm rəhalat nətəligən tikə, məto koatol əm nat itəm nıpətilat tolkeike. Nat iarupın min əh kəmotaiir məmə netəmim okotarupın-in ilat motohamnu ilat. Kən Uhgin otərəkın min netəm rat min əh tahmen e nat iarupın min əh. ¹³ Uhgin otətou ilat e nərətən məto-inu ilat kəmotol nərətən kəm netəmim.

Kən iəgəgun eiueiua min əh, nıkilat tagien məmə okotəgwən ne motənim pik, sənəmə lapın əm məto e nərəuiəgən. İlat kotahmen e napınən e nıməhan, o kotahmen e nıməgəm itəm tatol aulis itəmat, moatərəkın nərgi nıməfak. Kotuwa motəgwən itəmat min ilat, məto koateiua-in itəmat, moatol nolən tərət. ¹⁴ Nian rafin rəhalat nətəligən tatuwin o nakləh-inən nıpitan itəm rəhalat nətəligən tımətig əm, kən nian rafin koatol təfagə rat məsotapəsən. Koatiuw rəkis netəmim itəm rəhalat nətəligən tətaliwək-aliwək, koatuwin e nolən rat rəhalat. İlat koatəgəgun atıp ilat e nolən rəha naumisən. Uhgin təmən rəkis nalpınən rəhalat. ¹⁵ İlat kəmotapəs suatıp itəm tətuatıp, kən moteko motətu-pən suatıp rəha Palam nəti Peor, itəm təmolkeike pik nosən mənı e nolən tərət. ¹⁶ Məto togki kit təməhai o rəhan nolən tərət min. Kitat kotitun məmə togki təsəghatən, məto Uhgin təmol məmə togki tatəghat e niki etəmim məmə otən-iahau nolən eko-eko rəha ien u.

¹⁷ İəgəgun eiueiua min əh kotahmen e nəmti nəhau itəm təmami, o kotahmen e nimal napuə itəm nımətag asol təməmki-rəkis, kən nuhuən tikə lan, məto-inu nəgəgunən rəhalat kotərat. Uhgin təmələhəu kalin napınəpən asol məmə rəhalat. ¹⁸ İlat koatəghat ausit e nəghatən itəm nıpətin tikə. Koatəghat e nəghatən min rəha nolən min itəm nıpəti netəmim kotolkeike, kən moatiuw-pa netəmim kotuwa e nərətən itəm kəmotiet wi əm lan. ¹⁹ Koatən-iəkis məmə netəmim kotitun nətəu-pənən natimnat itəm ilat kotolkeike, lou kit tikə lan. Məto ilat atıp slef min rəha nolkeikeən rat min rəhalat, məto-inu suah kit in slef rəha nat naka itəm tətərəməərə lan. ²⁰ Məto okəmə kotəgim rəkis e nərətən rəha nətueintən nian kotitun İərəməərə ne İosmegəh rəhatat İesu Kristo, kən uarisig lan kotitəlig e nolən rəha təfagə rat, motuwa slef rəhan, ilat kotatig e nərətən itəm in tərət taprəkis-in itəm in aupən. ²¹ Okəmə ilat kəmotəruru əgin suatıp rəha nolən ətuatıp, in təməwır pik olat, taprəkis məmə ilat kinotitun suatıp əh kən uarisig lan kotəuhlin mənətaalat o nəghatən rəha Uhgin itəm kəmos-ipən kəm ilat. ²² İlat koatol məmə nımaə nəghatən mil u kueia mioal nıpahrienən elat. Katuən məmə, “Kuri kit təmitəlig muwin matun nat itəm in təmeoa-in rəkis,” ne “Pikəs itəm təmaig mərəuən, kən mıtəlig min muwin mətəig e nəmit.”

3

Nian rəha İərəməərə

¹ İolik min, inu rəhak naoa itəm tatol kəiu lan tatimnə otəmat. Eməte ilau kərən məmə nikitəmat otəht min natimnat min əh, kən məmə katuəhgaiir itəmat mol nətəligən rəhatəmat tətuatıp. ² İakolkeike məmə onəkotətəlig-in min nəghatən min itəm ien min rəha Uhgin kəmotən aupən, ne nəghatən rəha İərəməərə İosmegəh rəhatat itəm rəhatəmat aposol min kəmotən-iarəp kəm itəmat.

³ Nat kit itəm nakotaupən motitun māmə, e nian Namnun Nian tatuwa iuəhkir, netəmim neen okotuwa itəm kotətəu-pən əm nat nīpətīlat tolkeike māmə okotol, kən ilat okotəghat ausit motən rat nəghatən rəha Ughin. ⁴ Okotən māmə, “?Tahro? ?Təmən-iəkis rəkis māmə otuwa min, mətə in hiə? E nian itəm tipītat min kəmotimis mətəarus-pa u-roiu, natimnat rafin tahmen-ahmen əm. Kən aupən aupən agin, nian Ughin təmol nətueintən mətəarus-pa roiu, natimnat rafin kotahmen-ahmen əm.” ⁵ Koatəghat nəhlan, mətə ilat kəsotolkeikən māmə okotətəlig-in māmə e nəghatən rəhan, Ughin təmol neai ne nətueintən. Kən mol nəptən tiet ilugin e nəhau, kən mos nəhau mol ikin min rafin e nətueintən. ⁶ Kən təmatig mos min nəhau əh mau-təlimin mərəkin nəptən aupən ikin lan. ⁷ Kən nəghatən əh rəha Ughin tətəskəlim neai ne nīməptən kətuatig roiu, kən ilau okətuatig mətəarus-pa nian in otaan ilau e nigəm e nian rəha nakilən ne nalpinən rəha netəm koatəht nəwia Ughin.

⁸ Mətə io min neen, sotaluinən nat kitīəh u māmə, e nətəligən rəha Iərəməə Ughin, nian kitīəh in tahmen e nup wan-taosan, kən nup wan-taosan in tahmen e nian kitīəh. ⁹ Netəmim neen, nīkilat təht māmə Ughin təpou o nol uəhaiən nəniəkisən rəhan, mətə sənəmə tol nəhlan. Rəhan nətəligən təfəməh otəmat, kən təsolkeikən māmə in otərəkin etəmim kit, mətə tolkeike māmə netəmim rafin okotəuhlin məntaalat o nolən rat min rəhalat motitəlig-pən ron.

¹⁰ Mətə Nian Rəha Iərəməə otuwa tahmen e etəmim təmuwa māmə otakləh, otuwa e nian itəm etəmim təruru. E nian əh, kotəto nərkərikən asol, kən neai otikə. Kən nigəm otus mərəkin mitgar, ne məwig, ne məhau min, kən nigəm otus nətueintən ne natimnat rafin kotatig lan, kotikə agin.

¹¹ Kən mətə-inu Ughin otərəkin rafin agin natimnat min əh e nolən əh, itəmat nəkotəkəike motətəlig-in nolən rəha nəmegəhən rəhatəmat. Nəkotəkəike motətəu-pən suatip itəm nəmegəhən rəhatəmat okotətuatip e niganəmti Ughin, kən nəmotələhəu kalin māmə rəhan. ¹² Nikitəmat otəkəike magien o nian əh itəm tatuwa, kən motol natimnat itəm okotol nian əh otuwa uəhai əm. E nian əh, nigəm otus mərəkin neai, kən nəgəpanən otol mitgar, ne məwig, ne məhau min okotaiəh motikə. ¹³ Mətə Ughin təmən-iəkis māmə otol neai wi ne nətueintən wi, ikin rəha netəmim itəm kotətuatip e niganəmtin. Kən koatəsahgin nat əh o nəniəkisən əh.

¹⁴ Tol nəhlan, io min neen. Kən mətə-inu nakoatəsahgin nian əh itəm tatuwa, otalkut əskasik māmə Ughin otəsehmən napinən kit e nəmegəhən rəhatəmat, kən təfagə rat kit tikə lan, kən nəkotatig e nəməlinuən itəmat min. ¹⁵ Nəkotəkəike motos e rəhatəmat nətəligən nat u māmə, nolən rəha nətəligən əfəməh rəha Iərəməə otat, tatol māmə in otosmegəh netəmim neen min. Inu tahmen e nəghatən itəm piətat wir Pol təməte kəm itəmat e nenatigən itəm Ughin təmos-ipən kəm in. ¹⁶ Tatəghat-in natimnat min əh e naoa min rafin rəhan. E naoa min əh, natimnat neen əh-ikin itəm tiəkis māmə okotitun. Kən netəm kəsotolən skul məsotitunən nat, kən rəhalat nətəligən tətəliwək-aliwək, ilat koatəuhlin nəghatən min rəha Pol, e nolən kitīəh əm itəm koatəuhlin nəghatən rəha naoa neen min rəha Ughin. Kən Ughin otərəkin ilat ron.

Namnun nəghatən

¹⁷ Kən tol nəhlan, io min neen. Mətə-inu nəkotitun rəkis nat u, otaiir māmə nəghatən alməl rəha netəmim itəm koatəht nəwia Ughin, okəsotiuw-rəkisən itəmat e ikin rəhatəmat nahatətəən təskasik ikin, kən nakoatəme e rəhatəmat nahatətəən. ¹⁸ Mətə otol rəhatəmat nahatətəən təwiə məskasik e nitunən rəha Iərəməə ne Iosmegəh rəhatat Iesu Kristo, kən təwiə min e nəwirən itəm tətawte-in kəm itəmat. !Pəs kotənwiwi in nian rafin, roiu tatuwin matuwin namnun tikə! Əwəh.

3:3: 1 Tim 4:1; Jut 18 **3:4:** Mat 24:48 **3:5:** Jen 1:6-9 **3:6:** Jen 7:11; 2 Pita 2:5 **3:8:** Sam 90:4 **3:9:** Hab 2:3; 1 Tim 2:4 **3:10:** Mat 24:29,35; Luk 12:39; 1 Tes 5:2 **3:13:** Aes 65:17; 66:22; Nol Əpən 21:1,27 **3:15:** Rom 2:4 **3:17:** Mak 13:33; 1 Kor 10:12

1 Jon

Naoa itəm Jon tēmaupən mäte

Nəghatən əkuəkīr rəha naoa u 1 Jon

?Pah tēmäte naoa u? Aposol Jon tēmäte naoa u. In pia Jemes, kən ilau nəti Sepeti mil. In kit rəha netəm tuelef rəha Iesu. Kən in etəm u itəm Iesu tolkeike pik. In tēmäte naoa min u: Namnusən Təwir Itəm Jon Tēmäte, 1 Jon, 2 Jon, 3 Jon, ne Nol Əpən.

?Tēmäte tatuwin kəm pah? Tēmäte naoa u tatuwin kəm netəmim rəha niməfak min ikin min rafin. In tolkeike məmə netəmim ikin kitiəh-kitiəh okotafin, kən motahl-ipən naoa u tatuwin e niməfak min ikin pisin pisin min.

?Nəmegəhən tahro nulan nian tēmäte? Netəmim neen kotəmә Iesu Kristo sənәmә in Nəti Uhgīn pahrien itəm tēmuwa etəmim pahrien kit. Koatən məmə narmīn rəha Kristo tēmuwa e nīpəti suah əh Iesu nian Jon Baptaes tēmol baptaes lan. Kən narmīn rəha Kristo tiet e nīpəti Iesu, uarisig timis e nig kəməluau. Məto nəgəṭunən əh in neiuəən. Kən moatəgəṭun məmə nolən rat in tikə. İlat neen kotəmә təwir əm məmə netəmin okotol əpnəpin əm nolən rat məto-inu e rəhalat nəgəṭunən, nīpəti etəmim in nat əpnəpin əm. Nərgi nəgəṭunən min əh, kətaun-in məmə “Nostisisim.”

?Tēmäte naoa u o naka? Tēmäte naoa u məmə otəgəṭun min nəghatən itəm tətuatip, kən məmə otən-iarəp neiuēiuə minən rəha iəgəṭun eiua min. Kən təməgəṭun məmə nolkeikeən in nat asol. Kən molkeike məmə otasitu, kən mol nahatətən rəha iəfak min tuwa məskasik kən motitun wir məmə Uhgīn təmosmegəh pahrien ilat, kən ilat moatos nəmegəhən lili.

Nəghatən Megəh

¹ Nəghatən rəha nəmegəhən* tēmaupən matig e nətuounən nian,† inun, itimat‡ emotəto kən motəplan e niganəmtitimat ətuatip.§ Emotehm, kən motek e nelmitimat ətuatip.* In un, in nəghatən rəha nəmegəhən itəm ekoatəghat-in, moatən-iarəp. ² Nəmegəhən əh təmīet-arəpa;† emotehm kən moatətul-arəp o nən-iarəpən,‡ kən moatən-ipinə kəm itəmat məmə in nəmegəhən lili, in tēmətətig ilau Tata Uhgīn kən təmīet-arəpa otimat.§ ³ Ekoatən-iarəp kəm itəmat natimnat min itəm emotehm kən motəto rəkis, məmə itəmat min onəkotuwa kol kitiəh kitat min itəmat. Okotuwa kitiəh kitat Tata Uhgīn ne Nətin, Iesu Kristo.* ⁴ Ekoatə natimnat min u məmə otol nagienən e nikitat tər marioah.

Okotaliwək e nəhag-əhagən

⁵ Nəghatən u inu, itimat emotəto ron kən ioatən-ipinə kəm itəmat, məmə Uhgīn in nəhag-əhagən,† kən napinəpən tikə agin lan. ⁶ Okəmә kitat kotəmә kinoatol kitiəh kitat min, məto kitat kotaliwək e napinəpən,‡ kən koateiuə, kən məsotətigən e nīpahrienən.§ ⁷ Məto in tətətig e nəhag-əhagən, kən okəmә kotaliwək e nəhag-əhagən tahmen lan,* kən kitat koatol kitiəh kitat min, kən kitat okotarətuəh† ‡ e nolən rat min rafin e nita Nətin, Iesu.

* **1:1:** Jon 14:6 † **1:1:** Jon 1:1,3 ‡ **1:1:** Naoa u, Aposol Jon in tēmäte. Kitat kotəruru tēmäte kəm pah. Nat əpnəpin məmə in tatən pik “itimat,” məto Jon pisin əm tēmäte. Tatən itimat, matəghat-in atip in ne aposol min neen. § **1:1:** Luk 24:48; Jon 1:14; 19:35; 2 Pita 1:16; 1 Jon 4:14 * **1:1:** Jon 20:27 † **1:2:** Jon 1:1-4; 11:25; 14:6 ‡ **1:2:** Jon 15:27 § **1:2:** Jon 1:1-4 * **1:3:** 1 Kor 1:9 † **1:5:** 1 Tim 6:16 ‡ **1:6:** Jon 3:19-21; 8:12; Efes 5:8; 1 Jon 2:11 § **1:6:** 1 Jon 2:4; 4:20 * **1:7:** Aes 2:5 † **1:7:** Okəmә kotarətuəh e niganəmti Uhgīn, okotən-iarəp əm təfagə rat min kəmotol kəsotahmenən e niganəmti Uhgīn. Məto sənәmә tahmen e narətuəhən itəm kətaig e nien o nos-irəkisən nətuəkəmə kit e nīpətitəm. Kitat okotəkəike motarətuəh e nita Iesu, məmə in otos-irəkis nolən rat min rəhatat. Tol nəhlan, kitat kotətuatip, motarətuəh e niganəmti Uhgīn, in təsəplanən nolən rat rəhatat, məto-inu nita Iesu təmafəl rəkis. ‡ **1:7:** Hip 9:14; Nol Əpən 7:14

⁸ Okəmə kitat kotəmə sənəmə kitat nol təfagə rat, § kitat koateiua-in atip əm kitat min, kən nīpahrienən tikə etat.* ⁹ Uhgīn in etəm kitun nagileən lan, kən rəhan nolən in tətuatip əm.† Tol nəhlan, okəmə kitat kotən-ipən nolən rat min rəhatat kəm Uhgīn,‡ kən in otafəl kitat kən maluin rəhatat nolən rat min, kən maruətuəh rəkis in nolən rat min rafin rəhatat mə okotətuatip e niganəmtin. § ¹⁰ Okəmə kitat kotəmə kəsotol agin-əhən nolən rat, kən kitat koatən neiuəən e Uhgīn, kən rəhan nəghatən təsatig agin-əhən e nəmegəhən rəhatat.*

2

Iesu Kristo in etənim rəha nasituən etat

¹ Rəhak nīsualkələh min,* iatəte natimnat min u kəm itəmat, matən-iəhau itəmat məmə onəsotolən nat tərət. Məto okəmə suah kit otol nolən rat, rəhatat kit əh-ikin etəm tatəghat rəhatat lan kəm Tata Uhgīn,† inu Iesu Kristo in Etəm Tətuatip. ² In un, itəm təmol sakrifais atip e rəhan nəmegəhən o rəhatat nolən rat min, kən o nat u, neməha otəsol minən Uhgīn.‡ § Kən təməsolən o rəhatat pisin əm nolən rat min, məto rəha netənim rafin agin-əh e nətueintən.*

³ Kitat okotitun əsas məmə kotitun Uhgīn† okəmə kitat koatol nəwian.‡ § ⁴ Etəm u tatən mə “Ekitun Uhgīn,”* məto təsolən nəwian, in ieiua, kən nīpahrienən tikə lan.† ⁵⁻⁶ Məto etəm un tatol rəhan nəghatən,‡ nolkeikeən rəha Uhgīn təmatig minip wīr pahrien e nīkin. § Etəm u itəm tatən məmə tatəper-ipən lan,* otəkəike mətəp suatip kitəh əm itəm Iesu təmitəp.† Nolən u tatəgəhun əsas‡ məmə kitat koatatig lan. §

Kitat kotəkəike motol nolkeikeən kəm kitat min

⁷ Nīkik keike min, io esəteən nəghatən wi kit kəm itəmat məmə onəkotol, kən məto iatəte in oas* itəm nəmotos rəkis e nətuounən, nian nəmotəto namnusən təwīr;† nəghatən oas u in nəghatən nīnəmotitun. ⁸ Məto e nehmən kit min, nəghatən u itəm iatəte tatimnə otəmat məmə onəkotol, in tatəuhlin məmə nəghatən wi,‡ məto-inu kinəplan e suatip wi kit e nəmegəhən rəha Iesu ne rəhatəmat. Məto-inu roiū, napinəpən tinatagim, § kənu nəhag-əhagən pahrien* tinatasia rəkis.†

⁹ Kən etəm u tatən mə in tətətig e nəhag-əhagən məto tatətəhau pian,‡ in tətətig əh e napinəpən. § ¹⁰ Etənim u itəm tolkeike pian, in tatətul e nəhag-əhagən,* kən nat kit tikə e nīkin məmə otapitətəl lan, morin.† ¹¹ Məto etənim u itəm tetəhau pian, in tətətig e napinəpən,‡ kən mətan e napinəpən, kən məruru ikin tatuwin-pən ikin, məto-inu napinəpən tatohamis niganəmtin. §

¹² Rəhak nīsualkələh min, iatəte naoa u kəm itəmat, məto-inu Uhgīn təmafəl rəkis nolən rat min rəhatəmat o nat u itəm Iesu təmol.

§ 1:8: Jer 2:35; Rom 3:9,19; Jem 3:2 * 1:8: 1 Jon 2:4 † 1:9: E naluinən nolən rat rəha nol təfagə min, Uhgīn in tatol e nətuatipən, məto-inu nīmisen rəha Iesu in təmətou rəkis nolən rat min. Tol nəhlan, tətuatip məmə Uhgīn otaluin nolən rat min rəhatat mətafəl rəkis. ‡ 1:9: Sam 32:3-5; 51:2; Prov 28:13 § 1:9: Jer 31:34; Maeka 7:18-20; Hip 10:22 * 1:10: Jon 5:38 * 2:1: 1 Tes 2:11 † 2:1: Rom 8:34; 1 Tim 2:5; Hip 7:25 ‡ 2:2: Rom 3:25; 1 Jon 4:10 § 2:2: Iesu in təmol sakrifais atip e nəmegəhən rəhan o rəhatat nolən rat min, kən o nat əh, neməha təsol minən Uhgīn. Iesu in sakrifais, kən in pris min itəm təmol sakrifais u. Iesu təsətapəhən o Uhgīn məmə otən məmə kitat kəməsotolən nolən rat kit, məto tatəpəh o Uhgīn məmə otəplan kitat məmə kitat netəm rəhatat nolən rat min kəmos rəkis nalpinən. Neməha rəha Uhgīn, Kristo in təmos, təmol sakrifais atip e rəhan nəmegəhən. Kən nat u, in tinahmen. * 2:2: Jon 3:17 † 2:3: 1 Jon 4:13; 5:2 ‡ 2:3: Nolən nəwian un, təsolən kitat kotətuatip, məto tatəgəhun əm məmə kitat kotitun Uhgīn. § 2:3: Jon 14:15 * 2:4: Taet 1:16; 1 Jon 3:6; 4:7,8 † 2:4: 1 Jon 1:6,8 ‡ 2:5-6: Jon 14:15 § 2:5-6: 1 Jon 4:12 * 2:5-6: Nian tatən məmə suah kit tatəper-ipən e Iesu, nīpətin u məmə in tətətig lan məsietən, tətisi-pən lan, tatətul-pən ron, tatos rafin nəsanənən rəhan ron, tatəgile lan, tatilpin ilau min. † 2:5-6: Mat 11:29 ‡ 2:5-6: 1 Jon 2:3 § 2:5-6: Jon 15 * 2:7: Dut 6:5; Lev 19:18 † 2:7: 1 Jon 2:24; 3:11,23; 4:21; 2 Jon 5,6 ‡ 2:8: Jon 13:34 § 2:8: Rom 13:12 * 2:8: Jon 1:9 † 2:8: Efes 5:8; 1 Tes 5:5 ‡ 2:9: 1 Jon 3:10,15,16; 4:20,21 § 2:9: 1 Jon 1:5 * 2:10: 1 Jon 3:14 † 2:10: Sam 119:165 ‡ 2:11: 1 Jon 1:6 § 2:11: Jon 11:9; 12:35

¹³ Tata min, iatäte nat u kəm itəmat,
məto-inu itəmat nəmotitun in, itəm təmaupən matig e nətuounən.*
Netəm aluə min, iatäte nat u kəm itəmat,
məto-inu itəmat nəmotol win† e etəm rat, Setan.

¹⁴ Nisualkələh, eməte nat u kəm itəmat,
məto-inun nəmotitun Tata Uhgin.
Tata min, eməte nat u kəm itəmat,
məto-inu itəmat nəmotitun in, itəm təmaupən matig e nətuounən.‡
Netəm aluə min, eməte nat u kəm itəmat,
məto-inu itəmat nakotəsanən, § kən nəghatən rəha Uhgin tətətig e nikitəmat, kən nəmotol
win e etəm rat, Setan.*

Sotolkeikeən natimnat rəha nətueintən

¹⁵ Sotolkeikeən nətueintən† o natimnat min rəha nətueintən. Okəmə suah kit tatolkeike
nətueintən, kən nolkeikeən rəha Tata Uhgin təsətigən e nikin.‡ ¹⁶ Məto-inu natimnat rafin
e nətueintən u, təsisi-pənən o Tata Uhgin, məto rəha nətueintən əm. Natimnat u rafin rəha
nətueintən, ilat u, naumisən o natimnat rəha nīpətitəm əm, § kən naumisən o natimnat
itəm tatiuw rəkis niganəmtitəm,* ne nausitən o rəhan nautə min ne nepətən. ¹⁷ Kən
nətueintən u otəpanikə. Kən naumisən o nautə min otəpanikə. Kən naumisən o nolən
min rəha nətueintən itəm koatiuw nətəligən rəha netənim otəpanotikə.† Məto etənim
itəm tatol nəwia Tata Uhgin,‡ in otətatig lili.

Tikimīr min rəha Kristo kinotuwa rəkis

¹⁸ Nisualkələh, kotegu-pən e namnun nian. § Nəmoatəto məmə tikimīr kit rəha Kristo*
otuwa.† Kən roiu tikimīr min rəha Kristo tepət, kinotuwa rəkis.‡ Tol nəhlan, kitat
kotitun məmə inu, kinoategu-pən e namnun nian. ¹⁹ Netəm min u, kəmotapəs rəhatat
niməfak min § məto-inun ilat sənəmə rəhatat agin-əh min. Okəmə rəhatat agin-əh min,
kəməsotietən etat. Məto ilat kəmotiet etat, məmə otəgəgun məmə ilat sənəmə rəhatat min.

²⁰ Məto itəmat un, Etəm Tətuatip, in təmətəfiə* kəm itəmat e Narmin Rəha Uhgin,† kən
itəmat rafin nəkotitun nat u. ²¹ Iatäte nat u kəm itəmat, sənəmə nəkotəruru nīpahrienən,
məto itəmat nīnotitun rəkis nīpahrienən, kən motitun məmə nīpahrienən təsoe-inən
neiūən.‡ ²² ?Pah u in ieiūə? Etənim u itəm tatən məmə Iesu sənəmə in Kristo itəm Uhgin
təmən məmə otahl-ipa. Etənim u inu, in tikimīr rəha Kristo. In təsənən nīpahrienən e
Tata Uhgin ne Nətin. § ²³ Etəm təsənən nīpahrienən e Nətin təruru nosən Tata. Etəm tatən
nīpahrienən e Nətin, in tatos min Tata Uhgin.*

²⁴ Pəs nat naka nəmotəto e nətuounən, nian nəmotəto namnusən təwīr, otatəper-ipən
əh etəmat tiəkis. Okəmə nat naka nəmotəto e nətuounən otatəper-ipən etəmat, kən itəmat
onakoatəper-ipən e Nətin, ne Tata Uhgin.† ²⁵ Kən nat u inu, nəmegəhən itulin, in təmən-
iəkis məmə otos-ipa kəm kitat.

* **2:13:** Jon 1:1 † **2:13:** Jon 16:33 ‡ **2:14:** Jon 1:1 § **2:14:** Efes 6:10 * **2:14:** 1 Jon 2:13; Sam 119:9-11; Jon 5:38; Hip 4:12; 1 Jon 1:10 † **2:15:** Rom 12:2 ‡ **2:15:** Jem 4:4 § **2:16:** Jen 3:6; Rom 13:14; Efes 2:3 * **2:16:** Prov 27:20 † **2:17:** Hip 12:27 ‡ **2:17:** Mat 12:50 § **2:18:** Rom 13:11 * **2:18:** Tikimīr rəha Kristo in 'antichrist' e Inglis. † **2:18:** 1 Jon 2:22; 4:3; 2 Jon 1:7 ‡ **2:18:** 1 Jon 4:1 § **2:19:** Wək 20:30 * **2:20:** Netəm Isrel kotətəfiə-pən e rəhn-kapə pris min e oel, moatol kən tatəgəgun məmə ilat u, sənəmə netənim əpnəpin əm, məto ilat u, netənim rəha Uhgin əm, itəm in təmitəpun o nolən wək u. Kən e nolən kitiah əm, Iesu in tatos-ipa Narmin Rəha Uhgin kəm netəm min un itəm koatən nīpahrienən lan, matəgəgun məmə Kristo təmitəpun ilat mə rəhan əm. Netəm min u itəm koatos nətəfiən e Narmin Rəha Uhgin, in tahmen e nəmtətin kit məmə ilat u, rəhan min netənim. Tatətəfiə-in-pən Narmin Rəha Uhgin elat məmə ilat kotahmen-in nolən wək rəhan. † **2:20:** 1 Jon 2:27; 2 Kor 1:21-22 ‡ **2:21:** 2 Pita 1:12 § **2:22:** 1 Jon 4:3; 2 Jon 1:7 * **2:23:** Jon 8:19; 14:7; 1 Jon 4:15; 5:1; 2 Jon 1:9 † **2:24:** Jon 14:23; 15:4; 1 Jon 1:3; 2 Jon 9

²⁶ Iatäte nəghatən mīn u kəm itəmat matən-iarəp netəm mīn u itəm okotiuw rəkis itəmat.‡ ²⁷ Məto itəmat u, nətəfiən rəha Narmin Rəha Uhgīn itəm nəmotos e Kristo,§ in tətətiḡ əh e nikitəmat. ?Tol nəhlan, pah mīn titun nəgəṭunən nat wi kit kəm itəmat? Narmin Rəha Uhgīn tatəḡəṭun natimnat rafin kəm itəmat,* kən nətəfiən əh rəhan, in nīpahrienən, sənəmə neiuəən. Tol nəhlan, otəper-ipən əskasik lan,† tahmen-pən əm məmə in təməḡəṭun itəmat məmə nəkotol.

²⁸ Kən roiu əh, nisualkələh, otəper-ipən lan, məmə nian in otuwa‡ kən kitat kəsotəḡinən məsotaulis-inən nīḡanəmtin§ e rəhan nuwamən.

²⁹ Okəmə nəkotitun məmə in tətətiḡ,* onəkotitun əsas məmə netəmim rafin itəm koatol nolən ətiṭip, ilat u, nenətin mīn.†

3

Itəmat u nenəti Uhgīn mīn

¹ !Oteplan-tu! !Nolkeikeən itəm tepət mahgoau kəm kitat,* itəm Tata Uhgīn təmos-ipa, inun, məmə tətəun-in kitat məmə nenətin mīn!† Kən nīpahrienən məmə kitat əh. Netəmim rəha nətueintən kəsotitunən kitat, məto-inun ilat kotəruru Uhgīn.‡ ² Nīkik mīn, kitat nenəti Uhgīn mīn u-roiu. Kitat kəsotitunən məmə okotəhrol nulan motol pišin nian Kristo otitəliḡ-pa. Məto kitat kotitun məmə nian otitəliḡ-pa,§ kitat okotahmen lan,* məto-inu e nian əh, okotəplan əsas məmə in tol nəhlan.† ³ Kən etəmim itəm tatəḡile məmə otahmen e Kristo, in tətəruətuəh rəkis‡ in atip nolən mīn rəhan,§ məto-inu Kristo in mīn in tətətiḡ wiṛ aḡin.

⁴ Etəmim itəm tatol nolən rat, in tatəḡəhl mīn lou rəha Uhgīn, məto-inu nəghatən u nolən rat, nīpətin u, nəḡəhlən lou rəha Uhgīn. ⁵ Kən itəmat nəkotitun məmə Kristo təmuwa məmə otos-irəkis rəhatat nolən rat mīn,* məto-inu nolən rat tikə lan.† ⁶ Tol nəhlan, okəmə kitat koatəper-ipən lan, tol-pən okol kəsotəkəikeən e nolən rat mīn. Məto netəm mīn un itəm koatəkəike əh e nolən rat mīn, tol-pən kotəruru aḡin-əh in, məsotəplanən in.‡

⁷ Nisualkələh, sotətəliḡ-inən suah kit teiuə-in itəmat o nat u. Etəm tatol nat ətiṭip, nīpətin u məmə in etəm ətiṭip, tahmen əm e Kristo in etəm ətiṭip. ⁸ Məto etəmim itəm tatəkəike əh e nolən rat mīn, tatəḡəṭun məmə in rəha Setan u, etəm təmatol nolən rat e nətuounən.§ Məto Nəti Uhgīn təmuwa o nərəkīnən wək mīn əh rəha Setan.* ⁹ Netəm mīn u itəm kəmotaiir wi mīn motuwa nenəti Uhgīn mīn,† ilat okol kəsotəkəikeən e nolən rat,‡ məto-inu ilat koatos niamitə rəha Uhgīn. Kən o nat u, okol ilat kəsotəkəikeən e nolən rat, məto-inu ilat nenəti Uhgīn mīn.§ ¹⁰ Tol mə, kotitun nənən məmə pah mīn u nenəti Uhgīn,* kənu pah mīn u nenəti Setan.† Etəmim u itəm təsol ətiṭipən, kən in məsolkeikeən pian kit,‡ in sənəmə nəti Uhgīn kit.

Kitat kotəike motolkeike kitat mīn

¹¹ Nəghatən u inu, nəmotəto e nətuounən e namnusən təwīr,§ məmə kitat okotəike motolkeike itat mīn.* ¹² Sotolən tikiri Ken, itəm in etəmim rəha Setan kən tohamnu

‡ 2:26: 1 Jon 3:7 § 2:27: 1 Jon 2:20 * 2:27: 1 Kor 2:12 † 2:27: Jon 15:4 ‡ 2:28: 1 Jon 3:2; Kol 3:4 § 2:28: Efes 3:12 * 2:29: 1 Jon 3:7 † 2:29: Jon 1:13 * 3:1: Jon 3:16 † 3:1: Jon 1:12 ‡ 3:1: Jon 15:21; 16:2,3 § 3:2: Kol 3:4; 1 Jon 2:28 * 3:2: Rom 8:29; 2 Pita 1:4 † 3:2: Jon 17:24; 2 Kor 3:18 ‡ 3:3: Tətaruətuəh, nīpətin u, titafəl rəkis. § 3:3: 2 Kor 7:1; 1 Jon 1:7; 2 Pita 3:13,14 * 3:5: 1 Jon 3:8 † 3:5: 2 Kor 5:21 ‡ 3:6: 1 Jon 3:9; 2:4; 5:18; 3 Jon 1:11 § 3:8: Jon 8:44 * 3:8: Hip 2:14 † 3:9: Jon 1:13 ‡ 3:9: 1 Jon 5:18 § 3:9: Nīkuti nat tatəwīə noe-in atipən noan. E suatip kitiah əm, Uhgīn tatələhəu-pən rəhan niamitə e suah kit, kən in tatəwīə tahmen e nīkuti nat itəm kəməfe e nəmegəhən rəha etəmim un, kən matoe in noan e nolən mīn rəha Uhgīn. Tol nəhlan, netəmim mīn u itəm kəmotaiir wi mīn motuwa nenəti Uhgīn mīn, ilat kəsotəkəikeən e nolən rat. * 3:10: 1 Jon 3:1,2; Jon 1:12 † 3:10: 1 Jon 3:8 ‡ 3:10: 1 Jon 2:9; 4:8 § 3:11: 1 Jon 2:7 * 3:11: Jon 13:34-35; 15:12; 1 Jon 4:7,11,21; 2 Jon 1:5

pian.† ?Kən tāmohamnu pian o naka? Tāmohamnu mato-inun rəhan nolən min tərət kənu rəha pian, nolən min in tətuatip.‡ 13 Piak min, narmitəmat təsiwig pikən okəmā netəmim rəha nətueintən u koatətəhau itəmat.§ 14 Okəmā kitat kotolkeike piatat min, tatəgəhun māmā kitat kinotaprəkis-in rəkis nimisən, minotegu-pən e nāmegəhən.* Məto etəm un nolkeikeən təkə lan, in tətətig əh e nimisən.† 15 Etəmim un itəm tatətəhau pian‡ in tahmen e etəm tatohamnu itəm,§ kən itəmat nəkotitun māmā iohamnu itəm, in təsosən nāmegəhən lili.*

16 O nat u kitat kotitun wir māmā nolkeikeən in tol nulan, mato-inun Iesu təmos-ipa rəhan nāmegəhən otat.† Kən e nolən kitəh əm, təwir mə kitat min kotos-ipən nāmegəhən rəhatat o piatat min.‡ 17 ?Okəmā suah kit rəhan natimnat tepət kən pian kit rəhan nat kit təkə, mato in təsasəkitunən pian,§ məsolən nat agin lan, nolkeikeən rəha Ughin otəhrol nulan matig e suah u? 18 Nenətik min, pəs kitat kəsotənən nolkeikeən e nohlitə əm, mato okotol əp nolkeikeən pahrien e nolən min rəhatat.† 19-20 Okəmā kotol nəhlan, kən nat əpnəpin okəmā kotəto-pən e nikitat māmā okotos nalpinən, mato kitat okotitun māmā kotatig e nipahrienən, kən mem məha-məha nikitat e niganəmtin. Məto-inu Ughin in ilis maprəkis-in nikitat, kən in titun natimnat rafin.

21 Piak min, okəmā kotəto-pən e nikitat māmā okəsotosən nalpinən, kitat okəsotaginən e niganəmti Ughin,‡ 22 kən motos natimnat rafin ron itəm koatətapəhin-pən,§ mato-inu kitat koatol nəwian* kən moatol nolən itəm in tolkeike.† 23 Kənu nəghatən u rəhan tatən māmā kotəkəike motəhatətə e Nətin,‡ Iesu Kristo,§ kən motolkeike kitat min, tahmen māmā inu in təmən mihin kəm itat.* 24 Netəm min u itəm koatol nəwian,† ilat koatəper-ipən lan,‡ kən in tatəper-ipən elat. Kən kitat kotitun māmā in tətətig e nikitat, mato-inun Narmin Rəha Ughin itəm in təmos-ipa, in tatəgəhun kəm kitat.§

4

Onakakil mehm matig narmin min

1 Nikik min, okəmā etəmim kit tatən māmā Narmin Rəha Ughin tətətig lan, matol in tatən-iarəp rəhan nəghatən, kən təwir pik māmā onəkotehm wir motakil matig māmā narmin əh tətətig lan, in rəha Ughin pahrien, o sənəmā rəha Ughin.* Kitat okotəkəike motəplan wir mato-inun ien eiueiua min tepət kinotiet rəkis moatəghat e nətueintən.† 2 O nat u, itəmat onəkotitun əsas māmā in Narmin Rəha Ughin itəm tətətig e etəmim kit, inun, Narmin itəm tatən-iarəp māmā Iesu in Kristo itəm Ughin təmən māmā otahl-ipa, kən in təmuwa e nipətin,‡ narmin əh in Narmin ətuatip rəha Ughin.§ 3 Məto etəmim kit itəm təsən-iarəpən māmā Iesu in Kristo itəm Ughin təmən māmā otahl-ipa, narmin rəha etəmim əh, sənəmā rəha Ughin. Inəh, in narmin rəha tikiwir rəha Kristo,*† itəm ninəmotəto rəkis māmā in otəpanuwa, kən roiu tinətatig rəkis e nətueintən.‡

4 Nisualkələh, itəmat netəmim rəha Ughin min, kən nəmotəhg-irəkis ien eiueiua min əh,§ mato-inu Narmin itəm tətətig e nikitəmat in taprəkis-in narmin itəm tətətig e nətueintən u.* 5 Ilat netəm rəha nətueintən,† tol nəhlan, nəghatən min rəhalat koatən, in rəha nətueintən əm, kən netəm koatətəlig-in ilat, ilat min netəm rəha nətueintən u. 6 Məto

† 3:12: Jen 4:8 ‡ 3:12: Prov 29:10 § 3:13: Jon 15:18,19; 17:14 * 3:14: Jon 5:24 † 3:14: 1 Jon 2:9 ‡ 3:15: 1 Jon 2:9 § 3:15: Mat 5:21,22; Jon 8:44 * 3:15: Kal 5:20,21 † 3:16: Jon 10:11 ‡ 3:16: Jon 15:13; 1 Tes 2:8 § 3:17: Dut 15:7,8; Jem 2:15,16 * 3:17: 1 Jon 4:20 † 3:18: Esik 33:31; Rom 12:9 ‡ 3:21: Efes 3:12; 1 Jon 5:14 § 3:22: Mat 7:7 * 3:22: Jon 14:15 † 3:22: Hip 13:21 ‡ 3:23: Jon 6:29 § 3:23: Jon 1:12; 3:18; 20:31 * 3:23: Jon 13:34 † 3:24: 1 Jon 2:3 ‡ 3:24: 1 Jon 2:6; 4:15 § 3:24: 1 Jon 4:13 * 4:1: Jer 29:8 † 4:1: Mat 7:15; 1 Jon 2:18 ‡ 4:2: Jon 1:14; 1 Jon 2:23 § 4:2: 1 Kor 12:3 * 4:3: 1 Jon 2:22; 2 Jon 1:7 † 4:3: E Inglis, katən əm 'antichrist,' kən nipətin u māmā in tikiwir rəha Kristo. ‡ 4:3: 1 Jon 2:18 § 4:4: Jon 16:33 * 4:4: 2 King 6:16; Rom 8:31 † 4:5: Jon 15:19; 17:14,16

itimat nenəti Uhgîn mîn. Tol nəhlan, netəmim itəm kotitun Uhgîn, ilat kotətəlig-in itimat. Məto netəmim itəm ilat sənəmə nenəti Uhgîn mîn, ilat kəsotətəlig-inən itimat.‡ O nat u, kitat okotitun əsas Narmin itəm tatən pahrien,§ ne narmin itəm tateiua.*

Nolkeikeən rəha Uhgîn ne rəhatat

⁷ Nikik mîn, pəs kitat kotalkeike kitat mîn,† məto-inu nolkeikeən in tatisi-pən o Uhgîn, kən etəm tatol nolkeikeən, in təmaiir wi mîn muwa nəti Uhgîn kit,‡ kən titun Uhgîn.§
⁸ Məto etəm u, rəhan nolkeikeən tikə, in təruru Uhgîn, məto-inu Uhgîn, in nəukəti nolkeikeən. ⁹ Uhgîn təmol əp rəhan nolkeikeən kəm kitat nulan, məmə in təmahl-ipa Nətin noan kitiaə əm,* tuwa e nətueintən, məmə kitat okotos nəmegəhən ron.† ¹⁰ Nat u in nolkeikeən pahrien, sənəmə kitat kəmotolkeike Uhgîn, məto in təmolkeike kitat.‡ Uhgîn təmahl-ipa Nətin tuwa, kən in təmol sakrifais atip e rəhan nəmegəhən o rəhatat nolən rat mîn, məmə neməha otəsol minən Uhgîn.§

¹¹ Piak mîn, Uhgîn təmolkeike pik kitat nulan,* kən tol nəhlan, kitat mîn okotəkəike motol mihin nolkeikeən əh kəm itat mîn.† ¹² Suah kit təsehmən Uhgîn nian kit ne.‡ Məto okəmə kitat kotalkeike itat mîn, kən Uhgîn tatəper-ipən e nikitat, kən nolkeikeən rəhan tinatə-in nolkeikeən e nikitat.§

¹³ Kitat kotitun* məmə kitat kotəper-ipən lan, kən in tətətig etat, məto-inun tinos-ipa rəkis rəhan Narmin kəm kitat.†

¹⁴ Kənu itimat emotəplan rəkis kənu moatən-iarəp‡ məmə Tata Uhgîn in təmahl-ipa Nətin məmə in İosmegəh rəha nətueintən.§ ¹⁵ Etəmim itəm tatən-iarəp məmə İesu in Nəti Uhgîn, kən Uhgîn tətətig lan, kən in mîn tətətig-pən e Uhgîn.* ¹⁶ Kən tol nəhlan, kitat kotitun nolkeikeən rəha Uhgîn kəm kitat, kən motagile lan.

Uhgîn in nolkeikeən.† Etəm tətətig e nolkeikeən, tətətig-pən e Uhgîn, kən Uhgîn mîn tətətig lan.‡ ¹⁷ Nian kotətig nəhlan e Uhgîn, kən nolkeikeən rəhan tinatə-in nolkeikeən e nikitat,§ məmə kitat kəsotəginən* e nian Uhgîn otətakil itəm, məto-inu e nətueintən u rəhatat nolən tahmen e Kristo. ¹⁸ Etəm u tərıoah e nolkeikeən, okol təsəginən Uhgîn. Məto nolkeikeən pahrien u, itəm tinatə rəkis e nikitat, tatəhg-irəkis nəginən,† məto-inu nətəligən rəha nosən nalpınən tatol kitat koatəgin, kən nat u tatəgəhun məmə rəhan nolkeikeən təsoe-inən əh e nikitat. ¹⁹ Kitat kotalkeike itat mîn məto-inun Uhgîn təmaupən molkeike itat. ²⁰ Məto okəmə suah kit təmə, “İo ekolkeike Uhgîn,” məto tatətəhau əh pian,‡ in ieiua.§ Məto-inu etəm təsolkeikeən pian u in tatehm e niganəmtin,* okol təsolkeikeən Uhgîn, itəm in təsehmən.† ²¹ Kən in təmos-ipa rəhan nəghatən kəm itat məmə etəmim pah tolkeike Uhgîn in otəkəike molkeike mîn pian.‡

5

Kitat koatol win məto-inu kitat koatahatətə e İesu

¹ Etəmim itəm tətəhatətə* e İesu məmə in Kristo itəm Uhgîn təmən məmə otahl-ipa, suah u inu, in nəti Uhgîn,† kən etəmim itəm in tolkeike tata kit, in tolkeike mîn nenətin mîn.‡ ² Kən kitat kotitun məmə okəmə kotalkeike Uhgîn kənu moatol nəwian,§ kənu okotalkeike mîn nenətin mîn.* ³ Məto-inu okəmə kotalkeike Uhgîn, nıpətin un, okotol noan,† kən rəhan nəghatən otahmen e katipa itəm taluk-aluk əm.‡ ⁴ Netəm kotaiir e

‡ 4:6: Jon 8:47 § 4:6: Jon 14:17 * 4:6: Mak 13:5 † 4:7: 1 Jon 3:11 ‡ 4:7: Jon 1:15 § 4:7: 1 Jon 2:4
 * 4:9: Jon 1:18 † 4:9: Jon 3:16,17; 1 Jon 5:11 ‡ 4:10: Rom 5:8,10 § 4:10: Rom 3:25 * 4:11: Jon 3:16
 † 4:11: Jon 15:12; 1 Jon 3:11 ‡ 4:12: Jon 1:18 § 4:12: 1 Jon 4:17; 2:5 * 4:13: 1 Jon 2:3 † 4:13: 1 Jon 3:24
 ‡ 4:14: Jon 15:27 § 4:14: Luk 2:11; Jon 3:17 * 4:15: 1 Jon 3:24 † 4:16: 1 Jon 4:8 ‡ 4:16: 1 Jon 3:24
 § 4:17: 1 Jon 4:12; 2:5 * 4:17: Efes 3:12 † 4:18: Rom 8:15 ‡ 4:20: 1 Jon 2:9 § 4:20: 1 Jon 1:6; 2:4
 * 4:20: 1 Jon 3:17 † 4:20: 1 Jon 4:12; Jon 1:18 ‡ 4:21: 1 Jon 2:7,9 * 5:1: Jon 3:15 † 5:1: Jon 1:13; 1 Jon 2:22; 1 Jon 2:23
 ‡ 5:1: 1 Jon 2:23 § 5:2: 1 Jon 2:3 * 5:2: 1 Jon 3:14 † 5:3: Jon 14:15 ‡ 5:3: Mat 11:30

Uhgin, § ilat koatol win e nolən min rəha nətueintən. Kənu nahatətəən rəhatat in tatos-
ipa nəsanənən o nolə win e nolən min rəha nətueintən. ⁵ ?Pah min un ilat koatətul əskasik
motol win e nəluaginən rəha nətueintən u? Ilat əm un, netəm kotatahatətə məmə Iesu in
Nəti Uhgin.

Iaruəsan kisil kətəhalol əp

Iesu Kristo kəm kitat

⁶ Iesu Kristo, in etəm u itəm təmuwa, kən nəhau ne nitan* kətioal əp in kəm itat.
Sənəmə nəhau əm itəm tatol əp in, məto nəhau ne nitan. ⁷ Narmin Rəha Uhgin in
tətaruəsan nəghatən mil u rəha nəhau ne nita, matən-iarəp məto-inu Narmin Rəha Uhgin
in nīpahrienən.† ⁸ Kən nuəfiminən kisil kətəhalaruəsan iləhal min. Iləhal un, Narmin
Rəha Uhgin, ne nəhau, ne nita. Kən iləhal u, kətəhalegəhan-in mətəhalol əp nəghatən
rəhaləhal min. ⁹ Nian min, kitat koatəto nəghatən min itəm netənim koatən-iarəp,
motahatətə elat.‡ Məto nian Uhgin tatən-iarəp nat kit, in iahgin taprəkis, kən kitat
okotitun nahatətəən təhmin min e rəhan nəghatən, məto-inu in Uhgin, § kən in tatətul-
arəp o Nətin.

¹⁰ Etənim itəm tətahatətə e Nəti Uhgin, in tatən nīpahrienən e nīkin o nəghatən rəha
Uhgin. Məto etənim itəm təsahatətəən e nəghatən u rəha Uhgin, təhmen əm məmə in
tatən məmə Uhgin in ieiueiuə əm,* məto-inu Uhgin təmətul-arəp o Nətin, mən-iarəp kəm
in, məto in təsənən nīpahrienən lan. ¹¹ Kənu nəghatən itəm Uhgin təməni-iarəp o Nətin,
in tol nulan. Uhgin təmos-ipən nəmegəhan lili† kəm itat, kənu nəmegəhan u, katos o
Nətin.‡ ¹² Etəm tatos Nətin, in tatos nəmegəhan. Məto etəm təsosən Nəti Uhgin, in təsosən
nəmegəhan. §

Namnun nəghatən

¹³ Iatəte nəghatən min u kəm itəmat netəm kotahatətə e Nəti Uhgin, məmə onəkotitun
məmə itəmat nakotos nəmegəhan lili.* ¹⁴ Pəs kəsotəginən,† məto kotəskasik o nətapəh-
inən nat kit e niganəmti Uhgin, məto-inu kotitun məmə nəghatən u inu, tatem əskasik
itat. Nian okotətapəh-in nat kit kəm in itəm təwir e rəhan nətəligən, kən in otəto rəhatat
nəfakən.‡ ¹⁵ Kən okəmə kotitun məmə in otəto itat, kən nat naka okoteasiə-in-pən, kən
kinotitun rəkis məmə okotos. §

¹⁶ Okəmə kotehm piatat kit tatol nolən rat, məto sənəmə nolən rat itəm titun nit-ipənən
e nīmisen, ik onakəfak ron, kən Uhgin otos-ipən nəmegəhan kəm suah u.* Məto nolən rat
kit əh-ikin itəm tatit-ipən itəm e nīmisen,† kən io esənən məmə onəkotəfak o netəm min
itəm koatol nolən əh. § ¹⁷ Nolən rat min rafin un, in təfagə rat,* kən məto təfagə rat min
əh-ikin itəm kəsotit-ipənən itəm e nīmisen.†

¹⁸ Kitat kotitun məmə etəm tətaiir e Uhgin‡ təsəkəikeən e təfagə rat, məto-inu Nəti Uhgin
tatəmik ətain wir in, kən etəm rat u Setan, təruru nekən. § ¹⁹ Kitat kotitun məmə kitat
nenəti Uhgin min,* məto netənim rəha nətueintən rafin, ilat u kotatig e nelmi Setan.†
²⁰ Kitat kotitun min məmə Nəti Uhgin təmuwa kən mos-ipa nenatigən kəm itat,‡ məmə
kitat okotitun in, u in nīpahrienən. § Kənu kitat koatətul-pən e Uhgin u in nīpahrienən,

§ 5:4: Jon 1:13 * 5:6: Jon 19:34,35 † 5:7: Jon 14:17 ‡ 5:9: Jon 5:33,34 § 5:9: Mat 3:16,17; Jon 5:32,37;
8:17,18 * 5:10: Jon 3:33; 1 Jon 1:10 † 5:11: Mat 25:46 ‡ 5:11: Jon 1:4 § 5:12: Jon 3:15,16,36 * 5:13:
1 Jon 5:11 † 5:14: Efes 3:12; 1 Jon 3:21 ‡ 5:14: Mat 7:7 § 5:15: 1 King 3:12 * 5:16: Jem 5:15 † 5:16:
Hip 6:4-6; 10:26 ‡ 5:16: Jer 7:16; 14:11 § 5:16: E ves u, ne ves 17, Jon tatəghat-in təfagə rat itəm tatit-ipən itəm e
nīmisen. Jon tatəghat-in təfagə rat itəm kətəuhlin məntaatəm o Kristo ne netəhauən rəhan netənim. Nolən rat min əh,
tatəgəton məmə netəm koatol ilat kəsotosən nəmegəhan lili, kənu məsin min u məmə narmilat tinimis. Nat u inu, Jon
tatən əhag-əhag kəm itat e 1 Jon 5:12 ne 1 Jon 3:14.

E Mat 12:31-32 tatəghat-in təfagə rat u, nən ratən Narmin Rəha Uhgin. * 5:17: 1 Jon 3:4 † 5:17: 1 Jon 5:16; 1 Jon
2:1 ‡ 5:18: Jon 1:13 § 5:18: Jon 14:30 * 5:19: 1 Jon 4:6 † 5:19: Jon 12:31; 14:30; 17:15 ‡ 5:20: Luk
24:45 § 5:20: Jon 17:3

məto-inu kitat koatətul-pən e Nətin Iesu Kristo. In un, in Uhgın pahrien, kən in nəukəti nəmegəhən lili.^{*}

²¹ Nənətik mın, otagım rəkis o natımnat mın itəm okotos nəme Uhgın e nikitəmat.^{†‡}

^{*} **5:20:** 1 Jon 5:11 [†] **5:21:** 1 Kor 10:14; 1 Tes 1:9 [‡] **5:21:** Nəghatən Kris ətuatıp tatən məmə, “onakagım o narmi nat mın,” məto Jon tatəghat-in təfagə rat, məmə in təhmen e narmi nat, məto okəmə kətolkeike rəhatat təfagə rat mın taprəkis-in Uhgın, kən təfagə rat in tatos nəme Uhgın e nikitat.

2 Jon

Naoa itəm tatol kəiu lan itəm Jon təməte Nəghatən əkuəkır rəha naoa u 2 Jon

?Pah təməte naoa u? Aposol Jon təməte naoa u.

?Təməte tatuwin kəm pah? Təməte tatuwin kəm pətan kit rəha niməfak. Məto okəm-naka nəghatən u “pətan,” nīpətin təmə niməfak kit. Kən “nenətin min,” ilat netəmim rəha niməfak. Jon təməte nəghatən min əh, tahmen e nəghatən kit tatəhluaig. Təsolkəikəən məmə otən-iarəp nərgin məto-inu, kol mətan netəmim neen kotol nolən rat elat.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? E nian əh, iəgətuwin min tepət kotaliwək e ikin pisin pisin min. Netəmim itəm kəmotəto nəghatən rəhalat kinotos-ipən nagwənən kəm ilat. Kən motos-ipən ikin min rəha napılən, kən motasitu elat. Məto iəgətuwin eiua min koatuwin əpnəpın min o niuw-rəkisən netəmim rəha niməfak məmə okotapəs nəghatən pahrien.

?Təməte naoa u o naka? Nian iəgətuwin eiua min kotuwa, Jon təmə netəmim itəm kotahatətə e nəghatən pahrien rəha Uhgın, okotəkəike kapəs iəgətuwin eiua min əh, kən motapəs nolən ne nəgətuwin rəhalat, kən məsotasituən elat. Məto Jon tolkeike məmə netəmim rəha niməfak okotəkəike kolkeike netəmim rəha niməfak. Inu nalpəkauən rəha Uhgın.

Nətuounən

¹ Naoa u rəha elta tatuwin kəm pətan Uhgın təmitəpun* ne nenətin min. Nīpahrienən məmə iakolkeike pik itəmat. Məto sənəmə io pisin əm iakolkeike itəmat, məto netəm min un rafin itəm kotitun min nīpahrienən,† kotolkeike itəmat. ² Kən ekotolkeike itəmat, məto-inun o nīpahrienən itəm tətətig e nikitat‡ kən otətig lilin e nikitat.

³ Pəs Tata Uhgın ne Nətin Iesu Kristo okuawte-in rəhalau nəwırən, ne nasəkitunən, ne nəməlinuən kəm kitat e nīpahrienən ne nolkeikeən.

Kitat okotətau-pən nəghatən pahrien min

⁴ Nīkik təmagien asol nian eməplan nenətim min neen kotaliwək e suatip rəha nīpahrienən,§ tahmen əm məmə inun, Tata Uhgın təmən mihin kəm kitat məmə kotəkəike kol. ⁵ Kən roiu əh, wınik, io esəteən nəghatən wi kit kəm itəmat, məto itəm əm un kinotəto rəkis e nətuounən.* Kən iakatətapəh məmə okotol əm nolkeikeən kəm kitat min. ⁶ Kən nolkeikeən u, nīpətin u nolən nəwıa Uhgın. Kən in tatən məmə kitat okotəike motətap suatip rəha nolkeikeən, tahmen əm məmə inun nəmotəto e nətuounən.

⁷ Məto-inu iəgətuwin eiua min tepət koatan e nətueintən.† İlat kəsotahatətəən məmə Iesu in Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ıpa,‡ in təmuwa etəmim pahrien, e nīpətin pahrien.§ Etəm tol nəhlan in ieiua kən in tıkimır rəha Kristo.* ⁸ Tol nəhlan, oatəto itəmat məmə okəsətatipən nətouən rəhatəmat, pəs itəmat onəkotos nətouən rafin lan, məto-inun itəmat emotol pik wək etəmat.† ⁹ Okəmə etəm tatətu-pən atip əm nəgətuwin kit rəhan e nəgətuwin rəha Kristo, kən məsatəkəikeən e nəgətuwin rəha Kristo,‡ nolən rəhan tatəgətuwin məmə Uhgın təsatigən e nikin. Məto etəmim pah itəm tatəper-ipən əskasik e nəgətuwin rəha Kristo, in tatos Tata Uhgın ne Nətin ilau kərən e nikin.§ ¹⁰ Okəmə suah kit tuwa ron ik, kən məsənən nəgətuwin ətuatip rəha Kristo, asitən in muwin imam ikin,

* 1:1: 1 Pita 5:13 † 1:1: Jon 8:32 ‡ 1:2: Jon 14:17 § 1:4: 3 Jon 1:3,4 * 1:5: 1 Jon 2:7 † 1:7: 1 Jon 4:1
‡ 1:7: 1 Jon 2:22; 4:2,3 § 1:7: Jon 1:14 * 1:7: 1 Jon 2:18 † 1:8: 1 Kor 3:8; Hip 10:35,36; 11:26 ‡ 1:9: Jon 8:31 § 1:9: 1 Jon 2:23

məsənən “təwır” kəm in.* ¹¹ Məto-inu etəm tatən “təwır” kəm in, tətasiu lan matol suatip o rəhan nəgəṭunən rat.†

Namnun nəghatən

¹² İatos nəghatən tepət məmə ekəte kəm itəmat, məto esolkeikeən məmə ekəte e mapepe ne pen. Məto nı́kik tatəht pık mə ekuwa mətag itəmat kən məghat ətuatip kəm itəmat e nı́ganəmtitəmat, pəs nagiənən rəhatat otərioah.‡

¹³ Nenəti piam§ itəm Uhgın təmıtəpun, ilat koatən təwır kəm ik.

* **1:10:** Rom 16:17 † **1:11:** 1 Tim 5:22 ‡ **1:12:** Jon 3:29 § **1:13:** Pia pətan əh in niməfak kit mın, Jon in tətatiğ ikin əh. Kən nenəti pian u, ilat nı́manin rəha niməfak əh.

3 Jon

Naoa itəm tatol kisil lan itəm Jon təmäte Nəghatən əkuəkır rəha naoa u 3 Jon

?Pah təmäte naoa u? Aposol Jon təmäte naoa u.

?Təmäte tatuwin kəm pah? Təmäte tatuwin kəm Kaius u in etəm-iasol kit rəha niməfak, kən in titun Jon.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmäte? E nian əh, iəgətun mīn rəha niməfak koatuwin ikin pisin pisin mīn, kən moatəgətun. Netəmim itəm koatəto rəhalat nəgətunən koatos-ipən nagwənən kəm ilat, kən moatos-ipən ikin rəha napilən, kən motasitu elat.

?Təmäte naoa u o naka? Kaius, in etəmim kit itəm tətəsitu e iəgətun mīn itəm kotaliwək ikin pisin pisin mīn. Jon təməto namnusən kit e nolən təwir rəha Kaius, kən Jon təmäte naoa u məmə otiləs-ipər nətəligən rəhan.

Nətuounən nəghatən

¹ Kaeas, ik piak keike kit. Io, elta* rəha niməfak, iatəte naoa u kəm ik. Nipahrienən u, məmə io ekolkeike pik ik.† ² Piak keike, io enitun rəkis məmə rəham nəmegəhən e niganəmti Uhgin in təwir əm, kən iatəfak məmə onəsīmīsən mətətig wir əm, kən natigən rafin rəham otəwir. ³ Nikik təmagien nian eməto piatat mīn neen kəmotuwa moatən rəham nətul əskasikən o nipahrienən ne nəkəikeən rəham o naliwəkən e nipahrienən.‡ ⁴ Nian iatəto məmə nenətik mīn kotaliwək e nipahrienən, kən nikik tətəgien pik marioah taprəkis-in natimnat mīn rafin.

Kaias təmol wək təwir

⁵ Piak ruən, ik natətul əskasik o nat naka itəm ik natol kəm piatat mīn itəm koatimnə, nat əpnəpīn məmə ilat netəm ik pisin.§ ⁶ Ilat kəmotamnus rəham nolkeikeən əpəh e niməfak u ikin-u. Ik nəmol-wir kəm ilat, masitu elat. Kən nian okoatuwin e rəhalat suatip, təwir məmə onakasitu elat* e nolən itəm Uhgin tolkeike mihin, ⁷ mətə-inu ilat koataliwək o nən-iarəpən nəghatən rəha Iesu Kristo, kən məsotosən nasituən kit o netəm kəsotəfakən. ⁸ Tol nəhlan, kən kitat u, okotəkəike motasitu e netəm kotal nəhlan, məmə kitat okotos nelmitat mīn kitiah o nən-iarəpən nipahrienən.

Tiotrefes ne Temitrias

⁹ Eməte naoa kit kəm niməfak rəham, mətə Tiotrefes, in tolkeike pik məmə otiləs-ipər atip in, məmə in etəm-iasol kit, kən in təsətəlig-inən itimat. ¹⁰ Okəmə io ekimnə, kən io oekamnus ətuatip natimnat mīn neen itəm in tatol, ne nən anionən nikalitimat itəm in tatən. In sənəmə təsitən əm piatat mīn muwin iman ikin, mətə tatən-iəhau mīn netəm mīn un itəm kotalkeike məmə okotit piatat mīn motuwin iməlat ikin, kən mətəhl-iarəp ilat e niməfak.

¹¹ Piak ruən, sosən o nolən rat rəha netəmim, tərəkīn ik. Os əm o etəmim itəm rəhan nolən təwir. Ətəlig-in-tu məmə netəm mīn u itəm koatol təwir, tatəgətun məmə ilat nenəti Uhgin mīn,† mətə netəm mīn un itəm koatol tərət, tatəgətun məmə ilat kotəruru Uhgin. ¹² Mətə netəmim rafin koatənuwi Temetrius.‡ Kən rəhan nolən mīn u nian rafin kotəgətun mīn məmə tatətəu-pən nəghatən pahrien. Kən itimat mīn ekoatən-iarəp kəm netəmim məmə in etəm wir, kən nəkotitun məmə itimat ioatən nipahrienən.§

* **1:1:** 2 Jon 1:1 † **1:1:** Inu naoa rəha aposol Jon, mətə in təsən-iarəpən in, mətə təmatəhluaig-in in, tahmen-pən əm e nolən kitiah əm itəm in təmol e Namnusən Təwir itəm Jon Təmäte. ‡ **1:3:** 2 Jon 1:4 § **1:5:** Rom 12:13; Hip 13:2 * **1:6:** 1 Kor 16:11; 2 Kor 1:16 † **1:11:** 1 Jon 2:29 ‡ **1:12:** 1 Tim 3:7 § **1:12:** Jon 19:35; 21:24

Namnun nəghatən

¹³Iatos nəghatən tepət məmə oekəte mən-ipinə kəm ik, məto esolkeikeən məmə oekəte e pen, ¹⁴məto-inu nikik tatəht pik məmə otəsuwəhən ekəplan ik, kən kilau kuəghat ətuatip kəm kilau mīn.

¹⁵Iatəfak məmə pəs Uhgīn otasitu lam e nəməlinuən.*

Ik mīn neen koatən-ipinə “təwīr” kəm ik. Kən onakən-ipən “təwīr” rəhatimat kəm piatat mīn neen ikīn-un.

* **1:15:** Rom 1:7; Efes 6:23

Jut

Naoa itəm Jut təmäte

Nəghatən əkuəkır rəha naoa u Jut

?Pah təmäte naoa u? Jut təmäte naoa u. In pia Jemes ne Iesu.

?Təmäte tatuwin kəm pah? Kitat kotəruru ətuatıp məmә Jut təmäte naoa u tatuwin kəm pah. Okəm-naka təmäte tatuwin kəm netəm Isrel itəm kotən nıpahrienən e Iesu Kristo.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmäte? E nian əh, iəgəhun eiua min neen kəmotuwın motaliwək ikin pisin pisin min, moatəgəhun netəmim. Məto ilat kəmoatəgəhun rat ilat, moatən məmә təwir əm məmә netəmim rəha niməfak koatol nolən tərət əpnapın min. Ilat koatən məmә təwir əm o nolən nəhlan, məto-inu nəwirən rəha Uhgın in iahgın, kən okol təsolən nalpınən kəm ilat.

?Təmäte naoa u o naka? Jut tolkeike məmә iəfak min ikin min rafin okotəto məmә nəghatən rəha iəgəhun eiua min in tərət, kən in neiuəən əm. Kən tolkeike məmә niməfak otətul əskasik e nəghatən itəm in nıpahrienən.

Jut təmən təwir kəm ilat

¹ Io Jut, slef rəha Iesu Kristo, kən io pia Jemes, iatən təwir kəm itəmat u Uhgın təmaun-in itəmat. Uhgın Tata tolkeike pik itəmat, kən Iesu Kristo taskəlim wir itəmat.

² Pəs nasəkitunən, ne nəməlinuən, ne nolkeikeən rəha Uhgın otər mərioah e nəmegəhən rəhatəmat.

Nolən min rəha netəm kotəuhlin məntaalat e Uhgın (2 Pita 2:1-17)

³ Io min neen, aupən, emolkeike pik məmә ekəte naoa u timnə otəmat o nəghat-inən suatıp itəm Uhgın tatos o nosmegəhən kitat. Məto roiu, iakatəto məmә ekəike mətə nəghatən u timnə otəmat muəh nikitəmat məmә onəkotəluagin əskasik o naskəlimən nəghatən pahrien rəha nahatətəən rəhatat. Uhgın təmələhəu-pən nəghatən u e nelmi iəfak min nian kitiah əm, kən kol təsos-ipən minən. ⁴ Iatən nəhlan məto-inu netəmim neen kəmotuwa anion e nikitəmat. Kəmäte aupən agın məmә ilat okotos nalpınən. Ilat koatəht nəwia Uhgın, kən motəuhlin suatıp rəha nəwirən rəha Uhgın moatən məmә tategəhan-in nakləh-inən pətan. Kən kəmotəuhlin məntaalat e Iesu Kristo itəm in pisin əm in Kig ne ləməmə rəhatat.

⁵ Nəghatən u, nəkotitun rəkis ilat rafin, məto ekolkeike məmә ekən mau kit min kəm itəmat məmә ləməmə təmosmegəh rəhan netəmim motiet Ijip, məto uarisig təmələkin ilat u itəm kəsotahatətəən lan. ⁶ Kən otətəlig-in-tu nagelo min itəm kəmotəmkarəpən-in nepətən rəhalat, məto kəmotapəs ikin ətuatıp rəhalat. Uhgın təməlis ilat e sen itəm okol təsitəgıtən nian kit, kən mahtosig-in ilat e napinəpən mətoarus-pa Nian Asol itəm otakil ilat lan, kən mol nalpınən kəm ilat. ⁷ Kən tahmen əm e Sotom ne Komora ne taon min titəlau elau. Netəmim ikin min əh kəmotapəs nolən ətuatıp motuwın e nolən rəha nakləh-inən pətan ne nolən rəha nəman koatit atıp ilat min ne nıpitan koatit atıp ilat min. Kən Uhgın təmol nalpınən kəm ilat e nigəm itəm okol təsəpisən nian kit ne, məmә netəmim okotəplan noan rəha nolən rat min əh.

⁸ Nat əpnapın netəmim min əh kinotitun natimnat min əh, məto e nolən kitiah əm, ilat koatən məmә kəmotəplan nat kit tahmen e napilairən itəm təmegəhan-in nolən rat min rəhalat, kən tol nəhlan kotən məmә təwir əm məmә koatol nolən tərət e nıpətilat moatuwin əm nulan, kən koatapəs nəməmə rəhan rafin, kən koatən rat nagelo min itəm ilis

pik. ⁹ Məto Mikael, nat əpnapin in etəm-iasol rəha nagelo min, təməsolən nəhlan nian in ne Setan kəmatuərgəhəu o nīpəti Moses. Təməsəhaiən Setan məsətu-pənən nəghatən kit lan, məto təmən əm məmə, “!Pəs İəramərə otən rəham nalpinən!” ¹⁰ Məto netəm min əh koatən rat natimnat itəm kotəruru. Kən e nolən rəha nat megəh min, ilat koatol natimnat min itəm nīpətilat tolkeike məmə otol, kən nolən əh tatərəkən ilat.

¹¹ !Kəsi, nahməən asol otuwa olat! Ilat koatətəu-pən suatip itəm nəti Atam u Ken təmətəu-pən. Kən ilat kinotos-ipən rafin nikilat e nolən rat itəm Palam təmol aupən məto-inu in tolkeike pik məni. Kən ilat kəmotol nolən rəha Kora moatəht nəwia netəm-iasol min, kən e nolən kitiah əm itəm Uhgin təmərəkən Korah ne rəhan min, Uhgin otərəkən ilat.

¹² Nian nəkoatol lafet wir min məto-inu itəmat nakotolkeike itəmat min, kən ilat kotuwa motagwən pik əpnapin əm itəmat min ilat, nikilat təsəhtən netəmim neen, məto ilat kotahmen e nīmas kit əpəh ihluə itəm tatəhluaig itəhəi itəm nego titun nīləs pikənən kən məhap. Ilat netəm kəsotehmən sipsip min, məto koatun pik əm sipsip. Ilat kotahmen e mal napuə itəm nīmətag təmiləs muwa, məto okol nuhuən təsəfikən. Ilat kotahmen e nig min itəm tinuwa e nian ətuatip rəhalat məmə okotoe, məto kəsotoeən, kən in tahmen əm məmə kəmotimis, kən netəmim kotiuw-pər ilat kən kotimis agin. ¹³ Ilat kotahmen e peau-peau min itəhəi itəm kotorasilin motəruən əpnapin əm, kən koatol-arəp nolən rat rəha naulisən e rəhalat nəmegəhən məmə netəmim rafin koatəplan. Ilat kotahmen e məhau min itəm kəmotakiah e suatip ətuatip rəhalat. Tol nəhlan, Uhgin tətəskəlīm iməlat ikin əpəh e napinəpən itəm nəghagən tikə agin ikin.

¹⁴ Suah u Inok u aupən, in noanol itəm tatol sepin lan e noanol min rəha Atam, təməniarəp nəghatən rəha Uhgin itəm təmos-ipən kəm in məmə, “Otəplan-tu, İəramərə tatuwa ilat rəhan nagelo min tepət tepət taprəkis, ¹⁵ tatuwa məmə otakil netəmim rafin, kən otəniarəp nalpinən rəha netəm rafin min u itəm koatəht nəwian. In otol nalpinən məto-inu kəmotol nolən rat min e nolən tərət pik, kən iol təfagə min əh kəmotərəkən nəghatən min itəm tərət kəm Uhgin.”

¹⁶ Nian rafin, netəm min əh kəmoatəghat-əghat kəm ilat min məmə nikilat təsagienən o natimnat, kən moatən rat natimnat rafin. Ilat koatətəu-pən atip nətəligən rat e nikilat itəm ilat atip kotolkeike məmə okotol, kən motəghat ausit elat min, kən koatəghat nəghatən tətəhen məmə okotol netəmim okotətəu-pən rəhalat nətəligən.

Nəghatən o nəhgaiirən elat

¹⁷ Məto rəhak min netəmim, nikitəmat tatəht nat naka aposol min rəha rəhatat İəramərə İesu Kristo kəmotən aupən, məmə otuwa. ¹⁸ Kəmotən kəm itəmat məmə, “E nian itəm namnun nian tatuwa iuəhkir, netəmim itəm koatəghat ausit moatən rat natimnat rafin, ilat okotətəu-pən atip əm rəhalat nətəligən rat e nikilat itəm ilat atip kotolkeike məmə okotol.” ¹⁹ Inu netəmim itəm okotəhap itəmat. Ilat kotətəu-pən atip əm rəhalat nətəligən rəha nətueintən, kən Narmin Rəha Uhgin tikə elat.

²⁰ Məto itəmat, rəhak min netəmim, otol itəmat motəsanən e rəhatəmat nahatətəən itəm tətətip wir, itəm təmisi-pən o Uhgin. Kən otəghat kəm Uhgin e Narmin Rəhan. ²¹ Kən motos nolkeikeən rəha Uhgin tətətig otəmat nian nakoatəsahgin nasəkitunən rəha İəramərə İesu Kristo məmə in otos itəmat nakotuwin e nəmegəhən lili.

²² Otasəkitun netəm min u itəm rəhalat nətəligən təsətulən ləmətai kitiah. ²³ Motəmki-rəkis netəm kotatig iuəhkir o nigəm motosmegəh ilat. Otasəkitun neen min, məto nəkotəgin pik nolən rat min rəhalat, itəm koatol nəmegəhən rafin rəhalat tamkimik muwin mek min nīməhan rəhalat.

Nəfakən o nənwiwian Uhgin

1:9: Dan 10:13,21; 12:1; Sek 3:2; 2 Pita 2:11; Nol Əpən 12:7 **1:10:** 2 Pita 2:12 **1:11:** Jen 4:7-8; Nam 16:1-35; 2 Pita 2:15; 1 Jon 3:12 **1:12:** 2 Pita 2:13,17 **1:14:** Jen 5:18,21-24 **1:18:** 2 Pita 3:3 **1:20:** Kol 2:7 **1:23:** Sek 3:2; Nol Əpən 3:4

²⁴ Pəs kotənwiwi Uhgın itəm in titun naskəlīmən itəmat məmə okol nəşotəməən, kən titun nolən itəmat məmə nəmə təfagə rat təkə agın e nəmegəhən rəhatəmat, nian otos itəmat nakotuwin e nəhag-əhagən rəha niganəmtin, kən nikitəmat tagien pik agın ikin əh. ²⁵ Uhgın kitəh əm, kən in Iosmegəh rəhatat e Iesu Kristo rəhatat Iərəməərə. Pəs kotən məmə nənwiwien, ne nepətən, ne nəsanənən, ne nərəməərəən rafin agın, in rəha Uhgın, aupən agın mətoarus-pa u-roiu, matuwın namnun təkə. !Əwəh!

Nol Əpən

Nol əpən natimnat kəm Jon

Nəghatən əkuəkır rəha naoa u Nol Əpən

?Pah təmäte naoa u? Aposol Jon təmäte naoa u. In pia Jemes, kən ilau nəti Sepeti mil. In netəm tuelef kit rəha Iesu, kən Iesu tolkeike pik in. In təmäte naoa mın u: Namnusən Təwir itəm Jon Təmäte, 1 Jon, 2 Jon, 3 Jon, ne Nol Əpən.

?Təmäte tatuwin kəm pah? In təmäte naoa u tatuwin kəm niməfak sepin itəm koatatig e nitən mın ikin Esia, ne matuwin mın kəm niməfak mın ikin mın rafin.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmäte? Nian u itəm təmäte naoa lan, kapman rəha Rom təmən məmə netəmim okotəkəike motəfak kəm etəm-iasol rəha kapman tahmen əm məmə in uhgin rəhalat. Məto netəm rəha niməfak kotəmə etəmim kitəh əm in ilis agin, etəmim u in Iesu Kristo. In əm un, in Iərəməre. Tol nəhlan, kapman rəha Rom tinatol nəratən kəm iəfak mın. Kəmotahl-ipən Jon tuwin isəu e nəptən kit u, katən məmə Patmos məmə otətətig in pisin əm. Uhgin tos-ipən napilairən wir agin kit kəm Jon məmə otəplan Iesu Kristo əpəh e nego e neai. Kən in məplan mın natimnat itəm otəpanuwa, tahmen əm məmə inu: nolən itəm Uhgin otol win e nəluaginən itəm netəmim ne Setan okotol ilat mın, ne nolən rəha Uhgin o nakilən netəmim e namnun nian.

?Təmäte naoa u o naka? In təmäte naoa u məmə otol əp məmə Iesu Kristo in Iərəməre, kənu məgətun rəhan nəsanənən. Kən in tolkeike məmə otən kəm iəfak mın məmə okotətul əskasik okəmə nian iəkis mın okotuwa, kənu ilat okəsotəfakən kəm etəm-iasol rəha Rom məmə in Uhgin. Otəsuwəhən, kənu Setan tol nəratən kəm iəfak mın, məto ilat okotəkəike motətul əskasik, kən in tolkeike məmə otələs-ipər nətəligən rəha iəfak mın ne netəmim u ilat koatatig e nian iəkis mın nian u roiu. Nian Iesu Kristo otitəlig-pa mın, kən in otələs-ipər ilat.

Nətuounən nəghatən

¹ Naoa u, in tatəghat-in natimnat mın itəm Iesu Kristo təmol əp.* Natimnat mın u, Uhgin təmos-ipən kəm Iesu, məmə in otəgətun kəm rəhan iolwək mın natimnat itəm otəsuwəhən təike muwa. Kristo təmahl-ipən rəhan kit nagelo tuwa, kən məgətun natimnat mın u kəm rəhan iolwək, Jon. ² Jon təmətul-arəp o natimnat rafin itəm in təməplan, kən məte rəkis ilat e naoa u. Natimnat mın un itəm in təməplan, in nəghatən rəha Uhgin ne nəniarəpən rəha Iesu Kristo. ³ Etəm un itəm tətəfin-iarəp nəghatən mın u, itəm Uhgin təmos-ipa, in otatig e nəwırən pahrien. Kən netəm mın un itəm koatəto kən moatos e nıkilat kən moatol, okotatig mın e nəwırən pahrien, məto-inu nian rəha natimnat mın u, naoa u tatəghat-in, tinəkuəkır agin.

Jon təmäte naoa kəm niməfak mın ilat sepin

⁴ Io Jon, etahl-ipən naoa u tatuwin kəm niməfak mın ilat sepin əpəh e nitən Esia.

Pəs Uhgin u itəm tətətig roiu, təmətatig lilin, kən otəpanatig lilin mın, in otawte-in rəhan nəwırən ne nəməlinuən kəm itəmat. Kən pəs narmin ilat sepin† itəm koatatig aupən e jea rəha kig, ilat mın okotol nulan etəmat. ⁵ Kən Iesu Kristo mın, in otawte-in mın nulan kəm itəmat. Kristo un təmətul-arəp əskasik o nıpahrienən, kənu inəh, in etəmim itəm in təmaupən məmegəh lilin e nımisən,‡ kən in tərəməre e kig mın rəha nətueintən.§

* **1:1:** “Təmol əp,” nıpətin u, məmə tatəgətun nat kit itəm aupən, nıpətin tatəhluaig. E Bislama, katən məmə, “rivilem.”

† **1:4:** Narmin ilat sepin itəm koatatig aupən e rəhan tiron, (Nol Əpən 3:1; 4:4; 5:6), okəm-naka in suatip rəha nənən Narmin Rəha Uhgin; məto okəm-naka ilat nagelo sepin u kotəsanən (Nol Əpən 1:20; 8:2) itəm koatatig aupən e tiron. Nampa sepin u, kəməhm mau fifti-foa e Nol Əpən. E Naoa Rəha Uhgin, nian neen tatən “ilat sepin” məto nıpətin məmə ilat rafin agin. ‡ **1:5:** Kol 1:18; Sam 89:27 § **1:5:** Sam 89:27; Nol Əpən 17:14; 19:16

Pəs nənwiwiən tuwin o Iesu Kristo u, in təmolkeike itat, kən nitan təmaiəh məmə otikis itat e nolən rəha təfagə rat. ⁶ In Kig rəhatat, kən təmol kitat kotatig ahgin rəhan nərəməərən, kən mol kitat kotuwa pris min rəha Uhgin rəhan, koatol wək rəha Tata rəhan. !Pəs nənwiwiən o rəhan nepətan ne nəsanənən tuwin o Iesu Kristo, namnun tikə! !Pəs in otərəməərə lili! Pəs otol nəhlan. Əwəh.

⁷ !Otəplan-tu! In tatuwa e mal napuə,* kən netənim rafin okotətag-pən motəplan e niganəmtilat ətuatip, kən netəm min u kəmotaru in aupən, okotəplan min, kən netemim e noanol min rafin e nətueintən, nikilat otahmə, motasək əfəməh məto-inu kəmotəplan.†

In otəkəike mol nəhlan. !Əwəh!

⁸ İərəməərə Uhgin tatən məmə, “Io Nəukətin ne Namnun.‡ Io u etatig roi, kən emətatig lili, kən epanətatig lili min, kən io un, Nahgik Tepət Pik Agin.”

Jon təməplan Nəti Etənim

⁹ Io Jon, piatəmat u, itəm kitat koatos kələh nelmitat min kitəh e Iesu o nahməən, ne natigən e nərəməərən rəhan, ne nətul əskasikən e nian rəha nahməən. Kəməraikin-pən io e nəptən u Patmos,§ məto-inun iatən-iarəp nəghatən min un itəm Uhgin tatos-ipa, kən matətul-arəp o Iesu. ¹⁰ In Nian rəha İərəməərə rəhatat,* kən emərioah e Narmin Rəha Uhgin, kən rəhan nəsanənən təmol kəm io, kən ekəto nəwian asol kit e məntaak, təhmen əm e təwi, ¹¹ kən nəwian u tatən məmə, “Əte rəkis e naoa natimnat min rafin itəm natəplan kən mahl-ipən kəm niməfak sepən. İlat koatuwin kəm Efesas, kən Sımana, kən Pekamam, kən Tuatira, ne Satis, ne Filatelfia, ne Laotisia.”

¹² Kən əmun, ekeirair məmə ekəplan-tu, məmə pah tatəghat kəm io. Kən nian emeirair, məplan nat kətəhtu-pər lait lan, ilat sepən, kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, ¹³ kən ilugin e nat kətəhtu-pər lait min u lan, eməplan suah kit təhmen e Nəti Etənim,† rəhan napən kaifəməh u kaifəməh. Kən kəməlis manikiləhan e kətəut, kəmol e iaen u kol tatipit-ipit.‡

¹⁴ Rəhn-kapə ne noanun təruən təruən mə nahwi noan nitəhəi,§ * kən niganəmtin tətasiə təhmen e nəmnamin nigəm.† ¹⁵ Nelkin təhmen e pırons,‡ itəm kəmaan e nigəm məmə otaəh rəkis-in namtəən, məfəl itəm təwir, kən uarisig un, kərəpe məmə in otəwir matipit-ipit. Kən nəwian iahgin iahgin təhmen e nitəhəi asol kit tatem noanahluəluə; ¹⁶ In tatos məhau ilat sepən e nelmin matip, kənu naip kit rəha nəluəginən in tasilə e nikalin kərən mil,§ tatisi-pən e nıpəagnoan, kən suah un təhag-əhag mıtasiə, təhmen e mıtgar əpə e nərauiəgən.

¹⁷ Nian eməplan suah əh, emeiuiəu morin io əh nelkin ikin, təhmen əm məmə emimis.* Məto in təmeə-pa mek io e rəhn matip kən məmə, “Əsəginən. Io u, io eməupən matig, kən io iatol namnun agin. ¹⁸ Io u, Etəm Tatəmegəh.† !Emimis aupən, kən məto əplan-tu, iatəmegəh lili! Kən io iatos ki rəha Nımisən ne ki rəha Noanpən.‡

¹⁹ “Tol nəhlan, əte rəkis nat naka itəm nəməplan, kən neen natəplan u-roiu, ne natimnat neen min itəm tatuwa. ²⁰ Məto ekuhapik e nıpəti məhau min ilat sepən itəm nəməplan iatos e nelmək matip, ne nat kətəhtu-pər lait lan, ilat sepən, kəmol e iaen u kol tatipit-ipit. Məhau min u ilat sepən, nıpətin u nagelo min rəha niməfak sepən. Kənu nat kətəhtu-pər lait lan, ilat sepən, kəmol e kol, nıpətin un, niməfak min un ilat sepən.

* **1:7:** Dan 7:13 † **1:7:** Sek 12:10 ‡ **1:8:** Nəghatən ətuatip u rəha Iesu, “Io un, Alfa ne Omeka.” Alfa un, in leta tatətul aupən e alfabet rəha nəghatən Kris, kən Omeka un, in leta itəm tatol namnun lan, təhmen e A ne Z e Inglis. § **1:9:** Nəptən u Patmos, in aelan kit. * **1:10:** Nian rəha İərəməərə u, in Santei. † **1:13:** Dan 7:13 ‡ **1:13:** Napən əh katən, in napən rəha pris asol agin. Iesu in rəhatat pris asol agin. § **1:14:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “in təruən təruən mə sno.” * **1:14:** Dan 7:9 † **1:14:** Esik 1:28 ‡ **1:15:** Pırons, in iaen kit, kala rəhan təhmen e kol. § **1:16:** Hip 4:12; Jon 12:48 * **1:17:** Dan 8:17; 10:15; Mat 17:6 † **1:18:** Sam 42:2 ‡ **1:18:** “Io iatos ki rəha Nımisən ne ki rəha Noanpən,” nıpətin u məmə iatos nepətan o nahtosisəgən ne nərahən e ket rəha Imə Netəm Kəmotimis İkin, kən mol netənim kəmotimis ilat kotəmegəh min.

2

Nəghatən təmuwın kəm iəfak min ikin Efesas

¹ “Əte naoa kit tuwın o nagelo* rəha niməfak e taon Efesas, mən-ipən məmə,

Nəghatən u rəhan, etəm tatos məhau sepın e nelmin matip† kən mətaliwək ilugin e nat katəhtu-pər lait min lan,‡ u itəm kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, kən ilat sepın.

² Io ekitun rəhatəmat nolən min. Ekitun wək pik min rəhatəmat, kən mitun min məmə nəkotətul-iəkis. Ekitun məmə itəmat nakotahtosig-in netəm rat. Nəmotakil netəm min un itəm ilat kotəmə ilat aposol min, məto sənəmə ilat pahrien. Kən itəmat nəmotəplan rəkis məmə ilat ieiue min. ³ Ekitun min məmə itəmat nakotos nətəligən əfəməh. Nəratən təmiləs pap itəmat, məto noatətul-iəkis o nərgək, məsotəpou-inən.

⁴ Məto iatehm nıpəgnəmtin kit əh-ikin nəmotol, təsahmenən e niganəmtək. Nəmotapəs nolkeikeən§ aupən rəhatəmat. ⁵ Nikitəmat tuəh-tu nolkeikeən itəm nəmoatətig lan aupən. Otəuhlin itəmat, kən motol natimnat min u nəmoatol aupən. Okəmə nəsotolən, kən ekuwa, miləs-irəkis rəhatəmat nat katəhtu-pər lait lan e nəmeen. ⁶ Məto nat kitəh əm əh-ikin, noatol in təwir. Itəmat nakotetəhau nolən rat min rəha netəmin rəha Nikolas,* təhmen əm lak, iatol mihin.

⁷ Etəm matəlgin tatig, in otəkəike mətəlig-in wir nəghatən min itəm Narmin Rəha Uhgin tatən-ipən kəm niməfak min. Etəm otol win e nəluaginən u, io iategəhan-in məmə in otun noa nig rəha nəmegəhən itəm tatəwiə e nasumən rəha Uhgin.”†

Nəghatən təmuwın kəm iəfak min ikin Simana

⁸ Kən in tatəghat əh matən-ipa kəm io məmə, “Əte naoa kit tuwın o nagelo rəha niməfak e taon Simana, mən-ipən məmə,

Nəghatən u rəhan, etəm təmaupən matig, kən in otol namnun agin.‡ In təmimis kən nəmegəh min,§ kən in tatən məmə,

⁹ Netəm Simana, ekitun rəhatəmat nahnəən. Ekitun məmə itəmat ian-rat min, məto sənəmə itəmat ian-rat min pahrien. !Itəmat, rəhatəmat nautə tepət agin! Ekitun mə ieiue min neen itəm koatən nəghatən moatalik itəmat lan, moatən mə ilat netəm Isrel, məto kəp.* Rəhalat nimə rəha nuəfiminən in nuəfiminən rəha Setan əm.† ¹⁰ Sotəginən nahnəən min itəm otəsuwəhən koatuwa etəmat. İatən-ipinə kəm itəmat, məmə Setan otəpanəmki-pən itəmat neen e kalapus məmə Uhgin otekasgəwin nahatətəən rəhatəmat, kən itəmat onəkotətig e nahnəən o nian ilat ten.‡ Otətul əskasik, nat əpnəpən okəmə itəmat neen okotimis, kən io oekos-ipinə rəham nətouən, təhmen-pən əm məmə katəfauin-pən nat kit e rəhn-kapə etəm təmol win e năiuən, kən rəham nətouən in nəmegəhən lili.

¹¹ Etəm matəlgin tatig, in otəkəike mətəlig-in wir nəghatən min itəm Narmin Rəha Uhgin tatən-ipən kəm niməfak min. Etəm otol win e nəluaginən u, nimisən otəsuwınən e noanəmnəmin nigəm asol.”§

Nəghatən təmuwın kəm iəfak min ikin Pekamam

* **2:1:** Nian suah u tatən “nagelo,” okəm-naka tatəghat-in pasta rəha niməfak. † **2:1:** Nol Əpən 1:16 ‡ **2:1:** Nol Əpən 1:12-13 § **2:4:** Jon 13:35; Jer 2:2-5 * **2:6:** Netəm rəha Nikolas min un, kitat kəsotitun wirən natimnat tepət elat o rəhalat etəm-iasol. İlat netəmin neen rəha niməfak, məto ilat koatən məmə kitun nəfakən kəm narmi nat min, kənu kitun nit əpnəpən itəm. İlat koatən məmə nolən min əh, təsərkənən narmitəm. † **2:7:** Jen 2:9; 3:22-24; Rom 5:12,18; 6:23; Nol Əpən 22:2 ‡ **2:8:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “tol namnun agin,” nıpətin u, tətətig nian rafin. § **2:8:** Nol Əpən 1:17-18 * **2:9:** ?Nəghatən u, “moatən mə ilat netəm Isrel, məto kəp,” nıpətin naka? In tatəghat-in ətuatip netəm min u noanol rəha Isrel. Məto nian İesu tatən məmə ilat sənəmə netəm Isrel pahrien, nıpətin un məmə netəmin pahrien rəha Uhgin, inun, itəm koatəfak kəm in, məto sənəmə netəm Isrel u ilat netəmin min ətuatip rəha Uhgin. (Kal 6:15-16). † **2:9:** Jon 8:33-47 ‡ **2:10:** Nian ten nıpətin un, məmə nian rəha nahnəən otəkəike mol namnun. § **2:11:** Nol Əpən 20:11-15; 21:8

¹² Кән in tatəghat əh matən-ipa kəm io məmә, “Əte naoa kit tuwın o nagelo rəha niməfak e taon Pekamam, mən-ipən məmә,

Nəghatən u rəhan, etəm tatos naip rəha nəluaginən kit itəm tasılә e nəwtain kərən mil.*

¹³ Ekitun ikin nəkotatig ikin. Ikin əh, Setan tatəpələh, matərəmərə ikin. Məto itəmat noatətul-iəkis ron io. Nəməsotəuhlinən rəhatəmat nahatətəən lak. Imatəmat, Setan tətatig ikin, kən kəmoħamnu rəhak etəmin Antipas, itəm təmətul əskasik o nən-iarəpən io. Nat əpnəpın məmә nian əh təmiəkis pap otəmat, məto itəmat nəmotahatətə əskasik lak.

¹⁴ Məto in əm un, iatehm nıpəgnəmtin min neen itəm itəmat noatol itəm təsətuatıpən e nıganəmtək. Itəmat neen u ikin-un, noatəgəhun netəmin u ikin-un məmә okotos nəgəhunən rəha Palam. Palam u, in təmol suatıp kəm Kig Palak məmә in otos-ipən-os-ipən kəm netəm Isrel, kən pəs ilat kotol nolən rat, moatun nagwənən itəm kəmol sakrifais lan tatuwin kəm narmi nat itəm kəmasgəwin e nig, kən moatit əpnəpın ilat min.† ¹⁵ Kən e nolən kitəh əm ilat netəm Isrel min əh, itəmat neen u ikin nəkoatətəu-pən nəghatən rəha netəmin rəha Nikolas.‡ ¹⁶ !Tol nəhlan, onəkotəkəike motəuhlin wəhai əm nətəligən rəhatəmat o nolən rat min rəhatəmat! Okəmә nəsolən, otəsuwəhən oekimnə otəmat, kən iakoh netəm min un, kən mətē ilat e naip rəha nəluaginən itəm tətisi-pən e nıpəgnoak.

¹⁷ Etəm matəlgin tatig, in otəkəike mətəlig-in wır nəghatən min itəm Narmin Rəha Ughin tatən-ipən kəm niməfak min. Etəmin itəm tatol win e nəluaginən, io oekos-ipən nagwənən anion u mana§ kəm in. Oekos-ipən min kəpiel ruən kit kəm in, itəm kəmətepən nərgin wi lan, kən in pisin əm un, itəm otos, titun nərgin.”

Nəghatən təmuwin kəm iəfak min ikin Tuatira

¹⁸ Kən in tatəghat əh matən-ipa kəm io məmә, “Əte naoa kit tuwın o nagelo rəha niməfak e taon Tuatira, mən-ipən məmә,

Nəghatən u, in nəghatən rəha Nəti Ughin. Nıganəmtin tətasiə tahmen e nəmnamin nigəm, ne nelkin tahmen e pırons* itəm kəmərapē məmә in otəwır matipit-ipit.† Tatən məmә,

¹⁹ Enitun rəkis nolən min rəhatəmat, netəm Tuatira. Ekitun rəhatəmat nolkeikeən ne nahatətəən, ne nasituən e netəmin, kən ekitun min məmә nətəligən rəhatəmat təfəməh o nətul əskasikən. Ekitun məmә nolən min rəhatəmat noatol roiu, təwır maprəkis-in nolən min rəhatəmat aupən.

²⁰ Məto iatehm nıpəgnəmtin kit əh-ikin noatol itəm təsətuatıpən e nıganəmtək. Itəmat noategəhan-in nolən rəha pətan əh itəm tahmen e pətan aupən u, Jesepel.‡ In tatən məmә in ien kit, məto nəgəhunən rəhan tatit rat rəhak min iolwək, matol məmә ilat koatit əpnəpın ilat min, kən moatun nagwənən u itəm katol sakrifais lan kəm narmi nat itəm kəmasgəwin e nig. ²¹ Ematəsaħgin pətan əh məmә in otəuhlin rəhan nolən rəha nətou-pən əpnəpınən iərman, məto in tapəs. ²² Tol nəhlan, roiu əh, oekol in tatimis pik e rəhan pet. Kən netəm min u itəm kəmotit əpnəpın ilat min, ilat Jesepel u, okəmә ilat kəsotəuhlinən ilat e nosən nolən rəha pətan əh, oekol ilat min koatəto tərət pik, kən məsou-in ilat e pet u rəha nahməən. ²³ Kən ekau kitəh əm e nənətin min, moh ilat kotimis. Tol nəhlan, kən niməfak min rafin okotitun məmә io əm un, ekitun

* **2:12:** Nol Өпөн 1:16 † **2:14:** Nam 22-24; 25:1-2; 31:16 ‡ **2:15:** Өплан-ту футnot e Nol Өпөн 2:6. § **2:17:** Jon 6:31-33,35,48,51 * **2:18:** Pırons, in iaen kit, məto rəhan kala tahmen e kol. † **2:18:** Dan 10:6; Nol Өпөн 1:14-15 ‡ **2:20:** Pətan u, in pətan kit əh Tuatira. Okəmә naka nərgin pahrien u Jesepel, o okəm-naka, kəmən əm mə Jesepel məto-inu in tahmen e Jesepel u aupən, pətan rəha Kig Eħap (1 King 21:25-26). In təmit netəmin e suatıp kit məmә okotol sakrifais kəm narmin nat min, kən motətəu-pən nolən rəha nit əpnəpınən iərman ne pətan. Okəmә naka in tahmen e Nikolas itəm kəmən e 2:6,15.

nətəligən mın rəha netəmim, ne nikilat. Kən io ekos-ipən nətouən rəhatəmat tətəu-pən əm rəhatəmat nolən mın itəm nəmoatol. §

²⁴ Məto itəmat u, netəm Tuatira itəm nəməsotosən o nəgətunən rəha Jesepel əh, iatəghat kəm itəmat roiu. Ekitun məmə itəmat nəməsotosən natimnat itəm katən məmə nat agin mın rəha Setan itəm tatəhluaig-in məntaan. Esələhəu-pənən nat figəm kit mın kəm itəmat, məto iakolkeike məmə nəkotol nat kitəh əm, inun, ²⁵ otaskəlim tiəkis əm e nat itəm ninotos rəkis, mətoarus io ekitəlig-pa.

²⁶⁻²⁷ Etəm otol win e nəluaginən u, kən tatətul əskasik o nolən nəwiak, matuwın, matuwın mətoarus namnun, kən io ekos-ipən nepətən u kəm in, itəm rəhak tata təmos-ipa kəm io, məmə in otərəməyə e kantri pisin pisin mın. Kən in otos rəhan nəlnal itəm in nəmtətin rəha nərig asol rəhan, kəmol e iaen, kən in otatgəhl-atgəhl netəm e nətueintən, tahmen-pən əm məmə iaen itəm təmohapiləs-ohapiləs sospən kəmol e noanışip. ²⁸ Kən io ekos-ipən mın məhau u, fetukai kəm in.*

²⁹ Etəm matəlgin tatig, in otəkəike mətəlig-in wir nəghatən mın itəm Narmin Rəha Uhgin tatən-ipən kəm niməfak mın.”

3

Nəghatən təmuwin kəm iəfak mın ikin Satis

¹ “Əte naoa kit tuwin o nagelo rəha niməfak e taon u Satis, mən-ipən məmə,

Nəghatən u rəhan, etəm tatos narmin rəha Uhgin ilat sepin,* kən matos mın məhau sepin.† Nəghatən u rəhan itəm tatən-ipinə kəm itəmat məmə,

Ekitun rəhatəmat nolən mın. Ekitun məmə katən məmə itəmat noatəmegəh, məto kəpə, itəmat ninotimis rəkis. ² ! Otaiir-ta! Nolən wir mın rəhatəmat nəmoatol aupən, otəsuwəhən tikə agin. Məto itəmat nəkotəkəike motalkut məmə onəkotos-ipər mın nolən rəhatəmat, motol tuwa məskasik, məto-inu esəplanən əh nolən wir kit itəm nəmotol motuwın motol namnun lan, kən tətuatip e niganəmti Uhgin rəhak. ³ Tol nəhlan, nikitəmat tuəh nəghatən itəm nəmos, kən moatəto aupən. Otol, kən motəuhlin itəmat. Məto okəmə nakotapıl əlu-əlu, oekiet-arəp otəmat tahmen e iakləh, kən itəmat okol nəsotitunən məmə nian naka oekimnə otəmat.

⁴ Məto itəmat noan məsin əm un ikin Satis, itəm kəməsotolən napən rəhalat tamkimik. İlat kotətuatip, motahmen o naliwəkən itəmat mın io e napən ruən. ⁵ Etəm in otol win e nəluaginən, in otuwın nulan e napən ruən. Kən okol esafəl rəkisən nərgin e naoa rəha nəmegəhən, kən io ekən-iarəp nərgin e niganəmti rəhak Tata ne rəhan nagelo mın, məmə in rəhak ətuatip etəmim.‡

⁶ Etəm matəlgin tatig, in otəkəike mətəlig-in wir nəghatən mın itəm Narmin Rəha Uhgin tatən-ipən kəm niməfak mın.”

Nəghatən təmuwin kəm iəfak mın ikin Filatelfia

⁷ “Əte naoa kit tuwin o nagelo rəha niməfak e taon Filatelfia, mən-ipən məmə,

Nəghatən u rəhan, Etəm Tasim, kən in Nipahrienən. Kən in tatos ki rəha Tefit u aupən.§ Okəmə in terəh e toa kit, kən okol suah kit təsahtosig-inən. Kən okəmə in tahtosig e toa kit, kən okol suah kit təserəhən lan.* Nəghatən u rəhan itəm in tatən-ipinə kəm itəmat məmə,

⁸ Ekitun rəhatəmat nolən mın, netəm Filatelfia. Ekitun məmə rəhatəmat nəsanənən in noan məsin əm, məto itəmat nəmoatol nəwiak məsotapəsən, kən məsotəhluaig-inən məmə rəhak u itəmat. Otəplan-tu. Emerəh e toa otəmat. Okol suah kit təsahtosig-inən. ⁹ Otəplan-tu. Netəm mın un e Nuəfiminən rəha Setan, ilat koatən məmə ilat

§ 2:23: Jer 17:10 * 2:28: Nol Əpən 22:16 * 3:1: Əplan-tu futnot e Nol Əpən 1:4 † 3:1: Nol Əpən 1:16

‡ 3:5: Mat 10:32; Luk 12:8; Mak 8:38; Luk 9:26; 1 Jon 2:23 § 3:7: “Ki rəha Tefit” u, tatəpsen-pən nepətən itəm otos e Jerusalem wi. In un, in tatos nepətən məmə otərəh kən mahtosig-in suah kit itəm tatuwin imə; Nol Əpən 1:18.

* 3:7: Aes 22:22

netəm Isrel, mətə kəpə. Ilat ieiua min.[†] Otəplan-tu. Oekol ilat kotuwa motisin nulilat e nelkitəmat o nisiaian, kən okotən məmə nīpahrienən io ekolkeike itəmat.[‡] ¹⁰ Emən-ipinə kəm itəmat məmə itəmat onəkotos nətəligən əfəmäh o nətul əskasikən, tahmen əm lak, kən itəmat nəmoatol rəhak nəghatən. § O nat u, io oekatipal wir^{*} otəmat e nian itəm nərātən otəsuwəhən tuwa e nətueintən min rafin,[†] məmə otekasgəwin-tu nahatətəhən rəha netəm rəha nətueintən.

¹¹ Otəsuwəhən ekuwa. Otəskəlim-iəkis natimnat min itəm itəmat ninotos rəkis, məmə suah kit otəsosən rəham nətouən[‡] itəm ninol win rəkis lan. ¹² Etəm otol win e nəluaginən, kən io oekol in tahmen e nig asol kit itəm tataruəsan Nimə Rəha Uhgīn rəhak. Kən in okol təsietən e Nimə əh nian kit. Kən io, oekəte-pən nərgi Uhgīn rəhak lan, ne nərgi taon rəha Uhgīn rəhak lan. Taon u, in Jerusalem wi, itəm Uhgīn rəhak otahl-ipa, otisi-pər e nego e neai, meiuaiu-pa. Kən io oekəte-pən min nərgək wi e suah u.

¹³ Etəm matəlgin tatig, in otəkəike mətəlig-in wir nəghatən min itəm Narmin Rəha Uhgīn tatən-ipən kəm niməfak min.”

Nəghatən təmuwin kəm iəfak min ikin Laotisia

¹⁴ “Əte naoa kit tuwin o nagelo rəha niməfak e taon Laotisia, mən-ipən məmə,

!Nəghatən u rəhan, etəm katən məmə in Nīpahrienən! In un, in etəm kitun nagileən lan məmə tatətul-arəp o nən-iarəpən nīpahrienən əm, kən in nəukətin § natimnat rafin itəm Uhgīn təmol.^{*} Nəghatən u rəhan, itəm in tatən-ipinə kəm itəmat məmə,

¹⁵ Ekitun rəhatəmat nolən min, netəm Laotisia. Ekitun məmə nəmegəhən rəhatəmat tahmen e nəhau itəm tarion əm. Təwir məmə onəkotətul əm e kitiah, onəkotətəp o onəkotəgəpən. ¹⁶ Itəmat nəkoatətul əm ilugin, nakotarion əm—nəsotəgəpənən məsotətəpən—tol nəhlan, oiakagəh rəkis-in itəmat roiu, ¹⁷ mətə-inun itəmat nakotən məmə, ‘Rəhatimat nautə tepət, ioatos mənī asol, rəhatimat nəmegəhən təwir, natimnat rafin tatig, kən nat kit təsikəən otimat.’ Mətə itəmat nəkotəruru məmə itəmat ninotatig rəkis e nərātən, itəmat nəkotal nasəkitunən, rəhatəmat nautə tikə agin, niganəmtitəmat təpis, kən nakotaiu piəpiə əm. ¹⁸ O nat u, iatən-ipinə ətuatip kəm itəmat, təwir məmə onəkotos-nəmtin iaen u kol tatipit-ipit ron io, itəm kəmuwaan e nigəm tus rəkis namtəən lan,[†] kən pəs itəmat, rəhatəmat nautə otepət. Kən onəkotos-nəmtin min napən ruən o nuwinən lan, məmə onəkotalpin nīpətitəmat un, itəm tol naulisən. Kən moatos-nəmtin min mərisin ron io, motol-pən e niganəmtitəmat, məmə niganəmtitəmat otalien, nəkotəplan wir nat.

¹⁹ Netəm min un rafin itəm iakolkeike pik ilat, io iatəghat əskasik kəm ilat matəg-ətuatip-in ilat. Tol nəhlan, təwir məmə nikitəmat otimis-pa lak, kən motəuhlin-pa e nolən rat min rəhatəmat. ²⁰ !Otətəlig-tu! Io iatətul e nafiluə, matətəht toa o nuwamən imə. Okəmə suah kit tətə nəwiak kən terəh e toa, kən ekuwin imə kən magwən itimlau min.

[†] **3:9:** Nəghatən u “koatən məmə ilat netəm Isrel, mətə kəpə,” in tatəghat-in ətuatip netəm min u noanol rəha Isrel min. Mətə nian Iesu tatən məmə ilat sənəmə netəm Isrel pahrien, nīpətin un məmə netənim pahrienən rəha Uhgīn, inun, itəm koatəfak kəm in, mətə sənəmə netəm Isrel u ilat netənim min ətuatip rəha Uhgīn (Kal 6:15-16). [‡] **3:9:** Jon 8:44; Nol Өпөн 2:9 **§ 3:10:** Hip 12:1-3 ^{*} **3:10:** “Oekatipal,” nīpətin u, məmə, “Oekehm wir etəmat,” inu “protektem yufala,” e Bislama. [†] **3:10:** Jon 17:15 [‡] **3:11:** “Nətouən” əh, tatəghat-in, in hat kit kəmol e nimali nig, o narmi nimali nig kəmol e kol, kən katəfauin-pən e rəhn-kapə etəm təmol win e naiuən. Kən hat itəm Kristo otəfauin-pən e rəhn-kapə etənim o rəhan nətul-iəkisən, in otəkəike matehm wir o netəm min un itəm kotalkeike məmə okotos-irəkis olat. Inu, in nuwəhən nimaa nəghatən məmə ilat okəsotapəsən nətul əskasikən məmə ilat okəsotəmik-arəpən-inən nətouən rəhalat, inun, nəmegəhən lili ilat Kristo. **§ 3:14:** “Nəukəti natimnat rafin itəm Uhgīn təmol,” nīpətin kəu e nəghatən Kris. Iesu in Nəukətin, nīpətin un, in təmol natimnat rafin; kən in min in Iərəməre e natimnat rafin.

^{*} **3:14:** Jon 1:1-3; Kol 1:16; Nol Өпөн 1:17 [†] **3:18:** Job 23:10; Mal:3:2-3; 1 Pita 1:6-9

²¹ Io emol win e nəluaginən kən matəpələh-pər itımlau rəhak Tata e rəhan jea, matərəməərə. Kən e nolən kitiəh əm, etəm otol win e nəluaginən, io ekegəhan-in məmə otəpələh itımlau min e rəhak jea, matərəməərə itımlau min io.

²² Etəm matəlgin tatig, in otəkəike matəlgin-wir nəghatən min itəm Narmin Rəha Ughin tatən-ipən kəm niməfak min."

4

Nəfakən e nego e neai

¹ !Uarisig e natımnat min u, emətag-pən əpəh, kən məplan toa kit təmerəh-pən əpəh e neai! Kən nəwian kitiəh əm itəm eməto aupən, inun itəm in iahgin iahgin tahmen əm e təwi, tinatəghat min kəm io, kən tatən-ipa məmə, "Ər-tu muwa ikin-u, ekəgətun ik e natımnat min un, itəm okəpanol." ² E nian kitiəh əm, nəsanənən rəha Narmin Rəha Ughin təmol kəm io, kən ekasipən əpəh aupən-in io matəplan kig, tatəpələh-pər e rəhan jea, matərəməərə e nego e neai.* ³ Kən etəm tatəpələh ikin əh, eməplan in təwir matəlip, matipit-ipit, tahmen e kəpiel wir kəiu nərgilau un tiaspa ne kanilian. Kən mırail-mırail kit təmuwin mitalau e jea rəhan, kən mırail mırail əh tətasiə təhag-əhag tahmen e kəpiel wir kit u, emiral.† ⁴ Kən mitalau-itəlau e jea asol rəha kig əh, jea neen min ilat tuente-fo, koatətul, kən netəm-iasol min itəm kəmotəwiətən, ilat tuente-fo, koatəpələh-pər elat. Kəmotuwın e natımnat ruən, kən motəfauin hat min rəha nisaiiən, itəm kəmol e iaen u kol tatipit-ipit. ⁵ Kən ikin əh, jea rəha kig tətətig ikin, tatipit, kən kaluəluə tətətipərəh matiet ikin. Aupən e jea rəha kig, noanisiə ilat sepin koatuəp. İnəh, narmin rəha Ughin ilat sepin.‡ ⁶ Kən ikin əh aupən e jea rəha kig, nat kit min əh-ikin tahmen e nitəhəi, məto tahmen e kilas, itəm tatəlip, matipit-ipit.

İlugin ikin əh, kən titəlau e jea rəha kig u, nat neen əh-ikin, ilat kuwit, itəm koatəmegəh, koatətul. Kən niganəmtilat tepət tepət, tatəper-ipən əpnəpin əm e nərpilat ne mənətaalat ne. ⁷ In aupən, tahmen e laion, kən nampa tu lan, tahmen e kau iəwiər, kən nampa tri lan, rəhn-kapə tahmen e etəmim, kən nampa fo lan, tahmen e malikim itəm tatiwig. ⁸ Nat min əh itəm koatəmegəh, ilat kuwit, məto nıməlməlilat ilat sikis, kən niganəmtilat tırəfin əpnəpin əm ilat, muwin əpəh e nəwtain nıməlməlilat ləhau ikin ne. Nian rafin ilat kotan napuən lapin ne lenian, məsotamegən, koatan məmə:

"!İərəməərə Ughin Nahgin Tepət Pık Agin
in tasim, tasim, tasim pık agin,
itəm in tətətig roiü,
təmətatig lilin,
otəpanətətig lilin!"§

⁹ Kən nat min əh itəm koatəmegəh, koatən nıpahrienən e nepətən rəha Ughin, kən moatos-ipən nisaiiən kəm in, kən moatən tagkiu kəm kig itəm tatəpələh-pər e rəhan jea, matərəməərə, mətatig lilin, namnun tikə. ¹⁰ Kən nian nat min əh itəm koatəmegəh koatol nəhlan, kən netəm-iasol itəm kəmotəwiətən, ilat tuente-fo, koteiui moatisin nulilat kəm in, itəm tatəpələh-pər e rəhan jea, matərəməərə, kən moatəfak kəm in itəm tətətig lilin, namnun tikə. İlat kotisin nulilat kəm in, kən nıpinəgilat taru nisip, kən ilat koatəpeg rəkis rəhalat hat min rəha nisaiiən, kən moatəlin aupən-in rəhan jea, kən moatən məmə,

¹¹ "Rəhatimat İərəməərə Ughin,

İk nakətuatip, mahmen agin məmə onakos nənwiwiən rafin,
ne nisaiiən rafin,
ne nəsanənən rafin,

* 4:2: Esik 1:26-28 † 4:3: Tiaspa okəm-naka in kəpiel amiamitə, kən kanilian okəm-naka in kəpiel asiə. Emiral min un, kəpiel amiamitə min. Kitat kotəruru ətuatip kala rəhalat itəm in tatən, məto nat naka itəm Jon təməplan, inun, kala wir min, kotəwir, moatipit-ipit. ‡ 4:5: Əplan-tu futnot e Nol Əpən 1:4. § 4:8: Eks 3:14

məto-inun ik nəmol natimnat rafin.
Ik nəmol ilat məto-inu ik nəmolkeike məmə ilat okotatig.
Kən məto-inu ik nəmolkeike nəhlan, ilat kotatig əh.”

5

Nəti sipsip təmurapik naoa itəm kəmaiu-aiu

¹ Kən əmun, eməplan kig tatəpələh-pər e rəhan jea, kən matos naoa kit e nelmin matip itəm kəmaiu-aiu, kən naoa un kəməte-pən nat e nikalin kərən mil, kən kəmaiu-aiu kuwaan ətain mau sepin məmə otaskəlim tiəkis. ² Kən eməplan nagelo əsanən kit tətəgət əfəməh matən-iarəp məmə, “?Pah u in tahmen mətuatip məmə oteatip rəkis nat itəm kəmuwaan ətain e naoa u, kən murapik?” ³ Məto etənim kit tikə ilis e nego e neai, o ləhau e nətueintən, o niki nıməptən, kit okol təsətuatipən o nurapikən naoa u, mafin. ⁴ Kən emətasək mətasək, məto-inun kəsəplanən etənim kit itəm tahmen mətuatip o nurapikən naoa u, mafin. ⁵ Kən etəm-iasol min u kit itəm təməwiətən, tən-ipa kəm io məmə, “! Sasəkən! Mitag-pən-tu məplan, Laion rəha Noanol rəha Juta,* in nəukəti Tefit,† in tinol win rəkis e nəluaginən rəhan. Tol nəhlan, in tətuatip agin-əh o nurapikən naoa əh, kən meatip rəkis nat əh ilat sepin itəm kəmuwaan ətain lan.”

⁶ Kən əmun ekəplan Nəti Sipsip, tatətul əpəh ilugin e jea rəha kig ne nat kuwit itəm koatəmegəh ne netəm-iasol min itəm kəmotəwiətən. Nəti Sipsip u, nəkəplan məmə kəmoəhamnu rəkis. Kən rəhnipət ilat sepin,‡ kən niganəmtin ilat sepin min, ilat un, koatətul o narmin rəha Uhgin ilat sepin itəm təməhl-iarəp ilat kotuwın e nətueintən. ⁷ Nəti Sipsip əh, təmuwin mea-pən mos-irəkis naoa u e rəhn matip kig itəm tatəpələh-pər e rəhan jea. ⁸ Kən nian in tinaskəlim naoa un, kən nat min un itəm koatəmegəh ilat kuwit, ne netəm-iasol itəm kəmos təməwiətən ilat tuente-fo, ilat kotisin nulilat o Nəti Sipsip, moteiuaiu, nipinəgilat taru nisip. Ilat rafin koatos hap§ min ne pesin min itəm kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, tərıoah e nat pien-pien min itəm nəmiəwin təwir. Kən nat pien-pien u, in tahmen e nəfakən min rəha netənim rəha Uhgin.*

⁹ Kən nat min un itəm koatəmegəh ilat kuwit ne netəm-iasol itəm kəmotəwiətən, kəmotan napuən wi kit məmə,

“Ik nakətuatip, mahmen agin o niləsən naoa u,
kən meatip rəkis nat min itəm kəmuwaan ətain lan,
məto-inun kəmoəhamnu ik,
kən nəmos-nəmtin netənim e nitam
məmə ilat rəha Uhgin.

Kən ilat kəmotisi-pən e noanol min rafin,
ne nəghatən min rafin,
ne kantri min rafin,
ne netəm nuwigilat tol pisin pisin min,

¹⁰ kən nəmol ilat kotatig ahgin rəham nərəməərən,
kən ilat rəham pris min,
koatol wək rəha Uhgin rəhatimat.
Ilat okotəməərə e nətueintən.”

¹¹ Kən ekətag-pən min məplan, kən məto min nəwia nagelo min tepət, tepət, okol kəruru nafinən. Kəmotətul, motitəlau e jea rəha kig, ne nat min u itəm koatəmegəh, ne netəm-iasol min itəm kəmotəwiətən. ¹² Kən ilat kotan əfəməh napuən məmə:

“!Nəti Sipsip itəm kəmoəhamnu,
in tətuatip mahmen agin məmə kotənwiwi in,
məto-inu tatos rafin nəsanənən,

* 5:5: Jen 49:9-10 † 5:5: Aes 11:1 ‡ 5:6: Əplan-tu futnot e Nol Əpən 1:4 § 5:8: “Hap,” in nat kit katoh tətən napuən, tahmen e kitar. * 5:8: Sam 141:2

ne nautə, ne nenatigən,
ne nahgin, ne nepətən əhag-əhag!
!Təwir agin-əh məmə koatisiai-in!”

¹³ Kən eməto min natimnat rafin itəm Uhgın təmol e nego e neai, ne nətueintən, ne Imə Netəm Kəmotimis İkin, ne e niki nitəhəi, ne natimnat min rafin itəm kotatig elat, ilat rafin koatən məmə:

“Pəs nənwiwian ne nisaiian tatuwin o kig itəm tatəpələh-pər e rəhan jea ne Nəti Sipsip, məto-inu in tatos nepətən əhag-əhag ne nərəməərən.

!Pəs nənwiwian ne nisaiian tuwin olau,
kən tatuwin, matuwin, matuwin, namnun tikə!”

¹⁴ Kən nat min un ilat kuwit itəm koatəmegəh, kotəmə, “!Əwəh!” kən netəm-iasol min itəm kəmotəwiatən kotisin nulilat ron, moteiui, nipiñəgilat taru nisip, moatəfak kəm in.

6

Nəti Sipsip təmatgəhl nat itəm kəmuwaan ətain naoa itəm kəmaiu-aiu lan

¹ Kən ekatəlkəlik o Nəti Sipsip nian in təmatgəhl rəkis nat kit itəm kəmuwaan ətain e naoa kəmaiu-aiu. Kən əmun, nat koatəmegəh u kit ilat kuwit tagət əfəməh e nəwian kit tahmen e kaluəluə, məmə, “!Wa-tu!” ² Ekətag-pər məplan hos kəruən kit. Etəm tətəsuə-pər lan tatiləs nifagə, kən kəməfauin-pən hat rəha nisaiian kəm in, tahmen e hat rəha etəm tinol win rəkis e nəluaginən. In təmaiu matuwin tahmen e etəm təmol win e nəluaginən, kən matuwin min məmə otol min win.

³ Nian Nəti Sipsip təmatgəhl rəkis nat tatol nampa tu lan, itəm kəmuwaan ətain naoa lan, kən eməto nat təməgəh itəm tatol nampa tu lan təmə, “!Wa-tu!” ⁴ Kən hos pisin kit min itəm tasiə, təmaiu muwa. Etəm titəsuə lan, kəmos-ipən nisa əsol kit rəha nəluaginən kəm in. Kən Uhgın təmegəhan-in-pən nepətən məmə otos-irəkis nəməlinuən itəm tətətig e nətueintən, məmə netəmin koatəluagin əm moatəhamnu-ohamnu ilat min ikin min rafin.

⁵ Kən nian Nəti Sipsip təmatgəhl rəkis nat tatol nampa tri lan, itəm kəmuwaan ətain naoa lan, kən ekəto nat təməgəh itəm tol nampa tri lan, təmə, “!Wa-tu!” Kən ekətag-pər məplan hos kapin kit. Etəm titəsuə lan tatitol sikəl* kit. ⁶ Kənu eməto nəwian kit tətisi-pən ilugin e nat koatəmegəh min ilat kuwit, matən məmə, “Uwin, kəmegəhan-in ik məmə nəkitun nosən nəumis e nitən min, kən ilat okotəkəike motəra kin mənəi əsol o nosən nagwənən noan məsin əm. Məto onəsərekinən nəukəti nig olif min itəm katol oel e noan, kən nəsərekinən nəukəti nol u krep itəm katol wain lan.”

⁷ Nian Nəti Sipsip təmatgəhl rəkis nat tatol nampa fo lan, itəm kəmuwaan ətain naoa lan, kən ekəto nat təməgəh itəm tol nampa fo lan, tatən məmə, “!Wa-tu!” ⁸ Kən ekətag-pər məplan hos kəmtap kit! Etəm titəsuə lan, nərgin u Nəmisən, ilau etəmin kit, nərgin u, Noanpən, tatuarisig-in mətian. Kəmios nepətən məmə okəhamnu netəmin e naip ne nəumis ne nəmisən ne nat megəh iarupin min. Kəmios nepətən nəhlan, tahmen-in nəwtain nətueintən kitiah, mapəs əm nəwtain kisil.

⁹ Kən nian Nəti Sipsip təmatgəhl rəkis nat tatol faif itəm kəmuwaan ətain naoa lan, ekətag-pən əpəh e nəwtain olta,† ləhau ikin, məplan netəm kəmoəhamnu ilat məto-inu ilat kəmotətul əskasik o nən-iarəpən nəghatən rəha Uhgın. ¹⁰ İlat kotaun əfəməh moatən-ipən kəm Uhgın məmə, “Ik nakəməmə e natimnat rafin, ik nakasim, kən ik nipiəhrienən. ?O nəghan ne kən ik onakələhəu nəghatən məmə netəm rəha nətueintən kəmotol tərət, kən mol nalpinən kəm ilat o nat itəm kəmotol etimat? ?Onagəhən nakalpin nitai nitatimat e netəm min əh?”

* **6:5:** E nian rəha nəumis, kən netəmin kotakil natimnat o noorən nagwənən. † **6:9:** Olta u, in tepil kit tatətul əpəh e Nəmə Rəha Uhgın, kən katol sakrifais min ikin. Kən netəm min u, okəm-naka ilat kotahmen ətuatip e sakrifais kit itəm tatuwin o Uhgın.

¹¹ Kəmotən nəhlan, kən kəmos-ipən napən ruən kəm ilat rafın. Məto kəməni-ipən kəm ilat məmə okotameg min noan məsin əm mətoarus nampa apiəpiə rəha pialat min ne winilat min, otuwa pitən mahmen. Pialat min ne winilat min u, netənim min rəha İesu, itəm okəpanohamnu ilat o rəhalat nahatətən. ¹² Kən nian Nəti Sipsip təmatgəhl rəkis nat tatol sikis itəm kəmuwaan ətain naoa lan, kən əmun, namig asol kit təməloal. Mitgar təmapinəp agin, kən məwig təmasiə agin tahmen e nita.† ¹³ Kən məhau min əpəh ilis e neai kəmotisas-pən e nətueintən, tahmen e noa nig u fik, itəm nımətag asol təmatigtig e noan pikəh tisas. ¹⁴ Kən neai təmikə tahmen e nımitiwin kəmaiu-aiu kiləs kagim.Ş Kən nitot min ne nəptən min kəmotagim e nəmelat min.

¹⁵ Kən kig min rəha nətueintən ne iəramərə min, netəm-iasol min rəha mopaël min, netəm rəhalat nautə tepət, ne netəm koatos nepətən, ne slef min rafın, ne netəm sənəmə slef min, ilat rafın kəmotəhluaig e nıpəg kəpiel asol min, ne nikali kəpiel min əpəh e nıkalkal nitot asol min.* ¹⁶ Kən ilat kəmotasək əfəməh-pən o nitot min ne kəpiel asol min məmə, “Otisas, motoh ətain itimat, motəhluaig-in itimat o nıganəmti kig u itəm tatəpələh-pər e rəhan jea, ne o neməha rəha Nəti Sipsip,† ¹⁷ məto-inun nian asol kəgin əh rəha neməha rəhalau tinuwa. ?Kən pah un in titun nətulən?”‡

7

Wan-hanrit-foti-fo-taosən

kəmol mak elat

mə rəha Uhgın

¹ Kən əmun ekəplan nagelo kuwit koatətul-pən e kona min ilat kuwit e nətueintən. Kəmotəmkətain rafın nımətag kuwit e kona kuwit rəha nətueintən, məmə nımətag otikə e nətueintən, ne nıtəhai, ne nig min.* ² Kəmos-ipən nəsanənən kəm ilat o nərəkinən nəptən ne nıtəhai. Kən ekətag-pən məplan nagelo kit min tətisi-pah, tətıləs nat kit itəm Uhgın u, itəm tatəmegəh, otos o nolən mak rəhan lan. Kən in tətagət əfəməh-pən kəm nagelo min u kuwit, məmə, ³ “!Otəpəs pitən! Sotəhlmanən nımətag məmə otəsərəkinən nıməptən ne nıtəhai ne nig min, pəs ekotol-pən pitən mak rəha Uhgın rəhatat e nıpınəgi iolwək min rəhan.”†

⁴ Kən eməto nampa rəha netəm kəmos mak u rəha Uhgın. Netənim wan-hanrit-foti-fo-taosən kəmotiet rəkis e noanol min rəha İsrel, ilat kəmos mak əh.

⁵ E noanol rəha Juta, netənim ilat tuelef-taosən.

E noanol rəha Rupen, netənim ilat tuelef-taosən.

E noanol rəha Kat, netənim ilat tuelef-taosən.

E noanol rəha Aser, netənim ilat tuelef-taosən.

⁶ E noanol rəha Naptali, netənim ilat tuelef-taosən

E noanol rəha Manase, netənim ilat tuelef-taosən.

⁷ E noanol rəha Simeon, netənim ilat tuelef-taosən.

E noanol rəha Lifae, netənim ilat tuelef-taosən.

E noanol rəha Isakar, netənim ilat tuelef-taosən.

⁸ E noanol rəha Sepulun, netənim ilat tuelef-taosən.

E noanol rəha Josep, netənim ilat tuelef-taosən.

Kən e noanol rəha Benjamin, netənim ilat tuelef-taosən kəmos mak əh.

Nımanin netənim itəm kəmotuwın e napən ruən

⁹ Uarisig e natimnat min u, emətag-pən əpəh əpən-in io, məplan nımanin netənim tepət tepət, okol kəruru nafınən.‡ İlat koatısi-pən e kantri min rafın, ne noanol min rafın, ne nəghatən min rafın, kən nuwigilat tol pisin pisin min. İlat koatətul əpən e jea rəha

‡ 6:12: Joel 2:31; Wək 2:20 § 6:14: Aes 34:4 * 6:15: Aes 2:10,19-22 † 6:16: Hos 10:8 ‡ 6:17: Joel 2:11;

Mal 3:2 * 7:1: Nımətag kuwit əh, in nımətag rəha nərəkinən tahmen əm e in əh e Dan 7:2 ne

Jer 49:36-38. † 7:3: 2 Kor 1:22; Efes 1:13 ‡ 7:9: Jen 15:5

kig, ne Nəti Sipsip. Ilat koatuwin e napən ruən mın, kən moatos nelmi nəmil e nelmilat.

¹⁰ Kən moatagət əfəmäh moatən mämə

“Uhgin rəhatat itəm tatəpələh-pər e rəhan jea, matərəməra, ilau Nəti Sipsip, ilau əh kəmioal suatip o nosmegəhən kitat.”

¹¹ Nagelo mın rafin ilat kotətul motitəlau e jea rəha kig, kən mitəlau mın e netəm-iasol mın itəm kəmos nəwiətən, ne nat koatəmegəh mın u, ilat kuwit. Ilat moatisin-pən nulilat aupən e jea rəha kig, moteiuaiu, nıpinəgilat taru nisip, kən moatəfak kəm Uhgin,

¹² moatən mämə:

“!Əwəh! !Nıpahrienən! Rəhatat Uhgin təwir pik, matəhag-əhag wir.

!In tenatig tenatig, təsanən, nahgin tepət!

!Pəs kotənwiwi in, motisiai-in, kən motən tagkiu kəm in matuwın matuwın namnun tikə!
!Əwəh!”

¹³ Kən əmun, netəm-iasol itəm kəmos nəwiətən mın u kit tatəpəh ron io mämə, “?Pah mın əh koatuwin e natimnat ruən? ?Kən ilat kəmotisi-pən hiə?”

¹⁴ Kən ekuhalpin mämə, “Etəm-iasol. Ik əm nəkitun.”

Kən in təmə, “Netəm mın əh, ilat un kəmotiet rəkis e nahməən asol; ilat kınəmotai kuas e rəhalat napən kən motol tərüən e nita Nəti Sipsip. ¹⁵ Kən tol nəhlan,

“ilat kotətul aupən e nıganəmti Uhgin, itəm tatəpələh matərəməra,

kən moatəfak kəm in e nərauiəgən ne lapin e Rəhan Nimə;

kən kig u itəm tatəpələh-pər e jea,

in otahgil kəm ilat mın nian rafin.

¹⁶ Ilat, okol nəumis tısus mınən ilat,

kən okol kəsotoaoa mınən.

Kən nərauiə təsəhg mınən ilat,

nape-apeən asol rəha mitgar otəsəhg mınən ilat,

¹⁷ məto-inun, Nəti Sipsip itəm tatəpələh ilugin e jea rəha kig,

in otatehm ilat tahmen e etənim rəha nehmən sipsip.

In otit ilat, matuwın o nəmti nəhau megəh, §

kən Uhgin otafəl rafin nahui nəmtilat.”

8

Pesin rəha nat pien-pien

¹ Nian Nəti Sipsip təmatgəhl rəkis nat tatol sepın itəm kəmuwaan ətain naoa lan, kən nagətən təmikə əpəh e nego e neai o nian əkuəkır kit, tahmen e hafaoa.*

² Kən əmun eməplan nagelo sepın u kotətul aupən e nıganəmti Uhgin, kən ilat rafin koatos təwi.†

³ Kən nagelo kit mın, in tatitol pesin kit itəm kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, kəməmki-pən nat pien-pien lan. Təmitol muwa mətul aupən e olta. Kəmos-ipən nat pien-pien tepət‡ kəm in, mämə otos-ipən təlmin nəfakən mın rəha netənim rəha Uhgin, kən mos-ipən ilau kəm Uhgin, muwaan əpəh e olta kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, itəm tatətul aupən e jea rəha kig. ⁴ Nəhaniəm rəha nat pien-pien mın, ne nəfakən mın rəha netənim rəha Uhgin, itəm nagelo tətəmik e nelmin, kəmotər motuwın o Uhgin. ⁵ Kən əmun nagelo təmitol nat pien-pien u e pesin, kən məmki-pən nıgəm lan, itəm tatuəp e olta, kən məhtəg-iarəpən e nətueintən. Kən əmun, kaluəluə təmatiperəh, kənu təmipit, kən nərkərikən, kən namig təməloal.§

Təwi mın

⁶ Kən nagelo sepın itəm koatos təwi mın, kəmotətul matip o nahlən təwi.

§ 7:17: Sam 23:2; Aes 49:9-10; Jon 4:10; 7:37-38; Nol Əpən 22:1,17 * 8:1: Hab 2:20; Sef 1:7-8; Sek 2:13 † 8:2: Təwi mın əh e Baebol, sənəmə nuwigi nat itəhai, məto təwi əh kəmol e rəhnıpat nat kit. ‡ 8:3: Nat pien-pien u in tahmen e nigpis, kən katuwaan mämə okəto nəhaniəm e nəmiəwin u itəm tatəpien wir. § 8:5: Eks 19:16-18

⁷ Kən nagelo itəm tətaupən, təmahl rəhan təwi. Kən əmun, ais ne nigəm itəm kəmol pıləh-pıləh iləhal nita, kəmətəg-pən iləhal e nətueintən. Təmuəp mus nəwtain nəptən kitiah, mapəs əm nəwtain kəiu, kənu təmuəp mus nig min nəwtain kitiah, mapəs əm nəwtain kəiu, kən təmuəp mus ma-kiras mitə kəmotuəp rafin.

⁸ Kən nagelo itəm tatol nampa tu lan in təmahl rəhan təwi, kən nat kit tahmen e nitot asol, itəm tatuəp, kəməraikin-pən əpəh itəhai. Kən nəwtain nitəhai kitiah təmol nita, mapəs əm nəwtain kəiu. ⁹ Kən təməraikin nat megəh min itəm kotatig itəhai nəwtain kitiah, mapəs əm nəwtain kəiu, kən məraikin min nego min nəwtain kitiah, mapəs əm nəwtain kəiu.

¹⁰ Kən nagelo itəm tatol nampa tri lan, təmahl rəhan təwi. Kən məhau asol kit təmiet, matuəp tahmen e noanisiə. Təmiet əpəh ilis e neai, meiuaiu misas-pən mus nəwtain nəhau min ne nəmti nəhau min nəwtain kitiah, mapəs əm nəwtain kəiu. ¹¹ Məhau u, nərgin u Tarip Tarip. Kən əmun, nəhau min nəwtain kitiah kəmotarip motarip, mapəs əm nəwtain kəiu. Kən netəmim tepət itəm kəmotənim nəhau arip, kəmotimis.

¹² Nagelo itəm tatol nampa fo lan, təmahl rəhan təwi. Kən nat kit təmoh mitgar, ne məwig ne məhau min, mol nəwtain mitgar kitiah təmapinəp, mapəs əm nəwtain kəiu kətiauəp. Kən nəwtain məwig kitiah təmapinəp, mapəs əm nəwtain kəiu kətiauəp, kən nəwtain məhau min kitiah kəmotamis, kən nəwtain kəiu əm kəmotasiə. E nərauiegən, kən tətərauia e nəwtain kəiu əm, mapəs kitiah. Kən nian lapin, tatəmihl e nəwtain kəiu əm, mapəs kitiah.*

¹³ Kən əmun ematəplan, kən məto malikim kit tatiwig e napuə, kən mətasək əfəməh matən məmə, “!Awe! !Awe! !Awe! !Məto-inun nagelo kisil min əh-ikin okəpanəhlahl min rəhalal təwi roiu, mol nəratən asol okəpanəhaluwa e netəmim rəha nətueintən!”

9

Nagelo itəm tatol faif lan təmahl təwi

¹ Nagelo itəm tatol faif lan, tətahl rəhan təwi, kən eməplan məhau kit itəm tinəmisipər e neai miet-pən e nətueintən. Kəmos-ipən ki kit kəm məhau un, o nerəhan e nipəg asol itəm teiuaiu agin. ² Nian təmərah e nipəg əh, nəhaniəm təmə, tahmen e nəhaniəm rəha iohe. Mitgar ne napuə kəmuapinəp e nəhaniəm rəha nipəg asol.

³ Kənu nat kit tahmen e pitip, ilat tepət agin-əh, kəmotiet rəkis e nəhaniəm əh, moteiuaiu e nəptən, kən kəmos-ipən nəsanənən kəm ilat o nusən itəm e nipikilat, kən titahmə titahmə.

⁴ Kəmənipən kəm pitip min məmə kəsotəraikinən ma-kiras ne nig min, ne natimnat itəm kotəwiə e nətueintən, məto okotəraikin əm netəm min un itəm kəsotosən mak rəha Uhgən e nipinəgilat. ⁵ Kən kəmegəhan-in nəsanənən kəm ilat məmə okotus netəmim motol nahməən kəm ilat o məwig faif, məto kəsotohamnuən ilat. Kən nahməən əh, itəm ilat okotəto tərət lan, taprəkis-in agin nəmə nipiki welau itəhai, nian tatus itəm, kətahmə.* ⁶ E nian min əh, netəmim okotegəs-in suatip o nimisən, məto okol kəsotehmən. Okotolkeike məmə okotimis, məto okol kəsotimisən.

⁷ Eməplan pitip asol min əh, ilat kotahmen e hos min itəm kəmotətul matip o nəluaginən. Ilat kəmotəfauin nat kit tahmen e hat rəha kig itəm kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, kən rəhn-kapəlat tahmen e rəha etəmim. ⁸ Noanulat kaifəməh tahmen e noanu pətan, kən nəluilat tasilə tahmen e nəlui laion. ⁹ Nuwiligilat tol məmə kəmotəlpin manikiləhalat e nat kit rəha nəluaginən, kəmol e iaen, kən nawin niməlməliilat tatuwa tahmen e hos tepət koatiuw kat min moatuwin e nəluaginən. ¹⁰ Nipikilat tatus itəm kətahmə taprəkis-in agin welau itəhai. Ilat koatos nəsanənən e nipikilat o nolən nahməən kəm netəmim o məwig faif. ¹¹ Ilat, rəhalat kit əh-ikin etəm-iasol, in iəməmə rəha nipəg

* **8:12:** Aes 13:10; Mak 13:24 * **9:5:** Nəghatən Kris ətuatip təməsənən nahməən rəha nipiki welau itəhai. In təmən nahməən rəha “skopion,” nat kit tahmen e iəmik nərik, məto rəhan nəmə nəluin ne rəhan nahməən tərət maprəkis-in nəmə nahməən rəha nipiki welau ne nahməən rəha nəmə timar.

asol itəm teiuaiu agin. E nəghatən rəha netəm Isrel, katən nərgin mə Apaton, kən e nəghatən Kris, kətaun-in məmə Apolion, nıpətin u İərəkin.

¹² !Awe! Nəratən aupən tinol namnun, məto awe, awe, nəratən kəiu min əh-ikin okəpanueia.

¹³ Kən əmun, nagelo itəm tatol sikis lan təmahl rəhan təwi. Kən eməto nəwian kit təmisi-pən əpəh e niki rəhnıpat olta u,† ilat kuwit, kəmol e iaen u kol tatıpit-ipit, kən tatətul aupən e niganəmti Uhgin. ¹⁴ Kən nəwian əh təmən-ipən kəm nagelo itəm tatol sikis lan u tatıləs təwi, məmə, “İkis nagelo min un ilat kuwit itəm kəməlis ilat kəmki-pən əpəh e nəhau asol İufretes.” ¹⁵ Tol nəhlan, təmikis ilat. Nagelo min əh, ilat kuwit, kəməlin ilat kotətul matip u-roiu o aua ətuatip u, ne nian ətuatip u, ne məwig ətuatip u, ne nup ətuatip u, məmə okotohamnu netəmin rəha nətueintən nəwtain kitiəh, motapəs kəiu. ¹⁶ Kən eməto nampa rəha mopaél min rəhalat, itəm kotasuə e hos, kən ilat rafin tu-hanrit-milian netəmin.

¹⁷ Kən e napilairən rəhak, eməplan hos min əh ne netəm kotasuə elat kotal nulan. Rəhalat iaen itəm tatəfətain manikiləhalat, in tasiə tahmen e nigəm, mol pılu wir, kənu mauia. Rəhn-kapə hos min u, kotahmen e rəhn-kapə laion min, kən nigəm ne nəpienən rat‡ ne nəhaniəm katəhalisi-pən e nıpəgnoalat.

¹⁸ Kən nəratən asol miləhal u itəm kəməhaliət e nıpəgnoalat, iləhal kəməhalohamnu netəmin e nətueintən nəwtain kitiəh, kapəs əm nəwtain kəiu. ¹⁹ Nəsanənən rəha hos min əh, tatisi-pən e nıpəgnoalat, ne nıpikilat, məto-inun nıpikilat tahmen e sinek, itəm rəhn-kapə tatətig e malnıpikin. Kən hos min əh, koatus min netəmin e mal-nıpikilat.

²⁰ Kən netəm min u, nəratən miləhal əh kəməsohamnuən ilat, ilat kəməsotəuhlinən nətəligən rəhalat e natımnat min itəm ilat koatal. Kəməsotapəsən nəfakən kəm iərmis min ne narmi nat min itəm kəmol e iaen u kol tatıpit-ipit, ne silfa, ne pırons§ ne kəpiel, ne nig. İlat u narmi nat əm, itəm kəsotəplanən nat, ne məsotətoən nat, ne məsotaliwəkən.

²¹ Kən ilat kəməsotəuhlinən nətəligən rəhalat o nohamnuən itəm, nəmikən nərik, nolən klefa, nolən masig, nıtəpən iərman ne pətan, ne nakləhən.

10

Nagelo itəm təmos naoa əkəku

¹ Kən əmun ekəplan nagelo kit min nahgin tepət tatisi-pər e nego e neai. Tatuwin e malnapuə tahmen e rəhan napən, kən mirai-mirai titəlau e rəhn-kapə. Kən in təhag-əhag mıtasiə, tahmen e mit, kən nelkin tahmen e pos asol mil u kətiəuəp e nigəm. ² In tatos naoa əkəku kit itəm kinurapik rəkis tatəməhl-pən e nelmin. In təməf-ipən nelkin matip e nıtəhəi kən məf-ipən nelkin mol e nəptən, ³ kən in təmagət əfəməh, nakəto nəwian tahmen e laion. Nian təmagət əfəməh, kən kaluəluə təmatipərəh mau sepin, matuhalpin. ⁴ Kən nian kaluəluə təmatipərəh mau sepin matuhalpin rəhan nəghatən, kən nıkkik natəht məmə oekəte rəkis nəghatən itəm in tatən. Məto enəto nəwian kit tatisi-pər e nego e neai matən məmə, “Əhluaig-in nəghatən u itəm kaluəluə tatən, səte rəkisən.”

⁵ Kən əmun, nagelo apon itəm eməplan aupən tatətul-pən e nıtəhəi ne nəptən, tiləs-ipər nelmin matip, matəhu-pər e nego e neai, ⁶ kən matos noanawıl e etəm tatətig lili, etəm təmol nego e neai ne natımnat rafin itəm koatatig lan, ne nətueintən ne natımnat rafin itəm kotatig lan, ne nıtəhəi ne natımnat rafin itəm kotatig lan, kən məmə, “! Uhgin otəsəahgin minən! ⁷ Məto nian nagelo itəm tatol sepin lan otahl rəhan təwi, kən nalpəkəuən anion rəha Uhgin itəm tatəhluaig-in, in otuwa mol nıpahrienən lan u-roiu. In otiet-arəpa tahmen əm mə in təmən-iarəp aupən kəm rəhan iolwək min u, ien min rəhan.”

† 9:13: Olta u, in tepil kit tatətul əpəh e Nımə Rəha Uhgin, kən katol sakrifais min ikin. Rəhnıpat min əpəh e kona min.

‡ 9:17: Nəpienən rat əh, in tahmen e nəpienən rəha iohe. § 9:20: Pırons, in iaen kit, məto rəhan kala tahmen e kol.

⁸ Кән әмун, екәто мин нәwиан әһ тәмиси-пән е nego е neai, matән-ipa мин кәм io mәмә, “Uwin, milәs naoa kәmurapik әһ itәм tatәмәhl-pән е nelmi nagelo itәм tatәtul-pән е nitәhәi ne nәptән.”

⁹ Кән әмун, ekuwin mәtapәh о nagelo mәмә otos-ipa naoa әkәku kәм io. In tән-ipa kәм io mәмә, “Os mun. Nat u otәрәkin nәrpәм, mәto nian onakun, tәtehen tahmen е sukapak.” ¹⁰ Кән әмун ekilәs-irәkis е nelmi nagelo, kән mun mәрge. Emun mәto tәtehen tәtehen, tahmen е sukapak, mәto nian emәрge, tәмәрәkin nәrpik, nәrpik tәмәrat lan. ¹¹ Кән kәмән-ipa kәм io mәмә, “Ik onakәkәike mән-iarәp мин nәghatән itәм Uhgin otos-ipinә kәм ik u, о netәmim nuwigilat pisin pisin мин, ne netәм е kantri pisin pisin мин, ne netәм koatән nәghatән pisin pisin мин, ne kig мин.”

11

Etәmim mil itәм kәmuәtul-arәp о Iesu

¹ Кән әмун kәmos-ipa nuwig kit rәha nosән mak е nat, kән kән-ipa kәм io, mәмә, “Uwin, mos mak е Nimә Rәha Uhgin, ne olta, kәnu mafin rafin netәм koatәfak әһ imә. ² Sosән mak е iat, mәto natos әm mak е nimә. Sosән mak lan mәto-inun kinos-ipән rәkis iat әһ kәм Iaihlua мин. Ilat okoteguafәl-eguafәl rәhak taon asim motuwин motuwин motos mәwig ilat foti-tu.* ³ Кән io ekos-ipән nәsanәнән kәм rәhak etәmim mil itәм katuәtul-arәp ron io. Кән okәtios әm nәmkapин, muatәtul-arәp о nән-iarәpән rәhak nәghatән мин о nian wan-taosән tu hanrit sikiste.” ⁴ Ilau u, nokәt nig olif mil, ne nat katәhtu-pәр lait lan mil, itәм katuәtul aupән е Iәрәmәrә rәha nәtueintән. ⁵ Okәmә suah kit tәtalkut о nәрәkinән ilau, kән nәmnamin nigәм otisi-pән е nohlilau, kән mus rәhalau tikimir мин. Etәmim itәм tolkeike nәрәkinән ilau, in otәkәike mimis nәhlan. ⁶ Suah mil u, ilau katios nәsanәнән о nahtosig-inән napuә mәмә nuhuән otәsәfikән nian ilau okatuәghat matuән-iarәp nәghatән мин rәha Uhgin. Кән ilau matios мин nәsanәнән mәмә okuәuhlin nәhau мин kotuwa nita, kәnu miatun мин nәрәkinән netәmim rәha nәtueintән е nәratән pisin pisin мин itәм ilau kioalkeike mәмә okioal.

⁷ Кәnu nian ilau kinuatәtul-arәp rәkis, kinuән rәkis natimnat rafin, kән nat megәh† itәм otәр е nipәg teiuaiu agин, mәrioah moh ilau, mol win elau mohamnu ilau. ⁸ Nipәtilau otatәмәhl әpәh е suatip rәha taon asol әһ, ikin әһ kәмәht-ipән мин rәhalau Iәрәmәrә е nig kәmәluau‡ ikin, kәmәuhlin nәrgин, mәмә Sotom о Ijip, tatәpsen-pән nolән rat ikin әһ. ⁹ Кән netәmim nuwigilat pisin pisin мин, netәmim е noanol rafin, ne netәmim е nәghatән мин rafin, ne kantri мин rafin, okoatarәp е nipәtilau, motos nian apiәpiә kisil, kән haf, kән kәmәsotegәhan-inән nitәnimән ilau. ¹⁰ Кән netәmim rafin rәha nәtueintән okotol lafet, motagien, kән moatos-ipән natimnat kәм ilat мин, motagien mәto-inun ien mil itәм kәmatioal pik nәratән kәм ilat, kiniamis. ¹¹ Mәto uarisig е nian apiәpiә kisil ne haf tinuwин rәkis, kән Uhgin tәmos-ipән nehagән е nipәtilau kән ilau kәmuәtul е nelkilau. Кән netәmim rafin itәм kәmotәplan ilau, niganmәpilat tәmasiәp, narmilat tikә. ¹² Кән ilat kәmotәto nәwиан asol kit tәмиси-pәр е nego е neai, matән-ipән kәм ilau mәмә, “Uәр mueia ikin-u.” Кән malnapuә tәmilәs ilau mәр muwin е neai. Кән rәhalau tikimir мин kәmotәtul motalkәlik olau.

¹³ Кән е nian әtuatip әһ, namig asol kit tәмәрәkin rum kitiah е taon әһ, mapәs әm rum nain. Namig tәmohamnu netәmim ilat rafin sepин-taosән, kән netәmim rafin itәм kәmәsotimisән, kәmotәgin motasiәp, kән motән nipahrienән mәмә Uhgin е nego е neai, tatos nepәtән.

¹⁴ !Awe! Nәratән asol itәм tatol nampa tu lan, tinol namnun. Mәto, nәratән itәм tatol kisil lan otәsuwәhән tuwa.

* 11:2: Mәwig foti-tu, in tahmen әm е tri ne haf yia, kән kuahmen-ahmen мин е nian wan-taosән-tu-hanrit-sikiste (1,260). † 11:7: Dan 7 ‡ 11:8: “Ikin әһ kәмәht-ipән мин Iәрәmәrә е nig kәmәluau,” tatәghat-in Jerusalem.

Nagelo itəm tatol sepın lan təmahl təwi

¹⁵ Nagelo itəm tatol sepın lan təmahl rəhan təwi, kən əmun nəwian asol min kəmotisi-pən e nego e neai motən məmə,

“Rəhatat İərəməyə ne rəhan Kristo, ilau kınatuərəməyə§ e nətueintən rafın agın, kən nəərəməyə rəhan, otətatig lili.”

¹⁶ Kən netəm-iasol itəm kəmos nəwiətən min ilat tuente-fo, itəm koatəpələh-pər e rəhalat jea min aupən e niganəmti Uhgin, ilat kəmotisin nulilat, moteiuaiu, nipiəgilat taru nisip, kən moatəfak kəm Uhgin, ¹⁷ motəmə,

“İakoatən tagkiu kəm ik, İərəməyə Uhgin Nahgim Tepət Pik Agın, etəm un ik nətatig un itəm nətatig roiū, kən nəmətatig aupən,

məto-inu ik nəmos rəham nəsanənən asol, kən minətuoun matərəməyə.

¹⁸ “Kəntri min, kotautu pik, məto ik rəham neməha asol tinuwa.

Nian tinuwa o nakilən netəm kəmotimis.

Kən onakətou ien min u ilat rəham iolwək min, kən mətou min netəmin rəham, ne netəm koatəsiə-in ik, ilat rafın, nat əpnəpən okəmə ilat koatos nepəten asol o nepəten əkəku.

Kən nian u rəham, o nərəkinən netəm itəm koatəkin netəmin e nətueintən.”

¹⁹ Nian kəmerəh e Nimə Rəha Uhgin əpəh ilis e neai, kən kəməplan Bokis rəha Nəniəkisən Rəha Nasituən* tatəpələh əpəh imə. Kən təmatipit mitasə, kən kaluəluə təmatatipərəh, kən eməto nəgəten asol min, kən təmatamig, kən ais təmisas-pa.

12*Pətan ne ialkita kəgin*

¹ Kən nəmtətin asol kit təmiet e neai, muha-pispis lak. Pətan kit təmuwin e mitgar tahmen e rəhan napən, kən təməpələh məf-ipər nelkin e məwig, kən matəfauin hat rəha nisaiian kit, kəmol-pən məhau tuelef lan. ² İn tətasək əfəməh, tatəto nəhmən məto-inun in təpək-əpək kən otəsüwəhən temək. ³ Kən əmun nəmtətin kit min təmiet min əpəh ilis e neai, itəm tatuha-pispis lak. İnəh, ialkita kəgin kit, tasə, tahmen e nigəm, rəhn-kapə təmisim-isim ilat sepın, kən rəhnipət ilat ten, kən kəməfauin-pən hat rəha kig asol agın ilat sepın e rəhn-kapə min. ⁴ Nipikin tatoh-irəkis məhau min əpəh ilis e neai, matəmki-əhau-pa ilat nəwtain kitəh e nətueintən, məpəs nəwtain kəiu. Kən e nian əh, ialkita un təmuwa mətul aupən e pətan u itəm otəsüwəhən temək, məmə okəmə nətin tinaiir un, kən in ton.*

⁵ Pətan əh təmiləs nətin iərman, itəm in otərəməyə e kəntri min rafın, kənu nəmtətin rəha nəərəməyə rəhan tahmen e nəlnal kit kəmol e iaen. Məto Uhgin təmeuw rəkis suakəku u o ialkita, mİLəs-ipər ilis e rəhan jea, məmə otərəməyə. ⁶ Pətan un, təmagim-pən əpəh ikin taruən-aruən ikin, itəm Uhgin təmol əpən-əpənə lan məmə otətatig ikin, kən katehm, kətoarus-pən nian wan-taosen-tu-hanrit-sikiste tinuwa minuwın rəkis.†

⁷ Kən əmun, nəluəginən kit tinətul əpəh e nego e neai. Mikael‡ ne rəhan nagelo min, kınəotəməu ilat ialkita, kən ialkita ne rəhan nagelo min kınəotəh min ilat. ⁸ Məto ialkita, nahgin tikə, təsahmenən. Kən əmun, Mikael ne kınətol win elat, kən kəməhl-iarəp ilat əpəh e nego e neai. ⁹ Kəmotiləs ialkita asol un, mətərakin-iaəhau e nətueintən. Kən inu, in sinek nuwəh ilouin aupən,§ katən mə İərmis, o Setan, itəm təmeiue-in nətueintən rafın agın. Kəmərakin-iarəp in,* tuwa e nətueintən, ilat rafın nagelo min rəhan.

¹⁰ Kən əmun eməto nəwian asol kit əpəh ilis e nego e neai. Təmə,
“!Roiu əh, Uhgin rəhatat in tinosmegəh itat!

§ 11:15: Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “Rəhatat İərəməyə ne rəhan Kristo, in tinatərəməyə,” tatəgətu-pən məmə Tata Uhgin ne rəhan Kristo, ilau kitəh əm. * 11:19: Bokis rəha Nəniəkisən Rəha Nasituən u, in “Ark of the Covenant.”

Eks 25:10-22. * 12:4: Mat 2:13-14 † 12:6: Məwig foti-tu, in tahmen əm e tri ne haf yia, kən kuahmen-ahmen min e nian wan-taosan-tu-hanrit-sikiste (1,260). ‡ 12:7: Dan 10:13,21; 12:1 § 12:9: Jen 3:1 * 12:9: Jen 3:14-15; Luk 10:17-18; Jon 12:30-31; Kol 2:15

!Roiu əh in tınol-arəp məmə in tatos nəsanənən,
kən roiu əh, in tınatərəməyə!

Kən roiu əh, Kristo rəhan təmol məmə in tatos mın nəsanənən ne nepətən e natimnat mın rafin.

Tol nəhlən məto-inu roiu əh, kınərakin-iəhau Setan e niganəmti Uhgin. Setan u, itəm tatətu-pən-ətu-pən nat e piətət mın lapin ne lenian, mən-iarəp nıpəgnəmtin mın rəhan matətu-pən elat e niganəmti Uhgin.

¹¹ Kən piətət mın kəmotəməu ilat mın,

kən motol win rəkis lan e nəsanənən rəha nita Nəti Sipsip,

motatig motol win mın lan e nətul əskasikən o nən-iarəpən nəghatən rəha Nəti Sipsip.

Motol win mın lan məto-inu nikilat təməsəht pikən nəmegəhən rəhalat, məto kəmotətul matip əm məmə okotimis.

¹² !Nego e neai, ne itəmat u notatig ikin, otagien məto-inu kınərakin-iarəp ialkita!

!Məto awe, kəsi o nətueintən ne nitəhəi,

məto-inu Setan təmeiuiəu mınə ron ik!

In, neməha təmol pik,

məto-inun in titun məmə nian rəhan təkuəkir əm.”

¹³ Nian ialkita asol u, təməplan məmə kınərakin-iarəp in tuwin e nətueintən, in tınatitəp pətan u itəm təmiləs nətin iərman. ¹⁴ Kən kəmos-ipən nıməlməli malikim kəiu kəm pətan u, məmə in otos miwig lan muwin əpəh ikin kəmol əpen-əpenə rəkis ikin taruən-aruən ikin. İkin əh, otətatig ikin, kən in titagim o sinek, kən katehm wir in o təem kitəh, ne təem kəiu mın, ne təem haf. ¹⁵ Kən sinek u, təmeoa tahmen e naruah asol kit, məmə otəu-təlimin pətan u mıləs magim. ¹⁶ Məto nisip təmasitu e pətan u. Nisip təmoag kən mərge rafin nəhau itəm ialkita təmeoa-in e nıpəgnoan. ¹⁷ Kən əmun, ialkita un, neməha təmol təmol o pətan u, kən in tagim muwin məmə otəluagin ilat rəhan mın neen noanol, ilat u itəm koatol nəwia Uhgin, kən moatətul əskasik o nən-iarəpən məmə ilat netənim rəha İesu Kristo. ¹⁸ Kən in təmətul əpəh e nıməkləkil itəhəi.

13

Nat megəh itəm təməhap nitəhəi mər

¹ Kənu eməplan nat megəh asol kit təməhap nitəhəi mər. Rəhnipət ten, rəhn-kapə təmisim ilat sepin, kəməfəuin-pən hat mın rəha kig asol agin e rəhnipət mın. Kən kəməte-pən nərgin itəm tətəu-iərmis-in Uhgin e rəhn-kapə mın. ² Nat megəh un eməplan, tahmen e wisi kəgin kit u, lepet, məto nelkin mın kotahmen e nat megəh kit u, pea. Kən nıpəgnoan tahmen e laion. Kən ialkita u, təmos-ipən rəhan nəsanənən ne rəhan nərəməyən ne nepətən asol kəm nat megəh u.

³ Rəhn-kapə nat megəh u kit, nat kit təmol, kən nəkəplan məmə tınatol pap o nımisən, məto tınəwir mın. Kən əmun, netənim rafin e nətueintən narmilat təmiwig pik ron, kən moatuarisig-in nat megəh un. ⁴ Kən ilat rafin kəmotəfak kəm ialkita, məto-inu təmos-ipən nepətən rəhan kəm nat megəh u. Kən ilat kəmotəfak mın kəm nat megəh u, kən motəmə, “?Pah in tahmen e nat megəh u? ?Pah titun nohən?”

⁵ Kən kəmegəhan-in nat megəh u, məmə in otəghat ausit, mau-iərmis-in Uhgin. Kən kəmegəhan-in-pən nepətən kəm in, məmə titun nolən nat naka in tolkeike o məwig foti-tu.* ⁶ Kən in təmən nəghatən rat tepət e Uhgin, ne nərgin,† ne netənim itəm kotatig e nego e neai,‡ ilat u, rəhan nıməfak. ⁷ Kəmos-ipən mın nəsanənən kəm in, məmə otəluagin ilat netənim rəha Uhgin, kən mol win elat. Kən kəmos-ipən mın nepətən kəm in o nərəməyən e netənim e noanol mın rafin, ne netənim nuwigilat pisin pisin mın, ne netənim e nəghatən mın rafin, ne kantri mın rafin. ⁸ Netənim rafin rəha nətueintən, okotəfak kəm

* 13:5: Məwig foti-tu, in tahmen əm e tri ne haf yia, kən kuahmen-ahmen mın e nian wan-taosan-tu-hanrit-sikiste (1,260). 2 Tes 2:1-12. † 13:6: Dan 8:10-11 ‡ 13:6: Efes 2:6

nat megəh u, inəh, netəmim rafin itəm kəməsəteən nərgilat e Naoa rəha Nəmegəhən, nian nətueintən təmatikə əh. Naoa u, in naoa rəha Nəti Sipsip itəm kəməhamnu.

⁹ Etəm matəlgin tatig, in otəkəike mətəlig-in wir.

¹⁰ Okəmə suah kit otuwın e kalapus,

pəs in otuwın əm.

Okəmə okətamnu suah kit e nisa,

pəs okətamnu əm in e nisa.

Nəghatən u, nıpətin u məmə netəmim rəha Uhgin okotəkəike motol tikü, kən motahatətə əm e Uhgin.

Nat megəh itəm təməhap nisip mər

¹¹ Kən əmun, eməplan mın nat megəh kit mın itəm təməhap nisip mər. Rəhnipət kəiu tahmen e nəti sipsip kit, məto tatəghat, nəwian tahmen e ialkita kit. ¹² Nat megəh itəm rəhn-kapə sepin, tatos-ipən rafin rəhan nıpətin kəm in, kən nian nat megəh itəm rəhnipət kəiu tətətig ilau nat megəh rəhn-kapə sepin, in tatol nəwian. Kən nat megəh itəm rəhnipət kəiu tətəkəike kəm netəmim rafin e nətueintən, məmə ilat okotəfak kəm nat megəh itəm təmaupən, itəm rəhn-kapə kit tinatol pap o nimisən məto tinəwir mın.

¹³ Kən nat megəh u itəm rəhnipət kəiu, tatol nəmtətin asol mın ne nat pispis mın tēpət, matig mol mın nigəm tətisi-pər e neai, matuwa e nətueintən, matol e niganəmti netəmim. ¹⁴ Uhgin təmegəhan-in-pən nəsanənən kəm nat megəh u itəm rəhnipət kəiu, məmə titun nolən nəmtətin mın nian tətətig ilau nat megəh rəhn-kapə ilat sepin. Kən in təmateiuə-in netəmim rəha nətueintən e nəmtətin mın əh in təmol, kən mən-ipən kəm ilat məmə okotəkəike motəte narmin itəm kasgəwin nat megəh rəhn-kapə sepin, nat megəh u, itəm kəmaru pap rəhn-kapə e nisa, məto tətəmegəh. ¹⁵ Kən Uhgin təmegəhan-in-pən nəsanənən kəm nat megəh itəm rəhnipət kəiu, məmə otehag-pən e narmin itəm kəmasgəwin e nig, pəs təghat. Kən narmin itəm kasgəwin e nig un, təməghat, mən əskasik məmə okəike kohamnu netəmim rafin itəm kəsotəfakən kəm in. ¹⁶ Kən in təmatəkəike kəm netəmim rafin məmə okotos mak kit rəhan e nelmilat matip o e nıpınəgilat. Netəmim rafin ağin kotəkəike motos, ilat u, netəm-iasol mın, ne netəm əpnəpin əm, netəm rəhalat nautə tēpət, ne netəm rəhalat nautə tikə, slef mın, ne netəm sənəmə slef mın, məmə okotos mak kit rəhan e nelmilat matip o e nıpınəgilat. ¹⁷ Okəmə etəm təsosən mak u, təruru nosən nəmti nat kit, ne nosalim-inən, mətoarus in təkəike mos mak rəhan. Mak un, in nərgi nat megəh itəm rəhn-kapə ilat sepin, o nampa itəm tatəpsen-pən nərgin.

¹⁸ O nat u, onakəkəike mos nenatigən tēpət o nitunən nampa rəha nat megəh u. Kən okəmə ik nakenatig tahmen, kən nəkitun nənən nıpətin. Kən nampa u, in sikis-hanrit-sikiste-sikis, kən in tatəpsen-pən etəmim kit.

14

Nəti Sipsip ne netəmim wan-hanrit-foti-fo-taosan

¹ Kən əmun, ekətag-pən əpəh əupən-in io məplan Nəti Sipsip tatətul-pər əpəh e Nitot Saeon, kən wan-hanrit-foti-fo-taosan netəmim koatətul ilat mın. Kən kəməte-pən nərgi Nəti Sipsip ne rəhan Tata e nıpınəgilat. ² Kən ekəto nat kit əpəh ilis e nego e neai tətəgət, nəwian tahmen e nitəhəi tatem nonahluəluə, kən mahmen mın e kaluəluə titatipərəh, kən ekəto tahmen mın e nəwia hap* tēpət, netəmim koatoh. ³ Kən ilat koatan napuən wi kit əpəh əupən e jea rəha kig, ne nat koatəmegəh kuwīt, ne netəm-iasol itəm kəmos nəwiatən mın. Suah kit təsitunən napuən əh, netəm mın əm un ilat wan-hanrit-foti-fo-taosan itəm Uhgin təmos-nəmtin ilat,† mos-irəkis ilat e nətueintən. Netəm mın əm un ilat əh, ilat kotitun nənən napuən əh. ⁴ Netəm mın u ilat u, itəm kəmotehm wir rəhalat nəmegəhən, məmə namkimik tikə elat, kən ilat kəməsotitən pətan, ilat netəm wi.‡

* **14:2:** Hap mın un, nat katoh elat o nənən napuən, tahmen e kitar. † **14:3:** 1 Pita 1:19 ‡ **14:4:** 2 Kor 11:2; Nol Əpən 21:9

İlat koatuarisig-in Nəti Sipsip u, moatuwin ikin min rafin itəm in tatuwin ikin. Uhgin tinos-nəmtin rəkis netəm min əh. İlat rəha Uhgin əm, ne Nəti Sipsip u. İlat kotahmen e nagwənən itəm kəməfak-in wi əm e nasumən, itəm katos-ipən kəm Uhgin ne Nəti Sipsip. ⁵ İlat kəsoteiuəən nian kit ne, kən nat əkəku kitəh ne tikə məmə tatol ilat kotamkimik e niganəmti Uhgin.

Nagelo kisil

⁶ Kən əmun ekatig məplan min nagelo kit min, tatiwig əpəh ilis e magoagəp. In tatən-iarəp namnusen təwir itəm tətətig tətətig namnun tikə[§] kəm netəmim rəha nətueintən, e kantri min rafin, e noanol min rafin, ne nəghatən min rafin, ne netəmim nuwigilat tol pisin pisin min. ⁷ In tatən əfəməh məmə, “Otəgin motisiai-in Uhgin, kən motən nıpahrienən e rəhan nepətən, məto-inun nian ətuatıp rəhan tinuwa, o nos-ipənən nalpınən kəm netəmim. Otəfak kəm in, etəm təmol nego e neai, ne nətueintən, ne nitəhəi, ne nəmti nəhau min.”

⁸ Kən nagelo kit min, itəm tatol nampa tu lan, tatətau-pən matən məmə, “!Papilon təməme! !Papilon təməme! !Papilon Əsanən Nahgin Tepət təməme, meiuaiu! In tahmen e pətan e suatıp itəm təmiuw-pa nəman e kantri min rafin kotuwa motənim wain ilat min. Wain u nımin, inun, nitəpən nalmələn min, məkəike kəm netəmim məmə koatol nolən rat ilat min. Kən nian nəman kotənim wain u, ilat koatiuw-pa neməha rəha Uhgin olat.”

⁹ Kən nagelo kit min, itəm tatol kisil lan, tatarisig-in ilau, kən matən əfəməh məmə, “Okəmə suah kit təfak kəm nat megəh rəhn-kapə ilat sepin, ne narmin itəm kəmasgəwin e nig, kən matos rəhan mak e nıpinəgin o nelmin, ¹⁰ kən in təike mənim min wain u inu, in neməha rəha Uhgin. Wain u inu, kəməsəgələkləkən e nəhau. In otəto nahməən e nigəm ne noanəwiwə itəm tatuəp okiaus in əpəh e niganəmti nagelo asim min ne Nəti Sipsip. ¹¹ Kən nəhaniəm rəha nigəm itəm tatus ilat matol nahməən kəm ilat u, in tatər nian rafin, namnun tikə. Netəm min un itəm kotəfak kəm nat megəh rəhn-kapə ilat sepin ne narmin itəm kəmasgəwin e nig, kən motos mak rəha nərgin, ilat okəsotamegən e nərauiəgən ne lapin.” ¹² Nəghatən u, nıpətin u məmə netəmim rəha Uhgin itəm koatətau-pən nəwia Uhgin, kən moatahatətə e İesu, ilat kotəkəike motətul əskasik.

¹³ Kən əmun eməto nəwian kit təmisi-pər e nego e neai matən məmə, “Əte rəkis nat u: roiu ne matuwin, netəmim rəha İərəməərə, məto okəmə okotimis, ilat okotatig e nəwirən pahrien.”

Kən Narmin Rəha Uhgin təmə, “!Əwəh! İlat okotameg e rəhalat wək, məto-inu okotos noa rəhalat wək min.”

Nəulək-inən netəmim e nətueintən

¹⁴ Emətag-pən min əpəh əupən-in io məplan malnapuə kit təruən, kən suah kit tatəpələh-pər e malnapuə un. Suah un, tahmen e Nəti Etəmim. In tatəfauin kraun kit, inu hat rəha kig, kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, kən matiləs naip eko kit itəm tasilə. ¹⁵ Kən əmun nagelo kit min təmisi-pən əpəh e Nımə Rəha Uhgin muwa, kən maun-in əfəməh suah u, tatəpələh-pər e malnapuə məmə, “Os rəham naip eko mos muwin məulək, məto-inu nian rəha nəuləkən tinuwa, kən nagwənən əpəh e nətueintən tinimətə.” ¹⁶ Kən əmun suah u itəm tatəpələh-pər e malnapuə, təmurin-ego-in nətueintən e rəhan naip eko, kən məulək-in netəmim e nətueintən, tahmen e nagwənən itəm tinimətə o nosən.

¹⁷ Kən nagelo kit min təmiet e Nımə Rəha Uhgin əpəh e nego e neai. In tatiləs min rəhan kit naip eko itəm tasilə. ¹⁸ Nagelo kit min, itəm tatos nepətən rəha nigəm e olta, təmisi-pən əpəh e olta, kən maun-in əfəməh nagelo itəm tatiləs naip eko məmə, “Ləs rəham naip eko un, muwin e nətueintən, kən məte rəkis netəmim itəm kotahmen e noa krep marəg u tipilpıl min, əpəh e nəukətin. Nətueintən tahmen e nəukətin.” ¹⁹⁻²⁰ Tol nəhlan, nagelo un təmoahin rəhan naip eko, tuwin e nətueintən, kən məte rəkis netəm min un

§ 14:6: Katəghat-in Namnusen Təwir məmə namnun tikə məto-inun in tatəghat-in nalpəkəuən lilin min rəha Uhgin, kən məto-inun in tatən nıpahrienən nian rafin.

itəm kotahmen e noa krep itəm tinəmarəg rəkis. Kən in təmərakin-pən ilat kotuwın ikin asol əh itəm kateguarin-eguarin noa krep min ikin, məmə nahuilat otaiəh. İkin əh, in ihluə e taon, Uhgin tatos-iarəp rəhan neməha, kən matol nalpinən ikin kəm netənim. Kən kateguarin-eguarin netəm min u, kən nitalat itəm titaieh mətaiu ikin əh, in tahmen e nəhau asol kit nəfəməhən rəhan tahmen e tri hanrit kilomita, kən lokamnım lokamnım. Okəmə hos kit tiwig-pən ikin, nita titun nərən mek nohlin.*

15

Netənim rəha Uhgin kəmotənwiiwi in

¹ Ekətag-pən əpəh e nego e neai məplan min nəmtətin kit min itəm tatuha-pispis lak. Nagelo ilat sepin koatos namnu nalpinən min, ilat sepin. Nalpinən min əh, ilat koatol neməha apiəpiə rəha Uhgin tol namnun lan. ² Kən əmun, eməplan nat kit tahmen e nitəhai, məto kəmol e klas ne nigəm pələh-pələh, kən netənim neen koatətul e nikalkal nitəhai u, ilat un netəm kəmotəmu ilat nat megəh rəhn-kapə sepin ne narmin itəm kəmasgəwin e nig, kən kotol win elau, ne nampa itəm tatətul o nərgin. Kən Uhgin təmos-ipən hap* min kəm ilat, ³ kən koatoh, motan napuən rəha Nəti Sipsip ne Moses u, iolwək rəha Uhgin, koatan məmə,

“İəməmə Uhgin Nahgim Tepət Pık Agin
Rəham nolən asol min kotatuha-pispis etimat.
!Kig lilin, nolən min rəham kotətuatip pahrien!

⁴ ?Pah otəsaginən ik, İəməmə?†

?Kən pah otəsos-ipənən nənwiiwian o nərgəm?

Məto-inu ik pisin əm nakasim.

Netənim e kantri min rafin okotuwa
kən motəfak e niganəmtim,

məto-inun nəmol-arəpa rəham nolən ətuatip min.”

⁵ Kəmotan rəkis napuən u, emətag-pər e nego e neai, məplan kəmərah-pən İkin Uhgin Tətatig İkin, inu, Nimə Tapolan rəha Uhgin. ⁶ Nagelo ilat sepin kəmotiet e İkin Uhgin Tətatig İkin, koatos nalpinən min ilat sepin. İlat kotuwın e napən wir u, linen, itəm tatipit-ipit, kən kəməlis manikiləhalat e kətəut itəm kəmol e iaen u kol tatipit-ipit. ⁷ Kən əmun, nat koatəmegəh un ilat kuwit kit təmos-ipən pesin min itəm kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, ilat sepin, kəm nagelo min u sepin. Pesin min u, kotərioah e neməha rəha Uhgin u, itəm tətətig lilin. ⁸ Kən nəhaniəm təmirəfin İkin Uhgin Tətatig İkin, nəhaniəm-in nepətan əhag-əhag rəha Uhgin ne nəsanənən rəhan, kən okol suah kit təsuwinən əh imə e İkin Uhgin Tətatig İkin mətoarus nalpinən min ilat sepin itəm nagelo sepin koatəmik, okotol namnun.

16

Pesin ilat sepin, kəmotərioah e neməha rəha Uhgin

¹ Kən əmun, eməto nəwian kit təmagət əfəməh əpəh e İkin Uhgin Tətatig İkin, matən-ipən kəm nagelo min u sepin məmə, “Otuwin, motəhtəg-iarəp e nətueintən pesin ilat sepin itəm kəmotərioah e neməha rəha Uhgin.” ² Nagelo itəm tətaupən, təmuwin məhtəg-iarəp pesin rəhan e nəptən. Kən əmun, netənim itəm koatos mak rəha nat megəh rəhn-kapə ilat sepin, kən moatəfak kəm narmin itəm kəmasgəwin e nig, niməgəm təmirəfin nipətilat.

³ Kən nagelo nampa tu, təməhtəg-iarəp rəhan pesin əpəh itəhai. Kən nitəhai təmol nita lan, tahmen e nita etəm təmimis. Kən nat itəhai min rafin kəmotimis.

⁴ Kən nagelo nampa tri, təməhtəg-iarəpən rəhan pesin e nəmti nəhau min ne nəlugi nəhau min, kən ilau kueia mioal nita elau. ⁵ Kən əmun eməto nagelo itəm təməmə e nəhau min təmə,

* 14:19-20: Aes 63:1-6 * 15:2: Hap min un, nat katoh elat o nanən napuən, tahmen e kitar. † 15:4: Jer 10:7; Sam 86:9-10

“Ik pisin әm ik Uhgin, nakәtuatip,
ik un itәm nakәtatig kәn nәmәtatig,
kәn tәtuatip әm mәmә onәkol nalpinәn kәm ilat nәhlan.

⁶ Rәhalat atip әm,
mәto-inun ilat kәmotiu nita rәham netәmim min ne ien min,
kәn ik nakos-ipәn nita nimilat mәmә okotәnim.”

⁷ Kәn ekәto min olta tәtagәt әfәmәh mәmә,
“!Әwәh! Iәrәmәrә Uhgin Nahgin Tepәt Pik Agin, rәham nәghatәn nәmuәh netәmim lan, in
tәtuatip agin, kәn nipahrienәn.”

⁸ Kәn әmun, nagelo nampa fo, tәhtәg-iarәpәn rәhan pesin e mitgar, kәn kәmos-ipәn
nәsanәnәn kәm mit mәmә otәhg netәmim tahmen e nigәm. ⁹ Kәn nәgәpanәn tәmus ilat,
kәn kotau-iәrmis-in nәrgi Uhgin, itәm in tәtәrәmәrә e nalpinәn min u, mәto ilat kotapәs
nәuhlinәn nәtәligәn rәhalat, kәn motisiai-in rәhan nepәtәn.

¹⁰ Kәn nagelo nampa faif tәhtәg-iarәpәn rәhan pesin әpәh nat megәh tәtәrәmәrә ikin,
kәn әmun, ikin min rafin in tәtәrәmәrә ikin in tәmapinәp. Kәn netәmim koatәto nahmәәn,
moatus namilat motoatip-oatip. ¹¹ Kәn ilat motau-iәrmis-in Uhgin әpәh e nego e neai o
nahmәәn min ne nimәgәm min rәhalat, mәto ilat kәmәsotәuhlinәn nәtәligәn rәhalat o nat
itәm kәmotol.

¹² Kәn nagelo nampa sikis, tәmәhtәg-rәkis rәhan pesin әpәh e nәhau asol, nәrgin u,
Iufretes, kәn әmun nәhau tәmamir mol suatip rәha kig min kotaliwәk lan moatisi-pah.

¹³ Kәn әmun, ekәplan min narmin rat kisil kәhalahmen e pirok. Kit tәmiet e nipәgnoa
ialkita, kit tiet e nipәgnoa nat megәh rәhn-kapә ilat sepin, kәn kit tiet e nipәgnoa ien
eiueiuә.* ¹⁴ Ilәhal narmi iәrmis min, itәm koatol nәmtәtin min, kәn ilәhal kәhaliet
mәtәhaluwin o kig min e nәtueintәn rafin, mәhaluәfimin ilat mәmә okotәluagin e Nian
Asol rәha Uhgin Nahgin Tepәt Pik Agin.

¹⁵ Kәn Iesu tәmәn mәmә, “!Әtag-pa-tu! !Iatuwa tahmen e iakläh! Etәmim itәm tәsapilәn
mәtaiir, mәsapegәn rәhan natimnat o napilәn mәmә in otәsaipiәpiәәn kәn maulis ron, in
otatig e nәwirәn pahrien.”

¹⁶ Kәn ilat kәmotargәtain rafin kig min әpәh ikin kit, katәn e nәghatәn rәha netәm Isrel,
mәmә, “Amaketon.”

¹⁷ Kәn namnun nagelo itәm in nampa sepin, tәmәhtәg-rәkis-pәn rәhan pesin әpәh e
nimagoagәp, kәn әmun әpәh e Ikin Uhgin Tәtatig Ikin, nәwian asol kit tisi-pәn әpәh e
jea rәha kig mәmә, “!Tinol namnun!” ¹⁸ Kәn әmun tәmatipit, kәmәto nagәtәn asol, kәn
kaluәluә tәmatipерәh-atipерәh, kәn namig asol tәmәloal e nәptәn. Namig u, in iahgin
iahgin, kәsәplanәn namig kit iahgin tol nәhlan nian kit. ¹⁹ Kәn taon asol tәmәhap mәsin
kisil, kәn taon min e kantri min rafin kәmotisas motol nat tikә elat. Uhgin, nikin tәmәht
nolәn rat min rәha Papilon Asol, kәn tos-ipәn panikin itәm tәrioah e wain e nemәha
rәhan, tәmәkәike kәm in mәmә otәnim rafin agin. ²⁰ Nәptәn әlkәlәh min rafin kәmahin
rәkis ilat, kotikә, ne nitot min, kisәplan minәn kit. ²¹ Ais u itәm tahmen e kәpiel asol
koatisi-pәn e malnapuә, kәmotisas-pәn e netәmim. Ais u, kitiaә әm tahmen e fifte kilo,
kәn netәmim kәmotau-iәrmis-in Uhgin o nahl-ipa-mәn ais itәm tәmatisas-pәn elat, mәto-
inu nalpinәn u in tәrat tәrat agin.

17

Pәtan ionәhan tәrat agin

¹ Kәn әmun, nagelo sepin min u kit itәm kәmoatәmik pesin ilat sepin, tәmuwa mәn-ipa
kәm io mәmә, “Wa-tu, pәs ekәgәtun kәm ik nalpinәn rәha pәtan ionәhan* tәrat agin,

* **16:13:** “Ien eiueiuә” u, in nat megәh itәm tәmәhap nisip mәр, rәhnipat kәiu, itәm tәmәghat-in e Nol Өпөн 13:11-18.

* **17:1:** Pәtan ionәhan, nipәtin pәtan rәha suatip.

itəm tatəpələh-pən e nəhau tepət. ² Pətan əh, kig min rəha nətueintən ilat kəmoatit, kən netəmim rəha nətueintən ilat kəmoatənim nimir wain, moatapis ilat min kən moatit.”

³ Kən nəsanənən rəha Narmin Rəha Uhgin təmol kəm io, kən nagelo təmit-irəkis io ekian əpəh ikin taruən-aruan ikin. Kən ikin əh, eməplan pətan un tətəsuə-pər e məntaa nat megəh asiə kit. Kəməte-pən nərig min itəm tatən rat Uhgin, tirəfin nıpətin, kən rəhn-kapə təmisim ilat sepin, kənu rəhnipət ten. ⁴ Pətan un, tatuwin e napən itəm tol nəgui-naris ne tasiə, in təmol malə-malə e nıpətin, tətoanin noanat ne iarig, itəm kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, ne kəpiel itəm nəmtin tiəkis, ne nat kit təwir pik u, perel.[†] Kən in tatos panikin kit e nelmin, itəm kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, kən tərtoah e nat tərət min, itəm kotamkimik agin e niganəmti Uhgin, kən ilat un, noa nolən rat rəhan. ⁵ Kən inəh e nıpənəgin, kəməte-pən nərig kit əh-ikin, itəm nıpətin tatəhluaig u, tatən məmə,

TAON ƏsanƏN NAHGIN TEPƏT U PAPILON.

IN ITİ NİPİTAN İONƏHAN MİN RAFIN.

KƏN IN NƏUKƏTİ NOLƏN NAT KOTAMKİMİK AGİN MİN.

⁶ Kən ekəplan məmə pətan u, in tinapis e nita netəmim min rəha Uhgin, nita netəm kəmotətul-arəp o nən-iarəpən İesu.

Nian eməplan, kən narmək təmiwig təmiwig. ⁷ Kən əmun nagelo təməni-ipa kəm io məmə, “?Narməm tatiwig nulan o naka? Io ekuhapik e nəghatən anion e pətan u ne nat megəh itəm tətəsuə-pər lan, itəm rəhn-kapə təmisim ilat sepin kən rəhnipət ten. ⁸ Nat megəh itəm nəməplan, təmətatig, kən təsatigən roiu, kən otəsuwəhən otər e nıpəg asol itəm teiuaui agin, kən tinətaiu matuwın məmə Uhgin otərəkən.

“Kən netəmim rəha netueintən itəm kəməsəteən nərgilat e naoa rəha nəmegəhən, ilat, narmilat otiwig pik nian okotəplan nat megəh u, məto-inu aupən in təmətəmegəh, məto təsatigən roiu, məto in otiet-arəpa min.

⁹ “Etəmim otəkəike mos nenatigən o nitunən nıpəti nəghatən u. Rəhn-kapə nat megəh u, ilat sepin, koatəpsen-pən nitot min itəm pətan əh tatəpələh-pər elat.[‡] ¹⁰ Koatəpsen-pən min kig ilat sepin. Kig faif ilat kinotiet rəkis, kitiah tatəmegəh roiu, kən kit min təsuwamən əh. Məto nian tuwa, in otəkəike mətatig o nian təkuəkir əm. ¹¹ Nat megəh u itəm təmətatig, kən roiu in təsatigən, in min in kig kit, itəm tatol nampa eit lan, məto in min in kig kit rəha kig min u ilat sepin, kən tinətaiu matuwın məmə Uhgin otərəkən.

¹² “Rəhnipət ilat ten itəm nəməplan ilat, koatəpsen-pən kig ilat ten, itəm ilat kəsotosən əh nərəməərən rəhalat. Məto ilat okəpanotos nepətan məmə ilat kig min, motərəməərə ilat nat megəh, məto o nian təkuəkir əm. ¹³ Nətəligən rəhalat kitiah əm o nos-ipənən rəhalat nəsanənən ne nepətan kəm nat megəh. ¹⁴ İlat okotəluagin ilat Nəti Sipsip, məto Nəti Sipsip otol win elat, məto-inu Nəti Sipsip in İərəməərə rəha İərəməərə min, ne Kig rəha kig min. Kən in otuwa ilat min netəm min u, təmitəpun ilat, kən ilat koatətul əskasik e rəhalat nahatətən.”

¹⁵ Kən əmun, nagelo təni-ipa min kəm io məmə, “Nəhau min u nəməplan, itəm pətan ionəhan tatəpələh-pər lan, tatəpsen-pən netəmim nuwigilat tol pisin pisin, nimanin netəmim, kantri min, ne nəghatən pisin pisin min. ¹⁶ Nat megəh ne rəhnipət ilat ten itəm nəməplan, ilat okotətəhau pətan ionəhan u. Kən ilat okotərəkən in, motol nat ruən lan, taiu piəpiə. İlat okotun noanuwəhgin kən motan-ətip nıpətin e nigəm. ¹⁷ Okotol nəhlan, məto-inu Uhgin təmələhəu-pən nat u e nikilat, məmə okotol nətəligən rəhan, kən mol nikilat kitiah əm o nos-ipənən rəhalat nəsanənən kəm nat megəh, məmə in otərəməərə, mətoarus nəghatən rəha Uhgin tuwa mol nıpahrienən.

¹⁸ “Pətan əh natəplan, in taon nahgin tepət itəm tətərəməərə e kig min rəha nətueintən.”

18

Papilon təməme

[†] 17:4: Perel u, in kəpiel wir əpəh e niki iarou.

[‡] 17:9: Netəmim tepət nikilat təht məmə nat u tatəghat-in Rom, in kəmiləkən-pər e nitot ilat sepin.

¹ Uarisig e natimnat min u, eməplan nagelo kit min təmisi-pər e neai. In tatos nepətan asol, kən in tətasiəgəpin rafin nətueintən e rəhan nəhag-əhagən. ² Təməmərīt əfəməh e nəwian kit itəm iahgin, məmə,

“!Təməme! !Papilon Əsanən Nahgin Tepət təməme!

Iərmis min kinotuwa kətatig ikin.

In noanipirasig rəha narmin rat min.

In noanipirasig rəha mənig rat min, kəsonən,

itəm kotamkimik e nigənəmti Uhgin.

³ Məto-inun kantri min rafin kinotapis e nimir wain u, nitəpən nalmələn, moatit in.

Kig min rəha nətueintən kəmoatit min,

kən netəm koatol-salim-in natimnat min e nətueintən,

rəhalat nautə nepət rəkis e rəhan nolən itəm

tətaumis o natimnat rəhan.”

⁴ Kən əmun eməto nəwian kit min e nego e neai təmə,

“Otiet rəkis lan, rəhak netənim,

məmə rəhan nolən rat otəsiles pikənən itəmat,

kən itəmat onəsotosən rəhan kit nalpinən,

⁵ məto-inun in təmərgətain rəhan nolən rat tər iuəhkir əm tatek neai,

mol Uhgin təsaluinən rəhan nolən rat min.

⁶ Otaipin nitai nat tahmen itəm in təmol kəm rəham netənim.

Otos-ipən rəhan nətouən mau kəiu.

Otiuw rəkis nimir wain itəm in tarip məskasik,

rəhan nəsanənən tepət maprəkis-in itəm un itəm in təmatos-ipən kəm ilat.

⁷ Pətan un, təmatos-ipər atip in, matəto təwir e nautə rəhan,

məto roiu əh, os-ipən nətouən rəhan e nahməən ne nasəkən,

məto-inu tatəghat ausit e nikin matən məmə, ‘Io kwin kit. Ikin-u iatəpələh, matərəməra.

Sənəmə io nəutahlimis. Okol esasəkən nian kit.’

⁸ O nausitən u rəhan, rəhan nalpinən min otiles in o nian kitiah əm.

In otatimis, matəto tərət, mətasək.

Kən in otatig e nian iəkis o nosən nagwənən,

kən nigəm otus in,

məto-inun Iərəməra Uhgin un, nahgin tepət,

in tatos-ipən rəhan nalpinən.”

⁹ “Kən nian kig min rəha nətueintən itəm kəmoatit kən moatos kələh nautə min rəhan,

kotəplan nəhaniəm e nigəm itəm tatus, kən ilat okotasək, motəto tərət ron. ¹⁰ Rəhan

nahməən otol ilat kotəgin, kən motətul-pən əm isəu moatən məmə,

‘!Kəsi! Kəsi o taon asol!

!Awe, Papilon, taon itəm təmatəsanən pik! Məto roiu agin-əh huə, kəmau kitiah əm lan,

in tīnatos rəhan nalpinən!’

¹¹ “Netənim koatol-salim-in natimnat e nətueintən, ilat min okotasək motasək o pətan

u, məto-inu etənim kit min tikə o nosən nəmtin rəhalat natimnat. ¹² Suah kit min otəsos-

nəmtinən iaen u kol tatipit-ipit, ne silpa, ne kəpiel wir min ne perel* rəhalat, kən suah kit

otəsos-nəmtin minən napən wir u linen, ne napən u itəm tol nəgui-naris ne napən wir u

silik, ne napən u itəm tasiə tasiə, itəm nəmtilat tiəkis agin. Etənim otikə o nos-nəmtinən

nig pisin pisin min itəm koatəpien wir, ne natimnat min itəm katol e nəlui eləfen, ne nig

min itəm nəmtətin tiəkis agin, ne pironis,† ne iaen, ne kəpiel wir kit u, mapil. ¹³ Etənim

otikə o nos-nəmtinən nat nəmiəwilat tatəpien wir min, inu sinamon, ne senta, ne insens,

ne frankinsens, ne fomat u mir. Netənim otikə o nos-nəmtinən wain ne oel ne flaoa ne

* 18:12: Perel u, in kəpiel wir əpəh e niki iarou. † 18:12: Pironis in iaen kit, məto rəhan kala tahmen e kol.

wit rəhalat. Kən etəmim otikə min o nos-nəmtinən kau min ne sipsip ne hos ne kat, ne slef min rəhalat, inu netəmim.

¹⁴ “Kən netəm rəha nol-salim-inən natimnat min, ilat okotasək pik, nikilat tahmə. Ilat okotən məmə, ‘Noa wək asol min rəham itəm ik rəham nətəligən təmuwin pik lan, kən nəmatol, ilat kinotagim kapəs ik. Rəham nautə min ne malə-malə min rəham kinotagim, okol nəsos minən ilat.’ ¹⁵ Netəm koatol-salim-in natimnat min rəhalat kəm pətan u, moatos nautə asol min lan, ilat kotətul-pən isəu ron, motasiəp o rəhan nahməən. Ilat nikilat otahmə kən kotasək motasək əfəməh, ¹⁶ motəmə,

“ ‘!Awe, kəsi! Taon əsanən itəm təmuwin e natimnat wir min u linen, itəm tol nəgui-naris ne tasiə ne, kən matol malə-malə e nıpətin tətənin noanat ne iarig, itəm kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, ne kəpiel min nəmtin tiəkis, ne nat wir min u perel ne.

¹⁷ Məto roiu agin-əh huə, kəmau kitəh əm lan, kəmərəkin rafin nautə asol min rəhan.’

“Kən əmun netəm koatıləs nego min rafin, netəm koataliwək e nego, ne kiru min rəha nego, ne netəmim rafin itəm koatos məni rəhalat o natigən e nərpı nıtəhəi, ilat okotətul-pən isəu ron. ¹⁸ Nian kotəplan nəhaniəm lan tatuəp, kən ilat okotəmə, ‘!Kəsehmən taon kit təsanən tahmen e taon asol u!’ ¹⁹ Kən ilat okotətip rəhalat-kapə e nımoulul, tatəpsen-pən məmə nikilat titahmə, kən motasək pik məmə,

“ ‘!Awe, kəsi! !Taon asol u itəm netəmim rafin itəm koatos nego min itəhəi ilat rəhalat nautə təməpət e rəham natimnat!

Məto roiu agin-əh huə, kəmau kitəh əm lam, kəmərəkin agin ik.’

²⁰ “!Məto itəmat e nego e neai, itəmat netəmim rəha Uhgin, ne aposol min ne ien min, itəmat nikitəmat təike magien, məto-inu Uhgin təmətu rəkis neim otəmat mələhəu-pən o pətan u!”

²¹ Kən əmun, nagelo əsanən kit təmıləs kəpiel asol kit, matipin-pən e nahgin rafin əpəh itəhəi, kən məmə,

“Kəməraikin-pən nəhlan Papilon Əsanən Nahgin Tepət əpəh itəhəi.

Kən okol in təsətul minən.

²² Kən okol kəsəto minən nəwiali hap‡ min ne napuən min, ne nəwiali nahlən nau ne təwi u ikin-u.

Etəmim rəha nalpəkau wirən e natimnat otikə ikin-u, kən okisəto minən natərkərikən rəha kəpiel min itəm kotalkin wit katol flaoa lan.

²³ Nəhag-əhagən rəha lait min okol kəsotasiə minən, kən okol kəsəto minən nəwia pətan ne iərman itəm kətioal nəniəkisən rəhalau e nian rəha marit,

məto-inu aupən, netəm koatol-salim-in natimnat rəham, ilat koatol win e nətueintən rafin, kən ik natagwən asim netəmim e kantri pisin pisin min məmə kotuwa o rəham nərəməən, e nolə masig rəham.

²⁴ “Taon asol u Papilon in təmos nalpınən məto-inun kəmatıu nita ien min ne netəmim min rəha Uhgin ikin min rafin e nətueintən. Nıpahrienən, nita netəmim rafin itəm kəməhamnu ilat, in tətətig e taon asol u.”

19

Netəmim ilis e nego e neai kəmotənwiwi Uhgin

¹ Uarisig e nəghatən rəha nagelo əh, ekəto nəwiali nat kit tahmen e netəmim tepət tepət kotagət əfəməh əpəh e nego e neai, moatən məmə,

“!Pəs kotənwiwi ləməmə!

!In Uhgin u, təmosmegəh kitat!

Nepətən əhag-əhag ne nəsanənən in rəhan pisin əm,

‡ 18:22: Hap un, nat katoh lan o nanən napuən, tahmen e kitar.

² mæto-inu nakilən rəhan in tətuatip pahrien.

Rəhan nəghatən tinuəh rəkis pətan ionəhan u, itəm təmit əpnapin netənim,
kən tinətalpin nita rəhan iolwək min.”

³ Kən kəmotagət əfəməh min motəmə,

“!Pəs kotənwiwi İərəməərə Uhgın! Nəhaniəm e nigəm itəm tatus pətan u, tatər tatər
namnun tikə.”

⁴ Netəm-iasol itəm kəmotəwiətən min ilat tuente-fo, ne nat koatəmegəh ilat kuwit,
kəmotisin nulilat kəm Uhgın. İlat kəmotəuiui, nipiñəgilat taru nisip, motəfak kəm in,
itəm tatəpələh-pər e rəhan jea, matərəməərə. Kən ilat motəmə,

“!Əwəh! !Pəs Kotənwiwi İərəməərə!”

Marit rəha Nəti Sipsip

⁵ Kən əmun, nəwian kit təmisi-pən əpəh e jea rəha kig, matən məmə,

“!Otənwiwi Uhgın rəhatat!

!Itəmat rəhan iolwək min rafin, otənwiwi in!

!Itəmat u, noatisiai-in, moatəgin Uhgın, otənwiwi in!

!Nat əpnapin okəmə itəmat noatos nepətən asol min, o netəm əpnapin əm, mæto otənwiwi
Uhgın!”

⁶ Kən əmun emæto nəwia nat kit tahmen e netənim tepət koatagət, kən mahmen min e
nitəhəi tatem nonahluəluə, ne kaluəluə titatiperəh-atiperəh motəmə,

“!Pəs kotənwiwi İərəməərə!

Mæto-inun İərəməərə Uhgın rəhatat, Nahgin Tepət Pik Agın, in tinatərəməərə.

⁷ Pəs nikitat tərıoah e nagienən,

kən motən nıpahrienən e rəhan nepətən,

mæto-inu tinuwa e nian ətuatip rəha marit rəha Nəti Sipsip.

Kən rəhan pətan tatətul matip matəsahgin əm.

⁸ Kən Uhgın təmos-ipən napən wir kəm in, məmə otuwın lan.

Napən wir u linen, tatipit-ipit, mæruən.”

(Napən wir u linen, tatəpsen-pən nolən ətuatip rəha netənim rəha Uhgın.)

⁹ Kənu nagelo u, tən-ipa kəm io məmə, “Əte rəkis natımnat min u. ‘Netəm min un itəm
kəmaun-in ilat məmə okotuwın e nagwənən rəha marit rəha Nəti Sipsip, ilat okotatig e
nəwirən pahrien.’ ” Kən matig mən min məmə,

“Nəghatən min u, ilat nəghatən pahrien rəha Uhgın.” ¹⁰ Təmən nəhlan, kən emisin nulik
e nelkin, meıuui, nipiñəgək taru nisip, məmə ekəfak kəm in. Mæto in tən-ipa kəm io
məmə, “!Əsəfakən kəm io! Kilau min ik iolwək mil əm, kitat pıam min itəm ilat kotətul
əskasık o nən-ıarəpən namnusən təwir rəha İesu. Əfak kəm Uhgın əm, mæto-inu nətul-
arəpən rəha İesu, in nəukətın nəghatən min rəha ien min.”

Etəm təmasuə-pər e hos kəruən

¹¹ Kən əmun ekəplan nego e neai təmerəh, kən məplan hos kəruən kit. Etəm tətasuə-
pər lan, nərgin un, “Etəm Kitun Nahatətə Əskasıkən Lan, kən in Nıpahrienən.” In tatəməu,
kən matos-ipən nalpinən kəm netənim e nolən itəm tətuatip əm. ¹² Nıganəmtın tahmen e
nəmnamin nigəm, kən kəməfauin-pən hat tepət tepət e rəhn-kapə, hat min u, ilat hat min
rəha kig asol agın. Kəməte-pən nərgin kit lan, mæto suah kit təsitunən nərgin əh, in pisin
əm titun. ¹³ In tatuwın e napən kit itəm kəmeer e nita,* kən nərgin un, Nəghatən Rəha
Uhgın.† ¹⁴ Kən mopaël min rəha nego e neai koatuarisig-in. İlat rafin koatəpələh-pər e
hos kəruən min, kən moatuwın e napən wir u, linen, tæruən mæwir. ¹⁵ Suah un, rəhan kit
əh-ikin naip itəm tatisi-pən e nıpəğnoan.‡ Kən in otətamnu netənim e kantri min e naip
əh. “In otərəməərə elat, kən nəmtətin rəha nepətən u, in nəlnal itəm kəmol e iaen.”§ In otol

* 19:13: Aes 63:1-6 † 19:13: Jon 1:1,14 ‡ 19:15: Aes 49:2; Hip 4:12; Nol Өпөн 1:16; 2:12 § 19:15: Sam 2:9

təskasik agin kəm ilat, tahmen əm mə katol e noa kirep min itəm netəmim kəmoteguarin-eguarin məmə nahuin otaiah kən kol wain lan. Nolən əh inəh, Uhgin Nahgin Tepət Pik Agin tatol-arəp rəhan neməha pik. ¹⁶ Kəməte-pən nərgin e rəhan napən, ne nuwaan, məmə,

KIG RƏHA KIG MİN // NE İƏRƏMƏRƏ RƏHA İƏRƏMƏRƏ MİN*

¹⁷ Kən əmun ekətag-pən məplan nagelo kit tatətul-pən e mitgar, in tətəsək əfəməh matən-ipən kəm mənig min itəm koatiwig əpəh e magoagəp, məmə, “Otuwa, motargətain itəmat min o nagwənən asol rəha Uhgin, ¹⁸ məmə itəmat onəkoton noanuwəhgi kig min, ne netəm-iasol rəha mopael min, ne netəm nahgilat tepət, ne hos min, ne netəm koatasuə-pər elat, ne noanuwəhgi netəmim rafin, netəm sənəmə slef, ne slef min, netəm koatos nepətən asol min, ne netəm əpnəpin əm.”

¹⁹ Kən əmun, ekatig məplan min nat megəh əpələ in, ne kig min rəha nətueintən ne rəhalat mopael min. İlat kəmotargətain ilat min məmə okotəluagin ilat etəm titasua e hos kəruən, ne rəhan mopael min. ²⁰ Məto kəmotaskəlim nat megəh əh, ne ien eiua-eiua itəm təmatol nəmtətin pispis min nian təmətatig ilau nat megəh. In təmatol nəmtətin min əh, o neiuə-inən netəm min u itəm koatos mak rəha nat megəh, kən motəfak kəm narmin itəm kəmasgəwin e nig. Kəmotərakin-pən ilau kərən katuəmegəh əm, əpəh e nipeğnoa nəmnəmin nigəm asol itəm təgəpan matuəp matəpien. ²¹ Etəm titatasua e hos kəruən, təmohamnu kig min ne mopael min rafin e naip rəha nəluaginən itəm tətisi-pən e nipeğnoan kən mənig min rafin kəmoton nipeətilat, moton, nərpilat tasis wir.

20

Kristo təmuwa mol Kig kən mərəməyə e netəmim mətoarus-pən nup wan-taosən

¹ Kən əmun, eməplan nagelo kit tətisi-pər e nego e neai, tatos ki rəha nipeğ asol itəm teiuiəu agin,* ne sen asol kit. ² Kən in təmaskəlim ialkita asol u, sinek nuwəh ilouin əupən, in İərmis, o Setan, kən məlis ətain o nup wan-taosən. ³ Təmərakin-pən in e nipeğ asol itəm teiuiəu agin, kən mahtosig-in tiəkis, məmə in otəseiua-in minən netəmim rəha kantri min mətoarus-pən nup wan-taosən tol namnun. Nup wan-taosən otol namnun un, okəike kerəh min lan o nian əkuəkir min əm.

⁴ Kən əmun, eməplan jea rəha kig min neen, kən netəmim itəm koatəpələh-pər elat. Uhgin təmos-ipən nepətən kəm ilat məmə ilat okotakil netəmim. Kən ekəplan min netəmim itəm kəmətatip nentoulət məto-inu kəmotətul-arəp o nən-iarəpən namnusən təwir rəha İesu ne nəghatən rəha Uhgin. İlat kəməsotəfakən kəm nat megəh ne narmin itəm kəmasgəwin e nig, kən məsotosən rəhan mak e nipeəgilat ne nelmilat. Kən roiū ilat kəmotəmegəh min, kən motərəməyə ilat Kristo o nup wan-taosən. ⁵ Nat əh, in naiir-pa-minən e nimisən itəm otaupən. Məto netəm min u neen min itəm kəmotimis rəkis, ilat kəmosos mak rəha nat megəh ilouin, kəməsotəmegəh minən mətoarus nup wan-taosən tol namnun. ⁶ Netəm min un, itəm kəmaupən kos ilat e naiir-pa-minən e nimisən, ilat okotatig e nəwiran pahrien, məto-inu ilat netəm asim min rəha Uhgin. İlat okəsotuwinən e noanəmnəmin nigəm asol, məto ilat okotuwa motol pris min rəha Uhgin ne rəha Kristo, kən ilat okotərəməyə ilat min e nup wan-taosən.

Uhgin təmol nalpinən kəm Setan

⁷ Nian nup wan-taosən tinol namnun, okahl-iarəp min Setan e nipeğ asol. ⁸ Kən in otuwın əpəh o netəmim e kona kuwit rəha nətueintən, itəm katən məmə Kok ne Makok,† məmə oteiuə-in ilat, kən mos rafin ilat margətain ilat o nəluaginən. İlat rafin otepət otepət, nampa rəhalat in tahmen e nimekləkil əpəh e nikali itəhai. ⁹ İlat kəmotaliwək motuwın isəu isəu min motirəfin nətueintən. Kən ilat kəmotətul kitəlau-in ikin netəmim

* 19:16: 1 Tim 6:15; Nol Əpən 17:14 * 20:1: Nol Əpən 1:18 † 20:8: Esik 38:2,9,15

rəha Uhgın okotatig ikin, ne taon asol u itəm Uhgın tolkeike pik.‡ Məto nigəm kit təmişipər e nego e neai, muwa mus ilat. ¹⁰ Kən kəmarakin-pən İərmis itəm təmatos-ipən os-ipən kəm ilat, kəmarakin-pən əpəh e noanəmnəmin nigəm asol itəm tatəpien. İkin əh, kəmarakin-pən rəkis nat megəh ne ien eiueiuə. İləhal okətəhaləto nahməən liliñ e nərauiəgən ne lapin, namnun tikə.

Namnun nakilən

¹¹ Kən əmun ekəplan min jea asol kit, tərüən. Kən kig tatəpələh-pər lan. Nətueintən ne neai kəmuagim o niganəmtin, miakə agin.

¹² Kən əmun ekəplan netəm kəmotimis, netəm koatos nepətan asol, ne netəm əpnəpin əm. İlat rafin kotətul aupən e jea rəha kig u, kən kameg naoa min.§ Kən kameg min naoa kit, inu naoa rəha nəmegəhən. Okehm nakilən rəha netəm kəmotimis e naoa min u, kən kinatakil ilat kitəh kitəh o nat ilat kəmotol. ¹³ Nərpə nitəhəi təməhlman netəm kəmotimis itəhəi, kən Nimişən ne Noanpən kəmuəhlman min ilat, ilat kinotiet rəkis elau, kən kinatakil ilat kitəh kitəh o nat ilat kəmotol. ¹⁴ Kən kəmiləs Nimişən ne Noanpən, kəraakin-pən ilau e noanəmnəmin nigəm asol. Noanəmnəmin nigəm asol u, in nimişən mau kəiu. ¹⁵ Okəmə kəsehmən nərgi suah kit e naoa rəha nəmegəhən, kən okəraakin-pən in e noanəmnəmin nigəm asol.

21

Jerusalem wi

¹ Kən əmun eməplan neai wi ne nətueintən wi, məto-inu neai oas ne nətueintən oas kiniakə. Kən nitəhəi təmikə min. ² Kən əmun ekəplan taon asim rəha Uhgın, inun Jerusalem wi, tatisi-pər o Uhgın e nego e neai mateiuaiu-pa. Kəmol malə-malə lan tahmen e pətan itəm kəmol malə-malə kəm in məmə otuwın mehm rəhan iərman mioal marit. ³ Kən əmun ekəto nəwian asol kit təmişipən əpəh e jea rəha kig matən məmə, “! Əplan-tu! Roiu əh, Uhgın tinol latuənu rəhan ilat netəmin. In otətətig ilat min, kən ilat okotuwa rəhan min netəmin. Kən Uhgın ətuatip in otətətig olat, kən in rəhalat Uhgın. ⁴ In otafəl rəkis rafin nahui nəmtilat. Nimişən ne nasəkən ne nahməən min okotikə. Natimnat nuwəh min u, ilat kinotuwın rəkis, okol kəsotuwa minən.”

⁵ Kig itəm tatəpələh-pər e rəhan jea, təmə, “İatəuhlin natimnat min rafin kotuwa motuwıwi.” Kən məmə, “Əte rəkis natimnat min u, məto-inu nəghatən min u, kitun nagileən elat məmə nıpahrienən.”

⁶ Kən matig mən-ipa min kəm io məmə, “Kinol namnun natimnat rafin. Io Nəukətin ne Namnun.* Io nətuounən, kən io iatol namnun lan. Netəmin itəm koatoaoa, io ekosipən nəhau kəm ilat, itəm okotənim məsotos-nəmtinən. Kən inun, nəmti nəhau itəm tatər matos-ipən nəmegəhən liliñ.† ⁷ Etəmin itəm otətətul-iəkis mol win e nəluaginən rəhan, io ekosipən natimnat itəm emən-iəkis rəkis kəm in. Io ekuwa rəhan Uhgın, kən in otuwa nətik. ⁸ Məto netəm koatəgin itəm, məsotətul əskasikən e rəhalat nahatətən, ilat kotəmkimik, kən moatəhamnu itəm, koatit anion əm ilat min, moatol klefa, moatəmik nərik, motəfak kəm narmi nat min, ne ieiueiuə min rafin, iməlat ətuatip un in noanəmnəmin nigəm asol, tatəpien ikin. Nat u, in nampa tu nimişən.”

⁹ Kən əmun, nagelo aupən u kit tatəghat kəm io. In nagelo sepin min u kit itəm kəmoatəmik pesin ilat sepin itəm kotərioah e namnu nalpinən ilat sepin itəm Uhgın otol kəm netəmin. In təmuwa mən-ipa kəm io məmə, “Wa-tu, pəs iakəgətuñ pətan rəha Nəti Sipsip kəm ik, itəm okioal marit ilau min.” ¹⁰ Kən nəsanənən rəha Narmın Rəha Uhgın təmol kəm io, əmun nagelo tit-irəkis io ekian əpəh e nitot asol kit, nitot un, in ilis u ilis.

‡ 20:9: “Taon u, itəm Uhgın tolkeike pik,” in tatəghat-in Jerusalem. § 20:12: Natimnat rafin itəm netəmin kəmotol, kəməte rəkis e naoa min u. * 21:6: Nəghatən ətuatip u rəha İesu, “Io un, Alfa ne Omeka.” Alfa un, in leta tatətul aupən e alfabet rəha nəghatən Kris, kən Omeka un, in leta itəm tatol namnun lan, tahmen e A ne Z e Inglis.

† 21:6: Aes 55:1-2; Jon 4:10; 6:35; 7:37-39

Kən in təgətun kəm io Taon Asim rəha Uhgin u, Jerusalem wi, itəm təmisi-pər o Uhgin əpəh ilis e nego e neai. ¹¹ In təhag-əhag e nepətən rəha Uhgin. Tatipit-ipit tahmen e kəpiel wir kit u tiaspa, itəm talien mə kilas. ¹² Rəhan fenis təfəməh mər ilis, mitəlau e taon, ket lan ilat tuelef. Nagelo min tuelef koatətul o ket min u. Kəmäte-pən nərgi noanol rəha nenəti Isrel ilat tuelef e ket min u. ¹³ Kən kəmäte-pən nərgiləhal kisil e nikalin pah ikin, kisil min e nikalin pəhap ikin, kisil e nikalin pis ikin, kən kisil e nikalin par ikin. ¹⁴ Nəukəti fenis e taon u kəmotətul-pər e kəpiel asol ilat tuelef. Kənu kəmäte-rəkis-pən nərgi tuelef aposol rəha Nəti Sipsip e kəpiel min u.

¹⁵ Nagelo itəm tatəghat kəm io, in tatos nat kit kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, o nosən mak rəha taon əh, ne ket min ne fenis rəhan. ¹⁶ Taon u, kona lan kuwit. Mak rəha nikalin min rafin kotahmen-ahmen əm. Taon əh kaifəməh, kən mak rəha nikalin min rafin ne nəfəməhən rəhan ilat rafin tu taosen tu-hanrit-tuente kilomita. ¹⁷ Fenis u, tipik-ipik, mak rəhan tahmen e sikiste-faef mita. Nagelo əh, təmos mak lan e nolən rəha netəmim, itəm ilat koatos mak mihin e nat. ¹⁸ Fenis u, kəmol e kəpiel wir u tiaspa, kən kəmol taon e iaen u kol tatipit-ipit, in əm in əm. Kən kol u in təwir, in talien mə kilas. ¹⁹ Kəpiel min itəm kəmiləkin nəukəti fenis lan, kəmol malə-malə elat e kəpiel wir min. Kəmotəupən motəlin-pən kəpiel wir min u tiaspa, kən nampa tu lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir min u safai, kən nampa tri lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir min u akat, kən nampa fo lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir min u emeral. ²⁰ Nampa faif lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir u onikis, kən nampa sikis lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir u kanilian, kən nampa sepin lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir u krisolait, kən nampa eit lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir u malakait, nampa nain lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir u topas. Kən nampa ten lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir u kalsetoni, kən nampa lepin lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir u takuoos, kən nampa tuelef lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir u ametis. ²¹ Ket asol min u rəha fenis, kəmol e tuelef perel. Kəmol ket kitəh kitəh e perel[‡] kitəh kitəh. Kən suatip min əpəh imə e taon u, kəmol e iaen u kol tatipit-ipit in əm in əm, talien wir, tahmen e kilas.

²² İkin əh, eməsəplanən nimə kit okatəfak ikin kəm Uhgin, məto-inu Uhgin əm, itəm Nahgin Təpət PİK Agin, ne Nəti Sipsip, ilau nimə rəha nəfakən. ²³ Kən ikin əh, nikitəm təsuwəhən mitgar ne məwig, məto-inu nepətən əhag-əhag rəha Uhgin in tətasiəgəpin rafin taon u, kənu Nəti Sipsip un, in lait rəhan. [§] ²⁴ Kən kantri min e nətueintən okotaliwək e nəhag-əhagən rəhan, kən iəməmə min rəha nətueintən okotuwa, kən motos rəhalat nautə wir min, motuwa e nisaiiən motələhəu e taon u. ²⁵ Kisahtosig-inən rəhan ket min nian kit, məto-inu nian lapin tikə ikin əh. ²⁶ Netəmim e kantri pisin pisin min e nətueintən, okotos nautə wir min rəhalat, ilat okotəmik motuwa o nisaiiən, motələhəu e taon u. ²⁷ Məto natimnat min itəm kotəmkimik e niganəmti Uhgin, ne netəmim itəm koatol nat itəm tol naulisən, ne netəm koateiua, netəm min u okol ilat kəsotuwinən imə e taon asol u. Netəm min əm un itəm kəmäte-rəkis-pən nərgilat e naoa rəha nəmegəhən itəm Nəti Sipsip tatos, ilat əm un kotitun nuwinən imə.

22

Nəhau megəh

¹ Kən nian nagelo təməgətun rəkis taon wi kəm io, kən təməgətun min nəhau megəh kəm io itəm tətaiu. In talien talien tahmen e kilas. Tətisi-pən əpəh e jea rəha Uhgin ne Nəti Sipsip, ² maiu matuwın matiləs nəlugi suatip asol rəha taon u. Nig rəha nəmegəhən tatətul u e nikal-kali nəhau u, in tatoe mau tuelef e nup min rafin, e məwig min rafin. Kən netəmim e kantri min rafin koatol nimalin o nol-wirən nimisən. ³ Nat tikə agin ikin əh itəm təike mos nalpinən rəha Uhgin. Kən jea rəha Uhgin ne Nəti Sipsip in əh-ikin əh, katuəməmə ikin. Kən rəhan iolwək min okotəfak kəm in. ⁴ İlat okotəplan

[‡] 21:21: Perel u, in kəpiel wir əpəh e niki iarou. [§] 21:23: Aes 60:19

niganəmtin,* kən okəte-pən nərgin e nīpīnəgilat. ⁵ Nian lapin otikə. Nikilat otəsəhtən lait kit o nasiepənən lan, kən nikilat otəsəhtən min nəhag-əhagən rəha mitgar, məto-inu İəməməə Uhgīn in lait rəhalat. İlat okotəməməə lili, namnun tikə.

⁶ Kən nagelo tən-ipa kəm io məmə, “Nəghatən min u inu, kitun nagileən elat məmə nīpahrienən. İəməməə Uhgīn təməni-pən kəm rəhan ien min aupən natimnat min itəm okəpanotuwa, kən in təməhl-ipən rəhan nagelo məmə otəgətun kəm rəhan iolwək min natimnat min itəm otəsuwəhən təike muwa.”

⁷ Kən əmun, İesu tən-ipa kəm io məmə, “!Otətəlig-tu! !Otəsuwəhən ekiet-arəpinə! Netəm min u itəm kəmotaskəlim nəghatən itəm Uhgīn təməni-iarəp aupən e naoa u, ilat okotətig e nəwīrən pahrien.”

⁸ Io Jon, io u eməto kən məplan natimnat min u. Kən nian eməto kən məplan rəkis ilat, kən emisin nulik e nelki nagelo itəm təmit io muwin məgətun ilat kəm io. Kən emeiuiui, nīpīnəgək taru nīsip, məmə ekəfak kəm in. ⁹ Məto in tən-ipa kəm io məmə, “!Əsəfakən kəm io! Kilau min ik u iolwək mil əm rəha Uhgīn, kitat piam min u ien min, ne netəm min u itəm kotaskəlim nəghatən min e naoa u. !Əfak əm kəm Uhgīn!” ¹⁰ Kən in təməni-ipa kəm io məmə, “Suwaan ətainən nat kit e naoa u məmə otaskəlim tiəkis, məto-inu natimnat min u, otəsuwəhən, kotiet-arəpa. ¹¹ Netəm koatol nəratən, pəs ilat kotəkəike moatol nəratən. Netəm rəhalat nətəligən tamkimik, pəs ilat kotəkəike e nətəligən tamkimik rəhalat. Məto netəm wīr, pəs ilat kotəkəike e nolən ətuatip. Kən pəs netəm asim rəha Uhgīn, okotətuatip nian rafin, motəkəike e nasimən rəhalat.”

¹² Kən İesu tatig mən min kəm io, “!Əplan-tu! !Otəsuwəhən ekimnə! Kən iatos rəhak nətuən wīr kən ekos-ipən kəm netəmim rafin u, tətəu-pən natimnat min itəm ilat kəmotol. ¹³ Io Nəukətin ne Namnun.† Io emaupən matig, kən io oekol namnun agin. Io nətuounən, kən io iatol namnun lan. ¹⁴ Netəm itəm kotaikuas e rəhalat napən tərūən, ilat okotətig e nəwīrən pahrien, məmə inu, okegəhan-in nepətən kəm ilat məmə kotun noa nig rəha nəmegəhən, kən motuwīn-pən e ket min rəha taon u. ¹⁵ Məto netəmim neen min əh-ikin itəm okol kəsotuwamən imə. İlat u, netəm kotamkimik, ne netəm min un itəm koatol klefa ne moatəmik nərik, ne koatit anion ilat min, ne moatohamnu itəm, moatəfak kəm narmi nat min, ne netəm rafin itəm kotolkeike neīueiueən.

¹⁶ “Io İesu, emahl-ipinə rəhak nagelo məmə otən-iarəpinə natimnat min u kəm niməfak min. Io u, Nəukəti Tefit, məto Noanol min rəhan. Io ekahmen e məhau u fetukai itəm tətasiə wīr.”

¹⁷ Narmin Rəha Uhgīn ilau Pətan rəha Nəti Sipsip katuən mə, “!Wa!” Kən pəs netəm min u kotəto, ilat min kotən mə “!Wa!” Etəmim pah itəm tatoaoa, pəs in tuwa. Kən etəmim pah itəm in tolkeike, pəs in otənim nəhau megəh kisos-nəmtinən.‡ ¹⁸ Io Jon, iatəghat əskasik matən-ipən kəm netəmim itəm kəmotəto nəghatən rəha Uhgīn itəm tətətig e naoa u. Okəmə etəmim kit tətəu-pən atip nəghatən kit rəhan e naoa u, Uhgīn otos-ipən nalpīnən min u naoa u tətəghat-in kən mīlpīn-pən e nalpīnən rəha etəmim u. ¹⁹ Okəmə etəmim kit tos-irəkis nəghatən neen e naoa u, Uhgīn otos-irəkis nəwīrən min itəm naoa u in tətəghat-in məmə rəha suah u. Inun, noa nig rəha nəmegəhən, kən məsegəhan-inən məmə otətig e taon asim əh. ²⁰ Etəmim itəm tatən-iarəp natimnat min u, təmə, “Əwəh, otəsuwəhən ekimnə.” !Əwəh! Wa-ta İəməməə İesu. ²¹ Pəs Uhgīn tawte-in nəwīrən rəha İəməməə İesu tuwin kəm netəmim rəhan. Pəs otol nəhlan. Əwəh.

* 22:4: Mat 5:8; 2 Kor 4:6 † 22:13: Nəghatən ətuatip u rəha İesu, “Io un, Alfa ne Omeka.” Alfa un, in leta tatətul aupən e alfabet rəha nəghatən Kris, kən Omeka un, in leta itəm tatol namnun lan, tahmen e A ne Z e Inglis. ‡ 22:17: Aes 55:1; Jon 7:37